

Secura fas est Diis indulgere quieti
Et licet humanis rebus abesse Jovi.

Indefessus Atlas cœlorum sustinet Orbes
Telluris que regit pervigil ANNA globu

PHILIPPI CLUVERII

INTRODUCTIO

IN UNIVERSAM

GEOGRAPHIAM

Tam veterem quam novam

Tabulis Geographicis XLVI ac Notis olim ornata

A

JOHANNE BUNONE,

Jam vero locupletata Additamentis & Annotationibus

JOH. FRID. HEKELII & JOH. REISKII.

Cum privilegio Ordinum Holl. & Weſtfriſiæ. 1697.

Quibus in hac Editione LONDINENSI accedunt additamenta plurima ad Hiſtoriam & Geographiam, cum antiquam, tum hodiernam ſpectantia, ex Scriptoribus optimæ NOTÆ, CELLARIO præſertim & LUYTSIO, excerpta & in Marginem relata. Quæ unà cum Typis Æneis inſuper additis, Editionem hancce prioribus, tertia parte ſaltem, auctiorem reddunt.

LONDINI,

Typis *M. Jenour*, Impenſis JOANNIS NICHOLSONI Bibliopolæ, in Vico Little-Britain. MDCCXI.

Prodit hic noſter Cluverius novis eruditi Geographi Lucubrationibus auctus, & a pluribus Belgici Preli maculis mea opera purgatus; adeo ut omnibus antehac editis utiliorem fore confido.

Londini, Jan. 10. 1710.

GUIL. READING,
Bibliothecæ Sionenſis
Cuſtos.

VIRIS

Præcellentiſſimis, Clariſſimis, omnigenaque eruditione ac ſingulari humanitate Spectatiſſimis;

D. JOHANNI GEORGIO GRÆVIO, Regis Magnæ Britanniæ Hiſtoriographo, Politices, Hiſtoriarum & Eloquentiæ Profeſſori in Academia Ultrajectina.

D. JOHANNI MENSINGÆ, Eloquentiæ & Hiſtoriarum Profeſſori in Academia Groningæ & Ommelandiæ.

D. JACOBO PERIZONIO, Eloquentiæ & Hiſtoriarum Profeſſori in Academia Leidenſi.

D. GUILIELMO COETIER, Jct. Hiſtoriarum & Eloquentiæ Profeſſori in Celeberrima Friſiorum Academia quæ eſt Franequeræ.

D. THEOD. JANSONIO ab ALMELOVEEN, M. D. Eloquentiæ & Hiſtoriarum Profeſſori in Academia Gelr. Zutph. quæ eſt Harderovici.

(Eo ordine, quo ad Academicam dignitatem ſunt promoti.)

S. P. D.

JOANNES WOLTERS.

Viri Humaniſſimi, Honoratiſſimique,

GEographiam, ſive Scientiam illam, quæ circa Orbis terrarum deſcriptionem verſatur, cuncti qui ad ſolidam aliquam elegantiorum literarum cognitionem adſpirant, maximè eſſe neceſſariam, juxta mecum omnes hodiè fatentur. Si enim nihil aliud ad ejus commendationem dici poſſet, quàm eam Hiſtoriarum ſcientiæ omnium nobiliſſimæ & pulcherrimæ non ſolum magnam fœnerari lucem, ſed etiam arctiſſimo quodam nexu, cum ea eſſe conjunctam, ſatis tamen cauſæ eſſet, quare omnes in ea diſcenda elaborandum ſibi eſſe exiſtimare deberent. Verùm cum multæ inſuper aliæ ſint utilitates ex hoc ſtudio in cultores ſuos redundantes, quas quidem impræſens enarrare velle nihil aliud foret, quam lucernam in meridie accendere,

omni sanè laude celebrandi sunt illi viri, qui non tantùm Juvenes ad hoc studium summopere cohortati sunt, sed etiam id egerunt, ut diffusam hanc & latè patentem scientiam in breve quoddam Compendium redigendo discentibus facili quadam methodo consulerent. Inter hos, si non cæteris anteponendus, certè non infimus habendus est PHILIPPUS CLUVERIUS, qui non solùm hoc nomine laudem meretur, quod mira quadam brevitate & facilitate in sua ad Geographiam INTRODUCTIONE usus est, sed etiam, quod præcipua Historiarum capita suis quæque locis inseruit, eo consilio, ut Adolescentes bina hæc studia tanquam gemella, ab initio conjungenda esse intelligerent. Qua quidem re maximam eum apud omnes eruditos iniisse gratiam, satis testatur Libri ejus non una in regione sæpius iterata impressio, nec non voces illæ ubique pene conquerentium de exemplarium penuria, simul ac eorum copia haberi amplius non potest. Hæc cum ita se habeant, non inutilem me Reipubl. Litterariæ navaturum esse operam existimavi, si CLUVERII diu jam & à multis desiderati novam, eamque nitidissimam editionem adornarem. In quo quidem minimè me fefelliſſe opinionem meam, argumento est singularis applausus, quo tot viri præstantes conatus meos, quàm primum eis innotuissent, prosecuti sunt. Quos inter cum vos, PROFESSORES CLARISSIMI, non minus eluceatis, quam Luna inter stellas minores, quorum calculo noster hic labor est probatus, Vestro etiam nomini eum inscribi nemo mihi vitio vertet. Nam si eruditum hoc opus haud dubiè tantùm eruditis debetur, iisque de Re Litteraria bene meritis, ad Vos jure meritoque spectare haut ullus inficias ire potest, utpote quos omni liberali doctrina politissimos, insigniaque seculi nostri ornamenta non solum loquuntur Librorum præstantissimorum, qui hodie eduntur, tituli, verum & tantus numerus discipulorum, qui ab ore Vestro quotidiè pendent, & à Vobis vera solidaque Litterarum, in quibus excellitis, id est, optimarum cognitione instruuntur. Præterea cum id spectarem, multum æstimationis Libris plerumque accedere ex commendatione Doctorum Virorum; hoc quoque nomine ad Vos præcipue recurrendum erat, ut essent, qui Liberalium Artium Studiosos nova plerumque spirantes affectantesque, docerent, non esse librum contemnendum, quod ætas recentior eum nobis non dederit; sed maximè hodiernum suspiciendum, utpote qui tantus etiam à doctissimis habetur, ut nostram ætatem vix vidisse ei parem facillime fateantur. Atque hæ potissimum sunt rationes, quibus adductus NOMINA VESTRA præfigi volui. Quod restat, id unum peto ut, quod hic ausus sum, non tantùm boni consulatis, sed & benignis oculis hoc opus porrò aspicere dignemini, Vestraque autoritate & commendatione pro virili adjuvare pergatis.

LECTORI

LECTORI BENEVOLO

S. P. D.

NON *Auctores ſolummodo antiquos, Græcos Romanoſque, ſed ex ævo medio barbaroque plures hæc diſtinuit cura, hæc meditatio diu exercuit, ut tirunibus geographicam inſtitutionem brevi & perſpicuo libello conclusam traderent, firmiuſque imprimerent. Huc multæ Græcorum veterum* περιηγήσεις *aut* ἐξηγήσεις, *i. e. de ſitu orbis commentarii pertinent : Quales adhuc extant à Scylace Caryandenſi, Marciano, Artemidoro utroque, Dicæarcho & Iſidoro compoſiti, ſed ab Hæſchelio unum in corpus redacti. Ut de Dionyſio Alexandr. Ptolemæo, Stephano, Anonymiſque multis mentio nec fiat in præſenti, Roma nobis Pomponium Melam, Plinium, Solinum, Æthicum reliquit. Hos facto agmine ſequebantur Arabes, cum ad ipſos Doctrina liberalior trans oceanum octavo & nono ſeculo migraſſet, ſcriptiſque compendiis præcepta geographica inſtillarunt ; Jacutus puta, Ibn Maraf, Abulfeda, princeps Hamatæus, cujus verſionem ab Schickardo additam Hottingerus in Bibl. Orient. memorat, Schalahaddinus, plerique ἀνέκδοτοι, & Nubienſis à Gabr. Sionita editus : Ut alios in Bibliothecis quotquot adhuc latitant, omittam ; Græcos itidem ex ætate media Pſellum, Epiphanium, Phocam, Nicetam & plures Anonymos, quorum unus opera ſtudioque Gothofredi prodiit. Poſtea cum literæ humaniores à tenebris, quibus oppreſſæ diu jacuerant, caput extuliſſent, Viri docti ad geographica rudimenta quam breviſſime inſtillanda manum & animos applicuerunt. Hinc tot Epitomas, Synopſes, Breviaria, Compendia, Sceleta, Theatra, Enchiridia, & Specula in lucem edita videmus ; neque ſuperiore tantum proximo, ſed hoc noſtro etiam quod procurrit, ſeculo. Noſter autem Cluverius introductionis titulum parallelo Geographiæ, quam meditabatur, veteris & novæ opuſculo inſcripſit, tum ut vias adoleſcentibus enuniret commodiſſimas, tum ut veſtigia Scriptorum antiqua ipſe inſiſteret. Quot enim Philoſophicas* εἰσαγωγὰς, *i. e.* introductiones *adhuc ſuperſtites habemus? Nec à Porphyrio ſolum, quem* εἰσαγωγὸν, *i. e.* introductorem *interpretes vocarunt, ſed ab aliis tum Græcis quam Latinis Scriptoribus. Non quidem iis introductio proprie dicta, & cum motu locali aliquo conjuncta in mentem venit, nec forenſis judicio quondam Romano receptiſſima, ſed libraria ſive doctrina ſive ſcriptio, quæ primis artium elementis traditis lectorem ad eas, tironem maximè, introducit : Ut Heſychius rectiſſime* εἰσαγωγὴν ἢ εἰσήγησιν διδασκαλίας *reddiderit ſive doctrinam. Hunc ſibi ſcopum ſuperiore ſeculo præfixerunt Balth. Mercator, Æl. Anton. Nebriſſenſis, & Iſ. Dodonæus, Iſagoge coſmographica conſcripta ; nec alium Salmanticenſes introductionibus in coſmographiam variis conjunctim editis A. 1557. Eadem plane inſtituti ratio, eademque lex fuit, quam tenuerunt hoc noſtro ſeculo Georg. Fournier, Joh. Blancanus, Heidmannus, & noſter potiſſimum Auctor ſua introductione ad Geographiam veterem novamque compoſita. Hic enim libellus ſimulac Lugduni apud Batavos in uſum exiit communem, applauſu vario exceptus, non apud Belgas ſolum ſed Germanos etiam typis iterum exſcribi debuit : Idem non ita multo poſt verſione Gallica, A. 1667 apud Pariſinos, apud Norimbergenſes A. 1679, Germanica ornatus ; à Pet. Lambecio in tabulas ſynoptican, ab aliis viris doctis in Manuale aut Enchiridion redactus iterum apparuit. Tandem Bunoniana ſive Wolffenbüttelenſis editio multis tabulis & annotationibus inſtructior ſucceſſit, majuſque libello pretium, & honeſtam in Scholis omnibus exiſtimationem peperit. Tantum eminet hucuſque introductio noſtra Cluveriana, utpote* Liber, qui ratam noſtro ſeculo felicitatem expertus fuit, ut cum exiguo ſui merito à multis magni fiat, ſed tamen non inutilis, ſi cum Cl. V. Joh. Bunonis commentario legatur. *Hæc eſt cenſura Viri celeberr. J. C. Beemanni in Præcognit. Geograph. peracuta, quam ne durius ſtrinxiſſe videatur, ipſe temperat, libelloque ſuam felicitatem & utilitatem aſſerit : An utrumque cum magno, an exiguo hujus merito aſſeratur, alii judicabunt, quibus tot editiones, tot verſiones, tot nata ex hoc uno compendia non improbantur. Cum enim Scriptores omnes Geographici tum recentiores, tum præſertim veteres multa paſſim omiſerint, plura falſo tradiderint : Ipſaque adeo Geographia vetus maxime, quin nova etiam aut manca & imperfecta, aut ſuis alicubi erroribus fœdata fuerit : Nec mirum eſt, compendiis, ſynopſeſi & introductionibus nævos aut vitia, & hæc quidem aliis perpauca leviaque, aliis vero plura & gravia ſubrepſiſſe. Hæredes igitur Bunoniani quoniam ſumptus ſuos & operas libelli hujus iterata toties editione nunquam perdiderunt, publico tironum commodo ut inſervirent, novas tabulas æri clarius inciſas, obſervationes & ſupplementa quædam voluerunt accedere ; ne moles tamen opuſculi modum veterem, aut ejus pretium nimis tranſgrediatur. Unum illud ſupereſt, quod in limine adhuc moneri cupiunt hæredes de notis prioribus & poſterioribus dignoſcendis : Priores aut* Cluverianæ *notæ ſuo ſigno, ſtellula nempe aut lunulis, aut parentheſi gaudent ; poſteriores & novæ omni carent indicio. Tu autem, Lector benevole, hoc noſtrum, quodcunque bono publico impertitur, ſtudium fove, Cluverianis, ſi lubet, præceptis, additionibus, notis utere, omneſque res tuas ad animi ſententiam gere, perfice, abſolve.*

LECTORI

LECTORI BENEVOLO

DE HAC

EDITIONE LONDINENSI

PRÆMUNITIO.

NON ſolum celeberrimus ipſe Cluverius quædam minus accuratè de Magna noſtra Britannia ſcripſit, ſed doctiſſimi etiam Annotatores (uti peregrinis plerumque evenire ſolet,) aliquoties errarunt. Operæ pretium ergo duximus, alia emendare, alia adjicere, ut Geographiæ ſtudioſis melius innoteſcat hæc noſtra Inſula, quæ inter orbis celeberrimas, locum primum facile tenet; ſive cæli ſolique Ingenium, ſive mores aut res geſtas Incolarum ſpectes.

Quum autem magna cum Laude, & non ſine maximo Reipublicæ Literariæ commodo, Annotationes plurimas Introductioni Cluveriane adjunxerint Cl. viri Buno, Hekelius *&* Reiskius; *haud perperam fore arbitrati ſumus ſi multa ab iis haud notata, & à Scriptoribus optimæ notæ,* Cellario *præſertim &* Luytſio *excerpta, cum ad Geographiam tum ad Hiſtoriam antiquam & hodiernam ſpectantia, pro re nata margini adjiceremus; quæ unà cum typis æneis inſuper additis, editionem hancce prioribus, tertia ſaltem parte, auctiorem reddunt.*

Inſtituti noſtri non eſt, quæ ab aliis exarata ſunt convellere: ſperamus autem nobis non opprobrium fore, quod pauca quædam quæ à propoſito nobis aliena viſa ſunt (uti Hekelii quidam amici aut conſuetudine juncti, & loca obſcuriora, quæ paſſim in Annotationibus ejus occurrunt) deleantur, & alia quæ magis ad inſtitutum pertinebant illorum loco ſubſtituantur. Hæc tua te ſcire intererat, & certe quidem noſtra.

VALE.

PHI-

TRES EPISTOLÆ

Prioribus editionibus præmiſſæ nunc ſequuntur.

VIRO Clariſſimo & Eruditiſſimo Domino

JOHANNI BUNONI

Officia & ſalutem!

SI verum eſt *Plinii* effatum ad Cæſarem *Veſpaſianum*, magna pars ſtudiorum amœnitates quærimus: quid jucundius aut magis amœnum in peregrinatione literaria, quàm ſine ſumptu, ſine viatico & abſque omni deprædationis aut mortis periculo, omnium terrarum ſuperficiem peragrare, inde cœlum intueri & dimetiri, immenſum oceanum penetrare, ejuſque ambitus, receſſus, & abdita ſicco pede percurrere, regiones in tractus, mundum ipſum in partes ſibi dividere, provinciis terminos & fines ponere, origines & curſus fluminum adſpicere, urbes, oppida, arces, caſtella intrare, penetralia viſitare, & abſque metu recedere, montes adſcendere, valles & ſylvas pervagari, & totum terrarum Orbem ſuum facere? quæ omnia *ſtudium & amor Geographiæ* tutò concedit. Si autem cum delectatione *dignitatem & utilitatem* quæris, quid divinius, quàm ſicut temporum cognitione ad DEI ipſius æternitatem, ſic tot locorum ſcientiâ quodammodo ad ejus immenſitatem accedere? *Hiſtoria* inſuper ipſa eſt cœca, inamœna & fluxa, ſi *Geographiam* non habeat comitem. Mundus eſt ampla noſtra civitas, magna (ut *Varro* ait) homulli domus, quid turpius, quàm ſi civis civitatis ſuæ vias, & domeſticus ædium, quas colit, aditus ignorare velit? Neſcire velle, quid alibi geratur, aut geſtum ſit, hoc eſt, ſe ipſum ſuo ergaſtulo, carcere affectatæ inſcitiæ, includere. *Philippus Cluverius* admirandæ ſedulitatis, & indefeſſi in Geographiam amoris homo, ipſis *Italis* Italiam, *Siculis* Siciliam, *Germanis* & antiquam illam & novam Germaniæ faciem, *omnibus* autem orbem terrarum oſtendit, omneſque partes, ſi fata voluiſſent, accuratiùs erat oſtenſurus. At ſicut Tiberius Cæſar, teſte *Plinio*, olim *Apionem* Grammaticum vocavit Cymbalum mundi, *Plinius* autem ipſe, publicæ famæ tympanum, & adeo ipſe Apion ſcripſit, immortalitate donari à ſe eos, ad quos aliqua componeret: Ita nihilominus vero propius erit, *Cluverium* hac rerum famâ & dono conferendæ immortalitatis celebrem dici, qui tot loca ſuis natalibus, memoriæ, vitæ & honori reſtituit, terrarumque ſitus, poſſeſſiones & naturam docendos adhuc undique docet. Fatetur ipſe variis fortunæ caſibus jactatus, omne reliquum vitæ ſuæ, procul rebus civilibus, procul negotiis publicis, & procul omni inquietiore cœtu, uni Hiſtoriæ, Geographiæque antiquæ ſtudio impendere decreviſſe: Quàm multa etiam egregia præſtiterit, Scholæ & Academiæ loquuntur, mors autem præpropera reliquos conatus anticipavit. Diligentia autem & opera tua, *Clariſſime Dn. Buno*, non minus egregia & laudanda eſt, quam in ampliando Geographiæ & Hiſtoriæ ſtudio hactenus exhibuiſti, *Cluverianosque labores* ita in luce locaſti, ut decus & uſum in Scholis undiquaque habeant & accipiant: Augmenta etiam hæc tua, quæ introductioni Cluverii non ſine labore, ut apparet, & multa rerum notitia inſtruiſti, ſicut undique collecta & accurata ſunt, ita *neceſſaria* erunt, nec minus ob rerum jucundarum, nec omnibus notarum multitudinem, & varietatem fertiles, & cum voluptate præbebunt uſus, accedente tanto ipſarum *Tabularum* numero. Continuabis, verâ eruditione plenus, cœptos in rem literariam labores, memor *Saluſtiani* dicti, eum demum vivere & animâ frui, qui honeſto

negotio intentus, præclari facinoris aut artis bonæ famam ſubinde quærit. Conatibus tuis felices porro ſucceſſus ſincerè apprecor, & longùm vale publico, cui natus es, bono. Dat. Welferbyti 10. Auguſt. 1661.

Juſtus Georgius Schottelius, D.
Conſiliarius Guelphicus.

HERM. CONRINGIUS
JOHANNI BUNONI V. C.
S. P. D.

DUO ſunt Geographicæ doctrinæ ſumma quaſi genera, eaque multùm diverſa, clariſſime Buno: quorum alterum μαθηματικὸν dixeris, alterum ἱστορικόν. Enim verò illud nihil eſt aliud, quàm Orbis terræ partium ſecundum longitudinem & latitudinem ex Mathematicis principiis facta deſcriptio. Quæ proinde veluti ἀριθμητικὴ eſt Arithmeticæ, præprimis verò illi Geometriæ parti, quam τεχνομετρίαν appellamus; perinde ferè atque ſunt Optica, Mechanica, Muſica, Hydraulica, Gnomonica, Dioptrica, aliaque id genus quàm multa. Quamvis ſanè etiam aliis hæc Geographia (quæ ſi vocis primam vim ſpectes, verè eſt γεωμετρία) adminiculis utatur (ſicut noſtra hac ætate admirand. illa Magnetica vis in auxilium aſſumi ſolet) omnia tamen diriguntur potiſſimùm Mathematicis regulis. Cæterum eſt quidem hæc Geographiæ tractandæ ratio maximè accurata, nec enim terræ partium menſuram exquiſitè quidem aliter definieris; eſt quoque & aſtrorum ſcientiæ ſummê utilis, ſaltim ex parte aliqua, quandoquidem cœleſtium motuum calculus, niſi ad compertæ exploratæque latitudinis loca exigatur, conſtare ſibi non poteſt; eſt denique cum aliis, tum nauticis præcipuè per vaſtum Oceanum inſtituendis negotiis, quæ hodiè præ lucri amore inſanis adeo conatibus peraguntur, perquam commoda; ac proinde optanda, profectò etiam humanæ vitæ: Attamen ſimul illa eſt difficillima acceptu, fortaſſis etiam nunquam integrè impetranda. Nec verò niſi à multum eruditis comparari poterit, & magno ſtudio, vel unius alteriuſque loci omnibus numeris (ut ita dicam) accurata menſura. Omnium igitur locorum orbis univerſi plenam ejuſmodi cognitionem, quis vel auſit exſpectare, in eorum qui talia docti ſunt, exiguâ multitudine? Sed & requiritur huc rerum ſive cœleſtium ſive terreſtrium quarundam diligens & plena otii exploratio. At nihil eſt verius eo, quod ingenuè aſſeruit Athanaſius Kircherus, nunquam, ſatis laudati operis de arte Magnetica libro ſecundo parte quintâ cap. 6. q. 2. diſquiſitione ultima. *Magna*, inquit ille, *cautela & circumſpectione in experimentis capeſſendis opus eſt, antequam rem ita ſeſe habere aſſeratur: dici enim vix poteſt, quàm ſæpè aliud, quàm quod intenditur, proveniat. Quod cum in omnibus, tum in Magneticis obſervationibus verum eſt, videmus excellentiſſimos & longo diuturnoque uſu exercitatiſſimos artifices diverſitate obſervationum adeò perplexos redai, ut ſæpè quid dicant ſentiantque, neſciant: Quod & Keplerus de ſe ipſo ingenuè fatetur. Qui cùm poſt ſepties obſervatam diametri ſolaris quantitatem, ſemper diverſam, nunquam eandem deprehendiſſet, impatientiâ motus, de Aſtronomiæ perfecta inſtauratione, parum abfuit, quin conclamatum ſcripſerit. Inſt enim viſivæ potentiæ, & humoribus opticis, nunc compreſſionem dilatationemque, modò propter aliam & aliam diſpoſitionem organi jam ex infinita diverſitate mediorum, in quibus aliter atque aliter ſpecies refringuntur, neſcio quid deceptitium: Ut proinde mirum non ſit, diverſas inde promanantes obſervationes ingentem errorum materiam inducere. Adeò ut auſim affirmare, obſervationem, ut perfecta ſit & omnis erroris fallaciæque*

laciæque expers, ab angelo fieri debere. Quod tamen nolim ita accipi, quasi cœlestium observationum nulla sit certitudo. Est enim; sed perfecta omninò observatio rariùs reperitur. Prorupit verò in hæc verba Kircherus, postea quam prolixè & maximâ industriâ congessisset complura in id, quo possit certa ratio haberi latitudinis omnium locorum in terra per experimenta facta: dixisset item quàm plurima de Magnetis lapidis in polos directione pariter, & ejusdem à linea meridiana multiplici declinatione, in quorum exacta notitia *οἱ χαρίσαντι* nostri temporis Geographi Mathematici maximum illius doctrinæ, imò unicum præsidium, aliquamdiu collocavere: Cumque tandem coactus veritatis vi fuisset fateri ipsiusmet illius Magneticæ variationis multiplicem variationem, atque adeò nec ab illa quidem cognitione certam indubitatamque latitudinis inveniendæ artem posse exspectari. Id quod est longè verissimum: Perinde atque laudanda est ejusdem ingenua confessio de impossibili investigatione certæ longitudinis per Magnetem; quam habet ejusdem libri parte sexta Problemate sexto. Quàm difficilis autem sit & alia quævis ratio certò explorandi elevationem poli sive latitudinem, non obscurè profectò videtur indicare præstantissimorum quorumvis Mathematicorum, post multiplicia experimenta, & inter sese & cum semet ipsis de uno eodemque loco dissensio. Non dubitavit sanè ipsummet Tychonem, de ea, quæ Uraniburgi est, poli altitudine, inconstantiæ arguere Martinus Hortensius: quamvis illa fateor scrupulum non excedat. Ejusdem Tychonis errorem circa altitudinem Pragensem, post Snellium accuratissimum utique Mathematicum, perstrinxit etiam Ricciolus in suo Almagesto. Quanto difficilior autem Longitudinis certa investigatio! Certè ut Latitudinem, diligentissima cum sideribus facta collatione, tandem acquiri posse haud negaverimus, de Longitudinis tamen firma ratione comparanda, propemodum est, uti desperemus. *Non ita pridem,* ait idem, quem antè laudavi, Kircherus, proœmio in partem quintam libri secundi, *vir Geographicæ disciplinæ peritissimus, ad me Romam misit Tabellam discrepantiæ Geographorum in unius Romæ & Coloniæ, celeberrimarum licet urbium, longitudine & latitudine assignanda propalatam: In qua quindecim auctores allegat, ad unum omnes non in longitudine tantum, sed & latitudine harum urbium assignandæ discrepantes.* Quid dixerimus de aliis locis minus celebribus, minus vicinis? Quid dixerimus de locis omnibus universi orbis? Inter antiquos Græcos Mathematicos sanè est conatus dare posteritati ejus generis plenam Geographiam ipsemet Claudius Ptolemæus (una certe illa ex omni isthoc ævo hodie supersest) quanta autem ille errorum portenta tradidit? *Si quis voluerit Tabulas Ptolemaicas cum modernis leviter conferre* (rectè scribit idem Kircherus) *in sola Indiæ Orientalis ora comperietis modernas à Ptolemaicis discrepare modò triginta, aut quod dicere pudet, quinquaginta gradibus: qui ad Æquinoctialem circulum efficiunt milliaria Germanica communia quadringenta quinquaginta.* Nemo Geographorum Astronomorumque nostri ævi de Ptolemæo non idem conqueritur. Dixerit quis fortè, faciem terræ mutasse multùm ab ævo Ptolemæi. Mutavit sanè: At grandis adeo mutatio, quâ sit effectum, ut in nostri ævi statum vetera omnia Ptolemaica fuerint traducta, cuinam fiat verisimile? Enim verò haud quidem pauca hodieque supersunt in septentrionalibus etiam hisce terris indicia ingentis factæ mutationis, (quæ inter, me quidem judice, & illæ muscæ & ranæ aliaque similia succino comprehensa indicant, aridum olim fuisse, ubi nunc Balthicum mare super-succini divitias est diffusum) at illa mutatio omnis facta jam tum olim videtur vi magni illius diluvii, quo terra universa fuit obruta: A Ptolemæi autem ævo nihil simile contigit. Ptolemæi præterea exemplo Geographiam hanc etiam Arabes nonnulli excoluere, sed præter Asiatica & Africana vix illi quicquam ferè attigerunt, illa autem ob longinquitatem tuta sunt ab examine nostro; licet etiam apud credulos facilè inveniant fidem, suspicione tamen prudentium haud temerè patiuntur sese eximi. Recentiores Europæi nostri, sparsim quidem, non tamen sine insigni profectu, doctrinam hanc excoluerunt. Quamvis enim tenebras etiam offuderint, vel certè molestias creaverint haud exiguas, temerario ausu mutandi pro lubitu primum meridianum; nec omnium mensuram hactenus vel aggressi sint explòrare; in multis etiam explorandis minùs feliciter sese gesserint; vel scilicet solis Magneticis auxiliis subnixi, vel non justâ curâ cum cœlestibus institutâ terrestrium collatione: Attamen negari haud potest, multorum illos passim per universum orbem locorum mensuram situmque jam prodidisse; atque adeò, si non quantum ad Astronomiæ & maritima-

rum navigationum, tamen ad communem vitæ uſum, Geographiam mathematicam haud parum noſtra ætate excultam eſſe: Certè longo intervallo (ſive ampliſſimam terræ partem veteribus planè incognitam, ſive majorem ſolito in menſura cognoſcenda induſtriam ſpectemus, noſtra tempora ſuperare iſthac in re Ptolemaicum ævum, multò magis Eratoſthenis aut Hipparchi ſecula. Quin imò, etſi omni ex parte abſoluta univerſi orbis Mathematica Geographia excedat captum humanarum virium, eóque ſperari nequeat: non dubito tamen, obſervato illo, quod ingenioſiſſimus Athanaſius Kircherus dedit conſilium, brevi magnum illius doctrinæ incrementum ſecuturum: Ut fortaſſis ulterius ne voto quidem opus futurum ſit.

Longè minoris operæ eſt & expeditu facilius Geographiæ illud ſtudium, quod Hiſtoricum appellavi; ſi præſertim non niſi tui temporis rationem habere animus ſit. Quin imò videtur majus quodque ſtudium egredi limites hujus doctrinæ. Et verò obtentu hujus Geographiæ bona pars Hiſtoriæ cum naturalium tum civilium rerum poteſt doceri: quæ tamen ſeorſim atque alio loco potiùs fuerit tradenda. Is vero τὰ περίεργα docendi mos jam tum olim inoleverat. Ariſtoteles ſanè in Rhetoricis affirmat, ὅτι περὶς μὲν τὴν νομοθεσίαν αἱ τῆς γῆς περίοδοι χρήσιμοι, ἐντεῦθεν γὰρ λαβεῖν ἐστι τὰς τῶ ἐθνῶν νόμους. Sunt videlicet illæ τῆς γῆς περίοδοι, libri itinerarii, quibus terrarum ſitus & deſcriptiones continentur: Cujusmodi ex priſco ævo hodieque ſuperant opuſcula Scylacis Caryandenſis & Hannonis Carthaginenſis, multum diverſa ab Itinerario Antonini, quod appellatur, & Burdegalenſi, Tabulisque Peutingerianis, ut & Periplis Arriani & Marciani Heracleotæ. Pertinent autem ūtique omnia talia ad hoc genus Geographiæ. Atque Ariſtoteles quidem videtur potiſſimùm, præter opuſculum Scylacis (quem perperam nonnulli Dario Codomanno æqualem faciunt, cùm fuerit miſſus à Dario Hyſtaſpis filio, ignotas Africæ terras exploratum, ceu narrat Herodotus) habuiſſe in animo Eudoxi opus περιόδου τῆς γῆς titulo olim celebre: Ipſemet verò ſatis oſtendit, minùs ſibi placere illam operoſiorem naturalium civiliumque rerum cum Geographicis miſtionem, ſeorſim animalium hiſtoria doctiſſimis ſcriptis exhibita, ſeorſim item præclaro opere omnium fere civitatum non Græciæ ſolùm, ſed etiam Barbariæ moribus inſtitutis & diſciplinis deſcriptis. Ad quod Exemplum ſua componens Theophraſtus, ſeorſim item multijugis voluminibus cum leges omnium gentium tum plantarum hiſtoriam fuit perſecutus. Quale quid videtur pòſt & Dicæarchus præſtitiſſe, ut Theophraſti diſcipulum agnoſceres; tales enim fuerunt illius tres libri de populis Græciæ, eorumque civitatibus ac moribus, quorum hodieque exigua quædam fragmenta ſuperant. Cæterùm paulo pòſt relapſus videtur iterum ad priſcum ferè inſtitutum ipſemet Eratoſthenes: parciùs tamen. Quapropter ſcribit libro ſecundo Strabo, illum πολλαχῆ ἐκπίπτειν πρὸς τὸ ἐπιστημονικὸν τῆς προκειμένης ἱστορίας: vitio ſcilicet vertens Eratoſthenis, quod ſæpius verſetur in iis, quæ ſunt ἐπιστημονικὰ h. e. quæ propria magis ſint Geographiæ Mathematicæ, quam ſcientiam appellat. Id quod tamen in Eratoſthene ego quidem potiùs laudaverim, ut qui tenuerit in hiſtoriis modum: Quem utrùm obſervaverit ipſe Strabo, fortaſſe haud injuria dubites: quamvis omnia ejus plena ſint variæ ſolidæque doctrinæ, civilium cumprimis rerum: quarum ſcientiâ valuiſſe virum vel una illa Maſſilienſium reipublicæ deſcriptio indicaverit. Pomponium Melam, & Solinum, & Latinos paucos alios religioſiores dixeris: niſi prodidiſſent, feciſſe id præ inopia eruditionis, non ſapiente aliquo conſilio. Idem verò planè eſt genius ſcriptorum, quæ Anonymus ille Nubienſis, & Abulfeda ex Arabum natione ad nos tranſtulerunt: quanquam Abulfedam meritò illis omnibus prætuleris peritia Geographiæ Mathematicæ, & accuratioris tractationis. At cum mille ampliùs annos Geographiæ ſtudia omnia per Europam refrixiſſent, eaque non nihil viciſſim erigere caput cœpiſſent, ſeculo præcedente, multùm denuò illâ Hiſtoriæ nimiâ abundantiâ Geographiam oneraverit cumprimis Sebaſtianus Münſterus: culpandus ideo etiam, quòd ferè totus ſit in Germaniæ rebus narrandis, cùm univerſi tamen orbis (cujus Germania eſt pars perquam puſilla) deſcriptionem dare debuiſſet. Alii parciùs quidem hiſtorica illa perſecuti ſunt, attamen & hos deprehendas occupari in narrationibus à Geographiæ negotio planè remotis. Quo vitio laborant profectò etiam illa, quæ nitidiſſimis ſuis tabulis Geographicis Ortelius, Mercator, Hondius, Blavius, aliique addiderunt. Et ſanè, ſi verum fatendum eſt, ſola illa quæ ad ſitum ac menſuram regionum populorum urbiumque attinent, narrare, Geographici eſt argumenti: reliquum

liquum omne ab illo quidem loco alienum ; quantumvis & illæ narrationes multum habeant cùm jucunditatis, tum etiam commodi. Enimverò in qualibet methodo atque diſciplina ſunt illa ſola domeſtica & propria, quæ primò ac per ſeſe competunt objecto, circa quod verſandum eſt : nec temere illi ſunt limites egrediendi. Illis ſanè haud obſervatis, uſu venire ſolet, ut identidem quæ docenda erant, non doceantur, doceantur autem quæ docenda ſaltim ibi non erant, & τὰ παέργα τὸ ἔργον excludant. Jam verò habet pro ſubjecto Geographia tellurem : at non ſimpliciter (pertineret enim iſthuc pene omnis naturalis hiſtoria imò Philoſophia, pertinerent omnes artes, pertineret omnis humanarum rerum hiſtoria, pertineret univerſa Philoſophia practica) ſed in tantum duntaxat, in quantum partes terræ omnes ſunt varii ſitus, variæque longitudinis & latitudinis. In hoc campo igitur & demonſtrationes & narrationes Geographicæ debent decurrere: ſi extra illum vagentur, in vitio ſunt. Nec enim in hiſce ſolis licet occupati, non ſatis invenient Geographiæ magiſtri, quod agant : Ampliſſimum ſcilicet terræ ſpatium & ingens multitudo ejus eſt partium ; quarum ſitum narrare, in officio illius diſciplinæ eſt. Crevit certe labor plurimùm, ex quo Americæ, quam vocant, & tot inſularum Oceani cognitio centum & ampliùs annorum intervallo acceſſit. Creſcit paulatim magis magisque, novis ſubinde terris induſtriæ navigantium verſus Antarcticum præcipue polum ſeſe aperientibus. Quæ omnia doctiſſimos quoque veteris ævi latuerunt. Nec enim nunc moror de Atlantide Platoni prodita, aut illos S. Clementi Romano in Epiſtola ad Corinthios memoratos trans Oceanum mundos, aut denique felices Phœnicum & Carthaginenſium ultra Herculis columnas navigationes, & quæ hiſce ſunt ſimilia : Platonica enim illa fabulis ſimillima, ſaltim incertiſſimæ fidei; & mundi Clementis tranſmarini nihil forte ſunt aliud, quàm Britannia, aliæque Oceani inſulæ, ceu viſum eſt Patricio Junio, etſi aliter videantur accepiſſe Origenes, Hieronymus, Epiphanius & Photius : Navigationes, poſtremò, Phœnicum & Carthaginenſium ad Caſſiteridas aliasque inſulas, perrexiſſe ad inſulas Capitis viridis, fortaſſis etiam ad Fortunatas, ut non eſt vero abſimile, ita ulteriùs iviſſe, fidem indubitatam haud meretur. Non etiam quidem negaverim, debuiſſe meritò jam tum olim ſaltem ſapientioribus quibusque ſuſpiciones naſci, de vaſta telluris trans Oceanum amplitudine, vel eo, quod cæteroquin altera pars telluris alteri nimium præponderaret, atque ita centrum magnitudinis terræ cum centro univerſi non poſſit convenire. Eo ſane argumento ductus equidem haud dubito profiteri, terram Auſtralem, quam vocant, inſigni item eſſe magnitudine : niſi forte perpetuæ rupes pondere ſuo magnitudini quid detrahant. Verum enim verò certum tamen eſt, ſuſpiciones ejusmodi, ſi modò ulli, natas paucis : vulgo certe hominum non veniſſe in mentem. Quicquid ſit, nihil de horum omnium poſitu quidquam certi eſt monumentis antiquis traditum, atque adeo Geographorum ingenia olim macerare non potuit illud, ſecus atque ſit hodie. Quid, quod vetus illud ævum ne Europæ quidem Aſiæ & Africæ omnia perinde atque hoc noſtrum habuerit cognita ? Ipſemet Strabo fatetur: *Quæ trans Albim ad Oceanum, ſunt nobis prorſus ignota.* Etiam id verò quod Rhenum inter & Albim eſt tunı demum innotuerat ; & Britannia ante Cæſarem perinde Romanis fere audiebatur, atque hodie nobis Terra auſtralis. Longe adhuc majoris circa ſeptentrionalia veterum Græcorum ignorantiæ indicia præbent, hodieque nobis Meteorologica Ariſtotelis ſcripta, Iſtri originem ex Pyrenæo arceſſentia. Quæ ideo adfero, ut appareat, quàm ſit hodie operoſior atque olim Geographiæ plena cognitio.

Non diffitebor autem, quamvis latè ſatis diffuſa ſit iſthæc omnis Geographica diſciplina, modò noſtri ævi conditionem velis eâ, quà par eſt, curà componere ; poſſe tamen illam juſto adhibito ſtudio faciliùs longè comparari, quàm ſi etiam priſcorum temporum ſtatum accuratè intelligere ſit propoſitum. Hic ſcilicet quaſi mare aliquod vaſtum, plenumque errorum, tibi ingrediendum fuerit. Enim verò veterum rerum plerarumque memoria ad nos pervenit perquam parcè atque obſcure, eaque non niſi per partes & variis monumentis eſt ſparſa : ut perquam difficulter in unum colligi & perſpicuâ oratione prodi res illæ poſſint. Longi porrò temporis vitio immane quantum penè omnia mutavere : ut campos nunc videas, ubi Troja fuit ; alia mari & fluctibus abſorpta, alia terræ motibus everſa, alia inculta hodie & derelicta, alia vi militari diruta. Quibus viciſſitudinibus ipſi montes & flumina fuerunt interdum obnoxia ?

obnoxia? Unde iterum multa caligo animo objicitur: nullo fermè ſuppetente conjecturis ſubſidio; imò tenebris potiùs naſcentibus, ex iis, quæ oculis noſtris nunc ſubjecta ſunt. A quibus moleſtiis & laboribus, imò & erroribus, vacua omninò eſt recentis omnis Terræ deſcriptio. Eo fit ſanè, ut vetera illa ſoli, qui antiqua monumenta quælibet ſummo ſtudio tractare, & accuratâ mentis acie diſperſa colligere atque judicare ſolent, aſſequi ac docere ſint idonei. Quanti ſanè eſt, confuſis ordinem, obſcuris lucem, obſoletis nitorem, defunctis vitam reſtituere! Quàm paucis hoc quidem præſtare datum eſt! Enimvero hanc ego difficultatem præcipuam cauſam arbitror, quare tanto in ſcripturientium numero pauci adeò veterem Geographiam illuſtrare ſint aggreſſi, longè pauciores in ea pretium fecerint operæ. Acceſſiſſe tamen fateor etiam illud, quod veteris Geographiæ nullus ſit hodie uſus, niſi ad intelligenda ſcripta, quæ ſuperſunt ex ævo priſco. Quod officium adſcribi olim ſolet ſecundo Grammaticæ artis generi, quod ἐξηγητικὸν nuncupant & ἱστορικόν. Unde vetus Geographia ſolis doctis, & quidem cum primis Philologis iſtis, inſervit maximè: cùm recens quæque telluris enarratio omni hominum generi, & ad noſtræ vitæ commoda profit plurimum. Inter veteris autem illius Geographiæ excultores equidem familiam ducere, & omnium principem arbitror Philippum Cluverium. Nec dubito idem mecum ſenſuros alios, qui quidem animo defæcato volumina illius, ſaltim quibus Germaniam, Italiam & Siciliam antiquam illuſtravit, legerint. Aliter enim alios nonnullos in Batavis judicaſſe, non me fugit, ſcio verò etiam illos & certaminum quorundam ſtudio nimium fuiſſe deditos. Produnt certè ſcripta illa viri induſtriam in Geographico iſthoc ſtudio incomparabilem: Et quidni? cùm non gravatus fuerit pedes univerſam Italiam & Siciliam luſtrare, quo utramque eò accuratiùs poſſet narrare. Produnt eadem lectionem infinitam, judicium acre ſimul & elegans. Nec tamen ab omnibus illa erroribus vacua dixerim: Ego fateor, in haud paucis à Cluverio, in Germaniæ cumprimis noſtræ rebus, diſſentio; quas meas ſententias Tibi etiam, Clariſſime Buno, jam video probari. Nec tamen minùs principatum in hoc doctrinæ genere illi tribuere vel tantillum dubito: idque quandoquidem in longè plurimis, imo in propè infinitis, non tantum conatus omnium antegreſſos ſuperaverit, me judice, ſed etiam meliorem ſpem præceperit: ad quam doctrinæ vim collati errores nihil ſunt niſi nævi exigui in corpore formoſiſſimo. Utinam ſanè haberemus veteris Geographiæ ab illa manu reliqua! Utinam modo Græciam antiquam haberemus Cluverii induſtriâ elaboratam! Quanto id eſſet conjunctum cum fructu literariæ rei! Haberemus autem, niſi mors præpropera virum abſtuliſſet. Nunc cogimur contenti eſſe noſtris Catonibus, quamvis neutiquam Cluverio comparandis. Neque vero Te fugit, quanta in exſpectatione fuerit Græcia antiqua à Joanne Laurembergio illuſtrata: quamve multum ſit impar Cluverianæ Italiæ, Siciliæ & Germaniæ: Utpote quæ præter Tabulas, affabre licet confectas, nihil penè habeat quod vel verè Geographicum dici mereatur. Et tamen cùm deſeruerit nos Cluverius, nunc impensè lætamur, vel ita demum deſiderio noſtro ſatis eſſe factum. Perinde ſcilicet atque infelix illud Cluverii fatum acceptiora nobis reddit, quæ in hoc ſtudio, cum alii, tum Mercator imprimis & Ortelius poſteritati reliquerunt. Ea propter, ceu antehac feci, ita nunc etiam laudo, operam abs Te, Clariſſime Buno, impenſam in id, ut per compendium literario ordini exhiberes Italiam pariter & Siciliam antiquam Cluverii: Idque cumprimis quandoquidem ipſamet grandia ejus volumina & rariùs hodie inveniantur venalia, & præ magnitudine lectores quàm multos abſterreant potius, quàm ut alliciant; & tamen ad intelligenda recte monumenta vetera, Romanarum ſaltim rerum, Cluveriana iſthæc longe ſint utiliſſima. Non deſinam etiam Te impellere, ut perficias quod moliris, & jam habes affectum, compendium ſcilicet Cluveriani operis de Germania antiqua: quantumvis veterum ſcripta minùs fuerint circa res Germanicas occupata, atque adeo ille tuus labor ad explicanda illa veterum monumenta non perinde poſſit adjuvare, atque ille Italiæ & Siciliæ adhibitus; Fuiſſe autem Cluverium non duntaxat antiquæ, ſed & recentis noſtræ Geographiæ perquam peritum, luculentiſſimo ſane argumento eſt poſthumus ille libellus, quo per epitomen veteris noſtrique orbis deſcriptionem eſt perſequutus. Nec verò vel huic quidquam ſimile videas. Quis enim alius veterem novamque Geographiam unâ operâ docuit? Utut haud negaverim, multa ſatis etiam hic reperiri valde mendoſa: quæ tamen jure excuſationem mereantur; quoniam

niam ultima manus non acceſſerit, ſed fœtum immaturum mors præpropera informem propemodum multis partibus effecerit. At bonum factum, Clariſſime BUNO, quod ne hoc quidem in libello Cluverium deſerueris. Et vero ſentio abs te annotationibus illuſtrata plurima cæteroquin obſcura intellectu: alia etiam rectiùs tradita: Tabulis præcipuè novis additam quaſi lucem maximam. Novis inquam. Etenim quas ex Ortelio in Batavis nonnulli adjecere, parum abeſt, quin officiant illæ potius quàm proſint, ob ſententiarum Cluverium inter & Ortelium diſcordiam. Accedit, quod Index etiam ille, quem magnâ curâ confeciſti, non poterit non eximio eſſe uſui. Dixerim certè, nunc demum poſſe libellum reapſe efficere, quod debuit quidem, fruſtrà tamen hactenus fuit ab illo exſpectatum. Non potuiſſes ſane melius de ſtudioſa juventute mereri; dum ſcilicet paras illi aditum, cum ad eruditæ vetuſtatis ſcripta intelligenda, tum ad hujus etiam orbis ejuſque præcipuarum partium notitiam. Perge verò, ô optime, in hunc modum bene mereri! Perge præſtantia quæque ſcripta, ſaltim ad hiſtoriam pertinentia, ceu eximiè cœpiſti, claram in lucem producere! Referet Tibi gratias immortales, ſi non hoc ævum, utique odii & invidiæ vacua poſteritas. Ego autem Deum obſecro, uti integras vires corporis Tibi largiatur; quo poſſis animo id præſtare, quod in votis tibi eſſe, ſatis compertum habeo. Helmſtadii in Academia Julia XV. Kalend. Septemb. Anno CIↃ IↃC LXI.

HERM. CONRINGIUS
JOHANNI BUNONI V. Cl.
S. P. D.

ANnus quintus agitur, quum & laudarem tuam in edenda Cluveriana Epitome Geographiæ præſtitam operam, & quaſi certò promitterem, fore, ut iſthoc nomine, ſi non hoc ævum, ſaltim odii & invidiæ vacua poſteritas tibi gratias referat. Non falſum me eſſe animi, tu quidem reapſe jam expertus es, ſed ego plurimum gaudeo. Idque non quod tanquam vati mihi velim impoſterum credi, ſed quoniam ſentio, pretio ſuo & ipſa Geographica ſtudia, & tuos labores æſtimari. Enimvero ſunt illæ ipſa ſtudia vitæ civili perquam utilia: bonus autem quiſque lætatur meritò ſi vita illa hominum ſolito nonnihil rectius ſeſe habeat. Quidni vero etiam gaudeam, ſi amico, qualis tu mihi es ab annis multis, benè ſit? Benè autem eſſe tibi arbitror, non quod divitiæ aut honores affluant, (quamvis enim & hæc bona tu merearis, non tamen vel ipſe tu facis hæc tanti, ut horum poſſeſſione felicitatem cenſendam eſſe exiſtimes) ſed cum docendo ſcribendoque plurimum prodeſſe cumprimis tibi ſit propoſitum, quod hujus voti tui abundè ſias particeps. Accedit, quod paſſim apud doctos & intelligentes magnam jam tum laudem tibi comparaveris, & æternam poſſis immortalemque gloriam nomini tuo polliceri: id quod vulgo quam multis ipſa beatitudinis creditur ſumma. Placere autem cum alia tum præcipuè Geographica iſthæc tua, certiſſimo utique documento eſt ſaltim velox illa omnium diſtractio, etſi centena multa exempla prodiiſſent in lucem. Quemadmodum verò ante quinquennium laudavi illas Geographicas operas tuas, quas tum edidiſti, ita gratias tibi jam ago, quod utiliſſimo illi ſtudio rurſum curas impenderis. Superaſti ſcilicet te ipſum quaſi iteratis illis laboribus: dumque nobis jam reddis omnia iſthæc & elegantiora ſolito & locupletiora, ſolidas utique gratias promereris. Video equidem & veterem pariter & novam Geographiam multis acceſſionibus aut emendationibus nunc illuſtratam: in Tabulis quoque ipſis, quæ ante præterviſa fuerant, haud pauca paſſim mutaviſſe jam in melius; atque in univerſum tuas haſce Κυλόφρας Φεουτίδας *ſimul eſſe prioribus* σοφωτέρας. *Macte ſis præclaro hoc juvandi bonum publicum ſtudio Clariſſime* BUNO! *Cumque dubitare non poſſis, facere te pretium operæ, perge in hoc campo, ceu feciſti hactenus, ſtrenuè. Equidem Deum veneror, uti porrò ſecundet labores tuos, imo ſi & hoc fas eſt petere, in ſolatium operæ & præmium aliquod conferat, quæ mereris, deſiderata aliis lautiora quævis mollius ſolito vivendi ſubſidia. Helmſtadii IV. Non. Aug. Anno* CIↃ IↃC LXVI.

Tabulæ

Tabulæ Geographicæ propter faciliorem uſum in peculiare compingantur volumen. Ita enim perpetuo erunt in promptu, & commodiùs inſpicientur, neque, quod foliis commentarii toties vertendis ac revertendis aliàs ſolet fieri, impedient legentem. Sin vero cui placuerit, Tabulas uno eodemque cum commentariis habere codice, paginis indiculo hoc notatis iſtæ inſerantur.

I. Tabula Ventorum, ad paginam 16
II. Typus intervallorum variarum gentium, 19
III. Schema demonſtrans Terram eſſe globoſam 30
IV. Typus Orbis terrarum, 31
V. Summa Europæ antiquæ deſcriptio, 45
VI. Hiſpaniæ veteris & novæ deſcriptio, 46
VII. Gallia Antiqua & Nova, 63
VIII. Germaniæ Cis-Rhenanæ Tab. 69
IX. Helvetiæ antiqua & nova deſcriptio, 87
X. Hodiernæ Belgicæ, ſeu Inferioris Germ. Tab. 92
XI. Veteris & novæ Britanniæ Deſcriptio, 102
XII. Populorum inter Rhenum & Albim deſcriptio, 115
XIII. Suevia, quæ cis Codanum fuit ſinum, 119
XIV. Vindeliciæ & Norici deſcriptio, 120
XV. Nova totius Germaniæ deſcriptio, 124
XVI. Regni Daniæ Delineatio, 166
XVII. Suecia & Norvegia, 169
XVIII. Italia antiqua, 174
XIX. Italiæ Gallicæ ſive Ciſalpinæ deſcriptio, 176
XX. Etruria, Latium, Umbria, &c. 181
XXI. Campania, Samnium, Apulia, &c. 192
XXII. Italia nova, 203
XXIII. Sicilia, 225
XXIV. Sardinia & Corſica, 230
XXV. Pannonia & Illyricum, 233
XXVI. Hellas, ſeu Græcia univerſa. 243
XXVII. Epirus, 245
XXVIII Peloponneſus, 246
XXIX. Achaja, 251
XXX. Macedonia & Theſſalia, 258
XXXI. Daciarum, Mœſiarum & Thraciæ Deſcriptio, 274
XXXII. Sarmatia & Scythia, 290
XXXIII. Poloniæ Regnum, 293
XXXIV. Boruſſiæ & Caſſubiæ, &c. Tabula nova, 302
XXXV. Aſia, 310
XXXVI. Scythia & Tartaria Aſiatica. 311
XXXVII. Imperium Sinarum. 320
XXXVIII. India Orientalis, 323
XXXIX. Perſia, Armenia, Aſſyria, &c. 336
XL. Cherſoneſus, ſeu Natolia, 351
XLI. Terra ſancta, 363
XLII. Syria. 372
XLIII. Africa, 385
XLIV. Ægyptus & Cyrenaica, 386
XLV. Mauritania & Africa propria, 395
XLVI. America, 415

TABULÆ Novæ huic Editioni additæ.

XLVII. Syſtemata Mundi pag. 6
XLVIII. Typus ventorum Brietij 16
XLIX. Fluvii Galliæ 69
L. Inundatio Batavica 96
LI. Cellarij Germania antiqua 113
LII. Veteris Germaniæ 114
LIII. Germanorum veterum veſtimenta, &c. 117
LIV. Cataractæ Rheni, &c. 221
LV. Ordinum Germanorum Comitia. 139
LVI. Lapponum veſtimenta, &c. 173
LVII. Imperium Romanum, 204
LVIII. Græcia antiqua 244
LIX. Cataractæ Danubij 281
LX. Tabula Paradiſi 378
LXI. Templum Solomonis & Arca Noæ 365

PHILIPPI CLUVERII
INTRODUCTIONIS
Emendatæ, Illuſtratæ, atque Auctæ,
IN UNIVERSAM
GEOGRAPHIAM,
TAM NOVAM, QUAM VETEREM,
LIBER PRIMUS.

CAPUT I.
Quid Geographia, & quid Globus ſeu Orbis terræ.

I.

GEOGRAPHIA [a] *eſt terræ univerſæ, quatenus nobis cognita eſt, deſcriptio.* Vocabulum ejus Græcum eſt: nam a γαῖα, ſive, γαῖη, id eſt, *terra*, (pro quo in compoſitione uſurpatur γία) & γράφω, hoc eſt, *ſcribo*, compoſitum fit Γεωγραφία, id eſt, *Terræ deſcriptio.* Geographia.

II. Differt autem Geographia a Coſmographia, ut pars a toto; a Chorographia, ut totum a parte. *Coſmographia* quippe, quæ a κόσμος, id eſt, *mundus*, & γράφω, dicitur *Mundi deſcriptio, eſt totius univerſi ſeu Mundi tam elementaris quam ætherii* Coſmographia.

NOTÆ HEKELII.

[a] Heic notandum, quod in folio JOSEPHUS BLANCANUS *Sphæram Mundi*, ſive *Coſmographiam*, Mutinæ Anno 1635. GEORGIUS vero HORNIUS *Orbis antiqui Delineationem* ſeu *Geographiam veterem & novam*, Amſtelod. Anno 1654. atque JOANNES KEPLERUS *Prodromum Diſſertationum Coſmographicarum* Francofurti, Anno 1621. curioſe edi curarunt. In forma autem (ſicuti *communiter* loquimur) 4. edita eſt JO. CHRISTIANI BECMANNI *Hiſtoria Orbis Terrarum & Civilis*, & quidem Francof. ad *Oder.* An. 1673. ut & ANTONII DEUSINGII, GALILÆI, PHILOLAI atque HÆLISÆI ROESLINI *Mundi Syſtemata*, quorum *Primum* & *Tertium* Amſtelodami Anno 1643. & 1639. *Secundum* Lugd. Batavor. Anno 1641. & *Ultimum* Francofurti ad Mœnum Anno 1597. ſunt excuſa. Quibus adjungenda *Geographia* NUBIENSIS, ſive *totius Orbis in 7. Climata diviſi Deſcriptio*, ex *Arabico* in *Latin.* a GABRIELE SIONITA & JONA HESRONITA verſa, & A°. 1619. *Pariſiis* impreſſa. In forma 8. exſtat P. B. CESTII, JCti inſignis, *Orbis Terrarum Synoptica Epitome*, una cum *Geographia Poëtica*, litteris *Stoerianis* A°. 1591. publicata. Porro LUCÆ de LINDA *Deſcriptio Orbis & omnium Rerumpublicar.* Leydæ A°. 1655. edita. Cui aſſociandus CHRISTIANI FUNCCII *Orbis Imperans*, qui hodie heicce *Rudolfopoli* in f. quoque 8. haud leviter excuditur. Eadem quoque forma eſt impreſſa SEBASTIANI SCHROETERI *Hiſtorica Orbis Terrarum Deſcriptio*, ut & JOACHIMI VAGETII *Orbis Habitabilis*; *Hic* quidem Hamburgi A°. 1613. *Illa* autem Erfurti *duob. Voluminib.* A°. 1620. Sed ABRAH. GOELNITZII *Geographia*, PAULI MERULÆ *Coſmographia* & *Geographia*, ut & BERNH. VARENII *Geographia Generalis* Amſtelodami diverſis ſuper Sec. Annis; *Hæc* quidem A°. 1650. *Illa* A°. 1636. *Iſta* A°. 1649. eleganter ac nitide ſunt edita. *Longe autem præſtantiſſima editio eſt ea, quam publici juris fecit inclytiſſimus* JS. NEWTONUS *Cantab.* A°. 1678. Commendanda quoque eſt SAMUELIS BOCHARTI *Geographia Sacra* Cadomi A°. 1646. in fol. excuſa.

Chorographia. Topographia.

ætherii descriptio. Chorographia, cujus vocabulum a χώρα vel χώρος, id est *regio*, & γράφω componitur, *est regionis alicujus particularis descriptio*; veluti Hispaniæ, Italiæ, Germaniæ: hujus pars iterum est *Topographia*, quæ a τόπος, id est, *locus*, & γράφω dicitur; *est hæc loci alicujus particularis descriptio*; utpote agri sive territorii alicujus oppidi, seu pagi: in qua etiam arva, prata, arbores, plateæ, & ædificia depicta veniunt [b]. At Geographia totius terræ situm describit.

Terra.

III. *Terræ* autem nomine in Geographia non *separatim* quartum elementum, ut Physici, accipimus: sed *complexim terram*, una *cum aquis infusis, pro totius universi centro* intelligimus; quod a figura, Orbis seu Globus terræ vocatur.

Globus.

[a] *Globus* quippe *est corpus solidum, undique rotundum, unica superficie contentum; in medio habens centrum sive punctum, a quo omnes lineæ, ad superficiem ductæ sunt æquales* [e]. Unicus igitur ex utroque elemento Globus conficitur; unamque & eandem convexam constituit utrumque superficiem. Hunc vero terræ Globum varie Geographi in circulos atque parteis distinguunt: de quibus singulis ordine agendum. 1

CAP. II.

NOTÆ BUNONIS.

[a] *Unde nec Hydrographia sejungitur a Geographia, quod ex aqua & terra unus conficitur globus. Exstant vero recentiorum opera Tabulæ Hydrographicæ, in quibus Magnetis declinationes, navigationum ductus, & quasi semitæ, ventorumque vicissitudines annotantur. Veteres enim vix se committebant alto: sed ut plurimum litora legebant. Cæterum in* Geographicis cum fructu versaturus, necessum habet Sphærica quædam delibare, & potissimum illa, quibus fundamentum hujus doctrinæ nititur. *Mundum* hunc universum sphæricæ esse figuræ docent Astronomi, eundemque in *regionem Elementarem & Ætheriam* solent dividere. In medio mundi *Terram* ponunt, eamque rotundam & immobilem, quæ respectu Cœli supremi instar puncti est, & cum *Aqua*, quam in cavitates suas recipit, globum constituit, quem ambit *Aër*; sicut aërem *Ignis*, quæ *quatuor* vulgo *Elementa* dicuntur, ex quibus hæc inferiora constant, *Æthera* vero seu *Cœlum* Plato & Aristoteles in *Octo* distinxerunt Sphæras, Ptolemæus & Cicero *in novem*; at Alphonsus in *decem*, quarum septem dicuntur Planetarum: octava stellarum [c] fixarum; nona huic vocatur Cœlum Crystallinum, seu Aqueum; decima Primum Mobile sive ultimum Cœlum. Scholastici his addiderunt *Undecimam Sphæram* immobilem *Cœli Empyrei*, quod inferius volunt esse rotundum, superius vero quadratum. In eo thronum Dei & sedem Beatorum locant. Infimum inter planetas & terræ proximum locum obtinet *Luna*, supra quam *Mercurius, Venus, Sol, Mars, Jupiter, Saturnus*; quæ *Stellæ* dicuntur *Erraticæ* [d]; quod non eandem semper retineant distantiam a se invicem; ut reliquæ *stellæ octavæ sphæræ*, quæ *Fixæ* dicuntur, & ejusdem inter sese semper sunt distantiæ. Hæ octo sphæræ moventur proprio motu ab occasu in ortum, qui *Motus* appellatur *Secundus*; quo *Luna* cursum suum viginti septem diebus & octo fere horis absolvit; *Mercurius, Venus, Sol*, anno fere spatio; *Mars* duobus annis, *Jupiter* duodecim, *Saturnus* triginta. At *Fixæ Stellæ* tardissime ab occasu in ortum progrediuntur; ita ut singulis C. annis unum gradum, & XXXVI. M. annis integrum circuitum absolvant. *Primum* autem *Mobile*, seu decima Sphæra ab Oriente in Occidentem movetur, qui *Primus Motus* dicitur, eoque incredibili velocitate spatio viginti quatuor horarum circumagitur, secumque inferiores sphæras rapit. In regione illa ætheria certos quosdam circulos fingunt Astronomi, ut partes mundi & motus cœlestes limitent, mensurent, aut etiam numerent.

HEKELII.

[b] Cui annumeranda (a) *Topothesia*, quam etiam à τόπος, & τίθημι, h. e. *pono*, derivatam esse, & idem valere, ac *loci cujusdam positionem*, seu *situm Specialissimum*, constat.

[c] Seu *Statarum*.

[d] Seu *Vagæ*.

[e] Seu *ejusdem longitudinis*.

SUPPLEMENTUM & NOTÆ REISKII.

1 I. Ne sub initium hujus Geographicæ Introductionis in ipso limine offendat tyros, aut hæreat, paulum explicatius dicenda erunt, quæ δι' ὁ τόπου ad definitionem dicuntur: Hæc enim nominalis solummodo non realis h. l. traditur. Itaque Geographia pro methodo ac fine duplici, quem scriptores veteres novique accuratius observarunt, nobis & ipsa duplex erit, *Mathematica* nimirum atque *Historica*.

II. (b) *Geographia Mathematica est scientia Globi terreni ex magnitudine, situ, circulis, partibusque aliis mensurandi pariter atque cognoscendi.* Scientiam (1) voco nempe θεωρητικήν, sive contemplativam, (2) globi terreni, non equidem separati; sed cum aqua & aëre conjuncti, h. e. globi terraquei, aut terraquaërei, quem novo nomine recentiores exprimunt: Materia enim sive objectum adæquatum hujus scientiæ globus erit terraquaëreus h. e. terra & aqua cum oceano vasto, & aëre, cujus ambitum Atmosphæram nominant; Idque *objectum* esto *materiale*: *formale* (3) consistet in magnitudine globi, situ, circulis, Zonis, climatibus, aliisque partibus, determinandis atque distinctius connumerandis. Quo pertinet (4) *finis duplex, tum intermedius* in mensuratione, tum *ultimus* in cognitione accurata positus.

III. (c) Ex illa, quam feci, materia sive objecto partes Geographiæ facilius emergent (1) *Hydrographia* sive aquarum & Oceani scientia: (2) *Atmosphærica* h. e. scientia & aëris & ventorum omnium, quotquot oriuntur: Huic enim Anemographia ventorumque notitia subest: (3) *Chorographia*: (4) *Topographia*, h. e. Regionum & Locorum ex mensuris & circulis Mathematicis deducta scientia; Nec aliter

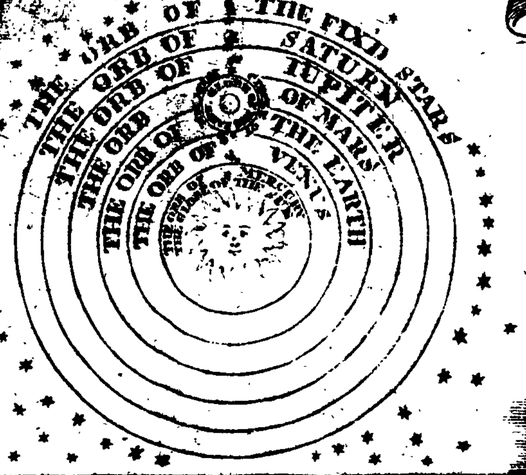
(a) Topothesia. (b) Geographia Mathematica. (c) Partes hujus variæ.

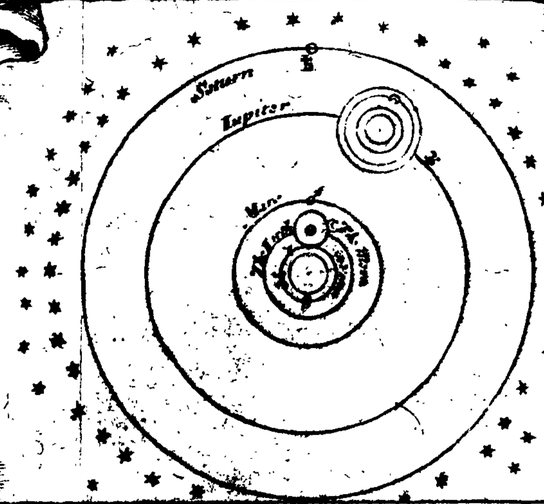
Systema Mundi secundum Copernicum.

The Systeme of Copernicus who holds that ye Sun is unmoveable in ye Center of ye World, & that ye Earth moves round ye Sun in a Year, & round its own Center in 24 Hours.

Secundum Cartesium.

The Systeme of Des Cartes who holds that ye Sun is unmoveable in ye Center of ye World, that all ye Matter of ye Heaven turns on ye same side with ye Sun that is from ye West by ye South to ye East. He finds a Medium betwixt Copernicus and Tycho Brahe by ascribing no Motion to ye Earth as Copernicus does, but forms Arguments to the Contrary.

Secundum Tychonem Brahium.

The Systeme of Tycho Brahe who holds ye Earth to be ye Unmoveable Center of ye World & ye Motion of ye two Luminaries and of the primum Mobile, as he makes ye Sun to be ye Center of ye Motion of Mercury, Venus, Jupiter & of Saturn &c.

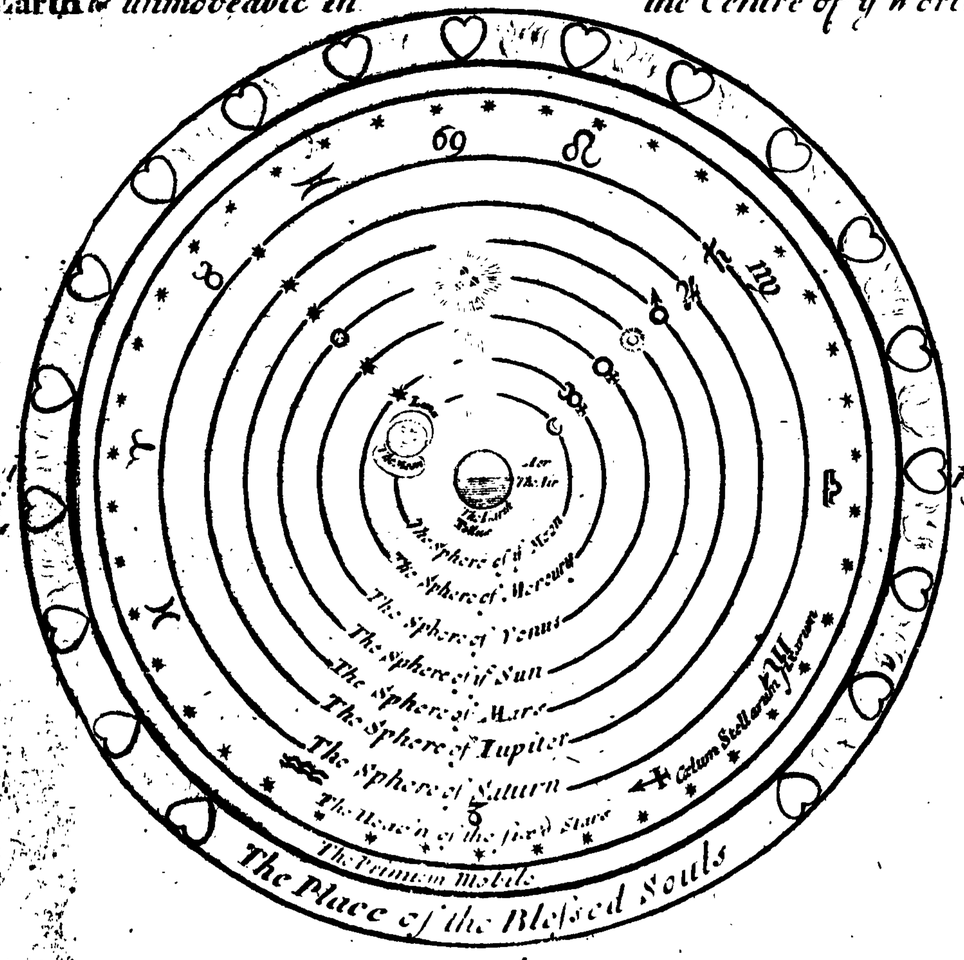
Des Cartes places ye Sun among ye fixd stars & ye Earth among ye Planets. He says that the ye Sun & fixd Stars seem to be situated in ye same Superficies of the sphere, tho' different bodies are neverthe[less] situated in spaces superior to one another: & that ye S. be the Sun & F. will be ye fixd Stars. & we may conceive an Infinite Number of others, above beneath and beyond the plan of this figure. Likewise the all of Immensity & Spaces, &c.

Systema Ptolomei.

The Figure *of the* World

According to the System of Ptolomee *who holds that the* Earth *is unmoveable in the Centre of ye World.*

ter ad matheſin illæ pertinent. *Topotheſia*, quæ apud veteres efficta loci deſcriptio fuit, num parti ultimæ ſit addenda, dubito. Certe *Coſmographia*, quam novo appellant nomine, Geographiam nimium excedit, tanquam mundi hujus univerſi exactior ſcientia, cujus partes & Aſtronomiam & Geographiam jure dixeris: Nec ideo tamen pro hac extrema recte ſubſtituitur. Interim ex Aſtronomicis in uſum Geographiæ aliquem conferri poſſunt *Syſtemata mundana*, qualia Schottus in curſu, quem inſcripſit, Mathematico collecta expoſuit (1) Chaldaicum vetus, (2) Platonicum & Ptolemaicum, (3) Ægyptiacum, (4) Copernicanum, (5) Tychonicum, (6) Semi-Tychonicum, Lib. VIII. c. 1. Plura vero ex hypotheſibus recentiorum & obſervationibus poſſe colligi, abunde conſtat, & ſimul perſpicue liquet, cum principiis Mathematicis nec cœlum aqueum ſive cryſtallinum, nec empyreum congruere.

IV. (a) *Geographia vero Hiſtorica nihil aliud erit, quam ſcientia locorum ſingularium, quotquot memoratu digna & in terris ſunt cognita ad uſum vitæ humanæ varium.* Scientiam hanc voco (1) intelligoque practicam ſive activam, Gr. πραχτικὴν, & in actione potiſſimum civili poſitam, (2) locorum ſingularium, ſive ad terram continentem, ſive ad Inſulas & Peninſulas harumque partes pertineant. Materia enim hujus circa quam ſive objectum loca ſunt Globi terraquei, quem vocant, ſingularia, eaque memoratu digna, quotquot hominibus fuerunt cognita, nempe maria, freta, iſthmi, ſinus, pontus, flumina, promontoria, montes, valles, fontes, campi, ſylvæ, urbes, vici, &c. quicunque hactenus innotuerunt, (3) ad uſum vitæ humanæ varium eumque maximum: Hic enim notitiæ hujus finis eſto, ſive uſus publicus, ſive privatus, ſive belli, ſive pacis, ſive profectionis, ſive literarius, ſive nauticus, ſive mercatorius, aliuſve fuerit.

V. Scopum enim varium ſibi præfigunt homines, quotquot Hiſtoricæ Geographiæ aut notitiæ Orbis terrarum operam impendunt, eamque aut *ex obſervationibus propriis, aut ex aliorum relationibus* parant: Obſervationes propriæ multo curſu, tempore, ac longis abſolvuntur peregrinationibus: Relationes aliorum aut ſcriptis aut ſermonibus comprehenduntur. Scripta pro ſuis auctoribus vel antiqua exſtant vel recentia: Sermones itidem pro uſu vitæ ac hominum ſermocinantium ſtatu variant, quos dijudicare prudentis eſt Officium. Adeo longe patet lateque Geographia hiſtorica, quouſque terra univerſa patet, ac partes eaſdem ſuo ambitu complectitur, quas Mathematicæ Geographiæ ſupra vindicavimus: (b) Nempe Hydrographiam, Chorographiam & Topographiam, quatenus in ſpeciali aut ſpecialiſſima ſingularium locorum cognitione ac notitia verſantur. Sed omitti Atmoſphærica, neque in hunc cenſum revocari poteſt, antequam navigationes per aerem, aut peregrinationes aëreas, quicunque Mathematici eis hactenus illaborarunt, perficiant demum aut emetiantur: Anemographia tamen atque accuratior tempeſtatum obſervatio quin huc pertineat nullum eſt dubium.

VI. Scripta, quæ Geographiam hiſtoricam juvant, horumque auctores uti duabus claſſibus vel vetera vel nova continentur; ſic veterem nobis novamque non efficiunt ſolum, ſed quoque ſuppeditant. (c) *Geographia vetus* a ſcriptoribus vel Græcis vel Romanis vel Arabicis proficiſcitur: Illos Voſſius in Lib. de ſcientiis Mathematicis c. 43. & 44. Tractatuque de Græcis & Romanis Hiſtoricis, item Boſius in erudita ad notitiam Rerumpubl. Introductione c. 21. nec non Becmannus in Hiſt. Geograph. recenſent: Hos autem Hottingerus in Bibliothec. Orient. c. 2. Boſiuſque noſter illum ſecutus explicant. *Nova vero a novis aut recentibus* pendet auctoribus, quos ordine longo viri antea laudati, Zeilerus etiam in ſuo Indice, pluresque alii producunt. Cæterum quamvis ſcriptores ad utramque Geographiam multo agmine concurrant, utraque tamen adhuc imperfecta, manca, mutila, & infinitis erroribus fœdata deprehenditur. Defectus illos tum veteris, tum novæ Geographiæ vitia & nævos plurimos heic prætermittam, ſuoque illos loco inferam; Sed lectori unum præ cæteris commendabo Boſium noſtrum, qui hanc in rem luculenter & doctiſſime diſſeruit: Hæc mea quippe ſupplementa ſuis limitibus coërcentur.

(a) Geographia Hiſtorica. (b) Partes hujus variæ. (c) Geographia vetus & nova.

CAP. II.

De Globi partibus & Circulis.

I.

PRimum *Axis* in Globo conſtituitur, ſive linea recta, per centrum terræ tra- Axis.
ducta; quæ eſt totius mundi diameter, a præpoſitione Græca διὰ, id eſt, *per*, & verbo μέτρέω, id eſt *metior*, dicta: quaſi medium dimetiens, circum quam volvitur atque convertitur Mundus [a].

II. *Axis* autem *extrema*, *Poli* mundi appellantur, a verbo πολέω, quod eſt Poli.
verto: unde & *vertices* Latinis, & *cardines* [b] dicti; quia circum hos tota mundi machina circumvolvitur, quorum alter *Arcticus*, id eſt, *Urſinus*, ἀπὸ τῆ ἄρκτε, ab

HEKELII.

a Qui hoc & ſequentia hujus libri Capita recte ac commode eſt intellecturus, legat inprimis ANDR. ARGOLI *Pandoſion Sphæricum*, Patavii A°. 1644. in 4. f. impreſſum, ut & FRANC. PATRICII *Pancoſmiam* de *Æthere* ac *Rebus Cœleſtibus*, Ferrariæ A°. 1591. in fol. edit. ac PLACIDI de TITIS, *Phyſiomathematicam*, ſive *Cœleſtem Philoſophiam*, Mediolani in 4. f. publicatam.

[b] Cœli.

ab *urſa*, vicino ſidere; alter *Antarcticus* nominatur, quia Arctico ex diametro eſt oppoſitus. α 1

Arcticus. III. *Arcticus* polus, qui & *Borealis* ſive *Boreus*, & *Aquilonaris* ſive *Aquilonius* a Borea ſive Aquilone vento, qui ab hac plaga ſpirat, & *Septentrionalis* dicitur, a ſeptem ſtellis, quas *Trioneis* vocant, eſt is, qui in his locis, quæ nos incolimus, ſemper apparet.

Antarcticus. IV. *Antarcticus*, qui & *Auſtralis* & *Auſtrinus* & *Notius*, ab Auſtro ſive Noto vento, & *Meridionalis*, a mundi plaga dicitur, eſt is, qui noſtro hemiſphærio nunquam conſpicitur, ſed ſub Horizonte latet.

V. Porro Globo decem præcipui aſſignantur circuli, bifariam diſtincti: primum dividuntur in Majores atque Minores. *Majores* dicuntur, qui idem cum globo obtinent centrum; ipſumque globum in duas ſecant parteis æqualeis. Sunt autem *Æquinoctialis* ſive *Æquator*, *Zodiacus*, *Horizon*, *Meridianus* & *duo Coluri*. *Minores* dicuntur, qui diverſum habent centrum a globi centro; quique globum in duas parteis dividunt inæqualeis. Sunt vero, *Tropici duo*, *totidemque Polares*. 2

Circuli, Recti. VI. Rurſus, ex univerſis circulis alii dicuntur Recti, qui angulos rectos cum Æquatore faciunt: ut *duo Coluri*, *Meridianus* & *Horizon rectus*.. alii *Paralleli*, id

Paralleli. eſt, *æque diſtantes*, quod eoſdem cum univerſo polos habeant: quodque æqualiter inter ſe in latitudinem diſtent. Sunt autem, *Æquator*, *Tropici duo*, *totidemque Polares*. Tres dicuntur *Obliqui*, quod diverſos a mundi polis habeant ſuos

Obliqui. polos; *Zodiacus*, *Meridianus* & *Horizon obliquus*. 3

BUNONIS.

α Zodiacus quoque ſuum habet Axin & Polos, quos Colurus ſolſtitiorum in circulis Polaribus ſuſtinet. Præterea Poli Horizontis explicantur cap. ſeqq. ſect. V.

REISKII.

1 Græce ἀρκτικὸς καὶ ἀνταρκτικός.

2 (a) Veluti axis & duo hujus extrema polaria ex hypotheſibus naſcuntur aſtronomicis, ita ex iiſdem diverſi oriuntur circuli, majores pariter atque minores, qui non re ipſa globo inſunt terreno, ſed ab humanis ingeniis huic adduntur, certa veluti Geographicæ capiendæ ſcientiæ inſtrumenta, quæ nec ſuo tamen fundamento aut principio deſtituuntur. Sicut enim navis per Oceanum provecta realem motus lineam & videndam aquis non imprimit, realiter tamen ea per mare ac undoſum hujus ſpatium provehitur: Ita circuli non ſunt ipſi quidem reales; attamen motu corporum cœleſtium reali facto ſphæris proxime cœleſtibus, remote vero terreſtribus imprimuntur.

3 (b) Omnes enim circuli majores pariter atque minores, concipiuntur ab Mathematicis duos habere polos, circa quos moveri poſſent, ſiquidem moverentur: Imo ex ipſis polis omnium circulorum περιφέρειαι vel circumferentiæ in ſphærica ſuperficie deſcribuntur, ut rectæ hinc lineæ ad περιφέρειας illas productæ quandam æqualitatem habeant: Ita recte Schottus in Aſtron. Clement. annot. part. 1. c. 4.

(a) Circuli num reales? (b) Circulorum poli.

CAP. III.

De Majoribus Circulis.

I.

Circuli Fixi. MAjores Circuli diſtinguuntur in Fixos, atque Mobiles. Fixi ſive Immutabiles dicuntur, qui eundem perpetuo locum in globo obtinent; ideoque in

Mobiles. globi ſuperficie pinguntur. Sunt autem *Æquator & Zodiacus*. *Mobiles* ſive *Mutabiles* dicuntur, qui non eandem ſemper in Globo ſedem obtinent; ſed multipliciter, pro varia regionum atque locorum mutatione mutantur: ideoque extra Globi ſuperficiem deſignantur: Sunt *Horizon* & *Meridianus*. Sed de ſingulis agendum. α

II. *De*

BUNONIS.

α *Fixi Circuli quoque ſunt* Coluri Tropici & Arctici. *Non igitur ſoli majores in* Fixos & Mobiles *diſtinguuntur. Quippe Circuli ratione* Quantitatis *diſtinguuntur in Majores & Minores; ratione* ſitus, *in Rectos, Obliquos, & Parallelos; & ratione* Motus, *in Fixos & Mobiles. Ab aliis* ratione Motus Circuli ſeparantur in *Mobiles ac Intrinſecos* qui Sphæræ materiali

II. *De Horizonte.*

I. Ὁρίζων, *Horizon*, ab ὁρίζω *definio* [a], Latine *Terminator*, *Finitor*, & *Finiens*, est *circulus major mutabilis, qui conspectum mundi partem ab inconspecta dirimit*; hoc est, inferius hemisphærium ab superiore. Describitur in theca sive armilla Globi; hujus enim superficies, quæ supera est, vere Horizontis munere fungitur; dirimens globum in duas æquas parteis. Horizon.

II. Est autem *duplex*: alter, qui *ratione* atque intelligentia percipitur; alter qui *sensu*. Is, qui intelligentia percipitur, est, qui ad fixarum stellarum orbem pertingit, & in duas æqualeis parteis universam mundi sphæram dividit; ita ut alterum hemisphærium super terram exstet, alterum sub terra condatur. 1 Rationalis. Sensibilis.

III. Estque *triplex*: *Rectus*, *Obliquus* & *Parallelus*. *Rectus* est, qui per mundi polos transiens, polum seu verticem habet sub Æquatore; quem ad rectos angulos intersecat. *Obliquus* dicitur, cujus vertex ultra citrave Æquatorem incidit: quique Æquatorem ad obliquos angulos intersecat; altero mundi polorum sursum elevato, altero deorsum depresso. Hujusmodi Horizontem qui habent, iis sol & reliqua sidera obliquo adscendunt & descendunt motu. Rectus. Obliquus.

Et *Parallelus* qui Æquatoris plano unitur, habetque locum in Sphæra Parallela. Ac tum sex Zodiaci signa supra Horizontem conspiciuntur. Parallelus.

Is vero, quem sensu percipimus, est Horizon, qui oculo nostro terminatus, quoad usque conspectus ferri potest, extenditur, dividens partem Orbis, quæ nobis cernitur, ab ea, quæ non apparet, cujus diametri longitudo clxxx stadia; id est, millia passuum xxii cum dimidio, milliaria Germanica v. cum v. octavis non excedere putatur; quod oculorum acies non ultra se extendit. β 2

IV. *Mu-*

riali inscripta cum ipsa convertuntur: ut *Æquator*, *Zodiacus*, *duo Coluri*, *duo Tropici*, & *duo Polares*: *Et Immobiles ac Extrinsecos*, qui in conversione Sphæræ manent immoti; ut *Horizon* & *Meridianus*. Hi Auctori appellantur *Mutabiles*, quod pro ratione loci mutentur. Illi *Immutabiles*, quod ubivis locorum maneant iidem.

HEKELII.

a Seu ὁρίζομαι, quod est *certis limitibus definio*, quia apparentem mundi partem ab altera latente determinat.

REISKII.

1 Horizon igitur nec globo terrestri nec mappis Geographicis inscriptus conspicitur, sed basi hujus atque columellis impositus, extremam mediamque superficiem circumdat, & Horizontem astronomicum repræsentat. (a) Hic enim rationalis sive astronomicus Horizon nostro intellectu aut ratione, nullo sensu externo ne vlsu quidem percipitur: Quippe quo ad extremum cœli fastigium non excurrere, nec medium globi terræ punctum penetrare possumus. Alter autem Horizon sensu nostro describitur capiturque, prout certum terræ aut maris spatium visu metimur, idque usque ad cœlum protendimus, aut protendi optica quadam ratione fingimus. Ergo sensibilis Horizon nec est Mathematicus, nec cœlestis circulus, sed physicus apparensque, qualem astronomi appellant. Ad polos & puncta Horizontis duo extrema recte auctor annotat, ea corrupte Arabicis nominibus efferri. (b) Arabicum enim nomen habetur סמת *semith*, & punctum significat perpendiculariter aut capiti aut vertici meo imminens: Punctum huic verticali oppositum, & a pedibus descriptum אל נדיר *al Nadir* apud Arabes vocatur. (c) Cum enim astronomica æque ac Philosophica universa studia sub Califis diu floruissent, non hæc duo tantum, sed plura technica stellarumque nomina ex Arabicis fontibus ad gentes alias redundarunt. Vide Bajeri Uranometria, Schicardi Astroscopium & Hottingeri dissertat. de usu linguæ Arabicæ.

BUNONIS.

β *Sensibilis Horizon* non est terræ spatium, quod sensu visûs circumducto terminatur & describitur. Etenim si est Terræ spatium, quomodo est circulus cœlestis? Et si in parteis inæqualeis revera secat Globum, qua ratione *Magnus* dici poterit *Circulus*? Non autem in Terra, sed in Cœli Terræque commissura hic circulus nostris oculis describitur, & recte hic dicitur *Circulus Major*; Terra enim oculusque noster in superficie terræ ad Cœlum collata, puncti rationem habent; at *Rationalis Horizon* supra est definitus, qui Globum in parteis æqualeis superiorem conspicuam ab inferiore & latente dividit. Quæcunque igitur de Ortu & Occasu stellarum, & cujuscunque Globi situ dicuntur, ad hunc Circulum *Rationalem* seu *Imaginarium*, ut appellant, sunt referenda.

REISKII.

2 (d) Æquator ab æquatione dierum apud veteres dictus, & globis & mappis Geographicis appingi medius solet, ut ab utroque polo gradibus nonaginta æqualiter distet & per Africam, Insulas Asiæ nonnullas, Americamque traoleat. Propterea unus motu suo quantitatem dierum & noctium, situ longitudinem terrarum locorumque Geographicam designat: Hæc enim tanta erit, quantus est arcus Æquatoris ab meridiano primo ad parallelum sive secundarium descriptus.

BUNO-

(a) Horizon astronomicus & sensibilis. (b) Zenith & Nadir. (c) Studia. (d) Æquator.

IV. *Mutabilis* dicitur atque multiplex Horizon, quia non poteſt mutari locus, quo verſum eas, quantumvis mutatio ea perexigua ſit, quin una varientur horizon, regio, & cœlum. Atque hac ratione infiniti poſſunt fingi Horizontes.

V. Porro *Horizontis duo* ſunt *poli*: quorum alter Arabico vocabulo dicitur *Semith*, corrupte vulgo *Zenith*: eſtque punctum [*b*] perpendiculariter vertici noſtro incumbens: alter vocatur *Nadir* vulgo, at proprie *Nathir*, ſuperiori ad diametrum oppoſitus, Antipodum cervicibus incumbens. ϒ

III. *De Æquinoctiali.*

Æquator. I. *Æquinoctialis*, qui & *Æquidialis*, Græce Ἰσημερινὸς, & Æquator, eſt *circulus quinque parallelorum maximus, qui globum in duas parteis æqualeis, ſeptentrionalem & meridionalem dividit, æquali ſpatio ab utroque polo diſtans.* quem cum Sol attingit, æquale in toto Orbe efficit diei ac noctis ſpatium, unde & nomen ei quæſitum. Æquinoctia. Fiunt autem ejuſmodi *Æquinoctia*, quæ *Æquidialia* antiquis dicebantur, bis in anno: ſemel in principio Arietis, quum *Vernum*, atque iterum in principio Libræ, ubi *Autumnale* vocatur. Cæterum nautæ Æquatorem vulgo appellant *Mediam lineam*, ſive nude *Lineam* κατ' ἐξοχήν. ♪

IV. *De Zodiaco.*

Zodiacus. Ζωδιακὸς, *Zodiacus*, eſt *circulus major, internus, mobilis, ſed immutabilis, latus, inter mundi polos oblique locatus; ex una parte Tropicum æſtivum in principio Cancri, ex altera hybernum in principio Capricorni apprehendens*; ac medium *interſecans Æquatorem*; *a quo viciſſim ſecatur, circa* principia *Arietis & Libræ: ita uti altera ejus medietas ab Æquatore ad polum Arcticum, altera ad Antarcticum declinet.* dividitur in XII. parteis, quæ *Signa* [*f*] vocantur: unde nomen Latinum *Signifer*: dicitur etiam *Circulus Signorum.* Græcum vero Ζωδιακὸς, ἀπὸ τῶν Ζῴων, hoc eſt, ab animalibus, quæ in eo finguntur [*g*], quorum nomina, duobus verſibus ab Auſonio expreſſa, ſunt iſta:

Signa Septemtrionalia. ♈ ♉ ♊ ♋ ♌ ♍

Sunt *Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo,*

Auſtralia. ♎ ♏ ♐ ♑ ♒ ♓

Libraque, Scorpius, Arcitenens, Caper, Amphora, Piſces.

Horum

BUNONIS.

ϒ *Officia* [*c*] *Horizontis* ſunt; 1. Cœlum in duo æqualia hemiſphæria, ſuperum & inferum dividere. 2. Oſtendere Ortum, occaſum & moram ſtellarum ſupra Horizontem. 3. Conſtituere Globum Rectum, Obliquum & Parallelum. 4. Stellas apparenteis a numquam conſpicuis ſecernere. 5. Elevationi poli inſervire. *Eſt autem Poli Elevatio arcus Meridiani inter Horizontem & dati loci Zenith.* 6. Oſtendere quantitates dierum artificialium, æqualeis in Globo recto, inæqualeis in Globo Obliquo, determinatque crepuſcula; quum movetur ſolis locus per 18 gradus Horizonti propinquos.

♪ (a) Æquator, *qui etiam Primi Mobilis appellatur* Cingulum, dividit 1. Cœlum in partem Septemtrionalem & Auſtralem. 2. Eſt menſura & regula Primi motus [*d*], qui in Æquatore eſt æqualiſſimus. Quoties enim XV. gradus Æquatoris ſupra Horizontem adſcendunt; toties una hora eſt abſoluta. 3. Eſt regula diei & noctis. 4. Eſt Zodiaci menſura. 5. Oſtendit Æquinoctia, quæ fiunt, quum Æquator Eclipticam interſecat. 6. Oſtendit Declinationes Ecliptic æ & Stellarum [*e*]. Eſt autem *declinatio diſtantia gradus Ecliptic æ vel ſtellæ ab Æquatore, verſus alterutrum polum.* 7. Geographis inſervit in longitudine locorum invenienda; item in conficiendis mappis. 8. Loca ſub Æquatore poſita nullam habent latitudinem.

HEKELII.

[*b*] Seu *Verticale*, h. e. *directe ſupra loci verticem conſtitutum.*

[*c*] Seu *Utilitates.*

[*d*] Seu *Mobilis.*

[*e*] h. e. *Oſtendit, quæ Stellæ & Ecliptic æ partes habeant aliquam* Declinationem, *vel* Septentrionalem, *vel* Meridionalem.

[*f*] Hæc SIGNA, quorum numero ſunt duodecim, ingenioſe deſcripſit LUCIUS AMPELIUS, p. 11. ſeqq. qui Liber ex *Cl. Salmaſii* Bibliotheca A°. 1660. LUDOVICI & DANIELIS ELZEVIRIOR. opera in f. 8. maj. eſt exc. ac *Floro Salmaſiano* adjectus.

[*g*] Seu *quod eorum effigies in eo contineantur depictæ*, uti Henricus Lindenbrogius in *Not.* ad *Cenſorini Diei natalis* Cap. VIII. p. 57. *Editionis Lugduno-Batav.* inſit.

BUNO-

(a) Officia Æquatoris.

Horum verſuum prior *Septemtrionalia*, poſterior *Auſtralia* ſigna continet e: Singulis vero ſignis XXX. tribuuntur gradus; qui computati CCCLX. in univerſum conficiunt; in quos totus diſtribuitur Orbis terrarum. ζ 3.

V. *De Meridiano.*

η Meridianus 4, Græce Μεσημβρινὸς, *major mutabilis circulus eſt, qui per polos mundi, & dati cujuſlibet loci verticem ductus, Æquinoctialem ex tranſverſo interſecat; totumque terræ Orbem in duas parteis diſpeſcit; altera ejus medietate ad Ortum, altera ad Occaſum relicta:* ita dictus, quod Sol, cum in noſtro hemiſphærio cum attingat, apud nos atque omnes eos, qui ſub eodem Meridiano, Septemtrionem Auſtrumve verſus ſunt poſiti, facit medium diei: ac rurſus medium noctis, cum in inferiore Meridianus.

BUNONIS.

e Dividuntur 2. Hæc ſigna in (a) *Adſcendentia*, in quibus Sol ex Auſtro in Septemtrionem adſcendit; ut ♑, ♒, ♓, ♈, ♉, ♊. Et (b) *Deſcendentia*, in quibus Sol ex Septemtrione in Auſtrum deſcendit; ut ♋, ♌, ♍, ♎, ♏, ♐. Dividuntur. 3. In (c) *Vernalia*, ut ſunt ♈, ♉, ♊. (d) *Æſtiva*, ut ſunt ♋, ♌, ♍. (e) *Autumnalia*, ut ſunt ♎, ♏, ♐. (f) Hyemalia. ♑, ♒, ♓.

ζ Ratione Latitudinis, (g) Zodiacus porro dividitur in treis circulos parallelos. Intra duos exteriores Planetæ progrediuntur, eorum (h) Latitudo a quolibet Ecliptice latere ſtatuitur 8 graduum: quos ſi una ſumas, Latitudo Zodiaci fuerit 16. graduum. Quamquam alii eam 20 volunt eſſe graduum. Medius Zodiaci circulus, ſub quo Sol perpetuo incedit, (i) *Ecliptica* appellatur; ab Ἔκλειψις, *a deficiendo*; quod oſtendat Eclipſeis. Appellatur etiam *Orbita* & *via Solis* [b]. Eſt autem Zodiacus 1. Regula (k) Motus Secundi, Regia Via Solis, Lunæ, omniumque Planetarum. 2. Cœlum dividit in duo æqualia hemiſphæria. 3. Obliquitate ſua gratas efficit temporum viceis; dierum noctiumque incrementa & decrementa. 4. Oſtendit loca Eclipſium. 5. Determinat Zonam Torridam. 6. Ab Ecliptica numerantur Latitudines ſtellarum.

η Meridianus, *ſeu* linea medii Cœli, *eſt linea, cui ſuppoſiti populi ſimul habent meridiem; modo Sol illis affulgeat. Accipitur autem* Meridianus *primo pro gradu Longitudinis, & tum* Meridianus *ſimpliciter dicitur: deinde ſumitur pro circulo totum orbem ambiente, & tunc appellatur* Meridanus Major; *de quo agitur hoc loco.* (l) Dividit is 1. Cœlum in duas æquales parteis, Orientalem & Occidentalem. 2. Limes eſt meridiei & mediæ noctis. 3. Diem in tempus antemeridianum & pomeridianum; noctem in horas mediam noctem antecedentes & conſequentes. 4. Summam Altitudinem Solis & Stellarum [i] commonſtrat. 5. Et Poli Elevationem. 6. Oſtendit quoque initium diei naturalis, quod Aſtronomi ſumunt a Meridiano.

Græci mane diem capiebant Solis ab ortu.
Veſpere Judæi. Scrutantes ſidera cœli,
Quum Sol in medio ſplendet nitidiſſimus orbe.
Chriſticolæ incipiunt medio ſub tempore noctis.

Addenda hoc loco doctrina de Coluris ab Auctore omiſſa.

DE COLURIS.

(m) Coluri dicuntur ἀπὸ τῦ κολόβε, quod *imperfectum* [k] ſignificat; numquam enim in Globi Obliqui converſione integri apparent, ſed imperfecti [l]. Sunt autem *Coluri circuli majores, qui per quatuor Zodiaci puncta cardinalia & polos mundi tranſeuntes, ac cum Æquatore angulos Sphæraleis facientes, Globum in quatuor quadrantes diſtinguunt.* Sunt autem *duo.* Alter dicitur (n) *Colurus Æquinoctiorum*, qui per polos Æquatoris & puncta Æquinoctialia, principium videlicet ♈ & ♎ tranſit. Alter eſt (o) *Colurus Solſtitiorum*, qui per polos Zodiaci, Æquatoris & puncta Solſtitialia, principium ♋ & ♑ tranſit. Hic dicitur *Colurus Solſtitiorum* ſive *Solſtitialis*, quia Eclipticam in punctis ſolſtitialibus interſecat. Ille vero *Colurus Æquinoctiorum* ſeu *Æquinoctialis*: quia oſtendit Æquinoctia. Colari 1. mutuis (p) interſectionibus oſtendunt polos Æquatoris. 2. Quatuor puncta Cardinalia Zodiaci. 3. Zodiacum in quatuor Quadrantes diſtinguunt reſpondentes quatuor partibus anni. Speciatim, Colurus Æquinoctiorum 1. oſtendit puncta Æquinoctialia. 2. Eclipticam in partem Septemtrionalem & Auſtralem dividit. Colurus Solſtitiorum 1. indicat puncta Solſtitiorum. 2. Dividit Eclipticam in partem Adſcendentem & Deſcendentem. 3. Oſtendit maximam Solis declinationem. 4. Suſtinet polos Zodiaci in Circulis Polaribus.

HEKELII.

[b] Qui autor vitæ dicitur. Unde & nonnulli *Zodiacum* ἀπὸ τῆς ζωῆς, a *vita*, derivatum volunt.
[i] *Quæ altitudo Meridiana dicitur.*
[k] *Et mutilum*
[l] *Et quaſi decurtati.*

REISKII.

3 Zodiacus ergo in globis chartiſque Geographicis præſertim univerſalibus locum obtinet obliquum, & ab æquatore ſecto ad duos Tropicos producitur. Ita Eclipticam ſive lineam circularem globi nonnulli exhibent, nec non univerſales tabulæ, hac de cauſa, ut regionibus ſolem verticalem, dierum & noctium decrementa, hyemem ac æſtatem pro diverſo tempore deſignet.

4. Meridianus (q) major, idemque æneus Horizonti ad rectos angulos inſertus ita globis adjungitur Geographicis, ut iis cum axe movendis inſerviat. Primus autem Meridianus per Inſulas Canarias aut Flandricas tranſit; Meridiani ſecundarii ſeu paralleli, quanquam per puncta Æquatoris ſingula duci poſſunt, tamen confuſionis evitandæ cauſa globi & mappæ, illos quinto vel decimo, vel decimo quinto quoque gradu deſcriptos continent. Denique uſus quidem Colurorum exiguus in Geographicis eſt: attamen doctrina horum a noſtro auctore omiſſa huic loco haud incongrue addetur.

HEKE-

(a) Adſcendentia. (b) Deſcendentia. (c) Vernalia. (d) Æſtiva. (e) Autumnalia. (f) Hyemalia. (g) Zodiaci diviſio. (h) Latitudo. (i) Ecliptica. (k) Officia Zodiaci. (l) Officia Meridiani. (m) Coluri. (n) Colurus Æquinoctiorum. (o) Colurus Solſtitiorum. (p) Officia Colurorum. (q) Meridiani Globorum varii.

inferiore hemisphærio ad eundem perveniat. Hujus igitur *potissimum officium* est, medium diem mediamque noctem ostendere. Est autem vertex loci, punctum in cœlo, directe illi loco suprapositum, vel vertici capitis cujusvis hominis perpendiculariter incumbens. *Mutabilis* dicitur Meridianus, quia si tantillum, ortum occasumve versus progrediaris, alius continuo erit Meridianus: ita uti semper mutetur una nobiscum pro ratione locorum ac regionum, in quibus consistimus. Atque hac ratione infiniti constitui possunt Meridiani: quot enim puncta verticalia, tot Meridiani dabuntur.

CAP. IV.

De quatuor minoribus Circulis.

I. DE TROPICIS.

Tropici

TRopici [1] circuli *sunt duo, æquali spatio* ab *Æquatore distantes*, & Ecliptican utrinque attingentes: *quorum alter, qui nobis propinquior est, Cancri Tropicus, alter in Austrum vergens, Tropicus Capricorni dicitur*, Latini *Solstitiales* appellant, propterea quod Solstitia in iis fiunt, hosce quippe circulos Sol nunquam egreditur, verum quum ad alterum eorum pervenit, retrorsum se convertit: unde & nomen acceperunt, ἀπὸ τ τροπῆς, hoc est, a reversione. *Tropicus Cancri*, qui & *æstivus* & *Circulus alti solstitii* dicitur, est *circulus omnium, quos Sol describit, Septemtrioni proximus*, in quo *quum fuerit Sol, non ultra Septemtrionem versus progreditur, sed ad alteram mundi partem versus Austrum facit reversionem Æstivam: ubi omnium totius anni longissima in nostro hemisphærio dies, nox vero brevissima.*

Tropicus Cancri.

Cancri autem Tropicus dicitur *a signo* Zodiaci, in cujus principio Sol tunc vertitur. *Tropicus Capricorni*, qui & *hybernus* [a] & *brumalis*, [b] & *Circulus imi solstitii* dicitur, *circulus est omnium, quos Sol per Mundi conversionem describit, Austro proximus, in quem, cum Sol pervenit, non ultra Austrum versus* procedit, *sed ad alteram Mundi partem, versus Septemtrionem, reversionem facit hybernam, sive brumalem*: ubi *longissima totius* anni in nostro *hemisphærio nox; dies vero* brevissima *efficitur.* Capricorni Tropicus appellatur a *signo*, cujus principium tunc Sol transmittit. α

Tropicus Capricorni.

II. *De Arctico.*

Circuli Polares.

Polares circuli sunt *duo extimi, polis vicini, æquali spatio a suo quisque polo distantes.* Horum, qui nobis [c] semper conspicitur, *Arcticus* dicitur, ut ipse Polus, ἀπὸ τ ἄρκτε, ab *Ursa*, quia prioribus *Ursæ* [d] *pedibus* describitur, *minoris* videlicet. Item *Septemtrionalis*, & *Borealis*, & *Aquilonaris*; a mundi regione, cui subjacet.

Arcticus.

III. *De*

BUNONIS.

α Tropici ostendunt 1. in Ecliptica puncta Tropica (a) seu Solstitialia. 2. Determinant maximam Solis Declinationem [f]. 3. Diem monstrant longissimum & brevissimum [g] in Globo Obliquo. 4. Certis quasi limitibus viam Solis versus Septemtrionem & Meridiem [b] includunt. 5. Torridam cœli plagam a Temperatis distinguunt. 6. Obliquitatem Ecliptiæ ostendunt.

HEKELII.

[a] Hyemalis.
[b] Græcis χειμερινός.
[c] Quod, supra nos perpetuo exaltatos quippe nunquam occidit.
[d] Quam complectitur.
[f] Seu Conversionem.
[g] Eorumque quantitatem.
[b] Quos Sol non egreditur.

REISKII.

1 Tropici (b) Gr. τροπικοὶ terrestres duo ab Æquatore per gradus 23½, quos in Meridiano numerant, æqualiter remoti, munus idem in Geographicis, quod in Astronomicis cœlestes obeunt, & globo æque uti tabulis appinguntur: Tropicus Cancri per Africam superiorem, Asiæ terras & Americam septemtrionalem: Tropicus vero Capricorni per Africam inferiorem, Magellanicam extremam, & meridionalem Americam transit. Polares itidem ἐκ τῦ πόλε dictos, & a polo suo æqualiter 23½ gradibus remotos non globi solum sed chartæ Geographicæ complectuntur, & nominibus adscriptis, denotant.

BUNO-

(a) Officia Tropicorum. (b) Tropici & Polares.

III. *De Antarctico.*

Alter vero, æqualis & parallelus Arctico, *Antarcticus* dicitur, quod *Arctico* ex diametro opponitur; totus ſub terra conditus, cujus objectu a nobis [e] haud cerni poteſt. Idem *Auſtrinus* ſive *Auſtralis* & *Meridionalis*. β

Antarcticus.

BUNONIS.

ϛ Circuli (a) Polares 1. oſtendunt polos Zodiaci, eorumque a polis Mundi diſtantiam; quæ tanta eſt, quanta maxima ſolis Declinatio, nimirum 23 grad. & 30 minut. 2. Temperatas cœli Plagas a frigid. diſtinguunt.

HEKELII.

e Quod nunquam oritur.

(a) Officia Circulorum Polarium.

CAP. V.

De Zonis.

I.

QUatuor minores circuli totius terræ ſuperficiem in quinque dividunt ſpatia, ſeu *plagas*, quas *Zonas* [1] vocant Geographi & *Faſcias*. α

Prima diviſio in Zonas.

II. Ζώνη, [a] Latine *cingulum*, eſt *ſpatium in globo terræ inter duos circulos minores, vel inter circulum minorem & polum comprehenſum.* Appellantur autem Zonæ ab habitudine ſeu natura, una *Torrida*, duæ *Frigidæ*, totidemque *Temperatæ*. Ea, quæ in medio reliquarum ſita eſt, *Torrida* vocatur a Solis, cujus viæ ſubjecta eſt, perpetuo ardore: propter quem vetuſtiſſimis mortalium inhabitabilis putabatur. *Eſt autem ſpatium inter duos Tropicos comprehenſum; continens in latitudine grad. XLVII. mediam interſecat circulus Æquinoctialis.* ϛ

quid Zona.

Quot ſint?

Quid Torrida.

III. Duæ autem extremæ, quæ ſunt circa mundi polos, altera Septemtrionalis, circa polum Arcticum, altera circa Antarcticum, Auſtralis, *Frigidæ* vocantur; quia longiſſime a Solis via ſepoſitæ ſunt, & ob nimium frigus itidem inhabitabiles veteribus exiſtimabantur. *Eas autem diſterminant utrimque circuli, Arcticus,*

Frigidæ.

BUNONIS.

α Lucretius *tantum duas admittebat Zonas.* Polybius & Poſſidonius *ſtatuebant ſex; quoniam duas Torridas numerabant.* Martianus Capella, *quinque vulgo receptas Zonas bifariam dividens, faciebat decem. Vera opinio quinque poſuit Zonas.* *)

ϛ Incolæ hujus (a) Zonæ ſunt vel *ſub Æquatore*; vel *inter Tropicos & Æquatorem*; vel *ſub ipſis Tropicis.* I. Qui ſub Æquatore habitant, 1. *perpetuum* habent *Æquinoctium.* 2. Sol iis in anno bis eſt verticalis, nullamque ſpargit umbram, niſi ſub pedibus, in principio videlicet ♈ & ♎, unde & (b) Ἄσκιοι quaſi *Inumbres* dicuntur. 3. Omnes ſtellæ æqualiter illis oriuntur & occidunt. 4. *Quatuor* habent *Solſtitia*, nempe *duo Alta*, Sole exiſtente in principio ♈ & ♎, & duo *Ima* in initio ♋ & ♑. 5. *Duas* habent *æſtates*, Et *duas* quaſi *byemes.* 6. *Duplices* habent in anno *umbras Meridianas* (Perpendiculari excepta) *Septemtrionalem* & *Auſtralem*: unde etiam (c) Ἀμφίσκιοι, quaſi *Biumbres* nominantur. II. Qui inter Æquatorem & Tropicos habitant, 1. *duplices* etiam habent *umbras meridianas*, *Septemtrionalem* & *Auſtralem*; unde & ipſi ſunt Ἀμφίσκιοι; ut ſunt *Arabes*; qui Tropicum ♋, in Zonam Temperatam Septemtrionalem progreſſi, admirati ſunt, ut ait Lucanus, *umbras nemorum non ire ſiniſtras*; h. e. Æſtivo tempore non ferri verſus Meridiem, quod in patria fieri obſervarant. 2. *Quatuor* habent Solſtitia, duo *Alta* & duo *Ima.* 3. Duas æſtates, duasque byemes, præſertim ſi æquatori ſint propiores. 4. Sol bis in anno iis eſt verticalis, nullam umbram, niſi ſub pedibus, projiciens; quare & hi Ἄσκιοι ſimul vocantur. III. Qui vero ſub Tropicis degunt terræ incolæ, 1. *unicam* habent in anno umbram *Meridianam*, eamque vel *Septemtrionalem*, vel *Auſtralem*; unde dicuntur (d) Ἑτερόσκιοι, quaſi *Alterumbres.* 2. Duo iis ſunt Solſtitia, unum *Altum*, alterum *Imum.* 3. *Unam* habent *æſtatem*, & unam *byemem.* 4. *Dies noctesque artificiales inæquales.* 5. Sol iis ſemel in anno eſt verticalis; hinc & ipſi Ἄσκιοι *inumbres* ſunt. *

HEKELII.

[a] Quæ ἀπὸ τῦ ζωννύειν, a *cingendo* dicitur.

REISKII.

1 Zonæ vocantur h. e. cingula κατὰ μεταφορὰν ob ſimilitudinem, qua ſit, ut globum terreſtrem tanquam faſciæ circumdent: Hæ quidem incerto apud veteres, apud noſtros tamen certiori comprehenduntur numero, & diverſis gradibus, quos in primo Meridiano numerant. Omnes habitabiles autem, & ipſam quoque torridam haberi, locus quam Græcis ac Romanis antiquioribus vitium fuit, hodierna frequens navigatio & multa noſtros Europæos experientia docuit.

C BUNO-

(a) Torridæ Zonæ incolæ. (b) Ἄσκιοι Ἀμφίσκιοι. (c) Ἄσκιοι Ἀμφίσκιοι (d) Ἄσκιοι Ἑτερόσκιοι.

Arcticus, & Antarcticus; versus suum quisque polum. A polis etiam dicuntur *Polares.* Harum quæque complectitur *gradus XXIII cum dimidio.* γ

IV. Reliquæ vero duæ, quod in medio inter frigus & ardorem positæ sunt, Temperatæ *Temperatæ* dicuntur & habitabiles. Harum altera, quæ *Arctico, & Tropico Cancri finitur, Septemtrionalis*; altera, quæ *Antarctico & Tropico Capricorni terminatur, Australis* sive *Australis* & *Meridionalis* dicitur. Continet quæque gradus XLIII. δ

CAP.

BUNONIS.

γ Zonarum (a) Frigidarum incolæ, vel habitant sub *Circulis Polaribus*; vel *inter Polos & Circulos Polares*; vel *sub ipsis Polis.* I. Qui sub *Circulis Polaribus* degunt, 1. *diem* habent XXIV horarum semel in anno; totidemque horarum *noctem.* 2. Cætera iis sunt communia cum iis, qui sunt sub Zonis Temperatis. II. Qui inter *Polos* & *Circulos Polares* habitant, 1. *Diem* habent *maximum* in Æstate 24 *horis longiorem.* 2. Reliquæ varietates, quæ Zonarum Temperatarum incolis accidunt, istis quoque contingunt. III. Si qui vero sub ipsis Polis sunt, 1. *Diem* habent in anno *unum sex mensium*; & noctem unam totidem mensium. 2. Unum habent Solstitium. 3. Unam æstatem, unamque hyemem. 4. Illis stellæ fixæ nec oriuntur, nec occidunt. 5. Umbram gnomones ibi projiciunt in orbem, & in omnes Horizontis parteis, unde (b) Περίσκιοι, quasi *Circumumbres* nominantur.

δ Incolæ *Zonarum* (c) *Temperatarum* habent 1. *duo solstitia*, Altum & Imum. 2. *Unam* in anno *æstatem, unamque hyemem.* 3. *Duo Æquinoctia.* 4. Sol nunquam iis est *verticalis.* 5. Quædam *Stellæ* iis nunquam oriuntur; quædam nunquam occidunt. 6. *Unicam* habent *umbram* in anno *Meridianam*, versus alterutrum Polum sparsam: unde (d) Ἑτερόσκιοι, quasi *Alterumbres* dicuntur.

Porro, pro diversitate Zonarum tria hominum genera enumerantur, quæ inter se ratione loci variant. Horum alii dicuntur *Periœci*, alii *Antœci*, alii *Antipodes.* (e) *Periœci*, quasi dicas *Circumhabitatores*, sunt, *qui sub eodem Parallelo, & Meridiano, in una eademque Zona habitant, & quorum una eademque est Latitudo versus eundem polum*; *Longitudo vero centum & octoginta gradibus discrepans.* Hi habent 1. eandem Zonam. 2. Æstatem quoque & hyemem eandem. 3. Reliqua item anni tempora & horas, incrementa & decrementa dierum noctiumque consimilia. 4. non tamen habent eundem Ortum Solis, neque eundem Occasum; ac proinde diversa dierum noctiumque initia, media & fines. Hinc diei horas numerant contrarias reipsa, nomine easdem; nimirum quum in uno loco est meridies & XII. hora meridiana, in altero est media nox & XII. mediæ noctis. Itaque hujus incolæ numerant I, II, III, &c. a media nocte, dum illi numerant I, II, III, &c. a meridie. Quod tamen de his tantum venit intelligendum, quibus Sol oritur atque occidit; & quibus Polus nunquam elevatur ultra 65 gradus. 5. Diebus Æquinoctiorum Sol occidit uni loco, dum alteri oritur, atque adeo tempus diei unius loci, est nox alterius. Aliis vero anni diebus, nempe semisse anni, quo Sol vicinum locis illis Zodiaci semicirculum percurrit, hoc est, vere & æstate prius oritur uni loco, quam alteri occidit, atque adeo quibusdam horis vel horarum partibus simul diem habent Solemque conspicuum, nempe dum Sol uni loco versus occasum tendit, alteri jam supra Horizontem emersus adscendere versus Meridianum incipit. Altero vero anni semisse, autumno & hyeme, quo Sol remotiorem Zodiaci semicirculum decurrit, prius occidit uni loco quam alteri oritur; atque adeo nullam diei, sed aliquam noctis partem communem habent, & Solem aliquibus horis vel horarum partibus depressum infra Horizontem, ita tamen, ut uni loco, sit finis noctis, alteri initium. 6. Singulæ stellæ æquali tempore commorantur supra illorum Horizontem: eædemque stellæ nunquam iis oriuntur, & eædem nunquam occidunt. 7. Eundem habent Polum æque elevatum. 8. Quem locum Telluris Periœcorum alter ad occasum habet, eundem alter habet ad Orientem. 2

II. (f) *Antœci*, quasi dicas, *in opposito habitantes*, sunt, *quibus una eademque est Longitudo, ad Meridianum communem, in duabus Zonis numerata: Latitudo item æqualis, duobusque Parallelis versus utrumque Polum ab Æquatore æque distantibus intercepta.* Hi 1. simul agunt meridiem & mediam noctem, atque omnes horas simul numerant. 2. Quantitas tamen diei est diversa. Nam crescente apud Borealeis Antœcos die, decrescit dies apud Australes: quare quum maximus apud nos est dies, erit minimus apud nostros Antœcos. 3. Tempestates anni habent contrarias eodem Tempore, nempe quum unus locus ver agit, alter experitur autumnum; quum iste æstatem, hic hyemem. 4. Dies unius loci sunt æquales alterius noctibus; & hujus dies prioris loci noctibus. 5. Diebus Æquinoctiorum Sol illis simul oritur & occidit, aliis autem diebus uni citius, quam alteri. 6. Faciem illis sibi mutuo obvertentibus vel ad Æquatorem respicientibus, uni Sol a dextra videbitur oriri, ad sinistram occidere; alteri contra a sinistra oriri, ad dextram occidere. Eodem modo omnes stellæ uni a dextra, alteri a sinistra orientur. 7. Polos diversos elevatos habent æquali elevatione. 8. Stellæ uni loco perpetuo apparentes alteri loco nunquam oriuntur, sed semper infra Horizontem depressæ manent: Contra, quæ huic loco nunquam occidunt, illi nunquam oriuntur. 3

III. (g) *Antipodes*, qui alio nomine dicuntur *Antichthones*, sunt, qui *adversam nobis plagam incolunt, duobus Parallelis e Diametro oppositis sejuncti, communi tamen Meridiano uniti; ideoque Longitudines habent diversas, distantque a se invicem majori semicirculo*, hoc est, *Parallelo dimidio, per centrum Terræ transeunte, qui constat* 180 *grad.* Habent 1. eundem Horizontem; sed diversam ejus faciem: omnibusque anni diebus Sol atque stellæ uni loco oriuntur, dum alteri occidunt: Uniusque dies alterius nox est. 2. Dies anni oppositos habent inæqualeis, sicut etiam nocteis, ita ut unius loci dies longissimus sit alterius brevissimus. 3. Horas diei contrarias revera, nomine eadem numerant; uni enim loco meridies est, dum alteri media nox est. 4. Tempestate,

(a) Zonæ Frigidæ incolæ. (b) Περίσκιοι. (c) Temperatarum Zonarum incolæ. (d) Ἑτερόσκιοι. (e) Periœci. (f) Antœci. (g) Antipodes.

4. Tempeſtates anni eodem tempore experiuntur contrarias, nempe dum uni ver, alteri eſt autumnus: dum uni æſtas, alteri hyems eſt; & contra. 5. Polos diverſos habent elevatos æquali elevatione: ab Æquatore æqualiter diſtant, ſed a diverſis ejus plagis: in eodem Meridiano ſiti ſunt, ſed diverſis ejus ſemicirculis. 6. Quæ ſidera uni loco perpetuo apparent, illa alterius loci incolis nunquam conſpiciuntur. 7. Sidera unius loci incolis a dextris, alterius a ſiniſtris oriri videntur: ſi videlicet ad Æquatorem converterint faciem. In Globo, dato loco, exhiberi poteſt locus (a) Antœcorum, Periœcorum, & Antipodum: Si locus datus ad æneum adducitur Meridianum, & quot gradus inter hunc & Æquatorem intercepti ſunt, totidem numerentur ab altera Æquatoris parte: Terminus numerationis erit locus Antœcorum. Deinde Index applicetur, ad horam XII. cycli, noteturque punctum Meridiani, quod dato loco imminet; item illud, quod loco Antœcorum. Hiſce factis, volvatur Globus, donec index in cyclo horario monſtret alteram duodecimam. Ita punctum Globi, quod ſubjicitur, notato Meridiani puncto loci dati, erit locus Periœcorum; & punctum Globi, quod ſubjicitur alteri notato puncto Meridiani, erit locus Antipodum. Sed notandum, eos, qui ſub Æquatore habitant, non habere Antœcos: Periœcos autem illorum eſſe eosdem cum Antipodibus eorum. Deinde, Polos Telluris non habere Periœcos: ipſos vero ſibi mutuo eſſe ſimul Antœcos & Antipodes. Hæc tria incolarum genera a ſe differunt. *Periœci* communem habent Parallelum, ſed minorem, neque tranſeuntem per Diametrum terræ, niſi ſub Æquatore; communemque Meridianum. *Antœci* duos habent Parallelos, & ipſos minoreis, quam eſt Æquator; communem etiam Meridianum. *Antipodes* vero duos habent Parallelos, & ambos majoreis, tranſeunteis per centrum terræ, ſibique invicem diametraliter oppoſitos: ſed unum tamen atque communem Meridianum. Qui vero ſub eodem habitant Parallelo, eodemque Meridiano, i. e. eandem habent longitudinem & latitudinem, *Synœci* apellantur. 4

REISKII.

2 Grece Περίοικοι, ἀπὸ τῦ οἶκυ i. e. circumaccolæ, quos nominat Schottus.

3 Græce Ἄντοικοι i. e. Contraccolæ Schotto.

4. Græce Ἀντίποδες quaſi *Contrapedes*, qui nempe plantas pedum plantis oppoſitas habent, terramque incolunt contrariam, a qua dicuntur Ἀντίχθονες quaſi *Contraterrei*: Hos omnes veteribus non ſolum ignotos, ſed etiam negatos contendatur hiſtoria, docentque loca in Cicerone, Plinio, Lactantio, Auguſtino, Gregorio Nazianz. reliqua. Sed Bonifacius Archiepiſcopus Moguntinus quanto fervore in Virgilium ob antipodes affirmatos exarſerit, ab Aventino in Annalibus Boicis memoratur, Lib. III.

(a) Ratio inveniendorum Antœcorum, Periœcorum & Antipodum.

CAP. VI.

De Parallelis & Climatibus.

[Tertia Terræ diviſio.]

I.

AT diſtinguitur etiam terræ ſuperficies ſecundum aliam rationem, nempe per quantitatis dierum variationes. Quippe qui ſub ipſo Æquatore conſiſtunt, perpetuo diem nocti æqualem XII horarum habent: quanto autem aliqua regio latius ab Æquatore verſus alterutrum polum declinaverit; tanto plus æſtate diei longiſſimæ, vel viciſſim hyeme noctis quantitas augetur. Proinde Geographi pro diverſa quantitatis dierum variatione diverſas *plagas* terræ diſtinxere, quas vel *Parallelos* vocarunt, vel *Climata*. Secunda globi diviſio in Climata.

II. *Paralleli* [*a*] *ſunt circuli æquali undique ſpatio abs ſe invicem diſtantes, ab occaſu in ortum ducti.* [*b*] Hi varii in Globo ad libitum cujuſque deſcribi poſſunt. Verum Ptolemæus, quem plerique alii ſequuti ſunt Geographi, XXI *Parallelos* deſcripſit *Septemtrionales*; hac obſervata intercapedine, *uti dies unus paralleli longiſſimus, ſuperet paralleli præcedentis diem prolixiorem quadrante horæ.* *Clima* autem eſt terræ ſpatium duobus parallelis incluſum: in quo, longiſſimo die, *dimidiæ horæ* variatio, ſive auctio fit. Sed nomen Climatis ac Paralleli aliquando circulum, aliquando ſpatium duobus circulis comprehenſum, ſignificat. Parallelus. Clima.

Dicitur

HERELII.

[*a*] De PARALLELIS *Geographiæ vet. & nov.* edidit PHILIPP. BRIETIUS Tria Volumina in 4. f. quotidiana lectione haud indigna.

[*b*] Inde Canon Mathematicorum haud ineptus: *Parallelæ Aſcenſiones nullæ ſunt.*

Dicitur autem *Clima ἀπὸ τῦ κλίνεσθαι ad inclinando* [c]: quoniam reſpectu Polorum inclinat ſe cœlum, in tali habitationis intervallo. α

Climata Septemtrionalia & Auſtralia.

III. Cæterum diſtinguuntur *Climata* in *Septemtrionalia & Auſtralia*; utraque ab Æquatore verſus ſuum quæque Polum initia ducentia. Ideoque quotum aliquot Clima fuerit ab Æquatore, tot ſemihoris longiſſimus ejus loci dies ſuperat diem nocti æqualem, ſeu Æquinoctialem, qui eſt horarum XII.; & vice verſa. Ut ſcire queas, ſub quo Parallelo vel Climate quilibet locus poſitus ſit, *conſidera numerum horarum, quibus longiſſimus ejus loci dies ſuperat diem Sphæræ rectæ, qui ſemper horarum eſt duodecim; is enim duplicatus oſtendit numerum Climatum: quadruplicatus exhibet numerum Parallelorum.* ζ

Numerus Climatum juxta veteres.

IV. Cæterum *Climata* a Veteribus VII tantum numerata ſunt; quod loca ultra ſeptimum Clima ſibi incognita vix inhabitari exiſtimarint. ι Climata autem hæc ab inſignioribus locis, per quæ Climatis medium protenditur, nomina acceperunt: ut *primum* per Meroën, Nilo circumfuſam inſulam [d] & urbem Africæ; *ſecundum* per Syenen, Ægypti urbem; *tertium* per Alexandriam, itidem Ægypti urbem; *quartum* per Rhodum inſulam; *quintum* per Romam; *ſextum* per Pontum Euxinum; *ſeptimum* per Boryſthenis oſtia. γ

Numerus Climatum juxta Recentiores.

V. δ Poſteriores vero, qui experti ſunt ulterius habitari terram, fecere *XXIV Climata*, ad elevationem uſque graduum LXVII. *Primum* per Meroën; *ſecundum*

BUNONIS.

α Ad cujuſque Climatis conſtitutionem tres requiruntur paralleli, duo ſcilicet extremi, quibus Clima comprehenditur, & utrinque terminatur, & unus intermedius. Iſte tamen Parallelus, qui eſt finis unius Climatis, is idem eſt initium ſequentis Climatis. Sunt autem (a) Paralleli triplices; *Primi* regionum Latitudines diſtinguunt, initio ſumpto ab Æquatore, & in Globo vel Mappa interdum X, interdum XV, gradibus diſtinguuntur. *Secundi* Zonarum intervalla diſtinguunt. *Tertii* dierum artificialium differentias indicant, & Climata conſtituunt. *Temporis differentia*, qua paralleli dirimuntur, eſt *quadrans horæ. Quot igitur Parallelis aliqua regio ab Æquatore diſtat, tot etiam quadrantibus horæ longiſſima ejus dies augetur.*

ζ (b) Paralleli & Climata inveniuntur hoc modo. Primo ad loci dati Latitudinem elevatur aut deprimitur Polus. Deinde ad Problema inferius XVI. inveſtigatur numerus horarum in die longiſſimo. Tertio conſiderandum, quot horis longiſſimus dati illius loci dies ſuperet diem Æquinoctialem, qui eſt horarum XII. Quarto numerus horarum, qui eſt ſupra horas XII, duplicatus oſtendit numerum illius Climatis; quadruplicatus habet numerum Parallelorum, ſive ſub quoto Parallelo ſit locus ille datus. Rationem *inveniendorum Parallelorum & Climatum pag. ſeq. ad Sect. VI. oſtendit Auctor.*

ι *Strabo* IX tradidit Climata, additque *octavum* per Mœotidem; & nonum quod *extremum* appellat. Ptolemæus Lib. II. Cap. VI. hoc dierum augmentum expreſſit: ubi tamen tantum meminit Parallelorum. Climatum mentionem facit *Cap.* VII. & XII.

δ *Brietius Climata per illuſtriores urbes protendit ſequentes. Primum Clima* per Malaccam Indiæ urbem. *Secundum* per Goam. *Tertium* per Mexicum. *Quartum* per Hieroſolymam. *Quintum* per Nycoſiam in Cypro. *Sextum* per Madritium *in Hiſpania. Septimum* per Conſtantinopolin. *Octavum* per Viennam Auſtriæ. *Nonum* per Pragam Bohemiæ. *Decimum* per Amſtelodamum. *Undecimum* per Smolenskium. *Duodecimum* per Haſſniam. *Decimum tertium* per Revaliam Livoniæ. *Decimum quartum* per Obſovium Norvagiæ. *Decimum quintum* per Uſtingam Moſcoviæ. *Decimum ſextum* per Permenevelicam in Permia Moſcoviæ provincia. *Decimum ſeptimum* per Vaſſam in Finlandia. *Decimum octavum* per Nidroſiam in Norvagia. *Decimum nonum* per Oulium in Moſcovia. *Vigeſimum* per Viſtum in Finlandia. *Vigeſimum primum* per Tornam in Bothnia Suediæ. *Vigeſimum ſecundum* per Volingam in Moſcovia. *Vigeſimum tertium* per Scolotum in Iſlandia. *Vigeſimum quartum* per Holam in Iſlandia. Idem *Brietius* peculiarem oſtendit rationem accurate inveniendi Climata; *quæ in Parall. Geograph. pag.* 30. vid.

HEKELII.

[c] Et idem eſt, ac declinans Terræ tractus.

[d] *Hæc Inſula in longiſſimo tractu iſto omnium maxima eſt atque clariſſima*, ſicuti Joannes Antonius Maginus, *Patavinus*, in *Expoſitionib.* novar. Geogr. Tabb. *Part.* II. *fol.* 204. *fac. b.* Edition. Colon. *affirmat.*

REISKII.

ι Græce κλίματα (c) i. e. Tractus cœli aut inclinationes, a parallelis circulis paulatim ſeſe inclinantibus: Cur Schottus verterit ſcalas Lib. XII. art. 1. c. 3. ego non aſſequor, nec Græca originatio coincidit. Interim tanti nec momenti nec tanti uſus climata ſunt, niſi quod ad ſcripta auctorum veterum explicanda conferant. Hinc recentiſſimi Geographi rejecta climatum communi tabula & connumeratione, hemiſphærium utrumque ab Æquatore ad polos duos in novem Climata æqualis latitudinis partiuntur, ita ut primus Meridianus per ſingulas graduum decades menſuram præbeat.

BUNO-

(a) Tria Parallelorum genera. (b) Parallelorum & Climatum inveniendorum ratio, (c) Climata.

ſecundum per Syenen, ſub Tropico æſtivo; *tertium* per Alexandriam; *quartum* per Rhodum; *quintum* per Romam & Helleſpontum; *ſextum* per Mediolanum & Venetias; *ſeptimum* per Podoliam & Tartariam minorem; *octavum* per Wittebergam; *nonum* per Roſtochium; *decimum* per Hiberniam; *undecimum* per Bohus, caſtrum Norvegiæ; *duodecimum* per Gutiam; *tertiumdecimum* per Bergos, Norvegiæ oppidum; *quartumdecimum* per Viburgum, oppidum Finniæ; *quintumdecimum* per Aroſiam Suediæ; *ſextumdecimum* per Dalenkarliæ fluminis oſtia: reliqua paribus interſtitiis per alia Norvegiæ, Suediæ, Ruſſiæ, & proximarum inſularum loca. Ac certum quidem eſt, ab Æquinoctiali circulo ad eum locum, ubi dies longiſſimus horis XXIV definitur, Climata XXIV interjacere, inde vero ad Polum Climatum diſtinctio minus certa eſt, propterea quod non jam horis dimidiatis, ſed integris primum diebus, mox ſeptimanis, ac tandem totis menſibus dies ita augeantur, ut ſub ipſis polis hemiſphæriorum alterum VI menſium luce perpetua exſiccetur; altero in denſiſſimis tenebris languente.

VI. Cæterum quæ ratio Climatum eſt ab Æquinoctiali Arcticum verſus, eadem eſt ab eodem Æquinoctiali verſus Antarcticum & par numerus. Hæc autem Climata proprias appellationeis non habent apud auctores, ſed ex oppoſitis nominantur; adjecta præpoſitione Græca ἀντὶ, ut ἀντὶ διὰ Μερόης, id eſt, *contra per Meroën*; & ita deinceps. Poſſent tamen eodem modo, ut illa, ab ſuis locis appellari: ut *primum* Clima per Lunæ monteis, ac fonteis Nili; *ſecundum* per promontorium, vulgo dictum *Capo de Corientes*, ad Africæ litus Orientale, ſub Tropico hyberno: & ſic deinceps. Sed ſingulorum Climatum, & Parallelorum latitudines ab Æquinoctiali, intervalla ab invicem, & maximorum dierum longitudines, quo facilius intelligantur, Tabulam hic apponemus.

Climata.	*Paralleli.*	*Dies longiſſimi.* Hor.	Scr.	*Latitudo.* Gr.	Scr.	*Intervalla Climat.* Gr.	Scr.
0	0	12	0	0	0	4	18
	1	12	15	4	18		
1	2	12	30	8	34	8	25
	3	12	45	12	43		
2	4	13	0	16	43	7	50
	5	13	15	20	33		
3	6	13	30	23	10	7	3
	7	13	45	27	36		
4	8	14	0	30	47	6	9
	9	14	15	33	45		
5	10	14	30	36	30	5	17
	11	14	45	39	2		
6	12	15	0	41	22	4	30
	13	15	15	43	32		
7	14	15	30	45	29	3	48
	15	15	45	47	20		

8	16	16	0	49	1	3	13
	17	16	15	50	33		
9	18	16	30	52	58	2	44
	19	16	45	53	17		
10	20	17	0	54	29	2	17
	21	17	15	55	34		
11	22	17	30	56	37	2	0
	23	17	45	57	34		
12	24	18	0	58	26	1	40
	25	18	15	59	14		
13	26	18	30	59	59	1	26
	27	18	45	60	40		
14	28	19	0	61	18	1	13
	29	19	15	61	53		
15	30	19	30	62	25	1	1
	31	19	45	62	54		
16	32	20	0	63	22	0	52
	33	20	15	63	46		
17	34	20	30	64	6	0	44
	35	20	45	64	30		
18	36	21	0	65	49	0	36
	37	21	15	65	6		
19	38	21	30	65	21	0	29
	39	21	45	65	35		
20	40	22	0	65	47	0	22
	41	22	15	65	57		
21	42	22	30	66	6	0	17
	43	22	45	66	14		
22	44	23	0	66	20	0	11
	45	23	15	66	25		
23	46	23	30	66	28	0	5
	47	23	45	66	30		
24	48	24	0	66	31	0	0

Menſes.		
1	67	15
2	69	30
3	73	20
4	78	20
5	84	0
6	90	0

CAP

CAP. VII.

De Globi in parteis CCCLX ſectione; item de ambitu terræ; & de longitudine ac latitudine ejus.

I.

Tertia Globi diviſio in longitudinem & latitudinem.

OMnis Circulus a Geometris in CCCLX parteis ſecatur: quam ſectionem & Sphæra Globuſque admittit.

II. Terra igitur, quemadmodum Sphæra, in CCCLX parteis, qui *Gradus* dicuntur, diſtribuitur. Singuli Gradus in LX diſtribuuntur *Scrupulos*, qui ſunt totidem millia paſſuum Romanorum ſeu milliaria Italica. Horum quatuor conficiunt unum milliare Germanicum commune, hinc ſinguli gradus XV milliaria Germanica continent. Hæc computata conficiunt milliaria in univerſum *quinquies mille quadringenta:* quæ eſt *circumferentia* totius terrarum Orbis. Hinc *diameter* ejus fit milliarium *mille ſeptingentûm octodecim, cum duabus undecimis*, cujus ſemiſſis, ſive ſemidiameter, eſt a ſuperficie ad centrum milliarium *octingentûm quinquaginta novem, cum una undecima.* a [1]

Gradus longitudinis & Latitudinis.

III. Cæterum *Gradus*, per quos terra deſcribitur, alii ſunt *Longitudinis*, alii *Latitudinis*. *Longitudines* diſtinguuntur per Circulos Meridianos, *Latitudines* per Parallelos. *Meridiani* inſcribuntur Globo XXXVI, X ſinguli gradus continentes: qui numerus multiplicatus CCCLX conficit gradus. Sed *primum Meridianum* Ptolemæus in *Fortunatis*, quas nunc *Canarias* vocant, poſuit inſulis: Hiſpanorum poſtea nautæ in *Aſſoribus* inſulis: alii etiam in *medio Hiſpaniæ*. *Paralleli* ab Æquatore ad alterutrum Polum *notantur* IX, X itidem gradus ſinguli continentes. Hoc itaque numero quadruplicato, *Paralleli* in univerſum *erunt* XXXVI, ut in Longitudine. *Longitudo* igitur regionis eſt ſpatium Æquatoris, duobus Meridianis, uno Aſſorum Inſularum, unde initium ducitur, altero ipſius regionis aut loci comprehenſum. *Latitudo* vero eſt loci ſeu regionis ab Æquatore verſus alterutrum Polum receſſus. Hinc Poli Elevatio eadem eſt, quæ Latitudo regionis. Cæterum *Latitudo duplex* eſt; altera in

Quid Longitudo.

Latitudo.

BUNONIS.

a *Minutum* ſeu *ſcrupulus* eſt ſexageſima pars gradus, cui in terra reſpondet quarta pars mill. Germanici; & appellatur *Minutum Primum.* Quodlibet vero Minutum Primum poteſt dividi in ſexaginta Minuta Secunda: & quodlibet *Minutum Secundum* in ſexaginta *Minuta Tertia.*

REISKII.

1 (a) Dimenſio terræ duplex erit, alia quidem *reſpectiva*, alia vero *abſoluta:* Illa reſpectu cœli maxime ſupremi nullam ſenſibilem quantitatem adfert, ſed centri alicujus aut centralis puncti rationem. Hæc a circulis primariis atque parallelis aut ſecundariis pendet, totaque ad certam pedum, ſtadiorum, perticarum aut milliarium menſuram exigitur. Ita diametro non ſolum toti ſed dimidiæ, convexitati æque ac ſoliditati ſua ratio & quantitas in Geometricis non modo, verum etiam Geographicis conſtabit, utut Mathematicos nimium diſcrepare, Riccioلus in Almag. Lib. II. c. 7. annotaverit. (b) Sic longitudo ſua h. e. extenſio ab occidente ad orientem; latitudo etiam, h. e. extenſio verſus polos, terræ univerſæ cunctisque regionibus manebit. De primo autem Meridiano quantum auctores diſſideant Riccioلus declaravit; quantum Hiſpani & Luſitani ad Indias partiendas de illo diſſiederint, Maffeus in rerum Indicarum hiſtoria recenſet Lib. I. Hinc itaque Globos (c) Meridiano primo æneo ac plane mobili inſtructos noſtrum ſeculum invenit: Vir quoque nobiliſſimus Lauterbachius Prof. in Acad. Wolffenb. equeſtri ordinarius talem ſingulari ſuo artificio fabricatum globum ſpectatoribus curioſis exhibet. Denique diſtantiam Meridiani noſtri ab alio quoquo cognito dignoſcendam Grandamicus nobilis Gallus ex *magnetica ad polum converſione variaque declinatione*; Chriſt. Huygenius, Belga nobilis, & Comes Scotiæ Kinkardinus ex *horologio pendulo*, alii ex adjumento alio docuerunt. Vid. Varen. Geograph. c. 31.

BUNO-

(a) Dimenſio terræ duplex. (b) Longitudo & Latitudo. (c) Meridianus mobilis.

in *noſtro hemiſphærio*, ab Æquatore ad Polum Arcticum, Septemtrionalis; altera *in inferiori hemiſphærio* ab Æquatore ad Polum Antarcticum, Auſtralis. *c*

BUNONIS.

c In aſſumendo longitudinis principio & collocando Meridiano primo, unde cæteri numerentur, inter ipſos non convenit Geographos. Nonnulli Ptolemæum, qui eum in Canariis ſeu Fortunatis ponit inſulis, ſequuntur. Alii pyxidis Nauticæ Boreochalybodixin notant, quæ a Canariis occidentem verſus primum occurrit, in qua hi ipſi inter ſe multum diſſident: alii enim primum Meridianum locant in Orientalioribus inſularum Flandricarum *S. Mariæ* & *S. Michaelis*: alii in Occidentalioribus, ut *Corvo* & *Flores*; aliique aliter. Ex quibus efficitur, in locorum longitudine notanda, niſi, unde principium ſumatur, pariter annotetur, magnam oriri differentiam. Quamobrem res ipſa flagitare videtur, quo commodius Geographi ſe exaudiant, & errores declinent, ut unum commune firmumque principium conſtituatur. Et quum nihil certi a pyxide hac in parte ſuggeratur, ratio poſtulat, terræ locum plenius fixum huic negotio ſeligi. Et quandoquidem una e ſeptem Canariis, quæ *Juno* dicitur, a Ptolemæo huic uſui dicata ſit: rationi conſentaneum eſt, ab hac non diſcedere. Quod vero etiam unius ejuſdemque inſulæ termini longitudine inter ſe differunt, æquum eſt, certam quandam inſulam eligi, inque ipſa locum exiguum quidem, ſed notabilem, qui differentiam unius Minuti non inducat. Si enim longitudines locorum uſque ad minutum ſollicite inquirantur: omnino neceſſarium erit, ipſorum principium ne quidem unius minuti ambiguitate vacillare. Huic fini *Stevinus*, celebris Mathematicus, aſſumſit in *Teneriffa*, ſeptem Canariarum inſularum maxima, altiſſima & præſtantiſſima, montem *Pico de Teide*; cujus ima ſpatioſioria ſunt, altiora in arctius coeunt, ſumma in acutum cacumen exſurgunt, & in metæ maximæ modum erecta videntur. Ut vero Globos terreſtreis, & Mappas Geographicas, ad aliud Longitudinis initium conſtructas, convenire facias cum iis, quæ ad hunc Meridianum per *Teneriffam* ſunt ordinatæ; a Longitudinibus locorum, quæ per illas habentur, tot ſunt gradus abjiciendi, quot primus meridianus occidentalior eſt Meridiano per montem *Pico* in *Teneriffa*. Exempli gratia. In *Guilielmi blaeu* Globo terreſtri maximo, ſecundum hanc poſitionem Roma ſita eſt in Longitudine prope 31 graduum: At in Globo alio, cujus initium longitudinis eſt a Meridiano per inſulas *Corvo* & *Flores* in longitudine graduum $45\frac{1}{3}$. Si ergo ex ea deducantur gradus $14\frac{2}{3}$, differentia ſcilicet, qua harum inſularum Meridianus occidentalior eſt Meridiano *Teneriffæ*; manent gradus 31. Et ſic in cæteris.

CAP. VIII.

De quatuor Mundi Regionibus, & de Ventis.

I

Quarta diviſio in Regiones ſeu Cardines mundi.

OMne hoc, cui Mundi Cœlique nomen inditum, unum eſt, & uno ambitu ſe cunctaque ampiectitur; partibus differt, quæ *Regiones Mundi* ſeu *Cardines* vocantur. Unde Sol oritur, *Oriens* nuncupatur, ſive *Ortus*: quo demergitur, *Occidens*, ſive *Occaſus*: qua decurrit, *Meridies*: ab adverſa parte, *Septemtrio*. His *quatuor aliæ* interponuntur regiones. Inter Septemtrionem & Orientem Æquinoctialem, *Oriens Æſtivus*; qui & *Ortus Solis æſtivi* dicitur. Inter Orientem Æquinoctialem, ac Meridiem, *Oriens Hybernus* ſive *Brumalis*; qui & *Ortus Solis Hyberni, ſive Brumalis*. Inter Septemtrionem & Occidentem Æquinoctialem Occidens Æſtivus; ſive occaſus Solis æſtivi. Inter Occidentem Æquinoctialem & Meridiem, *Occidens hybernus ſive brumalis*, qui & *Occaſus Solis hyberni ſive brumalis*. *a* 1

II Cæte-

BUNONIS.

a Unus idemque locus in Terra reſpectu alterius, modo poteſt eſſe *Orientalis*, modo *Occidentalis*; modo *Meridionalis*, modo *Septemtrionalis*. Attamen reſpectu Cœli parteis Terræ ſimul ſumtæ, aliquam Mundi plagam directe reſpiciunt. *Septemtrionem* perpetuo monſtrat lingula in *Pyxide Nautica*, quam vulgo *Compaſſum* vocant. Oppoſita ei Plaga eſt *Meridies*. Hinc a dextris *Oriens*, a Siniſtris *Occidens* eſt.

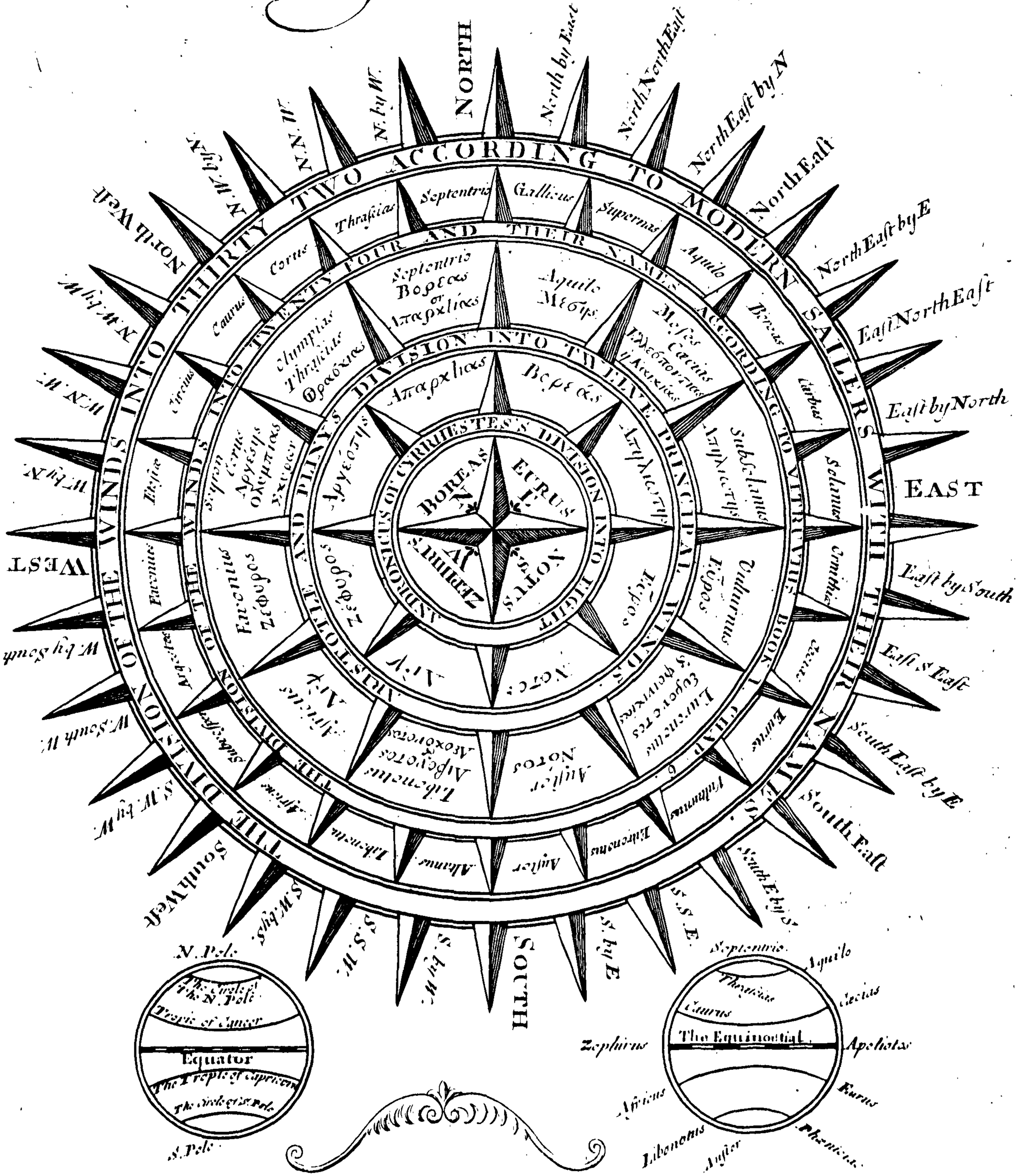
REISKII.

1 (a) Plagæ ſeu regiones illæ, quæ ſolem orientem & occidentem in æquinoctiis habent, quæque ſeptentrionem & Meridiem verſus Meridiana linea deſignantur, *cardinales* i. e. præcipuæ, ſed reliquæ vocantur *intermediæ* aut *collaterales*. A plagis ventorum etiam diſtinctio & connumeratio arceſſitur: Quibus adde præterea (b) *Ventum generalem*, qui ex oriente ſpirat, nautiſque Germanicis *der Paſſat-Wind* dicitur; *Ventos ſpeciales*, tum veteres, in Eteſiis, Chelidoniis, Ornithiiſque poſitos, tum novos Mouſſonum i. e. motionum nomine inſignes, qui a nautis varii obſervantur; *Ecnephias* item Luſitanice (c) Travados, & *Orkanes* ſeu Typhones impetuoſiſſimos. De quibus vide Kircherum in mund. ſubterr. Lib. IV. ſect. 11. c. 2. & Varenium in Geogr. univ. c. 21.

BUNO-

(a) Plagæ triplices. (b) Ventus generalis & ſpecialis. (c) Travados, Orkanes.

Bretius's Draught of the Winds and their names according to the Ancients and Moderns.

THE DIVISION OF THE WINDS INTO THIRTY TWO ACCORDING TO MODERN SAILERS WITH THEIR
THE DIVISION OF THE WINDS INTO TWENTY FOUR AND THEIR NAMES ACCORDING TO VITRUVIUS BOOK 1. CHAP. 6.
AND PLINYS DIVISION INTO EIGHT PRINCIPAL WINDS
ARISTOTLES OR CYRRHESTES'S DIVISION INTO EIGHT
NORTH
North by East
NorthNorthEast
NorthEast by N
NorthEast
NorthEast by E
East NorthEast
East by North
EAST
East by South
East SouthEast
SouthEast by E
SouthSouthEast
SouthSouthWest
SouthWest by S
SOUTH
WestSouthWest
WestSouthWest
WEST
West by South
West SouthWest
West NorthWest
NorthWest by W
NorthNorthWest
North by West
BOREAS
EURUS
NOTUS
ZEPHYRUS
Septentrio
Gallicus
Supernas
Aquilo
Thrascias
Caurus
Circius
Argestes
Africus
Libonotus
Auster
Altanus
Libs
Eurus
Vulturnus
Eurus
Subsolanus
Apeliotes
Solanus
Eurus
Ornithiæ
Cæcias
Thrascias
Caurus
Corus
Septentrio
Boreas
Aquilo
Meses
Caecias
Apeliotes
Eurus
Leuconotus
Phœnicias
Libonotus
Auster
Notos
Africus
Lips
Zephyrus
Favonius
Argestes
Corus
Thrascias
Septentrio

II. Cæterum IV Mundi Regionibus ſeu Cardinibus IV *Principes* aſſignantur *Venti*; qui inde *Cardinales* vocantur. Nomina eorum atque regiones ſic referuntur ab Ovid. in Triſt. Lib. 1. Eleg. 2. v. 27. ſeqq. Venti.

Nam modo purpureo vires capit Eurus *ab ortu* ;
Nunc Zephyrus *ſero veſpere miſſus adeſt :*
Nunc gelidus ſicca Boreas *bacchatur ab Arcto:*
Nunc Notus *adverſa prælia fronte gerit.*

Sed cum Græca hæc ſint vocabula, Latinis ab Septemtrione flans dicitur Aquilo ; ab Oriente Subſolanus ; a Meridie Auſter; ab Occidente Favonius. Sed hæc commodius ex typis noſcuntur. ς

III. Verum his ventorum nominibus tam varios varii, ſimul veteres atque recentiores, auctores attribuerunt ſitus; uti unum certum Typum ex univerſorum ſententiis componere nequeas. γ Cætero Internum mare, quod inter Europam, Aſiam & Africam diffunditur, navigantes Itali, ſic ventos in XVI parteis diſtribuunt. Externum Mare ſive Oceanum navigantes Europæi omnes Germanicis utuntur vocabulis, varie tamen ad ſuam quique linguam detorquentes. Germani ſic in XXXII nomina diſtribuunt.

CAP. IX.

BUNONIS.

ς Eurus [*a*] quaſi ἀπὸ τ ἠῶος, *ab Aurora procedens*, calorem & ſiccitatem infert, adeoque ſaluberrimus eſt ; quia vis ſolis ut prima eſt ad ortum , ita quoque valde efficax eſt ad habitus corporis temperandos & purificandos. Italis dicitur *Levante* [*b*], Gallis *Vent d' Amont*, Anglis *the Eaſt-Wind* [*c*]. *Zephyrus*, *qui quaſi Ζωὴν φέρων vitam ferens* putatur dictus : unde & genialis mundi ſpiritus appellatur Plinio, frigidior & humidior eſt, adeoque ad ciendas nubes & tempeſtates pronior; quia radii ſolares illic minus ſunt efficaces, quum toto die, quando Sol eſt in Ortu & Meridie, varie illic colliguntur vapores, qui radiorum vim retundunt atque hebetant ; quique vento admixti, nubes & tempeſtates cient. Italis dicitur *Ponente* [*d*], Gallis *Vent Occidental*, Anglis *the Weſt-Wind*. *Notus* a Græco νοτὶς humor, quia valde humidus eſt; ſeu *Auſter*, quaſi *Hauſter*, ab hauriendis appellatus aquis, a Meridie ſpirat, calidus & humidus eſt, & eandem ob cauſam tempeſtuoſus, morborumque ferax. Calidus quidem, quia vehementior vis Solis multos vapores extrahit, qui vento admixti ſuam qualitatem eidem imprimunt ; &, quia per loca paludoſa & paluſtria ſpirat, è quibus copioſi halitus exſpirant,& imbuunt ventum ſimili ſua qualitate. Hic ventus peſtem immittit, ſi perpetuo ſpirat, uti ſæpius obſervatum. Noctu vehementior eſt, quam interdiu. Eo flante animalia minus eſuriunt, *ait Plinius*. In mari Adriatico lævit atrocius. Italis dicitur *il vento di Mezzagiorno*, *il Su*, Gallis *Vent de midi*, Anglis *the South-Wind*. *Boreas* [*e*] ἀπὸ τ βοᾶν, à violento & ſonoro flatu, quem edit [*f*], dictus ; ſeu *Aquilo*, ab aquilæ velocitate [*g*] nominatus, à Septemtrionibus oritur: frigidus & ſiccus eſt ; cum propter minorem, quæ illic eſt, Solis efficaciam ; tum etiam, quia tranſit loca frigida, nivibuſque plena. Hic ventus Italis dicitur *Tramontana*, Gallis *Vent de Biſe*, Anglis *the North-Wind*. Ab his ventis deinceps appellantur intermedii, quorum nomina ex adjectis ſchematibus haud difficulter cognoſcuntur. *Cæcias* inter Aquilonem & Subſolanum collocatur, non pellit nubes, ſed ad ſe videtur attrahere. *Vulturnus* infra Eurum ab uno ſtatuitur Vitruvio ; à Latinis pluribus cum Euro confunditur : Quidam *Euronotum* vocant. Dicitur à *Vulture* ave, aut a *Vulturno* Campaniæ fluvio. *Africus*, Græcis λὶψ, *ab Africa* (quæ Græcis eſt *Libya*) nomen accepit. *Caurus* à Vitruvio conſtituitur, ubi Plinius & Ariſtoteles *Argeſten* locant : ſic vocatur, quod in morem Pantheræ videatur ſtridere ſeu *Caurire*. Cum *Coro* vulgo confunditur: *Seneca* hunc Violentum vocat, & in unam partem rapacem.

γ Accuratam tabulam ſive typum Ventorum, ſecundum veterem & novam diſpoſitionem, eorumque nomenclaturam, addit *Brietius in Parall. Geogr. p.* 33. quam heic ſubnectimus. Philoſophi quidam apud Ariſtotelem *unicum ventum* duntaxat admittebant : quoniam (inquiebant) ventus eſt tantum aër motus. De his *I. Meteor. cap. XIII. Philoſophus Therialces* apud Strabonem duos tantum ventos recipiebat ſibi ab utroque polo oppoſitos, dicebanturque *Boreas* & *Notus*. Poetæ Græci & Latini quatuor appellant, quos ſibi invicem ita opponunt. *Auſter* Νότος ; *Eurus* Εὖρος , *Aquilo* Βορέας , *Favonius* Ζέφυρος. Zephyri autem loco in tempeſtate ſolent Africum ſubſtituere. *Andronicus Cyrrheſtes apud Strabonem* in turri octagona Athenis octo diſpoſuerat, quos Triton mobilis virga indicabat: *Aquilo*, *Apeliotes*, *Cæcias*, *Argeſtes*, *Notus* , *Zephyrus* , *Africus* , *Eurus*. *Plinius* , *Seneca* , *Ariſtoteles* , duodecim recipiunt , quos *Seneca* ex punctis Tropicorum, Circulorum Polarium, & Meridiani prædictos circulos ſecantis, colligit : *Subſolanus* Ἀπηλιώτης , *Boreas* Ἀπαρκτίας , *Aquilo* Μέσης, *Cæcias* Καικίας , *Corus* Ἀργέστης , *Thraſcias* Θρασκίας , *Favonius* Ζέφυρος , *Auſter* Νότος , *Albonotus* Λευκόνοτος , *Africus* Λὶψ , *Vulturnus* Εὖρος , *Euronotus* Φοινικίας. *Vitruvius lib. I. cap. VI.* viginti quatuor enumerat , & ſunt, *Septentrio*, *Thraſcias*, *Corus*, *Caurus*, *Circius*, *Etheſiæ*, *Favonius*, *Argeſtes*, *Subveſperus*, *Africus* , *Libonotus*, *Altanus*, *Auſter*, *Euronotus*, *Vulturnus*, *Eurus*, *Cæcias*, *Ornithiæ* , *Solanus*, *Carbas*, *Boreas*, *Aquilo* , *Supernas*, *Gallicus*. Antiquis venti his ſunt appellati nominibus : *Africus* , Græcis Λὶψ, ab Africa dictus (quæ Græcis Libya eſt) nomen accepit, procelloſus inprimis ; quo tamen flante mirum eſt (*Plinio teſte*) Alcyonum proli ſterni mare. *Ariſtoteles* ait eum vix obducere cœlum nubibus, quoniam illas rapiditate

sua dissipat. *Altanus* a *Vitruvio* juxta Austrum collocatur, & sic dicitur, quod altius nubes agat, aut forte ab Altano urbe Calabriæ respectu Brundusii, aut Tarenti; ex eo retinuere nomen venti Meridionales. *Aparctias* ab ursa minore nomen habet, Latinis *Septentrio*: in Europa serenus, in Africa nubilus. Confunditur a quibusdam cum Borea, Aquilone & Etesiis. *Apeliotes*, Senecæ *Apheliotes*, a Græco ἀπηλιώτης, Latinis *Solanus* & *Subsolanus*, spirans ab Oriente [*b*] Æquinoctiali [*i*]. Denominatur autem ventus a sole potius nascente, quam occidente, quia oriens flatum auget, Occidens premit, inquit *Plinius*. *Argestes* a Vitruvio infra Favonium constituitur; apud *Aristotelem*, *Plinium*, *Strabonem* loco Cauri supponitur. Ab *Homero* certe νότος appellatur. Dicitur a *Græco* Ἀργὴς, quod *pigrum* sonat; igitur per Antiphrasim, est enim procellosus: licet id *Seneca* neget, cum eum *mollem* vocat, ac euntibus & redeuntibus communem. Idem videtur esse cum *Japyge* & *Cauro*. *Aquilo* ab Aquilæ velocitate dictus: Ejus loco *ab Aristotele* substituitur *Meses*: sed *Plinius* & *Seneca* aliter sentiunt. *Atabalus* & *Atabulus* ventus est peculiaris Apuliæ, cujus meminit *Horat. L. I, Satyr. V. v.* 78. Quidam *Ataburum* legunt, & *ab Ataburo* monte Siciliæ nominari putant; quare ab eodem *Horat.* [*k*] torrere dicitur montes Apuliæ. *Porphyrion* tamen dictum credit παρὰ τὸ τλῶ ἄτλω βάλλειν, ab inferenda noxa [*l*], quia sic omnia arefacit, ut nullis possint solibus recreari, ait *Plinius*. *Auster* ab hauriendis aquis appellatur, licet non asperetur: Græcis *Notus* est. *Boreas* Græcorum, *Aquilo* Latinorum est, & dicitur vel a rege Thraciæ, ut Mythologi; vel ἀπὸ τῆς βοῆς, quoniam est violenti flatus, & sonori, ut vult apud Gellium [*m*] *Phavorinus*. *Cæcias* vulgo inter Aquilonem & Subsolanum collocatur, ab uno *Vitruvio* inter Subsolanum & Eurum. Non pellit nubes, sed ad se videtur attrahere; unde nata paræmia. *Tatius c.* 32. *Isag. in phænomena Arati ait* ita dictum a *Fl. Cæcio*; vocatur aliter Hellespontias. *Carbas* supra Subsolanum infra Boream *Vitruvio*; forte ab urbe Carba minoris Armeniæ. *Cataegis* Pamphyliam infestat apud Senecam 5. Nat. Quæst. *Caurus* a *Vitruvio* constituitur ubi *Plinius* & *Aristoteles* Argesten locant: sic vocatur, quod in morem Pantheræ stridere seu caurire videatur. *Circius*, *Cercius Catoni*, sic appellatur a turbine, ut vult *Phavorinus apud Gellium* [*n*]. Tribuitur uni Galliæ a *Plinio*, & *Seneca*; *Cato* eo quoque infestari Hispanos Alpinos ait. Neque tamen totam Galliam quatit, siquidem Viennæ non sentitur, inquit *Plinius*. Percellere armatum hominem, & plaustrum ait *Cato*: Gallorum ædificia diruere, *Seneca*, & tamen coli ab indigenis, quod huic debeant salubritatem, ideoque ei ab Augusto in Galliis agente factum esse templum. Recte collocatum esse a Vitruvio arguit Plinii locus. *Corus*. vulgo cum *Cauro* confunditur, distinguitur tamen a Vitruvio: *Seneca* hunc violentum vocat, & in unam partem rapacem. *Etesiæ* sic vocantur quasi Anniversarii, tempestivi & salubres omni viventi, inquit *Tullius*. *Plinius* ait flare biduo post exortum Caniculæ, *Theon in Aratum* ab exortu Caniculæ, ut plurimum 60 diebus ad Arcturum. Ab antiquis vulgo crediti sunt flare a Septentrione, quare a Lucretio *Etesiæ flabra Aquilonum*: unde quidam eis assignarunt Nili inundationem. *Alii* in Occidentem, alii in Orientem declinare malunt. *Nigidius* etiam apud *Gellium* in Austrum. Videlicet, inquit idem *Gellius lib. 2. cap. 22.* ex alia, atque alia cœli parte flant. *Plinius* eos cum prodromis videtur confundere: *Seneca* tradit vocari somniculosos, & delicatos, quia, inquit, mane surgere nesciunt. *Euronotus*, Aristoteli *Leuconotus*, aliter & *Phœnicias*, inter Eurum & Notum ab Aristotele collocatur: a Vitruvio inter Vulturnum, & Austrum. *Eurus* εὖρος, quasi εὔρους fluidus, quia excitat sudorem, ut vult Eustathius, *vel* quasi ἀπὸ τῆς ἠοῦς ῥέων, procedens ab Aurora. Confunditur aliquando cum Subsolano, & Vulturno. Immo & ab aliis affigitur Orienti æstivo, ab aliis hyemali, ait *Strabo*. *Favonius* a fovendo dictus, quod ab eo Plantæ enectæ frigore refoveantur: Græcis est Ζέφυρος. *Gallicus*, cujus meminit unus *Vitruvius*, & prope Septentrionem versus austrum locat. *Hellespontius* ab Hellesponto, unde spirat in Græciam & Athenas, aliter *Cæcias*. *Japyx*, cujus meminere *Horatius* & *Virgilius*, ad Caurum seu Argesten referri debet. Optatur enim ab Horatio Maroni ex Italia in Græciam & Athenas soluturo, & eo usa est Cleopatra ex Epiro in Ægyptum fugiens. Nomen habet a *Japygia* parte Apuliæ. *Leuconotus*, aliter *Euronotus*, item & Phœnicias. Dicitur autem *Leuconotus*, quod serenitatem inducat: λευκὸν enim *serenum* est. *Libonotus* ita dictus, quod *Notum* inter & Africum spiret: a quibusdam *Leuconotus* apud Strabonem nominatur. *Meses* quasi medius: a Plinio locatur inter Aquilonem & Cæciam; ab Aristotele post Boream versus Orientem loco Aquilonis Pliniani. *Notus* a Græco νότος, humor, quia valde humidus: vel, ut apud Gellium *Phavorinus*, ab ὄνω lædo, unde ὀνότης, & per aphæresin νότος, inquit Eustathius, quod frugibus & corporibus noceat. Noctu vehementior est quam interdiu: & eo flante animalia minus esuriunt, ait *Plinius*. In mari Adriatico sævit atrocius. *Olympias* a Plinio supra Argesten effertur: qui etiam notat consuetudinem invaluisse ut *Olympias*, *Scyron* & *Argestes* confundantur, quod & fecit *Aristoteles*. Nomen habet ab *Olympo* monte respectu Thessalorum. *Ornithias*, quasi Avicularis, quia post Brumam spirans aves reducit, ait *Plinius*, estque admodum temperatus. At *Geminus* frigidum appellat. Ab *Aristotele* & *Vitruvio*, opponuntur *Ornithiæ* Etesiis. *Phœnicias* a Phœnicibus, qui eo utuntur solventes in Græciam: *Euronotus* aliter dicitur. *Scyron* a montibus seu petris Scyroniis vocatur, & maxime Athenienses infestat. Hunc *Plinius* infra Argestem ablegat. *Septentrio* a Polo Arctico spirat, Græcis *Aparctias*. *Solanus* Vitruvio, Plinio *Subsolanus*, ab Oriente Æquinoctiali spirat. *Subsolanus* idem cum Solano, *Subvesperus*, quem unus appellat *Vitruvius*, atque inter Argesten & Africum statuit. *Supernas* appellatur quoque ab uno Vitruvio & supra Aquilonem collocatur. *Thrascias* nomen habet a *Thracia* late sumpta, hoc est a regionibus supra Macedoniam extensis. De *ejus* situ omnes conveniunt. *Vulturnus* infra Eurum ab uno Vitruvio statuitur, a Latinis pluribus cum Euro confunditur. Quidam apud Gellium vocant *Euronotum*. Dicitur a *Vulture* ave, vel a Vulturno fluvio Campaniæ. *Zephyrus* quasi ζωὴν φέρων vitam ferens, Latinis *Favonius*. [*o*]

HEKELII.

[*a*] *Græcis* εὖρος.
[*b*] *Vento di* Levante.
[*c*] Aliis dicitur *Ventus Orientalis* inter *Aquilonem* & *Vulturnum* medius. Alii absolute *Vulturnum* alium nuncupant.
[*d*] *Vento di* Ponente.
[*e*] Gr. Βορίας, i. Βορέας.
[*f*] Vel ἀπὸ τῆς βοὴν ἵεσθαι a *sonare* & *fluere*, quia flat suo violento.

[*g*] Sea

Typus intervallorum variarum gentium.

Gradus	1	2	3	4
Ruſsica mill.	20 40 60 80	120 160	200 240	280 320
Ital: mill.	10 20 30 40 50 60	90 120	150 180	210 240
Anglica mill.	27½ 55	82½ 110	165	220
Scotica mill.	10 20 30 40 50	100	150	200
Gallica leuc.	5 10 15 20 25	50	75	100
Horaria leuc.	5 10 15 20	30 40	50 60	70 80
Hiſpaniae leuc.	17½	35	52½	70
Germanic mill.	5 10 15	30	45	60
Dandica mill.	2 4 6 8 10	20	30	40

[g] Seu impetuoso flatu.
[h] Seu *Ortu*.
[i] *Et est moderate calidus & siccus, plerumque serenitatem afferens, omniumque saluberrimus.*
[k] Loc. cit.
[l] Seu ab eo, *quod pestem immittat.* Vid. *Commentat. veter.* in Editione *Cruquiana* Horat. p. 363. col. a.
[m] Lib. II. N. A. Cap. XXII.
[n] Loc. cit.
[o] Heic studiose legenda FRANCISCI BACONIS de *VERULAMIO*, summi *Angliæ* quondam Cancellarii, *Historia Naturalis*, diverso tempore atque diversis locis de *VENTIS*, quos supra laudatus AMPELIUS ex aëris motu & inclinatione fieri (p. 15.) statuit, publicata.

CAP. IX.

De locorum Mensuris.

I.

ROmani locorum intervalla per millia passuum, quæ milliaria dicebantur, dimensi sunt. Singula millia passuum quum Lapidibus sive Cippis notarentur, ipsa inde Milliaria *Lapides* appellarunt: ut ad decimum Lapidem, id est, ad decimum milliare: Quatuor millia passuum conficiunt unum *Milliare Germanicum* commune. Hinc gradus unus in Globo terræ continet millia passuum LX; milliaria autem Germanica communia XV. Græci sua intervalla per *Stadia* dimensi sunt. *Stadium* est CXXV passuum; hinc octo stadia conficiunt unum Milliare Romanum, id est, mille passus; XXXII stadia constituunt milliare Germanicum commune.

Milliare Romanum. Scriptores R. Lapidem plerumque vocant, ubi de vicinis urbi locis loquuntur. Quid Stadium.

II. Persæ suas habuerunt in dimetiendis intervallis *Parasangas*: quarum singulæ XXX continuerunt stadia. *Ægyptii* habuere *Schœnos*; sed dispares inter se longitudine: alii enim Schœno XXX [a] tribuunt stadia; alii XL; alii XX tantum. Hodie milliarii vocabulo utuntur maxime Germani, Dani, Norvegii, Suedi, Angli, Scoti; quibus est *meile* & *mile*: item Poloni & Bojohæmi; aliæque Slavicæ gentes; quibus est, *mila* & *mile*: item Itali, quibus *miglio*. Hispani & Galli sua intervalla dimetiuntur per *leugas* sive *leucas*: quas illi *leguas*, hi *lieües* appellitant. Itali etiam & Angli de Germanorum, Slavorum, Hispanorum, Gallorumque intervallis loquentes, per *leugas* indicant, quæ illis *leghe*, his *leagues* dicuntur. Russi sive Moscovitæ suam locorum mensuram agunt per spatia, quæ patria lingua vocant *Vorest*. Sed horum omnium mensuræ & comparationes ex typo quam facillime cognoscuntur. *a*

Parasangæ. Schœnus. Leucæ. Voreft.

III. Sed

BUNONIS.

a (a) *Mensura* est longitudo finita, quæ ignotam locorum distantiam metitur. Ejus partes sunt *Granum hordei* secundum latitudinem dispositum, quod censetur mensura minima. Quatuor Grana hordei per latera contigue disposita dant *Digitum* [b]; & tres Digiti *Unciam*, quæ est pars pedis duodecima. *Palmus* quatuor habet digitos, *Lichas* duos Palmos. *Spithama* tres Palmos. *Cubitus* continet pedem cum semisse; hoc est ab extremo medio digito ad brachii flexionem [c]. *Pes* vero quatuor continet Palmos. Sed apud diversos Populos longitudo pedis diversa est. Usitatus Mathematicis est *Pes Rhinlandicus*, quem antiquo Romano æqualem esse probat diligentissimus *Snellius*; unde in Terræ dimensione pro regula omnium mensurarum merito assumitur. Ejus Pedis quarta pars hic apponitur inter *A* & *B*.

A——————————————————*B*

Gradus [d] duos habet Pedes: *Simplex passus* duos pedes cum dimidio: At *Geometricus passus* absolute ita dictus Pedeis quinque. *Pertica* est duorum passuum, seu pedum decem [e]. Respondere videtur *Calamo*, cujus meminit Scriptura. *Orgyja* continuisse censetur Pedes sex, & Græcorum passus fuisse dicitur a nonnullis. *Stadium* Græcorum proprium ab Hercule in Olympio campo metatum censetur fuisse Pedum Græcorum IↃC, qui faciunt pedes Romanos seu Rhinlandicos IↃCXXV. Nam Græcus Pes major paulo fuit Romano. Et Pedes isti 625, dant passus centum viginti quinque; quos itidem Stadium continet. *Milliare* triplex est, 1. *Romanum* sive *Italicum*, quod continet VIII Stadia, sive passus CIↃ. 2. *Leuca*, eaque vel *vetus* XII Stadiorum, vel *nova* XVI Stadiorum: quæ faciunt unum Milliare Gallicum, seu duo Italica. 3. *Germanicum Milliare*, quod vel *Commune* est, quatuor habens millia passuum, seu stadia XXXII; sive quatuor Milliaria Italica: Leucam etiam Hispanicam dicunt. Vel *Magnum*, passus habens quinquies mille. Memoriæ causa hi adduntur versiculi:

Quatuor ex Granis Digitus *componitur unus.*
Est quater in Palmo *digitus*: *quater in* Pede *Palmus*.

(a) Mensuræ Geographicæ.

III. Sed notandum, quod nulla gens æquis ubique utatur intervallorum mensuris. Nam ut Germanis, pro ratione variarum regionum, milliaria alia dicuntur magna, alia parva, alia communia, quorum XV unum constituunt gradum in Globo Terræ: sic Hispanis quoque & Gallis leucæ sunt inæquales, & aliis itidem gentibus milliaria. Anglorum quoque plerique Mathematici LX milliaria tribuunt uni gradui cum Italis. ℭ [1]

[1] *Quinque Pedes* Passum *faciunt*: *Passus quoque centum*
Viginti quinque Stadium *dant*: *Sed* Milliare
Octo dabunt Stadia: *Duplicatum dat tibi* Leucam.
Sed hic notandum, quod in diversis Galliæ atque Hispaniæ locis diversa observetur Leucæ magnitudo. (a) *Parasanga*, Persicum & Ægyptium milliare, continuisse censetur XXX Stadia [f]: Fuisse tamen variam hanc mensuram cognoscitur ex Plin. lib. VI. Cap. XXVI. (b) *Schœnus* Ægyptiorum χοῖνιξ *funis* a junco, ex quo conficiebatur, de cujus extensione varia est auctorum opinio. Secundum Herodotum continet LX Stadia: Secundum Plin. XL. At in diversis locis fortasse diversa magnitudo fuit, aut stadium Herodoti a Pliniano differt. *Vid. Strab. lib.* XVII [g]. (c) *Angli* triplicia habent Milliaria; *Majora*, quorum 27½ æquant Gradum: *Mediocria*, quorum 50; *Minima*, quorum 60 vel 55. De Russorum aliorumque Milliaribus videatur *Typus intervallorum* ab Auctore appositus. Cæterum (d) *Turcarum milliare* censetur æquale Italico milliari; ita ut 60 faciant Gradum. (e) *Arabum leuca* olim censetur fuisse vicesima quinta pars gradus; ita ut 25 æquarint gradum unum: verum aliam quoque usurparunt mensuram, cujus 56 Gradum effecisse perhibentur. (f) *Indorum milliaria* centum Gradui æqualia esse judicantur; etsi *Indi* vulgo, ut & *Tartari*, per dierum & horarum itinera describant distantias; (g) *Cambajenses* & *Guzaratenses* regni incolæ utuntur mensura, quam *Cosam* vocant, cujus triginta faciunt unum gradum. (h) *Sinæ* treis habent mensuras itinerarias, quas vocant, *Li*, *Pu*, *Vchan*. *Li* est intervallum, ex quo hominis alte clamantis vox audiri potest in planitie, & aëre quieto, quod censetur trecentorum passuum Geometricorum. *Pu* continet decem *Li*; ita ut viginti *Pu* gradum conficiant. Decem *Pu* faciunt *Vchan*, quod unius diei iter statuunt, nempe passuum quindecim millium.

ℭ *Horariæ Leucæ* in tabulis Geographicis sæpe adnotantur: illæ tamen inæquales sunt: quas gentes robustiores extendunt, molliores constringunt. Est vero *Leuca Horaria* spatium, quod expeditus pedes decurrit. *Franci* unam suam Leucam una hora dimetiuntur. *Angli* duas Communes, sunt enim expeditissimi: Germani dimidiam communem: *Russi* quatuor e suis Voresl. *Astronomi* tamen XX Leucas horarias uni tribuunt gradui: unde sic intelligendæ tabulæ Geographicæ, quæ ejusmodi epigraphen in scala milliarium habent.

HEKELII.

[a] Editio *Amstelod.* ultima, eaque *Vorstiana* p. 32 pro XXX h. l. posuit LX.
[b] Quem latum, aut transversum intelligimus.
[c] Seu curvaturam, *Cubito* enim mensuramus res an sint *cubitales*, vel *bicubitales*, aut *tricubitæ*, vel *quadricubitæ*, &c.
[d] Proprie extensionem *pedum* in progrediendo denotans.
[e] Nonnulli, *illam* sex Pedum Mensuram esse, dicunt. Proprie, quod *longe qs. pertingat*, oblongum baculum denotat.
[f] Et quidem ex *Herodoti* atque *Budæi* sententia. Nam alii *Parasangam* quinquaginta *Stadiorum Mensuram* esse pronunciant.
[g] Lib. XI. p. 133. Edition. Jansoniano-Amstelodam. in 12. m. maj. f.

REISKII.

1 (i) Mensuræ, quotquot huc adferuntur, e *Geometria*, quam vocant, *practica*, aut verius *Eutbymetria* seu arte Longimensoria in usus Geographicos proveniunt; Omnes quidem eæ dicuntur *simplices*, quibus lineam seu longitudinem metimur: Eædem vero etiam *quadratæ*, si ad planitiem; *cubicæ*, si ad corpora adhibeantur. Sicut autem non veteres solum, sed hodiernæ per Asiam, Europam & Africam nationes locorum genio, sic mensurarum modo ac magnitudine vehementer dissident. Id quod Typus chalcographicus huic capiti annexus ex parte docuit; sed luculentissime *Schottus in Amusti Ferdinandea* explicat, ubi cum uno gradu circulorum terrestria confert milliaria Indica 100, Cambajensia 30, Arabica 27, antiqua Persica 20, Hollandica 19, Danica 10, Scanicis æqualia. Unum his accedito de gradu, nempe majorum circulorum collationem intelligi heic oportere: Sin paralleli arctius coëant, tum propositioni huic multum decedere liquet.

(a) Parasanga. (b) Schœnus. (c) Anglicum Milliare. (d) Turcicum Milliare. (e) Arabum. (f) Indorum Milliaria. (g) Milliare Cambajense. (h) Sinarum. (i) Mensuræ variæ.

CAP. X.

De Oceano, ejusque partibus.

I.

TErra, in mundi medio tanquam in centro posita, mari undique omnis circumgitur. [a] *Totum* autem *Mare*, seu quicquid aquarum terris passim infusum universum

HEKELII.

[a] *Orbem Maritimum*, sive *Rerum in Mari & Littoribus gestarum Historiam* adornavit BARTOL. MORISOTUS, eamque *Divione* A°. 1643. in fol.

MARE SUPERUM sive HADRIATICUM

MARE TYRRHENUM vel TUSCUM

MARE AUSONIUM vel SICULUM

Cupra Maritima
Truentinum et Truentum
Castr
Castrum Novum
n Flaviano
Hadria n Atria f.
Atri
Angulus f Angelo
Aternus fl n Pescara
Ortona
Hadrianus
Matrin
Aviat
Salinus fl
Theate n Lucr
Anxanus
Lanzano
VESTINI
Aquil
Inter
Promium
MARRUCINI
FRENTANI
Histonium n d' Amsn
PELIGNI
Corfinium
Sulmon
Sulmona
et Surmona
Super Equum
Fucinus Lacus
Iovis Fanum
Buca
Uternia
Frento n Fortore
Trivent
Aufidena
Barinum
Tifernum
Teanum Apulum
Cluitate
Gerion n Stagnara
Monfredonia
Aefernia n
Isorni
Arpinum
SAMNIUM
Sora
LATII
Venafrum
Venafro
Apennin
Sepinum n Sepino
Lucerina n Lucera
Sinus Urias
Atinæ
Eruscino
Argellise
Aquinum
Alisi
Sirpinum
Equu Tuticu
Ariano
DAUNIA
Salapia n Salape
Cannæ
Turenum
CAMPA
Fundi n Fondi
PARS
Suessa Aurunc
Teanum Sidicinum
Caiatia n Ca
Calatia
Caudium
Ascul
Aputum n Ascoli
Barium n Bari
Rubi n Ruvo
Bitonto
Telesia
Cerbalus
Palus Salapitana
Venusia n Venosa
Turris Cæsaris
Egnatia
Torre d'
Anazzo
Capua
Acerræ
Abellinum
Avella
Nola
Pons Aufidi
PEUCETIA
Matola
APULIA
Puteoli
Atella n Averſa
Neapolis
HIRPINI
Herculaneum
Pompeij
Acherontia
Vultur M.
Tiana
Liternum
Torre di Patria
Lucrinus l.
Cumæ
Nuceria
Lompsa
Rufæ
Opynium
Brundisium n Brindisi
Picentini
Picentia
Genusium
Patentia n Potenza
Salernum
Eburi
Silarus fl
Tempsa
Cæsuentum n
Alternum
Rudiæ
Alsium n Ezze
Pitheus
Inf. sa Ischia
Surrentum n Surrento
Caprea I
LUCANIA
Acalandra
Metapantum
Tarentum n Taranto
Calabria
Salentini
Pestum
Posidonium n Pesto
Minerva Prom
Abellinum
Sinus
Heraclea n Policore
Electris vel Febra Inf.
Callipolis n Gallipoli
Hydrus et Hydruntum n Otranto
Leucosia I.
Posidium prom
Pontia I.
Licia I.
Eleates Sinus
Portus Palinurus
Palinurum prom.
Sontia
Siris
Siris fl
Metapontum
Acinus fl
Veliæ n Velia
Pyxus n Policastro
Sinus Laus
Thurium
Sybaris fl n Cochile
TARENTINUS
Leuca
Pr. Sallentinum / Iapygium
Laus fl n Lao
Cerilla n Cirella
Pandosia
Sybaris
Crimisa prom
Crimisa
Crimisa fl.
Clampetia n Amantea
Consentia
Neæthus fl
Crotalla
Terina n Nocera
Tempsa
Lametum prom.
Lametinus Sinus n Golfo Eufemia
Eufemia n Eufemia
Esarus fl
Lacinium prom
Iapygumbria Promontoria
Sinus Scylacium n Squillaci
Sylacus
Porta Herculis
Hipponium n Monte Iove
Metaurum
Metaurus fl.
Lacinium prom.
Regium
Leucopetra Brutium prom.
CALABRIÆ
LUCANIÆ
BRUTIORUM
Vetus & Nova
Descriptio.
SICILIÆ
PARS

Johan. Senex sculpt.

universum Orbem ambit, id uno nomine *Oceanus* nuncupatur; qui postea nominibus, ut locis, differens, in varia maria ac sinus varie distribuitur: Ac primum *quatuor* appellationes, ex IV Mundi regionibus accipit. Ab Oriente *Eous* dicitur, id est, Orientalis: ab Occidente *Occiduus*, sive Occidentalis: a Meridie *Notius*, id est, Australis: a Septemtrionibus *Septemtrionalis*. α [1]

Eous. Occiduus. Notius. Septemtrionalis.

II. Præter hæc, prout quamque regionem perfundit, diversa a littoribus suis vocabula trahit. A Septemtrionibus, qua Sarmatiæ affunditur, inter Lappiam & flumen Obium, *Sarmaticus*; qua Scythiæ, *Scythicus* appellatur Oceanus. Sed a toto Septemtrione etiam β *Hyperboreus* dicitur, a gente in extimo hoc Septemtrionis litore posita; idem *Mare Cronium*, quod Saturnus his locis regnare

Sarmaticus. Scythicus. Hyperboreus. Mare Cronium.

fol. publici juris fieri jussit. Exstant & GEORGII FOURNIER, *e Soc. Jesu*, II Volumina *Geographicæ Orbis Notitiæ per Littora MARIS & Ripas*, Parisiis ap. *Joann. Henautt* A°. 1651. in f. 24. excusa. Nec spernendum HENRICI HUDSONII *Fretum*, quod Amstelodami A°. 1613. in 4. f. impressum constat.

BUNONIS.

α (a) Globus terrenus ratione suarum partium dividitur in Aquam & Terram. Aqua iterum divellitur, 1. in *Maria*: 2. in *Fluvios*, *Rivos*, *Torrenteis* & *Fonteis*: 3. in *Stagna*, *Lacus* & *Paludes*. *Mare* est immanis aquarum salsarum vastitas [*b*]. Quod quidem vel est (b) *Universale*, hoc est, *Oceanus* (qui rationem habet Terræ continenti quodammodo oppositam, & privatum sæpe cognomen requirit a regione quam alluit; ut *Oceanus Germanicus*, *Indicus*, &c.) Vel (c) *Particulare*, scilicet quasi prægrandis quidam sinus Oceani (in Terra peninsulæ respondens) cum quo cohæret, ad morem artuum, qui corporis trunco annexi sunt; ut *Mare Mediterraneum*, *Balthicum*, &c. quæ conjunctio fit aliquando per collum angustum, quod (d) *Fretum* appellatur, a fremitu seu sono, qui inibi auditur, dum Mare unum in alterum se exonerat, & cum Isthmo in Terra oppositionem, aut si mavis, cognationem habet. *Caspium* tamen seu *Hyrcanum Mare* nulli alteri jungitur Mari, nisi forte per cryptas subterraneas, adeoque habet veræ insulæ contrariam rationem. (e) *Fons* est aqua modica, scaturiens ac velut saliendo aut ebulliendo e tellure erumpens [*c*]. (f) *Rivus* est aqua modica, e fonte aliorsum manans [*d*]. (g) *Torrens* est aqua fluens copiosior, rapida, sed vix perpetua: ex imbribus diuturnis & validis, aut soluta nive nascens. *Flumen* seu (h) *Fluvius* est aqua currens copiosa [*e*], ex pluribus rivis ac torrentibus collecta. (i) *Palus* [*f*] est aqua quiescens, modica, cœnosa, putridaque, ex pluviis, nivibus, aut etiam fonte aliquo invalido, originem habens, ac proinde æstate plerumque evanescens. (k) *Stagnum* est aqua quiescens, sincera, copiosior, ex pluribus in fundo scaturiginibus, iisque vivacioribus; nonnunquam etiam ex rivulis, jugiter affluentibus, coacervata. (l) *Lacus* est aqua quiescens, valde copiosa, rivorum atque etiam fluminum ingressu perpetuata [*g*]. Fontium autem alii sunt *Calidi*, alii *Frigidi*, alii *Tepidi*, nonnulli *insipidi*, quidam *salsi*, *acidi*, &c. aliqui *graveolentes*, alii *inodori*: alii demum sunt *medicati* & *minerales*. Et hæ aquæ ita a natura sunt constitutæ. Sunt præterea alvei factitii, & hominum manu parati; ut *Putei*, *Piscinæ*, *Cisternæ*. *Cisterna* est latum quoddam receptaculum aquarum pluviarum, sub stillicidiis confluentium. *Putеus* est angustus quidem, sed profunde effossus alveus, in quo colliguntur aquæ, per poros & venas terræ manantes. (m) *Piscina* est fovea quædam ampla, declivis plerumque, sed loco humiliori, aggere vallata, ut in ea congregentur aquæ, pro piscium conservatione. (n) *Folia* appellatur alveus hominum manu factus, urbes aut castra cingens ad continendas aquas, contra incursiones hostium, vel etiam ad flumina alio derivanda. [*b*]

β *Mare Hyperboreum* sive *Concretum* a probatis autoribus dividitur in *Amalchium*, quod Scythis significat *Mare Congelatum*; & extenditur ab Oceano Eoo ad Paropamisum fl. Plin. lib. IV. c. XIII. In *Chronium* seu *Saturninum*, quod a Paropamiso fl. ad Rubeas prom. vulgo *Nortkyn*. Et *pigrum*, quod supra Scotiam versus Thulen & Rubeas prom. porrigitur.

HEKELII.

[*b*] Seu ultimus aquarum confluxus.

[*c*] Alii *Fontem* per scaturiginem apertas aquas foras fundentem describunt.

[*d*] Aquæ enim, ubi fluunt rivatim, *Rivos*, h. e. *parvos fluviolos*, faciunt.

[*e*] Seu perenne defluens.

[*f*] A Gr. πηλὸς, *lutum*.

[*g*] *Lacubus*, piscosis imprimis, *Prussia* præ cæteris locis abundat.

[*b*] Sic ALVEUS quoque invenitur in *Balneo*, ALVEUS apud *Lotricem*, ALVEUS in *Nave*, ALVEUS apud *Aleatorem*, & ALVEUS in *Alvcario*, sive *Apiario*.

REISKII.

1 Pars una hujus introductionis, quam persequimur, Geographicæ, *Hydrographia* (o) erat, sive *scientia omnium aquarum*, *Oceani cum primis ea situs & magnitudine non solum metiendi, sed etiam cognoscendi*: Unam dum voco, utramque Mathematicam & Historicam intelligo, ac eandem utrique materiem assignari heic volo. Materia & objectum (p) exstat aut *generale*, nempe aqua cuncta, sive marina, sive fluvialis, sive fontana, sive lacustris & paludosa, sive mobilis sive immota fuerit; aut *speciale*, vastus puta Oceanus, immensa fere aquarum congeries, cui partes insigniores attribuam non maria tantum singula, sed sinus etiam, freta, portusque: Hæc omnia cum terris conjuncta sub mensuram & cognitionem brevissime vocabuntur. *Est quippe in toto suo globo tellus, medio ambitu, præcincta circumfluo mari*, ut recte Plinius Lib. II. c. 66.

BUNO-

(a) Quinta divisio Globi in Terram & Aquam. (b) Mare Universale. (c) Particulare. (d) Fretum. (e) Fons. (f) Rivus. (g) Torrens. (h) Fluvius. (i) Palus. (k) Stagnum. (l) Lacus. (m) Piscina. (n) Folia. (o) Hydrographia duplex. (p) Objectum hujus etiam duplex.

Concretum. gnare dicitur, ſidus Frigidum: eadem ex cauſa *Concretum*, & *Amalchium*; quod gentis olim illius lingua *Congelatum* ſignificabat: & Morimaruſa; quod *Mare mortuum*, ob perpetuam caliginem, & alienum molliorum ſiderum inibi aſpectum; maligna, ac pruina tantum albicante, luce, ut inquit Plinius. Tacito, eſt *Mare pigrum* ac prope *immotum*. Ab Oriente *Sericus* dicitur ad Sericam regionem, quæ nunc eſt *Kitaja*: & *Sinenſis* ad regionem Sinarum, quæ vulgo Hiſpanis *China* vocatur, id eſt, ſi Germanicis ſcribas literis, *Tſchina*.

Mare Mortuum.

Mare Pigrum.

Oceanus Sericus.

Sinenſis.

III. Hinc ſequitur *Hippadis* pelagus, vulgo *Archipelagus S. Lazari*, ob multitudinem inſularum in eo, ad comparationem Archipelagi Europæi, id eſt, Maris Ægæi, ſic dictum. Inde a meridie *Oceanus eſt Indicus*, qua Indos, Perſas atque Arabas Æthiopaſque ab Oriente alluit. Hic vero ea parte, qua a Gange Indiæ flumine affunditur, *Gangeticus* dicitur; vulgo nunc *Bengalenſis* ſinus, ab Indiæ urbe *Bengala*: qua Perſidem tangit, *Perſicum mare*: mox *Arabicum*, qua Arabiam ab Auſtro percutit. Hinc ad Cernen ſeu Minuthiam inſulam, quæ vulgo eſt *Madagaſcar*, *Aſperum*, ob brevia & ſyrtes, quibus refertum. At totum hoc mare Indicum, quod Gengetici, Perſici, Arabici, & Aſperi nominibus diſtinguitur, alio nomine mare *Rubrum* Latinis, Græcis γ *Erythræum* dicitur; quod a Solis repercuſſu talem reddi colorem, alii ab arena terraque, alii talem ipſius eſſe naturam exiſtimarunt; vel, ut alii, quorum verior videtur ſententia, a Rege *Erythra*, cujus ſepulchrum in *Ogyri* inſula ejuſdem maris erat.

Pelagus, ſeu Archipelagus S. Lazari.

Oceanus Indicus.

Gangeticus, ſeu Bengalenſis.

Mare Perſicum, Arabicum, Aſperum, Rubrum ſeu Erythræum.

IV. Porro a mari Erythræo promontorioque Bonæ Spei, pars altera Meridionalis Oceani incipit, verſus Occaſum *Oceanus Æthiopicus*, ſeu mare Æthiopicum, qua Æthiopia alluitur, ad uſque oſtia fluminis Nigri. Inde jam eſt δ *Atlanticus Oceanus* (ab Atlante, Mauritaniæ monte; vel ejus promontorio dictus) ſeu mare Atlanticum, ad Hiſpaniæ uſque promontorium ε *Artabrum* vulgo *Cabo de Roca*. Hinc *Oceanus Gallicus* ad promontorium uſque Galliæ Celticæ, vulgo *le Four*. At idem, qua Cantabriam Hiſpaniæ regionem alluit, *Cantabricus* appellatur: qua Aquitaniam Galliæ provinciam, *Aquitanicus*; mox *Britannicus* eſt inter Britanniam & Galliam: inter Hiberniam & Britanniam *Hibernicus*: & ſupra Scotiam, quæ quondam Caledonia dicta, *Caledonius*, qui apud Ptolemæum mendoſe eſt Deucaledonius. Ultra Britanniam, ad uſque Cimbros ſive Jutiam, Daniæ regionem, ζ *Germanicus* Oceanus Germaniam lambit.

Oceanus Æthiopicus.

Atlanticus.

Gallicus.

Cantabricus.

Aquitanicus.

Britannicus.

Hibernicus.

Caledonius.

Germanicus.

V. Hæc igitur ſunt nomina, in quæ totus Oceanus a Veteribus diviſus, hodieque maxima ex parte ſervat. Cæterum quum in ulteriores mundi parteis poſtmodum navigatum ſit, Oceano recens conſpecto recentia quædam impoſita ſunt vocabula; in quatuor ſcilicet partes univerſo Oceano diviſo. Quicquid aquarum inter Aſiam, Americam & Magellanicam, ſeu Auſtralem terram interfuſum eſt, Hiſpani *Mar del Zur*, id eſt, *Mare Auſtrinum*, & alio nomine *Pacificum* nominant, a fluctuum placiditate. Hinc quod inter Americam, Europam

Mare Auſtrinum ſeu Pacificum.

BUNONIS.

γ *Erythræum Mare* a Carmaniæ finibus ad Aromata prom. extenditur. *Plinius l. 6. cap. 24.* illud in tres dividit partes. *Euſtathius* a reflexione montium combuſtorum ita dictum credit: & *Cteſias Gnidius* a fonte miniato, qui in hoc decidit mare. Alii a pluviis, quæ ex montibus, quos ſol adurit, decurrunt in mare hoc, ita appellatum putant.

δ *Oceanus Atlanticus* inter Veteris Orbis litus Occidentale, & Novi Orbis litus Orientale ſitus eſt. Vulgo quidem dicitur *Mar del Nort*, *Mare Septentrionale*; ſed minus proprie: quum ultra Æquatorem verſus Auſtrum ſe extendat. Habet ab Oriente Veteris Orbis litus Occidentale, & ab Occidente Americæ litus Orientale. Verſus Septemtrionem coit cum Oceano Hyperboreo, verſus Auſtrum cum Auſtrali. Appellatur etiam *Heſperius ab Heſpero ſtella*: item *Mare veſpertinum* & *magnum*.

ε *Artabrum prom.* idem eſt, quod *Celticum* & *Nerium*. At *Cabo de Rocca*, quod vulgo dicitur, eſt promontorium ad oſtium Tagi ejuſque dextrum latus.

ζ *Germanicus Oceanus* ad Rheni Oſtium incipit, & extenditur ab prom. Rubeas, vulgo *Nort-Cap.* Plin. l. 4. c. 1.

BUNO-

ropam & Africam, ad uſque lineam Æquinoctialem protenditur; *Mar del Nort*, id eſt, *Septemtrionale*: ultra lineam, inter Americam, Africam & Auſtralem terram, *Mar d'Æthiopia*, hoc eſt, *Æthiopicum*: inter Africam, Aſiam, atque Auſtralem, *Mar d'India*, hoc eſt, *Indicum*. Atque hæc de Oceano, quatenus oras terrarum extimas amplectitur. »

Septemtrionale. Æthiopicum. Indicum.

BUNONIS.

» Alii Geographi *Oceani parteis* [illegible] conſtituunt *quatuor*: 1. *Atlanticum* [illegible] ultra Æquatorem. 2. Hinc incipi[illegible]*opicus*. 3. *Pacificum Mare*. 4. *Oceanus Indicus*. Poſſunt etiam tres tantum partes conſtitui, nempe *Oceanus Atlanticus*, *Pacificus* & *Indicus*; *verum* ita *Atlanticus* latius extendetur.

CAP. XI.

De Magnis ſinubus Oceani.

I.

IN gremiis autem Terræ deſcribuntur, ad noſtram continentem, quæ in Europam, Aſiam & Africam diſtinguitur, ſinus magni a veteribus quinque. Primus eſt ingens ille Plinii ſinus *Codanus*, quod Tacito Mare *Suevicum*, a Suevis olim accolis, dicitur: idem vulgo nunc *Balticum*, & Germanico vocabulo *die Ooſt-Zee*, *Mare Orientale*, inter Pomeraniam, Daniam, Suediam, Livoniam ac Pruſſiam *a* [1]

Sinus Codanus.

II. Secundus eſt, qui medius inter Europam, Africam & Aſiam, ad paludem uſque Mæotin protenditur: unde *maris mediterranei* vulgare nomen traxit, Latinis olim *Internum* mare dictum. Tertius dicitur, *Perſicus*; qui latere ſuo dextro Perſidem radit. *b* Perſicus ſinus *inter Arabiam & Perſiam decurrit ex Oceano Indico circa inſulam Ormuz*; *Perſiam habet ab Oriente*, *Arabiam ab Occidente*. *Siſtitur ad provinciam Chaldææ*. *Fluvios recipit paucos*, *præter* Euphratem & Tigrin *ante conjunctos*. Quartus, qui litore dextro Arabiam perfundit, *Arabicus*. Hic in ſacris libris appellatur *Rubrum mare*; quia ſinus eſt maris Erythræi, ſive Rubri: hodie etiam vulgo *Mare Roſſo*: idem *Mar di Mecca*, ab urbe natalibus Mahumetis celebri.

Mare Mediterraneum, de quo cap. ſeq. Sinus Perſicus. Arabicus. Mare Rubrum.

III. Quintus habebatur *Caſpius*, ſeu *Hyrcanus*: cui nomina a binis populis accolis quæſita ſunt. Hunc priſci inter ſinus numerabant, quia Oceanum Scythicum ab Septemtrionibus eum recipere opinabantur; ut Indicus Arabicum & Perſicum ab Auſtro. Herodotus tamen, antiquiſſimus ſcriptor, & item Ariſtoteles atque Diodorus, ab hac opinione diſſentientes, mare id per ſe eſſe tradiderunt, nec Oceano miſceri. Hinc Ptolemæus lacum quam mare appellare maluit, qui pedibus circuiri poſſit. Huic rei recentiores quoque adſtipulantur: vulgato-

Mare Caſpium ſeu Hyrcanum.

BUNONIS.

» Diffundit ſe hoc mare in quatuor ſinus ſecundarios; quorum duo ſunt oblongi, nempe *Botnicus* & *Finnicus*; & duo lati, *Dantiſcanus* & *Livonicus*.

c *Arabicus ſinus* ex mari Rubro, quod pars eſt Oceani Indici, fluit inter promontorium Arabiæ ad urbem *Aden*; & inter Africæ promontorium; atque inter Africam verſus Occidentem, & Arabiam verſus Orientem decurrit: ſiſtitur ad Iſthmum Africæ, ad urbem *Suez*, ubi eſt ſtatio claſſis Turcicæ. Fluvios pauciſſimos & exiguos recipit.

REISKII.

1 (a) *Sinum* Gr. κόλπον metaphorice ita dictum, & hinc corrupte apud Italos Golfo, maris partem curvo littore concluſam definiunt, eumque aut oblongum aut latum hiantemque faciunt. (b) *Fretum* dicitur pars Oceani, angulto terræ ſpatio decurrens, & duo maria connectens: Hiſpanice *Eſtrecho*, Italice *ſtretto*, Germanice *Straat* vel *Straſſe*. (c) *Portus* autem pars maris littori vicina, & ſtationi navium apta. Iſtarum partium hiſtoriam ex auctore capies; rerum naturalium ex Oceano multam notitiam Kircherus in mund. ſubterr. dabit Lib. II. c. 14. unde prata ſubmarina, ſylvas corallinas, uniones, ſuccinum, concilias, pluraque ad ſtuporem hauries.

BUNO-

(a) Sinus. (b) Fretum. (c) Portus.

vulgato tamen nomine etiam nunc *mare* dicitur *Caſpium* atque *Hyrcanum*: vulgo *Mar di Sala*, ab urbe appoſita, & Ruſſis accolis *Chwalenske more.* γ

BUNONIS.

γ (a) *Caſpium Mare*, Peculiare eſt, neque alteri mari, niſi forte per cryptas & vias ſubterraneas miſcetur.

Eſt porro (b) *Sinus Californiæ*, *Mare Vermejo* ſeu *rubrum*: Inter *Californiam* & Occidentale Americæ Mexicanæ litus decurrit, ab Auſtro verſus Septemtrionem. Terminatur ad incognitam Americæ provinciam *Tatontcac*. Fluvios accipit paucos. Nautæ tamen hodie aſſerunt, *Californiam* eſſe *Inſulam*; quod ſi ita eſt, non erit hic aquæ tractus ſinus, ſed potius fretum. Deinde, (c) *Sinus de Nanquin* inter Coream & Chinæ Tartariæque litora decurrit ad Septemtrionalia Tartariæ loca; ubi *Tenduc* regnum ponitur; ſunt tamen, qui *Coream* inſulam eſſe tradunt. Fluvios accipit paucos: exporrigitur ab Auſtro verſus Septemtrionem. Hi ſunt *ſinus oblongi*, quibus plures minores addi poſſunt, ut (d) *ſinus* ad *Cambajam* & *alii*. Ex his ſinus ſecundarios præbent mare Balticum & Mediterraneum. Sunt præterea *Septem ſinus lati & hiantes*. 1. (e) *Sinus Mexicanus*, ſeu *mare Mexicanum*, ex Oceano Atlantico inter partes Americæ Septemtrionalem & Auſtralem, quas ſeparat, fluit; ab Oriente in Occidentem. Siſtitur ad Iſthmum longum inter illas terras, qui impedit, ne Pacificus & Atlanticus Oceanus coeant ab hac parte. Fluvios recipit non paucos. Multas habet inſulas veluti mare Ægeum. 2. (f) *Sinus Gangeticus* ſupra cap. X. memoratus, vulgo *Golfo di Bengala* dictus, inter Narſingam & Mallaccenſem Cherſoneſum infunditur ex Oceano Indico; ab Auſtro verſus Septemtrionem. Siſtitur ad regna Indiæ, Bengalam & Pegu, &c. Recipit inſigneis fluvios, præter Gangem. 3. (g) *Sinus inter Malaccam & Cambojam* non procul a Gangetico, itidem ab Auſtro adverſus Septemtrionem infunditur. Siſtitur ad regnum Siam & alia: 4. (h) *Mare Album* ſive *Sinus Ruſſicus*, ex Oceano Septemtrionali, inter Lappiam & extrema Ruſſiæ litora influit verſus Auſtrum. Terminatur partim ad Finlandiam; partim ad Moſcoviæ regnum; ubi celebre & frequentatum ab Anglis & Belgis emporium *Archangelo* vulgo dictum. Fluvios recipit inſigneis. Præbet parvum quendam oblongum ſinum, qui ad Lappiam extenditur. 5. (i) *Mare Lantchidolinum*, ſinus eſt inter terræ Auſtralis provincias *Beach & novam Guineam* ab Oceano Indico fluens, a Septemtrione verſus Auſtrum exporrigitur; terminatur ad incognita Terræ Auſtralis. 6. Huic alius ſinus vicinus eſt verſus Occidentem & Terram aliam: ubi eſt (k) *Terra Antonii a Diemen*, quod eſt nomen Belgici Prætoris navalis, ſub quo detecta eſt hæc Terra. 7. (l) *Mare Hudſonii*, ſinus eſt inter Novam Franciam & Canadam, aliaſque Americæ Septemtrionalis partes, ex Oceano Septemtrionali infuſus. Terminatur ad Eſtotinlandiam.

(a) Caſpium Mare. (b) Sinus Californiæ. (c) Sinus de Nanquin. (d) Sinus ad Cambajam. (e) Sinus Mexicanus. (f) Sinus Gangeticus. (g) Sinus inter Malaccam & Cambojam. (h) Mare Album. (i) Mare Lantchidolinum. (k) Sinus ad Terram Antonii a Diemen. (l) Mare Hudſonii.

CAP. XII.

De Mari Interno.

I.

OCeanum, parteſque ejus, ac ſinus præcipuos diximus; ex his *mare Internum*, quia omnium celeberrimum eſt, pluribus adhuc eſt dicendum. Oceanus igitur Atlanticus ab Occaſu Solis per *Fretum Gaditanum* irrumpens, ſciſſis utrimque (id veteres credidere) ab Hiſpania *Calpe*, ab Africa *Abyla* montibus, quos *Columnas Herculis* dixere, quaſi laborum ejus metas, inter Europam & Africam, Aſiamque diffunditur; unde Mediterranei vulgare nomen ei quæſitum. Fretum ipſum, quod tanquam limen ejus eſt, cognominatur *Gaditanum*, a *Gadibus* inſula celebratiſſima ante ſita; & alio nomine *Herculeum*, a fabuloſo Herculis ex Africa in Hiſpaniam tranſitu. Intranti ipſum mare, a lævo latere Europa eſt, a dextro Africa: inter has ad imum receſſum Aſia. α

Fretum Gaditanum ſive Herculeum.

II. Diffun-

BUNONIS.

α Germanis hoc fretum vulgo dicitur *die Straſſe*, Belgis *de Strate*, unde *een Straets-Vaerder*, his appellatur navis, quæ per fretum iſtud ad regiones, quas ſinus hicce alluit, videlicet ad Syriam, Italiam, Siciliam, Venetias mittitur &c. Fauces hujus freti Livius & Nepos latitudinis tradiderunt, ubi minimum, VII. m. paſſ. ubi vero plurimum, X. m.

REISKII.

1 (a) Sinus hic maximus & veterum navigatione frequens momenta quatuor notatu digniſſima præbet, (1) de *ſinubus minoribus*, quos oblongos latoſque complectitur; Oblongi ſunt Adriaticus, Tarentinus, Theſſalonicenſis, Propontis, Pontus Euxinus ipſe cum ſinu Nigropolitano, & palus Mæotis: Lati vero ſeu hiantes ſunt Syrtis major minorque, Tuneto & Tripoli

(a) Memorabilia maris mediterranei.

II. Diffunditur autem mare in varia nomina, prout regionum litoribus affunditur. ε Ad Iberiam, id est, Hispaniam, dicitur *Ibericum* sive *Hispanicum* mare; circa Baleares Insulas, *Balearicum*: ad Narbonensem Provinciam, *Gallicus* sinus: mox *Ligusticus* ad Liguriam: ab eo ad Siciliam *Tuscum mare*; quod Græci γ *Tyrrhenum*, Latini *Inferum* vocarunt: circa Corsicam insulam *Corsicum* est mare: circa Sardiniam *Sardoum*: a Sicilia Cretam usque, *Siculum*. Inde δ *Creticum* ad Cyprum usque: mox *Cyprium*, ad Asiæ usque continentem. Inter Siciliam, Italiam & Græciam, ε *Ionium* dicitur mare: cujus pars ζ *Sinus Adriaticus*, inter Italiam & Illyricum, ab *Adria* urbe quondam sic dictus. Idem & η *Superum* vocatur *mare*, respectu Inferi quod est Tyrrhenum. Adriatici iterum parteis sunt, *Illyricum mare*; & hujus rursum partes duæ, *Dalmaticum* ad Dalmatiam, *Liburnicum* ad Liburniam, inter Siciliam & Adriaticum Sinum

Mare Ibericum.
Balearicum.
Sinus Gallicus.
Ligusticus.
Tuscum Mare seu Inferum.
Corsicum.
Sardoum.
Siculum.
Creticum.
Cyprium.
Ionium.
Sinus Adriaticus.
Superum Mare.
Illyricum.
Dalmaticum.
Liburnicum.

Tripoli vicina; (2) de *multo fluminum in illud exonerantium sese confluxu, & perpetuo Ponti Euxini per Archipelagum affluxu*, quo tamen utroque nunquam intumuit nec hodieque intumescit: Ut hinc Physici cum Kirchero de subterraneis suspicentur meatibus, per quos in mare Rubrum aliove penetret; (3) de *miro, quem conficit, æstu, h. e. fluxu refluxuque mirabili*: Hic enim vehementior in sinu Adriatico, freto Siculo, & Tunetano portu, in cæteris autem portubus, Hispano, item Gallico, Italico, Africano littore vix sensibilis deprehenditur; (4) de (a) *Archipelago* seu parte multas per Insulas divisa, quæ facit, ut hanc denominationem in oceano Indico tres Archipelagi, nempe Maldivarum, S. Lazari, d'Ande magnon sive Andreman ab hoc uno susceperint. (b) Sicut mare partibus rerumque proventu, ita colore variat, ut ab eo rubrum, idque duplex, unum Arabicum, Californiæ alterum; Nigrum Ponti Euxini; Album etiam duplex; viride aut Sargassum juxta Capo Verde nominent.

BUNONIS.

ε *Sardoum mare* antiquis dicebatur, quidquid a freto Gaditano ad Sardiniam porrigitur. Polybio enim Rhodanus Sardoum mare subit *lib.* III. Sed amplum illud maris spatium ex regionibus, quas alluit, varia sortitur nomina. 1. *Ibericum* appellatur ab *Ibero* [a] & ab utroque latere Africæ & Europæ decurrit. Limites ejus describit *Ptolem.* Versus Hispaniam Charidemi prom. versus Mauritaniam ostium Malvæ fl. Strabo tamen & Scylax ad Rhodanum fl. usque extendunt. 2. *Balearicum*, quod e Charidemo promont. ad radices Pyrenæorum producitur. 3. *Gallicum*, a Pyrenæorum radicibus ad Varum fl. 4. *Ligusticum*, quod Varo & Macra fluviis continetur, & ad oram Corsicæ procurrit, at prolatis Liguriæ finibus ad Arnum usque fluvium fuit extensum. 5. *Sardoum* proprie *dictum*. Sardiniæ litus occiduum & Mauritaniam Cæsariensem alluit *inter* Malvam & Amplagam fluvios. [b]

γ *Tyrrhenum mare* a Tyrrhenis piratis nomen accepit. *Ausonium* quoque fuisse dictum Dionys. Halicarn. tradit. Plinius etiam *Notium* appellat. Ejus limites sunt Macra fl. & fretum Siculum. Ab *aliis* tamen ad Africam usque extenditur. [c].

δ *Creticum mare* continet quicquid jacet inter Tænarum Laconiæ, Scylleum Argiæ, Cornu Arietis & Samonium promontoria Cretæ.

ε Mare illud, quod Græciam inter Italiamque diffunditur a freto Siculo ad partem Cretæ occidentalem, olim dictum est primo *Cronium*: secundo *Cel-*

ticum: tertio *Adriaticum*: quarto *Ausonium*: quinto *Siculum*: sexto *Ionium*. *At Ionium mare proprie dictum* Ptolemæus a Japygio prom. ad Garganum montem: a Lisso fl. ad Calidnum amnem, & hinc ad portum Cassiopen producit. Plinius limites ejus videtur statuere ab Apollonia ad Hydruntem usque. Verum quem alii appellarunt *Sinum Ionium*, hic *Adriaticum* vocat: & quod illi dicunt *mare Adriaticum*, hic nominat *Ionium*. In hujus maris parte inferiori collocat mare *Ionium* & *Siculum*; quum alii tantum meminerint *Siculi*; *Ioniumque* dividit in *Siculum* & *Creticum*. Verum *Ionium mare* late sumtum recte dividitur in tres partes, in *Sinum Ionium* seu *Adriaticum*; *Mare Ionium proprie dictum*; & *Mare Ausonium* seu *Siculum*. *Illa hoc loco erunt explicanda*, quod res de Ionio mari alias est obscura.

ζ *Adriaticus* sive *Atriaticus sinus*, ab *Atria* urbe dictus est. Terminos ejus Ptolemæus extendit a freto Siculo ad Japygium prom. oram Siciliæ Orientalis, portum Cassiopen in Epiro, ad Acheloum fl. oram Corinthiaci sinus, Peloponnesi oram occidentalem, & meridionalem Cretam. Unde colligimus *Adriaticum* Ptolemæo idem esse, quod Straboni *Siculum*, si exigua illa ora eximitur, quæ a jugis Acroceraunis ad Cassiopen portum excurrit. *Scylax* initium ejus sumit a Japygio prom. & montibus Acroceraunis: *Plinius* ab Hydrunte & Apollonia urbibus: Polybius a Cocynto prom. *Finem* ejus *Procopius* ad Ravennam producit: *Ptolemæus* ad Tilavemptum fl. *Plinius* & *Strabo* ad Aquileiam: *Mela* ad Tergesten urbem. Sed *mare Adriaticum pressius acceptum* dividitur in tres *sinus*, *Tarentinum*, *Scyllaceum*, & *Brutium*. Idem *sinus* qua Italiæ affunditur, *Italicum* dicitur *latus*: qua Illyridem alluit, *Illyricum mare*: ejusque pars intima, *mare Aquilejense*.

η (c) *Mare superum* sic appellatum videtur, quod Italiæ parti Boreali incumbit. Geographis enim Septemtrionales terræ partes dicuntur Superiores: sicut Meridionales inferiores. Plerique *superum mare* ab *infero* per Siculum fretum dirimunt. *Marcianus Capella* distinguit illa per urbem Hydruntem: & *Plinius* per Japygium prom.

HEKELII.

[a] Divite ulterioris *Hispaniæ* Fluvio.

[b] Hoc *Mare*, mille passibus supermensuratum, esse profundissimum, *Posidonius* autor est apud *Strabonem* Lib. 1. de *situ Orbis* p. 96.

[c] *Tuscum* autem dicitur a *Tuscia*, quæ alio nomine *Hetruria* nuncupatur, & est Regio *Italiæ* celeberrima, in qua *Tiberis* oritur, a *Tusculo Herculis* filio ita dicta. E BUNO-

(a) Archipelagi plures. (b) Mare. (c) Mare Superum.

Ausonium. num & *Ausonium* dicitur mare: quia hæc pars Italiæ quondam vocabatur *Ausonia*. Sed postea omne hoc mare inter Italiam & Illyricum, Græciam atque Siciliam, *Adriaticum* est dictum; quod alio nomine erat *Ionium*, idem & *Siculum*.

Adriaticum.

Sinus Corinthiacus. III. Inter Peloponnesum & Achajam *Corinthiacus est sinus*. Inter Græciam, Cretam Insulam, & Asiam, ι *Ægæum est mare*; quod nunc *Archipelagus*, innumeris insulis refertum. Id etiam varia ab Insulis, quas alluit, sortitur vocabula: ut ad Myrton κ dicitur *Myrtoum*; ad Icariam, λ *Icarium*; ad Carpathum, μ *Carpathium*: alibi aliter. Hinc vastum mare inter Europam Asiamque angusto iterum meatu irrumpit inter terras, in magnumque sinum effunditur. Primas angustias ν *Hellespontium* vocant: qua Xerxes Rex Persarum constrato in navibus ponte duxit exercitum, Græciæ bellum inferens.

Mare Ægæum.

Myrtoum.

Icarium.

Carpathium

Hellespontus.

Euripus. IV. Porrigitur inde tenuis *Euripus*, mox exspatiatur æquor, rursumque in arctum coit. Laxitas *Propontis* appellatur; ceu vestibulum Ponti: angustiæ *Bosphorus* Thracius; a meatibus boum perviis; qua Darius, pater Xerxis, copias ponte transvexit. ξ

Propontis.

Bosporus.

V. Hinc

EUNONIS.

ℑ (a) *Ausonium mare* ab Ausonibus [d], quos tamen Strabo [e] ad hoc mare habitasse negat, a quo tamen alii diversum tradunt, dictum videtur. Ejus limites a Strabone afferuntur Siciliæ orientalis ora, Italiæ pars a Siculo freto ad Salentinum prom. Inde ad Cretæ promontoria & Peloponnesum producuntur. Isidorus in eo invenit *Achaicum & Epiroticum mare*.

ι (b) *Ægæum mare* dictum est, ut Festus ait, quod Insulæ illius maris haud male repræsentent gregem caprarum, (αἴξ enim *Capram* significat) & fluctus ad illas caprarum more lascivire videantur. *Plinius* a scopulo inter Tenum & Chium ita appellatum putat: *Eustathius* ab *Ægeone* pirata. Vel quod *Strabo* [f] mavult, ab *Ægis Euboicis* [g]. Ejus maris *terminos Strabo* ad Strymonem, vel (*ut alia habet I. Elio*) ad Nessum fl. producit. *Ptolemæus* eos videtur extendere ad Melanem fl. *Plinius lib.* V. *cap.* II. mare illud a Sigæo prom. promovet ad Argenum prom. quod Chio insulæ respondet; at *lib.* III. *c.* XI. illud per Melana sinum interrumpit. *Archipelagus* hoc mare post dictum, quum majestas imperii tantum in Græcia & Asia minore utcunque retineretur, & *mare Imperii* nominabatur. Incipit ab insulis Cythera vulgo *Cerigo*, & Creta nunc *Candia*. Nonnulli id ad prom. Janissartorum; alii ad Constantinopolin usque extendunt.

κ *Myrton* parva insula est, quæ a Geresto Macedoniam navigantibus apparet. Alii a *Myrtilo OEnomai* auriga, in mare illud a Pelope præcipitato, ita dictum esse volunt. Incipit a Scyllæo prom. & terminatur ad prom. Sunium Atticæ. *Pausanias* illud ad Euboeum extendit. *Plinius* tradit Myrtoum mare totam alluere Atticam. Clauditur demum mari Icario.

λ (c) *Icarus Icariæ* nomine fecit aquas. *Ovid.* [h] *Strabo* [i] tamen & *Plinius* ab insula *Icaria* mare hoc appellatum volunt. *Ad ortum* terminatur Asia, unde *Solinus Asiaticum* quoque vocat. *Versus Septemtrionem Ptolemæus* mare Icarium Argeno promont. & Tyrrha urbe includit: *Strabo* vero ad Hellespontum producit. *Ad meridiem* per lineam a Gnido urbe ad Samonium prom. deductum finitur. *Ab occidente* Myrtoo clauditur mari.

μ (d) *Carpathium* [k] ab insula appellatum, Rhodum usque se extendit. *Plinius* illud ab Occasu conjungit cum Cretico, & a Septemtrione cum Icario.

ν (e) *Hellespontus* est angustia maris, inter Sestum Leandri amore nobilem & Abydum [l]. Nomen habet ab (f) *Helle*, Athamantis Thebanorum regis & Nepheles filia; quæ, quum fugeret novercam Ino una cum Phryxo, aurei velleris arieti insidens, in mare illud decidit. Arietem interpretantur navem; & aureum vellus thesauros. Hellesponti angustiæ septem stadiorum intervallo Europam ab Asia dirimunt [m]. (g) *Hellespontiacus* dictus est ab Hellesponte, *Priapus* [n]. (h) *Sibylla Hellespontiaca*, in agro Trojano, vico Marpesso circa oppidum Gergithium nata, Cyri floruit temporibus.

ξ Bosphori hujus latitudo vix est quingentorum passuum: unde nec vocis humanæ commercium inter duos Orbes adimit. Hunc Mandrocles Samius, quum transiret ponte, corona aurea donatus est a Dario.

HEKELII.

[d] *Ausones Calenum* oppidum, quod *Carinulla* olim, cum erat Urbs maxima, dicebatur, quondam incolebant, in cujus agro, *Sidicinis* quippe finitimo, optima Vina, velut apud *Falernum*, nascuntur, sicuti *Dominicus Marius Niger* Lib. VII. *Comment. Geogr.* p. 194. Edition. Prior. docet.

[e] Lib. V. p. 424. seq.

[f] Lib. VIII. p. 704. Part. I.

[g] Ibi enim *Neptuno*, qui & *Ægæus* apud eundem *Strabonem* Lib. IX. p. 737. dicitur, fuisse negotium fingitur, quod de *Bello Trojano* fuerat.

[h] Lib. I. *Trist.* Eleg. I. v. 90.

[i] Lib. XIV. p. 334. Part II.

[k] Teste *Plinio* Lib. IV. H. N. cap. 12.

[l] Qui, testante *Strabone*, Lib. XIII. p. 253. Part. II. ad Stadia triginta inter se distant.

[m] Hodie *Brachium Sti. Georgii* dicitur.

[n] Quem superstitiosa Antiquitas *Hortorum Præsidem* credidit. Quo respexisse videtur *Horatius* Lib. I. Sat. VIII. v. 7. Ideoque eidem *Horatio* loc. cit. v. 3. seq. *Dans furum aviumque formido maxima* dicitur. Conf. *Virgilii* Lib. IV. *Georg.* v. 110. seq.

BUNO-

(a) Ausonium mare. (b) Ægæum mare. (c) Mare Icarium. (d) Carpathium mare. (e) Hellespontus. (f) Helle. (g) Priapus Hellespontiacus. (h) Sibylla Hellespontiaca.

V. Hinc vaſtum rurſus mare *o Pontus Euxinus*, a moribus accolarum, appellatus, quondam *Axenus*, longe refugientes occupat terras: magnoque litorum flexu jungitur *Mœotici* lacus oſtio; quod *Boſporus* vocatur *Cimmerius*, ipſe lacus *π* Mœotis *Tanaim* amnem, noviſſimum inter *Europam* Aſiamque *terminum*, recipit. Atque hactenus partes interni maris dictæ ſunt, quatenus Europam alluit.

VI. Porro ad Aſiam poſt Ægæi nomen *Carium* vocatur, qua Cariam perfundit: *Rhodium*, *ϱ* circa Rhodum Inſulam; *Pamphylium* ad Pamphyliam; *Cilicium* ad Ciliciam, mox *Syrium* ſive *Syriacum* apud Syriam. Inter Ciliciam, Syriam & Cyprum inſulam, vocatur *Cyprium* mare. & *Iſſicus ſinus*, ab *Iſſo* celebri Ciliciæ urbe. Ad Phœnicen *Phœnicium* eſt; ad Palæſtinam *Palæſtinum*; ad Judæam *Judaicum*; ad Ægyptum *σ Ægyptium* ſive *Ægyptiacum*; ad Cyrenaicam regionem *Cyrenaicum*. Hinc ad Libyam, id eſt, Africam, *τ Libycum* ſive *Africum*; ad Numidiam *Numidicum*; ad Mauritaniam *Mauritanicum*.

Pontus Euxinus.
Lacus Mœotícus.
Boſporus Cimmerius.
Tanais, Europæ terminus.
Mare Carium.
Rhodium.
Pamphylium.
Cilicium.
Syrium.
Cyprium.
Phœnicium.
Palæſtinum.
Judaicum.
Ægyptium.
Cyrenaicum.
Libycum t.
Africum.
Numidicum.
Mauritanicum.

CAP.

BUNONIS.

o Hoc mare *κατ' ἐξοχὴν*, ut Strabo [*o*] tradit, *Pontus* dictum; quod eo, qui navigabant, periti habebantur nautæ. *Axenus* appellatus, quia terra inhoſpita ob piratas, raras habebat ſtationes: Per antiphraſin *ἄξεινος*. (a) *Euxinus* falſo nomine dictus. *Ovid.* Et *κατάξεινος*, quia Tauri accolæ ejus hoſpites eo delatos Dianæ immolabant. *Aut* abſque antiphraſi, ab alienis moribus ab Ionibus eo illatis: quod *Strabo* vult. Hodie *Nigrum mare* vulgo vocant, *quod nebulæ fere perpetuæ ei incumbunt.* Auctoribus etiam dicitur *Caucaſium*, *Scythicum*, *Sarmaticum*, *Amazonium*, *Cimmerium*, *Ponticum*, *Tauricum*, *Colchicum*, *Phaſianum* [*p*]. Aquas Pontus ſufficit mari Ægæo, quod colligitur, ex paleis & lignis aliisque levioribus, quæ ex Ponto in Propontidem continue fluunt. *Ambitus Ponti* perhibetur a Polybio XXII. millium ſtadiorum. *Ammian. Marc.* addit mille ſtadia, & *Strabo* iterum duo millia. Tempore Conſtantini Copronymi Imperatoris frigore adeo concrevit *Pontus*, ut glacies exiſteret ad XXX cubitos; cui nix ſuperincidit ad XX cubitos. Mæotis palus Veteribus *Euxini* pars habita eſt. Dividitur autem *Pontus* per lineam a *Cornu Arietis prom.* in Taurica Cherſoneſo ad *Carambin prom.* Aſiæ deductam in partem Occidentalem & Orientalem.

HEKELII.

[*o*] Lib. VII. p. 546. Part. I.

[*p*] Hunc *Bimarem* etiam ideo dictum eſſe *Strabo* Lib. II. p. 222. teſtatur, quod ad medium *duo* procumbant *Promontoria*. Unum quidem ab *Europa*, partibuſque *Borealibus*: alterum ex *Aſia* huic oppoſitum. Unde tranſitus ipſe coarctatur intermedius, & ingentia duo efficiuntur *Maria*. *Europæ* ſcilicet Promontorium *Crium*, quod *Arietis* frontem appellant; alterum *Aſiæ*, *Carambin*, quæ invicem circiter Stadia duo millia & quingenta diſtant.

BUNONIS.

π (b) *Palus Mœotis* ab accolis *Mœotis* ſive *Mœoticis* nomen habet. Vocatum etiam *Palus Sarmatiæ*, *Cimmeriæ paludes*, *Scythica ſtagna* & *Ponti Euxini mater*. *Dionyſius* tradit paludem hanc inter Tauricam Cherſoneſum & oſtia Tanais ad CCC millia paſſuum extendi. In Circuitu, ut *Polybius* & *Strabo* referunt, VIII millia ſtad. patet. Hodie vulgo dicitur *Mar de Zalacken* a piſce quodam, qui certis anni temporibus in eo capitur. Inter duos Boſporos, Thracium & Cimmerium, directo curſu, ut auctor eſt *Polybius*, *CIM.* paſſuum interſunt. Circuitu vero totius Ponti vicies ſemel centena quinquaginta millia, ut auctor eſt Varro, & fere veteres. *Nepos Cornelius* CCCML adjicit. *Plin. Hiſt. Nat. Lib.* IV. *cap.* XII.

ϱ Ptolemæus *Rhodii maris* terminos facit Gnidum & Caunum in finibus Cariæ. Cæterum *Parthenium mare*, ſive *Sinus Virginis*, ob *Europam virginem* ex Phœnicia in Cretam deportatam ita appellatum, continet mare *Lycium*, *Pamphylium*, *Cilicium*, *Iſſicum ſinum*, *mare Syriacum*, *Phœnicium*, *Ægyptium* & *Ionium*.

σ Ægyptium mare Poëtis dicitur *Pharium*; ejus fines ab auctoribus non unis deſcribuntur limitibus.

τ Mare ab Ægypto, ad fretum Gaditanum, *Libycum* vocant *Mela*, *Plinius* & *Strabo*. Sed *Libycum proprie dictum* ab Ortu habet Ægyptum, & protrahitur ad intimam uſque Syrtim majorem: verſus ſeptemtrionem reſtringitur linea a Pachyno prom. ad frontem Arietis Cretæ deducta. *Africum mare*, a Villa Phileni intimoque Syrtis Majoris ſinu, ad Amplagæ fl. oſtia protenditur. *Ptolemæus* Mare hoc diſpeſcit *in Syrtim Majorem*, *Syrtim Minorem*, & *ſinum Numidicum*.

De *Fretis* quoque hic nonnihil videtur dicendum: Numerantur præcipua quindecim: ex quibus celebriora ſunt ſex. 1. eſt (c) *Fretum Magellanicum* longiſſimi tractus; cujus longitudo ab Oriente in Occidentem CX milliarium: latitudo varia, modo duorum milliarium, modo unius, modo quadrantis. Conjungit Oceanum Atlanticum cum Pacifico, atque ex uno in alterum præbet tranſitum. *Ferdinandus Magellanus Portugalleſius*, auſpiciis Caroli V. Imperatoris miſſus, anno a nato Chriſto CIↃ IↃXIX, 10. Auguſti Hiſpali ſolvit, poſt XIV menſium iter hoc fretum primus invenit & navigavit. *Vaſcus Nunnus* tamen *de Valboa* prius: nempe anno CIↃ IↃ XIII. illud fretum animadverſiſſe dicitur, quum ad Auſtralem regionem luſtrandam iſthic navigaret. Latitudo ſive diſtantia ejus ab Æquatore eſt 52 gr. 30 min. Ad Septemtrionem habet *Chicam* Americæ Auſtralis provinciam: ad Auſtrum jacent inſulæ Terræ Magellanicæ, & *Terra del Fuego*. 2. Eſt (d) *Fretum Gaditanum*, *Herculeum*, *at Gibraltar*, vulgo Germanis *die Straſſe*, Belgis *de Straet*, per quod Oceanus Atlanticus tranſit & ſinum efficit Mediterraneum.

(a) Pontus Euxinus. (b) Palus Mœotis. (c) Fretum Magellanicum. (d) Fretum Gaditanum.

Mediterraneum. Ejus fauces xv millia paſſuum patent in longitudinem; quinque millia in latitudinem, *teſte Plinio in proœmio lib.* III. Olim non fuiſſe, ſed ab Oceano in terras irrumpente extitiſſe, inepte exiſtimarunt nonnulli ex Veteribus. 3. (a) *Fretum Danicum*, vulgo *der Oreſund*, item *der Sund*, jacet inter Daniæ inſulam, Zeelandiam, & Scandiam. Per illud Oceanus Atlanticus fluit in ſinum Balticum. Latitudo eſt dimidii milliaris non integri, ubi minima. Huic freto adjungendum eſt *alterum* inter Zeelandiam & Fioniam, vulgo *Funen*, inſulas, Germanis *der Belt*; & *tertium* inter Fioniam & Jutiani, vulgo dictum *Mittelfahr Sund*, ab opidulo Fioniæ *Mittelfahrt*. 4. (b) *Helleſpontus* inter Abydum & Seſtum, modo memoratus. 5. (c) *Boſporus Thracicus*, itidem jam memoratus. 6. (d) *Fretum Siculum*, inter Italiam & Siciliam, ejus longitudo eſt XXVIII circiter millium paſſum: Latitudo vero, ubi minimum, inter Pelorum & Cænym, quod vulgo nunc *Coda della Volpe* dicitur, mille quingentos paſſus; ubi plurimum, inter Italiæ promontorium & Leucopetram, XII millia patet. In eo freto ſunt Scylla & Charybdis. Siciliam ab Italia terræ motu avulſam, ac ita hoc fretum extitiſſe, inepte opinata quoque eſt vetuſtas. Et hæc ſunt *ſex freta* celebriora; nunc ſequuntur reliqua. 7. Magellanico freto vicinum eſt (e) *Fretum le Maire*, inter Terram Auſtralem, & inſulas Magellanicas, ab Oriente in Occidentem, minus longum quam Magellanicum; per illud multo brevior via eſt ex Oceano Atlantico in Pacificum. Diſtat ab Æquatore 54 gr. 30 min. 8. (f) *Fretum Manilhas*, inter Luconiam & Mindanao, aliaſque Philippinas inſulas protenſum; dicitur eſſe centum leucarum; navibus periculoſum, ob crebras ſyrtes. Extenditur ab Oriente in Occidentem. Conjungit Oceanum Pacificum cum Indico ab illa parte; etſi liberiores in vicinia ſint conjunctiones. 9 (g) *Fretum Weigatz*, per quod ex Septemtrionali mari in Tartaricum Oceanum via eſt; ſed a glacie clauſa tenetur. Jacet inter Novam Zemblam & Samojedam. 10. (h) *Fretum Davis*, inter Groenlandiam & Americam Septemtrionalem; ſed ejus exitus nondum cognitus eſt; adeoque dubium manet, utrum fretum ſit, an ſinus. 11. (i) *Fretum Glaciale* inter Novam Zemblam & Spitzbergam, ſeu alio nomine *Terram Polarem* appellandam. 12. (k) *Fretum Forbiſchers*, ſi non ad Oceanum Pacificum, ſaltem ad ſinum Hudſonii, viam præbet Atlantico Oceano. 13. (l) *Fretum Anian*, inter Americam Septemtrionalem & Tartariam Aſiæ, per quod ex Oceano Tartarico in Pacificum via eſſe dicitur; ſed adhuc incertum eſt. Aliquod tamen fretum eſſe, inter Americam Septemtrionalem & Tartariam, atque etiam aliud inter Americam & Groenlandiam, nautæ periti colligunt ex motu & fluctibus maris. 14. (m) *Fretum ſinus Perſici*: Sed minus proprie ita dicitur: quia non eſt anguſtior ingreſſus, quam ipſe ſinus. 15. Boſporus ſeu (n) *Fretum Cimmerium* inter Tauricam Cherſoneſum & Aſiam. (o) Plurima præterea ſunt freta cum inter ipſas inſulas Indicas, tum inter inſulas & vicinas Continentes; ut 1. inter Ceilanum & Indiam. 2. Inter Sumatram & Malaccam. 3. Inter Sumatram & Bantam, &c. Quidam exiſtimarunt, Fretum quoddam eſſe ad latus Septemtrionale Virginiæ, ad Latitudinem 40 gr. per quod conjungatur Oceanus Atlanticus Pacifico, & libera via hinc in Chinam & Philippinas concedatur. Sed fruſtra id per Hudſonium anno CIↃ IↃC IX. tentatum fuit. Et ſic explicatæ ſunt differentiæ partium Oceani a Terrarum ſitu exiſtentes. Memoriæ cauſa ex Geographia Generali Varenii hic ſubjungimus Tabulam, quæ continet diviſionem partium Oceani.

Adoleſcentes periplum oræ maritimæ Terrarum & Oceani tractus perluſtrent, memoriæque infigant: ad quam haud parum facit cognita habere litora oræ maritimæ continentium, atque eorum conjunctionem; item, partium maris connexionem & ſitum.

(a) Fretum Danicum. (b) Helleſpontus. (c) Boſporus Thracicus. (d) Fretum Siculum. (e) Fretum le Maire. (f) Fretum Manilhas. (g) Fretum Weigatz. (h) Fretum Davis. (i) Fretum Glaciale. (k) Fretum Forbiſchers. (l) Fretum Anian. (m) Fretum Sinus Perſici. (n) Boſporus Cimmerius. (o) Freta alia.

CAP. XIII.

De navigatione Oceani. 1

I.

OCeanum Atlanticum, qui eſt inter Europam, Africamque & Americam, antiqui mortales quando primum navigare cœperint, haud facile dictu eſt. America veteribus cognita. Notam fuiſſe Ægyptiis Græciſque terram *Americam*, eoque *Carthaginenſes* navigaſſe,

REISKII.

1 (a) *Oceani navigatio duplex habebitur, una vetus alteraque nova*: Illa inſtar Geographiæ veteris manca, imperfecta, erronea fuit, *particularis tantummodo ſive partialis & littoralis*, adeo ut nautæ littoribus inhærerent, nec in altum quacunque provehi poſſent: Hæc vero longe perfectior nunc exſtat magiſque certa, *totalis quippe ac univerſalis fere per Pyxidem repertam nauticam & acus magneticæ beneficium*, quod Joh. Gojæ, Italo eique Amalfitano A. C. 1302. circiter debemus. Nam veteres nautæ interdiu conſpectis Inſulis, montibus & promontoriis, noctu obſervata Helice ac Cynoſura, itemque ſtellis paulo proximis juvabantur: Noſtri nunc indice gaudent magnetico, quo non Meridiana tantum linea, ſed plaga ſeptentrionalis etiam notatur, vel exactius, vel obliquius paulo cum declinatione, quam *Chalybocliſin* vocant. Hinc ergo *univerſalis* pendet navigatio, nec

(a) Navigatio duplex Oceani vetus & nova.

gasse, post suo loco ostendam. Nostra atque avorum nostrorum memoria *omnis Terræ Orbis* jam aliquoties *circumnavigatus* est. Medio Mundi sæculo, quum *Græcis Romanisque* una tantum continens, quam Europæ, Africæ, Asiæque nominibus distinxerant, cognita fuerit, de hujus circumnavigatione narrat *Plinius* [a] *Lib. XI. cap. LXIX. a Gadibus Columnisque Herculis* Hispaniæ & Gallia-rum circuitu *totum* sua ætate navigatum fuisse *Occidentem*. *Septemtrionalem* autem *Oceanum* majore ex parte navigatum auspiciis *Divi Augusti*, *Germaniam* Classe circumvecta usque ad *Cimbrorum promontorium*, & inde immenso mari prospectu, aut fama cognito, ad *Scythicam plagam* & humore nimio rigentia; quod *Tiberii* ductu factum, ex *Velleji libro secundo* perspicitur. Idem *Plinius* eodem loco auctor est, *Alexandri Magni* victorias majorem partem *Meridionalis Orientalisque Oceani* perlustrasse, usque in *Arabicum sinum*; in quo etiam postea res gerente C. *Cæsare*, Augusti filio, [a] signa navium ex Hispanicnsibus naufragiis fuisse agnita. Carthaginis vero potentia florente, *Hannonem* circumvectum a *Gadibus ad finem Arabiæ*, navigationem eam prodidisse scripto: sicut ad extera Europæ

Orbis Terræ circumnavigatus.

Navigatus Occidens & Septemtrio.

Navigatio Oceani Orientalis & Meridionalis. Hannonis Navigatio.

non ea simpliciter quidem aut absolute, sed secundum quid (οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ κατὰ τί) quousque per frigoris ventorumque intemperiem aut molem glacialem oceanus adiri potuit. (a) *Septuplex* autem hæc *circumnavigatio* accidisse legitur.

HEKELII.

[a] *Lib.* II. cap. LXVII. secundum Edition. *Geleniano-Froben.* in fol. p. 20. Quæ citatio etiam in ultima illa Edition. *Vorstiano-Amstelod.* est reperire.

BUNONIS.

[a] Hic Cajus erat filius adoptivus Augusti, ejusdemque ex Julia filia & Agrippa nepos. *Sueton in Aug.* C. XVI.

Meminit præterea S. Scriptura navigationum in Ophir Regum Salomonis, Hiram, Josaphat. Job quoque, qui juxta Arabiam habitasse scribitur, mentionem facit *auri Ophiriani*. Unde perspicuum esse potest, navigationes in Ophir tum temporis fuisse cognitas. De navigatione ex Ægypto in Indiam D. Hieronymus cum Strabone prodidere; dum memorant habitacula & frequentia navalia fuisse, quo loco postea in Ægypto de suo nomine Alexandriam condidit Alexander. Commercia deinde aucta fuisse testatur Plinius; & itineris illius in Indiam rationem describit lib. VI. cap. XXIII. Pius etiam Pontifex Asiam describens ait, in Othonis Imperatoris Teutonici vita legi Indicam navem una cum Indicis mercatoribus in Germanico litore fuisse deprehensam, ibique ventorum vi ex Oriente propulsam constitisse. Veneti per Mare Mediterraneum Alexandriam Ægypti navigiis delati, & hinc, aliquo terræ spatio emensso, per sinum Arabicum in Indiam Orientalem superioribus temporibus profecti, & inde eodem itinere reversi aromata & pretiosissimas merces, easque recentes minusque corruptas, propter itineris illius compendium, inde in omnes totius Orbis Christiani partes divendebant. Sed Lusitani postea alia via, quæ in Indiam duceret Orientalem, reperta, circumnavigata omni Africa, ad Sinas usque transierunt. *Vascus de Gama Portugalensis* anno C. 1489. prom. bonæ Spei primus circumnavigavit, Calecutum usque pervenit, & iter illud in Molucca insulas patefecit. Deinceps secuti sunt Belgæ & Angli. Atque ex eo tempore non solum in Ægypto, verum etiam Venetorum vectigalia valde afflicta fuere. Hinc Ægyptiorum Sultanus, paulo ante quam Ægyptus in potestatem Turcarum deveniret, quum de vectigalibus quotidie multum diminui animadverteret, adeo tulit inique, ut missa legatione ad Julium Pontificem, atrocia Christianis omnibus sit interminatus, nisi efficiat, ut Lusitani navigationem istam in Orientalem Indiam intermittant. Verum antiquis temporibus hanc navigationem non fuisse incognitam, etiam C. *Julius Solinus* testatur, qui tradit, totum meridiei æquor ab India usque in Hispaniam fuisse navigatum: idque probat Jubæ Regis testimonio. *Christophorus Columbus Genuensis* incredibili ausu Oceanum anno a nato Christo CIↃ CCCCXCII ingressus, insulas Americæ, primum Hispaniolam, & deinde Cubam & Jamaicam, primus invenit. Deinde anno CIↃ CCCC XCVII. *Americus Vesputius Florentinus* [b] Emanuelis Portugalliæ Regis auspiciis profectus Terram continentem, quæ ab ipso *America* dicta est, primus ex Europæis detexit & ingressus est. Postea anno CIↃ IↃ XIX. 10 Augusti *Ferdinandus Magellanus Portugalensis* auspiciis Caroli V. Hispali solvens post XIV mensium navigationem reperit fretum, *Magellanicum* ab ipso dictum, illudque spatio dierum XXII navigavit. Sed paulo post, in insula Massan seu Mathan, a Barbaris in pugna occisus est. Illius in eo munere successor *Jacobus Serranus* in insula Sebuth ejus loci regulo nefarie proditus, nullo modo a comitibus suis potuit liberari. Dux itineris deinde allectus est *Sebastianus de Cano*, qui iter illud confecit, & navem *Victoriam*, hoc enim erat ei nomen, post trium annorum & unius mensis iter Hispalin reduxit, universum terrarum Orbem emensus. Et hæc prima est post hominum memoriam Orbis circumnavigatio. Idem deinde alii quoque ausi sunt: *Franciscus Dracus Anglus*, *Thomas Candisch Anglus*, *Olivier de Nord*, *Sebaldus a Werdt*, *Georgius Spilberg*, *Jacobus Le Maire*. Terram vero Australem lustravit *Petrus Ferdinandus de Quier*; ut ipse testatur in Epistola ad Regem Hispaniæ. Navigatio ad Sinas & Insulas Philippinas per Septentrionalem Americæ partem ab Anglis aliquoties est tentata. *Martinus Forbisher* sinum exiguum detexit, quem putarat esse fretum, vulgo appellatur *Forbishers Straat*. Anno C. 1585. *Davisius* quidam majus invenit fretum, & duobus annis sequentibus ejus exitum frustra quæsivit. Fretum illud ab illo

acidem

(a) Circumnavigatio septuplex.

Et Himilconis.

Eudoxi Navigatio in Æthiopiam.

Europæ noscenda missum eodem tempore *Himilconem*. Præterea *Nepos Cornelius* auctor est apud eundem Plinium, *Eudoxum* quendam sua ætate, quum Lathyrum Ægypti Regem fugeret, *Arabico sinu* egressum, *Gadeis* usque pervectum; multoque ante eum *Celius Antipater* ibidem affirmat, vidisse se, qui navigasset *ex Hispania in Æthiopiam* commercii gratia. Idem *Nepos* eodem loco apud *Plinium* de Septemtrionali circuitu tradit, Q. Metello Celeri, Galliæ Proconsuli, *Indos a Rege Suevorum dono datos*, qui ex India Commercii causa navigantes, tempestatibus essent in Germaniam abrepti. Hodie tamen ea navigatio sæpius ab *Hollandis Anglisque* tentata, nunquam perfici potuit, perpetua glacie & tenebris obsistentibus. Illa, quæ a Plinio narrantur, si vera sint; jam totus hic noster Orbis circumnavigatus fuit. 2

CAP.

nomen accepit, vocaturque *Fretum Davis*. Ejus capris initiit *Baffinius*, ingentemque reperit sinum, qui *Baffins Bay* vulgo dicitur. Sub finem seculi præcedentis *Hudsonius* idem tentavit iter: & quod *Davisius* & *Baffinius* eo viderentur errasse, quod navigationes suas nimium flexissent in Septemtrionem, ille contra meridiem versus contendit, & per fretum a se inventum, (unde eidem nomen impositum *Fretumque Hudsonii* vocatur) in vastum pervenit pelagus, adeo ut conceperit spem circumnavigandi Americam. Sed a perfidis suis sociis in cymbam nefarie expositus & desertus est. Anno C. 1631. *Jamesius* navarchus quidam & Thomas Jacobus sinum *James* cum insulis quibusdam detexerunt: Hunc sinum post ingressus *Thomas Buttonius*, portum invenit commodum, quem *Nelson* appellavit, ejusdemque sinus recessui Occidentali suum imposuit nomen vocavitque ***Buttons Bay***, i. e. *sinum Buttonii*. Ex reciprocatione hujus freti colligebat *Thomas* iste, hac iter patere ad Sinas. Sed naturæ miraculis, quæ ibidem deprehenderat, contentus, receffit, terramque illam Australem nominavit *Valliam Meridionalem*; oramque maritimam septemtrionalem cum regione ista, *Valliam Septemtrionalem*. Cæterum navigationes cum in Americam, tum in Indiam Orientalem hodie sunt frequentes.

HEKELII.

[b] Quem immortalitate dignum judicat *Josephus Scaliger* ad *Manilium* Lib. I. v. 14.

REISKII.

2 Circumnavigatio maris septuplex (de qua mentionem fecimus) eaque nova sic contigit. *Prima* auspicio Emanuelis, Portugallici regis, per Ferd. Magellanum navi, cui victoriæ nomen erat, usum Anno 1520. intra 1124 dies: *Secunda* auspicio Elisabethæ, Anglicæ reginæ, per Franc. Dracum A. 1577. intra 1056 dies: *Tertia* per Thom. Candisch Anglum A. 1586. intra 777 dies: *Quarta* per Simon. Cardesium Roterodamum A. 1597: *Quinta* per Olivier. de Nord Batavum A. 1598. intra 1077 dies: *Sexta* per Wilhem. Cornel. Schouten & Jacob. de Maire A. 1615. intra 749 dies: *Septima* per Jacob. Eremitam & Joh. Hugenium Hollandos duabus navibus A. 1623, intra 802 dies. (a) Interim ut superius argumentum persequar, quod cœpi, particularem sive partialem per littora lecta navigationem Tyriis, Carthaginensibus, Græcis & Romanis veteribus nemo detrahet: Qualem a Plinio memoratam ex rebus Cæsarum & Alexandri Macedonis notter auctor repetit. Periplus Hannonius exiguam apud priscos fidem invenit, deque suspectis rebus proverbio locum dedit: Vid. Voss. in hist. Græc. Lib. IV. Navigatio item Eudoxi Cyziceni tota, quam Heraclides Ponticus & Corn. Nepos prodiderunt, a Strabone, gravissimo auctore, tanquam fabula inepta exploditur Lib. 11. Quidni explodamus Indos ab rege Suevico ad Q. Metellum Celerem dono missos, & tempestatibus ad mare Germanicum abreptos? Ophiræa etiam Salomonis per mare diuturna excursio quin littoralis fuerit, nullum est dubium, si Ophiram in Chersoneso aurea, Taprobana aut Malacca colloces. Nec alia ex Ægypto ad Indias per Oceanum navigatio patere potuit, si quæ unquam patuit, de qua Strabo & Hieronymus contestantur. Nulla vero navis Indicæ ad littus Germanicum per tempestatem propulsio valebit, nisi naturæ ac veritati historicæ vim facias. Vetusta nempe oceani navigatio justis limitibus coërcenda est, ne fidem illa excedat, neve fabulosis peccet narratiunculis. Confer Casp. Varerii Comment. de Ophira, ubi ad veterem navigationem multa invenies. Bochard. Geogr. sac. Lib. II. c. 27.

BUNO.

(a) Veterum particularis.

CAP. XIV.

Summa totius Orbis divisio.

I.

Divisio Terræ.

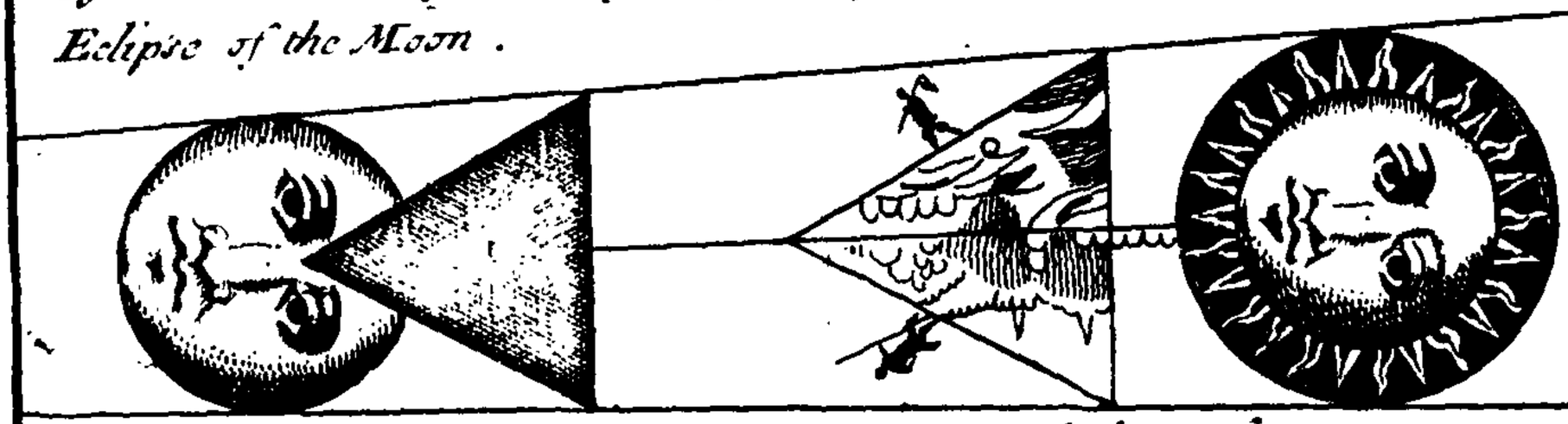
Divisio terræ in tres insulas.

DE aquis, id est, de Oceano ejusque partibus, hactenus in compendio dixisse sufficiat; nunc terras exponamus. Totus igitur terrarum Orbis in *tres* potissimum *partes*, sive in *tres insulas magnas*, quas Oceanus circumfluus efficit, divisus est: quarum *prima* est quam nos incolimus; altera *America*; tertia *Magalanica*;

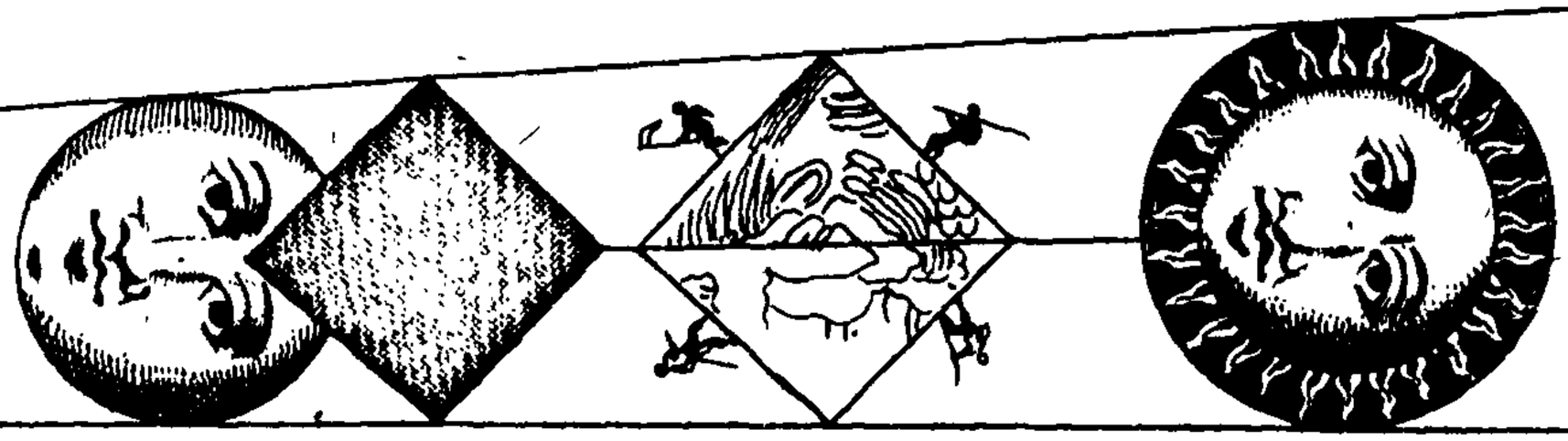
Hoc Schema demonstrat terram esse globosam
This Scheme demonstrates y^e Earth to be of a Globular form.

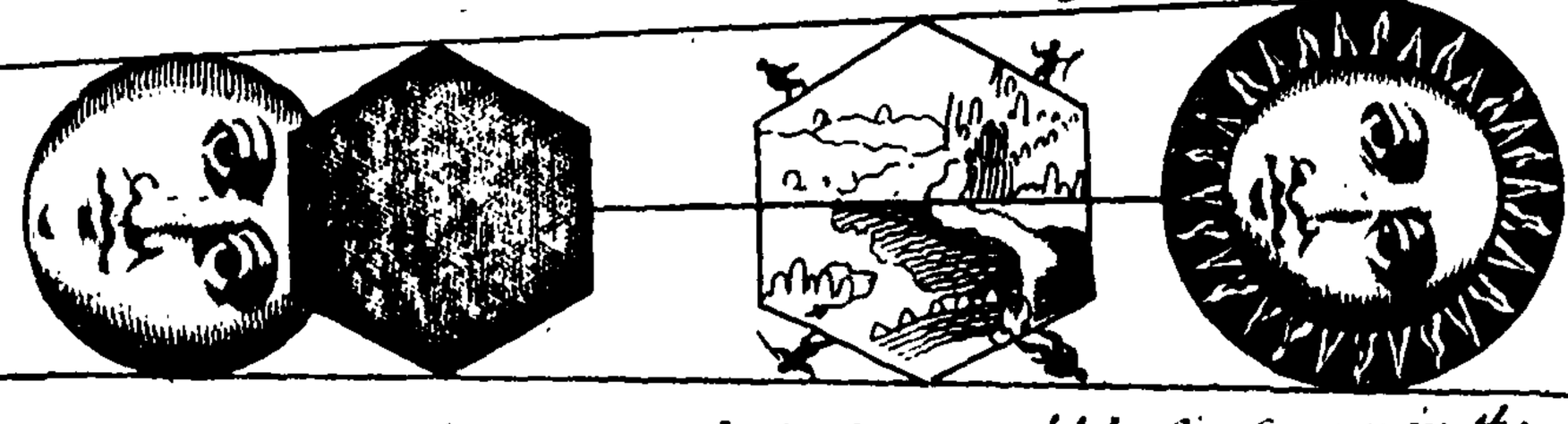
Si terra esset trigona, umbra quoque triangulari figura in eclipsi Lunari appareret.
If the Earth were of a Triangular form, y^e shadow would appear so in the Eclipse of the Moon.

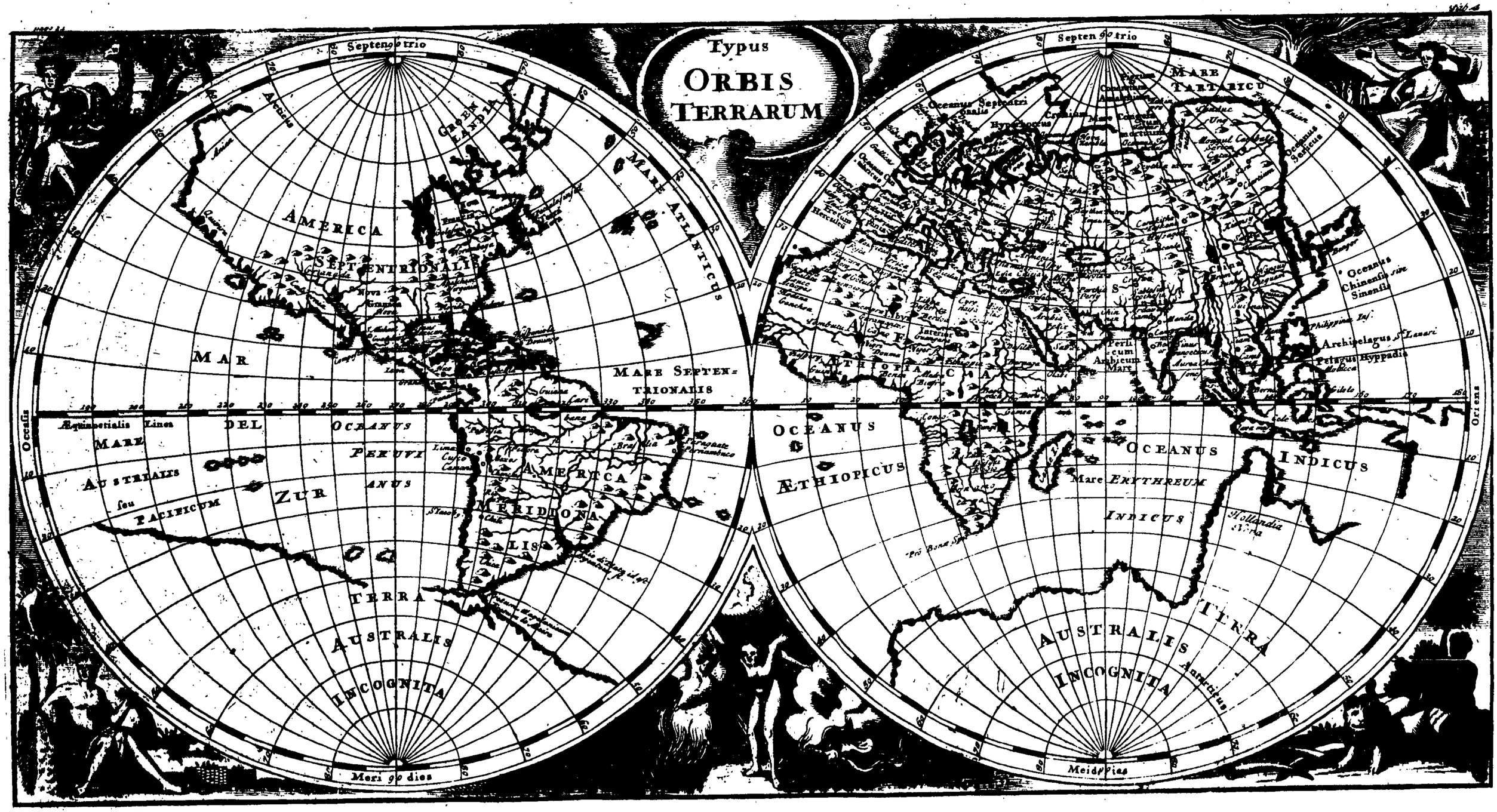
Si terra esset tetragona umbra quoque tetragonæ haberet formam.
If the Earth were four square, the shadow would also be four square.

Si terra hexagona esset figura, esset quoque umbra in defectu Lunari hexagona appareret, quæ tamen rotunda.

If the Earth were six-square, ye shadow would be six-square in the Eclipse of ye Moon, which however appears to be round.

Typus
ORBIS
TERRARUM
Septentrio
Meridies
AMERICA
SEPTENTRIONALIS
MARE ATLANTICUS
MARE SEPTENTRIONALE
MARE PACIFICUM seu AUSTRALIS
OCEANUS PERUVIANUS
AMERICA MERIDIONALIS
TERRA AUSTRALIS INCOGNITA
OCEANUS ÆTHIOPICUS
MARE ERYTHREUM
OCEANUS INDICUS
Æquinoctialis Linea
Occasus
Oriens

galanica; eadem *terra Auſtralis* & *Incognita* vocitata; quia præter litora, nihil dum a nobis cognitum eſt. Ex his tribus Inſulis, ſive eas treis Continenteis appellare libeat, primo loco eam explicabimus, quam nos incolimus, ut quæ nobis patria eſt; quamque jamdudum cognitam plurima ex parte habemus. Hæc quibus Oceani nominibus cingatur, ſupra memoratum eſt. a

II. De cætero & ipſa in treis potiſſimum omni ævo diviſa fuit parteis: quarum nomina, *Europa*, *Aſia*, & *Africa*; hancque diviſionem a numero filiorum *Noachi* habere putatur: *Schemo* obveniſſe Aſiam; *Chamo* Africam; *Japheto* Europam. Quanquam primi earum limites, pro imperiorum, quæ exorta ſunt, ratione, vel etiam Geographorum libitu, mutati fuerunt; ita uti nonnulli Chami Japhetique partes Schemi poſteris acceſſerint. c

Europa, Aſia, Africa.

III. Nec quidem poſteriores mortales, qui circa medium mundi ſeculum fuere, u... eodemque modo eas diviſere: alii quippe *duas* tantum ejus conſtituerunt *partes*; idque bifariam: quidam *Aſiam* atque *Europam*; *Africam* ſub hujus nomine comprehendentes, tanquam partem; ſciſſis utrimque (id crediderunt) *Calpe* & *Abyla*, montibus, freto divulſam: alii itidem *duas* a freto Gaditano ad Tanaim amnem; hinc *Europam*, inde *Aſiam*; ſub qua *Africam* etiam intellexerunt.

Diviſio orbis in duas parteis.

IV. Alii rurſus *in IV partes* diſtribuerunt; *Europam*, *Aſiam*, *Ægyptum* & *Africam*. Hinc alii poſtea, qui treis ejus parteis poſuere, Europam, Aſiam & Africam, Aſiæ *Ægyptum* tribuerunt; quamvis minus commode minuſque rite Nilum terminum inter Aſiam Africamque ſtatuentes: qua ratione pars altera Ægypti Africæ, altera Aſiæ acceſſit. Noviſſimi *ſinum Arabicum terminum* inter Aſiam & Africam ponentes, Ægyptum Africæ adjecerunt. Atque hæ quidem uni-

Diviſio orbis in 4 partes. Alia diviſio in tres partes.

tundam appellamus, licet ex ſuturis, aut ex frequenti ad parietem alliſione, inæqualitatem aliquam contraxerit. Cæterum *Terræ* ſuperficies aquis exſtans dividitur in partes *grandes* ſeu principales; & *parvas* ſeu minus principales. (b) *Grandis* communiter *Continens* appellatur, vel quia longe lateque continuata eſt; vel quia minores ei accenſentur, quas veluti comprehendit & continet. *Parva* eſt vel (c) *Inſula*, id eſt Terræ portio undique mari cincta, vel (d) *Peninſula*, quæ pene ambitur Mari; annectitur tamen continenti, exiguæ cujuſdam portiunculæ interventu, quæ (e) *Iſthmus* dicitur. (f) *Promontorium* eſt mons in mare decurrens.

C. D. *Hieronymus lib. Hebr. Quæſt.* de ſeptem filiis Japhet, qui *Gen. X. v.* 2, 3, 4. memorantur, tradit quod poſſederint Aſiam ab Amano, & Tauro Syriæ Cœles & Ciliciæ montibus, uſque ad fluvium Tanaim, in Europa vero uſque ad Gadira, nomina locis & gentibus relinquentes, e quibus poſtea immutata plurima.

HEKELII.

BUNONIS.

a (a) *Terra*, quam a *terendo*, quod ſuperiora ejus pedibus terantur [a], dictam volunt, una cum aqua conſtituit Globum; cujus *rotunditas* conſtat partim ex eclipſibus lunaribus; quæ, cum perpetuo rotundæ ſint, manifeſte oſtendunt, corpus illud, cujus occaſione naſcuntur, ſeu a cujus umbra efficiuntur, ſphæricam habere figuram: partim quia non tantum accedentibus verſus alterutrum Polorum, ſtellæ circumpolares magis elevantur, & ab Horizonte vertici adpropinquant; recedentibus vero deſcendunt & merguntur: Sed & proficiſcentibus verſus Ortum, ſidera citius oriuntur occiduntque; verſus Occaſum autem ambulantibus idem ſerius obvenit; vel, quod eodem recidit, dies ſunt longiores illi, qui verſus Occaſum iter facit, quam qui verſus Ortum; ita ut qui annuo ſpatio circumiret Orbem, tendendo verſus Occaſum, integrum diem in itinere amiſſurus ſit; verſus Ortum autem ſuperabundaturus uno die. Quæ omnia fieri non poſſent, ſi plana eſſet Maris & Terræ ſuperficies: Tum enim ſol & reliqua ſidera omnibus terræ incolis una orirentur & occiderent: quod tamen aliter fieri obſervamus. Intelligimus autem figuram ſphæricam non quidem exactiſſimam & geometrice perfectam; quia montibus & vallibus exaſperata paſſim eſt terra: fluvii etiam & maria litoribus ſuis humiliora ſunt, &c. Sed ſecundum vulgatam loquendi conſuetudinem, qua non attendimus quæ exigua ſunt & parvi momenti. Pilam enim palmariam ro-

(a) Terræ rotunditas probatur. (b) Terra Continens. (c) Inſula. (d) Peninſula. (e) Iſthmus. (f) Promontorium.

[a] Itaque *Tera* in *Augurum libris* & quibuſdam *Archivis* cum ſimplici R ſcribi ſolere, *Nicolaus Perottus* in *Cornucop.* col. 61. Edition. *Aldinæ Venetiis A. CHR. M. D. XIII.* in fol. impr. & ex eo *Chriſtianus Becmannus* in *Originib.* L. L. p. 1070. Edition. Vtæ autores ſunt. Alii dicunt *Terram* derivari a Gr. verbo τίρσειν, quod *ſiccare* denotat, quoniam terra elementum eſt ſiccitimum. Sed *Tellus* primario *Deæ* dicitur, ſeu *Orbis illi*, ſive οἰκουμένη, ubi habitant homines.

RHIS.

universi orbis variæ partitiones atque limites diserte apud veteres auctores passim exstant. 1

V. De *Termino* autem *inter Europam Asiamque* obscurior ac minus certa est traditio. Nam qui *Tanaim* flumen statuerunt; fontem ejus per summum errorem in Riphæis montibus, haud procul Oceano Sarmatico posuerunt, qua *Petzora* eos perrumpit amnis. Alii vero, qui *Isthmum*, qui est inter Ponticum Caspiumque maria, pro fine constituerunt; his persuasum fuit, Caspium mare esse sinum Oceani septemtrionalis, ea regione, qua Obii amnis immensum est ostium, irrumpentem. Nam omne litus, quod est sub Septemtrionibus ab occasu in ortum versus ad Obii usque ostium, ad Sarmatiam pertinet: Sarmatia autem pars est Europæ. Itaque *verum certumque terminum inter Europam, Asiamque* uti habeas, statue post *mare Ægæum, Hellespontum, Propontidem, Bosporum Thracium* [b], *Pontum Euxinum, Bosporum Cimmerium, lacum Mæotin, Tanais fluenta*, donec adverso amne ad flexum ejus pervenias, apud *Tujam* opidum: inde lineam duc ad proximam *Obii* fluminis ripam: hinc pone ipsum flumen *Obium ad Oceanum* usque. γ

Europæ Asiæque limites.

LIBER

REISKII.

1 Terra continens i. e. continua vel contigua vocatur ea, quæ suis partibus tota cohæret, easque solidas aut firmas continet: Hinc terra etiam firma Germ. *Das Fuss-feste Land* per *suas partes majores pariter atque minores* dividitur: Illas Geographi duas, tres, quatuor, sex pro suo quisque sensu connumerant; Has Insula, Chersoneso sive Peninsula, Isthmo & promontorio concludunt. Si qui tres solum partes a tribus Noachi filiis, & divisis inter eos sedibus arcessunt, hos in tanta antiquitate, obscuroque negotio scriptores ἀξιόπιστοι, Josephus etiam in Judaicis Antiquitat. Lib. 1. refellunt. Vid. Riccioli um in Geogr. Reformat. Lib. 11. Sex vero partes in orbe antiquo & novo alii accuratius tenent, Asiam nempe, Africam, Europam, Americam, Terram polarem arcticam, Terramque polarem antarcticam sive australem: (a) Omnes tamen rotundam faciunt, totique globo terraquaëreo figuram sphæricam sive circularem, non exactam adeo; sed grano piperino similem aut æqualem vendicant, rationibus moti tam astronomicis quam geographicis. Erratum igitur fuit inter veteres novosque scriptores, qui conicam, planam, aliamve disco, scaphio, columnæ similem, aut ovalem penitus terræ figuram attribuunt: Hanc ultimam duo Angli Joh. Childrey in Britannia, quam scripsit Baconica, & Th. Burnettius in Theoria telluris sacra comprobant. Plura quæ ad certam globi terrestris magnitudinem, figuram, dimensionem, constructionem, usum, quæque ad chartas geographicas sive Mappas copiolius possent addi, consulto præteribimus, neque loco huic commenta adsuemus astronomica.

HEKELII.

[b] De *Bosporo Thracico* treis Libros elegantissimos, & lectu vere dignos *scripsit Antonius Gyllius*, quos *Lugd. Batav.* Aº. CHR. M. DC. XXXII. in form. 16. improllos quoque vidimus.

BUNONIS.

γ His addi potest (b) *Terra Polaris Septemtrionalis*, quæ putatur undique mari & fretis cingi. *De* Universi Orbis variis partitionibus, veroque inter Europam & Asiam termino, *plura cognoscere licebit ex Ipsius Cluverii lib. I. de Germ. c. I.* Memoriæ causa ex Varenii Geogr. Gen. adjecimus Tabulam quæ divisionem partium Terræ continet.

Ad finem hujus libri primi addere placuit nonnulla quæ ad reliquas Globi partes & figuras, ipsasque Tabulas Geographicas declarandas faciunt.

Præter Sphæræ circulos, supra explicatos, hæc porro sunt notanda.

1. *Alveus Globi* sustinetur *Basi* seu *Pedamento*, quod interdum additam habet (c) *Pyxidem nauticam*, vulgo *Compassum* vocant, Vitruvio *Amussium* dicitur, cujus beneficio Globus ad Mundi plagas dirigitur, & linea Meridiana invenitur. Si vero illa defuerit, alia poterit adhiberi Pyxis, eaque ad partem Australem sub Meridiano collocari, ad dirigendum Globum versus quatuor Mundi plagas, ut Horizon respondeat Horizonti Mundi; Meridianus Meridiano: cæterique circuli in Globo cœli circulis. 2. In media Basi exstat (d) *Pedunculus* ligneus crena incisus, ut per eam Meridianus, Globusque, pariter attolli ac deprimi possit ad diversas elevationes Poli. 3. Quatuor Pedamenti columellis incumbit *Capitulum Alvei Cyclicum lignum*, quod vocatur (e) *Horizon*. Ejus latus superius diversimode distributum est. Interior & Globo proximus limbus in quatuor Quadrantes divisus est, secundum quatuor Mundi angulos, Meridiem, Septemtrionem, Orientem & Occidentem; & horum quilibet rursus distinguitur in 90 partes æquales, ut ita tota circumferentia, sicuti circuli reliqui comprehendat 360 gradus. In eodem limbo duæ reperiuntur crenæ, per quas Meridianus secundum directam Septemtrionis & Meridiei extensionem, ad eam usque profunditatem descendit, ut unum Meridiani Globique medium præcise exstet supra planum Horizontis, alterum infra illud lateat. Illud nobis hemisphærium cœli conspicuum repræsentat, hoc non conspicuum. Hunc limbum proxime contingens habet XII signa cum Planetis signo proprlis: quodlibet signum in gradus 30 distribuitur, qui suis spatiolis & numeris in intima ora hujus circuli descripti sunt. Inde porro sequitur *Calendarium* non solum *Julianum* seu *Antiquum*, sed & *Gregorianum* seu *Novum* decem diebus illud præcedens; quin

(a) Terræ figura vera falsaque. (b) Terra Polaris Septemtrionalis sive Groenlandia. (c) Pyxis nautica. (d) Pedunculus. (e) Horizontis limbi.

quin & nonnunquam *Scaligerianum*, cum nominibus menſium & feſtorum. Menſes in varios diviſi ſunt dies, adjunctis primis ſeptem literis Alphabeti Romani, in diſtinctionem dierum hebdomadis, pro diverſitate literæ Dominicalis. In quibuſdam etiam Globis additus reperitur *Numerus Aureus*. Exterior demum ora habet 32 ventorum nomina, pro differentia plagarum Mundi, & uſu nautico. 4. Meridiano æneo infixus eſt (a) *Circulus Horarius*, ſuperiori ſuo plano in 24 horas, pro ratione diei naturalis, diſtributus. Habet igitur horam duodecimam duplicatam; quarum altera indicat Meridiem; altera mediam noctem: hinc ſectio utriuſque horæ XII, tam diurnæ, quam nocturnæ Meridiano incumbit. Centrum hujus circuli eſt Mundi Axis, cujus extremitati index applicatus eſt æreus, qui cuſpide ſua, quoties Globus convertitur, una per circulum Horarium movetur, & horas oſtendit. Porro Meridiano in Zenith ſeu Polo Horizontis annectitur per cochleam (b) *Circulus Verticalis*, *Quarta* ſeu *Quadrans* Altitudinis etiam dictus, ex ære factus habens 90 gradus, ſive quartam Circuli partem, & ita adornatus, ut a puncto verticis ſeu Zenith ſecundum Globi gibboſitatem demiſſus in omnes Horizontis partes moveri & circumduci queat. Nonaginta iſti gradus ita inſcripti ſunt huic arcui, ut numeri ab horizonte incipiant, & ſurſum verſus Zenith adſcendant. Interdum Globo cœleſti in ſectionibus Meridiani & Horizontis affigitur (c) *Semicirculus poſitionis*, qui ad certam elevationem conſtitutus refert initia XII domorum cœleſtium, quas Aſtrologi diſtinguere ſolent per ſex Circulos poſitionum.

Interiorem Sphæram 1. in duas æquales partes dividit (d) *Æquator*, menſura primi ſeu quotidiani & communis ab ortu in occaſum motus, qui nihil aliud eſt, quam Æquinoctialis peripheriæ tam æqualis converſio, ut ſingulis horis XV gradus promoveantur, & toties una hora ſit abſoluta quoties XV gradus Æquator confecerit. Ejus ſitum in cœlo nobis imaginamur, vel quum mediam in Cingulo Orionis ſtellam obſervamus, & ejuſdem circumvolutionem ab ortu verſus occaſum ſimul notamus: Vel quum tempore æquinoctii motum Solis ab Ortu in Occaſum attendimus. Ejus enim veſtigia Æquatoris ſitum ſuper Horizontem tum oſtendunt. 2. Dividitur Æquator, ut circuli alii, in 360 gradus: & per quemlibet gradum re ipſa aut imaginatione ducitur ſemicirculus ab uno Polo ad alterum. Hi ſemicirculi dicuntur (e) *Meridiani*, ſeu *Circuli Longitudinis in terra*. Ex his *Primus* eſt initium reliquorum pingendorum & numerandorum: & Primus ille, ut reliqui, dimidius, non integer pingitur, inſignitus areolis coloratis, per quas ejus gradus diſtinguuntur. Continet 90 gr. ab Æquatore ad Polum Arcticum; & totidem ad Antarcticum. Meridiani Primi locus ſupra ad Cap. VII. f. 111. indicatus eſt. 3. Per Meridiani gradus ſingulos ab Æquatore verſus utrumque Polum deduci poſſunt 90 (f) *Paralleli* ſeu *Circuli Latitudinis*: Verum ne loca in Globo per multitudinem circulorum nimium obſcurentur, vulgo tam Meridiani quam Paralleli tantum deſcribuntur per decimum quemque gradum Æquatoris & Meridiani. 4. Æquatorem in duobus punctis oppoſitis interſecat circulus obliquus, *Zodiacus* dictus: Unus ſemicirculus Zodiaci flectitur ab Æquatore verſus Septemtrionem; alter verſus Auſtrum. Diſtinguitur Zodiacus, uti Æquator, in 360 areolas diverſi coloris, per quas gradus denotantur; duciturque ab Ortu in Occaſum. (g) *Zodiacus* & *Ecliptica* in eo conveniunt, quod eundem habent axem, eoſdemque polos; & in eo tantum differunt, quod *Ecliptica* ſit circulus in medio Zodiaci, ſine Latitudine: *Zodiacus* autem ſit circulus, ſeu *Zona* potius, Latitudinem habens XX ferme graduum. Sed quoniam in Globo Latitudine Zodiaci ad XX gradus determinata non indigemus, ſola in eo pingitur Ecliptica. Polos Eclipticæ ſuſtinet *Colurus Solſtitiorum* in Circulis Polaribus. Porro ab uno Polo Zodiaci ad alterum duodecim in Globo cœleſti deſcribuntur Semicirculi, per initia ſingulorum *Dodecatemoriorum*, & efficiunt *ſex circulos maximos*. *Primus* tranſit per principia Arietis & Libræ, oſtendens initia Longitudinis Signorum: *Secundus* per initia Tauri & Scorpii; atque ita porro reliqui diſtribuunt ſuperficiem Globi in duodecim partes æquales, quæ latiſſimæ ſunt in Ecliptica; verſus Polos autem Zodiaci paulatim imminuuntur, ac tandem in ipſis Zodiaci Polis concurrunt. Cujuſlibet partis ſpatium nomen habet a ſigno, inter utrumque ſemicirculum in Ecliptica comprehenſo. Exempli gratia; ſuperficies inter duos ſemicirculos per initia Arietis & Tauri ductos, comprehendens ſignum Arietis in Ecliptica, dicitur *Signum Arietis*; omneſque ſtellæ & Planetæ, aut alia cœli puncta, inter duos illos ſemicirculos, ex utraque Eclipticæ parte uſque ad Polos, comprehenſa, dicuntur eſſe in ſigno Arietis; atque ita porro in cæteris. Et hi in *Globo Cœleſti* ſunt (h) *Circuli Longitudinum*. At (i) *Circuli Latitudinum*, qui oſtendunt Latitudinem ſeu diſtantiam ſtellæ ab Ecliptica, ſunt Zodiaco paralleli, & tranſverſim per Circulos Longitudinum ducuntur: Sed non expreſſe pinguntur in Globo, ne ſtellæ vel alii circuli obſcurentur. 5. Ex *Circulis Minoribus* duo *Polares* & duo *Tropici* rubris ſolent pingi lineis; & cum aliqua Latitudine, licet nullam habeant. Reliqui, videlicet Paralleli, nigris lineis tantum notantur. Hactenus de pictura Circulorum; jam ſequitur locorum pictura.

Loca in Globo *picta ſunt*, Regiones, Gentes, Inſulæ, Maria, Flumina, Sylvæ, Montes, Urbes. *Regiones* diverſæ diverſis coloribus a ſe invicem diſtinguuntur; earumque limites notantur multis punctis. *Inſulæ* deſertæ, & quæ arena magis ſunt, quam terra exculta, inſigniuntur multis & variis punctis. *Silvæ* indicantur una vel altera arbore. *Montes* ex pictura facile cognoſcuntur. *Urbes* turribus ſuiſque nominibus notantur. Hactenus de pictura Geographica in Globo; Jam ſequitur *Hydrographica*. In ea obſervandæ primum *Lineæ Nauticæ*, quæ *Rhombi* Luſitanis dicuntur, & Belgis *de Cours*, item *een Streeck*. Eſt autem (k) *Rhombus* linea in Globo Terreſtri & Mappis Geographicis, quam navis, Acum Magneticam itineris ſui ducem ſecuta, in maris ſuperficie certo vento tenere debet. Viam nautis monſtrat (l) *Pyxis nautica*, vulgo *Compaſſus*. Habet Pyxis illa planum rotundum, quod nautæ *Roſam* appellant, cujus circumferentia diviſa eſt in XXXII partes, tot mundi plagas monſtrantes. *Septemtrionem* indicat peculiare ſignum *Lilii*. Subtus enim Roſa habet affixam Acum

(a) Circulus Horarius. (b) Circulus Verticalis ſeu Quadrans Altitudinis. (c) Semicirculus poſitionis. (d) Æquator. (e) Meridiani ſeu Circuli longitudinis. (f) Paralleli ſeu Circuli Latitudinis. (g) Zodiacus & Ecliptica. (h) Circuli Longitudinum. (i) Circuli Latitudinum. (k) Rhombus. (l) Pyxis nautica ſeu Compaſſus.

cum Magneticam, quæ paxillo æneo acuminato impoſita libere movetur, & quocunque Pyxis vertatur, plagam reſpicit Septemtrionalem; ſicut reliquæ lineæ reliquas Mundi plagas & ventos. Hoc indice nautæ freti vaſto ſe committunt Oceano, & remotiſſimas petunt terras. Pingitur Index ille nauticus in Globi Terreſtris Æquatore, Meridiano & nonnullis intra Parallelos locis, aliiſque Globi & Tabularum Geographicarum partibus: ita tamen, ut Lilium ſemper reſpiciat Septemtrionem. In *Arte Navigandi* quatuor præcipue veniunt conſideranda. 1. Longitudines & differentiæ locorum. 2. Eorundem Latitudines & differentiæ. 3. Rhombus, ſeu Linea per quam navigandum eſt. 4. Intervallum ſeu diſtantia itineris marini inter duo loca. Sed ampliſſima illa Navigandi Ars paucis explicari nequit: qui eam ſcire deſiderat, conſulat *Nonium*, *Mercatorem*, *Robertum de Hues*, *Adrianum Metium*, & alios. Tantum de picturis neceſſariis in Globo. Non neceſſaria pictura eſt animalium, piſcium, aliarumque rerum, quas cælatores & pictores, vel ad oſtendenda in Terra & aquis varia animalia, vel ad oblectamentum oculorum, addiderunt.

Fabricam & ſtructuram Globi ſequitur ejus uſus, qui ſane maximus eſt, cujus explicationem omnem paucæ non capiunt pagellæ: præcipua tamen, quæ Geographiam cognituro neceſſaria videntur, in gratiam tironum delibaſſe hac vice contenti, earum rerum cupidos ad ipſos Auctores remittimus, qui hanc doctrinam ex inſtituto & prolixe tradiderunt.

(a) I. Alveo ſuo Globus per crenas Horizontis lignei immittitur, uſque ab baſis pedunculum, qui crena ſua excipit Meridianum ita, ut ejus *medium*, hoc eſt, 180 *gradus*, *exſtet ſupra planum* lignei Horizontis. Sed *illud Meridiani ænei latus, cui inſcriptus eſt numerus graduum, reſpiciat lignei Horizontis partem Orientalem. Utrum vero Globus in Meridiano recte pendeat*, examinatur hoc pacto. In medio Meridiani inter utroſque Polos directe ſupra Æquatorem, eſt initium numerationis graduum ad utroſque Polos: illud initium linea oblonga notatur: applica itaque huic lineæ acum, ut punctum ejus extremum fere incidat in Æquatorem, deinde volve Globum, ſi punctum acus perpetuo incidit in Æquatorem, neque ab eo declinat, recte ab Axe pendet Meridianus. Porro, *utrum medium Meridiani exſtet ſupra Horizontem*, examinatur hoc modo. Ad locum aliquem datum elevatur Polus, ac tum conſpicitur, quot gradus ab Æquatoris parte Auſtrali numerentur; qui ſi adduntur gradibus Elevationis, efficere debent 90. His ſi addis alterius Quadrantis gradus 90 redit numerus 180 graduum, quod eſt dimidium Meridiani.

(b) II. *Globus ad Mundi ſitum*, ut Globi cardines reſpiciant plagas & cardines Mundi, componitur hoc modo. 1. Globus collocatur in menſa aut tabula plana, ita, ut ſuperficies Horizontis ſuperior maneat parallela cum vero Horizonte. 2. Polus pro loci tui, ubi verſaris, latitudine elevatur. 3. Ita Globus convertitur, ut Meridianus æneus congruat cum Linea Meridiana Pyxidis nauticæ in baſi Horizontis locata; Polus Auſtrinus reſpiciat Meridiem, & Arcticus Septemtrionem. Quo facto Globi Axis reſpondet Axi Mundi, & partes Horizontis lignei, plagis Horizontis veri. Sed Acus Magnetica quia declinat, res manet dubia niſi fuerit correcta. Si Compaſſus non eſt in promptu, vulgo reſpiciunt ad templorum ſtructuras, in quibus ſummum altare conſtructum eſt ad Orientem, & turres ad Occidentem. Hinc a dextra eſt Meridies, a ſiniſtra Septemtrio. Obſervant quoque umbram corporum ad horam XII meridianam; ſed quoniam horologiis non ſatis tutum eſt credere, neque hic modus ſatis certus eſt. Quare alii noctu per cuſpides duorum baculorum intervallo aliquo in terram defixorum ſtellam Polarem aſpiciunt, & lineam inter utrumque baculum protrahunt; quæ eſt meridiana. Sed omnium rectiſſime *Linea Meridiana invenitur hoc modo.* Primum in plano ducitur circulus, in cujus centro erigitur ad perpendiculum ſtylus, qui longitudine ſua non ſuperet ſemidiametrum. Obſervanda deinde umbra Solis projecta a ſtylo ante meridiem, quando ejus extremitas Peripheriam circuli attingit: qui locus puncto notandus eſt. Eodem modo pomeridianis horis extremitas umbræ notanda in Peripheria eadem. Inter hæc duo puncta medium punctum exacte ſumitur per diviſionem arcus intercepti in duas æqualeis parteis. Ab hoc puncto diviſionis per centrum ducenda eſt linea, quæ eſt meridiana, & ſemper indicat horam XII. *Vel hoc modo*: In plano erigitur Stylus ante meridiem, & ex loco ejus per umbræ projectæ extremitatem deſcribitur peripheria. Deinde obſervatur poſt meridiem peripheriæ punctum, quod extremitas umbræ attingit. Arcus inter duo illa puncta bifariam ſecatur, & linea per centrum ducitur, quæ eſt Meridiana. *Vel demum ita*: In tabula plana & Horizonti parallela deſcribitur circulus, iſque per duos diametros dividitur in quatuor quadrantes, & horum quilibet in 90 grad. Extremitates diametrorum notantur vocabulis Meridiei, Septemtrionis, Orientis, & Occidentis. In centro erigitur ſtylus ad rectos cum tabula angulos. Deinde inquiritur in quo gradu Horizontis Sol oriatur aut occidat ad eum diem quo id inveſtigatur. Eo igitur die Sole oriente tabula ita parata tamdiu convertitur, donec umbra ſtyli tot gradibus cadat ab Occidente verſus Meridiem, quot gradibus Sol removetur ab Oriente verſus Septemtrionem. Linea igitur Meridiei & Septemtrionis in tabula reſpondebit lineæ Meridianæ in cœlo. Globo ad Lineam Meridianam conſtituto, reliqui Mundi Cardines ac venti per ſe innoteſcunt. 4. Si locum tuum, in quo moraris, in ſphæra terreſtri applicas Meridiano; Sphæræ ſitus per omnia ſimilis eſt vero ſitui Terræ, & apparet quomodo & quorſum reliquæ regiones ad locum tuum ſitæ ſint. 5. Si Globus Cœleſtis eodem pacto conſtitutus convertitur ab Oriente in Occidentem, apparet quomodo & in quibus plagis corpora cœleſtia loco tuo oriantur & occidant: quæ nunquam occidant, & quæ nunquam oriantur.

(c) III. *Sphæra* conſtituitur *Recta*, quum uterque Polus incumbit Horizonti; & per ejus Zenith tranſit Æquator. In hoc Sphæræ poſitu corpora cœleſtia cum Planetis recte ſupra infraque Horizontem aſcendunt, & deſcendunt. 2. Omnes ſtellæ, ſeu vicinæ ſint Æquatori, ſeu longe ab eo remotæ, quæ ſimul oriuntur, ſimul tranſeunt Meridianum, & ſimul occidunt. 3. Hæc omnia tantum temporis remorantur ſupra Horizontem, quantum infra illum latent; quia circuli, quos converſione Globi deſcribunt, ab Horizonte in duas æqualeis parteis ſecantur. Atque hinc ſequitur, Solem tam in Æquatore, quam extra eum ad Meridiem ſeu Septemtrionem conſtitutum, motu cœli quotidiano, æquali tempore ſupra & intra

(a) I. Examen Globi; num recte pendeat in Meridiano & Horizonte. (b) II. Globum ad ſitum Mundi componere, & invenire lineam Meridianam. (c) III. Sphæram conſtituere Rectam.

ſra Horizontem morari; adeoque dies perpetuo æquales efficere ſuis noctibus. Contingit iſtud habitantibus *ſub Æquatore* abſque ulla latitudine verſus alterutrum Polum; ut ſunt incolæ inſulæ D. Thomæ, partis Africæ, Moluccarum quarundam, &c. Hanc ſphæram habent *Aſcii*, de quibus ſupra c. V. ſ. 11. ubi ſimul varietates cœli, quibus obnoxii ſunt, memorantur.

(a) IV. *Sphæra* conſtituitur *Parallela*, quum Æquator ita applicatur Horizonti, ut fiant Paralleli; & alter Polus altiſſime tollitur ſupra Horizontem in Zenith; alter humillime deprimitur in Nadir. In hoc Sphæræ poſitu 1. ſidera, Circuli, aliæque Globi partes, neque ſupra Horizontem aſcendunt, neque infra eum deſcendunt, ſed parallele ſemper cum eo convertuntur. 2. Sol iis per ſex menſes continuos non occidit, ac reliquos ſex menſes non apparet. Talem ſphæram habent, ſi qui ſunt ſub Polis. Quibus porro cœli mutationibus hi ſint obnoxii, dictum eſt in Periſciis Cap. V ad ſ. 11.

(b) V. *Sphæra* ſit *Obliqua*, quum alter Polus ſupra Horizontem ita elevatur, ut *oblique* inclinetur verſus alterutrum Horizontis latus; & alter deprimitur. In hac ſphæræ poſitione 1. Æquator cum cæteris Circulis, Signis & Stellis oblique ſcandit ſupra Horizontem, & oblique rurſus infra eundem delabitur. 2. Omnes Circuli Æquatori utrinque paralleli, etiam ii, qui per converſionem Sphæræ deſcribuntur a Sole, ſtellis aut aliis ſignis, ab Horizonte dividuntur in partes inæquales; ita ut eorum, qui ab Æquatore tendunt verſus Polum elevatum, major pars ſupra Horizontem exſtet, minor condatur infra eum: Cæterorum vero verſus Polum latentem, major pars ſubter Horizontem hæreat, minor tollatur ſupra. Ex quo conſequitur, Solem, dum verſatur extra Æquatorem, in ſigno tendente ad Polum conſpicuum, converſione Sphæræ majorem partem circuli ſupra Horizontem, quam infra eum conficere, diutiuſque hærere ſupra terram; & hinc quoque dies efficere longiores ſuis noctibus: & contra, ubi receſſit ad Polum inconſpicuum, minorem circuli partem conſumere ſupra, quam infra Horizontem, minuſque ſupra Terram morari, adeoque dies facere noctibus breviores. Simul etiam patet, quo elevatior eſt alter Polus ſupra Horizontem, eo circulos ſecari in partes inæqualiores, ac proinde diſcrimen dierum & noctium dari evidentius. 3. Sol, dum eſt in Æquatore, pari ſemper tempore ſupra & infra Horizontem commoratur; adeoque dies nocti redditur æqualis. 4. Stellæ omnes circa Polum conſpicuum, comprehenſæ circulo, intervallo Elevationis Poli deſcripto, nunquam occidunt; aliæque contra interceptæ circulo ex Polo latente ad Horizontis contactum delineato, nunquam oriuntur: intermediis vero locis poſitæ, oriuntur atque occidunt; exceptis iis, qui ipſos circulos prædictos occupant. quæ neque occidunt, neque oriuntur, ſed Horizontem duntaxat ſtringunt. Hanc Sphæræ poſitionem habent omnes terræ incolæ, qui a lateribus Æquatoris ſub quacunque degunt Latitudine, tam ad Septemtrionem, quam ad Meridiem; donec incurrant in ipſos Polos, ubi Sphæra eſt parallela.

(c) VI. Ex Conſtitutione Sphæræ Obliquæ inter cætera hæc duo obſervantur. 1. *Altitudinem Poli æquari diſtantiæ Zenith ab Æquatore, ſeu Latitudini locorum*; quod per Globum ita demonſtratur. Uterque Polus adjungitur Horizonti, ut in Sphæra Recta, & ſunt ſine ulla elevatione Poli, atque Zenith incidit in Æquatorem. Hinc ſi alter Polus ex alterutra parte Horizontis attollitur, e. g. x gradibus; Æquator ex adverſo a Zenith totidem gradibus verſus Horizontem deſcendit: & quo plus tollitur Polus, eo plus a Zenith removetur Æquator. Patet igitur per hanc operationem, Elevationem Poli ſemper æqualem eſſe diſtantiæ Zenith ab Æquatore, ſeu quod idem eſt, Latitudini locorum. 2. *Altitudinem Æquatoris Polique 90 ſimul efficere gradus*; ac proinde una altitudine de 90 gradibus deducta, reſiduum ottendere altitudinem alterius; id quod ex Globo ita apparet. Si Polus e. g. attollitur ſupra Horizontem 20 gradibus, Æquator tantundem recedit a Zenith, & diſtat ab Horizonte gradibus 70, quorum numerorum ſumma facit gradus 90. Si Polus elevatur gradibus 60, Æquator 60 quoque gradibus recedit a Zenith, & ſupra Horizontem attollitur gradibus 30, qui cum 60, conſtituunt 90. Atque ita porro in cæteris.

(d) VII. *Latitudo loci* nihil aliud eſt, quam diſtantia ejus ab Æquatore verſus Polum. At *Longitudo loci* eſt diſtantia ejus a Meridiano Primo in Æquatore ab Occidente verſus Orientem numerata. Utraque beneficio Globi invenitur hoc modo. Vertitur Globus, donec locus datus ſubſtet Meridiano, cujus gradus, qui loco imminet, indicat ejus *Latitudinem*: & gradus Æquatoris, qui ſtringitur a Meridiano, ejuſdem loci *Longitudinem*. [c]

(e) VIII. Quot gradibus vertex loci diſtat ab Æquatore, totidem polus ab Horizonte elevatur.

(f) IX. Si locus datus adjungitur Meridiano, & creta acuminata applicatur termino numerationis, in Globo circumvoluto creta deſcribit peripheriam, quæ omnia illa notat loca, quorum eadem cum loco dato eſt Latitudo.

(g) X. Diſtantia diverſorum locorum in Globo Terreſtri invenitur hoc pacto. Unus pes circini applicatur uni loco, & alter pes alteri loco: Hæc intercapedo circini transfertur ad Æquatorem, & numerantur gradus intercepti; quibus multiplicatis per XV, prodit numerus milliarium Germanicotum. Vel hoc modo: Alteruter locorum jungitur Meridiano, eique applicatur Circulus Verticalis, ac cum altero loco componitur; ubi gradus in Circulo illo interjecti indicant locorum iſtorum diſtantiam.

(h) XI. *Situs ſeu Angulus Poſitionis eſt, qui comprehenditur meridiano loci alicujus, & Circulo majori, per vertices datorum locorum tranſeunte; & plaga Mundi, in quam unus locus ab altero vergit.* Angulus iſte invenitur hoc modo: Locus, ad quem Globus rite elevatus eſt, ponitur ſub Meridiano, & Circulus Verticalis vertici ejus loci affixus circumagitur, donec alterius loci verticem tranſeat. Terminus Circuli ad Horizontem Situm poſitionis indicat. Et ſi eadem opera gradus in Verticali inter duo illa loca numerantur, eorundem locorum diſtantia innoteſcit. Si vero alteruter locus plus quam 90 gradibus remotis infra Horizontem conſiſtat, quem proinde verticalis nequeat contingere: convertitur Globus, donec locus ille, qui ſub Horizonte latebat, eundem ſtringat: tum Globo firmato e diametro ad alteram Horizon-

(a) IV. Sphæram conſtituere Parallelam. (b) V. Sphæram facere Obliquam. (c) VI. Elevationem Poli æquari Latitudini locorum, & cum diſtantia Æquatoris efficere gradus 90. (d) VII. Invenire locorum Latitudinem & Longitudinem. (e) VIII. Polum rite elevare. (f) IX. Invenire loca, quæ eandem habent Latitudinem. (g) X. Diſtantiam locorum invenire per Globum terreſtrem. (h) XI. Dato loco invenire aliorum locorum ſitum ſecundum Angulum poſitionis.

tis partem creta aut alia materia nota imprimitur: deinde convertitur Globus in priorem ſitum; & erit nota impreſſa tantundem ab altero illo meridiani latere ſupra Horizontem elevata, quantum ab altero latere locus ille infra Horizontem eſt depreſſus. Quo facto, notæ factæ Verticalis imponitur, ac videtur quo in loco ſtringat Horizontem: quot hic inveniuntur gradus, tot ab altera parte Horizontis locus ille ſitus eſt. Si diſtantia iſtorum locorum quæritur; numerandi ſunt gradus Verticalis ab Horizonte ſurſum uſque ad notam; iiſque addenda Verticalis longitudo 90 graduum; atque ita facile innoteſcet; ſi gradus per 15 multiplicantur, provenit numerus milliarium Germanicorum.

(a) XII. *De Zonis*, earum latitudine, atque cœli mutationibus, quibus earundem incolæ obnoxii, ſuperius dictum eſt cap. V.

(b) XIII. De *Aſcius*, *Amphiſciis*, *Periſciis* & *Heteroſciis*, qui ſint, & quibus in Terræ locis reperiantur, videatur ſupra cap. v.

(c) XIV. Ratio inveniendorum *Antœcorum*, *Periœcorum* & *Antipodum*, indicata eſt cap. v.

(d) XV. Quomodo invenienda *Climata* & *Paralleli*, monſtratum eſt hujus lib. cap. VI.

(e) XVI. *Ad Clima invemendum*, quum neceſſarium ſit ſcire *diem loci dati longiſſimum, is inveſtigatur per Globum hoc modo.* Polo ad locum datum rite elevato, primus gradus Cancri, in quo Sol exiſtit, quum nobis efficit diem longiſſimum, creta aut alio notetur ſigno; hic locus Solis adducatur ad Horizontem Orientalem, & Index Circuli Horarii ad horam XII. Volvitur deinde Globus, donec locus Solis notatus perveniat ad Horizontem Occidentalem. Quo facto index monſtrat numerum horarum diei longiſſimi ad datam elevationem. Reliquæ inde horæ ad 24, ſunt noctis, monſtrantque noctem breviſſimam. Eadem ratione ex primo gradu Capricorni oſtenditur quantitas diei breviſſimi, & noctis longiſſimæ. Quamquam etiam ex inventa quantitate diei longiſſimi facile apparet quantitas noctis longiſſimæ, quæ diei longiſſimo ſemper æqualis eſt. Sicut & dies breviſſimus æqualis eſt nocti breviſſimæ.

(f) XVII. *Locus Solis in Ecliptica quolibet anni tempore invenitur hoc modo.* Quæritur dies menſis, quo id inveſtigatur, in Calendario Horizontis; cui reſpondet gradus ſigni Zodiaci, qui quæſitus in Globo oſtendit verum locum Solis ad diem propoſitum. Sic agitur cum omnibus diebus totius anni. At in anno biſſextili poſt 28 Februarii ſequens dies eſt aſſumendus, ut pro 29 Februarii primus Martii, & pro primo Martii ſecundus, & ita porro progrediendum. Quum vero hic modus non omnino accuratus ſit, ſatius eſt locum Solis diſcere ex Ephemeridibus. Hic Solis locus creta aut alio ſigno in Globo notandus; non tamen ubi ſignum Zodiaci apparet pictum, ſed ubi nota illius ſigni Aſtronomica invenitur. Nam ſecundum dodecatemoria procedendum eſt, non ſecundum aſteriſmos.

(g) XVIII. *Ortus & Occaſus Solis invenitur hoc modo.* Eligitur locus cognitæ Latitudinis, ad quam Polus elevatur. Deinde ex problemate proxime præcedente quæritur eo ipſo die locus Solis, qui adducitur ad Meridianum & index horarius ad horam XII: Demum convertitur Globus, donec locus Solis ſtringat Horizontem in Oriente. Quo facto index oſtendet horam ortus Solis; ſi revolvitur idem locus Solis ad Horizontem in Occidente, index oſtendet horam occaſus. Sed beneficio Æquatoris, qui continens gradus 360 ſpatio horarum XXIV, h. e. die Naturali, tranſit Meridianum, ita ut ſingulis horis tranſeant gradus XV, & ſingulis Minutis unius gradus quadrans, tempus ortus & occaſus Solis multo certius haberi poteſt hoc modo. Locus Solis applicatur Horizonti in Oriente, & notatur gradus Æquatoris, qui occupat Meridianum. Inde convertitur Globus, donec locus Solis tangat Meridianum, ac obſervatur gradus Æquatoris ſimul ſtringens Meridianum. Hic numerus graduum, qui ab ortu Solis ad meridiem uſque pertranſierunt Meridianum, dividitur per 15 (quia 15 gradus unam conficiunt horam) & prodit horarum numerus. Reſidui gradus multiplicantur per 4 (quia quilibet gradus valet 4 Scrupula horaria, ſcrupulum videlicet eſt ſexageſima pars horæ.) Si hic numerus horarum & Scrupulorum deducitur a 12, reliquæ horæ indicant tempus Ortus Solis. Pari modo invenitur hora occaſus Solis; ſi ejus locus adjungitur Meridiano, ac obſervatur gradus Æquatoris ſimul ſtringens Meridianum. Deinde convertitur Globus, donec locus Solis tangat Horizontem in Occidente; qui numerus graduum in Æquatore ſi accipitur, ac eadem ratione dividitur per 15, ac reſiduum multiplicatur per 4, prodit hora occaſus Solis a meridie. *Singulis horis* XV *in Æquatore tranſire gradus*, poteſt in Globo demonſtrari. Notetur quodvis Æquatoris punctum eoque adducto ad Meridianum Index collocetur ad horam XII. Volvatur deinde Globus, donec Index monſtret primam horam, atque deprehendes punctum Æquatoris notatum receſſiſſe XV gradibus a Meridiano. Si iterum volvas globum, donec index monſtret horam ſecundam, deprehendes Æquatoris gradus XV Meridianum tranſiſſe; ac ita porro. *Quamobrem gradus Æquatoris in horas mutari poſſunt*; ſi primus Gradus ♈ adducitur ad Meridianum, & index ad horam XII. Globuſque volvitur ad Occaſum, donec illæ partes Æquatoris, quæ in horas erant mutandæ, tranſeant, & Index monſtrabit horas quæſitas. In contrarium agitur, ſi pro horis Æquatoris partes cognoſcendæ.

(h) XIX. *Quantitas dierum & noctium facile cognoſcitur ex problemate præcedente.* Inveſtigatur tamen hoc etiam pacto. Globo ad locum datum rite elevato, locus Solis adjungitur Horizonti in Oriente, & index horæ 12 verſus Auſtrum. deinde convertitur Globus, donec locus Solis tangat Horizontem in Occidente. Numerantur horæ ab indice confectæ, quæ indicant diei longitudinem: Reſiduum eſt longitudo noctis. Vel ita: Locus Solis adjungitur Horizonti in occidente, & index horæ XII. Si Globus deinde convertitur, donec locus Solis pulſet Orientem, index oſtendet longitudinem noctis.

(i) XX. *Aſcenſio Obliqua eſt gradus Æquatoris, qui oritur cum Sole aut ſtella in Sphæra Obliqua.* Sol igitur vel ſtella admovetur Horizonti Orientali, & qui gradus Æquatoris una oritur, dicitur Aſcenſio Obliqua. Exſtant paſſim Tabulæ Aſcenſionum obliquarum ad varias Poli elevationes conſignatæ, quæ ex libris Aſtronomorum cognoſci queunt. Faciunt enim

(a) XII. Zonarum numerus & latitudo. (b) XIII. Aſcii, Periſcii, Amphiſcii, Heteroſcii. (c) XIV. Antœcos, Periœcos & Antipodes invenire. (d) XV. Climata & Parallelos invenire. (e) XVI. In Globo invenire diem longiſſimum. Invenire noctem breviſſimam: Item diem breviſſimum, ac noctem longiſſimam. (f) XVII. Locum Solis in Ecliptica, quolibet anni tempore indagare. (g) XVIII. Horam ortus & occaſus Solis ad quamvis Latitudinem quolibet anni die explorare. (h) XIX. Quantitatem dierum & noctium cognoſcere. (i) XX. Aſcenſionem Solis vel ſtellæ obliquam invenire.

enim ad intelligendas causas inæqualitatis dierum & horarum Naturalium & Artificialium.

(a) XXI. Ducitur locus Solis vel stellæ ad Horizontem in Occidente,& quicunque gradus Æquatoris Horizontem una stringit, is dicitur Descensio obliqua.

(b) XXII. *Ascensio Solis vel stellæ nihil aliud est, quam gradus Æquatoris, qui cum iisdem supra Horizontem emergit; Recta igitur Ascensio est, gradus Æquatoris, qui cum Sole in Ecliptica aut stella in Sphæra Recta ascendit.* Ad hanc Rectam Ascensionem inveniendam, Sol vel stella adjungitur Meridiano; & Æquatoris gradus, quem Meridianus in eo situ interlecat, indicat Rectam Ascensionem. Reperiuntur Tabulæ Ascensionum Rectarum in libris Astronomorum. [d]

(c) XXIII. *Recta Descensio* est in iisdem Æquatoris gradibus, in quibus Ascensio recta.

(d) XXIV. Zonæ Torridæ incolæ, quibus Circuli Tropici valde remoti sunt, nulla habent Crepuscula. Iis vero, qui Zonis Frigidis sunt propiores, tota fere nox crepera est, nec quicquam certi de eorum Crepusculis dici potest. In nostris tamen regionibus *Crepusculum definitur sesquihora*, ita ut ejus mensura sit 18 graduum. *Cognoscitur autem Crepusculum hoc modo*; Locus Solis jungitur Meridiano, & index horarius applicatur ad horam XII. Deinde gradus Ecliptica, qui loco Solis e diametro opponitur, signatur, & in Horizonte Occidentali ad Quadrantem Altitudinis 18 gradibus attollitur. Ita index horarius monstrat initium crepusculi matutini. Idem gradus Soli oppositus in Oriente per gradus 18 elevatus, monstrat finem crepusculi vespertini. Notandum tamen, profunditatem Solis 18 graduum non esse per omnia loca & tempora constantem, ob variam aëris temperiem & altitudinem, per quas fit, ut citius aut tardius solito Crepuscula incipiant & desinant.

(e) XXV. *Loca, quibus sol uno eodemque die fit verticalis, ostenduntur hoc modo.* Primum ex dato die inveniatur locus Solis in Ecliptica secundum problema XVII. Deinde adducatur locus Solis ad punctum Meridiani, quod ei imminet: & volvatur Globus: Ita omnia loca, quæ notatum punctum transeunt, sunt illa, quæ quæruntur. Vel creta acuminata applicata describatur parallelus, qui loca illa indicabit. Idem quoque potest in Mappis ostendi; si locus Solis in Ecliptica notatur, & per eum ducitur parallelus Æquatoris rectus vel curvus, prout Tabula rectilinea vel curvilinea fuerit. Ita omnia hujus paralleli loca erunt illa, quæ quæruntur. Id autem fieri debet in utroque Mappæ hemisphærio.

(f) XXVI. Quæ loca eundem habent Parallelum, eadem habent omnes dies anni æquales, & eandem quantitatem diei longissimi.

(g) XXVII. *Data unius loci hora, alterius etiam loci hora invenitur hoc modo.* Locus cujus hora datur, adducitur ad Meridianum æneum,index ad eam horam Circuli Horarii, quæ datur. Volvitur deinde Globus, donec alter locus datus veniat sub Meridianum; quo facto index in eo Globi situ monstrabit horam quæsitam illius loci.

(h) XXVIII. *Loca, quæ ad datam nostram horam quamcumque habent meridiem, aut mediam noctem, aliamve horam, ita exhibentur.* Noster, seu datus locus, alius, adducitur ad Meridianum, index ad datam horam Circuli Horarii. Deinde volvitur Globus, donec index monstret horam XII meridiei. Ita loca, quæ Meridiani semicirculo superiori, a Polo elevato ad Polum depressum, subjecta conspiciuntur, sunt ea, quæ meridiem ad datum tempus agunt. Et si Globus porro pro arbitrio nostro vertitur, index semper monstrat horam, quam eo tempore habent loca Meridiano subjecta.

(i) XXIX. Polus pro data loci Latitudine primum elevandus, & Globus ad Cardines Mundi rite constituendus est. Deinde acicula infigenda loco Solis in Ecliptica ad perpendiculum, (seu, ut loquuntur, perpendiculariter,) vel, quod satius, Gnomon Sphæricus applicandus Ecliptica, ita ut apex gnomonis loco Solis incumbat, atque ita ad Meridianum adducatur, & index ad horam XII. Volvatur postea Globus, donec acicula nullam jaciat umbram in Globo; & in eo situ index monstrabit horam quæsitam. 2

(k) XXX. *Norimbergenses* hodie, ut olim *Babylonii* aliique populi numerant horas XXIV ab ortu Solis ad sequentis diei ortum. *Quæ hora ita invenitur.* Elevatur Polus pro dati loci latitudine; & locus Solis ex dato die inventus adducitur ad Meridianum, index ad horam XII Circuli Horarii. Volvitur deinde Globus, donec index monstrat datam horam. Globo ita manente immoto index reducitur ad XII. Quo facto volvitur Globus ab Occasu ad Ortum, donec locus Solis ad Orientem in Horizonte appareat; & in Circulo Horario numerantur horæ a XII versus Ortum iisque ad indicem. Hæ sunt horæ quæsitæ Norimbergenses seu Babylonicæ,

(l) XXXI. *Ex data hora Norimbergi, nostræ numerationis hora, quæ a media nocte vel meridie incipit, invenitur hoc modo.* Polus pro loci dati Latitudine elevatur. Locus Solis notatur in Ecliptica, & ad Orientalem Horizontem adducitur: Index horarius ad horam XII. Deinde volvitur Globus versus occasum, donec index monstret in Circulo Horario datam horam ab Ortu. Hoc facto, index reducitur ad horam XII, deinde movetur Globus, donec locus Solis reductus sit ad Meridiani semicirculum, quem proxime transiit; & numerantur horæ a XII ad indicem in eam plagam, in quam motus Globi factus est. Ita hora nostræ numerationis a meridie vel media nocte reperietur.

(m) XXXII. Hodie in multis Italiæ locis,sicut olim in Græcia, numerantur 24 horæ *ab uno occasu Solis ad sequentem, ad quas inveniendas ex horis nostræ numerationis sic agitur.* Elevatur Polus pro dati loci Latitudine; Locus Solis in Ecliptica notatur, atque ad

(a) XXI. Descensionem Solis vel stellæ invenire Obliquam. (b) XXII. Ascensionem Solis vel stellæ rectam invenire. (c) XXIII. Invenire Descensionem rectam. (d) XXIV. Initium & finem crepusculorum indicare. (e) XXV. Dato die anni invenire Telluris loca quibus sol eo die in meridie sit verticalis. (f) XXVI. Ostendere, quibus in locis omnes anni dies sint æquales; adeoque habeant etiam eandem diei longissimi quantitatem. (g) XXVII. Data hora unius loci in Globo dati, invenire horam alterius loci dati. (h) XXVIII. Data hora nostri loci ostendere in Globo omnia illa loca, quæ ad datam illam horam habent meridiem; item illa, in quibus media nox, & illa, in quibus sit alia quæcunque hora. (i) XXIX. Beneficio Globi Sole lucente cognoscere horam loci, cujus latitudo data est. (k) XXX. Data hora nostræ numerationis invenire quota sit hora ab ortu Solis. (l) XXXI. Data hora ab ortu seu Norimbergensi, invenire nostræ numerationis horam. (m) XXXII. Data hora nostræ numerationis invenire horas Italicas.

ad Meridianum adducitur; index ad horam XII meridianam Circuli Horarii collocatur. Deinde volvitur Globus, donec index ille monſtret horam datam. Poſtea immoto Globo reducitur index ad horam XII. quo facto volvitur Globus verſus Ortum, donec locus Solis in Occidentali Horizonte conſpiciatur. Numerantur demum horæ à XII. uſque ad indicem ſecundum plagam motus. Et hæ erunt horæ numerationis Italicæ. *Hora Italica per radios Solis in globo inveſtigatur h. m.* Loco Solis Occidentis advoluto ad diem obſervationis, indiceque applicato horæ XII, vertitur globus, donec gradus loci Solis ſupra Horizontem aſcendat in Oriente, aut in Occidente. Ibi collocatur Gnomon Sphæricus, aut acus modico ceræ firmata, & obvertitur Soli, donec nullam de ſe projiciat umbram in alterutrum latus: & indicabit index horam quæſitam numerandam à XII. meridianâ.

(a) XXXIII. *Ex data hora Italica ſeu ab occaſu Solis, noſtræ numerationis hora invenitur hoc modo.* Polus elevatur pro loci latitudine. Solis locus in Ecliptica notatur, atque ad Meridianum adducitur. Index collocatur ad horam XII. Volvitur deinde Globus verſus Occaſum, donec index monſtret horam datam Italicam; ac tum immoto Globo reducitur index ad XII. Hoc facto, locus Solis revolvitur ad eum Meridiani ſemicirculum, quem proxime tranſiit. Ita horæ inter XII. & indicem interceptæ, ſi numerantur à XII. verſus ortum, ſunt horæ à meridie vel media nocte ſecundum noſtram numerationem.

(b) XXXIV. Horarum aliæ ſunt *Æquales, ſeu Æquinoctiales*, aliæ *Inæquales* ſeu *Temporales*. *Hora Æqualis* eſt vigeſima quarta pars diei naturalis, & perpetuo manet ejuſdem quantitatis. *Æquinoctiales* dicuntur illæ horæ, quoniam per Æquinoctialis Circuli regularem & æquabilem motum diſtinguuntur, dum de eo tanto temporis ſpacio XV gradus perpetuo aſcendunt, & in oppoſita Æquatoris parte totidem gradus infra Horizontem deſcendunt. Ob commoditatem & facilitatem horarum Æqualium uſus hodie apud omnes fere gentes eſt frequens. (c) *Hora Inæqualis, quæ & Temporalis appellatur*, eſt duodecima pars diei vel noctis artificialis. *Inæquales* dicuntur hæ horæ, quoniam diurnæ cum ſuis horis nocturnis collatæ, aut cum diverſorum inæqualium dierum horis, nunquam ſunt ejuſdem magnitudinis: ſed quoties dies creſcunt aut decreſcunt, toties horarum etiam quantitas, certa quadam & regulari vicißitudine, immutatur, prout dies & noctes augentur aut minuuntur, exceptis duobus Æquinoctialibus diebus, in quibus horæ Æquales & Inæquales ſunt ejuſdem quantitatis. Veteres ac præcipue Judæi his uſi ſunt horis Inæqualibus (unde & *Judaicæ* nonnullis appellantur *Horæ*) Quod patet ex hiſtoria Evangelica *Matth.* XX. *v.* 3, 5, 6. *Luc.* XXIII. *v.* 44. *Joh.* XI. *v.* 9. *Actor.* II. *v.* 15. *Plinius* quoque *lib.* II. *cap.* 97. aliique horarum iſtarum mentionem faciunt. Sed quum horarum Inæqualium uſus multa habeat incommoda, horis tantum utimur Æqualibus. (d) *Quantitas horarum Inæqualium facile invenitur*, ſi datæ diei vel noctis horæ Æquales multiplicantur per 60 in minuta, & collecta per 12 dividuntur: & quæ poſt diviſionem reliqua ſunt, iterum multiplicantur per 60 in ſecunda, vel ulterius; quæ denique diviſa producunt horas Inæquales, ad quamlibet diem datam.

Tabula exhibens horas Æquales in ſcrupulos reſolutas.

Hor.	Min.	Hor.	Min.	Hor.	Min.
1	60	9	540	17	1020
2	120	10	600	18	1080
3	180	11	660	19	1140
4	240	12	720	20	1200
5	300	13	780	21	1260
6	360	14	840	22	1320
7	420	15	900	23	1380
8	480	16	960	24	1440

Sit exemplum. Si dies fuerit horarum Æqualium 16, primorum 19, ſecundorum 52; illæ 16 horæ primum reſolvuntur in 960 prima min. quibus adduntur adhærentia minuta 19; congregatum erit 979. quod ſi dividitur per duodecim, offerentur 81 prim. Reliqua 7 min. prima ſi rediguntur in ſecunda per 60, prodeunt 420 ſecunda; quibus ſi adduntur 52 ſecunda, ſiunt 472 ſecund. quæ diviſa per 12 dant 39 ſecund.

(a) XXXIII. Datâ horâ Italicâ invenire horam noſtræ numerationis. (b) XXXIV. Hora Æqualis, ſeu Æquinoctialis. (c) Hora Inæqualis, ſeu Temporalis. (d) Horarum Inæqualium quantitatem invenire.

ſecund. Quatuor ſecunda, quæ poſt diviſionem reliqua ſunt, rediguntur in 240 tertia ; hæc diviſa dant 20 tert. Et tanta eſt longitudo horæ Inæqualis diei datæ, videlicet 81 minutorum primorum, 39 ſecundorum, 20 tertiorum. *Sit exemplum aliud.* Si dies fuerit 7 horarum,40 minutorum primorum,& 8 ſecundorum, horæ integræ multiplicatæ per 60 dant 420 prima ; quibus ſi adduntur 40 adhærentia minuta,tum prodeunt 460 min. prima.Hæc diviſa per 12 prima conſtituunt 38 prima. Reſidua 4 prima rediguntur iterum per 60 in 240 ſecunda,quibus ſi adduntur illa 8 ſecunda, Congregatum erit 248 ſecund. quæ diviſa per 12, producunt 20 ſecunda. Reliqua 8 ſecunda reſolvuntur in 480 tertia ; hæc quoque diviſa per 12 dant 40 tertia. Habebit igitur in exemplo dato una hora Inæqualis 38 minuta prima, 20 ſecunda & 40 tertia. *Hoc modo omnium dierum & noctium artificialium horas Inæquales aſſequimur.*

(a) XXXV. *Globus Terreſtris ita poteſt ſuſpendi aut conſtitui, ut Sole lucente iſtæ Globi partes illuminentur, quas Sol in ipſa Tellure quovis tempore illuminat, & ſimul appareat, quibus populis Sol oriatur ad ſingula temporis momenta, quibus occidat, quibus meridiem agat, quibus omnino occultatus ſit, & cui loco ſit verticalis ; quod exhiberi poteſt hoc pacto.* Locus, in quo globus ita collocandus eſt, notatur in ipſo Globo, ad Meridanum adducitur, & creta notatur punctum Meridiani loco iſti imminens. Si igitur Globus è func ſuſpendendus eſt, alligandus eſt funis huic puncto Meridiani. Si vero in loco aliquo firmiter collocari debet, trajiciendus eſt ſtylus ferreus ex hoc loco per centrum Globi uſque ad oppoſitum punctum, atque hic ſtylus ferreus plano Horizontali arcte infigendus, ut ſit immobilis. Deinde Globus ad quatuor Mundi Cardines diſponendus, quo facto ad ſingula momenta diei, Sole lucente, licet in Globo contemplari partem Telluris illuminatam, & partem non illuminatam. Illa vero loca, quæ in medio ſemicirculo partis illuminatæ jacent, ſunt illa, quæ ad iſtud temporis momentum habent meridiem. Illis, quæ ad Orientem in Semicirculo diſcernente partem illuminatam à non illuminata ſita ſunt, Sol occidit. Ab his, quæ jacent ad Occidentem in ſemicirculo diſcernente partem illuminatam à non illuminata, Sol oritur. *Ad locum Solis in Ecliptica inveniendum*, circa medium partis illuminatæ acicula vel gnomon ſphæricus hinc inde moveatur, donec nullam jaciat umbram punctumque in Globo notetur. Hoc enim ad meridianum adductum indicabit declinationem puncti Eclipticæ, in quo Sol eſt tempore obſervationis, unde pro conditione temporis, Veris vel Æſtatis, Autumni vel Hyemis ipſe locus Solis cognoſcetur, & inde anni dies. *Ille quoque locus in Globo*, in quem acicula infixa nullam projicit umbram, eſt is, cui *Sol* ad illud temporis momentum *verticalis* eſt ; & parallelus per hunc locum tranſiens exhibet omnia loca, quibus Sol ad illum diem fiet verticalis. Porro *hora loci, in quo Globus ita collocatus vel ſuſpenſus eſt, invenitur hoc modo.* Locus iſte, cui Sol eſt verticalis, adducitur ad Meridianum. Index ad horam XII Circuli Horarii, & volvitur Globus donec locus noſter, ſive, in quo Globus ſitus eſt, ad Meridianum perveniat. Tunc index monſtrat horam quæſitam. At quoniam Globi converſio fieri non poteſt, ſi per ſtylum ferreum plano Horizontali affixus eſt ; ideo ſatius fuerit Globum ſuſpendere ; & ſimul Polos ita alligare, ut eundum retineant ſitum.

(b) XXXVI. Globus Terreſtris modo jam dicto ſuſpenſus, Luna lucente, oſtendit quoque, quibus populis ad quodvis temporis momentum, quo illa ſupra Horizontem noſtrum commoratur, conſpicua, quibus oriatur, quibus occidat & quibus ſit verticalis. Quæ omnia ex præcedente problemate manifeſta ſunt.

(c) XXXVII. *In Globo Terreſtri exhiberi poſſunt omnia loca, quibus ſidera tanto tempore infra Horizontem occultantur, quanto alio in loco ſupra Horizontem commorantur*, hoc modo. Noſter, vel alius locus datus, adducitur ad Meridianum, & invenitur Parallelus Antœcorum. Omnia loca in hoc Parallelo ſita ſunt, quæ quæruntur ; quod in Globo monſtrari poteſt ; ſi polus elevatur pro dati loci latitudine, & deprimitur pro hujus inventi Paralleli latitudine.

(d) XXXVIII. *Certiſſimus videtur eſſe modus inveniendæ Latitudinis*, ſi in ſignis Borealibus declinatio Solis circa illud tempus ab inventa maxima altitudine ſolis ſubtrahitur : Quod relinquitur, eſt complementum Elevationis Poli. Illud ſi à 90 ſubtrahitur, emergit elevatio quæſita. *Robertus Hues ſequentem tradit modum.* Meridiana Solis altitudo obſervatur Radio, Quadrante, aut hujuſmodi inſtrumento, & Solis locus in Ecliptica Globi inventus Meridiano applicatur ; & Meridianus hâc illac in ſuis hiſſuris conſiſtens circumducitur, uſque dum idem ſolis locus totidem gradibus ab Horizonte attollatur, quot ſunt obſervatæ Solis altitudines. In hoc Globi ſitu polus alter, ſupra Horizontem eminens, indicabit Latitudinem loci. *Non diſſimilis eſt modus, quo vulgo nautæ locorum Latitudines indagare ſolent*, per meridianas Solis altitudines,& Tabulas declinationum.

(e) XXXIX. *Data quantitate diei longiſſimi in quodam Telluris loco, ejuſdem Latitudo invenitur, ſimul omnia illa exhibentur loca, quæ eandem habent diei quantitatem, hoc modo.* Locus Solis diei longiſſimi, qui eſt 1. gradus Cancri, adducitur ad Meridianum ; index ad horam Circuli horarii XII. Volvitur deinde Globus, donec index monſtret horam illam à qua numerus datus longiſſimi diei denominatur ; ita, ut ad horam XII mediæ noctis adjungantur reliquæ horæ continua numeratione ; & tunc punctum Tropici exiſtens in Meridiano notatur. Deinde adducitur primus gradus Cancri ad Horizontem in Oriente, & Meridianus in creta ſua ita movetur Polo elevato vel depreſſo, donec alterum Tropici punctum notatum exiſtat ad Horizontem in Occidente ; ita ut 1. gradus Cancri adhuc ſit in Oriente. Quo facto, numerantur gradus Elevationis Poli. Ea enim eſt quæſita Elevatio Poli & Latitudo Paralleli, qui in Globo invenitur, ſi totidem gradus numerantur in Meridiano ab Æquatore verſus Polum, & creta

(a) XXXV. Globum Terreſtrem ita ſuſpendere aut conſtituere, ut lucente Sole æ Globi partes illuminentur, quas Sol in ipſa Tellure quovis tempore illuminat, & ſimul appareat, quibus populis Sol oriatur ad ſingula temporis momenta, & quibus occidat ; quibus meridiem agat, & quibus occultatus ſit. Solis locum in Ecliptica invenire. Loca oſtendere, quibus Sol eſt verticalis. Horam diei invenire. (b) XXXVI. Loca quibus Luna oriatur, & quibus occidat, oſtendere. (c) XXXVII. In Globo Terreſtri exhibere omnia loca, quibus ſidera tanto tempore infra Horizontem occultantur, quanto nobis, vel alteri dato loco, ſupra Horizontem commorantur. (d) XXXVIII. Loci dati invenire Latitudinem & Elevationem Poli. (e) XXXIX. Datâ quantitate diei longiſſimi invenire loci Latitudinem ſeu Elevationem Poli.

creta applicata ad terminum numerationis Globus volvitur. Hic Parallelus descriptus erit is, qui quæritur.

(a) XL. *Longitudines locorum* incognitæ per initia Eclipsium Lunarium investigantur; quæ, si quibus in locis una hora citius contingunt, quam in aliis, indicant ea loca recedere versus Ortum XV gradibus. De longitudine locorum observanda & invenienda plures modi cognosci queunt ex *Bernh. Varenii Geographiæ Generalis l.* III. *c.* XXXI. *Adriani Melii Mensura Geographica p.* 7. *Joannis de Sacro Bosco Commentariis in Functini Sphærica p.* 449.

(b) XLI. *Locorum distantia accuratius ex Longitudine & Latitudine locorum invenitur: Primo*, si loca solâ Latitudine differunt, eundem habent Meridianum, sed diversos Parallelos, subtrahitur minor Latitudo à majore, & oritur differentia Latitudinis in Gradibus & Minutis. Gradus differentiæ Latitudinis multiplicantur per 15 Minuta, dividuntur per 4; & utrimque milliaria inveniuntur. *Si vero alterius loci Latitudo sit Borealis, alterius Australina*, Summa Latitudinum est distantia quæsita. *Secundo, si loca sola differunt longitudine*, & sita sunt sub eodem Parallelo, eamdemque habent distantiam ab Æquatore, sed in diversis Meridianis; subtrahitur minor Longitudo à majore, & oritur differentia in gradibus & Minutis. Sed quia Paralleli, in quibus numeratur Longitudo locorum, non sunt Circuli Magni, nec inter se æquales, sed minores & contractiores, quo longius ab Æquatore recedunt, & majores ac ampliores, quo eidem sunt propiores: Quapropter nec quindecim milliaria uni gradui cujusque Paralleli (exceptis gradibus Æquatoris) nec pares numero respondere possunt; sed tot, quot vel proportio Paralleli cujusque ad Æquatorem in Tabula opposita ostendit. Nam ex proportione cujusque Paralleli ad Æquatorem collegerunt Artifices, quot milliaria uni gradui cujusque Paralleli respondeant, eaque in Tabulam, ut discentibus laborem & difficultatem minuerent, inclusserunt. Cum gradibus igitur communis Latitudinis inventis ingredimur sequentem Tabulam, quam vocant *Canonion Appiani*, quæ gradus Longitudinis extra Æquatorem in milliaria conversos continet. [*e.*]

(a) XL. Longitudinem alicujus loci invenire. (b) XLI. Distantiam locorum ex eorum Longitudine & Latitudine invenire. Quæ differunt solâ longitudine.

Tabula continens gradus Longitudinis, extra Æquatorem conversos in milliaria.

Gr.	*Lat. Mill.*	*Min.*	*Gr.*	*Lat. Mill.*	*Min.*	*Gr.*	*Lat. Mill.*	*Min.*
1	14	59	31	12	52	61	7	16
2	14	59	32	12	43	62	7	2
3	14	58	33	12	35	63	6	48
4	14	58	34	12	26	64	6	34
5	14	56	35	12	17	65	6	20
6	14	55	36	12	8	66	5	6
7	14	53	37	11	59	67	5	52
8	14	51	38	11	49	68	5	37
9	14	48	39	11	39	69	5	21
10	14	46	40	11	29	70	5	8
11	14	43	41	11	19	71	4	53
12	14	40	42	11	9	72	4	38
13	14	37	43	10	58	73	4	23
14	14	33	44	10	47	74	4	8
15	14	29	45	10	36	75	3	53
16	14	25	46	10	25	76	3	38
17	14	21	47	10	14	77	3	22
18	14	16	48	10	2	78	3	7
19	14	11	49	9	50	79	2	52
20	14	6	50	9	38	80	2	36
21	14	0	51	9	26	81	2	21
22	13	54	52	9	14	82	2	5
23	13	48	53	9	2	83	1	50
24	13	42	54	8	49	84	1	34
25	13	36	55	8	36	85	1	18
26	13	29	56	8	23	86	1	3
27	13	22	57	8	10	87	0	47
28	13	15	58	7	57	88	0	31
29	13	7	59	7	43	89	0	16
30	12	59	60	7	30	90	0	0

Opera-

Operatio ex hac Tabula ita instituenda. Milliaria, quæ respondent communi Latitudinis gradui, ponuntur secundo loco Regulæ Detri. Primum locum occupant 60 minut. vel 1 gr. Tertium differentia. Tertio,(a) *Si loca & Longitudine & Latitudine differunt*, 1. Inquiritur differentia Longitudinis & Latitudinis, per subtractionem minoris a majore. 2. Differentia Latitudinis commutatur in milliaria, & numerus productus servatur ad partem. 3. Sumitur dimidium differentiæ Latitudinis; idque additur ad Latitudinem minorem, vel subtrahitur a majore, & efficitur Latitudo utrique loco communis. 4. Cum hac Latitudine ingressi in Tabulam præcedentem, consideramus quot milliaria uni gradui Longitudinis respondeant. 5. Cum his milliaribus inventis multiplicatur differentia Longitudinis. 6. Numerus productus ex multiplicatione milliarium & differentiæ longitudinis, item numerus productus ex commutatione differentiæ Latitudinis in milliaria, uterque seorsim ducitur in sese, & numeri ad se invicem adduntur. 7. Ex hoc aggregato additorum numerorum extrahitur radix, & habetur locorum distantia quæsita.

(b) XLII. *Data hora nocturna sive diurna Globus Cœlestis ad situm cœli ita componitur.* Solis locus applicatur Meridiano & Index Horarius horæ XII meridianæ. Deinde convertitur Globus in Occidentem, donec index ostendat horam illam, qua cœli situm cognoscere cupis. Globus eo situ firmatus dispositioni cœli & siderum convenit. Potest etiam Globus ita componi per Altitudinem Solis cognitam de die; & per Altitudinem stellarum de nocte.

(c) XLIII. *Ortus Æquinoctialis est*, quo Sol oritur in primo gradu Arietis, & primo gradu Libræ: Unde spirat Subsolanus; *the East Wind*, cui directe opponitur Occasus Æquinoctialis, unde spirat Zephyrus, *the West Wind.*

(d) XLIV. *Ortus Solstitialis Æstivus est*, quo Sol oritur in primo gradu Cancri; unde spirat Cæcias, *the North-East Wind*; cui opponitur Occasus Brumalis, unde spirat Africus, *the South-West Wind.*

(e) XLV. *Ortus Solstitialis Brumalis est*, quo Sol oritur in primo gradu Capricorni; unde spirat Vulturnus, *the South-East.* Cui opponitur Occasus Æstivus; unde spirat Caurus seu Corus, *the North-West.*

(f) XLVI. *Polus Mundi* 4 fere gradibus abest a Stella in extrema cauda Ursæ minoris; quæ hinc appellatur *Stella Polaris.*

(g) XLVII. Polo in Globo cœlesti recte elevato, creta acuminata applicatur Horizonti versus Meridiem, ubi secatur a Meridiano, & converso Globo describitur circulus. Deinde idem faciendum in Horizonte versus Septemtrionem; Quo facto duo isti circuli creta notati indicant *quæ stellæ nunquam, quæ quandoque, & quæ perpetuo appareant.*

(h) XLVIII. *Declinatio Solis sive stellæ nihil aliud est, quam distantia ejus ab Æquatore numerata in Meridiano.* Ea vero invenitur hoc modo: Locus Solis, sive stella applicatur Meridiano, & numerantur gradus Meridiani inter Æquatorem & Locum Solis sive stellam.

(i) XLIX. *Stellæ alicujus situs ad certam horam explioratur hoc modo.* Locus Solis applicatur Meridiano, & index Horarius horæ XII. Hinc Globus vertitur, donec Index datam monstret horam. Postea ex Zenith Circulus Verticalis applicatur loco stellæ, & statim in Horizonte apparet, versus quam cœli partem stella ista consistat.

(k) L. Polo recte elevato, & Globo rite constituto, hora notatur in Circulo Horario, & ex Zenith demittitur Circulus Verticalis per locum Solis, vel centrum stellæ; & gradus ab Horizonte usque ad Locum Solis vel stellam numerantur. *Altitudo* enim *nihil aliud est, quam distantia Solis vel Stellæ ab Horizonte numerata in Circulo verticali per Solis aut Stellæ corpus & Zenith transeunte.*

(l) LI. Stellæ, Solis sive alterius Planetæ gradus in signo Zodiaci, in quo certo anni tempore constituit, creta notatur & applicatur Meridiano; ibique monstratur ejus *maxima* seu *summa Altitudo.*

LII. *Altitudo Æquinoctialis nihil est aliud, quam arcus Meridiani inter Æquinoctialem & Horizontem interceptus*; *ista* invenitur hoc modo. Globo ad elevationem Poli constituto in Meridiano numerantur gradus inter Æquatorem & Horizontem intercepti.

LIII. *Distantia Solis vel stellæ alicujus a Zenith investigatur hoc modo*; Altitudo stellæ inventæ auferatur a 90, & habetur distantia quæsita.

LIV. Globo ad elevationem Poli constituto, loco Solis in Ecliptica notato & Meridiano applicato; ac indice horæ XII quum stella adjungitur Horizonti ad Orientem, vel Occidentem, seu Meridiano ad Austrum vel Boream, index horam noctis ad diem propositum ostendet.

(m) LV. *Longitudo stellæ est distantia ejus a principio Arietis in Zodiaco numerata secundum seriem signorum*; *illa investigatur* hoc modo: *Quadrans Altitudinis* admovetur Zenith, ut transeat per medium stellæ usque ad Ecliptricam. Deinde numerantur gradus a principio Arietis usque ad locum Quadrante notatum.

(n) LVI. *Latitudo stellæ est distantia ejus ab Ecliptica. Ea invenitur hoc modo*: Quadrans Altitudinis applicatur Zenith, & numerantur gradus inter ipsam stellam & Ecliptricam.

(o) LVII. *Latitudo inter Ortum & Occasum Solis invenitur hoc modo.* In Horizontis ora numerantur gradus inter locum Solis applicatum ad Orientem, & Occidentem Horizontis.

(p) LVIII. Poetæ veteres & Rei Rusticæ Scriptores tempora Æquinoctiorum, Solstitiorum, Arationis, Sationis, Messis & aliarum operarum rusticarum describunt per tres diversos signorum ac stellarum ratione Horizontis, & radiorum Solis Ortus & Occasus, quos vocant *Cosmicum, Acronychum, & Heliacum.* Cosmicus & Acronychus [f] sumuntur penes Horizontem: Heliacus [g] ad Solem refertur. (q) *Ortus Cosmicus*, qui & *Matutinus* dicitur, est, quando stella una cum Sole, vel paulo post, supra Horizontem emergit [h], *quæ tamen propter lumen Solare*

(a) Quæ loca & Longitudine & Latitudine differunt. (b) XLII. Globum cœlestem ad situm cœli componere. (c) XLIII. Ortum & Occasum ostendere Æquinoctialem. (d) XLIV. Ostendere Ortum Solstitialem Æstivum. (e) XLV. Ortum monstrare Solstitialem Brumalem. (f) XLVI. Monstrare Polum Mundi. (g) XLVII. Ostendere stellas, quæ nobis nunquam occidant, & quæ nunquam nobis oriantur. (h) XLVIII. Declinationem Solis vel Stellæ invenire. (i) XLIX. Explorare, in qua Mundi plaga, quavis hora, stella consistat. (k) L. Altitudinem Solis aut stellarum invenire. (l) LI. Solis aut stellarum altitudinem maximam indagare. (m) LV. Longitudinem stellæ invenire (n) LVI. Invenire Latitudinem stellæ. (o) LVII. Latitudinem inter Ortum & Occasum invenire. (p) LVIII Ortum & Occasum stellarum invenire secundum Poetas. (q) Ortus Cosmicus.

cerni non poteſt. (a) *Occaſus Coſmicus* eſt, quando ſtella infra Horizontem deſcendit, eſtque matutina aſtri ſub Horizontem Occidentalem deſcenſio, Sole ex adverſo ſupra Horizontem [*i*] oriente [*k*]. (b) *Ortus Acronychus*, qui & *Veſpertinus* dicitur, eſt, quando ſtella ſupra Horizontem aſſurgit, Sole ex adverſo infra Horizontem deſcendente. (c) *Occaſus Acronychus* eſt, quando ſtella una cum Sole infra Horizontem [*l*] deſcendit [*m*]: Occidunt itaque ſtellæ *Acronychæ*, quæ *Coſmice* oriuntur; quæ autem *Acronychæ* oriuntur, *Coſmice* occidunt, juxta verſiculos:

Coſmice deſcendit ſignum, quod *Acronyche* ſurgit:
Cronyche deſcendit ſignum quod *Coſmice* ſurgit.

(d) *Heliacus ortus* eſt, quando ſtella, quæ antea propter Solis vicinitatem non conſpiciebatur, ipſo remoto, emergit & [*n*] apparere incipit; unde proprie *Emerſus* & *Apparitio* appellatur. (e) *Occaſus Heliacus, qui verius* occultatio *poſſet dici*, eſt, quando ſtella, quæ antea propter Solis majorem ab ea diſtantiam conſpiciebatur, jam ipſo appropinquante, apparere deſinit. Hinc *ortus & occaſus Heliacus* cognoſcitur ex diſtantia ſtellæ a loco Solis ſub Zodiaco, quæ tamen pro magnitudine ſtellarum diſcrepat, ſi quidem Majores breviori a Sole intervallo conſpici poſſunt; Minores etiam ſatis longa intercapedine occultantur. Unde ſit, ut ſtellæ fixæ primi ordinis in magnitudine non videantur, niſi Sole diſtante duodecim gradibus. Secundæ magnitudinis XIII gr. Tertiæ XIV gr. Quartæ XV gr. Quintæ XVI gr. Sextæ XVII gr. Et Minutiſſimæ per XVIII gr. Ex hâc diverſitate apparentiæ ſtellarum earum diſtinctiones in certas magnitudines originem ſuam traxiſſe videntur.

(f) LIX. *Quo anni tempore ſtella hoc noſtro ſeculo oriatur vel occidat Coſmice & Acronyche, pulchre indicat Globus cœleſtis* h. m. Globo in ſua elevatione conſtituto, adjungitur quævis ſtella Horizonti ad Orientem, notaturque gradus Eclipticæ in eadem Orientis parte Horizontem ſtringens. Quando Sol gradum illum Eclipticæ obtinet, oritur ſtella illa *Coſmice*. Si vero Sol gradum oppoſitum in parte Occidentis occupat, ſtella data oritur *Acronyche*.

(g) LX. *Occaſus Coſmicus & Acronychus ex Globo cognoſcuntur hoc modo.* Stella ducitur ad Horizontis Partem Occidentalem; & deinde conſiderantur gradus Eclipticæ, qui ab Horizonte tam ad Occidentem, quam ad Orientem interſecantur. Sol, ſi exiſtit in gradu interſectionis ad Orientem, facit, ut ſtella ea *Coſmice* occidat: *Acronyche* vero, ſi exiſtit in interſectionis gradu ad Occidentem.

(h) LXI. *Ortus & Occaſus Heliacus inveniuntur* h. m. Locus Solis creta notatur, ad Horizontem devolvitur, circinus ad XV gradus Æquatoris extenditur, atque ex loco Solis altero circini pede deſcribitur circulus: quo quæcunque ſtellæ tanguntur, *Heliace* oriuntur, id eſt, conſpici poſſunt, dum a radiis Solis relinquuntur. Occidunt autem ſtellæ *Heliace*, quæ vel ob radios Solares interdiu non apparent, vel intra circulum priori modo latent.

(i) LXII. Inveſtigatur punctum Eclipticæ, cum quo ſtella oritur vel occidit. Deinde confertur occaſus vel ortus ſpecies cum puncto Eclipticæ, cum quo ſtella oritur vel occidit. Hæc conjuncta demum oſtendunt locum Solis, ex quo tempus facile pateſcit. Exemplo rem declarabimus. Virgilius lib. 1. Georg. tempus vernum quo legumina ſeruntur, expreſſit his verbis:

Candidus auratis aperit cum cornibus annum
Taurus: & adverſo cedens Canis occidit aſtro.

Id eſt, quum Hyades in fronte Tauri Romæ Coſmice cum Sole in 21 gr. Tauri oriebantur, quod fit ineunte vere, 8 Maji: quo tempore Canis major ſeu Sirius occidit veſperi Acronyche, nempe 9 Maji in 22 gr. Tauri. Sic verſus ejuſdem Poetæ eodem libro:

Ante tibi Eoæ Atlantides abſcondantur,

Notat tempus, antequam Plejades, [*o*] Atlantis filiæ, in dorſo Tauri occidant Coſmice, quod fit cum quarto gr. Tauri, quando Sol in oppoſito loco eſt, nempe in quarto gr. Scorpionis. Sic Ovidius lib. VI. Faſtorum de Calendis Juniis:

Tunc oritur magni præpes adunca Jovis.

I Junii Sol eſt in 14 gradu geminorum: Sed præpes adunca Jovis, id eſt, Aquila oriebatur Romæ cum 10 gr. Sagittarii. Deſcribitur igitur ortus Acronychus.

(k) LXIII. *Quo anni tempore hi Ortus & Occaſus Poetici contingant, invenitur hoc modo.* Applicatur ſtella, cujus Ortus aut Occaſus Poeticus inquiritur, Horizonti; & gradus Zodiaci, qui una Horizontem ſtringit, notatur; qui in ora Horizontis intima quæritur; cui certus dies alicujus menſis reſpondere deprehenditur; atque is eſt, qui quærebatur dies.

(l) LXIV. In plano ducitur circulus pro arbitrio magnus, iſque dividitur per duas diametros; quarum altera dirigitur ad Septemtrionem, ac refert horam XII. Circulo iſto in 4 quadrantes per diametros diviſo; ipſi etiam quadrantes dividuntur in 90 gradus; ac quilibet gradus in tot partes minores, quot ſpatium ejus admittit. Deinde Globus diſponitur ad Elevationem loci dati, & Colurus Solſtitiorum applicatur Meridiano, atque index horæ XII. Hinc Globus convertitur verſus occaſum, donec index oſtendat horam primam poſt meridiem, ſive donec XV gradus Æquatoris pertranſeant Meridianum. In eo Globi ſitu notatur gradus Horizontis quem interſecet aut tangat Colurus, & quot gradus Horizontis a Meridiano ad notatum locum interjacent, tot in deſcripta peripheria utrinque ex lateribus horæ XII numerantur: in hac diſtantia ſignatur hor. I & XI. Circumvoluto iterum Globo donec alii XV gradus Meridianum tranſeant ſive index monſtret horam XI; idem Colurus indicat diſtantiam horæ XI & X. Pari modo reliquarum horarum diſtantiæ ad XV gradus Æquatoris in Horizonte ſignantur, & transferuntur in planum fabricando Horologio deſtinatum; donec principium Cancri attingat Horizontem, & diem ad Elevationem datam oſtendat longiſſimum. Hujus Sciatherici index educitur ex centro circuli verſus polum parallele cum axe Mundi, ejuſque elevatione in altero quadrante; & ex illius indicis extremitate alia linea ad

(a) Occaſus Coſmicus. (b) Ortus Acronychus. (c) Occaſus Acronychus. (d) Ortus Heliacus. (e) Occaſus Heliacus. (f) LIX. Ortum & occaſum Coſmicum & Acronychum invenire. (g) LX. Occaſum Coſmicum & Acronychum inveſtigare. (h) LXI. Ortum & occaſum Heliacum invenire. (i) LXII. Ex cognita ortus vel occaſus alicujus ſtellæ ſpecie tempus vel diem invenire. (k) LXIII. Invenire, quo anni tempore ortus & occaſus hi Poetici contingunt. (l) LXIV. Ex Globo deſcribere Sciatericum Horizontale.

ad lineam horæ XII. Hic Trigonus ex ære aut aliâ materia factus ad perpendiculum erectus, latere suo obliquo dirigitur in Polum; qui parallelus cum axe Mundi lineas horarias obumbrando indicat horas.

(a) LXV. Præter circulos supra explicatos in Globo Cœlesti reperiuntur Asterismi. Est autem *Asterismus* [p] multitudo stellarum fixarum ad certæ figuræ similitudinem, cujus imaginem situ suo & ordine retinent, quam Astronomi excogitarunt. Veteres Asterismos fecerunt, ex stellis fixis 1022 visibilibus, XLVIII: XII Asterismi sunt in Zodiaco, & XXXVI extra eundem. Quæ in Zodiaco sunt astra, animalium imaginibus notantur: unde Zodiaco nomen. Asterismi extra Zodiacum *Boreales*, sunt XXI, & *Australes* XV. Omnes illi Asterismi hisce versibus comprehenduntur.

Ad Boreæ partes ter septem sidera fulgent:

Arcti, Draco, Bootes, Gemma, Corona, Genuque
Prolapsus, Lyra, Avis, Cepheus, & Cassiopeæ
Auriga, Perseus, Deltoton, & Andromedæ astrum,
Pegasus, & Delphin, Telum, hinc Aquila, Anguitenensque.

Signifer inde subest bis sex qui sidera complet.

Sunt Aries, Taurus, Gemini, &c.

Post ter quinque tibi signa hæc vertuntur ad Austrum.

Cetus, & Eridanus, Lepus, & nimbosus Orion,
Syrius, & Procyon, Argo navis, Hydraque, Crater,
Corvus, Centaurus, Lupus, Ara, Corollaque,
Piscis.

Sidera bis sex sunt, quæ non protrudit Horizon.

Phœnix, cum Musca, Chamæleon, atque Columba,
Trigonon, inde volans Piscis, Volucris Paradisi,
Indus, Cauda Nepæ, Pavo, Ardeaque Indica
Pica.

(b) *Hactenus de Globorum usu*; sequuntur jam nonnulla, quæ faciunt ad Tabulas Geographicas explicandas & recte usurpandas. *Mappa seu Charta Geographica est pictura, qua situs Terræ vel ejus partes in plano artificiose describuntur.* Estque vel Universalis vel Particularis. (c) *Universalis*, quæ universum Terrarum Orbem depictum exhibet. In ea observanda est primum *pictura necessaria Geographica*, quæ constat Circulis Geographicis, Locorumque picturis. Circuli hic sunt iidem, qui habentur in Globo Terrestri. (d) 1. *Æquator*, ejusque *Paralleli*, seu *Æquatores Secundarii*, X gradibus a se invicem distantes, numero XVI. Extenditur Æquator in lineam rectam per utramque faciem Tabulæ; ac dividitur in suas areolas, quæ significant gradus, quorum in una Tabulæ facie sunt 180, & totidem in altera: in medio facierum partes Æquatoris sunt continuæ. (e) 2. *Meridianus*, & ejusdem *Secundarii* XXXIV. Cingit Meridianus extremam oram utriusque faciei Tabulæ; ita ut duo appareant Meridiani, qui duo tamen ita sunt considerandi, tamquam in unum coaluissent. Si Tabula non est rotunda, sed quadrata, tum Meridiani in rectum extenduntur. (f) *Meridiani secundarii* in Tabula Geographica sunt lineæ instar semicirculorum, intra primarii Meridiani ambitum, per denos quosque gradus Æquatoris versus utrumque Polum ductæ. (g) 3. *Zodiacus* quoque nonnunquam additur; magis tamen ornatus, quam usus causa. (h) 4. Appinguntur Tropici: & demum (i) 5. duo Polares. (k) *Pictura Hydrographica* seu *Nautica* hic eadem apparet, quæ in Globo; *Rhomborum* videlicet & *Pyxidis Nauticæ* sive *Compassi*. (l) *Locorum Pictura* quoque eadem est in Mappis, quæ in Globo. Sunt autem loca vel *Majora*; ut Regiones, Insulæ, Maria, Flumina; limites Regionum punctis indicantur, & diversis pinguntur coloribus: Vel *Minora*, ut Montes, Sylvæ, Scopuli; Urbes nominibus suis & turribus notantur. Præter has (m) *picturas* necessarias Mappæ quoque habent *non necessarias*, veluti Avium, Navium, Animalium, &c. ad oblectamenta oculorum factas; ad argumentum, ejusmodi animalia in iis locis nasci. In nonnullarum Mapparum ora variarum nationum formæ & habitus conspiciuntur. Cæterum in Mappis universalibus eodem artificio, quo in Globo, ostenduntur quinque (n) *Zonæ*, quatuor *Mundi Cardines*, *Magnitudo Terræ*, *Amphiscii*, *Heteroscii*, *Ascii*, *Periscii*, *Antœci*, *Periœci*, *Synœci*, *Antipodes*, *Locorum Longitudines & Latitudines*, *Distantiæ*, & *Situs Positionis*; quæ *loca citius* habent meridiem, & quæ *tardius*; *iter nauticum* quoque ad has Mappas institui potest. Sunt etiam Mappæ, quæ habent (o) *Climata* adscripta: Ex iis cognoscuntur Paralleli, & dies Solstitialis: illi, si Clima duplicatur; hic vero, si Climati dimidiato addis XII. Hactenus de Mappa Universali. Jam sequuntur (p) *Particulares*; eæque sunt vel *Majores*, in quibus majores Orbis partes, ut Europa, Asia, Africa, America depinguntur; vel *Minores*, in quibus certæ Provinciæ delineantur. Habent etiam Mappæ Particulares picturam necessariam, veluti Circulorum, Scalæ milliarium & Locorum. *Circuli Majores*, (q) *Æquator* videlicet, & (r) *Meridianus*, in Tabula Europæ non apparent; quia nullus in Europa locus sub Æquatore situs est, neque Meridianus primarius ob eandem causam appingitur. Ita quoque neque *Circuli Minores*, (s) *Tropici & Polares*, pinguntur, nisi in illis Tabulis, quarum loca his Circulis subjecta sunt, aut affinia. Loco Æquatoris & Meridiani pingitur aliquid Analogum ad inveniendas Longitudineis & Latitudineis locorum, Hoc Analogum habet lineas respondentes vel Æquatori, vel Meridiano. Hæ lineæ ad oras Mapparum pinguntur cum graduum numero. Quæ Æquatori respondent, & ejusdem sunt Paralleli, ductæ sunt transversæ ad oram Tabulæ ab Ortu in Occasum, & vocantur (t) *Scalæ Longitudinis*; lineæ adscendentes & descendentes, & pictæ sunt in ora Tabulæ a Septemtrione quod in iis numerantur gradus Longitudinis. Quæ Meridiano respondent, sunt in Meridiem, & vocantur (v) *Scalæ Latitudinis*. Per hanc cognoscitur loci Latitudo; ut per illam ejus Longitudo. (x) *Scala milliarium* in nonnullis Mappis pingitur *Simplex*, & continet mensuram milliarium unius generis. In aliis *composita* est, & distincte habet milliaria vel Germanica, Gallica, Italica, vel maxima, mediocria, & minima Germanica. Nomina Regionum atque Urbium facile cognoscuntur. Pictura Urbium distinguitur diversis formis; ut pictori in mentem venit,

(a) LXV. Quid Asterismus. (b) De Tabulis Geographicis. (c) Mappa Universalis. (d) 1. Æquator & Paralleli. (e) 2. Meridianus. (f) Meridiani secundarii. (g) 3. Zodiacus. (h) 4. Tropici. (i) 5 Polares. (k) Pictura Hydrographica. (l) Locorum pictura. (m) Picturæ non necessariæ. (n) Zonæ (o) Climata. (p) Mappæ particulares. (q) Æquator. (r) Meridianus. (s) Tropici & Polares. (t) Scala Longitudinis. (v) Scala Latitudinis. (x) Scala milliarium.

Urbes a vicis, Vicos a caſtellis & arcibus, Arces a monaſteriis, Monaſteria a pagis diſcernere. Solet tamen appingi Tabella cum diverſis turribus & ædibus, addita explicatione quid quæque forma in Mappa ſignificat. Academiæ plerumque indicantur ſtellulis; Epiſcopatus crucibus; Arces turribus. Demum (a) *Pyxis Nautica* ſive *Compaſſus* in aliquibus Tabulis additur, ut ejus beneficio Tabula ad plagas Mundi componi recte poſſit. In pleriſque tamen quatuor Mundi cardines ad oram Tabulæ leguntur. Præter has picturas Tabulæ Particulares etiam habent figuras non neceſſarias, videlicet navium, fructuum, variorum animalium, & hominum quoque; quibus incolarum ſtudia, mores & terræ iſtius naturam indicare volunt pictores. Interdum additur Dedicatio cum ſuis ornamentis. Particularium (b) Mapparum uſus ex Univerſalium ipſiuſque Globi uſu facile cognoſcitur. 1. In qua *Zona* ſita ſit Regio, ex Elevatione Poli & loci Longitudine diſcitur. 2. *Amplitudo Regionis* cognoſcitur, ſi gradus Longitudinis & Latitudinis ad oram Mappæ per XV in milliaria convertuntur; & minuta ex LX. judicantur. 3. *Longitudo loci* invenitur, ſi ex ora ſuperiore ad inferiorem in iiſdem gradibus ita ducitur filum, vel Regula, vulgo *Liniale*, ut per loci centrum tranſeat. 4. Latitudo loci habetur, ſi per gradus & minuta eodem modo ex Oriente in Occaſum ducitur filum. 5. Tabula ad *plagas Mundi* recte diſponitur ſecundum ſitum Pyxidis Nauticæ vel ſecundum Lineam Meridianam. 6. Hinc reliqui *cardines Mundi* facile obſervantur. 7. *Situs loci* invenitur, ſi Elevatione ejus præcognita, filo per lineam Analogicam tranſverſam quæritur: qui ſi non apparet adſcriptus, Longitudo etiam ejus ex Tabulis Geographicis petitur, & filis ita duobus in crucem ad Longitudinem & Latitudinem, ſitus ejus in media interſectione eſſe judicatur. 8. *Situs Poſitionis*, vel verſus quam plagam Mundi alter locus ſitus ſit, intelligitur, ſi a noſtro loco filum per alterum locum dûcimus, & in ora plagam Mundi, ad quam tendit, obſervamus. 9. *Diſtantia locorum* ex appoſitis milliarium ſcalis invenitur hoc modo: Unus pes circini uni infigitur urbi (ſed pedes circini non in turres, nec in nomina urbium; ſed in circelli centrum collocandi ſunt) alter pes alteri: deinde circinus ad ſcalam milliarium applicatur; & conſtat locorum illorum diſtantia. Si vero ſpatium inter duo loca ipſa ſcala eſt longius, circinus extenditur ad ſcalæ longitudinem, qua ſervata ſecundum lineam rectam ex uno loco in alium proceditur, & quoties circini pes promovetur, toties tot numerantur milliaria, quot ſcala illa continentur. Locorum diſtantia etiam invenitur, ſi filum ab una urbe ad aliam extenditur hoc modo: Filum inſeritur ſpatiolo rotundo, unicuique urbi appicto, & extenditur ad aliam; deinde applicatur ad ſcalam milliarium; quam ſi excedit filum, toties repetitur extenſio illa, donec ad finem fili perveniatur. *Atque hæc jam ſufficiant. Plura de his cognituru legat Auctores, qui hanc doctrinam ex profeſſo tradiderunt, ac in primis Clariſſimi Varenii Geographiam Generalem. Adriani Metii tractatum de genuino uſu utriuſque globi, Franciſci Junctini commentaria in capit. Sphæræ mundi Joannis de Sacro Boſco, Guilielmi Blaeu Inſt. de uſu Globorum, Sebaſtiani Theodorici Winſhemii Quæſtiones Sphæricas, &c.*

HEKELII.

[c] Quomodo autem *Longitudo alicujus rei Geometrice* invenitur, vid. apud *Bened. Hedræum* in nova & accurata *Aſtrolabii Geometrici* Structura P. I. Membr. II. Probl. 13. p. 31. ſeq.

[d] Vid. Hedræi loc. cit. Part. II. Membr. II. Probl. 7. p. 76.

[e] Conf. *Hedræi* Part. I. de *Aſtrolabii Geometrici Structura* Membr. II. Probl. XVII, XVIII, XIX, XX, XXI, & XXII. p. 36, ſeq.

[f] Qui *veri* dicuntur.

[g] Qui *apparens*.

[h] Et oritur.

[i] Seu ſe elevante.

[k] Dicitur autem *Coſmicus*, recepta appellatione, quaſi *Mundanus*, quia extremi Cœli motu *Solem* & reliquas *Stellas* omneis ſupra *Horizontem* evehentis, vel ex adverſo deprimentis, perficitur. Vel quod ejuſmodi *Stellarum* aſcenſiones & deſcenſiones in aere & rebus naſcentibus efficaciſſimæ ſunt.

[l] Seu occidit.

[m] Derivatur autem *Acronychus* ab ἄκρος quod *initium*, ſeu *terminum* denotat, & νὺξ, νυκτὸς, h. e. *nox*, quaſi dicatur *Ortus & Occaſus*, qui fiunt ſub initium Noctis.

[n] Noctu iterum.

[o] ſ. *Vergiliæ, Pleionis Filiæ.*

[p] Seu *Stellarum in aliquam figuram collectio.*

REISKII.

2. Beneficio Globi Sole lucente cognoſcere horam loci, cujus latitudo data eſt.

(a) Pyxis Nautica. (b) Mapparum uſus.

LIBER

OCEANUS SEPTENTRIONALIS

CRONIA

MARE CRONIUM

MARE

AMALCHIUM

Arctic. Circulus

SCYTHIÆ

OCEANUS ATLANTICUS

INSULÆ CELTICÆ

OCEANUS GERMANICUS

Hyperborei montes qui et Obii

Postea Sarmatæ qui et Russi

MASSAGETÆ

PARS

SARMATÆ

TURCÆ

Mare Caspium

Oceanus Gallicus

GALLI

HISPANI

CELTÆ

THRACES

Pontus Euxinus

MOSCHI

ASIÆ

MARE

Macedonia

Græcia

Peloponnesus

AFRICÆ PARS

INTERNUM

EUROPÆ

Millia Passuum

Meridies

Occidens

LIBER SECUNDUS.

CAPUT I.

Summa Europæ descriptio.

PRIMUM ergo de *Europa* [a] dicemus, longe terrarum celebratissima, cum ob armorum virtutem, tum propter literarum gloriam, quibus omni ævo reliquis Orbis partibus antestitit. *Terminos* habet, ab Oriente, qua Asiæ jungitur, quos superiori capite diximus; a meridie, mare Internum, fretum Herculeum, & Atlanticum mare; ab Occidente item mare Atlanticum; ab Septemtrionibus mare Hyperboreum, sive Septemtrionale. [b] *Longitudo* ejus summa est inter Hispaniæ promontorium Sacrum, quod vulgo nunc dicitur, *Cabo de Vincente*, ad Obii fluminis ostium, milliarium Germanicorum circiter IↃ CCCC: *Latitudo* maxima a Tænaro Peloponnesi promontorio ad Scricofinniæ promontorium Rutubas, vulgo nunc *Noortkyn* dictum, mill. IↃL.

Europæ termini.

Ejus Longitudo & Latitudo.

II. Divisa olim fuit in varias genteis *Regionesque*; quarum nomina, etiam nunc clara, sunt ista: *Hispania, Gallia, Germania, Vindelicia, Rhætia, Italia, Noricum, Pannonia, Illyricum, Epirus, Græcia, Macedonia, Thracia, Mœsia, Dacia, & Sarmatia.* In *insulis* vero Oceani maximis, *Britannia, Hibernia, Thule*: maris interni, *Baleares* duæ, *Sicilia, Sardinia, Corsica, Creta, Eubœa*, cum aliis minoribus sine numero. Hodie dividitur in complura *regna*, atque principatus. Regnorum præcipua sunt, *Hispania, Gallia, Anglia, Scotia, Hibernia, Norvegia, Suedia, Dania, Germania*, quæ dignitatem Romani obtinet Imperii; dein *Polonia, Bojohemia, Ungaria, Slavonia, Croatia, Dalmatia, Bosnia, Servia, Bulgaria, Tartaria minor*, sive Precopensis; item *Regnum Neapolitanum*, & *Sicilia. Archiducatus* unus est *Austriæ*; *magni ducatus* tres, *Moscovia, Lituania*, & *Tuscia. Ducatus & principatus innumeri.* 1

Europæ divisio.

III. *Figuram*

HEKELII.

[a] JAN. JACOB. BOISSARDUS, *Venustinus*, Libr. II. *Epigr.* ult. p. 399. de *quatuor Orbis partibus* hunc in modum canit:

Artium genitrix, Scientiarumque
EUROPA, ut fuit, estque, eritque semper,
Rerum flamine fulgido celebris,
Et Dente Indo ASIA est, odoribusque.
Auro fertilis atque Margaritis
Est, & Murice dives AFRA Tellus.
Balsamum AMERICI ferunt, Piperque
Thus & Zinziber, & flagrans Amomum.

Alias EUROPAM in *specie* descripserunt CHRIST. HEIDMANNUS & CYRIACUS LENTULUS. Hujus *Descriptio* impressa est *Herbornæ Nass.* A°. 1650, in 8 f. *Illius* autem *Gualtherbyti* A°. 1658. in 4. Videndæ quoque sunt *Illustres & Miscellaneæ Disquisitiones ad EUROPAM pertinentes* ap. ANTON. THYSIUM in *Memorabilib. celebrior. vett. Rerumpublicar.* Cap. XV. p. 4. 18. seqq. *Ludg. Batav.* A°. 1646. in f. 16 edit.

[b] Conf. *Petri Apiani* Declaratio & Usus *Typi Cosmographici Ratisbonæ* litteris *Kholianis*, anno non adjecto, in 4 f. primum impressâ, Not. † 4 fac. a.

REISKII.

1 (a) Europa quidem continentium magnarum minima, neque primis hominibus habitata, cultissima tamen & longe populosissima, sedes doctrinæ humanissimæ diuturna, quin Asiæ Africæque olim Græcos inter Romanosque domina: Hujus limites natura constituit certos Mari & Ponto Euxino; ambiguos ab oriente uno, nec Geographis plane cognitos reliquit, qui Tanain, Volgam, Obiumque figunt. Nomen unde suum adsumserit, quisque illud imposuerit ab Herodoto nescitur; a Fullero in sacr. Miscell. Lib. IV. c. 10. ad Græcam originem deducitur, quasi εὐρυώπτης dixeris; probabilius a Bocharto Geogr. Lib. IV. c. 33. ad Punicam quasi ארב אפא i. e. *terra* λευκοπρόσωπος, ab vultus candore, quo Europæi superant: (b) Unde soror Cadmi etiam Europa ipso judice dicta fuit, tanquam *alba facie virgo.* Nomen ergo Asiaticis debetur, neque iis tamen adhuc placet; quoniam Turcis, Arabibus, Abyssinis etiam Europæi ut plurimum Franci *al Ifranges* aut *al Fhrangues* vocantur. (c) Ho-

(a) Europæ termini. (b) Denominatio.

Figura Draconis, & Fœminæ sedentis.

III. *Figuram* universæ Europæ Strabo dedit *Draconis*, cujus caput Hispania, collum Gallia, corpus Germania, alæ dextra lævaque Italia ac Cimbrica peninsula. Nostro ævo quidam *fœminæ sedentis* speciem ei tribuerunt, cujus *caput* Hispania, collum extrema Gallia, qua Pyrenæis subjacet montibus: *pectus* ipsa Gallia, *brachia* Italia ac Britannia, *venter* Germania, *umbilicus* Bojohæmia. *Reliquum corporis* sub vestibus late circa sedem diffusis implent Norvegia, Dania, Suedia, Finnia, Livonia, Lituania, Prussia, Polonia, Ungaria, Slavonia, Croatia, Dalmatia, Græcia, Thracia, Servia, Bulgaria, Transilvania, Valachia, Moldavia, Tartaria Precopensis, & Moscovia. Sed summa Europæ in parteis divisio postquam tradita est, singulas nunc ejus regioneis inspiciamus. *a*

(a) Hodierna Europa circiter triginta provincias majores complectitur, in iisque *classes statuum Imperantium quatuor. Primæ* classi tria subsunt imperia; nempe Romano-Germanicum, Turcicum, & Moscoviticum: *Secundæ classi* regna novem; (1) Hispanicum multis accessionibus potens; (2) Gallicum, auctu vario insigne; (3) Lusitanicum sive Portugallicum; (4) Britannicum e tribus unitum regnis, & aliis regionibus valens; (5) Hungaricum Turcis denuo ereptum, terrisque vicinis auctius; (6) Bohemicum & ipsum domo Austriacæ subjectum; (7) Polonicum; (8) Danico-Norwegicum; (9) Suecicum. *Tertiæ classi* Respubl. insunt liberæ; (1) Veneta regiis ornata Titulis; (2) Belgica confœderata, provinciis externis, potentia opibusque major; (3) Genuensis, regno Corsicæ, quod tenet, regium adepta locum; (4) Lucensis; (5) Helvetica tredecim pagos sive Cantones continens; (6) Rhætica uno fœdere conjuncta, sed triplici magistratui subjecta; (7) Respubl. Valesiorum una: Quibus addunt alii Genevensem, Ragusinam, & Rempubl. S. Marini parvam, in Urbinate Ducatu sitam. *Quartæ Classi* subsunt Principatus & Ducatus varii, quos inter eminent; (1) Status Ecclesiasticus sive Dominium Rom. Pontificis, multas Italicas terras & Avenionensem Galliæ regionem continens; (2) magnus Tusciæ Ducatus; (3) Sabaudicus; (4) Mutinensis; (5) Parmensis; (6) Mantuanus; (7) Principatus Mirandulæ; (8) Monacensis; (9) Transilvaniæ; (10) Moldaviæ; (11) Wallachiæ; (12) Chami Tartariæ Precopensis; (13) Status magni Magistri equitum Melitensium: Ut alios Principatus innumeros fere, Ducatus, Marchionatus, Landgraviatus, Comitatus & Baronatus sive Dynastias prætream. Confer Archontolog. Cosmic. Gothofred. Bosii in dissertat. de Statu Europæo, Sam. Puffendorf. Introduct. in statum Europ. plurelsque alios a Bosio Introduct. Notit. c. 4. laudatos.

BUNONIS.

a Unde huic Terræ nomen (b) *Europæ*, aut quis ejus exstiterit auctor, a nemine mortalium compertum scribit *Herodotus lib.* IV. Sunt tamen, qui nomen istud accepisse fabulose dicunt a nympha Oceani & Tethyos filia; vel potius Agenoris Tyriorum [c] regis, quam Jovem, in tauri speciem transformatum, rapuisse fabulantur. [d] Id quod alii a prædonibus factum interpretantur; quoniam navis tauri speciem præ se tulerit. Alii ab *Europe* Sicyoniorum rege dictam volunt *Europam*, quem Abrahami ætate rerum potitum credunt. Cæterum, antiquissimi Græcorum scriptores omnem Septentrionem in Europa, a Caspio mari; quod putarunt esse sinum, adeoque terminum inter Europam & Asiam, falso tamen statuerunt; ultra Euxinum Pontum, Istrum flumen, Mare Adriaticum, Alpium juga, Mare Internum; qua id Galliam Hispaniamque alluit, in tria divisérunt gentium genera, ac nomina, *Arimasporum*, *Sarmatarum*, & *Hyperboreorum*. Horum *Arimaspos* ad fauces Caspii maris posuere: his proximos versus Occasum *Sarmatas*: post hos ad Oceanum usque Atlanticum, & fretum Gaditanum *Hyperboreos*; sub quorum nomine comprehendebantur *Illyrii*, *Germani*, *Galli*, & *Hispani*, populique præterea in *insulis Britannicis*; quæ gentes universæ postmodum uno vocabulo (c) *Celtæ* fuere dictæ; ipsaque *Europa Celtica*. *Cluver. Germ. Antiq. lib.* 1. *cap.* 2. *Europam* cæteris Orbis partibus esse salubriorem, omnibus ad vitam necessariis abundare, ejusque incolas cæteras gentes superare cultura animi, & eruditione, fortitudine, armorumque studio, *Varro*, *Herodotus*, *Strabo*, *aliique tradunt auctores*.

HEKELII.

[c] S. Phœniciæ.
[d] Leg. *Ovidii* Lib. III. *Metamorph.* Fab. 1.

(a) Status imperantes quatuor. (b) Europa unde dicta. (c) Celtæ & Celtica.

CAP. II.

De Hispania.

I.

Hispaniæ commoda & dotes.

PRima terrarum est *Hispania*; [a] altrix semper Martiarum gentium regio; omni materia affluens, quæcunque aut pretio ambitiosa est, aut usu necessaria.

HEKELII.

[a] HISPANIÆ *Descriptionem* publicari curavit PAULUS MERULA Amstelodami A°. 1636. in f. 12, ubi & ead. f. A°. 1656. *Nova* HISPANIÆ & LUSITANIÆ *Descriptio* cum *Iconibus Civitatum* prodiit. Sed MARTINI ZEILLERI HISPANIA *Ulmæ* est excusa A°. 1637. *Monarchiam Hispanicam*, cujus sive *Hispanicæ Dominationis Arcana* A°. 1653. Ludg. Batav. in f. 12. sunt impressa, edi jussit THOMAS CAMPANELLA, &

HISPANIA Veteris et NOVÆ Descriptio sec. Cluverium

OCEANUS CANTABRICUM

GALLIÆ PARS

PYRENEI montes

CELTIBERIA

ASTURIA

GALLICIA

LEONA

CASTELLA VETUS

CASTILIA NOVA

NAVARRA

ARAGONIA

CATALONIA

VALENTIA

MURCIA

ESTREMADURA

LUSITANIA

BETICA

ALGARVE

OCEANUS OCCIDENTALIS

MARE MEDITERRANEUM

IBERICUM MARE

BALEARICUM MARE

SUCRONIENSIS SINUS

VIRGITANUS SINUS

GADITANUS SINUS

FRETUM HERCULEUM nunc FRETUM GIBRALTAR

Cde Ortegal · Cde de las Penas de Guzan · Cde Machichaca · Flaviobriga seu Bilbao · Adour R. · Baiona · Tarmec · Tantarbia · S. Jean de Luz · Placentia · Pompelopolis seu Pomplona · Iaca · Suessa · Huesca · Ebro R. · Tarragona · Tortosa · Dertosa · Tarraco · Barcino seu Barcelona · Gerunda · Girona · Cardona · Ilerda seu Lerida · Fraga · Iberus fl. · Sicuenca · Segovia · Abula seu Avila · Salamanca · Monoecus mons · Mons Argenteus · Sierra Morena · Sierra d. Segura · Sierra de Tovara · Sierra de Cazorla · Sierra de Gador · Sierra de Beria · Sierra de Ronda · Sierra de Xabea · Sierra de Tarifa · Sierra de Almeria · Sierra de Murcia · Sierra de Orcelles seu Orihuela · Sierra de Benidorm · Sierra de Martin · Sierra de Terrara prom. · Sierra de Cenia · Sierra de Montalban · Sierra de Monchique · Sierra de Caldeirao · Sierra de Arrabida · Sierra de Cintra · Sierra de Estrella · Sierra de Gata · Sierra de Francia · Sierra de Gredos · Sierra de Guadarama · Sierra de Ayllon · Sierra de Moncayo · Sierra de Cuenca · Sierra de Molina · Sierra de Alcaraz · Sierra de Segura · Sierra de Cazorla · Sierra de Ronda · Sierra de Tarifa · Sierra de Gador · Sierra de Almeria · Sierra de Be

saria. [b] viris & equis abundat: metallis auri, argenti, æris, ferri, plumbi albi nigrique tota ferme scatet: α frumenti, maxime vero vitium ac oleæ adeo ferax, ut sicubi ob penuriam aquarum effœta ac sui dissimilis est, linum tamen & spartum alat. Atque de hac Hispaniæ fertilitate quum omnes fere prisci Geographi consentiant, errare mihi videntur, qui Græco vocabulo eam Σπανίαν, ob *raritatem incolarum*, ac *locorum Asperitatem sterilitatemque*, dictam suspicantur, quamquam hac nostra ætate ubertas ejus præ aliis terris prædicari nequeat. Incommoda.

II. Ab *Hispano* Rege dictam vult Justinus. Ego ab urbe *Hispali*, ceu quondam totius regionis capite, nuncupatam conjecerim. Græci ab initio vocaverunt *Iberiam*, a flumine ejus celebratissimo *Ibero*; † non ab *Iberis* Asiæ populis; quos in Hispaniam perveniisse Varro tradidit. Iisdem Græcis fuit *Hesperia*; quod Occidentem versus ipsis sita fuerit. ℂ 1 Unde dicta.

† *Unde* Ἴβηρες, *Iberi* & *Celtiberi nobilissimus populus Hispaniæ. Cellarius Not. Orb. antiq. lib. 2. cap. 1.*

III. *Terminos* & quidem Amtelodami A°. jam denominato in f. 24. Quid autem proprie sit *Origo* & *Natura Hispanorum Primogenitorum*, docet LUDOVICUS MOLINA Libro singulari Lugduni A°. 1634. cum Additionib. in fol. publ. FRANCISCUM VICTORIAM, ab Oppido *Navarræ* Regni, *Victoria*, sic dictum, Theologiam Scholasticam *Parisiis* haustam primum in HISPANIAM aut intulisse, aut restaurasse, & *Salmanticæ* per plureis annos eam docuisse, diesque suos A°. 1546. ibidem clausisse, SERARIUS Commentar. ad Libr. I. *Maccab.* Cap. XIV. p. 718. autor est. Conf. clarissimi Viri *Johannis Gottfr. Olearii*, Amici mei veteris, *Abacus Patrologicus*, ab eodem dono mihi exhibitus, p. 168. Exstat & Ἀνάμνησις, sive *Commemoratio omnium Sanctorum* HISPANIÆ *per Dies anni digesta & concinnata ad Methodum Martyrologii Romani in VI Tomos* divisa & *Lugduni* A°. 1651. in fol. publicata. BARTHOLOMÆUS CASA, seu de *las* CASAS, ex CAROLI V. qui hunc virum in *Indias Occidentales* ad explorandum miserrimum *Indorum* statum misit, Confessionario *Episcopus Chiappensis* factus, de *Crudelitate* HISPANOR. *in* AMERICANOS Librum singularem scripsit, qui Francof. ad *Mœnum* A°. 1598 in 4. f. publici juris factus est. HISPANIÆ *Fluvios* descripsit BOISSARDUS Lib. I. Eleg. XXI. v. 61. seqq. Cæterum CLAUDIUS MARNIUS Francofurti ad *Mœn.* A°. 1608. prodire est nixus in 4. maj. f. HISPANIÆ *Bibliothecam*, in qua curiosus ac studiosus Lector multa reperire potest, quæ ad Statum *Politicum*, æque atque *Ecclesiasticum*, imimo ad cognoscendos multos eruditos Viros, *Philologos* inprimis *Historicos* atque *Poetas*, spectant,

BUNONIS.

« Olim Metallis adeo dives fuit Hispania, ut Phœnices ex argento, quod navibus onustis supererat, anchoras conflarent, ac Scipiones, Lentuli alique Romanorum duces plus quam DC millia argenti infecti pondo; XI millia argenti Oscensis, X millia auri; signati vero vim infinitam paucis annis ex illa in Italiam mitterent, id quod *Nonnius* ex *Livio* colligit. Nec hodie metalla desunt: sed iis parcitur, quamdiu India thesauros suos suppeditat. Hispania hodie *oleum purissimum* ex agro Hispalensi emittit: *Vinum generosissimum* ex Malagensi. *Aurum & argentum* ex America & Indiis importatum habet; Plurimum *Minii* ibidem effoditur; *Cerussa* optima conficitur: *Lana* tenuissima, *Panni pretiosi*, *pelles* probe maceratæ. Inde *quoque lapides specularis*, & varii coloris *marmora*, exportantur. Cæterum, *Strabo lib.* III. ait, Septemtrionalem ejus plagam ad habitandum incommodam esse; cum ob asperitatem regionis & cœli inclementiam, tum quod nulla gentibus cum aliis sint communia. Hodie ad istam plagam vastæ conspiciuntur solitudines, rupes, saltus, loca inculta, aquarum indiga. Porro venti nocturni adeo sunt insalubres, ut multis in provinciis habitationes destituantur fenestris, ac lumen per ædium portas excipiatur. [c] Solum aliis quoque in locis plurimis nudum conspicitur & inculturn; idque incolarum socordia; qui natura sua magis in arma, quam in aratra propensi sunt. Per longinquas in utramque Indiam expeditiones & continuata bella exhauritur juventus; in una Goa Indiæ Orientalis urbe perhibentur esse XX millia Lusitanorum. In Mexico IV millia Hispanorum, & in Cusco VI millia; hinc agricolarum infrequentia; hinc agri neglecti potius quam steriles cernuntur. Æstus insuper & pauca pluvia maturitatem fructuum impedit: quare Regis agri pluvia destituti, aqua insperguntur fluviatili. Omnes enim plerumque Hispani nobilitatem affectantes, respuunt agri labores; nihil igitur mirum, si Hispania priscam exuit faciem, & sui dissimilis facta est.

ℂ Hispania Græcis dicta est *Hesperia*, seu *Ultima*, ad differentiam Italiæ: quæ ipsa quoque Græcis appellata est Hesperia. *Diodoro Siculo* vocatur *Celtiberia*.

HEKELII.

[b] Vid. C. *Jul. Solini* Polyhist. c. XXXVI. p. 61. Edition. *Olivariano-Isingrinianæ* in fol. Sed Editio *Delriano-Plantiniana* in 8 facit p. 134. c. XXVI.

[c] Tamen Regio ejus, quæ in *Austros* vergit, universa fere eximie felix, præsertim quæ extra columnas porrigitur, ubi olim *Bæticæ* & *Lusitaniæ* Confinia, hodie *Andalusia*, cum adsitis *Granatæ*, *Castellæ novæ*, & *Portugalliæ* Partibus.

RÆISKII.

1 (a) Hispaniæ aut Spaniæ nomen ad verosimiliores ex lingua Punica origines Bochartus revocat Lib. III. Geograph. c. 7. Phœnicibus enim huc digressis ab multitudine cuniculorum ibi frequentissima regioni nova denominatio adhæsit, שפניה *Spania*, i. e.

(a) Hispaniæ denominatio,

Fjus termini.

III. *Terminos* habet ab Ortu ac Meridie Internum mare, Fretum Gaditanum, & Oceanum Atlanticum: ab occasu eundem Oceanum: a Septemtrionibus Oceanum Cantabricum, & Pyrenæa juga, quibus a Gallia submovetur. *Longitudo* ejus summa a *sacro promontorio*, quod vulgo est *Cabo de S. Vincente*, ad usque *Salsulæ fontem*, vulgo *Salsas*, in finibus Galliæ ad mare Internum, milliarium Germanicorum est circiter cxc. *Latitudo* a *Celtico promontorio*, quod vulgo *Cabo Finis terræ*, ad usque *promontorium Saturni*, vulgo nunc *Cabo de Palos*, milliarium cl. Oceani internique maris circumfusione pene insula efficitur: Pyrenæis jugis translitum maris arcentibus. *Strabo* corio bubulo expanso eam adsimilat: cujus parteis ad collum pertinentes in adhærentem ei Galliam porriguntur. γ

Longitudo.

Latitudo.

i. e. *cuniculosa regio*: Quoniam Hebræis & Pœnis פו *cuniculus* est. Hæc tamen animalcula suffossionibus infesta parum officiunt fertilitati aut felicitati, quam copia vini generosi, olei, salis, frugum & metallorum uberior Hispaniæ olim conciliavit, & adhuc conciliat. Sin quæ solo sterilitas inhæreat, hæc partim ab æstu immodico, partim ab hominum paucitate aut negligentia hodierna, partim ab antiquis gentium migrationibus provenisse dicitur. Præsertim illa parte, qua montes Pyrenæos proximos attingit, tanquam communes a natura Galliæ objectos terminos. (a) De quibus ad omnem controversiam præscindendam electis arbitris A. 1660. ita convenit, ut comitatus Karolotensis, promontorium Quiersium, præfectura Confluentina, & pars comit. Cerdoniæ una regno Gallico, pars altera versus Hispaniam sita Hispanico subesset: Id quod anno etiam superiori 1659, Tractatibus Pyrenæis aut Fasionicis constitui cœptum erat. Fabula vero de Pyrenæis duplex apud quosdam Græculos jactatur; una de Pyrene, regis filia, deque saltus incendio vel igne altera, quam Bochartus utramque repudiat.

BUNONIS.

γ (b) *Pyrenæos Montes* ab igne, quod crebris fulminibus feriantur, vel quod ejus sylvæ per pastores fuerint combustæ, dictos quidam volunt. Dividuntur in montes diversos: ex quibus eminet in Guipuscoja (c) *mons S. Adriani*, ubi adscensus periculosus. Ipse mons, ubi pervius est, nonnisi unum mulum ob angustiam admittit. In antro illo est fons, taberna vinaria, & sacellum. Accensis faculis per angustias in verticem montis adscenditur: ex quo Oceanus conspicitur Atlanticus. Necessitas & industria modum invenit, quo montem hunc faceret pervium, & in eo cryptam perfoderet, cujus latitudo mediocris; longitudo ad sagittæ jactum se extendit. Ex Hispania venienti angusta, obscura & deorsum ducens via obvenit. Ad exitum versus Galliam lux affulgere incipit, ibique antrum porta clauditur. Non longe hinc abest (d) *Rocida Vallis* (*Roncevalles*) celebris ab interitu Rolandi. *Mariana lib.* VII. *Rer. Hisp. c.* 11. Cæterum *quadratæ figuræ* Hispaniam esse, tradit *Justinus lib.* XLIV. *Orosius* vero & *Æthicus* eam faciunt *Trigonam.*

(a) Termini statuti. (b) Pyrenæi Montes. (c) Mons S. Adriani. (d) Rocida Vallis.

CAP. III.

Divisio Hispaniæ veteris.

I.

Bætica. † *Pomponius Melæ lib.* II. *Cap.* 6. *de Hispania.* * *Mariani montes hic metalli fodinis divites. Cellar. Lib.* 2. *Cap.* 1. In Bæturia. Turduli. Celtici. † *De hac provincia vide plura. Cellar. Geog. Antiq. Lib.* 2. *Cap.* 1.

DIvisa fuit olim Romanis in tres provincias; *Bæticam*, *Lusitaniam*, & *Tarraconensem.* † *Bætica* clauditur a Septemtrionibus & Occasu flumine *Ana*; a meridie *Oceano* & mari Interno, usque ad *Murgim* opidum, vulgo hodie *Almeria* dictum; ab ortu *Tarraconensi* jungitur Provinciæ; a qua recta linea, ab Murgi, ad opidum, quod vulgo dicitur *Ciudad Real*, & *Anam* amnem ducta, discernitur. Dicta *Bætica*, a flumine *Bæti*, mediam secante. [a] Cæteras provincias diviti cultu & quodam fertili ac peculiari nitore præcedit. * Partem ejus, quæ Bætim Anamque Amneis inter, *Bæturia* dicta fuit, *Turduli* versus Ortum, *Celtici* versus Occasum in Lusitaniam usque protensi tenuere. † Hodie universa

HEKELII.

[a] Hic Fluvius in saltu *Tygensi* oritur, & decurrit in Oceanum *Atlanticum*, diciturque hodie Arabice *Rio Quadalquivir*, id est, *Fluvius magnus*, qui valde piscosus est & amœnus, ripis utrinque olivetis, vineis & mira hortorum amœnitate florentibus & jucundissimo citrorum odore flagrantibus. Conf. Sect. 1. cap. sequ. huj. Libr.

BUNONIS.

universa Bætica continet duo Regna Hispaniæ, *Granatam* & *Andalusiam*, *partemque Castiliæ Novæ*, & *Estremaduram*. α [1]

II. *Lusitania* terminatur a Septemtrione flumine *Durio*, ab Occasu *Oceano*, à Meridie *Ana* fluvio; ab Oriente linea à Civitate Regali *ad Samoram opidum* apud Durium flumen ducta, a Tarraconensi provincia separatur *. Dictam voluerunt antiqui Lusitaniam a *Luso* ac *Lysa*, fabulosis Bacchi comitibus. † Habet *Olyssiponem* opidum ad *Tagi* amnis ostium, quod ab *Ulysse* conditum esse fabulati sunt. Continet hodie totum ferme *Regnum Portugalliæ*, partem *Castiliæ Veteris*, partemque *Novæ*. ε

Lusitania. * *Augustus hos terminos constituit. Ce. ar. Geog. antiq. l. 2. c. 1.* Olyssipo.

III. Reliquum vero Hispaniæ occupat *Tarraconensis provincia*, a *Tarracone* [b] capite suo, cognominata. In hac populi fuere, quorum nomina olim clara; γ *Celtiberi*, dextram *Iberi* fluvii ripam latè accolentes: quorum caput *Segobriga*, δ nunc *Segorbe* vulgo dicta; & clara Romanorum eversione *Numantia*, ε nunc *Almasan*: regio ipsa *Celtiberia*: hinc *Vascones*: ζ qui maxima pars hodie Navarraï

Tarraconensis provincia. Tarraco. Celtiberi. Segobriga. Numantia. Celtiberia. Vascones.

† *Hic Sal purpureus qui tritus albescit. Brict. Hisp. vet.*

BUNONIS.

α (a) A *Turdulis* sive *Turdetanis Bætica* dicta legitur apud Stephanum *Turdetania*. Regio hæc perhibetur esse feraciissima, quæ uberrimas messes inter oleas sufficiat. Ob aëris temperiem quidam Elysios campos illic locavere: infestabatur tamen cuniculis. *Plinius* urbes heic numerat clxxv, & *Strabo*, cc. Lanam hæc dabat optimam. Phœnices olim ibidem repererunt dolia & præsepia ex argento facta, & eo cum implessent naves, anchoras quoque argenteas extulerunt. (b) *Livius Turdulos* vocat omnium Hispanorum maxime imbelles; & *Strabo* hos omnium doctissimos tradit, *qui Grammatica & scriptis legibus olim fuerint usi*.

REISKII.

1. (c) Vetus uno conspectu Hispania sic patebit, si Bætica ab interno mari fretoque Herculeo ad ostium Anæ fluminis; inde Lusitaniam usque ad Durium producas: Tum vero cætera Tarraconensis erunt Bætica, *Tartessis* quondam vel *Tarsis* תרשיש a Tarso filio Javani, sacris in literis memorato, apud Græcos veteres (d) Iberia (Ἰβηρία) καὶ ἐξοχὴν dicta, teste Polybio Lib. III. Si Bochartum audias Lib. I. Chanac. 35. ex voce Punica Syriacaque עברין i. e. finibus terræ, quos antiqui huc fixerant. Eadem *Turdetania dicitur a Turdetanis incolis, vel quod idem est Turdulis*. Sed aliter Isa. Vossio videtur, qui Turdetaniam a Turdulorum regione separat, hosque in Bætica & Lusitania duplices facit Lib. III. ad Pompon. Melam. Lusitania non ab Luso Bacchi comite, sed ab amygdalis לוזין Bocharto nomen traxisse placuit, & ipsa suis antiquis finibus multum variata: Vid. Vossium Lib. II. ad Pompon. c. 6. Tarraconensis longe amplior a Taracone, urbe maritima, & Punico vocabulo טרכן *Tarcon* quasi regiam aut palatium dicas, cui nullum structuræ similis in tota Hispania repertum, uti R. Benjamin suo in Itinerario refert. Plura notatu dignissima hujus instituti ratio non ferret.

BUNONIS.

ε (e) *Lusitaniam* cum Gallæcia & Asturia quotannis vicena millia pondo auri pensitasse, *Plinius* tradit: Auritera enim erat. Ibi, quod *Athenæus lib.* VIII. ex *Polybio* refert, sus C. librarum emebatur quinque drachmis, totidem vitulus, ovis duabus; bos jugo aptus x drachmis: Sylvestria animalia vulgo donata. *Lusitani*, (f) *Strabone* teste lib. III. olim Laconica utebantur vivendi ratione: bis tantum ungebantur: lapillis candentibus se calefaciebant: uno cibo victitabant; nulla utebantur pecunia, sed permutabant merces. Ægrotos publice exponebant Ægyptiorum more. Navigia habebant ex corio facta. Prædari malebant, quam fœcundam colere tellurem. In bellis *Lusitani* erant fortissimi, quibus Romani non pares nisi fraude; cujus rei testis est Viriathus.

γ (g) *Celtiberorum* regio olim erat dives, ferroque abundans. *Polybius* tradit *Tiberium Gracchum* in ea *trecentas evertisse urbes, quas* Strabo turres interpretatur: *Florus* enim tantum CLX agnoscit urbes. *Celtiberi* strenui erant bellatores, quod *Numantini* inprimis probarunt; in victus munditie elegantes; dentes tamen & universum corpus quotidie urina fricabant. Noctu in plenilunio deum suum in plateæ collocabant, & circa eum choreas agebant. Eorum corpora, qui ceciderant in bello, non cremabant, sed objiciebant volucribus. *De simplicitate* eorum videatur *Livii* liber XL. in Obsidione Certimæ.

δ (h) Nunc pagus est apud *Iniestam* opidum, quod Mariana & Zurita *Segobrigam* esse putant. Vatæus tamen, Clusius & Tarapha volunt esse *Segorve* vel *Sogorve* urbem in regno Valentiæ. Est & *Segobriga* in regno Castellæ, nunc *Sepulveda*, opidum haud obscurum, ad montis Orospedæ [c] radices.

ε (i) *Numantia* a Durii fontibus haud longe sita, a Romanis, duce Scipione Africano, deleta est, anno V. C. 620. quum se, liberos & uxores occidissent Numantini, ad ultimum humanorum Corporum dapibus usi; quippe capra jam urbe complures inventi sunt, artus & membra trucidatorum corporum sinu suo gestantes. In agri Soritani, non longe a fontibus Durii, loco *Garray* dicto, in Pelendonibus, teste Morale, monstrantur vestigia Urbis Numantiæ. Locus ille a Soria Almazzan vix leuca distat.

ζ *Vascones* crudelissimos fuisse arguit Calagurritana obsidio, in qua conjuges & liberos sale conditos devorarunt.

HEKELII.

[b] Quæ nunc Taragona dicitur.
[c] l. *Orospedæ*, uti *Ptolemæo* audit.

(a) Turdetania. (b) Turdulorum mores. (c) Hispania vetus. (d) Iberia. (e) Lusitania. (f) Lusitanorum mores. (g) Celtiberia. Celtiberorum mores. (h) Segobriga. (i) Numantia.

Pompejopolis. Varduli. Flaviobriga. Cantabri. Juliobriga. Aſtures. Aſturica. Gallæci. Brigantia. Vaccæi. Pallantia. Carpetani. Toletum. Complutum. Oretani. Murcia. Valentia. Catalonia. Arragonia. Navarra. Biſcaja. Aſturia. Gallæcia. Legio, Caſtilhæ, Hiſpania Citerior, Ulterior.

ræi Regni, Pyrenæis montibus affixa. Horum caput *Pompelon*, ſive *Pompejopolis*, nunc vulgo *Pompelona*. *Varduli*, hodie *Guipuſcoa*: quorum caput *Flaviobriga*, ν nunc *Bilbao*. *Cantabri*; θ qui nomen Oceano Cantabrico dedere; nunc *Biſcaja*: caput *Juliobriga*, ι hodie *Val de Viece*. *Aſtures*; κ nunc *Aſturias*: quorum caput *Aſturica*, nunc *Aſtorga*, urbs quondam magnifica. *Gallæci* inter Minium & Durium amneis; quorum *Brigantia*, λ hodie *Bragança*; pars nunc Portugalliæ. *Vaccæi*, μ quorum *Pallantia*, vulgo nunc *Palencia*. *Carpetani*, quorum *Toletum*, nunc *Toledo*: & Complutum, nunc *Alcala de Henares*. Sub his verſus meridiem fuere *Oretani*.

IV. Complectitur tota Tarraconenſis provincia regiones hodie iſtas; *Murciam*, *Valentiam*, *Cataloniam*, *Aragoniam*, *Navarram*, *Biſcajam*, *Aſturiam*, *Gallæciam*, *Legionem*, *Caſtilias Veterem ac Novam* fere totas. At eadem Hiſpania diſtincta etiam fuit Romanis duabus tantum provinciis; *Citeriore*, & *Ulteriore*; unde ſæpiſſime Hiſpaniæ plurali numero dicuntur hæ terræ. *Citerior* Hiſpania eſt eadem, quæ Tarraconenſis provincia: *Ulterior* Bæticam ac Luſitaniam complectitur. [d] Dictæ ſunt *Citerior* atque *Ulterior*; reſpectu Urbis Romæ: ſicuti & Galliæ duæ. ν *

BUNONIS.

ñ (a) *Flaviobriga*, antea *Portus Amanus*, Morale teſte, eſt id opidum, quod hodie *Bermeo* vocatur, ad Nervium flumen, 2 leucis a litore Cantabrico ſitum, ubi Amanus portus Plinii. *Bilbao* vero a *Bermeo* 5 leucis in Occidentem diſtat.

θ *Cantabri* toti erant in armis. Hinc ab Horatio [e] dicitur *Bellicoſus Cantaber*, & [f] *ſera domitus catena*. Capti ex libertatis amore ſuos interficiebant Cantabri.

ι (b) *Juliobriga* Plinio ad fontes Iberi fluvii collocatur; ac nonnullis putatur eſſe *Fuente d'Ivero* opidum, vel non longe inde jacens.

κ *Aſtures* erant agreſtes & feri, qui Romanos concidiſſent, niſi a Brigantinis fuiſſent proditi. Equos hic *aſturcones* apellatos volunt.

λ (c) *Brigantia* ſive *Brigantium*, urbs ducali titulo hodie inſignis, *Mirandæ* urbi proxima.

μ *Vaccæi* bellicoſiſſimi, Romanorum virtutem admirati, ſe illis dediderunt. Morte multabatur, ſi quis agricolam læſerat.

ν Citerior Hiſpania Straboni etiam vocatur *Interior*; ac Ulterior illa, eidem *Exterior*.

HEKELII.

[d] *Illa hac* multo ſpatioſior uberiorque eſt *metallorum*, *æris* inprimis, *plumbi*, *auri* & *argenti*.

[e] Lib. II. Odar. Od. XI. v. 1.

[f] Od. VI. ejuſd. lib. v. 2. *indoctus juga ferre*. Tandem ab *Auguſti*, *Romanorum* Imperatoris, exercitu victi, ut teſtatur *vetus Commentator* in poſteriorem locum noſtrum *Horatianum* p. 97. col. a. Edit. *Cruquianæ*.

(a) Flaviobriga. (b) Juliobriga. (c) Brigantia.

CAP. IV.

De Nobilioribus Hiſpaniæ Fluviis, & Urbibus olim claris.

I.

Fluvii Iberus. Bætis. Anas.

FLuvii majore fama celebrati ſunt; in Tarraconenſi *Iberus*, α vulgo nunc *Ebro* dictus, navigabili commercio dives: in Bætica β *Bætis*, vulgo nunc *Guadalquivir*: inter Bæticam ac Luſitaniam γ *Anas*, nunc *Guadiana*: totus ad Medelinam

BUNONIS.

α *Iberus* in Cantabris, haud procul opido Juliobriga, gemino fonte oriens, per Caſtellam veterem, & Arragoniam, Navarram quoque attingens, inter Catalauniam & Valentiæ regnum delatus, apud Dertoſam opidum mari excipitur Mediterraneo; oſtia ejus, teſte Plinio, a fonte diſtant 450 millia paſſuum; *A Varia*, ubi nunc eſt *Logronium*, per 260 millia paſſuum navigiorum capax eſt. Hunc fluvium paralleſum eſſe montibus Pyrenæis ait Strabo. Græci inde univerſam Hiſpaniam appellaverunt *Iberiam*. Ibero ab Ortu miſcetur (a) *Sicoris*, & ab Occaſu

(b) *Bilbilis*, vulgo *Xiloca*, ad quem urbs fuit ejuſdem nominis, ortu Martialis Poetæ celebris. Plin. aquam *Bilbilis* ferro indurando imprimis idoneam, indeque nobilitatam eſſe docet.

β (c) *Bætis* ex Argenteo monte ortus, in Occaſum per Biatiam, Ubedam, & Iliturgim opida fluit; inde in Auſtrum retortus, Corduba & Hiſpali irrigatis, Oceano Gaditano ad Fanum Luciferi miſcetur. Martiali *Olivifer* appellatur.

γ (d) *Anas* ex agro Laminitano, hodie *Campo de Montiel* ortus. Luſitaniam a Bætica diſterminat, & poſtquam LX millia paſſuum confecit, in ſinum effunditur

(a) Sicoris. (b) Bilbilis fl. & op. Martialis Poetæ patria. (c) Bætis. (d) Anas.

linam opidum cuniculo se condens, post octavum circiter milliare Germ. renascitur. ♌ *Tagus*, vulgo accolis *Tajo*, in Tarraconensi provincia ortus, oceanum intrat; mediam Lusitaniam secans, auriferis quondam arenis celebratus. Inter Lusitaniam & Tarraconensem provinciam ε *Durius*, vulgo *Ducro* [a], supra Numantiam in Celtiberis ortus, in eundem effunditur Oceanum. Ultra est in Gallæcia ζ *Minius*, vulgo nunc *Minio* dictus. Sub Pyrenæo autem η *Sicoris*, vulgo *Segre*, ♑ *Ilerdam* opidum præterlapsus, in Iberum defluit.

Tagus. Durius. Minius. Ilerda op. Iberus.

II. Urbium tota Hispania clarissimæ fuere olim; in Bætica ι *Astigi*, nunc vulgo *Ecya*; *Hispalis*, nunc *Sivillia*; & *Corduba*, nunc *Cordova*. In Lusitania ϰ *Augusta Emerita*, nunc *Merida*. In Tarraconensi, λ *Palantia* & *Numantia*, ante memoratæ; item *Tarraco*, μ vulgo *Tarragona*, Scipionum opus, maritimarum in his locis olim opulentissima; *Cæsar Augusta*, sive Cæsarea Augusta, vulgo *Saragoça*; hodie etiam omnium Hispaniarum splendidissima; *Asturica* ante dicta. Sed & *Carthago Nova*, vulgo *Cartagena*, clara fuit a conditoribus Pœnis; & ν *Saguntus*, nunc *Morviedro*, fide atque ærumnis inclytum nomen reliquit. ι

Astigi. Hispalis. Corduba. Augusta Emerita. Pallantia. Tarraco. Cæsar Augusta sive Asturica. Carthago Nova. Saguntus.

CAP.

funditur Gaditanum. In Terræ cuniculos sese condere & post tot milliaria erumpere, magis ex vulgi opinione, quam rei veritate creditur: quod asserunt ii, qui curiose loca ista inquisiverunt. Fluvius hic aquam habet adeo insalubrem, ut ne pisces ejus, exceptis anguillis, probentur.

♌ (a) *Tagus* ex monte *Orospeda* oriens gemino fonte, per Toletum, Liboram, Norbam Cæsaream, Scalabim, & Olyssiponem longo decurrit tractu per 110 leucas, id est 440 millia passuum, & demum in Oceanum Atlanticum sese exonerat, piscium & ostrearum ferax.

ε (b) *Durius*, fluviorum, qui sunt in Hispania [b], maximus, Lusitaniæ terminus, in Pelendonibus apud Numantiam excisam ortus, rapidissimo cursu [c] inter Astures & Vettones, & porro inter Gallæcos & Lusitanos labitur, ac post 120 leucarum decursum ad Portum urbem in oceanum defertur.

ζ (c) *Minius* ex finibus Asturum oriens, Tyden Callaicorum opidum alluit, post 35 leucarum decursum Oceano miscetur. Regio æris, plumbi & minii uberrima, unde flumini nomen.

η (d) *Sicoris* sub Pyrenæis montibus nascitur, per Catalauniam decurrit.

♑ (e) *Ilerda*, quæ hodie *Lerida* dicitur, latus Orientale Sicoris alluit, paulo inferius Cingæ fluvio confusus, non magno intervallo in Iberum sese exonerat. Rebus C. Cæsaris, contra Pompeji legatos Petrejum & Afranium gestis, celebris est. Hodie claret Academia anno Christi 1300 fundata. Infra eam ad confluentem Iberi fuit (f) *Carthago vetus*, Pœnorum colonia ab Hamilcare condita, a Dertosa X leucis in Corum distans, Ilerdæ propior. Hodie vicus est apud Villam Franciam.

ι (g) *Astigi*, nunc *Ecya*, hac etiam tempestate clara est ad Singulim fluvium urbs; una cum Estapa, Obulco, Ægabro, Lucena, Marcia, Ucsone, & Vaena opidis a Ferdinando rege Mauris erepta anno C. 1239.

ϰ (h) *Augusta Emerita*, & *Emerita* simpliciter, unde vulgo hodie [d] *Merida* dicta, ad Anam fluvium in finibus Turdulorum auspiciis Augusti condita, & militibus emeritis ad incolendum [e] tradita, nunc pene jacet.

λ (i) *Pallantia*, sive *Palantia*, hodie vulgo *Palentia*, in Vaccæis & regno Legionensi ad Piscoracam fluvium sita, olim inter primas Hispaniæ Tarraconensis urbes habita, nunc longe minor est: Academia ante Salamanticensem clara.

μ (k) *Tarraco* sive *Tarragona* colonia, a Cneo & Publio Scipionibus ad oram Catalauniæ maritimam condita, media inter Barcinonem ad Boream & Dertosam ad Meridiem XI leucis; olim urbs nobilis & ampla exstitit, nec paucioribus ævo Strabonis habitata viris, quam ipsa Carthago. Metropolis fuit non tantum Hispaniæ intra Iberum sitæ, sed & partis ejus, quæ extra est, unde & maxima ejus regionis pars nomen habebat Tarraconensis. Pauli (l) Orosii patria est, & multa hodie habet monumenta antiqua. Academia ornata est anno Christi 1572. Vina Tarraconensia olim in pretio habita. Ex Tarraconensibus montibus tal mira dulcedine quasi saccaro temperatus cæditur, qui magni fit a cupediariis. *Sidon. epist. ad Orosium.*

ν (m) *Saguntum* & *Saguntus* tribus millibus passuum a mari & tot a Valentia distans, anno post diluvium 167 a Zacynthiis, *Isidoro* teste, conditum, opidum fide & constantia in Romanos nobilissimum est; maluerunt enim Saguntini extrema experiri, se & omnia sua comburere, quam se Hannibali dedere. Hanc urbem quum contra fœderis leges expugnasset Hannibal, causam præbuit bello Punico secundo. Saguntii, quo tempore urbs illa obsessa, puerum recens natum in uterum matris reversum narrant. *Saguntina fames*, de magna & extrema, in proverbium abiit. *Reliquæ Hispaniæ urbes claræ infra cap.* VI. *memorantur.*

HEKELII.

[a] Seu *Duerus.*

[b] Quod in eum multi amnes & rivuli concurrunt.

[c] Ob quem, propterque sui angustiam est parum navigabilis.

[d] A *Villanovano* & aliis.

[e] Unde & *Romana Colonia* olim vocata.

REISKII.

1 De fluviis tum majoribus tum minoribus, eorumque ortu ac nomine congeri hic multa possent, & fabulosa rejici: Ad (n) Anam quod attinet, ejusque in

(a) Tagus. (b) Durius fl. (c) Minius fl. (d) Sicoris fl. Cinga fl. (e) Ilerda. (f) Carthago vetus. (g) Astigi, vulgo Ecya. (h) Augusta Emerita. (i) Pallantia. (k) Tarraco. (l) Orosii Patria. (m) Saguntum. (n) Anas.

† *Multa mirabilia, in ſingulis Hiſpaniæ Regionibus, prædicat Brictius c. 9. de mirabilibus Hiſpaniæ, fabulis Pontificiis tamen referta.*

ſubterraneis cuniculis profluxum, hunc veteres novique auctores, puta Fournierius, Schottus, Ricciolus, Kircherus atque Bochartus comprobant. Sin Ortelium, & quos ille ſequitur, teſtes oculatos audire lubet, ea profluxio vulgari debebitur opinioni, aut receſſibus, in quos penetret, montanis, aut rivis amnibuſque, in quos dividatur, pluribus. Sane Grammatici fallunt, qui Anam ab anate, aut anataria merſione dici volunt. Petrus du Val Geogr. univerſ. part. 11. ambiguus in utramque partem diſſeruit. (a) Tria tamen Hiſpaniæ ſtupenda opera aut mirabilia omitti noluit; (1.) *pontem*, cui aqua ſuperfluat, h. e. aquæ ductus Segovienſes; (2.) *Pontem continuum*, in quo decem millia pecorum paſci, acieſque inſtrui directæ poſſint, i. e. Anam fluvium reconditum; (3.) *civitatem* igne circumdatam, i. e. Madritum, cujus ager ſilice refertus eſt. De urbibus antiquis & gentibus obſervata ſuppetunt plura: Unum addo de fabularum originibus, quas Græci ſcriptores adferunt in Aſtyre, Teucro, Diomede, Ulyſſe, Lyſo aut Luſo, Nebride, Meneſtheo, Caſtalio, Pane, Graiis, Iberiſque Scythicis.

(a) Tria Hiſpan. memorabilia. *

CAP. V.

De incolis Hiſpaniæ, ac recentiori ejus diviſione.

I.

Tubal non venit in Hiſpaniam.

TUbalem, Noachi nepotem, in Hiſpaniam primum perveniſſe, poſt aquarum inundationem, in diſperſione gentium, affirmant noſtri ſæculi ſcriptores ex Joſepho: qui tamen Tubalem in Aſiæ Iberia inter Ponticum Caſpiumque maria ſtatuit. Haud minori errore, in univerſam Hiſpaniam perveniſſe *Iberos* ex Aſia & Perſas, tradidit *M. Terentius Varro.*

Iberi non venerunt ex Aſia.

Celtæ primi Hiſpaniæ incolæ.

II. *Celtarum* gentem, ab Aſchenaze propagatam, omnem poſt terrarum inundationem obſediſſe *Hiſpaniam*, *Galliamque*, *Britannicas inſulas*, *Germaniam* atque *Illyricum*, tam ex ſacris quam gentilibus diſpicio auctoribus; unde etiam nomen eorum multis Hiſpaniæ locis affixum retulerunt Græci Romanique ſcriptores: ut *Celticorum*; qui partem Bæticæ ac Luſitaniæ, partemque Tarraconenſis provinciæ aduſque promontorium *Celticum*, quod vulgo nunc eſt *Cabo finis terræ*, tenuere: item *Celtiberorum*, ad *Iberum* flumen incolentium. *Germanos* cognominat, neſcio unde, Plinius *Oretanos*, Tarraconenſis provinciæ populos. 1

Phœnices in Hiſpania.

III. Primi exterorum poſt hominum memoriam ad Celtas in Hiſpaniam venere *Phœnices*, a *Tyro*, mare Internum huc uſque & ad Gadeis navigantes; partemque Bæticæ, quæ poſtea *Turditania* dicta fuit, occupantes; ut ex *Diodoro* atque *Strabone* diſcimus.

Græcorum in Hiſpania Coloniæ.

IV. *Græci* poſtmodum a *Maſſilia* colonias deduxerunt inter Pyrenæum & Iberum, *Rhodam* & *Emporias*: quæ opida etiam nunc vocantur vulgo *Roſas* & *Empullias*. Interiora etiam Græcos quoſdam incoluiſſe, indicat corruptum (ut vult Silius

REISKII.

1 Tubalem cum Brietio, Ricciolo, multiſque ſcriptoribus huc retulit auctor, quem ab Hiſpania Joſephus ſubmovet: Bochartus etiam in Aſiaticas regiones pontoque proximas rejecit, ex argumentis non levibus, & Askenazen ad Bithyniæ, Phrygiæ ad Ponticiniam collocavit. Adeo gentium pierarumque nobiliorum origines & migrationes multis tenebris involvuntur. Joſephus Lib. VII. Antiq. Japheto bujuſque poſteris occidentem ac ſeptentrionem vendicat, ut illi a Tauro & Amano montibus Aliæ ad Tanain, porro in Europam uſque ad Gades pervenerint: (a) Hinc *uni ex bujus nepotibus Tarſi* primæ in Hiſpaniam ductæ Coloniæ a Bocharto tribuuntur. Quo enim quemque ſors & Deus tulit, hanc terram cum ſuis occupavit, ut tam maritima, quam mediterranea loca cultoribus replerentur, inquit Joſephus, Lib. VI. Interim conjecturæ in obſcuro negotio quantum valeant, Ludov. Molina docet, de origine ac natura Hiſpanorum veterum multa commentatus, incerta etiam quandoque fabulis non vacua. (b) Tantus autem regnorum numerus in una Hiſpania pendet a diverſis gentium exterarum migrationibus belliciſque occupationibus, quibus quam hæc regio lacerata fuerit, docent Vaſeus, Mariana, Cluverius, pluresque alii. Primus regna cuncta Hiſpanica in unum redacta tenuit Philippus II. *tribuſque galeis ſcuto ſuo impoſitis* illa repræſentare voluit, cum duabus antea reges uterentur. Triplex vero titulus, quo tot regna continuerat, dubitationis non parum, noſtro tempore habet ne quidem locum, regno Portugalliæ, multiſque provinciis avulſis. Interim Hiſpani adhuc habent, cur regnis & regionibus ſuo imperio ſubjectis *nunquam ſolem occidere dicant, regemque Hiſpaniarum numero plurali efferant.*

BUNO-

(a) Tarſis in Hiſpania primus. (b) Plura Hiſpan. regna.

Silius Poeta) nomen *Graviorum* quaſi *Grajorum*: Græcorumque caſtellum *Tyde*, vulgo nunc *Tuy*, in ea parte Tarraconenſis, quæ hodie eſt *Gallæcia*.

V. Poſtea *Carthaginienſes* majorem ejus partem tenuere, ad Internum mare, * *Amilcare* eam occupante. Carthaginienſes in Hiſpania.

VI. Secundo bello Punico, ſuperatis atque expulſis Pœnis, tota *Romanorum* facta eſt. Sub quorum Imperio, † tribus Provinciis diſtincta manſit, uſque ad Honorii Imperatoris tempeſtatem; quum *Gothi* ac *Vandali*, Germanica utraque gens, circa annum Chriſti CCCC eam invadentes, dictas provincias in tria Regna diſtribuerent. [a] A Romanis ſubacta. * *Quod nomina oppidorum probarunt. Cellar.*

VII. Deinde vero *Saraceni* cum *Mauris*, circa annum Ↄ ccxx invecti, tota Hiſpania direpta, complura in ea Regna inſtituerunt; Chriſtianis, id eſt, Gothorum reliquiis, in Aſturiam ac Legionem, regiones natura locorum munitas, compulſis. Regnorum numerus tandem crevit ad XIV; quorum nomina hæc recenſentur; *Legio*, *Gallæcia*, *Portugallia*, *Algarbia*, *Andaluſia*, *Granata*, *Murcia*, *Valentia*, *Arragonia*, *Catalonia*, *Navarra*, *Caſtilia Vetus*, *Caſtilia Nova*; quod *Toletanum Regnum*; & *Baleares Inſulæ*, vulgo *Majorca* & *Minorca* dictæ; quæ una cum *Ebuſo* inſula, vulgo nunc *Yvica*, unum Regnum conficiunt. Ex his poſtea durabili titulo, ad hoc noſtrum ſæculum, clara fuere tria; *Caſtilia*, *Arragonia* & *Portugallia*. A Saracenis & Mauris occupata. XIV. Hiſpaniæ regna. † *Livius ſex prætores ſimul in Hiſpania nominat. l. 23. c. 28. Mela.*

VIII. *Legionis* Regnum, vulgo *Leon*, conſtituere reliquiæ Gothorum, a Mauris, ut dictum, in ea loca compulſæ. (1) At *Ferdinandus I.* Legioni per matrimonium, juncta Caſtilia, uno nomine *Caſtiliam* appellavit Regnum ſuum. Huic poſtea, devictis ac pulſis Mauris, acceſſerunt, *Gallæcia* (2), *Andaluſia* (3), *Granata* (4), *Murcia* (5), ac *Navarra*. *Navarræ* autem Regnum [f] initium cepit anno Ↄcccxxix, quum *Enecus*, *Bigorriæ* (pars eſt Galliæ Aquitanicæ) *Comes*, tranſgreſſus Pyrenæum, Mauris ejectis, Regem ſe conſtitueret. Poſt hunc *Henricus IV.* Caſtiliæ rex armis occupatum Navarræ Regnum, ſuo Imperio adjecit. [g] Regnum Legionis & Caſtiliæ. Navarræ regnum. (1) *Pelagius Legione Mauris erepta, primus regnum conſtituit. Bric.*

IX. *Arragoniæ* Rex primus factus eſt *Ramirus*, Sanctii Magni, Navarræ Regis, filius ſpurius, anno cIↃ XVIII. Huic deinde titulo annexæ ſunt *Catalonia* & *Valentia*. *Jacobus* autem Rex anno cIↃ CCLII, *Inſulas Baleares* ſuis armis occupatas, Arragoniæ Regno fideique Chriſtianæ adjecit. Tandem *Ferdinandus V.* Caroli V. avus maternus, Caſtellæ & Navarræ Rex, per matrimonium Caſtellæ junxit Regnum Arragoniæ. Hic tandem Mauros, quos *Ferdinandus III.* in Granatenſe Regnum compulerat, omnemque una Judæorum gentem, tota Hiſpania anno cIↃ CCCCXCII expulit. Arragoniæ regnum. (2) *Alfonſus Sanctium primum Regem creavit. Briet.* Mauri ex omni Hiſpania ejecti.

X. *Portugalliæ Regnum* cepit initium ad hunc modum. Quum *Henricus* [b] *Lotharingiæ Comes* res ingentes contra Mauros in Hiſpania geſſiſſet, præmium virtutis Portugalliæ regnum. (3) *A Vandalis denominata. prima Mauro-*
rum crudelitati obnoxia, Regio feracissima. (4) *Mauri regnum fecerant A° 1300 Capulji per Ferd. & Isabellam non ita pridem.* (5) *Mauris erepta A° 13..*

BUNONIS.

[a] *Vandali* primum *Gunderico* [a] duce Hiſpanias occuparunt anno Salutis CCCCXI. [b] Hos paulo poſt iis terris ejecit Athaulfus Weſtgothorum ſeu Viſigothorum rex; ibique regnum conſtituit, quod duravit uſque ad annum Chriſti DCCXX. Ultimus Gothorum rex ibi fuit Rodericus [c], homo turpiſſimus, qui a Mauris per Julianum Comitem evocatis regno & vita exutus fuit [d]. Ita Mauri Viſigothorum regno deleto maximam partem Hiſpaniæ occuparunt. Pelagius tamen [e] Gothorum reliquias collegit apud Aſtures, qui rex, a ſuis ſalutatus, Legione civitate Mauris erepta, regni ſedem ibi fixit.

HEKELII.

[a] *Modigiſili* filio.

[b] Conf. *Alberti Krantzii* Lib. I. *Wandaliæ* cap. XXVI. ſeq. p. 18. Ubi imprimis *Valentiam* Civitatem, *Galliarum Hiſpaniarumque* mediam, patientibus *Romanis*, a *Vandalis* tunc captam eſſe narrat.

[c] In bellis quidem durus, & ad negotia expeditus, ſed alias turpiſſimus homo, & in moribus vitioſis Anteceſſorem ſuum, Witizam, ſuperans longiſſime.

[d] Poſtquam regnavit annos quatuor.

[e] Fideliſſimus *Legionenſis* Epiſcopus.

[f] Quod inter Montes concluſum eſt, ſecundum *Joh. Henr. Alſtedii* calculum.

[g] Hoc Regnum, *Magino* ſcribente, habet annuum proventum Ducatorum aureorum circiter centum millium.

[h] Dux Lotharingiæ & Limburgi *Comes*.

virtutis ac laborum *Alfonſus VI.* Caſtellæ Rex, *Tireſiam* filiam notham ei dedit in matrimonium; dotemque appoſuit eam Hiſpaniæ partem, quæ nunc *Portugallia dicitur.* Hujus filius *Alphonſus I.* cum quinque Reges Maurorum uno prælio fudiſſet, *Rex primus Portugalliæ* [i] appellatus eſt anno cIↃ cxii; habuitque ſucceſſores continua ſerie, donec ultimo Rege Sebaſtiano in Africa cæſo, Regnum ad Regem Caſtellæ recidit. ϛ

Portugalliæ Rex primus.

XI. Hac igitur ratione cuncta Hiſpaniæ Regna ad unum corpus rediere; caputque unum tota Hiſpania agnoſcit: qui nunc eſt Philippus IV. Hiſpaniarum potius, quam Caſtellæ titulo gaudens. At operæ pretium eſt, tanquam in tabula cognoſcere, quo titulo Rex Hiſpaniarum quamque terrarum ſuarum poſſideat. Triplici igitur titulo tenet quicquid tenet; *Caſtellæ, Arragoniæ,* & *Portugalliæ.* Sub *Caſtellæ* regno ſunt; *Duæ Caſtellæ, Legio, Aſturia, Gallæcia, Extremadura, Andaluſia, Granata, Murcia, Biſcaja, Navarra, Mediolanum, Belgica, Burgundiæ Comitatus, Inſulæ Canariæ, America, Inſulæ Philippinæ.* Sub regno *Arragoniæ*; ipſa *Arragonia, Catalonia, Valentia, Inſulæ Baleares,* quæ Majorca & Minorca: *Regnum Neapolitanum, Sicilia, Sardinia.* Sub regno *Portugalliæ*; ipſa *Portugallia, Algarbia, Guinea, Æthiopia, India Orientalis, Braſilia, Inſulæ Molucc.æ.* De cætero, in ipſis Hiſpaniis Duces numerantur xxiv. At id maxime mireris; reperiri heic, quod haud facile alias toto orbe terrarum, ſcilicet Ducem in Portugallia, nomine Brigantinum, cui tertia pars Regni pareat. Porro Archiepiſcopatus in univerſa Hiſpania ſunt xii: Epiſcopatus LV. ϒ

Sub Caſtellæ regno quæ ſint.

Quæ ſub regno Arragoniæ.

Quæ ſub Portugalliæ.

BUNONIS.

ϛ *Portugallia* ab urbe *Porto,* & vicino pago *Cale,* [k] primum dicta *Portucalia:* quod nomen innotuit circa annum Chriſti D. poſtea vero mutata litera *Portugallia* appellata. *Voſſ. lib. I. Idol.* 34. *Sebaſtianus Portugalliæ Rex* xxiv. annorum juvenis in Mauritaniam trajecit, Mahumedem in regnum reducturus, qui a patruo Abdelmelecho erat pulſus. Sed prælio commiſſo *Sebaſtianus* cum omni ſua nobilitate periit, *Abdelmelech* victor apoplexia, dum pugnatur, moritur. *Muhamedes* paludibus mergitur; atque ita tres Reges uno in prælio interiere. Succeſſit Sebaſtiano ipſius patruus magnus *Henricus.* Poſt obitum *Philippus* II. Portugalliam occupavit anno C. 1580, Atque ſic tota Hiſpania ad Monarchiam, quam habuit ſub Gothis, rediit. Sed *Johannes Dux Brigantinus* nuper anno hujus ſeculi XL, titulum Regis Portugalliæ & coronam, inſcio Philippo IV. Hiſp. Rege, uſurpare cœpit. Ejus filius *Alphonſus* defuncto patre Portugalliæ præfuit: ſed ob crudelitatem regimine amotus eſt; regnumque hodie adminiſtrat ejus frater *Petrus.* [l]

ϒ *Mediolanenſem* tamen *Ducatum* Hiſpaniæ Rex lege beneficiaria ab Imperio habet Romano. *Burgundiæ Comitatum* ejuſdem Imperii Romani ipſe Hiſpanus agnoſcit regionem. Neque Provinciæ Belgicæ per Carolum V. Imperatorem eſſe deſierunt in jure Imperii.

HEKELII.

[i] Ab Exercitu.

[k] Qui olim piſcationis gratia frequentari ſolebat, indeque tanta hominum multitudo confluxit, ut in civitatem opulentiſſimam evaſerit.

[l] Qui ex prægnantibus cauſis *auguſtiſſimum Regis Titulum* adhuc modeſte detrectat, & *Regens Portugalliæ Princeps* ſalutari ſaltem deſiderat.

CAP. VI.

De Urbibus, Portubus, & Academiis hodie claris.

I.

URbes in Hiſpania nunc celebres ſunt *Barcino,* vulgo *Barcelona,* † *Cataloniæ* caput; parvum quondam opidum, nunc celebre Emporium; licet portus

† *Plinio & Martiali, dicitur Laletania, unde forſan, variante Dialecto, Catalonia.*

portus commoditate deſtituatur; eoque naves ſæpe in ſtatione tempeſtatibus pereant. α 1

II. *Cæſar Auguſta* *, vulgo *Saragoça* [d], *Arragoniæ* caput, magnificentiſſima totius Hiſpaniæ urbs. β

Arragonia Cæſar-Auguſta.

* 152 *Populi ibi ius Petivere.* Plinius.

III. *Pompelon*, antiquam. (k) *Balbaſtro*, Latinis *Balbaſtrum*, ad Verum amnem agro & oleo dives. (l) *Jaca* ad Arragonem fluvium ſub Pyrenæis montibus ſita, Navarræ regno vicina. Huic Philippus II. Hisp. Rex Caſtellum junxit contra Arragonenſes, quibus Caſtiliani admodum infenſi ſunt, adeo ut malitioſum hominem proverbio dicant, quaſi *Arragonenſem*. (m) *Fraga*, olim *Gallia Flavia* ad Cingam fluvium, ubi croci magnus eſt proventus. (n) *Venaſca*, Galliæ regno contermina, caſtellum habet, in cujus muris tormentorum loco ſunt lapides. (o) *Calatajut* haud procul ab antiqua Bilbili. (p) *Monjonium* ſeu *Monçon*, ubi procerum Arragoniæ habentur conventus.

† *Nunc Celeberis propter obſidiones quas nuper paſſa eſt, & Cladem Gallici Exercitus qui eam obſidione cinxerant, ubi Virtus Britannica plurimum claruit; eſt Regia etiam ſedes Caroli* III. *Auſtriaci.*

BUNONIS.

α (a) *Catalonia* nomen habet a *Gothis* & *Alanis*, quaſi dicas, *Gothalania* †; inter Pyrenæos montes, Mare Mediterraneum, Iberum & Cingam fluvios eſt ſita. Forma ejus Triangularis eſt, a Salſulæ fontibus ad Iberum fluvium ſe extendens. [a] Habet, ſecundum Boterum, unum Ducatum *Cardonæ*, tres Marchionatus; XII Comitatus, multas Baronias, & Dominia. Incolarum DC millia eſſe perhibentur; inter quos C millia Gallorum, aut Gallicæ originis ſunt, qui agriculturam, pecuariam & artes mechanicas tractant. Non enim eſt ulla regio Hiſpaniæ, in qua opificum induſtria artes ſolertius & diligentius excoluntur. Civitates & municipia muris cincta habet LVI, ex quibus præcipua ſunt (b) *Barcino* ab Hamilcare Carthaginienſi, cognomento *Barca*, condita & nominata eſt. Dicta quoque eſt *Faventia Colonia*, & *Julia Auguſta*. Anno ſalutis 805, a Ludovico Pio imperatore victis Mauris, recuperata eſt; habet pontem DCCL paſſuum in mare ſe extendentem, contra vim ventorum naves infeſtantium exſtructum. Habet etiam geminos amnes, *Betullum* vulgo hodie *Beſontem* ab Oriente; ab Occaſu *Rubricatum* ſive *Lobrogatum*. Comparatur hæc urbs [b] magnitudine, non tamen frequentia civium, cum Neapoli. (c) *Tarraco*, ſive *Tarragona*, de qua ſupra cap. IV. (d) *Dertoſa* ſive *Tortoſa* ad Iberum ſita, in quo pons navalis, magno artificio exſtructus. Duo ſunt in hac urbe caſtella è diametro ædificata, & Academia. (e) *Girona*, olim *Gerunda*, Auſſetanorum caput, colliculo impoſita, forma triquetra, fluminibus *Unda*, vulgo *Ontiar* & *Ter*, alluitur: Medio fere itinere jacet inter Ruſcinomen ad Boream & Barcinomen ad Meridiem XIII leucis. (f) *Lerida* olim *Ilerda*. (g) *Cardona* ejuſdem nominis ducatus caput; ubi tria notanda; *Mons*, cujus terra ſimilis eſt farinæ; *Fons*, vini rubri colorem oſtendens; *Sal*, diverſorum colorum, qui contuſus, niveus comparet. Cæterum (h) *Monſerrato* ſive *Monte Serrato*, editiſſima rupes, cujus altitudo duorum milliarium, & circumferentia quatuor, eſt locus celebris. Hic ſcilicet *Ignatius Lojola* multa prece fletuque ſe Deo & B. Virgini devovit: Hinc ad Societatem Jeſu fundandam prodiit [c] anno cIↃ IↃ XXII.

β *Arragonia* nomen videtur habere a *Tarracone* civitate, quaſi dicas *Tarraconia*, vel a flumine *Arragone*. Termini ejus a Septemtrione & Ortu ſunt Navarra, montes Pyrenæi & Catalonia, a Meridie Valentia, ab Occaſu Caſtilia. *Cæſar-Auguſta* Romanorum colonia, prius *Salduba* dicta, ſita eſt inter Barcinonem ad Ortum 44, & Burgos in occaſum æſtivum 52 leucis, a Valentia 60, a Toleto 64. Pontem habet lapideum, quo Iberus tranſitur, cum Reginoburgenſi conferendum. Anno ſalutis cIↃ CXVIII, victis Mauris, una cum aliis opidis a Chriſtianis recepta eſt. Hodie magnificentiam urbis augent Academia, arx, & curia publica. Clara in hoc regno loca ſunt, (i) *Hueſca*, olim *Oſca*, in qua Sertorius Hiſpanorum Principum filios obſides literis erudiri voluit. Habet Academiam

HEKELII.

[a] Regio ipſa ut plurimum ſterilis eſt, ac magis fructuum, quam frugum abundans, & arborum Sylveſtrium, quam domeſticorum. Unde quæſtum potius ex mari faciunt accolæ, quam ex terra.

[b] Dives.

[c] Et quidem ſecundum *Bucholceri* calculum.

[d] Seu *Saragoſſa*.

REISKII.

1 Sicuti regna Hiſpanica bene multa diverſas gentium occupationes & colonias, ſic urbes etiam harumque nomina ſuos auctores varios, Pœnos nempe, Romanos, Arabes, Gothos, alioſque ſatis perſpicue teſtantur. Quam vero copioſa heic annotandi materia ſeſe offert? (q) Urbibus inſignioribus Petrus du Val certa monet imponi epitheta, ut unam Hiſpalin emporium, Granadam magnam, Valentiam formoſam, Barcelonam divitem, Saragoſſam ſaturam, Valadolitum nobilem, Toletum veterem, & Madritum regiam Hiſpani jactitent. Huic (r) Arces regiæ vicinæ adjacent, ex iiſque famoſiſſimum *Eſcuriale*, monaſterio religioſis S. Hieronymi deſtinato celebre, ſed bibliotheca, magno altari, & Pantheo ac ſepultura regum celebrius, a Philippo II. ſex millionibus impenſis intra XXI annos conditum, ut Ægyptiis, Græcis, Romaniſque templis & fabricis non cedat, ſed facile præſtet. De Archiepiſcopatibus regni & Epiſcopatibus ſcriptores antea citatos conferat, cui lubet. (s) Catalonia rebellis A. 1640. ducem Andegavenſem ſibi principem adſumſit: Unde comitatus Ruſcinonenſis (de Rouſſilon) regio Pyrenæis montibus concluſa, cum Perpiniano Fortalitio, clave ad Hiſpaniam penetrandam paratiſſima penes regem Galliæ per Pyrenæos articulos manſit. Hanc ſecuta (t) Portugallia Joannem Brigantiæ ducem regno admovit, illoque Philippum IV. exuit. Unde bellum exarſerat per annos XXVIII geſtum, ſed A. 1668 pace publica exſtinctum. De inquiſitione Hiſpanica Ludov. a Carmo tres libros in fol. Madrit. de Antipathia Gallorum & Hiſpanorum Carol. Garſias librum in 12. Venet. divulgavit. (u) Lingua Hiſpanica latinæ veteris propago dialectos quatuor fovet, (1.) Caſtellanam puriſſimam, (2.) Andaluſicam, (3.) Portugallicam, (4.) Granadenſem. Vid. Beeman. Geograph. c. IX. ſect. 3.

BUNO-

(a) Catalonia. (b) Barcino ſeu Barcelona. (c) Tarraco. (d) Dertoſa. (e) Girona. (f) Lerida. (g) Cardona. (h) Monſerrato. (i) Hueſca ſeu Oſca. (k) Balbaſtro. (l) Jaca. (m) Fraga. (n) Venaſca. (o) Calatajut. (p) Monſonium. (q) Urbium epitheta. (r) Arces regiæ. (s) Catalonia. (t) Portugallia. (u) Lingua Hiſpanica.

Navarræ Pompejopolis. III. *Pompelon*, ſive *Pompejopolis*, † vulgo *Pompelona*, caput regni *Navarræi*. γ

Va'encia. IV. *Valentia*, * caput olim Regni, nunc fructuum varietate Hiſpanicarum amœniſſima. δ

Murcia. V. *Murcia*, caput Regni: Hortus totius Hiſpaniæ vocatur. Carthago nova, ‡ vulgo *Carthagena*, optimus Hiſpaniæ, ad mare Internum, portus. ε

Granata. VI. *Granata*, caput regni, ſplendida atque ampla urbs. ζ

VII. *Hi-*

† *Pompeius edomita Hiſpania, & ad triumphum redire feſtinans, Pompelonem ſive Pompeiopolim de Nomine ſuo condidit, ut ex D. Hieronymo patet. Vaſæus Chron. Hiſpan. ad An.* 684.

* *Junius Brutus Conſul in Hiſpania, iis qui ſub Viriato militaverant Agros Oppidumque dedit quod Valentia vocatum eſt. Liv. epitom.* 55. *deleta a Pompeio, inſtaurata a Julio Cæſare, & Colonia Julia Valentia vocata. Cellar.*

‡ *Urbs primaria Carthaginienſium in Hiſpania ab Aſdrubale condita, a Scipione expugnata & poſtea Colonia Julia vocata Conventum Juridicum habuit, ubi* 65. *populis Jus dicebatur. Cellar.*

BUNONIS.

γ *Navarræ* regnum a Pyrenæis montibus incipit, & deſcendit ad Iberum fluvium, magna tamen ex parte montibus concluſum. Regnum hoc ante annos CL Ferdinandus Catholicus pene omne occupavit, quum *Joannes Albretanus* Navarræ Rex, Ludovico XII. Galliæ Regi opem ferens, a Julio II. Papa proſcriptus & excommunicatus eſſet. Eadem forma adhuc hodie poſſidet Hiſpanus, exceptis paucis locis, quæ Galliarum Regi ſuperſunt, & vix ſextam regni partem faciunt. (a) *Pompejopolis* ad Argam flumen, haud longe a Pyrenæis montibus ſita, inter Cæſaraugustam 30, & Bajonam urbem Aquitaniæ 20, leucis; haud dubie a Cn. Pompejo Magno nomen habet, qui cum Metello res magnas in his oris contra Sertorium geſſit. Strabo *Pompeji tropæa* vocat. Alphonſus Rex eam anno Chriſti IↃ CCXXXV, una cum Jaca, Viroveica & aliis opidis, Mauris ejectis recepit. Hodie firmo muro & duobus caſtellis munita. Hic (b) *Ignatius Lojola* pugnans vulneratus bellum amplius ſequi non potuit; vitam igitur amplexus monaſticam, ordinem Jeſuitarum inſtituit: Reliqua Navarræ loca non ſunt adeo clara.

δ *Valentiæ* regnum inter Murciam & Cataloniam ſita limites habet ad Orientem Mare Mediterraneum, ad Septemtrionem Arragoniam & Cataloniam, ad Occaſum utramque Caſtellam, ad Meridiem Murciæ Regnum. Longitudo ejus, eſt IX, latitudo XVII, leucarum. Duos habet ſinus, Sucronenſem & Illicitanum; Portus quatuor *Vineri*, *Deniæ*, *Xabiæ*, & *Alicante*; & fluvios principes quinque *Migliar*, *Moruedre*, *Gualdalviar*, *Xuca*, *Segura*. Nomen regni haud dubie ſumptum ab Urbe (c) *Valentia*, Romanorum olim colonia, quæ tribus millibus paſſuum a mari ſubmota inter Turiæ oſtium & ſinum Sucronenſem a Barcinone 49, leucis in Meridiem, a Toleto 60, in ortum, tot a Cæſarauguſta, a Dianio 19, in Borea ſita eſt, Cœli ſolique temperie nec felici Campaniæ cedit, unde *Formoſa* cognominatur. Illuſtris eſt frequenti nobilitate, & Academia; origine *Ludovici Vivis*, & duorum Pontificum *Calixti* III. & *Alexandri* VI. [e] Non longe hinc diſtat (d) *Lacus Albufera*; & *Porto el grajo*, pagus munitus, ubi pons 150, paſſuum in mare protenſus. Loca præterea clara hic ſunt; (e) *Saguntum* ſupra memoratum. (f) *Denia* duos habens portus & ſpeculam in mare prominentem. (g) *Alicante* vino generoſo notiſſima. (h) *Guardamar* Salis proventu dives. (i) *Peniſcola* ad mare, in ſcopulo Pyramidali ſita, refugium *Benedicti* XIII. Papæ, quum Conſtantiæ honore Papali eſſet privatus.

ε (k) *Murciæ* Regnum ad Mare Mediterraneum ſitum limites habet Granatam ab Occidente, Caſtiliam Novam & Valentiam a Septemtrione, ab Ortu & Meridie Mare Mediterraneum ad Sinum Virgitanum & Promontorium *Cabo de Palos*. Nomen habet a Civitate *Murcia* [f] quæ 9. leucis a Carthagine nova diſtans anno Salutis CIↃ CCLXV, Mauris pulſis recuperata eſt ab Hiſpanis, *Alphonſi Caſtiliæ* Regis, Aſtronomi celeberrimi, a quo Tabulæ Alphonſinæ, ſepulchro nobilitata. [g] (l) *Carthago Novi* & *Spartaria*, a ſparti copia cognominata, ab Aſdrubale Carthaginienſium duce paulo ante Bellum Punicum II. in Peninſula extructa, diſtat a Murcia urbe X leucis in Ortum; Valentia XXXIII in Meridiem. Habet optimum totius Hiſpaniæ ad Mare Internum portum CC triremium capacem. Magna ibi eſt ſcombrorum piſcatio, qui vicinæ (m) *inſulæ Scombrariæ* nomen dederunt. *Scipio* hanc urbem eodem, quo venit die, præter omnium exſpectationem cepit; & virginem captivam Allucii, Celtiberorum Principis, eximiæ formæ ſponſam, intactam ipſi parentibuſque reſtituit; & eo facto animos hoſtium ſibi devinxit. Carthagine VI leucis diſtat (n) *Almacarron* caſtellum, ubi aluminis uber proventus. *Vera* vel *Bera* urbs, olim (o) *Virgi*, unde (p) *Sinus Virgitanus* dictus, inter Carthaginem novam IX *leucis*, & promontorium Charidemum V, in confinio regni Murcienſis & Granatenſis ſita.

HEKELII:

[e] Conf. *Thomæ Lanſii* Orat. pro *Hiſpania* in Conſultat. de *Principatu inter Provincias Europæ* p. 267. Edition tert.

[f] *Ptolemæo* & *Plino* MURGIS dicta.

[g] In hac optima fiunt vaſa ex creta, & mira Serici quantitas. Regio ipſa autem paucas habet habitationes, eaſque viles ob montium aſperitatem, & ob planitiem parum aquis irriguam.

BUNONIS.

ζ *Granatæ regnum* ab ortu habet Murciam, a Septemtrione Caſtiliam Novam, ab Occidente Andaluziam, a Meridie mare Ibericum. Ejus longitudo LX, latitudo XXV, ambitus CCXXX, leucarum eſſe dicitur. Nomen habet a Metropoli (q) *Granata*, quaſi *Garnatæ*: lingua enim Punica *Gar* ſignificat *antrum*, & *Nata*, nymphæ nomen eſt, quæ ibi colebatur, quaſi dicas *Antrum Natæ*. Alii a *cocco*, cujus ibi copia: Hiſpani *Cranam* vocant: alii a mali Punici ſimilitudine derivant: hoc enim, ut granis & acinis refertum, ſic urbs Granata, cujus inſignia malum Punicum, denſiſſimas domos habet, & dehiſcentis granati quaſi ſimilitudinem, urbs illa ſexaginta millia domorum complectebatur. [h] Hanc quum Mauri una cum regno plures quam ſeptingentos annos tenuiſſent, Ferdinandus Catholicus anno CIↃ CCCC XCII, inde & ex univerſa Hiſpania eos, & cum iiſdem CXXIV millia Judæorum, ejecit. Ut a Chriſtianis Hieroſolyma; ita hæc civitas a Mauris deſideratur, adeo, ut ob ejus amiſſionem ſingulis diebus Veneris vexilla ſua abſcondant. Hodie urbs illa habet Academiam. Æſtate

reliquas

(a) Pompejopolis. (b) Ignatius Lojola. (c) Valentia urbs. (d) Albufera lacus. (e) Saguntus. (f) Denia. (g) Alicante. (h) Guardamar. (i) Peniſcola. (k) Murcia. (l) Carthago Nova. (m) Scombraria Inſula. (n) Almacarron. (o) Virgi. (p) Sinus Virgitanus. (q) Granatæ regnum & urbs.

VII. *Hiſpalis*, * vulgo *Sevilia*, Andaluſiæ caput, urbs magnificentiſſima, opulentiſſimum totius Europæ Emporium. † *S. Lucas*, navium ſtatio Hiſpalenſium. *Corduba*, ‡ urbs admodum ampla, at minus populoſa. *Marcenæ* opidi ager lectiſſimos totius Hiſpaniæ fert Aſturcones. *n*

VIII. *Toletum*, centrum fere Hiſpaniæ obtinet: omnium maxima ac munitiſſima *Madritium*, vulgo *Madrid* & *Madril*, Regia ſede nobile opidum. Quinto abhinc milliario viſitur in Eſcuriali ſuperbum illud *D. Laurentii Monaſterium*, Philippi II. opus, in memoriam victoriæ adverſus Gallos, *ad S. Quintinum* in Picardia, anno CIↃ IↃ LVII obtentæ exſtructum. ϑ

IX. Burreliquas ſuperat Hiſpaniæ civitates ſalubritate aëris & numero fontium, quorum x millia numerantur. Eſt quoque in hoc regno ad mare (a) *Malaga*, totius Hiſpaniæ armamentarium & propugnaculum contra Africam. Habet duo caſtella ſibi invicem imminentia, ab uno ad alterum tranſitus eſt inter duos muros; emporium frequens eſt. A Malaga verſus Ortum ad Mare eſt (b) *Almeria* in ſolo fertili, ſalubribus aquis, Fructibus Oleoque abundanti, ſita. Hunc locum quum Chriſtiani Mauris eriperent, vas illud è ſmaragdo, quod Genuenſes habent, inde aſportatum eſt. Haud procul a mari & Malaga ad Occaſum eſt *Munda*, quam antiquam illam (c) *Mundam* eſſe, ſunt qui putant, ad quam Cæſar ultimum prælium contra Pompeji liberos commiſit, idque difficillimum. Pompejanorum ad xxx millia peditum & v millia equitum cæſa referuntur. Ea vicinarum urbium metropolis dicitur Straboni. Sed, Mariana teſte, Munda illa vetus hodie *Runda la veja* dicitur, ab Arunda 2 leucis, à Munda nova 3, à Malaga 20 millibus paſſuum in colle apud fluviolum ſita.

n (d) *Andaluſia*, quaſi *Vandalorum domus Vandalen Huyſz* dicta; aliqui tamen à *Vandalia*, & alii a *Vandalicia* derivant, quod Vandali à Gothis ejecti huc confugerunt, antequam in Africam trajicerent. Limites habet ab Ortu Granatam, à Septemtrione Caſtiliam novam, ab Occaſu fluvium Guadianam; à Meridie Mare Ibericum & Fretum Herculeum. Terra frumenti, vini, olei, & omnis generis frugum feraciſſima eſt, unde *Granarium*, *Cella* & *Equile* Hiſpaniæ dicitur. (e) *Hiſpalis* Romanorum olim colonia, hodie etiam literarum Studiis & Academia celebris, inter Cordubam ad Boream 22, & Gades ad Meridiem 19 leucis, à Granata 36 in Occaſum, Ulyſſiponem verſus 63, a Toleto 72, in Auſtrum ad Æſtim ſita eſt. Anno Salutis CIↃ CCXLVIII a Ferdinando Rege, ejectis Mauris, recepta. De hac urbe Hiſpanorum eſt proverbium: *Cui Deus favet, ei dat domum Hiſpali.* Item, ſi cui bene precari volunt, dicunt; *Faxit Deus, ut Hiſpali victum habeas & amictum. Hiſpalenſis* olim eruditione clarus fuit (f) *Iſidorus* Epiſcopus: Item nuper (g) *Benedictus Arias Montanus*, cujus Induſtriæ maximam partem debetur Opus Regium Sacra Biblia continens. *S. Lucas* olim dictum eſt (h) *Fanum Luciferi.* (i) *Corduba* quoque ad Bætim ſita Aſtigi finitima eſt 8 leucis diſtans, gloria & potentia olim celebris. [*l*] Plinius *coloniam Patriciam* cognominatam ſcribit. (k) *Senecas* hæc, patrem & filium, & (l) *Lucanum* Senecæ *Philoſophi* è fratre nepotem, alumnos habuit. Hic quoque vixiſſe accepimus (m) *Avicennam*, (n) *Averroem* & (o) *Raſen*, Medicos ac Philoſophos eximios. Urbs hodiè admodum ampla quidem eſt [*k*,] ſed non adeo frequens. Hic equile regium eſt ducentis & pluribus equis educandis ſufficiens. Hic quoque inventa eſt ars præparandi corii, quod inde vulgò dicitur *Corduan*. Sunt ibi præterea (p) *Nebriſſa*, nunc *Lebrixa*, (q) *Ælii* illius *Antonii* patria, qui duas decades de rebus geſtis Ferdinandi Catholici ſcripſit. (r) *Oſſuna* Academia nobilis. *Xeres de la frontera.* Non longè hinc *Rodericus* Gothorum in Hiſpania rex ultimus à Mauris cæſus eſt, & imperium ad Saracenos tranſlatum. (s) *Marcena* in Hiſpalenſi territorio eſt.

HEKELII.

[*b*] Leg. *Lanſius* loc. in Not. ad Sect. IV. Cap. huj. cit. p. 265. ſeq.

[*i*] Vid. *D. Magni Auſonii*, *Burdigalenſis*, Ordo *Nobilium Urbium*, v. 84. ſeq.

[*k*] Et aquis dives, amœniſſimiſque hortis ornata.

BUNONIS.

ϑ *Caſtilia Nova* confinem habet Caſtiliam Veterem a Septemtrione altiſſimis montibus ſeparata; ab Occaſu Portugalliam, à Meridie Eſtremaduram, Andaluſiam & Granatam, ab Oriente Murciam & Valentiam. Salubritate aeris & ſoli bonitate præſtat Caſtiliæ Veteri. (t) *Toletum* [*l*] Caſtiliæ novæ metropolis, & olim Regum Gothorum ſedes. Unde regnum illud quoque *Toletanum* appellatur. [*m*] Urbis hujus majorem partem cingit Tagus fluvius, reliquum muris & 150 turribus munitum eſt. [*n*] Sita eſt inter Burgos ad Boream & Cordubam ad Meridiem 50 leucis, inter Valentiam ad Ortum 60, & Olyſſiponem ad Occaſum 83, a Madrito 12. Hic (u) *Alphonſus* Rex Tabulas ſuas Aſtronomicas confecit. Ejus Archiepiſcopus primus eſt Hiſpaniæ Caſtiliæque Cancellarius. [*o*] Hic quoque Academia antiqua floret. Urbs hæc An. Salutis CIↃ LXXXV ab Alphonſo VI Mauris pulſis recuperata eſt. (x) *Madritum* quidam volunt eſſe antiquam illam (y) *Mantuam* Carpetanorum, cujus veſtigia reliqua ſunt in *Villa Manta* pago apud Madritum. Urbs hæc ſita eſt in clivo ad Septemtrionem, cujus radices alluit (z) *Xarama* amnis, ſaxeo ponte pervius. Aër hic maxime ſalubris eſt, cujus beneficio Carolus V. Imperator quartana liberatus ſcribi-

* *Colonia Romulenſis Plinio. Conventum Juridicum habuit.*

† *Cluverii forſan ætate.*

‡ *Marcelli opus ut Strabo prodit. & prima Colonia quam Romani in loca illa miſcrint.*

(a) Malaga. (b) Almeria. (c) Munda. (d) Andaluſiæ regnum. (e) Hiſpalis. (f) Iſidorus Hiſpalenſis. (g) B. Arias Montanus. (h) Fanum Luciferi. (i) Corduba. (k) Senecæ. (l) Lucanus. (m) Avicenna. (n) Averroes. (o) Raſes. (p) Nebriſſa. (q) Ælius Antonius. (r) Oſſuna. (s) Marcena. (t) Toletum. (u) Tabulæ Alphonſinæ. (x) Madritum. (y) Mantua Carpetanorum. (z) Xarama fl.

Burgi. IX. Burgi, vulgo *Burgos*, Caſtellæ veteris caput, opidum antiquitate & magnitudine celebre. *Valliadolid* inter nitidiſſimas Europæ urbes cenſetur. *s*

Valliadolid.

Compoſtella. X. Compoſtellam Gallæciæ caput, alias vulgo *S. Jago*, D. Jacobi Apoſtoli [*r*] oſſa, ut creditur, ibi ſita, claram effecerunt. *x*

Gallæcia.

Olyſſipo. XI. *Olyſſipo* †, vulgo Hiſpanis *Lisbona*, incolis Portugallis *Lisboa*; Portugallici regni caput, urbs magna, populoſa, negotiationibus celeberrima. *λ*

† *Nugæ ſunt quæ de Ulyſſe conditore adferuntur; nam Olyſypo verum nomen eſt quod Plinius habet & Antonini Itinerarium. Probatur etiam antiquis Inſcriptionibus in ipſa urbe repertis ubi* felicitas Julia Oliſipo *vocatur, id enim cognomen urbis fuit a Cæſare Auguſto liberaliter conceſſum.* Cellar.

XII. *Por-*

ſcribitur. Circumjacens territorium abundat ſilicibus, unde Mennæ Poetæ dicitur igne cincta. Madrito duabus leucis abeſt hortus regius (a) *Pardo*. In *Monaſterium illud S. Laurentii* aiunt Regem inſumſiſſe ducenties centena millia cōronatorum ſive viginti milliones.

s (b) *Caſtilia vetus* limites habet à Septemtrione Aſturicam & Biſcajam, ab Occaſu Luſitaniam, à Meridie Caſtiliam Novam, ab Ortu Arragoniam & Navarram. (c) *Burgi* regia jacet ad rapidum flumen (d) *Relanzon* inter Cæſaream Auguſtam ad Ortum 52 leucis, & Legionem ad Occaſum 33, ac inter Toletum ad Meridiem 51, Flaviobrigam ad Coream & Cæc. 31. [*p*] Ejus Archipræſul olim cum Toletano de primatu contendit. [*q*] Urbem hanc à Saracenis captam Alphonſus VII Arragoniæ Rex in libertatem aſſeruit anno Salutis CIↃ CVI. Non longè à Burgis fons eſt profluvium alvi ſiſtens. (e) *Valdoletum*, ſive *Valiadoletum*, vulgò *Valliadolid*, pulcherrima Hiſpaniæ urbs ad Piſurgam fluvium ſita, à Regibus propter hortorum fontiumque amœnitatem, rerum omnium copiam libenter inhabitata; clara alioquin Academia, civilitate morumque comitate nulli cedit Hiſpaniæ civitati, licet ab Hiſpanis vocetur *Villa*. Sunt porrò in hoc regno, urbes celebriores (f) *Segovia, laborioſa* dicta; nemo enim ibi conſpicitur mendicus; niſi qui per ætatem aut morbum ad opus non eſt idoneus. (g) *Oſma* ad Durium fl. ubi Academia. (h) *Alba* ſive *Alva*, unde duces Albani nomen habent. (i) *Cocca* editiori loco ſita, gentis *Aſcalæ* ſedes; alioquin mala manſio dicitur Principum; nam non longè hinc abeſt arx, in qua (k) *Philippus Auſtriacus* Mauritii frater Lovanio à Duce Albano abductus, incluſus & detentus fuit. (l) *Logronno* olim *Juliobriga*, à Carolo V. ob fidem immunitatibus donata.

HEKELII.

[*l*] Græcis Τόλητον.

[*m*] *Ptolemæo* & *Livio* CARPITANORUM Urbs eſt.

[*n*] Perampla quidem eſt Civitas, & diverſis *Conciliis* clara; ſed ſitu inæquali, nunc quidem altiore, nunc humiliore.

[*o*] Et tam in ſpiritualibus, quàm in temporalibus XVII Terris murò percinctis moderatur.

[*p*] Urbs bene ædificata eſt; tametſi vias anguſtas potius habeat. Montibus etiam circumambitur, quò fit, ut breviorem videant lucem, quàm ſitus fert, magiſque perſentiant frigus.

[*q*] Continentur autem ſub ejus Diœceſi 150 Oppida.

[*r*] *Hiſpaniæ* Protectoris.

BUNONIS.

x *Gallæcia* à *Gallaicis* nomen accepit, à Septemtrione Oceanum habet Cantabricum; ab Occaſu Oceanum; à Meridie Luſitaniam, ab Ortu Aſturiam & regnum Legionis. Litus hoc frequentes habet ſinus. Præcipui regni iſtius portus ſunt (m) *Corunna* & *Ferol*. In extremo verſus Occaſum litore habet (n) *Promontorium Celticum*, quod & *Nerium* & *Artabrum* olim dictum eſt, hodie vulgo vocatur *Cabo Finis Terræ*. Antiquis ſcriptoribus hic quoque memoratur (o) *Flavium Brigantium*, quod aliis hodie eſt *Betanzos*; aliis Compoſtella; aliis vero ipſum *Caronium*. *Compoſtella* Archiepiſcopatu & Academiâ quoque claret. Celebris hic eſt (p) *Bajana*, juxta quam in mari inſulæ *de Bajana*, ſive *Deorum Ptolemæi*. (q) *Orenſe* ad Minii ripas opidum nobile, à Suevis olim dictum *Warm See*; unde mutata dialecto hodie dicitur *Orenſe*. Fontem enim habet calidum, cujus aquæ ovis ebulliendis inſervire poſſunt.

λ (r) *Portugallia* nonnullis dicta videtur, quaſi *portus Gallæciæ*, ab opido *Porto*, quod ad Durium flumen celebrem habet portum. Sed potius à portu & vicino pago Cale nomen natum Portucale, quod circa annum *Chriſti* IↃ notum erat. *Voſſ.* I. *Idol.* 34. Unde mutata *litera* C factum Portugallia. Limites hujus regni ſunt à Septemtrione Gallæcia, & Minius fluvius; ab Occaſu & Meridie Oceanus Occidentalis; ab Oriente Caſtilia, Andaluſia & Eſtremadura. Circuitus eſt IↃ CCCLXXIX milliarium; longitudo CCCXX; *latitudo* LX. [*ſ*]

Primaria hujus regni urbs eſt (s) *Olyſſipo & Olyſſippo & Ulyſſippo*, Straboni Ὀλίσσιπα ad Tagum haud procul ab ora occidua diſtans, à Toleto 83 leucis, ab Hiſpali 63 in Occaſum, à Sacro Promontorio 30. Portum verſus in Boream 50. Septem collibus impoſita, quinque caſtellis munita eſt: ex quibus caſtellum *S. Jobannis* tot perhibetur inſtructum æneis tormentis, quot dies habet annus. Olim numerarunt ædificia urbana vicies mille: hoc autem tempore numerus multo major eſt. Magnificum & ſtupendæ ſtructuræ in hac urbe eſt Templum Miſericordiæ. Herreum item publicum, Baſilica & Xenodochéum ſunt urbis miracula. Anno Salutis CIↃ CXLVII Mauri hac urbe pulſi. Unius horæ ſpatio ab hac urbe abeſt Belem cœnobium opulentum Dominicanorum. Monachi in eo admodum laute vivunt. Reges ibidem ſepulti ſunt. Lisbona quinque milliaribus diſtans verſus auſtrum *Setubal*, vulgo *S. Hubes* dictum, ad litus jacet, ubi ingens copia ſalis conficitur, ſoliſque ardore coquitur.

Sunt præterea in eo regno opida clara (t) *Bracara* hodie *Braga*, inter Minium & Durium, ea in parte quæ

(a) Pardo hortus. (b) Caſtilia vetus. (c) Burgi. (d) Relanzon fl. (e) Valliadolid. (f) Segovia. (g) Oſma. (h) Alva. (i) Cocca. (k) Philippus Auſtriacus. (l) Longronno. (m) Corunna & Ferol. (n) Promontorium Celticum. (o) Flavium Brigantium. (p) Bajana. (q) Orenſe. (r) Portugalliæ regnum. (s) Olyſſipo. (t) Bracara ſive Braga.

XII. *Portus* ad Oceanum celebres ſunt *in regno Portugalliæ* Setubal, Olyſſipo ad Tagum, & Porto ad Durium. In Gallæcia Corunna & Ribadeo. *In Biſcaja* Bilbao, & S. Sebaſtiani. In Andaluſia S. Lucas de Barrameda *clavis Sevillæ.* Gadiz Gibraltar *ad fretum.* In Granata *ad Internum mare*, Malaga. In Murcia, *Cartagena.* In Valentia, *Alicanta & Valentia.* In Catalonia, *Tortoſa ad Iberum, Tarragonam, Barcelona*, &c. Portus Hiſpaniæ celebriores.

XIII. Academiæ illuſtriores ſunt, Salamantica & Complutum * in Regno Caſtellæ, Conimbrica † in Portugalliæ Regno. μ

* *Ptolemæus Antoninus & Plinius urbis hujus mentionem faciunt: eſt etiam celebris propter Martyres ejus Juſtum & Paſtorem.*

† *Urbs hodie Coimbra appellata, ſurrexit ex ruderibus Conimbricæ, Plinii Cellar.*

CAP.

quæ hodiè *interamnis* dicitur, ubi ſedes Archiepiſcopi, qui de primatu Hiſpaniæ cum Toletano contendit. Archiepiſcopus iſte Eccleſiaſticus ſimul eſt, & ſecularis. (a) *Ebora*, Academia clara; item (b) *Conimbria* ad Mundam ſive Mondego fl. ſita, Academia celebris eſt, unde habemus *Collegium Conimbricenſe. Braganza* Ducis ſedes.

(c) *Algarbia*, olim regnum, nunc Luſitaniæ pars eſt; ab Occaſu & Meridie habet Oceanum; ab Ortu Anam fl. à Septemtrione Portugalliam. Omnium Hiſpaniæ provinciarum auguſtiſſima eſt. Portugalliæ Rex eam dotis loco accepit à Rege Caſtiliæ, quum filiam ejus notham Beatricem uxorem duceret. Præcipuæ urbes ſunt, *Tavira* ſeu *Tavila*, regionis metropolis, *Silvæ* ſeu *Silves*, cujus epiſcopus Algarbiæ præſul eſt. *Pharus* ſive *Faro*, & *Portus Magnus*, vulgo *VillaNova de Portomanno.* Habet quoque *Sacrum Promontorium*, [t] in quo Cœnobium & Caſtellum. [u]

(d) *Legionis* regnum à Meridie & Oriente limites habet Caſtiliæ Veteris fines; ab Occidente Gallæciam; à Septemtrione Aſturiam. Ejus metropolis, à qua regio nomen habet, eſt *Legio*, vulgo *Leon* in finibus Aſturum, media ferè inter Valliſoletum & Ovetum, 22 leucis diſtans, à Burgis 33 in Occidentem. Hanc urbem inter montes ſitam Pelagius primam eripuit Mauris anno Salutis ID CC XXII. Inde haud procul caſtellum adverſus Barbarorum Incurſiones exſtruxit, unde Caſtellæ Comes dictus. Hinc *Caſtellæ*, ſive *Caſtiliæ* regni nomen profectum eſt. Legio urbs templum habet inſigne, ubi Regum ſepulchra. Sunt hic præterea urbes inſigniores, *Camora* ſeu *Samora*, olim *Zentica* ſeu *Sentica* ad ripam Durii; *Aſturica*, vulgo *Aſtorga*; non procul à lacu Senabria quem Tera fl. facit; *Palentia* ad Carionem fl. Academia celebris; *Cividad Rodrigo* adverſus incurſiones Luſitanorum munita; *Medina del Campo*, a tributis & vectigalibus immunis, &c.

(e) *Aſturia* regio aſpera, montibus ſylviſque horrida, habet ab Occaſu Gallæciam; à Meridie Caſtiliam Veterem; ab Oriente Biſcajam; à Septemtrione mare Cantabricum. In eam regionem & vicinam Gallæciam confugerunt indigenæ Hiſpani, quum Mauri omnem ferme occuparent Hiſpaniam. Eſt verò Aſturia velociſſimis equis nobilis, quos *Aſturcones* vocant. Dividitur in *Aſturiam de Oviedo*, ubi Opidum (f) *Oviedum* ſeu *Ovetum*, ad Devam fl. à Legione 22 leucis diſtans Academiam habet, civitas Regia & Epiſcoporum bello Saracenico dicta. Et *Aſturiam de Santillana*, ubi (g) *Lianæ* ſeu *Lianes*, & *Santanderum*, ſeu *S. Andero*, quod *S. Emederii portus* à Mariana appellatur.

(h) *Cantabria* hodie dividitur in *Biſcajam* & *Guipuſcoam.* (i) *Biſcaja* confines habet Navarram, Guipuſcoam, mare Cantabricum & Aſturiam. Pars illa, quæ ad Bajonam pertinet, & Regi Galliæ paret, extendit ſe uſque ad fluvium Iron; inde altera pars Hiſpano ſubjecta eſt. Lingua Cantabrica antiqua eſt, & diverſa multum ab Hiſpana. Biſcajæ metropolis eſt, (k) *Bilbao* ſive *Bilvao*, ad Nauſam fl. quaſi dicas *Bellum vadum.* Condita eſt hæc urbs, teſte Marianâ, anno Chriſti CIↃ CC XCVIII. Abeſt à (l) *Bermeo* ſeu *Vermeo*, quæ eſt antiqua illa Flaviobriga, 5 leucis in Occaſum, à Burgis 30 in Boream, à litore 2 commodè ſita eſt. Per eam merces in reliquam Hiſpaniam importantur & exportantur. Malorum aureorum tantus hic eſt proventus, ut 10 mavedis, quæ leviſſima ex cupro moneta eſt, tot mala emantur aurea, quibus ferendis unus mulus vix ſufficiat. (m) *Guipuſcoæ* termini ſunt ab Oriente fluvius Vidoſo ſive Vidorſo, & montes Pyrenæi, à Meridie regnum Navarræ, ab Occidente Biſcaja, a Septemtrione mare Cantabricum. Ambitus ejus habetur 36 millarium. Regio hæc ferri chalybiſque ferax eſt; unde Vulcani Officinam, Martiſque Armamentarium natura hic videtur exſtruxiſſe. Fluvius eſt (n) *Chalybs*, cujus aquâ ferrum optimè induratur. Gens ipſa ruſtica & ſuperba eſt. Metropolis ejus eſt (o) *Toloſa* ad confluentes Araxis & Oriæ ſita, eſt regionis conventus ſedes. (p) *Placentia* magnam habet multitudinem fabrorum ferrariorum. (q) *Fanum divi Sebaſtiani*, hodiè *Don Baſta*, portu gaudens ampliſſimo, &c. Porrò in (r) *Alava* provinciâ metropolis eſt (s) *Vittoria*, nobilibus familiis & mercatura clara, antea *Burgus Gaſteyz.*

HEKELII.

[f] Et quidem ſecundum *Boteri* ſententiam.

[r] Sive *Ulyxippona*, ſic dicta, quòd ab *Ulyſſe* ſit condita. Ideoque dicitur *Straboni* Lib. III. p. 270. Ὀλίσσιπο, h. e. *Ulyſſea Urbs.*

[t] Vulgò *Cabo San Vincenzo* dictum.

[u] Non ſolum, ſed & tuta Navium ſtatio eſt.

BUNONIS.

μ (i) *Salamanca* vel *Salamantica* in Caſtilia vetere a Valliſoleto 22 leucis in Meridiem Placentiam verſus ad Tormis fluvii ripam ſita, qui ſe cum Durio poſteà miſcet. Academia hæc ex Valentia urbe eò tranſlata eſt anno Chriſti CIↃ CCXXXIX. (u) *Complutum* olim, hodie *Alcala de Henares*, ab amne Henares urbis murós alluente appellatur. Sita in Caſtilia Nova 6 leucis a Madrito, haud longe ab Ortu Tagi. Celebrem hanc Academiam [x] in primis reddiderunt (x) *Biblia Complutenſia* polyglotta, anno Chriſti

(a) Ebora. (b) Conimbria. (c) Algarbia. (d) Legio. (e) Aſturia. (f) Oviedum op. (g) Lianes & S. Andero op. (h) Cantabria. (i) Biſcaja. (k) Bilbao. (l) Flaviobriga, Bermeo. (m) Guipuſcoa. (n) Chalybs fluvius. (o) Toloſa. (p) Placentia. (q) Fanum S. Sebaſtiani. (r) Alava. (s) Vittoria. (t) Salamantica. (u) Complutum. (x) Biblia Complutenſia.

clo Io xv, sumtibus Francisci Ximenii Archiepiscopi Toletani ibidem excusa. (a) *Conimbriæ* Academia fundata est à Johanne III. Rege Portugalliæ anno Christi clo cc xii. [y] Reliquæ Academiæ quæ in Hispaniâ sunt, suis memorantur locis. (b) Cæterum Hispani religioni *Romano-catholicæ* sunt addictissimi: eaque una ibidem viget ope inquisitionis, quæ primum ad Mauros & Judæos coercendos inventa, in aliarum religionum sectatores, tanquam hæreticos, stringitur. Ab inquisitione damnati induuntur veste, quam *Sanbenito* vocant, & raptantur ad supplicium iis ceremoniis, quæ populo terrorem possunt incutere. (c) *Lingua* per Hispaniam præcipua est Castellana ex corrupto sermone Latino nata. *Lusitana* ex Gallica & Castellana conflata elegans est, & auribus grata. *Valentina* & *Catalaunica* Narbonensi propior; in quam tamen nonnullæ voces Gallicæ irrepserunt. Sola Biscaja antiquum sermonem retinuisse putatur. Est vero sermo Hispanorum multis argutiis, brevitate, efficaciâ, gravitate, adagiis & amphiboliis refertus; quoniam phrasibus & copia haud abundat. Non minus comtè tamen rustici & tenuiores ratiocinantur, quam urbani & nobiles. (d) *Hispani* perhibentur esse temperamenti melancholici; unde ad quietem & contemplationem videntur nati. Hinc etiam fit, ut eorum consilia tarda, & exsecutiones lentæ, processus graves, & molimina firma sint. Rarò cum peregrinis contrahunt amicitiam, quam nec inter se impensius colunt. Ambitiosissimi pariter sunt & suspicacissimi, facilè se contemni putant. Philautiæ vitio laborant; & suo abundant sensu. *Magnus est eorum in Principem & Remp. amor.* Hispani mares hebetiori sunt visu, colore terreo, & vultu tristi: fœminæ tamen magis formosæ, gratiosæ, vivaces, agiles, quam mares; quia humoris abundantia melancholiam in illis minuit, & adustionem temperat. Habent Hispani laborum atque inediæ patientissima corpora. *In militia* ordinum sunt observantissimi; certissimi fistulatores & sclopetarii; hastati haud facile loco moventur. Capillis nigris & præcisis superbiunt. Servatas parsimonia opes & ad temperantiam institutis corporibus sæpe negatas, in vestitu consumere amant, & sic ad ostentationem proferre, immensa sui fiducia; sed apud timidos & patientes majore. Nigrum & fuscum in vestitu amant colorem. Pallia gestant oblonga, tàm plebejus & veteramentarius gladio accinctus prodit, quàm nobilis; nobilitatem videlicet è gente sua sibi imaginantur. *Boterus, Mariana, Barclaius in Icone.* Exquisitum in Hispania habetur judicium ad compescendos sceleratos, *Ferdinandi & Isabellæ* tempore excogitatum, quod *Hermandad* vocatur. Fugitivi indagantur, & plerumque ex alienis Regnis ad supplicium callide retrahuntur. Ex isto tempore judicium hoc singulari Regum cura in magnam reipubl. utilitatem conservatur.

HEKELII.

[x] Anno CHR. M. D. XVII. magnifice exstructam.

[y] Evocatis (& quidem *Andreæ Goveani, Lusitani* Theologi, operâ & studio) è *Gallia* Doctoribus, *Nicolao Gruobio*, Philosopho, *Georgio & Patricio Buchananis, Scotis*, ut colonia esse videatur *Lutetia & Burdigala.* Et hæc Academia non solùm loci naturâ est amœnissima, sed & omni literarum genere clarissima.

(a) Conimbria. (b) Hispanorum religio. (c) Linguæ Hispan. (d) Hispanorum mores.

CAP. VII.

De Insulis ad Hispaniam.

I.

Insulæ Baleares.

INsularum Hispaniis adjacentium celebriores sunt, *Baleares* duæ, item *Ebusus* & *Gades.*

Baleares contra Tarraconensia littora sitæ, haud longe inter se distant, & a spatio suo cognominibus acceptis, *Majores, Minoresque* plurali numero, vel etiam singulari *Major, Minorque* appellantur: funda olim bellicosæ, unde & nomen traxisse putantur, quasi ἀπὸ τῦ βάλλειν, id est, a jaculando: Græcis *Gymnesiæ* dictæ, ἀπὸ τῆς γυμνότητος, id est, a nuditate, quòd incolæ aliquandiu [a] nudi vitam egisse dicantur: nunc vulgo *Majorca* [b] & *Minorca.* Piratica olim incolæ maxime vivebant: Carthaginensibus iidem contra Romanos stipendiarii, donec Hispaniis debellatis, a Romanis subigerentur. Mauri postea ex Africa occuparunt, cum Hispanias diriperent, regnumque adjecta Ebuso Insula in iis condiderunt: quos tandem Jacobus Arragoniæ Rex ejecit; ut supra commemoravimus. a

BUNONIS.

a (a) *Major* insula occasum spectat, ejus forma quadrata est, habens C millia passuum in longitudinem, CCC LXXX millia in circuitum. Olim duas habuit urbes, (b) *Palmam* ad Occasum; (c) *Pollentiam* sive *Potentiam* ad Ortum, hodie vicus est. Præcipua

(a) Majorca. (b) Palma. (c) Pollentia.

II. *Ebusus*

II. *Ebuſus* inter Majoricam & Hiſpaniam ſita eſt; frumentis tantum non fœcunda; ad alia largior, & omnium animalium, quæ nocent, adeo expers, ut nec ea quidem, quæ de agreſtibus mitia fiunt, aut generet, aut ſi invecta ſint, ſuſtineat; hodie vulgo *Ivica* β dicitur, ſalis copia maxime celebris. [c] 1 Ebuſus.

III. In capite Bæticæ, ubi extremus antiquis mortalibus noti Orbis erat terminus, Inſula *Gades* fretum contingit, quod inde Gaditanum perhibetur, a continente anguſto ſpatio, ac veluti flumine abſciſſa: quam Tyrii, a Rubro mari profecti, *Erythræum*, Pœni, lingua ſua, *Gadir*, id eſt, *Sepem* nominarunt. In hac Geryonem, cujus boves Hercules abduxit, habitaſſe fabulati ſunt. Tyrii condidere in ea ejuſdem nominis urbem quæ poſtmodum evaſit opulentiſſima: nunc etiam Emporium haud ignobile, vulgari vocabulo *Cadiz*, & corrupte [f] *Calis*, dictum. γ Gades.

CAP.

Præcipua ejus urbs nunc eſt *Majorica*, decem patens portis. *Minoris* inſulæ ambitus habet CL millia paſſuum: ſpectat Ortum. Hodie unam habet urbem (a) *Minoricam* [d] nomine. [e] Olim cibum puer à matre non accipiebat, niſi quem ipſa monſtrante percuſſiſſet. Aureos & argenteos nummos ad ſe importarii decreto vetuerant publico. Mulierum tanto amore tenebantur, ut ſingulas a prædonibus ternis quaterniſque viris redimerent. Mortuorum cadavera contuſa & in urnam conjecta lapidibus obruebant. Annis circiter xx poſt bellum Punicum tertium (b) *Metellus* has inſulas non ſine labore ſubegit: unde *Balearicus* dictus. Aliquando Balearici à cuniculis in tantum conjecti ſunt periculum, ut coacti ſint Romanorum opem implorare, *Strabo lib.* III. *Plinius lib.* III. 5. & VIII. 55.

β (c) *Ebuſus* e regione promontorii, quod in Sucronenſi ſinu *Ferrariam* vocant, ſita, ambitu ſuo C millia paſſuum complectitur. Opidum habet ejuſdem nominis. Huic vicina eſt inſula (d) *Colubraria* Latinis, Græcis *Ophiuſa*, hodie *Formentere* dicta; ambitu habens LXX millia paſſuum, ſerpentibus venenatiſſimis infeſta: Quum vicina *Ebuſus* ſeu *Ivica* præter cuniculos terram & ſegetem ſubvertentes omnis venenati animalis ſit expers, ejuſque terra & pulvis ſerpentes fugat quos Colubraria pariat. Utraque Ebulus & Colubraria (e) *Pityuſæ* dicuntur, à pinuum illic naſcentium multitudine. *Plinius lib.* IV. 5. & XXXV. c. ult. *Diodorus* V.

γ (f) *Gades* inſula non procul ab oſtiis Bætis ſita eſt. Eam non multo longiorem centum ſtadiis; latitudine alicubi unius tantum ſtadii ſcribit Strabo. Urbs in Occidentali inſulæ parte fuit ejuſdem cum ipſa nominis. Sed (g) *Balbus Cornelius Gaditanus*, civitate Romana donatus, pro quo Ciceronis exſtat Oratio, aliam condidit, quam *novam* vocabant. Ex utraque coaluerat ea, quæ (h) *Didyma* vocabatur. Illa Plinio videtur eſſe (i) *Auguſta Julia Gaditana*. In Orientali inſulæ parte (k) *Fanum Herculis* ſtructum erat, qua parte inſula proxime ad continentem accedit; unius ſtadii freto disjuncta. Apud hoc templum (l) *C. Julius Cæſar* quæſtor in ulteriori Hiſpania, quum mandato prætoris jure dicundi conventus circumiret, Gadeſque veniſſet, animadverſa Alexandri M. imagine, ingemuit; & quaſi pertæſus ignaviam ſuam, quod nihil dum à ſe memorabile actum eſſet eâ ætate, quâ Alexander orbem terrarum ſubegiſſet, miſſionem continuò efflagitavit, ad captandas majorum rerum occaſiones in urbe. [g] *Solin. cap.* 26. *Strabo lib.* III. *Mela lib.* II. *cap.* 7. & *lib.* III. *cap.* 6. *Plinius lib.* IV. *cap.* 22. *Sueton. in Jul. Cæſ. cap.* 8. Haud longe à litore Portugalliæ abeſt *Barlenga* inſula, olim *Londobris* & *Erythræa* dicta, [b] ad quam piratæ Barbari excubant, navigiis Chriſtianorum inſidiaturi.

HEKELII.

[a] Æſtatis nempe tempore.
[b] Vel *Malorca*.
[c] Hoc enim non tantùm *Hiſpania*, verum etiam *Italia* ex parte ſibi providet.
[d] Vulgo *Menorcam*.
[e] Quæ *Mago* quondam erat appellata. *Ptolemæi* ætate etiam in eâ Urbs *Jana* fuit, quæ nunc vulgo *Citadella* dicitur.
[f] A Nautis.
[g] In *Inſulæ* vero Meditullio, duæ hodie ſuperſunt vetuſti ædificii *Turres*, *Torros de Hercoles* incolis dictæ.
[b] Quæ 50 Milliaria complectitur.

REISKII.

1 Strabo Lib. III. Geograph. tradit Phœnices pleraq; Hiſpaniæ loca Tarteſſo & Turditaniæ vicina tenuiſſe, condidiſſe Gadiram, Malacam, Auderam, Carthaginemque novam; quin Gymneſiis Inſulis ab ſeſe occupatis Balearidum feciſſe nomen. (m) Baleares ergo lingua Punica בעלי דראה *Baalebarca* ad verbum ſignificant *magiſtros projectionis*, i. e. peritos fundæ, aut lapidum projiciendorum incolas: (n) Gadira Syriace גדירא *ſeptum* vel *ſepem* denotat, uti Plinius, Solinus, Heſychius explicarunt. (o) Ebuſus etiam ex voce Phœnicia יבושה *Jebuſo*, h. e. à ficcatis ficubus denominationem habuiſſe legitur, Bocharto, quem ſæpius citavimus, auctore. Inſulam Cadiz ſive Calis urbe ac portu cognomine inſtructam, tribus imperii ſui clavibus annumeraſſe, neque hanc minus quam duas reliquas Philippo filio Carolus V. commendaſſe fertur.

HEKE.

(a) Minorca. (b) Metellus Balearicus. (c) Ebuſus inſula. (d) Colubraria inſula. (e) Pityuſæ inſulæ. (f) Gades. (g) Cornelius Balbus. (h) Didyma. (i) Auguſta Julia Gaditana. (k) Fanum Herculis. (l) Julius Cæſar. (m) Baleares. (n) Gades. (o) Ebulus.

CAP. VIII.
DE GALLIA.

I.

(Galliæ termini.) HIspaniæ proxima est *Gallia*. [a] Hæc ab initio inclusa fuit ab Oriente Rheno amne, Alpium parte & Varo flumine; à Meridie Mari interno Pyrenæisque jugis; ab Occidente Oceano Gallico; à Septemtrionibus Oceano Bri-

HEKELII.

[a] Hanc Regionem omnino amplam atque potentem, præter MARTINUM CEILERUM, Geographum egregium, descripserunt FRANCISC. HOTTOMANNUS atque PAULUS MERULA, Viri longe doctissimi atque celeberrimi, ita tamen, ut *hujus* Liber sub *FRANCO-GALLIÆ*, Francofurti ante centum annos, & quod excurrit, in f. 8. *illius* autem sub *GALLIÆ nominibus* ac *Titulis* Amstelod. A°. 1636. in f. 12. sit impressus. Sed *FRANCIÆ Origines* descripsit JO. ISAACUS PONTANUS, quas Harderwici A°. ejusd. Sec. 16. in 4 form. publicari jussit. *Annales* autem atque *FRANCORUM Historias*, ab Ann. CHR. nempe 708, usque ad An 900, quàm studiosissimè edi curavit PETRUS PITHOEUS, Francof. A°. 1594, in 8 f. Prodiit *FRANCIÆ Historiæ veteris atque sinceræ Corpus* Hanoviæ A° 1613; in quibus sane omnibus talia sunt reperienda, quæ diligentis atque curiosi cujuslibet Lectoris animum possunt recreare. Leg. THYSII *memorabil. celebrior. vett. Rerumpp.* Cap. 10. p. 314 seqq. Extant *Effigies Regum FRANCORUM* omnium à PHARAMUNDO ad LUDOVICUM XIII. Francof. A°. 1622, in 4. f. impressæ. Majestas Regis moderni LUDOVICI XIV. ex ULRICI OBRECHTI, (a) Viri ingeniosissimi, mente hodiè tam latè sit diffusa, *ut nullis Terrarum Regionumque spatiis distineatur, quo minus Facinorum Operumque maximorum efficacia, emolumento, gloria præsentem ubique, ubique spirantem sui sistat imaginem.* Hujus Regis *Inauguratio* à *Carolo Hanoque* descripta est *Parisiis* A° 1656, in 4. f. & quidem sub *Nova FRANCIÆ Orientalis* Titulo, quem Libellum omnibus ac singulis è Studiosis *Politices* quotidiè commendandum censeo. Aliàs est notandum, quòd *Successio GALLIARUM Regum* probè observetur. Quocirca quum, mortuo *Lothario*, *GALLI Carolum Calvum* in Regem creâssent, ADRIANUS, Pontifex *Romanus*, ad *Hincmarum*, Episcopum *Remensem*, scribens, designatum Regem excommunicari jussit, aliumque eligere permisit. Ad quod triplex *GALLIÆ* Status respondit: *Nunquam tale quid a* Pontifice *Romano ad GALLIÆ* Episcopos *missum fuisse*: *REGES* enim GALLIÆ *NASCI, NON ELIGI SOLERE*, sicuti ex FRIDERICI I *Imperatoris* Diplomate citat hoc *Hippolytus a Collibus* in ita dicto *Principe* Cap. II. p. 7. Edition. pr. Interea est certissimum, quod *GALLI* à *Fœminarum Imperio* omni abhorreant tempore. Hinc PHILIPPUS VALESIUS EDVARDO, *ANGLIÆ* Regi, qui Gener erat CAROLI PULCHRI, sine prole masculâ defuncti, in Succes-

one prælatus, hisce Sacræ Scripturæ (*Matth.* cap. VI, 28.) se tuebatur verbis: *Considerate LILIA Agri, non laborant, neque nent.* Hoc dicto, lepidè atque festivè innuens, *LILIUM GALLICUM haud cadere in colum & fusum.* Verum EDVARDUS nunquam credidit, quod talis Lex, quæ *Fœminas* in Regno *GALLIÆ succedere* nullo modo pateretur, unquam sit condita, sed eam in fraudem Filiarum ab Agnatis commentam confictamque esse, FROSSARDUS Lib. I. *Histor.* Cap. IV. testis est. Excluduntur itaque *Fœminæ* in *GALLIA*, si non Lege *Salica*, certè *antiquissima*, quæque *mores Gentium* imitatur *consuetudine.* Ea consuetudo in tribus Regum Familiis, *Merovingorum* videlicet, *Carolinorum* & *Capetiorum*, (tot enim *FRANCORUM Regum* Familiæ numerantur) observata fuit ordine & inviolabiliter. Vid. CHRISTIANI FUNCCII, Polyhistoris clarissimi ac quondam Præceptoris mei fidelissimi, Part II. *Breviarii Historico-Politici*, seu *Orbis Imperantis*, Cap. III. Erot. VII. p. 297 Edition. suprà p. 1. laudatæ. De *Origine trium LILIORUM, Insignium* quippe *FANCIÆ Regum*, legenda JOANNIS CHRISTOPHORI RUMETSCHII, antiquioris Literaturæ Antistitis insignis, Not. XXII. ad ita curiosè inscriptum *Pacis Caduceum* suum p. 12. In *hæc Lilia* extant quoque duo Districha, quæ in *illustrium aliquot* Germanorum *Carminum Libro* de *immanissima summeque miseranda CHRISTIANORUM Laniena*, à CAROLO IX. *GALLIÆ* Rege, *eoque erga suos Subditos*, repurgatæ Religioni *addictos, prob dolor! prorsus perfido, aliisque impiis atque crudelissimis GALLIÆ Tyrannis*, Lutetiæ Parisiorum, Lugduni *item*, & *aliis ejusd. Regni locis luculentissime sceleratissimeque* A° 1572. d. 24. Augusti *patrata, compositio*, & Viluæ *Anno seq. in* 4 *f. publicato*, Poëta quidam, qui initialibus saltem Nominis sui his duabus literis M. S. se subscripsit, huncce in modum lamentabilem finxit:

LILIA, *quæ tantam fecerunt horrida stragem,*
Nomine mutato sint aconita mihi.
Aut Epulæ tristes, aut exitiale napellus
Virus, & inferno nata cicuta cibo.

De *Persecutione* adversus *Hugonottas* in *GALLIA* hactenus susceptâ, ego ob gravitatem materiæ certe nil audeo scribere, nisi quod ex *Musladini Sadi* Rolario Politico addam hanc Historiam, à GEORGIO GENTIO Cap VII. p. 216. sequ. Latinis verbis sic expressam: *Religiosus quidam virum præteriens divitem, Servum suum manibus pedibusque acriter ligatum*

(a) In Panegyrico jam laudato REGI ob natum ex Serenissimo DELPHINO Nepotem publico Universitatis Argentoratensis nomine d. 22. Aug. A° sup. Sec. 82. non sine summo applausu dicto.

Britannico. At postquam Gallorum nonnulli Alpes transgressi Italiæ fere dimidium occuparunt, Galliæ nomen huc usque extensum fuit.

II. Omne autem hoc terrarum spatium bifariam fuit divisum: Primo *in Galliam Cisalpinam*, quæ & *Italica*, eademque *Citerior*; & *Transalpinam*, quæ *Ulterior*, Gallia hodiè propriè dicta. Rursus hoc idem terrarum in *tria* populorum *genera*, *ab habitu* corporis cognominata, distributum fuit: In *Togatam*, quæ *Cisalpina*; in *Braccatam*, quæ & *Narbonensis*, Romanorum provincia; & *Comatam*, quæ reliqua est Galliarum pars. Sed de Cisalpina post agemus, quum de Italia erit sermo: nunc de Transalpina, illus matrice, primum dicendum. Divisio Galliæ.

III. Pyrenæis igitur jugis superatis, proxima aperitur terræ *Gallia*, felix præpinguibus glebis & commoda proventibus fructuariis; consita vitibus & oleis quibusdam in locis; omni ad animantium usum fœtu beatissima; rigua & fluminum & fontium aquis, & noxio genere animalium minime frequens; frumento adeo fertilis, ut melioribus Europæ terris conferri possit. [1] Cœli soliquenatura.

IV. *Nomen* ab initio proprium & peculiare, quod habuerit, haud facile dispectu est. Tarquinio Prisco Romæ regnante vocabulum tandem *Galliæ* nacta est, ab incolis *Gallis*, ut postea ostendetur. Nomen.

V. Longitudo ejus olim a Pyrenæi montis in Oceanum excursu ad Rheni Vahalisque divergia, apud Munimentum Schenckii, vulgo *Schencken-schans*, porrigebatur. Latitudo a Gobæo promontorio, vulgo nunc *le Four*, in Britanniæ extremo ad Varum usque flumen. In hoc terrarum spatio Gallia sita erat, duobus, Magnitudo.

---

tum, *ferocissime tractantem vidit, (hominis ferocia motus) infit: O Fili! Tibi similem creaturam incomparabilis magnusque ille DEUS tibi mancipio dedit, teque illi Superiorem & Dominum fecit. Tu itaque divinæ Benevolentiæ grates reddito, tantamque ferociam & immanitatem in hominem ne exercito, ne quondam in extremo Judicio iste Servus te melior esse appareat, teque pudor subeat.* Ut autem hæc Historia ab Ethnico quodam probè est consignata: sic unicuique Christiano, qui manus suas cruentas in Christianorum sanguinem crudeliter ac injuste, quâcunque causâ, atque ratione ductus, infert, apprimè est notanda. Et non est dubitandum, quin Martyrum vox vel è *Busto*, vel de *Rota* ac *Patibulo*, imò ex *Quadriremibus* quoque, quibus sunt damnati miselli hi homunculi, minimè erit absimilis illi, quæ in *Nuptiis Parisinis* quondam sic sonabat.

GALLIA *Mactatrix*, *Lanius* Rex, *dira Macellum*
LUTETIA. *O nostri temporis opprobrium!*

Vero itaque longe est verius, quod GLADIUS *SAULI* CHRISTIANOS *interfecerit*, *sed pium mansuetum ac placidum Os PAULI* CHRISTIANOS *fecerit*. Ex hâc Tragœdiâ quilibet è Prudentibus facillimè intelligere potest, *Jesuitas* in hoc Regno iterum perverso hocce tempore in magnâ atque potente existimatione vivere, cùm tamen constet, eos ex eo olim prorsus relegatos fuisse. Extat enim *ingenua & vera* Anonymi cujusdam *ad Regem* Christianissimum *Oratio*, eaque *Lugduni* A°. 1602, in 4. f. edita, in quâ postulatur, *ut Jesuitæ in Regno restituantur GALLIÆ*. De *Concordia Sacerdotii & Imperii*, seu de *Libertatibus Ecclesiæ GALLICANÆ*, cujus fundamentum *Collegium Sorbonicum*, A°. CHR. MCCLIII. fundatum, extant *singulares Dissertationes* PETRI de MARIA, ipsis Parisiis A°. 1641. in 4. f. excusæ. Sed *Urbium GALLICARUM Consuetudines* Francofurti A°. 1598. prodire jussit DIONYSIUS GOTHOFREDI, Vir multæ lectionis atque limati judicii. Cæterum *GALLI* putant se esse reliquis pulchriores; cum tamen sint pallidiores, minimeque rubeant, quemadmodum JULIUS MANCINUS, Libr. de *Decoratione*, eoque Venetiis apud *Juntas* A°. 1601, in fol. min. impr. Cap. VIII. fol. 15. fac. a. non prorsus ineptè judicat.

REISKII.

1 (a) Limites Galliæ Hispaniæque pacto publico fixos dedimus supra: Nunc damus fluvium Bidassonem, cum eoque insulam Fasianorum, quæ pacificationi Pyrenææ aut Fasianicæ locum & denominationem in regno Navarræo addidit: Navarra quippe qua Galliam tangit, regno adhuc Gallico paret. Nec enim *naturales* hujus regni limites in montibus Pyrenæis, quos vulgo statuunt, Beemannus comprobat, sed *civiles* tantummodo per bella pactaque publica definitos. Nomen Galliæ antiquissimum vix aliud quam (b) *Celtoscythiæ aut Celticæ* admittet, si quis è Strabone perceperit, *omnes gentes septentrionales eque in Europa atque in Asia Scythas uno appellatos nomine lib. XI. Celtoscythas etiam septentrionalium nonnullos* Lib. I. puta Europæos in Hispania, Gallia, Britannia, Germaniaque. Hoc multis rationibus Bodino quidem oppositis egit Auctor noster Lib. 1. Germ. antiq. c. 2. Idem etium stabilivit Boxhornius in singulari Originum Gallicarum libro, quo natio & lingua Gallica ortum ad Scythicum revocatur. Ita vero Trojanæ Græcæque tum Æmilii tum Bodini originnes parum, Bocharti Phœniciæ aliquantulum valebunt: Colonias tamen Pœnorum Græcorumque, imo literas horum in Gallia nemo negabit, quas tot historici confirmant.

BUNO.

(a) Limites Galliæ civiles. (b) Celtoscythia.

duobus, ut dictum est, distincta nominibus. *Braccata* interno imminet mari; *Comata* ad Oceanum ac Germanos spectat. α

† *Ibid. Latini postea simulque Græci universam Gentem tam in Asia, Pannonia, Italia atque Germania, quam in antiqua avitaque inter Rhænum, Pyrenæumque Gallorum, sive Γαλατῶν apellatione adfecerunt.*

BUNONIS.

α *Galli* dicti videntur à Celtica voce *gallen*, (quam nunc dicimus *Wallen*; significatque iter facere) [b] quum exundans domi multitudo, patria relicta, exteras petere regiones cœpisset; parte eorum in Italiam, parte in Illyricum, atque inde in Græciam, & Asiam, parte in Germaniam delata. Tunc enim primum à re ipsâ invento vocabulo, dicti fuere, cum sibi ipsis, tum proximis Germanis Illyriisque, *thi Gallen*, sive *Galler*, & alia dialecto *Waller*, quod voce æquipollenti vulgo dicimus *die Wanderer*, Latine peregrinatores: quod vocabulum mox Latini suo ori accommodantes, formavere *Galli*. Græci postea paulo longius à genuina voce deflectentes, dixere Γαλάται, quâ equidem appellatione perpetuo postmodum signati fuerunt ab ipsis Galli Asiatici; raro Κελτοὶ antiquo universæ gentis vocabulo nuncupati: *Cluverius Germ. Ant. lib.* I. *cap.* IX. †

HEKELII.

[b] Et derivatur juxta nonnullos ab ἀλᾶσθαι, quod vagari denotat.

CAP. IX.

De Gallia Braccata, * *quæ & Narbonensis Provincia.*

* *A Romanis ita dicta, propter braccarum usum ipsis insolitum, Cellar. lib.* 2. *cap.* 2.

I.

Galliæ Narbonensis limites. Felicitas.

NArbonensis Provincia, sive *Gallia Narbonensis*, appellatur pars Galliarum, quæ interno mari alluitur; Braccata ante dicta; amne Varo Alpiumque jugis ab Italia discreta; ab Hispania Pyrenæo monte; a reliqua vero Gallia flumine Garumna, Gebenna Monte, ac Rhodano amne. Agrorum quondam cultu, virorum morumque dignatione, amplitudine opum, nulli Provinciarum Romani Imperii postferenda; sed Italia verius quam provincia. Quin nunc etiam agrorum proventu, civitatum opulentia, ædificiorum nitore, reliqua Gallia lætior est. Continet hodie Linguadocum, Sabaudiam, Delfinatum, ac Provinciam, quæ veteris appellationis memoriam servat. ι

† *Allobrogum Metropolis, opulenta studia Literarum coluit, ut ex Auson. & Martiale liquet.*

II. Populi in ea quondam clari: in Sabaudia, α Allobroges, quorum β † *Vienna*

REISKII.

ι (a) Gallia *Braccata*, nomen a braccis habuit, i. e. femoralibus, quas illi βράκας dicunt Diod. Lib. V. Bibl. Idem Agathias Lib. II. & Hesychius in Lexico confirmant. Bochartus ex vocabulo Punico ברך *Borec*, i. e *genu* braccas infra genua, & ad crura usque demissas aut pendulas deduxit: alii è Græco βράκα nomine. Carol. Fresneus in Gloss. Getis Sarmatisque, sed Gallis maxime braccas in usu fuisse, ac postea vocem ævo medio mansisse annotat: Imo adhuc hodieque nostris Saxonibus brak & brook supereit. (b) Narbonensis vero Gallia tota in provinciam redacta, Narbonemque colonia Julia, eaque antiquissima deducta legitur A. U. C. DCXXXVI biennio ante, quam bellum allobrogicum Q. Fabius, consul confecerat. Urbs hodieque Archiepiscopatu clara, sed Atacis & Garumnæ fluminis conjunctione clarior; unde naves minores quinque, quas Bareas nominant, transitum an. 1672 fecerunt. Arausionensis principatus orto bello Belgico an. 1673, ademptus Principi suo iterum per pacem Noviomagensem restituitur: Sed bello ultimo, quod ardet, Germanico moto rursum demitur negaturque an. 1688.

BUNONIS.

α (c) *Allobroges* sive *Allobryges* inter Isaram seu Hisaram fluvium, lacum Lemanum & Rhodanum contenti, rebus gestis clari; quorum legati à conjuratis Catilinæ in partes sollicitati.

β (d) *Vienna* Romanorum colonia dicta Senatoria, quod ibidem haberent quinque legiones præsidiarias. Ad Rhodanum sita est inter Lugdunum ad Boream 5 leucis, & Valentiam ad *Austrum* 14, à Gratianopoli 15 in Occasum. [a] Cæsar suo tempore ibi constituit *granaria & cellaria*. (e) *Archelaus* Herodis M. filius, à Judæorum & Samaritanorum primoribus crudelitatis apud Augustum accusatus, huc in exilium missus est. Hic quoque (f) *Arbogastus* sive *Arbogastes*, quum Valentinianum II. per fraudem laqueo necasset, a Theodosio M. superatus, sua manu mortem sibi conscivit, anno 392. Aliquanto infra Viennam (g) *Isara* fluvius, *Alpibus* ortus, Rhodano sese misceat. Ad quorum confluentem ad montem Cemenium (h) *tropæa* ex albo lapide & duo templa posuit *Q. Fabius Maximus Æmilianus*: quod iis in locis multa Gallorum millia concidisset: non magnis ipse copiis

(a) Gallia unde Braccata. (b) Narbonensis. (c) Allobroges. (d) Vienna. (e) Archelai exilium. (f) Arbogasti interitus. (g) Isara fl. (h) Trophæa Æmiliani.

na & *γ Geneva* †; *δ* Centrones, quorum *ε Axima*, nunc *Centron*, & *ζ Tarantasia*, nunc *Monstier en Tarantaise*. In Delfinatu; Segolauni sive *Segovellauni*, quorum *η Valentia*; Vocontii, quorum *ϑ Dea*, nunc *Die*; Caturiges, * quorum *ι Caturigomagus*, vulgo *Chorges* (1). In Provincia, Cavares (2), quorum *κ Avenio*, nunc *Avignon*; *λ* Salyes, quorum *Aquæ Sextiæ*, nunc *Aix*. In Linguadoco *μ Gabali* nunc *Vellay*; *ν Ruteni*, nunc *Rodes*, *ξ Helvii*, nunc *Albigeois*; *ο Volcæ Tectosages*, circa Tolosam; *Volcæ Arecomici*, quorum *Nemausus*, nunc *Nismes*. Horum populorum clarissimi Allobroges. Urbium opulentissimæ olim *π Vasio*, nunc *Vaison*, *Vienna*, *Avenio*, *Nemausus*, *Tolosa*, *ϱ Arausio*, nunc *Orange*; *Arelate*, nunc *Arles*; *σ Blitteræ*, nunc *Beziers*; sed omnes præcedebat, unde nomen ac decus Provinciæ, Martius *Narbo*, vulgo nunc *Narbonne*. In littore autem portu clara *Massilia*, vulgo *Marseille*, urbs antiquissima, à Græcis condita. Eædem etiam nunc totius Provinciæ clarissimæ sunt.

Geneva.
Tarantasia.
Valentia.
Dea.
* *Ptolem. κατόριγες*
Caturigomagus.
Avenio.
Aquæ Sextiæ.
Gabali, Ptolem. Γαβαλίοι.
Ruteni.
Helvii.
Nemausus.
Vasio.
Tolosa.
Arausio.
Arelate.
Blitteræ.
Narbo.
Massilia.

† *Alias scribitur Genaua & Genava. Rerum usque ad Itineraria & Theodosianam Tabulam, nominem fuiss. Geographorum qui post Cæsarem opidi hujus habuerit rationem.*

‡ *In Itinerariis Darantasia, nunc Monstier seu Motier. Cellar.*

(1) *Olim Eburunum & Eborodunum Metropolis. Cellar.*

(2) *Seu Cavari.*

§ *Cæsari etiam Elui & Ilui.*

* *Nunc Viviers, olim Alba Augusta. Cellar.*

CAP.

copiis instructus. *Strabo* l. IV.

γ Geneva infra c. XVI. *f.* 1. memoratur.

δ (a) *Centrones* [*b*] fuerunt in Alpibus Grajis, quæ *Ideonni* fuisse regnum Cluverius Ital. Ant. l. I. c. 12. ostendit.

ε (b) *Axima* seu *Axuna* Tab. Theodos. in Taurinorum finibus apud Alpium radices a Taurino 25, a Segusio 8 mill. pass. in Boream sita, nunc corrupte *Esma* seu *Aime* vicus.

ζ (c) *Tarantasia* † est inter Genevam 10, & Mauriannam 12 leuc. in Austrum, a Civarone seu Camberino 10 in Boream, antea *Forum Claudii*, Centronum Metropolis fuit in Grajis.

η (d) *Valentia* Romanorum colonia paulo infra confluentes Isaræ Rhodanique sita. Cellar. in Notitia. Civitas Valentinorum vocatur: ab ea 14 leucis abest Vienna in Meridiem, Avenio 23. [*c*]

ϑ (e) *Dea augusta* dicta est inter Vapingum 12, & Valentiam ad Occasum 10 leucis.

ι (f) *Caturigomagus* inter Vapincum 12, & Eborodunum 16 mill. passuum. *Caturigum* quoque Eborodunum, nunc *Embrun*.

κ Avenio & *Aquæ Sextiæ* infra, Cap. 15 memorantur.

λ (g) *Salyes*, *Sallyes* sive *Sallyi* dicti, ad ipsum mare fuerunt, non procul ostiis Rhodani. Hi Massilienses vicinis olim graves erant, eoque Romanorum arma primi trans Alpes sensere. *Aquæ Sextiæ*, à Proconsule Sextio Victore Salyorum huc deducta colonia, conditæ, sicque dictæ propter aquas calidas.

μ (h) *Gabali* finitimi fuerunt Rutenis; eorumque caput *Anderidum*, nunc *Mandeen Gevaudan*. In Velaunis erat *Revessio*, post *Anicium* & *Podium*: nunc *le Puy en Vellay*.

ν (i) *Ruteni*, ad montem Cemenium inter Velaunos ad Ortum & Helvios ad Occasum. *Rhodes* Gregorio Turonensi est *Rutana*, nobiles fuisse argentifodinas, testatur Strabo.

ξ (k) *Helvii* † seu *Alba Helviorum* inter Tolosam 14, & Rutenos 12 leucis *.

ο Volcarum Tectosagum caput olim exstitit *Tolosa*, nunc *Tolose*, Palladia olim dicta; *vid. inf. cap.* XV. *f.* 4. Illorum quoque fuere *Narbo*, *Blitteræ Septimanorum*, *Salsulæ* cum fontibus & stagno, nunc *Salses*, *Ruscino* in ora Sardoum colonia, hodie *la Tour de Roussillon*; & *Illiberis* Melæ vicus, urbis & magnarum opum tenue vestigium, postea Helena, nunc *Elne*, ad Illiberin fl.

π (l) *Vasio* seu *Forum Vocontiorum* in edito loco sita urbs; unde *Aeria* cognominata est. *Avenio* & *Nemausus* inf. cap. XV. *f.* IV. describuntur. Avenione abest 10 leucis, Arausione 6, à Carpentoracte supra 4.

ϱ (m) *Arausio* Secundanorum colonia Avenione distat 4 leucis, Carpentoracti propior. A Gallico regno immunis suo paret principi. Habet Academiam. Ipsa regio Venusino comitatu cingitur. Anno super. Seculi LX, Galliæ Rex Arausionem urbem Principi suo ademit; sed anno LXV eandem Domino suo restituit.

σ (n) *Blitteræ*, seu *Bliteræ* & *Blitera*, Septumanorum colonia, olim frequens. Haud longe est a Monte Pessulano. Reliquæ urbes infra describuntur.

HEKELII.

[*a*] Hanc *Burgundici Cancellarii* sedem olim fuisse ferunt. Claret *Archiepiscopatu nobilissimo*. Ideoque in spiritualibus primaria est Civitas.

[*b*] Pro quibus in plurimis excusis *Plinii* Exemplaribus legitur fallò *Acitauones*.

[*c*] Vulgò dicitur *Valence*. Episcopatu & Academia clara est. Templa omnia alioqui magnifica, bellis civilibus diruta fuêre superiore tempore; sed magnâ ex parte ad huc reparata sunt.

(a) Centrones. (b) Axima. (c) Tarantasia. (d) Valentia. (e) Dea. (f) Caturigomagus (g) Salyes. (h) Gabali. (i) Ruteni. (k) Helvii. (l) Vasio. (m) Arausio. (n) Blitteræ.

CAP. X.

De Gallia Comata; ac prima ejus parte Aquitania.

I.

Belgica. Celtica.

GAllia *Comata* in tres partes divisa fuit; *Aquitaniam, Celticam* ac *Belgicam*: sed his alios alii posuerunt terminos. Cæsar *Belgicam* fecit inter Rhenum, Oceanum & Sequanam, Matronamque amnes: *Celticam*, quam eandem *propriè Galliam*, & incolas ejus *Gallos* appellat ubique *Belli Gallici Commentar. primo*, inter Matronam Sequanamque, Oceanum & Garumnam flumen, Gebennam montem, Rhodanum ac Rhenum flumina; *Aquitaniam* inter Garumnam, Oceanum & Pyrenæos montes.

Aquitania.

Belgica. Celtica, seu Lugdunensis Aquitania.

II. Postea vero Augustus aliter distinxit; *Belgicam* statuens inter Rhenum, Rhodanum, Ararem, Matronam, Sequanamque amneis & Oceanum; *Celticam*, quam & *Lugdunensem* appellavit à capite *Lugduno*, inter Matronam, Sequanam & Ligerim amneis, & Oceanum; *Aquitaniam*, inter Ligerim, Gebennam & Pyrenæos Montes, & Oceanum. [1]

Vascones. Ausci. Vasates. Begerri. Tarbelli. Aquæ Tarbellæ. Eluſaberris. † *In Notitiis Veteribus, provincia Aquitanica, hodie ex parte Guienne quod ex Aquitaine corruptum videtur. Cellar.* * *Olim Vasatium Civitas & Vasatica. Cellar.* ‡ *Felliti ob Cæli Asperitatem, ob habitu seu veste dicuntur. Cellar. Est ibi ad Aturum Amnem opidum Bazgueres Aquis salubribus Nobilitatum, forsan eadem quæ Stratoni Censit Ptolem. Cellar.* * *Olim etiam Tarbella Civitas & Aquensis.*

III. α *Aquitania* vetus sive *Cæsariana*, *Aremorica* ante dicta, nunc β *Vasconia*, vulgo *Guascogne*, vocatur. *Vascones* quondam ex Hispania ab altero Pyrenæi latere huc transgressos, haud dubium est. Populi heic olim clari; *Ausci*, nunc regio *Armignac*; *Vasates*, nunc regio *Albret*, opidum γ *Bazas*, δ *Bigerriones*; nunc *Bigorre*: ε *Tarbelli*, quorum opidum, ζ *Aquæ Tarbellæ*, nunc *Acqs*. Horum clarissimi fuere η *Auscii*, & caput eorum ϑ *Eluſaberris*, nunc *Aux*, totius veteris Aquitaniæ opulentissima.

IV. In

BUNONIS.

α (a) *Aquitania* † ab *Aquis* videtur dicta, quibus fere tota rigatur: vel, ut Plinius lib. 4. c. 19. tradit, ab *Aquitanis populis*. Olim *Aremorica* appellata; quia maxima pars populorum ejus Oceanum accolebat, ut Strabo & Plinius referunt. *Bretanniam* tamen seu *Britagne* alii faciunt *Aremoricam. ap. Eginard. & Jornand. Lib. III. de Felice Episc. Ab eadem* Metallorum perhibetur feraciſſima. Incolas ejus Hispanis, quam Gallis, facit similiores idem Strabo, illoſque lingua & sermone à Celtis Belgisque distinguit. Ante adventum Cæsaris bis fuerant à Romanis tentati Aquitani, per C. Valerium & Luc. Manlium; sed bis turpiter rejecti. Sontiatibus vero Cæsaris tempore devictis reliqui facile domiti sunt.

β (b) *Vasconia*, etiam *Novempopulana* appellata, terminos habet montes Pyrenæos, Garumnam fl. & mare Aquitanicum. Ejus præcipuæ urbes sunt *Burdegala*, & *Tolosa*, de quibus infra cap. xv.

γ (c) *Bazas* * est inter Burdigalam 10, & Auscos 18 leuc.

δ (d) *Bigerriones* & Bigeritani ‡ ad montes Pyrenæos in confinio Hispaniæ. *Bigorre* hodie Comitatus est. *Bigerra* seu *Begorra* urbs est, cujus in concilio Mantisconensi fit mentio.

ε (e) *Tarbelli* ad radices montis Pyrenæi.

ζ Et *Aquæ Augustæ* dictæ, & *Aquæ Tarbellicæ*, ad Aturum fl. à Bajona abest 7 leuc. Auscos versus, à Burdigala 26 in Austrum. Tabulæ Itinerariæ Aquas has collocant, ubi nunc est *Bajone*; Robertus Cænalis contendit esse *Tarbe*: at Scaliger & Cluverius *Acqs* esse volunt. *

η (f) *Aux* olim *Ausci* Civitas, & *Augusta Auscirum*, posteà *Auxitana*, abest à Tolosa 11 leuc. in Occasum Bajonam versus, & ab Agenno 8 in Austrum. Ejus Archiepiscopus *Scaligero* ditior est.

ϑ *Eluſaberris*, *Eluſa* & *Eluſatium* urbs alia habetur ab Augusta Auscirum, *Eusa*, *Euse* & *Elsa*. †

REISKII.

1 (g) Gallia *Comata* nomen à coma, quam Galli aluerunt quamque lixivio aut sapone rutilarunt, habuit Plin. lib. XXXVIII. c. 12. *Omnis Gallia divisa est in tres partes, quarum unam incolunt Belgæ, alteram Aquitani, tertiam qui Celtæ ipsorum lingua, nostra* Galli *appellantur*. Ita Cæsar Comment. I. denominationem Galliæ cunctæ aut generalem aut specialem Celticæ imponit, & ab lingua sua Romana vernacula deducit: Ea tamen rectius ad Gallicam linguam à Cluverio heic revocatur. De Vasconia notamus, huc pertinere Aquitanicam, non Hispanicam, partem Cantabriæ veteris, è qua Vascones victi alio discesserunt. Albritana regio Ducatum continuit, cujus Ducem ultimum & regem Navarræ legitimum exut

(a) Aquitania. (b) Vasconiæ limites. (c) Bazas. (d) Bigerra urbs Tarbelli. (e) Aquæ Tarbellicæ. Tarbe. (f) Aux. (g) Gallia unde Comata.

† *Eluſates sive Eluſani, quorum opidum Eluſa. Cæsari & Plinio, Auscio um erant Finitimi.*

IV. In reliqua Aquitania Auguſti populi quondam, qui hodiernis provinciarum nominibus originem dedere, ι *Cadurci*, * nunc *Quercy*; quorum opidum *Devona*, nunc κ *Cahors*, vulgo *Berry*: λ *Petricorii*, nunc *Perigort*; quorum *Veſonna*, nunc *Perigueux* μ: *Arverni*, ſive *Alverni* † nunc *Auvergne*; quorum *Auguſta Nemetum*, nunc *S. Flour*: ν *Lemovices*, nunc *Limoſin*, quorum *Auguſtoritum*, nunc ξ *Limoges*: ο *Bituriges*, nunc *Berrii*, quorum π *Avaricum*, nunc *Bourges*: *Pictones* & *Pictavi*, nunc *Poictou*; quorum ρ *Limonum*, nunc *Poictiers*: σ *Santones*, nunc *Sainctonge*: quorum Mediolanum, nunc *Sainctes*.

Cadurci. Devona. Petricorii. Veſonna. Arverni. Auguſta Nemetum. Limovices. Auguſtoritum. Bituriges. Avaricum. Pictones. Limonum. Santones. Mediolanum.

* *Horum pars Eleutheri i. e. Liberi a Cæſare vocantur, quorum Metrop. Albiga, nunc Alby, olim Civitas Albigenſium. Cellar.*

† *Quibus avitam Libertatem, Romani etiam victis ſervarunt, & eorum patres dicebantur propter præſtantiam virtutis, & quod genus æque a Trojanis derivarent. Cellar.*

exuit regno Ferdinandus Catholicus An. 1512. Unde controverſia cum regibus Galliæ perpetua extitit. De reliquis terris tacere præſtat, quam pauca dicere.

BUNONIS.

ι (a) *Cadurci*, *Cadorici* & *Catorici* dicuntur.

κ (b) *Cabors* eſt inter Tarnem & Duranium fl. ad flumen *Loth*, à Toloſa 16 leuc. in Boream, Lemovicos verſus duplo diſtantes. Habet Academiam.

λ (c) Et *Petrogori* & *Petragorici* dicti, à Toloſanis Tarne fl. diſcreti, nunc Epiſcopatus.

μ *Perigueux* Aimoino & aliis (d) *Petrogoricum* & *Petrogorica* dicitur, inter Burdegalam 20, & Lemovicos 12 leuc. quot ferme ab Engoliſma. Incolas hujus * urbis *Petrocorios* dictos inſcriptio ibidem reperta teſtatur: Ferrum hic habetur notæ optimæ. Regio ipſa gignit magnam glandium & caſtanearum copiam, unde multi quoque ibidem ſunt porci.

ν (e) *Lemovices* & *Lemovici* quoque dicti.

ξ (f) *Limoges* urbs eſt inter Pictavos ad Septemtrionem 20, & Cadurcos ad Meridiem ad 30 leuc. ab Arvernis 25 in Occaſum, Engoliſmum verſus 15. Cæſari & Hirtio (g) *Lemovicum* appellatur. [*a*] *Auguſtoritum* tamen quibuſdam videtur eſſe *Angouleſme*: alii *Auguſtoritum* faciunt caput Ageſinatum, quod putat *l'Angoumois*.

ο (h) *Bituriges* & *Biturici* nominantur. In Bituriges nobiles ſunt fodinæ ferri. [*b*] Sunt autem *Bituriges* alii *Cubi*, quorum Metropolis eſt *Bourges*, & alii *Bituriges Vibiſci*, quorum caput Burdegala.

π (i) *Avaricum* olim erat opidum maximum & munitiſſimum, in finibus Biturigum atque agri fertiliſſima regione, quod & ipſum Cæſar magno militum labore tandem expugnavit, hoſtesque graviter ultus eſt. *Bourges* etiam infra cap xv. l. 2. memoratur.

ρ (k) *Limonum* alii perperam exiſtimant eſſe pagum inter Lemovicos & Pictones, nunc *Limon* dictum. At *Poictiers* infra cap. xv. l. 3. deſcribitur.

σ (l) *Santones*, etiam leguntur *Santoni*. *Mediolanium Santonum*, unde *Xaintes*, ſeu *Sainctes* dictum. A Plinio Santones liberi vocantur. Straboni ad Garumnam extenduntur, verſus Septemtrionem Pictonibus ſunt juncti.

HEKELII.

[*a*] Turres præaltas & acuminatas eminùs venientibus oſtentat. Muris foſſisque non improbè munita. Ædificia habet excelſa, ſed lignea, nec tamen inelegantia, cujuſmodi ferè hinc indè in *Saxonia inferiore* videas, *Cæſaris* ævò una ex magnis & potentibus fuit, quem vid. Lib. VII. & VIII.

[*b*] Abundat etiam, præter *Frumenti*, Vinique copiam, *Paſcuis*, *Pratis*, indeque *Gregibus* & *Velleribus*. Undè & VERVECEM Metropolis in Inſignibus geſtat.

(a) Cadurci (b) Cahors. (c) Petricorii. (d) Petrogoricum. (e) Lemovices. (f) Limoges. (g) Lemovicum. (h) Bituriges. (i) Avaricum. (k) Limonum. (l) Santones.

CAP. XI.

De Galliâ Celticâ ſeu Lugdunenſi. 1

I.

IN Celtica quondam populi, quorum hodieque ex parte nomina exſtant, clari fuere: α *Oſiſmii*, nunc ultimus Britanniæ in mare excurſus, quorum opidum β *Vorganium*, vulgo nunc *Guinguand*: *Veneti*, quorum *Vindana*, nunc *Vannes*:

Oſiſmii. Vorganium. Veneti. Vindana. † *Utrum Lantriguet & St. Pol de Leon, Valeſio incertum eſt. In hoc tractu Britones Ptolemæi Collocari dices, hodie Breſt.*

BUNONIS.

α (a) *Oſiſmiorum* tractus ad Oram Britanniæ adhuc *Oſiſmer* dicitur.

β (b) *Vorganium* aliis putatur eſſe *Treconium*, vulgo *Triguier* †, ad Britanniæ oram maritimam, inter Briocum ad Ortum 6 leuc. & Leonam ad Occaſum 7, à Rhedonibus 26 in Boream. Indigenæ tamen antiqui Vorganii rudera oſtendunt in loco, quem lingua illa vocant *Coſquecoudet*.

RISKII.

1 (c) *Celtica* quin à Celtis ſpecialius ita dictis appellationem ſumſerit, nemo dubitat: Cæſar quoque ac Paulanias illam ab ſermone Celtico derivant. Bodinus igitur aberrat, qui ἀπὸ τῶν κολήτων, i. e. delul-

(a) Oſiſmii. (b) Vorganium. (c) Celtica unde Lugdun.

Nannetes. Condivincum. Curiosolites Redones. Condate. Andegavi. Juliomagus. Turones. Cæsarodunum. Aulerci Diablintæ. Noviodunum. Aulerci Cenomani. Vidunum. Unelli. Crociatonnum. Carnutes. Autricum. Gennabum. Lexobii. Noviomagus. Aulerci Eburovices. Mediolanum. Parisii Lutetia. Senones. Agendicum. Tricassii. Augustobona. Ædui. Augustodunum. Vadicasses. Noviomagus. Segusiani. Forum Segusianorum. Lugdunum.

Vannes : γ *Nannetes*, quorum *Condivincum*, δ *Nantes* : ε *Curiosolites*, Britannia inferior : *Redones* Britannia superior, quorum opidum *Condate*, nunc *Redon* : *Andegavi*, qui & *Andecavi*, & *Andes*, nunc *Anjou*, quorum opidum ζ *Juliomagus*, nunc *Angiers* : *Turones* nunc *Tourraine*, quorum η *Cæsarodunum*, nunc *Tours* : *Aulerci Diablintæ*, quorum opidum *Noviodunum*, nunc *Maine* : *Aulerci Cenomani*, quorum opidum *Vidunum*, nunc *Mans* : *Unelli*, quorum *Crociatonnum*, nunc *Quarentain* : ϑ *Carnutes*, quorum ι *Autricum*, nunc *Chartres* : & κ *Gennabum*, nunc *Orleans* ; ipsa regio *la Beausse* : λ *Lexobii*, quorum *Noviomagus*, nunc *Lisieux*, in Normandia : μ *Aulerci Eburovices*, quorum *Mediolanum*, nunc *Evreux*, in Normandia. ν *Parisii*, quorum *Lutetia*, nunc *Paris* : ξ *Senones*, quorum ο *Agendicum*, nunc *Sens*, in Campania : π *Tricassii*, quorum ρ *Augustobona*, nunc *Troyes*, in Campania. σ *Ædui*, sive *Hedui*, quorum τ *Augustodunum*, nunc *Austun*, in Burgundiæ Ducatu : υ *Vadicasses*, quorum *Noviomagus*, nunc *Nuys* in dicto Ducatu : φ *Segusiani*, nunc *Forest*, quorum opidum χ *Forum Segusianorum*, nunc *Fours* ; & item in ipsorum agro *Lugdunum*, nunc *Lyon*. At horum omnium clarissimi *Hedui*, urbs eorum totius Celticæ opulentissima *Augustodunum*, ↓ *Lugdunum* nomen Provinciæ dedit.

CAP.

desultoriis equis, Græcisque originibus arcessit Method. Histor. c. 9. *Lugdunensis* ab Lugduno dicitur, inclyta urbe, per Munatium Plancum sub Augusto condita, ubi adhuc emporium opulentissimum, Archiepiscopatus & Academia vigent : Ut de urbis hujus præstantia inter Romanos veteres non dicam. Vid. notit. Imper. cum notis Pancir.

BUNONIS.

γ *Nannetes* etiam *Namnetæ* dicuntur.

δ *Nantes* infra cap. xv. s. 1. describitur.

ε (a) *Curiosolites* fuere inter Armoricas civitates, & Venetos ad Austrum ; & Gobæum promontorium ad Boream. Plinius appellat Carios. Velites, hodie vulgo *Kimper Corantin*.

ζ *Juliomagus* vid. infra cap. xv. s. 2.

η *Cæsarodunum* infra cap xv. s. 2. recensetur.

ϑ (b) *Carnutes*, *Carnuti*, *Carnutæ* & *Carnotæ* leguntur.

ι *Autricum* & *Aurelianum* iterum memorantur cap. xv.

κ *Gennabum*, *Genabum* & *Genabus* aliis [*a*] habetur opidum *Gyen* [*b*], in finibus Aurelianensium ad Ligerim, Lucanus lib. 1.

Inclyta Cæsareis Genabus dissolvitur alis.

λ *Lexobii*, aliis dicuntur (c) *Lexovii* & *Lexubii*.

μ (d) *Aulerci*, hi fuere ad Sequanæ ripas.

ν De *Parisiis* vid. cap. 15. s. 1.

ξ Apud (e) *Senonas Decentius*, quum Magnentium fratrem Lugduni à Constantino Imperatore superatum, se gladio parieti innixo confodisse accepisset, & ipse laqueo vitam finivit.

ο (f) *Agendicum* Marliano & aliis perperam habetur superioris Campaniæ opidum, hodiè *Provins*, aliis *Milly*.

π Aliis (g) *Tricasses*, & *Tricasses* & *Tricassini*.

ρ (h) *Augustobona*, vulgo *Troyes* variè nominantur, *Augustomana*, *Trecæ*, *Urbs Trecassium*, *Augustum Trecarum*.

σ (i) *Æduorum* nomen illustre est apud Cæsarem. Cicero eos Romanorum vocat fratres. Primi enim ex Gallis Romanorum societatem & amicitiam sunt complexi [*c*].

τ *Augustodunum* infra cap. xv. s. 3. describitur.

υ Aliis [*d*] (k) *Vadicassii*.

φ Et *Secusiani*, *Sebusiani* etiam apud Cæsarem leguntur, qui ab aliis à (l) *Segusianis* diversi putantur ; sed iidem videntur, ac vox altera corrupta.

χ (m) *Forum Segusianorum* à Lugduno abest 8. leuc. in Occasum, Avernos versus.

↓ De *Lugduno* & *Augustoduno* memorabilia leguntur cap. xv. s. 4.

HEKELII.

[*a*] *Paradino* & *Vigenereo* inprimis.
[*b*] Seu *Gien*.
[*c*] Ideoque *Plinius Fœderatos* cognominat.
[*d*] *Ptolemæo* præsertim, ἀκριβεστέρῳ.

BUNO-

(a) Curiosolites. (b) Carnutes. (c) Lexobii. (d) Aulerci. (e) Senones. (f) Agendicum. (g) Tricassii. (h) Augustobona. (i) Ædui. (k) Vadicasses. (l) Segusiani. (m) Forum Segusianorum.

GERMANIÆ CISRHENANÆ ut inter I. Cæsaris et Trajani fuit Imperia SCALDIS item MOSÆ ac RHENI Ostiorum Antiqua Descriptia

OCEANUS SEPTENTRIONALIS

GERMANICUS

BRITANNICUS

OCEANUS BRITANNICUS

Salæsivi (Plin. Flevi) Ixalæas (Ptol. Orient.) Rheni

Amisia

CHAUCI

Baduhennæ Lacus

MAIORES

BRUCTERI

CHAMAVI

FLETTIO et FLEVUS Lacus

Tecela

CASSUARII

Castellum

Medium Rheni Ostium quadrorum et Antiquissimum

Prætorium Agrippinæ et Armamentarium

Mosæ ostia (Plin. Helium, Ptol. Occidens.) Rheni

Cæsari termin Gallium Helium inter et Germaniam. Castel

Camulodunum

Verum Scaldis Ostium quod Mosæ Ptolemæo

Os Scaldis Plinio Fabudæ Ptol.

Thamesis fl.

Tanatos Ins.

Rutupiæ Portus

CANTIUM

Cantium prom. Dubris Portg

Oceanus Britannicum Gallicum

Pars

MORINI

Itium Promont. Castellum

Vervoviacum

Fervanna Tarvanna

Grudii

Levaci

Mendriacum

Tornacum Turnacum Gordini

BETASII

Pleumosii

ADUATICI Perviciacum

Geminiacum

Origiacum

Pons Scaldis

Vadogoriacum

ATREBATES

Fanum Martis

Bagacum

Camaracum

NERVI

Duronum

Cæræsi Segni Silva

Orolaunum

Verbinum

Iuliobona

Samarobriga

BELGIUM Cujus Incolæ

CALETII

BELLOVACI

VELIOCASSI

Rotomagus

Rodium

Nemetacerna

SUESSIONES

Noviomagus

Mediolanum

Caesaromagus

Augusta Suessionum

Durocortorum

AULERCI EBUROVICES

RHEMI

Catalaunici Campi

Lutetia

PARISII

Durocasii

CARNUTES

Autricum

Meliodunum

Sequana fl.

Augustobona

LINGONES

TREVERI

Treverorum Augusta

Colonia Agrippinensis

Belgica

Arae Ubiorum Bonna

Segodunum

Sego fl.

SUNICI

Marcodurum Marcomagi

Tolbiacum

Signa sacra Rigomagi

TUNGRI

Aduatica Atuaca

Trajectus Mosæ

Julia cum

Corriovallium

Eburon

Tiberiacum

Durnomagus

Vicus Julius

Colonia Agrippinensis

Divodurum

Mediomatrici

Tullum

Scarponna

Decempagi

Nasium

Leuci

Argentaria

Segusiani

Ager Arvernus

Augusta Vindelicorum

Vindonissa

Rhenus fl.

Lucus Augusti

Rauraci

Helvetii

Helvetia

Rhodanus fl.

Alpes Graiæ et Penninæ

Alpes Cottiæ

Alpes Maritimæ

Italia

Gallia Narbonensis

Gallia Cisalpina

Gallia Transalpina

Mediterraneum Mare

Millia Passuum

20 40 60

CAP. XII.

De Gallia Belgica 1 : *item Fluminibus universa Galliæ Transalpinæ.*

I.

BElgica *illa Vetus*, quæ tertia pars Galliæ Comatæ, vetustissimis scriptoribus clauditur Rheno Rhodanoque amnibus, lacu Lemano, Matronâ ac Sequanâ fluminibus, Oceanoque Britannico. At Plinius atque Tacitus ab Helvetiis ad Oceanum, omnem interiorem ripam Rheni à Germaniæ populis incoli tradunt. Hodiè sanè idem fit : at aliquanto latiùs quam olim. Itaque Plinius initium Belgicæ à Scaldi flumine facit † *a*. Belgicæ Limites.

II. Inter Mosam & Flandriam ad Oceanum fuere *β Taxandri* ; nunc est Zelandia ac Brabantiæ inferior pars. Inde *γ Menapii* reliqua Brabantiæ pars, & item Geldriæ ad Rhenum usque : quorum opidum *Castellum Menapiorum*, in Mosæ ripa, nunc *Kessel*. *δ Morini*, pars Flandriæ inter Oceanum & Legiam amnem ; opidum *ε Teruanna*, nunc *Terwane* ; & *ζ Portus Gessoriacus*, qui anteà *Itius*, & post modum *Bononia*, nunc *Boulogne* : *η Ambiani*, quorum opidum *Sama-* Menapii. Morini. Ambiani.

† *Ut Augustus Cæsar novam Partitionem provinciarum ubique fere instituit, ita etiam ut æqualibus provinciarum esset, Sequanos Helvetios qui Celticæ adhuc contributi fuerant ad Belgicam transcripsit, secundum Plinium & Ptolemæum. Vide plura in Cellario, & Cluverio de Germania antiqua.*

* *Primorum Franciæ Regum Sedes, de fundatore parum constat. De la Forest. Geog. Historique.*

BUNONIS.

a Ab austro quoque Belgicæ limites sunt Sequanorum, Leucorum, Lingonumque fines ; Regiones nunc omni illo terrarum tractu comprehenduntur à Sequanis, Rhenoque amne Elsatia inferior, Lotharingia, Austrasia, Trevericus Episcopatus, Lucelburgiensis, Limburgiensisque Ducatus, Leodicensis Episcopatus, Colonienssisque Episcopatus pars altera, Juliacensis ducatus, Geldriæque ducatus dimidia pars. Ab Oceano, Hollandiæ pars aultrina, Selandia, Brabantia, Flandria, Bononiensis comitatus, Normanniæ pars tertia. A Sequana Franciæ, quæ vulgò *Isle de France*, major pars, atque Campaniæ ferè dimidium. Intus Picardia, Veromanduus, Artesia, Hanonia, Namurcensis comitatus, ducatusque Bullonienssis. Erant olim Belgæ, ipso Cæsare teste, omnium Gallorum fortissimi, libertatis supra modum amantes. De eorum moribus Idem Cæsar & Strabo legantur.

β (a) *Taxandri* & *Toxandri* dicti sunt Plinio populi, qui nunc Selandi, inque insulis Hollandi australes ; & *Taxandria* regio Marcellino, quæ nunc Selandia, cum dictis insulis Hollandiæ. [a] Castra Romanorum in his Toxandrorum insulis, post Cæsaris ævum, fuisse videntur.

γ (b) *Menapii* ab Eburonibus submoventur lineâ à confluente Getæ, per Roræ confluentem ad Rheni opidum usque *Diest*. Hinc vero Demera & Rupella amnibus, ad confluentem usque Scaldis, ab Atuaticis separabantur, qui circa *Leuven*, *Brussel*, *Nivelle* & *Gemblours* opida incoluerunt. Hodie in læva Mosæ ripa est exiguum opidum cum arce, vulgo *Ressel* dictum, quod antiquum esse Menapiorum Castellum nomen simul ac situs in ripa indicant.

δ (c) *Morini* ab ortu attigerunt Menapios ; ad meridiem eosdem cum Atrebatibus & Atuaticis habuere limites, ab Occasu & Septemtrione Oceano cingebantur.

ε (d) *Tervanna*, *Tarvanna*, & *Tarovanna*, per Carolum V. Imperatorem anno Christi CIↃIↃLII d.2omo. Junii expugnata & incendio deleta est ; de ejus excidio vide si lubet Thuani lib. XII. Ejus urbis vestigia hodiéque visuntur in Artesia ad Legiam flumen, VII mill. passuum à Fano Audomari.

ζ (e) *Portus Itius* diversis temporibus diversa obtinuit nomina : Germanis proximis vocatur vulgo *Buenen*.

η (f) *Ambiani* ab ortu conterminos habuerunt Nervios & Veromanduos. A Meridie Samarâ flumine, vulgo *là Somme*, à Belgio, Bellovacorum regione fuerunt disterminati. Ab Occasu Oceanum attigerunt Cæsaris tempestate. A Septemtrionibus confines habuerunt Atrebates. Continent nunc hi fines Picardiæ partem, in quæ opida *Pont a Selane*, *Rue*, *Crotoy*, *Pames*, *Pont de Remy*, *La Cauchie*, *Corbie*, *Bray*, *Encre*, cum parte Ambianorum urbis ; in dextra Samaræ ripa. Continent item Artesii Comitatus portionem, qua opido *Pas* & *Bapalme*, & duo Cœnobia, *Eavecourt*, atque *Erovaige*. *Amiens* seu *Ambianorum* & Ambianensium Civitas ab Antonino Pio Imperat. condita, & ab adjacente flumine *Samara* primum appellata est (g) *Samarobriga* *. Cum Lutetia & Rotomago trigonum facit.

HEKELII.

[a] Dicitur & eidem *Marcellino Taxandrum*.

REISKII.

ι (h) *Belgica* denominationem à Belgis habuit : Belgæ unde suam traxerint, hoc viris doctissimis non adeo liquet. Cluverius multas examinat conjecturas, in singulisque hæsitat ; nisi quod Belgicam putat videri dictam à Belgio, una Bellovacorum regiúncula. Quidni suspicetur quispiam, *a Belgo aut Belgio, duce Gallorum tertio*, qui Asiam irruperunt, quem Justinus, Diodor. Siculus, Pausaniasque memorant ? Sed neque sic origo vocis expedita, vel dubitationibus liberata erit. Belgica vetus autem ab hodierno Belgio quam

(a) Taxandri. (b) Menapii. (c) Morini. (d) Tervanna. (e) Portus Itius. (f) Ambiani. (g) Samarobriga. (h) Belgica, unde dicta sit, quotuplex,

Bellovaci. Belgium. Caletes. Vellocassii. Atrebates. Nervii.

Samarobriga, nunc [b] *Amiens*; ϑ *Bellovaci*, quorum regio *Belgium*, nunc *Beauvoisin*; & opidum *Cæsaromagus* nunc *Beauvais*: ι *Caletes*, *Pais des Caulx*; opidum *Juliobona* †, nunc *Diepe*: κ *Vellocassi*, quorum *Rotomagus*, nunc *Roan* *: λ *Atrebates*; opidum *Nemetacum*, nunc *Arras*: μ *Nervii* ‡; opidum *Bagacum*, nunc *Bavay* *: & item *Cameracum*, nunc *Cambray* †. ν *Eburones*, ξ *Condrusi*, Segni

† *Et Julia Caletorum, propter stragem exercitus Pontificiorum fœderatorum, sub Duce Madianensi ab Hen. IV. An. 1589 celebris. De la Forest.*

* *Titulo Ducatus ab Hen. IV. insignitus. Id.*

‡ *A Ludovic. XI. capta, Anno 1477. a Maximiliano Cæsare, An. 1493. a Gallis An. 1640. iisdemque Conventu Pyrenensi concessa. Id.*

* *Opidum perantiquum, bis in seculo 16 ngni delectum, & sæpe seculo 17 expugnatum. Id.*

† *Urbs munitissima, a Gallis an. 1677 expugnata, & hactenus detenta. Id.*

* *Panni mercatura celebris; emanat ibi fortitudo in Obsidione, contra Anglos, Anno 1472. Id.*

quam diversa, quamque aliis nunc limitibus Gallia circumscribatur, Geographi plerique docent: Nec Belgica, si Cæsarem illoque posteriores Romanæ Historiæ auctores consulas, eandem aut magnitudinem aut faciem exhibebit. Namque in notitia Imperii Rom. duas Belgicas notamus: Veram scilicet primam, in eaque Treviros, Mediomatrices, Verodunos, Leucos; alteram secundam, inque illa Remos, Suessiones, Catalaunos, plurèsque vicinos populos, imo duabus illis tertia & quarta per divisionem ultimam accessisse legitur. Confer R. Spanhemium Introduct. ad Geogr. nec novam annotationum segetem de singulis regionibus exspecta. Historiam fluviorum Galliæ Fournierius Lib. VI. cap. 15. Becmannus c. 3. explicat, causamque addit ex Mundo Kircheri subterraneo, cur Rhodanus per lacum Lemanum nec aqua sua cærulea missa vel mutata profluat: De quibus itemque montibus hunc ipsum consule, si lubet.

BUNONIS.

ϑ (a) *Bellovaci* Belgium incoluerunt; & Bellovacorum sedes appellata fuit (b) *Belgium*: Bellovacorum nomen adhuc manet in opido *Beauvais*, quod medio fere situ est inter Lutetiam & Rotomagum *. Ab hoc denominativum factum *Beauvaisin* seu *Beauvoisin*: quæ vox agrum dicti opidi designat. Nationum enim per Galliam nomina postea in opidorum, quæ capita nationum fuere, vocabula transierunt. *Ambiani* à Septemtrione Belgio fuerunt finitimi; limes heic fuit Samara amnis ad Oceanum usque. Ab Oriente brumali Bellovaci conterminos habuerunt *Suessiones* atque *Rhemos*. Pro limite inter *Suessiones* & *Bellovacos* agitur linea ab opido *Bray* ad opidum *Verneuil*; a Rhemis disterminabat *Esia* flumen; vulgo *Oise*: Ab Occidente æquinoctiali finitimos habuere Bellovaci Caletos & Vellocassos. *A Samara* flumine ad *Caletes* accoluere. Atque hi fuere veri fines Belgii Cæsariani. *Errant igitur, qui omnem Belgicam, id est, tertiam totius Galliæ Comatæ partem, Belgium esse volunt*; quum hoc vix decimam partem impleat; quique ea de causa Flandros, Brabantios, Selandos, Geldros, Belgiogermanos appellant.

ι (c) *Caletorum* regio maritima est, inter *Sequanam* & *Samaram*, vulgo *la Somme* amnes.

κ (d) *Vellocassi* seu *Vellocasses* ad dextram Sequanæ ripam inter Caletos, Bellovacos habuere sedes.

λ (e) *Atrebates* seu *Atrebatii* à meridie conterminos habuerunt Ambianos. Ab occasu pertinuere usque ad Oceanum; a Septemtrione ad Morinos. A Morinis separabantur amne, qui apud Bononiam in Oceanum evolvitur. Ab hujus fonte linea ad flumen Legiam ducta, qua vicus est vulgari vocabulo *Capelle*, v millibus passuum supra Tervannum: hinc ipso Legia fl. ad vicum usque *le Vinty*. Ab ortu æquinoctiali conterminos habuere Nervios; & ab ortu æstivo Nerviorum clientes, Centrones, Grudios, Levacos, Plemolios ac Geidunos, qui quinque populi alio nomine *Succoni* dicti in Nerviorum fuerunt clientelâ. His finibus nunc includitur tota Artesia pars item Flandriæ, dextræ Legiæ amnis ripæ affixa; quâ opida visuntur *Ryssel*, *Douay*, *Armentiere*, *Bassee* & *Orchies*: & Hæoniæ exigua portio, qua opida *S. Amand*, *Bouchain*, *Arleux*, *Pecquencourt*.

μ (f) *Nerviis* à Septemtrione conterminі fuerunt eorum clientes jam dicti & *Aduatici*. Ab ortu Mosa flumine primum à ν illis populis, qui uno nomine antea *Germani*, mox *Tungri* dicti sunt, deinde a Treveris separabantur. A Meridie Rhemos attigerunt. Terminus inter hos & *Nervios* describitur linea à Mosa flumine & Monasterio *Dellain* ad opidum *Vervin* ducta. Hinc alia linea ad fontes *Sabis* amnis, & hinc item aliâ ad opidum *Crevecœur* Scaldi impositum, à Veromanduis distinguuntur. Ab Occasu, ipso *Scalde* ad *Cameracum* usque ab Ambianis; hinc vero ad *Scarpæ* confluenteis ab Atrebatibus dirimebantur. *A Scarpæ Scaldisque* confluentibus ad opidum usque *Aeth* lineâ disterminantur Nervii à jam dictis quaque populis, qui sub eorum fuere imperio. Continentur hodie regiones his finibus istæ: *Namurcensis Comitatus* pars inter Mosam & Sabin; in qua Castellum Namurcense: hinc ea regio, quæ inter dictos amneis vulgo vocatur *Basse Bourgogne*, id est, *Burgundia inferior* [c]: deinde *Hæoniæ* [d] *maxima* pars: è Picardia *Tiraffiensis Ducatus* portio: item *Cameracensis Agri* pars, in qua opida *Cambray* & *Chasteau en Cambresis*.

ν (g) *Eburones* ab Oriente terminum habuere Rhenum; quo ab Ubiis supra Coloniam Agrippinensem, à Sigambris infra Coloniam arcebantur. A meridie habuere Condrusos, Segnos, Cæræsos, atque Pæmanos: à quibus separantur linea, ab opido *Bonna* ad usque *Mosæ Murtæque* amnium confluentem; & mox ipso Mosa, ad *Namurcum* usque opidum. Ab Occidente conterminі fuere Aduaticis.

ξ (h) *Condrusi*, (i) *Segni*, (k) *Cæræsi*, atque (l) *Pæmani* inter Eburones & Treviros incoluerunt; his habuere conterminos à Meridie; Eburones à Septemtrione. Ab Ortu terminus iis Rhenus; ultra quem Ubii. Ab Occasu Mosa, citra quem Nervii. Regiones quæ nunc comprehenduntur his finibus sunt: Coloniensis agri pars: Juliacensis Ducatus pars exigua, circa opida *Munstereifel*, *Gemunde*, *Monjoie*: Limburgiensis Ducatus pars fere dimidia, Meridionalis; ubi ipsum Limburgium; è Luceburgensi Ducatu opida *Durbuy*, *Marche*, *Rochefort*: è Leodiensi agro, opida *Huy* & *Chinay*, item vicus *Spa*, cum fonte acidulo: Comitatus Namurcensis dimidia pars, ad dextram Mosæ ripam; ubi opidum *Namur*.

HEKELII.

[b] *Petro Divæo & Betano.*

[c] Gens armis dedita, civilis & ingeniosa, sed pagicos habens mercatores ac artifices. *Gallica* lingua utitur, eâque degeneri.

[d] *Hannoniæ.*

BUNONIS.

(a) Bellovaci. (b) Belgium. (c) Caleti. (d) Vellocassi. (e) Atrebates. (f) Nervii. (g) Eburones. (h) Condrusi. (i) Segni. (k) Cæræsi. (l) Pœmani.

egni, Cæræſi, Pæmæni; qui primi uno nomine appellati fuere à Gallis Germani, poſteà verò à ſe ipſis *Tungri*; quorum opidum ο *Atuatica*, nunc *Tongeren*: Germani. Tungri.
r *Veromandui*; quorum *Auguſta Veromanduorum*, nunc ρ *Vermandois*, vicus in Veromandui.
xtima Picardia: σ *Sueſſiones*, quorum *Auguſta Sueſſionum*, nunc * *Soiſſons*: τ *Sil-* Sueſſiones.
ancctes; quorum υ *Auguſtomagus*, nunc *Senlis* †: φ *Rhemi*, quorum *Durocortorum* *, Silvanectæ.
unc *Reims*, in Campania.

III. χ *Treviri*, quorum ↓ *Auguſta Trevirorum*, nunc *Trier* Germanis, *Treves* Treviri.
Gallis ‡. ω *Mediomatrices*; quorum *Divodurum*, nunc *Metz* *. α *Leuci*; quo- Mediomatrices. Leuci.
rum * *Urbs amplа probe munita & Comitatus Titulo inſignita olim, Regni Sueſſionenſis caput*, Baudrand.
† *Baillivia-tus primaria & Epiſcopalis*. Baud.
* *Urbs Archiepiſcopalis, culta, ampla & Ducatus, Titulo inſignita*. Baud.
‡ *Olim Imperialis & libera, ſed ab An.* 1568 *quo capita ſiat ab Electore ſuo ibi ſubdita. Urbs ampla & totus Europæ antiquiſſima, ſed male culta*. Baud.
* *Alias Libera, ſed nunc Gallis ſubdita ab An.* 1552, *a Car. V. fruſtra obſeſſa. Arcem habet munitiſſimam*. Baud.

BUNONIS.

ο (a) *Atuatuca* Eburonum olim caſtellum, principeps poſteà fuit Tungrorum urbs. Nomen haud dubiè habet ab Atuaticis, qui, gentem hanc victam ut facilius in obſequio continerent, caſtellum iſtud condiderunt.

ρ [e] (b) *Veromandui* à Septemtrione conterminos habuere Nervios; limites in his deſcripti ſunt. A Meridie finitimos habuerunt Sueſſiones. Ab Occaſu jungebantur Ambianis juxta lineam ab opido *Peronne* ad opidum *Crevecœur* ductam. Regiones nunc hic continentur; totus ager Veromanduenſis, vulgo *Le Vermandois* dictus: & pars Tiraſſi, qua opida *Guiſe* & *Bipemont*. Exigua fuit gens; tantum enim v millia armatorum ad commune Belgarum adverſus Romanos bellum contribuerunt; quum finitimi eorum Sueſſiones L millia, totidemque Nerſii, præbuerint.

ρ (c) *Vermandois* vulgo *Vermand* hodie vicus eſt & cœnobium [1] nunc exſtat v paulo minus millibus à Fano Quinctini.

σ (d) *Sueſſiones* à Septemtrione finitimos habuerunt Veromanduos; ab Occaſu Bellovacos, ducta ab opido *Bray* lineâ, ad opidum *Vernuil*; a Meridie & Ortu contermini iis fuerunt Rhemi. Præter Auguſtam *Sueſſionum* hic fuit Noviodunum opidum, nunc *Noyon*.

τ (e) *Silvanectes* ad Eſiæ fl. ripas collocat Ortelius. Nomen eorum novum eſt, & poſt Cæſaris ætatem ortum.

υ (f) *Auguſtomagus* poſteà in Tomis Conciliorum dicitur Silvanectum [f].

φ (g) *Rhemi* à Septemtrione finitimos habuerunt Nervios & Sueſſiones *Eſia* fl. diſcretos; ab Occaſu Bellovacos, eodem flumine diſterminatos; à Meridie limes iis fuit *Matrona*; & ab Ortu *Moſa fl.* ita iſtorum populorum fines deſcribit Cluverius Germ. antiq. l. 2.

χ (h) *Trevери*, *Trovìri*, *Trivci* & *Triberi* [g] dicti, longe lateque inter Rhenum Moſamque incolentes Mediomatricis fuere juncti à Meridie: pro limite linea à *Moſa*, & vico *Montegny*, ad Navæ amnis fontem ducitur. Verſus Occaſum Moſâ flumine à Rhemis ſeparabantur. Juxta Rhemos ab eodem Occidente finitimos quoque habuere Nervios, inter duo opida, Moſæ appoſita, *Moſtres* & *Charlemont*; ab Septemtrionibus claudebantur finibus Pœmanorum, Cæræſorum, Segnorum & Condruſorum. Limes hic ſtatuitur per lineam ab opido *Charlemont*, ad opidum Rhein *Andernach*. Ab Oriente Rhenus amnis, ipſius Galliæ terminus, Treviros ab Ubiis Tranſrhenanâ gente, arcebat Cæſaris ævo. Trevirorum limitibus nunc continentur regiones iſtæ: *Weſtrheſiæ pars inferior*, inter Navam Moſellamque amnes: dein *Trevirense epiſcopatus omnis*: item *Ducatus Bullionenſis*: *Sedanenſis Ditio*: *Ager Maſtrienſis*; *Luceburgienſis Ducatus major pars*, in medio ſita; item *Colonienſis epiſcopatus opida*, *Antonecum*, *Brifich*, *Zinſich*, *Kongsfeld*.

↓ (i) *Auguſta Trevirorum*, quia Romanorum colonia ab Auguſto deducta, ante Auguſti tempora haud dubiè exſtitit. De *Trebeta* quod hic fabulantur, afferre piget. Quodnam verò ante deductam coloniam urbs illa habuerit nomen, incertum eſt [b].

ω (k) *Mediomatrici* latos quondam fines, inter Moſam & Rhenum, hinc ad Sequanos, illinc ad Treveros uſque incolentes ab Oriente terminum habuerunt *Rhenum*: ab Occidente *Moſam*; in cujus adverſa ripa Rhemi & Lingones; a Septemtrione pro limite eſt linea à *Moſa* & vico *Montegny*, ad *Navæ* amnis fontem ducta; à Meridie linea à *Moſa* & opido *S. Michel*, ad *Moſellæ Murtæque* confluentem: inde ab Occidente brumali, alia linea ad fontem Pruſchii amnis: hinc ab Occidente æquinoctiali, montium jugum, quod vulgo dicitur *Auff der Furſt*; ad Murtæ ulque fontem, quibus limitibus à Leucis ſeparantur. Hinc iterum à Meridie ſupradicta linea, à *Murtæ* fonte ad *Rhenum* & opidum *Burcheim*, à Sequanis ſubmovebantur. Regiones nunc Mediomatricorum finibus comprehenduntur *Lotharingiæ major pars*, *Auſtraſia*, quæ vulgo eſt *Weſterich*, *Palatinatus Rheni pars cis Rhenum*: *Elſatia Inferior*. Præter *Divodurum* in his finibus fuit locus (l) *Decem pagi* dictus, qui nunc eſt Lotharingiæ opidum *Dieuze*.

α (m) *Leuci* finitimos habuerunt à Meridie Sequanos: ab Ortu Trebeccos; à Septemtrione Mediomatricos: ab Occaſu iis terminus fuit Moſa fluvius.

HEKELII.

[e] Velut Ptolemæus legit, ῥωμάνδιοι, Rhomandii.

[f] Seu *Simlero* maximum *Silvanectarum* Opidum. Idem *Simlerus* dicit, *Ptolemæum* pro eô mendoſiſſime ſcribere *Rhatomagum*.

[g] Et *Triberi*, τριβόκοι *Ptolemæo*.

(b) De eâ vid. inf. Lib. III. cap. IX. ſect. VI. A *Zoſimo* Lib. III. Hiſt. c. VII. p. 256. Edition. *Cellarianæ* vocatur Πόλις μεγίστη τῶν ὑπὲρ τὰς Ἄλπεις ἐθνῶν, h. e. Urbs Tranſalpinarum *Gentium maxima*.

BUNO-

(a) Atuatuca. (b) Veromandui. (c) Vermandois. (d) Sueſſiones. (e) Silvanectes. (f) Auguſtomagus. (g) Rhemi. (h) Treviri. (i) Auguſta Trevirorum. (k) Mediomatrici. (l) Decem pagi. (m) Leuci.

Lingones. Sequani. Rauraci. Helvetii. Amma fl. Urbigeni.

rum opida *Tullium* & *Naſium*, unde *Toul* * & *Nanſy* †, in Lotharingia. β *Lingones*, quorum *Andomatunum*, nunc *Langres* *. γ *Sequani*; quorum *Veſontio* †, nunc *Beſançon*, in Burgundiæ Comitatu. δ *Rauraci*, nunc *Ager Baſileenſis*; eorum opidum ε *Auguſta Rauracorum* *, nunc vicus *Augſt*. ζ Hinc *Helvetii in quatuor Pagos* diſtincti. Pagorum nomina, Tigurinus, Tugenus, Ambronicus & Urbigenus. η *Tigurinus* nomen habuit ab opido antiquiſſimo *Tiguro* †, ſive, quod rectius ſcribitur, *Turigo*, nunc *Zurich*: ϑ *Tugenus*, ab opido *Tugio* *, nunc *Zug*: ι *Ambrones*, nomen habuere a flumine, quod accoluere, *Amma*, nunc *Emme*: κ *Urbigeni* dicti ſunt ab opido *Urba* †, nunc *Orbs*. Caput Helvetiorum

* *Alias etiam Libera, ſed Gallis ab An.* 1552 *ſubdita.* Baudrand.

† *Clementi Trelleo eſt Vicus Nas in Ducatu Barrenſi. Sed Sanſono eſt Grand Nancey vicus Duc. Bar in Gallia.* Baud.

* *Epiſcopalis, ſub Archiep. Lugdun. probe munita.* Baud.

† *Olim Libera ſed An.* 1651 *Hiſpanis conceſſa.* a *Gallis* 1668 *expugnata. Hiſpanis Conventu Aquisgranenſi reſtituta: Iterum a Lud.* XIV. *Anno* 1674 *capta, itaque Pace Noviomagenſi ſancita. Urbs Archiepiſc. & ſedes Supremi Tribunalis Burgundiæ.* Baud.

* *Et Fauriaca Colonia Am. Marcellino, Urbs olim Epiſcopalis, multa habet Antiquitatis Veſtigia.* Baud.

† *Olim Libera facta, a Friderico* II *& Imperio exempta, An.* 1351. Baud.

* *Tigienſis pagi caput, olim Libera, Anno etiam* 1351, *Imperio Germanico exempta.* Baud.

† *Bernenſibus & Friburgenſibus ſubeſt incolit cum Cæſio diruto ſita.* Baud.

BUNONIS.

β (a) *Lingones* circa Sequanæ; Matronæ & Moſæ collocantur fontes; in Burgundiæ & Campaniæ confinibus: ab Ortu Leucos habuere finitimos, & à Septemtrione Rhemos. Inter Rhemos & Lingones ad Matronam à ſcriptoribus mediæ ætatis ponuntur (b) *Catelauni*, & urbs *Catelaunum*, [i] ſive *Cavillonum*. Forte hac in parte (c) *Campi Catelaunici* ponendi ſunt, in quibus *Attila* Hunnorum Rex ingenti ſtrage victus eſt virtute *Aetii*, *Theodoſio* minore imperante [k].

γ (d) *Sequanorum* fines fuerunt à Meridie & Oriente primum *Rhodanus* fl. ab Araris confluente, & opido Lugduno, ad cataractas, quæ ſunt XVIII circiter millia paſſuum infra Genevam: dein *Jura* mons, à Geneva ad initium *Voſegi* montis, quod dicitur nunc *Piereport*, in confinio Helvetiorum & Rauracorum. Inde ab Oriente æquinoctiali fuit ipſe *Voſegus*, ad fontem uſque *Elli* fluminis, prope arcem *Marſpurg*: hinc porrò limites ſtatuuntur per opidum *Pfirt*, ad Rheni uſque ripam, qua in adverſo vicus & caſtellum *Idſteyn*, conſpiciuntur. Dein ipſe Rhenus, ad *Burcheim* uſque opidum in adverſa ripa poſitum; a Septemtrionibus terminus ſtatuitur linea parallela ex Oriente in Occidentem, quæ incidit in principium latitudinis gr. 48, à *Burchemio* & *Rheno* ad fontem *Murtæ* amnis; qui infra opidum Lotharingiæ *Nanſy* influit in Moſellam: hac linea à Mediomatricis ſeparantur. Hinc alia linea, à fonte *Murtæ* ad fontem *Araris* a Leucis ſubmoventur. Hinc ipſo *Arare* ad opidum uſque *Gray*, a Liugonibus; & inde eodem amne, ad opidum uſque *Maſcon*, ab Heduis diſtinguebantur: tandem ad Rhodani uſque confluentem a Seguſianis. Hiſce Sequanorum finibus nunc continentur *Elſatia ſuperior*, & *Burgundiæ Comitatus*; item *Ager Breſſenſis*.

δ (e) *Rauracorum* gens exigua fuit, cum undecima parte Helvetiorum comparanda. Quum enim una Helvetiis, ſedibus ſuis relictis, in bellum eſſent profecti, horum numerantur tantum XXIII millia; quum Helvetiorum eſſent CCLXIII millia. *Rauraci* hi in medio Helvetiorum Sequanorumque poſiti, recte nunc dici poſſunt ii populi, qui Baſileenſem agrum colentes, vulgò dicuntur *die Baſeler*. Horum terminus eſt, a Meridie *Jura* mons, ab Arolæ Rhenique confluentibus ad fontes uſque *Birſæ* amnis. Hinc ab Occaſu (f) *Voſegus* mons, qui initium hic ſumit, vergitque in Septemtriones. & Occaſum æſtivum, ab fontes uſque *Moſellæ Moſæque* amnium. Dimidium lateris Septemtrionalis claudebant olim Sequanorum confinia, a Voſego, qua *Ellum* fluvius erumpit, prope arcem *Morſpurg*, per opidum *Pfirt* ad Rheni uſque ripam, quâ in adverſo vicus & caſtellum *Idſteyn* conſpiciuntur. Alterum dimidium cingit ipſe *Rhenus* ad confluentem uſque *Arolæ*. A Scriptoribus appellantur *Rauraci*, *Rauriaci*, & *Raurici*.

ε (g) Pagus iſte (h) *Augſt* exſtat hodie ad Rheni ripam, VI millibus paſſuum ſupra Baſileam; ubi multæ eruuntur Romanorum antiquitatum reliquiæ. Urbs ipſa Juliani tempore deſtructa eſt.

ζ *Helvetii*, ut tradit Cæſar, undique loci natura tuti continentur; una parte quâ Orientem & Septemtrionem ſpectant, flumine *Rheno*; altera parte qua Occaſum æſtivum proſpiciunt, monte *Jura* altiſſimo & flumine *Rhodano*. At (i) *Jura mons* initium a Geneva ducens, verſus Septemtriones ad fontes *Dubis* fluminis, quod vulgo *Doux* eſt, protenditur; ejuſdemque fluminis dextram ripam proſequitur, uſque ad vicum, cui vulgare vocabulum *Pierreport*; inde in ortum æſtivum verſus, lævam amnis *Arolæ*, qui vulgo *die Are*, ripam radit, donec ipſa una cum Arola Rheno jungatur ad opidum *Confluentes*, quod vulgo *Coblentz*.

η (k) *Tigurini* incluſi fuerunt duobus amnibus, *Rheno* & *Limago*, & exigua parte *Juræ* montis, et adverſo confluentium Arolæ & Limagi.

ϑ (l) *Tugeni* comprehenſi fuerunt *Limago* & *Urſa*, vulgò *Ruſs* dicto: & montium jugo, inter horum fluminum fontes ſito.

ι (m) *Ambronum* gens valida fuit: Terminos a Septemtrione habuerunt *Juram* montem, inter confluentes *Urbæ* & *Limagi*: a Meridie Alpium jugum, inter duos fontes *Sanæ* & *Limagi*: ab Occidente, *Sanam* & *Arolam*: ab Oriente *Limagum* [l].

κ (n) *Urbigeni* incluſi fuerunt ab Occidente æſtivo Jura monte; ab opido *Geneva* ad fontes uſque *Birſæ* amnis, qui ad Baſileam in Rhenum incidit: a meridie, tota *lacus Lemani* dextra ripa: ab Oriente *Sana* & *Arola* fluminibus, ad Urbæ uſque confluentem.

HEKELII.

[i] ſ. *Catbelaunum*.

[k] Sed videmus a recentioribus ferè *Catalaunici* ſcribi, & eos circa *Toloſam*, inter quos *Forcatulus*, ſtatuere, quod idem ex *Jornande* veriſimile eſt.

[l] Eorum quoque mentionem facit *Martianus Capella* Lib. II. de *N. Phil. & Merc.* quos ad eundem *Bonar. Vulcanius Scythas* facit, carnes humanas vescentes.

BUNO-

(a) Lingones. (b) Catelauni. (c) Campi Catelaunici. (d) Sequani. (e) Rauraci. (f) Voſegus mons. (g) Auguſta Rauracorum. (h) Augſt. (i) Jura mons. (k) Tigurinorum Fines. (l) Tugeni. (m) Ambrones. (n) Urbigeni.

rum fuit λ *Aventicum* (1), nunc *Avances* Gallis, Germanis *Wiflisburg*.

IV. Rhenum autem accolentes Germaniæ nationum in eadem provincia; μ *Trebocci* in Elſatia; quorum ν *Argentoratum* (2) nunc *Strasburg*: ξ *Nemetes*; quorum *Noviomagus* (3) nunc *Speir*: ο *Vangiones*; quorum π *Moguntiacum* (4), nunc *Mentz*: ρ *Ubii*; quorum σ *Colonia Agrippinenſis* (5), nunc *Collen*. τ *Gugerni*

Trebocium. Nemetes. Gugerni ſeu Sicambri.

(1) *Olim ampla & Archiepiſc. nunc oppidum tantum in colle prope Murtanum Lacum.* Baud. (2) *Olim Imperialis, ſed Gallis prodita An.* 1681. *antea Commercio & Regimine illuſtris. Errores Pontificios An.* 1529 *repudiavit; ſed Religio inſtaurata a Gallis poſtea ibi delecta. Urbs Epiſcop. eſt probe munita, & arcem habet munitiſſimam. Turris Eccleſiæ Cathedralis miri plane, & ſtupendi operis eſt, totiuſque fere Europæ altiſſima. Horologium habet celeberrimum, motum Lunæ, Planetarum; &c. monſtrans.* (3) *Epiſcop. ſub Archiep. Moguntino, urbs libera, & conventu Juridico totius Imperii vulgo Cammerat Imperiali celebris: Opido autem a Gallis pene dirnto, Tribunal Veſtfaliæ tranſlatum eſt.* (4) *Archiepiſcop. ab An.* 745, *antea ſub Archiep. Vormatienſi, eſt bene culta, & munita cum Arce valida in colle. Archiep. primum locum tenet inter Electores. Hic primum Ars Imprimendi inventa traditur.* (5) *Ab Agrippina, Neronis Matre, ſic dicta, eſt urbs libera, Hanſeatica, & omnium Germanicarum maxima; Archiepiſcop. eſt unus ex Electoribus.* Baud.

BUNONIS.

λ (a) *Aventicum* Romanorum olim colonia, jam inde Neronis tempeſtate univerſæ gentis caput fuit. *Cluverius German. Antiq. lib.* 2. In *Urbigenis* quoque erat (b) *Eburodunum*, hodie *Tverdon* ad lacum Neuburgenſem; circa quod opidum in agris antiquæ reperiuntur hodie monetæ. Inde ad duarum horarum ſpatium verſus Meridiem abeſt pagus *Urſin* vulgo dictus; ubi rudera ex marmore & viæ ſubterraneæ. In pagi iſtius agris ſepulchra, quæ *Guilhelmus Fabricius Hildanus* ipſe ſcrutatus eſt, ac in uno ex iis invenit corpus humanum inſignis magnitudinis, cujus *Cranium* commiſſuris expers fuit. Cadaveribus iſtis appoſita fuere ſcuta & gladii. *Obſerv. Med. Epiſt.* LXIII.

μ (c) *Trebocci* leguntur etiam *Tribocci*, *Triboci*, *Tribochi*. Horum fines antiqui continent nunc *Elſatiæ ſuperioris partem dimidiam*, Septentriones ſpectantem: item *inferioris partem fere dimidiam* illi proximam.

ν (d) *Stratisburgum*, quum fortè hic locus Germanis diceretur *An der argen Straſſen*, à Romanis dictum *Argentoratum*, quaſi *argen Straſſen* vel *Straten*. Fuit unum ex L amplius caſtellis illis, quæ *Druſus* ad Rheni ripam erexit.

ξ Triboccis à Septemtrione continuabantur (e) *Nemetes*.

ο (f) *Vangiones* Germanis antiquitùs dicti *die Wangen*, quorum fuit *Borbetomagus*, *Borgetomagus* ſeu *Bormitomagus*, olim Germanice *Wormitmagen* ſeu *Wormitzmagen*, & Romanis (g) *Vormitomagum*. Poſteriores Germani, omiſſa particula *magen*, dixere *Wormitz*: ex quo poſtea factum vocabulum *Vormacia*.

π *Magontiacum*, *Maguntiacum* & *Moguntiacum* nomen habet à flumine *Main* ſeu *Moin*, Romanis *Mœnus* & *Mœnus* ſcribitur; dictumque *Maintzig* & *Montzig*: poſteriores Germani dixere *Maintz* & *Meintz*; unde vocabulum (h) *Moguntia* & *Mogontia*. Urbs hæc in antiquiſſimis Germaniæ Ciſrhenanæ cenſenda eſt, cujus Fundamenta ſine dubio ante Chriſti nativitatem jacta ſunt. Druſi [m] enim tempeſtate jam exſtitit: *Florus* lib. IV. [n]

ρ (i) *Ubii*, Tranſrhenana Julii Cæſaris ævo gens, eam amnis ripam in Germania coluere, quæ inter Moguntiacum & Coloniam porrigitur. Poſteà verò, Octavio Auguſto principatum Romanorum obtinente, à *M. Vipſanio Agrippa* Coſ. non inviti, ſed cupientes in Galliam traducti ſunt; quum a Cattis preſſi ſeu pulſi auxilium à Romanis, vel etiam, ut in eorum provinciam Galliam tranſire ſibi liceret, petiſſent. Finibus continebantur his: Ab Ortu *Rheno* amne contra Cattos, pulſores ſuos, protegebantur, qui in antiquas eorum ſedes immigrarant. A Septemtrionibus lineâ à *Roræ Moſæque* confluentibus ad Rhenum & opidum *Ordingen* ducta primum à Menapiis, mox à Gugernis, huc tranſlatis, ſeparabantur. Ab Occaſu habebant ipſum amnem *Roram*, à confluente ejus ad opidum uſque *Nieder Heimbach*; quo primùm ab iiſdem Menapiis & Eburonibus, mox verò à Sunicis, huc tranſlatis dirimebantur: à dicto deinde opido, linea ad opidum uſque *Kerpen*, ab iiſdem Eburonibus & Condruſis arcebantur, qui poſtea, una cum Cæræſis, Segnis & Pæmanis dicti fuere *Tungri*. A meridie *Abrinca* amne à Treveris ſubmoti fuere. Regiones intra hos Ubiorum fines nunc cernuntur iſtæ: *Juliacenſis Ducatus* pars maxima, dextram Roræ ripam contingens: *Colonienſis epiſcopatus* fere totus. Caput gentis Tacitus appellavit.

σ (k) *Ubiorum opidum*, haud dubie, quia unum id iis initio fuit. Conditum videri poteſt ſtatim ac Ubii Rhenum ſunt tranſgreſſi. In Auguſti certè principatu exſtructum fuit. Deinde juſſu *Juliæ Agrippinæ*, Germanici filiæ, Claudii uxoris, C. Antiſtio, & M. Suilio Coſſ. colonia ea deducta eſt, miſſis eò veteranis, quum longo fidei experimento Ubii meruiſſent. Hinc (l) *Colonia Agrippinenſis* appellari cœpit; & *Colonia Agrippina Ubiorum*. Proximus antiquitate memoratur in Ubiis locus, cui nomen (m) *Ara Ubiorum*. Hic poſtea *Bonna* dictus eſt.

HEKELII.

[m] *Auguſti Cæſaris* Privigni.

[n] Et hoc teſtatur omninò vetuſtum illud Monumentum lapideum, glandi quernæ non diſſimile, quod ipſi *Druſo*, à quo *Moguntia* ampliata eſſe dicitur, factum eſt in colle quodam Urbi vicinò, cui nomen eſt *Aichelſtein*, ex quo conjecturam facere poſſumus, *Moguntiam* fuiſſe quondam arcem Belli contra *Germanos*. Leg. *Matth. Dreſſeri* Pars V. *Iſagoge Hiſt.* de *præcipuis Germaniæ Urbib.* p. 454. ſeq.

BUNONIS.

τ (n) *Gugerni* terminabantur ab Oriente, ut antè Menapii, *Rheno* flumine. A meridie iiſdem finibus, quibus Ubii à Septemtrionibus. Ab Occidente *Moſa* amne; quo à Menapiis ſubmovebantur. A Septemtrionibus eodem limite, quo ante Menapii à Batavis dirimebantur. Regiones dictis finibus continentur iſtæ: *Clivenſis Ducatus* magna pars cis Rhenum ſita; item *Geldrenſis Ducatus* portio trans Moſam: & ex *Juliacenſi Ducatu* opidum *Brugge*. Gugerni ſocietatem *Civilis*, Batavorum ducis, acceperunt adverſus Romanos. Opidum *Gelre*, in mediis fere Gugernorum finibus ſitum, caput gentis fuit. Hujus opidi nomini, ſi adjungas alterius opidi voca-

(a) Aventicum. (b) Eburodunum. (c) Trebocci. (d) Stratisburgum. (e) Nemetes. (f) Vangiones. (g) Wormacia. (h) Moguntia. (i) Ubii. (k) Ubiorum opidum. (l) Colonia Agrippina. (m) Ara Ubiorum, ſeu Bonna. (n) Gugerni.

ni in partibus Gelriæ & Cliviæ, ubi opida *Goch* (1) & *Gelre* (2): quondam, quum trans Rhenum incolerent, *υ Sicambri* dicti.

Batavorum Insula.

V. Hinc *Batavi* Rheni Insulam incolentes. Occupat hæc partem Gelriæ, partem Trajectensis Provinciæ, partemque Hollandiæ. Incipit haud procul Clivis opido, apud munimentum Schenckii, vulgo *Schencken-schans*: ubi Rhenus in duo veluti cornua scinditur. *Sinistrum*, *Vahalis* flumen appellatur: Mosæ amni apud *Vorcomum* opidum confusum, uno ejus alveo ad Oceanum defertur, ubi *Mosæ ostium* dicitur. *Dextrum* cornu primo latum ad usque Batavodurum, quod vulgo est *Wick te Duerstede* [o], inde modicum nominis sui custodiens alveum, Trajectumque & Lugdunum transiens opida, propter vicum *Catwyck* in Oceanum olim effundebatur: nunc Ostium hoc arenis obstructum est. Quicquid igitur duobus hisce alveis Oceanoq; includitur, *Insula Batavorum* fuit: cujus nomen hodieque in superiore ejus parte servatur, vulgo *de Betaw* dictum. Prætereà extra Insulam tenuêre Batavi, quicquid Vahali ac Mosæ includitur. Partem Insulæ circa Trajectum & Wordam incoluêre *Caninefates*. De cætero Gallorum omnium fortissimi erant *Belgæ*. Horum bellicosissimi *Helvetii*: clarissimi *Treviri*: urbium Belgicarum opulentissima *Augusta Trevirorum*. φ

Vahalis. Vorcomum. Mosæ ostium.

Nobiliores Galliæ fluv. Mosa. Scaldis.

VI. Nobiliores Galliæ fluvii sunt, Oceanum petentes, χ *Mosa*, vulgo *die Maese* Germanis, Gallis *la Meuse*; ↓ *Scaldis*, *l'Escaut* Gallis, Germanis *die Schelde*;

(1) *Ad Nierſam fluvium sita in Ducatu Clivensi. Regi Borruſſorum subest.*

(2) *Gueldria Ducatus titulo insignita, & egregie munita, Hispanorum ditioni subest.*

vocabulum *Goch*, facies *Gochgelren*, & propemodum habebis vocabulum Latinum integrum, *Gugerni*, quasi *Gugelri*, liquidis mutatis.

υ (a) *Sigambrorum* nationi ex Germania sublatæ, & in Galliam trajectæ novum nomen impositum est, quo posteà *Gugerni* vocarentur. *Cluver. Germ. Antiq. lib.* 2.

φ Taxandris atque Menapiis jungebantur a Septemtrione *Batavi*, extrema Galliarum versus Septemtrionem & Orientem obsidentes; qua Oceanus & Rhenus Galliam Belgicam claudunt: gens omnium Germanici nominis cis Rhenum nobilissima atque fortissima. Fuere *Batavi*, quod *Tacitus libr. de Germ.* & *Just. l.* IV. tradit, *Cattorum* progenies, qui *Hassi* nunc dicuntur, Domestica seditione à suis popularibus per vim pulsi. Nomen *Batavorum* in Hassia videtur relictum in *Battenberg*, quod hodie opidulum est in monte positum; cui imminet *alius mons excelsior*, in cujus cacumine antiquæ arcis superstant rudera. [p] *De Batavis & Batavorum insula vid.* [q] *si placet*, *Cluverii Germ. Antiq. lib.* 2. *c.* 30. & *seqq.*

χ (b) *Mosa* amnis [r], ex Volego monte oriens; nunc in Geldria inter opida *Bommel* & *Megen* partem quandam sui duobus alveis, quibus munimentum divi Andreæ circumdatur, in Vahalem transmittit; suo tamen nomini latum servans alveum, usque ad vicum *Bocboven* defertur. Inde verò divertente in Occasum Solis æstivum alveo, usque ad arcem Lovestenium, ubi Vahali nunc jungitur, *Novus* appellatur *Mosa*, vulgò de *Niuwe Mase*. Hinc eodem nomine *Gorichamium* præterlabitur opidum, infra quod jam geminum fert nomen; alterum modò dictum, alterum quod accolis *de Merwe* vocatur, à veteri arce ejusdem nominis, cujus vestigia in undis prope Dordracum exstant. Hinc dicto gemino nomine *Flaredingam* usque devectus; infra id opidum uno simplicique vocabulo, donec Oceano misceatur, *Mosa* vocatur. At alveus ille, à *divi Andreæ* munimento ad Flaredingam usque descriptus, non est vetus ille à Cæsare & Tacito memoratus; sed tenuis ille alveus, qui à nova Mosâ, juxta vicum *Bocboven*, in sinistras terras divergens, primùm *Hedickse Mase*, Hedicensis Mosa, à vico *Hedickbuysen*, quem perfundit; mox *d'oude Mase*, Vetus Mosa, indigitatur. Mosæ igitur veteris flumen ab opido *Megen* uno certoque alveo, nullis in Vahalem ad divi Andreæ munimentum aquis transmissis, devectum, eas terras antiquitùs dextra ripa perfudit, quæ nunc opidum *Huesden* sustinent: sinistra autem, ubi nunc opidum *Geertrudenberg* conspicitur, juxta vicos *Simonshaven* & *Biert* alveus est, qui tandem in ostium nomenque Mosæ desinit ad opidum *Geerstliet*; qui vetus & verus est Mosæ alveus. [s]

↓ (c) *Scaldis* sive *Scaldes*. Ejus alveus ostiumque sinistrum Ptolemæo dicitur *Tabuda*. [t]. In Veromanduis [u] ortus inter Artesiam & Hannoniam, per Flandriam & Brabantiam infra Antuerpiam in Oceanum decurrit, Cameraco, Valencenis, Tornaco, Gandavo & Antuerpia urbibus irrigatis.

HEKELII.

[o] Divæo *Duerstede*.

[p] *Betavos* quoque per E in primâ syllabâ vocari in *antiquo Lapide*, discimus ex Notis *Leunclavii* ad *Dionem*.

[q] Præter *H. Junii* BATAVIAM.

[r] In tabulâ *Peutingeriana Batavus* nominatus.

[s] *Mosa* etiam Loci nomen videtur apud Antoninum inter *Antemantunum* & *Tullum*.

[t] Ταβῦδα.

[u] Et quidem propè *Abbatiam*, ut vocant, *Div. Martini*.

BUNO.

(a) Sigambri. (b) Mosa. (c) Scaldis.

Fluviorum in Gallia potiorum Tabula.

THE BRITISH CHANNEL

Mare Britannicum

THE

Mare Atlanticum

WESTERN

OCEAN

THE MEDITERRANEAN SEA

AN EXACT MAP
of the Principal
RIVERS
IN FRANCE.

I. Senex Delin.t & Sculpt.

Schelde; α *Sequana, la Seine, Matronam* devehens, vulgo *le Marne*, & α *Ligeris, la Loire*: β *Garumna, la Garonne. Rhodanus, der* γ *Roden* Germanis, Gallis *le Rosne*, velocissimus amnis, inter tres maximos Europæ fluvios computatus, tardissimum *Ararim*, vulgo *la Soane*, in Mare internum secum trahit.

Sequana. Matrona. Garumna. Rhodanus. Arar s.

CAP.

BUNONIS.

• (a) *Sequana* in Burgundionum finibus apud pagum & cœnobium *S. Sequani*, vulgò *S. Seyne*, haud longè ab opido *Nivers* oriens, ac per Barrum, Trecas, Nonigentum, Lutetiam, ubi (b) *Matronam* excipit; Pontisaram, ubi (c) *Esiam*, inde Rotomagum alluens in Oceanum Britannicum inter duo opida, quæ vulgò *Honfleur* & *Hanfleur*, delabitur; portus ejus vulgò appellatur *Havre de grace*.

α (d) *Ligeris* & *Liger* [x] è Cemmenis montibus sive *Gebenna* in Arvernorum finibus oriens, & inter Heduos & Bituriges versus Septemtrionem primo fluens; inde in Occasum per Aurelianos, Turones, Andes & Nannetes, receptis aliquot fluviis, properat, & in Oceanum Aquitanicum sese magna aquarum mole exonerat.

β (e) *Garumna* fl. Aquitaniæ maximus, ex Pyrenæis montibus ad opidum *Guadalup* oritur, & regionem dividit, primùm in Boream, inde in Occasum cursum dirigit, infra Burdigalam urbem periculoso ostio ad turrim *Cordan* in mare Aquitanicum se mergit. Nili quum hiberno imbre, aut solutis nivibus intumuit, diu vadosus, & vix navigabilis fertur. At ubi obvius Oceani æstuantis accessibus adductus est, iisdemque retro remeantibus suas illiusque aquas agit, aliquantum plenior, & quanto magis procedit, eo latior fit: ad postremum magni Freti similis, non majora tantum navigia tolerat, verum etiam more pelagi sævientis exsurgens jactat navigantes atrociter, utique si aliò ventus, aliò unda præcipitat. *Mela lib.* III. *cap.* 2. Habet urbes præcipuas Tholosam, Agennum & Burdigalam [y].

γ (f) *Rhodanus* Galliæ Narbonensis fluvius, in Lepontiis ex Alpium jugo, quod vulgò *Furca* mons dicitur, oritur, & per Sedunos in Occasum fluens, Lemanum lacum ingreditur, eumque ad Genevam egreditur; per Allobroges fluens, donec ad Lugdunum (g) *Ararim* ex Vosego monte ortum excipit, in Meridiem conversus Viennam, Valentiam, Avenionem, & Arelatum urbes attingit, *Isara, Druentia*, aliisque minus claris fluviis eodem cursu assumtis. *Strabo l.* IV. *Mela* II. *c.* 1. *Plinius* III. 4. [z]. Hunc M. Varro tertium Europæ fluvium Istro haud minorem esse scribit. Reliqua flumina inter minora numerantur: ut (h) *Somona fl.* nunc *Somme*, per Picardiam & Ambianos in Oceanum fluit Britannicum, ab ortu in Occasum, Fano Quintini, Hano, Perona, Corba, Ambiano & Abbatis Villa irrigatis. (i) Druentia sive *Durance*, Duranius sive *Dordogne*, *Elaveris*, *Isaris*, *Charente*, *Dracus*, &c. Cæterum montes in Gallia præcipui sunt (k) *Vosegus*, seu *Vosagus* [a], cui ingens silva superfusa est *Silva Vosega* [b] dicta. Mons ipse Burgundiam hodie à Lotharingia separat; ac porrò Lotharingiam ab Elsatia dirimit versus Septemtriones procurrens: *Mosam*, *Mosellam* & *Sarauum* evomit fluvios [c]. (l) *Gebenna* [d] mons Arvernos ab Helviis distinguens, in Aquitania exortus ad Rhodanum procurrit in Ortum, & Galliam Narbonensem ab Aquitanica Celticaque in parte separat. Strabo hunc Cemmenum videtur facere, quem à Pyrenæo Lugdunum usque producit [e]. (m) *Jura* mons initium à Geneva urbe ducens, versus Septemtriones ad fonteis *Dubis* fluminis, quod vulgò *Doux* est, protenditur, ejusque fluminis dextram ripam prosequitur, usque ad vicum *Pierreport*: inde in ortum æstivum versus, lævam amnis Arole, vulgò *die Are*, ripam radit, donec ipse una cum Arola Rheno jungatur, ad opidum Confluentes, vulgò *Coblentz* [f]. (n) *Arduenna silva* dispertà fuit per fines Trevirorum, Tungrorum, Sunicorum, Ubiorum, Gugernorum, & partem Batavorum extra insulam, item per Menapiorum fineis, Morinorum, Bethasiorum, Sueconorum, Nerviorum, Atrebatium. Summa ejus latitudo fuit inter Ortum & Occasum à Mosellæ confluente ad extremos Atrebatium fines & litus Oceani, millium passuum CCXL. Latitudo maxima inter Meridiem & Septemtriones à Mediomatricorum confinio ad Vahalem usque millium passuum CL. Reliquiæ ejus hodieque ingentes passim dicto terrarum tractu manent: maximè vero in Westraviâ, in Treverico Leodicensique Episcopatibus, in Ducatu Luceburgiensi & cis Mosam. Nomen etiam antiquum in parte obtinet, vocaturque Picardis & Wallonibus vulgò *L'Ardenne*.

HEKELII.

[x] Græc λίγηρ.

[y] Hodiè dicitur *Garonne*, *Ptolemæo* Γάρυα & aliis *Garona*.

[z] Hodiè vulgo *Rhosne* nominatur. *Oppianus* in *Alieuticis* & *Philostratus* in *Vitis Sophistarum* vocant eum *Eridanum*. Hunc *Rhodanum* septem ostiis in nostrum Mare evolvi, scribit *Apollonius* in *Argonauticis*.

[a] Sive *Vogesus* & *Tacito Vocetus*.

[b] Et *Vosaca*.

[c] Est & Pagus agri *Biturici* VOSAGUS dictus.

[d] It. *Cebennæ* & Cœbennæ pluraliter.

[e] Hujus Montis partem hodiè *Tarara* nomen habere, scribit *Gu. Budæus* Lib. IV. de *Asse*.

[f] Et hi duo Montes, *Alverniæ* Montium nomine venientes, præter herbas medicinales, quas ferunt optimas, pascua undique optima habent, ex quibus greges & armenta numerosa aluntur. Unde *Carnium*, *Butyri*, *Casci optimi*, & talium ingens copia semper trahitur.

(a) Sequana. (b) Matrona. (c) Esia. (d) Ligeris. (e) Garumna. (f) Rhodanus. (g) Araris. (h) Somona fl. (i) Druentia fl. (k) Vosegus mons, & Vosega silva. (l) Gebenna mons. (m) Jura mons. (n) Arduenna silva.

CAP. XIII.

De incolis Galliæ, ac posteriori ejus divisione.

I.

Celtarum gens.

UNam gentem, *Celtarum* nomine, omnem quondam incoluisse *Hispaniam*, ac *Galliam Germaniamque*, *Illyricum*, & *Britannicas insulas*, supra ad Hispaniam dictum est; latiusque infra in Germaniæ descriptione dicetur. Cæterum Gallorum natio adeo populosa fuit, ut ii, quum domi haud sterile solum tenerent, ob multitudinem tamen Hominum, necessum habuerint, in diversas ac longinquas mundi regioneis colonias deducere. Nonnulli eorum Italiæ dimidiam fere partem occuparunt. Ex his quidam ultra profecti, in Asiam usque pervenerunt; nomenque ibi Galatiæ, sive Gallograeciæ, seu Græcogalliæ fecerunt (1). Alii in Britanniam Insulam perveniisse putantur. Li Germaniam autem alii invecti, ingentem tractum à Rheno ad Vistulæ usque fonteis obsederunt.

(1) *Galatas eandem pene Linguam habuisse quam Treviri testatur Hieronymus*, Epist. 6. ad Florentium.

Gallia Narbonensis à Romanis subjugata.

II. In ipsa Gallia vixit universa gens, quot nominibus, tot civitatibus, Imperiis ac Magistratibus discreta. Primi Romanorum arma sensere *Salyes* (2); cum de incursionibus eorum Massilia, socia Romanorum civitas, quereretur. Deinde *Allobroges* & *Arverni*; quum adversus eos similes *Heduorum* querelæ opem & auxilium flagitarent. Prima igitur *Narbonensis Gallia* subjugata (3), in Provinciæ formam redacta est; Domitio Ænobarbo & Fabio Max. tropæa in eâ statuentibus. Reliquæ Galliæ per x annos domitæ laus ad Julium Cæsarem defertur.

Gothorum in Gallia regnum.

III. Paruit hinc tota sub præfectis Romano imperio ad Honorii Imperatoris usque tempestatem; quum circa annum Christi CCCC Gothorum, Hispaniam atque Italiam vastantium, pars Narbonensem Provinciam invasit, nomenque regioni de suo imposuit, quod postmodo corrupte Languedoc, quasi *Langue de Goth*, dictum est. Prolatis deinde ad Ligerim usque amnem Imperii finibus regnum constituerunt, cujus caput ac regia *Tolosa* fuit. [1]

Burgundiæ seu Arelatense regnum.

IV. Eadem tempestate *Burgundiones*, ab ultima Germania (pars Cassubiorum. parsque Brandeburgensium nunc ea loca tenent) cum *Vandalis Sueviisque* profecti, alias Galliæ partes occuparunt, regnoque constituto, Burgundiæ nomen

(2) *Ubi nunc Diœcesis Aquensis in provincia, teste Dalechampio.*
(3) *Ubi nunc Provincia, Delphinatus & Sabaudia.* Baud.

REISKII.

1 Diversis ita gentium (a) migrationibus, quas diversa tempora & fata ferebant, incolæ diversique populi debentur. *Nam migrationes aut domesticæ fuerunt, internæque, aut alienæ amplius externæque*: Illæ Gallorum propriæ in Italiam, Græciam, Asiam, Germaniam susceptæ: Hæ vero gentium externarum, quotquot è terris Septemtrionalibus Germanicisque in Galliam insederunt. Hinc Galli totam superiorem Italiam tenuisse, Romam A.U.C. CCCLVIII, expugnasse, uno salvo Capitolio, Pannoniam, Thraciam, Illyrium, Græciam, ipsam minorem Asiam invasisse tripartitis copiis, Brenno, Cerethrio, Belgioq; ducibus seguntur. Gallia posthac Romano Cæsarumque imperio subjecta Præfecturam Occidentis secundam continuit, in eaque XVII provincias, uni præfecto Prætorio commissas. (b) Postea Visii Gothi Ataulpho rege Gallias, A. C. 412, aggressi A. 420 novum Tolosæ regnum statuunt: Burgundiones cum Vandalis, Suevis Alanisque conjuncti A. 413 alterum nempe Burgundicum: Tertium Franci, gens Germanorum nobilissima ex liberis Romanoque imperio subductis populis orta A. 420, idque Francicum, adhuc in Gallia superstes. Adde Britannos in Aremoricam, & Saxones in hujus vicinam quinto seculo ingressos: Sed varias regni Francici partitiones, hujusque terminos prætereo. Vid. Conring. Lib. de finibus Imper. German.

HEKE-

(a) Migrationes gentium distinctæ. (b) Regnum Gothorum Burgund. Francicum.

nomen de ſuo impoſuerunt, cujus caput regiaque ſedes *Arelate* [a]. Complectebatur utramque *Burgundiam, Lugdunenſem agrum, Delfinatum, Sabaudiam & Provinciam.*

V. Sub idem ferme tempus, *Franci* Germanica gens, Rheno trajecto, proximam Galliæ partem *Tungriam* (nunc eſt Brabantia, ac Leodienſis Epiſcopatus) obſederunt; at pulſi mox à Gothis, paulo poſt redierunt, ultraque in Pariſios uſque progreſſi, regioni ac regno inibi condito, Franciæ vocabulum de ſuo impoſuerunt, cujus caput ac regia *Lutetia.* Circa eadem tempora *Britanni* ex Britannia Inſula, ab Anglis & Saxonibus, quos in opem & auxilium adverſus Scotos Pictoſque ex Germania vocaverant, pulſi, extrema Galliæ Celticæ obſederunt, & de ſuo nomine *Britanniam minorem* appellarunt. At [b] *Clodovæus* V, Franciæ Rex [c], Burgundiæ Rege *Gundebaldo* armis devicto, Gothiſque ex Gallia ejectis, utrumque regnum ſuo imperio adjecit.

Francorum regnum.

Francici regni caput Lutetia.

Britanni in Gallia.

Clodovæus.

VI. Hic vita excedens, regnum Franciæ IV filiis in quatuor parteis ſeu regna diſtributum reliquit. Primus [d] erat *Pariſiorum rex:* cui parebant Pariſii, nunc vulgo *Iſle de France*, id eſt, inſula Franciæ, Campania (1), Cenomani (2), Turones (3), Andegavi (4), Aquitani (5), Arverni (6). Secundus [e] *Sueſſionum Rex* (7): cujus regno ſubmiſſi Veromandui, Neuſtrii, nunc Normanni; Picardi, Flandri. Tertius [f] *Burgundiæ* ſive *Aureliani Rex:* cui ceſſit totum Burgundiæ regnum, antea dictum, cum Aurelianenſi Ducatu (8). Quartus [g] *Rex* (9) *Metenſis*, ſeu *Auſtraſiæ:* quæ complectebatur quicquid inter Moſam ac Rhenum. Mortuis autem fratribus, *Clotarius* ſolus rerum potitus eſt.

Regni Franc. diviſio.

I. Rex Pariſiorum.

II. Sueſſionum.

III. Burgundiæ.

IV. Auſtraſiæ.

VII. Hujus itidem *quatuor* filiis regnum iterum in quatuor dictas parteis diviſum eſt. At defunctis, ut ante fratribus, *Clotarius* II totum regnum Franciæ ſolus obtinuit. Id integrum intactumque ſucceſſoribus ejus manſit, ad Caroli Magni uſque tempeſtatem, quum *Auſtraſia* divelleretur, mox *Flandria* etiam ſui juris facta eſt. Imperator dein *Henricus* III *Burgundiæ* Regnum Germanorum Imperio adjunxit. Sed id poſteà in quatuor partes direptum eſt: Beroaldus, Saxoniæ Dux, *Sabaudiam* invaſit. Otho, Flandriæ Comes, partem occupavit, quam *Franche Conté*, id eſt, liberum *Comitatum Burgundiæ* nuncupavit. Guigius Comes eam, quam à filii & ſoceri nomine *Delfinatum* appellavit (10). *Boſo* poſtremus in Provincia regnum tenuit, quod *Arelatenſe* dictum fuit. [a]

Altera regni diviſio.

(1) *Nunc Champagne.*
(2) *Le Maine.*
(3) *Tours.*
(4) *Anjou.*
(5) *Aquitain.*
(6) *Auvergn*
(7) *Soiſſons.*
(8) *Orleance.*
(9) *Metz.*
(10) *Dauphine.*

VIII. At

(11) *Urbs Archiepiſc. in Provincia, olim Regni Arelatenſis Metrop. multa hab. et antiquita. a digna.* Baud.

HEKELII.

[a] Hodiè *Arles*, quæ Urbs ad Rhodanum undique ſepta eſt paludibus, in quibus hodie præterocres aluntur Boves. (11)
[b] Corrupte *Clovis.*
[c] *Ludovicus Magnus* alioquin dictus.
[d] *Childebertus*, ſ. *Hildebertus.*
[e] Qui vocabatur *Clotarius.*
[f] *Clodomirus.*
[g] Qui nothus erat; & *Theodoricus* nuncupabatur.

BUNONIS.

a Regni Arelatenſis poſtremum regem Cluverius aliter tradit fuiſſe Boſonem; qui tamen fuerat primus. Nam Carolus Calvus mortuo Ludovico II, Imperatore, Italiam cum Cæſarea dignitate & Provinciam Ludovico fratri natu majori, Germanorum Regi, per injuriam eripuit, novumque hoc regnum Arelatenſe condidit; cujus Regem fecit, Judithæ, uxoris ſuæ, fratrem Boſonem ſive Boſſonem, ambitione ductus, ut ipſe Auguſtus & Imperator non ſolum Provinciæ, verum etiam *Burgundiæ* Rex appellari voluit. Boſonis filius *Ludovicus*, qui, quem Italiæ quoque regnum affectaret, à Berengario captus & excæcatus eſt. Hujus hæreditatem accepiſſe videtur *Hugo* Bertiæ [b] filius. Porro Carolo Craſſo Imperatore dignitate pulſo, *Rudolphus* minoris Burgundiæ Comes *Regem* ſe appellari juſſit; contra quem movit Arnolphus Imperator, cui videtur reconciliatus. Huic Rudolpho ſucceſſit filius *Rudolphus*, qui deinde Berengario Regi in Italia ſubſtitutus eſt. [c] Mortuo vero Rudolpho Burgundiæ regnum ad Germaniæ *Imperium* venit: *Verum Philippo Pulchro id conceſſit Albertus I Auſtriacus, Imperator jure fiduciario, manſitque ita in ditione Imperii, uſque ad Caro-*

VIII. At posteriores Franciæ Reges β *Provinciam* ac *Burgundiæ* Ducatum recuperarunt. γ *Delfinatum* Humbertus ultimus ejus Princeps Regi Galliarum vendidit, eâ lege pacta, uti in posterum primogenitus cujusque Regis filius nomen *Delphini* inde gestaret. *Sabaudia* (1) successoribus Beroaldi etiam nunc manet. δ *Burgundiæ Comitatus* eodem titulo ac jure ad Hispaniarum Regem pervenit, quo ipsa Flandria. (2) *Avenionensem Comitatum* Joanna Provinciæ Comes Papæ Clementi VI concessit, manetque etiam nunc sub Romanæ Ecclesiæ ditione.

(1) *Savoy.*

(2) *Avignon.*

Carolum IV, *qui regnum hoc Galliæ Regibus concessisse scribitur ab* Aventino *lib.* 4. *Annal. Boj.*

β *Provinciæ Comitatus* ad Reges Galliæ pervenit; sed non alio, quam fiduciario jure. A Philippo Pulchro eam repetiit Adolphus Nassovius Imperator; sed eidem concessit Albertus Austriacus; verum tanquam Imperii feudum. Carolus vero IV, Imperator Comitatum hunc cum regno Arelatensi Galliæ Regi permisit, quod Sigismundus confirmavit. [k]

γ *Delfinatus*, cujus caput Vienna est, à Regni Galliæ provinciis semper fuerat discretus. *Humbertus* ille provinciam istam Galliæ Regi quidem vendidit; sed Philippus Valesius Rex translationem illam à Ludovico IV Cæsare ratihaberi petiit, & quum id non impetrasset, venditionem istam confirmari curavit à Pontifice Romano. Mansit tamen Delfinatus in jure Imperii, ejusque Principes hoc ipso in clientelam venerunt Cæsarum. Carolo IV, Cæsari, Delfinatus nomine homagium præstitit in Comitiis Metensibus Galliæ Regis filius.

δ *Burgundiæ Comitatum*, prole masculâ Comitum extincta, Carolus IV, Cæsar, Philippo Audaci Burgundiæ Duci ex jure Imperiali contulit, ipseque Rex Hispaniæ, qui Burgundiam illam hodiè tenet, eam pro regione Imperii habet.

HEKELII.

[b] *Sueve*

[i] Conf. *Jo. Aventini* Lib. IV. *Annal. Bojor.* p. 278, Edit. *Cisneriano-Basil. Regiæ* in fol.

[k] *Provincia*, vulgo *Provence*, ad *Alpium* pedes inter *Rhodanum* & *Varum* jacet, cui à Septemtrione *Delphinatus* ponitur. Hujus Solum aptissimum est ad intendum segetes absque culturâ ullâ, & parvô cum labore cultum profert nobiles fructus. *Uvarum*, *Passulatum* & *Ficuum* tanta heic colligitur copia, ut eis bona *Europæ* pars subveniatur. *Rosmarinum*, *Myrtus*, *Juniperus* heic abundantissimè crescunt. *Castaneæ* quoque heic sunt majores, quàm ullâ aliâ in parte *Europæ*. *Citria Mala*, *Mala Cotonea*, *Mala Granata*, *Crocum*, *Oryza*, *Palmæ*, quæ *Dactylos* maturos ferunt, copiosissimè isthîc proveniunt, atque aliquibus in locis Cannæ Sacchari plantantur. Vites heîc generosissimum ferunt vinum, qui *Basilcæ* pro *Corsico* habetur. Hæc *Maginus* Part II. *Geog. Ptolem.* fol. 66. fac. a.

CAP. XIV.

De recentiori Galliæ, ejusque in varias Provincias divisione.

Hodiernæ Galliæ fines. (1) *Extenditur in longum ab extrema Armorica ad Vari fluvii ostium*, 250 *Leucas Gallicas; ejus vero Latitudo a Dunquerca ad Montes Pyrenæos & Cataloniam* 230. Baud. (2) *Quod nunc verum est; e tota etiam Italia pulsi sunt Galli, Sabaudiam autem adhuc tenent, at Lotharingia suo Duci restituta est.*

I.

HAc igitur ratione *Gallia* arctior, quam olim fuit, facta est; tota propemodum Belgica avulsa. Itaque à Meridie, Occasu ac Septemtrione servatis antiquis terminis, ab Ortu clauditur Subaudia, Burgundiæ Comitatu, Lotharingia, ac inferiore Germania, quam vulgo nunc *Belgicam* & *Belgium* vocant. *Longitudo* ejus ab extima Britannia, ad usque Varum flumen, Italiæ terminum, porrigitur milliarium Germanicorum CLXXX. *Latitudo* à Pyrenæis jugis in Bearnia ad extremam usque Picardiam milliarium CXL. (1).

REISKII.

1 (a) Auctor Galliam pro statu temporis, quo scripserat, arctiorem fecit, & avulsam Belgicam ab ea ferè totam heic prodidit (2), quæ tamen tot accessionibus, terrisque Italicis, Belgicis, Germanicis, Hispanicisque aucta, terminos produxit longius, iisq; Lotharingiam, Burgundiæ comitatum & Belgii Hispanici, Alsatiæque partem magnam complectitur. Quid bello adhuc præsente Germanico geratur, quas urbes munitissimas & regiones manu violenta Galli aut teneant aut infestent, noto est notius, & in Palatinatu Rhenano, terrisque finitimis cheu cognitum perspectumque. Hinc laudes apud Gallos nimiæ seruntur, quibus imperium suum cœlo & Oceano terminandum, Ludovicum XIV novo maximi titulo exornandum, Delphinum quinta monarchia (b) potiturum jactitant: Sic immodicus ille promissor Auberius in excerptis de prærogativa regis Franciæ Lib. I. & III. Petrus du Val regnum Gallicum ducenta & viginti milliaria longitudine, totidem latitudine sua excedere scribit, adeo ut urbes provinciis; provincias autem regnis integris æquet. Idem docuit M. Roobe in methodo ad Geograph. Duci Maynio dicata, ubi XIV partes primarias aut Gubernamenta

II. *Francia*

(a) Gallia hodierna est amplior. (b) Monarchiæ novæ cupido.

II. *Francia* autem dicitur vulgo à *Francis*, (1) Germanica gente, in eam transgressis. Tota paret uni Regi, in parteis variè divisa. Præcipuæ tamen regiones sunt, quarum vulgaria vocabula ista sunt: *Bretaigne*, *Normandie*, *Picardie*, *Champagne*, *la France*, *Beausse*, *Berry*, *Blaisois*, *le Maine*, *Touraine*, *Anjou*, *Poictou*, *Saintonge*, *Perigort*, *Limosin*, *Bourbonnois*, *Bourgogne Duché*, *Quercy*, *Guascogne*, *Languedoc*, *Provence*, *Dauphine*. Accessit haud ita pridem *la Bresse*, pars Subaudiæ: *Mets* etiam atque *Toul*, Lotharingiæ opida, Regis Francorum superiori seculo facta sunt. α

Franciæ partes.

III. Cæterum *Ducatus* in Gallia sunt XIX: *Orleans*, *Bourgogne*, *Narbonne*, *Bretagne*, *Anjou*, *Berry*, *Normandie*, *Auvergne*, *Guienne*, *Tours*, *Barleduc*, *Valois*, *Nemours*, *Alençon*, *Reims*, *Laon*, *Langres*, *Bourbon*, *le Maine*. *Pares* Franciæ quondam Carolus Magnus XII instituit: quorum *sex* Ecclesiastici, *sex* seculares. Ecclesiasticorum III sunt *Duces*; Archiepiscopus Remensis, vulgo *Reims*; Episcopus Laudunensis, vulgo *Laon*; Episcopus Lingonensis, vulgo *Langres*. *Tres Comites*, iidemque Episcopi: Catalaunensis, vulgo *Chalons*; Noviodunensis, vulgo *Noyon*; Bellovacensis, vulgo *Beauvais*. Secularium itidem *tres Duces*: Burgundicus, Normannicus, Aquitanicus, *Guienne* vulgo. *Tres Comites*: Flander, Tolosanus, Campanus. At hodiè duo ex his XII aboliti sunt, Burgundicus ac Flander. β

Ducatus 19.

Pares Franciæ 12.

IV. Conventus Juridici (*Parlamenta* Franci vocant) sunt *octo* (2): *Parisiensis*; Rotomagensis, vulgo *Rouan*, in Normandia; Redonensis, vulgo *Renes*, in Britannia; Divionensis, in Burgundia, vulgo *Dijon*; Burdegalensis, in Vasconia, vulgo *Bourdeaux*; Tolosanus, in Linguadoco, vulgo *Tolouse*; Gratianopolitanus, in Delfinatu, vulgo *Grenoble*; Aquensis, in Provincia, vulgo *Aix*. His accesserunt nuper duo alii conventus; *Pau* in Bearnia, & *Mets* in Lotharingia. Archiepiscopatus sunt per universam Franciam XV, quibus subjecti Episcopatus CIII. γ

Parlamenta 8.

Archiepiscopatus 15.

(1) *Ita dicti a Libertatis Signo, quod Frankon Liberum gentis Lingua hominem sonat.* Baudr. *Alii originem Nominis a Franconia, unde in Galliam venerunt quærunt, alii a Libertate loquendi, alii a fœdere Libertatis tuendæ Causa inito; alii autem, quia Gens erat indomita.* La Forrelt.

(2) Baudrand 12, *Vesontinum enim & Tolosense addit, quæ Cluverius omisit.*

CAP.

menta numerat, iisque tum Lotharingiam tum Burgundiam addit. (a) Ad terminos vero tuendos tribus regem Gallicum indigere clavibus dixit Cardinal. Rigelius, Perpiniano Hispaniæ, Brisaco Germaniæ, Pignarolo Italiæ. Interim mutatio Ducatuum, Comitatuum, Dignitatum & Parlamentorum quanta contigerit, Libri *de l'Estat de la France* plures indicant: Accessit undecimum Parlam. A. 1657, Ensisheimense, pro utraque Alsatia Ensisheimii erectum. Lex autem Salica de fœminis excludendis, & titulus Christianissimi ex seculo V adhuc viget: Item tria regni Cimelia, quæ sunt ampulla Rhemensis, scutum liliatum, & auri flamma cœlitus delapsa, quanquam à cordatioribus in dubium vocentur.

BUNONIS.

α Francia unum agnoscit Regem primogenitum, nobilem, masculum. Mulieres excluduntur. Servatur ad literam horum verborum sensus, *Lilia neque ferunt, neque nent.* Galliæ Rex cognominatur *Christianissimus*; sicuti Hispaniæ Rex *Catholicus*; & Rex Angliæ audit *Fidei defensor*.

β In bello summa dignitas est Comitis stabuli, *le Connestable*; hunc excipiunt primum duo, mox quatuor, tandem plures *Mareschali*. Juri dicundo præest *Cancellarius*; huic Magistri libellorum supplicum, *les Maistres de Requestes*; Magnum Consilium, *le grand Conseil*: Parlamentum, *la Cour de Parlement*; Rationum Magistri, *les Maistres des Comptes*: Curia Adjutorum, *la Cour des Aydes*. Filio præest *Superintendens*; cui adjuncti quatuor *Intendentes*, &c. Quum Ordo S. Michaelis effusus, & nimis frequens exolesceret, Henricus III ordinem Spiritus S. excitavit.

γ Cæterum, Franciæ regnum Brietius dispescit in quinque partes; 1. *in Orientalem Franciam*; in qua Picardia, Francia, Campania: 2. *In Neustriam seu Franciam Occidentalem*; in qua Normannia (*Normandie*), Armorica (*Bretagne*), Lelsia (*Beausse*). 3. *In regnum Burgundiæ*, in quo Ducatus Burgundiæ, (*le Douche*); Comitatus Burgundiæ, (*le Comte*); & Nivernensis ager (*Nivernois*). 4. *Regnum Arelatense*, in quo Lugdunensis ager (*Lionnois*), Sabaudia (*Savoye*), Delphinatus (*Dauphine*), Provincia (*Provence*). 5. *Aquitania*, eaque *Orientalis* in qua Bituricensis ager (*Berry*), Borbonius ager (*Bourbonnois*), Lemovicus ager (*Limosin*), Auvernia (*Auvergne*), Cadurcensis ager (*Quercy*), Rutenensis ager (*Rovergne*), Oxitania (*Languedoc*): Occidentalis Aquitania, in qua Pictavensis ager (*Poitou*), Santonensis ager (*Xaintonge*), Incolismensis ager (*Angoumois*), Petrocorensis ager (*Perigord*), Aquitania vera (*Guienne*), Vasconia (*Gascogne*)

BUNO-

(a) Tribus eget Clavibus.

CAP. XV.

De urbibus Galliæ celebribus, Academiisque illustribus.

I.

Lutetia. URbes Galliæ celeberrimæ sunt, in Parisiis, sive Insula Franciæ, α *Lutetia Parisiorum*, vulgo *Paris* [a]; caput ac regia regni; urbs totius Europæ, unam si Constantinopolin excipias, magnitudine atque incolentium frequen-
Ambianum. tia, clarissima, dignitate sua maxime æstimanda (1). In Picardis β *Ambianum*, vulgo *Amiens*, templi interno splendore, ac ornamentis insignis (2). In Nor-
Rotomagus. mannis γ *Rotomagus Roüan* (3), opulentissimum Galliæ ad Oceanum Britannicum

(1) *Aliter sentiunt Galli haud indocti; Lutetiam enim Londinum, Incolentium frequentia multum superare facile concedunt.* Baudrandus *tantum* 43 *Templa Parochialia in hac Civitate numerat, at omnibus notum est Londinum* 96 *Templa numerare. Fatetur etiam Vir clarissimus* D. de Sculigne *in Libro cui Titulus*, The Desolation and Ruin of France demonstrated, *Londinum & magnitudine & Incolarum frequentia, Lutetiam multum superare; Incolas enim Parisii numerat* 488055, *juxta Æstimationem D. de Azout Mathematici Regii, & Domus tantum* 23255; *Londini autem* 120000 *Domus, &* 840000 *Incolas numerat; unde* Baudrandi *fallantia, Lutetiam scilicet, totius Europæ facile amplissimam, ditissimam, & populosissimam Civitatem esse, facile refutatur.*

BUNONIS.

α (a) *Lutetiam* à luto dictam volunt [b]. Sequani eam in tres partes distinguit. Habet Collegium Sorbonicum, & Parlamentum. In Academia à Carolo M. fundata illustres docuêre & floruere, *Alcuinus, Petrus Lombardus* Episcopus Parisiensis, *Magister sententiarum* dictus; *Joannes Gerson* Cancellarius Parisiensis, Theologus; *Gulielmus Budæus, Carolus Molinæus, Andreas Tiraquellus, Jacobus Sylvius, Gulielmus Postellus, Franciscus Vatablus, Adrianus Turnebus, Dionysius Lambinus, Petrus Ramus* (qui in laniena Parisiensi anno 1572 interiit), *Robertus Stephanus.*

β Picardiæ Metropolis (b) *Ambianum* ad Somonam fl. ab ambitu aquarum nominatum volunt, quæ tamen urbem magis ineunt, quam permeant. Arcem habet munitissimam. Anno CIↃ IC XCVII, 11 Martii Hispanus stratagemate (carro nucum) urbem occupavit. Sed eodem anno 25 Septembris Henricus IV eam, Hispanis ejectis, recepit.

γ (a) *Rotomagus* Normanniæ, quæ à Normannis eam occupantibus nomen habet, metropolis ad Sequanam, pontem habet in illo flumine ex quadrato lapide exstructum, [c] Ante portam S. Hilarii notes Antonii Navarræi, qui fuit pater Henrici IV, interitum: ubi, quum contra Hugonottas militaret, reddens urinam, globo trajectus est anno 1563. Quum vero Henricus filius hanc urbem oblideret, murus suâ ipsius ruina hic se dejecit.

HEKELII.

[a] CASPAR DORNAVIUS, Vir *Græce* ac *Latine* doctus & valde curiosus, in *Juventutis Principe suo* p. 23, de hâc Urbe splendidâ, ex *Architremo*, Poetâ *Anglo*, citat hos Versiculos sequentes:

Lutetia, ubi
——— ——— *altera regia* Phœbi,
Parrhisii, Cyrrhæa *Viris*, Chrysæa *Metallis*,
Græca *Libris*, Inda *Studiis*, Romana *Poetis*,
Attica *Philosophis*, *Mundi* Rosa, Balsamus *Orbis*,
Sidonis Ornatu, *sua* Mensis, & *sua* Potu,
Dives Agris, *fœcunda* Mero, *mansueta* Colonis,
Messe *ferax*, *fortis* Domino, *pia* Regibus, Aurâ
Dulcis, *amœna* Situ.

Hujus Urbis *Academiæ* Conditores fuêre duo *Sancti* Monachi, *Joannes Mailrosius* & *Claudius Clemens*, qui, cum Mercatoribus *Britannis* ad Littus GALLIÆ delati, velut institores, novam & *GALLIS* inauditam mercem proclamabant, & quidem CAROLI M. *Germanorum Imperatarum* primi, auspiciis, qui hujus Universitatis Auditoria frequenter visitavit, & Discentium profectus explorare non est dedignatus. Literati illi Viri, qui olim *PARISIIS, GALLORUM Athenis*, vixêre, & nonnulli eorum ibidem forte adhuc vivunt, sunt Emericus *Bigotius*, Ismael *Bullialdus*, Claudius *Capellanus*, Joann. *Dallæus*, Carolus *Drelincurtius*, Abrah. *Ecchellensis*, Tanaquillus *Faber*, (qui *ANNAM* habet Filiam ad stuporem eruditam, & propterea summô elogiô atque honore dignissimam,) Gilbertus *Gaulminus*, uterque *Justellus*, Parens nempe & Filius, Philipp. *Labbe*, Æg. *Menagius*, A. *Mestresatius*, Gabr. *Naudæus*, P. *Pascasius*, Dionys. *Petavius*, *Puteani* Fratres, Cl. *Saravius*, Jacob. *Sirmondus*, *Heinricus* & *Adrianus* Valesii. Hèic *Annus Burgius*, Vir doctus atque eloquens, Jurisque peritissimus atque Scientiâ Sanctorum instructissimus, d. 21 Dec. Anno XVIti Seculi 59. Martyr JESU CHRISTI est factus, cujus Vitam, eamque Witteb. Anno ejusd. Seculi 73. in f. 8. editam, *Burcardus Matthæus* latis prolixè descripsit.

[b] Ob incredibilem videlicet *Luti copiam*, quâ etiamnùm hodiè non caret. Alii tamen ab *albedine Murorum*, quam Λευκοτίαν Græci, *Lutetiam* vocari existimant. (4)

[c] *Archiepiscopatu & Parlamento*, à Ludovico XII *Galliarum* Rege, primum instituto claret.

(a) Lutetia, Paris. (b) Ambianum. (c) Rotomagus.

(2) *Episcopatus sub Archiep. Remensi ab Hispanis capta An.* 1597; *at ab* Hen. 4to *Gallo fortiter recuperata, & arce munitissima ornata.* Baud. (3) *Archiep. ampla elegans, & admodum frequens, & inter præcipuas Regni Civitates locum tenet, Parlamenti sedes, & Emporium celeberrimum, circuitu 7 millia passuum, pontem habet Lapideum miræ structuræ.* (4) *Camdenus ait Lutetiam Gallorum prisco sermone Castrum significare. hunc annuit* Baudrandus.

cum Emporium : ♌ *Cadomum*, *Caen* (1) : *Diepa* (2), navium appulsu celeberrimum opidum. In Britannis ε *Renes* (3), & ζ *Nantes* (4), satis clarum Emporium.

Cadomum. Diepa. Renes. Nantes.

II. In Andegavis η *Andegavum* (5), sive *Juliomagus*, vulgo *Angiers*. In Turonibus ♑ *Turonum* (6), vulgo *Tours*. In Blesensi provincia, ι *Blesense Castrum*, vulgo *Blois* : cujus ager ob multiplicem amœnitatem *hortus Galliæ* nuncupatur. In Beausse κ *Chartres*, & item λ *Aurelianum* (7), vulgo *Orleans*. In Biturigibus μ *Bourges* (8), antiquitatum reliquiis ac Xenodochio clara. In ν Campania ξ *Remi*, vulgo *Reims* (9), templi artificiosa extrinsecus structura nobilis, ο *Catalauni* (10), vulgo *Chalons*. π *Tricassium*, vulgo *Troyes*, urbs ampla ac populosa.

Andegavum. Turonum. Blesense castrum. Aurelianum Bourges. Remi. Catalauni. Tricassium.

III. In

(1) *Morte Guilelmi Conquestoris celebris, ampla, probe culta; Academiam illustrem, & Castrum permunitum jactat.* (2) *Emporium celebre cum arce munita.* (3) *Episcop. & Britanniæ primaria Parliamenti Sedes, & probe culta.* (4) *Episcop. Comitatus caput.* (5) *Episcop. ampla, culta & Castro munita.* (6) *Archiep. ampla, perculta, ac Emporium celebre.* (7) *Episcop. Ducatus titulo insignitur secundogenitorum Regum Franciæ, ædificata ut ferunt A. C. 165, a Marco Aurelio Imperatore, & ab ipso denominata, celebris clade Anglorum A. 1428, sub Car. VII, & obsidionibus ab Attila & aliis. Ex primis est Galliæ urbibus* (8) *Archiep. ampla, & Provinciæ Metropolis, uti alias Regni Aquitanici, & Celtarum Regia.* (9) *Archiep. munita, Provinciæ caput, Ducatusque titulo insignitur; ejus enim Archiep. Dux & Par Franciæ Reges consecrat. Visuntur hic plura antiquitatis vestigia, & nuper detectus Arcus antiquus ab Imperatoribus Romanis structus in Septentrionali urbis parte; ibi etiam servatur Ampulla Sacra, qua Reges Galliæ inaugurantur.* (10) *Ampla, Munita, & Episcopalis.*

BUNONIS.

♌ (a) *Cadomum* sive *Cadomus* ad Olinam fl. vulgo *Oine*, vel *Orne*, post Rotomagum, unde 21 leucis in occasum recedit, in Normanniâ urbs cæteris præstans est. *Britannia* nomen accepit à Britannis eò cedentibus.

ε (b) *Renes* [*d*] urbs mediterranea est, ad confluentes *Vidanæ* fluminis, quod vulgò *Villaine* dicitur ; urbs dives est, at inconcinna, & parum culta.

ζ (c) *Nantes* haud procul Ligeris ostio sita insignem habet portum & Academiam, Britanniæ habetur urbs maxima [*e*]. Ponte suo celebris est, & probe munita cum castro. In Britannia porro re nautica celebris est *Brest*, urbs haud longe à promontorio Gobæo sita, olim *Vindana portus*.

η (d) *Andegavum* irriguum Meduana fluvio, qui inde in Ligerim se exonerat, Andium metropolis, quæ regio non quidem ampla est, sed omni penu dives. Quare *Carolus* IX, Ducatum hunc pro annonaria attributione (*l'appanage Royal* quam vocant) Henrico III assignavit, & hic rursus fratri Francisco. In templo urbis Cathedrali D. Mauritii ipse Rex non dedignatur habere titulum Canonici [*f*]. Habet Academiam à Ludovico Siciliæ Rege, Andegavensium duce, anno Christi 1348 institutam, quo fere tempore Heidelbergensis quoque fundata.

♑ (e) *Turonum* inter Aurelianum ad ortum 34, & Andegavum ad occasum 30 mill. Gall. ad Ligerim, pontem in eo habet lapideum. Henricus IV, pro alendis bombycibus & sericis texendis quatuor has instituit urbes ; *Lutetiam* Paris. *Lugdunum*, *Aurelianum*, & *Turonum*. Arx illius loci antiqua captivum tenuit adolescentem Guisium, qui tamen custodia hac elapsus est.

ι (f) *Blesæ* seu *Blesense castrum* ad Ligerim situm est inter Aurelianum ad Ortum 16, & Turonum ad Occasum 18 leuc. Urbs [*g*] cultissima & nobilis, ponte juncta. Regibus locus hic ob amœnitatem & fertilitatem suam in deliciis est ; quorum filii quoque hic educari solent. In arce urbis Henricus Guisius Dux Lotharingiæ factionis caput, è camera consilii ad regem Henricum III iturus à Satellitio regio occisus est, anno 1588, 23 Decembris : idem deinde fatum Cardinalis, Guisii frater, expertus est. Lingua totius Galliæ hic habetur purissima, & perfectissima [*b*].

κ (g) *Chartres*, celebris urbs, ubi B. Virginis servatur indusium.

λ (h) *Aurelianum* urbs pulcherrima, ad Ligerim inter Parisios 34, & Bituriges 22 leuc. dissita, [*i*] habet Academiam à Philippo Pulchro anno 1312 fundatam. Germanorum natio hic multis gaudet privilegiis, ab Henrico IV concessis.

μ *Bituris*, *Bituriges*, vulgo *Burges*, Biturigum metropolis, inter Aurelianum ad Boream 22, & Claromontem in Austrum ad 40 leuc. sita, circa Galliæ umbilicum, habet Academiam ante multos annos à Duce quodam, qui Biturigibus imperabat, erectam.

ν *Campania* [*k*] à campis dicta est.

ξ (i) *Remis* portæ adhuc retinent nomina à Diis Ethnicorum, videlicet, Venere, Baccho, Marte, &c. Hic ex constitutione Clodovæi regis inaugurantur reges Franciæ.

ο (k) *Catalaunum* ad Matronam fl. 10 leucis Remis distat in Eurum. In hac parte *Campi Catalaunici* ponendi sunt, in quibus *Attila* Hunnorum tyrannus sævus & fraudulentus ingenti prælio, & strage vix ullo sæculo audita, [*l*] victus est Aetii virtute, Theodosio minore imperante.

π *Trecæ* seu *Trecassium* urbs ampla & dives est : Sequani alvei in urbem sunt derivati.

HEKELII.

[*d*] Ubi quoque *Parlamentum*.

(*e*) Commerciis satis frequens.

[*f*] In choro hujus Templi ostenditur una ex hydris *Cananæis* coloris rubei ex lapide Jaspidi non absimili, quam *Renatus*, *Siciliæ* & *Solymorum* Rex, cujus Sepultura in eodem quoque Templo est, *Hierosolyma* huc asportari curâsse perhibetur.

[*g*] Comitatus quippe titulo clara.

[*b*] Agri circum vitibus, segete, arboribus fructiferis vestiti. Fontes limpidissimi, rivuli pellucidi & grato

(a) Cadomum. (b) Renes. (c) Nantes. (d) Andegavi. (e) Turonum. (f) Blesense castrum. (g) Chartres. (h) Aurelianum. (i) Remi. (k) Catalaunum.

Divionum. Cabilonum. Matiſcona. Belna. Auguſtodunum. Molinium. Lemovicum Pictavium. Saintes. Rupellæ.

III. In Burgundia ρ *Divionum*, vulgo *Dijon*, Ducum quondam ſedes. σ *Cabilonum*, vulgo *Chalon, ſur Saone*, emporium haud ſpernendum: τ *Matiſcona*, vulgo *Maſcon*, ſatis nitida: υ *Belna*, vulgo *Beaune*, Xenodochii magnificentia famoſa: φ *Auguſtodunum*, *Autun*, antiquitatibus Romanis adeo referta, uti *Roma Gallica* quibuſdam vocitata fuerit. In Borbonenſi provincia; χ Molinium *Molins*. In Lemovicibus, ↓ *Lemovicum* (1), vulgo *Limoges*; emporium opulentum. In Pictonibus ω *Pictavium* (2), vulgo *Poictiers*, magnitudine ſecundas quidem à Lutetia fert, at multo minus populoſa. In Santonibus α *Saintes* (3), antiquitatibus Romanis maxime ornata; β *Rupellæ* (4), vulgo *la Rochelle*, cele-

(1) *Ampla, probe culta & Epiſcop.*
(2) *Inter maximas Galliæ urbes numeratur, ſed infrequens.*
(3) *Urbs Epiſcopalis.*
(4) *Urbs etiam Epiſcopalis.*

grato murmure obſtrepentes. Vinum commendatiſſimæ eſt bonitatis & ſalubritatis.

[i] *Druides* condidiſſe eam creduntur initio, à quibus *Carnutenſis* Regio, ſylvis opaca, olim inhabitabatur. Quondam ſuperbiebat Regni titulo; ſed hodie Ducatus inſignitur nomine.

[k] Vulgo *Champaigne*.

[l] Circa annum *Chriſti* 450.

BUNONIS.

ρ (a) *Divionem* ſeu *Divio* ad *Uſchum* ſeu *Oſcharum* & *Suſonem* fluvios à Dola abeſt in Occaſum 9 leucis. Ibi in Baſilica auguſtiſſima hoſtia ſacra à Judæo cultro percuſſa, ſanguine conſperſa monſtratur. Ibi eſt nobile monaſterium Carthuſianorum, ibique ſunt Ducum ſepulchra [m].

σ (b) *Cabilonum* eſt ad Ararim, qui vulgo *Saone*, inter Matiſconam ad Meridiem 13, & Divionum in Bor. 16 leucis. Burgundorum olim regia [n] duplici muro munita [o]. Epiſcopalis eſt.

τ (c) *Matiſcona* in valle læta & peramœna ad Ararim, inter Lugdunum ad Meridiem 9, & Cabilonum ad Boream 13 leucis ſita. Plurima mala paſſa eſt ab *Attila*; ac deinde à Francis Burgundiam impugnantibus. Poſtremo reſtituta eſt ſub Philippo Auguſto anno 1222. Epiſcop.

υ (d) *Belna* inter Cabilonum ad Meridiem 7, & Divionem in Bor. 9 leucis. Noſocomio [p] & vino celebris.

(5) *Ampla, culta, & Caſtris munita.*

φ (e) *Auguſtodunum* urbs antiqua media inter Lugdunum & Senones 35 leuc. a Divione diſtat 12. Epiſcopalis.

χ (f) *Molinium* Borboniæ Metropolis eſt ad Elacerum fl. Caſtrum habet peramœnum Borboniorum Ducum.

↓ (g) *Lemovicum* [q] ad *Vigennam fl.* vulgo *la Vienne* (cujus fons haud procul *Tarnaco* opidulo oritur) urbs ampla & dives eſt. Pictavia ad Bor. 20 leuc. ab ea diſtat, & Arvernum 25 in Occaſum. Caſtanearum magnus ibidem eſt proventus. Fœminarum & Virginum habitus cum ipſa urbe natus videtur, ejuſque ſexus ille, quod in hac gente mireris, adeò tenax eſt, ut ſi quæ Pariſiis, aliove comtiori loco hanc veniat habitatum, neque Lemovicenſem aſſumat habitum, licet caſtiſſima ſit, habeatur vilis & laſciva. De cætero incolarum celebratur frugalitas, qui cibi potuſque perhibentur eſſe non multi; & lautitiarum oſores. Induſtrii vero, ingenioſi & cauti, qui ſibi ſuiſque egregie ſciunt conſulere. Ætatem vivere dicuntur provectam [r]. Belleforeſtus tradit, ſe vidiſſe familias, in quibus centeni cognatione per nuptias juncti ſimul vixerint, ut integra collegia potuerint videri [s].

ω (h) *Pictavia* Pictonum metropolis, Clani, qui nunc *le Clain*, fluvio, qui in Vigennam delabitur, fere undique ambitur inter Turonum ad Bor. 20, & Santones in Auſtrum 23 leuc. à Biturigibus diſtat in Occaſum ſupra 30; urbs ampla in qua antiqua ſuperſunt monumenta Romana. Ejus Epiſcopus olim fuit *Hilarius*, hæreticorum flagellum & malleus, qui contra Arianos in primis acriter pugnavit. Ad templum D. Hilarii Canonicorum collegium eſt, cujus caput ipſe rex Galliæ eſt; olim fuit Abbatia. Sæpius vaſtata fuit urbs illa à Romanis, Gothis, Vandalis, Normannis. Capta ac diruta ab Edoardo III Rege Angliæ. Hic duobus à Pictavia milliaribus Johannem Galliæ Regem acie ſuperatum cepit & in Angliam abduxit, neque Windſorio è caſtro dimiſit, niſi ingenti lytro perſoluto. Anno 1562, gravem à Reformatis ſuſtinuit obſidionem [t].

α (i) *Saintes* eſt ad Carantonum fluvium inter Pictaviam ad Bor. 23, & Burdigalam ad Meridiem 20 leuc. inter Engoliſmam & Rupellam in Occaſum 10. Ibi pons egregius eſt operis Romani [u].

HEKELII.

[m] De hâc Urbe ſic ſcribit *Paulus Merula*: *Divionis* Conditor habetur vulgo, mihi potius reſtaurator, pomœriique productor, *Aurelianus* Imperator. Nomen à *divis*, quibus plurimus ibi fuit cultus, impoſitum putatur. Hâc urbe in Burgundia nihil pulchrius. Juſtitiæ ibi eſt Tribunal & Parlamenti Sedes. Unde velut ex ſinu Patriæ jura petuntur (5).

[n] Et horreum *Romanorum*.

[o] Majorem fuiſſe, rudera teſtantur.

[p] Quod, regium quippe Palatium referens, à *Nicolao Raulino*, Equite, eſt fundatum.

[q] Vulgo *Limoſin*, quæ *alta*, ſeu *ſuperior*, vel *baſſa*, ſeu *inferior* eſt.

[r] Fœminæ quidem deformes ſunt; ſed tamen laudatiſſimæ Callitatis. Nec ea eſt libertas Juvenibus cum Puellis converſandi, quæ alibi in *Gallia*. Et junguntur ſæpe matrimonio, qui nunquam ante ſermonem miſcuerunt. Linguam loquuntur horridam, & quam vix intelligat è media *Gallia* oriundus.

[s] Sed *Limoſin inferior* tres Urbes, *Tulam*, ſ. *Tulle*, videlicet, *Brivam* & *Uxellam*, ſ. *Uzarche* in ſe continet.

[t] *Ptolemæus* eam *Auguſtoritum* nuncupat.

[u] Templum Cathedrale, quod *D. Petro* conſecratum ibi vides, *Caroli Magni* opus eſt, cujus ſtatua media in muro ejus oſtenditur, & Templum ipſum à ruinis, quibus ſub Bellis civilibus deformatum erat, ſplendidiſſimâ reparatione jampridem eſt vindicatum.

BUNONIS.

β (k) *Rupellæ* [x] urbs maritima, à Santonibus 10 leuc. in Occaſum, a Luxiona urbe Pictonum 6 in Meri-

(a) Divionum. (b) Cabilonum. (c) Matiſcona. (d) Belna. (e) Auguſtodunum. (f) Molinium. (g) Lemovicum. (h) Pictavia. (i) Saintes. (k) Rupellæ.

celeberrimum ad Oceanum Aquitanicum emporium, urbs munitiſſima; propugnaculum proximis bellis civilibus Proteſtantium tutiſſimum.

IV. In Vaſconibus γ *Burdigala* (1), vulgo *Bourdeaux*, urbs ampla antiquitatum Romanarum reliquiis conſpicua; opulentiſſimum emporium, Garumna flumine navium appulſum commodante. In Linguadocia eſt δ *Toloſa* (2), *Tolouſe*, inhabitantium multitudine inſignis: ε Martius *Narbo* (3), vulgo *Narbonne*, magnifica quondam urbs, nunc munimine maxime clara. ζ *Mons Peſſulanus* (4), urbs magna ac ſplendida; vulgo *Montpellier*. η *Nemauſus*, vulgo *Niſmes*, antiquitatum Romanarum reliquiis omnium Gallicarum refertiſſima (5). In Pro-

Burdigala. Toloſa. Narbo. Mons Peſſulanus. Nemauſus.

(1) *Archiep. perampla, cultiſſima, & Parliamenti Sedes, inter præcipuas Galliæ urbes cenſetur. Rich.* II *Angliæ ibi natus.*

(2) *Archiep. & Parliamenti & Academiæ Sedes, pontem lapideum habet inſignem, Emporiumque eſt utriuſq; Maris. Incile ibi magnum & ſumptibus vere regiis a Lud.* XIV *inceptum, quo Lintres in ora uſque Maris Mediterranei pervenire poſſint, & vice verſa a Selio monte ad Toloſam, hincque per Garumnam Burdegalam & Oceanum uſque.*

(3) *Urbs ampla, munita & Archiepiſcop.*

(4) *Urbs Epiſcopalis, olim ſubdita Regi Majoricæ, ſed Philip. Gallo vendita An.* 1349 *a Sancio Rege. Patria fuit Jacobi Regis Arragoniæ.*

(5) *Epiſcopatus ſub Archiep. Narbonenſi; olim a Saracenis & Gothis ſubdita, poſtea ſuis Comitibus paruit; ab Amalrico Comite Lud.* VIII, *An.* 1223 *reddita; a Reformatis An.* 1569 *capta. Tribunali & ſitu clara.* La Forrelt.

Meridiem, Burdigalam verſus, 22 à Pictavia [y]. Olim, urbs fere inexpugnabilis fuit, ſed poſt diuturnam obſidionem à Rege ſuo Ludovico XIII capta, mœnibus nudata eſt anno 1628, quum jam XVI millia hominum fame eſſent exſtincta. Tanta enim pertinacia tolerabant obſidionis calamitates, ut cute, corio & radicibus veſcerentur: alii humanorum cadaverum carnes devorarent, mater filiam, & ſoror fratris ſui digitos deroderet. Ex aqua marina magna ſit copia ſalis prope *Rupellas*, & ad fortalitium *Brouage*; idem quoque ſit in Britannia, & prope *Arelate*, ubi ſalinæ regiæ ſunt.

γ (a) *Burdigala* paludi maritimæ, quam Garumnæ oſtium facit, appoſita eſt in ejus Aquitaniæ parte, quæ vulgo *Guienne* dicitur, à Toloſa in Circium 30 leuc. inter Santonas ad Bor. 21, & Bajonam ad Merid. 26. Duo hodiè habet caſtra, *Ha*, ſeu caſtrum, Phari, & *Trompeite*, vulgo *Trompette*; unde Thuano arx *Buccinæ & Trompetæ* vocatur [z]. *Auſonii* Poëtæ & conſulis Romani [a] patria; Tumultibus civilibus, ut olim, ita noſtra quoque ætate, agitata.

δ (b) *Toloſa* [b] urbs ampla, in octo diſcreta partes, ad Garumnam eſt inter Narbonem 24, & Burdigalam 30 leucis. Diſtat æquali prope intervallo ab Oceano & mari interno. Ex hujus urbis templo quum olim magnam pecuniarum vim abſtuliſſet Q. Cæpio Dux Rom. infortunium in domum ſuam intulit: ex quo in proverbium abiit de poſſeſſione infelici, *Aurum Toloſanum*. In laniena Toloſana, qua in Reformatos ſævitum eſt, interiit quoque *Johannes Coraſius*, magnum illud juris lumen Ann. 1572. Eſt Toloſæ ſub Minoritarum templo ſpecus, in cujus parte cadavera importata non putreſcunt.

ε (c) *Narbo ab Hiſpania* tribus duntaxat leucis diſtans, jacet inter Montem Peſſulanum ad Ortum 14, & Toloſam ad Occaſum 24 leucis, ad Aucacem ſive Audam fl. Ciceroni eſt ſpecula & propugnaculum Italiæ. Prima omnium in Europa colonia Romanorum creditur, ac propterea Romanis amiciſſima fuit [c]. Ter colonias accepit, dictaque *Julia Paterna*. Hodiè propugnaculum eſt contra Hiſpaniam.

ζ (d) *Mons Peſſulanus* inter Nemauſum ad Ortum, & Narbonem ad Occaſum 14 leucis, a vicino monte *Pelio* videtur nomen habere. In Academiâ, quam habet, inprimis floret [d] ſtudium medicum; quod Græcis Latiniſque literis inſtructiſſimus *Franciſcus Rabelæſus* hic olim profeſſus eſt; poſtremo tamen, relicto ſtudio ſerio, vitæ ſolutæ ſeſe mancipavit, auctor libri Gargantuæ & Pangruelis, quo omnium ordinum homines in ſcenam produxit; & populo deridendos propinavit [e]. Cives, quum magiſtratus regios, convocato per ſonitum campanæ populo, per ſeditionem occidiſſent, multavit Rex poteſtate pulſandi campanas, atque id jus tranſtulit ad Academiam.

η (e) *Nemauſus* urbs antiquiſſima, Romanorum colonia, ſepticollis, velut altera Roma, ad *Viſtre* fluviolum eſt ab Avenione in Occaſum 6 leucis; ubi amphitheatrum & plura antiquæ nobilitatis & magnitudinis viſuntur veſtigia. Quo ad reip. bonitatem etiam Narboni præſtabat. Primarii urbis Romanæ viri, & honoribus magnis uſi, in eâ degebant. *Hadrianus* etiam Imperator Baſilicam *Plotinæ* conjugi ibi exſtruxerat. Ann. 1557 fulminibus tacta, fœdeque deformata eſt. Habet fontem cognominem, veterum teſtimoniis celebratum, ac urbi fatalem. Tertio à Nemauſo milliari eſt (f) *Pons Gardius*, à Gardo fluvio ſubterlabente appellatus. Is incredibili ſumtu & labore eductus, triplicique fornicum ſerie in altum ſurgens, mundi habetur miraculum. Prima ejus contignatio hominibus & jumentis tranſitum præſtat, altera videtur aquæductum ſuſtinuiſſe. Illa Galliæ *Narbonenſis pars* antiquum provinciæ nomen retinuit. Dividitur in *Veram Provinciam & Inſertam*.

HEKELII.

[x] A junioribus *Latinis* ſic vocatæ.

[y] *Villanovanus Rochelle* eas nuncupat. Sed Santonum Portus ſunt *Ptolemæo*.

[z] Hujus Urbis indagare incunabula omninò eſt difficile, cùm *Strabone*, qui ſub *Octav. Auguſto* vixit, antiquior non ſit Autor, qui de eâ loquatur. De *Incrementis*, quæ ſucceſſu temporis hæc Urbs fecit, quæque olim fuerit & ſit hodiè *Forma Reipublicæ*, vid. *Jodoci Sinceri* BURDIGALA c. v. p. 47 ſeq. & XII. p. 131. ſeq. Edition. *Lugdun.* in 12.

[a] Et *Pontii Paullini*, conſulis Romani.

[b] *Tectoſagum* etiam dicta.

[c] Et quoniam ipſe *Cæſar* ex *Martia* Legione colonos eò deduxit, factum eſt, ut ex eò *Martia Narbonna* ſit dicta. *Martianus* eam vocat *Narbonenſiam*.

[d] Jam, ut olim *Juridicum*.

[e] Nitet *Collegio medicorum* ampliſſimò, quod ab *Urbano* V, Pontifice *Romano*, Ann. CHRISTI MCLXXXXVI fundatum, & copioſiſſimis eſt exornatum reditibus. Aliud etiam non minùs elegans atque præclarum *Collegium Regium* ab HENRICO, *Gallorum* Rege, erectum ibidem cernitur. Quin & tertium *Collegium* eſt, *Duvergier* vulgò dictum, quod optimæ ſpei Adoleſcentibus ſtudiorum victûſque neceſſaria in decennium præbet. Scribit *Petrus Rebuffus*

(a) Burdigala. (b) Toloſa. (c) Narbo. (d) Mons Peſſulanus. (e) Nemauſus. (f) Pons Gardius.

Marſeille. Provincia ϑ *Maſſilia* (1), *Marſeille*; portus commoditate juxta ac pulchritudine clara; opulentiſſimumque Galliæ ad Internum mare emporium;
Arelate. Triremium regiarum ſtatio: Cæterum libera eſt civitas, una cum ι *Arelate*
Aquæ Sextiæ. (2): utraque in Galliæ Regis clientela. κ *Aquæ* etiam *Sextiæ*, vulgo *Aix*
Avenio. (3), nitida urbs: item λ *Avenio*, *Avignon* (4), Romanæ Eccleſiæ parens. His ad-

ſus in Tractatu de *Privilegiis Scholarium*, tantam *Rectoris* in hâc *Univerſitate* eſſe autoritatem, ut *Studioſi* honoris gratiâ egredientem comitari teneantur.

BUNONIS.

(1) *Epiſcop. ſub Archiep. Arelatenſi, fruſtra a Carolo V Imperatore An. 1536 obſeſſa, arcibus duabus munitur, præter Caſtellum.* Baud.

(2) *Archiep. in Provincia. Hic ſunt multa antiquitatis veſtigia, olim Regni Arelatenſis caput.* Baudr. *Sedes Imperii in Galliis tempore Conſtantini Magni adhuc integra, Amphitheatrum, Obeliſcus Lapidus, Aquæductus, & Dianæ ſtatua, Roman. opera; ſubdita fuit a Gothis, deinde a Saracenis, a Carolo Martello Anno 738 recuperata, Anno autem 839 a Boſone in Provincia & Burgundia*

ϑ (a) *Maſſilia* ab Ionibus Phocenſibus, Tarquinii regis tempore, prope Rhodani amnis oſtia in remoto ſinu, veluti in angulo maris condita, quod inter duos ſaxoſos montes ingreditur, portumque ovali figura format, caſtello, quod vulgo *le Chaſteau d'If*, arx Iphia, aliter *Taxiana* vocatur, hodie munitum catenisque ferreis clauſum. Ipſa urbs olim ſtudiis ſapientiæ atque armorum, legibus, morum ac diſciplinæ ſeveritate, ſocietate Romanorum, in eaque tuenda ſingulari fide, potentia denique toto terrarum Orbe exſtitit celeberrima. Quod Græce, Latine & Gallice loqueretur, *Trilinguis* appellata [*f*]. Remp. eorum *Ariſtoteles* videtur appellaſſe Oligarchicam. Apud eos maxima dos erant centum aurei. Nullum aditum in ſcenam mimis dabat, quorum argumentum majori ex parte ſtuprorum contineret actus: ne talia ſpectandi conſuetudo, etiam imitandi licentiam ſumeret. Omnibus, qui per aliquam religionis ſimulationem alimenta inertiæ quærebant, clauſas portas habebat, mendacem & fucolam ſuperſtitionem ſubmovendam exiſtimans. A condita urbe gladius erat ibi, quo noxii jugulabantur. In opidum nulli cum telo intrare licebat; præſtoque erat, qui id cuſtodiæ gratia acceptum exituro redderet. Studiis humanitatis Maſſilienſes vicinam Galliam cultiorem reddiderunt, ipſos Romanos eò pellexerunt, ut ex Romanis nobiliſſimi, pro Athenienſi peregrinatione, Maſſilienſem amplecterentur. Nemo in ſenatum legebatur, niſi qui liberos haberet, & de civium ſanguine tertiam per generationem ortus eſſet. Illud tamen improbum, quod eadem civitas venenum publice ſervabat, ei dandum, qui cauſas ſenatui exhibuiſſet, propter quas cuperet mori. Quæ etiam conſuetudo in Ceo inſula ſervata. Romanis ſemper favit, pro iiſque contra hoſtes acerrimè dimicavit, & fidem ſingularem eis præſtitit, temporibus & rebus eorum adverſis: neque umquam Imperatores Rom. de tranſalpinis Provinciis ſine ea triumpharunt. In bello civili Pompeio ſtudens, portas Cæſari clauſit, in Hiſpaniam contra duces Pompejanos contendenti. Itaque obſeſſa, tandem expugnata, atque in triumpho à Cæſare portata eſt. In hâc urbe Evangelium docuit per 30 annos *Lazarus* ille *Bethanienſis*, à Chriſto è ſepulchro excitatus: Item *Salvianus* etiam, *Presbyter Maſſilienſis*, Epiſcoporum Magiſter. Hodiè eſt clauſtrum Regni Francici maritimum, & commodiſſimus ejus ad mare internum portus; Anno tamen 1596, urbs hæc per factioſos Hiſpano penè fuiſſet prodita.

ι (b) *Arelate* ſeu *Arelatum*, hodie *Arles*, urbs Galliæ Narbonenſis olim nobilis, ad Rhodanum ab Avenione 6 leucis in Auſtrum ſita, Romanis mire cara, adeoque ornata, ut Auſonius eam *Gallulam Romanam* nominarit; Ammianus multarum civitatum decus. *Conſtantinam* appellari ſanxit Conſtantinus Imperator. In eâ tria Concilia celebrata ſunt. Regnum *Arelatenſe* ab eâdem nomen habuit. Huic adjacens regio frumenti feraciſſima eſt; unde, dum Genuenſes & Hiſpani id avehunt, incolæ non parum ditescunt.

κ (c) *Aquæ Sextiæ*, vulgo *Aix en Provence*, ejuſq; metropolis, ad fluvium Areq, à C. Sextio Calvino, & aquis calidis, quæ in iſta ſunt regione, dictæ. *Aquenſis* etiam vocatur *civitas*. Parlamento, Archiepiſcopatu & Academia nobilis eſt. Sextius is *Salyes* ſive *Salujos* Maſſilienſium hoſtes ibi vicit [*g*]. Senatus hodiè in clerum ipſumque Archiepiſcopum, ſi delinquunt, judicia exercere, & animadvertere ſolet, de qua re vid. Thuani lib. 126. Non longe abeſt (d) *Foſſa Mariana*, in quam C. Marius bello Cimbrico bonam Rhodani partem derivavit. Ad foſſatum iſtarum veſtigia hodiè opidum eſt, quod incolis dicitur *Fos*.

HEKELII.

[*f*] Et quoniam *Contractus* ibi *Græca* linguâ ſcribebantur, inque publicis privatiſque rationibus *Græcus* ſermo uſurpabatur, fit, ut *Helleniſmus* etiamnum in *Gallica* linguâ ſit frequens.

[*g*] Cæſus ad hanc Urbem eſt à *Cajo Mario* numeroſus *Cimbrorum* quoque exercitus. Ampla eſt hæc Urbs, & conſtat magnificis ædificiis.

BUNONIS.

λ (e) *Avenio*, ad Rhodanum ſupra Arelate 6 leucis ſita, celebris eſt à ſeptem ſeptenariis: VII palatiis, VII parochiis ſive templis, VII monaſteriis virginum, totidem Canonicorum Collegiis, & Monachorum conventibus, totidem Xenodochiis, totidem denique portis. Ibi palatium eſt Pontificium, & pons XXIII fornicibus conſpicuus. Huc per *Clementem* V. Papam ſedes Pontificia Româ tranſlata eſt Anno Chriſti 1306, ibique permanſit per Annos 72, donec Gregorius XI eandem Avenione Romam transferret, Anno 1377. Quum videlicet ipſius nepos, virginum matronarumq; im-

(a) Maſſilia. (b) Arelate. (c) Aquæ Sextiæ. (d) Foſſa Mariana. (e) Avenio.

Burgundia ſubdita, proceſſu temporis ſeſe in Libertatem vindicavit. Multis Privilegiis a Cæſare Frid. I donata, a Frid. II, una cum Regno Arelatenſi, Principi Auriaco conceſſa, Carolo I de Provincia poſtea divendita, & cum Provincia non multis retro ſeculis Galliæ annexa. La Forrell. (3) *A Cajo Sexto Conſ. Romano condita & nominata 120 An. ante Chriſtum; a Lombardis & Saracenis Cladibus afflicta, a Cæſare Car. V pene diruta, nunc tamen inter Gallarum urbes cultiſſima, & Aquis Medicinalibus clara.* La Forrell. (4) *Quo tempore condita non conſtat, ſubdita fuit a Romanis, qui ob fidelitatem multis Privilegiis eam ornarunt. A Clodoveo I capta An. 501, a Saracenis An. 737, a Car. Martello recuperata, poſtea eandem cum Provincia ſortem ſubiit. a Ludov. VIII, quia Albigenſibus fautrix, capta, & muris denudata An. 1226; poſtea Sedi Pontificiæ divendita a Joanne Provinciæ Comite.* La Forrell.

adde μ *Lugdunum* (1).

V. Academiæ Galliæ illuſtres ſunt; Lutetiæ Pariſiorum, Cadomi, Andegavis, Aureliani, Biturigibus, Pictavii, Burdegalæ, Toloſæ, Montiſpeſſulani. 1

(1) *Tribus pontibus hic Araris jungitur. Duo Concilia Generalia hic celebrata An.* 1245, *&* 1274. *Habet 4 Suburbia peramplа, & cadum antiquum in rupe adjacente petra ſcſſa dictum.* Baudr. *A Minutio Planco Rom. præfecto condita, Julii Cæſaris aut Auguſti ævo, commercio Parani & Ligeris tunc temporis clara; eodem Anno quo Roma a Nerone igne conſumpta Anno* 162, *uno die* 19000 *Chriſtianorum Marci Aurelii juſſu trucidata. Seculo Octavo a Saracenis pene extincta; Sedecimo, Cladem a Reformatis tulit.* La Forest.

impurus ſectator, ante palatium Papæ à civibus fuiſſet ſuſpenſus. Mortuo Gregorio, licet Romani ſibi elegiſſent Papam, Avenio tamen ſuos habuit Antipapas, uſque ad Concilium Conſtantienſe [*b*]. Meretrices hic pontifici vectigal pendunt. In Franciſcanorum templo viſitur Monumentum *Lauræ*, a Franciſco Petrarcha amore honeſto amatæ, & carminibus celebratæ.

HEKELII.

[*b*] Ab eò tempore, quò *Romam Pontifices* reverſi fuere, *Sede Legati Apoſtolici*, (qui triennio quòvis mutatur, & XII *Helvetiorum* ſtipatur pediſſequiò) *Archiepiſcopatu* & *Academia*, in quâ *Paulus Caſtrenſis*, *Andreas Alciatus* & *Æmilius Ferretus* olim docuêre, clara fuit.

BUNONIS.

μ (a) *Lugdunum*, vulgò *Lyon*, urbs totius Galliæ Celticæ præcipua, ad Araris Rhodanique confluentes, ſupra Viennam, ſub colle ſita, à L. Munatio Planco bello Antoniano aut condita aut reſtaurata. Sicut *Herodes Archelaus Viennæ* exſulavit; Ita *Lugdunum* in exilium deportatus eſt *Herodes Antipas* cum *Herodiade* ſua, cujus inſtinctu perierat *Johannes Baptiſta*: In ponte lapideo, qui Rhodano inſtratus eſt, *Andragotiæ*, inſtinctu Maximi tyranni, *Gratianum* Valentiniani I, filium occidit. Ad hanc urbem *Templum & Ara D. Auguſto* exſtructa erat, communi totius Galliæ impenſa; ad quam *Caligula* certamina Græcæ Latinæque facundiæ inſtituit. Eo ipſo die, quo ara iſta Auguſto dedicata, Lugduni natus eſt *Claudius* Imperator. Lugduni quoque multos annos regnavit *Licinius* Auguſti Cæſaris in Gallia procurator, callidus & avarus. Hujus urbis Epiſcopus fuit, Polycarpi diſcipulus, *Irenæus*, qui in ſexta perſecutione, juſſu Severi Imperatoris cum omnibus Chriſtianis, qui Lugduni erant, trucidatus eſt, quum acerrimos ſuſtinuiſſet cruciatus. *Julianum Apoſtatam* quoque cruentâ perſecutione in Chriſtianos hic ſæviiſſe tradunt: unde Ararim, quod ſanguine occiſorum rubuerit, mutato nomine *Saone* vel *Sagone* dictum volunt. Circa annum Chriſti 1160, inde prodiit *Johannes Waldo*, civis Lugdunenſis, qui ex ſacris literis Pontificiorum dogmata oppugnavit; unde *Waldenſes*, item *Pauperes de Lugduno*, dicti ſunt; quia pauperratem religionis ergo palli ſunt.

REISKII.

1 (b) Lutetia nomen à Pariſiis gente Celtica ſervat, ſedes regum Francicorum priſtina, urbs regni totius & una Europæarum maxima in tres diviſa partes, nempe Univerſitatem, Civitatem & Villam (Univerſite, Cite, la Ville.) His quarta nempe Lupara, arx regia eademque primaria, cultu, nitore poſt incendium A. 1661, ornatu, amplitudine, ſtructura magnifica inſignior, de qua luſus Poëtici plures extant. Ædes regias omitto reliquas, itemque curias, templa, ſtatuas Ludovico XIV dedicatas: Urbes alias (c) Arelatum, & ab ea regnum Arelatenſe, noſtro imperio Germanico quondam ſubditum, (d) Maſſiliam aliquando liberam, de qua Pet. Hendreichii libellus proſtat, & acceſſu Lazari famoſam (de quo tamen Villamontius ipſe dubitavit) Avenionem Pontifici Rom. ſubditam & toties ademtam, itemque XIV Academias celebriores, quas Roobius enumeravit. Confer. Theatrum Urbium Joh. Janſonii volum. II.

(a) Lugdunum. (b) Lutetia Pariſ. (c) Arelatum. (d) Maſſilia.

CAP. XVI

De Sabaudia, 1 *ac Burgundiæ Comitatu.*

I.

PEractis hactenus regionibus, quæ Regi Franciæ hodiè parent, reliqua Galliæ pars, quæ veterem Belgicam ferme totam occupat, cum Narbonenſis provinciæ parte, explicanda eſt. Tota igitur illa pars, quæ veteri Galliæ avulſa eſt, in quinque ditiones diſpertita eſt. *Primam* obtinet *Dux*, cui cognomentum

REISKII.

1 (a) Sabaudiam Beroaldus, Hugonis Saxon. Ducis filius, conſilio Ottonis III Imp. avunculi ſui, & regum Burgundiæ occupavit: Hanc Comitatibus aliis & Principatibus inter poſteros auctam Sigiſmundus Imp. A. 1414, ducatus titulo & vacariatu Imperii ornavit. Comitatus Breſſiæ tamen A. 1600, cum Pignarolo caſtriſque aliis Galliæ rurſus acceſſit; niſi quid præſens belli exitus exſpectetur. Geneva, Berna & regio huic ſubjecta ſefe fœdere Helvetico tuetur. Comitatus Burgundiæ ab Hiſpanico ad regnum Gallicum A. 1678 pervenit: Sic Lotharingia quoq; ac utraque propemodum Alſatia metropoli hujus Argentorato per vim occupata: Hinc Burgundiam & Lotharingiam in Gallicis provinciis accenſet Robius, & Diſtichon Poëtæ Gallici acutum ſubjicit:

Una dies Lotharos, Burgundos hebdomas una,
Una domat Batavos luna, quid annus erit?

De

1 Sabaudiæ Comitatus. Poſtea Ducatus.

mentum *Sabaudici* dedit ipsa regio Sabaudia (1), in qua nihil clarum, præter unam α (2) *Genevam*, liberam civitatem, bellis Sabaudicis, & Protestantium religionis professione celebrem. Conventus Juridicus est *Cameraci*, vulgò *Chambery* (3), quod Sabaudiæ metropolis est. *Fanum Divi Johannis* in valle Mauriana, vulgo *St. Jean de Morienne*, egregio munimento celebratur (4).

Geneva. Cameracum Fanum D. Johannis.

II. *Secunda* ditio est Hispaniarum Regis in Comitatu β Burgundiæ, ubi γ *Vesontio*, vulgo *Besançon* (5), urbs eximia, liberaque civitas, in fide prædicti Regis. Tum δ Dola, *Dole*, conventu Juridico & Academia clara (6).

Comitatus Burgundiæ. Vesontio. Dola.

III. *Tertia* ditio est imperii Germanorum: sub qua *Alsatia*, *Lotharingia*, *Treverensis* ac *Leodiacensis* Episcopatus, *Juliacensis* Ducatus, & item *Clivensis* Ducatus portio; de quibus in Germania agetur. *Quarta* ditio est Helvetiorum ac Vallesiorum. *Quinta* inferioris Germaniæ, sive, ut vulgo vocant, Belgarum. De duobus postremis nunc agendum est: ac primum de Helvetiis. ε

(1) *Olim pars ditionis Allobrogum, tota satis cultа & fertilis, licet aspera.* Baud.

(2) *Germanicen Allemani sub Croco Duce, An.* 271, *urbem hanc delerunt; sub Burgundis usque ad* 1394 *post Roman. Jugum excussit. Philippo Sabaudo ab Odone Comite divendita, sed a posteris ejus nunquam possessa, suis Episcopis ab An.* 1162, *quibus concessa fuit a Cæsare Frid.* I, *subjecta ad An. usq;* 1532, *cum sese liberavit, & Religionem Instauratam amplexa est, & fœdus cum Pagis Helvetiis iniit; bene cultа & munita, ædificia sunt splendida, commercio Fabulariorum celebris. Arma pro* 12000 *hominibus expedire possunt. Sabaudos, qui urbem ex improviso aggressi sunt, magna clade affecerunt An.* 1602. *Academia ibi fundata a Car. IV Cæsare An.* 1365. *Calvinus, Theologus magni nominis, ibi mortem obiit An.* 1564. (3) *Sita in Valle jucunda, ædificiis & Plateis rectis nobilis.* La Forrell. (4) *Bene cultа & exstructa, at non munita, secundum* La Forrell. *Episcopatus est sub Archiep. Viennensi.* (5) *Inter antiquissimas Gallorum Urbes numeratur. Multa Rom. Monumenta adhuc restant; a Gallis capta An.* 1668, *Hispanis reddita Conventu Neomagensi, a Gallis iterum An.* 1674 *capta, & hucusque detenta, Arcibus duabus munita, & Arcu triumphali ornata plures Sanctorum Reliquias jactat, inter quas partem cudarii Servatoris Nostri.* La Forrell. (9) *Comit. Franci. olim caput, antiqua, bene sita, & ædificiis publicis clara, a Ludov. XI Anno* 1479 *capta, a Princip. Condæo Anno* 1636 *frustra obsessa, a Ludov. XIV capta Anno* 1668, *qui munimenta diruit. Hispanis Conventu Aquisgranensi reddita, at iterum a Gallis Anno* 1674 *capta, & munimenta diruta.*

De Gallorum Hispanorumque moribus contrariis Barclaius, Huartus & Claramontius disseruerunt: Cominæus Lib. X monuit, sic Deo placuisse, ut dissensiones ejusmodi naturales velut stimulum quendam in rebus hominum collocaret.

BUNONIS.

α (a) *Genevа* ad interiorem lacus Lemani partem, ubi Rhodanus ex illo egreditur, sita, etiam Cæsaris ævo, atque ejus rebus gestis nota. Cui extremum hoc est opidum Allobrogum, & proximum Helvetiorum finibus. Ex eo Opido pons ad Helvetios etiam tum pertinebat; quem ipse, cum eâ gente bellum gesturus, rescindi jussit. Monstrant hodiè in Rhodano locum, in quem Cæsarem ab Helvetiis in fugam conjectum, ingentem thesaurum injeciſſe aiunt, ne hostibus præda esset [a]. *Aureliam* quoque hanc urbem postea appellatam tradunt. Hodie urbs munitissima est, in tres secreta partes; duæ alluuntur Rhodano, tertia insula est, supra quam rupes dicta *la Pierre Neiton*, olim *Lapis Neptuni*. Reformatorum in persecutionibus Gallicis perpetuum fuit asylum. Docuit ibidem Calvinus; ac deinde Beza. A Sabaudo aliquoties tentata est; Ann. 1583, 1590; & demum stratagemate ferè capta 1602.

β (b) *Burgundia* duplex est. *Inferior* sive Ducalis: & *Superior* seu Imperatoria vulgò *Ober-Burgund*, Gallis *Franche-Comte*. Hanc regionem tenet quidem Hispanus, sed ut imperii feudum. Ab Ortu habet Comitatum Montbelgardensem, & Helvetiam: à Septemtrione Lotharingiam: ab Occasu Burgundiam Ducalem: à Meridie Territorium Genuensium & provinciam *Bresse*. Inter flumina provinciæ celebriora sunt *Araris*, vulgò *die Soone*, *Dubis* & *Lupia*.

γ *Vesontio* [b] ad *Dubium fl.* Burgundiæ Metropolis est, ac olim imperialis civitas, *horreum Burgundiæ* dicta. Academiam habet nobilem ab Imperatore Ferdinando I, conditam [c]. Ejus Archiepiscopus est Imperii princeps.

δ *Dola* ad Dubim [d] est muris firmissimis à Carolo V, cincta, & septem propugnaculis firmissimis munita; Academiâ à Philippo II, Hispaniarum rege, instituta celebris.

HEKELII.

[a] Traditur in vet. Chronicis, *Heliogabali* tempore tantum incendium *Genevæ* exortum, ut nulla ferè domus illius expers fuerit. *Aurelianum* item Imperatorem eam vastatam instaurâsse, Jura & Privilegia magna concessisse, & propter situs opportunitatem *Jus Nundinarum* atque Imperii ei tribuisse. *Aurelianum* quoque suò nomine appellâsse; verum, illò mortuò, vetus nomen retinuisse.

[b] Nunc *Bisontium*.

[c] Alii dicunt, hanc Academiam Anno CHR. MDXL, tempore *Julii* III *Romani Pontificis*, & *Caroli* V *Romanorum* Imperatoris, esse institutam.

[d] Fluv. vulgò *le Doubs*.

BUNONIS.

ε (c) *Antiqui Galliæ Incolæ* ex hostium calvariis bibebant, nec illustrium virorum capita reddebant, nisi ejusdem ponderis auro redimerentur. Humanas hostias cædebant Diis. Mulieres in consilium adhibebant. Læsis vicinis illicò ad arma concurrebant, quasi ipsi essent læsi. Mortis supra modum contemtores, animo magis, quam ratione pugnabant: Primus

(a) Geneva. (b) Burgundia. (c) Antiquorum Gallorum mores.

28 29 Septen 30 trio 31 32

ALEMANNIÆ PARS.

VINDELICIÆ PARS

RAURACI.

SEQUANI

TIGURINI

TUGENI

HELVETII

VALLIS PENNINE

ALLOBROGES

NANTUATES

VERAGRI.

SEDUNI

CENERONES

URBI

LEMANUS qui et LACUS LASANNENSIS

TULINGI

BRONES

GENI AM

HELVETIÆ PARS

ITALIÆ PARS

RHÆTIÆ PARS

Alpes Rhæticæ

Alpes Penninæ

Alpes Graiæ

Rhenus fl.

Danubius fl.

Dubis fl.

Arula fluvius

Aventicum Colonia Romania

Augusta Rauracorum Colonia Romana

Octodurum

Salassi Augusta Prætoria

Millia Passuum

HELVETIA Conterminarum terrarum antiqua Descriptio Auctore PHIL. CLUVERIO.

mus eorum impetus erat pluſquam virilis; at ſecundus minor quam fœminarum. Levi de cauſa inter ſe decertabant. Gravius animadvertebant in eum, qui peregrinum, quam qui civem cæcidiſſet. Sapientiæ & religionis magiſtros habebant Druidas. *Iſta de Gallis tradunt Strabo, Livius, Cæſar, Plutarchus, Ælianus, Mela, Florus, Stobæus, & Polyænus.* (a) *Hodierni Galliæ* Incolæ *Franci* vocantur; quoniam à *Francis*, gente Germanica, ſunt orti. Leviſſimis ſunt moribus, quod ſermone, geſtu, veſtitu produnt. Veſtitum fere quotannis mutant: ſed Germani & Angli eorum more veſtiri geſtiunt. In bellis primus eorum impetus eſt acerrimus. Bello parta facile amittebant; ſed eadem hodie conſtantius retinent. Regis ſui ſunt amantiſſimi, quem vitæ, fortunis, ac liberis anteferunt. Francica Nobilitas generoſa, vitæ prodiga, ac in duella propenſa; quæ nec legibus, nec gladiatorum ſuppliciis tolli omnino poſſunt. Servi in Francia nulli ſunt, & quicunque ſervus limus atringit Francicum, liber eſt. Magnus homos literis in omni eruditionis parte heic habetur. Quanquam Francorum Rex, proceres plerique, cum maxima parte populi, Religioni Romano-Catholicæ ſunt addicti; ſummam tamen & abſolutam poteſtatem Pontifici Romano non concedunt; ſed eum Concilio ſubjiciunt, quum contra, Pontificii Concilia à Pontificis nutu & arbitrio ſuſpendant. Quippe *Sanctio Pragmatica a Carolo* VII introducta eſt, qua conſtitutiones Concilii Conſtantienſis & Baſilienſis approbantur. Religio reformata magna in regno illo ceperat incrementa; erant enim in Principibus, Nobilitate & reliqua multitudine haud pauci, qui eam profitebantur; ſed inde ab annis aliquot [e] durius habentur Reformati, ac honorum ſplendore ad Romano-Catholicos ſæpe pelliciuntur nobiles.

HEKELII.

[e] *Et in primis hoc perverſo tempore.*

(a) Hodiernorum Galliæ Incolarum Mores.

CAP. XVII.

De Helvetiis ac Valleſiis.

I.

HElvetii loci natura undique tuti continentur: unâ ex parte flumine Rheno à Germania dividuntur; altera ex parte, monte Jurâ altiſſimo à Gallia ſeparantur; tertiâ parte, lacu Lemano [a] ac flumine Rhodano à Sabaudia diſterminantur. In *quatuor pagos, Tigurinum, Tugenum, Ambronicum & Urbigenum*, olim fuiſſe diviſos, ſuprà in deſcriptione Veteris Galliæ dictum eſt. *a*

II. Gens quum foret totius Celticæ bellicoſiſſima, reliquos Gallos virtute præcedebant, quòd ferè quotidianis præliis cum finitimis Germanis contenderent. Quâ fiducia freti totius Galliæ imperium affectarunt. Rem ipſam tentantes C. Julius Cæſar armis in ſedes ſuas redegit, & unà cum reliqua Galliâ Romano imperio ſubjecit. Cui paruerunt uſque ad Honorii Imperatoris tempora; quum diverſis populis, diverſas imperii partes diripientibus, Alemanni (inter Rhenum, Mœnum atque Danubium tenuêre loca) Helvetiam,

BUNONIS.

a (a) *Helvetia* [b] hodie fines habet ab Oriente Comitatum Tirolis: à Septentrione, Sueviam, lacum Podamicum & Rhenum: ab Occidente Burgundiam & Sabaudiam: a Meridie [c] Italiam. (b) Lacus hujus regionis celebriores ſunt; *Tigurinus, Lucernenſis*; & qui ab eodem non ultra primum lapidem abeſt, *der vier Wald Stadt See*; *Rivarius* vulgo *Walenſtatter-See*; & *Noburgenſis*. (c) Flumina hic præcipua ſunt *Rhenus, Arola, Rhodanus, Thur, Licus*.

Præfecti ab *Alberto Auſtriaco* Helvetiis impoſiti libertatem eorum multis modis labefactabant. Illis ruſtra querebantur injurias, rapinas, ſtupra, & levationes. Calamitati additum ludibrium, juſſique ſunt Helvetii pileum perticæ impoſitum pro gubernatore honorare: quod quum *Wilhelmus Tell Urienſis* neglexiſſet, à præfecto juſſus eſt pomum ex filioli capite ſagitta decutere. Hoc recte facto, quod ingenue eſſet faſſus *Tellus*, ſe altera ſuâ ſagitta, ſi in filiolo erraſſet, ipſum præfectum ſuiſſe confecturum, ad carcerem eſt raptatus; ſed miro evaſit caſu, præfectumque ex inſidiis interfecit. Inde tres pagi illi conjurarunt An. 1308, quos dum opprimere parabat Albertus, à Johanne fratris ſui filio ad Rheni tranſitum interfectus eſt. Deinde *Leopoldus* Alberti filius Helveriam cum ex millibus armatorum ingreſſus, à M CCC Helvetiis ad lacum Moregartum profligatur An. 1315. Hinc inter tres illos pagos fœdus coaluit [illegible]: quod antea tantum eſſet decennale, dictique voce patria *die Eydgenoſſen, h. e. Sacramenti participes*. Fœdus illud à *Ludovico Ba-*

va o

(a) Helvetiæ fines. (b) Lacus. (c) Flumina.

am, in quam jam ante crebras incursiones fecerant, occuparent; Galliæque avulsam, Germaniæ, corpori suo adjicerent (1).

III. Inde gens ea *Switzeri*, à vico, forte quondam capite, *Switz* dicta, su Germanico Imperio tenuere, Ducibus subjecti; donec Leopoldo Duce, i prælio cæso, in libertatem sese, circa annum cIↃ cccc vindicârunt. Fœder XIII Pagi. post libertatem adeptam inter se sancito; nunc liberè agunt, XIII pagis se civitatibus (incolæ *die Oerter*, Galli *Cantos*, vocant) divisi. Civitates sunt ha *Zurich*, *Bern*, *Lucern*, *Uri*, *Switz*, *Underwalden*, *Zug*, *Glaritz*, *Basel*, *Fribur Soloturn*, *Schafhausen*, *Appenzel*. Ex his, *Appenzel*, *Glaritz* & *Switz*, sunt vici *Underwalden* & *Uri* regionum nomina; quarum capita duo vici: Hujus *Al torf*, illius *Stantz*. Reliqui octo Cantones sunt urbes; quarum potentissim est *β Berna* (2); quippe cujus ditio à Geneva ad Basileam ferè protenditur Berna. milliaria Germanica ultra XXX. Sequuntur *γ Tigurum* (3), *δ Basilea* (4) Tigurum. Basilea.

(1) *Olim paruit Regibus Francorum 1mæ & 2dæ Stirpis, & deinde Burgundiæ Regibus, & tunc divisa fuit in Pagum Alemannicum, sub quo erant Turgea & Tigurinus Ager; & in Burgundiam minorem sub qua censebantur Argovia & Aventicensis tractus, sed deficientibus Burgundiæ Regibus, in ditionem Imperatorum transit An. 1032, uti postea Ducum Suviæ, & Ducum Zeringhensium, quibus succesere Duces Austriæ usque ad 1309, quo Jugo Austriaco excusso, fœdus inter se inierunt,* Baudrand.

varo confirmatum est An. C. 1329. *Lucernenses* ab Austriacis malè habiti fœdus istud amplexi sunt An. 1332. *Tigurini* pagis sese junxerunt An. 1351. *Glarynenses* à fœderatis pagis superati fœdus admiserunt An. 1352, *Tugii* pro dominis suis pugnantes devicti sunt An. 1352. *Bernates* cæteris fœderatis sese applicuêre An. 1353. *Friburgenses* & *Solodurii* fœderi ascripti sunt An. 1481, & *Basileenses* An. 1501. *Schaffhusiani*, quum Helvetios militibus & pecunia adjuvissent, inter socios sunt relati An. 1501. *Abbatiscellenses*, ab Abbate S. Galli sæpe vexati, in fœderis societatem accepti sunt An. 1513. Ita fœdus hoc paulatim crevit.

HEKELII.

[a] Quem etiam *Genevensem* vocant.

[b] Hanc *Regionem*, ejusque *Situm*, *Soli Naturam*, *Fluvios*, Incolarum *Mores* atque *Rempublicam* diversi Autores, *Franciscus* nempe *Guillimannus*, *Oswaldus Molitor*, *Heinricus Glareanus*, *Josias Simlerus*, ac *Daniel Heremita* Belga, jampridem delineârunt, quos omneis ac singulos *Lugd. Batavor.* Aº hujus Sec. 27 operâ ac sumptibus *Elzevirianis* unà in lucem prodiisse novimus.

[c] *Cottias Alpes* ac *Lombardiam*, seu mavis *Mediolanensem* ducatum, & *Pedemontanam* Regionem.

REISKII.

1 (a) Helvetia quondam Galliæ, posthac Germaniæ annumerata, & diu subdita, nunc liberam Rempubl. constituit, simul ac sese Austriaco imperio, & judicum aut præfectorum insolentiæ An. 1308, per fœdus *συμμαχικὸν* subduxit: Hinc nova Respubl. progressu temporis orta, è pagis XIII, h. e. urbibus & regionibus constat: Illas Cluverius ordine, quem in Comitiis Aquensibus tenere solent, recensuit. Nomen vero pagorum ex appellatione vetustissima & ipso Cæsaris ævo adhuc approbant. (b) Pagus enim pars regionis apud Helvetios fuit in villas, vicos, oppida, & castra sive burgos distributa. Vocarunt posteri Gow & hodierni adhuc vocant Incolæ Zurchgow, Turgow, &c. Ita Guillimannus in Helvet. Freherus in Origin. Palatinis, Wurstisius in Chronic. Basil. Meibomius de pagis Saxon. Pagis vero illis tre cim sive ordinibus subsunt in Helvetia; 1. tres *mitatus*, Aquensis, Turgoviensis, Saraugannensis, *Provinciæ, quas vocant, liberæ* pagis septem an quioribus subjectæ (*die freyen Aempter*). 3. *Rh guria seu vallis Rheni* (*Reinthal*) extra Helvetia subsunt *quatuor in Italia præfecturæ*, item oppi castra & regiunculæ in eadem plures, quas Plantin in Helvet. & Hottingerus enumerant: Porro Val sii ab Vallibus, quas tenent, commune nomen adep quippe ipsi cum suo Episcopo Sedunensi liber Remp. constituunt, æterno fœdere Pagis Catholic Romanis atque Bernensibus conjunctam. Religio nim apud Helvetios duplex hodieque viget; 1. *R mano-Catholica in Pagis potissimum septem.* 2. *R formata Zwinglio & Calvino auctoribus* per pag urbesque alias aut sola, aut alicubi mixta: Ne n men fœderi post tot prælia & bella quicquam de dat, amplius notetur prope Lachon in Helvetia r cus *Gorissaw, nulli Cantoni Pagoque subditus*, qu liberam repræsentet Rempubl. Sprengerus Jur. pub Lib. 1. c. 2.

BUNONIS.

β (c) *Berna* in modum insulæ flumine *Aar* undiqu cingitur, possidet Comitatus aliquot, Opida 40, pr fecturas Germanicas 31, Gallicas 8. [d]

γ (d) *Tigurum* est ad exitum lacus cognominis Limago fl. in duas secatur partes. Ei parent præf cturæ majores 9, minores 22, opidum *Vitodurum* vulgò *Winterthur*, & *Stain* ad Rhenum. Habuit Conradum Gesnerum Polyhist. [e]

HEKELII.

[d] Et hæc Civitas situ & cultu, moribus & civ litate, Legibus & Institutis, potentiâ & virtute mil Urbi in hôc *Helvetiorum* tractu cedit. Territoriu ipsum fertilissimum est omnium, præterquam vi quod a vicinis habent.

[e] It. *Rudolfum Gualtherum*, *Ludovicum Lav terum*, *Casparem Waserum*, &c.

BUNONIS.

δ (e) *Basilea* Rauracorum olim caput. Academ [f]

(a) Helvetia Germaniæ subdita, nunc libera Respubl. (b) Pagi cur dicuntur. (c) Berna. (d) T gurum. (e) Basilea.

(2) *Ab Urso sic dicta, a Bertoldo Duce Zeringensi condita, urbs alta & culta, facta fuit Imperialis a Fred. II, sed ab Imperio e empta An.* 1353. Baud. *Pagus ille exercitum* 30000 *hominum conscribere potest.* La Forrell. (3) *Pagus est totius Hel vetiæ ditissimus, & cultissimus, & inter alios primum locum obtinet. Urbs ejusdem nominis Imperialis facta An.* 121 *Imperio exempta An.* 1351. Baud. & La Forrell. (4) *Urbs alta & probe culta, totiusque Helvetiæ præcipua, ad facta An.* 1392, & *Imperio exempta An.* 1501. *Pagus Basileensis sub se habet* 5 *Præfecturas.*

ι *Lucerna* (1), ζ *Friburgum* (2), ν *Solodurum* (3), opulentæ civitates.

IV. Ex univerſis Cantonibus *Proteſtantium* religionis ſunt, *Bern*, *Zurich*, *Baſel*, & *Schafhàuſen*; *Catholicæ* Roman. *Lucern*, *Friburg*, *Soluturn*, *Zug*, *Uri*, *Underwalden*, *Switz*; utramque Religionem profitentur *Glaritz* & *Appenzel*. Conventus totius Helvetiæ fit Aquis Helvetiis, vulgo *Reichsbaden*. Academia eſt Baſileæ celeberrima. Prætereà Gymnaſia Academias æmulantia, Tiguri, Bernæ, atque ι Lauſannæ in Bernenſium agro. Eſt præterea in Helvetiorum agro confœderatum opidum ϰ *S. Galli Fanum* (4), linificio maximè nobile.

Lucerna. Friburgum. Solodurum.

Fanum S. Galli.

VALLESII.

Helvetiorum reip. confœderata eſt reſp. λ Valleſiorum, vulgo *die Walliſer*, Galliæ etiam hi olim populi Inalpini, Penninarum Alpium à Rhodani fontibus ad lacum Lemanum, vulgo *Genfer-See*, vallem, unde etiam nunc nomen habet, incolentes. In quatuor populos tota vallis diviſa fuit. *Viberi* ad Rhodani fontes incoluêre, circa vicum *Gomers*. μ *Seduni* circa opidum nunc Epiſcopale Sedunum, vulgo Germanis *Sitten*; Gallis *Sion*. *Veragri* quorum vicus Octodurus, nunc *Martinach*. *Nantuates*, circa Sancti Mauritii fanum. Primus omnes hos ſubjugavit Ser. Galba, Jul. Cæſaris in Gallia Legatus. Nunc Germani incolunt, ſub una liberaque Republica.

Viberi. Seduni. Veragri. Nantuates.

(1) *Imperiali facta a Frid. II. eodem tempore quo Berna, & Imperio exempta An. 1332.*
(2) *Imperio exempta An. 1481, pr. be culta & munita.*
(3) *Imperio exempta 1481.*
(4) *Olim Imperialis, at poſtea Imperio exempta, Abbatiam habet inſignem, cujus Abbas eſt Princeps Imperii.*

C A P.

[f] ornata eſt An. 1460. Rhenus interlabens in duas eam partes dividit, majorem & minorem. Clariorem eam reddidit, ſuperiori ſeculo *Eraſmus*, multos & præclaros ex typographia Frobeniana edens libros. Haud longè ab urbe abeſt pagus *Auguſt*, veteris *Auguſtæ Rauracorum* rudera; itemque illa montium crates, qui Genevam uſque excurrunt & *Jura* ſive *Juraſſi* generatim dicuntur. Haud longè à pago Augſt ad eandem Rheni ripam eſt opidum *Rheinfelden*.

ι (a) *Lucerna* ad lacus cognominis extremitatem, fluvio *Ruſa* interfluente in majorem & minorem diſtincta [g]. Ad hanc urbem eſt *mons Pilati*, vulgò *Fracmont* dictus; in cujus vertice ſtagnum, ex quo, ſi quis de induſtria lapillum in id injecerit, ingentes exoriri tempeſtates tradunt. Sed *Geſnerus* refert, *P. Crendelium* multos in lacum iſtum impune injeciſſe lapides; ſine ullo indicio pluviæ aut tempeſtatis.

ζ (b) *Friburgum* vulgò *Fricburg im Uchtland* ad Sanam fl.

ν (c) *Solodurum* vulgò *Soloturn* ad *Arolam fl.* urbs antiqua. In ea Legatus Regis Galliæ degit. *Glariis*, *Glarona* ſeu *Glaritz* fere undique montibus cingitur. [h]

ξ (d) *Schafhauſen* urbs eſt ad Rhenum; infra quam ad tria circiter millia paſſuum itinere pedeſtri eſt Rheni Cataractes, id eſt, fluminis ex alta rupe præcipitatio, cum ingenti fremitu & ſtupenda aquarum ad ſcopulos illiſione. [i]

ι (e) *Lauſanna* ad lacum Lemanum ſuperiori ſeculo Academia ornata eſt à Bernenſibus.

ϰ S. Galli Fanum opidum opulentum eſt in Turgovia [k]

λ Illa Valleſiorum regio, antiquis Scriptoribus dicitur *Vallis Pœnina* ſeu *Pennina*; à Rhodani fontibus ad Dranſæ uſque confluentem & opidum *Martinach* porrigitur. Dividitur hodie in *Superiorem*, quæ lingua utitur Germanica, excurritque à *Furca* monte uſque ad amnem *Morſum* ſub Sedano. Larix arbor, cujus mentionem facit Cæſar, hoc frequens eſt & fœcunda.

HEKFLII.

[f] Cujus primus Magnificus Rector fuit *Gorgius ab Andlau*, ſummi Templi ibid. Præpoſitus, à Pio II. P. P.

[g] Dignitate & opibus multis par eſt. *Duas* enim habet *Præfecturas*, in quibus Præfecti ibidem loci inhabitant; & alias decem, quas Senatores in Urbe manentes adminiſtrant.

[h] Paucos habet campos ad ſeminandum idoneos, & raræ ſunt ibi vites; prata tamen compaſcua habet, & hortos fructibus conſitos. Incolæ veſcuntur lacte, caſeo, butyro & carnibus. Sed vinum & triticum aliundè recipiunt.

[i] Ita ut nullius generis naves illic tranſire poſſint. Quare omnes naves, quæ ex *Acronio* & *Venetio* Lacu ſecundo Rheno deſcendunt, neceſſe eſt *Schaphuſiæ* exonerari. Et ob hanc cauſam creditur Urbi nomen impoſitum, ut vel à *Scapha* SCAPHUSIA vel etiam à *Navis Germanico* nomine *Schiffuſia* nominaretur; vulgus tamen falſò nomen ab *Oz.* derivatis nomini *Inſignia* accommodat finxit. Hæc *Joſias Simlerus* Lib. 1. de Rep. *Helvet.* fol. 47. hæc P. E. *Figurius* in 8 l. Conf. *Dreſſer* Part V. Iſagog. Hiſtor. de *præcipuis Germaniæ Orbis*, p. 331. ſeq.

[k] Originem ſuam & incrementa Cœnobio, à *Gallo*, è *Scotia* clariſſimis nato Parentibus, exſtructo debens.

BUNONIS.

μ *Sedunum* eſt *regionis caput*, urbs Epiſcopalis, geminaque arce nobilis ad Rhodanum. *Epiſcopus Sedunenſis*, à Canonicis & Ju, eriis Valeſiæ Ordinis electus, hujus tractus ſe nominat Comitem. Reliqua opida ſunt *Syder*, *Raron*, *Viſp*, *Conches*, & quæ thermis nobilitantur *Leuch* & *Brigæ*. *Inferior Vallis* lingua utitur Sabaudica, excurritque ab amne *Morſo*

N uſque

(a) Lucerna. (b) Friburgum. (c) Solodurum. (d) Schafhauſen. (e) Lauſanna.

usque ad *S. Mauritium*; loca hic celebriora sunt *Martiniacum*, seu *Martinach*, ubi optimæ notæ excoquitur ferrum: & *S. Mauritii Fanum*, *S. Mauritz*, ubi porta rupibus undique cincta, qua regio illa his in partibus clauditur. Præter Vallesios Helvetiorum Socii sunt *Rhæti* seu *Grisones*; *Abbas S. Galli*, qui in epulo illo publico, cui interfuerunt 1500 convivæ, fœderati nomen accepit anno 1454. *Episcopus Constantiensis*; *Rotenweila urbs Sueviæ*; *Mulhusium in Alsatia*; *Vienna*; *Geneva*, quæ tamen cum solis Bernensibus contraxit. Cæterum, cum Helvetiis societatem pacti quoque sunt Principes & Reges; *Galeatius Sfortia* Mediolanensium Dux An. 1466, quod postea nomine *Caroli* V, per Ferdinandum Gonzagam renovatum est; *ac iterum* sub *Philippo* II. Deinde cum Helvetiis fœdus iniit *Sigismundus Austriacus* An. 1474, quod per *Maximilianum* I, abruptum; sed denuo renovatum est An. 1511. Inde singuli pagi honorarium munus ducentorum aureorum quotannis accipiunt. *Burgundicum fœdus* cum Austriaco coaluit An. 1543. *Sabaudiæ Dux* olim cum tribus tantum pagis fecerat fœdus; Sed illud An. 1511, *Philibertus* cum universis junxit; quod nostra ætate renovatum est. Singulis pagis Sabaudiæ Dux fœderis illius nomine Bernæ, numerat ducentos aureos. Porro *Ludovicus* XI *Galliæ Rex* cum iisdem Helvetiis fœdus junxit, & singulis pagis quotannis largitus est VII millia Francorum. Rupit fœdus hoc *Ludovicus* XII cum magna suorum clade. Sed *Franciscus* I, fœdus illud restituit An. 1516, singulisque pagis numeravit duo aureorum millia. Inde post quinque Annos Lutetiæ confirmatum est hoc fœdus. Per id Rex tenetur mittere Helvetiis bello petitis ducentos Cataphractos, & XII tormenta bellica: contra isti promiserunt Regi sex millia militum. *Henrico* II fœdus illud restauranti promiserunt Helvetii, numerata certa pecuniæ summa, tot mittere milites, quot expeterentur à Rege. *Idem fœdus a sequentibus Regibus conservatum est*: *ac nuper* etiam solenniter confirmatum. Virtutis Helveticæ tanta est Gallorum fiducia, ut nunquam justum videamus Regis exercitum, qui sit sine militibus Helvetiis; ac ipse Rex legionem præsidiariam corporis sui custodem ex iisdem lectum perpetuo habeat.

CAP. XVIII.

De Hodierna Belgica, sive de Inferiore nunc Germania.

I.

Belgicæ hodiernæ fines.

BElgicam hodiè appellant eas terras, quæ confusis Galliæ Germaniæque antiquis limitibus, XVII provincias continent, eandem Inferiorem Germaniam, & vernaculo vocabulo dicunt *Niederland*; Itali, Hispani ac Galli *Flandriam*; ab una earum quondam clarissimâ Provinciâ. Regio est agrorum cultu, urbium, vicorumque multitudine, ac nitore totius Europæ amœnissima, variisque negotiationibus, navigationibusque longinquis ditissima. *Terminos* habet, à Septemtrionibus Oceanum Germanicum; ab Ortu Frisiam Orientalem, Westfaliam, Colonienſem agrum, Juliacensem Ducatum, Trevirensem Episcopatum; à Meridie & Occasu Galliæ Regnum. α

Germaniæ inferioris Belgicæ populi Frisii.

Bructeri, Marsaci.

II. In ea parte, quæ *cis Rhenum* in Gallico solo est, populi qui fuerint, jam antè ostensum est. In altera parte, quæ *trans Rhenum* in Germania sita est, fuêre quondam *Frisii*, à Rheni ostio ad ostium usque Amisiæ amnis, vulgo *die Ems*, in Septemtrionali Hollandia, Frisia Occidentali, Groningensi agro, & parte Trajectensis provinciæ: *Bructeri* in Transisalana provincia: *Marsaci* circa *Amersfort*, inter Rhenum & Isalam amneis. Hos omneis L. Drusus imperante Augusto Cæsare subegit; Illos, qui in Gallia, Jul. Cæsar perdomuit. 1

III. Man-

BUNONIS.

α Regio hæc paulo humidior est, ideoque pascuis, quàm frumentis lætior [*a*]. Cannabim & linum, fere ubique fert. Equos alit generosos. Serpentibus fere caret. Raro ibi tonat aut fulgurat. Incolis refertas urbes habet multas & ingentes. Unum Gandavum An. 1380 octoginta millia eduxit.

HEKELII.

[*a*] *Thomæ Lansio* in Orat. pro *Germania* p. 75. Edition. Tubing. 3. Hortus est *Germaniæ*. *Italiam* enim suâ fertilitate superat.

REISKII.

1 Belgica quam diversam pro tempore vario partitionem susceperit, visum ex parte superius paulo fuit, ubi Belgicam primam & secundam sub imperio Rom. vidimus. Sub eodem Germania prima vel superior & secunda vel inferior numerabatur; alia tamen, quam quæ nostris eodem nomine nunc venit. Belgium enim Regno Francico & Ducatui olim Burgundico tandemque imperio Hispano-Austriaco subjectum XVII provincias complectitur: Quæ motibus seculi superioris gravioribus divulsæ *duplici* ef-

fec-

III. Manſerunt inde ſub Imperio Romano, maximè qui cis Rhenum, donec id Theodoſio imperante, ab advenis gentibus direptum: tunc enim varii Germaniæ populi, alii ſubinde atque alii, huc immigrarunt; quorum cum quidam poſtea in Galliam, nonnulli vero in Britanniam inſulam commigrarent, incolæ in priſcam, creatis ſibi Regulis, libertatem ſeſe vindicarunt. Belgica ab advenis direpta.

IV. Inde temporis progreſſu in XVII provincias tota hæc regio diviſa fuit, quarum aliæ *Ducum* nomine, aliæ *Comitum*, aliæ etiam *Dominorum* titulo, rectores acceperunt. Sunt autem hæ: IV *Ducatus*; Brabantia, Limburgium, Luceburgium, Geldria. *Comitatus* VII; Flandria, Arteſia, Hannonia, Hollandia, Zelandia, Namurcum, Sutfania. *Marchionatus unus* Sacri Imperii, Antuerpia. *Dominia V*; Friſia Occidentalis, Mechlinia, Trajectus, Tranſalania, Groningium. XVII Provinciæ.

V. *Friſia*, poſtquam jugum Romani imperii excuſſerat, annos ferme CCCC ſub regibus ſuis fuit; donec, exſtinctis his, dominium ad Carolum Magnum pervenit; poſt eum à regulis ſuis, ut cæteræ, regi cœpit. At procedente tempore, alia alii provincia per matrimonium rectorum juncta eſt: donec tandem ad unum dominum pervenerunt. Is primus fuit *Carolus*, Burgundiæ Dux, cognomento *Audax*; abavus Caroli V, Imperatoris, qui poſtmodum hæres factus filio *Philippo* II, Hiſpaniæ Regi reliquit; cui ſucceſſit filius ejuſdem nominis III, deinde *Philippus* IV, hujus filius Carolus hodie imperat. Friſia. Carolus Audax.

VI. At quum incolæ jam inde à Carolo V, vim atque injuriam ſibi fieri privilegiaque, quibus ſatis libertati ſuæ prōviſum erat, eripi ſentirent, vim vi repellere, armiſque libertatem avitam defendere decreverunt. Inde diutinum illud annorum XLVII bellum. Pars Hiſpanorum armis ſuccubuerunt; pars in priſtinam libertatem ſeſe vindicarunt. Hinc in *duas* parteis *Belgica*, ſeu *inferior Germania*, diviſa eſt. Provinciæ Hiſpano Imperio audientes ſunt iſtæ: *Brabantia*, *Limburgium*, *Luceburgium*, ac dimidia *pars Gelriæ*, cis Rhenum ac Vahalem, in veteri Belgica ſita, dein, *Flandria*, *Arteſia*, *Hannonia*, *Namurcum*, *Marchionatus* S. Imperii, & *Mechlinia*. Reliquæ provinciæ ſub una republica conſtanter ac fortiter libertatem tuentur. β Belgicæ diviſio.

CAP.

fecerunt (a) *Belgium*, *unum regium*, *alterumque confœderatum*: Illud unum tunc temporis fuit, nempe Hiſpano regi ſubditum, decemque provincias complexum, nunc vero terris & regionibus per bella varia ereptis duplex erit, aliud *nempe* (b) *Hiſpanicum*, *aliudque Gallicum*: (c) Hoc vero liberum adhuc & bellicis eluctatum fluctibus ſeptem provincias comprehendit, puta Ducatum Geldriæ dimidium, duos Comitatus Hollandiam & Selandiam, quatuorque Dominia, nempe Ultrajectum, Friſiam, Tranſiſalaniam & Groeningam. De Dominiis & urbibus Limburgi, Brabantiæ, Flandriæ, itemque inſulis, regionibus & caſtellis Africæ, Indiæque multis ad hanc Rempubl. liberam pertinentibus nunc dicere omitto, quod alii copioſiſſime dicunt. Hiſtorici autem ut Belgio nunc Gallico locum concedant, fecerunt Ducatus Lutzenburgicus, tres item Arteſiæ, Flandriæ, Hannoniæque Comitatus, quorum pars magna per pacem Monalterienſem, Pyrenæam, Aquenſem, & Novionagenſem Galliæ acceſſit. Urbes ſingulas cum ſuis juribus, toparchiis, agris, regalibus, appertinentiis, uti loquuntur, junctas Robbius in Geogr. Method. Weigelius in Specul. Terr. Becmannus in Geograph. enarrant. Ecquis ignorat, hoc ipſo, quod hodieque fervet, bello Belgico Montem Hanoniæ, Namurcum, & nuperrime Caroli regium (Charleroye) captum? De confœderato Belgio Reſpubl. Elzivier. Item Boxhornium, Schoockium & Hornium conſer.

BUNONIS.

β (d) In Belgica Hiſpania Galliæ Rex multas cepit urbes; quas hodie tenet [b]. Ad *Belgicam fœderatam* hoc tempore pertinent *Hollandia*, *Zelandia*, *Friſia*, *Sutfania*, *Dominium Trajectenſe*, *die Herligheit Utrecht*, *Tranſiſalania*, *Over-Iſel*, *Dominium Groeningenſe*, *Groning-Land*. His accedunt *pars Brabantiæ*, *pars Flandriæ*, & *pars Geldriæ*. Cæterum Fœderatæ provinciæ initio fœdere ab Hiſpaniæ rege ſecceſſionem fecerunt ſuperioris ſeculi An. 81. Pax demum inter ipſos & Regem compoſita eſt Monaſterii in Weſtphalia An. ſuper. ſeculi 48, quâ Hiſpaniæ rex provincias illas plane liberas pronunciavit, in quas nihil juris ipſe haberet. Fœderata illa Belgica annis abhinc non ita multis magna

(a) Belgium duplex, regium & confœderatum. (b) Hiſpanicum Gallicumque. (c) Confœderatum eſt libera Reſpubl. (d) Belgium Fœderatum.

cepit incrementa. Exiguam Europæ partem obsidens in utramque Indiam colonias emittit frequentes: neque ullus ferè est Orbis angulus, quo Belga non penetret, merces & arma ferens. *Hagæ* provinciarum *Primores* publicos celebrant conventus. *Primum* in Consilio suffragium habet Geldria & Zutphanium: *Secundum* Hollandia: *Tertium* Zelandia: *Quartum* Trajectensis provincia: *Quintum* Frisia: *Sextum* Trans-Isalania: *Septimum* demum Groninga & Ommelandia. Quanta Belgicæ hujus sit Potentia, vel ex eo colligitur, quod illa bello cum Hispaniæ rege feliciter gesto, cum Britanniæ Rege signa conferre, bellique maritimi aleam experiri haud detrectet.

HEKELII.

[b] *Plureisque adhuc capturus esset, si aliter consilia sua ordine, ut aiunt,* Mandrabuli, *non succederent.*

CAP. XIX.

De præcipuis Inferioris Germaniæ urbibus. I

Flandria, vulgo Flandern.

I.

FLandria α omnes Christiani Orbis Comitatus superat: ager fertilis, pascuaque læta. Insulas habet adjacenteis *Cadsant*, *Oostburg*, *Bierfliet*, Ordinibus fœderatis parentes. Urbes præcipuæ Flandriæ sunt β *Gandavum* (1) vulgo *Gent*; caput Provinciæ, inter majores Europæ urbes computata; Caroli V, & Ferdinandi I, incunabulis nobilitata; γ *Brugæ* (2) vulgo *Brugge*, primas ob pulchritudinem & amœnitatem sibi vendicant. Sequuntur δ *Tornacum* (3), Gallis

Gandavum. Brugæ. Tornacum.

(1) *A Cæsare conditum. Historici aiunt hanc urbem 50000 Hom. consumpsisse regnante Philippo de Valois Gallo, & Carolo VI Imp. Ludov. XIV cepit Anno 1678. Hispano restituta Conventui Noomagensi: Gallis iterum prodita An. 1708, & eodem Anno a foederatis Ducis Marlbargensis & Principis Eugenii expugnata. 30000 Cives numerat qui reditu proprio vivunt.*

(2) *Lanæ commercio celebris, & probe munita, Gallis An. 1708 prodita, & iterum fœderatis reddita.*

(3) *Ampla, culta, & bene munita, Lanæ commercio celebris.*

BUNONIS.

α (a) Flandriæ Comitatus concluditur Brabantia, Hannonia, Artesia, Oceano Germanico, estque omnium Comitatuum Europæ amplissimus. [a]

β (b) *Gandavum* urbs quarto à mari lapide semota, ad tres fluvios, Scaldim, Lisam & Lævinum, seu Liviam sita, infra muros dicitur habere circuitum 45640 pedum Romanorum [b]. Quatuor hæ urbes audiunt rebelles; *Parisii*, *Gandavum*, *Leodicum*, *Piætavium*. Sed Carolus V, castello urbi imposito civium animos retinuit. Uti Neapolitanis imposuit castellum S. Elmi, *la Briglia* quod vulgò vocant.

γ (c) *Bruga*, totius Belgii amœnissima [c] urbs, à ponte nomen habens [d], sita est tribus leucis ab ora maritima; Philippus I, Maximiliani I Imperatoris filius, hìc natus est anno 1478. At rursus à rebellibus heic captivus detentus est idem Maximilianus I.

δ (d) *Tornacum* ad Scaldim fl. urbs olim splendida; at sæpè direpta, multaque perpessa, præcipue in bellis istis quæ gessêre Galli, Angli ac Flandri: An. 1667 a Galliæ Rege occupata. [e]

HEKELII.

[a] Habet enim, præter quatuor principaleis Maris Portûs XXVIII Urbes muris percinctas, quarum sex magnæ sunt & nobilissimæ, *Gandavum* np. *Brugæ*, *Ypra* (& hæ tres sunt principes) *Lilla*, *Tornacum*, & *Duacum*. Porrò sunt aliæ quoque CCCVII satis nobiles & frequentes, quæ muris non sunt vallatæ; & insuper MCLIV *Pagi*, quorum aliqui magni sunt & populo frequentes, præter *Arces*, *Castella* & *Nobilium Ædes*.

[b] Intra mœnia XX parvas Insulas habitatas, à *Fluviis* & *Rivulis* effectas continet, ac insuper XCVIII magnos Pontes, præter multos parvos. Et ut Arce munitissimâ, ac superbis & magnificis ædificiis est ornata; sic & nobilissima atque pulcherrima est.

[c] Opulentissima & ornatissima.

[d] Olim dicta *Gesoria*.

[e] Claret *Episcopatu*, cui, *Archi-Episcopo Remensi* licet subjecto, subest una Diœcesis ex quinque Episcopatibus.

REISKII.

1 Quam Belgica hodierna nitore urbium, cultu, amplitudine, opulentia & incolarum frequentia caput efferat, hoc invidendis elogiis Golnizius in Itiner. demonstrat. Belgium quippe orbis annulum, annulique hujus gemmam, nemus nemorisque laurum, paradisum & paradisi hujus delicias, cœlum hujusque cœli solem (e) Antwerpiam vulgo dicunt. Hæc si audias, Europæ cultissimam hanc regionem dixeris, in eaque Urbem unam primariam, Marchionatu Imperii Rom. Germ. insignem, nunc Belgio Hispanico subjectam, propugnaculis, fossis & castro per Ducem Albanum condito munitissimam, duabus olim incolarum myriadibus & commerciis florentissimam: Huic tamen nostro nunc tempore urbs Belgii confœderati una præstat (f) Amstelodamum, non sola ædium magnificentia, divitiis, & commerciis per omnem terram frequentibus, sed multis incolarum æque uti advenarum myriadibus: Ut hanc orbis universi compendium, & inter prima Europæ totius emporia non postremum jure dixeris. Sed neque sic satis pro dignitate ac potentia dices, qua terras alias pervadit aut occupat. Quid de Indica societate mercatorum duplici? quid de Collybo, in quem 20500 tonnæ auri sæpius congeri dicuntur? quid de urbibus dicam cæteris & multis & munitissimis. De bituminoso vel unctuoso cespite, quem (g) Turfum nominant, & locis, unde hunc eruunt, permultis; de piscatione Harengorum, & conditura frequentissima, de assidua per totum oceanum navigatione, de Sirenibus & Tritonibus, si qui appareant, marinis, alii conferantur. Addo unum de urbibus, locis

(a) Flandria. (b) Gandavum. (c) Bruga. (d) Tornacum. (e) Antuerpia. (f) Amstelodamum. (g) Turfus pluraque memorabilia.

OCEANUS GERMANICUS

DE NOORD ZEE

HODIERNÆ BELGICÆ sive GERMANIÆ INFERIORIS Tabula

GALLIA PARTIM

PICARDIA

ARTESIA

FLANDRIA

BRABANTIA

HANONIA

NAMURCUM

LEODIENSIS EPISCOPATUS

LUTZENBURGUM

BUILLON

LIMBURGUM

GELDRIA

Ducatus Monten

COMITATUS Hoorn Kessel

Kempenlandt

Landt van Loon

Comitatus Iuliacensis

Ducatus Cleve

COMITATUS Meurs

Comitatus Mansfeldensis

Lotharingiæ Pars Trevirensis Archiepiscopatus

Pars Comitatus Oldenburgensis

HOLLANDIA

ZEELANDIA

ULTRAIECTINA PROVINCIA

FRISIA

TRANSISALANA

GRONINGA

Zuyder Zee

Gallis *Tournay*, German. *Doornick*; *Cortracum* (1), Gall. *Courtray*, Germ. *Cortrijck*; ε *Duacum*, *Douay*; ζ Insulæ (2), Gall. *L'Isle*, German. *Ryssel*, sive *ter Issel*; η *Yperæ*, *Ypèren*; ϑ *Neoportus*, *Nieuport*; ι *Sluſa*, *Sluys*; κ *Duynkercke* (3), piratica ſuperiori bello infamis; λ *Oſtenda*, trienni Hiſpanorum obſidione inſignita. μ *Grevelinga*, nobiliſſimum in finibus Galliæ munimentum.

II. Caput ν Arteſiæ eſt ξ *Atrebatium* [*f*] vulgo Germanis *Atrecht*, Gallis *Arras* (4) [*g*] urbs ſplendida [*h*]. Clarum hic eſt ο *Fanum D. Audomari*, vulgo *S. Omer* (5). π *Tervanna*, inſignis quondam erat: poſteà vero à Carolo V expugnata ac funditus everſa. Eſt præterea heic nobilis *Comitatus* cognomine *D. Pauli*.

III. Hannoniæ ρ caput eſt σ *Montes*, vulgo *Mons* (6), Gallis; Germ. *Bergen*. Secunda ab ea τ *Valentianæ*, Gall. *Valenchiennes* (7). υ *Cameracum* (8) Germ. Heligow.

Cortracum.
Duacum.
Inſulæ.
Yperæ.
Neoportus.
Sluſa.
Duynkerka.
Oſtenda.
Grevelinga.
II. Artelia.
Artois.
Atrebatium
Fanum S
Audomari.
Tervanna.
III. Hannonia, Gallis Hainaut.

locis & Dominiis; quæ Belgio confœderato quondam ſubdita, tum Clivenſibus, tum Colonienſibus, ea per pacem Noviomagenſem ſuis iterum Ducatibus acceſſiſſe.

BUNONIS.

ε (a) *Duacum* ad Scarpam fl. nobilitavit Academia à Philippo Hiſpaniarum rege ſuperiori ſeculo inſtituta. Galliæ Rex eam nuper An. 67 extorſit Hiſpano. Direpta miſerè & cremata fuit hæc urbs bello, quod Ferdinandus Flandriæ Comes geſſit cum Galliæ Rege Philippo II, ejuſque filio Ludovico. Deinde iterum lacerata eſt bellis inter Philippum IV, Regem Galliæ, & Guidonem Dampetram geſtis. Hodiè pulchrum eſt opidum, multaque in eo eſt nobilitas.

ζ *Guicci*. An. 1667 à Galliæ Rege expugnatum eſt.

η (b) *Yperæ* à rivulo præterlabente *Ipre* dictæ: à Gallo capta An. 1678, multis obſidionibus clara.

ϑ (c) *Neoportus* famam habet à memorabili prælio, quo Mauritius victoria potitus Albertum Auſtriacum vicit, An. 1600. Locus prælii diſtat uno lapide ab opido, inter pagos *Weſt-ende* & *Wilhelms Kerck*, via quà Oſtendam itur. Crux nigri coloris lignea in cladis memoriam erecta ibi ad ſiniſtram in colle conſpicitur.

ι *Sluſa*, dum Oſtenda obſidetur à Fœderatis Provinciis, capitur.

κ *Duynkerka* Hiſpanorum in Belgica erat Navale, ſed ab Anglis, Gallorum ope, An. 1658, expugnata, Galliæ Regi nuper vendita eſt. Inde haud procul abeſt *Mardicum*, navium ſtatio.

λ (d) *Oſtendæ* obſidio duravit Annos tres, menſes duos, dies quindecim. Cœpit Anno; *OſtenDe nobIs paCeM*. Deſiit Anno; *OſtenDaM InItIa paCIs*.

μ (e) Ad *Gravelingam* Thermus Galliæ Mareſchallus, prælio facto, in fugam actus ab Egmondano Comite An. 1558. Cui tamen pro opera illa Dux Albanus ita gratias retulit, ut eum capite plecteret [*i*]. Opidum illud Galliæ Rex, Anglorum ope expugnavit An. 1658, hodieque tenet. Neque hic præteriri debet *Hulſta*, *Cornelii Janſenii* [*k*] Patria: à Fœderatis Belgis An. 1654 ſubacta: (f) *Bierfliet* e regione Yſendici inſulæ ejuſdem nominis impoſitum opidum, olim non ignobile, nunc tantum munimentum, patria *Guilhelmi* illius *Beukelens*, ſive *Buckeldi*; quem primùm haleces muria & ſale condiviſſe ſcribunt: quod hominis inventum tanti fecit Carolus V Imperator, ut cum Anno 1536 Bierflietum appuliſſet, cum ſorore Maria, Ungariæ regina, ſepulchrum ejus adierit, ac ipſius manibus pro invento iſto gratias egerit.

ν *Arteſia Comitatus* concluditur ab Ortu Hannonia; à Septemtrione Flandria; ab occaſu comitatu Bononienſi; à Meridie ipſâ Gallia. [*l*]

ξ (g) *Atrebatium munitiſſimum opidum* aliquot obſidionibus & cladibus noſtra ætate memorabile, eſt ad Scarpam fl. Galliæ Regi hodie paret.

ο (h) *Fanum S. Audomari* ad fl. Aa, urbs ſitu & arte munitiſſima. Hinc tertio lapide paulo infra Læſæ amnis fonteis.

π (i) *Tervannæ* conſpiciuntur rudera, An. 1552 everſæ. Hujus Provinciæ opidum eſt (k) *Heſdinum*, ad confluentes *Canche* & *Blangis*, à Carolo V excitatum & egregie munitum: hodie tenetur à Gallis.

ρ *Hannonia* [*m*] clauditur finibus Flandriæ, Brabantiæ, Namurcenſi Comitatu, Gallia & Arteſia.

σ (l) *Montes Hannoniæ* opidum haud vetus eſt, ita diſtinctum à Bergis D. Vinnoci, *Wynoxbergen* in Flandria.

τ (m) *Valentianum* ad Scaldim, ubi Rovallum recidit, in valle amœna ſitarum, reſpublica olim tum bonis utebatur legibus, ut Norimbergenſes ad ejus exemplum ſuam Remp. inſtituiſſe ſcribantur.

υ *Cameracenſe* territorium alii ad Arteſiam referunt; Opidum munitiſſimum eſt cum arce.

HEKELII.

[*f*] ſ. *Atrebatum*.

[*g*] A quâ denominantur Panni illi variis figuris contexti, qui vulgò dicuntur *Panni d' Arazzo*.

[*b*] Et

(a) Duacum. (b) Yperæ. (c) Neoportus. (d) Oſtenda. (e) Gravelinga. (f) Bierfliet. (g) Atrebatium. (h) Fanum S. Audomari. (i) Tervanna. (k) Heldinum. (l) Montes. (m) Valentianæ.

(1) *A Gallis capta An. 1646, & iterum An. 1647, Hiſpano reddita. An. 1679, a Gallis poſtea una cum Belgio Hiſpanico, fraudulenter occupata, at a Fœderatis An. 1708 ſuperata.*

(2) *A Gallis capta An. 1667, eodem optime munita, ſed a Fœderatis ſub Duce Marlbur. geſi & Principe Eugenio, poſt longam obſidionem, in qua multi utrinque pereunt, fortiter expugnata An. 1708, cunctas Flandriæ civitates commercio ſuperat.*

(3) *A Gallis optime munita, a Fœderatis frustra bombardis tentata, regnante Gulielmo III. Bello Piratico Fœderatorum commercio imprimis nocua.*

(4) *A Gallis An. 1640 capta, & conventu Pirenæo conceſſa, ab Hiſpanis An. 1654 frustra obſidione cincta.*

(5) *A Gallis An. 1677 expugnata, & conventu Neomagenſi Lud. XIV conceſſa.*

(6) *A Gallis An 1691 capta, & a Rege Gulielmo poſtea fortiter expugnata; a Gallis autem poſt mortem Car. II, Hiſp. fraude occupata.*

(7) *A Gallis An. 1677 expugnata, urbs probe culta, & commercio celebris, ſitu & arte probe munita.*

(8) *A Gallo An. 1677 capta, & inter Europæ urbes munitiſſimas, ampla & bene culta, commercio etiam celebris.*

German. *Camerick*, Gall. *Cambray*, cum agro ſuo ſingularem provinciam conficere videtur, quæ dicitur *Cambreſis*.

IV. Namurcum. Gall. Namur. German. Namen.

IV. Caput eſt, quæ provinciæ nomen dedit, *Namurcum* (1), ædificiis magis valida quam ſplendida. φ

V. Lucebur gium. Luzelburg.

V. Hic Ducatus nihil inſigne habet, præter *Luceburgium* (2), unde nomen Provinciæ; & ipſa urbs tam fœda, quàm ſatis natura loci munita. χ

VI. Limburgium.

VI. Hujus caput eſt ↓ *Limburgium* (3) urbs, minus inter reliquas XVII provincias clara. *Falcoburgium* ac *Dalem*, duo Comitatus, portiones ſunt Limburgienſis Ducatus.

VII. Brabantia. Brabant.

VII. Primaria ω *Brabantiæ* urbs eſt α *Antverpia* (4), Gallis *Anvers*, Germanis inferioribus *Antwerpen*, ſuperioribus *Antorf*, Emporium quondam totius Europæ celeberrimum, nunc etiam urbs totius terrarum Orbis ſplendidiſſima: arce ſua maximè nobilis. β *Bruxellæ* (5), *Bruſſel*, magnifica urbs, rectorum Belgii Hiſpanici ſedes: γ *Sylva Ducis*; *des Hertogenboſch*; ac δ *Lovanium* (6), vulgo

VIII. Antverpia. Marchin.

Bruxellæ.

Sylva Ducis.

Lovanium.

(1) *Urbs munitiſſima, a Lud.* XIV, *An.* 1692 *expugnata, a Guil.* III, *poſtea fortiter obſidione cincta & recuperata An.* 1695, *a Gallis autem poſt mortem Car. Hiſp. fraude occupata.*

(2) *A Gallis An.* 1684 *capta, & Hiſpano conventu Reſwicenſi reddita Ann.* 1697.

(3) *Situ munitiſſima, a Batavis ter capta, ſcilicet An.* 1632, 1633, & 1703, *a Gallis in* 1675, *ſed conventu Neomagenſi Hiſpano reddita.*

(4) *A Gallis poſt mortem Car. Hiſp. fraude occupata, Fœderatis autem poſt prælium Ramilienſe reddita, templis ſplendidiſſimis, ipſi Italiæ non ſecunda, commercio olim celebris, quo nunc ab Amſtelodamenſibus penitus fere privatur.* (5) *A Gallis An* 1695, *Machinis æneis, quas bombardas vocant, verberata, a Bavaro An.* 1708 *pene oppreſſa, ſed copiis Fœderatis opportune liberata, Bavaro fuſo, fugatoque.* (6) *Inter ampliſſimas Belgii urbes nominatur, 30 habet Collegia ad Academiam pertinentia.*

[b] Et totius Regionis Metropolis. Quondam ipſius *Frandriæ* primaria erat Civitas.

[i] *Sed hoc ingratum ſcelus atro crimine omnino adhuc damnandum eſt.*

[k] Apud *Romano-Catholicos* magni nominis Theologi, Eccleſiaſtæ *Lovanienſis*.

[l] Fruitur clementiſſimo aere, & producit omnia, præterquam Vinum, quod Incolarum negligentiâ potiùs evenit.

[m] Olim *Pannonia* dicta, & deinde *Saltus Carbonarii*, atque etiam *Picardia inferior*.

BUNONIS.

φ Continetur limitibus Hannoniæ, Brabantiæ, Leodicenſibus, Lucemburgenſibus & Galliæ, (a) *Namurcum* ſive *Namurum*, ad Moſæ ac Sabis, ſeu Sambræ confluentes, munitum ac dives eſt [n]. In ditione Namurcenſi lapis effoditur, unde excitatur ignis qui augetur aquâ, exſtinguitur oleo. *Ortelius*.

χ *Ducatus Lucenburgicus* habet ab Ortu Epiſcopatum Trevirenſem; à Septemtrione Ducatum Limburgicum & Diœceſin Leodicenſem; ab Occaſu Galliam; à Meridie Lotharingiam [o]. (b) *Luzeburgium* Metropolim percurrit Elſa fl. Inde haud longe abeſt Palatium magnificum, à *Petro Manſfeldio* excitatum, in quo nihil ad delicias deeſt. Elt hic quoque ad Moſellæ ripas (c) *Theonis villa*, vulgò *Diedenhoven*, opidum munitiſſimum à Gallis Ann. 1643 expugnatum.

↓ Ducatus hic ab Ortu habet Ducatum Juliacenſem; a Meridie Ducatum Lucenburgicum; ab Occaſu Epiſcopatum Leodicenſem; à Septemtrione Geldriam. (d) *Limburgium* provinciæ caput ad Welam fl. præcipiti ſaxo impoſitum, arte item & manu [p] valde munitum eſt: in ejus agro multum ferri ac æris effoditur [q].

ω Ducatus (e) *Brabantiæ* habet ab Ortu Geldriam & Epiſcopatum Leodicenſem, à Septemtrione partem Geldriæ & Hollandiam, ab Occaſu Hannoniam & Flandriæ partem.

α (f) *Antverpiam* Dux Parmenſis ponte ſupra Scaldim fluvium, qui pedibus bis mille quadringentis in latitudinem ibi patet, ſtructo, obſidione cinxit, ac demum cepit An. 1585 [r]. Nobile hic floruit Typographejon Chriſtophori Plantini, ex quo prodiit opus Bibliorum regium.

β (g) *Bruxellis* quoque ſedes eſt ſummi totius Brabantiæ ſenatus: urbs ad Sin fl. poſita eſt. [ſ]

γ (h) *Sylva Ducis* [t] ad fluvios Dommelam & Aadam vulgo Aa ſita, à Moſâ fl. diſtat ſpatio duorum milliarium, à Ravenſteinio quatuor, ab Antverpia duodecim. Opidum eſt amplum, pulchrum, ſitu & induſtria humana adeo munitum, ut inexpugnabile videri poſſit: Fœderatarum tamen Provinciarum armis domitum eſt An. 1629. Tantum lintei hic ſingulis paratur Annis, quantum ducentorum coronatorum millibus vendi poſſit; ad quod opificii genus aquæ vicinæ ſecreto naturæ beneficio multum conducunt. Urbs illa naturâ & arte munitiſſima à Fœderatis Belgis domita & ſubacta eſt An. 1629, à quibus hodie tenetur.

δ (i) *Lovanium* ad Dilam amnem & Wortham torrentem ſitum quatuor mill. Mechlinia diſtat. Gandavo, aut ipſis Pariſiis cenſetur amplius, ſi computantur Suburbia. Academia hic inſtituta eſt An. 1426. Juſto Lipſio quoque celebritatem debet. Hic Johannes Fridericus Saxoniæ Elector aliquamdiu captivus detentus eſt.

HEKELII.

[n] Gens armis dedita, civilis & ingenioſa, ſed paucos habens Mercatores. *Gallica* linguâ utitur, eâque degeneri.

[o] *Ptolemæo* dicitur *Auguſta Romanduorum*, quam *Aliſontia* Fluvius, vulgo *Elſa*, ſ. *Alhitz*, interfluit. Heîc Conſilii ſupremi Sedes eſt & Tribunal, à quo provocatur *Mechliniam*. Hodiè eſt *Helena* illa, de quâ *Gallus* cum *Hiſpano privatim* & intra velum eſt digladiaturus.

[p] *Immo profunda valle.*

[q] Cive gaudet *Remaclo Fuſchio*, Medico erudito, qui varios ſcripſit Tractatus, inter illos *illuſtrium Medicorum Vitas*; itemque *Gilberto Philareto*, qui nomine *Limburgii* apud exteros maximè innotuit. Vid.

(a) Namur. Ger. Namen. (b) Luzeburgium. (c) Theonis villa, (d) Limburgium. (e) Brabantia. (f) Antverpia. (g) Bruxellæ. (h) Sylva ducis. (i) Lovanium.

vulgo *Leuven*, insignes urbes : Præterea ε *Breda*, *Sevenbergen*, ζ *Bergen op Zoom*, η *Lier*, *Herentals*, ϑ *Dieſt*, *Tienen*, & *Gemblours*, haud ignobilia ſunt opida, ι *Mechlinia*, *Mechlen* Germanis, *Malines* Gallis, quæ unam provinciam in XVII conficit, inter nitidiſſimas Belgicæ merito numeratur. De cætero, & in Brabantia Ducatus κ *Arſchot* : Marchionatus *Bergen op Zoom* ; Comitatus *Hoochſtraten* & λ *Megen* ; Baronatus *Breda*, *Dieſt*, μ *Grimbergen*. IX. Mechlinia Dominium.

VIII. ν *Zelandia* in inſulas complures diſſecta eſt ; quarum nobiliores, *Walachria*, vulgo *Walcheren* ; *Scaldia*, vulgo *het Landt van Schouwen* ; & *Bevelandia Auſtrina*, vulgo *Zuyt-Beverlandt*. In Walachria urbs princeps eſt ξ *Middelburgium*, celebre Emporium. Secunda eſt ο *Vliſſingen*, proximus in Zelandia ex Gallia ac Britannia advenientium navium appulſus. π *Vera*, vulgo *ter Veer*, Scoticarum mercium Emporium. In Scaldia inſula eſt ρ *Sirickzea*, opidum ſatis nitidum. In Bevelandia, σ *Guſa*, vulgo *ter Goes*. VIII. Zelandia. Walachria. Scaldia. Bevelandia. Middelburgium. Vliſſinga. Vera. Guſa.

vid. celeberrimi mei *Quenſtedtii* Dialog. de *Patriis illuſtrium Doctrina & Scriptis Virorum* p. 111.

[r] Cingitur vallo vallisſimo, in quo diſpoſiti Tiliatum ordines & amœnitatem, & opacitatem deambulantibus præbent.

[ſ] In Fori extremitate oſtenditur locus, ubi *Egmondanus* & *Hornius* Comites decollati. Plurima ſunt hic *Ducum* & *Principum* Palatia magnifica. Fontes per Urbem crebri & elegantes. Turris, in quâ armamentarium, meretur videri.

[t] A vicino nemore ſic nuncupata.

BUNONIS.

ι (a) *Breda*, ad Merke fl. in ditione eſt Principis Auranſiæ [v], munitiſſima cum arce, a Mauritio ſingulari ſtratagemate capitur An. 1589. Ab Hiſpanorum Duce Spinola fame & XI menſium obſidione expugnatur An. 1625, ſed à Fœderatis Provinciis duobus menſibus recuperatur An. 1637. [x]

ζ (b) *Bergen op Zoom* opidum munitiſſimum, quoddam quaſi Hollandiæ & Zelandiæ vinculum, ab Hiſpanis fruſtra oppugnatum.

η (c) *Lira* ad Nelam fluvium duobus Antverpia, & totidem fere Mechlinia milliaribus diſtat.

ϑ *Dieſta* Baronia ad Demeram fl. Nicolai Clenardi patria eſt.

ι (d) *Mechlinia* in meditullio Brabantiæ ſita, quatuor milliaribus diſtat Antverpia, totidem Lovanio, ac totidem Bruxellis. Dela fluvius mediam ſecat. Gaudet cœli temperie ; unde Philippus I & Carolus V hic educati. Opidani innatam quandam habent venuſtatem morum ac urbanitatem ; unde appellantur *de Meeſters van Polit*. Academia olim floruit ; Guicciardinus tradit, aliquando IX filios diverſorum regum, XXIV Principum, XXIX Comitum eodem tempore operam literis hoc in loco [y] dediſſe.

κ *Arſchotum* ad Demeram fluvium eſt.

λ *Megen* opidum munitum ad Molam eſt.

μ *Grimberga* olim fuit celebris. Ad Provinciam hanc pertinet quoque *Gemblacum* vulgo *Gemblours*, abbatia, eruditorum olim Seminarium.

ν Comitatus (e) *Zelandiæ* nomen ex re habet ; mari enim undiquaque alluitur, & inſulis conſtat plurimis, ex quibus octo celebriores ſunt ; præter inſulas memoratas ad Provinciam pertinent, Nord-Bevelandia, Duvelandia, Tola. [z]

ξ (f) *Middelburgium*, Gymnaſio & ordinario deputatorum Zelandiæ Collegio quoque nobilis, elegans ac probe munita urbs, habet ſtapulam ſive forum vini, ex Hiſpania, Gallia aliiſque provinciis importati [a]. Tutiſſima & capaciſſima ibidem eſt navium ſtatio. Inde oriundus fuit *Petrus a Mittelburgo*, inſignis Mathematicus, qui eo nomine Romam vocatus eſt. Scripſit ille de palchatis celebratione.

ο (g) *Vliſſinga*, duo millia paſſuum Middelburgo diſtans, urbs exigua quidem eſt, ſed arte & natura munita. Opportuno adeo ſitu eſt, & tam eximio portu ſpectanda, ut, quotquot fere ultro citroque commeant Naves, hâc perpetuo tranſeant. Oceani Belgici habetur clavis. Quare Carolus V inter cætera conſilia ſecretiora Philippo filio hoc etiam reliquit, ut quàm diligentiſſimè tueretur hunc locum : quod dum ille per ſuos arce exſtructa violenter conatur efficere, Belgis portam aperuit ad libertatem recuperandam. Tenuit Urbem illam pignoris loco Eliſabetha Angliæ Regina ab An. 1585, & poſt illam Jacobus Rex ad An. 1616, quo deducto præſidio Auranſiæ Principi, Domino ſuo, reſtituta fuit. Habet princeps ille ibidem palatium ſuum.

π *Vera* ſeu *Campoveria* munita, eſt in ditione Principis Auranſiæ. [b]

ρ *Zirickzea* antiqua multis & inſignibus gaudet privilegiis. Portu ejus aliquando arenis obducto, novus apertus eſt.

σ *Guſa* ad oſtium Scaldis eſt opidum ſatis lautum.

HEKELII.

[v] S. *Antuſionenſis*.

[x] In Arce Navis adhuc cuſtoditur, qua intraverant milites *Ordinum*, ceſpitibus, comburi hoc locorum ſolitis, obtecti. Videndus quoque in arrio Arcis Hippelaphus, Equus pedes & caudam cervi habens.

[y] Ubi & *Armamentarium nobile*.

[z] *Hæc*, aliàs quippe *Tolana*, vulgò *Tolen*, dicta, *duo* habet Opida ſatis laudata, *Tolam* & *D. vi Martini Aggerem*. *Ita* circuit quatuor tantùmmodò Germanica Milliaria, neque, nili *Vicos* & *Pagos* habet. *Iſta* autem quondam erat *fertilis* & *amœna*, antequam An. MDXXXII. penitus inundaretur.

[a] Unde *Gallis* l'Eſtappe du vin de France & d'Eſpagne.

[b] In hâc urbe videnda ſunt tormenta aliquot, *Caroli* V Imperatoris nomine inſcripta. Juxta Portam

(a) Breda. (b) Bergen op Zoom. (c) Lira. (d) Mechlinia. (e) Zelandia. (f) Middelburgium. (g) Vliſſinga.

IX. Hollandia

IX. τ *Hollandia* ob frequentia in varias Mundi parteis commercia totiu Belgicæ celeberrima potentiſſimaque, dividitur in *Septemtrionalem* & *Auſtra lem. Septemtrionalis* Hollandiæ pars meridionalis, crebris lacubus interfuſa *Waterlandt* incolis vocatur. Princeps dignitate eſt totius Hollandiæ urbs *Dordracum*, vulgo *Dordrecht*, & *Dort*, in ipſis lacuum, quos Moſa Vahaliſque efficiunt, undis ſita; vini Rhenani frequenti mercatu nobiliſſimum Emporium. At maxima potentiſſimaque omnium eſt φ *Amſterodamum*, vulgo *Amſterdam*, opulentiſſimum ad Oceanum Germanicum Emporium: χ *Lugdunum* Batavorum, vulgo *Leyden*; omnium Belgicarum, nedum Hollandicarum, amœnitate ſalubritateque ſplendidiſſima: ⸸ *Delphi*, vulgo *Delft*, *Guilielmi Principis Auriaci*, Illuſtriſſimi Principis Mauritii parentis, cæde inſignita civi-

Dordracum.

Amſterodamum.

Lugdunum.

Delphi.

tas; tam hoſpitium eſt amœniſſimum, ex quo in *Mare* & *Zirickzeam* uſque, alterius Inſulæ Urbem, ad aliquot Leucas remotam, proſpectus amœniſſimus. Vid. *Jodoci Sinceri* Itinerar. *Galliæ* p. 381.

BUNONIS.

τ (a) *Hollandiæ* Comitatus fines habet ab Ortu Trans-Iſalaniam [c] & Geldriam: à Septemtrione Friſiam: ab Occaſu mare Germanicum, & inſulas Zelandicas: à Meridie Brabantiam. [d]

υ (b) *Dordracum* urbs perveteſta, Hollandiæ olim caput, [e] Mervæ incumbit, quod flumen ex Rheno, Moſa, & Linga urbem præterfluentibus, naſcitur. An. 1521, Vahalis ſimul & Moſa, exæſtuante in eos Oceano, ex agro inter hanc urbem & Brabantiam interjecto effecerunt immenſum illum aquarum gurgitem, abſorptis violenter 72 egregiis pagis, & in iis plus centum hominum millibus; qui cum omnibus ſuis fortunis miſerando illo diluvio perierunt; & tum urbs illa à continente fuit avulſa, ac inſtar inſulæ deſtituta: nunc incolarum induſtria non exiguum agrum undis ereptum mœnibus ſuis rurſus conjunxit, propria fere harum gentium arte. Eſt verò pulchra, dives, potens, amplis & elegantibus ædificiis ornata, & celebris Synodo, quam Reformati An. 1619 ibidem celebrarunt. Dordraco oriundus fuit *Paulus Merula*, & *Janus Rutgerſius*. [f]

φ (c) *Amſtelodamum* nomen ſortitum eſt ab *Amſtela* fluvio, & voce Teutonica *Damm*, quæ ſignificat *aggerem*. Fuit olim vicus à piſcatoribus inhabitatus; ſed à trecentis abhinc Annis in tantam excrevit urbem. An. 1601, ædes pluſquam ſexcentæ privatorum opibus à fundamentis fuerunt exſtructæ. Burſa, *die Boerſe*, Templum auſtrale, *die Suder Kirche*, & Curia, ſplendida ſunt ædificia, quæ nulli in Europa ſplendore & magnificentia facile cedant. Sunt ibi quoque rigidioris diſciplinæ ergaſtula *das Zuchthauſz*, in quo mares; & alterum, *das Spinnhauſz*, in quo fœminæ labore exercentur (g). *Tota urbs* palis prælongis & craſſis ſuperſtructa; unde argute quidam, *ſi*, inquit, *videri poſſet hoc fundus, numquam quiſquam amœniorem vidiſſet ſylvam*. Civium incredibilis ibi eſt frequentia: & fere major quotidie advenarum concurſus. Non enim unius provinciæ, ſed totius Orbis emporium eſt; de *Amſtelodamo*, quod *Salluſtius* olim de Carthagine, *ſilere melius puto, quam pauca dicere*.

χ (d) *Lugdunum* à Romanis olim putatur conditum: fuitque Prætoris Romani perpetua ſedes. Cœlum habet temperatius, quam cæteræ Hollandiæ partes. Diuturnam XVI ſeculo Hiſpanorum forti ac conſtanti animo ſuſtinuit obſidionem; Inde Academia, præeunte Guilhelmo Arauſino Principe, ornata eſt. Lugdunenſis erat perfidus ille impoſtor & anabaptiſta, *Joannes Buchold*, ſartor, vulgo *Johann a Leyda* dictus; qui mira quadam malitia & inauditis commentis ſe regem fecit Monaſterii, An. 1534, ſed tamen urbe capta atroci ſupplicio demum affectus (b). Edidit vero Leida complures viros eruditione præſtantes, *Johannem Gerbrandum*, *Nicolaum Leontium*, *Janum Douſam*, &c. [i]

⸸ (e) *Delphi* ſeu *Delfium* ab alveo ſeu foſſa & aquæ ductu ex Moſa in urbem perducto nomen habet. Foſſam enim vulgo appellant *Delf* [k]. An. 1536 fortuito incendio major ipſius pars conflagravit; ſed ex ruinis ſurrexit pulchrior. Ciconiæ tum vitæ ſunt magno conatu amiti, ſi qua pullos flammis poſſent eripere; & quum ob pondus corporum nequirent, expanſis alis ſobolem ſuam obtexerunt; quædam etiam pertinaciter pullis adhærentes eodem incendio hauſtæ ſunt. Multi enim in domorum culminibus avium iſtarum conſpiciuntur nidi; quod ad illarum paſtionem urbs loco opportuniſſimo ſita eſt. *Guicciardinus*.

HEKELII.

[c] H. e. *Maris Germanici* Sinum.

[d] Et *Moſam* amnem. Incolæ hujus Regionis ſunt proceri, formoſi, civiles, humani, ingenioſi, divites, potentes, & bellicæ laudis præ cæteris clari.

[e] Et Metropolis.

[f] Ac *Guilielmus Lindanus*, Epiſcopus *Ruremondenſis*, & poſteà *Gandavenſis* Eccleſiæ Doctor, Pontificius & Antagoniſta Orthodoxorum acerrimus.

[g] Porro *Orphanotrophium* pro utroque ſexu, *Xenodochium* pro peregrinis morbo infectis, *Gerontotrophium*, quod vere *Pauperum* dici poteſt *Palatium*, *Ædes* pro deliris utriuſque Sexus, *Domus Indiæ Orientalis*, *Domus Indiæ Occidentalis*, *Domus Organica*, &c.

[b] Iconia ejus, ut & uxoris *Eliſæ* vid. ap. *Joannem Meurſium* Lib. 1. *Athen. Batav.* Cap. XXV. p. 78. Edition. poſterior. ubi Hiſtoria prolixè eſt deſcripta.

[i] Hujus ſplendidiſſimæ atque amœniſſimæ Urbis Academiæ Doctores olim fuêre Jacobus *Golius*, Abrahamus *Heidanus*, Daniel *Heinſius*, Juſtus *Lipſius*, Claud. *Salmaſius*, Jacob. *Triglandius*, Marc. Zuer. *Boxhornius*, atque plures alii, quos ipſe *Leidenſis* Doctor præſtans, *Johannes Meurſius* in ATHENIS BATAVIS utriuſque Edit. digniſſimè laudavit.

[k] Patria fuit *Hugonis Grotii*, quem *Heinſius* Pater *maximum Hugonem* appellavit.

BUNO-

(a) Hollandia. (b) Dordracum. (c) Amſterodamum. (d) Lugdunum. (e) Delfium.

page 161

A Draught or Prospect of the Dreadfull Innundation or Breaking the Dykes in Holland which Carryed every thing before it. Designed by P. Vlugt one of the best Artists for those things in that Country

tas: α *Roterodamum*, *Rotterdam*, natalibus *Eraſmi Roterodami* clara ſecundum ab Amſtelodamo Emporium. α *Haga-Comitis*, vulgo *des Graven-Hage*, nobiliſſimus totius Europæ vicus, multiſque urbibus præferendus; Comitum quondam Hollandiæ, nunc Concilii Confœderatarum Provinciarum univerſalis ſedes: huc quippe, quoties de communibus negotiis decernendum eſt, univerſæ provinciæ conveniunt. Sunt præterea nobiles urbes, β *Haerlem*, γ *Goude*, δ *Geertrudenberge*, ε *Alckmaer*, ζ *Edam*, η *Hoorn*, ϑ *Enckhuyſen*. In Inſulis Auſtralibus eſt ι *Briel*, haud poſtremum provinciæ opidum, & itidem κ *Geerſliet*. Septem- Roterodamum. Haga.

BUNONIS.

α (a) *Roterodamum* propinquum Moſæ eſt & ad Roteræ fl. unde nomen deſumit, fauces [*l*]. Varias olim calamitates expertum in ampliſſimam excrevit urbem; idque eo potiſſimum tempore, quo ab Hiſpanis deſertum fuit. Et ſuperioribus quoque annis magna acceſſio facta eſt. Heic bona coquitur cerevisia; quæ iſtis in terris magnopere expetitur. Haud procul ſummo templo eſt ſtatua ænea Eraſmo à ſenatu poſita.

α Roterodamo tribus leucis diſtat *Haga* (b) non pulcherrimus modo, ſed ditiſſimus quoque, & fortaſſis etiam maximus univerſæ Europæ pagus, Auranſius Princeps ibi pulcherrimum habuit palatium [*m*]. Semileuca fere ab Haga ſitus eſt pagus (c) *Lauduna* [*n*], ubi cœnobium, in quo Margaritæ Comitis monumentum cum inſcriptione; ex qua cognoſcitur, Margaritam illam An. ætatis ſuæ XLII, ipſo die paraſceves hora nona ante meridiem, Anno ſalutis 1276, peperiſſe infantes vivos promiſcui ſexus numero trecentos ſexaginta quatuor: qui, quum ſacramentum baptiſmi accepiſſent, cum matre expirarunt. Singuli infantes narrantur fuiſſe pulli duntaxat gallinacei magnitudine. [*o*]

β (d) *Harlemum* [*p*] ad Sparam fl. Amſterodamo tribus diſtat leucis. Albani ducis crudelitatem experta hæc urbs, incendio etiam deformata; ſed pulchrior ſurrexit, & incolarum numero adeo aucta eſt, ut ſuperioribus Annis hic ſupra XXV millia hominum fuerint numerata eorum, qui ſexagenariis minores, & pubertatis Annos egreſſi varias artes mechanicas & mercaturam exercebant. Artis Typographicæ inventionem urbi huic adſcribit *Hadrianus Junius*. Ann. Chriſti 1403, mulier quædam marina, ſive *Siren* dicenda eſt, à piſcatoribus capta Harlemi plures Annos vixit. Veſtita & aſſuefacta paulatim eſui panis, lactis, & aliorum id genus ciborum; etiam nere & reliquum opus domeſticum exſequi didicit; crucis inſuper ſigno honorem & reverentiam exhibens, alioſque uſurpans ritus, quos à domina docebatur; ſed ſemper muta manſit. *Guicciardinus*.

γ (e) *Gouda* ad Iſalam Leida diſtat quatuor leucis majoribus, opidum lautum & prævalidum eſt. Hic conceptus & utero geſtatus eſt *Eraſmus*.

δ (f) *Gertrudis mons* [*q*] ad Mervam fluvium clupearum piſcatione celebre opidum eſt.

ε (g) *Alcmaria* Harlemo quinque leucis diſtat, egregie munita; unde Hiſpanus fortiter repulſus eſt. Lacubus erat circumcincta [*r*], qui ſiccati circumducto valido aggere in arva & paſcua ſunt converſi. Heic magna caſei butyrique paratur copia. *Petrus Forestus* Medicus fuit Alcmarianus. [*s*]

ζ (h) *Edamum* ad Idam ſeu Edam fl. & lacum hodie exhauſtum, qui in arva & paſcua converſus eſt: Plurimæ ibidem ædificari ſolent magnitudine ſimul & ſpecie commendabiles naves. Lautiſſimus quoque in territorio circumjecto premitur caſeus, idque tam incredibili copia, & cum tanto civium quæſtu, ut univerſum opidulum inde locupletetur.

η (i) *Horna* duabus ab Edamo leucis ad eundem ſinum ſeu lacum Flevi ſita à portu tortuoſo videtur dicta; opidum peramœnum, dives & ſatis amplum, tutum habet portum. Gaudet mercatu anniverſario præter hebdomadarios; quibus ibi tanta copia caſei butyrique advehitur, ut ſolus, qui ſpectaverit, credere poſſit. In urbe illa natus eſt [*t*] *Hadrianus Junius*, profeſſione Medicus, & in omnibus liberalibus ſcientiis verſatiſſimus, Poëta eximius, & Philoſophus celebris. [*v*]

ϑ (k) *Enchuſa* abeſt Hornâ tribus leucis, ad eam maris Auſtralis (vulgò *Zuyder-Zee*) partem, quæ Friſiam adſpicit: Opidum lautum ac munitiſſimum, portu prorſus mirabili. Ædificantur ibi quoque naves plurimæ. Habet urbs illa peritiſſimos nauclcros, & induſtrios valde navales ſocios.

ι (l) *Briela*, in inſula Vorna jacet, quâ Moſæ fluminis alveum Rhenus Oceano affundit. Opidum hodie valde munitum iſtud eſt, quod omnium primo, de improviſo & præter omnem Ducis Albani ſpem, ductu Comitis Marchiæ, calendis iplis Aprilibus An. 1572, occuparunt extorres Belgæ. Deſciverunt paulo poſt Fliſſinga, Enchuſa, & alia quædam opida, non ſine ingenti rerum & ſtatus mutatione. Superioribus annis urbs illa Elisabethæ Angliæ Reginæ ab Ordinibus pignoris loco tradita, & per annos multos præſidiis Anglicis infeſta; ſub regno Jacobi I, Angliæ Regis, redempta & reſtituta fuit, præſidiumque Anglorum deductum. Nunc Fœderatorum milite cuſtoditur.

κ (m) *Geerſlietum* in eadem, cum Briela, eſt inſula, opidum mediocre. Aer ejus quàm optimus, & cum tritici mire ſpecioſi, tum & aliarum egregiæ bonitatis ſegetum fertiliſſimus eſt. Briela duarum leucarum intervallo abjuncta eſt (n) *Goerea*, vulgò *Goeree* inſula cum opidulo cognomine. Olim commercens & navigationibus floruit. Nunc portu hinc obſtructo, inde inteſtum habens Oceanum, mutatum de priſtino ſplendore amiſit.

HEKELII.

[*l*] Quaſi dicas *Roteræ ager*.

[*m*] Aquis & foſſis undique cinctum & munitum.

[*n*] *Joannis Meurſii*, Viri celeberrimi, Patria.

[*o*] Vid. *Geiſr. Hegenitii* Itinerarium *Frisio-Hollandicum* p. 141. Edit. *Lugd. Batav.* An. MDCXXX, in 16 t. ut & *Sinceri* Itinerarium *Galliæ* p. 395.

(a) Roterodamum. (b) Haga. (c) Lauſduna. (d) Harlemum. (e) Gouda. (f) Gertrudis mons. (g) Alcmaria. (h) Edam. (i) Horna. (k) Enchuſa. (l) Briela. (m) Geerſlietum. (n) Goerea.

Texel. Flieland. Septemtrionali Hollandiæ adjacent Insulæ duæ, λ *Texel* & μ *Flielandt*, navium stationibus celebres. De cætero est in Hollandia Comitatus ν *Egmon.* Baronatus ξ *Brederodiorum*, ο *Vianen.*

x. Trajectensis Provincia. X. *Trajectensis* sive *Ultrajectensis* π provincia, nomen accepit à capite su ϱ *Trajecto*, sive *Ultrajecto*, vulgo *Utrecht*, vel *Utert.* Urbs est ampla atqu magnifica, Episcoporum quondam Frisiorum sedes. Est & σ *Amersfort*, hau spernendum opidum.

XI. Ge

[p] *Petri Scriverii*, d. XII Jan. An. M D LXXVI nati, Patria.

[q] S. *Gertrudi-Berga.*

[r] Unde & a copiâ *Lacuum* URBI nomen inditum volunt, qs. *Al-Meer.*

[s] Qui primam in *Medicina* Lectionem & Orationem pro laude *Ejus* in Academiâ *Lugdunensi* habuit. Leg. *Meursius* loc. cit. Lib. II. p. 99. & *Melchior Adami* in *Germanor. Medicor.* Vitis p. 328.

[t] D. I. Jul. 1513.

[v] Denatus a. *Middelburgi* d. XVI. Jun. An. LXXV ejusdem seculi, ibidemque sepultus honorifice.

BUNONIS.

λ (a) *Texel seu Tessalia, insula copiosa & omnibus rebus affluens, contra maris impetus partim collibus arenosis, partim aggere communitur. Ager magnam partem est pascuus, in quo multi oberrant pecudum greges. Amplissimum & pulchrum ibi est municipium nullis claujum mœnibus, quod eodem cum opidis jure & Magistratibus gaudet.*

μ (b) *Flevolandia*, Hollandice *Vet* (c) *Vlielandt*, à Flevo nomen fortita est, quam mytul, vel si mavis musculi inli marini, Belgis *Mossel* dicti, vel imprimis commendant. Cæteræ ad Hollandiam insulæ pertinentes sunt (d) *Schedingia*, quinque pagis habitata, armentis dives; (e) *Wiering a* balga marina dicta putatur, cujus ibi tanta est copia, ut ea aggeres sirtos tectos conservent. In sinu, qui mare Australe, (*Zuyder-Zee*) sunt (f) *Urk* & (g) *Ens.* Ad ostium Molæ (h) *Voorna*, (i) *Goerea*, (k) *Over Flachee*, in qua opidum (l) *Smoerdick.*

ν (m) *Egmonda* Oceano ab occasu propinqua est, & ab Alcmaria sesquileuca, à Bevervico duabus leucis distat. Pulcher profectò & concinnus admodum pagus, inligem habet arcem.

ξ (n) *Brederodiorum* antiquissima gens cognomen habet à *Brederoda* arce, quæ medio ferè inter Harlemum & Bevervicum itinere jacet.

ο (o) *Viana* posita est ad lævam Leccæ ripam, & Schoonhovia [x] duabus tantum leucis abest.

π *Provincia Ultrajectina*, etsi cum Hollandia conjunctissima, peculiaris tamen & distincta ditio est. Ea, præter metropolin *Ultrajectum*, quatuor opida complectitur; *Durostadium*, *Rhenam*, *Amersfordiam*, & *Montfortium.* Cingitur Provincia illa à Septemtrione, Occasu & Meridie pœne omni ex parte Hollandiæ finibus, ab Ortu terminatur Ducatu Geldriæ. [y]

ρ (p) *Trajectum* situm est ad veterem Rheni alveum, cujus aquæ in Leccam sunt derivatæ. Illud notatu dignum, eo loco positam esse hanc urbem, unde unius diei itinere, pedibus pervenire queas, a quodcunque libuerit e quinquaginta [z] opidis, Ul trajectum circumstantibus. Potest quis mane urb hac egressus ad quodvis e sex & viginti opidis etiam lento gradu inambulans accedere, genio inibi indulgere, & vespere domi rursus ad cœnam adesse. Habebat *Ultrajectum* munitissimam arcem à Carolo exstructam, quam opidani An. 1577 dejecerunt. Est verò ipsa urbs ampla [a], concinnis & elegantibus ædibus exornata, Episcopatu olim nobilis [b]. Ultrajectinus fuit *Hadrianus* VI, Pontifex Romanus, ex Germanorum gente postremus. Hic Papa factus nomen suum in Baptismo acceptum [c] mutare noluit. [d]

σ (q) *Amersfordia* à trajectu *Emæ fl.* quod vulgo *de Eem*, nomen sortita, ab Ordinibus nostro seculo egregie muniri cœpit, variaque opera exterius adjecta. (r) *Durostadium*, olim *Batavodurum*, situm est ad illum Rheni alveum, quem *Leccam* vulgariter appellant. Vetustissimum est opidum, cujus mentionem facit *Corn. Tacitus.* A Normannis [e] olim hoc exscisum [f]. Præsules Ultrajectini ibi fere sedem habere solebant ob amœnitatem & commoditatem, quam vitæ humanæ præstat. (s) *Rhena* [g] ad Leccam posita egregiè munita est: Inde Trajectum petentibus valli occurrunt campi, & prædivites frenæ colpitis usibilis [b]. (t) *Montfortium* ad Isalam positum, paucis abhinc Annis incendio miserè deformatum est.

HEKELII.

[x] Patriâ quippe eruditissimi Viri *Christophori Longolii*, Oratoris clarissimi, *Patavi* sepulti.

[y] Potitur agrô bonô & fertili, qui magis seminatur, quàm *Hollandia*, quia non adeo humilis est & humidus, sicut illa.

[z] Seu, ut alii volunt, sexaginta.

[a] Mœnibus valida.

[b] Collegiisque *Canonicorum* dives.

[c] Ideo, quod ex humili locô & pauperrimâ domô ad tantos honores adlecerit.

[d] Fuit & Patria *Guilielmi Canteri* & *Johannis Heurnii*, Virorum sat illustrium. Academiam, quâ claret, *Joan. Georgius Grævius*, *Numburgensis*, solidissimâ eruditione & summâ celebritate suâ clariorem adhuc reddit.

[e] Et *Dacis* penitus.

[f] Ex hoc prodiit M. Walterus, Grammaticus, ut teltis est *Cornelius Haemrodius* in *Batavia* brevi Descript. p. 33. Arcem satis munitam habet.

[g] Et Rhenia.

[b] Patria doctissimi Viri, *Gerardi Listrii*, Scriptoris clarissimi; famosa autem olim *divæ Cuneræ* cineribus.

BUNO-

(a) Texel. (b) Flevolandia. (c) Vlieland. (d) Schelling inf. (e) Wiering inf. (f) Urk inf. (g) Ens inf. (h) Voorna inf. (i) Goerea inf. (k) Over Flachee. (l) Smoerdick. (m) Egmonda. (n) Brederoda. (o) Viana. (p) Trajectum. (q) Amersfordia. (r) Durostadium seu Batavodurum. (s) Rhena. (t) Montfortium.

XI. *Gelriæ Ducatus* τ in duas hodiè ſecatur parteis: quarum altera Hiſpani- ci, altera Confœderati juris eſt. *Hiſpanicæ Gelriæ* caput eſt υ *Ruremunda*, ſedes Epiſcopalis & conventus Juridicus; dein φ *Gelder*, quæ nomen Ducatui dedit: poſt eam χ *Venloo*. *Gelria Confœderata* in tres dividitur potiſſimum portiones: quarum *Velavia*, vulgo *de Veluwe*, urbes habet ↓ *Arenacum*, vulgo *Arnheim*, caput in hac parte, ac ſedes olim Ducum, nunc conventus Juridicus totius provinciæ. Poſt hanc ſunt & ω *Harderwicum*, & α *Elburgum*. *Betavia* altera pars, hodiè *de Betuwe*, veteris *Bataviæ* nomen fert: in hac ſunt Comitatus β *Buren*, & γ *Culenburg*, eodemque pertinent duæ munitiſſimæ urbes δ *Bommel*, & ε *Noviomagus*, vulgo *Nimmegen*, & *Nieumegen*. *Tertia* pars antiquæ Gelriæ eſt *Comitatus Zutphanienſis*, quæ unam in XVII conficit per ſe provinciam. Nomen habet à capite ſuo ζ *Zutphen*: ſunt præterea nobilia munimenta, η *Grolle*, ϑ *Bredeford*, ι *Lochem*.

XI. Geldria. Ruremunda. Venloo. Velavia. Arenacum. Betavia. Buren. Culenburg. Noviomagus. XIV. Zutphania. Zutphen.

XII. *Tran-*

BUNONIS.

τ (a) *Geldria* à Septemtrione habet Friſiam: ad Occaſum eſt Sinus Auſtralis, vulgo *Zuyder-Zee*, Hollandia & Ultrajectina ditio: à Meridie partim Moſa eſt, qui eam à Brabantiâ diſtinguit; partim Juliacenſium finibus clauditur: ab Ortu Rhenus eſt, & Cliviæ Ducatus. [*i*]

υ (b) *Ruræmunda* ad Oſtium Ruræ fluminis, quod ad ipſam urbem aquas ſuas in Moſam exonerat; unde nomen id obtinuit. *Oſtium* enim, ſive *Os*, Teutonibus dicitur *Mond* [*k*]. Diſtat urbs hæc a Venlona itinere trium leucarum: eſtque & civibus frequens, & opulenta, ſitu & munitione valida. Ædificiis erat concinna, ſed An. 1665 incendio miſere deformata eſt. Leucæ unius intervallo Ruræmunda diſtat (c) *Keſſelia*; olim *Caſtellum Menapiorum*, quod nomen & ſitus indicant.

φ (d) *Geldra* eſt opidum mediocre, *ſatis* tamen munitum.

χ (e) *Venlona* ad dextram Moſæ ripam ſita eſt. Inter Venlonam & Bercam *foſſa S. Mariæ* ſive *Engeniana* duci cœpta eſt An. 1626, XXIV ſtationibus munita ab Hiſpanis, ſpe Rheni aquas in Moſam deducendi, ſed irrito conatu. In Hiſpanica ditione prætereà ſunt (f) *Stralen* arx munitiſſima, (g) *Wachtendonck* ad fl. Niers, (h) *Montfort*, (i) *Hoorne*, (k) *Moers*, (l) *Crevelt*.

↓ (m) *Arenacum*, opidum antiquum, & elegans dextræ Rheni ripæ impoſitum, à foſſa Druſiana abeſt mille paſſus.

ω (n) *Harderwicum* ad ſinum Auſtralem, (*Zuyder-Zee*) commodum habet portum [*l*]. An. 1503 incendio fere totum vix trium horarum ſpatio periit, quinque aut ſex domibus exceptis; ſed brevi reſtauratum eſt.

α (o) *Elburgum* opidulum non inelegans ad eundem jacet ſinum. In *Velavia* quoque ſunt (p) *Wagening* & (q) *Hattem*. [*m*].

β (r) *Buren* Comitatus ſui juris ditio eſt, Geldriæ contermina, neque ejus territorio includitur. Opidum jacet haud procul Linga flumine ad torrentem exiguum. [*n*]

γ (s) *Culenburgum* lævæ Leccæ ripæ appoſitum, Bura leucæ itinere abeſt. Opidum ſatis elegans eſt cum arce munitiſſima. Suo hodie regitur Comite.

δ (t) *Bommelia* ad ſiniſtram Vahalis ripam eſt, Bura duabus leucis abjuncta; inſulæ, quæ vulgo *Bommelwert*, caput, opidum pulchrum & validum.

ε (u) *Noviomagus* olim Imperii urbs ad Vahalem ſita, unde ad Arnhemum foſſa utriuſque civitatis ſumtibus eſt deducta [*o*]. Complura monumenta antiqua Romanorum, iremque nummi ibidem ſunt reperti. Eſt locus urbi pœnè contiguus, qui vulgo *den Roomſchen Voet*, id eſt *pes Romanus* appellatur.

ζ (x) *Zutphaniam* Berkela amnis interfluit, qui extra urbem Iſalæ miſcetur. Lauta admodum, Teutoburgo ſeſqui leucæ, Arnhemio quatuor, Noviomago ſex plus minus leucarum itinere diſtat. Mauritius Auranſiæ Princeps eam An. 1591 intra quintum diem in ſuam redegit poteſtatem, & adeo muniit, ut in validiſſimis Belgicæ Fœderatæ hodie habeatur urbibus.

η (y) *Grolla* ad Slingam fl. poſita, egregie munita, Hiſpanis erepta eſt.

ϑ (z) *Bredefortia* in paluſtri loco ſita eſt.

ι (a) *Lochem* ad Berkelam fl. jacet. Ad hanc Geldriæ partem etiam pertinent (b) *Tiel* ad Moſæ Vahalique confluentes. (c) *Schenkenſchantz* fortalitium munitiſſimum, à conditore ſuo *Schenkio* ita dictum, in inſula *Gravenwert*, inter Rhenum ejuque alveum, Vahalim, poſitum, (d) *Battenbourg*, *Munitio S. Andreæ* ſive (e) *Fort S. Andres*, auſpiciis Andreæ Auſtrii Cardinalis excitata; cui in vicina inſula *Voorn* Mauritius Princeps aliam oppoſuit arcem, à ſuo nomine appellatam.

REISKII.

[*i*] Regio campeſtris eſt cum paucis Montibus, ſed paſſim Nemoribus multis & utilibus ornata. Fertiliſſima eſt præcipue tritici; paſcua habet optima, adeo ut ex ultimâ *Dania* emacerata armenta huc lagmanda mittantur.

[*k*] Heic natus eſt *Gerardus Johannes Voſſius* An. MDXLIX, qui à *Petro Tiara*, primò Academiæ *Lugdunenſis* Rectore, d. V Maj. An. prædicti Seculi LXXVIII, inter Academiæ membra inſcriptus eſt

(a) Geldriæ fines. (b) Ruræmunda. (c) Keſſelia. (d) Geldra. (e) Venloo. (f) Stralen. (g) Wachtendonck. (h) Montfort. (i) Hoorne. (k) Moers. (l) Crevelt. (m) Arenacum. (n) Harderwik. (o) Elburgum. (p) Wagening. (q) Hattem. (r) Buren. ( ) Culenburgum. (t) Bommel. (u) Noviomagus. (x) Zutphen. (y) Grolla. (z) Bredefort. (a) Lochem. (b) Tiel. (c) Schenskenſchantz. (d) Battenbourg. (e) Fort S. Andres.

XII. Trans-Isalania. Deventer. Campen. Swolla. Steenwick.

XII. *Transisalania* x nomen habet à situ trans Isalam flumen. Dividitur in tres parteis: *Salandt*, *Twente* & *Drente*. Tota provincia celebratur tribus quondam liberis civitatibus. λ *Deventer*, μ *Campen*, ν *Swolle*, nunc etiam eodem nomine gloriantibus. Sunt præterea duo insignia munimenta, ξ *Steenwyck*, & ο *Coeverden*; quorum illud satis egregium opidum.

XIII. Frisia Occidentalis. Dominium Leovardium.

XIII. *Frisia*, quæ *Occidentalis* cognominatur, vulgo *West-Frieslandt*, caput habet *Leovardium*, *Leeuwarden*. urbem splendidam, ac magnificam, ubi conventus Juridicus totius provinciæ. præfectorumque sedes. Sequuntur *Harlingen*, celebris portus a *Franeker*, *Sneek*. π

XIV. ρ Gro-

Lugduni Batavorum hoc nomine: *Joannes Alopecius*, *Ruremundanus*, ut refert *Meursius* Lib. II. *Athen. Batav.* p. 269. seq. Patria quoque fuit *Ælii Everardi Horsti* d. XXVI Jul. An. M D LXV ibidem nati.

[l] Olim cum Literarum Gymnasio, tum beneficiis tumultibus celebrior; hodie vero piscium marinorum nundinatione non modicum faciens quæstum.

[m] Hæc ad *Isalæ* Fluminis Ripam est condita, & ad hostiles impressiones tutandas utcunque munita. Iliam autem ad *Flevum* putamus mendicum id Opidum, quod olim *Tacitus Vadam*, seu, ut habent aliqui Libri, *Wagdam* appellavit.

[n] Arcem habet munitissimam.

[o] Heic nati sunt *Petrus Canisius*, Jesuitarum Hector, CANIS AUSTRIACUS, quòd in *Austria* plurimum versaretur, alioquin dictus, *Gerardus Falkenburgicus* aliis *Fulenburgius*, *Noani Panopolitæ* interpres felicissimus, *Joannes Broncborst*, ut & multi alii.

BUNONIS.

x (a) *Trans-Isalania* [p] à situ trans Isalam dicta, fines habet ab Ortu Westphaliam; à Septemtrione Frisiam [q] & Groningense Dominium: ab Occasu fretum Australe, *die Zuyder-Zee*: à Meridie, Geldriam.

λ (b) *Daventria* ad dextram Isalæ ripam Swolla 4 leucis abest, ut natura, ita Mauritii Principis consilio munitissima reddita est. Proditione Wilhelmi Stanlei in Hispanorum venerat potestatem, An. 1587; sed à Mauritio Principe recuperata est Anno 1591. [r]

μ (c) *Campi* ad lævam Isalæ ripam, adeoque ad ipsas fauces, sunt positi, quinque circiter à Daventria leucis: urbs mole & momento magna ac concinna [s]. Mercatura olim erat florentior; sed hodie ostium fluminis limo impeditum onerarias naves non capit. Campis prægrandi leuca distat.

ν (d) *Swolla*, ad torrentem ignobilem, qui aquas suas in *Vidrum*, qui vulgo *Vecht*, exonerat, haud procul ab Isala sita, unde vallum perductum & tria posita sunt castra. Urbs munitissima est.

ξ (e) *Steenvicum* opidum exiguum, sed, ex quo à Mauritio Principe captum, valide munitum, allidet Bloctiæ amni, Meppela leucæ spatio distitum.

ο (f) *Coverdia* quinque leucis Swolla distans, arcem habet munitissimam magni momenti; quum aditum in utramque Frisiam intercludat. In provincia illa etiam sunt (g) *Vollenboven*, ad sinum Australem, qui vulgo *Zuyder-Zee*, opidum lautum cum arce diruta. (h) *Geelmuden* ad Vidri ostium arcem habet munitissimam; inde haud procul (i) *Hasselt* ad eundem jacet fluvium, opidum opulentum. (k) *Meppel* sine mœnibus, unde bituminosus cespes in Hollandiam devehitur. (l) *Assen* cœnobium; (m) *Ostmarsen*, (n) *Oldenzeel*, (o) *Almeloo*, (p) *Ryssen*.

π (q) *Frisia* hæc concluditur intra Oceanum, Flevum lacum, Groningense dominium, & Trans-Isalanam [t]. Dividitur in *Ostergoam*, *Westergoam*, & *septem saltus*, *Sevenwolden*. In *Ostergoa* sunt (r) *Leowardium* & (s) *Doccumum*, *Gemmæ Frisiæ* [v] patria: ubi asservatur manuscriptus Evangeliorum codex, quo olim traditur S. Bonifacius [x]. In *Westergoa* est (t) *Harlinga* in litore posita, emporium nobile & frequens [y], Franekera tantum leucâ distans. Quod adjacentes agri apertis aquarum claustris inundari possunt, expugnatu difficilis est. In eadem Westergoa sunt, (u) *Sneca*, opidum antiquum *Joachimi Hopperi* JCti patria: (x) *Bolswerda* portu gaudens satis commodo: (y) *Worcum* ad mare portum habens: (z) *Staverna* olim nobilis, cujus portus arenis nunc obstructus est: (a) *Hindelopa* mœnibus carens, objectis aggeribus ægre servatur; à piscatoribus incolitur; (b) *Illa* fossâ tantum munita & *Slota*. (c) *Septem Saltus*, *Sevenwolden* nullas habens urbes; at pagos 77, & cœnobium unum. Solum ibi sterilius est; rigatur (d) *Kinderosa*. Incolæ sunt bellicosi. Frisiæ objacent insulæ duæ, (e) *Amelandia*, tribus habitata vicis, & (f) *Sermonicoga*.

HEKELII.

[p] Quæ Incolis *Ouverissel* dicitur.

[q] *Occidentalem*.

[r] Heic natus est *Everhardus Broncborst*, JCtus & Polyhistor summus, ut retulerunt *Meursius* Lib. I. *Athen. Batav.* p. 143, & *Quenstedtius* in Dialog. de *Patriis Virorum illustr.* p. 126.

[s] Pontum habens ligneum ad utramque Fluminis ripam pertingentem. Patria *Joannis Campensis*, viri doctissimi, qui *Davidicis Psalmis* egregius Paraphrastes, nec non *Hermanni Torrentini*, Grammatici, ut quidam putant. Leg. *Hæmrodius* loc. cit. p. 27.

[t] Gentes hujus Regionis sunt frequentes, & ab antiquo bellicosæ, severæ & superbæ. *Mercaturam* & *Navigationem* inprimis exercent, & amant *Libertatem*, quam ad mortem usque defendere conantur. Contra *Adulteria* cane pejus ac angue vitant.

[v] Qui

(a) Trans Isalania. (b) Daventria. (c) Campi. (d) Zwolla. (e) Steenwick. (f) Coeverden. (g) Vollenhoven. (h) Geelmuden. (i) Hasselt. (k) Meppel. (l) Assen. (m) Ostmarsen. (n) Oldenzeel. (o) Almeloo. (p) Ryssen. (q) Frisiæ limites & divisio. (r) Leowardium. (s) Doccum. (t) Harlingen. (u) Sneca. (x) Bolswerda. (y) Worcum. (z) Staverna. (a) Hindelopa. (b) Illa. (c) Septem Saltus. (d) Kinderus fl. (e) Amelandia insl. (f) Sermonicoga insl.

XIV. ρ *Groninga* σ urbs est satis ampla ac celebris, quæ nomen provinciæ dedit. τ *Delfzijl*, locus versus Germaniam munitissimus. XIV. Groninga Domin.

XV. Academiæ sunt, Hispanicæ ditionis, *Lovanium* ac *Duacum*. Confœderatarum provinciarum, *Lugdunum Batavorum*, *Franekera*, ac nuper erecta *Groninga*. υ Academiæ Belgicæ.

CAP.

[v] Qui *Lovanii* A. CHR. M. D. LV vivere desiit.

[x] Urbs non adeò magna; elegantiæ tamen ac venustatis haud aspernendæ. Jus cudendi monetam priscis temporibus habuit. Sola hodie inter omneis *Frisiæ* Civitates Senatum, seu Cònsilium rei Navalis, vel, ut vulgo loqui amant, *Collegium Admiralitatis*, apud se retinet, quorum in Provinciâ *Hollandiæ* tria: *Amstelodami*, *Hornæ*, *Roterodami*.

[y] Et post *Leowardiam*, hujus Provinciæ Metropolin, maxima atque ditissima.

BUNONIS.

ρ (a) *Groningense Dominium* in actis publicis appellatur *Omlandia*. Habet ab Occidente Frisiam, ad Septemtrionem vadosa æstuaria *de Waiten*, & mare; ad Orientem est Amisa fl. & Frisia Orientalis, itemque (b) *Dullartus sinus*, à fluctuum rabie sic vocatus: ad Meridiem jungitur Trans-Isalaniæ.

σ (c) *Groninga* [x] ad Ahæ & Hunesi confluentes est *Rudolphi Agricolæ* [a] patria [b]. *Hunesi fl.* supra urbem vulgo vocatur *Schutendiep*, intra urbem *Reitdiep*. (d) *Omlandiæ* partes sunt *Hunsingo*, *Fivelingo*, *Westquartier*, *Oldampt* & *Westerwold*. Hæc pars paludibus plena multis arcibus & propugnaculis est munita.

τ (e) *Delfziel* in Fivelingonia perinsignis pagus est, paucorum leucarum spatio à Groninga simul & Emda semotus, ubi & propugnaculum sæpius olim instauratum ac diutum: hodie tamen illud supersit [c]. In eadem Fivelingonia est (f) *Damma*, Opidum olim satis lautum, sed à Cæsarianis expugnatum mœnibus fuit spoliatum.

υ Cæterum (g) *Belgica Fœderata* plura alia per terrarum Orbem tenet loca; suntque in Brabantia Sylva Ducis, *'s Hertogenbosch*, Berga ad Z mam, *Bergen-op-Zoom*; *Breda*, cum aliquot locis aliis. In Flandria, *Sluisa*, & aliæ nonnullæ in eo tractu urbes; *Hulstum* cum universa Vasia. In agro Leodicensi Trajectum ad Molam, *Maestricht*. In Colonien si agro, *Reinberga* & *Orsoy*. In Frisi Orientali *Rooveld*. In Ducatu Clivensi, Velalia, *Wesel*, *Emmerich*, *Gennes*, &c. In Limburgico, omnia fere tenent loca. In Africa illicem Belgis parent *Arguin*, & alia loca in Nigritis; itemque *Caput viride*, *S. George de Mina*, *Gormantin*, *Acquerati*, aliaque loca maritima in Guinea Aurea, ex qua Portugallos ejecerunt. In insula S. Thomæ, *Pavoasan*. In Regno Congo, *Loanda*, insula & urbs. In promontorio Bonæ Spei, *propugnaculum*. In India, in gnam Oræ Coromandelis & Malabari partem, multaque munita possident opida. In Chersoneso Aurea, habent *Malaccam*. In insula Ceylano, munitum opidum, *Columbo* dictum, cum propugnaculo ad *P. d. Gallo*. *Moluccas insulas* fere omnes tenent, aliaque in his oris. In Java insula, munitissimum tenent opidum *Bataviam*. Ex *Formosa* insula à Sinensibus nuper sunt pulsi. Brasiliam recuperarunt Portugalli. *In America septemtrionali Belgis extorserunt Angli Novum Belgicum cum Novo Amstelodamo*. Habentur (h) *Belgæ* [d] simpliciores & minime mali; quos si semel in fraudem induxeris, inimicos experieris. Philoxeni omnes, omnes amant munditiem, quæ in cunctis eorum rebus singularis est. Pecuniæ avidi, mercaturæ diligenter incumbunt [e]. Desides terre non possunt, eosque per vim ad laborem adigunt [f]. Religionis sunt amantissimi, ad quam tamen nolunt compelli [g]. Principibus suis orantibus omnia concedunt, exigentibus omnia negant, & amore potius quam imperio regi volunt.

HEKELII.

[x] *Phileum Ptolemæo* vocata.

[a] Et *Wesseli Gransforti*.

[b] Amœna valde est, & probè munita vallo adversus vim hostilem. Ideoque ab Exercitu *Episcopi Monaster*. ante aliquot Annos frustra est obsessa.

[c] Velut murus aheneus versus *Germaniam*.

[d] Civiles, aperti.

[e] Laborioси sunt & diligentes.

[f] Sunt quoque ingenio mirabili polleutes. Unde & multarum rerum fuerunt inventores & instauratores. Bellicosi fuit tam *pedestri*, quam *equestri* certamine, ac etiam navali classe. Artem Navigandi optime callent. Exercent quoque artificia nobilissima. Nam præter cætera contextores sunt pannorum ex serico, lanâ & lino diversorum generum, ut sunt *sajæ*, *tripæ*, *grograna*, *Lombesini*, sive *fustana*, nec non etiam *tapeta*, & alia præstantissima opera, quibus *Triclinia*, *Cœnacula* & *cubicula Principum & Nobilium* ornantur, quæ non tam in Universam *Europam* mittuntur, sed in utramque *Indiam* & *Africam*

[g] Nam gentes hæ primæ fuerunt ex *Gallia* & *Germania*, quæ *Christianam Fidem* susceperunt, licet nunc inter eas multæ vigeant hæreses.

BUNO-

(a) Groningensis Dominii limites. (b) Dullartus sinus. (c) Groninga. (d) Omlandiæ partes. (e) Delfziela. (f) Damma. (g) Fœderatæ Belgicæ ditiones & urbes reliquæ. (h) Belgarum mores.

CAP. XX.

De Britannicis Insulis.

I.

Albion. Ibernia. Britannia.

GAllico littori ac Rheni ostiis adjacent *insulæ* innumeræ (1), *Britannicæ* in universum appellatæ : quarum duæ magnitudine nobiliores, *Albion* atque *Ibernia* dictæ sunt : at quæ *Albion* ante, ab albis ad littus petris, Latinis hominibus vocitata fuit, propter excellentiam postea *Britanniæ* nomen sola obtinuit, cum reliquæ suis sibi nominibus appellarentur.

II. Hæc omnium, quæ Europæ adjacent, quasque Romana notitia complexa est, maxima, nomen *Orbis alterius* mereri amplitudine suâ veteribus visa est : clara Græcis, clara Latinis monumentis. Duo Regna, *Angliam* atque *Scotiam* continet. 1

Cœli solique natura Angliæ.

III. *Anglia* solo est tam ubere ac fœcundo, ut omnia majori nitidiorique forma prognata benignius quam aliæ terræ alat ; cœlo adeo clementi, uti rorem marinum ac laurum magnâ copiâ producat. Id imbribus ac nebulis crassum asperitatem frigorum prohibet. Asperioris cœli solique est *Scotia*, longius in Septemtrionem producta : saxo sterili plurimum ac lacubus horrida, tristisque aspectu (2) *a*

Scotia.

Incolarum mores.

IV. Gens olim Britannica inculta, inhospita, immanibus moribus fera vel fœda (3) : nunc Angli omnium delicatissimi perhibentur. *Nomen* genti seu insulæ unde quæsitum, parum constat. Porrigitur insula *in longum* à Tarvidio seu Orcade promontorio, vulgo nunc *Dunsbyhead*, ad Dubrim portum vulgo *Dover*, milliaria Germanica circiter CL. *Latitudo* maxima patet inter Dubrim ac Bolerium promontorium, vulgo *the Land's End*, mill. Germ. LXX. Ipsa *forma triquetra* in *tres angulos* se cuneat. Quorum *unus Septemtriones* prospicit : nullis contra terris, vasto atque aperto mari : *alter Belgas* ac *Rheni ostia* : *tertius*

Nomen Insulæ.

Longitudo & latitudo.

Situs.

(1) *Male certe doct. simi Cluveri; non sunt enim innumeræ licet multæ, pars etiam major in mari Deucaledonio, & Boreali ; non autem Gallico Littori ac Rheni Ostiis adjacent.*

(2) *Licet Angliæ inferior uberitate Soli, nullis tamen frugum ferax, pecore, volucri, & piscibus dives. Latet permultos habet picosos, montes pecori pascendo apprime utiles, plumbi & aliorum uti vocantur metallorum non prorsus vacuos, plurimis etiam locis sylvis opertos.* (3) *In commune crimen, mi Cluveri, a quo Germani tui veteres, ipso teste, non immunes; de Veteribus Britanniæ Incolis Lector Cæsarem ac Tacitum consulat, Camdenum etiam & Buchananum haud sine fructu legat.*

BUNONIS.

a Anglia lupos non habet ; non tam ex regionis naturâ, quam Nobilium curâ & venationibus ; seu potius, quod aiunt, quoniam scelerati capite lupi pœnam capitis redimere jussi, insulam ita tandem vacuefactam à noxio isto animali liberarunt [*a*]. *Oves ibidem sunt multæ velleris optimi.*

HEKELII.

[*a*] Contrà *Canes* habet præstantissimos, & *Equos* celeres, licet illi parvi sint. *Vinum* tellus non gignit, sed Cerevisia, quæ ex hordeo coquitur, maximo in usu est, optimique saporis, & homines, quod fortis, facillime inebriat.

REISKII.

1 (a) Britannia, Græce Βρεταννία, Nomen a Britannis incolis quin sumserit, nemo dubitat : Unde vero hoc incolæ gerant, parum nostro Auctori constitit. Conflat id aliis, Anglis maxime nonnullis, qui vel à Britone, rege non admodum certo, vel ex voce & lingua Cambrica *brith* origines illas arcessunt ; quasi pictos vel picturatos dixeris, *incertum ob decorem, an quid aliud, vitro corpora infectos*, ita Pomponius Mela loquitur Lib. III. c. 6. *i. e.* vitreo colore. Bochartus ad linguam Punicam, & confecta eo Populorum itinera recurrit, ut dicatur Βρεταννία בְּרִית אֲנָךְ *Beret anac*, i. e. *terra Stanni plumbique*, cujus copia hinc exportari poterat. Huc multas veterum auctoritates refert, ipsamque (b) Cassiteridum κασσιτερίδων appellationem, quam Græci ἐκ τοῦ κασσιτέρου, i. e. *a Stanno* derivarunt indubie. Imo huc revocat eandem ad linguam (c) Hiberniæ Nomen, quod veteribus Juverna, Βερνία Ἰουβερνία effertur : Hocque nihil esse aliud, quam עִבְרִי נְאֵה *Iber neab*, i. e. *ultima habitatio*, ultra quam nihil nisi vastum mare in occasu prisci noverant. Sic Gallus ille doctissimus Lib. I. Chanc. c. 39. unde duobus Cluverii etymis addetur tertium.

BUNO-

(a) Britannia unde dicta. (b) Cassiterides. (c) Hibernia.

VETERIS et NOVÆ BRITANNIÆ Descriptio

MARE CALEDONIUM

OCEANUS GERMANICUS

BRITANNIA MINOR

BRITANNIA MAIOR

OCEANUS OCCIDENTALIS

HIBERNICUM MARE

Hebrides

Orcades Inf.

Stranaver

Buchananum

Barvicum

Cocket I.

Durofine

Wiltonia

Mona I.

Monavia I.

Man.

Coast of Man

Dalton Caſt

Wexford Haven

Milford Haven

Cardigan

S. David

Galway

Clare

Dublin

Cork

Lucon

Yarmouth

Camalodunum

Colchester

Canterbury

Dover

Sandwich

Deal

Portland

Wight

Sicily I.

Ictium Promont. C. Cornoul

Ictium Gallicum

Artois

Dieppe

Oceani Morinorum

rtius *Hiſpaniam. Unum latus in Orientem*, Germaniæ (intellige veteris, cujus ars Norvegia) obtenditur; *alterum in Meridiem*, Galliæ, *tertium in Occidentem*, Hiberniæ. Oceano undiquaque alluitur, ab Occaſu *Hibernico*, ab Septemtrionibus *Caledonio*, ab Ortu *Germanico*, à Meridie *Britannico*; ubi fretum Gallicum (1) inter Dubrim & Bononiam. β

(1) *Scu potius Britannicum; Britanni enim Imperium Pelagi ſibi vendicant.*

BUNONIS.

β (a) Mulieres in Anglia [b] indulgentibus utuntur maritis, & nihilominus habentur caſtæ. Viri in bello ſtrenui [c], pericula ad furorem uſque contemnunt: Si tamen alimenta deſunt, nihil illis reperitur mollius [d]. In re nautica promtiſſimi & expeditiſſimi, *Tyranni maris* vocantur; quos ea de cauſa valde formidant Turcæ. In bellis contra exteros, in ipſo periculo, vexillum explicatur, quod (b) *Standartum* vulgo vocant. Eſt vero *Standartum* currus, in quo malus erigitur, in cujus ſummo apparet crux, quæ ex brachiis ſuis continet vexillum (2). In univerſa parentum bona ſuccedit filius primogenitus, qui reliquis ſuis fratribus ex hæreditate paterna, quantum libet, tribuit (3). Pupillorum nobilium tutela ad Regem pertinet; ſed hic curam iſtam Aulico committit, qui ſatis maligne pupillorum bona ſæpe administrat (4). Latrones in viatorum vitam raro deſæviunt, ſpoliis contenti [e]. Parlamenti in Anglia poteſtas magna eſt; quippe ſine quo Rex fere nihil, quod alicujus eſt momenti, decernere poteſt. De cæteris vid. *Cambdeni Britannia*, & clariſſimus D. *Smith* de Anglorum Republica.

HEKELII.

[b] Quæ niveo candore inſignique formâ ſunt, & decentiſſimi veſtitûs honeſtatem amant.

[c] Optimi Sagittarii.

[d] Victûs maxima pars in carne conſiſtit. In prandiis ac cœnis hilarè, nitidè, lepide atque ampliter vivunt.

[e] Sunt etiam Pyratæ, quippe qui *Canarias* Inſulas, *Capitis viridis*, *Braſilium* & *Americam* infeſtant, atque *Hiſpanorum* & *Portugallenſium* Naves ac Scaphas deprædantur. (5)

(2) *Olim ſcilicet, nunc enim vexillo Inſignis Regiis depicto utuntur.*

(3) *Si alias a patre non cautum ſit, ut plerumque fieri ſolet.*

(4) *Mos iſte a tempore Car. I Lege abrogata.*

(5) *Nulla datur gens maritima a facinoroſis, e. g. immunis, at nuſquam acerbius plectuntur quam in Britannia.*

(a) Anglorum mores. (b) Standartum.

CAP. XXI.

Diviſio Veteris Britanniæ, item de fluviis & opidis.

I.

EAm inſulæ partem, quæ nunc *Scotia* eſt, *Caledoniam* olim appellatam, cum ex aliis, tum ex Tacito maxime liquet. At tota poſtmodum diviſa in Majorem, & Minorem. *Major* ea pars, quæ nunc *Anglia*: *Minor*, quæ *Scotia*. 1

Britannia. Major & Minor.

II. Majoris populi, quorum nomina apud rerum auctores clara: Oſtidamnii ac α Damnonii [a]; nunc *Cornwal* Regio: β Durotriges, *Devonſhire*: Belgæ, *Sommerſet*: Segontiaci, *Suſſex* & *Southampton*: Bibroci, *Surrey*: Cantii, quorum regio Cantium, vulgo nunc *Kent*: Trinobantes, *Middleſex* & *Hartfordſhire*: Caſſii, *Cambridge* & *Eſſex*: Zoeni, *Norfolk* & *Suffolk*: Ancalitæ, *Oxford* & *Buckingham*; Atrebatii. Berceria: Dobuni, *Gloceſter*: γ Silures omnium latiſſime incolentes, nunc Wallia, vulgo *Wales*. Ordovices, *Cardigan*: Demetæ,

Major Britannia. Oſtidamnii ſ. Damnonii. Durotriges. Segontiaci. Bibroci. Cantii. Trinobantes. Caſſii. Zœni. Ancalitæ. Atrebatii. Dobuni. Silures. Ordovices. Demetæ.

BUNONIS.

α (a) Inde *Damnonium* promontorium Nomen habet; quod vulgo *Cape de S. Michael*, & *Cape de S. Euſtin*. [a]

β *Durotrigum* regio aliis habetur *Dorſetſhire*, quorum opidum *Dunium* ſeu *Dorceſtria*. [b]

γ *Silures* ſive *Silyres* [c] Cambdenus ſtatuit in Wallia, ubi nunc *Hereford*, *Radnovia*, *Brecbinia*, *Monmuthia* & *Glamorgania* Comitatus.

HEKELII.

[a] Aut potius *The Lands-End*. Aliàs vocatur Brinum.

[b] Et quidem *Villanovano* & *Camdeno*.

[c] Quorum etiam *Strabo* & *Ptolemæus* meminit.

REISKII.

1 (b) Britannias numero plurativo Romani efferunt, earumque priſca diviſio ſic valuit, ut Ptolemæo alia *major*, aliaque *minor* eſſet: Major quidem Angliam Scotiamque, minor Hiberniam complexa, manifeſtiſſime declarat, quam nolter Auctor inde recte ſerit. Romanis autem ſub Severo Imp. alia fuit *ſuperior ſive Auſtralis & citerior*; aliaque *inferior ſeu Borealis & ulterior*; tandem quintuplex, *prima* nempe, *ſecunda*, *maxima Cæſarienſis*, *Flaviana* & *Valeria*. (c) Vetus quippe variat multum diviſio: Neque conſtat unde Scotia, num ab rege dubio Scoto dicatur:

(a) Damnonium promontorium. (b) Britannia multiplex. (c) Scotia & Caledonia.

Cornavii. Coritani. Parisii. Brigantes. Meatæ.

tæ, *Carmarthen*: Cornavii, *Carnarvan*. Præterea Coritani, *Lincolnshire*: Parisii, ea pars *Yorkshire*, quæ *Lincolnshire* contermina: Brigantes reliquum *Yorkshire* & *Northumberland*: Meatæ, *Cumberland*. Horum omnium clarissimi fuere *Silures* atque *Brigantes*: hi numerosissimi, illi pugnacissimi.

Britannia Minor sive Caledonia. Caledonia Sylva. Grampius Mons.

III. At in *Minori Britannia*, sive *Caledonia*, olim omnia obscura, ac pleraque veteribus ignota (1), nihilque δ *Sylva Caledonia* ac monte *Grampio* clarius.

Fluvii Britanniæ. Tamesis. Sabrina. Humber.

IV. *Fluvii* Britanniæ celebriores sunt; *Tamesis*, a vulgo *Thames* [d]; Sabrina *Severn*, & *Humber*: (2) brevissimo cursu, at latissimis ostiis (id æstuaria efficiunt) commodum majoribus navibus accessum præbentes.

Habitationes Veterum Britannorum. Camalodunum. Londinium.

V. *Urbes* Britanni nullas antiquitus incoluerunt; quum autem hominum esset infinita multitudo, creberrimis ædificiis dispersi egerunt; *opida*, ut auctor est Cæsar, *vocarunt, quum sylvas impeditas vallo fossaque munivissent, quo incursionis hostium vitandæ causa convenire consueverant.* Postea vero, cum Romani eo legiones suas coloniasque invexerunt, cultius jam paucis quibusdam urbibus habitari cœptum est. In his *Camalodunum* fuit Romanorum colonia nunc *Malden*, opidum maritimum in Essexia; & *Londinium*, nunc *London*, copia negotiatorum & conventu jam tum maxime celebre.

(1) *Tacitus autem in vita Agricolæ multarum civitatum sive Gentium in Caledonia meminit, & magnifice de Caledoniorum virtute bellica, Galgaco Duce, loquitur.*

(2) *Merito addi possunt Bodotria Romanis celebris (nunc Fortha); item Taus & Glotta.*

catur: Caledoniam è Cambrico vocabulo *Kaled*, (3) i. e. duritie dictam putant, Bochartusque comprobat; Phœnices etiam suas colonias e Gadibus huc duxisse, idem auctoritate veterum confirmat: Ita Silures i. e. *braccatos*; Camalodunum i. e. *urbem regiam* Pœnis nominatam statuit.

BUNONIS.

δ (a) *Caledonia Sylva* olim insignis & vasta, agrestes & horridos genuit ursos. Ad eam aliquo modo notitiam suam armis propagasse Romanos, prope triginta Annorum spatio, Plinius Auctor est. Vestigia hodie dicuntur superesse prope (b) *Sterlinium* opidum; ubi solent comitia aliquando celebrari, & dum Scotia suos in regno habebat reges, regii educabantur liberi [e]. De *Monte Grampio* dicetur cap. XXIV.

a Fluminum Britannicorum facile celeberrimus [f] est (c) *Tamesis* [g], qui in Orientem fluens, Oceano Germanico sese infundit, per sinum, cui in adversa insulæ parte alius oppositus, flumen (d) *Sabrinam* emittit in Hybernicum mare. Ad Tamesin res contra Britannos gessit *C. Julius Cæsar*. Est hic flumen in prima parte insulæ, non longe à (e) *promontorio Cantio*, Galliæ in obliquum obverso ad fretum Gallicum sive Morinorum; ad quod Cæsar prima in Britanniam expeditione appulisse creditur. Nec *Tamesis* nec *Umber*, & aliquot præterea Angliæ flumina, pluviis abunde cadentibus, nivibusque liquefactis, augentur. *Giraldus Cambrensis* [b].

HEKELII.

[d] S. *Tems.*

[e] Sic *Scoticus* Oceanus à *Val. Flacco* etiam vocatur *Caledonius*, à *Caledonia* Sylvâ forte, quæ huic est vicina.

[f] Et maximus.

[g] S. *Thamesis Cæsari* & *Orosio*; *Ptolemæo* vero *Tamissa*, Τάμισσα.

[b] Sed *Tamasis Indiæ* intra *Gangem* Urbs est apud *Ptolem.*

BUNO-

(a) Caledonia Sylva. (b) Sterlinium. (c) Tamesis fl. (d) Sabrina fl. (e) Cantium promont.

(3) *Buchanan. Lib. 2. Nomen Caledoniæ a Lingua prisca Scotorum quam optime calluit, ducit; Calden enim Scotis Arbor est, quæ Latinis Corylus, unde & Caledoniæ Sylvæ Nomen putat inditum, & Caledoniorum opidum ad Tam Amnem situm, Duncalden adhuc vocatur, hoc est Corylorum tumulus.*

CAP. XXII.

De Incolis Britanniæ.

I.

Britanniæ Incolæ.

DE incolis Britanniæ sic Cæsar in Comment. de Bell. Gall. *Britanniæ pars interior ab iis incolitur, quos natos in insula ipsi memoriæ proditum dicunt: Maritima pars ab iis, qui prædæ ac belli inferendi causa ex Belgis transierunt, qui omnes his fere nominibus civitatum appellantur, quibus orti ex civitatibus eo pervenerunt.* Post hunc Tacitus: *Britanniam*, inquit, *qui mortales initio coluerint, indigenæ, an advecti, ut inter barbaros, parum compertum: habitus corporum varii, atque ex eo argumenta: namque Caledoniam habitantium rutilæ*

rutilæ comæ, magni artus, Germanicam originem asseverant. Silurum colorati vultus & torti plerumque crines, & positus contra Hispaniam, Iberos veteres trajecisse, easque sedes occupâsse, fidem faciunt : proximi Gallis & similes sunt. Gallos vicinum solum occupasse creditur. Regibus olim (1), ut nationibus distincti, regebantur. ι

(1) *Regulis potius, uti ex Cæsare liquet, qui plures Reguli os in Cantio memorat.*

II. Primus omnium Romanorum *α Jul. Cæsar* cum exercitu Insulam ingressus, quanquam prosperâ pugnâ terruerit incolas, ac littore potitus sit, potest videri ostendisse posteris, non tradidisse. At *β Claudius* Imperator trajectis legionibus gentem perdomuit : paulatimque in formam provinciæ proxima pars Britanniæ redacta est : donec tota tandem in Romanorum potestatem sub *Domitiano* pervenit. Quanquam non desunt, qui negent, unquam à Romanis perdomitam fuisse Caledoniam, id est, Scotiam : pro argumento afferunt, *γ murum* in limitibus majoris minorisque Britanniæ à Romanis, contra Pictonum Scotorumque incursiones, exstructum. Verum hos refellunt Dionis Zosimique historiæ, in rebus gestis *δ* & *Severi* & *Constantini* Imperatorum (2).

Britannia à Romanis tentata & subacta.

III. Cæterum, imperarunt *Romani* Britanniæ ad *Theodosii* [*a*] usque tempora : nunc vero cum legiones præsidiaque Romana, ad Galliam defendendam accersita, illam inermem relinquerent ; *Scoti Pictique* ulteriorem insulæ partem, quæ nunc Scotia est, incolentes, ea occasione illecti, citeriorem, id est, *Angliam* armis invaserunt : quorum impetum, quum hi sustinere nequirent, *Anglos* ex Germaniâ atque *Saxones* in auxilium vocarunt ; hi postmodum hospitii fide ac jure violatis, Britannos domibus agrisque pepulerunt. Pulsorum pars in Galliæ extremum angulum sedem, ut supra dictum, nomenque intulerunt : pars intra montes, (*Wallia* nunc est) utpote loca contra hostium violentiam satis munita ac tuta, concedentes, ad hanc usque tempestatem priscam Britannorum gentis linguam conservare creduntur. ε

Saxones & Angli in Britannia.

IV. *Scotia* abhinc à Scotis denominata suos ordine habuit ζ Reges : *Angliaque*,

Scotiæ & Angliæ Reges.

(2) *Scoti quidem, teste Buchanano, Scotia plerumque pulsi a Romanis, Pictis & Britonibus (imperante Maximo, Æbudas tamen retinuerunt, Romanis nunquam subditi fuere, & patriam recuperarunt Hoveden & Ergadii circo, auspiciis Fergusii II, Scotorum Regis.*

BUNONIS.

α *Cæsar* in Britanniam bis cum exercitu trajecit, in deditionem insulanos quosdam accepit, tributumque & obsides eis imperavit. Deinde Principes Britannorum per legationes se insinuarunt Augusto Cæsari.

β Post *Claudii* auspiciis magnas res in insula hac gessit Julius Agricola.

γ *Hadrianus* (a) murum, ab Oceano Germanico ad Hybernicum, per transversam insulam duxit. *Antoninus Pius*, cespiticium murum excitavit.

δ Post *Septimius Severus*, alium item murum, ab Occidente in Ortum, exstruxit : quod *Spartianus in Hadriano Pio*, & *Severo*, itemque *Aur. Victor in Severo* tradunt. Hic murus subinde reparatus duravit usque ad Valentinianum III. Tum enim a Gallione lapide vestitus insertis tubulis æneis. Hodie ab indigenis dicitur *Keepe-Wall*, murus custodiæ, & *Pebitz Val*, Murus Picticus [*b*]. Britannice *Mur-Sever*.

ε Saxones isti Britanniam inter se partiti nominarunt *Saxoniam Transmarinam* usque ad *Egberti* tempora, qui sub Carolo M. militarat. Is à Saxonibus occiduis Rex constitutus Cantianos, Northumbros & Saxones Orientales sibi subjecit, & sanxit, ut omnis illa regio cum victrix, tum victa uno nomine *Engelland Anglia* appellaretur, ipsique incolæ, Britannico & Saxonico nomine deleto, vocarentur *Angli*.

HEKELII.

[*a*] *Junioris.*

[*b*] A *Pictis*, i. *Pictonibus*, Insulæ *Britannicæ* Populis, qui in Historia *Witekindea* PEHITI *corrupte* dicuntur.

REISKII.

ι Primos è Gallia, Hispania, Germaniaque huc incolas progressos lingua, mores & habitus aperte significant, traduntque Græci & Romani historici, (b) Cur itaque Camdenus Britanniam suam *sero cognitam* fuisse scribat, non intelligo ; quam Eratosthenes, Dicearchus, Polybius, Straboque colonis frequentatam memorant. De Romanis concesserim, quibus cuncta Britanniæ loca in dubio relinquebantur, antequam ea Claudius patefaceret. (c) Scotia tamen nunquam domari potuit, etsi sæpius tentata : Severo & Constantino Impp. ea non cessit, ne Valentiniano III quidem, cujus numisma Scotiam subactam præ se tulit. Nam Scoti muro diruto suis regibus paruerunt : E quorum stirpe ortus Jacobus VI, Angliam Scotiamque primus junxit, & *magnam constituit Britanniam* : Hunc nepos cognominis Jacobus in ea successor factus, ob Angliam divulsam, ad Gallos exul abiit, An. 1688.

BUNONIS.

ζ (d) *Buchananus* à Fergusio I ad Jacobum VI, nume-

P

(a) Muri inter Angliam & Scotiam. (b) Britannia num sero cognita ? (c) Scotia Romanis invicta. (d) Reges Scotiæ.

que, ab Anglis nomine tracto, seorsim suos. *Wallia*, vulgo Anglis *Wales*, incolis *Cambray*, suis olim Principibus, post Anglorum perfidiam, diu recta fuit. Tandem bello victa horum cessit imperio. Inde mos invectus, uti primogenitus Anglorum Regis filius *Princeps Walliæ* nuncupetur. *n*

Walliæ Princeps.

numerat CVII Scotorum Reges; ex quibus LVII morte violenta periisse tradit *Henricus Rantzovius in exempl. quod plerumque sit similitudo status, successus & obitus in parent. & fil.* Post Elisabethæ Angliæ Reginæ obitum Jacobus VI Scotiæ Rex regnum Angliæ quoque obtinuit, Scotiamque suam cum Anglia & Hibernia conjunxit; quod contigit An. Christi 1603. Ejus filius Carolus I, quum An. 1648 à suis securi esset percussus, Oliver Cromwel *Protectoris* nomine dominatus usque ad An. 1658. Hujus deinde in dominatu successor Richardus filius per milites imperio exutus, & Carolus II, exul immeritus, magno populi sui studio, An. 1660, in regnum reductus.

n Intra Walliam compulsi Britanni fortiter sese tutabantur, ipsosque Anglos sæpe male multabant; adeo ut *Offa Merciorum* Rex objecto vallo, cujus vestigia superstant, vulgo *Claud-Offa*, id est *Fossa Offæ*, eos a suis prohiberet finibus. Ita illi sub suis mansere Principibus, usque *ad Henricum* III, Angliæ Regem. Tum *Leolino* Wallorum Principe cæso, Wallia subacta & Angliæ attributa est. (a) Inde *Walliæ Princeps* electus est *Edvardus* I, Henrici III filius. Suis tamen usi sunt Walli legibus usque ad Hen. Octavum, à quo, istis abrogatis, Anglicæ illis præscriptæ sunt leges.

(a) Edvardus I, Walliæ primus Princeps.

CAP. XXIII.

DE ANGLIA.

I.

Angliæ limites, longitudo & latitudo.

CÆterum, *Anglia* [*a*] dividitur ab Scotia *Tueda* ac *Sulveio* fluminibus (1). Occupat in longitudinem à *Weymouth*, promontorio prope Dorcestriam, ad Barvicum opidum in finibus Scotiæ, millaria Germanica LXXX. In latitudinem ab opido S. Davidis ad opidum *Yarmouth*, milliaria circiter LX. At si infimam partem, id est, latus meridionale permetiaris, milliaria erunt circiter LXX. [1]

Divisio Angliæ.

II. Cæterum *Anglia* divisa fuit medio ævo in duas parteis: *Cambriam* *a*; quæ eadem nunc *Wallia* & (2) *Loegriam*, reliquam Angliæ partem. Fuerunt ad patrum

(1) *Et Montibus Cevenicis.*

(2) *Antiquius.*

BUNONIS.

a Cambria illa Angliæ pars *Occidentalis* [*b*] est, Sabrinâ [*c*] & Dee vel Devâ [*d*] fluminibus contenta, dividitur in *Venedotiam*, *Provisiam*, & *Debenbartiam*. *Venedotia*, eadem *Wallia Septemtrionalis*, habet Merionithiam [*e*], Arvoniam seu Carnarvan, Denbigajan & Flintiam [*f*]. In *Provisia* [*g*] sunt Radnoria & Montgomeria [*b*]. In *Debenbartia* vero, quæ *Wallia Meridionalis*, Glamorgania, Maridunum, Penbrochia, Menevia, Ceretica sive Cartigania, Breckinia, Herefordia, & Monumetha. (a) *Wallia Borealis* sterilior est, quæ ferè tota montana: quibusdam tamen in locis cespite abraso & combusto redditur fertilis. Incolæ natura loci sese facilè tutantur, quod Vallibus multis tracta regio est. Heic montes sæpe adeo vicini sunt, ut ex eorum verticibus Pastores colloquantur; nec tamen nisi tota die ab una crepidine ad alteram perveniant. *Australis Walliæ* pars fertilissima est; canes ejus, pecoris villarumque custodes, laudantur. (b) Lingua Britannica antiqua in Wallia perhibetur esse reliqua; quam tamen Angli delere moliuntur.

HEKELII.

[*a*] Hoc Regnum, *generaliter* sub *Historiæ* ANGLICANÆ, Lugd. Batav. Anno 1649. in f. 8. exc. *Titulo*, à POLYDORO VIRGILIO sat accurate descriptum est. Et extat Autor anonymus, qui *Rationem Reipublicæ* ANGLICANÆ Hagæ Comitum A° ejusdem Sec. 54, studiosè quoque curavit publicari. *Annales* autem *Rerum ANGLICARUM & HIBERNICARUM*, regnante ELISABETHA, GUILELMUS CAMDENUS Leydæ *Batav.* Anno 1639. in *specie* 8. f. prelo jussit subjici. Et nota est NICOLAI HARPSFELDII *Historia Ecclesiastica ANGLICANA*, notique sunt RICARDI SMITHEI *Flores Historiæ Ecclesiasticæ ANGLORUM* Gentis, quorum hi *Parisiis* Anno 1654. in fol. illa autem *Duaci* A° ejusdem Sec. cûd. f. est impressa.

[*b*] Seu *Occidua*.

[*c*] S. *Sabriana*, qui *Severne Anglice* & *Hafren Britannice* dicitur.

[*d*] S. Deâ, *Yfyrdwy Britannice* dicto.

[*e*] S. *Merviniam*.

[*f*] MERIONITHIA inter Montium conglomera-

tiones

(a) Wallia. (b) Wallorum lingua.

partum noſtrorum memoriam in eo Ducatus aliquot (1): verum his abolitis, LII Comitatibus, quos incolæ *Shires* vocant, tota diſtincta eſt. *Archiepiſcopatus* ſunt duo: *Cantuarienſis* in urbe Cantuaria; vulgo *Canterbury*: & *Eboracenſis* in urbe Eboraco, vulgo *York*: his Epiſcopi ſubſunt XXIV.

III. Urbium Princeps eſt β Londinium [*i*], *London*; caput atque compendium totius regni, Emporiumque inter celeberrima Europæ nequaquam poſtremum: urbs amplitudine ac duorum templorum immenſa magnitudine maxime conſpicua. Hanc magnitudine incolarumque frequentia ſequitur γ *Eboracum* (2), inde δ *Briſtolium*, vulgo *Briſtow*, Gallicarum mercium nobile Emporium; ut ε *Southampton* Hiſpanicarum. De reliquo ζ *Oxonium*, vulgo *Oxford*, & η *Cantabrigia*, vulgo *Cambridge*, illuſtribus Academiis ornatæ, magnificentiſſimis

Urbes, Portus & Academiæ.
Londinium.
Eboracum.
Briſtolium.
Southampton.
Oxonium.
Cantabrigia.

tiones omnium totius *Walliæ* terrarum hiſpida magis eſt & horribilis. Habet enim Montes altiſſimos; arctos tamen, & in modum Arcis acutiſſimos, nec raros quidem, ſed creberrimos, & tantâ æqualitate conſertos, ut in ſummis eorum verticibus paſtores conſabulantes, vel convitiantes, ſi concurrere forte ſtatuerint, a mane ad veſperum vix convenirent. ARVONIA glebâ eſt latis fertili, & Oppidulis redimita. In hâc eſt *Bangor*, Sedes Epiſcopalis, quæ 96 Parœciis præſidet. FLINTIA, ſ. FLINTENSIS Provincicola, *Anglice* FLINT-SHIRE, non quidem eſt montana, ſed collium prominentia aliquantulum ſurgens, quæ leniter in fertiliſſimos agros reſupinatur, qui (præſertim quâ Mare proſpiciunt) Hordeum laudatum tam benigne profundunt, ut ſemper nonâ a primo ſatu hebdomade demetant Agricolæ.

[*g*] S. ut alii, *Maginus* inprimis, legunt; POVISIA.

[*b*] In his olim inſederunt *Ordovices* Populi.

REISKII.

1 (a) Anglia nomen ab Anglis, gente Saxonum Holſatica vel Cimbrica invenit. Britanni enim Romanis aut Conſularibus viris aut Præſidibus ſubjecti, ut incurſiones Pictonum Scotorumque perpetuas retunderent, excuſſo, quod ferebant, imperio, Anglo-Saxones in auxilium evocarunt. Angli huc navibus profecti terras occupant An. 449. Heptarchia regia conſtituta, donec An. 800, regnum ſeptuplex uno Ecbertus imperio complectebatur. Denique (b) Normanni ſuis incurſionibus infeſtatam An. 1027 Angliam ſubjugarunt: Hinc iterum excluſi, poſtea tamen Suſſexienſi prælio majores prævalent: Unde magna linguæ, juris & regni mutatio ſubſecuta, hujuſque per varios Comitatus (Shires) Ducatuſque diviſio. (c) Nuper Anglia novis motibus agitata, cum ſibi ſuæque libertati ac religioni conſuleret, *Wilhelmum Arauſionenſem Principem* è Belgio vocatum, Jacobi Regis generum, regem ſibi præpoſuit, belloque Gallicas machinationes non maritimo tantum ſed terreſtri Belgico adhuc frangit cohibetque. De proventu Angliæ, ligno & carbone foſſili, lanificio, croco, ſicera, thermis, acidulis, emporiis, portubus, Academiis, ſocietate doctorum regia, multiſque artium inventis, pauca dicere quid juvat?

BUNONIS.

β (d) *Londinii* eſt regia *Whiteball*, nunc incendio pene diruta. [*k*]

γ (e) *Eboracum* ad fl. *Ure*, medio fere ſitu eſt inter Londinium & Edenburgum [*l*]; tertur Conſtantini M. patria. Mortuus hic Conſtantius Imperator iſtius parens. Ab ea provincia filius regis ſecundo genitus nomen habet. (3)

δ *Briſtolium* eſt ad Sabrinæ fl. oſtia, a Londinio 97 mill. in Occaſum; inter urbes tertium ſibi locum vendicat.

ε (f) *Southamptonia* urbs maritima, in medio ferè illius lateris, quod Meridiem ſpectat, ſita e regione inſulæ Vectis.

ζ (g) *Oxonium* ad Cherveli & Iſis ſeu *Uſæ* fl. confluentes. Londinio in Occaſum 50 mill. diſtat [*m*]. *Alvredus* Saxonum Rex dicitur hic Academiam inſtituiſſe, An. C. 872. Habet Collegia VIII, Aulas VII.

HEKELII.

[*i*] CASPAR DORNAVIUS loc. p. 7. cit. ex *Cambdeni BRITANN.* de hâc urbe magnâ ac valde potenti allegat hos Verſus elegantiſſimos:

Urbs peramœna Situ, Cœloque Soloque *beata*,
Urbs Pietate *potens*, numeroſo Cive *ſuperba*;
Quæ nova Doctrinis LUTETIA, Mercibus ORMUS,
Altera ROMA Viris, CHRYSEA *ſecunda* Metallis.

Patria erat *Thomæ Mori*, ſupremi Regni *Britannici* Cancellarii, qui, *Paulo Jovio* in *Elogiis* teſtante, licet omnibus Religionis atque Juſtitiæ numeris longe eſſet optimus atque ſanctiſſimus; tamen non, niſi Innocentiæ ſuæ, reus ab HENRICO VIII, *Angliæ* Rege, Anno 1535 ſecuri, proh! ſubjectus eſt (4). Cæterum hæc Urbs famâ *Oldenburgii*, Viri modeſtiſſimi atque curioſiſſimi, longe clarior hactenus eſt facta.

[*k*] Qs. dicas *Weiſe Hall*, ſ. *Aula Alba*, quam exſtrui atque ædificari juſſit *Henricus* VIII. In hac viſu ſunt inprimis digna I. BIBLIOTHECA *Elizabethæ* Reginæ, *Græcis*, *Latinis*, *Italicis* & *Gallicis* Libris referta, inter quos Libellus eſt *Gallicus* propriâ Reginæ manu in membranâ ſcriptus, & *Henrico* VIII, *Angliæ* Regi, Parenti dedicatus. II. PASSIO CHRISTI in vitreis Tabellis adumbrata.

[*l*] EGBERTUS in hâc Urbe egit Archiepiſcopum, & quidem circa A. CHR. DCCL, ac omnium liberalium artium armarium & ſacrarium, nobiliſſimam nempe Bibliothecam in ea conſtituit. Vid. *Quenſtedt*, loc. perſæpe cit. p. 89.

[*m*] Urbs eſt egregia, ſalubris & amœna.

BUNONIS.

η (h) *Cantabrigia* Londinio abeſt in Boream 45 mill. Collegium hic inſtituit Barlomus Elienſis Epiſcopus An. Chriſti 1274. Scholam publicam antea

con-

(1) *Lancaſtria adhuc Ducatus Titulo gaudet. Vide Camdenum de Britanniæ diviſione; de hodiernis Angliæ Ducibus vide Smith de Republica Anglorum. Dux olim Officii, nunc autem honoris tantum titulus, de quo Seldenum de Honoris Titulis conſulas.*

(2) *Cluverii ſcilicet ævo, at nunc incolarum frequentia Briſtolio cedit.*

(3) *Ducis ſcilicet.*

(4) *Male certe Hekeli, reus enim Majeſtatis erat, & authoritatem Pontificis Romani contra legem ſuſtinuit.*

P 2

(a) Angli. (b) Normanni. (c) Angliæ ſtatus hodiernus. (d) Londinium. (e) Eboracum. (f) Southamptonia. (g) Oxonium. (h) Cantabrigia.

gnificentiſſimis collegiorum ædificiis celebrantur. Sunt præterea inprimis viſendæ arces ſeu domus Regiæ circa Londinium, in lætioribus atque amœniſſimis agris diſpoſitæ: quorum nomina *Greenwich*, *Richmond*, *Kingſton*, *Nonſuch*, ϑ *Hampton-court*, ι *Windſor* (1), & verſus Cantabrigiam *Theobalds*.

Dubris. Breviſſimus ex Britannia ad continentem trajectus eſt à *Dubri* ad Caletum, vulgo *Calais*, Galliæ opidum, mill. Germ. VI. Reliqui portus celebriores ſunt; in Orientali inſulæ latere *Newcaſtle*, κ *Hull*, *Lyn*, *Yarmouth*, *Harwich*, *Colcheſter*, *Sandwich*; in Meridionali latere λ *Plymouth*; in Occidentali latere *Cheſter*: unde naves in Hyberniam navigaturæ ſolvunt.

Inſulæ ad Angliam. Mona. Menavia. Angleſey. I ſ. Vectis. IV. Inſularum Anglico litori appoſitarum clariores ſunt; ab Occaſu *Mona*, nunc *Man*, incolis quondam validiſſima; & *Menavia* ſive *Monapia*, nunc μ *Angleſey* Anglis; Wallis, *Mon*; a Meridie eſt ν *Vectis*, nunc *Wight*.

CAP.

(1) *Hamptoncourt & Windſor ſolum nunc eo nomine dignæ.*

(2) *De Lægriæ nomine non conſtat, ut fabuloſam Camdenus reſpuit in diviſione Britanniæ, & partitionem iſtam Galfrido Monumethenſi adſcribit.*

conſtituerat ibidem Sigebertus *Eaſtanglorum* Rex An. C. 637. Hodie XVI habet collegia & Aulas. Hinc Britannia viros dedit celebres, præter *Lanfrancum* & *Anſhelmum* Cantuarienſes Epiſcopos, Venerabilem *Bedam*, *Alexandrum ab Ales*, Nicolaum *de Lyra*, Guilielmum *Occam*, *Bartholomæum Anglicum*, *Edoardum Herbonum*, *Thomam Morum*, &c.

ϑ (a) *Arx Hamptoncourt* eſt ad Tameſin ſplendidiſſima, a *Thoma Wolſeio Cardinali* condita; a *Guilielmo* III re-ædificata; Palatium plane regium.

ι (b) *Windſoria* ad eundem eſt fluvium, in quo convenire ſolent quotannis, in die S. Georgii, Equites Ordinis Garterii, *die Ritter des Hoſenbandes*.

κ (c) *Hull* quum portas clauderet regi ſuo, Carolo I, ab ipſo fruſtra oppugnata eſt; & hinc cœptum eſt bellum iſtud, ipſi regi & regno fatale.

λ (d) *Plymouth* Franciſci Draci patria eſt. Cæterum Angliam in *Cambriam* & *Lægriam* (2) dividi, ſupra dictum eſt. Cambriæ provinciæ eodem loco memoratæ ſunt. (e) *Lægria* vero alia eſt ſuperior, alia inferior. *Superior* deſcendit a finibus Scotiæ ad utrumque Angliæ æſtuarium *the Waſhes* in mari Germanico, & Sabrinæ fluvium in mari Hybernico. Ejus provinciæ ſunt 1. *Northumbria*, in quâ (f) *Barwick ad Teiffe fl.* & (g) Newcaſtle. 2. *Cumberlandia* vel *Cumbria*, in qua (h) Carlile. Inter has duas provincias intercurrit murus ſupra dictus, incipit a Carlile, & deſinit apud Newcaſtle. 3. (i) *Dunelmenſis Epiſcopatus*, in quo Dunelmum. 4. *Weſtmorlandia*, in qua (k) *Apelby*, & (l) Kandale lanificio celebris. 5. (m) *Lancaſtria*, in qua Lancaſter. 6. (n) *Ceſtria*, in qua Cheſter, ſive (o) Weſtcheſter. 7. *Salopia*, in qua (p) Shrewsbury. 8. *Eboracum*, in quo York. 9. (q) *Lincolnia*, ubi Lincoln. 10. (r) *Notingbamia*, in qua Nottingham. 11. (s) *Darbia*, ubi Darbey. 12 (t) *Staffordia*, in qua Stafford. 13. (u) *Leiceſtria*, in qua Leiceſter. 14. *Rutlandia*. 15. (x) *Warvicum*, ubi Warwick. 16. *Wigornia*, ſeu *Worceſterſhire*, ubi Worceſter. (y) *Inferior Lægria* in Oceanum Britannicum procurrit, ejus provinciæ ſunt 1. *Nortfolcia*. 2. *Suffolcia*. 3. *Eſſexia*, in qua (z) Malden, olim Camolodunum [n]. 4. *Middleſexia*, in qua Londinium. 5. *Cantium*, vulgo (a) *Kent*, in qua Cantuaria ſeu Canterbury, Archiepiſcopi ſedes, Dover, &c. 6. *Surria*. 7. *Sudſexia*. 8. (b) *Southamptonia*, in qua Southampton. 9. (c) *Dorceſtria*, in qua Dorcheſter. 10. *Devonia*, in qua (d) Exceſter & (e) Plymouth. 11. *Cornubia* ſeu *Cornwallia*, in qua celebris portus (f) Falmouth. 12. *Somerſetus*, in quo (g) Briſtolia, (h) Wells & (i) Bath, ab aquarum calidarum ſcaturigine appellata. 13. (k) *Wiltonia*, in qua Wilton. 14. *Berkeria*, in qua (l) Windſore. 15. (m) *Glocеſtria*, in qua Glocеſter [o]. 16. *Oxonium*, in qua Oxford. 17. (n) *Buckinghamia*, a fagis, *buchen* vel *beechen*; in qua Buckingham. 18. (o) *Hertfordia*, in qua Hertford. 19. (p) *Bedfordia*, in qua Bedford. 20. (q) *Northamptonia*, ubi Northampton, & caſtrum (r) Fotheringhay, ubi de Maria Scotiæ regina Jacobi matre, Caroli I, avia, ſupplicium ſumptum. 21. (s) *Huntingtonia*, ubi Huntington. 22. (t) *Cantabrigia*, ubi Cantabrigia. Atque hæc de Lægria.

μ *Angleſey* [p], inſula Walliæ oræ adjacet apud Bangorium opidum, adeo continenti vicina, ut quandoque recedentibus fluctibus abſque navigio ad eam perveniatur.

ν *Vectis* inſula eſt, in quam Rex Carolus I, è captivitate elapſus, indeque abreptus, Londinii capite truncatus eſt [q]. (u) *Guerneſey*, itemque (x) *Jerſey* inſulæ, quæ Gallico littori prætenduntur, Anglicuris ſunt. In hanc [r] olim damnati relegabantur. [s]

HEKELII.

[n] *Antonino* corrupte *Cambodunum* eſt *Ptolemæo* Καμηλόδουνον, *Camulodunum*, & *Plinio Camudunon* audit. *Talbotus* hodiè *Weſtceſtre* ſub Londini putat; Sicuti *Humfredus Lhuydus* olim *Culcheſter*.

[o] *Cambdeno* dicitur *Clovecеſter*, *Saxonibus Gloucеſter*, vulgo *Latino* CLOVERNIA; *Antonino* vero *Clevum*, ſ. *Glevum*. Antiqua ſane Urbs a Romanis condita, a quâ tertius *Angliæ* Rex

X

(a) Hamptoncourt. (b) Windſoria. (c) Hull. (d) Plymouth. (e) Lægriæ ſuperioris Provinciæ. (f) Barwick. (g) Newcaſtle. (h) Carlile. (i) Dunelmum. (k) Apelby. (l) Kandale. (m) Lancaſter. (n) Cheſter. (o) Weſtcheſter. (p) Shrewsbury. (q) Lincoln. (r) Nottingham. (s) Darbey. (t) Stafford. (u) Leiceſter. (x) Warwick. (y) Lægriæ inferioris Provinciæ. (z) Malden. (a) Kent. Canterbury. (b) Southampton. (c) Dorcheſter. (d) Exceſter. (e) Plymouth. (f) Falmouth. (g) Briſtol. (h) Wells. (i) Bath. (k) Wilton. (l) Windſor. (m) Glocеſter. (n) Buckingham. (o) Hertford. (p) Bedford. (q) Northampton. (r) Fotheringhay. (s) Huntington. (t) Cantabrigia. (u) Guernſey. (x) Jerſey.

DUX GLOCESTRIÆ, ſeu GLOCESTRENSIS, dicitur.

[p] Olim *Druidum* ſedes antiqua.

[q] Poſita eſt in Oceano *Britannico*, ac modico intervallo a Continente *Britanniæ* diſtat.

[r] Quæ *Antonina* dicitur *Cæſarea*.

[s] Inter has interjacet SERKE, modica inſula, rupium præcipitiis circumvallata.

CAP. XXIV.

DE SCOTIA.

I.

Scotiæ longitudo & latitudo.

Scotiæ longitudo eſt à Meridie in Septemtriones, id eſt, à promontorio, quod accolis *The Mule of Galloway*, qua Hyberniam ſpectat, ad promontorium *Dunsbyhead*, quod ab Orcadibus inſulis conſpicitur, mill. German. LXX; *latitudo* ab Occaſu in Ortum, hoc eſt, à Novantum promontorio, nunc *Ardermouth head* prope Mulam inſulam, ad promontorium Buchananum, vulgo *Buquuhammes*, millaria L. Regio, ut ſolo, ſic incolis bifariam diviſa eſt. Quippe a *Grampius Mons*, nunc [a] *Gransbain* [b], ab Occaſu in Ortum tendens mediam ſecat.

Grampius Mons.

Mores Scotorum.

II. Qui meridionalem partem habitant, cultiores numeroſioreſque, lingua propemodum ac moribus utuntur Anglicis. Septemtrionales, hominum genus aſperum, ferum ac ſylveſtre (1) ſermone, habitu, moribuſque Hybernicis vivunt.

(1) *Ingenio autem & virtute bellica valent, & indies cultiores redduntur.*

III. Ur-

BUNONIS

a *Mons Grampius* [c] Scotiam dividit in partem Septemtrionalem & Meridionalem. (a) *Septemtrionalis Scotiæ* provinciæ ſunt 1. *Strathnavernia*, id eſt, Vallis Naverniæ. In qua aliquot caſtra verſus Orcades. 2. *Cathaneſia* ſeu *Caithnes*, in qua promontorium Dunsby & Girnego; item Catnes & Ackyrgill caſtella ad mare. 3. *Sutherlandia*, in qua *Dornoch & Clyne* opida maritima. Hic ſunt montes candidi marmoris. 4. *Roſſia*, in qua Tayn, ad fl. Tayn, Tarbart. 5. *Moravia*, vulgo *Murray*, ubi Elgin, Spyne, Neſſum, &c. 6. *Loquuabria*, in qua Kyntail. 7. *Abrinethea*, nunc *Strathdee*, in qua Aberdonium, academia. 8. *Angusia*, in qua Brechin & Dundee. (b) *Meridionalis Scotiæ* provinciæ ſunt 1. *Pertbia*, in qua Dunkel. 2. *Fifa*, ubi Fanum S. Andreæ, Cuprum & Abrenethium. 3. *Strivilingia*, in qua Sterlingium, ubi regii ſolebant educari liberi. 4. *Cuningamia*, in qua Irwin & Ayr. 5. *Clidesdalia*, in qua Glaſgow, Lanryck & Hamilton. 6. *Gallovidia*, in qua promontorium Galloway, *Wigtonia* & *Fanum Cuthberti*. 7. *Laudonia*, [d] in qua Dunbar, Hadinum & Edenburgum, urbs [e] inter montes, ut Praga in Bohemia, ſita [f]; in editiori monte eſt caſtrum puellarum, in quo priſcorum Scotiæ regum & nobilium filiæ manuariis artibus diſcendis arctè quondam aſſervabantur. 8. *Marcia* ſeu *Marchia* [g] in qua Bervicum maritimum opidum, Hume, Kello, &c. (c) *Univerſa Scotia* frigidior eſt, trigus tamen vaporibus, qui ex paludibus, & æſtuariis ſurgunt, infringitur & debilitatur. Nobile fert hordeum, ex quo cereviſia coquitur, paris cum vino acrimoniæ (2). Lupos Scotia habet ferociſſimos; qui, niſi à canibus generoſis reprimerentur, univerſam regionem redderent vaſtam. Cervorum tantam ibidem reperiri tradunt multitudinem, ut in una venatione publica 1000 & 1500 capiantur & jugulentur. Mus major non reperitur in Scotia, ac aliunde importatus moritur (3). In Sylvâ Caledoniâ [b] erant boves ſylveſtres candidi, leonum inſtar jubati [i]. Iſti herbam, quam homo tractavit aut calcavit, non attingunt, nec comedunt [k]. Dat Scotia ferrum, plumbum, ſulphur, argentum [l], lazurum, lapidem bonæ notæ; itemque electrum ſive ſuccinum [m]. Lacus & fluvius *Neſſa* reliquis aquis hîc frigore concreſcentibus nunquam congelatur. In Elgovia provincia lacus maximus, vulgo *Lomond* [n], ſine vento ſic plerumque intumeſcit & agitatur, ut audaciſſimos terreat piſcatores: piſces, qui in eo ſunt, carent pinnis [o]: Inſulaque ibidem eſt, pecori paſcendo ſufficiens, quæ ventis agitata circumfertur (4). *Hector Boethius.*

(2) *Frumentum etiam cujuscunque generis.*

(3) *In quibuſdam inſulis Hiberniam ſpectantibus tantum.*

(4) *Arte ſuper contignationes fabricata, ut incolæ Incurſiones latronum evitarent.*

(5) *Priſca Scotorum Lingua, apidum in fronte collis ſignificat.*

HEKELII.

[a] *Scotorum* linguâ.

[b] S. *Granzebain*, i. e. *Mons incubans.*

[c] Olim *Picto num Scotorumque* terminus, iſque à *Tacito* in Vitâ *Agricolæ* celebratus.

[d] Montuoſa quidem & ſine arboribus Regio; tamen ſingulari humanitatis cultu laudata.

[e] Et Sedes regia.

[f] Vulgo *Edinborough*, quod idem planè, ac *Caſtrum alatum* ſignificat. Ideoq; *Ptolemæo* CASTRUM ALATUM idem, ac *Edenborrough*, cui *Camdenus* rectè cenſuit (5).

[g] Vulgo *Merch*, h. e. *Angliæ* & *Scotiæ* terminus.

[h] Quæ *Lucio Floro* dicitur *Saltus Caledoniæ*.

[i] Et quidem adeo feroces, ut domari nequeant.

[k] Contrà in *Carithia* Regione Boves ingentis magnitudinis ſunt, quorum caro tenera, ſuaviſque ejus eſt.

(a) Scotiæ Septemtrionalis provinciæ. (b) Meridionalis Scotiæ provinciæ. (c) Soli Scotici natura.

Edenburgum. Archiepiscopatus. Academiæ.

III. Urbium clarissima est *Edenburgum*, vulgo *Edenburough*; regni caput sedesque Regia: *Glasco* & *S. Andreas*, Archiepiscopatibus sunt insignes, quibus suppositi Episcopatus XIII (1). *Academia* illustris est *S. Andreæ*, & *Aberdonium*, vulgo *Aberdon* & *Aberdeen*, haud ita nobilis (2), at portus celebris.

Insulæ ad Scotiam. Hebrides. Orcades. Acmodæ. Thule.

IV. Insularum ad Scotiam clarissimæ sunt versus Occasum, β *Hebrides* XXX amplius numero (3): ad Septemtrionem γ *Orcades*, nunc *The Isles of Orknay*, XL amplius numero: longius dissitæ versus Septemtrionem, VII *Acmodæ*, nunc *Farre*. Ultima Britannicarum erat *Thule*, nunc *Yfland*: de qua postea suo loco.

CAP.

est, cæterùm pingue nunquam concrescit, sed olei liquoi instar semper fluit.

[l] Argentum vivum, Cuprum.

[m] Inter *Craufordiæ* tesqua Aurifodina olim, *Magino* telle, est reperta, è quâ *Aurum* sine ullo labore eruebatur, & forte adhuc simili modo eruitur. Sunt in eodem loco etiam Gemmæ quædam, præsertim *Gagates*, quæ in aquis ardet, ac oleo extinguitur.

[n] S. *Loumond*.

[o] Sunt tamen esui humano suaves.

BUNONIS.

β *Hebrides* in mari Caledonio, etiam *Hebusæ* & *Aebusæ*, Bedæ *Mevaniæ* dictæ, aliis sunt numero 44. Præcipuæ *Leviſſa*, *Eusta*, *Skye*, *Mula*, *Ila* & *Jona*.

γ Orcadum, quæ vulgo etiam *Schetland* (4), caput est *Pomona*, vulgo *Mainland*, in qua Kirkwall. Nulla in Orcadibus invenitur arbor, neque solum fert triticum; quum tamen reliquarum frugum ibi magna sit copia. Nec serpentes aut venenata in insulis istis sunt animalcula [p]. Incolæ licet sint bibaciſſimi, nullus tamen ex iis visus est ebrius, stolidus aut demens [q]. *Hector Boethius*. Circa insulas illas Hollandi quotannis ingentem halecum copiam piscantur, quæ deinde per universam devehuntur Europam. Ad insulam *Fare*, vulgo *Faire*, volucres passere haud multo majores tanta celeritate per mare decurrunt, ut non videantur pedes aquis tingere. Id quum vident nautæ, mox venturam tempestatem colligunt. *Hoierus in epist.*

HEKELII.

[p] Contrà Lepores, Cuniculi, Grues & Cygni heic multi sunt. Piscationibus refertissimæ sunt hæ Insulæ, ex quibus Incolæ emolumentum non leve trahunt.

[q] Medicinam omnem negligunt, quia ut plurimum longævam & sanam ob aëris miram temperiem ducunt vitam.

REISKII.

1 (a) Scotia portentolas regum antiquorum suæque gentis origines jactat, quas Buchananus Lib. I. II. accuratissime refellit, ac jure affirmari posse statuit, *omnes nationes e Gallis, Germania & Hispaniis in hanc Insulam commigrasse*. Hæc sententia quam vero congruat, historici, mores, linguæ, voces, ac instituta plurima contestantur. Nomen Scotiæ Pictis penitus deletis ex A. 939 invaluit; (b) prisca regum familia post A. 1280 exstincta, Stuartorum progenies A. 1370 regnum renuit; hodieque tenet in Anna Jacobi Regis nuperi filia & rege. Ultimam regum Scotorum familiam docet inscriptio castri munitissimi Sterlingæ publica, quam Jacobus VI aliquandiu ibi commoratus regio sacello addidit; *J. R. Nobis hæc invicta miserunt centum sex Proavi* A. 1617. Castrum enim illud durante CVI regum imperio creditur inexpugnabile, quod Monckius bello exorto Parlamentario expugnavit. (c) Non dicam heic de *stupendo ædificio, quod ex lapidibus sine calce junctis* conditum Scoti ostentant; nec de anseribus aut anatibus marinis (*Bernacles*) quos alii è conchis, alii ex ovis avium depositis generari volunt; neque de lithanthracibus aut carbone fossili, neque de harengis & immensa horum copia; neque de salmonibus frequentissimis; neque de insulis (d) Schetlandicis, vel Herlandicis; nec de Hebridibus aut Hebudis (Scot. Western Iles) quarum una Sodora episcopum habuit; neque de Sullingis (e) (the Sorlings (5)) quæ Cassiterides veterum putantur, plus minus 145, stanni, plumbi, animalium, præsertim avium & graminis ferates.

BUNO-

(a) Reges Scotiæ vetusti. (b) Regum Scoticorum familia. (c) Memorablia Scotica. (d) Schetland. (e) Sorlings.

(1) *Episcopatus antea* 14, *nunc lege abolentur, & Presbyterio gubernatur Ecclesia Scotica.*

(2) *Dantur etiam Academiæ Edinburgi ac Glascuæ haud ignobiles.*

(3) *Hebrides secundum Buchananum Nomen novum, & priscis Scriptoribus inauditum; rectius Æbudæ vocantur, & comprehensis omnibus Insulis Occidentalibus in mari Deucaledonio sparsis, supra trecentæ numerantur.*

(4) *Fallitur Buno; Hetblandiæ enim ab Orcadibus diversæ & ulterius in Mari Boreali jacent. Orcades Buchanano sunt* 32, *quarum Maxima Pomona, de caterarum numero, magnitudine, soli cœlique ingenio, consulatur Buchananus Lib.* 1.

(5) *Ad Angliam pertinent.*

CAP. XXV.
DE HYBERNIA.

I.

HActenus de Albione Britannicarum Insularum maxima; item de minoribus Britannicis insulis: at secunda magnitudine est in Occasum sita *Hybernia*; *Iverna*, & *Ferna* quibusdam appellata: nomine inibi nato: quum incolæ hodieque *Eryn* vocitent, Angli vero *Ireland*. De Natura hujus insulæ, incolarumque ingenio, etiam nunc verum manet, quod tot retro seculis Pomponius Mela tradidit: *Adeo luxuriosam herbis, non lætis modo, sed etiam dulcibus, ut se exigua parte diei pecora impleant, & nisi pabulo prohibeantur, diutius pasta dissiliant: Cultores ejus inconditos esse, & omnium virtutum ignaros, magis quam alias gentes* (1). Hæc Mela; Cæterum, cœlo est miti, clementi ac sereno, terra nullum animal venenosum alit, nec patitur. *Longitudo* ejus maxima porrigitur mill. German. LX. *Latitudo* autem mill. Germ. XXX. α

Hyberniæ nomen. Natura soli.

Incolæ.

II. Qui populi primi eam incoluerint, parum constat (2), nisi quod Celtici cum reliquis Britannis fuerint generis. *Brigantes*, *Cauci*, *Menapii*, quos in ea Ptolemæus memorat, mirum, ni ex Gallia, Britannia, Germania, huc trajicerent. Dividitur hodie in quatuor potissimum regiones. β *Langinia*, vulgo

Incolæ.

Provinciæ Langinia.

BUNONIS.

α Humidior est Hybernia fontibus fere ubique rigua; lini lanæque ferax. Sermone utuntur Hyberni eodem, quo Scoti montani. (a) Ex quo vero Angli Colonias in Hyberniam misere, eorum lingua quoque eò est delata: unde plerique nobiles utramque callent linguam. Carnibus delectantur Hyberni omnes, ciboque capiunt miro silentio. Mater filium non nutrit, sed eum committit nutrici aut nutricio, qui pari observantia cum parentibus colontur. Alumno ægrotante ex dissitis etiam & longinquis insulæ oris accurrit nutricius. Magis se diligunt, qui nulla tenentur cognatione, quam fratres, affines & sanguine juncti (3). Vestimentis utuntur versicoloribus; flavum tamen colorem plurimi faciunt; unde, quibus capilli sunt flavi, comam nutriunt, eaque superbiunt. Matrimonium mature ineunt, & virgines adeo festinantur, ut quandoque decimo anno nubant. Præter furandi artem fere nullam excolunt *Hyberni*. Domo mane exeuntes furta sua Deo commendant, optantque incidere in divitem, quem spoliare possint (4). Quod tamen de exteris intelligendum; nam furta inter suos commissa puniunt. Morituris adsunt præficæ, quæ animam morientis retineant. Postquam expiravit, tota domus ejus ejulatu & planctu repletur. Ex defuncti bonis plurimum aufert, qui potentior est, & patruus nepotes suos paterna hæreditate sæpe fraudat [a]. Quatuor iis sunt militum genera: primum est *equitum*: Secundum *militum statariorum*, *Gelloglai* vulgo vocati, qui jurant, se pugnam nunquam detrectaturos: Tertium *levis armaturæ*, qui nominantur *Karni*: Quartum est *Cursorum*, *Deltinos* appellant. Vox militaris iis est *Ibaro*, *Ibaro* (5).

β In (c) *Langinia* sive *Langenia* [b] est Dublinum; habet 10 Comitatus. [c]

HEKELII.

[a] Sunt præterea superstitiosæ Gentes, inter quas multæ magæ & fatidicæ Mulieres reperiuntur, quæ ad omnia mala incantationes efficaces habent, ad quas quisque pro malitatione accedit.

[b] S. *Lagenia* ab Incolis *Leigbnigh* dicta.

[c] *Wexford* nempe, *Caterlogh*, *Kilkenny*, *Dublinensem*, *Kildariensem*, Comitatum *Regis*, Comitatum *Reginæ*, *Longford*, *Ferns* & *Wicklo*. Aliàs *Langinia* fertilis est, & terrâ frugiferâ, cœlo mitissimo, nec inclementibus Incolarum ingeniis, quam pridem Ptolemæi tempore *Brigantes*, *Coriundi*, *Menapii*, *Cauci* & *Blani* inhabitarunt.

REISKII.

1 (b) Hybernia pro duobus incolarum generibus, quæ fovet, duplex ipsa traditur: *una sylvestris*, quæ indigenas crudos agrestesque alit; *altera polita*, quæ Anglo-Hibernos advenas complectitur. Huc enim coloniæ Anglorum crebrius ex A. 1172 deductæ, simul ac reges Anglici insulam domuerunt: Hanc enim adhuc regni titulo auctam (qui Paulo III Papæ A. 1553 debetur) subditis rebellibus Gallicisque præsidiis ereptam, Wilhelmus rex tenuit, & Anna Regina nunc tenet, Prorege imposito. A. 1641, Hyberni Pontificii Protestantes crudeliter ac inopinanter adorti multa millia jugularunt, pro quo facinore, pœnas quidem, at non pro meritis luere, ita ut sub Carolo & Jacobo Secundo nimis invaluerunt, & post Rebellionem pacatam à Guilielmo III, satis humaniter habiti. *De lignis Hybernicis*, quæ nec vermem nec cariem admittunt, de animalibus venenatis, quibus tota regio caret, de singularibus naturæ dotis, & anseribus ex ligno putri, ad oram maritimam natis (quos *Macrenses* nominant) de *antro S. Patricii*, hujusque

(1) *At nunc multo cultiores postquam Anglorum ditioni subditi, ac Anglis & Scotis permixti.*

(2) *Scoti prisci qui ejusdem sun. Originis, sese dicunt ab Hispania oriundos.*

(3) *Alumni & Nutricii scilicet.*

(4) *Antiquitus scilicet.*

(5) *Descriptio hæc Hybernis priscis convenit, aut saltem iis qui hodie dicuntur montani, & sub vitiosæ sibi linguæ imperii.*

(a) Hybernorum mores. (b) Hyberniæ duplex. (c) Hyberniæ Provinciæ.

vulgo *Leinſter*, in Orientem ſpectans, ut Angliæ propior, ita cultior. Haud multum abſimilis huic γ *Mononia*, vulgo *Munſter*, qua Galliæ in Meridiem obtenditur. Aſperiores δ *Connacia*, *Connaught*, & ε *Hultonia*, *Ulſter*; hæc in Septemtrionem, illa in Occaſum, vergentes.

Mononia. Connacia. Hultonia.

III. *Comitatus* per totum regnum ſunt XXXIII. Opidula rectius, quam urbes, Hybernos incolere dixeris. Regni caput eſt *Armagh* (1): Secunda ab hac *Dublin*, opidum munitiſſimum, ſedes præfecti, quem huc cum titulo Vice regis mittit Rex Angliæ: ſedes item Archiepiſcopi, ut & *Armagh*, & *Caſshyl*. His ſubjecti ſunt Epiſcopi XII. *Arglas* celebris eſt portus; *Academiam* ſuſtinet prædictum Dublinum. ζ Atque hæc breviter de Inſulis Britannicis, nunc tempus eſt in Continentem reverti: ac primo loco de Germania.

Comitatus & opida.

(1) *Potius Metropolis, quia primatis ſedes: Dublinum enim eſt Sedes Regia.*

juſque Purgatorio, quod vocant, Hybernico, & urbibus paucis pauca dicere quid attinebit?

MUNONIS.

γ In *Mononia* ſeu *Momonia* [*d*], ſunt Waterford, Corcagia in lacu ſita, & Caſshyl ſeu Caſhylia Archiepiſcoparum, & Lymericum opidum; habet 7 comitatus [*e*]. In Momonia fons eſt, cujus aquis, ſi quis capillos tingit, ſtatim reddunt cani. *Cambdenus.*

δ *Connacia* ſive *Connactia* habet *Letrununum*, *Meynum*; & 6 Comitatus. [*f*]

ε In *Hultonia* ſive *Ultonia* eſt regni metropolis Armacana, cujus Archiepiſcopus primas eſt Hyberniæ. Quintam his addunt alii partem, *Mediam Hyberniam*, in qua ſunt Laberus, ſive Kildare [*g*], & Drocheda.

ζ (a) Quinam olim Hybernis imperarint, non habemus compertum. Paulò ante tempora Caroli M. Normanni inſula illa perhibentur potiti. His per indigenas ejectis ſucceſſere Oſtmanni, qui in quatuor regna Hyberniam ſunt partiti. Sed *Rotbericus Connaciæ Rex* totius inſulæ imperium conſecutus eſt. Verum *Dermicius* ab illo ejectus Anglorum imploravit auxilium, iiſque viam & aditum ad Hyberniam occupandam aperuit, per ſocerum ſuum Penbrokiæ Comitem in regnum reſtitutus. Poſtea *Henricus* II in Hyberniam tranſiit, in quem Rothericus & ordines Jus regni (2) contulerunt; ex quo tempore Angliæ Reges dicti ſunt *Domini Hyberniæ* uſque ad *Henricum* VIII, qui in Hybernorum Comitiis *Rex* declaratus eſt, quod *Domini* appellatio ſeditioſis quibuſdam diſpliceret. Inde inſula regitur per Proregem, qui antea *Cuſtos* & *Conſervator Hyberniæ* vocabatur.

(2) *Dominii potius.*

HEKELII.

[*d*] Ab Incolis *Mowm*, ab *Anglis Mounſter* vocata.

[*e*] Sunt a. illi *Kerryenſis*, ſ. *Kilkonienſis*, *Limiricenſis*, *Corcagienſis*, *Tipparienſis*, S. *Crucis*, *Waterfordienſis* & *Deſmontenſis*.

[*f*] Quorum Nomina ſunt *Claria*, *Letrimme*, *Galluveta*, *Roſecomin*, *Majo* & *Sligo*.

[*g*] Seu *Killair*.

(a) Hyberni Angliæ regibus obnoxii.

LIBER

Cellarij
GERMAN
ANTIQV

SCANDIA
sive
SCANDINAVIA

Cimbrorum Reliquiæ

Teutoni

CHERSONESUS CIMBRICA

SINVS CODANVS

MARE SVEVICVM

Venedicus Insulæ

Sinus Electridis

Clilipenus Sinus

Aestii

PARS

SARMATIAE

VENEDI

ITINES

CARPATI Mons

Sciri

Fosi qui & Saxones

Angli

Ludiones

Lemovii qui & Heruli

Gothones

Rugi

Sidini

Virithum

Carini

Chauci sive Cauchi majores

Fabiranum

Cauchi minores

Reudigni

Langobardi

Burgundiones

GERMANI

Frisii majores

Chamavi

Frisii

Marsaci

Bructeri

Vahalis

Marsi

Angrivarii

Menapii

Usipii

Usipites

Tencteri

Lugii

TRANS-

Logiones

Burii

GALLIAE

CATTI

Mattiaci

Marsigni

VISTVLANI

Marcomanorum

BOIOHEMVM

nova sedes

Quadi

BELGICAE

Nemetes

Vangiones

Triboci

Sedusii

Nariſci

Marcomanorum antiqua sedes

Decumates agri

Iazyges

VENDELICIA

PARS

NORICI PARS

PANNONIA

PARS

Meridies

LIBER TERTIUS.

CAPUT I.

De Veteri Germania.

I.

GErmaniam, quæ nunc terrarum cultu, urbium ſplendore, ædificiorumque magnificentiâ, cum Italia conferri, reliquis vero regionibus præferri poſſit, *terris* [a] *informem, montibus aſperam, cultu aſpectuque triſtem, in univerſum ſylvis horridam, aut paludibus fœdam, utriſque invium*, veteres prodiderunt. In tantum res mutantur!

II. *Nomen Germanorum* unde deductum ſit, varium inter autores eſt certamen. A Gallis id inventum, & *quinque* primo Germanorum nationibus, *Eburonibus, Condruſis, Segnis, Cæræſis & Pæmanis*, è Germania in Galliam tranſgreſſis, inditum, qui poſteà uno itidem fuêre nomine *Tungri* dicti; ex Cæſaris, Taciti, Dionis, & aliorum ſcriptorum monumentis, clarum fit rimantibus. Id poſtmodum Gallorum Romanorumque uſurpatione in univerſam gentem Transrhenanam tranſiit. Ipſa gens ſuo ſibi vocabulo ſemper appellata fuit *Teutiſci*, vulgo *die Teutſche*, ab ipſius veri æternique Dei, rerum omnium conditoris, antiquiſſima pluribuſque gentibus uſurpata appellatione *Theuth*: ab hoc enim illi, & à primo mortalium *Manno*, id eſt *Adamo*, è terra condito, originem ſe ducere prædicarunt; ut latius infra dicetur. « Germanorum nomen.

III. Ad *limites Germaniæ* quod attinet, vehementer errant illi, qui latiùs nunc, quam olim, Germaniam patere, ex *Ptolemæi* Geographia affirmant; maximè ii, qui duplo majorem faciunt. Secus mihi ſententia eſt, qui dimidio minorem cenſeo. *Elſatiam, Lotharingiam, Treviros, Luceburgenſes, Brabantios, Juliacenſes, dimidiam partem Gelriæ, Hollandiæ, omnem Zeelandiam*, ac *Flandriam* hodie acceſſiſſe, aiunt: ego acceſſiſſe nego; manſiſſe aſſevero. Quippe *Plinius* jam inde Germaniæ limitem *ad Scaldim* fluvium protendit. Idemque ſimul & *Tacitus* ab uſque *Sequanis* omnem Rheni citeriorem ripam Germanos accoluiſſe tradit. Apud *Cæſarem* ipſi *Rhemi*, Belgica Natio, ultro teſtati ſunt, Belgas pleroſque eſſe ortos à Germanis. Ex Gallia quidem uni *Helvetii*, ex Illyrico veteri *Vindelicia* & *Noricum*, quæ inter Alpes Danubiumque ſitæ ſunt regiones; item *Pannoniæ ſuperioris pars*, extra veteris Germaniæ limites Nomenque cenſitæ fuerunt. Verùm eis oppono quicquid eſt terrarum hodiè *Poloniæ citrà Viſtulam* amnem, *qui terminus olim Germaniæ fuit*; item Germaniæ limites.

BUNONIS.

« Quinque illi populi Rhenum tranſgreſſi, finibus illis, quos occuparunt, Gallos expulerunt, ab iiſque victis & pulſis dicti ſunt Germani, ſumto ab re vocabulo. *Guerra* enim ſeu *Gerra* ut olim Celtis, ita hodiè Gallis ſignificat *bellum*, & Germanis nonnullis *pugnam* aut *tumultum*. Hinc quoque natum videtur vocabulum *Gewehr*, quod omne genus armorum ſignificat: item *eine Wehre*, id eſt, gladius [a]. Ex illo igitur vocabulo *Guerra* ſeu *Gerra* & *Gerraman* factum eſt *Gerreman* ſeu *Werman*, id eſt, *bellator*. Multa enim vocabula hodiè ſcribuntur per *W*, quæ olim per G ſcribebantur. Gens vero illa nil niſi arma & bella tum ſpirabat: inditumque iis hoc Nomen à Gallis, *Tacito teſte*, ob metum.

HEKELII.

[a] *Andreas Helvigius* in Origg. *Diction. Germanicar.* p. 297 dicit, *Wehre* à *ferro*, ex quo fit enſis, defendi, aut à *quiri*, quæ *Sabinorum* linguâ haſtam ſignificat.

item *Bojohemum*: quarum regionum ſermo apertè genus atque originem incolarum indicat: *Pruſſios* etiam atque *Livones*, quia Germanicâ linguâ utuntur Germaniæ acceſſiſſe illi cenſent: quum antiquitus *Venedi*, Sarmatica gens, incoluerit: ego & hos acceſſiſſe nuper, nego; manſiſſe à multis ſæculis, aio. Quippe *Æſtios*, qui olim totam Livoniam ac Pruſſiam, omnemque ferè dextram ripam Viſtulæ latè patentem occuparunt, diſertiſſimis verbis Germaniæ aſcribit *Tacitus*. Idem auctor, & *Plinius* regiones hodie, *Norvagiam*, *Suediam* ac *Fennos*, & quicquid terrarum Oceano Septemtrionali, Muſcoviæque confiniis ambitur, Germaniæ attribuunt. Quin etiam *Peucini* [b], alio nomine *Baſtarnæ* [c] dicti, à Viſtulæ fontibus olim ad Pontem uſque Euxinum & Iſtri oſtia extenſi, Germani fuerunt, teſtibus iiſdem Scriptoribus. 1

Vetuſtiſſimi Germaniæ termini.

IV. *Vetuſtiſſimi* igitur *Germaniæ termini* fuêre, ab Occaſu *Rhenus* amnis, & Oceanus Germanicus; à Septemtrione *Oceanus Septemtrionalis* ſive *Hyperboreus*; ab Ortu *Granvicus* & *Finnicus ſinus*, *mare Suevicum*, ſive *ſinus Codanus*, *Viſtulæ* amnis & à *fonte ejus linea ad Sarmaticos montes ducta*, qui è Septemtrione in Meridiem ad Danubii uſque ripam protenſi, ubi opidum nunc Hungariæ *Vacia*; dein à Meridie ipſum *Danubii flumen*. Poſteà vero portiones ei ex Gallia ad lævam Rheni ripam, & ex Sarmatia ad ſinum Codanum & dextram Viſtulæ ripam acceſſerunt, ut dictum eſt.

Germaniæ longitudo.

V. *Longitudo* ejus ſumma fuit à Scritofinniæ promontorio, vulgo *Northiin*, quod in Oceanum Septemtrionalem excurrit, ad Danubium uſque mill. Germ. CCCC. *Latitudo* vero maxima à Rheno nunc juxta Baſileam, ad *Amodocam* uſque paludem, quæ in confiniis Ruſſiæ, Lituaniæ ac Podoliæ ſita eſt, mill. Germ. CC.

CAP.

HEKELII.

[b] Πευκινοὶ.

[c] Βαστάρναι, ſive Ἄτμονοι, *Atmoni* atq; Σιδόνες *Sidones*.

REISKII.

1 (a) Germaniæ vocabulum recens & nuper additum fatetur Tacitus in libello de German. ſitu & moribus cap. 2. additque, ita Nationis Nomen non gentis evaluiſſe paulatim, *ut omnes primum a victore ob metum mox a ſeipſis invento nomine Germani vocarentur*. Ergo vetus aliud idque à Celtis inditum videtur; novum hocce primo gentis, poſtea nationis integræ fuit, partim ab hoſtibus, partim ab ipſis auctoribus domi repertum. Nam Gallico & Germanico, tum priſco tum hodierno ſermone, *Guer* & *Gewerr* bellum aut rixam ſignificat; *Mann* virum aut hominem; *Unde Germanos recte viros pugnaces aut bellicoſos dixeris*; à Teutone autem vel Tuiſcone rege aut duce *Teutonicos*, *die Teutſchen*. Hunc verum æternumque Deum auctor dum voluit, & agnitum quidem noſtris majoribus Patrem, Filium Spiritumque S. Lib. I. Germ. antiq. c. 29. rationes attulit infirmas, quæ rem tantam minus conficiunt. Negantur autem hiſtorici, quotquot ex Hebraicis, Græcis aut Romanis originibus Nomen & Genus Germanicum derivant.

(b) Limites porrò Germaniæ pro ſtatu temporum quam variarint, dici breviſſime vix poteſt. Alii certe fuerunt *veteres*, aliique ſunt *novi & adhuc hodierni*: Veteres illi longiſſime in Septemtrionem excurrerant, ut Dania & Suecia comprehenderetur, verſus meridiem Danubio concludebantur: Novi ultra Danubium extenſi, Rhætiam & Vindeliciam complexi per Alpeſtria juga patent, ſed mari Balthico arctius circumſcribuntur. Nec vetus Germania, in quantum Rom. imperio continebatur, iiſdem circumſcripta terminis erat; ne tum quidem cum Francis regibus ſubeſſet. Quid quod fines Germaniæ diverſos in ipſo Germanico imperio deprehendas, nunc productos longius, nunc iterum contractos. Quam hodieque per bellum, quod adhuc incumbit, Gallicum præfixi German. limites mutentur, experientia docet, perque annos id multos docuit.

B U-

(a) Germaniæ nomen novum. (b) Limites variarunt.

CAP. II.

Divisio Veteris Germaniæ I, *ac primum de Vindilis & Ingævonibus.*

I.

Vandalorum nationes fuere Gothi.

GEnera Germanorum *quinque* à Plinio traduntur, *Vindili*, *Ingævones*, *Istavones*, *Hermiones*, & *Peucini*, qui & *Bastarnæ*. *Vindili*, etiam *Vinili*, & *Vandili*, *Vandali*, *Vandalii*, & *Vanduli* Romanis Scriptoribus simul & Græcis dicti sunt. Horum Nationes fuere *Gothones*, qui & *Gotones*, *Gutones*, *Gutthones*, ac *Gythones*, *Gothi*, & *Gotthi* [a] auctoribus dicuntur; nunc Cassubiæ pars ad Vistulæ infimam partem, quæ propriè *Pomerellia* nunc dicitur: ubi nobis natale solum. *Carini* Pomeraniæ pars, in qua opida *Stolpe*, *Colberg*, *Corlin*, *Camin*, *Lemovii*, ea pars Pomeraniæ, in qua *Stetin*, *Usedom*, *Wolgast*, *Gripeswolda*, *Rugii* antiquitus, circa *Rege* flumen Pomeraniæ, & opidum *Regenwolde*, dein in insulam transgressi, qui etiam nunc *Rugia*, vulgo *Rugen* appellatur. *Varini* [b], in Meckelburgensi Ducatu, circa flumen & opidum *Warne*. *Angili* sive *Anglii*, reliqua Meckelburgensis agri pars, ad Lubecam usque [c]. *Eudoses*, *Suardones*, *Nuithones* pars Meckelburgensis agri. Pomeraniæ Marchiæque proxima, *Caviones*, pars Marchiæ, Dannebergensi Comitatui proxima. His contermini *Deuringi*, & *Rappin*. *Longobardi*, in Marchia media, vulgo nunc *Middelmarch*, inter Albim & Viadrum amneis. Circa opida *Grabouw*, *Brandenborgh*, *Berlin*, *Brotzen*. *Semnones*, in portionibus Marchiæ, Misniæ, Lusatiæ, Silesiæ, atque Poloniæ, inter Albim & Wartam amnem in Viadrum defluentem. *Burgundiones*, in partibus Cassubiæ ac Poloniæ, inter Gotones ac Semnones. α

Carini. Lemovii. Rugii. Varini. Anglii. Eudoses. Suardones. Nuithones. Caviones. Deuringi. Longobardi. Semnones. Burgundiones.

Ingævonum populi fuere Chauci.

II. β *Ingævonum populi* fuere isti: γ *Chauci*, qui & *Cauchi*, & *Cauci*; inter Amesiæ Albisque ostia utramque accoluerunt Visurgis ripam supra Bremam usque

BUNONIS.

α (a) *Vandali* fuerunt Germani, quos multi cum Venedis pro una habent gente: quum Venedorum Gens Slavica sit, quos Germanice dicimus *die Wenden*; illos vero *die Wandalier*.

β Rhenanus (b) *Ingævones* dictos putat, quasi Vigewones, à Wych *sinus* & Wonen, quasi *Wichwoner*, *in sinu habitantes* [d]. At Tacitus ita dictos scribit à Manni filio. Omnia vero antiquarum gentium nomina ad originem velle reducere, furoris potius quam ingenii esse videtur.

γ Exigua regio est, quam Cluverius heic & in Germania sua antiqua tribuit *Chaucis* [e]. Qui tamen, ut Tacitus scribit: (c) *Immensum terrarum spatium non tantum tenent, sed & implent: populus inter Germanos nobilissimus; quique magnitudinem suam malit justitia tueri*, &c. Divisi fuerunt, Plinio & Ptolemæo teslibus, in *Majores* & *Minores*. Huic vero collocantur *Chauci Minores* à Frisiis ad Amisiam amnem, usque ad Visurgim: ac inde *Majores* ad Albim usque flumen. Ad Occidentem igitur Chaucorum terminus fuit Oceani pars: à Septemtrionibus terminabantur Albi flumine: ad Meridiem à Frisiis inceperunt, & desierunt in Cattis. Ex his terris *Minores Chauci* tenuerunt, quæ hodiè Frisia Orientalis, Oldenburgensis, Delmenhorstiana, Difholdensis, Hojensis, & pars Mindensis Episcopatus Septemtrionalis. At *Majores Chauci*, haud dubie ex modo virium, quibus illis fuerunt majores, ita dicti, possederunt omnem illum terrarum tractum, qui trans Visurgim est ab Oceano & Albi flumine ad Melibocum & Semanam Sylvam, quæ Germanis *der Hartz*, quibus locis hodie Ducatus Brunswicensis, Luneburgensis & Bremensis.

HEKELII.

[a] Immo & *Polouci*, quos *Ruthenorum* lingua *rapaces* & *spoliatores* interpretatur.

[b] *Plinio* VARRINI.

[c] *Procopius* Lib. 4. *Gothor.* & *Camdenus* in *Britannia* dicunt, ANGILOS, s. Ἀγγίλους esse Gentem, *Britanniam* Insulam inhabitantem.

[d] Seu Sinum Maris accolentes.

[e] Χαύκους s. *Chaycus*, sicuti a *Claudiano* Lib. 1. de Laudib. *Stilic.* v. 225. *Poetice dicuntur*.

REISKII.

1 (d) Alia fuit divisio veteris Germaniæ *pro quinque incolarum generibus, aut gentibus*; alia *pro statu Imperij Rom.* ad Rhenum longius extensi: Illa è Plinio Lib. IV. c. 14. petita copiosius apud auctorem exponitur, ut tamen multis gentibus non parum dubii adhuc inhæreat: Hæc vero Germaniam *primam*

(a) Vandali & Venedi. (b) Ingævones. (c) Chaucorum sedes. (d) Divisio Germ. duplex.

usque opidum; deinde usque Mindam, qua Chattis jungebantur. Qui apud Tacitum *Fosi*: reliquis auctoribus *Saxones* appellantur: horum tota fuit Holsatia ad Cimbricam usque peninsulam. Posteà omnem oram maritimam occuparunt ab Albi ad Rheni usque ostia: unde cum Anglis in Britanniam insulam abierunt. *Cimbri* omnem eam tenuerunt peninsulam, quam nunc antiqui nominis itidem gens incolit Jutæ. *Teutoni* Danicas incoluerunt insulas; quarum maxima vulgo *Zeelandt*, Melæ dicitur *Codanonia*, nempe à gente Teutonorum, qui variantibus dialectis jam tunc dicebantur *Dani*, *Godani* & *Codani*: unde totum hoc mare etiam dicitur *Codanus sinus* eidem Melæ ac Plinio, quod Tacito *Mare Suevicum*, quia utrumque Suevi accoluerunt, ut mox ostendam. Regiones trans dictum mare, quæ nunc sub Norvegiæ ac Suediæ Finniæque maximè nominibus veniunt, immensas Germaniæ insulas esse falso crediderunt veteres, quum verius sint peninsulæ. Harum maximam, quæ Norvegiæ Suediæque regna continet, à proxima gente quidam dixerunt *Scandiam* & *Scandinaviam* [f]: alii à freto, quod est inter Danicas insulas, vulgari vocabulo *Belt*, *Baltiam*: quod vocabulum posteà corruperunt in *Basiliam*. Altera peninsula, vulgo nunc *Finland*, Plinio dicitur *Finingia*. In Scandia populi *Scandii*, sive *Scanii*: vulgo nunc *Scanen*, unde toti peninsulæ nomen. His contermini fuere *Hilleviones* [g], nunc *Halland*. Ultra utrosque incoluerunt *Sitones* [h], nunc *Norvegii*, vulgo *Norige* & *Norge*: quorum terra jam antiquissimis Græcorum autoribus dicta *Nerigon*. Ultra hos sunt *Marchiofinni*, vulgo *Marchfinnen*. His continuantur *Scritofinni*, vulgo *Scritfennen*; extremi versus Septemtriones apud promontorium, *Rutubæ* Plinio, vulgo nunc *Noortkijn*. His proximi sunt versus Orientem *Lappiones*, sive *Lappii*, vulgo *Lappen*: infra hos versus Meridiem sunt *Suiones*, sive *Sueones*, nunc *Suedi*, vulgo *Sweden*. Infra hos *Gutæ* sive *Guti*, quorum regio nunc vulgo *Guthlandt*. Hi falso vulgo appellantur *Gothi*, & regio eorum *Gothia*: quum hi fuerint iidem & *Gothones* ad Vistulæ ostia: ut supra dictum. Sed hic jam est antiquus scriptorum error: unde ridiculæ illæ Jornandi fabulæ de Gothorum origine. Finni Ptolemæo, Tacito dicuntur Fenni, quod nomen hodieque servant, variatis dialectis vulgo *Fennen* & *Finnen* dicti.

Fosi iidem qui Saxones.
Cimbri. Teutoni.
Scandia.
Finingia.
Hilleviones. Sitones. Nerigon. Marchiofinni. Scritofinni. Rutubæ promont. Lappiones. Sueones. Gutæ.

CAP.

sive superiorem, & secundam sive inferiorem continet, utramque in notitia Imper. Rom. satis expositam. Nostra vero, quam Romani barbaram vocarunt, patriæ libertatis studiosissima, *illam divisionem nimium excedit*, & longius patet latiusque. Hinc gentes veteres quas Græci Geographi Romanique commemorant, cum posterioribus & hodiernis populis, horumque sedibus comparare aut conciliare, hoc opus hoc labor est; Unde novi auctores inter sese multum dissident, & à nostro Cluverio hujusque sensu alii dudum recesserunt, hodieque recedunt vel ideo, quod inter Græcos Romanosque non plane conveniat. De singulis Germanorum generibus infra explicabitur: De Chaucis copiosissime in antiqua Germ. Lib. III. c. 46. itemque ex Coneringio & hujus de Helmstadio conjecturis cap. 2. sub finem additur.

BUNONIS.

(a) *Saxones* [i] corrupto vocabulo *Fosos* scribi apud Tacitum, conjectura Cluverius colligit. Verum non exigua illa Fosorum gens Saxonum nomine appellata fuit; sed ad universam illam & magnam Chaucorum gentem nomen Saxonum pertinuit [k]. Transalbinos vero Saxones ejusdem cum Cisalbinis fuisse civitatis, ex simili idiomate, institutis vitæque genere colligitur.

REISKII.

[f] Malè verò *Scanziam*, *Galgaviam* & *Gangaviam*.

[g] S. *Tacito* Hellusii, *Ptolemæo* Æluones, & *Ammiano Marcellino* Heilli.

[h] Quos *Ganipotes* nonnullis vocari *Althamerus* tradit, deque his *Saxonem Grammaticum* scripsisse scribit.

[i] *Cheruscis* conterminos.

[k] *Althamerus* FOSOS *Dietmarsos* esse existimat.

BUNO-

(a) Fosi & Saxones.

Populorum GERMANIAE Inter Rhenum et Albim Descriptio ut inter Cæsaris et Trajani imperia Innotuerunt.

Populorum GERMANIAE Inter Rhenum et Albim Descriptio ut circa I. Cæsaris ævum Innotuerunt

Occidens

Septentrio

Meridies

LAGNUS SINUS

SAXONES qui Tacito FOSI

VARINI

CAVIONES

DEURINGI

LANGOBARDI

CHERUSCI

ANGRIVARII

AMSIBARII qui et AMSIVARII

CHAMAVI

DULGIBINI

CHATTI qui CHASSI CATTI

HERMUNDURI

SUEVI

ANGLI

THEURINGI

LUGIOMARI

CHI

CHAUCI

FRISII

BRUCTERI

TUBANTES

MENAPII

SIGAMBRI

EBURONES

SEGNICONDRUSTI

UBII

TREVERI

VANGIONES

NEMETES

SEDUSII

HARUDES

NARISCI

MEDIOMATRICI

MARCOMANNI

VINDELICIA

SEQUANI

RAURACI

TUNGRI

SUNICI

TENCTERI

USIPII

MARSI

MATTIACI

Amisia

Rhenus

Visurgis

Albis fl.

Mosella fl.

Danubius fluv.

Semana silva

Bacenis Silva

Hercynius Mons

Taunus Mons

Brigantinus lacus

Millia Passuum

The Letters C.C. mark ye cavitys of ye Mountains from whence the Wind proceeds

p. 181.

CATARACTA AB MONTE EOLO ITALIÆ

A Cataract of Air in Mount Æolus in Italy

C.C. Montium cavernæ, ventum eliuntes

CASIUM

A Cataract in the Dutchy of Spoletto in Italy.

CATADUPA VELINIA in Ducatu Spoletino

Picdelutis

Pons Regulatorius

Via Valeria Pons

Catadupa Velini

Mons

The Cataract of the Rhine att Scafhausen in Switzerland

Cataracta Rheni ad Scaphusiam in Helvetiæ p. 119.

F G H A E

Waterfall so called

Rhenus Fluv.

MAR p. 302 A Map of Scylla & Charibdis betwixt Sicily & Italy

TABULA Freti Siculi CHARIBDIS et SCYLLÆ Aliorumq; Rerum rationem explicans

MARE TYRRENUM sive SICULUM

Ex Maris Siculi tabulâ inter cætera in chartis Italiæ

Messana

Ætna

Mons Ætna

Sinus Cajetanus

MARE MEDITERRANEUM

Rhegium

CALABRIÆ

CATARACTA Hydrotechnica inter PADUAM et VENETIAS. p. 178

An Artificial Cataract betwixt Padua & Venice

The Cataract of the Rhine att Coblentz in Switzerland p. 117.

Cataracta Rheni ad Confluentiam in Helvetiæ

Tremaga

Radelburg

Rhenus fluvius

Mosella

Rhenus

CAP. III.

De Iſtævonibus, Hermionibus, atque Baſtarnis; item Suevia, & veterum Germanorum habitationibus.

I.

JAm vero Rheno proximi erant *Iſtævones*: horum nationes fuere *Friſii*, *Bructeri*, *Angrivarii*, *Chamavi*, *Anſibarii*, *Dulgibini*, *Chaſſuarii*, *Marſi*, *Tubantes*, *Marſaci*, *Sicambri*, *Ubii*, & qui in horum poſteà agros ſucceſſerunt, *Uſipii*, *Tenſteri*, *Fuhones*, *Mattiaci*; prætereaque antiquiſſimis temporibus *Marcomanni*, *Harudes* & *Seduſii*: qui tres populi poſtmodum in Bojohæmo inter Hermiones ſedes locarunt. Ex his omnibus *Friſii*, *Marſaci* & *Bructeri* quo ſitu fuerint, jam ante in XVII inferioris Germaniæ Provinciarum deſcriptione dictum eſt. Sed *Bructeri* [a] poſteà inter ſuperiorem Luppiæ amnis partem & Agrippinenſem Coloniam coluerunt. *Marſi*, antequam *Druſiana* foſſa, quæ eſt in Gelria, inter Arnhemum & Dusburgium, facta eſt, ſuperiorem Velaviam & Zutphanienſis Comitatus partem, quà opida ſunt *Dotechum*, *Grolle* & *Bredefort*, incoluerunt. Foſſa autem facta, pars eorum intra Rheni divortia incluſi novum vocabulum *Marſacorum*, ſive *Marſattorum*, aſſumſerunt; de quibus ſuprà: pars autem veteri nomine ſervato in interiora conceſſerunt, inter Amiſiam & Luppiam amneis, opidumque *Dulmen*. *Angrivarii*, Bructeris proximi, primum inter Amiſiam & Viſurgim amneis, qua eſt opidum *Minden*, coluerunt: *Chamavi* [b] vero, ſupra hos inter Amiſiam & Loam flumen, quod Amiſiæ paulo ſupra Emdam miſcetur. Poſtea verò utraque gens Bructeris expulſis agros eorum occuparunt: Chamavi verſus Occidentem; Angrivarii verſus Septemtriones. Hinc *Dulgibini* [c] tenuerunt inter opidum Paterbornam & Viſurgim, qua *Flotow* ei opidum appoſitum. In his *Quintilius Varus*, cum tribus legionibus, cæſus ab Arminio Cheruſcorum duce, inter opida *Dietmelle* & *Horn*. His proximi verſus Meridiem fuere *Chaſſuarii*, qui & *Chattuarii* [d], inter Paterbornam & Viſurgim, qua ei opidum *Huxter* impoſitum; pars quondam fuere Chattorum [e]. At *Anſibarii* tenuerunt inter Viſurgim & lacum *Dommel*, apud quem opidum *Diepholt*. *Tubantum* varia ſemper fuit ſedes, ad ſuperiorem Amiſiæ partem. *Sicambri* Rheni ripam tenuerunt à Colonia Agrippinenſi ad Rheni uſque divortium; ab Oriente vero uſque ad Chattos, circa fontes Luppiæ, & opidum *Medebach*; poſtea à Tiberio in Galliam tranſportati, ubi inter Moſam & Rhenum *Gugerni* dicti: horum agri portiones deinde tenuerunt in Rheni ripâ *Uſipii*, ſive *Uſipetes* & *Tenſteri* [f]: hi apud Coloniam, illi ad Rheni divortia. *Ubii* in Germaniâ Rheni Mœnique dextras ripas tenuere, ad Coloniam uſque, ab Oriente Chattis contermini.

Iſtævones.

Friſii, Marſaci, Bructeri.

Marſi.

Foſſa Druſiana.

Angrivarii.

Chamavi.

Dulgibini.

Caſſuarii ſive Chattuarii.

Anſibarii.

Sicambri.

Gugerni.

Uſipii.

Tenſteri.

Ubii.

BUNONIS.

a *Foſſa* illa *Druſiana* VIII millia paſſuum inter vicum Iſeloort & opidum *Doesburg*, à Druſo acta eſt; ut Claſſem hac cum exercitu ex ſuperiori Rheni parte in lacum Flevum & Oceanum deduceret, Friſios petiturus & Chaucos. Sunt autem tres Rheni alvei, *Iſala*, *Vabalis*, & *medius Rhenus*. [g]

HEKELII.

[a] Sive *Brockmerlandii*, ut ſcribit *Cornelius Kempius*, l. ut alii volunt, *Boructuarii*.

[b] Quos *Ptolemæus Camanos*, & *Auſonius* in *Moſella* v. 434. *Camaves* vocat.

[c] Quos *Althamerus Dulgumnios*, Δυλγυμνίους, *Ptolemæi* eſſe exiſtimat.

[d] Atque *Chaſuarii*.

[e] Quapropter *Althamerus* eos *Thuringos* falſo putat.

[f] Qui *Plutarcho* in Vitâ *Julii* TENTERIDES & *Ptolemæo* TINGRI ſunt.

[g] *Iſalam* autem aquas ſuas olim non commiſcuiſſe

Juhones. Mattiaci. contermini. Horum agros Chattorum poſtea partes, occuparunt *Juhones* & *β Mattiaci*. Horum fuit ſuperior ripa & Naſſovienſis Comitatus, cum Wet teravia & Haſſiæ parte, qua *Marpurgium* nunc eſt, quondam *Mattium* dictum [b], unde genti nomen; illi inferiora tenuere, cum Weſterwaldia. *Marco*

Marcomanni. Sedusii. *manni*, antequam cum Seduſiis & Harudibus in Bojohæmum migrarent, fines habuere inter Rhenum, Danubium, Cocharum & Nicrum amneis. *Seduſii* [i] inter Cocharum, Nicrum, Rhenum & Mœnum: proximi his fuere *Ha*

Harudes. Allemanni. *rudes*, ad lineam à fonte Mœni ad Danubium uſque & opidum Ingolſtadium ductam. *Allemanni* Gallorum fuere colluvies, ſub Cæſare Auguſto, quum Maroboduus Marcomannos, Seduſioſque & Harudes in Bojohæmum deduceret, in horum fineis inter Danubium, Rhenum ac Mœnum tranſgreſſi: unde nomen.

Hermiones. Cherusci. Chatti. II. *Hermiones* verſus Meridiem ad Danubii uſque ripam incoluerunt: in his populi fuere iſti: *Cheruſci*, *Chatti*, *Hermunduri*, *Nariſci*, *Marcomanni*, *Quadi*, *Oſi*, *Gothini*, *Lugii*, *Burii*, *Marſigni*. *γ Cheruſcorum* agros nunc tenent Brunſwicenſes, ac Luneburgenſes: *Chattorum* Haſſi & Thuringi. *δ Hermunduri*, ab

Hermunduri. initio inter Salam & Albim & Bojohæmum incoluere Voitlandiam, & Miſniæ Saxoniæque ſuperioris parteis; deinde quum Harudes cum Marcomannis ac Seduſiis in Bojohæmum tranſgreſſi, Harudum porro agros illi occuparunt ad

Suevi. Nariſci. Danubium uſque. Hi poſtea proprie *Suevi* dicti ſunt. *Nariſci* tenuerunt inter Bojohæmi Occidentale latus & Danubium, lineamque à Mœni fontibus

Arnalauſi. ad opidum Ingolſtadium ductam, poſtmodum *Arnalauſi* dicti: *Marcomanni*,

Marcomanni. Seduſii. Harudes. *Seduſii* atque *Harudes*, Maroboduo duce, à Rheno in Bojohæmum tranſgreſſi ſunt: ubi tamen Seduſiorum Harudumque nomina obſcurata vel prorſus ex-

Quadi. ſtincta. *Quadi* antiquitus inter Bojohæmum, Danubium & Marum flumen incoluerunt; poſtea vero nomen eorum ad Sarmatica uſque juga, quæ ſunt in Hungaria, inter duo celebria quondam opida, *Erlam* & *Vaciam*, protenſum

Oſi. fuit. *Oſi* Moraviæ ac Sileſiæ parteis coluere, inter opida *Oſtram* & *Oſwiecziim*;

Gothini. quorum hoc Viſtulæ, illud Maro impoſitum. Infra hos fuere *Gothini*, itidem Sileſiæ partem inter Mari Vartæque fluminum fonteis colentes. Hinc

Lugii. *Lugii*, magna gens inter Vartam & Viſtulam, Poloniæ partem tenuere, ad opidum uſque *Uladiſlaum* Viſtulæ appoſitum. His contermini verſus Occi-

Burii. Marſigni. dentem *Burii* [k], inter Vartam & Viadrum; his *Marſigni* inter Viadrum & Bojohæmum: utrique finitimi Semnonibus ſupra dictis.

Baſtarnæ ſive Peucini. Peuce inſula. III. *Baſtarnas* quondam à Viſtulæ dextrâ ripâ ad oſtia uſque Iſtri incoluiſſe, ſuprà dictum eſt. Ipſos quoque oſtiorum inſulas tenuiſſe, quarum maxima dicebatur *Peuce* [l], nomen eorum alterum *Peucini* indicat.

IV. *Æſtii*,

iſſe *Rheno*, ex *Ortelio* multiſque *Tab. Geograph.* eſt diſcendum; cùm Fontem & Nomen adhuc habeat in Regione *Weſtfaliæ* inter *Schecrenbeck* & *Ranſzdorp* Opida, quà deſcendens verſus *Dotechemum*, dictum *Duisburgum* alluit, rectaque oceanum petit.

BUNONIS.

β In Martiacis *Curtius Rufus* argenti venas aperuit.

γ Cheruſci non tenuerunt agros Brunſwicenſes & Luneburgenſes; verum ſedes ſuas habuerunt iis in partibus, ubi hodie eſt [m] Thuringia & Voglandia, ad Albim uſque, Marcomannorum vicini.

δ Hermunduri Taciti ætate ad Danubium ab Egræ fontibus, cis Hercinium ſaltum, fines ſuos extenderunt. Haſdemque ſedes tenuerunt M. Aurelii Imperatoris ætate. At Diocletiano imperante Septemtrionem verſus in mediterranea Germaniæ ceſſerunt, ac videntur occupaſſe Cheruſcorum ſedes, qui jam pridem dulce otium amplexi, adeoque ſpretis armis recte uti neſciebant.

HEKELII.

[b] *Nominis enim alluſio adeo non diſſona eſt.*

[i] *Ptolemæo* forte *Sudini.*

[k] Quos *Chriſtophorus Pyramius* etiam *Sileſios* eſſe cenſet.

[l] Quam ob formam triangularem *Euſtathius* commendat.

[m] Ex mente *Ortelii* Comitatus Manſfeldenſis.

REISKII.

1 (a) Ita quinque Germanorum genera è Plinio petita finem capiunt: Unde nomen ſingula ſuſcepe-

(a) Germanorum genera.

CODANUS

Insula. in qua sedes
deæ Herthæ. id est
Terræ matris.

SINUS quod et MARE

SAXONES

Treva Marionis alterum

ANGLI Lavilburgum

VARINI

EUDOSES

CHAUCI.

RUGII

Rugium

GUTONES GOTHONES et GOTHI

SVARDONES

CAVIONES

DEURINGI qui et THORINGI

NUITONES

CHERUSCI

Leusina

SVEVIA quæ cis Codanum fuit sinum antiqua descriptio Autore Phil. CLVVERIO.

Viri dd. inum SIDINI

CARINI

LANGOBARDI

Trophæum Drusi

Mesovium

Butorigum

BURGUNDIONES

VENEDI Sarmatæ

Calisia

Burchurg

SEMNONES

Meliboc mons et Semana silva

CHATTI

BURII

LUGII qui et LYGII et item LOGIONES

Catellum Cattorum

Erfurdum Calegia

DURI

Hercinij montes

Albis fons

MARSINGI

PEUCINI qui et

OSI

Sarrodunum

Marobodunum

BOIOHÆMUM Cujus incolæ MARCOMANNI

NARISCI qui et NARISTI et ARMALAUSI

GOTHINI et VOTINI et GOTHAUNI

THUNNI et GOTHAUNI

BASTARNÆ

ALEMANNI

Eburum

Eburo dunum

Carpates mons

Hercinij Saltus

Celemantia

Mediolanum

SARMATÆ VAGI, sive IAZYGES et METANASTÆ

Pathissus fl.

Vindobona

Carnuntum

NORICUM

VINDELICIA,

Millia passuum

Brigetio

PANNONIA

DACIÆ pars

IV. *Æstii*, quos Livoniam Prussiamque inhabitasse, supra dixi, cui quinque generum asscribendi sint, dubito: quum ab Rheno quondam in has sedes inter Ingævones Bastarnasque profecti fuerint. Distinguebantur in *Hirros*, atque *Scyros* sive *Sceros*: hi Prussiam, illi Livoniam habuere. Æstii. Hirri. Scyri.

V. Cæterum, *Suevia* antiquissimis temporibus erat, quicquid ab Occidente Bojohæmicis montibus, Salâ, Albi, & Travâ amnibus, sinu Codano, ac mox mari Germanico; à Septemtrionibus mari glaciali; ab Oriente sinu Albo, lacu Albo, sinu Botnico, mari Codano, & Vistula Maroque; à Meridie Danubio includebatur. Quod spatium Suevi incoluerunt, in nationes supra memoratas distincti. Eorum antiquissimi nobilissimique e *Semnones* fuere, utram que laté accolentes ripam *Viadri*, qui amnis antea *Suevus* dictus: unde genti nomen, & à gente postea mari cognomen *Suevico*, vulgo nunc *die Oost-Zee*. Sed posterioribus seculis Suevi propriè habiti sunt, ceu peculiari nomine Suevorum pars, *Hermunduri*: quorum nunc etiam posteritas durat in regione, quæ vulgò dicitur *Schwaben*. Suevia. Semnones.

VI. *Nullas*, inquit Tacitus, *Germanorum populis urbeis habitari, satis notum est: ne quidem pati inter se junctas sedes. Colunt discreti ac diversi, ut fons, ut campus, ut nemus placuit.* ζ Priscorum Germanorum habitationes.

CAP.

-int, non liquet, nisi Tacitum sequaris, & à primo Manno, hujusque tribus pluribusve filiis gentes enatas integras & appellatas dixeris: cum Annio Viterbiensi ed commenta ruere inconsultum erit. Consultius videtur (a) *Vandalos* vocari à crebris migrationibus, quasi *Wandeler*: *Ingævones* ab internis habitationibus quasi *Ingwohner*: *Isthævones* ab externis & occasui propioribus, quasi *Westwohner*: *Herniones* quasi *Herwohner*. *Peucini* à *Peuce* quadam Istri insula. Bastarnæ itidem ad Germanas origines à Strabone Lib. VII reducti. Sed neque ab his derivationibus omne dubium abest. Extra dubitationem id pono, *Vandalos* tot factis in Galliam, Hispaniam, Africamque migrationibus non amplius superesse, nisi *quod regni Suecie Danieque, Duces item Pomerani ac Meclenburgici* eosdem in titulis admittant, tanquam mari olim Balthico vicinos. Vandalis & terra & appellatione proximos ut Vinedos, Venedos & Vindelos rear, testimonio veterum & permutato utriusque gentis nomine inducor. Plura, quæ de generibus Plinianis & populis, horumque sedibus in promtu sunt, prætermittere cogor. De (b) Chaucis, utrisque Cheruscis, itidem & Saxonibus Albinum, Conringium, & utrumque Meibomium conferat, cui lubet: De Suevis autem Cluverium nostrum Germaniæ antiqu. Lib. III. c. 24. Res (c) Cheruscorum cum Arminio gestæ, antiqua Taciti de situ horum, Strabonis & Ptolemæi testimonia non patiuntur, ut in Misniam, Thuringiam & Voigtlandiam eas conjicias. De habitationibus Germanorum veteribus, varia per agros muratos migratione, communique per pagos divisione Conringius, Freherus, uterque Meibomius, nec non ipse Cluverius legatur Lib. I. German. c. 13.

BUNONIS.

a (d) *Semnones* [n] vicini fuerunt Cheruscis, ut qui arma potuerunt conjungere cum Cheruscis adversus Maroboduum Marcomannorum regem, à quo defecerant. Semnones igitur partem Electoratus Saxonici, Marchiæ Brandenburgensis, Lusatiæ & Silesiæ tenuerunt. *Cherusci* vero Thuringiam ad Albim usque & Voigdlandiam incoluerunt, quorum Dux Arminius adversus vicinum Maroboduum bellum gessit. De (e) *Francorum*, nobilissima Germaniæ gente, nonnihil heic dicendum videtur. Gallieni, Claudii & Probi Imperatorum Romanorum temporibus innotuerunt primum Franci: & ex eo tempore perpetuum cum Romanis gesserunt bellum, donec omni potirentur Gallia [o]. Francos istos Germanos fuisse, certissimum est. Quod vero à Geographis antiquis nomen eorum non memoratur, inde colligitur, ab ipsa gente illud postea assumptum esse, quum antea aliter fuissent appellati. Fuit autem Francorum natio Rheni accola gens, D. Hieronymo teste, *non tam lata, quam valida, inter Alemannos & Saxones* collocata: quæ loca incoluerunt Catti, quos fortes & bellicosos his suis sedibus ab aliis pulsos non legimus. Catti igitur sunt, qui eo nomine voluerunt appellari, dicque *Franci*, id est, *liberi*, & *libertatis propugnatores*. Adhuc hodie Germanis in usu est formula; *Recht Franck und Frey*.

ζ Priscorum Germanorum mores omnium optimè descripsit Corn. Tacitus libr. de Germ. [p]

HEKELII.

[n] Quos *Ptolemæus* etiam fecit *Italiæ* Populos.

[o] *Socrates Scholasticus* & *Sozomen.* dicunt, *Constantini M.* tempore eos in *Galliam* irrupisse.

[p] Quem *Matthias Berneggerus* Quæstionibus Miscellaneis vere doctis, iisque Anno 1640. *Francofurti* in 8 editis, & G. *Casp. Kirchmaier* Commentario non inutili *Wittch.* Anno ejusd. Sec. LXIV. in 8. exc. probe illustrarunt. Leg. & *Joan. Barclaii* Icon Animorum Cap. v. p. 147. seqq. Edition. *Dresd.* quæ operâ nostrâ cum Notis *Buchnerianis* Aº LXXX. in 8. prodiit.

BUNO.

(a) Vandali. (b) Chauci. (c) Cherusci. (d) Semnones. (e) Franci.

CAP. IV.

De Vindelicia & Norico.

I.

ANtequam hodierna Germania explicetur, terrarum inter Alpes & Danubium primum exponenda erit antiquitas; nam hæ jam circa Annum Domini CCC ab Allemannis, Marcomannis ac Quadis occupari cœperunt, perpetuoque in hunc usque diem ab iisdem nationibus possessæ sunt. Unde etiam parteis factæ Germanici imperii. Inter Rhenum igitur, sive quem Rhenus transit, lacum Brigantinum, & Lichum amnem, *Rhætos*: inter Lichum & Ænum *Vindelicos*: inter hos & Cethium montem, qui ad Viennam desinit, in Danubii ripa, *Noricos* ponit Ptolemæus; sed falso: ut ex Strabonis Plinii*que* patet Geographia, simulque situ regionum. Namque *Rhæti* Alpes tantum incoluere, & earum valles, à Septemtrione ad lacum usque Brigantinum. Sub Alpibus ad Danubium usque fuere inter dictum lacum & Ænum flumen *Vindelici* [a]. Hinc ad Cethium usque montem *Norici*: quorum hi etiam ipsas Alpeis tenuerunt apud Fori Julii regionem. 1

Rhæti.

Vindelici.

Norici.

II. Nomen habuerunt à *Norcia* [b], urbe supra Aquilejam sita. Reliqua opida clara fuere ista: *Ovilia*, *Wels* nunc; in Danubii ripa. *Vindoniana*, quod corrupte [c] *Vindobona*, & apud Ptolemæum corruptiùs *Juliobona*, vulgo nunc *Wien*; Lauriacum, nunc *Lorck*.

Nomen Noricorum.

III. *Vindelicorum caput* fuit *Damasia* [d], quæ postea colonia Augusti Cæsaris auspiciis deducta *Augusta Vindelicorum* dicta est. Cætera loca maxime celebria fuere: *Juvavium* [e], sive *Colonia Jovavia*, vulgo nunc *Saltzburg*; Dein *Reginum*, sive *Regina castra* [f], vulgo nunc *Regensburg*; nomine à flumine *Regino*, vulgo nunc *Regen*, olim tracto. Hinc *Batava castra* [g], vulgo *Passau*: & prope hoc opidum, apud Danubii Ænique confluenteis, *Bojodurum*; quod nomen accepit à Bojorum trajectu, qui à Marcomannis è Bojohæmo pulsi in has oras transmigrarunt, quas etiam nunc eorum posteri tenent, nomine nunc vitiato, *Bavari*: superioribus seculis *Bojoarii*, & *Bojuvarii* dicti. Reliqua opida fuere; Abusena, *Abensperg*: Guntia, *Guntzperg*: Campodunum, *Kempten*: Abudiacum, *Fuessen*; Isinisca, *Munchen*. a

Vindelicorum caput Damasia.

CAP.

BUNONIS.

a *Bojorum* gens, quam Marboduus Marcomannorum Rex Bojohæmia expulit, testibus auctoribus multis, Gallica fuit: Bojoarii igitur, sive *Bavari*, qui hodiè appellantur, quum Germani sint, quod ex idiomate colligitur; Bojorum illorum nepotes esse non possunt. Bojoarii vero videntur dicti, à Bojorum sedibus, quas occuparunt. Sicut hodie Venedi, qui Bohemiam incolunt, Bohemi appellantur, qui tamen a Bojis illis non sunt protecti.

HEKELII.

[a] Qui *Licatii* seu *Lechrainer* vulgo appellantur.

[b] *Noreja* PLINIO *Tauriscorum*, qui Populi *Pannoniæ*. Opidum est, ubi, ut *Strabo* Lib. v. *Geograph.* p. 390. scribit, Aurum purgatur, & Commodæ Ferri fecturæ sunt. Heic *Cn. Carbo* inani Conatu cum *Cimbris* quoque conflixit.

[c] Ab *Antonino*.

[d] Arx *Lycatiorum*.

[e] S. *Juvavia*.

[f] S. *Reginoburgum*.

[g] S. *Patavium*.

REISKII.

1 (a) Vindelicia & Vindelici ab Vinda Lycoque fluviis, quos accolebant, nomen quin susceperint, nemo dubitabit, nisi qui antiquitatum omnium expers: Unde suam ducant originem, docet Polybius Lib. II. qui Alpinas gentes à Transalpinis, non genere sed loco differre scribit. Ergo Vindelici cum Noricis ad Alpem Celticam revocabuntur, & varias Bojorum migrationes, sedemque in Germania & Italia toties mutatam faciliores aut verosimiliores efficient, quas Græci & Romani historici prodiderunt. Utramque vero regionem Rom. imperio subjectam documenta, quæ adhuc extant, publica, & numi etiam cusi, Notitia item Imperii vetus & præfectura Illyrici occidentalis, nec non Velserus in Commentario rerum Augustanarum, & Tschudus in Alpina Rhætia perspicue commonstrant.

(a) Vindelici.

BUNO-

32 32 33 34 35 Septentrio 36 37 38 39 40

CHASSI
MATTIACI
GER MA NIA
HERMUNDURI
MARCOMANNI
BOIOHÆMUM
Marobodum
Cujus incolæ
Albis fl.
Parienna
Viadus fl.
Eburum
QUA DI
Eburodunum
Medoslanium
Colemantia
Casurgis
Regnum Regina castra
Regnum fl.
Dambius amnis
Carnuntum
Vetrinum
Germaniæ imperii
DELICIA Boii
Batavia Castra
Lentia
Ovilia
Ad Lauriacum
Frigidum
Vindobona
Vindomana
Leg. X.
Carnuntum leg. XIV.
Gerula
PAN=
Scrabantia
inlia
Solicinum
Ara Flaviæ
Colles mons Rostrum Noricum
Brigobanna
Iuliomagus
Boii
Redintum
Claudia
Artobriga
Tarnantonodurum
Iuravum
Iuravia
Lacus Felix
Ernolatia
Gabromagus
Tarturissa
Viscella
Noreia
BOIORUM deserta
Sabaria Colonia
Arbor Felix
Brigantium
Lycus fl.
Veldidena
RICUM
Solva
Teurnia
Virunum
Murce
Radstadium
NONIA
Drau fl.
Patavio
Aquileia
Forum Iulii
Tergeste
Tarsatica
Sinus Adriaticus
Istri
Parentium
Pola
Celeia
Ptuj
Sisseck
Sirmium
Mursa
Essek
Cibalis
Petrovaradin
Belgrad
Singidunum
Semendria
Viminacium
Kostolac
Ram
Orsova
Turnu Severin
Drobeta
Kladovo
Tekija
Golubac
Ram
Smederevo
Pozarevac
Ostrovo

CAP. V.

De fluviis, silvis ac montibus Germaniæ. 1

I.

CElebriores Germaniæ fluvii, iidemque navigiorum capaces, sunt; Oceânum petentes: α *Rhenus*, secundus claritudine Europæ: qui lacum Brigantinum, vulgo *der Boden-See*, transiens, recipit *Nicrum*, vulgo *der Necker*; & *Mœnum*, vulgo *der Meyn*, *Luppiamque*, vulgo *die Lippe*. Hinc β *Amisius* sive *Amisia*, vulgo *die Ems*: *Visurgis*, *die Weser*, superiore sui parte *die Werre*. Inferior γ *Albis* nunc vulgo *die Elbe*, *Salam*, vulgo *die Sale*, unà secum devehit. In

Fluvii Germaniæ.

BUNONIS.

α (a) *Rhenus* ex summis illis Alpium jugis, quibus Gothardi & Adulæ nomen est, oritur, è duobus fontibus, quorum alter *Anterior*, vulgo accolis *der vordere Rhynn*, alter *Posterior*, *der hindere Rhynn*, pronatans [*a*] in sinistro latere, præter multos amnes Confluenteis, vulgo *Coblentz*, etiam recipit (b) *Mosellam*; Ad munimentum Schenkii in duos primum dividitur alveos, quorum sinister *Vabales* [*b*] vocatur, vulgo *de Wale*, Noviomagum, Tiliam, Bomeliam, Geldriæ opida præterlapsus, perfert nunc nomen illud ad arcem usque *Lœvenstein*; juxta hanc ortus à vico *Bocboven*, manibus quondam mortalium gesta, aquas pariter Mosæ in Vahalis flumen invexit nomen. In dextra hac ripa à Lœvensteinio visitur *Herichemium*. Non heic tamen, sed ad *Geroflitium*, ubi fuerunt Mosæ & Vahalis confluentes. Ex dextro ejusdem Rheni alveo, per *Fossam Drusianam*, quæ vico *Iseloort* ad opidum *Doesburg*, deducta pars Rheni in *Isalam* fluvium derivata est. Ex tertio, medio & antiquo Rheni alveo, Civilis novum fecit, in quem Rhenum deduxit, qui nunc *Lecca*, vulgo accolis *die Lecke*, vocatur [*c*]. Ita Rheni aquis alio derivatis, earumque violentia adempta, antiquum ejus ostium arenarum tumulis obstructum est, quod fuit haud procul Leidâ urbe inter maritimos vicos *Catwych* & *Hartwych*. In dextro suo latere Rhenus (c) *Nicrum* recipit ad Manhemium: (d) *Mœnum* ad Moguntiacum: cui se ad Werthemum jungit (e) *Tubaris*; & (f) *Luppiam* ad Vesaliam inferiorem. [*d*]

β (g) *Amisia* [*e*] in Riethbergensis Comitatus & Paderbornensis Episcopatus colliminio, haud longe ab ipsâ Paderborna ortus, infra Embdam Frisiæ Orientalis metropolin ad opidum Groningensis Dominii *Delfzyel* mari Germanico miscetur. Ad Myndam Brunsvicensis Ducatus opidum (h) *Vierra* & (i) *Fulda* confluunt; ac duo ista flumina inde vulgo appellantur uno nomine, *die Weser*, id est, *Aquæ* seu *Flumina*. Infra Ducatum Bremensem ad *Detsthede* in Oceanum fluvius ille sese exonerat.

γ (k) *Albis* [*f*] in valle montis Gigantei, vulgo *der Riesenberg*; qui est in limitibus Bohemiæ & Silesiæ [*g*], nascitur; accolæ vallem vulgo vocant vallem Diaboli, *den Teufelsgrund*; ac XVI milliaribus infra Hamburgum vastissimo ostio in mare Germanicum se effundit. *Albi* miscetur (l) *Sala* ad Calbam: ad Werbenam (m) *Havela*, (n) *Spreva*, (o) *Nissus Silesius*, *die Neisse in Schlesien*, ad Schurgastum: & (p) *Multavia*, *die Moldau*, ad Melnicum.

HEKELII.

[*a*] Undè & *Virgilio* Lib. VIII. *Æneid.* v. 727. non inepte *Bicornis Rhenus* dicitur. Et reprehenduntur hôc Epithetô omnes ii, qui plura, quam duo, Ostia illi tribuunt.

[*b*] I. *Vabalis*, C. Tacito, & *Walis* Cæsari.

[*c*] Alioquin tres *Rheni* Alveos studiose descripsit *Cluverius* nostter singulari Commentario, quem *Lugd. Batav.* Anno MDCXI in 4 f. vidimus excusum.

[*d*] Per hunc Fluvium nobilissimum à *Francofurto* usque ad Oceanum *Germanicum*, ubi exonerat, merces innumeræ & vina quotidie feruntur.

[*e*] Et Ptolemæo Ἀμασὶς, *Amusus*; Straboni vero Ἀμασία, *Amasia*.

[*f*] A nonnullis ex *Latinis* ALBIA barbare dictus.

[*g*] Ex undecim Fontibus simul conflatis; unde & *Germanis Elbe*, qs. *Elve*, I. *Elfe*, à numero nempe dictus videtur.

REISKII.

1 Juga (q) montana & montes ipsi sunt hydrophylacia sive subterranea quædam aquarum receptacula, unde fontes scaturiginem, ex iisque flumina, fluvii & amnes fluxum suum inchoant, continuant: *Alpes* nimirum Helveticæ, unde Rhenus cum cataracta prope Schaaffhusium vehementissima, nec miltis cum lacu Bodamico aquis prolabitur: *Jugum Hercynium* ab Alpibus cœptum, & per brachia quasi Alpina in medio Germaniæ flexuosis ambagibus procurrens, ut Sudetes Silesiæ cum Giganteo monte (*Riesengebirge*) Bohemicos, in iisque Piniferum, Bructerum Harzicosque contineat, Carpathicos vero tangat. Unde (r) *Sylvam Hercyniam* Romanis Græcisque auctoribus decantatam non miraberis, quod tam longe lateque cum jugo illo pateat, & Harzicam quoque nobis proximam comprehendat. Hinc ergo *Danubius* rapidissimo cursu, multis insulis, & multa fluviorum versus orientem procurrentium conjunctione insignior: *Werraba* aut Werre à primo apud Thuringos fonte, post hujus & Fuldæ confluentes Wesera vel Wisera, unde Latini Græcique nominis Visurgis ratio: *Albis Elff* appellatione fluviis communi, duabus phialis seu lacubus Sudetum & decursu longo nobilis. Sed quinam

(a) Rhenus. (b) Mosella. (c) Nicrus. (d) Mœnus. (e) Tubaris. (f) Luppia. (g) Amisia. (h) Vierra. (i) Fulda. (k) Albis. (l) Sala. (m) Havela. (n) Spreva. (o) Nissus Silesius. (p) Multavia. (q) Montes Germ. (r) Sylvæ Hercyn.

In ſinum Codanum ſeſe effundunt; *Chaluſus*, ſive ♁ *Trava*, vulgo *die Trave* & *Viadrus* [b], antea *Suevus*, & Plinio *Guttalus* dictus, vulgo nunc *die Oder*: *Viſtula* ſive *Viſtillus*, *die Weixel*. At ♇ *Danubius*, vulgo *die Donau*, & *Danubius* omnium Europæ maximus, à dextra ripa ex Vindelicia *Lichum*, vulgo *der Lech*, & *Ænum*, vulgo *der In*, à læva *Navam*, vulgo *die Nabe*, & *Marum*, *die March*, in Pontum Euxinum defert.

Sylvæ. Hercinia. II. *Sylvarum* Romanis monumentis celebratæ ſunt; *Hercinia*, totam ferè olim Germaniam occupans; propriè tamen ſic circum Bojohæmum appellata, vulgo nunc *der Bohaymer Wald*. *Bacenis*, quæ & *Semana*, vulgo nunc in Brunſvicenſi Ducatu *der Hartz*, antiquam Herciniæ memoriam ſervans. *Gabreta*, vulgo *der Dæringer Wald* [i]. *Luna*, inter Moraviam, Poloniam & Hungariam. *Martiana*, ſeu fortè rectius *Hartiana* [k], nunc *der Schwartz Wald*. *Cæſia*, ad dextram Luppiæ amnis ripam, haud procul Veſalia. ♁

Semana. Gabreta. Martiana. Cæſia.

Montes. III. *Montium* nobiliſſimum *jugum Hercinium*, Bojohæmum cingens, qui & *Suditi* [l] montes. Dein *Abnoba*, in Ducatu Wirteburgenſi circa Danubii Nicrique fonteis. *Taunus*, ex adverſo Moguntiaci, vulgo *der Hayrich*. *Rhætica*, ex adverſo Bonnæ, *das Sieben-gebirge*. *Melibocus* in Brunſvicenſi Ducatu, apud Semanam Sylvam, vulgo *der Blocks-berg*. ♁

CAP.

fluvios exhauriet omnes? (a) Mons unus Pinifer duobus ſeſe faſtigiis effert; *altero quidem ſaxeo*, quod caput bubulum à figura vocant; *alteroque lacuſtri*, ubi fontes & phialæ quatuor fluviorum in uno Hydrophylacio latent: Fluvii autem iſti quatuor plagas petunt; Mœnus ſcilicet occidentem, Egra orientem, Nabus meridiem, Sala Septemtrionem, unoque *Mens* vocabulo concluduntur. Vide Conrad. Celtis Epig. Sin præſens ea videas, quæ juvenis perluſtravi, permirabere.

BUNONIS.

♁ (b) *Trava* [m] aliquot milliaribus infra Lubecam mare ſubit Balticum.

♃ (c) *Viadri* fontes ſunt in Sileſiæ & Moraviæ confinibus, haud longe ab opidulo *Oder*; qui (d) *Bobera* ad Croſnam; (e) *Niſſo Luſato* ad Gubenam, atque ad Cultrinum (f) *Vartha* fluminibus receptis aliquot, infra Stetinum in eum aquarum ſinum, qui vulgo vocatur *das groſſe Haff*, diffuſus, duabus celebrioribus faucibus *die Schwiene*, & *die Dievenau*; mari miſcetur Baltico. [n]

☾ (g) *Viſtula* haud longe à Viadri fontibus in Teſchinenſi Ducatu ortus, Cracoviam, Warſaviam, Thorunium, aliaque poſtquam alluit opida, ex dextra ſua ripa partem aquarum per alveum vulgo *Nagot* dictum, Mariæburgo irrigato, in ſinum aquæ dulcis, *das Friſche Haff* invehens, Inſulam Magnam, *das groſſe Werther* efficit; altera Viſtulæ pars ad locum, qui vulgo *das Haupt*, iterum in duos ſcinditur alveos, quorum dexter in eundem aquæ dulcis ſinum influit; ſiniſter vero infra Dantiſcum ad Mundam caſtellum mare ſubit Balticum, inſulamque *Neringam* magna ex parte ambit.

♄ (h) *Danubius* apud Suevos in jugo mediocriter excelſo naſcitur eo tractu, quem Hegoviam appellant: Sexaginta amnibus auctus, ſex oſtiis in Pontum Euxinum effunditur.

♁ *Sylva Ottonis*, *der Odenwald*, ad fines Palatinatus inferioris [o] verſus Franconiam quoque celebris eſt. [p]

♂ *Pinifer Mons*, *der Fichtelberg*, in finibus Palatinatus ſuperioris & Bohemiæ, quatuor effundit flumina, *Mœnum*, *Nabum*, *Egram* & *Salam*.

HEKELII.

[b] A recentioribus ferè omnibus perperam ſic dictus: *Ptolemæo* enim *Viadus*, Γ. ὁ ἐπὶ τὸν Ὦδρον, audit.

[i] S. *Thuringer-Wald*.

[k] Juxta *Friburgum Briſgoviæ*.

[l] S. ut omnia Exemplaria *Latina* habent, *Sudeti*.

[m] S. *Dravenna*, & quidem *Altbamero* & *Rinckaimero*.

[n] Hic Fluvius à *Nigro* falſo vocatur *Suevus*, *Suevus* enim hodie *Spre*, ſeu *Spree*, vocatur, nec in Mare, ſed in *Albim* fluvium, ut notum, ſeſe exonerat.

[o] Prope *Heidelbergam*.

[p] Eſt & celebris Sylva illa non procul à *Meni* Ripâ, ubi *Francofurtum*, *Aſchafenburgum* & *Moguntiam* attingit, quam *olim* & *adhuc Spiſhart* dictam novimus; necnon illa prope *Herbipolim* & *Papebergam*, quæ *Steygar-Wald* vocatur. Notandum autem, quòd *Hercynia* cum diverſis Montibus ab Autoribus ſæpiſſime confundatur.

R 2

(a) Mons Pinifer. (b) Trava. (c) Viadrus. (d) Bobera. (e) Niſſus Luſatus. (f) Vartha. (g) Viſtula. (h) Danubius.

CAP. VI.

De Incolis Germaniæ. 1

I.

DE origine gentis Germanorum, multi, hoc noſtro ſæculo, multa fabulati ſunt, nugatique Germani ſcriptores. Antiquus juxta, & gravis Origo Germanorum. n primis auctor Romanus Tacitus, in libro quem de hac gente conſcripſit: *elebrant* (inquit) *carminibus antiquis (quod unum apud illos memoriæ & annalium genus eſt) Tuitonem Deum, terra editum, & filium Mannum, originem gentis nditoreſque.* Mannus hic erat Adam, *Theut* vero ſive *Tuit*, ipſe *Deus* rerum mnium auctor; qui è terra condidit formavitque primum hominem, Gerhanis *Mann*, Hebræis *Adam*, dictum. Ab hujus igitur *Theut* nomine tota gens ibi nomen adſcivit, *Theutiſci*, ſive, variante Dialecto, à *Tuit*, *Tuitiſci*, vulgo *ie Teutiſche* & *Duytſche*. Unam eandemque linguam antiquiſſimis temporibus uiſſe per univerſam Hiſpaniam, Galliam, Britannicas Inſulas, Germaniam & llyricum, omneſque has nationes in univerſum Græcis dictos fuiſſe Celtas, uprà in deſcriptione Galliæ dictum. Cæſar in Comm. de Bell. Gall. *Gallos*, t, *a Dite patre ſe prædicaſſe*: per quem illi haud dubiè intellexere eundem *uitonem* Germanum: quando Lucanus illorum Deum *Teutatem* memorat. undem vero *Teutatem Mercurium* coluiſſe Hiſpanos, auctor eſt Livius. Ex oc igitur argumento, ſimulque ex illo de lingua Celtica, colligere licet, mnes prædictas quinque nationes uno vocabulo olim dictas fuiſſe Teutiſos, *die Teutiſche*. *Aſchenazem* Noachi pronepotem ab urbe Babylone in diverſione gentium huc deduxiſſe ſuos, alibi demonſtratum eſt. Hinc poſtmoum Hebræis ſemper gens Germanorum dicta fuit *Askenazim*.

II. Cæterum, nationes nonnullas jam antiquiſſimis temporibus à Germaniâ Gallias commigraſſe, Gallos in Germaniam tranſgreſſos, tradunt apud Roanos maximè Cæſar & Tacitus. *Helvetii* inter Danubium, Rhenum & Germanorum migrationes. lœnum, Bojohæmumque, loca tenuere: ipſum Bojohæmum *Boji*; unde noen regioni. Poſterioribus ſæculis, quum Germanorum diverſæ nationes, *thi*, *Burgundi*, *Rugii*, *Vandali*, *Longobardi*, *Marcomanni*, *Quadi*, alii in Italin, in Galliam alii & Hiſpaniam, proficiſcerentur; contermina olim trans iſtulam gens *Venedi*, ſive *Vinidi* [a], quæ iidem & *Slavi*, magnam Germaæ partem occuparunt, ad Albim uſque. Hinc crebra in Sileſia, Luſatia, Miſnia

REISKII.

(a) De primo gentis auctore Teutone vel Tuiſcores liquet; Non ita de vero Deo, rerum omnium ditore, Mannoque hujus filio Adamo, nec de none cunctis Celtarum nationibus communi, quo Teui clueant: Hoc enim teſtimoniis veterum Scriptoum vix confirmabitur. (b) Lingua quidem apud Celuna, vetus nempe Teutonica, tanquam mater ligero doctiſque viris viguiſſe dicitur; hujus tam matricis propagines fuerunt *Francica*, *Saxonica*, *nicaque*. Teuto etiam ſive Teutani & Tanno quin um inter Deos Galli, Hiſpani, Ægyptii attribuerint quam Deaſtro commentitio, Huetius in Demont. Evang. propoſ. IV. cap. 7. oſtendit. (c) *Aſcenaz* vero אשכנז *ridicule in Hebræorum ſcriptis eſt Germania*, inquit Bochartus Lib IV. cap. 38. ubi, quod ſupra declaraverat, denuo evicit. De vetuſtis Germaniæ nationibus, quas ſecula poſteriora & migrationes mutuæ tulerunt, partim explicatum antea fuit, partim paulo inferius explicabitur: De Sclavis maxime, qui nec orientali nec occidentali Sclavia coercebantur, ſed amplas colonias & linguam ſuam in tota Germania diſſeminarunt. Vid. Helmoldus cum Arnoldi continuatione, & celeber. Schurtzfleiſch in Diſput.

HEKELII.

[a] *Ptolemæo Οὐινιδαι.*

(a) Teuto num verus Deus fuerit? (b) Celtica lingua. (c) Aſcenaz num German-

Miſnia, Marchia Brandeburgenſi, Meckelburgenſi Ducatu, ac Pomerania, Sclavonica Urbium, Caſtellorum ac Vicorum nomina. Gens ipſa adhuc incolit totum Bojohæmum atque Moraviam, Luſatiæ item agros magna ex parte.

CAP. VII.

Quota pars Germaniæ ſubjecta fuerit Imperio Romano.

I

AT operæ pretium fuerit, antequam ad hæc noſtra ſecula pergam, primùm indicaſſe, quota pars olim Germaniæ Romanorum armis debellata fuerit. Primi igitur Germanorum Romanis nomen ſuum dederunt; armaque noſcenda *Cimbri* atque *Teutoni*, ultrò Galliam Italiamque petentes: quos C. Marius partim in Gallia, partim in Italia ſub ipſis Alpibus vicit. Cæſar poſt hinc, dum Galliâ domitâ Rhenum tranſgreſſus *Germanos* irritavit, perpetuum Romanis bellum cum Germanorum gente concitavit. Reliqua omnia, quocunque arma tulerunt, prona illis fuerunt. Germanos ingentibus ſæpe exercitibus triumphatos magis, quàm victos, ipſimet Romanorum fatentur ſcriptores. At quota pars horum armis tot ſecula Germaniam petentibus perdomita fuit? Maximis equidem ipſorum Romanorum cladibus debellati fuerunt populi *Rhenum* inter & *Albim*, Auguſti Tiberiique auſpiciis: at poſt hos nihil ſub imperio ſuo retinuerunt, niſi Rheno proximos *Friſios*, *Uſipios*, *Tenctheros*, *Jubones Mattiacos*, & his conterminos *Alemannos*: qui tamen non origine Germani, ſed Galli fuerunt, ut ſuprà dixi. Sed & hi mox circa Annum Chriſti CC rebellarunt, Galliamque crebris incurſionibus vexarunt, quo tempore quoque natum *Francorum* nomen: quod ſibi omnes populi inter Rhenum Albimque incolentes, in unum corpus congreſſi, novum à libertatis argumento impoſuerunt; protinus & ipſi Galliam crebris incurſionibus depopulantes. α 1

Cimbri & Teutoni.

Franci.

II. Reliqua ultra Albim Danubiumque Germania intacta ſemper manſit: quæ & ipſa poſtmodum *Suevis*, ut ſupra dixi, *Gothis*, *Burgundis*, *Vandalis* & *Longobardis*, aliiſque nationibus emiſſis, ultrò Romanorum imperium petiit, totum-

BUNONIS.

α (a) De *Francorum gente* [*a*] ſuperius ad finem Cap. III. ex D. Hieronymo in vita Hilarionis dictum eſt; quod illa fuerit *inter Saxones & Alemannos, non tam lata, quam valida gens*; adeoque diſcreta à Saxonibus [*b*]. Ipſi vero Saxones jam antiquiſſimis temporibus tenuerunt non ſolum Weſtphaliam, ſed etiam omnem illum terrarum tractum, qui eſt inter Viſurgim, Oceanum, Albim & Melibocum: quæ loca Tacitus attribuit Chaucis: Zoſimus vero Lib. III. in narratione rerum à Juliano ad Rhenum geſtarum tradit, Chaucos partem eſſe Saxonum, eoſque adverſus Francos geſſiſſe bellum, quod non ſolum eo tempore, ſed ſæpiſſime factum legimus, neque Saxones iſti hiſce ſuis ſedibus pulſi ſunt, diſcreta à Francis gens. Non igitur, quod Cluverius heic exiſtimat, hiſce inter Viſurgim & Albim incolentibus, ſive Chaucis ſivè Saxonibus, Francorum nomen impoſitum eſt, aut Franci habiti ſunt.

HERKELII.

[*a*] Quam *H. Junius* in *Batavia* C. IX. etiam deſcripſit.

[*b*] Quos *Cattos* à *Tacito* dici *Cranzius* putat.

REISKII.

1 (b) Cimbri & Teutones extrema Germania effuſi, ſociiſque aucti nationibus, primo Galliam, deinde Italiam irruperunt A. U. C. DCXLV, profligato conſule M. Silano, poſtea Scauro A. U. C. DCXLVII. Sed C. Marius conſul eos A. U. C. DCLII fudit, fuſoſque Italia & Gallia ejecit. Sed Germanicus gentes terraſque hic nullas domuit; ne Cæſar quidem Rheni tranſitu facto. (c) Rhenus ergo Imperii Rom. liberæque Germaniæ limes fuit, tot bellicis expeditionibus truſtra inſumtis, & necatis Quintilii Vari legionibus. Numiſmata quidem Domitiani, M. Aurelii & Alexandri Severi, Impp. aurea Germaniam captam, ſubactam vel devictam exhibent; ea tamen inſcriptio vel ſynecdochica vel hyperbolica fuit. Ger-

(a) Francorum gens. (b) Cimbrica expeditio. (c) Germania Romanis non ſubdita.

Nova Totius
GERMANIÆ
DESCRIPTIO

OCEANI
GERMA
NICI
PARS

EAST SEA
Bornholm Inf.
MARE BALTICUM
BELT
Vulgo
Ziddow
Rugen
Stant I
Femeren
Anglen
HOLSATIA
Stormar
Hadler
Wanger
Emden
Oldenburg
GRONINGA
DRENT
Holland
Zuder Zee
Zeeland
Veluwe
Bentheim
Osnaburg
MUNSTER
Kempen
Westphalia
Manstelt
Hall
Magdeburg
Lunenburg
BREMEN
MECKLENBURG
Hoya
Diepholt
Alt Marck
MARCK BRANDENBURG
Mitte Marck
Nemark
Pomerellia
Deserti
Waldau
Culm
Graudentz
Fridelant
Fürstenau
Tuchel
Schlochau
Schwetz
Brombergh
Cujavia
Wladislaw
Gembitz
Sarsoda
Rotez
Zahrotzin
Wesel
WESTPHALIA
Croſsen
Furſtemberg
LUSATIA
Wolau
GLOGAU
SILESIA
Wartenberg
Kalisch
Warta
Pilza
Fridenberg
Landshrona
Wodowica
Oppelin
S Georgenberg
Frankfort
Eckartsberg
Leipzig
Dresda
Meissen
VOIGTLANDT
Hennenburg
Hohenberg
Fulda
Hirschfeld
Orlamund
Gotha
Erfort
Smalkalden
Sigen
Marpurg
Cassel
Hessen
Brunsw
Wolfenbuttel
Hildesheim
Goslar
Halberstat
Aschersleben
Quedlinburg
Anhalt
Dessaw
Wittenberg
Lauterberg
Eisleben
Mansfelt
Sangerhausen
Northausen
Mulhausen
Eichsfeld
Duderstat
Gottingen
Munden
Hamelen
Paderborn
Lippe
Detmold
Lemgo
Minden
Osnaburg
Ravenstein
Bergen
Breda
Gertruydenberg
Bois le Duc
Nimmegen
Arnhem
Zutphen
Deventer
Campen
Embden
Groningen
Oldenburg
Lingen
Meppen
Bentheim
Coevorden
Steenwyck
Wesel
Cleve
Gelder
Ruremond
Venlo
Roermond
Maestricht
Liege
Limburg
Aix la Chapelle
Juliers
Duren
Bonn
Cologne
Coblentz
Andernach
Trier
Treves
Luxemburg
Namen
Hainault
Flanders
Brabant
Antwerp
Bruxelles
Louvain
Mechlin
Ghent
Bruges
Ypres
Lille
Arras
Tournay
Valenciennes
Cambray
Mons
Charlemont
Marienburg
Guise
Chapelle
Rocroy
Mezieres
Sedan
Montmedy
Longwy
Thionville
Metz
Verdun
Toul
Nancy
Vaudemont
Chaumont
Langres
Chalon
Dijon
Beaune
Auxonne
Dole
Salins
Besançon
Vesoul
Gray
Montbeliard
Basil
Brisach
Friburg
Constantz
Schaffhausen
Zurich
Lucern
Underwalden
Schwitz
Uri
Glarus
Appenzel
Rhetia
Curie Epis
Chur
Coire
Engadin
Tirol
Inspruck
Trent
Brixen
Bolzano
Meran
Trento
Verona
Mantua
Milan
Pavia
Cremona
Lodi
Piacenza
Parma
Modena
Bologna
Ferrara
Venice
Padua
Vicenza
Verona
Brescia
Bergamo
Como
Lugano
Locarno
Novara
Vercelli
Turin
Casal
Alessandria
Tortona
Genua
Savona
Nice
Villafranca
Monaco
Antibes
Frejus
Toulon
Marseilles
Aix
Arles
Avignon
Orange
Montelimar
Valence
Vienne
Lyon
Roanne
Montbrison
Clermont
Moulins
Nevers
Auxerre
Sens
Troyes
Chalons
Rheims
Soissons
Compiegne
Beauvais
Amiens
Abbeville
Boulogne
Calais
Dunkirk
Ardres
Gravelines
Dunkerque
Ostend
Nieuport
Dixmude
Furnes
Middelburg
Flushing
Vlissingen
Goes
Tholen
Bergen op Zoom
Breda
Gertruydenberg
Dort
Rotterdam
Delft
Leyden
Haerlem
Amsterdam
Enchuysen
Medenblick
Horn
Alkmaer
Edam
Monnikendam
Purmerent
Hoorn
Texel
Vlieland
Ameland
Schelling
Wieringen
Urk
Elburg
Harderwyck
Amersfort
Utrecht
Wyck te Duerstede
Arnhem
Nimmegen
Grave
Crevecoeur
Bois le Duc
Heusden
Gertruydenberg
Willemstad
Klundert
Steenbergen
Antwerp
Lillo
Liefkenshoek
Berg op Zoom
Ravenstein
Grave
Venlo
Ruremond
Sittard
Maestricht
Visé
Liege
Huy
Namur
Dinant
Bouillon
Sedan
Rocroy
Charlemont
Marienburg
Philippeville
Givet
Mariembourg
Chimay
Binche
Ath
Oudenarde
Courtray
Menin
Warneton
Armentieres
Hazebrouck
Bethune
Aire
St Omer
Gravelines
Dunkirk
Calais
Boulogne
Montreuil
Abbeville
Amiens
Corbie
Peronne
Roye
Montdidier
Compiegne
Noyon
Soissons
Laon
Rheims
Chalons
Vitry
Bar le Duc
Toul
Nancy
Vaudemont
Epinal
Remiremont
Luxeuil
Vesoul
Gray
Dole
Salins
Besançon
Montbeliard
Basil
Brisach
Friburg
Constantz
Schaffhausen
Zurich
Lucern
Underwalden
Schwitz
Uri
Glarus
Appenzel
Rhetia
Curie Epis
Chur
Coire
Engadin
Tirol
Inspruck
Trent
Brixen
Bolzano
Meran
Trento
Verona
Mantua
Milan
Pavia
Cremona
Lodi
Piacenza
Parma
Modena
Bologna
Ferrara
Venice
Padua
Vicenza
Verona
Brescia
Bergamo
Como
Lugano
Locarno
Novara
Vercelli
Turin
Casal
Alessandria
Tortona
Genua
Savona
Nice
Villafranca
Monaco
Antibes
Frejus
Toulon
Marseilles
Aix
Arles
Avignon
Orange
Montelimar
Valence
Vienne
Lyon
Roanne
Montbrison
Clermont
Moulins
Nevers
Auxerre
Sens
Troyes
Chalons
Rheims
Soissons
Laon
Peronne
Roye
Montdidier
Compiegne
Noyon

otumque propemodum occupavit. *Marcomanni* & *Quadi*, Danubii accolæ, um inde à M. Antonini imperio, Vindeliciam, Noricum & Pannoniam Romanorum provincias, petere cœperunt. Nec ante Martia hæc Germanorum ens quievit, donec toto Romano Imperio per varias provincias occupato, pſum tandem Imperii nomen decuſque in fines ſuos pertraheret.

ani enim Galliam tandem, Hiſpaniam, Italiam lomamque ipſam ſub Auguſtulo ceperunt; nec taen unquam toto Romano imperio potiti, niſi occintale unum pro Auctore intelligas. (a) Quam multæ vero gentes amplæ ac validæ uno Francorum nomine (*der Francken oder Freyen*) in fœdus unum coaluerint, quum longo ſpatio inter Rhenum, Amiſiam, Viſurgim & Albim diffuſæ illæ fuerint, ſcriptores veteres & hodierni præcipue docent.

(a) Sed victrix.

CAP. VIII.

De variis Germaniæ Regnis, ac noviſſima ejus diviſione. 1

I.

CÆterum, liberis olim rebuſpubl. Germani, inter Rhenum, Danubium, Viſtulam & ſinum Codanum, egerunt. Principes tamen plerique ſuos habuere: quos falſo nomine ſæpe *Reges* vocant Romani. Ultra ſinum Codanum duo fuere jam inde ingentia regna, *Sitonum* in Norvegia, & *Sueonum* in Suedia: quæ etiam nunc durant: niſi quod Norvagiorum Imperium tranſlatum eſt ad Danos. His poſtea acceſſerunt *Czechorum*, in Bojohæmo [a], & *Polonorum* ad Viſtulam amnem. At *Saxonum*, *Duringorum*, *Francorum Orientalium*, *Suevorum* ad fontes Danubii, ac *Bojoariorum*, quæ iiſdem ferè tempeſtatibus orta fuerant, circa Caroli M. tempora abolita ſunt. Hic, tandem Romanorum Imperio in Germaniam [b] delato, in varias provincias atque Ducatus eam diviſit; Norvagia, Suedia, Daniæque parte, trans mare Suevicum, ac Polonia cis Viſtulam, jam tum à Germania avulſis. (1)

II. Hinc *Germania* in *duas* parteis, id eſt, in *Superiorem* & *Inferiorem*, diviſa eſt. In *Superiore* ſunt regiones iſtæ: Helvetia, Alſatia, Suevia, Wirtenburgenſis Ducatus, Bavaria, Franconia, ſive Francia Orientalis, Palatinatus Rheni, Bojohæmum, Moravia [c], Auſtria, Stiria, Carinthia, Carniola, Tirolis. In *Inferiore*, præter XVII provincias, quas vulgari nunc vocabulo vocant Belgium, ſunt: Leodicenſis Epiſcopatus, Lotharingia, Juliacenſis Ducatus, Colonienſis, Trevirenſis, Moguntiacenſis Archiepiſcopatus; Clivia, Weſtfalia, Haſſia, Duringia, Saxonia, Miſnia, Luſatia, Sileſia, Marchia Brandeburgenſis, Pomerania,

Germaniæ diviſio in Superiorem & Inferiorem.

(1) *De iis quæ hucuſque de Germania Veteri dixerunt Cluverius & Commentatores, Lector Britannicus Atlantem Geographicum Londini ſingulis Menſibus additum conſulat, res enim ibi ſingulas explicantur.*

BUNONIS.

a Carolus M. non ſolùm *Bohemos*, verùm etiam veteros Sclavos ad Viſtulam uſque, teſte Eginhardo, redomuit, eoſque Imperio Francorum adjecit. Polonia verò ab Ottonis M. ætate uſque ad Friderici II tempora, penè ſemper Imperio Germanico ſubjecta & tributaria fuit. [d]

HEKELII.

[a] *Bohemi* enim ſe ipſos *Czechos* nuncupant.
[b] Circ. Ann. CHR. DCCCI.
[c] Et *Hungaria*.
[d] Alii dicunt, *Poloniam*, *Boleſlao Chobrio* regnante ab *Ottone* III, qui MIRABILIA MUNDI dictus, à Subjectione & Tributo *Imperii Romani* eſſe liberatam, & è *Ducatu* in *Regnum* conſtitutam.

REISKII.

1 (a) Dignitas tamen & Ducum officium apud Germanos olim *bellicum fuit, non perpetuum, nec hereditarium, nec ſupremo cum imperio conjunctum.* Reges *ex nobilitate*, inquit Tacitus Cap. 7. *Duces ex virtute ſumunt, nec regibus infinita aut libera poteſtas: Et Duces exemplo potius quam imperio, ſi promti, ſi conſpicui, ſi ante aciem agant admiratione præſunt.* (b) Itaque Romani non tales reges omnes, ſed vero, & quibuſdam gentibus recepto, quodque compertum habuerant, vocarunt nomine. Germania autem Cisrhenana Romanis ſubdita

Pro-

(a) Duces veteres Germ. (b) Regeſque.

nia. Meckelburgenſis Ducatus, Holſatia. Helvetii, poſtquam IↃCCCC propt annis in Germania, ac noviſſime ſub Germanorum Imperio computati eſſent, jugo tandem imperii excuſſo, CCXX circiter annos libere agunt. β

III. Cæ.

Præfectos primum & Præſides, tandemque Duces aut Comites ab Impp. ſuſcepit. Tranſrhenana vero ſub Carolinæ ſtirpis regibus & Impp. demum Duces Comitesque ſibi præpoſitos admiſit. (a) Hinc nova Germaniæ Reſpubl. & nova hujus in ſuperiorem atque inferiorem diviſio facta: Illa dudum Helvetii, hac vero utrumque Belgium tam Conſœderatum quam Regium, itemque Lotharingia exciderunt: Tandem recentior eaque politica per decem circulos, (*Kreiſe*) quorum unus *Burgundicus* nempe nec Juriſdictionem noſtri amplius Imperii agnoſcit, Comitatu Burgundiæ ad Gallos etiam traducto. Plures vero Ducatus, Comitatus, Dynaſtias & urbes liberas, quæ ſingulis ſubſunt circulis, nec in hac noſtra recenſione habentur, illas è Notitia Imp. Romano-Germ. Bœcleriana vel Imhoffana vel alia quacunque addito, cui lubet. *Principatus certe Monpelgardenſis* nulli ſubeſt circulo, votum tamen atque ſeſſionem in Comitiis habet. De ortu Electoralis Collegii, numero ſeptenario, auctuque hujus per pacem Monaſt. Oſnabrug. facto; nonoitidem Electoratu nuperrimè controverſo admiſſoque ſcripta extant publica eaque varia.

BUNONIS.

β Quando & qua occaſione Helvetii ſeſe vindicarint in libertatem, dictum eſt capite XVII. lib. II.

I. (b) Multæ illæ, in quas Germania diviſa eſt, provinciæ facilius in memoria hærent; ſi decem illi Circuli, in quos eas demum diſtinxit Maximilianus I, rectè obſervantur: quod ipſum, quum ad Imperii Germanici quoque faciant notitiam, quæ terræ ſingulis contineantur Circulis, hic paucis indicandum putavimus. Ex his, initio numerandi ab Oriente facto, I. eſt *Auſtriacus*; quo continentur [e], Archiducatus (c) Auſtriæ; Ducatus Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ [f] & Comitatus Tirolis: Epiſcopatus Tridentinus, Brixienſis, Laubacenſis, & Viennenſis [g]. Hujus Circuli Director (*Auſzſchreibender Furſt*) eſt ipſe *Imperator*: qui idem *Archidux Auſtriæ*.

II. Hoc ordine (d) *Circulus eſt Bavaricus*; ad quem pertinent Archiepiſcopatus Salisburgenſis; Epiſcopatus Ratisbonenſis, Paſſavienſis, & Friſingenſis, Ducatus utriuſque Bavariæ, cùm Superioris, tùm Inferioris; Palatinatus ſuperior: Palatinatus Neoburgicus: Landgraviatus Leuchtenbergenſis: Comitatus [b] Orienburgicus; Ratisbona. Circuli Bavarici Directores (*Auſzſchreibende Furſten*) ſunt ipſe *Elector Bavarus*, & *Archiepiſcopus Salisburgenſis*.

III. (e) *Circulus Francicus*; cujus partes ſunt, Ducatus Franciæ Orientalis: Epiſcopatus Herbipolenſis, Bambergenſis, Aichſtetenſis: Ditio Magiſtri ordinis Teutonici in *Margentbal*: Burggraviatus Norimbergenſis, quem tenent Marchiones Brandeburgici, Culmbachienſes & Anſpachenſes: Comitatus Hennebergenſis, Hohenloicus [i], Erbacenſis, Schwartzenbergenſis, Wertheimenſis: Baronatus Limburgenſis: Norimberga, Rotenburgum ad Tubarim: Winſhemium & Schwinfurtum [k]. Directores ſunt, *Epiſcopus Bambergenſis*, & *Marchio Brandenburgicus*.

IV. (f) *Suevicus Circulus*, quo comprehenduntur Epiſcopatus Conſtantienſis, Curienſis, Auguſtanus, & multi Abbates in Suevia [l]: Ducatus Wurtenbergenſis; Marchionatus Badenſis: Algoja: Hegovia: Comitatus multi, ex quibus præcipui, Hohenzollerenſis, Helfenſteinenſis, Oetingenſis, Montfortenſis, Furſtenbergenſis, Zimberenſis, &c. Civitates etiam multæ, Auguſta Vindelic: Ulma, Memminga, Reutlinga, Eſſlinga, Heilbronna, Bibracum, Lindavia, Ravenſpurgum, Conſtantia, Schaffhuſia, Halla Suevorum, Norlinga, Rotwila, Kauffbyra, Donawerda: Campidonum, Cella, Dunckelſpiela, Offenburgum, Uberlinga; & demum libera Nobilitas Sueviæ Imperio immediatè ſubjecta. Directores ſunt *Epiſcopus Conſtantienſis*, & *Dux Wurtenburgenſis*.

V. (g) *Circulus Burgundicus*, ad quem pertinet Belgium, & Burgundiæ Comitatus (*Ober-Burgund*) [m]. Director hujus *Circuli* eſt *Hiſpaniæ Rex*.

VI. (h) *Circulus Rhenanus Superior*, cui ſubſunt Epiſcopatus Baſileenſis, Argentinenſis, Spirenſis, & Wormatienſis: Abbatiæ Fuldenſis & Hirſchfeldenſis [n]: Ducatus Lotharingiæ, Sabaudiæ: Palatinatus Sponheimenſis & Bipontinus: Landgraviatus Alſatiæ & Haſſiæ: Comitatus, Catzenelbogenſis, Dietzenſis, Ziegenhaimenſis, Niddenſis, Waldecenſis, Naſſovienſis, Dillenbergenſis, Saræpontanus, Widgenſteinenſis, Falckenſteinenſis, Iſenburgenſis, Leiningenſis, Rapoltz-Kirchenſis, Salmenſis, Morsburgenſis, Hanavienſis, Leiningenſis, Solmenſis, Budingenſis, Wetteravia; Argentoratum, Colmaria, Francofurtum ad Mœnum, Frideburga Wetteraviæ; Hagenoa, Keiſersberga, Landavia, Mulhuſa in Alſatia, Seleſtadium, Spira, Turchheimium, Wetzlarium, Wormatia. Directores ſunt, *Epiſcopus Wormatienſis*, & *Palatinus Sponheimenſis*.

VII. (i) *Circulus Rhenanus Inferior*, qui & *Electoralis Rhenanus* dicitur, quod eum conſtituunt provinciæ Electorum Moguntini, Colonienſis, Trevirenſis & Palatini; & quæ ſunt ſub iis ditiones [o]: ut terræ Naſſoviorum in Beilſtein [p], & Magiſtri Ordinis Teutonici in Coblentz: Gelnhuſa. Director eſt *Archiepiſcopus Moguntinus Elector*. [q]

VIII. (k) *Weſtphalicus Circulus*, quo habentur Epiſcopatus Paderbornenſis, Monaſterienſis, Oſnabrugenſis, Verdenſis, Mindenſis, Leodicenſis, Ultrajectinus, Cameracenſis: Abbatia Corbeienſis [r]; Ducatus Juliacenſis, Clivenſis, Montenſis [ſ], Weſtphalia; Comitatus Marca, Lippienſis, Rentheimenſis, Embdanus, Diepholtanus, Hojenſis, Schauenburgenſis, Oldenburgenſis, Ravenſpergenſis, & Friſia Orientalis [t]: Civitates, Colonia Agrippina, Aquiſgranum, Tremonia, Herfordia. Directores ſunt, *Epiſcopus Monaſterienſis*, & *Dux Juliacenſis*. [v]

IX. (l) *Circulus Saxonicus Inferior*; ad quem referuntur Archiepiſcopatus Magdeburgenſis [x], & qui nuper erat, Bremenſis: Epiſcopatus, Halberſtadenſis, Hildeſheimenſis, Lubecenſis, Suerinenſis & Ratzenburgenſis, Ducatus [y] Brunſvicenſis, Luneburgenſis, Mecklenburgenſis, Lauenburgenſis, & Holſatia:

(a) Germania ſuperior & inferior. (b) Germaniæ in x. Circulos diviſio. (c) 1. Auſtriacus. (d) 2. Bavaricus. (e) 3. Francicus. (f) 4. Suevicus. (g) 5. Burgundicus. (h) 6. Rhenanus Superior. (i) 7. Electoralis. (k) 8. Weſtphalicus. (l) 9. Saxonicus inferior.

III. Cæterum, Othone III imperante, (ut vulgaris opinio eſt) inter Germaniæ Principes conventum atque decretum fuit, ne quis, niſi Germanici Nominis Princeps, Rom. Imperator crearetur. Atque tum γ *Septemviri* conſtituti, quibus ob eligendi Imperatorem poteſtatem, *Electorum* nomen inditum. Horum *tres Eccleſiaſtici*, iidemque Archiepiſcopi, & Archicancellarii S. Imperii. Primus, *Moguntiacus* in Germania: Secundus, *Colonienſis* in Italia: Tertius, *Trevirenſis* in Gallia. Quatuor reliqui ſunt Seculares. Primus, *Rex Bojohemiæ*, Pocil- Septemviri quando conſtituti.

ſatia: Comitatus Delmenhorſt [x]: Lubeca, Goſlaria, Mulhuſa & Nordhuſa Thuringiæ. Directores ſunt *Dux Bremenſis*, *Adminiſtrator Magdeburgenſis*, & *Dux Brunſvicenſis*, alternis tamen vicibus.

X. (a) *Circulus Saxonicus Superior* habet Epiſcopatus Miſnenſem, Merſeburgenſem, Brandeburgenſem, Havelbergenſem, Naumburgenſem 2: Abbatias, Salfeldenſem, Quedlinburgenſem: Ducatum Saxoniæ Elect. Pomeraniam 3, Marchionatum 4, Brandenburgenſem 5: Anhaltinam provinciam: Thuringiam: Comitatus, Schwartzenburgenſem, Mansfeldenſem, Stolbergenſem, Barbienſem & Gleichenſem 6. Circuli Director eſt *Saxoniæ Dux*, *Elector*. [a] 7

HEKELII.

[e] Cùm ſuperior, tùm inferior.

[f] *Croatiæ* & Vandaliæ.

[g] Huc referendi quoque ſunt Principatus & Ditiones *Dieterichſteinenſis*, *Eggenbergenſis*, *Piccolominienſis* & *Aversbergenſis*, ut & Comitatus *Schœnbergenſis*, *Hardeccenſis* & Wolkenſteinenſis.

[b] Et Baronatus *Lobkowizianus*, *Eggenbergenſis*, *Ortenburgicus*, *Staufenfelſenſis*, *Degenbergenſis*, *Wolfſteinenſis*, *Maxelreinenſis*, *Hohenwaldeccenſis*, &c. Item ipſa S. R. Imp. Libera Ratisbona.

[i] *Caſtellanus*.

[k] Et *Weiſenburgum Nortgaviæ*.

[l] *Campodunenſis* inprimis, qui olim *Vermetanenſis* & *Tretticenſis*, ſeu *Verticenſis* eſt dictus.

[m] Partim ipſi Ditioni *Hiſpanicæ*, partim *Gallicæ*, partim quoque Potentiſſ. Ordinib. *Hollandiæ* ſubjectum.

[n] Murbacenſis, Luderenſis, &c.

[o] Nec non Ducatus & principali dignitate Comitatus *Arenbergenſis*.

[p] Inferioris *Iſenburgi* & *Reneccii*.

[q] Cui nonnulli adjungunt & *Electorem Palatinum*

[r] *Werdenſis*, *Hervordenſis* & *Eſſenſis*. Huc referunt quoque quidam Politicorum St. *Cornelii Monaſterium*, (S. Cornelii *Munſter*) prope *Aquisgranum*.

[ſ] Qui hodiè partim Electorali Brandenburgicæ, partim Neoburgico Palatinæ Ditioni ſubſunt.

[t] Principatus *Naſſoviano-Dillenburgenſis*: Comitatus *Sainenſis*, *Rietbergenſis*, *Delmenhorſtenſis*, *Brunkhorſtenſis*, *Winnenbergenſis*, *Wickenſis* & *Punkelenſis*, &c.

[v] Qui hodiè eſt Elector *Brandenburgicus*.

[x] Nunc in Ducatum mutatus.

[y] Et Principatus.

[z] *Blankenburgenſis* & *Reinſteinenſis*. Porro Civitates S. R. Imp. Liberæ atque Hanſeaticæ, *Brema*, *Hamburgum*.

[a] X. *Circulus Saxonicus Superior* habet primum Provincias *Electorales Saxonicas*, in ſex Circulos, *Electoralem* nempe *Thuringicum*, *Miſnicum*, *Lipſiacum*, *Metallifero Montanum* & *Variſcum* diviſas, in quibus Epiſcopatus *Miſnenſis*, *Merſeburgenſis*, & *Numburgenſis*. Quo referenda Abbatia *Quedlinburgenſis*, cujus Protector *Saxo Elector*. Deinde *Electorales* Brandenburgicas, in quibus Marchionatus quadruplex, (*die Alte-Mittel-Neue-und Uber-Mark*) Epiſcopatus *Havelbergenſis*, *Lebuſenſis* & *Caminenſis*: Porro Ducatus *Principum Saxonicorum* Lineæ *Gothanæ*, *Altenburgicæ*, *Coburgenſis*, *Vinarienſis* & *Iſenacenſis* cum Abbatiâ *Salfeldenſi*, Ducatus citerioris & anterioris *Pomeraniæ*, Principatum *Anhaltinum*, Comitatus *Schwartzburgenſes*, *Mansfeldenſem*, *Stolbergenſem*, *Barbienſem*, *Hohnſteinenſem*, *Gleichenſem* & *Ruthenicos*, ut & Baronatus *Schonburgiacos*. * Circuli Director eſt *Elector Saxonicus*; Subordinatus vero *Elector Brandenburgicus*, Coordinati *Duces Saxoniæ* Lineæ *Gothanæ* atque *Vinarienſis*.

* Heîc *Pluralis* omnino rectè eſt poſitus. Datur enim (non ratione *Dignitatis*, ſive *Eminentiæ*, ſed ratione *Situs* ſaltem) Baronatus SCHOENBURGIACUS & *Superior* & *Inferior*, quorum prior *Waldenburgenſis* eſt Lineæ; poſterior autem *Widerawienſis*, *Penicenſis* ac utriuſque *Remmiſſenſis*. Opida, quæ ad *ſuperiorem* Baronatum pertinent, ſunt *Waldenburgum*, *Hartenſtein*, (ubi *Paulus Flemmingius*, Olearius ille *Teutonicus*, ortus) *Lichterſtein* & *Læſnitz*, *Joannis Zechendorffii* dulciſſimum natale Solum. *Inferioris* autem eſt *Glaucha*, omnium Metropolis & *Adriani Beieri* Patria, ubi inprimis *Heroum* SCHOENBURGIACORUM, quos *Jo. Angel. Werdenhagen* Part. I. Tract. General *Rerumpp. Hanſeaticar.* p. 122. *Barones* SCHOENBERGENSES vocat, DOMUS AVITA, quaſi dicta *die Schœncburg*, (unde & *Baronibus* cognomen) eſt conſpicienda. Cui annumeratur Opidum *Penига* & Opidula *Mebrana*, *Hohnſtein* & *Lunzenau*. Cæterùm illuſtris ac incluta *Baronum* SCHOENBURGIACORUM Proſapia adeo eſt antiqua, ut tempore CAROLI M. quoque in *Germania* egregiè floruerit ac claruerit.

REISKII.

2 Suis Ducibus ſubjectos.

3 Utramque.

4 Et Electoratum.

5. Ducatus in Thuringia Miſniaque Vinarienſem, Gothanum, Iſenacenſem, Altenburgicum, Coburgenſem: Principatus Anhaltinus.

6 Blanckenburgicus & Rheinſtein.

7 Subordinatus Elector Brandenburgicus: Coordinati Duces Saxoniæ Holſteinenſem & Rhuthenicos tum ſenioris tum junioris lineæ: Baronatus ſtein Schonburgicus.

BUNONIS.

γ (b) Vulgaris illa quidem eſt opinio, ſeptem Electores ab Ottone III Imperatore eſſe conſtitutos. At Ho-

(a) 10. Saxonicus ſuperior. (b) Quando Electores inſtituti.

Pocillator: Secundus, *Palatinus Rheni*, Dapifer: Tertius, Saxo, *Ensifer*: Quartus, *Marchio Brandeburgensis*, cubicularius. ♂

(1) *Numerus autem Septenarius a Carolo IV constitutus Anno 1356. Wicquefort in Lib. cui Titulus l'Ambassadeur & ses Fonctions.*

(2) *Qui Praefectus domus Imperatoris constitutus est. at nunc propter Rebellionem expulsus & proscriptus.*

Hostiensis, Bellarminus, aliique hanc Electorum constitutionem asscribunt Gregorio V, Pontifici Romano [b]. Verum antiquiorum Scriptorum nemo hujus sive ab Ottone III, sive à Gregorio V, profectæ constitutionis mentionem facit. Quinimo, Ottone Frisingensi, Abbate Urspergensi, & Sigeberto testibus, etiam post Ottonem illum III, ad tempora usque Friderici II, Imperatores electi sunt ab omnibus, aut certe plurimis regni proceribus: in quorum numero non solum fuerunt Archiepiscopi, verum etiam Episcopi & Abbates: quorum imprimis erat, si extitisset, tam sanctam Pontificis sui observare constitutionem. Hinc alii ab ipso Friderico II Electores constitutos volunt (1). Post illius sane tempora eligendi Imperatoris potestas ad potentiores & pauciores venit; Cæteris jus & auctoritatem illam aut negligentibus, aut non satis tuentibus: donec consuetudinem illam Imperatoris per paucorum Principum suffragia eligendi Aurea Bulla solenni & salutari lege confirmavit.

♂ (a) Palatinus Carolus Ludovicus per pacem Monasterienſem A. 1648 initam in provincias suas restitutus, quum Electoralem dignitatem patri suo Friderico antehac ablatam, & Bavariæ Duci collatam (2) nollet dimittere, ipse constitutus est Elector Octavus. (3)

HEKELII.

[b] *Ottonis* III Coætaneo: alii *Heinrico* II, & *Sylvestro* II, Papæ: alii pluribus aliis.

(4) Elector Octavus.

(3) *Nunc Dux Hanoveriæ Elector Nonus, & Vexillifer Imperii constitutus est.*

CAP. IX.

De Imperii Germanici provinciis, citra Rhenum in Gallico solo sitis.

I.

Leodicensis provincia.

(1) *Quidam Nomen inditum putant, quia Legio Romana ab Ambiorige ibi profligata fuit.*

(2) *Marmore & Sulphure etiam celebris.*

(3) *Nunc autem propter Rebellionem expulsus & proscriptus.*

LEodicensis *a provincia* (1), quamvis Belgicis undique cincta, tamen ad S. Imperium spectat, Colonienſi Episcopo subjecta. Caput ejus est *β Leodicum* [a], urbs ampla & superba, magnificis ædificiis [b] instructa; ob a... mœnitatem

BUNONIS.

α (a) *Leodicensis Episcopatus* [c], olim *Tungrensis* [d] limites habet ab Ortu Mosam fl. & Ducatum Limburgensem; à Septemtrione & Occasu Brabantiam; à Meridie Comitatum Namurci [e]. Fluvii præter *Mosam* celebriores hic sunt, *Urtha*, *Jeckel*, *Hey*. Continet præter *Ducatum Buillionensem*, *Marchionatum Francimontanum*, etiam *Comitatus Hasbaniæ*, & *Leotensem*.

β *Leodicum* [f] à Carolo Burgundo captum, A° 1468. & in ipsa urbe XL M occisi, XII M submersi sunt. Ut hujus culpæ veniam impetraret Carolus iste, D. Georgii statuam, ex puro auro conflatam, consecravit ædi D. Lamberto sacræ. Opidani perhibentur mobiles & ad seditiones proni. Urbem hanc, præter Mosam, quatuor interluunt flumina, *Legia*, *Vetu*, *Vesa*, *Ambularius*.

HEKELII.

[a] A *Justo Lipsio* è Vitâ *Caroli Magni* à *Pithœo* editâ inprimis sic vocatum.

[b] In valle.

[c] Vulgò *de Liege*.

[d] Quod *Tungri* olim cum *Eburonibus*, *Centronibus* & *Cerosinis*, Populis quippe *Cæsari*, cæterisque Scriptoribus veteribus notis, Provinciam hanc olim incoluêre.

[e] Regio ipsa pulchra admodum, fertilissimaque est plurimis gaudens limpidissimis Amnibus, iisque piscosissimis, ac præterea Sylvis opacis, Montibusque ac Convallibus, quæ vineta fructusque proferunt, a... ferarum venatione ornatissima sunt. Isthic etiam sunt Minerarum fodinæ, præcipuè Ferri & Carbonum, quos *Litbantbraces* vocant. (2)

[f] *S Leodium.*

REISKII.

1 Leodicum ab *Leode* Francico vocabulo i. e. propria supellectile, *vicus publicus* A. 770, & crebro Caroli M. accessu frequentior apud Eginhardum dicitur. Urbe denique aliquando libera, sed rursus ad obsequium redacta *suo nunc Episcopo*, *nec Colonienſi* amplius subelt. Cum enim Maximilianus Henricus Archiepisc. Colon. A. 1688 obiisset, Canonica electione facta Joh. Ludovicus Baro ab Elderen Leodicensis Episcopus creabatur. Dum interea [b] *Colonienſis successio & huic admista Furstenbergiana factio* turbas commovebat gravissimas, quin bellum calamitosius à Gallis toti Germaniæ illatum: *Clemens* tamen Dux Bavariæ tandem rejecto Wilhel. Egg... Furstenbergio, Bonnaque Gallis iterum A. 1689 ... repta prævaluit, ætate tum adhuc minor, nec Anno octodecim natus, ubi dispensatio Rom. Pontif. Innocentii XI, & consensus Collegii Electoralis accesserat (3). Philippo autem Wilhel. Neoburg. (c) *Ducatus Juliacensis & Montium* ac toti Neoburg. Palat... familiæ An. 1629 manlit; Eidem etiam *Palatinatus Electoralis* An. 1685 cessit, Gallico nunc bello atrocis... [c]

(a) Leodicum. (b) Colonienſis successio. (c) Ducatus Juliacensis. (d) Lotharingiæ.

mœnitatem deliciasque varias *paradisus sacerdotum* nuncupata (1) *Huy*, nitidum cum arce opidum. *Bullion* (2), sui quondam juris Ducatus; nunc Leodicensi Episcopo subjectus; arcem habet ejus nominis munitissimam. γ

II. Caput δ *Ducatus Juliacensis*, quod ei nomen dedit, est ε *Juliacum*, opidum antiquum atque munitum (3). In Juliacensi agro sita est urbs ζ *Aquæ Grani* (4), sive, ut vulgo usurpatur, *Aquisgranum*; German. super. *Aach*, inferioribus *Aken*, Gallis *Aix* dicta; saluberrimis calidarum aquarum fontibus clara; *Caroli M.* primi Germanorum Imperatoris aula ac sepulchro insignis. Mos erat olim, Imperatores heic inaugurare sub corona ferrea in templo pendente. Juliacensis ducatus. Gulich. AquæGrani

III. η *Colonienſis Diœceſis* veterum Ubiorum ad utramque Rheni ripam sedes olim fuit. Ipsa urbs *Colonia Agrippinensis*, seu, ut vulgo usurpatur, *Colonia Agrippina*, Ubiorum caput, à θ Colonia, *Agrippinæ* Claudii Imperatoris uxoris auspiciis deducta, nomen cognomento traxit. Urbs nunc est Germanicarum maxima (5), Emporiumque ad Rhenum celeberrimum. Cæterum, libera est Imperii civitas. *Bonna* antiquum munitumque opidum, Archiepiscopi Colonienſis, Electoris Imperii, sedes. (6) Archiepiscopatus Colonienſis. Colonia Agrippinensis. Bonna.

IV. ι *Lo-*

ter depopulatus. Tota (a) *Lotharingia* excluso Duce Carolo ferme septuagenario, qui tandem, An. 1674, Francofurti exul obiit, in Gallicam potestatem, An. 1671, venit. (b) Austrasia olim Westriæ aut Neustriæ opposita regnum ex Clodovæi divisione unum, ab Mosa Rhenoque in Allemanniam & Thuringiam productum, continuit: Cujus regem quod Carolus Dux Lotharing. sese titulo numisque profiteretur, perpetuum apud Gallos odium incurrit; vid. libellum de Austras. Germanicum, & affectam Obrechti descriptionem. Augusta (c) Trevirorum metropolis, urbs Germaniæ antiquissima, Romanorum Magistratuum & Monetæ olim sedes: Huic proxima nec Rom. antiquitatibus inferior (d) Colonia est Agripp. Denique (e) Moguntiacum ab Mogo sive Mœno fluvio, nobilissima Drusi colonia, primatu Ecclesiastico & Archicancellatu per nostram Germaniam clara. *Tunica* vero *Christi Jesu inconsutilis* apud Treviros, *tria regum* apud Colonienses *corpora*, & *turris murium sive Myopyrgus* Bingæ opido vicina vel incertas historias vel fabulas olent. Vid. Dorschæum in dissert. Casaubonum in Exercit. & Serravium in comment. Mogunt. (f) Wormatia & (g) Spira, urbes antiquæ & regibus olim Francicis cultæ, à Gallis nuper diruta adhuc jacent: (h) Philippoburgum An. 1676 nostratibus captum in Germaniæ potestatem rediit, sed hoc bello patriæ rursus ereptum hostibus paret. (i) Alsatia cum Argentorato contra fidem in pactis Noviomag. datam obsesso captoque ab iisdem hostibus tenetur; Principatus itidem Monpelgardensis & Comitatus Palatini reliqui Alsatiæ vicini arctissime premuntur.

BUNONIS.

γ (k) *Hojum* ad Mosam est: itemque (l) *Dinantium* rupi impositum, quod septies & decies frustra obsessum, An. 1554 armis Gallicis cessit. (7)

δ (m) *Ducatus Juliacensis* limites habet ab Ortu Rhenum, à Septemtrione Ducatum Cliviæ, ab Occidente Mosam, à Meridie Lutzenburgensem & Limburgensem Ducatus. Has terras rigant præter *Rhenum & Mosam*, *Isela*, *Erfta*, *Rura & Werma*.

ε (n) *Juliacum* ad Ruram est [g]. Opidum hoc ab Hispanis expugnatum per pacem Monasterienſem Palatino Neuburgico restitutum est. Itemque *Marcodurum* seu *Dura*. (o) *Monasterium*, vulgo *Munster Eyfel*, ad Iselam.

ζ (p) *Aquisgranum* [b] est ad Wermam fl. An. 1609, Johannes Wilhelmus Juliacensium & Clivensium Dux, stirpis suæ postremus, obiit: unde inter Electorem Brandenburgicum & Palatinum Neuburgicum de Provinciis istis orta certamina. (8)

η (q) *Archiepiscopatus Colonienſis* habet ab Oriente Westphaliam, à Septemtrione Episcopatum Monasterienſem, ab Occasu Ducatum Juliacensem & Clivensem, à Meridie Archiepiscopatum Treverensem, Rhenus medium interluit.

HEKELII.

[g] Olim vocabatur *Latucca*, ut & *Julium*, quod *Julius Cæsar* huic Opido nomen dedit.

[b] Quod antiquis *Nuagerra* fuit.

BUNONIS.

θ Ipsa (r) *Colonia* habet Academiam An. C. 1388 [i] institutam. Trium SS. Regum, ut vulgo habentur, reliquiæ ibidem asservantur. Inter *Bonnam* & *Coloniam* in insula *Krampenwerth* fuit propugnaculum illud vulgo *Pfaffenmutz* dictum. Celebriora hic porro sunt opida, *Linzium*, *Novesium*, vulgo *Reyss* ad Erpiam, & *Berka*, vulgo *Reinberg*; ad quam non multis abhinc annis Hispani Mosam, per alveum à *Venlon* ad *Bergam* usque deductum, cum Rheno conjungere conabantur. Post Gebhardum Truchsesium Archiepiscopum Colonienſem ob Religionem Evangelicam

S licam

(1) *Templa* 100 *numerat.*
(2) *Nunc Gallis subest.*
(3) *Sunt qui nomen ducunt a Julia Agrippina, Coloniæ Fundatrice.*
(4) *Utrum ab Apolline Granno, an a Sereno Grano, Galliæ Belgicæ Præfecto sub Adriano, non liquet.*
(5) *Templa* 360 *numerat.*
(6) *A Duce Parmensi A.* 1588 *expugnata; iterum a Guilelmo III Arausico A.* 1673 *ab Electore Brandenburgico contra Gallos A.* 1689. *& postremo ab Anglis & Batavis An.* 1703.
(7) *An.* 1703 *a Duce Marlburgico recuperata.* (8) *Ducatus autem Clivensis Brandenburgico, & Juliacensis Neoburgico ex Conventu cessit. vide Atlantem Geog. Londini editum.*

(a) Lotharingia. (b) Austrasia. (c) Trevir. (d) Colon. (e) Mogunt. (f) Wormatia. (g) Spira. (h) Philippoburgum. (i) Alsatia. (k) Hojum. (l) Dinantium. (m) Juliacensis Ducatus. (n) Juliacum. (o) Monasterium. (p) Aquisgranum. (q) Colonienſis Archiepiscopatus. (r) Colonia.

Lotharingia. Lottheringen. Divodurum. Virodunum. Tullum. Nanſium. Auſtralia. Weſtreich.

IV. ι *Lotharingiæ Ducatus* à Lothario, Caroli M. nepote, nomen accepit: caput ejus quondam fuit *Divodurum Mediomatricum*, vulgo κ *Metz*, libera Imperii civitas: at nunc Galliæ Rex eam tenet; una cum Viroduno, λ *Verdun*; & Tullo, μ *Toul*. ν *Nanſium*, vulgo *Nanſy*, ſedes nunc Ducum & caput Provinciæ, egregia munitaque urbs.

V. ξ *Auſtraſia* [k] complectitur Diœceſes Treverenſem & Moguntinam; item Ducatum Bipontinum, vulgo *Zweybrücken*, Comitatuſque, *Sarbrücken*, *Leyningen*, *Bitſch*.

Treverenſis Arch. Treveris. Confluentes. Vitellicum

VI. ο *Treverenſis Archiepiſcopatus* caput eſt *Auguſta Treverorum* [l], vulgo π *Trier*, Gallis *Treves*; urbs antiquitatem ſuam præ ſe ferens (1). ρ *Confluentes*, *Coblentz*, urbs ad Rheni Moſellæque confluentes poſita, haud exigui eſt momenti. *Vitellicum*, *Witlich*, Treverenſis Archiepiſcopi atque Electoris ſedes.

VII. σ *Mo-*

(1) *Olim Trevirorum & Galliæ Belgicæ Metropolis, ac Imperii Cisalpini ſedes. Marcellino Domicilium Principum clarum dicitur. Antiquitate vix Romæ cedit.*

licam auctoritate Pontificis Rom. & armis Hiſpanorum ejectum Ernestus Bavariæ Dux Archiepiſcopus eſt conſtitutus, anno C. 1583. Et ab iſto tempore Bavariæ Duces Archiepiſcopatum Colonienſem tenent.

HEKELII.

[i] A Senatu illius loci.

BUNONIS.

ι Lotharius I, Imperator, Caroli M. nepos, tres habens filios, in totidem regna diviſit Imperium Francicum. *Ludovico* primogenito tribuit Italiam cum Cæſarea dignitate: *Lothario* eam dedit partem, quæ deinde ab hoc, primo ejus Rege, *Lotharii regnum*, ſeu (a) *Lotharingia* dicta eſt: at *Carolus* tertio genitus obtinuit Provinciam & Galliam Narbonenſem [m]. Habet *Lotharingia* ab Ortu Alſatiam, à Septemtrione Archiepiſcopatum Trevirenſem & Ducatum Lutzenburgicum, ab Occaſu Galliam, à Meridie Burgundiæ Comitatum. Celebriores ibi ſunt fluvii *Moſa*, *Moſella*, *Murtha*, & *Sarrha*.

κ (b) *Metis*, *Metz*, ad Sellam fl. qui ibidem in Moſellam influit, urbs ampla & munitiſſima cum arce. [n]

λ Verdunum ad Moſam fl. eſt inter Arduennam ſilvam & Barrum, urbs ampliſſima, & arce ampliſſima jam communita.

μ Tullum urbs ad Moſellam poſita, munita non eſt [o]. Urbes illas ſeculo XVI Imperio eripuit Henricus II, Galliæ rex.

ν (c) *Nanſium* eſt ad Murtham fluvium mœnibus hodie nudatum [p]. *Pontamuſſum* habet Academiam. Hunc Ducatum ferè omnem, ejectis Ducibus, occupavit rex Galliæ.

ξ *Auſtraſia*, quæ hodiè vulgò habetur, concluditur intra Lotharingiam, Trevirenſem provinciam, Palatinatum Electoralem, & Alſatiam. Fluviis rigatur, *Sarrha*, *Lutra*, *Bleiſſa*. Huc etiam pertinent, (d) *Lutzelſtein*, (e) *Lautereck* & (f) *Birckenfeld*; diverſorum Palatinorum ſedes; item (g) *Tabernæ Montanæ*, *Bergzabern* & *Hornbach*.

ο (h) *Treverenſis Archiepiſcopatus* habet ab Ortu Ringojam & partem Haſliæ, à Septemtrione Archiepiſcopatum Colonienſem [q], ab Occidente Ducatum Lutzenburgenſem, à Meridie Ducatum Bipontinum.

π (i) *Treveris* ad Moſellam ſita, jam Auguſti Imperatoris ætate floruit: qui vero à Trebeta Nini filio eam putant conditam, fabulas amplectuntur, non hiſtorias [r]. Habet Academiam. Hic aſſervatur tunica Salvatoris.

ρ (k) *Confluentes*, vulgo *Confluentia*, è regione in altera ripa munitiſſimum habet caſtrum *Ehrenbertſtein*, *Ehrenbrecht-Stein*, ſeu *Ehrenbreit Stein*, vulgo (l) *Herman-Stein*. *Superiori* bello *Galli* tenebant, qui diuturna obſidione preſſi, ægrè tandem illud reddiderunt [s]. Archiepiſcopatui huic ſubeſt *Eyfaliæ* pars, ubi opidum (m) *Sleida*, Johannis Sleidani [t] Hiſtorici patria.

HEKELII.

[k] *Oeſterich*, ſeu *Weſtreich*.

[l] S. *Triverorum*, ſic vocata, quaſi ſit *Metropolis* inter *Germaniam primam* & *ſecundam*.

[m] *Buchholcerus* in *Indice Chronol.* ſub An. CHR. DCCCXLIV. p. 286. Edit. 4. præeuntibus aliis, dicit: Ludovicum accepiſſe *Germaniam*; LOTHARIUM V, cum Imperatoris nomine, *Italiam*, mediamque partem *Franciæ* inter *Scaldin* & *Rhenum*, quæ ab ejus nomine appellata eſt LOTHARINGIA.

[n] *Cujus introitus ægre patet Exteris.* Clarum hèic *Tribunal* eſt, ad quod, *Lotharingia*, ejectis *Ducibus*, in poteſtatem *Gallorum* per Ducem Generaliſſimum *de Fourille* Anno 1670 inopinatò redactâ, omnis provocatio, *Rege ſic jubente*, fit. Si contra eveniret, proditæ violatæque Reipublicæ crimen eſſet.

[o] Olim Epiſcopalis Sedes erat. Templum primarium ad *St. Stephani* benè, amplè, elegantèrque cum multis Sacellis exſtructum eſt, in quo *St. Bernhardi* tumba viſenda.

[p] Ducum Sede quondam clarebat maximè. Alioquin valdè amœna Urbs eſt, & adhuc in *Veterem* & *Novam* rectè dividitur.

[q] Ducatum *Montenſem*, & Comitatum *Naſſovienſem*, quos inprimis *Maginus* addit.

[r] Conf. *Matth. Dreſſeri* Pars V. *Iſagog. Hiſtor.* p. 572. Hoc verum eſt, quod antiquitate ſuâ cum *Viterbio* & *Genua*, Urbibus *Italiæ* omnium antiquoribus, contenderit.

[s] *Panthalcon*, magnæ æſtimationis atque autoritatis ſeculo ſuo Medicus, *de Confluentius*, l. *de Confluentia*, dictus eſt à Patriâ ſuâ, ſicuti refert manſuetiſſimus Vir, *Luenſtedtius*, in Dialog. de *Patr. Trev. Illuſtr.* p. 147.

[t] Vi-

(a) Lotharingia unde dicta. (b) Metis. (c) Nanſium. (d) Lutzelſtein. (e) Lautereck. (f) Birckenfeld. (g) Tabernæ. (h) Treverenſis Archiepiſc. (i) Treveris. (k) Confluentia. (l) Herman-Stein. (m) Sleida.

VII. σ *Moguntini* Archiepiſcopatus caput eſt *Moguntiacum*, ſive τ *Moguntia*, *Mentz*, urbs inter præclaras Germaniæ computata (1). At ſedes Archiepiſcopi Electoriſque trans Rhenum in Germanico ſolo, υ *Aſciburgii*, *Aſchaffenburg*. Sunt præterea in Auſtraſia liberæ Imperii urbes; φ *Wormatia*, vulgo *Worms* (2): χ *Oppenheym*: & ϟ *Spira*, Juridico totius Imperii conventu clara [u], Cameram Imperialem vulgo vocant (3). ω *Franckenthal*, nitidiſſimum eſt à Belgis excultum opidum Electori Palatino ſubditum.

Moguntini Arch. Moguntia. Aſciburgium. Wormatia. Oppenheyma. Spira. Franckenthal.

VIII. α *Al-*

[t] Viri multiplici eruditione, ſummâ prudentiâ atque eximiâ pietate omnino clari, conſummatiſſimique *Hiſtorici*.

BUNONIS.

σ Ad *Archiepiſcopatum Moguntinum* terræ quæ pertinent, ſunt ad Rhenum in Wetteravia, Eisfeldia, Haſſia, Thuringia & Franconia.

τ (a) *Moguntiacum* contra Rheni Mœnique confluentes poſitum, antea vicum, mœnibus firmavit Druſus [x] Nero, Cæſaris Auguſti privignus, Tiberii Imperatoris frater anno ante natum Chriſtum XIV. Hodie Archiepiſcopi ſede & Academia [y] floret [z]. Superiori bello urbs hæc ſæpe capta ac recepta eſt. [a] (4)

υ (b) *Aſciburgium*, vulgo dicitur *Aſchaffen-burg*, ſupra Francofurtum ad Mœnum ſitum, arcem habet ſplendidam. Ad Rheni Nahæque confluentes eſt *Bingium* opidum [b], infra quod in medio Rheni turris eſt, vulgo *der Meuſetburn* dicta. In Mœni ripa eſt (c) *Hoechſtum* opidum infauſto prælio, quod Chriſtianus Brunſvicenſium Dux hic anno 1623 commiſit mobile. Moguntinus in media Haſſia tenet (d) *Fritzlariam*, vulgo *Fritzlar*, aliaque opidula. Eidem ſubeſt Hypothecæ titulo (e) *Eisfeldia*, Grubenhagenſis Ducatus portio, in qua (f) *Duderſtadium* ad Wipperam fl.

φ (g) *Wormatia* ad Rhenum, Vangionum olim caput, Comitiis celebris. [c]

χ (h) *Oppenheym* ad Rhenum non eſt urbs libera Imperii; ſed eſt in ditione Palatini Electoris.

ϟ (i) *Spira* haud procul à Rheno habet aliquot Imperatorum, eorumque conjugum, ſepulchra in ſummo templo, quod à Conrado Salico exſtructum eſt. Epiſcopi Spirenſis ſedes erat *Udenhaim*, vulgo vocatur *Philipsburg*; opidum munitiſſimum; quod Galli hodie tenent. (5)

ω (k) *Franckenthal* opidum munitiſſimum eſt. *Ingelheim*, etiam olim fuit celebris, Caroli M. aliquando ſedes.

HEKELII.

[u] Conventus hic Imperii Juridicus, ſeu Judicium hocce Imperialis Cameræ, Supremum quippe S. R. IMPERII Tribunal, præcipuumque laudatiſſimæ & florentiſſimæ Nationis *Germanicæ* Κειμήλιον, à Div. MAXIMILIANO I, IMP. communicato cum *Principibus Electoribus* & aliis *Proceribus* atque *Ordinibus IMP. ROM.* conſilio, deque communi ipſorum conſenſu, in Comitiis *Wormatiæ* A° reparatæ per CHRISTUM Salutis humanæ M CCCC XCV principio inſtitutum & conditum: & progreſſu temporis ab Invictiſſ. IMPP. CAROLO V, & FERDINANDO I, Fratribus Germanis, nec non MAXIMILIANO II, maximâ virtute, ſummoque labore & ſtudio in *Imperio* hactenus non modò conſervatum, ſed & ad amuſſim perpolitum, auctum & amplificatum, etiamnùm hodiè floret, vigetque: atque ut in poſterum quoque, divinâ favente Clementiâ, firmior ſit *Judicii* hujus conſtitutio atque duratio, ſancitum publicè eſt, ut ſit certa, fixa & rata. Graviſſimis autem de cauſis *Conſtitutione* IMPERATORIS & PROCERUM IMPERII cautum eſt, ut Urbs *SPIRA*, vel hoc nomine paſſim apud omneis Populos in toto Terrarum Orbe decantatiſſima, in poſterum conſtans & perpetua Sedes atque Domicilium ſit ſacri ſupremique hujus Conſiſtorii Quo in loco (SPIRÆ videlicet) *Judicium Cameræ* perpetuò exerceri, nec in alium locum temerè, niſi *Belli* & *Peſtis* tempore, transferri debet. Hæc *Melchior Weiſſenberger* in *Tabb.* ſuper *Ordinatione JUDICII CAMERÆ IMPERIALIS*, iiſque *Moguntiæ* A° 1577. in fol. maj. edit. p. 2. Hujus ſummi JUDICII *JUDEX* integerrimus hodiè eſt *Joannes Hugo*, Archiepiſcopus *Trevirenſis*, & Epiſcopus *Spirenſis* glorioſiſſimus. Ejus *Præſides* ſunt *Philippus Franciſcus Eberhardus*, L. B. de *Dalberg* & Camerarius *Wormatiæ*, atque *Joannes Caſimirus*, Comes in *Leiningen* & *Daxburg*, Heroes ſupra omnem humanam laudem poſiti. Inter eminentiſſimi Judicii hujus *Aſſeſſores*, eoſque Eruditione, Scriptis ac Famâ clariſſimos, hâcce tempeſtate clarent, & quidem juxta ordinem alphabeticum locati, *Joannes Jacobus Avianus*, *Sylv. Jacob. Dankelmann*, (cujus dextram eruditam ac candidam, quum, A° 1669. perantiquæ Academiæ *Heidelbergenſis* *RECTOR* eſſet *MAGNIFICUS*, d. IV. Jul. decenter oſculari mihi non erat prohibitum,) *Huldricus ab Eyben*, (cujus doctrinam conſummatiſſimam, cùm *Giſſæ*, A° 1665, viverem, atque hactenus beneficentiam ſingularem, immo & affectum excellenter propenſum ſat prædicare neſcio) *Ericus Mauritius* atque *Guil. Ignatius Schuzius*, quibus omnem proſperitatem ac vitam longævam toto pectore apprecor. Illuſtri ac probè conſtitutæ Reipublicæ *SPIRENSI* hodiè à Conſiliis eſt primariis *Joann. Heinricus Gablerus*, Vir uti omni Pietati, Candori atque inſerviendi Promptitudini deditus: ita & verâ eruditione ac perantiquâ Prudentiâ exornatus, Amicus meus certiſſimus. In hujus Urbis, Patriæ quippe *Jo. Heinr. Uſini*, Eccleſiâ Orthodoxâ docuêre olim non ſine magnâ laude atque efficaciâ *Jo. Himmelius*, atque *Jo. Conr. Schragmullerus*, quorum poſterior cùm Anno 1669. m. *Junii* per aliquot dies *Spiræ* viverem, æquè, ac Clariſſimus *Jo. Chriſtoph. Rumelſchius*, Vir ſolide ac apprimè doctus, atque Magnatibus valdè gratus, magna candidiſſimi favoris atque propenſi affectûs documenta mihi dedit. In Gymnaſio Senatorio hoc tempore docent laudabiliter *Joh. Hofmann*, Argentoratenſis, & *Auguſtus Schraderus*, Halenſis Saxo, quorum *priorem* aurea Poeſis, *poſteriorem* autem Græca lingua nobilis optime commendant.

(1) *Romanorum Præfecti in Rheno ſuperiori ſedes.*
(2) *A Gallis An.* 1693 *Igne prope deleta.*
(3) *Nunc Vetzlariæ tranſlata, Spira enim a Gallis incendio conſumpta An.* 1689, *ex parte tantum re-ædificata eſt.*
(4) *A Gallis ſub auſpiciis Ducum Bavariæ & Lotharingiæ An.* 1689 *recuperata.*
(5) *Conventu Reſvicenſi Imperio reſtituta.*

(a) Moguntiacum. (b) Aſciburgium. (c) Hoechſtum. (d) Fritzlar. (e) Eisfeldia. (f) Duderſtadium. (g) Wormatia. (h) Oppenheym. (i) Spira. (k) Franckenthal.

Alsatia. Elsaſz. Colmaria. Seleſtadium. Ruſacum. Tabernæ. Hagenoa. Argentoratum.

VIII. α *Alſatia* Auſtriacæ ditionis regio, in duos Landgraviatus, Superiorem & Inferiorem diviſa eſt In Superiori opida ſunt; β *Colmaria*, γ *Seleſtadium*, δ *Rufacum*, haud ignobilia. Inferior habet; ε *Tabernas*, vulgo *Zabern*; & ζ *Hagenoam*. (1) η *Argentoratum* in eodem tractu, vulgo *Stratſzburg*, in clariſſimis Germaniæ civitatibus. Turris, quæ eſt ad Cathedralem Eccleſiam, mirifica & magnifica ſtructura; item armamentario inſtructiſſimo maxime inſignis eſt. (2)

IX. Eſt

(1) *Argentoratum fraude Lud. XIV ab Imperio ereptum Anno* 1682.

(2) *Horologio etiam totius forſan Mundi celeberrimo nobilis.*

(3) *Propter Stragem Proteſtantium ab Antonio Lotharingo An.* 1525 *celebris.*

(4) *A Gallis incendio pene deleta An.* 1677.

dant. Quæ aliàs *SPIRÆ* notatu obſervatuque digniſſima ſunt, tradit *Chriſtophorus Lehmannus* in Spirenſi Chronico, *Francofurti* ad *Mœnum* A° 1662 in 4 maj. f. exc.

[x] *Dreſſerus* & alii *Claudium Druſum* hunc nuncupant.

[y] A DIETERICO Archiepiſcopo Anno 1482 fundata.

[z] Ejus ager mittit *Vinum præſtantiſſimum*.

[a] *Petrus Bertius* Lib. de *Urbib. Germaniæ* ſcribit, quòd nulla Urbs ſit in *Germania*, quæ plura & certiora vetuſtatis Monumenta *Moguntiaco* habeat.

[b] *Pauli Hoffæi*, Jeſuitæ haud incelebris, Patria.

[c] Heic notandum, quod cùm LEO IX, *Pontifex Romanus*, cum HENRICO III, *Imp.* Anno M LIII, natalem in hac Civitate celebraret, inſignis inter *Imperatorem* & *Pontificem* Principatuum nonnullorum facta ſit tunc temporis permutatio. Vid. *Hyppolytus a Lapide* in PRINCIPE c. 11. p. 3.

BUNONIS.

α (a) *Alſatia* ab ortu Ducatum Wurtenbergenſem, à Septemtrione Palatinatum Inferiorem, ab Occaſu Lotharingiam, à Meridie Helvetiam. Flumina præcipua hic præter Phenum, qui mediam fermè interluit, ſunt Ellus & Cynthius; *die Hintzig*. Superior dicitur, quâ ab Argentorato verſus Baſileam ab utraque ripâ & ultra excurrit. Inferior, qua verſus Palatinatum patet. [d]

β *Colmaria* ad Ellum eſt urbs libera Imperii.

γ *Seleſtadium* vulgo *Sletſtadium* eſt urbs Imperii, haud longe à ripa Elli. [e]

δ *Rufacum* [f] eſt in ditione Epiſcopi Argentinenſis. [g]

ε *Tabernæ Alſatiæ*, olim urbs ampla & Epiſcopi Argentinenſis ſedes: ſed bello deformata: & *Molsheimium*, Epiſcopi Argentinenſis delicium, anno 1608 Academia ornatum.

ζ *Hagenoa* urbs eſt Imperii, inter Matram & Sornam amnes, prælecturæ Imperii titulo gaudens. Ibi olim ſervabantur gladius, ſceptrum, & orbis Caroli M. cum aliis ornamentis Cæſareis, quæ Epiſcopus Spirenſis inde abſtulit. [b] (3)

η (b) *Argentoratum* urbs libera Imperii Ello & Brufcha perluitur. De nomine ejus ſupra p. 73. dictum eſt. Academia ornata eſt anno hujus 1621, cujus fundamenta jam anno 1528, Jacobo Sturmio Senatore primario potiſſimum urgente, erant jacta [i]. Alſatiæ in iſtis partibus confinis eſt (c) *Suntgovia*, in qua *Ferreta* vulgo (d) *Pfirt*, Comitatus caput: (e) *Beſordia* eadem Comitatus caput: & (f) *Mulhuſia* ad Ill fl. urbs Imperialis & libera, ſub Helvetiorum tutela. In Galliæ *Regem* per pacem Monaſterienſem tranſlatus eſt Landgraviatus utriuſque Alſatiæ, cum prætectura Provinciali decem civitatum Imperialium in Alſatia ſitarum, videlicet *Hagenau*, *Colmar*, *Schletſtad*, *Weiſſenburg*, *Landau*, *Oberhaim*, *Roſheim*, *Munſter in valle S. Gregorii*, *Kaiſersberg*, *Turingbaim*; itemque *Suntgovia*; ita tamen, ut Argentoratenſis & Baſileenſis Epiſcopi cum civitate Argentoratenſi, & reliqui per utramque Alſatiam Rom. Imperio immediate ſubjecti Ordines, Abbates, Palatini, Comites, Barones, at totius Inferioris Alſatiæ Nobilitas; item prædictæ Civitates Imperiales, in ea libertate & poſſeſſione Immedietatis erga Imperium Rom. qua hactenus gaviſæ ſunt, relinquantur: & Rex Galliæ juribus contentus maneat, quæ ad Domum Auſtriacam pertinuerunt. [k] (4)

HEKELII.

[d] Uterque Tractus Urbibus, Oppidis, Pagis & Villis admodum frequens eſt, omnique ex parte habitatur. Dives quoque eſt frumento, maxime in planitie, ubi quoque ſunt optimi fructus, adeo ut fertilitate reliquas *Germaniæ* Regiones facile excedat. Montes & colles producunt Vinum optimum, quod multis in locis defertur. Sunt etiam ibi Sylvæ Caſtanearum & Montes Mineris refertiſſimi; præcipuè autem *Argenti*, *Æris* & *Plumbi*. *Alſatiam Inferiorem* HEINRICUS de TURENNE, *Gallorum* quondam Campi-Marſchallus princeps, Heros verè aſtutus, callidus ac prudens, anno 1674, miſerandum in modum vaſtavit.

[e] *Martini Buceri*, *Beati Rhenani*, *Pauli Conſtantini Phrygionis* & *Jacobi Wimphelingii*, Virorum celeberrimorum, Patria haud incelebris.

[f] Rectius *Rubeaquum*, ſ. *Rubeacum*, quod videtur *Ptolemæo* RUFIANA eſſe.

[g] *Conrado Pellicano* cunas olim præbens.

[h] Heic natus eſt *Wolfg. Fabricius Capito*, Argentinenſis Eccleſiæ Antiſtes & trium Facultatum Doctor, Vir ævô ſuô egregiè doctus & celeber.

[i] *Privilegia* autem, quæ à FERDINANDO II Imp. hæc Academia obtinuit, impreſſa ſunt *Moguntiæ* anno 1630. in f. 4. Olim claruêre in illâ præ cæteris *Jo. Pappus*, *Thomas Wegelinus*, *Jo. Schmidius*, *Jo. Georg. Dorſchæus*, *Jo. Conr. Dannhauer*, *Georg. Obrecht*, *Jo. Otto Tabor*, *Jo. Ludovicus Hannemanter*, *Matthias Berneggerus*, *Joan. Freinſhemius*, & nuper *Baltaſ. Scheidius* & *Joan. Henr. Boeclerus*, quorum dextram candidam æque, ac *Joannis Schmidii*, *Iſaaci Fauſtii*, *Balthaſaris Bebelii* (verè mei) ac *Joan. Rebhanii*, qui cum Gerardo à *Stocken*, *Ulrico Obrechto* & *Jul. Reichelio* etiamnum excellenter clarent, anno 1669 menſ. Jun. decenter oſculari mihi omnino erat licitum.

[k] Verum enim vero Ordo nunc prorſus inverſus eſt, præſertim quod *Regum Chriſtianiſſimus* utrumque Tractum *Alſatiæ* propriiſſimum ſibi hactenus vindicavit. Ni *Colmaria* GALLO ſuo amatio omnino ſuavi ac amabili Coronam ſuam auream in manus, ut aiunt, ſponte dediſſet, & *Argentina* forte etiam, quæ

(a) Alſatia. (b) Argentoratum. (c) Suntgow. (d) Pfirt. (e) Belord. (f) Mulhauſen.

IX. Eſt in confiniis Alſatiæ ac Burgundiæ Comitatus *Montbeliard*, German. *Mimpelgard*, Wirtembergenſi Duci ſubjectus; opidum *Montbeliard* tutiſſimo munimento clarum eſt. ♁ Montbeliard.

ae aliàs nullos puſſa eſt amplexus, cum vicinis Sororibus ſuis intacta Virgo manſiſſet.

BUNONIS.

♁ Mons Pelgardus videtur nomen habere à montis ſive horti pulchritudine; duplici caſtro firmatus eſt. Porro Duces Wurtenbergenſes in Burgundia quoque tenent Clerval & Paſſavant.

CAP. X.

Suevia, Franconia, Palatinatus Rheni. ☞

I.

PRima trans Rhenum eſt *Briſigavia* regio, Elſatiæ quondam pars. Caput hujus Provinciæ eſt α *Friburgium*, (1) ſplendida atque amœna urbs; ſecunda eſt β *Briſiacum*, *Breiſach.* (2) Briſigavia. Briſgaw.

II. γ *Suevia*, vaſtæ quondam illius gentis exiguæ reliquiæ, ad ſupremam Danubii partem conſtitit. Urbium hujus Ducatus prima eſt δ *Auguſta Vindelicorum*, Svevia. Schwaben. Auguſta Vindelicorum.

BUNONIS.

☞ (a) *Friburgium* ſive *Friburgum*, ad Treiſſen fl. ſito ſecundo poſitum. Celebratur Academia anno 1463 [a] fundata [b]. Anno 1644 Bavariæ Ducis arcem ad deditionem compulſa, inſpectantibus Gallo-Vinarienſibus, qui illos ſtupendâ pertinaciâ munitis caſtris deinde adoriebantur. [c]

β (b) *Briſiacum* opidum munitiſſimum, ubi pons lapideus in Rheno fl. poſt diuturnam obſidionem & horrendam famem, à Bernhardo Vinarienſium Duce captum anno 1638. Inde in Gallorum eſt poteſtate [d]. In *Briſgavia* nobilis quoque eſt (c) *Hochberga*, Marchionis Durlacenſis ex Badenſium familia ſedes, & Marchionatus caput, ubi Marchio Erneſtus magnificum exſtruxit palatium. Itemque (d) *Hetterſheimum* caſtrum ornatiſſimum, quod incolit Magnus Prior S. Johannis Hieroſolymitani.

γ (e) *Suevia* ab Ortu hodiè Bavariam, à Septentrione Franconiam, ab Occaſu Palatinatum Inferiorem & Alſatiam, à Meridie Helvetiam & Comitatum Tirolis. Fluvii in ea ſunt, præter *Danubium* &c. *Nicrum*, *Lycus*, *der Lech*, *Ilargus* ſeu *Ilera*, *Blavus*, &c. *Cocbera*.

δ (f) *Auguſta Vindelicorum* eſt inter Lyci & Werdæ confluentes: Comitiis ibidem celebratis nobilis urbs, & in primis illis, quibus anno 1530, die 25 Junii principes & ordines proteſtantes Carolo V, Imperatori, fidei ſuæ Confeſſionem obtulerunt, quæ ea de cauſâ *Auguſtana* dicitur *Confeſſio*. In Auguſtano Epiſcopatu eſt (g) *Dillinga* ad Danubium, ubi Epiſcopus frequenter commoratur, qui Cameram ſuam ibidem conſtituit. Academiam habet Jeſuiticam [e].

HEKELII.

[a] Seu, ut vult *Alſtedius* & alii, 1460.

[b] Et quidem ab Alberto, *Archi-Duce Auſtriæ*. XVI ſeculo ibi docuit *Zaſius*. Anno 1545 hoc quoque inſtitutam eſſe *Societatem Equitum (die löbliche Ritterſchafft) Dreſſerus* atteſtatur.

[c] *Friburgum* autem ex pago, i. Vico à IERCHTOLDO, *Zæringiæ* Duce, anno CHR. M CXX eſt conditum, quod Diſtichon hoc indicat:

Anno Milleno, centeno, bis quoque deno,
FRIBURGH fundavit BERCHTOLDUS Dux dominator.

Alias ſplendida ac amœna Urbs eſt. *Joan. Thomæ Freigii* & *Jacobi Milichii* patria, *Gallorum* regi hodie parens.

[d] *Hunc incomparabilem Principem, novumque Germanorum* HERCULEM æque ac *facta ejus Heroica* Carmine *Teutonico*, eoque variarum rerum pleno, optimè deſcripſit Virorum celeberrimus *Joannes Freinſhemius*; idque ſub *Titulo Teutſcher Jugend-Spiegel, oder Geſang von dem Stammen und Thaten des Alten und Neuen Teutſchen Hercules*, &c. *Argentorati* anno 1639 in fol. juſſit imprimi.

[e] *Ab* OTTONE *Epiſcopo* anno M D XIIX *fundatam.*

REISKII.

☞ (h) *Briſacum* in monte rotundo inſtar caſtri munitiſſimi hodieque ſitum ſignificat, congruere ſibi vetuſtam *montis Briſaci* appellationem, quæ in Rom. Imp. Antonini Itinerario adhuc extat: Idem toti regioni addidit Briſgowæ nomen, & Gallis deditum Germaniæ clavem reliquit. Tres enim claves Carol. Richelius regi ſuo comparaſſe dicitur, *Perſinianum* Hiſpaniæ, *Pignarolum* Italiæ, *Briſacum* Germaniæ, (i) *Friburgum* etiam anno 1678 expugnatum pro caſtro Philippoburgo, quod Germanis expugnatoribus relinquebatur, per pacem Noviomagenſem cum tribus pagis proximis acceſſit Galliæ. (k) *Suevia* coloniis Suevorum huc irrumpentibus nomen ſuſcepit, hodieque

(1) *A Succis An.* 1632, 1634 & 1638 *expugnata, a Gallis An.* 1671 & 1677. *Propter Bavaros a Principe Condæo profligatos An.* 1644 *celebris. Imper. oPace Reſwicenſi An.* 1697 *reſtituta.*

(2) *Fame tantum oppreſſa obſidentibus ſuis & Gallis An.* 1638, *ut milites cadavera ſepulta ad famem ſedandam effodiere. Duce Burgundo, Gallo nepote, An.* 1703 *expugnata.*

(a) Friburgum. (b) Briſiacum. (c) Hochberg. (d) Hetterſheim. (e) Suevia. (f) Auguſta Vind. (g) Dillinga. (h) Briſacum. (i) Friburgum. (k) Suevia.

licorum, *Augſpurg*, opulentiſſimum Emporium: urbs ſplendida in primis & magnifica, munitione tuta, libera Imperii civitas (1). ε *Ulma*, munitiſſima & ipſa ſimulque ditiſſima Imperii civitas, ædificiorum ſplendore facile finitimis præſtat (2). Reliqua loca nobiliora ſunt; ζ *Nordlingen*, η *Memmingen*, ϑ *Lindau*, ι *Fueſſen*, κ *Rottweyl*, ubi Juridicus Imperii conventus eſt.

Wirtembergenſis Ducatus.

III. λ *Wirtembergenſis Ducatus*, ab arce *Wirtemberga* cognominatus, pars erat Sueviæ; at quum nuper Ducatus factus ſit, provincia ſeorſim cenſetur. Urbes inibi

que noſtro imperio peculiarem addit circulum, cui Ducatu cum Wurtenbergico (a) Marchionatus etiam Badenſes ſubſunt, tum ſuperior, à ſede ſua dictus Baden & Hochberg, tum inferior nempe Durlacenſis, uterque nunc Gallicis deprædationibus & incendiis exhauſtus. (b) *Franconia orientalis* & ipſa circulum facit Francomicum, in eoque tres Epiſcopatus Catholicos, & duos Burggraviatus Brandenburgicis Marchionibus ſubjectos complectitur; ſuperiorem ſcilicet Byrurinum ſive Colmbacenſem, & inferiorem, Anſpachienſem, ſive Onoldsbacenſem; Hic Franconicam ſolum regionem, ille partem Voigtlandiæ montanam, & monti Pinifero vicinam continet, ſimul cum Franconica, cui Colmbacum, caſtrumque huic proximum Blaſſenburgum ſubeſt. (c) *Palatinatus Rhenanus* aut inferior, totus quondam cultiſſimus & florentiſſimus, nunc vaſtitate Gallica ſqualler, ob *Heidelbergam* diruram, *Manheimium* & *Franckenthalium*, urbes munitiſſimas, everſas, & cæteras regiones, quotquot Electoratui ſubſunt, direptas miſerrime aut exuſtas.

(1) *Propter* Interim *a Carolo V ad ſedandas de Religione differentias excogitatum celebre, ab eodem, Anno* 1551 *expugnata, ac Conventu Paſſovienſi An.* 1551 *liberata, a Bavaro An.* 1704 *capta, at nunc Imperio reddita, fœdere inter Cæſarem, Hiſpanum, Imperium, Ducem Sabaudicum & Batavos, ad communem Libertatem tuendam Anno* 1687. *Prætorio imprimis magnifico, & armamentario etiam celebris.*

(2) *Religionem reſtauratam An.* 1529 *amplexa, templo Cathedrali ſplendidiſſimo nobilitata, a Bavaro An.* 1702 *fraude oppreſſa, at poſt tragem Hochſtatenſem, ubi fusi fugatique Galli & Bavari, recuperata; Panno Linteo etiam celebris.* (3) *Et etiam clade quam Cæſariani a Suecis & Gallis Condæo Duce Anno* 1646 *acceperunt.* (4) *A Bavaro capta Anno* 1632, *& 16. ſtatuta.*

BUNONIS.

ε (d) *Ulma* eſt ad confluentes Iſeræ, Blavi & Danubii [f]. Urbis territorium continet tres Comitatus [g].

ζ (e) *Nordlinga* urbs Imperii ad Egræ ripas, memorabilis clade [h], quam Fœderati a Cæſarianis, duce Ferdinando III, tum Hungariæ Rege, acceperunt anno 1634 (3).

η (f) *Memminga* urbs Imperii, natura & manu munita in *Algoja* (4).

ϑ (g) *Lindavia* urbs Imperii in lacus Bodamici ſeu Conſtantienſis inſula; unde nonnulli *Venetias Sueviæ* appellant, ponte lapideo tamen continenti jungitur.

ι (h) *Fueſſen* eſt in ditione Epiſcopi Auguſtani, cujus frequenti receſſu celebratur.

κ *Rotwyla*, urbs Imperii, eſt ad fontes Nicri, Helvetiis fœderata: Conventus ille juridicus a Conrado II ſcribitur inſtitutus. Præterea nobiliores in Suevia urbes ſunt, *Campodunum* vulgo (i) *Kempten* ad fl. Yller, urbs Imperii libera; ei imminet mons vulgo *Hillermont* mœnibus cinctus, dictuſque caſtrum *Burſhald*, civitatis armamentarium. Eidem adjacet *Abbatia* ejuſdem nominis cum urbe, in qua omnes monachi ſunt genere nobiles, ex octo familiis orti; quod accuratiſſimè ſervatur, nulla habita ratione gratiæ aut pecuniæ. (k) *Uberlinga* ad lacum Conſtantienſem quondam Ducum Sueviæ ſedes, urbs Imperii libera. (l) *Conſtantia* vulgo *Coſnitz* [l], concilio illo anno C. 1414 habito celebris, quo tres pontifices, qui tum erant, ſede moti, & Joh. Huſſus damnatus [k]. (m) *Dunckelſpila* [l] ad *Wernitium fl.* dicta a voce *Dunckel*, i. e. Zea, cujus ibi magna eſt copia [m]. (n) *Elwangia* Abbatia nobilis. (o) *Donawerta* ad Danubii & Wernitii confluentes, olim Imperii civitas libera, ſed anno 1606 à Maximiliano Bavariæ Duce ſubacta libertate ſua excidit [n]. (p) *Papenheim* urbs cum Comitatu ejuſdem nominis. (q) *Oetinga* ad Wernitium fl. Comitatus caput. (r) *Zollern*, caſtrum in monte poſitum, ad cujus radices oppidulum; unde Comitatui nomen. (s) *Hala Suevorum* ad Kocharum fl. ubi Salinæ. Heic olim duella permiſſa [o].

λ *Wirtenburgenſis Ducatus*, præprimis fertilis, habet ab Ortu Palatinatum Neuburgicum [p], a Septemtrione Franconiam, ab Occaſu Palatinatum Inferiorem & Marchionatum Badenſem; rigatur Necro præcipue.

HEKELII.

[f] *Leonhardi Hütteri*, & *Elie Veielii*, Patroni mei ſingularis, quem adhuc ſalvum & undiquaque celebrem novi, patria, Legibus & Ordinibus in quolibet Statu optimè conſtituta. Templum habet *D. Virgini* ſacrum, in cujus ædificatione inſumpta leguntur aureorum noviescentena millia.

[g] Seu potius Baronatus, ſive Dynaſtias, & unam in Algoja.

[h] Ac *Gundelfingeriana* memoriâ.

[i] *Huldrici Zaſii* patria.

[k] Leg. *Æneæ Sylvii Hiſtor. Bohem.* c. 36. p. 72. ſeqq. Edition. *Guelferbyt.* in 8. Alias prolixa de *Johanne Huſſo* Hiſtoria eſt edita *Latine Witteb.* 1537. in 8. *Germanice* verò, & quidem *Nicolao Crombachio* interprete, *Haganoæ* 1548. etiam in 8. f.

[l] S. *Zeapolis*.

[m] Civitas eſt S. R. I. Libera munita, Evangelicæ juxtà, ac Romano-Catholicæ Religioni addicta.

[n] Hanc ortu ſuo nobilitavit *Thomas Heckelius*, ICtus & Poeta *Lipſienſis* hoc ſeculo ſat clarus.

[o] Civitas eſt imperialis libera, quam claram hactenus reddidit *Jo. Georg. Seyboldus*, Vir de re Grammatica atque Juventute optime meritus.

[p] A meridie *Sueviæ* partem.

BUNO-

inibi claræ sunt, μ *Canstat*, mercatu celebris, ν *Stutgart*, Ducum sedes (1): ξ *Rotenburgium*: quæque reliquas antestat, ο *Tubinga*.

IV. π *Dux* est, qui & Episcopus, cognomine Herbipolitanus, ab ϱ *Herbipoli*, vulgo *Wurtzburg*, capite provinciæ, dictus. Urbs est inter primas præclara (2). At *Francofurtum ad Mœnum* [q] libera Imperii civitas, celeberrimis totius Europæ, nedum Germaniæ, nundinis nobilitatur (3). σ *Bamberga* Episcopali

Canstat. Stutgart. Rotenburgum. Tubinga. Franconia sive Francia Orientalis. Franckenthal. Herbipolis. Francofurtum. Bamberga.

BUNONIS.

μ *Canstat* est ad Nicrum, cujus vicinia multas habet vineas; unde haud longe abest arx Wirtemberga.

ν *Stutgardia* provinciæ metropolis, habet arcem elegantissimam.

ξ *Rotenburgum* Nicrus fl. intersecat; unde una pars urbis vocatur *Rotenburg*, altera *Ebingh*.

ο *Tubinga* ad Nicrum Academia & Collegio Ducali celebris [r]. *Schorndorffium* opidum munitum habet salinas [s]. Civitates Imperii liberæ ibidem sunt (a) *Hailbronna* ad Nicrum [t] a Friderico II Imperio ascripta: (b) *Reutlinga* ad Echetz fl. [v]. (c) *Eslinga* ad Nicrum fl. [x].

π (d) Episcopus Herbipolitanus idem Franconiæ Dux. Ei quotannis redeunt 300 millia thalerorum. Habet *Franconia* ab Oriente Bohemiam, à Septemtrione Thuringiam & Hassiam, ab Occasu Palatinatum Inferiorem, à Meridie Bavariam & Sueviam. (e) *Fluvii* hic præcipui sunt *Mœnus*, *Jaxtus*, qui ad Wimphinam in Nicrum se exonerat; *Tubaris* ad Werthemum, & *Sala* Francicus, ad Gemundam Mœno se miscent. *Sala* fluvius ille putatur esse, à quo *Franci* dicti sunt *Salici*: Equidem ad Salam locus erat celtz dictus, in quo Carolus M. Ludovicus Pius & Arnulphus commorabantur, *Regin. l.* 2. Ad eundem Salam est opidum hodie munitissimum *Koningsbofen*; ex cujus nomine colligitur, *Regiam* ibidem fuisse *aulam*. Neque tamen alter fluvius Sala inde longe dissidet.

ϱ (f) *Herbipolis* ad Mœnum Academia [y] celebris: urbi imminet arx [z], *Marienberg* vulgo; in qua ingentem thesaurum obtinuit *Gustavus Adolphus Suecorum Rex*. (g) *Ochsenfurtum* ad Mœnum, horreum Episcopi [a].

σ (h) *Bambergæ* Henricus II cognomento *Sanctus*, colitur. Adjacet ei in vicino monte arx *Altenburg* (4).

HEKELII.

[q] Hæc Civitas omnino insignis, maximè incluta ac excellenter nobilis à Magistratu magnifico & valde prudenti tam bene est constituta, ac Legibus in quolibet Statu ac Ordine firmata, ut ulli *S. R. Imp.* ac fermè vix totius *GERMANIÆ* Civitati cedat. Edidit hujus Chronicon *Jo. Fridericus Faustus*, apud ipsos *Francofurtenses* Anno 1660 in 12. f. impressum. Ante biennium, & quod excurrit, amisit suum *CHRYSOSTOMUM*, *Philippum Jacobum Spenerum*, Virum omni honore, observantiâ atque veneratione dignissimum. Hæc Urbs *Joannis Richardi*, JCti valde præstantis, non solùm natalis, sed & emortualis est locus. Obiere quoque ibidem *Matthias Flacius*, *Jo. Petr. Lotichius* atque *Jo Otto Tabor*, Viri non è plebe. Ecquid dicam? Ipsius GUNTHERI *Schwarzburgici*, Imp. *Romanor.* glorioſissimi, Ossa augustissima, quod universa lætatur prosapia *Schwarzburgica*, molliter *Francofurti* cubant. Hodiè vivit in tam illustri ac splendido loco *Johus Ludolfus*, Lingg. Orient. Doctor sine pari.

[r] Hæc Academia fundata est Anno CHRISTI M CCCC LXXVII per EBERHARDUM, Ducem *Wurtembergicum*, ob *Barbam*, quam prolixam alebat, *Germanis* dictum *Rauschenbarth*. Inde jam laudata Academia etiamnum *EBERHARDINA* vocatur. Ejus Visitatores perpetui sunt 1° *Cancellarius Wurtembergicus*, 2° *Consistorii Ecclesiastici Wurtembergici Director*, & 3° *Concionator aulicus Primarius Stutgardinus*. Professores *Theologiæ* olim fuêre *Jacobus* Andreæ, *Jacobus* Beurlinus, *Josephus* Demlerus, *Stephanus* Gerlachius, *Matthias* Hafenreffer, *Jacobus* Heerbrand, *Jo. Heinr.* Hiemer, *Andreas* Osiander, Jun. *Lucas* Osiander, *Joann. Ulric.* Pregitzar, Par. *Baltasar* Raith, *Jo. Georg.* Sigwart, *Theodor.* Thummius, *Tobias* Wagnerus (5). In facultate *Juridica*, præter clarissimum *Varenbulerum*, claruere quoque *Andreas* Bajer, *Christophorus* Besoldus, *Heinr.* Bocerus, *Jeannes* Halbritter, *Joann.* Harprechtus, *Thomas* Lansius, *Wolf-Adam* Lauterbachius, *David* Magirus atque *David* Scheinemann. Medici clari fuêre *Sebastianus* Blossius. *Joannes* Fabri, *Joann. Jacob* Haugius atque *Joann. Ludovicus* Moeglingus. Inter *Philosophos* & *Philologos* olim ac nuper clarissimi extitêre *Michael* Beringer, *Theodorus* Cellarius, *Martinus* Crusius, *Frider. Harm.* Flayderus, *Nicod* Frischlinus, *Magnus* Helenthalerus, *Benedictus* Hopferus, *Jodocus* Kolbius, *Michael* Moestlinus, *Vitus* Mullerus, *Jo. Ulr.* Pregitzer, Fil. *Zacharias* Schaefferus, *Joann-Baptista* Weigammair, atque *Henricus* Wellingius. Hodiè ibidem docent non sine laude e gregia *Joann. Adam* Osiander, *Georg-Henr.* Keller, *Joann. Andr.* Hochstetter, *Georg-Henr.* Haberlin, *Burkardus* Bardili, *Joann. Andreas* Frommann, *Jo. Adam* Kurrer, *Jo. Conrad.* Brotbeck, *Georg. Baltasar* Metzger, *Joann.* Grafft, *Jo. Ludov.* Moegling, Jun. atque *Christophorus* Caldenbach, Philomela illa *Nicrina* maxime canora ac clara. Illustre Collegium ubi hodie *Jo. Ulric.* Pregitzer, Nep. Jura ac Politicam dextre ac perspicue profitetur, fundavit *LUDOVICUS* Dux, cujus Caput *Superior Aulæ Magister*, qui plerumque *Juris Professorem Primarium* habet à consiliis.

[s] Ejusque ruinas à *Cæsareanis* An. 1634. d. 23. Nov. in cinerem datas nunc excitatas novimus.

[t] In hac Urbe, quæ satis ampla & clara, non solùm

(a) Hailbronna. (b) Reutlinga. (c) Eslinga. (d) Franconiæ limites. (e) Flumina. (f) Herbipolis. (g) Ochsenfurt. (h) Bamberga.

(1) *Ubi Castrum habent munitissimum, splendore conspicuum & hortis amœnis nobilitatum; Balneis etiam salubberrimis gaudet Civitas.*

(2) *Antiquitus Pagus & Herbipolis nuncupata; Episcopus, qui etiam Imperii Princeps, gladio semper comitatur, cui inscribitur* Herbipolis sola judicat Ense & Stola, *Jurisdictionem tum Civilem tum Ecclesiasticam denotans:* 15000 *Milites ilustrare potest.*

(3) *Nundinis & Emporium Librorum Commercio celebre; Cæsarum Electione, munimentis, ædium splendore, balneis & aquis medicatis nobilis, & propter dissensiones inter Protestantes Anglos Maria regnante, ibidem profugos, Ceremoniarum causa, memorabilis.*

(4) *Episcopatus ann. 1006, a Cæsare Henr. II constitutus, primus est Imperii Episcopus, & Papam solum agnoscit superiorem Palatio, Templo Cathed. splendidissimo ac Jesuitarum Collegio, ornatur Civitas.*

(5) *In hac Academia aluntur quotidie 260 Alumni Ducis Liberalitate; nulli in Academiam admittuntur, nisi bonesto loco nati.*

pali dignitate celebris urbs, centrum Germaniæ obsidere videtur. Est in Fra
Ansbach. conienſi agro Arx τ *Ansbach* [b], Marchionatus titulo gaudens.

V. Fra

ſolùm *Reſpublica*, ſed *Miniſterium* quoque *Eccleſiaſticum*, cujus hodie caput eſt *Jo. Ludov. Munſter*, atque *Gymnaſium*, utpote cui non ſine laude præeſt *Gabriel Loeſchenbrandt*, ex voto conſtituta ſunt. Eruditæ ac nobiles Familiæ quæ clarent ibi, ſunt, præter LOESCHENBRANDINAM, *Bampacherina*, *Feuchtendina*, *Heuchelina*, *Inſingerina*, *Pancugina*, *Rotenhauchina*, *Roskamiſſerina*, *Ruhlina*, *Sommerhardina*, *Spoelina*, *Zobelina*, atque nonnullæ aliæ.

[v] Ideò celebris, quòd Senatus ibi æquè ac *Noribergenſis Aug. Confeſſioni* primùm ſubſcripſit.

[x] Rempublicam & Eccleſiam bene conſtitutam habet. Huic jam præeſt laudabiliter Jo. Ulr. Wildius, Vir egregie doctus & modeſtus.

[y] A *Joanne*, Duce *Wurtzeburgico*, Anno 1403 inſtaurata.

[z] Epiſcoporum Sedes.

[a] Hujus *Epiſcopatus*, quem *Wenefridus*, vel *Winfridus*, mutato nomine, quod ſemper bona fecit, BONIFACIUS nuncupatus, fundavit, primus Præſul fuit *Burckardus*, Benedictinorum Monachus & Fundatoris Conſanguineus. Anno 1696 pridiè Cal. Jun. in Epiſcopum Herbipolenſem & Ducem Franconiæ eſt electus *Conradus Wilhelm a Wertnau*, Decanus Bambergenſis.

BUNONIS.

τ *Onſpachium* [c] eſt ad fluvium ejuſdem nominis; habet arcem Principis ſedem. *Onolſpachienſes* ſeu (a) *Anſpachienſes* ſunt Marchiones Brandeburgenſes; gaudent titulo Burggraviorum Norimbergenſium. Ad eos quoque pertinet (b) *Voigtlandia*, inter Thuringiam, Miſniam & Bohemiam ſita; cujus metropolis eſt *Curia*, vulgo (c) *Hoff in Vogtland*: Opida nobiliora ſunt (d) *Culmbacum*, *Culmbach*, cum arce *Plaſſenburg*, & (e) *Barreuthum*. Cæterum in Franconia quoque eſt (f) *Aichſtadium*, Epiſcopi illius ſedes: & (g) *Margenthal* magiſtri Equitum Ordinis Teutonici. (h) *Rotenburgum* ad Tubarim urbs Imperii, Cella penaria Franconiæ, ſitu prope eo ſcribitur eſſe, quo fuit Hieroſolyma [d]. (i) *Winſheimium* ad Aiſcham urbs Imperii. (k) *Schwinfurtum* urbs Imperii ad Mœnum [e], in ipſo ferme Franconiæ centro, *Conradi Celtæ*, primi apud Germanos Poetæ, patria. In Franconia quoque eſt *Erbachum* Comitatus caput: *Hennebergа*, unde Comitatui nomen: Comitatus *Reineccenſis* ſeu *Lorienſis* & *Holacenſis* ab *Holacho* caſtro dictus.

HEKELII.

[b] Hùc referendum quoque *Byreuthum*, CHRISTIANI ERNESTI, Marchionis *Brandeburgici*, Heroïs fortiſſimi, eminenter incluti ac valde glorioſi, Sedes. Hujus Miniſter primarius ac ſummus *Conſiliorum* Præſes eſt *Joannes Albertus*, S. R. Imp. Comes de *Konou* & *Bieberſtein*, Præfecturæ *Curienſis* Capitaneus ſplendidiſſimus. Sed qui in *Eccleſia* tum *aulica*, tum *oppidana*, poſt *Caſparis a Lilien*, Theologi celeberrimi, & *Jo. Matthiæ* (Joannis Fil.) Stumpffii, beatiſſimum ex hac vita diſceſſum, immò in illuſtri *Chriſtian. Erneſtino Collegio* quàm fideliſſimè docent, ſunt *Jo. Jacob. Steinhoefer*, *Georg. Frid. Pertſchius*, *Joh. Leonh. Schopff*; *Jo. Wolfgang Rentſch*, *Jo. Caſpar Oertelius*, *Jo. Fikenſcher*, *Jo. Georg. Layzius*, atque *Joach. Heinr. Hagen*, Viri non vulgaris eruditi, modeſti, ac benefici. Sed *Culmbaci*, uti ai munitiſſima, eaque ad hunc *Marchionatum* ſeru rem quoque ſpectans, *Ludovico Lichardo* placide ex tincto, Eccleſiæ jam rite præeſt, *Jo. Chriſtopho Laurus*.

[c] S. *Onoldum*.

[d] Rempublicam bene conſtitutam habet, Religioni Evangelicæ ſerio eſt addicta. Nuper a miſit *Chryſoſtomum* ſuum, D. JO. LUDOVICUS HARTMANNUM, immenſi laboris, infucatæque Pi etatis Thelogum. Nunc magna cum laude quoqu præeſt Eccleſiæ *Sebaſtianus Kirchmajerus*; Gymna ſio v. *Fridericus Lipſius*.

[e] Ut Virtus ullo minimè eget præconio; ſic Urbi huic ſplendidæ ulla laus nequaquam eſt neceſſa ria, quoniam jampridem toti *Sacro Romano Imperio* & omnibus *Bonis Muſis* inprimis elegantioribus ac cu rioſioribus, ſe ſtitit commendabilem. *Politia* talibu *Legibus* atque *Conſtitutionibus* eſt fundata, ut nequ *Pietas*, neque *Juſtitia*, neque *Prudentia*, neque *Be neficentia*, neque *Morum Suavitas* eas rejicere ac ir ritas facere queant. Ejus Caput ἐκ ἀκλήτου eme ritum hodiè eſt *Jo. Michael Febrius*, S. CÆS. MAJ Archiater feliciſſimus, Polyhiſtor illuſtris, ac extero rum Heroum Literatorumque, à quibus maximi æſti matur, incredibiliter ſtudioſus. *Eccleſiæ*, quæ pur Evangelica atque Orthodoxa, valdè laudatus Antiſtes eſt *Caſpar Heunſchius*, integer vitæ, fidei atque do ctrinæ Theologus, Scriptiſque piis, limatis ac curio ſis celeber. *Gymnaſium* vero cura *Crameriana* adhu dextrè regitur. Hoc inprimis laudi ducitur ampli ſimæ huic Reipublicæ, quod Miniſtros *Eccleſiæ*, Gym naſiique Profeſſores atque *Scholæ* Præceptores a omnibus Civium oneribus quotidie ſervet liberos, quo in paucis aliis *S. R. Imp.* Rebuſpublicis, iiſque benè a probè conſtitutis quoque, rarenter amat fieri. Cla ret & hæc Urbs ob Academiam Naturæ Curioſorum quæ Anno 1662 initium ibi ſumpſit, feliciſſimo *Jo Laurentio Bauſchio* (qui *Præſes primus* merito co ſtitutus eſt) Fundatore, & aſſiſtentibus primis duobu Adjunctis, modo jam laudato *Joh. Mich. Febri* nempe, ac *Georg. Balt. Metzgero*. Ejus Protecto olim erat Princeps *RAIMUNDUS*, S. R. Imp. Com de *Montecucoli*, Heros animoſus ac *Muſis* faventiſ mus. Modernus autem eſt *FRANCISCUS ANSHEL MUS*, Archiepiſcopus & Elector *Moguntinus* em...en tiſſimus, Princeps ſummo ac pleno elogio haud in dignus. *Præſes ſecundus* eſt magnificus *Febrius*, qu ob corporis imbecillitatem fermeque exactam æta tem ſplendidiſſimi hujus Præſidii parteis *Jo. Geor Volkamero*, *HELIANTHO* illi primo ac *Nouorum GALENO* præſtantiſſimo, unanimi Adjunctorum, *Jo Danielis Majoris* nimirum, *Lucæ Schroeckii*, Jun. *Jo Sculteti* atque *Georg. Wolfg. Wedelii*, Virorum hujc laris eruditionis, autoritatis atque exiſtimatio ſuffragio ac conſenſu, ipſis Idib. m. Decembr. A. 1 ſolenniter impoluit. Hèîc, præter *Jo. Chriſtiana* atque *J. L. Bauſchium*, nati ſunt Jo. Guilielmus *Ba* ger, Jo. Henr. *Engelhart*, Jo. Laurentius *Febr*, J Volpe

(a) Anſpach. (b) Voigtlandia. (c) Hoff. (d) Culmbachium. (e) Barreuthum. (f) Aichſtad um. (g) Margenthal. (h) Rotenburgum. (i) Winſheimium. (k) Schwinfurtum.

V. Franconiæ quondam pars, nunc, υ *Palatinatus Rheni*, caput habet Provinciæ φ *Heidelbergam* [*f*], eandem Electorum Palatinorum ſedem [1]. Ad confluentes Rheni Nicrique *Manhemium* opidum munitiſſimum, Provinciæ propugnaculum eſt (2). Eſt eodem tractu, inter Elſatiam & Palatinatum, χ *Marchionatus Badenſis*, ab aquis totius Germaniæ celeberrimis cognominatus (3). Sedes Marchionis eſt *Durlacum*, opidum cum arce. (4)

Palatinatus Rheni ſeu Inferior. Heidelberga. Manheimium. Marchionatus Badenſis. Durlacum.

CAP.

Volpert *Glock*, Caſpar, Georg. David & Jo. Frider. *Hunnſchii*, Georg. Balt. & Jo. Chilian. *Metzgeri*, Heinr. *Salmuthius*, Jo. David *Schamroth*, Chriſtoph. *Schmidt*, Jo. Martin *Uhle*, Joan. *Weinmann*, Georg. Balthaſar *Wolfart*, & multi Docti alii. Inclutæ hujus Reipublicæ Conſules, & quidem, quantum ſcio, h. t. Senatores, ſunt *Juſtus Fridericus Schœner*, Vir probè politi judicii, & *Jo. Laurentius Prætorius*, alias *Schoepperus* dictus. Conſiliarii autem ſunt *J. Nicolaus Melchior*, atque *Jo. Henr. Segniz*. Claret quoque inter Phyſicos Ordinarios *Elias Schmidius*, Vir rarioris ingenii ac ſummæ medendi felicitatis.

BUNONIS.

υ (a) *Palatinatus Inferior* ſive *Electoralis* habet ab Ortu Ducatum Wurtembergenſem & Epiſcopatum Wirtzburgenſem; à Septemtrione partem Haſſiæ & Trevirensis provinciæ; ab Occidente Trevirenſem Archiepiſcopatum, partem Auſtraſiæ & Lotharingiæ; à Meridie Alſatiam & Marchionatum Badenſem. Rigatur Rheno, Nicro, Mœno, Naha & Lautera fluminibus.

φ (b) *Heidelberga* ad Nicrum [*g*] arce & academia, anno 1345 fundata, illuſtris [*h*]: Celeberrima, quam habebat Bibliotheca anno 1623, [*i*] Romam deportavit. Sunt hic præterea *Franckenthalium*, opidum munitiſſimum, (c) *Neuſtadt an der Hart*, quo tractu naſcitur genus vini, quod vulgo *Ganſefuſſer* vocatur. (d) *Crucenacum*, Naha interluente in duo veluti opida diſtinctum; cujus pars ad Marchiones Badenſes pertinet. (e) *Cæſarea Lutra*, *Kayſers Lautern*, ad Luteram amnem; & lacum, in quo lucius 1. e anno 1497 captus, quem manus Friderici II Imperatoris anno 1230 hic poſuerat; (f) *Bacharacum* generoſiſſimo vino nobile. (g) *Bretta*, *Philippi Melanchthonis* [*k*] patria. Inter Rhenum, Moſellam & Nahum tractus vulgo vocatur (h) *der Hunnesruck*; hic quoque eſt (i) *Simmera* Principum ſedes; & in eodem (k) *Sponheimium* Abbatia, quam celebrem reddidit *Trithemius Abbas*.

χ *Marchionatus Badenſis* totus fere jacet intra Rheni dextram ripam, Palatinatum inferiorem, Ducatum Wurtemburgenſem & Brisgojam. Nomen habet ab opido (l) *Baden*: ubi aquæ calidæ ſalutares [*l*]. Marchio iſte eſt Romano-Catholicus: Sed *Durlacenſis* eſt Confeſſionis Auguſtanæ. (m) *Durlacum* opidum habet Collegium & Palatium munitiſſimum. In ejus ditione quoque eſt (n) *Pfortzheim* munitum opidum, *Joh. Capnionis*, alias *Reuchlini*, patria. Ibi quoque eſt Comitatus (o) *Eberſtein*, ab *Eberſtein* caſtro appellatus.

REISKII.

[*f*] Hunc Locum eleganter deſcripſit *Jo. Sebaldus Fabricius*, Comes Pal. Cæſ. in Oratione publicâ, quam m. Aug. An. 1658 publicè habuit, cùm EMANUELI LUCIO, *Bernati Helvetico*, eâ, quâ pollebat, autoritate ANNULUM, CORONAMQUE LAUREAM donaret. Prodiit autem hæc Oratio ſub *Actus Panegyrici* Tit. *Heidelbergæ* Walterianis Litt. in 4. f. An. non adj. CAROLO Electore veneno, ut ſæpe ſolet fieri, ab intimis atque neceſſariis ſuis, qui Conſcientiam ſuam, poſtulante officii ſui ratione, immaculatam perpetuò ſervare debuiſſent, proh! necato, ſedet hodie *Heidelbergæ PHILIPPUS WILHELMUS*, *Comes Palatinus Rheni*, heros omni laude atque præconio omni tempore exornandus, atque Invictiſſimi *Imperatoris Rom.* ac Potentiſſimi *Regis Luſitanici* Socer. Præter *Profeſſores*, quos in iplo Autore laudavi, docent ibidem optime quoque *Jo. Wolfg. Textor*, *H. Coccejus* atque *Heinricus Gunthe-rus Thulemarius*.

[*g*] Regimine Politico.

[*b*] Hèic inclyſi ſunt hoc tempore *Ezechiel Spanhemius*, *Jo. Ludovicus Fabricius*, *Jo. Fridericus Miegius*, *Georg. Francus*, *Stephanus Gerlachius*, *Hachenbergius*, & alii. CAROLUS Elector, qui An. 1651, d. XIII Maj. natus, eſt ſummæ gravitatis, egregiæ manſuetudinis, ſolidiſſimæ eruditionis & peracuti judicii heros.

[*i*] *A Leone Allatio.*

[*k*] Communis Germaniæ Præceptoris & Capnionis e Sorore Nepotis.

[*l*] Domus autem *Badenſis* hodiè dividitur in duas Lineas, *Bade-Badenſem* nempe & *Bade-Durlacenſem*.

T BUNO-

(1) *Barbare a Gallis An. 1693 penè d letam, ubi Mulieres, contra fidem fœdè violarunt, Monumenta Principum ac Palatium ſplendidiſſimum diruerunt. Bibliotheca Electoralis ante Urbem ab Hiſpanis An. 1623 captam, Vaticanam longe ſuperavit.*

(2) *A Gallis etiam dirutum.*

(3) *Vini, frumenti, ac Cannabis ferax, regio peramœna & probe culta.*

(4) *Potius, Palatio perampio & ſplendidiſſimo. Civitas Badenſis alterius Marchionatus Metropolis, plus minus trecenta habet Balnea; unde admodum frequens eſt,*

(a) Palatinatus Inferior. (b) Heidelberga. (c) Neuſtadt an der Hart. (d) Crucenacum. (e) Cæſarea Lutra. (f) Bacharacum. (g) Bretta. (h) Der Hunnesruck. (i) Simmera. (k) Sponheimium. (l) Baden. (m) Durlacum. (n) Pfortzheim. (o) Eberſtein.

CAP. XI.

Palatinatus Superior, Bavaria, Salisburgenſis Archiepiſcopatus, Tirolis Comitatus.

Palatinatus Superior.

Nortgavia, *Nortgauw*; qui & Palatinatus, *die Ober-Pfaltz.* 1

I.

Norimberga. Amberga.

α NOrimberga, [a] *Nürnberg*, in confiniis Franconiæ, Sueviæ, ac Bavariæ poſita, nullius ſoli eſſe cupit. Urbs eſt magnifica, ſplendida, potens, ac totius Germaniæ ſuperbiſſima. Caput Nortgaviæ nunc cenſetur β *Amberga*, γ *Neu-*

BUNONIS.

α (a) *Norimberga*, ad utramque Pegneſi, qui urbem interluit, ripam ſita, ad Circulum pertinet Francicum. Habet territorium ſatis amplum & oppida aliquot, in quibus (b) *Altorfium*, Academia anno 1575 ornatum [b].

β *Amberga* Palatinatus Neoburgici Metropolis eſt.

HEKELII.

[a] Hæc Urbs, *Chriſtiano Becmanno* in Epiſtola quadam Dedicatoria ad Virum ampliſſimum, *Georg. Kemum*, Norib. data, & cum Opuſculis aliis *Hanoviæ* A° 1619. in 8. f. publici juris facta, Ὀμφαλὸς καὶ Ὀφθαλμὸς, hoc eſt, *Umbilicus & Oculus GERMANIÆ*, non inique dicitur, quoniam, quæ in iſta Urbe ſunt reperienda, omnia ſunt firma, lauta, nitida ac ſplendida. Admiranda eſt ſumma atque magnifica Senatorum magnificorum Curia, in qua *Pietas* atque *Conſcientia*, de gloria cum ipſa certant *Juſtitia*. Admiranda ſunt Templa eximiæ magnitudinis, in quibus Verbum Dei pure prædicatur ac perſpicue. Admirandæ ſunt Nobilium, Mercatorum ac cæterorum privatorum Domus, quæ aut omnes, aut perpaucis exceptis, quadrato e Lapide perſplendide ſunt extructæ. Turres, Muri & alia tantæ altitudinis ibi ſunt videnda, ut contra omnem vim atque incurſionem externam à quovis quoque milite judicentur prorſus ſecura & omnino libera. Breviter, quicquid vides *Noribergæ*, idem eſt, ac ſi olim *Romæ*, ac hodiè *Venetiis* vidiſſes. Ut autem quondam apud *Græcos ATHENÆ*, & hac tempeſtate apud *Gallos LIMOGEA* Solum habet ſterile, idem & *NORIBERGA*, ubi imprimis Medicorum Collegium clarum eſt, cujus Director *Jo. Georgius Volkamerus*, Vir omni elogio major. Scripſit de hac Republica egregiè illuſtri atque apprimè nobili quatuor Libros *C. Erycius Michael Lactus*, Academ. *Hafnienſis* quondam profeſſor meritiſſimus, *Francofurti* ad *Mœn.* A° 1674. in 4. f. Sed *Joannes Saubertus*, Senior, Theologus piiſſimus, *Hiſtoriam Bibliothecæ NORIBERGENSIS*, utpote cui æque, ac toti venerando Miniſterio nunc laudabiliter præeſt *Conradus Feyerlin*, Theologus pietate, omni modeſtiâ atque loquendi ſuavitate eximiè inſtructus, A° 1643. in 12. exc. optimè deſcripſit, *Ejuſque Memorabilia* in inclyta Noricorum Academia A° 1673, ſimili modo recenſuit *Jo. Jacob. (Juſti Jac. fil.) Leibnizius*, quæ A° ſequ. cum *Chriſtophori Arnoldi*, Viri celeberrimi, *Annotationibus neceſſariis*, iiſque *doctiſſimis*, in 4. f. prodiere.

Antiquitate etiam meritò gloriatur; Nomen ac Initium habuit à Noricis, qui Caſtrum in Colle contra Hunnorum Incurſiones condiderunt, cujus propugnaculi cauſa populi undique confluentes, in juſtam urbis magnitudinem, ſubitò crevit. Diu Carolo M. obſtitit, at ſæpe poſtea ab aliis Imperatoribus expugnata, quia Aſylum Latronibus præbuit, ad quorum audaciam compeſcendam, præſidium in arce poſitum erat, cujus Dux Burgravii titulo decoratus: Principes Brandeburgici ſub eodem titulo, Clavem Regiminis per multa ſecula magna cum laude tenuere. Multos Opifices in Ære, Ferro, Ebore & Ligno, claros alit, Horologiorum opificio etiam celebres; 550 Plateas, 60 Molendina, 11 Pontes lapideos, 365 Turres ſupra Mœnia, 10 Fora, 13 Balnea publica, & 60000 Locellas numerat. Prætorium habet magnificum; Armamentarium etiam unde 10000 homines armari poſſint, & ubi 300 Machinæ Æneæ cuſtodiuntur. Senatu 42 Virorum regitur, quorum 13 Prætores, 13 Decuriones, reliqui Seniores vocant; res autem ardua Senatui 400 Virorum ex Civibus electorum mandatur. Confeſſionem Auguſtanam anno 1530 amplexi ſunt. Portas Guſtavo Adolphio, Suecorum Regi, anno 1631 aperuerunt, qui bis Copias Cæſareas obſidione ſolvere coegit. Bibliothecam 20000 Voluminibus refertam, & Evangeliorum Codicem MSS ſupra 900 annos exaratum, prædicant. Jus Imperii in 7 aliis Civitates, & 480 opida & pagos habent.

[b] Hujus Academiæ in primis claræ ac celebris *Ortum, Progreſſum*, & *cuncta Memorabilia, omniumque Profeſſorum*, qui in *quatuor*, uti vulgo vocant, *Facultatibus* à primis incunabulis eam illuſtrem reddiderunt, *Vitas, Mortes* ac *Scripta* adornavit ſub *Gloriæ Academiæ Altdorfinæ* Titulo *Magnus Daniel Omeis*, qui liber 1692 *Altdorfii* typis Meyerianis 4. f. non malo omine prodiit.

REISKII.

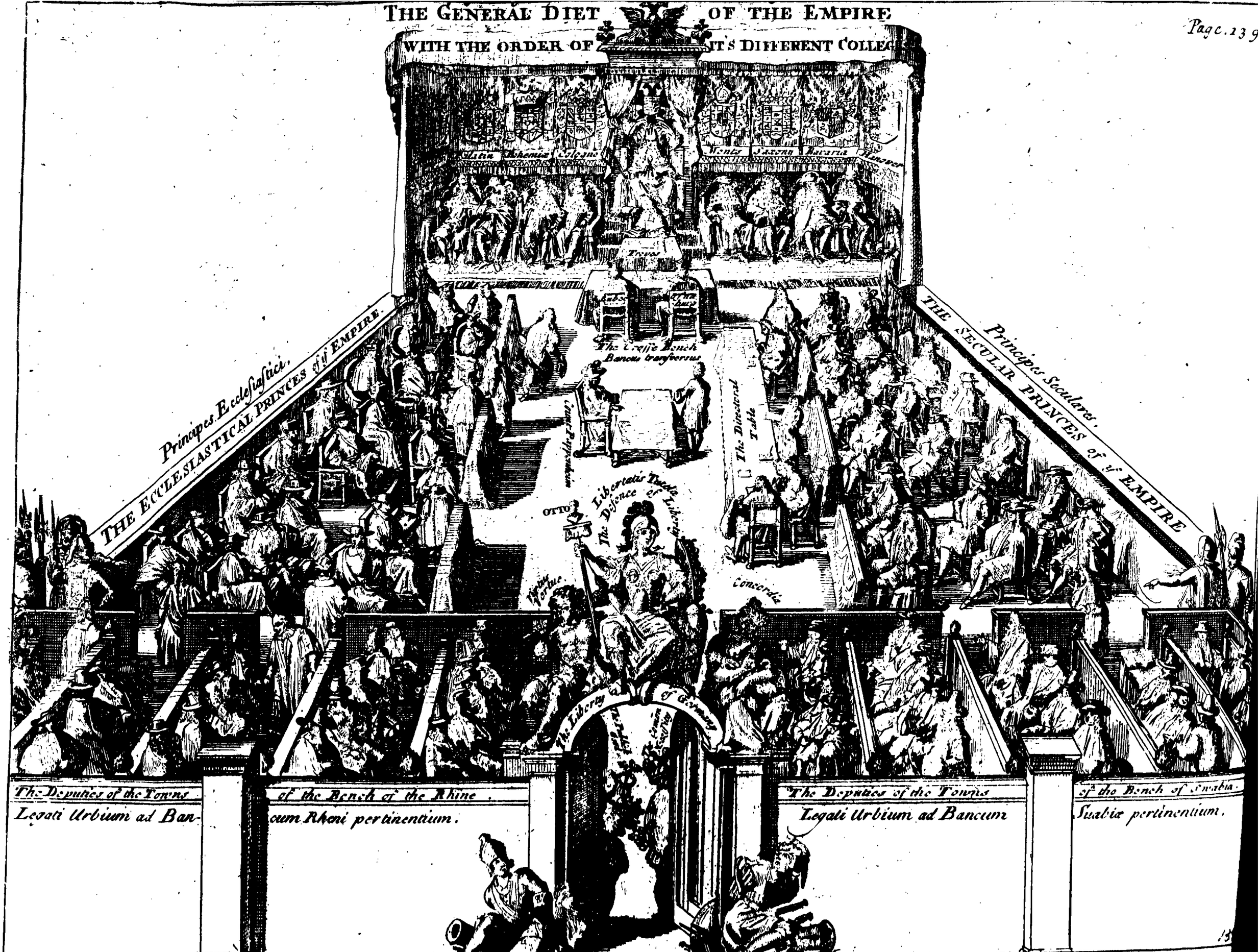
1 *Palatinatus* (1) an Palatinſgraviatus à Comite cui olim paruit; Palatinus à Palatio, cui Comes ju-

(1) *Cluver. Germaniq. nomen ducit a Vocabulo Celtico* Pala, *quod Curiam Jurisdictionem præditam ſignificat. Vide plura in Seldeno* de Titulis honoris.

(a) Norimberga. (b) Altorfium.

THE GENERAL DIET OF THE EMPIRE

WITH THE ORDER OF IT'S DIFFERENT COLLEG

γ *Neuburg*, & δ *Sultzbach* Principum Palatinorum ſunt ſedes. Eſt circa hæc loca *Landgraviatus Leuchtenbergicus*, cujus ſedes ε *Pfreimbt*. Eſt & ζ *Egra*, *Eger*, libera Imperii Civitas. η Item Comitatus *Ellenbogen*, qui ad Bojoliæmiam ſpectat.

Neuburg. Sultzbich. Leuchtenberg. Pfreimbt. Egra. Ellenbogen.

II. ϑ *Bavariæ Ducatus* dividitur in *Superiorem* & *Inferiorem*. Hic ad Ortum, ille ad Occaſum ſpectat. In *Superiori* ſunt urbes claræ ι *Monacum*, *Munchen*, Ducum ſedes, omnium Germanicarum pulcherrima. Secunda eſt κ *Ingolſtadium*: hanc ſequitur λ *Friſinga*. In inferiori *Auguſta Tiberii* [c], quod nomen illi falſo tribuêrunt olim fabuloſi Grammatici, alias μ *Ratisbona* [d] dicta, vulgo *Regensburg*, comitiis Imperii, quæ heic haberi conſueverunt, antiquitatum reliquiis, & ponte prælongo clara (1). Reliquæ memoratu dignæ ſunt

Bavaria. Bayern. Monacum. Ingolſtadium. Friſinga. Ratisbona.

γ *Pata-*

ſuit, aut Teutonico vocabulo *Pfaltz* ſive Pfallens, quod vetuſtior tulit dialectus (ſic Frehero in Origin. Palat. & Freſneo in Gloſſar. viſum) *ſuperior Palatinatus* autem reſpectu inferioris ſive Rhenani cum Electoratu connexi; ſed (a) Palatinatus Bavariæ, cui cis Danubium ſubeſt poſt An. 1646, tanquam pars ſeptemtrionalis, unde Nordgaw, i. e. regio verſus Septemtrionem ſita dicitur: Elector enim Bavarus cum Landgraviatu Leichtenbergico & Comitatu Chamenſi hunc obtinet: Neoburgicam vero & Solsbacenſem regionem Comites Palatini poſſident. (b) *Norimberga* urbs Imperialis libera, caſtrum vetus, & in eo inſignia Imperii German. ornamentaque Imperatoria tuetur: (c) *Egra* urbs Bohemiæ quidem caſtro regio & munimentis pluribus inſtructa, nec tamen Imperii German. libera extat. *Ducatus* (d) *Bavariæ* aut Bojoariæ trans Danubium & cis Danubium jacens aut *ſuperior eſt*, *aut inferior*: hic tamen Nordgoviam ex parte continet. Sed (e) *Archiepiſcopatus Saltzburgenſis* ad partes Bavariæ non pertinet, quanquam ad circulum Bavaricum refertur. Archiepiſcopus à Gregorio VII Papa Rom. Legatus ſedis Rom. perpetuus, ac Primas Germaniæ creatus nihil nunc habet, cur Magdeburgicum Primatum meruat. Sed *Tridentinus* & *Brixienſis Epiſcopatus* Auſtriaco ſublunt circulo; itemque Comitatus Tirolenſis nunc Imperat. Aug. nulli Archiducum ſeparatæ familiæ ſubjectus. *Tridentum* non œcumenico, ſed Romano, cujus præſes pontifex erat, concilio diu trafto & toties tranſlato inclaruit. Vid. Hiſtor. Petr. Suavis Pol. & Heideggeri comment.

mula, Iſara, Vilſa, Orno, Salza, & Ambra. Qua verſus Sueviam & Alpes excurrit, *Superior* dicitur: qua verò ad Septemtrionem & Ortum ſe verſus Danubium extendit, *Inferior* [g].

ι (k) *Monacum* [h] eſt ad Iſaræ ripas [i].

κ (l) *Ingolſtadium* ad Danubium fl. opidum munitiſſimum, Academia etiam anno 1410 [k] ornatum.

λ (m) *Friſinga* nomen dedit Epiſcopatui Friſingenſi; cui olim præfuit Otto Friſingenſis, qui tempore Conradi III, & Friderici Barbaroſſæ floruit.

μ (n) *Ratisbona* urbs Imperii libera [l]; nomen habet à flumine *Regen*, qui eo in loco in Danubium ſe effundit; unde rectius ſcribitur *Reginoburgum*.

HEKELII.

[c] S. *Tiberia*.

[d] Sive *Artobriga*. Hæc in ipſo *Autore* merito à me deprædicata Civitas clariſſimis clariſſimorum *Krannoeſtiorum*, *Portnerorum* ac *Praſchiorum*, immo & *Balduinorum*, *Donaueorum*, quorum *Bibliotheca* inſignis, *Urſinorumque* nominibus hactenus clarior facta eſt.

[e] Finibus *Bohemicis* merito accenſetur.

[f] Dicitur etiam *Bojaria*, à *Bojaris* populis, vel ut alii volunt, ab *Avaribus* è *Pannonia* ejectis, qui huc inſederunt.

[g] Et *hæc* multo magis *altera* eſt fertilior, frequentibuſque habitationibus ornata.

[h] S. *Monachium*.

[i] Fundamenta ejus An. CHR. M CCCC LXII ab *HENRICO*, *Bavariæ* Duce, imperante *OTIONE* I, jacta eſſe, *Dreſſerus* de *præcipuis Germaniæ Urbibus* p. 457, autor eſt. Sed nomen inveniſſe dicitur à *Monacho*, cujus caput eo in loco repertum ſit, cùm terra fuit effoſſa (2).

[k] Ex *Viennenſi* dicitur orta, ſed M CCCC LXXII à *LUDOVICO* & *GEORGIO*, & tandem ab *ERNESTO* & *ALBERTO*, Ducibus *Bavariæ*, amplificata.

[l] Et in Eruditos benefica, immo æquis ac laudabilibus Legibus adeo firmata, ut nulli Urbium Imperialium cedat. Theologi, qui in Urbe ità hodiè clarent, ſunt *Eraſmus Gruberus*, *Philippus Ericus Widerus*, *Chr. Sigiſm. Donauerus*, *Georgius Wonna*,

(1) *Oppidum probe munitum, antiquitate clarum, ut & Ponte lapideo 15 Arcubus ſupra Danubium arte ſumma extructo, & 3 turribus munito. In Prætorio Imaginem Gigantis Turcici a Cive quodam Ratisbonenſi in prælio dentii jactant. Vide Atlantem Geogr. Londini editum, de aliis ejusdis hic memoratis.*

(2) *Verum a Monacho, e cujus ruderibus prima jacta ſunt fundamina. Palatium totius Germaniæ ſplendidiſſimum jactat. Incola opa-*

(a) Palatinatus Bavar. (b) Norimberga. (c) Egra. (d) Bavaria duplex. (e) Archiepiſc. Saltzburg. (f) Pfreimbt. (g) Egra. (h) Ellenbogen. (i) Thermæ Carolinæ. (k) Monacum. (l) Ingolſtadium. (m) Friſinga. (n) Ratisbona.

ſtio loci & Senatus Collegium Jeſuiticum Academiam Adipiſcitur. Palatium plane regium eſt. Civitas hæc ante bellum Lodicense inter opulentiſſimas & optime cultas numerabatur. Palatium amœniſſimus, Bibliotheca optime inſtructa, & Supellectile lautiſſima nobilitatur; inter quas Imago Chriſtoph. Ebertus amœniſſimus, Bibliotheca optime inſtructa, & Supellectile lautiſſima nobilitatur; inter quas Imago Chriſtoph. Eberti ejusdem Froſchameri, præter 315 Homines ejusdem manu propria occiſos, & 400 alios ſuaſu ejus morti traditos, imprimis eſt ſpectabilis.

Passau. Landshut. Straubing. Salisburgensis Archiepiscopatus. Tirolis Comitatus. Ænipons. Tridentum. Bolzanum. Brixia.

ν Patavium, vulgo *Passaw*, *ξ Landshut*, *ο Straubing*.

III. Bavariæ pars est *Salisburgiensis Archiepiscopatus*, cujus caput sedesque Archiepiscoporum *Salisburgium*, *Saltzburg*, urbs satis elegans. *π*

IV. *ϱ Terioli*, vulgo *Tyrol*, est arx, unde maximus Europæ Comitatus in ipsis Alpibus, in Germania Norici, in Italia Rhætiæ partem obtinens, nomen habet. Urbes claræ sunt, *Ænipons*, vulgo *Inspruck*, quondam Comitum, nunc Austriæ Archiducum in his oris sedes. *σ Tridentum*, Italis *Trento*, Germanis *Trient*, Concilio OEcumenico clara. *Bolzanum*, mercatus non incelebris. *τ Brixia* etiam, vulgo *Brixen*, nobilis in hoc tractu Episcopatus est.

(1) *Qui plura de Concilabulo isto velint, Historiam P. Pauli Veneti & Ronchini Galli consulant, ibi enim Fraudes Pontificiæ summa cum fide enucleantur. Vide etiam Atlantem Geogr. Londinensium.*

Winna, *Daniel Zimmermannus*, meusque *Gottlieb Balduin*.

BUNONIS.

ν (a) *Patavium* [*m*] ad Danubii Oenique confluentes, unde Episcopatus Passaviensis. Celebre imprimis est à pacificatione inter Carolum V & Protestantes Evangelicos anno 1552, prid. Non. Augusti inita, qua religionis libertati cautum est. Germanis vocatur *der Passauische Vertrag* [*n*]. Verùm hæc urbs anno 1662 fortuito incendio fere tota periit.

ξ (b) *Landshuta* est ad Isaram [*o*].

ο (c) *Straubinga* ad Danubium, Ducum sedibus olim clara.

π (d) *Saltzburgum* est ad *Salzam* fl. unde ei appellatio [*p*]. Habet *Theophrasti Paracelsi* tumulum. Palatium Archiepiscopi magnificum & splendidum est. Arx præcipitiis & arte munita ferè inexpugnabilis est.

ϱ (e) *Comitatus Tirolis* metallorum dives, ut vulgo vocatur, habet ab Occasu Rhætiam; à Septemtrione Bavariam; à Meridie Italiam; ab Oriente Carinthiam & partem Italiæ. Fluvii præcipui hîc sunt *Oenus*, *der Inn*, & *Athesis*, *die Etsch*. *Terioli* arx munita satis, sed opidum est tenue, in amœna valle situm.

σ (f) *Tridentum* est ad ripas Athesis, Episcopatu nobile [*q*]. Concilium quod [*r*] OEcumenicum haberi volunt, cœptum est A. 1546, & continuatum ad annum usque 1563. Interfuerunt præter legatos Pontificis & Cardinalem Tridentin. Episcopi LXII, Theologi LXII (1). Ibi quoque (g) *Hala* est factitio sale celebris. Tribus à Tridento milliaribus distat mons magni nominis; vulgo (h) *der Nansberg* dictus.

τ (i) *Brixia* in finibus Italiæ à Germanis condita creditur.

HEKELII.

[*m*] Vulgo *Bojodorum*, *f. Castra Batava*.

[*n*] Nam cùm *CAROLUS* V *vix* ex periculo sese eripuisset, & *HENRICUS* II, *Galliæ* Rex, contra fidem datam Fœderatis *Germaniæ* Principibus METIN, Imperii Urbem, & alia occupâsset; *FERDINANDUS* REX admirabili curâ Pacem cum Fœderatis Principibus moliebatur. Ea igitur de causa *Passavium* eos advocârat, qui partim ipsi, partim per Legatos suos comparuerunt. Tractationis autem Capita fuêre tria: I. *De PHILIPPI, Landgravii Hessorum, Liberatione.* II. *De GERMANIÆ Libertate*, & III. *De RELIGIONIS tuta Professione, usque ad Litis, seu Controversiæ dijudicationem.*

[*o*] Ejus Turris altiùs, quàm Turris *Babylonica*, è terra sese attollit. Vid. *Lanfius* in Orat. pro *Germania* p. m. 71.

[*p*] Olim vocata est *Juvania* vel *Juvavia*, qs. *Hilfen-Burg*, à Castro scilicet, quod *Julius Cæsar* eo in loco dicitur condidisse, ut Legionum, sive Prædiorum ejus portus atque refugium esset. Conversa est tandem in Urbem, quæ & ipsa *JUVANIÆ* nomine appellatur, ut autor est *Munsterus*, & ex eo *Dresserus* loc. cit. p. 529. seq.

[*q*] Incolæ hujus Oppidi *Italiam* versus habitantes, Italica lingua, *Germaniam* v. versus *Germanica* utuntur. Idem discrimen in vestitu. Conf. *Jani Heutzneri Itinerarium Italicum* p. 573. Nomen à *tribus Torrentibus* invenisse dicitur, qui prope Urbem è vicinis Montium Jugis decurrunt.

[*r*] Indictione *Cæsaris* & *Papæ*.

(a) Patavium. (b) Landshuta. (c) Straubinga. (d) Salisburgium. (e) Tirolis Com. (f) Tridentum. (g) Hala. (h) Nansberg. (i) Brixia.

CAP. XII.

Croatia, Vinidorum Marchia, Carniola, Carinthia, Stiria & Austria. 1

I.

CRoatia, Marchia Vinidorum, Carniola, Carinthia, Stiria & Austria superior, quia hodie domui Austriacæ parent, in Germania hodiè censentur, quum olim Pannoniæ portiones fuerint.

II. *a Cro-*

REISKII.

1. (a) *Austria* quidem utraque cum provinciis regno quondam Bohemico subjectis, Ducatu Stiriæ, Carniolæ, Carinthiæ, Venedorum Marchia & Co-

(a) Austria.

mit.

II. α *Croatia*, Germ. *Krabaten*, regni titulo decora, & *Vinidorum Marchia*, Germ. *Windiſch Marck*; nihil in ſe habent memoratu dignum. Cæterum incolæ utriuſque ſunt Slavonici generis. In Vinidorum tamen Marchia ſunt etiam Germani. Croatia & Vinidorum Marchia.

III. *Carniolæ*, *Krain*, caput eſt opidum *Lubiacum*, *Laubach* (1), & *Lubiana* dictum. *Krainburg* locus eſt munitiſſimus. *Celeja*, *Cilly*, Comitatus titulo inſignitur. [*a*] Cæterum incolæ partim ſunt Germani, partim Slavi. β Carniola. Krain.

IV. γ Carinthia, *Kernten* [*b*], Stiriæ Ducatui conjunctus, urbes inſigniores habet, δ *Villach*, ε *Klaghenfurt*, Ducum quondam ſedem; ζ *Volckmarck*, η S. *Veit*, ϑ *Judenburg*. Carinthia. Kernten.

V. Dividitur ι *Stiria* in Superiorem, atque Inferiorem. In hac caput totius Stiriæ & ſedes Archiducum Auſtriacorum, eſt κ *Grætia*, *Grats*, admodum magnifica. Sunt præterea celebres, λ *Rackelſpurg*, μ. *Pettaw*, ν *Marpurg*, ξ *Kerment*, Stiria. Steirmarck.

mit. Goerizienſi ad circulum Auſtriacum refertur: Regnum vero (a) *Croatiæ* (b) *Dalmatiæque* ad Hungariam ſpectat, qua potiti Auſtriaci Archiduces Croatiam à Croatis Sclavis, qui A. 886 inſederant, ita dictam adhuc tenent. Romano adhuc Imperio dum regiones illæ ſuberant, omnes pro ſtatu veteri partim ad Illyricum, partim ad Pannoniam pertinuerunt. Auſtria primùm ab Henrico Aucupe, A. 928, *Marchia* ſive *Marchia* orientalis, poſteà ſub Friderico I, A. 1186, *Ducatus*, denique ſub Rudolphi Habsburgici ad Imperium evecti poſteris unus Archiducatus, regnis Bohemico, Hungarico, Hiſpanico & Belgio auctus. (c) Viennam A. 1683 ab obſidione Turcica vindicatam ſedem ſtrenuè ſibi tuetur; (d) *Stiriam* vetus denominatio teſtatur Marchiam, ſed poſteà Ducatum Friderici I hiſtoria: hinc certæ Archiducum familiæ aliquamdiu ſedem Græcia præbebat, nunc nullam præbet amplius uno Aug. Cæſare ſuperſtite. (e) *Canifia* ex anno 1601 Turcis ſubdita, & diuturno Cæſareanorum obſidio preſſa, deditionem fecit An. 1690 in eaſdem, quibus Zigetum fecerat, conditiones. (f) *Venetica quoque Marchia* vetuſto ſuo nomine adhuc gaudet, eoque tum limitaneam Germaniæ regionem, tum Vinedos aut Venedos, priſcos incolas ſignificat, à quibus coloniæ Venetias deductæ, ad novam urbem ex Oceani æſtuariis contentam. De incolis harum regionum ſtrumoſis, ſodinis, lacubus, animalibus miranda Geographi narrant; itemque Joh. Ludov. Schonfleben in Carniola ſua, quam A. 1684 edidit, antiqua & nova.

BUNONIS.

α A Carniola verſus Meridiem & Ortum ſe extendit *Marchia Vinidorum*, ad dextram Savi ripam. Inde porro verſus Ortum ſequitur *Croatia* conterminis; cujus caput erat (g) *Wibatsbium* à Turcis occupatum, nunc ferè (h) *Caroloſtadium* opidum egregiè munitum, cui firmum impoſitum eſt præſidium [*c*]. Ad Caroloſtadium exercitus Chriſtianorum à Turcis fœdè profligatus eſt anno 1592. In Croatia quoque eſt Sifecum ſ. Segeſta ad Sava fl. opidum munitum, quod anno 1592, Canonici fortitudine, repreſſis Turcis conſervatum eſt.

β (i) *Carniola* habet ab Oriente Croatiam & Slavoniam, à Septemtrione Stiriam, ab Occaſu Carinthiam; a Meridie Vinidorum Marchiam & partem Italiæ. Rigatur *Savo*, *Sontio*, & *Labacho*. Diſtribuitur in *Siccam* ſeu *Inferiorem*, quæ eſt verſus Italiam, [*d*] in qua (k) *Goritia* ad Sontium, Comitatus titulo gaudens: & *Iriguam* ſeu Superiorem, qua verſus Carinthiam ſe extendit, in qua *Laubacum*. *Crainburg* eſt ad Savi Frarekerique confluentes.

γ (l) *Carinthia* habet ab Ortu Stiriam, à Septemtrione Epiſcopatum Salisburgenſem & partem Auſtriæ, ab Occaſu & Meridie Alpes & Forum Julii, vulgò *Friaul*. Rigatur *Dravo*, *Savo* & *Lavanda*.

δ *Villach* [*e*] eſt ad fl. *Villach*, habet arcem.

ε *Klaghenfurt* haud longè abeſt ab Opido S. Viti [*f*].

ζ *Volckmarck* eſt ad Dravum fl.

η (m) *Sancti Viti* opidum regionis metropolis eſt ad confluentes Wilitz & Glan [*g*]. Olim Carinthiæ Dux priuſquam inauguraretur, ad hoc opidum habitu ruſtico indutus adeſſe cogebatur, pecuniam ex lapide ſpargere, & Juſtitiæ adminiſtrationem promittere, &c. Quo facto Veſtem iſtam ruſticam ponebat, & Ducalem induebat. Qui ritus tamen deinde ſunt abrogati.

ϑ *Judenburgum* eſt ad Murum fl.

ι *Stiriæ* termini ſunt ad Ortum Hungaria; ad Septemtrionem Auſtria; ad Occaſum Carinthia; ad Meridiem Carniola & Slavoniæ pars [*b*]. Potiſſimum rigatur *Stiria*, *Dravo* & *Mura fluminibus* [*i*].

κ *Græcia* ſeu *Græcium* Academia claret. Culta Civitas, Archiducum aliquando ſedes.

λ *Rackelſpurg*, arx munitiſſima, Turcis, qui Canifiam tenent, oppoſita.

μ *Pettau* ad Dravum eſt.

ν *Marchpurg* ad Dravum.

ξ *Kerment* eſt ad Arrabonem vulgo *Raab fl.*

HEKELII.

[*a*] Hæc innumeræ Antiquitates *Romanæ* ſunt viſendæ.

[*b*] Montana Regio & Ducatus.

[*c*] Conditum autem eſt à CAROLO, *Auſtriæ* Archi-Duce, A. CHR. MDLXXI.

[*d*] Et juxta *Magnum* tota Juris *Italici*.

[*e*] *Vaccrium* Priſcis vocatum.

[*f*] Aliàs bene munita Urbs eſt, quæ *Claudia* apud *Plinium* dicitur, *Fortunati Crelii*, Philoſophi *Heidelbergenſis*, Patria.

[*g*] Or-

(1) *Lazius locis variis probare conatur Lubiacum eſſe Nauportum ubi Jaſon cum Argonautis appulit; ſed doctiſſimè à Cluverio refutatur. In hac Regione multum prædicatur Lacus Circonicenſis quatuor Leucas Germanicas longus, & duas latus, cujus aquæ menſe Junii annuatim per meatus ſubterraneos ſubeuntes, & menſe Sept. magno cum impetu redeunt ad baſſæ altitudinem; in hoc tempeſtivis interſtitio, ſtramenti & parum majoris ſpecies exſiccatas edit.*

(a) Croatia. (b) Dalmatia. (c) Vienna. (d) Stiria. (e) Canifia. (f) Marchia Vened. (g) Wibatsbium. (h) Caroloſtadium. (i) Carniolæ termini. (k) Goritia. (l) Carinthiæ termini. (m) S. Veit.

ment, & o *Canisia* duo munitissima erant contra Turcarum irruptiones propugnacula; sed hoc jam superioribus annis Christianis ereptum est. In Superiori Stiria urbs primaria est *Muripons*, *Pruck an der Mure*.

Austria. VI. Unicus totius Europæ Archiducatus est π *Austria*, in Superiorem ac Inferiorem divisa. *Inferior* inter Danubium, Bojohæmiam, & Tejam fluvios sita, urbem præcipuam habet *Krembs*. *Superioris*, quæ inter Danubium & Stiriam posita, caput est *Vindoniana*, sive, ut vulgò usurpatur, ρ *Vienna* (1) *Wien* [k], urbs magnifica ac splendida, tutissimum in his oris contra Turcarum incursiones munimentum. σ *Lincium*, *Lintz*, nobile est ad Danubium Emporium [2].

Vienna.

Lincium.

(1) *Antiquitate, Romana Colonia, & rebus gestis Rom. in vicinia celebris; antiquitus Venaun, Vindomina, Vindobona & Colonia Faviana vocabatur; quidam etiam Ptolem. Juliobonam esse putant. Urbs probe munita & admodum frequens; Academiam celebrem, plura Jesuitarum Collegia, & Ædes Nobilium splendidissimas jactat. Templum D. Stephani propter Turrem præaltam imprimis spectabile. Qui plura velit Atlan. Geog. Lond. consulat; præsertim de Cæsaris Magnificentia, Palatio, & Bibliotheca totius Europæ fere celeberrima.* (2) *Nundinis Sclopetorum opificio, Jesuitarum Collegio in Vienna, Situ & Ædium Splendore nobile. Non ita pridem Academiam Luteranam percelebrem, ubi 3000 Nobiles studiis operam dederunt jactabat, quam Romanenses nunc delerunt. De aliis Austriæ opidis Atlantem Geog. Lond. consule.*

[g] Ornatum est spatioso Foro ac perenni Fonte limpido.

[b] Parva terra est, & omnis fermè montana, præterquam ad *Ortum*, ubi planities non parvas habet. Quondam dicta *Valeria*, vulgò *die Steirmarck*. Incolæ rusticani sunt, & strumosi adeò, ut loquelâ impediantur.

[i] Trans *Dravum* loquitur Gens *Germanice*, sed cis *Dravum Slavonice*.

BUNONIS.

o *Canisia* anno 1600, à Turcis capta est, tradente eam Pardyfero tribuno; & sequenti mox anno à Christianis frustra obsessa est: ac nuper anno 1664, à nostris iterum frustra oppugnata. Eodem anno *Serinwar*, novum castrum, Turcis Canisiensibus à *Serinio* Comite oppositum, à Turcis expugnatum & destructum est. *Fanum S. Gotthardi* ad Murum fl. Turcarum clades anno 1664 eo in loco facta nobilitavit.

π (a) *Austria* [l] fines habet ab Ortu Hungariam; à Septemtrione Moraviam & Bojohæmiæ partem; ab Occasu Bavariam; à Meridie Stiriam [m]. Rigatur *Danubio* præcipuè & *Anisо*, qui vulgo *de Ens*, unde utraque regio, *das Land ob und unter der Ens* nomen suum habet.

ρ (b) *Vienna* [n] sede Cæsarea, Episcopatu, [o] & Academia, à Friderico II anno 1237 [p] fundata, nobilis: in quâ XVI° seculo Haselbachius Theologus XXI annos legens, primum caput Esaiæ nondum absolvit; ut tradit Cuspinianus [q]. Ipsa Urbs anno 1529 à Solymanno oppugnata, sed virtute Philippi Palatini præcipue defensa est. Solymannus quum Carolus V cum XC M armatorum adventare audiret, obsidione soluta recessit [r].

σ *Linzium* eximiam habet arcem. Sedem ibi suam habuit Keplerus Astrologus. Infra urbem illam est Vortex Danubii *terribilis*, vulgo *Strudel* dictus. Opida in Austria, præter illa, celebriora sunt, *Sarra*, *Neustad*, triplici fossa munitum, *Maximiliana* I natalibus nobile, *Korn Neuburg*, *Weidboven*, *Mel* & egregiè munita, *Ipsia*, *Gemunda salinus* celebris.

HEKELII.

[k] Quòd hæc Urbs inexpugnabili murorum ambitu sit nobilis, & propterea *Christiani Orbis* clara cognomine dicatur, probat frustranea *Turcarum* illa obsessio, quæ nuper facta isto anno, quem verba designant sequentia, eaque *Chronosticha Germanica*: I M Iabr, aLs Der TVrCk Vor VVIen VVar.

[l] Vulgò *Oesterreich*, hoc est, *Terra Orientalis* dicta, quoniam *Suevis* & *Bavaris* ad Orientem vergere videtur.

[m] Est autem solo plana, ventis exposita Aquilonaribus; frumento, vino, ac cæteris frugibus læta: fructibus dives, ac aëre quoque salubri gaudet; argento abundat, non item auro. Salem partim proprium, partim importatum habet.

[n] *Flaviana*, sive *Juliobona* olim; *PARADISO* autem atque *MASSONO Senatoria* nominata.

[o] Et *Bibliotheca*.

[p] Alii 1236 vel 1384 ad exemplum *Romanæ* & *Parisinæ*.

[q] Singulæ Facultates ibi suum habent patronum; Theologi *Joannem Evangelistam*, JCti *S. Ivonem*, Medici *S. Cosmam* & S. *Damianum*; Philosophi autem, Oratores & Poetæ *St. Catharinam*. Inter *Austriæ* Urbes & dignitate, & divitiis, & populo, & pulchritudine hæc principatum obtinet. Patria est *Wolfgangi Lazii*, Viri celeberrimi atque incomparabilis.

[r] Anno 1590 terræ motu ingenti & horribili concussa est *Vienna* & alia quædam loca *Moraviæ* & *Bohemiæ* die Septembr. 15.

(a) Austria. (b) Vienna.

CAP. XIII.

Bojohæmia, Moravia, Silesia, Lusatia. 1

I

Bojohæmiæ [a] regnum, [a] Germ. *Boheimb*, montibus ac sylvis, ceu munitissimo vallo, undique cinctum, ab initio incoluere Germanorum quidam: quibus pulsis *Boji*, Gallica gens, obsederant, nomenque de suo regioni reliquerunt. Bojos pepulerunt *Marcomanni*, Germanica gens; hos, circa annum à nato Jesu IↃL *Slavonica gens*, quæ etiam nunc tenet, Bojohæmi, *die Behmen*, à solo quod occuparunt, Germanis dicti; at *Czechi* suo sibi patrio vocabulo nuncupantur. Principio adventus à Ducibus populus regebatur; donec

Bojohæmia. Boji. Marcomanni. Czechi.

BUNONIS.

a (a) *Bohæmia* habet ab Oriente Moraviam & partem Silesiæ; à Septemtrione quoque Silesiæ partem, Lusatiam Superiorem & Misniam; ab Occidente Voigtlandiam, & Palatinatum Superiorem; à Meridie Austriæ & Bavariæ partem. Rigatur Albi, Muldavia, Ottawa, Watta, Egra, Misa, Pulsnitz, & Gresora [b]. *Bohæmia* cum annexis Provinciis, Moravia, Silesia, & Lusatia ab antiquis temporibus est sub Imperio Germanico, primum sub Ducibus; deinde sub Regibus suis; eorumque *Reges* nomen & dignitatem regiam Cæsarum Germanorum habuere beneficio, a quibus cùm Duces, tùm Reges sæpe sunt impositi.

HEKELII.

[a] Præter hujus REGNI *Topographiam*, quæ *Francof.* in fol. anno 1650 cum *Descriptione* MORAVIÆ atque SILESIÆ est publicata, etiam *Martinus Zeilerus* atque *Matthias Merianus* Vol I. *Topogr.* BOHEMIAM descripserunt. De BOHEMORUM autem *Origine* ac *Rebus gestis* extat *Æneæ Sylvij*, Senensis, elegans *Historia*, eaque variarum Rerum narrationem complectens, quam diversis in locis, *Wolfarbytii* inprimis, anno 1630 in 8. editam constat. Hanc SYLVIANAM *Historiam* sub nomine PII de BOEMICIS in Bibliothecâ *Illustrissimi Capituli Canonicorum Majoris Templi PATAVINI* (fortean in MS ipsius *Autoris*) etiam haberi, *Philippus Jacobus Tomasinus* in *Bibliotheca Patavina* MS *publica* & *privata* p. 6. col. 2. affirmat. Prodiêre quoque ex instructissimi celeberrimi Viri, *Marquarti Freheri*, Bibliotheca diversi *Rerum Bohemicarum* Scriptores, & quidem *Hanoviæ* anno 1602 in fol. Hujus Regni *Insignia LEONEM* esse ex *Nummo* apparet, in quem Carmen elegantissimum pepigit *Salomon Frenzelius* à *Friedenthal*, quod est Epigr. XVII. Semit. II. Sylv. I. Poemat. suor. *Witteb.* in 8. f. exc. p. 86. *Genealogicam* & *Chronologicam JUDICUM, DUCUM* & *REGUM* BOHEMIÆ *Descriptionem* excudi curavit *Zacharias Theobaldus*, Junior, *Wittcb.* anno 1612. in 4. f. Sed BOHEMORUM, *DUCUM, REGUM* atque *INTERREGUM Elogia* cum *Iconibus* imprimi curavit *Julius Solymannus*, S. J. Presbyter, anno 1629, typis *Schanis* in fol. min. Hodiè *Rex BOHEMIÆ* in celebratione Curiæ Imperialis primum potum, utpote *Archi-Pincerna*, seu *Pocillator*, IMPERATORI asserre tenetur, quem tamen sub coronâ regali, nisi liberâ voluntate voluerit, non tenebitur ministrare. Conf. *Werdenhagenij* Part. I. *Tract. General.* de *Rebusspp. Hanseatic.* p. 134. Edition. *Lugd.* in 16 1. Habuit olim BOHEMIA quoque omnino Viros, quos, *Casp. Dornavio* in *Principe Juventutis* p. 7. testante, utrinque adducere in contentionem Virtutis queat; *Bernstainios* nempe, *Budowecios, Gersdorfios, Hassenstainios, Hasemburgios, Hodiejovios, Lobkowicios, Roscmbergios, Rupovios, Rzizanos, Slikios, Schwambergos, Slavatas, Sternbergos, Smirzicios, Waldsteinios, Wartembergios, Wchmskios* & forte hodie taleis plureis alios. Statum Ecclesiasticum in *BOHEMIA* quod concernit, ex *Joachimi Camerarij* Narratione de *Ecclesiis BOHEMIÆ*, quam cum annexis *Ludovicus Camerarius* publicari jussit *Lipsiæ* anno 1605 in 8. f. est videre. Et extat Liber elegans de eâdem materiâ, qui sub *Rationis Disciplinæ Ordinisque Ecclesiastici* in BOHEMIA Titulo anno 1643, eâdem f. est editus. Sed *Sam. Martinij*, Bohemi, *Religio gentis* BOHEMICÆ *Evangelica* excusa est *Witteb.* anno 1622 in f. 12. Extant & *Persecutiones Ecclesiæ* BOHEMICÆ *Lugd. Batav.* anno 1647, ut & *Consideratio causarum Belli* BOHEMO-GERMANICI eodem anno in 4. f. loco non adj. impr.

[b] Seu *Gisera*.

REISKII.

1 (b) Bohemia diversis olim habitata nationibus, anno 550, *Sclavicam gentem* duce Czecho suscepit, Principesque indigenas fovit: Tandem Caroli M. auspiciis sub jugum redacta, Carolinæ familiæ hancque secutis Impp. Germanicis tributaria ad Fridericum II mansit, nomenque ab illis regium primo *personale*, postea *perpetuum* à Philippo anno 1099 impetravit: Utrum ad Germaniam tum temporis jure pertinuerit, nec in dubium vocabatur, uti post Comitia Wormatiensia anno 1545 vocari novimus. (c) *Praga* domum *Zierotiniam* arci vicinam, superbum palatium nunc continet, echo septies, novies, alicubi quindecies aut amplius iterato nobile: Urbs una tumultu commota domestico vehementissimis Europæ motibus dedit materiam; 1° Hussitis anno 1419, cum novæ urbis Consules & Judex per fenestras curiæ dejicerentur; 2° *Germanicis* anno 1618, cum ex aræ regiæ per fenestras Commissarii regii præcipitarentur. Hasce ultimam defenestrationem (ita noviter vocatam) duæ testantur pyramides, & inscriptio turris ad pontem exstructæ

(a) Bohæmiæ termini, & fluvii. (b) Bohemia. (c) Praga hujusque defenestratio.

donec, circa annum CIↃ LXXXVI, β Vratiſlaus primus Bojohæmiæ R
crearetur. Hunc poſtea continua ſerie ſecuti ſunt alii Reges, donec Reg
ſtirpe prorſus extinctâ, ad Auſtriacam domum regnum devolutum eſt. γ (1

Soli natura.

II. Regio ipſa eſt omnium rerum ad uſum vitæ humanæ neceſſariarum fe
tilisſima: argenti æriſque metallis abundans: quibuſdam in locis etiam au
ſunt venæ. Urbium clariſſima eſt δ *Praga* (2), regni caput, Regumque
des, totius Bojohæmiæ compendium: urbs ſanè magnificentiſſima, ſuperb
ædificiis frequens, exteris nationibus affluentiſſima. Secundum locum ten
Pilſen. Reliqua opida nobiliora ſunt *Kralowibradetz*, Germanis *Konigin Gratz*
Kutnahora, German. *Kuttenberg*; *Limpurck*, German. *Limburg*; ε *Tabor Budi*
jowice, German. *Budweiſz*; *Lanii*, German. *Laun*; *Satetz*, German. *Satz*; *Li*
tomierzitze, German, *Leitmeritz*; *Chomutow*, German. *Commetaw*; Therma
Carolinæ, *Karlsbad*, ſaluberrimis aquis opidulum eſt celebratiſſimum.

Pilſen.
Konigingratz.
Kuttenberg.
Limburg.
Tabor.
Budweiſz.
Laun.
Satz.
Leitmeritz.
Commetaw.
Karlsbad.

III. Sub Bohemiæ regno cenſentur Moravia, Sileſia ac Luſatia. ζ *Moravia*
Marchionatus nomen habuit à flumine in Danubium exeunte, quod Plinius
Morum,

Moravia.

(1) *Qui Geographiam & Hiſtoriam hujuſce Regni fuſius vellint, Atl. Geog. Lond. ſupra laudatum, adeant.*

(2) *In Academia, à Jeſſio Rectore, 40000 ſtudioſos numerarunt, hucuſque admodum frequens eſt; & in toto Regno unica. Jeſuitarum Collegium ſuperbiſſimum, Pons lapideus 16 Arcubus, Palatium Valenſtenij, Arx Cæſarea, Pratorium & Forum, ſunt viſu digna.*

exſtructæ ultimam occupationem, belloque finem addidum. (a) *Moravia* vetus regnum Marcomanni cum continuit, ſed rege per Arnolfum Imp. ultimo fugato Germaniæ tanquam Marchionatus ſubfuit; poſthac Poloniæ, tandem Bohemiæ ex anno 1040. (b) *Luſatia* jamdudum à Carolo M. ſubacta, ab Henrico IV Imp. anno 1075, Vratiſlao regi tradita, Electori tandem Saxonico in feudum ceſſit; Cotbuſio, Peicennaque ad Marchiam Brandenburg. anno 1462 tranſlatis. (c) *Sileſia* autem ex anno 1290, per pactum Henrici Vratiſlao, Principis, & Wencellai regis Bohemiæ in perpetuum adjungebatur Impp. conſenſu, neque regibus Polon. Hungar. invitis. Vid. Dubrav. & Bogill. Balban. Hiſtor. Bohem. Conring. de finibus Imp.

BUNONIS.

β Bohæmiæ *Vratiſlaus* iſte Moguntiæ in publico principum conventu ab Henrico IV Rex creatus eſt: neque illum continua ſerie, quod Cluverius ait, alii Reges ſunt ſecuti; ſed ſubinde Duces Remp. adminiſtrârunt. Ita ipſum illum Vratiſlaum primum Bohemorum Regem excepit interregnum LXV annorum, ſub ſex Ducibus; & Uladiſlaum II, iterum ſecutum eſt interregnum XXV annorum, ſub quinque Ducibus; Neque ſeptem illi, qui ſucceſſêre his, Principes Bohæmiæ regium nomen habuerunt uſque ad Premillaum, qui à Philippo Cæſare Bohæmorum Rex tertius creatus eſt. *Dubravius*. Eſt verò Bohæmiæ Rex *Imperii Princeps, Elector & Pincerna*.

γ Regnum hoc à Carolo IV in certos diſtributum fuit Circulos, quorum plerique ab opidis appellantur: ſuntque (d) 1. *der Bechiner Kreyſz*: ubi Wittigenau, Thabor *Budeweiſz* ad Muldaviam. 2. *der Muldaw Kreyſz*: ubi Domaſin, *Biſtrziz*, Stepenouw. 3. *der Podberder Kreyſz*: ubi Beraun, *Carlſtein*, arx inexpugnabilis à Carolo IV condita; ubi corona & ornamenta regia aſſervantur. 4. *der Pracbenſcher Kreyſz*: ubi Piſek Prachatitz & Crummaw. 5. *der Pilzner Kreyſz*: ubi Glatow, Taus, Tachaw, Mies & Pilſen, Huſſitico ac nupero bello nobilitata. 6. *der Ellenboger Kreyſz*: ubi *Elnbogen*, Thermæ Carolinæ, *carlsbad*, celebres. Egra, ubi Wallenſteinius anno 1634 interemptus: eadem urbs quoque acidulis nobilis eſt, & Vallis Joachimica, *Jochims-Thal*, metallifodinis celebris: ubi nummi unciales argentei primùm cuſi ſunt: unde ejuſdem valoris nummis manet nomen, ut *Joachimici*, *Thaler*, *Vallenſes*, à Valle iſta, vulgò dicantur. 7. *der Satzer Kreyſz*: ubi Satza, Commotaw. 8. *der Rakoniker Kreyſz*: ubi Rakonick. 9. *der Schlaner Kreyſz*: ubi Slan. 10. *der Leitmeritzer Kreyſz*: ubi Leitmeritz, haud longè ab Egræ & Albis confluentibus; vinum ejus eſt in pretio. Auſſig ad Albim, Melnick ad Albis & Muldaviæ confluentes, in arduo colle poſitum. Dezin, ubi Pielſniz in Albim ſe effundit. 11. *der Bunzlauer Kreyſz*: ubi *Jung-* & *Alt-Bunzel*: atque hæc ad confluentes Albis & Gieſeræ. *Numburg* ad Albim. In hujus & ſequentis Circuli finibus ſunt montes Gigantum; *das Rieſenbirge*: in quibus ſpectrum Ribenzal vulgò dictum, viatoribus ſæpe obvium. 12. *der Kaurſchimer Kreyſz*: ubi *Kaurzim*, Praga, Brandeis, Bomiſch Broda. 13. *der Konig Gratzer Kreyſz*: ubi *Konigin Gratz* ad confluentes Orlizæ & Albis, Jaromirlz, Trautenaw. 14. *der Chrudimer Kreyſz*: ubi *Chrudim*, *Litomiſzl* & *Hohemauth*. 15. *der Czaſzlauer Kreyſz*: ubi *Czaſzlaw*, ubi Ziskæ ſepulchrum. *Kuttenberg*, altera regni metropolis olim metallifodinis celebris. *Kolin & Deutſchen Broda*.

δ (e) *Praga* ad Muldaviam, cui pons impoſitus 872 cubitos Pragenſes longus, quo Parva urbs *die Kleine Seite* Veteri jungitur. Eſt enim urbs triplex, Vetus, Nova & Parva, *die Alte Stadt*, *die Neu Stadt*, *und Kleine Seite*, in qua arx *Retſchin* in monte ſita, Regum ſedes: claret Academia à Carolo IV inſtituta. Hic Huſſius & Hieronymus Pragenſis impugnarunt regnum Pontificium: qua de cauſa à Concilio Conſtantienſi condemnati, ibique combuſti ſunt anno C. 1416. Cæterùm Praga frequentibus tumultibus, ac rebus primis memorabilis, quo anno 1618 Conſiliarii Cæſarii ex feneſtris ab Ordinibus regni præcipitati ſunt: unde bellum exortum, quod demum poſt triginta annos, quum hæc ipſa urbs à Suecicis jam obſideretur copiis, pacis interventu ſedatum eſt anno 1648. Ita anno 1620 ad hanc urbem prælio ſuperatus eſt Fridericus Palatinus, paulo ante Bohemiæ Rex creatus.

ε (f) *Thabor* Huſſitarum belli arx & propugnaculum diu fuit.

ζ (g) *Moravia* habet ab Oriente Poloniam & Hun-

(a) Moravia. (b) Luſatia. (c) Sileſia. (d) Bohemiæ circuli. (e) Praga. (f) Thabor. (g) Moravia.

Morum, Tacitus *Marum* vocat. Gens incolit Slavonica, Germanis mista. Urbium clarissima est ν *Olmitz*, Slavonicè *Olomuce*; caput regionis, elegans ac dives (1). ϑ *Brin* (2) & ι *Znaim* (3) inter splendidissimas haud postremæ. *Iglaw* (4) & κ *Kremster*, non negligenda opida. Mähren. Olmitz.

IV. *Silesia* ampla ac dives regio, sub Ducatus titulo XVI Principatus in sese complectitur; quorum nomina sunt; *Bresslaw*, *Glogaw*, *Sagan*, *Schweinitz*, *Lignitz*, *Briege*, *Neisse*, *Crossen*, *Teschen*, *Oppelen*, *Ratibor*, *Münsterberg*, *Troppe*, *Jaur*, *Olsse* & *Jagerndorf*. Poloniæ regibus subjecta fuit primùm universa Silesia: posteà circa annum CIↃ CCC in Bohæmiæ regum fidem se contulit, à quorum Imperio etiam nunc pendet. Urbium princeps est *Vratislavia* [c], Bojohæmis *Wratzlaw*, German. *Bresslaw* (5), opulentissimum in his oris Emporium, spendida sanè urbs, ac meritò inter tres pulcherrimas Germaniæ (quarum alteræ Monacum & Lipsia) computata. Secunda ab hac est *Glogovia*, cognomine Major, *Gross-Glogaw* (6). Sequuntur hinc *Sagan* (7), *Schweinitz* (8), *Neisse*, *Lignitz* (9), *Briege*, *Olaw*, *Oppelen*, *Troppaw*, *Teschen*. Est præterea in his oris inter Bojohæmiam & Silesiam, sui quondam juris Comitatus Glacensis, *Glatz* (10): cujus titulo, Comitum stirpe extincta, Bojohæmiæ Rex nunc gaudet. λ Silesia Germ. Schlesingen & Schlesien. Vratislavia. Glogovia. Comitatus Glacensis.

V. Si-

Hungariam, à Septemtrione Silesiam, ab Occasu Bohemiam, à Meridie Austriam. Rigatur Maro seu Morava, qui à Septemtrione versus Austrum mediam ferme secat Moraviam [d]: ac porro rigatur Teja, Igla, Swarta, Zwitta, Beczwa [e].

ν *Olemuzium* [f] ad Marum fl. Episcopali dignitate eminet.

ϑ *Brinn* est ad confluentes Zwittæ & Swartæ.

ι *Znaim* ad Tajam in Austriæ finibus, Marggraviorum olim sedes.

κ *Kremster* ad Marum fl. Episcopi Olemüzienses sedes.

HEKELII.

[c] Hanc Urbem, quam vera & sincera Pietas, rara Modestia atque Benignitas, solidissima Eruditio atque Doctrina, Candor non ubivis obvius, singularisque illustrium atque nobilium Senatorum prudentia & consilia maximè commendant, non immeritò *Coronam Provinciæ* SILESIACÆ & quasi *ipsius* SILESIÆ *SILESIAM* vocat *Jo. Andr. Quenstedtius* in Dial. de *Patris Viror. Illustr.* p. 188. sequ.

[d] Unde & parvæ huic Regioni nomen.

[e] Apud *Moravos* Medicus celeberrimus fuit THOMAS JORDANUS à *Clausoburgo*, qui circ. An. CHR. 1585 claruit. Tractatus ejus recenset *Paschal. Gall.* in *Bibl. Medic.* Alioquin *Moravi* sermone, ritibus moribusque perinde morati, ut *Bohemi* sunt. *Germanica* tamen lingua in Urbibus inter Optimates in usu est. Hoc verò jam mirabitur aliquis, inquit *Dubravius*, ut est profectò admiratione dignum, inveniri in *Moravia* THUS & MYRRHAM; non ex arbore desudante, ut alibi, lectam; sed è Solo Terræ erutam uno tantum in loco, cui GRADISCO nomen, in quo ad hunc diem THUS, non solùm quod masculum vocant à similitudine testium, sed quòd alia præterea Virorum Mulierumque membra ostentat, effoditur. Sunt autem in *Moravia* Comitatus duo cum aliis nonnullis Dominiis.

[f] *Bohæmice* Holomatz.

BUNONIS.

λ (a) *Silesia* [g] habet ab Oriente Hungariam; à Septemtrione Poloniam; ab Occidente Lusatiam, & Marchiæ Novæ partem; a Meridie Moraviam & Bohæmiam: à Bohæmia Moravia & Hungaria perpetuis sejungitur montium jugis: quæ sunt inter Silesiam & Bohæmiam, vulgo vocantur *das Bohmische Riesen-oder Schnegebirge*: quæ inter Moraviam & Silesiam, appellantur *das Gejancke*: item *das Reisische und Mahrische Gebirge*: qui vero montes Silesiam ab Hungaria & Polonia separant, dicuntur *das Ungarische Gebirge*: itemque Jabeluncha ab opidulo, quod in montium faucibus, per quas ex Hungaria in Silesiam itur, situm est. Rigatur Odera, Bobera, Nissa, Katzbach, Queis, Zack, Olavia & Bartsch. Silesia Imperii R. provincia non se contulit ipsa in fidem Regum Bohæmiæ; verùm eam primùm debent Reges Bohæmiæ beneficio Friderici II, Imperatoris; ac deinde Rudolphi I, qui provincias illas, Henrico Vratislaviensi & Silesiæ Duce defuncto, feudi jure tradidit & concessit Bohæmiæ Regi: quod etiam in Tabulis suis profitetur Carolus IV ipse Bohæmiæ Rex [h]. Dividitur Silesia in *Superiorem* & *Inferiorem*. *Superior* versus Poloniam minorem, Hungariam & Moraviam excurrit; (b) in qua sunt Ducatus

(a) Silesiæ fines. (b) Silesiæ in 16 Ducatus divisio.

(1) *S. Cyrillus hujus loci Apostolus & Episcopus, Author Alphabeti Croatici seu Venedici, in quo Biblia sacra interpretatus est circa An.* 880, *habetur.*

(2) *Urbs bene munita, & propter Unicornu Minerale in Vicinia inventum nobilis.*

(3) *Cluverio, Ptolem. Mediostanium dicitur, pluries, superiori Seculo, a Cæsareis & Succis subdita; Vinetis plurimis nobilis.*

(4) *Primum inter Moravos Confessionem Augustanam amplexa est. Succis aperuit portas An.* 1645. (5) *Nomen ab Vratislao Bohemorum Principe ducit, Commercio Mercatorum peregrinorum celebris, urbis Imperialis privilegia vendicat; Academia celebri gaudet; haud ita pridem Incolæ plerumque Religionem Restauratam professi sunt.* (6) *Urbs probe munita, olim suis Principibus, at nunc Cæsari parens; male audit propter Morbum Paralyticum & Calculum Incolis infestum, quia vinum Cerevisiæ amaræ & fortis bibunt, & Carnis Porcinæ edunt.* (7) *Urbs ampla, bene culta, at multum bello Gallico a Succis & Cæsareis perpessa.* (8) *A multitudine Porcorum Nomen duxit.* (9) *Ob profligatos Cæsareos A.* 1635 *Succis nobilis.* (10) *Non constat utrum ad Bohemiam an Silesiam pertinet. In templo illorum maximo habuit antiquus Idolum colebant, cui Virgines comam parietibus affixam devovere, ubi non ita pridem Tabulæ istæ Votivæ cernebantur.*

Lusatia. Laulznitz.

V. Silesiæ à Solis æstivi occasu contermina est μ *Lusatia*, Hexapolitano agro *die sechs Städte*, à senario opidorum numero sic appellata, clara. Nomina eorum sunt, ν *Bautzen*, ξ *Görlitz*, ο *Sittaw*, *Kamitz*, π *Luben*, ρ *Guben*. Quorum tria priora satis lauta.

CAP.

1. *Teschinensis*, cujus metropolis Teschena ad Elsam. 2. *Oppaviensis*, *das Hertzogthum Troppau*; ubi Oppavia, quæ & Troppa, ad Moræ & Oppæ confluentes [i]. 3. *Carnoviensis*, *das Hertzogthum Jagerndorff*: ubi Carnovia, *Jagerndorff*, ad Oppam fl. 4. *Ratiboriensis*: ubi Ratibor ad Oderam; *Sora*; & *Oderberg* ad Oderæ & Elsæ confluentes. 5. *Oppoliensis*, *das Hertzogthum Oppeln*: ubi Oppeln ad Oderam. *In Inferiori Silesia*, quæ à Ducatu Oppaviensi & Oppoliensi versus Lusatiam & Marchiam se extendit, sunt Ducatus 1. *Bregensis*, *das Hertzogthum Brieg*: ubi Brega *Brieg*, *Reichenstein*, *Silberberg*, opida auri argentique fodinis celebria: & *Pitschen*, in Poloniæ finibus accepta à Polonis clade anno 1588 nobilitatum. 2. *Ducatus sive Episcopatus Nissensis*; ubi Nissa ad fluvium cognominem Episcopi Wratislaviensis sedes [k]; & *Grotkaw*, Principatus titulo gaudens. 3. *Ducatus Monsterbergensis*, *Monsterberg*, & *Franckenstein*. 4. *Wratislaviensis*; *das Hertzogthum Breßlaw*; ubi Wratislavia. 5. *Olsnensis*, *das Hertzogthum Olsse*, ubi Olsna & *Hundesfeld*: quo loco Henricus V cum Polonis conflixit anno 1109. 6. *Suidnicensis*, *das Hertzogthum Schweinitz*: ubi Suidnizium ad Weistritz; urbs ampla & eleganti structura ædificiorum conspicua [l]; & Strigovia, *Striege*, opidum terra sigillata nobile, quæ in vicino S. Georgii monte effoditur. 7. *Juraviensis*, *das Hertzogthum Jaur*: ubi Juravia, *Jaur*, cum arce, in qua utriusque Ducatus Suidnicensis & Jauraviensis Præfectus Regius residet. In aditu Grammatei lemma hoc legitur:

Hic locus odit, amat, punit, conservat, honorat:
Nequitiam, pacem, crimina, jura, probos.

Hirschberg ad Zakeli & Boberæ confluentes: suprà quod opidum sunt thermæ Hirschbergenses [m]. 8. *Lignicensis*, *das Hertzogthum Liegnitz*: ubi Lignizium ad Kazbach fl. munitum, Ducum sedes [n], & *Nickel Stadt*, à quo haud longè abest pagus *Wolstadt*, ub, anno 1241, Tartari, commisso prælio, tantam Christianorum ediderunt stragem, ut novem grandes lacus implerent auriculis, quum tamen singulis cæsis unam tantum præscidissent. Huc quoque pertinet Diœcesis *Wolaviensis*, ubi Wolavia; inde haud longe abest cœnobium celebre *Leubus*. 9. *Glogoviensis Ducatus*, *das Hertzogthum Glogaw*, cujus metropolis Glogovia ad Oderam, quæ ut ab altera Glogovia, quæ est in Superiori Silesia, distinguatur, vulgo *Groß Glogaw* dicitur, in nupero bello operibus munita. 10. *Saganensis*, *das Hertzogthum Sagan*, cujus caput est Saganum ad Boberam; Pribusium, *Pribus*, Ducatus titulo olim nobile. Inde haud longe abest pagus *Dubrow*, ad quem 1636, die 6 Martii, hora sexta matutina, ludo cœlo, magno cum fragore ex aere lapsus lapis plus quam σιτάλαντον vario metallo plenus, friabilis; nili qua cutis exterior in decimam unciæ partem valido, ut videbatur, igne adusta corpus reliquum cohibebat. *Vechnerus in Germ. brev.* 11. *Crosnensis*, Silesiæ Ducatus versus Marchiam ultimos, *das Hertzogthum Crossen*, ubi Crosna, *Crossen*, ad Oderæ & Boberæ confluentes [o]. *Conradus* Dux Steinaviensis in Silesia, ad Salisburgensem vocatus Episcopatum, quum cognovisset, Salisburgi non esse cervisiam, sed ibidem bibi vinum; in patriam rediit, inquiens, se malle carere Episcopatu, quàm cervisia Steinaviensi.

HEKELII.

[g] Non ignobilis quippe Regio, quam olim *Silesiburgii* & *Quædi* incoluêre.

[b] SILESIAM descripserunt, præter *Nicolaum Henelium*, *Martinus Zeilerus* & *Matth. Martinus*.

[i] Patria est *Amandi Volani*, Calvinistæ celeberrimi, & *Basilicensium* professoris sat industrii.

[k] Et inclyta Urbs.

[l] *Christophor. Pelargi*, Apostatæ, & *Hieronymi Trattneri*, Virorum clarissimorum patria.

[m] *Ducatui Juraviensi* annumeratur etiam *Leoberga*, (*Germ.* Lemberg,) *Nicolai* & *Eliæ*, Fratrum *Reusnerorum*, & *Joannis Langii*, Medici excellentissimi, dulcissimum quondam natale Solum.

[n] Nomen habet à *Ligius*, seu, ut alii legunt, *Lygius*, qui *Tacito* Lib. XII. *Annal.* populi sunt *Germaniæ* quorum appellatione *Silesii* comprehendantur, qui *Schlesier* sunt *Willichio*. Quomodò olim destructa sit, vid. *Dresseri præcip. Germaniæ Urb.* p. 353. qui p. sequ. addit, quod Anno CHR. MCCCCLIV ortâ Seditione, oppidanus Senatus sit trucidatus, expulso Præfecto regio. Sed compressus est tandem motus omnis operâ ALBERTI, MARCHIONIS BRANDENBURGICI, totius Ducatûs possessione in FRIDERICUM, *Lignitii* Ducem, translatâ a Rege MATTHIA.

[o] Pertinet ad Ditionem Electoralem *Brandeburgicam*.

BUNONIS.

μ (a) *Marchionatus Lusatiæ* habet ab Oriente Silesiam; à Septemtrione Marchiam; ab Occidente Saxoniam Superiorem & Misniam; a Meridie Bohæmiam. Rigatur Sprevâ & Nisso [p]. Dividitur in *Superiorem*, quæ in Austrum versus Bohæmiam & Misniam extenditur: *Inferior* est altera pars versus Saxoniam & Marchiam.

ν *Baudissina* ad Sprevam Promarchionis superioris Lusatiæ sedes est [q] (1).

ξ *Gorlitium* est ad Nissum [r].

ο *Sittavia* itidem ad Nissum in ipsis Bohæmiæ finibus (2).

π *Lubena* ad Sprevam Promarchionis Inferioris Lusatiæ sedes (3).

ρ *Gubena* ad Nissum. Lusatia anno 1623, à Ferdinando II, Imperatore, Electori Saxoniæ fuit adjudicata, ac demum anno 1637 solemni ritu tradita, & in fidem ejus adacta (4).

HEKELII.

[p] Hæc Regio frumenti & segetum feracissima est, nec differt ab Agro Silesio.

[q] Et *Caspari Peuceri* patria.

[r] Nomen invenit à combustione, ut *Germanis* Brandstat appellari possit. *Slavis Lychraeliz* combustio est, Unde tandem *Gorlitz* flexu, & commutatione quâdam literarum factum est. Patria est *Matthiæ Tholom. Sculteti*, Mathematici insignis, & *Joachimi Mollerí*, Poetæ eximii & celebris (5).

(1) *Incendio pene deleta a copiis Cæsareis Anno* 1634; *olim Imperialis*, *at nunc Elect. Sax. subdita.*
(2) *Cervisia celebris.*
(3) *In Comitiis Provincialibus primum locum obtinet.*
(4) *Bonis munita; a Cæsareis Elect.* 1631 *capta, a Marchione Hamiltonio postea recuperata.*
(5) *Probe munita, commercio Panni & Cervisiæ celebris.*

(a) Lusatiæ limites & divisio.

CAP. XIV.

Marchia Brandeburgenſis, Pomerania, Meckeloburgium, Holſatia. 1

I.

REgio hæc eſt ſpatioſa, ingentibus ſilvis, lacubuſque atque paludibus invia, ab opido *Brandeburgio* cognominata. α Dividitur in duas potiſſimum parteis, *Veterem* ac *Novam* Marchiam: *Veteris* caput eſt *Brandeburg*: Novæ *Francofurtum* legitur; nec Stargardia illi ſubeſt, ſed Electorali Pomeraniæ. Wilmaria vero per pacem Noviomagenſem Suecis denuo paret. (e) *Lauenburgum* ab Henrico Leone conditum, ipſique ac hujus poſteritati cum Comitatu Ratzeburgico ſubjectum fuit: Unde ſereniſſima Domus Brunſvigo-Luneburgica defuncto Duce ultimo Julio Franciſco Ducatum Lauenburgicum anno 1689 occupavit, & adhuc poſſidet: (f) Ratzeburgum autem opidum machinis Danorum fulminalibus nuperrimè concuſſum & dirutum jacet, caſtro tamen adhuc ſalvo & ſuperſtite. (g) *Holſatia dupliciter accepta vel totum vel partem ſignificat*: (h) Illa plures regiones uno ambitu comprehendit; hæc ſpecialiter dicta cæteris regionibus contra diſtinguitur. Holſatia tamen tota & ipſa veteri Saxoniæ annumerata, Ducibuſque Saxonicis ſubjecta fuit; tandem Comitibus Schaumburgicis horum beneficiariis, & poſt Friderici I, Imp. tempora Vaſallis imperialibus. Denique ſub Chriſtiano I, Daniæque rege *Ducatus, An.* 1477, *Holſatia facta, ultimoque in Regiam & Ducalem diviſa*, quantas turbas incurrerit, Ducis ſereniſſ. Alberti Chriſtiani anno 1689 iterata reſtitutio docebat. (i) *Schleſwicenſis* primum Marchionatus, ab Henrico Aucupe factus, tanquam limes Daniæque Germaniæque perpetuus in Ducatum deſiit, plane ab Holſatia ſeparatum, & beneficio pacis Rotſchildenſis à nexu feudali Danico liberatum. Stormaria vero & Wagria, quas Cluverius omiſit, Holſatiæ adhuc ſubſunt: Non ſubeſt amplius (k) Hamburgum ab ſylva aut nemore, quod Saxones *Ham* vocarunt, olim dictum, Archiepiſcopatu & caſtro Danis Sclaviſque oppoſito inſigne, ſed inter liberas Imperii Germanici urbes nunc habetur, Rege Danico adhuc proteſtante: Hinc controverſia publica, & oppugnatio crebrior erupit. De urbibus cæteris etiam munitis conferat, cui libet, Caſp. Dankwertz deſcript. Holſat. Mart. Zeyleri Topograph. Joh. Molleri Iſagogen ad hiſtor. Cherſoneſi Cimbric.

Marchia Brandeburgenſis. Brandenburgum eſt in Media March.

REISKII.

1 (a) Marchia vetuſto eoque Germanico vocabulo terra vocatur limitanea, aut regio limitibus objecta: Brandenburgica vel Brennoburgica autem à Caſtro Brandeburg, cui capto Henricus Auceps Imp. Marchionem novum Sigfridum, nempe tuendis contra Sclavos Vinedoſque limitibus, præpoſuit. Carolus M. quidem terras illas Sclavicas ad Viſtulam uſque ſub imperium redegerat ſuum: Aſt rebelles Sclavi & iterum ab Ottone M. domiti arctius Epiſcopatu Brandenburgico anno 960 conſtringebantur. Inde Marchia multis ſubjecta dominis, tandem anno 1417 ad Norimbergenſes Burggravios pervenit: Quorum potentia nunc tantum eminet, ut regiones ſubditæ à Pruſſia uſque ad Rhenum & Cliviam ducenta per milliaria procurrant. Plura ex obſervatis Geographicis heic præterire cogor; pluraque ad Pomeraniam à Pomeranis, gente Sclavica dictam, & Polonis proximam. Vetus illa Viadro determinabatur; poſterior & hodierna ulterius patet: Tota quondam vel regulis & Principibus ſuis ſubjecta, vel Danis etiam Poloniſque, ut tamen ab Imperio Germ. penderet. Denique Bogiſlaus & Caſimirus, Pomeraniæ Principes, qui diu in clientela Henrici Leonis, Ducis Saxoniæ Bavariæque, fuerant, à Friderico I Cæſare Duces imperii anno 1181 creabantur: Horumque poſteritas ad annum 1637 viguit, Bogiſlao XVI defuncto, & tota (b) Pomerania per ſucceſſionem hæreditariam ad Electores Brandenburgicos devoluta: Sed ea per diuturnum bellum Germanicum à Suecis capta, & tandem in partes diviſa fuit. *Duo itaque Ducatus adhuc ſuperſunt*, nec illi unquam ad ſeptenarium ab auctore proditum pervenerant. Quin bello ſuperiori proximo tota Pomerania & Stetinum obſidione acerrima preſſum anno 1676, Electori Brandenburgico cum Straleſundo & Gripſwaldia ceſſit; ſed denuo per pacem Noviomagenſem ad Suecos rediit. (c) *Mecklenburgicus Ducatus a Mecklenburgo*, civitate Obotritorum veteri, & caſtro firmiſſimo dictus, olim ſuos Dominos, eoſque non paulos habuit, donec ab Lothario Imp. ac hujus nepote Henrico Leone ad obſequium redigerentur erectis duobus Epiſcopatibus Mecklenburgenſi aut Swerinenſi, & Ratzburgenſi, Lubecem etiam aut Altenburgenſi melius reſtaurato. (d) Lubeca enim tum temporis Henrico Duci ſubdita illo auctore jus ſuum & privilegia multa obtinuit, ſed Imp. Friderico I, inter urbes Imperiales liberas anno 1188 adſcita. Unde nec Ducatui adhæret Mecklenburgico, quem Carolus IV, Imp. An. 1349 conſtituiſſe

BUNONIS.

α (l) *Marchionatus Brandeburgicus* [a] habet ab Oriente Poloniam, & partem Sileſiæ; à Septemtrione Pomeraniam & Meckeloburgum; ab Occidente Ducatum Luneburgenſem & partem Brunſvicenſis; à meridie Archiepiſcopatum Magdeburgenſem, Saxoniam Superiorem, & Luſatiam Superiorem & partem Sileſiæ. Rigatur Albi, Odera, Spreva, Havela & Wartha. Diſtribuitur hic Marchionatus in diverſas partes: ex quibus ſunt (m) 1. *Marchia Vetus*, quæ concluditur intra Ducatum Luneburgenſem & Brunſ-

 vicenſem,

(a) Marchia Brandenburg. (b) Pomerania. (c) Mecklenburgicus Ducatus. (d) Lubeca. (e) Lauenburgum. (f) Ratzeburgum. (g) Holſatia. (h) Ducatus duplex. (i) Schleſwic. (k) Hamburgum. (l) Marchionatus Brand. fines & diviſio. (m) 1. Marchia Vetus.

Francofurtum. Berlinum. Coſtrinum. Spandavia. Croſſen Ducatus.

furtum ad Oderam, celebris civitas, mercatu [b] nobilis. *Berlinium* in medio Provinciæ ſitum, ſedes eſt Principum (1) Electorum Brandeburgenſium; urbs amœniſſima. *Coſtrinum*, vulgo *Koſtryn*, mirando munimento nobile opidum. Alterum munimentum eſt *Spandaw*, prope Berlinium [c]. Cæterà *Croſſen* Ducatus, qui anteà in Sileſia cenſebatur, nunc Marchionibus Brandeburgenſibus paret.

Pomeraniæ Ducatus VII.

II. *β Pomeraniæ Ducatus* ſolo fertiliſſimo juxta litus maris Codani longo tractu expanditur, in *ſeptem* partes, quarum quæque Ducatus dignitate cenſetur,

vicenſem, Archiepiſcopatum Magdeburgenſem, & Albim. In eâ urbes celebriores ſunt *Tangermunda* ad Tonagræ, vulgo *Tanger*, & Albis confluentes; unde opido nomen. *Stendalia* ad Vechtam provinciæ metropolis: Soldquella ad Letzam [d]: *Gardeleben* ad fl. Biele [e], *Biſzmarck*; *Oſterburg* ad Biſæ & Vechtæ confluentes; *Stebauſen* ad Vechtam: Werbena cis Albim, ubi Havelam recipit, ad ipſos confluentes celebris eſt munitio, quæ ab opido Werbena nomen habet, ac vulgo dicitur *die Werber Schantze*. (a) 2. *Marchia Priegniziana*, vulgo *die Priegnitz*, in qua ſunt Havelberga ad Havelam, Epiſcopatu nobilis: Witſtockium clade Saxonis Electoris ann. 1636 à Suecorum copiis illata notum: Welſenach: Zechlin caſtrum, Templariorum olim ſedes: Perleberga, Pritzwald, Kiritz, Lentzen haud procul ab Albi. (b) 3. *Marchia Media* continetur intra Archiepiſcopatum Magdeburgenſem, marchiam Veterem, Priegnizianam, marchiam Uckeranam, marchiam Novam & Luſatiam Inferiorem. Urbes celebriores hîc ſunt Brandeburgum, Havelâ interluente in Vetus & Novum, in *Alt-und Neu-Brandenburg*, diſtinctum: Ratenavia ad Havelam: Spandavia: Berlinum; & è regione Colonia ad Sprevam: Francofurtum ad Oderam, Academia anno 1506 [f] ornatum [g]; Lubuſium ad Oderam: *Furſtenwald* ad Sprevam: Seelovia & Goritz in agro Sternbergenſi: Brieza fida [h]; Bernau cereviſia nobilis: Stolpen: Angermunda Nova: Oderberga arx ab Alberto II Marchione condita. Suehr [i]: Vierraden ad Oderam: Potſtain ad Havelam: Havela inſula: Billin ad Rien fl. Vallis Joachimica, ubi Schola Electoralis. Ad mediam Marchiam etiam referuntur *Comitatus Rupinenſis*, ubi Rupinum Novum & Vetus; *Granzoy*, *Wuſterhauſen*, Lauſatiæ Inferioris pars: ubi duæ præfecturæ *Storkaw* & *Beſzkaw*. Peizium ad Sprevam munitum: *Cothuſz*, *Sommerfeld*. (c) 4. *Marchia Uckerana*, nomen habet à lacu, qui vulgo *die Ucker-See*, ex Uckera fl. haud longe à Prentzlow profluit. Continetur marchia Uckerana intra marchiam mediam, Pomeraniam & Meckeloburgum. Præcipua urbs hîc eſt Prentzlow. (d) 5. *Marchia nova* excurrit longo tractu trans Oderam verſus Ortum & Septemtrionem, inter Pomeraniam, Poloniam & Sileſiam. Rigatur præter Oderam, Wartha, Notez, Traga. Ex opidis præcipua ſunt Cuſtrinum ad Oderæ & Warthæ confluentes [k]: Landsberga ad Wartham: Drieſena in Poloniæ finibus ad confluentes Tragæ & Notez, munitum opidum: *Schieſelbein*: *Arnſzwalda*: *Soldin*: *Falckenberg* in Pomeraniæ finibus & Berawald. Refertur huc *Ditio Sternbergica*, in qua Sunnenburg ad Wartham magiſtri Ordinis Equitum D. Joannis ſedes: Droſſen Regionis caput: Reppen: *Zielentzig*.

Patet omnis marchionatus Brandeburgicus in longitudinem 60 milliaribus, latitudo vero ejus diverſa eſt, ut *D. Wolfgangus Johſten* notavit. Et tamen provincia illa, ſi non omnis, ſaltem major ejus pars, Carolo IV Imperatori ab Ottone Bavaro ducentis aureorum millibus vendita eſt: quam pecuniam omnem idem Otto in arce Wolfſtein Iſaræ imminente, quinque millibus paſſuum infra Landſhutam ſita, prodegit; quum Margaretæ piſtoris cujuſdam uxoris amoribus vacaret. *Aventinus*.

HEKELII.

[a] A *Wandalis* populis olim inhabitatus.

[b] Et Academiâ.

[c] Hæc urbs ſatis ampla, opulenta atque ſplendida inprimis hâc de cauſâ Exteris ſe reddit commendabilem, quòd non ſolùm *Reſpublica*, ſed & *Eccleſia* ac *Schola* optimè ibidem conſtituræ ſunt.

[d] *Abdiæ Prætori*, Academiæ *Francofurtenſis* egregii Decoris, patria.

[e] Cereviſiâ boni ſaporis clara.

[f] Ab Electore *Joachime* I.

[g] In hâc Academiâ, ubi olim & nuper præ cæteris claruêre *Joannes Brunnemann*, *Jo. Fridericus Rhaetius*, *Sebaſtianus Ramſpeck* ac *Chriſtianus Ravius*, præter clariſſimum *Becmannum*, hodie haud inclari ſunt *Samuel Stryke*, immortale JCtorum Decus, *Joannes Simon*, *Irenæus Vehr*, *Bernhardus Albinus*, ac *Tido Heinr. a Lith*.

[h] Quæ ab aliis *Veteri Marchiæ* attribuitur. *Martini Chemnitii* primum vagitum excepit.

[i] *Urbani Pierii* patria.

[k] Patria *Caſp. Barthii*, Germaniæ Luminis, qui *Solis*, quàm *Lunæ*, maluit eſſe æmulus, lucem aliis potiùs impertiens, quàm precariam accipiens.

BUNONIS.

β (e) *Pomerania* habet ab Oriente Poloniam, Pomerelliam, & ad oram maritimam, Caſſubiam; à Septemtrione mare Balticum; ab Occidente Ducatum Mecklenburgenſem; à meridie marchiam Brandenburgenſem [l]. Rigatur Odera, quæ tribus oſtiis, *Peine*, *Schwiene*, & *Dievenow*, in mare defertur Balticum: ac porro Ukera, Trebela, Rega, Wipera. (f) Dividitur primum Pomerania in *Anteriorem* ſeu *Citeriorem*, *Vor-Pommern*, quæ eſt inter Ducatum Mecklenburgenſem & Oderam fl. & *Poſteriorem* ſeu *Ulteriorem*, *Hinter-Pommern*, quæ ab Odera ad Poloniam, Caſſubiam & Pomerelliam ſe extendit. *Citerior* omnis, item Rugia; & ex ulteriori Steitinum, Gartz, Dam, Golnau, Odera fluvius, & Inſula Wollin, Sueciæ regno conceſſa. Alteram, *Ulteriorem* ſcilicet, tenet Elector Brandeburgicus.

HEKELII.

[l] Dicitur a. *Pomerania* qs. *maritima*, aut *Juxta Mare*

(1) *Palatium habent ſplendidiſſimum, ſupellectile ditiſſima ornatum; Armamentarium optime refertum; Bibliothecam vix ullis ſecundam, & Muſæum raris Artis & Naturæ Monumentis repletum; in Aula Principis 2500 Tribuni Militum, Centuriones, &c. numerantur, cum 8000 Satellitibus; habetur enim totius Germaniæ, Cæſare excepto, Princeps potentiſſimus, & ad rem bellicam inſtructiſſimus. Opidum eſt munitiſſimum, plateis amplis & ædibus lautiſſimis decoratum. De cæteris Ar. Geog. Lond. conſulas.*

(a) 2. Marchia Priegniziana. (b) 3. Marchia media. (c) 4. Marchia Uckerana. (d) 5. Marchia nova. (e) Pomeraniæ fines. (f) Diviſio.

enſetur, diviſus. Nomina Ducatuum ſunt, γ *Wenden*, δ *Stetin*, ε *Gutſchkow*, *Wolgaſt*, η *Uſedom*, ϑ *Rügen*, ι *Bart*. Ex his *Rügen* & *Uſedom* ſunt Inſulæ. Caput Pomeraniæ eſt *Stetinum*, urbs haud exigui momenti, Emporiumque celebre (1). Sequuntur *Straleſund* (2), *Wolgaſt*, *Gripeſwold*; κ *Wollin*, celeberimum quondam, in his oris emporium; *Stargard*, λ *Colberg*, μ *Camin*, *Coſlin*, *ulpe*, opida nobilia. Stetinum.

III. ν *Meckelburgienſis Ducatus*, quem vulgus Latinorum ineptè Megalopoanum appellat, urbes habet claras, ξ Lubecam, *Lubeck* (3), ο Roſtochium, *ſtock* (4), π Viſmariam, *Wiſzmar* (5). *Lubeca* opulentiſſima quondam mariue potentiſſima Imperii civitas, nunc etiam Suedicis Moſcoviticiſque comerciis celeberrimum Emporium. Urbs eſt ampla, ſplendida & magnifica. Meckelburgienſis Ducatus. Lubeca. Roſtochium. Wiſmaria.

H O L-

(1) Urbs antiqua & optime munita, obſidionem 6 menſium contra Elect. Brandeburgicum An. 1677 fortiter ſuſtinuit, & tandem Conditionibus honeſtis jugo ejus colium ſubmiſit, & Conventu Neomagenſe ſub Ditione Succorum rediit. Copias Cæſareas Anno 1659 obſidionem ſolvere coegit. Oppidum imprimis frequens, & propter Civium Fortitudinem & Urbanitatem clarum. (2) Annonæ commercio, Civium virtute bellica, opibus & munimentis nobilis; olim Regibus Suecorum, Danorum, & 10 aliis Principibus ſimul obſtitit, & Ericum Saxo-

ſlav: Venica linguâ, & vocabatur PAMORCI à ſuis Incolis, qui ipſi prius *Sidini* appellati ſunt. eram terrâ planâ, pauciſque montibus prædita, ilis eſt in univerſum atque adaquatur, Campis egie cultis, paſcuis lætis, ſilvis ferarum cujuſcungeneris repletis, lacubus piſcoſis, fluviis navigabiis locupletiſſima eſt; Animalibus v. domeſticis, frumento, butyro, melle, cerâ, rebuſque ſimilibus adeò modat, ut etiam ea circumjacentibus Terris ſubmiret.

BUNONIS.

(a) *Ducatus Venedorum, das Hertzogthum Wen-*, eſt in ulteriori Pomerania; ubi Regenwalda ad s maris Baltici; Stolpa, ad fluvium cognomi-; Sclaga.

(b) *Ducatus Stetinenſis* totus ferè inter Pœn & Inam fl. jacet. In eo eſt *Stetinum* cis Ode-, Gymnaſio etiam nobile; olim Principum, nunc gentium Suecorum ſedes. *Anckam* ad Pœnam: *gart* ad Tollenſam: *Gartz* & *Grieffenhagen* ad eram: *Pyritz*: *Paſewalck* ad Uckeram: *Damm* s Oderam. *Uckermunda*, qua Uckera fl. majori *i (das groſſ Haff)* miſcetur.

(c) *Guzkow* Comitatus eſt; in quo *Gripſwaldia* demia ann. 1457 [*m*] fundata celebris [*n*]: *Loy*: *Guzkaw*; unde Comitatui nomen.

(d) *Ducatus Wolgaſtenſis* nomen habet ab opido *lgaſt*.

(e) In *Uſedom* inſula urbs *Wineta* fuiſſe perhi- ampliſſima, ab aquarum æſtu abſorpta; nunc et opidum Uſedom.

(f) *Rugiæ* principatus olim habuiſſe dicitur opi- potentes urbes *Arconam* & *Carentiam*. Hodiè ſunt *Putbus* & *Bergben*.

(g) *Barthenſis terra*, inter Rekenizam & Treum fl. ſita, opida celebriora habet *Stralſund*, ab Inſula *Strale* & freto appellatum, quod ann. a Sueciæ Daniæque Regibus, & multis Germaprincipibus fruſtrà obſeſſum eſt. Ac inprimis oria digna eſt obſidio acerrima, quam anno 1628 fortiter ſuſtinuit. *Bardum* eſt ad Bardam fl. *Grimma*: *Tribeſe*: *Damgarten*, ad Rekenizæ fl. oſtium.

κ (h) *Wollina* inſula, vulgo *das Wolliniſche Werder*, hodiè habet opidulum *Wollinum*: olim ibi fuit Julinum, ingens & celebre emporium, à Waldemaro I, Daniæ rege, deſtructum, cujus rudera hodie iis in locis viſuntur. *Wollinum* opidulum *Johannem Bugenhagium* naſcentem primum excepit.

λ (i) *Colberga* in ulteriori Pomerania, ad Perſantam fl. opidum ſatis munitum, portu gaudet.

μ (k) *Caminum*, Epiſcopatu nobile, eſt ad ſinum maris Baltici cognominem [*o*]. Sunt præterea in ulteriori Pomerania *Corlin* & Belgard ad Perſantam fl. *Treptow*, *Greiffenberg* & *Regenwolda* ad Regam fl.

ν (l) *Ducatus Mecklenburgenſis* habet ab Ortu Pomeraniam, & partem Marchiæ; à meridie ipſum Marchiam Brandeb. ab Occaſu Ducatum Lavenburgicum, & Holſatiam; à Septemtrione Balticum mare. Rigatur Albi & Warnow.

ξ (m) *Lubeca* ad Travam, urbs eſt libera Imperii: ad Holſatiam aliàs refertur.

ο (n) *Roſtochium* haud longè ſuprà Warnæ oſtium, Academia à *Joanne* & *Alberto* primis Ducibus *Mecklenburgenſibus* pariter & Senatu Roſtochienſi A° 1415 condita, & cereviſia optimi ſaporis celebre eſt. Urbs illa A° 1677 incendio miſere devaſtata eſt.

HEKELII.

[*m*] D. 18. Octob. à *Wratiſlao* IX *Pomeranorum* Duce.

[*n*] Heîc natus eſt *David (Jacobi Fil.) Rungius*, qui laudabiliter *Ratiſponenſi Colloquio* interfuit.

[*o*] *Epiſcopatus* huc tranſlatus eſt *Julino* à *Wratiſlao* II, *Pomeraniæ* Duce ac Principe, Anno CHR. MCLXXXV. Sed omnium primus *Pomeraniæ* Epiſcopus dictus eſt *Adelbertus*, qui inſtituebatur *Julini* ſub Princip. *Wratiſlao* I, & *Ratisboro* Fratribus An. MCLI.

BUNONIS.

π (o) *Wiſmaria* portu ad mare Balticum commodiſſimo

ſimul obſtitit, & Ericum Saxo-

(a) Wenden Ducatus. (b) Stetinenſis Ducatus. (c) Gutzkovienſis Comitatus. (d) Wolgaſt Ducatus. (e) Uſedom. (f) Rugia. (g) Barthenſis terra. (h) Wollina inſ. (i) Colberga. (k) Caminum. (l) Meckelburgienſis Ducatus fines. (m) Lubeca. (n) Roſtochium. (o) Wilmaria.

bello cepit; at A. 1678 Electori Brandeburgico, poſt obſidionem ſanguinolentam, ſeſe dedit. (3) Civitatum Anſeaticarum prima, & Collegii ſeu Conventus harum Civitatum ſedes, inter Germaniæ Septemtrionalis civitates locum facile primum tenuit; commercio etiam & munimentis nobilis; inter Reges Boreales olim Aquilibrium tenuit. Danis A. 1500 & 1519 obſtitit. (4) Ex Anſeaticis una, urbs ampla, frequens & magnifica, & commercio celebris, a Cæſareis capta An. 1631, a Suecis recuperata An. 1649. (5) An. 1238 aut 1250, ex ruderibus Mecklenburgi fundata; inter Anſeaticas numeratur. An. 1629 a Cæſareis capta, & An. 1632 a Duce Mecklenburgico, ope Succorum, expugnata; nunc bene munita, & Danis Conventu, An. 1679, conceſſa.

HOLSATIA. 8

Holsatia. IV. Dividitur hæc regio in σ *Holsatiam* propriè dictam, & τ *Ditmarsiam* ac υ *Slesovicensem* Ducatum. *Ditmarsi, die Ditmersen*, libera nuper gens, nunc sub Danorum Regum imperio vicatim incolunt. Clarissima totius Holsatiæ urbs est *Hamburgum* [p] (1), opulentissimum ad Albim flumen Emporium, quo adverso naves ex variis mundi partibus appellunt. *Kiel*, item *Eckernforde*, & *Husem* nitida opida portusque celebres. In mediterraneis sunt *Ems-burg*, *Rensburg*, & *Schleswyck*; huic contigua fere arx *Gottorp*, Ducum sedes est.

Hamburgum.

(1) *Inter ditissimas Germaniæ Civitates haud immeritò numeratur; portus Navibus, uti urbs ipsa Mercatoribus admodum frequens, prætorio nobili, Templis splendidissimis, & Ptochodochiis optimè constitutis imprimis spectabilis*; 15000 *homines lustrare potest, & Præsidiarios* 1800 *quotidie alit. Commercium cum potioribus Europæ Gentibus sedulo retinet, præsertim cum Anglis, qui multis immunitatibus ibi bonestantur, pannum Anglicum ad valorem* 100000 *Librarum Sterlingarum, uti vocantur, quotannis vendunt, & Imperium Romanum mercibus undiquaque apportatis suppeditant. De nomine hujus loci, & antiquitate, parum inter Scriptores constat; alii enim Nomen a Fernarum (vulgo Hamm) Commentant; alii a Statua Jovis Ammonis illudem usque ad Caroli Magni ævum adorata; alii etiam a nemore circa positum quod Germanice Ham vocatur. Antiquitatem fabulosam quidam jactant, & ad Albionis, Albingorum Ducis, ætatem retro ferunt. Ab Othone cui a Carolo M. concessa erat An. 789 amplificata; abhinc varias fortunæ vices subiit; a Vandalis deleta, a Cæsare restaurata, modo Danis Regibus, tum Holsatiæ Ducibus subdita, at nunc Imperio Germanico vindicata.*

IV. Dividitur hæc regio in σ *Holsatiam* propriè dictam, & τ *Ditmarsiam* ac υ *Slesovicensem* Ducatum. *Ditmarsi, die Ditmersen*, libera nuper gens, nunc sub Danorum Regum imperio vicatim incolunt. Clarissima totius Holsatiæ urbs est *Hamburgum* [p] (1), opulentissimum ad Albim flumen Emporium, quo adverso naves ex variis mundi partibus appellunt. *Kiel*, item *Eckernforde*, & *Husem* nitida opida portusque celebres. In mediterraneis sunt *Ems-burg*, *Rensburg*, & *Schleswyck*; huic contigua fere arx *Gottorp*, Ducum sedes est.

(1) *Interdit ssimas Germaniæ Civitates haud immeritò numeratur; portus Navibus, uti urbs ipsa Mercatorilus admodum frequens, prætorio nobili, Templis splendidssimis, & Ptochodochiis optime constitutis imprimis spectabilis*; 15000 *homines lustrare potest, & Præsidiarios* 1800 *quotidie alit. Commercium cum potioribus Europæ Gentibus sedulo retinet, præsertim cum Anglis, qui multis immunitatibus ibi bonestantur, pannum Anglicum ad valorem* 100000 *Librarum Sterlingarum, uti vocantur, quotannis vendunt, & Imperium Romanum mercibus undiquaque apportatis suppeditant. De nomine hujus loci, & antiquitate, parum inter Scriptores constat; alii enim Nomen a Fernarum (vulgo Hamm) Commentant; alii a Statua Jovis Ammonis illudem usque ad Caroli Magni ævum adorata; alii etiam a nemore circa positum quod Germanice Ham vocatur. Antiquitatem fabulosam quidam jactant, & ad Albionis, Albingorum Ducis, ætatem retro ferunt. Ab Othone cui a Carolo M. concessa erat An. 789 amplificata; abhinc varias fortunæ vices subiit; a Vandalis deleta, a Cæsare restaurata, modo Danis Regibus, tum Holsatiæ Ducibus subdita, at nunc Imperio Germanico vindicata.*

(a) Ducatus Suerinensis & Gustrovicensis. (b) Doberanum. (c) Ratzeburgum. (d) Ducatus Lauenburgicus. (e) Holsatiæ fines. (f) Divisio Holsatiæ proprie dictæ. (g) Ditmarsia. (h) Stormaria. (i) Wagria. (k) Ducatus Slesvicensis limites. (l) Insulæ Alsen & Aroe. (m) Ducatus Slesv.

diſſimo nobilis, Sueciæ regno conceſſa, cum munimento Walſiſch, Poel & Neuenkloſter. Verùm A. 1675, à Daniæ rege expugnata eſt. Mecklenburgenſes terræ hodiè in duos diſtinguuntur Ducatus, (a) *Swerinenſem* & *Guſtrovicenſem*: hic nomen habet à *Guſtrovia*, ubi Ducum ſedes; ille ab opido, ad lacum cognominem *Swerino*, quod & ſede Ducum illorum & Epiſcopatu nobile eſt. Sunt porro in his terris *Dœmitz* in ea inſula, quam Albis & Eldæ confluentes efficiunt, naturâ & arte opidum munitiſſimum. *Boitzenburgum ad Albim*. *Stargardia*, quæ olim ſuos habuit Duces. *Neo-Brandeburgium* ad lacum Tollenſem. *Ribnitz* in finibus Pomeraniæ haud longè à Rekenitzæ oſtio; *Gad buſch* quinto milliari Lubeca diſtans: ac porro *Stuchenborg*, aliquando principis ſedes. (b) *Doberanum* monaſterium vetuſtiſſimum, frequentibus Ducum Megapolitanorum ſepulchris celebre. Huc quoque hodie pertinet (c) *Epiſcopatus Ratzeburgenſis* per pacificationem Monaſterienſem Ducibus Suerinienſibus conceſſus, Saxoniæ Lauenburgicæ olim pars. (d) *Ducatus Lauenburgicus Sachſen-Lauenburg*, concluditur Hollatia, Luneburgenſi & Mecklenburgenſi Ducatibus. Albi prope medius interluitur. Opida majoris famæ hic ſunt, *Lauenburgum* ad Albim. Item *Ratzeburgum* modò memoratum.

ρ (e) *Holſatia* continetur intra fines Ducatus Mecklenburgici, & Lauenburgici; atque ripas Albis, Eidoræ & maris Baltici. Rigatur, præter dictos fluvios, Stœra, Trava, Alstera & Swentina. Eſt autem *Eidora* Germaniæ noſtræ in his locis limes. Dividitur Ducatus Hollatiæ in *Holſatiam proprie dictam, Ditmarſiam, Stormariam & Wagriam.*

σ (f) In *Holſatia proprie dicta* ſunt *Kiela* ad mare Balticum portu & nundinis (vulgo *der Umbſchlag*) jam ante celebris: Celebrior redditur Academia Sereniſſimi Principis *Alberchti Holſatiæ Ducis* auſpiciis anno 1665 ibi condita. *Rensburgum* ad Eidoram, aquis fere circumfluum: anno 1645 diuturnam ſuſtinuit obſidionem. *Izeboa*, nuper exulta, ſed nunc ſere reſtituta. *Wilſter, Niemunſter, & Borſholm* cœnobium Scholâ illuſtre.

τ (g) *Ditmarſia* opida habet *Lunden, Heyd, Meldorp, Brunshuttel & Weſtingburen.* (h) *Stormaria* opida celebriora ſunt *Gluckſtadium* ad Albim, & *Crempa* opida munitiſſima; *Pinnenberg & Pandegum*, ubi in templo Cathedrali *Benedictus* V, *Pontifex Romanus*, in exilio mortuus jacet ſepultus. (i) In *Wagria* ſunt *Oldeſloa, Segeberga* cum arce; *Arensbœcke, Plœna, Neuſtadt, Oldenburg*; *Eutina* Epiſcopi Lubecenſis ſedes. Huc etiam referunt ipſam Lubecam urbem Imperialem, cum opidulo munito ad oſtium Travæ, vulgo *Travemunde.*

υ (k) *Sleſwicenſis Ducatus* Holſatiæ Septentrionalis eſt, habens ab Ortu mare Balticum; ab Occaſu mare Occidentale, vulgo *die Weſt See*: à Septemtrione Jutiam, à qua Scotburgico amnedirimitur. Opida hic ſunt ad litus maris Occidentalis *Tonninga* ad Eydoram fl. operibus munita, *Huſum, Tondern & Ripen.* Inſulæ in hoc mari littori vicinæ, *Norſtrand, Fora, Sylt & Roem.* In parte verò Orientali ſunt opida *Hadersleben, Apenrade, Flensburg, Sleſwicum* cum arce *Gottorp* ad ſinum maris Baltici; cujus portum obſtruxit *Margarita* Daniæ Regina, & *Eckernforde.* In mari Baltico ad hunc Ducatum pertinet Inſula (l) *Alſen*, in qua *Nordburg & Sonderburg* Ducum ſedes: itemque inſula *Aroe*, in quâ *Haraldſtad & Nieköping.* (m) Sleſwicenſis Ducatus non eſt pars Holſatiæ, ut Cluverius putavit; ſed peculiaris & ſecretus ab illa Ducatus, extra territorium Germaniæ Regni Danici erat feudum: ſed nuper liberi pronunciatus eſt.

HEKELII.

[p] Hæc Urbs, quæ circa An. 1221 *Civitatibus Imperialibus Liberis* eſt aſſociata, & ab ipſa *Imperiali Camera* SPIRENSI in decernendis proceſſibus *Libero Imperii ſtatu* etiamnum cognoſcitur, ſuum tantum effert præ cæteris,

Quantum lenta ſolent inter viburna cupreſſi.

Nam ut ipsa Respublica, quæ satis ampla, opulenta atque valdè potens est, clarissimisque *Langermannianis*, *Ludbensianis*, *Schaffbusinis*, *Schulzianis*, *Uffelmannianis*, *Westermannianis*, aliisque pluribus amabilibus Nominibus claret, Legibus veris, certis, gravibus & propterea ad jubendum egregiè aptis, & ad veram rem idoneis est fundata, laudabilibusque Constitutionibus atque Ordinibus exornata: ità & maximè venerandum Ministerium hoc modo est constitutum, ut nihil aliud in Ecclesiâ, quàm purum, sincerum atque incorruptum DEI Verbum quotidiè prædicetur, bonaque Disciplina probè ac rite observetur. Hunc locum amœnum ac splendidum agnoscunt Solum natale suum *Brandanus*, *Dactrius*, NESTOR ille *Guelferbytanus* omni observantiâ dignus, *Albertus Kranzius*, Historicus ferme sine pari, *Petrus Lambecius*, Originum HAMBURGENSIUM Scriptor haud vulgaris, atque *Joannes Wowerius*, Vir diversissimo Scriptorum genere celeber.

CAP. XV.

Luneburgensis Ducatus (1), *Bremensis Archiepiscopatus, Frisia Orientalis, Westfalia, Clivia & Montanus Ducatus.* 1

I

[a] *Ducatus Luneburgensis*, cognominatur à capite suo [β] Luneburgico, *Luneburg*, urbe lautissima, salis fontibus maximè clarâ. [γ] Cella, *Cell* (2), Ducum sedes est; [δ] *Danneberga*, Comitatus titulo decorata. Ducatus Luneburgensis limites.

II. [ε] *Bre-*

(1) *Sunt qui Nomen ducant a Luna ibidem adorata, cujus Imago in monte calcario stetit usque quo diruta fuit a Suiberto primo Verdensis Episcopo, qui Monasterium S. Mariæ ibi condidit Anno* 780. *Ducatus nunc Electori Hanoverico subest.*

(2) *Oppidum probe munitum, & Palatio Anno* 1485 *condito decoratum.*

BUNONIS.

[a] (a) *Ducatus Luneburgensis* habet ab Oriente Ducatum Mecklenburgensem, partem Marchiæ Brandeburgensis & Archiepiscopatus Magdeburgensis; à Meridie Ducatum Brunsvicensem, Episcopatum Hildesiensem, & Ducatum Calenbergensem: ab Occidente Comitatum Hoja, Bremensem & Verdensem Ducatus; a Septemtrione Comitatum Pinnebergensem, territorium Lubecense & Hamburgense, & Ducatum Saxoniæ Lauenburgicæ: Rigatur Albi, Allera, Elmenow (qui olim *Lynaw*, hodiè vulgo *die Aw*) & Jetze.

[b] (b) *Luneburgum* ad fl. Elmenaw; urbs est egregie munita; cui & vicinæ regioni incubat mons Calcarius (*der Kalckberg*) adversus omnem vim hostilem munitissimus. Celebre cœnobium Ordinis Benedictini, quod ibidem erat ad S. Michaelis, à Serenissimo Brunsvicensium ac Luneburgensium Principe Christiano Ludovico in Gymnasium mutatum anno 1656 aperitur. *Mons, Pons, Fons*, sunt tria pulchra, seu tres Dotes, quibus Deus hanc urbem præ cæteris ornavit. *Mons*, ad cujus radices calx optimæ notæ eruitur: *Pons*, sub quo amnis navigiorum capax: & demum *Fontes* salis optimi perennes & copiosi. Luneburgo vicinus est vicus *Bardewick*: olim urbs magna, quod ex ruderibus colligitur, ab *Henrico Leone* expugnata & destructa anno 1189. *Luneburgum* tamen ante destructum Bardevicum floruit. Non igitur ex ruderibus Bardovicensibus urbs illa condita est, sed tantum aucta [a].

[c] (c) *Cella* ad Alleræ & Fuhlæ confluentes munita arcem habet splendidam.

[d] (d) *Dannenberga* opidum ad Jetze olim suos habuit Comites; at jam pridem Ducibus Luneburgensibus paruit: arx ejus antiqua, quod circumjacentes regiones latrociniis redderet infestas, olim diruta est. Opida præterea in eo Ducatu celebriora sunt (e) *Harburgum* cum castro munitissimo, ad Albim e regione Hamburgi: (f) *Winsena* ad Luham cum arce: (g) *Ulzena*, (h) *Gisthornia* cum arce munita ad Alleræ & Ilsæ confluentes; *Borchdorp* & *Walstade*.

HEKELII.

[a] De verâ autem hujus Urbis *origine* vid. *Jo. Angelii Werdenhagii* Pars III. *Rerumpp. Hanseaticar.* c. 2. p. 89. seqq.

REISKII.

1 (i) *Luneburgum* ab veteri vicinoque castro nomen habuit; castrum ab Luinonibus Sclavis, quibus coërcendis ut opponeretur, aut Saxones, aut Franci victores Saxonum effecerunt. *Hermannus ergo Bilingius*, ex illustri prosapia ortus, & ab Ottone M. Dux Saxoniæ anno 970 creatus, monasterium S. Michaelis in castro illo vel ipse condidit, vel auctius restauravit. Unde posthac oppidum cognomine *pagis e duobus Heimersdorff & Modesdorff* extitit, tandemque urbs ampla, & tempore Henrici Leonis insigniter adaucta: Testantur id Chronic. MSta omnia, quotquot vidi, & Acta Præposituræ ad S. Joannis ædem Luneburgicæ vetusta, quæ Archidiaconatum in Modesdorff, Verdensi Episcopatui olim annumeratum disertis verbis exhibent. (k) *Ducatus autem Luneburgicus* anno 1235 emersit Friderici II Imp. auspicio, qui Brunsvicenses & Luneburgicas terras, Principum Guelforum allodiales sive proprias in feudum recepit, novoque Ottonem Wilhelmi filium Ducis titulo exornavit. Plura utergue Meibomius & Sagittarius in scriptis ad hanc rem editis dabunt: plura etiam *de Archiepiscopatu & urbe* (l) *Bremensi* nunc inter urbes Imperii liberas enumerata non Adamus solum Brem. Abbasque Stadensis, sed multi ad eandem rem commentarii Actaque publica præbebunt: Præsertim ad controversiam cum Suecis ortam, & Aabenhusæ anno 1661 compositam. [m] Saxonia enim vetus duas partes continuit; 1°. *Westfaliam*, quæ trans Vilurgim ad Rhenum usque amplius producta; 2°. *Ostfaliam*, quæ cis Vilurgim sita, nostras etiam vicinasque

(a) Ducatus Luneburgensis limites. (b) Luneburgum. (c) Cella. (d) Dannenberga. (e) Harburgum. (f) Winsena. (g) Ulzena. (h) Gisthornia. (i) Luneburgum. (k) Ducatus Luneburg. (l) Brema. (m) Saxonia vetus duplex.

Archiepiscopatus Bremensis. Erema. Stada.

II. ε *Bremensis Archiepiscopatus* caput, ζ *Brema*, est *Bremen*, civitas egreg & magnifica, Emporiumque haud ignobile, Visurgi fluvio navium appulsu commodante (1). η *Stade*, opidum prope Albim. ϑ *Verden* & *Bremerforda* arx cum vico, Archiepiscoporum Bremensium sedes est.

Frisia Orientalis. Embda. Auricum. Westfalia.

III. ι *Frisia Orientalis*, *Oost-Friesland*, alio nomine *Comitatus Embdanus* nuncupatur, à capite suo κ *Embda* (2), *Embden*, urbe haud equidem ampla; portu celeberrimo. *Auricum*, *Aurick*, Comitum sedes est.

IV. λ *Westfalia* satis ampla regio, gregibus quàm hominibus alendis b nignior est; silvis horrida, ac paludibus crebris fœda, veterem illam Ge mania

vicinasque regiones continuit. (a) *Frisia Orientalis* in Comitatum sub Friderico III, Imp. anno 1454, in Principatum anno 1650, à Ferdinando III provecta, diuturnas cum Embda urbe controversias trahit ob libertatem, quam illa fœdere Belgicorum ordinum nixa sibi vendicat. (b) *Jeverana Dynastia* aut regio in ditione principis Anhaltini Servest. per pactum speciale cum Anthonio Gunthero Comite Oldenburg. adhuc manet, quanquam à Danis, qui Comitatum Oldenburg. jure successionis hæreditariæ nunc tenent, aliquando illa fuerat occupata. Vid. *Ubbo Emmius* in Histor. Fris. nobilis. *Winkelmannus* in Notit. Westfaliæ, itemque Auctor illustris. Monumentorum Paderborn. (c) *Comitatus Schaumburgicus* dimidius Biccenburgensi subest Comiti; (d) Lippicus luæ Comitum familiæ vetustissimæ totus, Schwalenburgicus vicinus ex parte solum, (e) Pirmontanus cum castro suo Comiti Waldeccensi, uno Luide opido excepto, quod ad Paderbornensem Episcopum pervenit: Acidulæ ibi claræ ex anno 1340 fontis sacri nomine (*der H. Brunn*) & concursu hominum frequentissimo; quod ex MSto Henrici de Hervordia Codice liquet. (f) *Ducatus Cliviæ* post ultimam anno 1666 translactionem cum Marcano & Ravensburgico Comitatu, Dynastia itidem Ravensteinensi, ad *Electores Brandeburgicos* nunc pertinet; quibus etiam urbes cæteræ fœderatæ quondam Belgio subjectæ ex anno 1673 subsunt.

BUNONIS.

ε (g) *Archiepiscopatus Bremensis* & *Episcopatus Verdensis* titulo Ducatuum per pacificationem Monasterien sem cesserunt regno Sueciæ, verum anno 1676 eodem pulsi sunt. Uterque Luneburgensi Ducatui ad Occasum Solstitialem æstivum conterminus est; *Bremensis* ferè intra Visurgim & Albim ad mare usque Germanicum se extendens rigatur, præter (h) *Visurgim*, *Essa*, *Wemma*, *Zwinga* & *Oesta* fluminibus.

ζ (i) *Brema* urbs tempore belli Smalcaldici, cujus fœderis erat socia, instinctu Episcopi sui frustra fuit obsessa. Ad Reformatorum partes postea inducta est. Quæ nuper minus prosperè gessit, nota sunt & pervulgata. Gymnasio quoque celebris est.

η (k) *Stada* ad Zwingam fl. operibus satis munita, nuper fortuito incendio fere tota periit, jam ferè restituta.

ϑ (l) *Bremerfœrda* arx haud longè ab Oetta fl. à Danis nuper capta; sed per pacem Rotschildens Suecis reddita est. Tractus ille, qui inter Oettam Zwingam est, appellatur (m) *das Keydinger Land* ubi opida *Himmelport* & *Nyenhus* ad Oettæ & Al confluentes. Inde tractus conterminus *Terra Hade* vulgo (n) *das Hadeler Land* est in ditione Duc Saxoniæ Lauenburgicæ, in qua *Ottendorf*. Ad Ham burgenses etiam pertinet præfectura cum arce *Ri zenbuttel*. Hinc porro sequitur tractus ad litus mar Germanici & Visurgis ostia pertingens, vulgo (o) d *Landzu Wurſten* dictus; ac inde (p) *das Vichland Boxdehuda* opidum haud vulgariter munitum inter luitur Essa fl. *Ottersberga* ad Wemmam fl. aliqu milliaribus Erema distat. (q) *Ducatus Verdens* continetur Luneburgensi & Bremensi Ducatibus Comitatu Hoja: Rigatur Allera & Wemma flumini bus. Opida hic sunt *Vehrden* ad Alleram; unde E piscopatui nomen; & *Rotenburgum* ad Wemmam.

ι (r) *Frisia Orientalis*, à Comitatu Oldenburgens ad mare usque Germanicum porrigitur.

κ (s) *Embda* haud longè ab Amasis ostio sita est ad eum maris sinum, quem accolæ, à fluctuum rabie *den Dollert* vocant. Præter *Auricum* [*b*] hic sunt opida *Norden*; *Leer*; haud longè à Sœltæ & Amasi confluentibus. *Stickhusen* est arx ad Sœltam bene munita. Dominia quoque habet cum opidis *Esens* & *Witmunde*. Ibidem quoque ad mare est tractus vulgo *das* (t) *Jever Land* dictus, in quo opidum *Jever*. Sed est in ditione Comitis Oldenburgensis.

HEKELII.

[*b*] Sive Aselingam.

BUNONIS.

λ (u) *Westfalia* [*c*] habet ab Ortu Visurgim [*d*]; à Septemtrione Comitatum Zutphaniæ, Transalaniam & Dominium Groeningense: ab Occasu Ducatum Cliviæ & Montium: à Meridie Hassiam & Waldeccensem & Nassovien sem Comitatus. Fluvii illius provinciæ præcipui sunt *Visurgis*, *Amasis*, qui mediam ferè secat; *Lupia*, *Rbura*, qui paulo infrà Duisburgum ad opidum Roerort in Rhenum se effundit; *Hasa* ad *Meppen* opidum benè munitum in Amasim se exonerans; & *Houta* infra Bremam in Visurgim labens. Nomine *Ducatus Westfaliæ* & *Angriæ* notatur, quicquid ditionum Archiepiscopus Colonien sis in Westfalia obtinuit, quum Henricus Leo proscriberetur.

(1) *Sunt qui hoc Oppidum Φακίαν Ptolemæi esse putant. Immunitatibus primum ab Henrico V Cæsare donata An. 1111 propter res præclare gestas bello sacro ibi vocatur. Jactant autem Privilegia a Carolo M. concessa, in cujus rei testimonium Statuam Rolandinam in Foro positam, citant. Rolandus ille Gigas fuisse fertur, & Nepos Caroli M. cui operam fortem & fidelem in Saxonibus subigendis præstitit. Goldastus autem Rolandum Nomen Appellativum putat, Jurisdictionem in Urbibus ad Imperii Confinia sitis concessam denotans. Brema nunc inter Urbes Imperiales, sive Liberas, numeratur.* (2) *Urbs nunc ampla, dives, probe culta, probe munita, commercio, & civium virtute bellica celebris, Ubboni Emmio Oculus est Frisiæ Orientalis.*

(a) Frisia Orientalis. (b) Jeverana Dynastia. (c) Comitatus Schaumburg. (d) Lippicus. (e) Pirmontanus. (f) Ducat. Cliviæ. (g) Ducatus Bremensis limites. (h) Flumina. (i) Brema. (k) Stada. (l) Bremerfœrda. (m) Keydinger Land. (n) Haedeler Land. (o) Wurſter Land. (p) Vichland. (q) Ducatus Verdensis. (r) Frisia Orientalis. (s) Embda. (t) Jever Land. (u) Westfaliæ Termini & Flumina.

maniam referre videtur. Episcopatibus & Comitatibus frequentibus distinguitur. Episcopatus sunt; μ *Monasterienſis*, ν *Paterbornenſis*, ξ *Mindenſis*, ο *Osnabrugienſis*, π *Verdenſis*. *Monasterium*, *Munster*, caput totius Westfaliæ, nobilis & magnifica civitas in amœnissimis agris sita, annis superioribus Anabaptistarum lymphatico regno celebris (1). Secunda à Monasterio Westfalicarum est ρ *Susatum*, *Soest*, nulla re, quàm amplitudine suâ clara. Deinde σ *Tremonia*, *Dortmund*, *Minden* (2), *Osenbrugge* (3), *Paderborn*, cultorum frequentes sunt urbes. Comitatus nobiliores sunt, τ *Marck*, υ *Oldenburg*, φ *Delmenhorst*, Monasterium. Susatum. Tremonia. Minden. Osnabruga. Paderborna.

tur. In eo sunt *Arnsberga*, *Stadberga*, *Winterberg*, *Halemberg*, *Drosbagen*, *Attendorn*, *Oldendorp*, *Molkum*, *Arnuchte*, *Belick*, *Kaldebard*. *Angria* est in Comitatu Revensburgensi, prope Herfurtum, olim totius regionis primaria ara, à qua *Angriæ Ducatus* nomen hodie mansit.

HEKELII.

[c] Nonnullis vera & antiqua *Saxonia* dicta.
[d] S. *Viseram*.

BUNONIS.

μ (a) *Monasterienſis Episcopatus* longo tractu à Lupia fl. per mediam fere Westfaliam usque ad Comitatus Oldenburgensis & Frisiæ Orientalis limites excurrit. Episcopatus hujus caput est (b) *Monasterium* ad Aa fl. quod seculo 16 Anabaptistæ auctoribus *Joh. Leidenſi* sartore & *Knipperdollingio* oppresserunt. Pace inter Imperatorem Rom. & fœderatos An. 1648 ibidem composita præcipuè nobile. Nuper etiam ab Episcopo suo hæc urbs magnopere afflicta obsidionem fortiter sustinuit; ac necessitate compulsa Hæreticorum, quos habent, imploravit auxilium: sed tamen demum anno 1661 coacta est Episcopo suo sese submittere, militemque recipere. Iste castellum, ad opidanos in officio retinendos, urbi imposuit: opida hic sunt *Dorsten*, *Tellig*, *Sendenhorst*, *Borken*, *Coesfeld*, *Warendorp*, *Halteren*, &c. [e].

ν (c) *Episcopatus Paterbornenſis* confines habet Ducatum Westfaliæ, Comitatum Waldeccensem, Landgraviatum Hassiæ, Ducatum Brunsvicensem, territorium Lemgoviense & Comitatum Riedbergensem. Ejus caput est (d) *Paterborna*: Opida porrò habet *Niebusz*, *Drieberg*, *Brackel* & *Warburg*. Eidem Episcopatui versus Ducatum Brunsvicensem ad Visurgim, haud longe ab opido *Hoexter*, adjacet (e) *Corbeja* Monasterium celebre, quod aliquot seculis velut seminarium fuit Episcoporum Saxoniæ; ex quo *Ansgarius*, primus Hamburgensis Episcopus, qui per vicinas gentes, Daniam quoque & Sueciam, Evangelium propagavit, & Successores illius *S. Rembertus*, *Adelwalaus*, *Hojerus*, ad docendas Ecclesias vocati sunt: *Winduchindus* seu *Windichmus*, qui de gestis Saxonum tres scripsit libros, item de gestis Ottonis I, monachus fuit Corbejensis. In claris Scriptoribus etiam memoratur *Sigebertus Corbejenſis*. An. 1517 primi quinque Annalium libri *Cor. Taciti* Corbejæ a quæstore Pontificio fuerunt inventi, qui eos ad Leonem X detulit, ac ἀντιδώρα loco quingentos accepit aureos. *Lipsius* [f].

ξ (f) *Episcopatus Mindenſis* continetur Episcopatu Osnabrugensi, Comitatu Hojensi, & Schauenburgico, territorio Lemgoviensi, & Comitatu Ravensbergensi. Ejus caput est *Minden* ad Visurgim opidum bene munitum: omnem hunc Episcopatum hodie tenet Elector Brandenburgicus titulo Ducatus. Opida hic porrò sunt *Petersbagen* ad Visurgim, *Schultcberg*, *Lubbeke*, *Rennebcrg*, *Himmelrick*, & *Bargen*.

ο (g) *Episcopatus Osnabrugenſis* metropolis est (h) *Osſenbruga*, seu *Osnabruga* in valle amœna ad Hasam fl. sita, præcipuè pace an. 1648 ibidem composita nobilis. Opida præterea hic sunt *Iburg* sedes Episcopi; *Melle*, *Honteburg*, *Quakenborn*, *Forstenow*.

π De *Episcopatu Verdenſi* hoc ipso capite dictum est.

ρ *Susatum* est in extrema parte Comitatus Marcani, qua Ducatus Westfaliæ & Comitatus Lippiensis coeunt.

σ (i) *Tremonia* in Comitatu Marcano inter Lupiam & Rhuram fere intermedia Gymnasium habet celebre, cui nuper præfuit *Christophorus Scheiblerus*.

τ (k) *Marca Comitatus* concluditur inter Lupiam fl. Episcopatum Monasterienſem, & Ducatus Cliviæ, Montium & Westfaliæ. Fluviis alluitur & perluitur Lupia, Rhura & Aura. Opida hic sunt *Unna* haud longè à Rhura: *Hammona* ad Lupiæ & Dunckeri confluentes. *Werdena* ad Rhuram Abbatia nobilis est. *Lippia*, *die Lipstadt*.

υ In *Comitatu* (l) *Oldenburgenſi* est opidum *Oldenburg* ad Hontam fl. [g].

φ (m) In *Comitatu Delmenhorſt* est *Delmenhorſt* ad fl. *Delmen*.

HEKELII.

[e] Ex hâc Diœcesi, & quidem è pago *Heck* prope *Horstmariam* ortus est *Alexander Hegius*, Ludi *Daventrienſis* Moderator, *Des. Erasmi Roterod.* Præceptor, & *Davidis Chytræi* elogio primus Litterarum amœniorum Instaurator.

[f] Vivit hodie in *Monasterio Corbejenſi* quoque Medicus ac Polyhistor celeberrimus, *Christ. Francisc. Paullini*, qui de CANE *Tractatum Singularem* erudito Orbi promisit.

[g] *Ant. Guntheri Hesbusii*, *Otton.* & *Luderi Menkeniorum* patria est omnino clara ac celebris.

(1) *Urbs Imperialis usque ad A.* 1661, *quo ab Episcopo Galeno de Bernard homine Animovafro & bellicoso oppressa fuit. Urbs Arte & Natura optime munita; templa collegiata numerat, & Academiam Jesuitarum celebrem jactat.*

(2) *Urbs Anseatica, ampla, dives, nitida, & bene munita, a Cæsareis An.* 1629 *expugnata, & a Duce Brunsvicensi An.* 1634: *olim Episcopalis, at nunc Regi Borussorum sub Principatus Titulo paret.*

(3) *Urbs antiqua, munita, ædibus publicis, Curiâ, & Pannis lineis præstantia spectabilis, & Conventu inter Cæsaream & Suecum, An.* 1648 *clara. Cives partim Pontificii, partim Lutherani, & per vices reguntur a Principe Reformato & Pontificio. Reformati, e Familia Brunsvicensi eliguntur.*

(a) Episcopatus Monasterienſis. (b) Monasterium. (c) Episcopatus Paterbornenſis. (d) Paterborna. (e) Corbeja. (f) Episcopatus Mindenſis. (g) Episcopatus Osnabrugenſis. (h) Osſenbruga. (i) Tremonia. (k) Marca Comitatus. (l) Oldenburgenſis Comit. (m) Comitatus Delmenhorſt.

menhorſt, χ *Benthem*, ↓ *Arnsberg*, ω *Lingen*, α *Tecklenburg*, β *Waldeck*, &c. *Lingen* opidum eſt munitiſſimum. (1).

Clivia, Cleve. V. γ *Clivia*, ad utramque Rheni ripam porrecta, à δ *Clivis* (2) capite totius Ducatus cognominatur: junctaque eſt Juliacenſi Ducatui. *Colles* ſive *Clivi*, in quibus condita, nomen urbi præbuiſſe, vulgò putantur. At clariſſima omnium eſt ε *Veſalia*, *Weſel* (3), ſecunda *Emeriacum*, ζ *Emmerick*, η *Santen* (4), antiquitatum Romanarum reliquiis priſcum originem claritatemque indicat. ϑ *Mours* Comitatus titulo inſignitum opidum, munimine maximè clarum eſt.

Veſalia. Emmerick. Santen. Mours.

VI. ι *Mon.*

BUNONIS.

χ (a) *Benthemenſis Comitatus* caput eſt *Benthem*.

↓ (b) *Arensbergenſis*. *Arensberga* haud longè à Rhura ſita.

ω (c) *Lingen* ad Amaſin, olim fuit Comitum *Tecklenburgenſium* ſedes.

α (d) Cujus caput eſt *Tecklenborg*. Haud longè infra *Lingen* eſt *Meppen* opidum munitiſſimum, quod Palatinis bellum reſtaurantibus venditum, ſed paulò poſt ſtratagemate receptum eſt.

β (e) *Comitatus Waldeccenſis* continetur finibus Haſſiæ, Epiſcopatus Colonienſis & Paderbornenſis. Opida præcipua ſunt *Waldeck*, *Corbach*, *Wildungen* acidulis nobile, *Mengeringhauſen* & *Landau*. Hunc Comitatum [*b*] ad *Weſtfaliam* referri nunquam pro ſuo jure concedent Haſſiæ Landgravii: qui aliàs ad Superiorem Circulum Rhenanum pertinebat. Ad Weſtfaliam quoque pertinent Comitatus ſequentes: (f) *Comitatus Diepholtz* habens ab Oriente Comitatum Hoyenſem: à Meridie Ducatum Mindenſem, & Epiſcopatum Oſnabrugenſem: ab Occidente Epiſcopatum Monaſterienſem: à Septemtrione Comitatum Oldenburgenſem atque Delmenhorſtenſem & partem Ducatus Bremenſis. In eo ſunt opidula *Diepholtz*, *Leuenſorde*, *Barnsdorf* & *Carnow*: itemque lacus per Weſtfaliam celebris vulgò *Dommel* dictus. Paret omnis hic Ducatus Luneburgenſium Duci. (g) Comitatus Hoyenſis habet ab ortu Ducatum Brunſvicenſem & Luneburgenſem; à Septemtrione Verdenſem & Bremenſem; ab Occidente Comitatum Diepholtz; & à Meridie Ducatum Mindenſem. Dividitur in Comitatum *Superiorem* & *Inferiorem*: ejus caput eſt (h) *Nienburg*, opidum munitiſſimum in nupero bello clarum. Sunt hic præterea opidula *Hoya*, *Bukken*, *Libenau*, *Bruchhauſen*, *Sick*, *Steigeberg*, *Siedenburg* & *Diepenau*. Et hic Comitatus eſt in ditione Ducum Brunſvicenſium & Luneburgenſium. (i) *Comitatus Ravensburg*, ab Arce *Ravensburg* appellatus, habet opida *Engern*, *Bielefeldiam*, *Herfordiam* & *Vlotboviam*. (k) *Comitatus Schauenburgenſis*, ubi *Schauenburg*, *Stadthagen*, & *Rintela* Academiâ nobilis [*i*]: qui ferè totus per nuperam pacificationem ceſſit Haſſiæ Landgravio. (l) *Comitatus Lippe*, ubi *Lippia*, *die Lipſtadt*, ad Lupiam ſuprà etiam memorata, diverſorum Dominorum. (m) *Lemgovia*, ad Pegam fl. *Vfelen*, *Blomberg*, *Dietmelle*, quod Cluverio eſt (n) *Teutoburgum*; aliis tamen putatur eſſe *Duysburg* ad Rhuram. Eidem illi Comitatui adhæret Comitatus (o) *Pyrmond*, ubi opidum *Pyrmond*, in cujus viciniâ ſunt acidulæ & Comitatus (p) *Spiegelberg*. In Weſtfalia demum quoque eſt Comitatus (q) *Riedberg*; cujus opidum *Riedberg*. Weſtphalum ſe eſſe profitetur *Joh. Lewenclavius*.

(1) *Cives ſunt Calviniani, opidum ad Familiam Arauſionenſem pertinet.*

(2) *Colonia Vlpia Trajana, Cluv. Palatio antiquo, Architectura Gothica, Ædibus Nobilium decorata; Eumenius Rhetor traditur hic Artem Oratoriam tempore Julii Cæſaris docuiſſe, unde Controverſia celebris inter Lipſium & Pighium, altero negante, altero affirmante. Vivario & Silva nobili ſupra montem, unde proſpectus totius Germaniæ amœniſſimus, inſignis.*

γ (r) *Ducatus Cliviæ* ab una parte conterminam habet Weſtfaliam, & Archiepiſcopatum Colonienſem & Monaſterienſem: ab altera Geldriam, Comitatum Murſenſem & Zutphaniæ. Rigatur Rhura, Lupia, Iſala, Nerſa & Rheno, qui hunc Ducatum ferè medium ſecat [*k*].

δ (s) *Clivia* haud procul à caſtro Schenkiano jacens Electori Brandeburgico paret.

ε (t) *Veſalia* haud longè à Rheni ripa bene munita, à Fœderatis Belgis Anno 1629 ſtratagemate capta eſt.

ζ (u) *Emmerick* eſt ad dextram Rheni ripam.

η (x) *Santen* aliquot milliaribus infrà Veſaliam haud longè à ſiniſtrâ Rheni ripâ jacet.

ϑ (y) *Mourſia* Comitatus ad Auriacos Principes pervenit, quum An. 1600 Æmilia Comes moriens hæredem inſtituiſſet Mauritium Auriacum. Haud procul *Mourſia* ſeu *Murſia* opido vicus eſt, vulgò *Aſburg*, in cujus agro multæ repertæ antiquitatum Rom. Reliquiæ, indicant hoc eſſe (z) *Aſciburgum* Taciti. Sunt præterea in eo Ducatu opida, (a) *Duysburg* haud longè à Rhurâ & Rheni confluentibus: (b) *Rees* ſupra Emmerick ad dextram Rheni ripam. (c) *Burick* e regione Veſaliæ. (d) *Goch* ad Neerſam; (e) *Calcar*; & (f) *Gennep* à Belgis fœderatis Anno 1634 captum.

(3) *Totius Ducatus munitiſſima, & ex Anſeaticis una, Regi Boruſſorum nunc paret.*

HEKELII.

[*b*] Quem *Conr. Sam. Schurzfleiſch.* accuratiſſimus ſeculi hujus Hiſtoricus, patriam ſuam agnoſcit, & famâ ſuâ Illuſtri magis magiſque Illuſtrem reddit.

[*i*] In quâ *Jo. Otto Henckelius*, Fautor meus magnus, claret.

[*k*] Alias ipſa regio bono & ſalubri Aere gaudet, & agro utcunque fertili frumenti, palearumque lætæ. Tophi Lapides heic ingenti copiâ colliguntur, ex quibus cementum conficitur, unde ingenti lucro eos *Batavi* vendunt.

(4) *Cluverio, vetera Caſtra Taciti, ubi Julius Cæſar aliquando habitabat. Legionis Thebæ hic Internecioni datæ fabula etiam celebris.*

(a) Comitatus Benthemenſis. (b) Arensbergenſis. (c) Lingen. (d) Tecklenborg. (e) Waldeccenſis Comitatus. (f) Diepholtz Comitatus. (g) Comitatus Hoya. (h) Nienburg. (i) Ravensburg Comitatus. (k) Schauenburgenſis Comitatus. (l) Lippe Comitatus. (m) Lemgovia. (n) Teutoburgum. (o) Pyrmond. (p) Spiegelberg. (q) Riedberg. (r) Cliviæ Ducatus Limites & Flumina. (s) Clivia. (t) Veſalia. (u) Emmerick. (x) Santen. (y) Mours. (z) Aſciburgum Taciti. (a) Duysburg. (b) Rees. (c) Burick. (d) Goch. (e) Calcar. (f) Gennep.

VI. ſ *Montenſis Ducatus* Clivenſi Ducatui conterminus eſt, vulgò *Berg*, cujus caput t *Duſſeldorp* (1), opidum cum arce, Ducum Juliaci, Cliviæ & Bergæ ſedes.

(1) *Olim Imperialis, urbs ampla, bene munita, lauta, & Annonæ commercio clara.*

BUNONIS.

ſ (a) *Ducatus Montenſis* ferè omnis continetur finibus Weſtfaliæ, Cliviæ, Colenienſis Epiſcopatus, & Comitatus Marcani. Rigatur Wippera, Akera, Siega & Duſella.

t (b) *Duſſeldorp* Duſella fl. perluitur, qui deinde in Rhenum ſe effundit. Sunt hic porro (c) *Sieburgum* ad Siegam. fl. Abbatiâ celebre: (d) *Mulheim* in dextra Rheni ripa Coloniæ vicinum, cujus cœptæ munitiones à Spinola An. 1614 dejectæ ſunt: (e) *Keyſerſwerda* ad Rhenum, haud longè à finibus Ducatus Cliviæ: (f) *Blanckenburgum*, ad Sigam: (g) *Sollingen*: *Elverfeld*: *Gerriſheim*, &c.

(a) Ducatus Montenſis. (b) Düſſeldorp. (c) Sieburg. (d) Mülheim. (e) Keyſerſwerda. (f) Blanckenburg. (g) Sollingen.

CAP. XVI.

Haſſia, Wetteravia, Buchovia, Thuringia. ī

I.

ū HAſſia Landgraviatus, Comitatus in ſe habet nobiles hos: β *Catzenelnbogen*, γ *Dietz*, *Ziegenhaim* & δ *Nidda*; caput provinciæ eſt Caſtellum Cattorum, ſive ut vulgò nunc uſurpatur *Caſſella*, *Caſſel* (1), lauta ſanè civitas cum ſplendida arce, Landgraviorum [a] ſedes. Secunda eſt ε *Marpurgium* (2) [b], litera- Haſſia.

(1) *Urbs optime munita, ampla, Gymnaſio decorata, Lanæ & Annonæ Commercio celebris.* (2) *Tribunali unde jus toti Regioni dicitur inſignis. Academia hic inter totius Germaniæ florentiſſimas locum habet. Urbs etiam optime munita & lauta. Langravio Caſſelenſi ſubjt.*

BUNONIS.

ū (a) *Haſſia* [c], cum terris quibuſdam ad eam pertinentibus, fines habet ab Oriente Thuringiam; a Septemtrione Ducatum Brunſvicenſem & Weſtfaliam; ab Occidente Epiſcopatum Moguntinum, Trevirenſem, & Palatinatum Electoralem; à Meridie Franconiam & Palatinatum [d]. Rigatur *Rheno*, *Fulda*, *Edera*, *Lano* & *Werra*. (b) *Haſſia* propriè dicta dividitur in *Superiorem* & *Inferiorem*. (c) *Superior* dicitur, quæ Franconiam & Electorum provincias attingit.

β In ea eſt Comitatus (d) *Cattimelibocenſis*, *die Grafſchaft Catzen Elnbogen*, ab Arce *Katz* & opido *Elnbogen*, nomen habens: in eo (e) *Darmſtadium* in confinio ſilvæ Ottonis, *des Odenſwalds* [e], & Comitatus Erpach, ejuſque tractus, qui vulgo *die Bergſtraſſe* dicitur, ſplendidâ Arce, & Landgraviorum ſede nobilitatum. (f) *Ruſſelſheim* caſtrum ad Mœnum munitiſſimum; opidum (g) *S. Goari*, *S. Gwer*, ad Rhenum cum Arce validâ *Rheinfelſen*, inter Veſaliam Superiorem & Boppart. (h) *Braubach* ad Rhenum; (i) *Schwalbachia* acidulis celebris, aliquot milliaribus Francofurto diſtans. Dominium (k) *Epſtein*: (l) *Wisbaden* thermis celebre. Moguntiæ, cui aſcribitur, vicina eſt *Henrichia* terra, vulgò *der Heirich*.

γ (m) In *Comitatu Diezenſi* eſt opidum *Dieza* ad Lahnum; (n) *Empſa* thermis nobilis. *Ringoja* tractus, qui paret Archiepiſcopo Moguntino.

δ (o) *Nidda* ad fluvium cognominem, unde Comitatui nomen manſit.

ε In (p) *Principatu ad Lanum* eſt (q) *Marpurgum* ad Lanum, Arce, Landgraviorum ſede, & Academiâ à *Philippo Landgravio* Anno 1526 condita clarum [f].

HEKELII.

[a] *Reformatæ Religionis.*
[b] A *Ptolemæo* AMISIAM vocatum.
[c] Montana quippe Regio.
[d] Terra ipſa rerum ad humanum uſum neceſſariarum eſt affluens, tametſi Vinum non ferat, niſi propè *Rhenum*, & mittit Lanam ſat copioſè.
[e] Ubi nuper docuit *Baltaſar Menzerus*, Fil.
[f] *Elenchus Proff. huj. Academiæ*, qui ab Anno CHR. M D XXVI à primâ nempe ejus fundatione, uſque ad An. MDLXXXIII ibid. præclarè docuerunt, à *Petro Nigidio*, Seniore, metrice eſt conſcriptus, & literis *Egenolfianis* publice lucidatus An. 1591 in 8. f. Sic ejuſd. *Academiæ* SOLENNIA Caſſellis An. 1653. in 4 f. impreſſa ſunt, & quidem *Jo. Hartm. Kormanno* Autore. Nuper claruerunt partim, partim adhuc clarent *J. H. a Dauber*, *Joan. Heinius*, *Jo. Georg. Crocius*, *Chr. Frid. Crocius*, *Otto Henkelius*, *Jo. Georg. Henkelius*, *Lyriacus Entulus*, *Nicol. Bertbold*, pluresque Viri docti alii.

REISKII.

ī Haſſia olim cum Thuringia unum Landgraviatum conſtituit ex An. 1130, quo Lotharius Imp. Ludovicum generum ſuum Thuringiæ Landgravium creavit: hujus progenies in Ludovico & Henrico Raſponе fratribus deficiens An. 1249, ſucceſſionem atque diviſionem novam intulit. Henricus enim Brabantinus, adhuc infans, e Sophia Ludovici filia natus, Haſſiam; Henricus vero illuſtris, & Miſniæ Marchio, ex Juditha Raſponis filia ortus, Thuringiam ſibi vendicavit,

(a) Haſſiæ limites & Flumina. (b) Haſſia. (c) Superior. (d) Comitatus Cattimelibocenſis. (e) Darmſtadium. (f) Ruſſelſheim. (g) S. Gwer. (h) Braubach. (i) Schwalbach. (k) Epſtein. (l) Wisbaden. (m) Comitatus Diezenſis. (n) Empſa. (o) Nidda Comit. (p) Principatus ad Lanum. (q) Marpurgum.

literarum ſtudiis maximè clara. ζ *Gieſſen* (1) munitiſſimum totius Provinciæ opidum.

Wetteravia, die Wetterau. Comitatus Naſſovicus.

II. Inter Haſſiam ac Rhenum fluvium eſt *n Wetteravia*, regio, quam maximè nobilitat nobiliſſimus ϑ *Comitatus Naſſovicus*; unde decus illud gentis, Belgicæ Fœderatæ munimen ac gloria, PRINCEPS MAURITIUS originem duxit (2).

Buchovia, die Buchow.

III. Inter Haſſiam, Franconiam atque Thuringiam media ſita eſt regio ι *Buchovia*, cujus caput *x Fulda*, opidum celebre, præſtantiſſima Europæ, nedum Germaniæ, *Abbatia* inſignitum (3).

cavit, cum eaque Saxoniæ Palatinatum. Inde bellum quod exarſerat hac diviſione componebatur, confraternitate domi utriuſque per mutuam ſucceſſionem initâ. Haſſia poſthac Anno 1557 Comitatu Catzenellenbogenſi auctior Ditſamum Naſſoviis ceſſit: Sed An. 1648 per pacem Monaſterienſem auctus longè majores habuit. Wetteravia multis Comitatibus diſtincta Comites Imperii Wetteravicos complectitur, in iſque illuſtriſſimos Comites Ruthenos, dominos de Plavia. Buchovia vel Buchaw à fagis dicta, ſylvis horrida, ſed cœnobio Fuldenſi cultum & famam celeberrimam conſecuta. Vid. *Prower.* in antiquit. Fuldenſ. Thuringia quondam ſuis regibus & Francis aliquamdiu, poſthac Landgraviis Comitibuſque multis, quorum ſtemmata defecerunt, nunc Archiepiſcopo Moguntino, Electori & Ducibus Saxoniæ, Comitumque & Baronum adhuc ſuperſtitum ditioni ſubdita, frumento, vino & omni ad victum copia, nec non Academiis Scholiſque pluribus efflorescit. Erfordia ex vetuſtis eiſque Francicis originibus non caſtello ſolum Merwisburg, ſed molendino ad vada Geræ ſtructo & molitoris nomine Erphesfurd adhuc viget: Urbs ampla ſuoſque periodos paſſa, nunc caſtrum in monte Petrino conditum libertatis veteris quaſi frenum Archiepiſcopus Moguntinus impoſuit: Hiſtoriam Thuringicam Doct. Sagittarius accurata opera; Erfordienſem Judenus non eadem exhibuit, in qua plus ſtudii ex MStis editiſque codicibus requiras. Gotham hujuſque memorabilia idem Sagittarius dedit, arcemque novam Friedenſtein cum Grimmenſteinio commutatam An. 1643 abſolutam. Ducatus Coburgicus Sereniſſ. Ducibus Coburgicis Gothanæ familiæ ſubeſt, quondam Altenburgicæ: Nunquam verò, quod ſciam, ad Comitatum Hennebergenſem pertinuit. Pars tamen hujus Comitatus facta diviſione Coburgenſi Ducatui acceſſerat. De Comitatibus Schwartzburgicis Rudolpho-Politano, Arnſtadienſi, & Sonderſhuſano dici pro dignitate breviter non poteſt. Quis ignorat Rudolphum ex hâc familiâ Cæſarem creatum?

(1) *Armamentarium nobiliſſimum jactat.*

(2) *Sicuti Succeſſores ejus Principes Arauſionenſes, quorum ſoboles in Guilielmo Magnæ Britanniæ Rege, heu! non ita pridem defecit. Comitatus ille Principatus titulo a Ferdinando II Cæſare A. 1653 decoratus. Familia Naſſovica per multa retro ſecula a Cæſaris ævo claruit, & Libertatis publicæ Vindices ſemper acerrimos haud immerito jactat; qui plura cupit, Atlantem Geographum Lond. & Atlantem Hiſtoricum Amſtelodami editum, conſulat.*

(3) *A S. Bonifacio An. 744 condita, & a multis poſtea Imperatoribus locupletata.*

BUNONIS.

ζ (a) *Gieſſa* operibus munita & Academia à Ludovico Landgravio fundata & A. 1607 inaugurata celebris: (b) *Francoberga* ad Ederam, patria noſtra, ubi metalli fodinæ: *Elfeldia, Butzbacum, Kirſbain, Wettera opidulum, unde clariſſimi Viri, ipſique Vulteji* ſunt orti: *Homburgum an der Hohe*, Principum quoque ſedes. (c) *Inferior Haſſia*, Thuringiæ, Ducatui Brunſvicenſi & Epiſcopatui Paderbornenſi contermina, habet (d) *Caſſellas* ad Fuldam, *Eſchwege Allendorff* ubi Salinæ: *Spangenberg, Homburg, Rotenburg* ad Fuldam: *Wanfried, Godesberg, Zierenberg*, *Dreiſam*, & munitiſſimum caſtrum (e) *Ziegenhainam*, unde Comitatus *Ziegenhain* nomen eſt. Smalcaldia fœdere Proteſtantium nobilis ad Haſſiam quoque pertinet [g]. Porrò tota (f) *Abbatia Hirſchfeldenſis* cum opido *Hirſchfeld* per pacificationem Monaſterienſem ceſſit Haſſiæ Landgraviis. In media ferè Haſſia ſunt nonnulla loca, quæ Archiepiſcopo Moguntino parent, *Furſtar, Amelburg*, caſtrum munitum antiquo nomine *Amal*, unde & *Amalfried*, &c. Aventin. *Neuſtadt*, &c.

n (h) *Wetteravia* tractus eſt in aditu Haſſiæ Superioris inter Bincium amnem, Rhenum, Haſſiam & Archiepiſcopatum Colonienſem comprehenſus, à fl. *Wetter* nomen habens. Quà ad fines Colonienſis Epiſcopatus & Ducatus Montenſis pertingit, appellatur *der Weſterwald*.

ϑ Continet *Wetteravia* multos Comitatus, ex quibus præcipuus (i) *Naſſovicus* in plures minores diviſus: (k) *Dillebergenſis*, ubi *Dillenberga*, arx munitiſſima, *Herborna* Gymnaſio [b] celebris; (l) *Solmenſis*, ubi *Braunsfels*, (m) *Laubacenſis*; (n) *Lichenſis*, (o) *Hungenſis*, (p) *Weilburgenſis*, (q) *Witgenſteinenſis* ubi arx *Witgenſtein* ac opidum *Laſzfe*. (r) *Ilſenburgenſis*, & *Budingenſis*; ubi *Budinga* & *Offenbachium* opida. Et demum (s) *Hanovienſis* Comitatus, in quo *Hanovia* ad Bincium munitiſſima, fruſtrà diu à Lambojo 1636 obſeſſa, ac demum ſtratagemate capta, ac vero ſuo domino reſtituta eſt [i]. Inter Mœnum & Nicrum eſt Comitatus (t) *Erpacenſis*, ubi *Erpach* opidum. Urbes Imperii liberæ in Wetteravia ſunt *Fridberga, Wetzflaria* Pſeudo-Friderici olim perfugium: *Gelnhuſa* & *Francofurtum* ſuprà memoratum.

ι (u) *Buchovia*, quibuſdam *Fagonia* dicta, intra Thuringiæ, Franconiæ, Haſſiæ & Wetteraviæ fines concluſa jacet.

x (x) *Fulda* opidum nomen habet à *Fulda* fl. qui illud interluit. Ibi S. Bonifacii oſſa quieſcunt [k]: habebat Bibliothecam locupletem, & manuſcriptis codicibus refertam: quâ non erat vetuſtior in Germania. *Abbas Fuldenſis* eſt Imperii Princeps, & Abbatum reliquorum per Germaniam & Galliam primas atque Archi-Cancellarius Auguſtæ.

HEKELII.

[g] A *Melanchthone Vulcania Chalcis* dicitur, qs. æris folio, vel officina æraria, ſive fuſoria.

[b] Et doctrinâ *Alſtediana* atque *Paſoriana*.

[i] Heîc diverſæ tolerantur Religionis homines, & claret inter Reformatos in Primis *Jo. Guilielm. von der Meulen*.

[k] CAROLI M. patria eſt.

BUNO.

(a) Gieſſa. (b) Francoberga. (c) Inferior Haſſia. (d) Caſſellæ. (e) Ziegenhaina. (f) Hirſchfeld. (g) Furſtar. (h) Wetteravia. (i) Comitatus Naſſovicus. (k) Dillebergenſis. (l) Solmenſis. (m) Laubacenſis. (n) Lichenſis. (o) Hungenſis Comit. (p) Weilburgenſis. (q) Witgenſteinenſis. (r) Ilſenburgenſis, Budingenſis. (s) Hanovienſis. (t) Erpacenſis. (u) Buchovia. (x) Fulda.

IV. *Thuringiæ* Landgraviatus omnium nobiliſſimus, inter Salam Viſurgimque amneis protenſus, familiæ Saxonicæ paret. Caput regionis eſt *Erfordia* [l], *Erfurt*, ingens urbs, & quaſi compendium totius provinciæ; Academia quondam clara (1): & *Vinaria* (2), *Weimar*, Principum ſedes; urbs eſt amœniſſima. *Gotha* cum diruta arce *Grimmenſteyn*, Auguſti Electoris obſidione arciſque everſione clara eſt (3). *Jena* Muſarum eſt domicilium (4): *Iſenacum*, *Eiſenach* (5), Ducum ſedes eſt. λ

Thuringia, Duringen. Erfordia. Vinaria. Gotha. Jena. Iſenacum.

V. Prætereà eſt in hac provincia *Ducatus Coburgienſis*, cujus caput μ *Coburgium* (6), urbs cum egregia arce, Ducum ſede. Item *Comitatus Swartzenburgienſis*, cujus caput *Arnſtad*, haud ſpernendum opidum.

Coburgienſis Ducatus. Comitatus Schwartzenburg.

CAP.

BUNONIS.

λ (a) *Thuringiæ* termini longè abſunt à ripis Viſurgis, neque eò uſque protenduntur. Habet autem Thuringia ab Oriente Miſniam; à Septemtrione Ducatum Brunſvicenſem [m]; ab Occidente Haſſiam; à Meridie Franconiam. Rigatur *Sala*, *Werta*, *Unſtruta*, *Ilma*, *Gera*, *Orla*. (b) *Erfordia* eſt ad Geram fl. Campana illa magna, cui nomen eſt Suſanna, etiam nota. Extra urbem in colle eſt arx S. Cyriaci, *die Cyriacks Burg*. Urbem illam, dum Cæſar & Imperii Ordines cum Turcis bellum gerunt, Elector Moguntinus [n] ope Gallorum obſedit, & ad deditionem faciendam vi adegit, An. 1664. Hic ex veteri inſtituto piſtores quotannis die D. Marci panes minutos, *Marceſios* vulgò vocant, (qui exiguorum iſtorum orbiculorum, ex qualibus catenæ Nobilium conſtantur, magnitudinem referunt) conficiunt, in memoriam illius famis, quæ A. 1438 Thuringiam ita preſſit, panis iſtiuſmodi minutus, cujus quantitas modo deſcripta, tribus in Thuringia uſitatis nummis fuerit emptus. Gotha capta, ipſaque arx (c), multum licet deprecante Joanne Wilhelmo, ſolo æquata eſt anno 1557. *Grumbachius* & *Bruck* Cancellarius vivi in quatuor partes diſſecti ſunt; & *Joannes Fridericus Dux* Neuſtadium Auſtriæ abductus, ubi anno 1590 obiit. Sed tamen arx illa à Sereniſſimo Principe *Ernſto* reſtituta eſt; cujus auſpiciis ipſum Gymnaſium Gothanum & bonæ literæ per Thuringiam florent [o]. (d) *Jena* ad Salam habet Academiam hodie florentiſſimam; licet nuper anno 1660 tumultu quodam haud parum fuiſſet afflicta. Anno 1548 [p] ſolenniter introducta eſt, quum jam ante decennium à *Joh. Friderico* fuiſſet inſtituta: qui verebatur, ne per librum *Interim* purior doctrina Religionis corrumperetur [q]. *Iſenaco* [r] vicina eſt arx *Wartburg* [s]. Clariora porro ibi ſunt opida, (e) *Nordhauſen*, & (f) *Mulhauſen* liberæ civitates Imperii: (g) *Orlamunda*, ad Salæ & Orlæ confluentes: (h) *Salefeldia* ſtativis in nupero bello celebris [t]. Porro in Thuringia eſt Comitatus (i) *Gleichenſis*, ubi antiqua arx *Gleichen*, Comitis illius bigami ſedes, & domicilium: opidum hoc eſt *Ortuſium*. *Carolus M.* in Thuringia circa Uſtrutam fl. & Vargalah videtur natus. *Antiq. Fuld. Brower.* Comitatus (k) *Stolbergenſis*, ubi arx *Stolberg*; at *Ilfelda* cœnobium, cujus Scholam nobilitavit *Michael Neander* Abbas Cœnobii & Rector Scholæ: & Comitatus Hohnſtein, Brunſvicenſis Ducatus pars eſt, quem Feudi jure tenent Comites Stolbergenſes.

μ (l) *Coburgium* [u] jacet in Franconia [x], & pertinet ad Comitatum Hennebergenſem, de quo ſuprà dictum eſt. At (m) *Comitatus Schwartzenburgicus* in Thuringia eſt, nomen habens ab arce [y] *Schwartzenburg* [z]: Opida in eo clariora ſunt (n) *Arnſtad* ad Geram. (o) *Franckenhauſen*, ſalinis & clade ruſticorum, anno 1525, Munzero duce tumultuantium, notum: *Sondershauſen*, *Rudelſtad*, *Labra*, *Klettenburg*, *Leuterberg*.

(1) *Sunt qui Coloniæ Agrippinæ, Civitatem banæ, & propter amplitudinem & Ædium ſplendorem, æquiparant.* (2) *Ita ob Vini Commercium dicta; urbs amœna, nitida, & Ducis Bernardi, propter res feliciter in bello ſuperiori ſeculo geſtas, clariſſimi, Nataliibus nobilitata.* (3) *Glaſſi commercio nobilis; ſunt qui Nomen a Gorbis Conditoribus ducunt* (4) *Urbs amœna, probe munita, & J. Liſſii educationem jactat.* (5) *Ducatus titulo inſignita, Academia Anno 1558 condita, & ferri commercio celebris.* (6) *Sunt qui Ptolomæi Melocabium aut Melocabum eſſe putant; inter antiquiſſimas Germaniæ urbes numeratur; eſt ampla. Academia Anno 1502 ſtabilita, gaudet. Arcem habet munitiſſimam, ubi Lutherus, quia libere contra magnates quoſdam locutus eſt, incarceratus multas Epiſtolas exaravit, & Hymnos plures conſcripſit qui hucuſque a Lutheranis magni æſtimantur, & Cantu quotidie inter Cultum celebrantur.*

HEKELII.

[l] Hanc Urbem, quæ cum *Venetiis* circ. A. CHR. CCCCXXI creditur eſſe condita, doctiſſimus *Werdenhagenius* Part. III. Tract. General. *Rerumpp. Hanſeaticar.* c. VII. p. 229. ſeqq. ſat ſtudioſè ac commodè deſcripſit, ERFURTENSEM autem HISTORIAM edi curavit *Joannes Mauritius Gudenius*, nomen & Electori *Moguntino* & Academiæ *Geranæ* perquam amabile ac gratum, anno 1675. in 8. f. ubi non pauca ſunt reperienda, quæ præſtantiſſimis quoque Hiſtoricis poſſunt eſſe utilia. In hujus Urbis Academiâ inter THEOLOGOS Evangelicos olim fuêre inclyti *Bartholomæus* Elſner, *Georg.* Groſſehain, uterque *Zacharias* Hogelius, (Par. up. & Fil.) *Jo. Matthias* Meyfart, *Jeſaias* Silberſchlag, *Nicolaus* Stengerus ac *Nicolaus* Zapffius; inter PHILOSOPHOS & PHILOLOGOS autem *Samuel* Boccius, *Literius* Capſius, *Juſtus* Hekelius, & *Chriſtianus* Neubaur. Hodiè ibidem clarent inter THEOLOGOS Romano-Catholicos *Jo. Jodocus* atque *Jo. Andr.* Hunoldi, ut & *Heinr. Laurentius* Pape; inter JCtos, præter magnum GUNDENIUM, *Jo. Hermam* à Sode, *Dieter. Wilhelm.* Matthiæ, *Jo. Heinr.* Prukner, *Jo. Heinr.* Meyer, atque *Jo. Melch. Schmidt*, alias *Weiſzmantel*; inter MEDICOS *Eccardus* Leichner, Academ. Sen. *Georg. Chriſtoph.* Petri ab *Hartenfelſz*, incluræ Reipublicæ Oppidanæ Quatuor-Vir ſplendidiſſimus, atque

(a) Thuringiæ limites. (b) Erfordia. (c) Gothana arx. (d) Jena. (e) Northauſen. (f) Mulhauſen. (g) Orlamunda. (h) Salefelda. (i) Comitatus Gleichenſis. (k) Stolbergenſis. (l) Coburgium. (m) Comitatus Swartzenburgicus. (n) Arnſtadt. (o) Franckenhauſen,

atque *Justus* Vesti; & tandem inter PHILOSOPHOS *Wilhelm. Arnold* Dieckausen, *Hiob Ludolf* atque *Joannes* Sauermann. Sed vox pia, suavis, mansueta atque pura *Breitbauptiana*, quam *Speneri* ac *Fritschii* nostri lubentissimè audiunt, *Ecclesiam Evangelicam* hodiè beat ac recreat. Non procul ab hàc Urbe situm est quoque TENSTADIUM, *Bacchoviorum*, *Pertuchiorum* ac *Sauliorum* familiis haud inclarum; attamen *Vulcano*, quod condolendum, sæpissimè obnoxium.

[m] Et *Hercyniam* Sylvam.

[n] *Joan. Philippus.*

[o] Hoc tempore sedet Gothæ DUX FRIDERICUS, ERNESTI PII hodiè primogenitus, princeps ac heros inclytus ac omni clementiâ cæterisque Virtutibus omnibus, quæ principem exornant, egregie clarus. Patria est τὸ πάνυ THOMÆ REINESII, quem Orbis eruditus Statorem suum nuncupat.

[p] D. 2. Febr. electo primo magnifico Rectore, *D. Joan. Schrotero*, Med. Prof. & Com. Poet. Cæs.

[q] Oppidula ad hanc Academiam spectantia sunt *APOLDA* & *REMBDA*, *Jo. Debelii* patria.

[r] Ubi *Joannes Weisius* natus.

[s] Megalandri LUTHERI Pathmus.

[t] Hodiè ampliissima *Jo. Ernesti*, Ducis Saxoniæ verè glorioso, Sedes est.

[u] Ubi ALBERTUS, Heroici animi ac summæ autoritatis princeps, hoc tempore ex voto sedet.

[x] Et non in *Thuringia*, multo minus *Hennebergici* Comitatûs Pars est; sed potius splendidissima Ducum *Saxonicorum* Sedes; glorioliissimi CASIMIRI in primis, qui Gymnasium ibidem fundavit.

[y] Illustrissimâ Domo avitâ.

[z] Quæ Arx probè munita ac situ amœnissimo est. Notandum autem, quòd Comites *Schwarzburgici* dividantur hodiè in Lineam *Rudolfopolitanam*, *Sondershusanam* & *Arnstadtinam*. *Rudolfopoli*, amœno ad *Saltum* Oppido, hodiè sedet ALBERTUS ANTONIUS, Heros pius, eruditus, prudens, magnanimus, mansuetus ac beneficus, Musarumque augustarum Phœbus. Illustrissima ejus Conjux est ÆMILIA *JULIANA*, Heroina, si Pietatem, Eruditionem, Benignitatem atque Misericordiam in pauperes, cæteraque Virtutes heroicas spectemus, sine pari. Sed Illustrissimus Filius, Illustrissimorum Parentum vestigia ex asse legens, est *LUDOVICUS FRIDERICUS* Heros cum ipsâ *Minerva* atque *Eusebia* a puerilibus ex voto maritatus. Oppida in hoc Comitatu præter *Rudolfopolin* clariora sunt *Konigs See*, *Nicolai Zapffii* patria, *Ilma*, *Leutenberga*, *Francobu* Salinis & clade Rusticorum Anno 1525, *Munzeri* Duce, tumultuantium nota: it. *Kelbra*, & *Heringia* Sedes est *CHRISTIANI WILHELMI*, heroïs inclyti, & omni quoque præconio digni. Oppida ad hunc Comitatum spectantia sunt *Creussena*, & *Kindgen*. Opida, quæ præter *Arnstadtium* ad hunc Comitatum pertinent, sunt *Ebelebium* & *Keila*.

CAP. XVII.

Misnia, Saxonia, Brunsvicensis Ducatus. I

I

Misnia Meyssen. Misna.

α MIsniæ *Marchionatus*, Ducum Saxoniæ domicilium agro amœnissimo, argenti venis (1) ditissima, urbibus splendidissima est regio. Urbium quondam prima erat β *Misna* (2) ad Albim amnem sita, unde Provinciæ nomen:

(1) *Et aliis Mineralibus aut fossilibus, Vinum & Sal etiam gignit.*
(2) *Multum ex splendore pristino amisit.*

BUNONIS.

α (a) *Misnia* habet ab Oriente Lusatiam; à Septemtrione Saxoniam Superiorem; ab Occasu Thuringiam; à Meridie Bohemiam & Voigtlandiam. Rigatur *Albi*, *Sala*, *Elystro*, *Pleissa*, *Mulda* & *Chemnitz*.

β (b) *Misna*, seu *Misena* à Misna rivo appellata, Episcopatu, Burggraviatu, & Schola illustri celebris, pontem habet ligneum in Albi fluvio, miro artificio fabrefactum. Anno 1505, Monachum quendam Pastorem Milenensem, odio & contemptu sexus fœminei, quotiescunque fœmellam aliquam sacris undis esset abluturus, dicere solitum fuisse, statim à Baptismo in profluentem esse abjiciendam; *getauffi und ersaufft*; sed de ponte Albis quum forte prospiceret, justo Dei Judicio decidentem submersum fuisse scribit *Georg. Fabricius in Libris Misnicarum rerum.*

REISKII.

1 Marchia vel Marchionatus Misniæ anno 930 ab Henrico Aucupe Imp. Bohemis oppositus, Brunoni ex Widdekindia prosapia orto Principi accessit. Hujus posteris Landgraviatus Thuringiæ, tandemque Ducatus cum Electoratu Saxoniæ mansit ex anno 1422, quo Sigismundus Imp. Fridericum Electorem solenniter creavit. Hinc Duces Saxoniæ superioris primo in Ernestinam & Albertinam, denique progressu temporis auctuque in plures propagines adhuc florentissimas facto. De urbibus & terris horum omnium subditis quid pauca? tum Electoralibus, tum Ducalibus? Episcopatibus per Ottonem M. Conditis, Misnensi, Morseburgensi, & Cicensi vel Numburgico, quos & ipsi tanquam postulati Administratores obtinent. Magdeburgicus vero Archiepiscopatus à Ducatu Saxonico nunc planè divisus Electori Brandeburgico tanquam Duci suo totus paret.

(c) *Voigtlandia* Misniæ non subest, sed huic fortasse nomen ab Advocatis illustribus accepit, quorum posteri adhuc florent: Comites nempe Illustril. Reutheni, qui anno 1143 Comitatum Ostrodanum acquirerunt, quorumque posteri ad Burggraviatum Misnicum provecti: Hic ergo *partem ex Advocatorum veter. regione adhuc amplam tenent*, per Dynastas aliquot divisam: *Partem alteram* Elector Saxoniæ Ducesque; *tertiam Marchiones* Brandenburgici superiori Burggraviatui Norico annexam. Adeo quæ tota Voigtlandia quondam Advocatis & Dominis [illegible]

(a) Misniæ fines. (b) Misna. (c) Voigtlandia per Dominos divisa.

omen: at nunc clariſſima omnium eſt γ *Lipſia, Leipzig* (1), haud ita ma- Lipſia.
na, verùm ædificiorum nitorem, incolarum mores, agri circumjecti amœnitatem

en debuit, iis pars tertia per cauſas bellicas & ...ſactiones alias reliquitur. (a) Rutheni enim ſe- ...oris lineæ Graizam, in eaque duas arces, junioris ...item lineæ Rutheni Geram, Sleizam, Lobenſteinium ...Hirsbergam, ſedes ſinguli tuas & Dynaſtias ſingulas ...cent. Gera patria mea dulciſſima præ cunctis aliis ...ellaria, Conſiſtorio, gymnaſioque adhuc celebri ...floreſcit, perque divinam gratiam è duplici horren- ...o, quo corrupta fuit, incendio eluctatur. (b) Mag- ...eburgicus Archiepiſcopatus ex Sagittarii antiquit. ...onde patet; nunc dividitur *in tres circulos*; *Sa- ...xum, Albenſem & Sylveſtrem ſive lignarium*, *Saal- ...ſb Holtz Kreyſz*. (c) Comitatus Aſcanio-Anhalti- ...us inter antiquiſſimas familias claret, Marchiam Ve- ...rem anno 1142, Ducatum Saxoniæ, nec non Ele- ...toratum anno 1180 complexus; hinc Principatus in ...ceas multas diviſus hodieque floret, ac pro ſedibus ...rincipum diſtinguitur. (d) *Principatus Schneber- ...enſis* vero nullus unquam extitit, neque cum Miſnia ...lennebergicus Ducatus, quin ad Franconiam ſpectat, ...ejungitur: ut ſuſpicer, Cluverium de (e) Dynaſtiis ...chonburgenſibus heic cogitâſſe, cum hæc ſcriberet, ...æ tres hodieque ſuperſunt, 1° *Glaugenſis*, 2° *Wal- ...enburgenſis*, 3° *Hartenſteinenſis*. Comitatus Manſ- ...ſeldicus nunc nimium acciſus, poſtquam ſtirps Comi- ...um antiqua defecerat, & ipſe defecit: Quàm floren- ...iſſimus, caſtris, metallis & omni rerum apparatu o- ...im emicuerit, docet Spangenbergius in Chronic.

(1) Brunſviga ex anno 861 à primo conditu ſereniſſ. ...imis Ducibus ſuis ſubjecta fuit, horumque privilegiis ...ndolgentiſſimè aucta, ut diſquireretur publicè, annon ...d urbes liberas imperiales hæc ipſa quoque pertine- ...et. Id vero quam trivolum omne fuerit, ultima do- ...cebat, & glorioſiſſima quidem *Sereniſſ. Princip. ex- ...pugnatio*. Sed quid rei notiſſimæ diu inhærebo? Ad ...ſ) *Comitatum* conferor *Blankenburgicum & Reinſtei- ...enſem*, olim unum & poſtea diviſum, Carolinis tem- ...poribus parem. Qui denique per tempus fortunæ ...rarum diviſi, hodieque ſuperſunt: BLANKENBUR- GICUS Comit. Sereniſſ. Ducum Brunſvicenſium Lu- ...neburgenſium terris ſubeſt, REINSTEINENSIS vici- ...no paret Electori Brandeburg. De quo extant adhuc ſcripta publica noſtræ cauſæ apologetica.

Omitti autem heic non debuit Brunſvigæ vicinum noſtrum (h) Wolffenbuttelum, caſtrum ex anno 1046 *Egberti* Marchionis auſpicio ſtructum, ab Heinrico Leone, Albertoque M. Ducibus deſtructum ob Dynaſtas perfidos; denique à Principibus ipſis reſtauratum, ut eſſet pro ſede, ab multiſque aggeribus, qui toti munimento inſerviunt, *die Dam-Veſtung* communiter vocatur, ab eoque Heinricopolis plane diſtinguitur. Nam hujus oppidi, quod Heinricopolin nuncupamus, *origines ſunt maturæ adhuc admodum, nec ultra A. 1540 poſſunt produci*: Ubi Sereniſſ. Duci Heinrico Ju- ...ori fixum fuerat novum caſtro adjungere oppidum, ...od quia ſupervenerat, hinc ab ſucceſſore Heinrici ...ſho, eoque filio Celſiſſ. nova hæc appellatio accepit, ut Heinricopolis id eſt *Heinrichſtadt* publico auſpicio nominaretur. Denique novum ſuburbium quaſi, ſed paulò remotiùs acceſſit, quod communiter ad caſtra Dei velut primum ita hodieque nominant. Ultimum tandem ſuburbium Auguſto Princ. glorioſiſſ. rerum potito, & divino quidem hujus auſpicio emerſit: Idque *Auguſtopolin* Germ. *Auguſtadt*. De omnibus ad hiſtoriam Wolffenbuttelenſem obſervatis copioſius explicabitur in mea hiſtoria Wolffenbuttelenſi: De Brunſvicenſibus originibus extat D. Sagittarii & M. Krugerii docta diſputatio: De urbe ipſa per partes ſingulas diſtributa nobiliſſ. Winkelmannus egit, nec non de aliis ad omnem Statum pertinentibus.

(i) *Hildeſheimium* à ſylva *Hulſz*, quæ huc olim pertinuit, nomen conſecuta nunc tantis effert ſeſe munitionibus, ut hoſtem contra quemcunque ſeſe muniat, ſuoque præſidio militari ac domeſtico urbem tueatur. Tot tamque grandia ſuperſunt acta, unde conſtat, quid olim Epiſcopos inter atque civitatem controverſum fuerit. Videantur receſſus & pacis Monaſterienſ. Oſnabrug. Artic. Interim Epiſcopatus ille ab Ludovico Imperatore in aulica (Germ. *alſſe*) erectus, & poſteà huc in urbem tranſlatus, denique Comitatuum & Dynaſtiarum vacantium acceſſione ſatis ampla auctus ſibi ſua jura vicinis etiam indignantibus tuetur. Unde *Sereniſſ. Principum Brunſv. c. Lunet.* familia *ſuo Advocatiæ jure utitur, ac receſſus veteres merito urget.*

De numero Epiſcopatuum conſtare quidem certo ſatis poteſt, tot conquaſſationibus, quas vocant, tot poſtulaturis etiam admiſſis, e quibus omnibus liquet, quàm conſultò Papæ à ſcopo ſæpius aberrent. Sicuti vero Archiepiſcopatus certo numero haud concludit: Ita Epiſcopatus etiam debuerat coercuiſſe. Manet ſanè fixus Epiſcopatuum numerus pro circulis, quibus ii ſubſunt, unde iniri facile poteſt, niſi quod Argentoratenſis ad Gallos tranſierit.

(k) Academiæ noſtræ ſeculo XIII natales nunquam egrediuntur; idque antiquiſſima Heidelbergenſium ex anno 1360 originatio docet: aliæ vero longiùs ab ortu illo primo recedunt, aliæ propiùs aut longiùs ab illo abſunt; uti hiſtoria peculiaris conducit. Addo Duisburgenſem Cliviæ anno 1655, à Friderico Wilhelmo Electore Brandenburgico erectam. De Gymnaſiis & Scholis celebrioribus aliis numerum certum quis conſtituet? Confer. Mittendorp. de Acad. Herman. Conring. de antiquitatibus academicis; & Thom. Lanſii de Academiis Comment.

BUNONIS.

γ (1) Ad *Lipſiam* confluunt *Pleiſſa, Parda, & Elyſter*: Academia antiqua nobilis eſt: arcem quoque habet [*a*], *die Pliessenburg*. Ad hanc urbem Tillius à Sueco & Saxone prælio ſuperatus anno 1631: & anno 1642 iterum hic pugnatum eſt, quo Sueccus victor Cæſarianis fuſis Lipſiam cepit. Urbs hæc anno 1021 fuit adhuc pagus. Academia ibi condita eſt anno 1409, à Friderico Marchione Miſnenſi [*b*]: quum Praga contra *Eckium magna cum laude diſputavit, & poſtea Cives Confeſſionem Auguſtanam amplexi ſunt.*

(1) *A Vandalis uti fertur A. 700 condita, urbs ampla & admodum frequens; Tribunali etiam nobilitatur, cui Elector ipſe tenetur reſpondere. Bibliotheca Academica plurimis MS. ornatur, inter quæ Tzetzeri Commentarium in Homeri Iliadem Græce conſcriptum magni æſtimatur. Lingua Germanica hic elegantius quam alibi culta; Templum S. Nicolai ornatiſſimum omnium (ſi quæ Lutherani in Germania poſſident. Civitas a Cæſareis A. 1633 expugnata, Conventu Pragenſi A. 1635 reſtituta. Cæſarei a Suecis in vicinia ter profligati, viz. A. 1631, 1641 & 1642. Hic etiam Lutherus A. 1520*

(a) Com. Rutheni. (b) Magdeburgicus. (c) Com. Aſcanius. (d) Princip. Schneeberg. (e) Dynaſtiæ Schonburg. (f) Brunſviga. (g) Comitatus Blanckenburg. (h) Wolffenbuttelum. (i) Hildelheim. (k) Academiæ. (l) Lipſia.

tatem si spectes, nihil adeò festivum in tota Germania reperiri posse cre nundinis, quæ hic ter in anno habentur, post Francofurtum ad Mœnum, leberrima [d]. Major est ♂ *Noviburgium*, *Naumburg*, at minus splendida & nundinis celebris. ♀ *Dresda* (1), *Dresden*, urbs est cum arce magnificentiss Ducum Electorum sedes (2). Celebrantur hic maximè *pons* super Alb *Stabulum* equorum, *armamentarium*, & quod incolæ vocant, *die Kunst-K mer*; ubi notatu digna visuntur plurima. ζ *Freiberg* (3), η *Anneberg*, ϑ *rienberg*, argenti metallis fœcunda opida (4), ι *Weissenfelsz*, κ *Zwicka*

Noviburgum. Dresda. Freiberga. Anneberga. Mariæberga. Weissenfels. Zwicka.

λ Ze

Praga discessisset Germanorum, quæ ibi fuerit, natio Hollo molimina & conatus improban-. Marchio *Fridericus* illos hospitio excepit, & animum ad erigendam Academiam statim adjecit [c].

HEKELII.

[a] Egregiè munitam ac splendidam.

[b] Et Duce *Saxoniæ*.

[c] Hæc celebris Academia diversis *Collegiis*, iisque splendidissimis, *S. Pauli* nempe, ubi Bibliotheca singulari curâ ac studio FELLERI appositè est instructa ac aucta, it. duobus *Principum*, *St. Petri* & *B. Mariæ Virginis* est exornata. Respublica oppidana Pietate, Prudentiâ, Autoritate, Benignitate ac æquis probeque compositis Legibus, seu fundamento, nititur. Docet quoque ibidem in Ecclesiâ summâ cum laude *Augustus Pfeifferus*, cujus nomen & *Arabs*, & *Turca*, & *Persa* venerantur.

BUNONIS.

♂ (a) *Naumburgium* [e] ad Salam Episcopatu etiam nobilis est: haud longè ab urbe ista est (b) *Porta*, *die Pforte* [f], cœnobium, ubi Schola illustris.

♀ Pons iste lapideus est; quod Hispani de Sevilia sua jactitant: *Qui non vidit Sevilia, non vidit mirabilia*: hoc idem de (c) *Dresda* Germanis licet dicere [g].

ζ (d) *Freyberga* haud longè à Mulda monumentis Electorum nobilis, diuturnâ illâ obsidione, quam anno 1642 fortiter sustinuit, Suecici exercitus tum debilitavit vires [h]. A soli bonitate adeo celebris est, ut Misnenses proverbio dicere soleant: *Wann Leipzig mein were, so woltichs zu Freyberg verzehren.*

η (e) *Annaberga*, olim *Schreckenberg*, unde certi generis nummis nomen impositum; ut dicerentur *Schreckenberger* [i].

ϑ (f) *Mariæberga* est in finibus Bohæmiæ.

ι (g) *Weissenfels* ad Salam [k].

κ (h) *Zwicka* ad Muldam fl. in limitibus Misniæ & Voigtlandiæ jacet eo loco, quo *Carolus M.* in Ve movens olim castra habuit. Ager ejus vocatur *pus Cygneus*, *das Schwanenfeld*. Urbem hanc Cy *am* & *Cygneum* hodie vocant, quod nomen ass *fabulæ* putant à *Cygno* Herculis filio: Claram didit illam *Janus Cornarius* [l], medicus, qui o *Basilii*, *Epiphanii*, *Hippocratis*, *Platonis*, & plur *Galeni* libros in Latinum transtulit sermonem.

HEKELII.

[d] Hæc Urbs celeberrima, natale Solum fi ctemus, tot Viros summos ac solide eruditos ed quot è MINERVÆ *Caballo* isto stupendæ magn dinis adversus *Trojanos* prodiêre imperterriti mili Sunt autem illorum præcipui, iique juxta *Aipi* ordinem positi, sequentes: *Joannes* Bohnius, *J bus* atque *Jo.* Bornii, *Godfr. Christianus*, *Jo dreas* atque *Paulus* Bosii, *Jo. Benedictus*, *Augu Benedictus*, *Sam. Benedictus* atque *Frid. Bened* Carpzovii, (Fratres), *Caspar* Cruciger, *Sigism.* kelthusius, *Chr. Frider.* Frankensteinius, *Mart Fridericus* Friesius, *Martinus* Geierus, *And* Glauch, *Daniel* Griebnerus, *Tobias* Heidenreich *Michael* Heyland, *Heinricus* Hoepffnerus, *Pa* (Pauli Fil.) Hornicæus, *Gottfr. Nicolaus* atque *mus* Ittigii, (Fratres), *Franciscus* Kesius, *Sim* Loefferus, *Jo. Christoph.* Marci, *Samuel* Mosbach *Jo. Ulr.* & *Jo. Fridericus* Mayeri, (Pat. & Fil.), H Meyer, *Christoph.* Pinker, uterque Pistoris, *Mode nus* np. & *Simon*, *Tilemannus Andreas* Rivinus, *P lus* & *Paulus Franciscus* Romani (Pat & Fil.), *Ga nus* Schacherus, *Jo.* Schilter, *Zacharias* Schnee *Barthol. Leonh.* Schwendendoerfer, *Adrianus* & *I* Stegeri, *Jo.* Thilo, *Jacobus*, *Jo.* & *Christianus* T masii, *Paulus* & *Christianus* Wagneri, (Pat. & Fi *Jeremias* Weber, *Gottfr.* Wellschius atque *Cas* (Casp. *Fil.*) Zieglerus. *Timotheus Polus*, auter *Martialis*, inter *LIPSIAM* atque *JUSTUM LIP UM* Lib. II. Epig. XXXII, hanc comparationem pidam instituit, canendo:

(a) Naumburgium. (b) Porta. (c) Dresda. (d) Freyberga. (e) Annaberga. (f) Mariæber (g) Weissenfels. (h) Zwicka.

(1) *Munitissima, & inter Germaniæ præcipuas locum obtinet. Ibis Amnis quæ civitatem secat, ponte lapideo 17 Arcubus structo jungitur. Palatium Electoris vix ulli Germanorum secundum, & Museum imprimis Mirabilibus Naturæ & Artis referatum haud immerito jactat, cui nullum forsan in Orbe Europæo æquiparandum est. De quo Lector curiosus Itinera D. Brown haud sine fructu consulat. Munimenta quædam, a Carolo M. structa, in arce hucusque restant.* (2) *Familia hæc illustrissima ab Harterico, Saxonum Rege, ante Christum natum originem du de hoc autem inter Doctos non constat. Hengistus, Saxo, qui Australem Britanniæ partem subegit inter Duces Sa nix numeratur, cujus Effigies optime delineata in Palatio Electorali inter alias imprimis visu digna est. Qui Stemm ac Prosapiam horum Principum dignoscere velit, Atlantem Historicum supra laudatum consulat, ubi nihil non mag cum reperiet. Elector Saxonicus Marschallus Magnus Imperii olim constitutus est, quo Nomine præsidio, ut a Ordines Imperii conveniunt, præsit, & durante Interregno, ut Vicarius Imperii, nisi regionibus illis quæ Comitem P. tinum Vicarium agnoscunt, Germaniam regit, & omnes Ordinum Conventus, nisi qui Collegiales vocantur, indi Elector Moguntinus, cujus est hæc Provincia, Electorem Saxonicum de Conventu indicendo Certiorem facere tene qui Comitem Pappenheimium Vicarium suum Mandatum illud ordinibus exhibere jubet.* (3) *De Mineralibus sive F libus Friburgensibus, & quomodo ad usum humanum præparantur, sedulus Lector Iter Laudatissimi D. Brown, Atlantem Geographum Londini editum consulat, ubi proventum harum fodinarum omnino mirabilem esse facile d bendet.* (4) *Antiquorum Leucopetra & Ducatus titulo insignita.* (5) *Olim Imperialis, at nunc exempta.*

λ Zeitz, (1) μ Chemnitz (2), ν Torga, ξ Jochims-Thal, haud contemnenda opida, quorum postremum est feudum regni Bojohæmiæ. Est præterea in Misnico agro Principatus Snebergensis [m], ab opido arceque ο Sneberg (3) cognominatus, cui conjunctus est Comitatus π Hennebergensis. ρ Aldenburgium Ducum sedes est. Misnicæ etiam ditionis est σ Voytlandia, cujus caput est opidum Hoff, satis nobile.

Zeitz. Chemnitz. Torga. Joachims-Thal. Sneberga. Comitatus Hennebergensis. Voytlandia.

II. τ Sax-

Non multum distant Urbs LIPSIA, *LIPSIUS Autor*;
Moribus *ISTA nitet, sed micat ILLE* stylo.
HÆC Urbes inter Dea, *sed* Deus *ille Virorum*;
Multas HÆC Libras *ventilat, ILLE* Libros.

[e] Hujus Loci verè clari ac nobilis Rempublicam ea voto adornatam hactenus valdè illustrem ac celebrem reddiderunt *Riemerorum, Voglerorum, Wolfiorum, Mosbachiorum* ac *Krausiorum*, Virorum amplissimorum, Nomina, omnibus Bonis ac Piis omni honore & cultu semper excipienda. Aliàs, præter *Joannem Prætenium*, heic quoque sunt nati *Georgius Francus*, atque *Jo. Georgius Grævius*, eminentioris Litteraturæ Dictatores splendidissimi. Atque etiam *Caspar* Fil. & *Sixti Bertramorum*, nec non *Joan. Tessferi*.

[f] *Chronicon* PORTENSE, duobus Libris distinctum operâ & studio *Justini Pertuchii*; ejusdem Cœnobii Rectoris optimè meriti, prodiit *Lipsiæ* anno 1612. 4. f.

[g] Heic nati sunt Viri illustres atque celeberrimi, *Christianus* & *Wolfg. Casp. a Klengel, Wolfg. Casp. Martini, Ad. Sam. Freystein, Melch. Heinrich Schedel, Balthasar Meisnerus, Jo. Fridericus Konig, Geo. Lilius, Sigism. Rupertus Sulzbergerus, Augustus Buchnerus*.

[h] Cunas præbuit *Hieronymo Wellero*, Theologo eruditi & heroico, cujus Scripta Spiritum *CHRISTI & D. LUTHERI* spirant flagrantissimè, plena Pietatis, veræ & solidæ consolationis, quæ omnis generis tentationibus utiliter opponi possunt, quemadmodum inquit *Luc. Osiander* Epitom. *Histor. Eccles.* Cent. XVI. Lib. III. c. 7. Patria quoque est *Jo. Maukischii* & *Danielis Fesselii*.

[i] *Erasmi Sarcerii, Gregorii Bersmanni, Michaelis Barthii* atque *Joan. Frenzelii* dilectissima patria.

[k] Hodiè est Sedes *Joannis Adolfi*, glorioissimi Saxoniæ Ducis, splendida; claretque illustri Athenæo & celeberrimis *Joannis*, & *Joann. Andreæ Oleariorum*, nec non *Heidenreichii* ac *Schieferdeckeri* Nominibus.

[l] Atque *Chilianus Konig. Gregorius Haloander, Georg Pylander*, sive *Thorman*, & in primis *Tobias Lehmid*.

BUNONIS.

λ (a) *Zeitzium*, ad Elystrum, Episcopatu olim clarum, qui postea Naumburgum delatus est.

μ (b) *Chemnitz* est ad fluvium cognominem.

ν (c) *Torga* ad Albim stativis illis nobilis, ex quibus Bannerius, undique licet multis millibus cinctus, cum exercitu suo incolumis evasit, anno 1637.

ξ (d) *Vallis Joachimica* in descriptione Bohæmiæ, cujus pars est, memorata, celebritatem suam debet divitibus argenti venis, & *Jo. Matthesio*.

ο *Schneberga* olim metallis dives.

π (e) At *Comitatus Hennebergensis* in Franconia est; ubi ejus facta mentio.

ρ (f) *Aldenburgium* ad Muldam [n] Conradi *von Kauffungen* scelere, quo *Ernestum* & *Albertum* Friderici Electoris filios ex arce illa noctu abduxit anno 1455 etiam notum. In Misnia præterea sunt opida (g) *Merseburgium* ad Salam Episcopatu [o] nobile: (h) *Rochlitz* ad Muldam: (i) *Grimma* ad Muldam schola nobilis. (k) *Lucca* inter Zeitzium & Bornam ad Pleissam: ubi Philippus Nasso vius à Friderico Marchione occisus anno C. 1308. Et quoniam Marchio multis damnis ab Imperatoribus erat affectus, in compensationem horum occupavit *Aldenburgum, Chemnitium*, & *Zwiccaviam*, quæ erant urbes Imperii. (l) *Wurtzen* ad Muldam collegio nobile: ad eundem fluvium sunt (m) *Leisnitz*, (n) *Colditz*, & (o) *Eilenburgium*. Ad Episcopatum Merseburgensem pertinet (p) *Lutzen*, prælio, quo *Gustavus Adolphus* Rex Sueciæ cecidit, nobilitatum (4). (q) *Mulberga* ad Albim famam habet à clade *Joannis Friderici* Electoris, qui ad hoc opidum à *Carolo* V acie victus & captus est, anno 1547. Ad Albim quoque est (r) *Pirna*; (s) *Konigstein* castrum munitissimum, (t) *Stolpena* cum arce; (u) *Grossenbaina*, (x) *Bischoffswalda*.

(1) *Ducatus etiam titulo decorata.*

(2) *Olim Imperialis at nunc exempta, plumbi fodinis clara.*

(3) *Argenti fodinis celebris.*

(4) *A.* 1632 *Copiis Cæsareis magnæ strage fusis fugatisque.*

σ (y) *Voytlandia* Misniæ, Bohemiæ, Palatinatus & Thuringiæ continetur finibus, diversis subjecta Dominis. Pars ejus marchionibus Brandeburgensibus paret, quorum sedes (z) *Culmbach* cum arce *Plassenburg, Bareyth, & Hoff*, sive *Curia Rechniciana*, ad Salam est. At *Onolspachium*, unde quoque marchiones Brandeburgici appellantur, est in Franconia; (a) *Plauen, Olsnitz*, cum arce vicina *Voigtberg*, unde regioni nomen, & *Adorf* ad Elystrum, sunt in ditione Saxoniæ Ducis: [p] aliaque nonnulla tenet Bohæmiæ Rex. In eadem Voytlandia sunt *Barones Plauenses*, qui *Reussi* dicuntur, *die Herrn Reussen von Plauen*, quorum est *Weida, Gera, Greitz* [q]. Ibidem quoque est *Pinifer* mons, quatuor fluminum parens, *Mœni, Salæ, Egræ* & *Nabi*.

HEKELII.

[m] Heic magnum errorem commisit noster *Cluverius*, dum *Principatum Snebergensem* cum *Arce* existere statuit; cùm saltem sine *Arce* est Oppidum. Error quoque non levis est, quando *Cluverius* hoc Oppidum Comitatui *HENNEBERGICO*, quem prorsus licco, ut dicitur, pede negligens præterivit, adjungit. *Snebergam* enim in *MISNIA*; *Comitatum* autem *Hennebergicum*, cujus *Joannes Buno*, Vir eruditissimus, in *Notis* ad Sect. IV. Cap. X. hujus Lib. III. brevissimis saltem memor est, in *FRANCONIA* situm esse, & sic quam longissime à se invicem distare constat. Aliàs Oppidula sequentia, eaque in Montanis

(a) Zeitz. (b) Chemnitz. (c) Torga. (d) Vallis Joachimica. (e) Comitatus Hennebergicus. (f) Aldenburgium. (g) Merseburgium. (h) Rochlitz. (i) Grimma. (k) Lucca. (l) Wurtzen. (m) Leisnitz. (n) Colditz. (o) Eilenburg. (p) Lutzen. (q) Mulberga. (r) Pirna. (s) Konigstein. (t) Stolpena. (u) Grossenhaina. (x) Bischoffswalda. (y) Voytlandia. (z) Culmbach. (a) Plauen.

Saxonia. Magdeburgium.

II. τ *Saxoniæ Ducatus* ad utramque Albis fluvii ripam est, in varias ditiones discerptus. Urbium clarissima amplissimaque est υ *Magdeburgium*, *Meydeburg*. Burggraviatus S. Imperii, & Archiepiscopatus titulo maximè insignis (1).

III. φ *Wit-*

(1) *Sunt qui Magdeburgium Ptolemæi Icsovium esse ducunt; alii autem a Druso aut filio ejus Germanico conditam esse volunt, & Parthenopolin nominatam, i. e. the Maiden's Burgh, quia Venus ibi colebatur, sub specie Virginis nudæ, oculis splendentibus, coma flavescente in humeros demissa, & in curru deaurato insidentis, cui jungebantur duo Cygni, & duo Turtures albi; Caput Veneris Myrto redimebatur, facem ardentem in pectore, Globum in dextra, & aurea Poma tria in sinistra gerebat; quam Imaginem, una cum Templo in quo colebatur, Carol. M. dirui jussit. Dantur etiam qui urbem hanc conditam aut saltem amplificatam volunt ab Edgitha, Imperatrice, Othonis Cæsaris uxore, & filia Edmundi Anglo-Saxonum Regis, qua magnis sumptibus Templum Cathedrale ibi struxit more Anglico, cujus Statua lapidea ibi asservatur, juxta quam repræsentantur multa aureorum millia quæ Templo huic consecravit. Ab Othone item, consenticnte summo Pontifice, Archiepiscopus ibi constitutus, qui Primas Germaniæ, & Pontifici soli subditus erat, dissentientibus autem tribus Electoribus Ecclesiasticis & Archiepiscopo Salsburgensi. An. 1556 Confessionem Augustanam amplexa est hæc Civitas. An. 1631 longam Obsidionem a Cæsareis perpessa est, &, cedere nolens nisi salva fide Evangelica, tandem vi expugnata, Tillio Duce, quando plus minus 36000 Civium Ferro periere, Virgines & Matronæ nefarie violatæ, vix 400 Cives fuga elapsi, & Civitas incendio deleta: Furor autem Pontificius Templo Cathedrali pepercit, ubi 49 Altaria opere exquisitissimo numerantur; de hoc infando scelere Tillius gloriari solebat, & Cladem hanc sanguinolentam Nuptias Magdeburgenses appellabat. Conventui Westphalienſi Archiepiscopatus hic, sub Ducatus Titulo, Ditioni Brandeburgicæ annexus est, at splendorem pristinum Civitas nondum recuperavit.*

tanis metallicis sita, commodè huc trahenda esse opinor, *AVE* videlicet, nomine *Melberiano* insigne, *BUCHOLZIUM*, *EIBENSTOCHIUM*, *St Georgen Stadt*, *NEOSTADIOLUM*, *SCHEIBENBERGA*, *Lehmannorum* Fratrum, quorum triga, Patria, *SCHWARZENBERGA*, *SLETTA*, *Michaelis Wendeleri* natale Solum, *STOLBERGA*, famâ *Friderici Knettneri* atque *Gottfriedi Mulleri* aliis Gentibus etiam notum, *THUMA*, ubi *Joannes Crausius* natus, atque *PRATOVALLUM*, sive *Wiesenthal*.

[n] Hanc Urbem, quæ non ad *Muldam*, sed ad *Plissam*, (unde & antiquè *Pleissenburgum* dictum) sita est, & rectiùs, me judice, *Altenburgum*, seu *Altenburgum*, (*die Alte Burg*, *Saxonum* nempe Ducum) quàm *Aldenburgium*, scribitur, carmine quidem juvenili, sed sanè felici ac optimè composito, condecoravit anno 1647 *Israel* (Josephi *Sen.* Poëtæ illius Christiani celeberrimi, Fil.) *Clauderus*. Monasterium, quod in Scholam publicam jampridem est mutatum, à *Friderico Barbarossa* A. C. MCLXXII fundatum esse constat. Sed Curia, ubi *COLLOQVIUM* ita dictum *ALTEBURGENSE* inter *Wittebergenses* atque *Jenenses* de materiâ, *Qualis* nempe *sit Justificatio nostra coram DEO*, *JOANNE GUILIELMO*, *Saxoniæ* Duce atque Patre patriæ, mandante, anno 1568 est habitum, anno 1562 est exstructa. Hèic in lucem sunt producti *Jo. Georg.* Brem, Jun. *Jacobus*, *Josephus Israel* ac *Gabriel* Clauderi, Fratres, *Heinricus* & *Jacobus* Crellii, Fratres, *Joan. Georg.* Doehlerus, *Heinricus* Freiesslebius, *Joan. Arnold* Friderici, *Joan. Georg.* Kaiser, *Heinr.* Opitius, *Joan.* Reinboth, *Joan.* Richter, *Joan.* Schubart atque nonnulli alii. Cæterùm, Lineâ *Saxo Ducali Altenburgica* per *FRIDERIC. WILHELMUM* III. deletâ, hic Ducatus ad *Gothanam* Lineam est translatus, cujus herus jam est *FRIDERICUS*, heros omne encomium superans.

[o] Ac Viris celebribus, *Valentino* inprimis *Sittigio*, atque *Friderico Hildebrando*.

[p] Huc referendum (præter *AURBACHIUM*, ubi *Joannes Foerslerus* natus, nec non *ELSTERBERGAM*, *GEFELLAM*, *LENGEFELDAM*, *MUHLDROFIUM*, illustrem *BODENHAUSENIANAM* Sedem, *MTLAVIAM*, *PAUSAM*, atque *THEUMAM*), *REICHENBACHIUM*, Oppidum sanè opulentum, populosum, benignum, ac splendida *ADOLFI FRIDERICI* (*Friderici* g. m. Fil.) *METZSCHII* Sedes. Patria est *Germanorum VIRGILII*, *Friderici* np. *Rappolti*, ut & *Ægidii Waldii*, *Joannis Fidleri* & *Michaelis Lissii*, qui undique Litteratis, cùm adhuc essent superstites, ob Eruditionem haud vulgarem fuêre valdè grati.

[q] In eâdem *Voytlandia*, s. *Terra Variscorum*, sedent quoque Comites ac Domini à *Plavia*, Heroes pii, litterati atque magnanimi, *Reussii*, seu *Ruthenі* alioquin dicti, qui in duas Lineas *Seniorem* nempe ac *Juniorem*, dividuntur, & Illustrissimo *HENRICORUM* nomine, *Bertha*, *Carinthiæ* Duce & *Henrici* VI *Imp. Rom.* Consanguineâ, *Henricoque* Seniori, *Domino de Weida*, feliciter tandem maritatâ, anxiè sic postulante, omnes ac singuli insigniti. Senioris Lineæ *Ruthenorum* Sedes est *Graiza*, Oppidum duabus Arcibus clarum ac *Danielis Mulleri*, Theologi *Lipsiensis* patria. Sed Junioris Lineæ *Ruthenі* sedent *Slaizæ*, *Geræ*, *Lobensteinii* ac *Hirschbergæ*. Ubi notandum, quòd *Slaizæ Wolfg. Ad. Lauterbach* atque *Christoph. Limmer*, JCTi, nati sint; *Geræ* verò, Oppidulum *LANGENBERGA*, *Fr. d. XX. Mar.* anni 1686, à *Vulcano* immisericorde ac prorsùs inexorabili, permittente justissimi DEI Justitiâ, tota ferme, proh! consumpta est; licet utraque *Curia*, *Politica* nempe atque *Senatoria*, ut & *Ecclesia* atque *Schola publica*, auxiliante DEO, steterint & adhuc stent salvæ ac incolumes. Quod inopinatum incendium Crena *Wendleriana* metrica non solùm prolixè descripsit, sed & perpetuò notatum esse voluit sequenti *Chronodistichо*:

Martle, prob! VICena DIes *fata*LIs & atra
Est tVa GERÆ! Vrbs beV! Igne f Vrente rVit.

BUNONIS.

τ (a) *Saxonia* alia est *Inferior*, alia *Superior*. *Inferior* Saxonia continetur finibus Pomeraniæ, marchiæ Brandeburgensis, & Saxoniæ Electoralis ab Oriente: Thuringiæ, Hassiæ, & parte Westphaliæ à Meridie: ab Occasu itidem concluditur parte Westphaliæ, Frisia Orientali & parte maris Germanici: à Septemtrione, parte maris Germanici, Ducatu Slesvicensi & parte maris Baltici. In ea Saxonia sunt Archiepiscopatus Magdeburgensis [r]; Ducatus Brunsvicensis, Luneburgensis, Bremensis, Verdensis, Meckelburgensis, Lauenburgensis, Hollatiæ; Episcopatus Halberstadiensis, Hildesheimensis, Lubecensis, Ratzenburgensis, & Comitatus *Delmenhorst*. (b) *Superior Saxonia* habet ab Oriente Lusatiam; à Septemtrione marchiam Brandeburgensem, & Magdeburgum; ab Occidente Thuringiam; à meridie Misniam. Rigetur *Albi*, *Sala*, *Mulda*, &c.

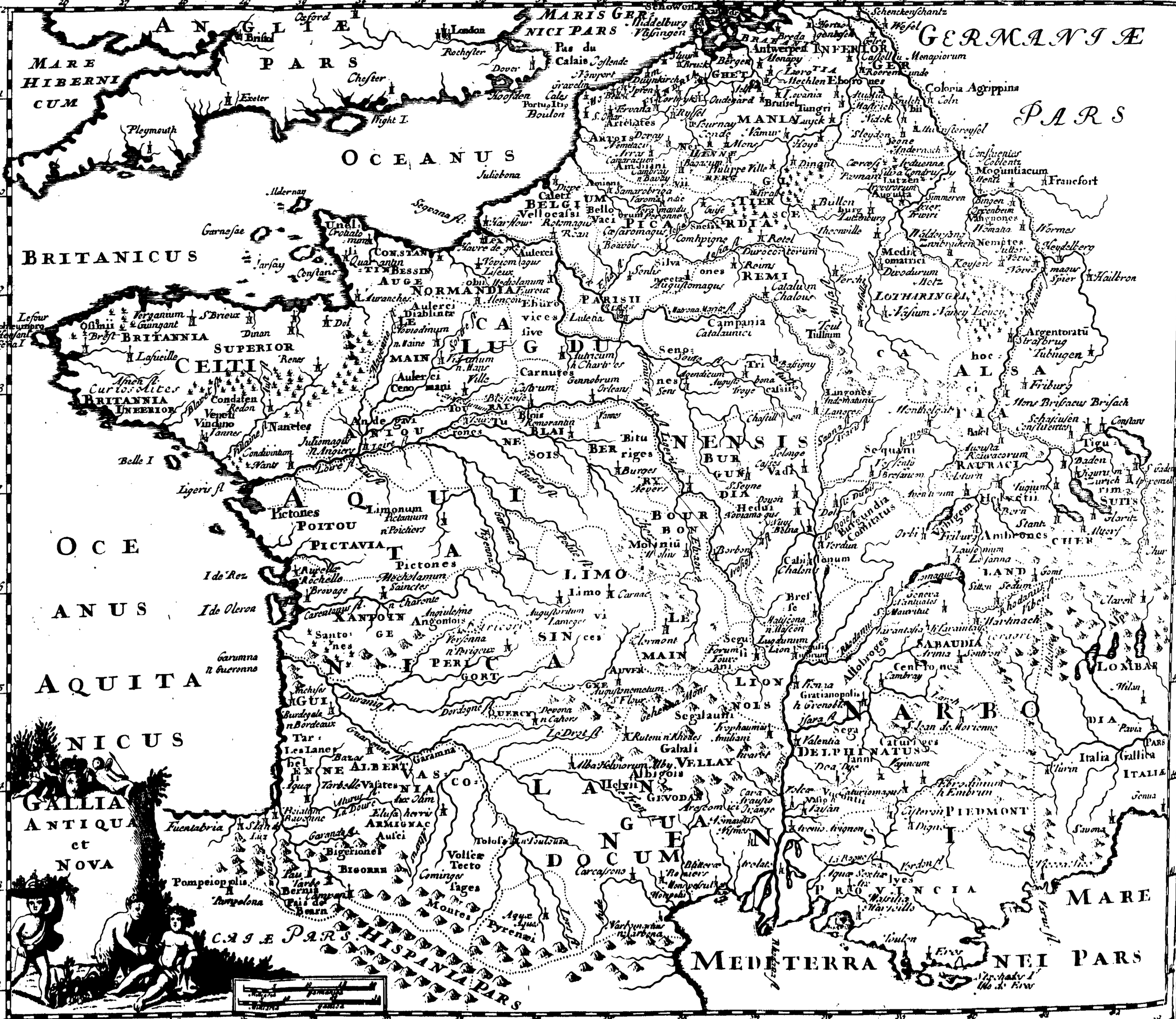
HEKELII.

[r] *AUGUSTO*, *Saxoniæ* Duce & Archiepiscopatus hujus Administratore, pie placideque mortuo, in *Ducatum* mutatus.

BUNONIS.

υ (c) *Magdeburgium* Archiepiscopatu, & calamitate illa, quâ anno 1631 à Tilio expugnata tota fere interiit,

(a) Saxoniæ Inferioris fines. (b) Saxoniæ Superioris fines. (c) Magdeburgium.

MARIS GERMANICI PARS
ANGLIÆ PARS
MARE HIBERNICUM
OCEANUS
BRITANICUS OCEANUS
AQUITANICUS OCEANUS
GERMANIÆ PARS INFERIOR
GERMANIÆ PARS SUPERIOR
BELGICA PRIMA
BELGICA SECUNDA
GALLIA ANTIQUA et NOVA
CAIÆ PARS
HISPANIÆ PARS
MEDITERRANEI PARS
BRITANNIA SUPERIOR
BRITANNIA INFERIOR
CELTICA
AQUITANICA
LUGDUNENSIS
NARBONENSIS
GERMANIA
Oxford
Bristol
London
Rochester
Dover
Chester
Exeter
Plymouth
Pas du Calais
Ostende
Newport
Gravelin
Calais
Boulon
Hoosden
Portus Itij
Ipren
Bruges
Dunkirchen
Nieuport
Ervana
Artelates
Arras
Doray
Amb. Cambray
Amiens
Dieppe
Caleti
Vellocasi
Varflow
Rotomagus
Rouan
Caesaromagus
Beauvois
Comhpigne
Soissons
Reims
Remi
Catalaunum
Chalons
Verdun
Metz
Toul
Tullum
Nancy
Vasium
Lotharingi
Mosa
Mosella
Rhenus
Sequana
Ligeris
Garumna
Matrona
Isara
Rodanus
Vesontio
Besançon
Basilea
Basel
Argentoratum
Strasburg
Tubingen
Friburg
Brisacus Brisach
Schafhusen
Constanz
Tigu
Zurich
Baden
Lucerne
Berne
Soleure
Geneva
Lausanne
Sion
Martinach
Aosta
Milan
Pavia
Genua
Savona
Turin
Italia
Gallica
Italiæ
Lyon
Vienne
Grenoble
Valence
Avignon
Arles
Marseille
Toulon
Nice
Montpellier
Narbonne
Carcassone
Toulouse
Bordeaux
Burdegala
Poitiers
Limonum
Saintes
Angoulesme
Limoges
Clermont
Bourges
Orleans
Chartres
Paris
Rouen
Caen
Le Havre de grace
Dieppe
Calais
Ostende
Nieuport
Dunkirchen
Gravelin
Ipren
Bruges
Ghent
Antwerp
Breda
Bergen
Tergo
Mechlen
Louvain
Bruxel
Tungri
Maestricht
Aduatuca
Liege
Namur
Mons
Hainault
Arras
Cambray
Amiens
Soissons
Reims
Metz
Toul
Nancy
Mosa
Mosella
Rhenus
Coloria Agrippina
Cologne
Bonn
Andernach
Coblentz
Confluentes
Moguntiacum
Mentz
Francfort
Worms
Heydelberg
Spier
Hailbron
Wesel
Schenckenschantz
Arnhem
Utrecht
Leyden
Haerlem
Amsterdam
Middelburg
Vlissingen
Sluys
Newport
Dunkirchen
Ostende
Gravelin
Calais
Boulogne
Dover
Rochester
London
Oxford
Bristol
Chester
Exeter
Plymouth
Wight I.
Belle I
Jersay
Garnesae
Aldernay
Segeana R.
Constanc
Juliobona
Ide Rez
Ide Oleron
Garumna
Aquitania
Pictones
Poitou
Pictavia
Rochelle
Brovage
Mecholamum
Sainctes
Xantoin
Angomois
Santones
Perigort
Perigueux
Vesonna
Duranius
Dordogne
Quercy
Cahors
Tarbelli
Vasates
Aturus
Adour
Elusa
Armeniac
Auxi
Bigerriones
Bigorre
Pompeiopolis
Tampelona
Pais de Bearn
Fuentabria
Stella
Luz
Pyrenæi
Aque Tarbellæ
Vasconia
Albert
Tolosa
Toulouse
Volcæ Tecto
Comminges
Montes
Carcassone
Narbona
Montpelli
Aque Sextiæ
Marseilles
Provincia
Mare
Meditterranei Pars
Hispania Pars
Gallia Antiqua et Nova
Britannia Superior
Britannia Inferior
Ceiti
Lugdu
Aquitanica
Narbonensis
Germania
Belgica Prima
Belgica Secunda
Germaniæ Pars Inferior
Germaniæ Pars Superior
Ocean
Britanicus Ocean
Aquitanicus Ocean
Maris Germanici Pars
Anglitæ Pars
Mare Hibernicum
Gallia Antiqua et Nova
Caiæ Pars
Hispaniæ Pars
Mediterranei Pars

III. ϱ *Wittenberga* opidum nitidum ac munitum (1), Ducum Saxoniæ quondam Sedes, *Martini Lutheri* Theologica professione maximè clara. χ *Halla*, vulgò *Hall in Sachsen*, elegans urbs, salis coctione maximè celebris (2).

IV. Est in Saxonia, sui juris ↓ *Principatus Anhaltinus*, ab arce *Anhalt* ita cognominatus; huic subsunt duo Comitatus, *Ascanien* & ω *Barbi*, Baronatusque α *Bernburg*. β *Dessaw*, Principum sedes, urbs est lauta (3). Hac quidem major est γ *Serveſta*, *Zerbst*, at minus polita.

V. Est in eadem Saxonia clarissimus omnium δ *Comitatus Mansfeldicus*, ab opido *Mansfeld* denominatus, quatuor alios intra se Comitatus includens (4).

Wittenberga. Halla. Anhaltinus Principatus. Comitatus Ascanien & Barbi. Bernburg. Dessaw. Mansfeld.

VI. ε *Brunſ-*

interiit, celebris: restaurata tamen hodie floret [s]. Est verò Archiepiscopatus iste, qui ad Circulum pertinet Saxoniæ Inferioris, magna ex parte ad Salam fluvium, & Albim. Collimitantur ei Marchiaci Brandeburgenses, Saxones Superiores, Brunsvicenses & Anhaltini. Sunt porrò in hoc Archiepiscopatu opida *Burgum* versus Marchiam: *Wolmerstedt* Archiepiscopi quoque sedes: *Haldensleben* ad Oram & Biverum fl. *Salza*, *Juterbock* [t] & *Calba* ad *Bodam*.

HEKELII.

[s] Docet ibidem ad *Div. Jacobi* fideliter *Christian. Scriverius*, Theologus excellenter pius, devotus atque candidus, quem fidelis Parentis instar semper venerabor. Clarent ibidem quoque *Georg. Schonbel* & *Rosenfeld*, *Philippus Mullerus*, *Baltasar Kindermann* & *Henr. Mattias a Brohn*.

[t] *Joannis Deutschmanni* patria.

BUNONIS.

ϱ (a) *Wittenberga* ad Albim Academia etiam celebris est: condita illa est à *Friderico* III *Electore*, introducta 18 Octobris [u]. Primus Academiæ Rector fuit *Martinus Polichius Mellerstadius Francus*, Electoris medicus, & trium superiorum Facultatum Doctor, qui anteà in Rhodo insula, quum Princeps ille vina Cretensia liberiùs bibisset, & se in balneas contulisset, ingressus eum sua manu eduxerat, ne febri ita correptus moreretur; quod Christophoro Bavaro itineris comiti accidit. Qua de causa medicus ille Electori præprimis charus erat. Cum *B. Luthero* Wittenbergæ docuit *Philippus Melanchthon*, qui humani ingenii modum excedens, solus fere sine omni exemplo simili in omnibus doctrinis in toto genere humano maximus fuit, planeque θαυμαστὸν χρῆμα, *ein Wunder und besonder Mann*. *Wittenberga* autem, ubi fulserunt illa duo clarissima lumina, *Lutherus* & *Melanchthon*, verè fuit, utroque vivente & docente, lux orbis terrarum, communis generis humani schola, & clariot, quod Cicero de Athenis olim scripsit, quàm, ut indicari egeat. In Saxonia Electorali quoque sunt opida *Belzig*: *Hertzberg*: *Bitterfeld* ad Muldam: *Dieben* ad Muldam, quod opidum *Melanchthon Thebas* appellat *Saxonicas*, nominum cognominationem respiciens: *Kemburg*: *Schmiedeberg* inter Albim & Muldam.

χ (b) *Halla* Saxonum est ad Salam [x], arcem habet urbi imminentem, *Mauriciburgium*, quæ Archiepiscopi Magdeburgensis nonnunquam Sedes est. Salinis quoque illa urbs dives est. In eodem Episcopatu Hallensi est quoque opidum *Alsleben* ad Salam.

↓ (c) *Principatus Anhaltinus* Superioris Saxoniæ habetur pars, & ferè omnis continetur finibus territorii Magdeburgensis, Saxoniæ Electoralis & Comitatus Mansfeldensis.

ω (d) *Barbiensis Comitatus* habet opidum *Barby*. *Comitum Barbiensium* stirps mascula nuper defiit.

α *Bernburg* ad Salam est stativis Gallassis & Torstensohnii anno 1644 celebris.

β (e) *Dessavia* ad Albim Mansfeldii clade nobilitata.

γ (f) *Serveſta* à cerevisia famam habet. Est hic quoque *Cœtba* vulgo *Cotben*. Non longè ab isto Principatu, ferè in finibus agri Halberstadiensis, est (g) *Quedlinburgum* ad Bodam fl. ubi nobile sacrarum virginum Collegium; quod instituit *Henricus Auceps*, cujus ibi visitur sepulchrum: & porrò *Gerningeroda* itidem nobile Virginum Collegium.

HEKELII.

[u] Anno *Chr.* 1502.

[x] Olim Divi *AUGUSTI*, Ducis *Saxoniæ* & Archiepiscopatus *Magdeburgensis* Administratoris, Sedes. Hodie paret Electori Brandenburgico. Urbs satis amœna atque Salinis dives est.

BUNONIS.

δ (h) In Comitatu *Mansfeldensi* præter *Mansfeldiam*

(a) Wittenberga. (b) Halla. (c) Anhaltinus Principatus. (d) Barbiensis Comit. (e) Dessavia. (f) Serveſta. (g) Quedlinburgum. (h) Mansfeld.

(1) *Amplum etiam & baud infrequens; Academia inter Lutheranorum celeberrimas numeratur. Oppidum autem Saxoniæ Ducatus præcipuum & munitissimum. Ducum Sedes usque quo Principatus in Familiam Misnicam transferebatur.*

(2) *Unde per singulas Septimanas, Tributum aut Vectigal 500 Aureorum aut Thalerorum Administratori Magdeburgico pendunt. Hic Lingua Germanica summa puritate pronunciatur. Opidum hoc imprimis celebre propter Ptochodochium a D. Franks conditum, mirum in modum adauctum & sustentatum, ubi multi aluntur Studiosi, Opifices, &c. sine Stipendio fixo, sed tantum Providentia Divina & Benevolorum Eleemosyna undique suppeditato; adeo ut vere dici possit, fideles ibi more primitivo Fide vivere, & credentes nunquam a Deo Opt. M. desertos.*

(3) *Et munita. Principes Anhaltini inter antiquissimos Germaniæ locum tenent. Ludovicus Princeps Anhaltinus, Societatis Fructificantis, uti vocatur, seculo 16, Fundamenta jecit: hic totam fere Europam peragratus, & Emolumentum a Literatura proveniens observans, populares ad Literaturam colendam invitavit, & ad optimos Græcorum & Romanorum Scriptores in sua Lingua interpretandos provocavit; unde magno Germanorum commodo Societatem 20 Principum & 600 Nobilium formavit, quæ mirum in modum Omnifariam Doctrinam, & Linguam Teutonicam in Germania excoluit.*

(4) *Comites Mansfeldenses antiquitatem Originis jactant, & illorum plurimi bello claruerunt. In hoc Comitatu Lapis affatim foditur Scheifferstein appellatus, unde magna Vis Cupri & Argenti excoquitur. Venæ Cupri in his Lapidibus Piscium, Ranarum, Glirium, & aliorum Animalium formas referunt.*

Brunſvicenſis Ducatus. Brunſwick.

VI. ¶ *Brunſvicenſis Ducatus* Caput eſt, unde Ducatui nomen, ζ *Brunſvicum* (1), libertate imperii fruens; urbs dives ac probè munita, fortiſſimâ contra Ducum Brunſvicenſium crebras obſidiones defenſione maximè nobilis. Secundum

(1) *Brunſvicum gloriatur ſe primum ex opidis celebrioribus Confeſſionem Auguſtanam accepiſſe; inter Anſeaticas numeratur; Prætorium, Palatium, & Templa magnifica jactat. Cerevisiæ Mum vocatæ, & Coriorum Commercio celebre.*

diam caſtrum & opidum, haud longè à Wippera fl. eſt (a) *Iſlebia* B. Lutheri patria. Mirum eſt, quod *Agricola*, Proverbium illud, *du biſt der treue Eckhard, du warneſt jederman*, explicans, refert de cohorte Bacchante, vulgus appellat *das wutende Heer*; quæ olim quotannis proximo à Bacchanalibus Jovis die Iſlebiam & reliqua Comitatus loca tranſierit, ſene quodam agmen ducente; qui ſe ipſum nominârit *den treuen Eckhard*. In eo Comitatu ſunt etiam opida *Wipra*; *Querfurt*; & *Leimbach*.

¶ (b) Sereniſſimorum *Brunſvicenſium & Luneburgenſium Ducum Terræ* habent ab Ortu marchiam Brandeburgicam, Archiepiſcopatum Magdeburgenſem, Principatum Halberſtadienſem: à meridie Mansfeldenſem & Stolbergenſem Comitatus, Eichsfeldiam & Haſſiam: ab Occaſu Abbatiam Corbeienſem, Comitatum Lippienſem & Schauenburgenſem, partem Epiſcopatus Oſnabrugenſis & Monaſterienſis, partem Comitatus Oldenburgici, Mindenſem, Bremenſem & Verdenſem Principatus: à Septemtrionibus Holſatiam, Saxoniam Lauenburgicam & Ducatum Mecklenburgenſem. Continent autem terræ illæ Brunſvicenſes & Luneburgenſes præcipuè quatuor Principatus, (c) *Wolferbytanum*, *Calembergenſem*, *Luneburgenſem* & *Grubenhagenſem*. De Ducatu Luneburgenſi dictum eſt paulò antè in initio capitis XV. *Brunſvico-Wolferbytanus Ducatus* fere cingitur Ducatu Luneburgenſi, Archiepiſcopatu Magdeburgenſi, Principatu Halberſtadienſi, Comitatu Mansfeldenſi, Principatu Grubenhagenſi, Abbatia Corbeienſi, Ducatu Calembergenſi, & Epiſcopatu Hildeſienſi; quem tamen ipſe Ducatus Wolferbytanus magna ex parte ambit. (d) *Ducatus Brunſvico-Calenbergenſis* ferè jacet intra Leinam fl. & tractum ille montoſum & ſylvis obſitum, qui vulgò *der Deiſter* appellatur; ad quem etiam pertinet Provincia *Gœttingenſis*; (e) *Grubenhagenſis Principatus* continetur finibus Ducatus Wolferbytenſis, & Calembergenſis, Epiſcopatus Hildeſienſis, & Eichsfeldia. Terræ iſtæ rigantur præcipuè *Viſurgi*, *Werra*, *Seina*, *Okera* & *Innerſta*.

ζ (f) *Brunſvicum* [*y*] à conditore ſuo *Brunone* Saxonum-Duce nomen habens urbs imperii non eſt, verùm in ditione Ducum Brunſvico-Wolferbytanorum. In quinque dividitur regiones, ex quibus prima, *Urbs vetus*, *die Alte Stadt*; ſecunda *Urbs Nova*, *die Neu Stadt*; tertia *der Hagen*; quarta *der Sack*; quinta *die Alte Wick* [*z*]. Arx *Tanqueroda* à *Tanquardo* Brunonis germano fratre primùm condita eſt. Obſidiones illas ſuſtinuit, anno 1492, 1550, 1553, 1605, & 1614. Sed anno 1671, à Ducibus Brunſvicenſibus & Luneburgenſibus obſeſſa deditionem fecit. *Martinus Chemnitius* ibidem docuit. Porrò in hac parte Wolferbytana, præter ipſum (g) *Wolferbytum* [*a*], etiam Bibliothecâ per Europam inſtructiſſimâ & magnificentiſſimâ nobile, præcipua opida ſunt (h) *Helmæſtadium* Academia A. 1576, à *Julio* Brunſvicenſium Duce conditâ, multiſque viris Doctis, ac inprimis *Tilemanno Heſhuſio*, *Joh. Caſelio*, *Corn. Martini*, *Geo. Calixto* & *Conrado Hornejo*, *Hermanno Conringio*, &c. illuſtre: *Schœninga* cum arce: *Gandersheimum* ad Gandam fl. illuſtre habens cœnobium Virginum. *Holtzmunda* ad Viſurgim; *Scheppenſtede*, *Regia Lutera*, *Konigs Lutter*, ubi Lotharii II Imperatoris monumentum: *Heſſem* arx: item *Lutter am Barenberge*, clade Chriſtiani IV Daniæ regis anno 1626 nobilitata: *Zellerfeldia* metallis dives. (i) *Comitatus* etiam *Blanckenburgicus* hodiè eſt in ditione Ducum Brunſvico-Wolferbytenſium; qui habet ab Ortu agrum Quedlinburgenſem, & Principatum Anhaltinum; ab Auſtro Stolbergenſem, Schwartzenburgenſem & Hohnſteinenſem Comitatus: ab Occaſu Principatum Grubenhagenſem, Comitatum Wernigerodam: à Septemtrione Principatum Halberſtadienſem. Rigatur *Boda* Frigida, *Boda* Calida, *Ratisboda* & *Lubloda*. In præaltis montium jugis hodiè conſpiciuntur rudera arcium Blanckenburg, Reinſtein, Heimburg, Hartingau, Lauenburg, Homburg, &c. Tota vero hæc regio montibus & ſylvis obſita eſt. Olim ad Comitatum hunc Blanckenburgicum pertinuerunt *Heſſem*, *Oſterwick*, *Wernigeroda*, *Zillingen*, *Schlarſtett*, *Oſchersleben*, *Crottorf*, *Elbingeroda*, *Neindorf*, *Langenſtein*, *Gersdorf*, & *Quedlinburgum novum*.

(k) In Principatu *Brunſvico Calenbergenſi*, qui ab arce *Calenberg* ad Leinam, tum Principum ſede, appellatus eſt, opida præcipua ſunt (l) *Hannovera* ad Leinam, urbs munita & ſplendida, hodiè Principis Sedes; etiam cereviſia illa, quam *Broiban* vocant, nota [*b*]; (m) *Hamela* ad Viſurgim urbs munita, prodigio nota, ex qua 130 liberi magico cantu evocati interiiſſe perhibentur. Anno 1633 à Georgio Brunſvicenſium & Luneburgenſium Principe obſeſſa ac demum recuperata eſt, quum hoſtiles copias, inde haud procul, ad *Oldendorp* ingenti prælio vicisſet. (n) *Northeim* inter Leinam & Rhumam fl. (o) *Gœttinga* eſt ad Leinam urbs munita; ubi Henricus V Imperator, anno 1119, quintum in Germania habuit ludum militarem, quem *torneamentum* vulgo vocant. Anno 1641 Leopoldi Wilhelmi Auſtriaci obſidionem fortiter tulit ac repreſſit: Eadem Johannis Caſelii patria eſt, pædagogio florens. (p) *Munda* ad Fuldæ & Werræ confluentes, ferè in finibus ditionis Brunſvicenſis anno 1626, à Tillio expugnata, & crudeliter habita eſt. *Lauenſtein*, in cujus agro ſalinæ. (q) *Uſlaria* in ſilva Sollingenſi, &c.

In (r) *Principatu Grubenhagenſi*, qui ab arce *Grubenhagen* nomen habet, præcipua opida ſunt, *Embecca*, provinciæ caput; eſt urbs probe munita: *Oſterroda* habens arcem; aliquando Principum Sedes fuit: inde haud longè quatuor oriuntur flumina, *Innerſta*, *Ockera*, *Rhuma* & *Soſa*: *Clauſthal*, ubi divites argenti fodinæ; *Altenau*: *Mons D. Andreæ*: *Lauterberg*: *Elbingeroda*, &c. Item *Hertzberga*, Principum ſedes, aliæque arces, &c. In hujus Principatus confinio

(a) Iſlebia. (b) Brunſvico-Luneburgenſium terrarum fines. (c) Ducatus Brunſvico-Wolferbytani fines (d) Ducatus Brunſvico-Calenbergicus. (e) Principatus Grubenhagenſis. (f) Brunſvicum. (g) Wolferbytum. (h) Helmæſtadium. (i) Comitatus Blanckenburgicus. (k) Principatus Calenbergenſis. (l) Hannovera. (m) Hamela. (n) Northeim. (o) Gœttinga. (p) Munda. (q) Uſlaria. (r) Principatus Grubenhagenſis.

cundum locum obtinet n *Halberſtadium* (1), inde ϑ *Hyldesheim* (2), *Hannover* (3), Halberſtadt. *Goſzlar* (4), *Helmſtad* (5), haud ſpernenda opida. *Wolfenbuttel* (6), arce munitiſſima, Ducum ſedes eſt.

confinio & Thuringiæ ferè finibus eſt cœnobium (a) *Walckenried*, in quo ſchola illuſtris, bonis literis & artibus florens. Cæterùm omnis ille Principatus Grubenhagenſis, unà cum hoc cœnobio, hodiè eſt in ditione Ducum Brunſvico-Luneburgenſium lineæ Calenbergenſis.

HEKELII.

[y] Quondam Veterum *Chaucorum* Sedes.

[z] Sedet ibidem hodiè *Rudolfus Auguſtus*, Dux pius, fortis, magnanimus, prudens, benignus & excellenter inclytus.

[a] Ubi *Antonius Ulricus*, *Rudolfi Auguſti* Frater, Dux & Heros ipſius *Apollinis* atque *Muſarum Charitumque* manſuetiorum *Genio* eminenter præditus atque exornatus, glorioſiſſimè jam locum tenet. Heic ILLUSTRIS ACADEMIA à *RUDOLFO AUGUSTO* atque *ANTONIO ULRICO*, Fratribus germanis, Ducibus *Brunſv.* ac *Luneburgenſibus* excellenter inclutis ac glorioſis, anno 1696 eſt inſtituta.

[b] Heic natus eſt *Henr. Buntingius*, Chronologus inſignis & litterarum divinarum apprime peritus.

BUNONIS.

n (b) *Halberſtadium* Epiſcopatus cognominis caput; qui omnis per pacificationem Monalterienſem titulo Principatus Electori Brandeburgico traditus eſt: opida in eo ſunt *Oſterwicum*, quod perfluit Alla fl. ibi primùm conditus fuit Epiſcopatus Halberſtadienſis. *Oſcherſleben* ad Bodam fl. *Gruningen*, *Nornburg*.

ϑ (c) *Hildesheim* Epiſcopatus Hildeſienſis, qui Brunſvicenſi & Luneburgenſi Ducatu continetur totus, metropolis eſt ad Innerſtam fl. Opida hìc porrò ſunt *Peina* ad Fuſam; *Alfeldia* ad Leinam, &c.

ι (d) *Goſlaria* ad Goſam urbs Imperii libera: ab Henrico Aucupe primàm fertur condita, quod tamen alii Ottoni I aſcribunt. Aliquot Imperatorum exſtitit ſedes: ibique lubens hæſit Henricus IV. In hâc ipſa urbe tum temporis celebrata Comitia illa per Fuldenſis Abbatis ambitionem reddita cruenta. Henricus etiam V, ibidem quum haberet comitia, gladii ipſius acumen fulmine tactum eſt. Olim urbs illa metallorum dives fuit.

(1) *Hen. Julius Epiſcopus, Filius Ducis Brunſvicenſis, Confeſſionem Auguſtanam ibi An.* 1591 *introduxit. Urbs ampla, bene culta, ædibus lauta & Hoſpitium totius Europæ ampliſſimum*, Commis *nominatum jactat, ubi Imperator Cæſareus Walleſtein Diverſorium, ſibi, Satellitibus, Ser-*

(a) Walckenried. (b) Halberſtadium. (c) Hildesheim. (d) Goſlaria.

vis & Amicis per Menſes aliquot, ſatis commodum habuit. Epiſcop. ibi a Car. M. fundatus An. 780. (2) *Epiſcop. primus a Ludov. Pio An.* 822 *conſtitutus; unicum Epiſc. Pontificium in Saxonia Inferiori habet, ſuffraganeus Electori Colonienſi eſt. Incolarum autem maxima pars Lutherani, quibus Libertas Conventu Weſtphalienſi firmata fuit.* (3) *Urbs lauta, Palatio Elector. ornata, bene munita, & quatuor Nundinis quotannis celebris.* (4) *Nobile Membrum Imperii vocatur, urbs lauta, & immunitatibus præ aliis gaudet.* (5) *Inter antiquiſſimas Saxoniæ urbes numeratur; a Car. M. An.* 782 *fundata Academia decoratur ab An.* 1566, *ubi Bibliotheca celeberrima permultis MSS. & inter alia Pentateucho Hebraico perantiquo* 2 *Volum. pergamineis conſcripto, a Rabbinis Judaicis magnopere laudato.* (6) *Inter Germaniæ munitiſſimas locum obtinet, & Bibliothecam Ducum vix ulli in Orbe Chriſtiano ſecundam jactat. Haniſius enim Librarium* 124000 *Volum. inter quæ MSS.* 2000, & 115504 *Tractatus ab* 56393 *Authoribus conſcriptos numerat.*

CAP. XVIII.

De Archiepiſcopatibus & Academiis Germaniæ.

I.

Archiepiſcopatus & Epiſcopatus Germaniæ.

ARchiepiſcopatus in Germaniâ ſunt VII; Moguntinus, Colonienſis, Treverenſis, Magdeburgenſis, Salisburgienſis, Bremenſis & Pragenſis. *Epiſcopatuum* in tam vaſta regione incertus eſt numerus. Præcipui ſunt; Herbipolitanus, Bambergenſis, Argentoratenſis, Spirenſis, Leodicenſis, Monaſterienſis, Paderbornenſis, Hildesheimenſis, Mindenſis, Oſnabrugienſis, Verdenſis, Halberſtadienſis, Vratiſlavienſis, &c. α

Academiæ Germaniæ.

II. *Academiæ* illuſtres ſunt; Baſileæ, Friburgi in Briſgavia, Argentorati, Heidelbergæ, Tubingæ, Ingolſtadii, Altorfenſis, Pragæ, Viennæ, Francofurti ad Oderam, Gripſwoldiæ, Roſtochii [a], Helmſtadii, Wittembergæ, Lipſiæ, Jenæ, Erfordiæ, Marpurgii, Gieſſæ, Coloniæ, Rintelii. β

CAP.

BUNONIS.

α Archiepiſcopatum *Bremenſem*; item Epiſcopatus *Verdenſem* & *Halberſtadienſem* in Principatus per pacificationem Monaltericulem eſſe mutatos ſæpiùs jam dictum eſt.

β Hic accedit Academia *Chilonienſis* ab *Alberchto* Holſatiæ *Duce* condita, & 5 Octobris anno 1665 introducta.

HEKELII.

[a] *Regiomonti Boruſſorum.*

BUNO-

CAP. XIX.

DANIÆ REGNUM. 1

I.

Dania. α DAnia nomen habet à *Danis* [a], sive *Codanis* populis, qui & *Teutoni* olim dicti fuere (1): Codano sinu, sive mari Suevico, in plures secatur portiones. Partem ejus cis sinum in Germaniæ continenti sitam β *Cimbricam* Cimbrica. *peninsulam* Romanam vocitatam, antè diximus. *Cimbri* ab initio incoluere; postea

(1) *Gerard. Voss. de Idololatria, a Wodeno Guodano, sive Codano nomen ducit, cui Wormius calculum adjicit.*

(2) *Provinciis scilicet per Suecos bello conquisitis, & hucusque retentis: alias enim nec Sueciam nec Norvegiam attingit, inter Grad. Lat. 54 & 58, & Longitud. 26 & 34, sita.*

BUNONIS.

α (a) *Daniæ* regnum undique alluitur mari; nisi quod ab Ortu æstivo Sueciam; ab Occasu æstivo Norvegiam (2), & à Meridie Germaniam attingit; à qua *Eidora* fl. disterminatur.

HEKELII.

[a] Hoc Regnum descripsit *Martinus Zeilerus* sub nomine *Neue Beschreibung der Konigreiche Dennemark und Norwegen*, &c. qui Liber prodiit primò *Ulmæ* anno 1648 in 8. f. & deinde *Amstelodami* anno 1655 in f. 12. DANICAM autem *Historiam*, inprimis de *Regibus DANIÆ*, qui Familiam *Oldenburgicam* præcessêre, eorumque Rebus gestis, *Joannes Meursius*, præter *Hafnienſem* Editionem in 4 f. edi quoque curavit cum Continuatione *Amstelodami* anno 1638 in fol. Exstat & *Joannis Svaningii* Chronologia *DANICA* atque *Olai Wormii* Monumenta *DANICA*, *Hafniæ* excusa; *hæc* quidem in 4. f. anno 1643, *illa* autem in fol. anno 1650. Modernus Rex *CHRISTIANUS* V, omnino Rex justus, prudens, magnanimus & augustus est. Erant & quondam splendidissima *DANIÆ* Lumina *Tycho Brahe*, *Saxo Grammaticus*, *Nicolaus Hemmingius*, *Petrus Palladius*, *Petrus Severinus* atque *Petrus Winstrupius*.

REISKII.

1 (b) Dania nomen à *Dano*, vel *Deo* vel *rege* pristino, adepta, portentosas aut incertas origines suas libris etiam ostentat, uti liquet ex Petr. Diacobi rerum Norwegicarum Lib. II. c. 29. Wodan vero Goudan & Dan apud antiquissimos dictum Mercurium: Unde Sundani, Codani, & cognominines Teutoni à Teuto, Deo itidem Germanico, deducti. Danus quidem paulo longius excurrit, & nescio quas origines ille sectatur: Pontanus tamen ab Erico Prorege, sed Svaningius ad ultima Davidis tempora primam dynastiam regum dedisse dicitur per annos 513. Hinc octo aliæ secutæ ad ultimam Oldenburgicam familiam successerunt. Unde Reges legimus perantiquos, qui Angliam, Britanniam minorem, Galliæ partem, Siciliam, Gothiam, Sueciam, Norwegiam suo imperio complexi sunt. *Regnum vero Daniæ hodiernum* (c) *aut Insulis aut terris continentibus circumcluditur: Insulæ aut maris sunt Baltici plures, aut septemtrionales plurimæ, majores pariter atque minores*: Majores recensuit auctor noster, minoribus, quæ tanti non fuerant, omissis, Mona nempe, Fasliana, Steone, Thuroe, &c. Una Huena, Tychonis equitis domicilio clara, & Uraniburgo clarissima, per pacem Rotschildensem anno 1658 ad Suecos transiit, Gothlandia hodieque illis subest: Hallandia vero, Blekingia, Scania, omnes amplæ provinciæ, ad eosdem pacis tima pervenerunt. (d) *Terris continentibus parti concluduntur potissimum subsequentes: Chersonesus nempe Cimbrica*, longo Holsatiæ, Stormariæ, Ditmarsiæ agro spacioque producta. Hinc multæ nascuntur prætensiones in Hamburgum, urbem imperial. & Holsatiam omnem reliquam, suis Controversiis alicubi expositam; à Joh. Mollero maximè, qui huc operas singulares contulit. Norwegia item tota quibus Controversiis adhuc dissideat, quibusque Dani Slesvicensem Ducatum præcipuè tentent sæpius atque tentarint, Tonninga docuit, urbs munitissima & totius Ditmarsiæ propugnaculum, post Pacta vero Rensburgensia eversum atque dirutum. Cæterum plura notatu sane digna in hanc rem colligi copiosius possent; nisi actum nolimus agere: Plura itidem ad titulos regum Suecorum atque Danorum, in quibus adhuc hodieque Gothis & Vandalis suus datur locus, nec sine singulari ad antiquitates Vandalicas observatione. Vid. *Becmannus* in Notit. Geogr. c. 5.

BUNONIS.

β (e) *Jutia* [b], sive *Jutlandia*, quæ & *Cimbrica Chersonesus* [c] dicitur, est Daniæ Peninsula Occidentalis: ab Occidente & Septemtrione mari terminatur Germanico: ab Ortu freto, quod vulgò appellatur *Mittelfahrt-Sundt*, & mari Baltico: à Meridie Eidora fl. Longitudo ejus à promontorio Schagen Holsatiam versus est 53 milliar. Germ. Latitudo verò non ubique eadem est. Dividitur (f) *Jutia* in partem *Septemtrionalem* & *Australem*: utramque disterminat *Ripa* fl. haud longè Coldingâ distans, cui pons impositus est, ubi vectigal penditur Regi, per quem 40000 boum & amplius, & totidem fere equi, inde quotannis in alias regiones educuntur. In Septemtrionali *Nort-Jutland* sunt quatuor Episcopatus, in quos omnis illa terra discriminatur: *Ripensis*, *Arhusiensis*, *Viburgensis* & *Aldenburgensis* [d]. Episcopatus *Ripensis* caput est (g) *Ripa* ad *Nissam* fl. haud longè à litore maris Occidentalis: Habet castellum munitum & portum, qui tamen milliare ab oppido distat. In mari isto sunt Insulæ (h) *Fanæ*, (i) *Mandæ*, & versus Austrum (k) *Silt*, *Fœra*, (l) *Amrœum*, quarum incolæ à cæteris in continenti lingua & moribus discreti sunt. In hac Diœcesi sunt arces regiæ decem, Nobilium centum, Parochiæ rurales [illegible]. (m) *Coldinga* ad fretum *Mittelfahrt* habet arcem *Arnsburg*, à Christiano III exstructa. Inde versus Septemtrionem ad idem fretum est *Friderichsodia*, nova

(a) Daniæ fines. (b) Dania. (c) Aut insulis. (d) Aut terris continentibus. (e) Jutiæ Limites & Divisio. (f) Jutia Septemtrionalis. (g) Ripa. (h) Fanæ. (i) Mandæ. (k) Silt. (l) Amrœum. (m) Coldinga.

postea *Jutæ*, unde regioni nomen in hunc usque diem, *Jüdlandt*, præter unum opidum γ *Flensborg* (1), nihil clarum habens. Jutæ. Flensburgum.

II. Alteram partem, trans sinum sitam, veteres insulam putarunt esse, nomine *Scandinaviam*, sive *Scandiam*; at continentem esse, una cum *Suedia* & *Norvagia*, satis nunc constat: Dividitur in tres partes; δ *Halland*, ε *Scanen*, & ζ *Bleiking* (2). Urbes in ea, seu potius opidula litori prætensa, sunt *Elleboge*, *Landskroon*, *Elzenborg*, freto Danico, quod vulgò dicitur *der Sondt*, appositum. In Mediterraneis est *Londen*, Archiepiscopali sede decoratum (3). Scandia. Halland. Scanen. Bleicking. Ellebogen. Landskroon. Elzenborg der Sondt. Londen.

III. Tertia

nova urbs auspiciis Friderici III condita, anno 1658 à Suecis occupata, & sequenti anno exusta & destructa. *Weda* ad fretum *Mittelfahrt*: *Warda*: *Rincopia*: *Halsterkroa*: & *Lemviga*. Episcopatus (a) *Arbusiensis* caput est *Arbusium* ad litus Orientale: è regione est insula *Samsæ*: In hac Diœcesi sunt arces quinque, Parochiæ rurales 304, & civitates septem, *Arbusen*, *Horsins*, *Randersen*, *Ebeltud*, *Grimstad*, *Oruntbuy*, & *Mariacker*. Insulæ huc pertinentes sunt *Samsæ*, *Grotboim*, *Tons*, *Melsa*, *Ramsoa*, *Endelavia*, *Hiarnoa*, *Kidtbolmia*, *Jordbolmia*: in Horsensi sinu *Aroa*, *Gernoa* & *Worsia*. Haud procul ab Arhusio est arx *Scanderburg*, *Emcloster*. (b) *Viburgensis Episcopatus* caput est *Viburgium*, ubi Episcopi sedes & tribunal triumvirorum jus dicentium. Habet civitates tres, arces totidem, & parœcias agrarias 218, reliqua opida sunt *Nibe* & *Scheve*. Insulæ huc referuntur *Sallingia*: *Lessoa*: *Fafferland* inter Thyam & Sallingiam: *Niding* scopulus respiciens extremitatem Hallandiæ prope Ellebog: *Haselina* & *Anout*, insulæ naufragiis celebres. (c) *Alburgensis Episcopatus* caput est *Alburgium*, in quò sunt opida sex, Nobilium Sedes centum, Parochiæ rurales ferè 180. Deinde opidum *Vensyssel*, ubi *Ryaa* fl. qui in Lymicum sinum, vulgò *Lynford*, labitur. (d) *Vensilia* (*Wensyssel*) à sinu Lymico ad promontorium Scagense extenditur ad XIV milliaria, habetque præter *Vensisseliam* opidum *Seby* ad litus, quod Orientem respicit: *Hiorring*: inde versus Septemtrionem sequitur *Scagæ* promontorium. Insulæ huc referuntur *Grysholm*, *Hertzholm*, *Tydsholm*, &c. Ad Occidentem est *Hanherret* tractus, & *Thya* tractus, ubi opidum *Thysted*, *Orum* arx & *Westerwyck* cœnobium. Insulæ ad hanc Diœcesin pertinent, *Hansholmia* in lacu Lymico: *Osholmia*: *Egholmia*: *Bodumma* peninsula: *Morsungia*, ubi opidum *Nicktobing*: *Aggersa* insula: *Tyrrholmia*, cui adjacet *Othesundæ* fretum, ubi *Giby*. (e) *Jutiæ Australis*, vulgo *Suder-judland*, Longitudo ab *Eidora* opidoque *Rensburgo* ad *Codlingam* milliarium German. censetur 18. Latitudo alibi 6, alibi 8 milliar. Opida ejus præcipua sunt, (f) *Sleswicum* ad *Sbam* fl. *Ducatus Sleswicensis* caput; haud procul inde abest arx Ducalis (g) *Gottorp*, Principis sedes, artificiosis iisque rarissimis, & insigni Bibliotheca quam hodie curat *Adamus Olearius*, editis scriptis [e] celeber. (h) *Eckelnforda* in peninsula, ubi portus commodus ad mare Balticum.

HEKELII.

[b] *Juttia.*
[c] *Ptolemæo.*

[d] *S. Aelburgensis.*
[e] *Persico Itinerario* in primis.

BUNONIS.

γ (1) *Flensburgum* ad sinum maris Baltici, qui *Flenus* dicitur. Inde occurrit insula (k) *Alsa*, in qua *Sunderburgum*, *Nordburgum* & *Glucksburgum*. Ducum sedes: *Osterholmum*; *Holla* & *Gamelgarda*. Habet hæc insula 4 milliaria in Longitudine & 2 in Latitudine. (l) *Harderslebia* ad sinum maris Baltici, incendiis deformatum opidum, ubi arx *Hansburg*: (m) *Huysemum* ad mare Occidentale, cum arce: Insula (n) *Strant* inde haud longe distat: (o) *Apenrade* est ad intimum maris recessum. (p) *Tonninga* haud procul ab ostio Eidoræ opidum valde munitum. (q) *Tondarium* majus & minus ad mare Occidentale. Intra Huysemum & Tondarium interjacent (r) *Strant-Frisii*, antiqui Frisiorum cultus tenaces; vicos habent *Bristedam*, *Langeborn*, *Borlum*, &c.

δ (s) *Hallandia* ad Septemtrionem habet Norvegiam: ad Occasum sinum Codanum: ad Meridiem Scaniam: ad Ortum Gothiæ partem. Longitudo ejus à Promontorio *Kol* ad *Elseborg* Suecorum est ferè milliar. Germanicorum 16. Opida hic sunt (t) *Laholm*; (u) *Halmstede* à Christiano IV Rege egregiè munitum: (x) *Valckenborg* ad fluvium cognominem, (y) *Warburgum*, vulgo *Waerbergen* munitum opidum cum arce, Sueciæ tum oppositum propugnaculum, (z) *Consbak* opidum & portus *Consbacensis* ad *Morstersundam*, *Ulymenes*, *Gosewaer*, &c. At hæc provincia cum opidis & caltris munitis Suecis tradita est anno 1645.

ε (a) *Scania*, *Schonen*, à Septemtrione Sueciæ & Hallandiæ finitima est, aliàs mari alluitur, & per Oresundam à Sialandia dirimitur. Longitudo ejus censetur 18, & Latitudo 12 milliarium, à Promontorio Scaniæ, cui nomen *Valsterboem* ad opidum Engelholm, Hallandiæ vicinum. Scaniæ primaria urbs est (b) *Lundia* [f]; (c) *Coronia* vulgò *Lands-Crone*, opidum maritimum cum arce à Christiano III extructa. (d) *Malmogia*, vulgo Danis *Malmo*, exteris *Elleboge*, opidum cum arce probè munitum. (e) *Helsingoburgum* vulgo *Elsenborg*, ad Oresuneæ fretum, cui ex opposito in Sialandia respondet *Cronenburg* arx regia.

HEKELII.

[f] Academiâ, ubi *Sam. Pufendorfius*, Juris Gentium Doctor clarissimus, laudabiliter docuit, clara

BUNONIS.

ζ (f) *Bleckingia* Scania, Sueciâ & mari Baltico circumdatur. Præcipua opida hic sunt, *Drelborg*, *Vstede*,

(1) *Dani secundum ab Hafnia locum oppido huic tribuunt. Portum capacem & tutum habet, & Arce munitur. Angli, qui una cum Saxonibus Britanniam Australem subegerunt, a Vicinia hujus Urbis Originem ducunt.*
(2) *Nunc Suecis parent.*
(3) *Olim Urbs ampla, & 22 Templa numerabat; at hodie exigui momenti.*

(a) Arhusiensis Episcopatus. (b) Viburgensis Episcopatus. (c) Alburgensis Episcopatus. (d) Wensyssel. (e) Jutia Australis. (f) Sleswicum, Ducatus Sleswicensis. (g) Gottorp. (h) Eckelnfordia. (i) Flensburgum. (k) Alsa. (l) Harderslebia. (m) Huysemum. (n) Strant. (o) Apenrade. (p) Tonninga. (q) Tondarum. (r) Strand-Frisii. (s) Hallandiæ limites. (t) Laholm. (u) Halmstede. (x) Valkenborg. (y) Warbergen. (z) Consback. (a) Scaniæ fines. (b) Lundia. (c) Coronia. (d) Malmogia. (e) Ellebuorg. (f) Bleckingiæ fines.

Codanonia sive Seelandia.

III. Tertia pars regni in insulis dispersa medium situm obsidet. In his *Codanonia*, ab ipsis incolis Codanis, qui alio nomine fuere Teutoni, veteribus sic dicta, nunc n *Seelandia*, ut magnitudine, sic fœcunditate alias antestat. In

Hafnia.

hac totius regni caput ϑ *Hafnia*, vulgò incolis *Copenhafen*, & *Copinghafen*, German. *Copenhaven* & *Kopenhagen*, celebre Emporium Regumque sedes (1).

Elsenore.

Elsenore celebris ad dictum fretum navium appulsu locus est: hic namque vectigal Regibus à transeuntibus navibus penditur. Contigua est splendidis-

Cronenburg.

sima & munitissima arx ι *Cronenburg* contra vim ex Oceano vel ipso sinu irruentium exstructa (2). In mediterraneis est κ *Rotscild*, dives quondam urbs,

Rotschilda.

nunc opidum, Regum sepulchris clarum (3).

Fredrichsborg.

λ *Frederichsborg*, arx in amœnissimo agro condita, Regum secessibus frequentatur (4).

IV. Est

(1) *Urbs optime munita, Armamentario nobili instructa; portu tutissimo, capacissimo, & munitissimo gaudet; 10 Templa numerat, quorum Cathedrale S. Mariæ cæteris præcellit. Initium cepit hæc Civitas Seculo duodecimo. Sunt qui Bristoniæ nostræ propter amplitudinem æquiparant.*

(2) *At belli Calamitatibus multum perpessa; magni a Danis æstimatur tanquam Sinus Codanici propugnaculum.*

(3) *Olim 27 Templa numerabat, sed pristinam dignitatem cum Reges inde demigrarint amisit.*

(4) *Totius Daniæ Palatium splendidissimum, & supellectile ditissima ornatum.*

stede, Christianstad, à Christiano IV condita; inde non procul abest *Abusium*, vulgo *Abuys*, *Selsborg*, *Elchholm*; *Rottenbuy* & *Christianopolis* à Christiano IV contra Calmariam Suecorum munita. Verùm & hæ provinciæ per Pacem Rotschildensem regno Sueciæ adscriptæ sunt anno 1658. Sed hodie à Daniæ Rege, Christiano V, armis itur repetitum, Coronia & Christianstadio recuperatis.

n (a) *Sialandia* insula Longitudinem habet 16 milliar. German. Latitudinem 14 milliar.

ϑ (b) *Hafnia* ad Orientalem insulæ partem sita portum habet commodissimum; arcem, quæ Regum sedes; & Academiam anno 1479 à Christiano I conditam. Urbi huic sublicio ponte jungitur opidum novum *Christiansbaven*; quod egresso in insulam *Amagriam*, vulgo (c) *Amack*, aditus patet, quam colonia Hollandorum inhabitat & colit. Ipsa Hafnia quum pro Christiano II, Rege captivo, per integrum annum obsidionem toleraslet, An. 1536 Christiano III deditionem fecit. Eandem fidem suam in Regem nuper denuo probârunt opidani; dum anno 1638 à Sueciæ Rege oppugnati obsidionem in alterum annum fortiter sustinuerunt.

ι (d) *Cronenburgum* Sueci per deditionem ceperunt anno 1658, quod tamen per pacem anno 1660 initam redditum est Daniæ Regi.

κ (e) *Rotschildia* ad amplissimum maris sinum sita, vulgo *Roskildthiourd*.

λ (f) *Frederichsburgum* arx regia auspiciis Frederici II Regis cœpta, sed munificentia Christiani IV perfecta est. Opida Sialandiæ præterea sunt *Coagium*, vulgo (g) *Cœge* ad litus Orientale: (h) *Ringstadium* vulgò *Ringstede*, ubi tribunal, & Veterum Regum, Reginarumque monumenta. Nostro seculo hunc locum instructissimâ suâ Bibliothecâ illustraverat *Georgius Seefeld* regni Senator, verùm illa per belli calamitatem postea direpta est. Ad Septemtrionem est *Nicopia*: *Slagels* à quo haud longè abest arx *Anderschow*: (i) *Corsæra*, vulgo *Corsor*, ad fretum Balticum, quod vulgo *der Belt*, è regione Fioniæ, opidum cum portu commodo; ubi trajectus in Fioniam: *Schelsæra*: *Nestweda*: *Prestoa* ad Insulæ latus Meridionale, sinu maris cinctum: *Kallenburgum* in parte Insulæ Occidentali, cum arce: *Slangendorpium* ad sinum Rotschildensem: (k) *Sora*, ubi Academia Equestris, à Christiano IV condita ad lacum aquæ dulcis. Inde tribus circiter milliaribus dista illustris Schola *Schoncloster* ab *Herlefo Trolle*, regni olim Senatore & Admiralio, fundata; hinc etiam *Herlofsholmia* appellatur. Ad Sialandiam pertinent insulæ *Amagria* & (l) *Mœna*, vulgo *Monesland* in mari Baltico, candidis è creta montibus eminens; in ea est arx regia *Elmeland*, & opidum *Stega*. *Huenam* insulam vulgò (m) *Ween*, intra Helsingoram & Hafniam sitam ad Sialandiam quoque refert Abrahamus Gœlizius, Secretarius regius; *Comp. Georg.* l. II. c. 1. Ejus insulæ circuitus est duorum fere milliarium; Latitudo non supra sesqui milliare; Insula illa Uranburgo Tychonis Brahe erat nobilis.

Cæterùm Sialandiæ ad Occidentem jacens insula (n) *Fionia*, vulgò *Funen*, à pulchritudine videtur nomen habere: ab Occasu habet Jutiam, à qua per fretum *Mittelfahrsund*, disterminatur. Caput insulæ est opidum *Ottonia*, vulgò (o) *Ottensee*, habens Episcopatum. In templo D. Francisci, Christianus II sepultus est cum Patre Johanne. Porrò hic est *Neoburgum* vulgò (p) *Nyborg* cum arce, ubi trajectus in Sialandiam: Prælio quoque Sueci à Danis victi etiam nobilitatum A. 1659. *Svenoburgum*, vulgò *Schwynborg*, ex adverso insulæ Tassingæ, ad litus insulæ Orientale: (q) *Cartemunda*, ad litus insulæ Septemtrionale; appulsu classis Danicæ in expeditione ita adversus Suecorum copias nuper famam nacta. *Woburgum*, vulgò (r) *Voborg* ad Meridionale insulæ latus: cujus sinus aliquot insulis minoribus septus est: *Asnesum*, vulgò (s) *Assens*, unde trajectus in Jutiam Meridionalem. *Bousonia* vulgò (t) *Bowens*, ad Occasum insulæ versus Jutiam Septemtrionalem: *Middelfortum*, vulgò (u) *Middelfar*, ad fretum, quod inde nomen habet. Arces hic sunt *Hindsgagel*, *Hagenschou*, & *Eschebeorg*. Cæterùm insulæ ad Episcopatum Fioniæ referuntur *Langelandia*, *Lalandia*, *Falstria*, *Tassinga*, *Arria*.

(x) *Langelandia* à longitudine, quæ septem continet milliaria, nomen habet; quum Latitudo vix sit duorum. In Occidentali insulæ latere, est opidum *Rudkœping*; & ad Orientem arx regia *Tranckers*. (y) *Lalandia*, quasi *Lageland* ab humili solo dicta, habet Longitudinem 8 milliar. & Latitudinem 4. Ad Occidentalem insulæ partem in sinu maris Baltici habet opidum (z) *Nascoa* cum arce munitum, quod anno 1659 Suecorum miles post diuturnam obsidionem cepit. Porrò nobile hìc est cœnobium *Marienhow*, & opidum *Sascoping*, *Ælholm* & *Rooby* (a) *Falstria* Lo-

(a) Sialandia. (b) Hafnia. (c) Amack insl. (d) Cronenburgum. (e) Rotschildia. (f) Frederichsburgum. (g) Cœge. (h) Ringstede. (i) Corsor. (k) Sora. (l) Mœna insl. (m) Ween insl. (n) Funen insl. (o) Ottensee. (p) Nyborg. (q) Cartemunda. (r) Voburg. (s) Assens. (t) Bowens. (u) Middelfar. (x) Langelandia. (y) Lalandia. (z) Nascoa. (a) Falstria.

IV. Eſt prætereà in hoc ſinu inſula μ *Bornholm*, hacque multo major ν *Gothia*, vulgo *Gottland*, ſaxo albo ad exſtruenda ædificia utilis, utraque Daniæ regno ſubmiſſa. Bornholm. Gothia.

Longitudo eſt 4 milliar. & Latitudo duorum: habet opida & arces, *Nikoping* ad Golberſundam; & *Stubbekoping* ad *Grœnſundam*. (a) *Taſſinga*, è regione Swenoburgi inſula anguſta; eſt unius milliaris longa. (b) *Arria*, vulgò *Arr* & *Arroe* inſula oblonga, habet arcem *Kopingam*. Refertur aliàs ad Ducatum Sleſvicenſem.

μ (c) *Bornholmia* inſula eſt ad Scaniam pertinens, à qua 4 circiter milliar. in mari jacet Baltico; ejus Longitudo eſt 4 milliar. Latitudo duorum. Opida in ea ſunt *Nex* ad Ortum, *Rattenby* ad Occaſum; *Svancke*, cum arcibus *Svandico* & *Hamerſhuſio*. Inſulam hanc ſuperiori ſeculo Lubecenſes occupatam, ac diu retentam, ultro demum Daniæ Regi reddiderunt. Nuper anno 1658 per pacem Rotſchildenſem Suecis tradita quidem erat: ſed incolæ interfecto præſidio Suecico paulo poſt ad Daniæ Regem ſe applicuerunt.

ν (d) *Gotlandia* inſula, vulgò *Gutland* [*g*], Suecico littori prætenſa, fertur habere Longitudinem milliarium 18, Latitudinem 5. In ea eſt urbs (e) *Visbuy* [*b*] olim mercatura nobilis, quæ in ruderibus ſuis antiquum oſtendit ſplendorem. Et hæc inſula anno 1645 Suecis tradita; ſed anno 77 à Danis recuperata eſt.

HEKELII.

[*g*] I. e. *bona terra*, quam nonnulli *Eningiam Plinii* fuiſſe volunt.

[*b*] S. *Vuisbi*, ſeu *Viſubi*.

(a) Taſſinga. (b) Arria. (c) Bornholm inſ. (d) Gotlandia. (e) Wisbuy.

CAP. XX.

Norvagia, Finnomarchia, Iſlandia, Gronlandia, Frieſlandia.

NORVAGIA. 1

I.

α NOrvagia, vulgò incolis *Norrige*, & contractè *Norge*; Germ. *Noortwegen*, & *Norwegen*, (Timæo apud Plinium *Nerigon*, qui inſulam omnium Septemtrionalium maximam falſo credidit) nomen à ſitu accepit: quippe *Nort* German. eſt quod Latinis Septemtrio. β *Sevone* monte Orientale ejus latus, Meridionale ſinus Codani faucibus & Oceano, Occiduum eodem Oceano clauditur: à Septemtrione γ *Finnomarchia* ei obtenditur. Terra ipſa vaſta Norvagia. Norvegiæ limites. Sevo mons. Finnomarchia.

BUNONIS.

α (a) *Norwegia* habet à Meridie Daniæ provincias: ab Occaſu & Septemtrione Oceanum.

β (b) Ab Ortu *Sevonem* montem; qui hodiè ab incolis 4 diſtinguitur nominibus, quæ ſunt *Fille Fiell*, *Dofre Fiell*, *Ruut Fiell*, *Skars Fiell*.

γ (c) *Finmarchia* [*a*] eſt provincia Norvegiæ cohærens, cum tractu maritimo (d) *Trunſolen*; quibus Præfectus Wardhuſienſis jus dicit; in illa eſt opidum *Jetaborg*. Ipſa vero * Norwegia in *quinque* dividitur *Præfecturas* & *arces* Regias, quæ ſunt, 1. (e) *Wardhuſia* verſus Septemtrionem in inſula *Warda* (1).

HEKELII.

[*a*] Ubi olim multos montes perpetuâ conflagratione corruiſſe, nonnulli affirmare audent.

REISKII.

1 (f) De Norwegia, quæ magnam Scandiæ aut Scandinaviæ prilcæ partem conſtituit, & hujus denominatione, Auctoris ſententiam plures comprobant. Scriptores vero domeſtici *Norum quempiam, ab eoque regnum & nomen* etiam terris ſeptemtrionaliibus inducunt; neque tamen ex Edda Illandica, neque MStis Codd. rem ſuam ſatis planam faciunt, aut certam exhibent. De Noro ipſo & huic æquali, aut non multum poſteriori, Othyno Sturleſonius, Arngrimus, Svaningius, Ericuſque Olai quam diſſident? Norum enim Urbarii filium communiter produnt, eique duos adjungunt fratres, alterum Oſten, alterumque Danem; illum Suecia, hunc Dania potitum, ut ſtirps illa regia Othyno ne impoſterum deleatur. Sed origines illas nec ipſe Auctor, nec Jonas Romus, noviſſimus in Norwegia ethnica ſcriptor, vel prorſus expediunt, vel explanant. Id planius ex Eginhardo, Rheginone, Adamoque Bremenſe faciunt, (g) *Nordemanniam quoque dictam*, quam à Noro primum habuiſſe nomen volunt. Regna igitur ſeptemtrionalia multo ex ævo aut conjuncta, aut ſocia fuerunt: (h) *Norwegiam vero hodiernam* lignaria, metallica & piſcaria commercia tantum extollunt, ut juſſu regio viri metallicarum (1) *Alii 4 tantum numerant, ſcilicet, Aggerbuys, Bergen, Drontheim & Wardhuis.*

Norvegiæ fines. (b) Sevo mons. (c) Finmarchia. (d) Trunſolen. * Norwegiæ præfecturæ. (e) 1. Wardhuſia. (f) Norwegia Nova. (g) Nordemannia. (h) Norwegia hodierna.

Natura loli. vasta (1), sed maximè aspera, saxoque sterili aut sylvis ingentibus horrida.

Incolæ. Antiquissimi *Sitones* incoluisse traduntur. Postmodo potens *Norvagiorum* in Danos etiam & Frisios imperium fuit: ac nunc ipsi Daniæ regibus parent.

Drunthem. Urbes in ea sunt, δ *Nidrosia*, vulgò *Drunthem*, caput regni Regumque quondam sedes, ubi superbissimi olim totius Septemtrionis templi rudera visuntur (2).

Bergen. ε *Bergi*, vulgò *Bergen*, celeberrimum in his oris Emporium (3).

Anslo. Prædicto *Timæo* pro insula memoratur. Hinc est ζ *Anslo* sive *Opslo*, haud ignobile Emporium.

Finnorum Marchia. II. Norvagiæ ab Septemtrionibus continuatur *Finnomarchia*, satis ampla & ipsa regio, duobus diversis imperiis in duas partes distracta. Pars Meridionalis *Daniæ*, Septemtrionalis *Suediæ* regno subjecta est. *n*

III. A Norvagiæ litore in Occasum versus ad CL mill. German. navigantibus occurrit in Oceano Hyperboreo insula, Britannicarum olim ultima,

Islandia. *Thule* (4); vulgò nunc *Island*, ab immensis frigoribus [*b*] & perpetua glacie, quibus damnata est, sic dicta; magnitudine sua, *Melitam* catellis, & monte *Hecla*,

licarum rerum gnari è Saxonia nostra & officinis Claustthalensibus accerserentur. Sed (a) Islandia, vetus Norwegorum colonia, regno eidem hodieque subest, rem tamen pecuariam solum atque piscariam tractat, nec sylvas nisi betulaceas, Heclamque igni-vomum habet. An sit Thule ultima incertum erit, si Danos Gothosque recentiores audias; sin Bochartum, Thule à Phœnicio nomine *Thule* תּוּלֵה, i. e. Umbris, pro triplici veterum sententia aut Scandinaviæ aut Schetlandiæ aut Islandiæ conveniet, lib. I. Chanaan c. 40. Gronlandia polo propior ac Islandorum colonia, donec cultior adhuc vigeret, Norwegiæ adhæsit matri: Nunc denique post A. Chr. 1406 inculta, navigationi omnium liberæ patet. In Feroenses autem insulas, itemque vicinam polo Americam jus sibi Dania hodieque asseruit, tentatis toties navigationibus, & inde hominibus exportatis.

(1) *Longitudo* 1600 *mill. passuum, Latitudo* 300: *in æstate diem continuum per menses duos habent.*

(2) *Jurisdictio hujus Civitatis in* 500 *mill. passuum protenditur. Urbs, Anno* 1522, *una cum Cathedrali, igne deleta, splendorem pristinum nunquam recuperavit; ædes simul ac focos struunt ex piscium Ossibus, quia Lignum in vicinia deficit.*

(3) *Commercium piscibus vulgo* Stockfish *maximum habet. Arcem item munitissimam.*

BUNONIS.

δ 2. (b) *Nidrosia* [*c*] à *Nidero fl.* & *Rosa*, templi quod est nomen; vulgò *Druntheim*, sub se plures & amplas habens præfecturas.

ε 3. (c) *Bergershusia* arx, cui subest *Berga*; à mercatu piscis Bergensis dives; portu gaudet eximio, qui navibus Belgarum contra Anglos nuper præsidio fuit. *Stafanger* opidum & insula *Scutenes*. Ad hanc præfecturam quoque pertinent *Sundbornleen*, *Nordbornleen*, *Soghne*, *Sunfiorde*, *Nordfiorde*, *Sundmerleen*, &c. Bergæ etiam annumerantur opidula, *Walders*, *Esterdal*, & *Ræmsdal*, in continenti sita.

ζ 4. (d) *Aggershusia*, sub cujus præfectura est (e) *Alstoa* sedes Episcopalis: indigenis *Opslo*, exteri *Anslo*. Huic exultæ Christianus IV restituit novam urbem (f) *Christianiam*. Ei subsunt *Tonsberga*; *Friderichstadt*, *Santzburg*, *Schin* vel *Schon*; ubi ferri, cupri & argenti fodinæ inventæ satis divites, si adessent artifices & cultores idonei: *Hammaria major & minor*, *Tillemarchia* & *Hedmarck*. 5. (g) *Bahusia* arx in rupe excelsa ad Sueciæ fines; in hac præfectura est opidum *Masterland* sive (h) *Marstrand* in scopulosâ insulâ situm; item *Congel* & *Ocowal* opida. Ad eandem præfecturam quoque pertinet *Wichia*, vulgò *Wyck*. Verum & *Bahusia* arx per pacem Rotschildensem, anno 1658 initam, Suecis concessa & tradita est. Ad (i) Norvagiam est vortex seu euripus omnium, qui sunt, celeberrimus & maximus, vulgò *der Maelstrohm* dictus; qui scribitur in circuitu decem habere milliaria. Medium petra obtinet, quam adjacentis terræ incolæ vocant *Mosk*. Vorago ista sex horis absorbet omnia vicina, & quæ appropinquant, aquam, balænas, naves onerarias & res alias: totidemque horis omnia illa, quæ absorpserat, eructat & evomit, magnâ cum violentiâ, strepitu, & circumgyratione aquæ. Causam fluxus ac refluxus maris inde nonnulli accersunt; verùm vix credibile videtur, tantam aquæ copiam ibi absorberi ac eructari, quanta in tam vasto mari abit ac redit. Ista memorantur sine certo auctore. Quanquam *Liber Baro ab Herberstein*, *rerum Moscoviticarum commentariis cap. de navigatione per mare Glaciale*, hujus quoque Voraginis facit mentionem, traditque illam esse sub saxo ingenti seu promontorio, quod *Nasum Nasum* nautis appellatur. Verùm non visa, sed audita refert. Inter (k) Normanniam Galliæ & Angliam vorago est, ad quam feruntur naves miris celeritate; sed jam vicinæ gurgiti repelluntur. De Euripo Chalcidio dicetur *lib.* IV. *c.* X.

n De Finnomarchia jam dictum est.

HEKELII.

[*b*] Cœlo rigente.
[*c*] Olim *Trondon*, s. *Trondum*, dicta.

(a) Islandia. (b) 2. Nidrosia sive Drumheim. (c) 3. Bergershusia. (d) 4. Aggershusia. (e) Alstoa. (f) Christiania. (g) 5. Bahusia. (h) Marstrand. (i) Vortex ad Norwagiam, der Maelstrohm. (k) Euripus inter Galliam & Angliam.

(4) *De Thule adhuc lis sub Judice; quidam enim Orcades, alii Hetblandicas, alii autem Oram Septemtrionalem Scotiæ Thulen esse ducunt, nec immerito; Tacitus enim de Romanorum Navigatione in Oram Britanniæ Septemtrionalis loquens, ait, detecta est & Thule, quam hactenus Nix & Hyems abdebant: Doctissimus etiam Cambdenus bene notat, Hetblandicas Insulas Thylensia a Nautis appellari, ubi manifestum Vestigium Thules habemus.*

BUNO-

Hecla, perpetuum ignem eructante, maximè clara: De cætero Daniæ regibus subjecta. ☞ (1).

IV. Islandiæ ab occasu æstivo proximè objacet *Gronia*, vulgò *Groenland*, immenso terrarum spatio: incertum, insula an continens terra sit cum Americæ terris; quibus propinquior longè quam Europæ. Imperium in litora hactenus cognita sibi vendicarunt Daniæ Reges (2). Balænarum capturâ regio maximè nobilitatur. ı Gronia.

V. A Meridie eidem Islandiæ opposita est insula *Friesland*, & ipsa à frigoribus ac perpetua fere hyeme nomen habens, nulla re alia Regibus Angliæ, quibus paret, quam piscium captura utilis. ж (3). Frieslandia.

BUNONIS.

☞ (a) *Islandia* à perpetuâ glacie nomen habet; aliàs & *Snelandia* dicitur à nive [*d*]. Longitudo ejus fertur 144, Latitudo 65 milliar. Germanicorum. Dividitur in Orientalem, Meridionalem, Occidentalem & Septemtrionalem. Opida præcipua sunt *Halar*, *Skalholt*, ubi Episcopi & Scholæ. *Bessede*, arx Regia, Præfecti Regii sedes ad sinum Hafna fuit [*e*]. Christianus IV, Rex Daniæ, Sacrum Codicem in Islandorum linguam transferri curavit, ejusque exemplaria ad Islandos deportari. Græcam linguam inter Islandos à multis annis cognitam fuisse, sunt qui ajunt.

ı (b) *Groenlandia* per fretum Davis ab Estotilandia Americæ separatur. Ibi sunt montes *Spitzbergen* balænarum captura inter nautas celebres. Incolas nonnullos ex hâc insulâ abreptos nuper vidimus Hamburgi. In mari isto est piscis *Nahuay* vulgò dictus, dentem habens septem cubitorum, qui pro unicornu sæpe venditur.

ж (c) *Frieslandia* insula ab omnibus ferè memoratur Geographis: Verùm, quum nullæ in eam leguntur navigationes; aut omnino non est; aut non est tantæ magnitudinis, quantæ prædicatur esse; aut alia pro ista accipitur & habetur insula. Gœlnizius eam Regi Norwegiæ adscribit. In eodem vero mari sunt (d) *Farræ* insulæ, ubi præcipuum opidum est *Farre*. Item (e) *Scetlandiæ* sive *Hetlandiæ* insulæ, quas idem Gœlnizius Regi Daniæ & Norwegiæ adscribit.

HEKELII.

[*d*] Hæc pro majore sui parte montosa & inculta est; quâ vero Parte plana est, plurimum compascua, ac graminis mirum in modum læta dicitur esse. Nullum fert frumentum, nec ullam fert arborem, præter *Betulam* & *Juniperum*. Hujus incolæ ex exiccatis & contusis piscibus panem sibi parant, & potus olim illis aqua erat; nunc verò fruges aliundè allatas huic miscere inceperunt.

[*e*] In speluncis autem ac Montium cavernis ut plurimum degunt. Nam Montes habent pro Urbibus, ad quorum latera suas mansiunculas excavant, atque ut plurimum ex Ossibus Piscium Domos exstruunt ob lignorum penuriam. Linguâ utuntur adhuc plurimi *Cimbrica*, sive veteri *Germanica*.

(a) Islandia. (b) Groenlandia. (c) Frieslandia insl. (d) Farræ insl. (e) Hetlandiæ insl.

(1) *A Piratis Norvegensi An. 860 primum reperta, a Norvegis postea culta; Seculo undecimo Religionem Christianam, & An. 1550 Confessionem Augustanam amplexa est. Incolæ in Antris, aut Tentoriis ex Piscium ossibus fabricatis habitant. Commercium in Butyro, Sebo, Sulphure & Piscibus arefactis consistit; panem ex Piscium ossibus conficiunt, & Pabuli loco Pisces Bovibus hyeme ministrant.* (2) *Nescio quo jure tamen, Frobisher cum Davis, & Hudson Angli ulterius in hisce oris, quam Dani, navigarunt, & unusquisque nomen suum freto imposuit. Incolæ Ethnicam Idololatriam retinent. Ferarum, Piscium, ac Volucrum maximam copiam habent. In Antris sive Tentoriis ex Piscium vel Ferarum coriis confectis degunt: multis Principibus parent, sub quorum Auspiciis contra Norvegos bellum gesserunt. Circa Novilunium columna Ignis ex Septemtrione micat, radios undique emittens, quibus usque ad Ortum Solis Regio tota illuminatur, deinde fumum post se relinquens disparet.* (3) *Incolæ Populum Groenlandiæ in moribus assimulant; sunt qui Christianos esse, & Principi, quem Tschamay vocant, Subditos esse putant.*

CAP. XXI.

Suedia, Botnia, Scrickfinnia, Lappia, Finnia.

SUEDIA.

RHEISKII.

Pars Scandinaviæ antiquæ magna & ultima restat, Suconia nempe vel Suionia, nomen à Sueconibus sumptum, quos Tacitus lib. de German. c. 44 memorat. Latè masculâ virtute aut vigore juvenili dictos inquit *Loccenius* Antiquit. lib. 1. c. 1. Nam hodieque

(a) *Suen* masculum juvenemque denotat: Hinc patria Sueonum Sueaod & Suenod κατ' ἐξοχὴν Suede dicitur, & Latinè adhuc (b) Suedia, uti optime Loccenius, Schefferus aliique. Ut verò Atlanticam priscam s. Manheimium, C. Plinio multisque veteribus memoratam, Sueciæ nunc accommodet Olaus Rudolphus

Z 2

(a) Suen. (b) Suedia.

I

Suedia. Ejus limites.

AT in Continenti rursus Norvagiæ Daniæque regnis jungitur *Suedia* [a], continua certaque serie antiquissimum in orbe terrarum regnum; quod semper *Suiones* sive *Sueones* incoluêre (1) α. Clauditur ab Ortu Finnico sinu, Codanoque mari: à Meridie Daniæ confinio: ab Occasu Sevonis immensi montis jugo à Norvagia submovetur: à Septemtrione est *Botnia*. Pars regni Australis

(1) *De Antiquitate hujus Regni inter Scriptores non constat; Puffendorfius ipse de hoc nihil certi tradit, sed conjecturis incertis nititur; haud tamen a Veritate discrepat Nomen a Sueonibus ducere, quorum meminit Tacitus, & eos ultra Suevos qui Septemtrionalem Germaniam incoluere, collocat. Varie etiam disceptatur de Longit. ac Latitudine Sueciæ: quidam enim Longitud. ad 1000 mil. passuum extendunt, alii ad 660 contrahunt; Latit. aliis 780, aliis 840, sed omnes consentiunt Regionem hanc Lacubus, Sylvis, Rupibus ac Eremis esse impeditam.*

dolphus, strenuè laborat; multisque rationibus id agit; quod dubio vix unquam extricabitur; quanquam duo libri in hanc rem spissi & copiosi Upsaliæ prodierunt A. 1680, & A. 1682 (a). Regio tota cupro ferroque dives, ærarium istud regni subterraneum jure continet; Sed cultui non ubique apta, & nivibus per hyemem contecta, quandoque octuplum, aut secuplum aut plus alicubi reddit. (b) Pars cultissima, 1° Gothia, cui Danicæ anno 1660 provinciæ nunc adhærent. 2° Sueonia aut Suedia specialiùs dicta cum suis regionibus & duabus urbibus primariis, *Stocholm* ac *Upsal*: Prior à palis, quibus condita, & holm, i. e. diviso spatio septoque, posterior ab *aula regum veteri* quasi *Up dem Zaal*, ubi reges adhuc inaugurationem suscipiunt. 3° Finnia vel Finlandia anno 1150 subjugata, quasi *Findes Land*, cum Finni Suecorum hostes fuerint. 4° Lappia quam Schefferus accuratam edidit Latino & Germanico sermone: Hanc Dani ex parte Russique tenent. 5° Esthonia, Ingria & Russis ademptæ provinciæ: Ut de Livonia tota, Gothia, Ocsaliaque insulis post annum 1645, Germanicisque multis ducatibus non denuò dicam. Regnum, donec cum cæteris quondam Septemtrionalibus conjunctum fuit, non ita vires exseruit, sed ab reliquis sejunctum post annum 1523, Trollis regnantibus, caput magis extulit: Hinc eorum posteros regia mansit successio, in Comitiis Arosiensibus anno 1544, regnumque ita hæreditarium factum. Hæc ad veterem Scandinaviam sufficiant, quæ vagina & officina gentium ab Jornande dicitur ob crebras hinc emissas colonias: Nunc non ampliùs tanto colonorum agmine scatet, ob leges forsitan Christianas, quibus polygamia tollitur.

BUNONIS.

α (c) *Suedia* à Septemtrione clauditur mari *Pietcaoriko*; ab Oriente Russia [b]: à Meridie mari Baltico, & Daniæ, quæ nuper erant, provinciis: ab Occidente Norwegia. Duo hic sunt maximi sinus, *Botnicus* & *Finnicus*. Bodnico seu Boddico sinu in duas quasi secatur partes. Præcipuæ valli hujus regni provinciæ sunt *Gothicæ*, *Noricæ*, sive *Suedia* propriè dicta, *Bodnia*, *Finnlandia*, aliæque versus Septemtrionem provinciæ. *Carelia* & *Esthonia* Livoniæ. [c]

HEKELII.

[a] Hujus REGNI maximè potentis & omninò ampli *Descriptionem* edi curârunt *M. Heinricus Soterus* atque *Martinus Zeilerus*, quarum PRIOR *Lugd. Batavor.* anno 1633 in f. 16, POSTERIOR autem *Amstelod.* anno 1656 in f. 12 prodiit. Prodiit eod. loco, atque eâdem formâ quoque, immò & eod. ferme tempore, anno 1659, plane nova ejusdem REGNI Descriptio, quem Librum, quòd lectu jucundus ac utilis est, cuilibet Studii Geographici cultori non leviter commendandum censeo. Quod autem *Statum Ecclesiasticum* in hoc REGNO concernit, illustris *Claudius Arrhenius*, hodiè dictus *Oernhielm*, alter ille SLEIDANUS atque *Suecorum* TACITUS, Vir REGI suo gratissimus, MUSIS inserviendi promtissimus, ac mihi faventissimus, de eò ante biennium ☿ d. 14. *Jul.* meam ad tenuitatem *Holmia*, ubi tunc *Regis sui Clementissimi* jussu vivebat, *Rudolstadium* erudite ac lepide sic scripsit: *Rogas etiam, ut participem te reddam eorum, quæ illustrare queant* Statum Regni hujus Ecclesiasticum, *cujus generis quidem aliqua dudum sunt edita, inter quæ* JOANNIS MAGNI, * Gothi, *Metropolis*, Romæ *superiori seculo evulgata*: JOANNIS BAZII *Inventarium* REGNI hujus Historiæ Ecclesiasticæ: JOANNIS MESSENII *Chronicon* Episcoporum SUECIÆ, *nuper recusum in* Germaniâ ** *ut Catalogi apud vos editi indicant. D. sideratissimi* SCHEFFERI *mei* Chronicon Archiepiscoporum Sacerdotumque UPSALIENSIUM. *Post quos summa cura a me confecta est* Historia SUEONUM GOTHORUMQUE Ecclesiastica, *inde a conspicua magis in his terris Christianæ Religionis origine, usque in nostra tempora, quæ quia nunc sub prælo est, pagellam ejus tantum unicam Speciminis loco his inclusam mittere potero. Seorsim etiam scripseram* Historiam Episcoporum SUECIÆ, GOTHIÆ ac FINLANDIÆ. *Editioni etiam paratam habeo* SUECIAM SANCTAM, *seu* veteres *eorum* Vitas, *qui ex* SUECIS GOTHISQUE *per* Romanos Pontifices *relati quondam fuere in* Sanctorum *numerum. Quibus postquam addidero* Historiam Monasteriorum SUEONIÆ, GOTHIÆ, ac FINLANDIÆ, *nescio quid ulterius expeti queat, quod concernat* rem REGNI *hujus* Ecclesiasticam. Extat & *Sacra Chronologia JOANNIS ELAITERSERI*, ab Ortu Mundi usque ad annum 1657 adornata, & *Upsaliæ* litteris *Paulinis* eodem anno in 8 maj. t. impressa, in quâ multa quoque sunt reperienda, quæ non solùm ad *Statum REGNI SUECICI Ecclesiasticum*, sed & ipsam *Academiam Upsaliensem*, cujus Professores ab anno MXCIII, & sic à *Concilio* UPSALIENSI usque ad jam denominatum annum 1657, circa finem *Appendicis* hujus CHRONOLOGIÆ (Litt. Cc 3. fac. b. seq.) sunt denominati, spectant.

[b] S. *Finlandia*, *Botbnico* Sinu discreta, & *Livonia*, Mari etiam sejuncta.

[c] Terra *Suecia* inter Aquilonares est fertilissima,

* Ejusdem MAGNI Gothorum Suenonumque HISTORIA prodiit Wittebergæ A. 1617. in 8. f.

** Et quidem Lipsiæ A. 1685 in form. 12 editore Adamo Rechenberg, MISNENSIUM Musa decima, ex cujus quippe dono verè grato atque accepto Libellum huncce utilem etiam, quod gratulor mihi, possideo.

(a) In fol. (b) Alicubi, (c) Suediæ limites.

Lapponian An-
Lander.
Lappo Antiquus.

1st. The Lap-
op Trees for

Pinus Lapponica in Arbore
ad feras vitandas Structa.

-landers houses
fear of Wild Beasts.

Lapponum Habitacula.
1. 2. their Cottages.

Lapponum Vestimenta Æstiva.

The Laplanders
Summer &

A Laplander travelling
over the Snow.

Lappo supra Nivem itinerans.

Vestimenta hiberna.

Winter
Garments

A Laplander on his Sledge drawn by a
Rain-Deer.
Lappo Vehiculo ferram nominata itinerans.

Lappo Migrans.

A Laplander

removeing his
Family.

Auſtralis antiquo nomine β *Guthia*, vulgò *Gutland* vocatur, reliquis partibus longè celebrior lætiorque. Caput regni univerſi Regumque ſedes eſt γ *Stockholm* (1), urbs poſita in ſtagnis marinis, palis ſuperſtructa; unde etiam nomen traxit, natura operibuſque munitiſſima, Emporiumque celeberrimum. Secunda eſt *Upſalia*, Academiâ Archiepiſcopatuque inſignis (2). *Calmar* in confiniis Daniæ, cum arce validiſſima, urbs eſt ſatis magna, portuſque celebris: Eſt item *Nicopen*, munitum opidum Emporiumque clarum. Guthia. Upſalia. Calmar. Nicopen.

II. *Botniam* ſinus Botnicus in duas ſecat partes, Orientalem & Occidentalem. Nihil in ea notatu dignum, præter emporium *Torniam* ad intimum ſinus receſſum ſitum. δ (3) Botnia. Tornia.

III. Supra Botniam *Scrikfinni* ſive *Scritfinni* incolunt, unà cum Botnis, Suediæ regibus ſubjecti. Scrikfinnia.

IV. Hinc verſus Orientem in extimo veteris Germaniæ angulo *Lappia*; vulgò *Lappenland*, & incolæ ejus Germanis *Lappen*, Ruſſis *Loppi*; in duo genera diſtincti. Occidentales Suediæ regibus parent; Orientales Ruſſico vocabulo *Dickiloppi*, id eſt, feri Lappones, magno Moſcoviæ Duci ſubjecti ſunt (4). Lappia.

V. Infra Lappiam Botniamque verſus Meridiem eſt *Finnia*, inter Botnicum Finnicumque ſinum poſita: Plinio *Fenningia*, (qui inſulam eſſe credidit) vulgò nunc *Finland*, dicta: haud parva Suedici Imperii portio, fertilis arvis, paſcuiſque læta. Urbium clariſſimæ ſunt; *Abo* Epiſcopalis ſedes (5), ac *Viburgum* intimo ſinus Finnici receſſu nobile emporium. ε (6) Finnia. Abo. Viburgum.

C A P.

ma, *Frugum*, *Mellis*; & *Argento*, *Ære*, *Plumbo*, *Chalybe*, & *Ferro* dives; præcipuè autem circa *Salburgum* Argentum purum nullo alio permixtum Metallo effoditur. Animalibus omnis generis, piſcibus Fluviorum, Lacuum & maritimis mirificè abundat. Eſt tamen multis in locis aſpera, montoſa, humida & paludoſa. Unde & diverſis in locis invia, & rarior ibi frugum & Fructuum proventus.

BUNONIS.

β *Guthia*, (a) *Gothia* ſeu *Gothlandia* diſcriminatur in *Gothiam Occidentalem*, ſeu *Weſtrogothiam Weſtergothland*; quæ ſola ex Sueciæ provinciis mare attingit Occidentale; habet *Nicœſiam*, *Scaram* ſeu *Scoram* & *Gothenburg*, cum arce propinqua *Elsburg*; & (b) *Orientalem*, *Oſtrogothiam Oſtergothland*; habet *Lincopiam* & *Vaſtenam* ſeu *Vadſtenam*; ubi S. Brigitta habit culta; & *Gothiam Auſtralem*, quæ & (c) *Smalandia* dicitur, ubi *Wexo* & (d) *Calmaria* munitiſſima arcem habens & portum. Hoc opidum expugnavit Chriſtianus IV, anno 1611, quod tamen facta pace 1613, Sueciæ Regi reddidit.

γ (e) *Noricæ* provinciæ ſunt (f) *Uplandia*, cujus & totius regni caput eſt (g) *Stokholmia* in inſula ſinus *Meleri* multis & magnificis ædificiis aucta, ſuprà priſtinam ſortem jam longè evecta eſt. In ea quoque provincia eſt (h) *Upſalia* [d]. Hic porrò ſunt (i) *Sudermannia* Stregneſiam: (k) *Weſtmannia* Arofiam: *Nericia Orebroam* habens: *Warmelandia*, *Geſtritia*, *Helſingia*, *Middelpadia*, *Dalecarlia*, provinciæ. E regione Calmariæ *Oelandia* inſula eſt, Suedis ſubjecta, inter quam & continentem ruit *fretum Calmarienſe*, *der Calmer Sund*.

δ (l) Ad *Botniam* quoque referuntur *Angrimannia* & *Corelia* provincia, ubi *Corelenburg* & *Kexholm*.

ε (m) *Finlandiam* Ericus rex Moſcovitis extorſit: figuram habet trianguli, in cujus apice ſunt *Alandiæ Inſulæ*, & *Abo* opidum: in fine ſinus Finnici eſt *Viburgum* [e]. Cæterum (n) *Eſtonia*, provincia Suediæ à Narva ſe extendit Parnoviam uſque, habet (o) *Revaliam* in *Harria*, cujus Epiſcopi ſedes eſt in *Borcholm*. *Dorpatum in Oedenpoa* [f], *Hapſalia* Wichiæ Epiſcopi quondam ſedes, tranſlata Arensburgum in Oeſiliam. In *Jervia* eſt *Vellinum*: in Allentapia *Narva* eſt ad fluvium cognominem; trans quem in ulteriori ripa è regione Narvæ Livonicæ eſt *Ivanogrodum*, ſive *Ruſſorum Narva*, à qua Moſcovitici imperii incipiunt fines.

HEKELII.

[d] Singulari *Joannis Schafferi* doctrina ac fama immortali clara.

[e] Propugnaculum quippe totius Regionis adverſus *Ruthenos* & *Moſcos*.

[f] Clariſſimo *Andreæ Virginii* nomine clara.

BUNO.

(a) Gothia Occidentalis. (b) Orientalis. (c) Smalandia. (d) Calmaria. (e) Noricæ provinciæ. (f) Uplandia (g) Stockholmia. (h) Upſalia. (i) Sudermannia. (k) Weſtmannia. (l) Botnia. (m) Finlandia. (n) Eſtonia. (o) Revalia.

(1) *Civitas hæc inter ornatiſſimas Septentrionis ducitur. 9 Templa numerat, inter quæ S. Nicolai præcellit. Incolarum numero Briſtoniæ noſtræ æquiparatur: portum tutiſſimum ac capaciſſimum habet, & Commercio cunctas Sueciæ urbes ſuperat. Sex Inſulis fundatur, quæ pontibus plurimis junguntur. Templa ac Palatium cupro tegunter, & Capellum Regum Crucifixo armato, ad juſtam hominis magnitudinem extenſo, decoratur. Reges Succorum eligebantur uſque ad An. 1683, quo, Oligarchia plane deſpotica, ordinum inſania inveſtiebantur. (2) Olim etiam regia Sedes, & Templo ditiſſimo Ebuicorum ornata; Antiquitatem enim fabuloſam jactat. (3) Pellium Lappianarum & Muſcoviticarum Commercio celebris. (4) De Lappia ſimbus parum inter Scriptores conſtat. Regio & Populus barbariem prorſus ſapiunt. In æſtate Diem continuum per Menſem, & in hyeme Noctem æque longam habent, partibus ſcilicet Septentrionem ſpectantibus. Qui plura velit, Hiſtoriam hujus regionis per Schefferum legat. (5) Academia etiam ornata. (6) Sepius a Ruſſis obſidione fruſtra cincta. Sunt qui 10000 Ruſſos ab exigua Finnorum acie fuſos tradunt. Finni enim calceamentis ſibi propriis per Nives facile iter facientes, & Ruſſos Nive impeditos adorti clade ingenti afficerunt.*

CAP. XXII.

De Italia, & variis ejus nominibus.

I.

Italiæ dignitas.

EXplicatis Veteris Novæque Germaniæ partibus, commodissimus nunc videtur locus, à Septemtrionibus versus meridiem pedem referre, ac transgressis hinc Alpium jugis Italiam introspicere. Quin pigeat, quæ omnium dignitate prima erat, eam posteriore loco dici: quippe terra olim fuit omnium terrarum alumna simul & parens: divina providentia electa, quæ sparsa congregaret imperia, rituſque molliret; & tot populorum discordes feraſque linguas sermonis commercio contraheret ad colloquia; & humanitatem homini daret; breviterque unà cunctarum gentium in toto orbe patria fieret. Jam verò locorum salubritatem, cœli temperiem, aprica collium, opaca nemorum, tantam frugum & vitium olearumque fertilitatem, pecorum fœcunditatem, tam innoxios saltus, tot munifica sylvarum genera, tot lacus, tot amnium fontiumque ubertatem, colonias tam frequenteis, tam assiduam novarum urbium gratiam, tam clarum decus veterum opidorum: virorum denique ingenia, mores ac ritus, linguaque ac manu res gestas si reputes, nihil toto orbe terrarum commemores, quod huic conferri, nedum præferri, queat.

Italiæ nomina.

II. Nomen unde sortita sit, variè auctores tradunt: alii quippe à *bobus*, quorum magnitudine pulchritudineque fœcunda est, vocitatam Italiam existimant: nam ἰταλὸς veteri sua lingua dixisse Græcos, quos Latini *tauros*: alii verius ab *Italo*, rege Siculorum, qui primum agrum Sabinorum & Latium incoluêre, hanc terrarum partem appellatam tradunt *Italiam*: quod posteà nomen in totam terram, inter Alpes & Siculum fretum, transiit. *Hesperia* etiam dicta fuit Græcis, à vespertino sidere Hespero: quia illis in occasum sita erat. *Saturnia* (1), *Ausonia* (2), *Oenotria* (3), *Latium* (4), quanquam ab antiquissimis Græcis, posteà etiam à Latinis Poetis pro universa Italia ponantur, partium duntaxat fuêre nomina. α

(1) *A Saturno ibidem latitante cum pulsus a Jove filio fuisset, & in Societatem Regni a Jano ascitus, cui Agriculturam docuisset.*

Italiæ fines.

III. Cæterùm natura imperio Romano prospiciens, mari Supero Inferoque, & altissimis Alpium jugis, seu firmissimo vallo, fossaque altissima totam undique cinxit. *Terminos* igitur habet a Septemtrionibus Alpes: ab Ortu Arsiam

(2) *Ab Ausoniis primis Incolis.*

(3) *Ab Oenotro Duce Arcadio huc advecto, ut vult Dionysius Halic.*

(4) *A Latino Rege Fauni Filio, post Æneæ tempora, uti idem Dionysius, & plerique Rom. Scriptores.*

BUNONIS.

α A Scriptoribus Italiæ aliis præterea appellatur nominibus; diciturque *Argessa* [a], *Camesene*, *Chone* sive *Chonia* [b], *Tyrrhenia*, & *Græcia Magna*.

HEKELII.

[a] *Apennina*, *Saleumbrona*, *Vitullia*, aut *Vitalia*.
[b] S. *Chaonia*.

REISKII.

1 (a) Italia sive originem sive significationem cogites, usu æquivoco vel ambiguo non caret. Nec enim inter omnes veteres tenetur illa derivatio, qua Italiam ἀπὸ τῶν Ἰταλῶν, *i. e.* à tauro Apollodorus dictam voluit lib. 2. nec ex rege Italo: Apud novos item varia extat. Bochartus à punico vocabulo עיתריא *Iturgia*, *i. e.* pice voluit deduci, & pœnis ad Italiam inferiorem digressis auctoribus. (b) Brutia enim tellus picis multum progenuit, progenitumque aliis communicavit: Hinc eam veterum Italiam fuisse, multis ex locis aperte Bochartus comprobat lib. 1. Chanaan cap. 33. Ergo Italia vel totam regionem pro usu hodierno, vel partem regionis extimam, & freto Siculo vicinam pro usu antiquiori significat. (c) Sic multa solum parti nomina debentur, non toti congruunt nisi κατὰ συνεκδοχήν: Nec mirum est, adeo de finibus Italiæ inter veteres & novos Item de variis divisionibus adeo discordari. Confer Cluverium Ital. Antiq. lib. 1. Nec enim termini eidem antiquæ ac novæ Italiæ conveniunt, nec eædem pro diverso tempore partitiones, si Geographiam veteremi imperii Rom. notitiam consulas, & quatuor præfecturæ Italicæ Diœceses.

BUNO-

(a) Italia non à tauro. (b) Sed pice. (c) Nec tamen tota.

ITALIA ANTIQUA

HELVETII

NORICI PARS

GALLIÆ PARS

RHÆTIA

ILLYRIA

MARE SUPERUM Sive HADRIATICUM

MARE LIGUSTICUM

MARE INFERUM Sive ETRUSCUM

MARE SICULUM

CISPADANA

LIGURIA

UMBRIA

APULIA

LUCANIA

CALABRIA

BRUTII

SABINA

PICENUM

AFRICÆ PARS

Ios. Senex sculp.

Arſiam Hiſtriæ flumen & mare Superum, qui & *Hadriaticus ſinus* dicitur: à Meridie mare Inferum ſive Tuſcum: ab Occaſu iterum Alpes & Varum amnem. β (1)

IV. *Longitudo* ejus ſumma eſt ab Alpino fine *Auguſtæ Prætoriæ* quæ vulgo nunc *Aoſta*, per urbem *Romam Capuamque* meante curſu ad *Rhegium* opidum & *Leucopetram* promontorium, quod vulgo *Capo de l' Arme*, millium paſſuum IↃCCCC, id eſt, mill. German. CCXXV. *Latitudo* varia eſt. At ſubter Alpes millium paſſuum, IↃLX, id eſt, mill. German CXL; medio curſu inter *Anconam* & *oſtia Tiberina* millia paſſuum CXXXVI, id eſt, mill. German. XXXIV. Veteres *querno folio* eam aſſimilarunt: at noſtri ævi homines γ *cruri humano* (2).

Longitudo.

Latitudo.

Figura Italiæ.

(1) *Ptolemæus Lib.* 3. *Cap.* 1. *etiam gentes nonnullas trans Alpes ſitas in Italia cenſuit; in hoc autem ab aliis diſcrepat.*

(2) *La Foreſt Longit.* 700 *m. paſſ. & Latitud.* 280 *ſtatuit.*

BUNONIS.

β *Formio* amnis ultra Aquileiam VI millia paſſuum ab Ravenna CLXXXIX M. paſſ. antiquus auctæ Italiæ terminus eſt, nunc Iſtriæ. *Plin. l.* 3. *c.* 18.

γ *Cruris humani tibia* reſpicit mare Inferum, & *ſura* Superum; *medium ſuræ* eſt in Cumerio promontorio apud Anconam; *poples* apud Ravennam; *genu* ad portum Liburnum. Inde *pars ima femoris* ſeſe attollit ad Alpes uſque. *Pes* Siculo Ionioque mari alluitur; duo ſinus, Tarentinus & Scylacius, faciunt *Plantæ* cavitates. *Calcaneus* eſſe poteſt Japygium promontorium apud Hydruntum opidum, quod vulgò *Otranto*. Pro *calcari* erit mons Gargarus. Digiti pedis erunt apud fretum Siculum, circa Rhegium & Leucopetram.

CAP. XXIII.

De diviſione veteris Italiæ.

I.

Diviſio Italiæ.

DIviſa fuit olim Italia (1) aliter aliis ſubinde temporibus; prout gentium migrationes finiumque commutationes factæ ſunt. Nos eam maximè diviſionem ſequemur, quæ ſub primis Romanorum Imperatoribus fuit. Poſtquam Gallorum inter Oceanum, Rhenum, Alpes, Internum mare & Pyrenæos montes incolentium ingens multitudo, variæque nationes trans Alpes profectæ, eam Italiæ partem obſederunt, quæ inter Alpes & Apenninum ad Æſim uſque flumen, prope Anconam porrecta eſt; GALLIA hæc Romanis dicta eſt ITALICA: item *Gallia Citerior*, & *Ciſalpina*; *item Gallia Circumpadana*, & *Togata* à toga Romana, quia veſtitum rituſque Romanorum aſſumſerat: quum trans Alpes *Ulterior Gallia* diceretur *Comata*, à coma ſeu cæſarie, quam incolæ ejus alebant: pars autem Tranſalpinæ Galliæ à braccis, femorum tegumento, *Braccata*, quæ eadem *Narbonenſis provincia*. Sed ſub eadem Galliæ Togatæ provincia comprehendebantur etiam alii populi; ut ad mare Inferum, *Ligures*: ad Superum, *Veneti*, *Carni*, *Hiſtri*; in Alpibus, *Taurini*, *Salaſſi*, *Lepontii*, *Euganei*: & qui poſteà provinciam per ſe una cum Tranſalpinis populis, Vindelicis atque Noricis conficiebant, *Rhæti*. Poſt Galliam Togatam primi ſequebantur ſub Apennino *Etruſci*, ſive *Tuſci*: ultra hos ad utrumque Apennini latus *Umbri*: Infra hos *Sabini* ac *Latini*, *Æqui*, *Volſci*, atque *Hernici*: Juxta Umbros ad mare Superum erant *Picentes*; dein *Marrucini*, *Peligni*, *Frentani*, *Marſi*: ultra hos in mediterraneo *Samnites* & *Hirpini*: infra *Samnites* ad mare Inferum *Campani*: mox *Picentini*. Frentanis Hirpiniſque jungebantur *Apuli*, Inde *Calabri* & *Salentini* lævum Italiæ cornu incolebant. Sub Apulis erant *Lucani*, ad utrumque mare. Sub his in dextro cornu & extimo Italiæ angulo erant *Brutii*.

(1) *Ab ipſa natura Italia per Apennini ſuga, quæ omnem, a Liguria ad fretum uſq; Siculum, tranſcurrunt, eſt diviſa, indeque duo maria, Superum quod trans Apenninum eſt, & Inferum quod cis eundem Montem eſt, denominantur; inde quoque populi, & arbores, & aliæ res in Supernates & Infernates dividuntur, uti liquet ex Plinio & aliis. Superum Mare vulgo Hadriaticum ſive Adriaticum, Inferum Mare autem Tyrrhenum vocatur.*

CAP.

CAP. XXIV.

Ligures, Taurini, Cottii & Ideonni regna, Salassi, Lepontii, Eugnei, Rhæti, Veneti, Carni, Histri.

I.

Liguriæ termini.
Genua.
Nicæa.
Portus Herculis Monœci.
Albium Intemelium.
Albium Ingaunum.
Vada Sabatia.
Pollentia.
Alba Pompeja.
Asta, Aquæ Statiellæ.
Dertonà.
Iria.
Taurini.
Cottii.
Segusium.

α *Liguria* inter Varum & Macram amnes, mareque Ligusticum & Padum fluvium ad Placentiam usque porrecta, caput gentis Ligurum habuit β *Genuam*, vulgo nunc *Genova*. Reliqua inde opida clara fuere in ora maritima, γ *Nicæa* & δ *portus Herculis Monœci* à Græcis Massilienſibus condita; inde Ligustica opida ε *Albium Intemelium*, & *Albium Ingaunum*, quæ vulgò contracte dicebantur *Albintemelium*, *Albinganum*, nunc *Vintimilia* & *Albenga*. Hinc ζ *Vada Sabatia*, nunc *Savona*. Intus fuêre η *Pollentia*, *Alba Pompeja*, θ *Aquæ Statiellæ*, ι *Dertona*, *Iria*, quæ vulgò nunc dicuntur, *Polenza*, *Alba*, *Acqui* sive *Aich*, *Tortona*, *Voghera*. [1]

II. Liguribus jungebantur *Taurini* inter Padi lævam ripam, Alpium radices & Orgum fluvium. Caput gentis olim κ *Augusta Taurinorum*, nunc vulgo *Turino*.

III. His finitimi erant *Cottii* & *Ideonni* regulorum regna in Alpibus. Cottiani regni caput fuit λ *Segusio*, sive *Segusium*, nunc *Susa*.

IV. His

BUNONIS.

α (a) *Ligures* Celtici fuêre generis; quippe quibus Salyes Galli seu Celtæ similes fuêre sermone, moribus & cultu: fœminas hujus gentis ad operam locatas, si peperissent, statim ad fossionem & sarculum rediisse tradunt auctores.

β (b) *Genuam* posterioris ævi homines dixere *Januam*, quasi à *Jano* conditam; Antiquissimis temporibus fuit præcipuum Ligusticæ oræ opidum & emporium, à Magone Carthaginiensi excisam Romani restituerunt.

γ (c) *Nicæa* hodie *Nizza* nomen habere videtur ἀπὸ τῆς νίκης à *vincendo* [a].

δ (d) *Herculis Monœci portus* hodiè *Monaca* dicitur. Heic *Mancino* Col. in Hispaniam ituro prodigia accidisse scribit *Valerius Max. lib.* 1. *cap.* 6.

ε *Albium* nomen traxisse videtur ab Alpibus, qui olim *Albii* montes dicti.

ζ Ad (e) *Vada* ista fugiens constitit Antonius, *Cic. l.* 11. *Famil. Epist.* 10. & 13.

η (f) *Pollentia* sub *Arcadio* & *Honorio* Imperatoribus mutua Romanorum Gothorumque clade nobilitata. *Orosius l.* 7. *cap.* 37. & *Cassiodorus in Chron.*

θ (g) *Asta* hodiè *Aste* & *Asti* dicta; urbs est magna, splendida & opulenta.

ι (h) *Dertona* olim urbs insignis inter Genuam & Placentiam L millibus passuum ab utraque distans.

κ (i) *Augusta Taurinorum* ad Padum ab Hannibale expugnata est. Hodiè Sabaudiæ ducum sedes castello munitissima.

λ (k) *Segusium* dictum lingua Celtica *Segebusen* ab Amne *Sege*, qui nunc est *Semar*, in Duriam influens. Cæterum per Alpes Cottias ut plurimum utebantur via Romani ex Italia in Galliam commeantes: [l] *Cottii* regnum patuit inter Ortum & Occasum iisdem *nibus*, usque ad *Eborodunum* opidum: inter Septentriones ac Meridiem à Grajis Alpibus ad maritimas usque.

HEKELII.

[a] Concilio OEcumenico I clara est, ubi CCCXIX Episcopi hæresin *Arii* damnârunt. & Occidentalium sententiam de *Paschate celebrando die Dominica* quæ incidat in Lunam 15, 16, 17, 18, 19, 20, vel 21, post æquinoctium vernum probârunt. Quo tempore autem id factum vid. *Joan. Henr. Alstedii* Sect. nov. *Thesauri Chronol.* p. 340. Edition. 2.

REISKII.

1 (m) Alpes heic pro diversis gentium limitibus sumuntur juga, nempe illa Europæa continua; multa montium Pyrenæorum, & omnium reliquorum, ut non fontium, fluminum ac fluviorum origines. Nomen ab albedine habent, si Festum audias, cum Sabini *quondam alpum pro albo dixerint*. Sin Bochartum audias, ex voce Punica אלבן *albon*, i. e. *albescendo*. Sunt autem vel maritimæ per Liguriam, vel Cottiæ, vel Grajæ; vel Rhæticæ, seu Tridentinæ; vel Noricæ, vel Carniæ, vel postremo Julias seu Pannoniæ: Iis vicinum est mare Superum a situ Boreali dictum, sicut Inferum ab Australi dictum. Gentes hinc variæ, multæ nimium diffusæ, uti recentiores sic sensa diversa novis pariunt Auctoribus, ipsi Clu[illegible] rio nostro per antiquam Italiam progresso. Quid de urbibus nonnullis, præsertim desitis aut eversis? (n) *Aquilegia* totius Histriæ prima urbs, in sinu [illegible] intimo

(a) Ligures. (b) Genua. (c) Nicæa. (d) Herculis Monœci portus. (e) Ad Vada. (f) Pollentia. (g) Asta. (h) Dertona. (i) Augusta Taur. (k) Segusium. (l) Regni Cottii termini. (m) Alpes unde variæ. (n) Aquilegia.

ITALIÆ GALLICÆ
sive
GALLIÆ CISALPINÆ
Conterminarumque Terrarum
Status et nova Descriptio.

IV. His iterum continuabantur *Salassi*, in valle quam *Duria* amnis media secat. Horum caput μ *Augusta Prætoria*, nunc vulgò *Aosta*; inde ν *Eporedia*, nunc *Invrea* & *Ivrea*. Salassi. Augusta Prætoria. Eporedia.

V. Salassis contermini erant porro ξ *Lepontii*, circa lacum Verbanum, vulgo nunc *Lago Maggiore*, flumina, quæ is recipit. Caput fuit *Oscela* ο, vulgo nunc ad *Tosam* amnem *Domo d' Oscela*. Lepontii. Oscela.

VI. Lepontios sequebantur in Alpibus *Euganei* inter Larium sive Comensem Lacum & Athesim fluvium. Horum opida fuêre π *Anaunia* sive *Anonium*, *Sarraca* & ϱ *Vannia*, vulgò nunc *Castel Nân* sive *Nôn*, *Sarca* & *Civida* ad Ollium fluvium, dein σ *Clavenna*; & item τ *Telium* in Valle Tellina. Nobilissimi Euganeorum populi fuêre *Sarunetes* in Vallibus Clavennensi & Tellina; *Vennones*; ad Ortus Athesis amnis; *Camuni*, nunc *Val Camonica*; ad Ollium fluvium *Trumplini*, sive *Triumplini*, nunc *Val Troppia* ad Melam amnem. Euganei. Anaunia. Sarraca. Vannia. Clavenna. Telium. Sarunetes. Vennones. Camuni. Triumplini.

VII. Supra Euganeos fuêre *Rhæti*, duce *Rhæto* ex Tuscis, quum hi pellerentur Circumpadanâ regione à Gallis, orti. Fines habuêre à Rheni fontibus, ad fontes usque Dravi amnis in Danubium defluentis. Caput eorum υ *Tridentum*, nunc vulgò *Trento*. Reliqua opida clariora; *Curia* vulgo nunc *Chur*, Italis *Coira*, φ *Feltria*, *Belunum*, nunc *Feltre*, *Belluno*. At χ *Verona* celeberrima omni ævo urbs, ab Euganeis simul & Rhætis condita fuit. Rhæti. Tridentum. Curia. Feltria. Belunum. Verona.

VIII. *Rhætis* ab Ortu Solis proximi fuêre ↓ *Veneti* [b], quos fabulosa Græcorum antiquitas ex Paphlagonum, ad Pontum Euxinum gente, duce *Antenore* à Trojæ excidio huc deduxit. Alii veriùs Illyricum fecêre populum. Veneti.

intimo emporiumque florentissimum, ubi Cæsarum sedes temporaria, synodorum vero crebrior, & Patriarcharum assidua: Nunc nihil nisi nomen superest ab aquilegio, *i. e. ab aquarum copia* deductum, uti Vossius Observat. ad Pomp. ex Codd. MStis, & inscriptionibus contendit, non *ab aquila*, ceu *Julianus* in Orat. voluit. In locum urbis fata & tempora Venetias reservasse, qui dixerit, non errâsse videbitur: Portentosa de Patavinis originibus narratio, nec non de *Livianis*, quos ibi repertos Itali crediderunt, cineribus atque ossuariis fama, quam parum solidæ veritatis contineat, Morhofius libro singulari egregiè docet.

BUNONIS.

μ (a) Ab *Augusto Cæsare* hæc urbs condita & dicta est; *Prætoria* cognominata, quia Prætorianorum colonia eò deducta est. Hodie Germanis dicitur *Augst*.

ν (b) *Eporedia* C annis ante Christum natum condita. (c) *Salassi* conterminos habuere ab Occidente Iceonni regnum & Centrones: à Septemtrionibus Veragros: ab Oriente Lepontios: à Meridie Taurinos & Libicios Gallos.

ξ (d) *Lepontii* habuere ab Occasu hyberno Salassos: ab Occasu æstivo Penninam Vallem, quæ hodie *Walleis*, Germ. *das Wallifer Land*: à Septemtrionibus Helvetios atque Rhætos: ab Ortu trans Larium lacum Euganeos: à Meridie Orobios Insubres, & Libicios Gallos.

ο *Oscela* Germanis hodiè dicitur (e) *Thum im Eschenthal*, & ipla Vallis *das Eschthal*.

π (f) *Anaunium* supra Tridentum est. Vallis quam Noxius fluvius, in Athesin defluens, secat, cognominatur *Val di Non*: at superiori parte *Val del Sol*, Germ. *das Sulzthal*.

ϱ (g) *Vannia* etiam fuit in Carnis.

σ (h) *Clavenna* Germ. *Claven*, Italis *Chiavenna*.

τ (i) *Telium* Germ. *Tell*, Italis *Teglio*. Regio illa hodie maxime nobilitatur vino, quod suavitate reliqua omnia præstare vina dicitur. *Valis Tellina*, Germanis dicitur *das Veltlin*.

υ (k) *Tridentum* Athesi amni appositum est. [c]

φ (l) *Feltria* in confiniis Carnorum & Venetorum posita etiam nunc Episcopali sede claret.

χ (m) *Veronam*, Germanice *Dieterichs Bern*, Athesis amnis fere medium nunc secat; olim adhærebat tantùm. Nullibi in tota Italia Gallica tot reperiuntur antiquitatum monumenta, quot hic, tam in ipsâ urbe, quàm in agro passim. *Catullo* Poetæ venustissimo patria est [d]. Æquiparatur hodie Venetiis, Romæ, & Neapoli; illis lacu, istu nobilitate, hinc tribus Castellis.

↓ (n) Limites *Venetiæ* fuerunt ab Ortu Solis mare Hadriaticum, & Tilavemptus amnis: à Septemtrione idem amnis: ab Occasu Liquentia fluvius. Hinc lineâ per Ballianum & Brigantium ad Delgæ fontem ductâ, mox ipso Delga ad Athesim usque ab Euganeis & Rhætis disterminabatur. Inde ipso Athesi usque ad opidum Hostiliam: à Meridie ipso Pado à Gallia Togata separabatur.

HERELII.

[b] Hi, Milites quippe intrepidi, (ut multa Loca alia illustria jam taceam) *Calamatam*, *Carnatam*, *Chisalam*, *Coronam*, *Portum Navarinum*, qui olim *Zonchio*, hodie verò *Germanis Alt-Navarin* dictus, ut & *Moream* Insulam ante biennium ☉. d. XXX, *Maj.*

(a) Augusta Prætoria. (b) Eporedia. (c) Salassorum termini. (d) Lepontiorum termini. (e) Thum im Eschthal. (f) Anaunium. (g) Vanna. (h) Clavenna. (i) Telium. (k) Tridentum. (l) Feltria. (m) Verona Catulli patria. (n) Venetiæ regionis limites.

lum. Euganeorum, qui inde in Alpes ſeceſſerunt, occupârunt agrum ad mare Hadriaticum, inter Padum amnem & Timavi fonteis. Caput Venetorum α *Patavium*, nunc *Padoua*, ab *Antenore* Trojano conditum, vel auctum. Inde opida celebria, α *Atria* ſive *Adria*, nunc *Adri*, à Tuſcis quondam conditum; unde mari ſeu ſinui Adriatico cognomen: tum *Ateſte*, nunc *Eſte*: *Vincentia*, nunc *Vincenza*; & β *Altinum*, ex quo, præter nomen & tenuia quædam ruinarum veſtigia apud Silim fluvium, nihil nunc reliquum eſt. Hinc ſequebantur *Tarviſium*, γ *Opitergium*; nunc *Treviſo & Oderzo*: & δ *Concordia*, cujus nomen manet.

Patavium.
Atria.
Ateſte.
Vincentia.
Altinum.
Tarviſium.
Opitergium.
Concordia.

IX. Reliquam hinc Euganeorum ſeu Venetorum oram ad Formionem uſque amnem, qui nunc *Riſano* eſt, apud opidum *Capo d' Iſtria*, *Carnorum* poſteà obtinuit populus. Urbs heic, quondam potens atque ingens inter primas Italiæ ε *Aquilegia*, nunc *Aquileja* deſerta planè. Inde clara opida, ζ *Forum Julii*,

Carni.
Aquileja.
Forum Julii.

Styl. vet. ſeu d. IX. *Jun.* Styl. novi; anno verò ſuperiori m. *Auguſt.* ipſum *Moreæ* Regnum, & in eo imprimis *Corinthum* Metropolin, eamque multis antiquis Rebus claram, & poſteà *Athenas*, omnium Artium atque Scientiarum Matrem, è *Turcica* tyrannide glorioſe eripuerunt, atque ubique contra hoſteis ac perſecutores *Chriſtiani* nominis maſculè ſeſe præſtiterunt. Ecquid dicam? Ipſam *Candiam* & *Caneam* à *VENETIS* excellenter animoſis, utpote quorum SERENISSIMA RESPUBLICA, *Carolo Patino*, illuſtriſſimo PATAVINORUM illuſtrium *Phœbo*, in litteris d. XVII *Junii* Styl. nov. anno 1682, humaniſſimè ad me datis, meritò conteſtante *Litteratorum eruditiſſimis venatrix* eſt *continua*, per ſupremum Militiæ navalis Prætorem, MOROSINIUM, aſſiſtente DEO, feliciter expugnatas eſſe, *Relationes* COLONIENSES *Latinæ extraordinariæ* in fol. Num. LXVII. ſub dato d. XIX huj. m. *Auguſt.* Styl. novi è *Tractu Rheni* (ſi aliter illis Fides eſt adhibenda) hoc confirmant modo: *Vehementiſſime anhelamus ad confirmationem eorum, quæ nuper ex* Italiâ *accepimus de* CANDIA & CANEA *expugnatis per* Generaliſſimum MOROSINIUM *abſque ullius viri internecione adminiculo domeſticæ rebellionis. Nuncium illud non ſolum ad nos, ſed & ad* Belgas, Hamburgenſeiſque *delatum. Si veritati fuerit conſentaneum; inter* Chriſtianos *omneis multum ſibi gratulabitur* MOROSINIUS, *ſe* Regnum CANDIACUM *abſque ſanguinis Chriſtiani profuſione recuperaſſe, quod olim ultra viginti annos obſeſſum a* Turcis, & *ab eodem cum internecione ultra centies mille* Turcarum *generoſe propugnatum fuit, uſque dum* 22 Septembris *anno* 1669 *ſubjugaretur, a quo tempore ſubjacuit jugo* Turcico. Hæc ex *Latinis* Colonienſium *Relationibus*. Quapropter meum votum eſt, ut DEUS noſter omnipotens VENETIS iſtis fortiſſimis atque feliciſſimis gratiâ atque auxilio ſuo valido ex gratiâ porrò adeſſe velit.

[c] Gaudet *Epiſcopatu*, & celebre eſt *Concilio* in Templo *della Madonna* ibi celebrato. Egregium eſt *Cathedrale* & ad *Div. Petri* Templum, in quo Infans à *Judæis* interfectus videtur.

[d] Atque etiam *Cottæ*; *Fracaſtorii* & utriuſque *Scaligeri*, Poetarum eximiè inſignium ac venuſtorum Patria eſt.

BUNONIS.

α (a) *Patavium*, *T. Livii* hiſtorici Romani Patriam, *Mela* inter opulentiſſimas Italiæ urbes computat: hodiè floret Academiâ [e]. Ad Patavium pertinet Arquadum vicus, ubi *Petrarchæ* ædes & ſepulchrum.

α Nobilem ad *Hadriam*, ſive *Adriam* fuiſſe portum teſtis eſt Plinius.

β (b) *Altinum* in paludibus ſitum, & palis ſuperſtructum fuiſſe docet Strabo.

γ (c) *Opitergium* à Quadis & Marcomannis exciſum.

δ (d) *Concordia* Epiſcopatus titulo hodie clara, ſed ædificiis & cultoribus deſerta eſt. *L. Annius Antoninus Verus* inter Concordiam & Altinum apoplexiâ exſtinctus eſt. Ad XXV lapidem à Patavio in mediis ſtagnis marinis regina nunc Italicarum urbium conſpicitur (e) *Venetia* ſive *Venetiæ* urbs; inſulis e multis pluribus ſuperſtructa, ſubitis incrementis & imperio quam antiquâ origine, clarior. Etenim *Theodo ri* Gothorum Regis & *Caſſiodori* tempeſtate nulla ejusdem fuit opidi forma; ſed Cycladum ſimilitudine per æquora longè patentia domicilia, quæ tamen poſtea, quum *Longobardi Alboino* duce Venetiam regionem invaderent, in opidi formam congregata fuerunt. Ex tam tenuibus principiis, intra paucorum ſeculorum ſpatium, tam potens facta eſt civitas.

ε (f) *Aquilegia* ad Natiſonis ripam, haud procul à litore maris Adriatici olim fuit urbs opulenta, quam ditem reddidit ſitus negotiationibus maximè opportunus. Clauſtrum & propugnaculum Italiæ fuit ab ea parte. Quare eam duo Conſulares viri contra Maximinum præoccupârunt. Sic poſteà Conſtantinus contra Conſtantium fratrem; ſic deinde Maximus contra Theodoſium Imperatorem eandem præoccupare ſtuduerunt. Caput fuit totius Venetiæ ſub poſterioribus Imperatoribus. Eam urbem Hunnorum Avarumque Rex Attila expugnavit ac diruit. Hodie ad exiguas reliquias redacta à paucis habitatur piſcatoribus. *Ruffinus*, qui Joſephi Scriptoris Judaici quædam in Latinum convertit ſermonem, fuit Aquilejenſis.

ζ (g) *Forum Julii* montibus undique cinctum inſtar Theatri eſſe docent, qui ſitum ejus pingunt.

HEKELII.

[e] A FRIDERICO I fundatâ, ubi inſigni cum laude quàm diutiſſimè docuit *Octavius Ferrarius*, Oculator celeberrimus, in cujus locum *Carolus Patinus* Philo-

(a) Patavium. (b) Altinum. (c) Opitergium. (d) Concordia. (e) Venetiæ urbs. (f) Aquileja Rutilii patria. (g) Forum Julii.

lii, nunc vulgo *Cividad di Friuli* ; ν *Julium Carnicum*, nunc *Zuglio*, in ruinis inter Tilavemptum fluvium & Alpes: *Vedinum*, vulgo Germanis nunc *Weiden*, Italis *Udene*. Circa Venzonum ϑ *Noreia* fuit Tauriſcorum urbs, qui inde poſteà *Norici* trans Alpes dicti. *Tergeſte* item, vulgò nunc *Trieſte*, clara olim Hiſtrorum primùm urbs, poſt Romanorum fuit colonia, Carnorum provinciæ attributa. ι Sed in primis celebratus in hac ora fuit Græcis pariter ac Latinis monumentis *Timavus* amnis, inter Aquilejam & Tergeſte, ſeptem capitibus exoriens, uno oſtio poſt mille haud amplius paſſus in mare emiſſus.

Julium Carnicum. Vedinum. Noreia. Tergeſte. Timavus fl.

X. Poſt Carnos igitur eſt κ *Hiſtria*, & populi Hiſtri. Regio ſeu Peninſula inter Formionem & Arſiam amneis in mare procurrit. Caput gentis fuit *Pola*, à Colchis, Jaſonem & Medeam perſequentibus, olim condita. Inde celebria opida, *Parentium* & *Ægida*, nunc *Parenzo* & *Cabo d' Iſtria* : item λ *Neſactium* ad Arſiam fluvium, nunc *Caſtel Nuovo*.

Hiſtria. Pola. Parentium. Ægida. Neſactium.

Philologorum ac Medicorum illuſtriſſimus & Antiquitatum nobiliorum Stator incomparabilis, tenuitatem meam Ann. M DC LXXXII, d. 17. *Jun.* Styl. nov. præter meritum, quod mente agnoſcam perpetuò gratiſſimâ, promiſſis uberioribus additis, erat provecturus. Clarent inter Medicos quoque ibidem *Antonius* & *Dominicus de Marchettis*, *Jo. Fortis* & *Jacob. de Pighi*.

BUNONIS.

ν *Julii Carnici* veſtigia exigua nunc exſtant, inter Crucis montem Tilavemptum Deamque ad Butim amnes ſita, III millia paſſuum ſupra Tolmetium oppidum.

ϑ (a) *Noreia* fuit olim circa opidum *Venzonem*.

ι In Carnis eſt vicus vulgò *S. Canzan* dictus: apud quem ex montis excelſi radicibus magna vis aquarum per complures fontes magno cum ſtrepitu erumpit; moxque cuniculo ſubterraneo tota conditur ita, uti nuſquam amplius appareat, donec poſt XIV milliaria apud vicum vulgò *S. Giovanni di Cherſo* dictum, iterum cum pluribus ingentibuſque eructetur fontibus eâ naturâ præditis quam Timavi fontibus aſcripſerunt veteres. (b) *Timavus lacus* à mari abeſt III milliaribus, de quo apud *Livium l.* 41.

κ (c) *Hiſtriæ* termini habentur ab Ortu Arſia amnis Italiæ finis: à Septemtrionibus Alpium juga: ab Occaſu à Venetiis Timavo flumine, à Carnis Formione ſubmovebantur. *Formionem* fluvium Iſtriæ terminum tamen ſtatuit Plinius *l.* 3. *c.* 18. Iſthmus ejus eſt inter Arſiæ fontem & proximam Formionis ripam.

λ *Neſactium*, quod Italiæ finem facit Ptolemæus, fuit ad oſtium Arſiæ fluminis dextra ripa.

(a) Noreia, Venzon. (b) Timavus lacus. (c) Hiſtriæ termini.

CAP. XXV.

De Gallis Ciſalpinis. ι

I.

GAllicæ gentes trans Padum fuêre, *Libici*, *Lævi*, *Inſubres*, *Orobii*, *Cenomani*. α *Libicorum* caput fuêre β *Vercellæ*, nunc *Vercelli*; γ *Lævorum* δ *Ticinum*.

Libici. Vercellæ. Lævi.

BUNONIS.

α (a) *Libici* ſeu *Lebecii* & *Libecii* terminos ab Occaſu habuerunt Orgum flumen: à Septemtrionibus Alpium radices: ab Ortu Guniam fluvium: à Meridie Padum inter Guniæ & Orgi confluentes.

β In Campis *Vercellenſium* cum *Cimbris* pugnârunt, & cruenta victoria potiti, *C. Marius* & *Q. Catulus*.

γ (b) *Lævi* ab Occaſu habuerunt Guniam fluvium; à Meridie Padum; ab Ortu Lambrum fl. à Septemtrionibus lineam ſuper Novariam à Gunia ad Biagraſſum oppidum ducendam: Inde minor Ticinus qui in Lambrum confluit: ab hoc confluente alia rurſus linea ducenda eſt ad Adduæ Padique confluentes.

REISKII.

ι Hæc Ciſalpina Gallia quàm primùm Italiæ acceſſit, vel *nova* Italia, vel *acceſſoria* vocabatur, & ab Octavii Aug. Cæſaris ætate regiones octavam, nonam, decimam atque undecimam comprehendebat, Vicario Præfecto prætorio commiſſas. Caput inter reliquas Mediolanum extitit, quam Μητρόπολιν Ιταλίας Athanaſius Patreſque Sardicenſes nuncupant, nec ab Rom. Epiſcopo dependentem Salmaſius, Blondellus, Petruſque de Marca lib. I, cap. VI, comprobant. Huic toties obſeſſæ pro Lombardia coercenda, toties captæ ac funditus everſæ, dum Germanici Cæſares incumbunt, Italia æque tota ſenſim noſtro imperio ſubdu-

(a) Libicorum termini. (b) Lævorum fines.

Ticinum. Novaria. Insubres. Mediolanum. Laus Pompeja. ForumDiug. Moguntiacum. Orobii. Comum. Bergomum. Forum Licinii. Cenomani. Brixia. Cremona. Mantua. Ananes. Placentia.

δ *Ticinum*, nunc *Pavia* : eorundem fuit ε *Novaria*, nunc *Novara*.

II. ζ *Insubres* omnium Gallicarum in Italia gentium fuêre validissimi. Caput eorum η *Mediolanum*, vulgò nunc Italis *Milan*, German. *Meyland*. Opida hinc clara ; ϑ *Laus Pompeja*, nunc *Lodi* ; *Forum Diuguntorum*, nunc *Crema* ; *Moguntiacum* sive *Modicia*, nunc *Monza*.

III. ι *Orobiorum* fuêre κ *Comum*, λ *Bergomum*, *Forum Licinii*, nunc vulgo *Como*, *Bergamo*, *Berlasina*.

IV. Ultra Insubres Orobiosque incoluêre ad Venetiam usque μ *Cenomani* ; quorum caput *Brixia* ; nunc *Brescia*, sive *Bressa*. Prætereà celeberrimæ urbes, ν *Cremona*, & ξ *Mantua*, à Tuscis quondam condita.

V. At cis Padum Gallici populi fuêre *Ananes*, *Boji*, *Senones*. ο *Ananes* Liguriæ continuabantur circa π *Placentiam* Romanorum coloniam, vulgo nunc *Placenza*.

VI. Inde

subducitur. Sed res illæ medii fuerunt ævi ; Ultimi sunt gentes illæ quarum heic fit mentio, Boji permultis etiam migrationibus famosi : Horum tria genera Velserus, Golzius, Spanheimius numerârunt ; *unum Vindelicos inter Bavarosque, alterum in Bojemia vel Bojobemia ; Tertiumque in Allemannia, sive Suevia hodierna.*

BUNONIS.

δ (a) *Ticinum* à flumine nomen accepit [*a*]. Bello Punico secundo vicus tantùm fuit, cùm inter *Hannibalem* & *P. Cornelium Scipionem* Africani patrem apud Ticinum amnem, haud ita procul à Pado, prælium fieret. Ea pugna Scipio victus in hostium venisset potestatem ; nisi protectum eum prætextatus filius ab ipsâ morte rapuisset. Gothorum Duces sedem regiam hîc posuerunt. An. 1525, *Franciscus* I Galliæ Rex à *Caroli* V Imperatoris copiis ad hanc urbem acie superatus, captus, & in Hispaniam abductus est.

ε *Novaria* à flumine nomen habet.

ζ (b) *Insubribus* à Meridie finitimi fuere Lævi : à Septemtrionibus Lepontii & Orobii : ab Occasu suprema parte Novariæ fluvii, vulgò *la Gogna* dicti, à Libiciis submovebantur : ab Ortu habuerunt Cenomanos.

η (c) *Mediolanum* [*b*] jam inde 222 annis ante Christum natum magna & frequens exstitit urbs : splendorem & dignitatem perpetuò custodivit ; licet maximis bellis sæpe petita. *Ausonius* Poeta eam versibus celebravit. *D. Ambrosius* Episcopatum urbis olim tenuit, à civili Administratione Liguriæ ad munus Ecclesiasticum vocatus. [*c*]

ϑ (d) *Laus Pompeja* à Bojis Gallis condita, cum primum in Italiam venissent ; Fridericus Imperator eam urbem à Mediolanensibus destructam in tutiori loco restruxit ; quod est opidum *Lodi* tribus millibus passuum à *Laude veteri* dissitum.

ι (e) *Orobii* ab Occasu habuere Lepontios : à Septemtrione eosdem Lepontios : deinde Euganeos : & à Meridie Insubres.

κ (f) *Comum* Lario lacui appositum. Postea *Novum Comum* dictum, originem dedit *Plinio Juniori*, qui Bibliothecam illic dedicavit, & pecunias in alimenta ingenuorum puerorum submiserit ; ut ipse scribit *lib.* 1. *Ep.* 8. *Paulus Jovius* quoque fuit Novocomensis. In agro Comensi, ad Lacus Larii Orientale litus, fons est mirandæ naturæ, quem ter in die statis auctibus ac diminutionibus crescere & decrescere, tradit idem *Plin. l.* 4. *epist. ult.*

λ *Bergomum* olim videtur fuisse caput gentis.

μ Insubribus ab Ortu solis continuabantur (g) *Cenomani* inter Padum & Alpium radices ad Venetos usque porrecti.

ν (h) *Cremona* à Gallis Cenomanis olim videtur condita. Sub initium imperii Vespasiani ab hujus militibus igni tota absumta est, sed confestim restaurata. Ejus urbis cives, quod *Antonii* partes fuissent secuti, ab *Augusto* agro multati sunt.

ξ (i) *Mantua* nomen & ortum dedit (k) *Baptistæ Mantuano* monacho. (l) *Virgilius* ad Mantuam in pago, qui (m) *Andes* dictus, natus est. Quo vero situ locus iste fuerit, incertum est : quanquam Mantuani nunc eum esse contendant, qui II millia passuum ab urbe dissitus vulgò nunc dicitur *Petolo*. Ipsa urbs *Mantua* licet in paludibus sita natura & arte munitissima sit, nuper tamen anno 1630, à Cæsarianis militibus intercepta est.

ο (n) *Ananes* sive *Anamani* fuere inter Ligures, Bojos, Cenomanos & Lævos.

π (o) *Placentia* ad Padum sita nomen sortita à *placendo* ; pulcherrimum habuit amphitheatrum extra urbem, quod eam oppugnante *Cæsare* conflagravit. Haud longè infrà Placentiam fuit (p) *Vicumviæ* seu *Vicumniæ* emporium sive castellum ; ad quod quum incondita turba XXXV millium Hannibali occurrisset, à paucis Pœnis fusi sunt. Cæterum apud Placentiam *Trebia fl.* in Padum confluens nobilitatus est Romanorum clade, quam à Pœnis Hannibale duce acceperunt. Tunc enim ipsi, quum se ignibus & oleo fovissent, Sempronium Cos. & Romanos sua hyeme vicerunt. *Placentia* à Pœnis Amilcare duce direpta & incensa est. Placentinus ager vellere & pecoribus ditissimus est ; unde *Casei Parmenses* proveniunt.

HEKELII.

[*a*] In hac Urbe est Academia, quæ à *Carolo M.*, non diu post Parisiensem erecta esse creditur. Etenim Imperator ad conservandam, propagandamque veram doctrinam Christianæ Religionis, quosdam Sapientiam profitentes *Ticinum* misit, ut eam ibi in animos hominum infunderent. *Jason* celeberrimus JCorum

(a) Ticinum. (b) Fines Insubr. (c) Mediolanum. (d) Laus Pomp. (e) Orobiorum fines. (f) Comum. (g) Cenomanorum fines. (h) Cremona. (i) Mantua. (k) Baptista. (l) Virgilius Vates. (m) Andes. (n) Ananes. (o) Placentia. (p) Vicumviæ.

VI. Inde ſequebantur ϱ *Boji*, ſecundum Inſubres maxima potentiſſimaque Gallorum Italicorum gens. Caput eorum fuit σ *Bononia*, nunc vulgo *Bologna*; *Felſina* ante dicta, cum caput Hetruſcorum eſſet. Inde opida nobilia τ *Parma*, υ *Brixellum*, φ *Regium Lepidi*, χ *Mutina*, ⚓ *Forum Cornelii*, ω *Faventia*, α *Forum Livii*; quæ nunc vulgo *Parma*, *Briſello*, *Reggio*, *Modena*, *Imola*, *Faenza*, *Forli*. Boji. Bononia. Parma. Brixellum, &c.

VII. Poſtremi Gallorum in Italia fuêre β *Senones*, inter Ravennam & Æſim flumen, quod nunc *Feſi*, prope *Anconam*, partem Umbrorum agri incolentes. Caput heic gentis conſtituêre γ *Senam Gallicam*, ſive *Senogalliam*, vulgo *Sinigaglia*. Reliqua hujus oræ opida in Umbris dicemus. Senones. Senogallia.

tum multos annos in ea eſt profeſſus. *Baldus* eorum Anteſignanus heic poſtremam ſuam doctrinam effudit, moritur denique, & in Conventu *Minorum* ſepelitur. Unde *felix Academia* dicitur. Leg. *Franciſci Schotti* Itinerarium nobiliorum Italiæ Regionum Part. I. p. 131. Seq.

[b] Præclara olim Imperii Sedes.

[c] Hujus Vita elegantiſſimè deſcripta eſt à celeberrimo Theologo atque Polyhiſtore, *Theophilo Spitzelio*, Evergeta meo magno, in ita dicta *Vet. Academ.* JESU CHRISTI p. 129. ſeqq.

BUNONIS.

ϱ (a) *Boji* conterminos habuerunt Anamanos, Cenomanos, Venetos, Senones & Ligures.

σ (b) *Bononiam* prima nobilitavit Academia Italiæ: in via Æmilia poſt Mutinam inter Rhenum & Idicem amnes ſita eſt.

τ (c) *Parma* ad fl. cognominem; unde ortus *Caſſius Severus*, qui Elegias & Epigrammata conſcripſit.

υ (d) *Brixellum* ad Padum eſt, nobilitatum interitu *Othonis* Imperatoris, qui exitum pugnæ Bedriacenſis hic exſpectans, quum cladem ſuorum accepiſſet, pugioni incubuit.

φ (e) *Regium Lepidi*, anteà *Forum Lepidi*, etiam ſimpliciter *Regium* dictum, in via Æmilia ſitum eſt. *M. Brutus* à *Cn. Pompejo* interfectus eſt apud *Regium*.

χ In eadem via Æmilia (f) *Mutina* nobilitata maximè fuit civilibus inter *Auguſtum* & *Antonium* bellis; quum illic *Antonius Brutum* obſideret: Auguſtus verò cum *Hirtio*, & *Panſa*, coſſ. ea obſidione Brutum liberarent. Inter Mutinam & Bononiam eſt illa (g) *Rheni Inſula*, in qua bello Mutinenſi depoſito, provinciarumque partitione, *Triumviratus* inter *Auguſtum*, *Antonium* & *Lepidum* conſtitutus eſt.

⚓ (h) *Forum Cornelii* in medio Faventiæ & Claternæ ſitum eſt. Hic *S. Caſſianus* natus, qui Brixiano Epiſcopatu pulſus, ſcholam in patria ſua aperuit, & Martyrium conſummavit.

ω Ad (i) *Faventiam*, in eadem via Æmilia ſitam, *Carbo* à Syllanis victus Italiaque pulſus eſt.

α *Forum Livii* in via Æmilia ad Utenſis fl. ripas ſitum eſt. Hic *Athaulfus* Gothorum rex Honorii Imperatoris ſororem germanam *Placidiam* matrimonio ſibi copulavit.

β *Senonum gens* ſedibus ſuis ad mare Hadriaticum à M. Curio Dentato pulſa; ac demum à P. Cornelio Dolabella plane omnis deleta fuit.

γ *Seno-Gallia* ad Miſi fl. oſtium, maritima Umbriæ urbs, poſt exactos à M. Curio Dentato ex his locis Gallos, facta eſt Romanorum colonia Anno Urbis conditæ 463. *Pompejus* ad hanc urbem vicit *Marium*, eamque diripuit.

(a) Boji. (b) Bononia. (c) Parma. (d) Brixellum. (e) Regium Lepidi. (f) Mutina. (g) Inſula Rheni. (h) Forum Cornelii. (i) Faventia.

CAP. XXVI.

Etruria & Umbria.

I.

GAlliæ Togatæ jungebatur à meridie α *Etruria*, ſub Apennino monte. Ejus incolæ *Etruſci* ſive *Tuſci*; Græcis *Tyrrheni* dicti. Sed horum prima ſedes fuit, ut antè dictum, trans Apenninum, ab utraque Padi ripa; unde à Gallis expulſi, intra Apenninum, mare Inferum & Tiberim Macramque amnes conſederunt, *duodecim urbibus totidemque Principatibus* inter ſe conſtitutis. Urblum Etruria. XII Urbes & Principatus Etruſcorum.

BUNONIS.

α Etruria (a) *Vetus* ſeu *Circumpadana* iiſdem ſitibus inclusa fuit, quibus deinde Gallia Circumpadana. Nempe trans Padum ab Occaſu fuit *Orgus* amnis, à Septentrionibus fuere radices *Alpium*, ad Veronam uſque; hinc *Atheſis* ad oſtium uſque: ab Ortu *mare Hadriaticum* & cuncta Padi oſtia accolebant Tuſci Ravennam uſque. At (b) *poſterior Etruria* cingebatur

(a) Veteris Etruriæ fines. (b) Poſterioris Etruriæ fines.

Urbium nomina hæc sunt; *Vetii*; β *Volsinii*, γ *Clusium*, δ *Perusia*, ε *Cortona*, ζ *Aretium*, η *Falerii*, θ *Volaterræ*, *Vetulonii*, *Rusellæ*, *Tarquinii*, ι *Cære*. Ex his hodieque exstant, nominaque vulgaria habent ista; *Bolsena*, *Chiusi*, *Perugia*, *Cortona*, *Arezzo*, *Civita Castellana*, *Volterra*, *Grosseto*; *Cerveteri*. Reliquarum κ *Veji* ad XII lapidem ab urbe Româ fuêre, circa opidum nunc *Scrofano*; λ *Vetu-*

tur à Septemtrionibus *Apennino monte*; ab Ortu *Tiberi flumine*; à Meridie *Mari Inf.ro*; quod de ejus nomine *Tuscum*, *Etruscum*, & *Tyrrhenum* appellatum est. *Tiberi* & montium jugo ab Umbris fuere submoti Tusci; & *Macra fl.* à Liguribus.

β (a) *Volsinii* sive *Vulsinii*, ad lacum Volsiniensem: olim potentissimi Etruscorum Volsinienses, in luxuriam demum prolapsi reip. administrationem & bella gerenda servis commiserunt; qui dominis suis oppressis remp. occupârunt. Sed domini à Romanis adjuti, subactis denuò servis, in libertatem restituti sunt.

γ (b) *Clusium*, ad paludem Clusianam, in longitudine spatiosam, in latitudine angustam, per quam Clanis fl. ad Tiberim fertur; urbs pervetusta, olim *Camers* dicta, Volsiniis XXV millia passuum distans; *Porsennæ* fuit regia; qui Tarquinios Româ ejectos reducturus, *Mutii Scævolæ*, *Horatii Coclitis*, & *Cæliæ virginis* deterritus virtute, pacem cum Romanis iniit. Ad Clusium fuit (c) *Labyrinthus Porsennæ*, de quo Plinius lib. 36. cap. 13.

δ (d) *Perusia* à Cortona XX millia passuum in Ortum est, & ipsa urbs antiquissima; calamitate illâ nobilis, quam experta est, quum *Octavius Augustus* L. *Antonium*, *Marci* fratrem, intra Perusiæ muros redegisset, & ad deditionem compulisset: Antonium inviolatum dimisit, & militibus ignovit; sed magis irâ militum, quam voluntate ducis sævitum est, non tantùm in Perusinos, verùm etiam in Romanos, eosque viros primarios, quorum plurimi equites & senatores ad aram D. Julii Cæsaris mactati sunt instar victimarum. Quidam opidanorum rebus & penatibus suis ignem subjecit, & se gladio transfixum intulit flammæ; quæ ventis agitata totam corripuit urbem; adeoque concremata sunt omnia; excepto uno Vulcani templo. Sed post tantam calamitatem statim resurrexit, & ab hac nova instauratione dicta est *Augusta Perusia*. Cæterùm Perusini fuerunt *Baldus*, ejusque frater *Angelus de Ubaldis*, JCti. *Bartolus* etiam in hac urbe jus civile didicisse scribitur. Inter Perusiam & Cortonam magnus conspicitur lacus, (e) *Thrasymenus*: propius Perusiam est, quam Arretium, unde etiam *Perusinus* dictus. Insignitus est ingenti illa *clade*, quam hîc bello Punico II ab *Hannibale* acceperunt Romani *Flaminio* Cos. Tantus fuit pugnantium ardor, ut gravissimum terræ motum non senserint.

ε (f) *Cortona*, Græcis *Croto* dicta, ab Arretio est XIV millia passuum, urbs pervetusta, quippe quæ longè ante bellum Trojanum exstitit. Pelasgi enim, *Tarcone* Duce, hanc tum Umbrorum urbem magnam & florentem ceperunt, eaque pro belli arce contra Umbros usi sunt. *Herodotus* suâ adhuc ætate Pelasgicâ linguâ usos Cortonenses testatur *lib.* 1.

ζ (g) *Arretium* sive *Aretium* ad Arnum amnem est [a].

η (h) *Falerii* iterum memorantur *hujus capitis* §. 6.

θ (i) *Volaterræ* urbs ab Arno & Pisis ad tricesimum circiter lapidem, haud procul dextrâ Cecinæ ripâ, in valle profunda supra collem excelsum sita est. Huc confluxerunt à Syila proscriptorum quidem; qui quatuor cohortibus armatorum constitutis, per biennium tolerata oppugnatione, tandem publicam fidem secuti, loco cesserunt. Hodiè antiquitatum monumentis clara est. Ad mare usque pertinuisse ejus agrum indicio sunt (k) *Vada Volaterrana*: quibus contiguæ sunt (l) *Salinæ Volaterranæ*. Ab hac urbe XIV millia passuum sunt (m) *Aquæ Volaterranæ*; propè quas lacus quidam exigui, sed profundi admodum, aquarum scaturigine semper ebullientes; unde odor sulphuris tam pravus exit, ut volucres supervolitantes illicò mortuæ decidant. Aquæ, voraginibus veluti subjecto igni perpetuò æstuantibus, ad IX pedes cum strepitu ingenti & horrendo fragore in altum egeruntur, rursumque in sese recidunt. Fervor tantus est, ut injecta animalia statim decoquantur, ossaque carnibus nudata emergant.

ι (n) *Cære* opidum, Pelasgis *Argylla* dictum, IV millia passuum à mari in saxeo tumulo situm est. In magna fuit apud Græcos existimatione ob justitiam simul & fortitudinem: quippe abstinuit latrociniis, quanquam potentissima foret: & apud Delphos thesaurum consecravit, qui *Argyllanorum* vocatus. Rex Cæretanorum fuit *Mezentius*, qui Turno auxilia tulisse fertur. Cæretani Gallos, qui Romam ceperant, debellârunt & Romanos ad se confugientes, æternumque ignem & Vestales Virgines conservârunt. (o) *Aquæ Cæretanæ* opido vicinæ fuere celebres, propter eos, qui valetudinis causâ eò commeabant: plerique nunc interpretantur *Aquas Stilianas* VI millia passuum ab opido Cære dissitas. (p) *Cæretanus amnis* is fuerit, qui huic opido proximus est, vulgò nunc *Vacina fiume*.

κ (q) *Veji* urbs in excelso & undique abrupto sita sita, cum Romanis grave & diuturnum gessit bellum, ac decennem sustinuit Romanorum obsidionem. Quum Romani ad Alliam fl. à Gallis fusi fugatique essent, multi eorum, trajecto Tiberi huc incolumes evasêrunt: quumque Roma ab iisdem Gallis capta & incensa esset, agitârunt tribuni plebem, ut relictis ruinis, in urbem Vejos migrarent: cui tamen rei obstitit Camillus.

HEKELII.

[a] Situm est in planitie gratiosâ, & inter duodecim *Hetruriæ* Urbes relatum. Romanis in triginta millibus aurcorum auxilio fuit, & *Scipioni* in *Africam* ituro frumenti modios centum viginti millia dedit. Vicissitudine suorum Principum multum detrimenti perpessum est, & diutinum *Hetruriæ* Spectaculum miserabile extitit, quoad Cosimus, Dux *Florentiæ*, eam adm-

(a) Volsinii. (b) Clusium, Camers. (c) Porsennæ Labyrinthus. (d) Perusia. (e) Lacus Thrasymenus qui & Perusinus. (f) Cortona. (g) Arretium. (h) Falerii. (i) Volaterræ. (k) Vada Volaterrana. (l) Salinæ Volaterr. (m) Aquæ Volaterr. (n) Cære. (o) Aquæ Cæretanæ. (p) Cæretanus amnis. (q) Veji.

ETRURIÆ LATII UMBRIÆ PICENI SABINORUM & MARSORUM Veteris et Novi Descriptio

Johan. Lenax sculpt.

MARE TUSCUM Sive ETRUSCUM

BOIORUM

LIGURES

UMBRIA

SENONES

PICENUM

ETRURIA

LATIUM ANTIQUUM

VOLSCI

MARSI

VESTINI

Aurunci

Sapinia tribus

Vallis Mugiello

Ager Tarquinii

Ager Veientanus

Ager Cosanus

Ager Manlianus

Ager Volaterranus

Ager Pisanus

Ager Arretinus

Ager Perusinus

Ager Clusinus

Ager Cortonensis

Ager Falisci

Ager Nepesinus

Ager Sutrinus

Ager Faliscus

Ager Capenas

Ager Faventinus

Ager Forocornelius

Ager Bononiensis

Ager Gallicus

Ager Sarsinas

Ager Arretinus

Ager Tiphernas

Ager Eugubinus

Ager Spoletinus

Ager Interamnas

Ager Reatinus

Ager Amiternus

Ager Cutiliensis

Ager Fucentinus

Ager Albensis

Ager Marrubius

Ager Lucanus

Ager Antiatinus

Ager Lavinas

Ager Ardeatinus

Ager Aricinus

Ager Tusculanus

Ager Labicanus

Ager Prænestinus

Ager Gabinus

Ager Romanus

Ager Veientanus

Ager Crustuminus

Ager Fidenas

Ager Falernus

Ager Stellatinus

Ager Vaticanus

Ager Janiculensis

Ager Laurentum

Ager Solonius

Ager Ostiensis

Ager Tiburtinus

Ager Collat

α *Vetulonii* fuêre prope litus inter *Plombinum* & *Massam* opida; *Rusella* vulgò nunc dicitur *Bagni di Roselle*, id est, μ *Aquæ Rosellarum*. ν *Tarquiniorum* vestigia jacent supra Cornetum opidum.

II. Celebres prætereà urbes in Etruria fuêrunt, ξ in littore; ο *Luna* trans Macram fluv. sed Etruscorum tamen opidum, portu nobile, nunc *l' Erici*; inde π *Pisæ*, nunc *Pisa*; ϱ *Portus Liburnus*, sive *Hercules Liburnus*, nunc *Livorno*: σ *Populonia*, cujus vestigia extant prope *Plombinum*. τ *Telamon*, nunc *Telamone*; υ *Cosa*, nunc *Ansidonia*: φ *Graviscæ*, quondam infra Cornetum; χ *Centum Cellæ*, nunc *Civita Vecchia*; & ↓ *Alsium*, nunc *Palo*.

III. Intus in mediterraneo, ω *Nepete*, α *Sutrium*, β *Falerii Faliscorum*, γ *Fanum Voltumnæ*,

Luna.
Pisæ.
Portus Liburnus.
Populonia.
Telamon.
Cosa.
Graviscæ.
Centum Cellæ.
Alsium.
Nepete.
Sutrium.
Falerii F. F.
Fanum Voltumnæ.

administrationem recepit, ab eo enim tempore restitui cœpta est.

BUNONIS.

α (a) *Vetulonii* & *Vetulonium* urbs fuit inter Populonium & Turrim S. Vincentii, III millibus passuum à mari, circa Linceum amnem, qui hodiè *Cornia* dicitur, & *Caldanas paludes*.

μ Haud longè à litore & Prile lacu sunt (b) *Aquæ Rosellarum*, juxta quas in colle conspiciuntur insignes ruinæ præclari quondam opidi, quod pastoribus nunc & pecudibus habitatum, vulgò *Moscona* dicitur; rudera illa sunt antiquæ illius urbis, quæ *Rusellæ* dicitur.

ν *Tarquiniis L. Tarquinius Priscus* Romam migravit & Rex ibi factus est. A Tarquinio Superbo exsulante persuasi Tarquinienses Romam legatos miserunt, & pro eo senatum populumque deprecati sunt; quin aperta vi reditum Tarquiniis conficere conati sunt. *Falisci* & *Tarquinienses*, compluribus suorum habitu sacerdotum subornatis, faces & angues furiali habitu præferentes, aciem Romanam turbârunt. *Frontin.*

ξ Primum Etruriæ opidum ab amne Macra fuit.

ο (c) *Luna* opidum cum portu maximo & pulcherrimo, & promontorio. Opidum hoc posteà *Portus Ericis* appellatus est. Quum totum hoc litus Ligusticum, adeoque omnis Alpium maritimarum tractus, marmore scateat; præcipuæ lapicidinæ in portu & sinu Lunæ fuerunt; Hinc *Lunense* & *Ligusticum marmor* celebratur. Plinius *Lunensem caseum* prædicat magnitudine, qui ad singula millia pondo premantur: idem Plinius ex Etruriæ *vinis Lunensi* palmam tribuit.

π (d) *Pisæ* seu *Pisa* urbs ad Arni fl. ostium aliquot seculis ante Trojanum bellum condita est. Mare, quod inter *Populonium Promontorium* sive *Plumbinum* opidum & Lunæ promontorium curvo litore recipit Arnum fl. (e) *Pisanus* appellatur *sinus*. Ad ipsum Arni ostium fuit (f) *Portus Pisanus*. Tria millia passuum à Pisis, qua Lucam itur, conspiciuntur (g) *Aquæ* calidæ *Pisanæ*.

ϱ *Livorno* hodiè emporium cum portu nobile est. *Liburni* olim navibus citis & levitate præcipuis insignes memorantur: unde Romani naves levitate & celeritate præstantes *Liburnicas* appellarunt.

σ (h) *Populonia* sive *Populonium* situm fuit in promontorio sublimi, quod prætuptum in mare excurrit, in speciem peninsulæ. Rudera ejus conspiciuntur III millibus passuum à *Plumbino* opido, quod ex ruinis ejus originem traxit. Ex illo loco *Æthalia*, *Corsica* & *Sardinia* insulæ conspiciuntur. *Natale Populoniæ* hodiè vocatur *Porto Baratto*. (i) *Promontorium Populonium* extimo suo in mari excursu, quo opidum *Plumbinum* ei impositum est, vocatur nunc *Capo di Campana*.

τ Inter Umbronis ostium & promontorium Cosanum est (k) *Telamon* opidum. In exiguo illo promontorio, quo *Portus Telamon* clauditur, circa Telamonem victi sunt *Galli Cisalpini* à *Cos. Æmilio Papo*, XL millia cæsi & X millia capti cum Rege *Congolitano*. *Polyb.* l. 2.

υ (l) *Cosa*, *Cosæ*, sive *Cossæ* urbs paulùm à mari recedit. Subjacet ei (m) *Portus Herculis*. Ab urbe illa (n) *Promontorium* dictum est *Cosanum*: quod etiam *Promontorium Argentarium*. Inter Martam & Minionem amnes fuit.

φ *Graviscæ* seu *Graviscæ* urbs à gravitate soli & aëris appellata, funditùs interiit; nec fuit eo loco, ubi hodiè est opidum, vulgò *Corneto* dictum.

χ (o) *Centumcellæ* opidum vulgò *Cincellæ*, & *Civita Vecchia*, id est *civitas vetus* dictum, nobilissimum inter Neapolim & Liburnum portum, vulgo *Livorno* seu *Ligorno*, habet in litore portum, Ptolemæo dicitur (p) *Portus Trajani*.

↓ *Palo* est villa gentis Farnesianæ, quo loco olim fuit *Alsium* opidum.

ω (q) *Nepete* opidum inter Sutrium & Falerios jacet, à Sutrio abest ad IV millia passuum.

α (r) *Sutrium* Roma distat circiter XXV millia passuum. *Camillus*, Etruscis victis, Sutrinis urbem, quam illi occupaverant, restituit. Proverbium est apud Plautum; *Quasi Sutrium cant*.

β Romani, XXX circiter millia passuum distantes à *Faleriis*, urbem appellarunt (s) *Falerios*, & gentem atque agros *Faliscos*. Camillus hanc urbem obsidens principum liberos, à ludimagistro proditos, non accepit; sed verberibus proditorem in opidum redigendum pueris illis tradidit. Quo facto opidani permoti Romanis sese dedidere. Sita fuit urbs illa ad viam Flaminiam inter Ocriculos & Romam, in arduo monte, adeoque loco natura munito. Ad hanc urbem fuit (t) *Junonis Faliscæ lucus & fanum*.

γ (u) *Fanum Voltumnæ* haud longè à Volsiniensi lacu in Cimini montis jugo situm, publicis universæ Etruriæ conventibus olim celebratissimum fuit. Fuisse

(a) Vetulonii. (b) Aquæ Rosellarum. (c) Luna op. cum portu & promontorio. (d) Pisæ. (e) Sinus Pisanus. (f) Portus Pisanus. (g) Aquæ Pisanæ. (h) Populonia. (i) Promont. Populonium. (k) Telamon opidum, portus & promontorium. (l) Cosa. (m) Portus Herculis. (n) Promont. Cosanum seu Argentarium. (o) Centumcellæ. (p) Portus Trajani. (q) Nepete. (r) Sutrium. (s) Falerii, & Falisci. (t) Junonis Faliscæ lucus. (u) Fanum Voltumnæ.

Hortanum. Herbanum. *Voltumnæ, ð Hortanum*: quæ vulgò nunc *Nepe, Sutri, Civita Caſtellana, Viterbo* & *Orti*. Inde ε *Herbanum*; quæ poſteà Urbs vetus, nunc *Orvieto*. ζ *Suana* &

Saturnia, &c. η *Saturnia, Senæ, Florentia, Piſtoria, Luca*, nomina antiqua retinent.

Umbria antiquior. IV. Tuſcis jungebantur ad Tiberim fluv. *Umbri*. ι Sed hi ab initio ad utrumque mare latè incoluerunt, unde fluvius, mediam poſteà Etruriam ſecans, *Umbro* olim, nunc *Umbrone*. Ab Infero mari eos rejecerunt *Etruſci*; à Supero *Senones Galli*, at his à Romanis deletis, *Umbriæ fines* fuere in Romano Imperio ab Auſtro *Nar* amnis, vulgo *Nera*, in Tiberim confluens; ab Occaſu *Tiberis*, & trans Apenninum *Bedeſis*, nunc *Ronco*, apud Ravennam mare Hadriaticum petens; à Septemtrionibus ipſum hoc *mare*; ab Ortu *Æſis* fluvius, & inde linea ducta ad Naris fontes.

Umbro fl.

Umbriæ poſteriores fines.

Umbriæ opida maritima. V. Urbes in ora Hadriatici ſinus; ϑ *Ravenna*, ι *Ariminum*, κ *Piſaurum*, λ *Fanum Fortunæ*, & *Sena Gallica*, ſupra dicta: nomina vulgaria nunc ſunt, *Ravenna, Rimino, Peſaro, Fano, Sinigaglia*. Intus μ *Cæſena*, ν *Sarſina*, ξ *Urbinum*,

Opida mediterranea.

iſſe creditur, ubi nunc eſt *Viterbium*, Patria *Johannis Annii* monachi, qui *Berofi, Manethonis, Xenophontis, Fabii Pictoris, M. Catonis*, aliorumque Scriptorum fragmenta, flagitioſum in modum confinxit, civibuſque Viterbienſibus improbè impoſuit.

ð (a) *Hortanum* apud Tiberis Nariſque confluentes *Horta* dicitur Paulo Diacono.

ε (b) *Herbanum* ad Clanis Palliæque confluentes naturâ loci olim fuit munitiſſimum in prærupto tumulo ſitum.

ζ (c) *Suana* eſt ad Ariminum fl.

η Haud longè à Suana ruinæ (d) *Saturniæ* conſpiciuntur, ad Albinam fl. De *Senis, Florentia, Piſtoria* & *Luca* infrà dicetur hujus lib. cap. 37.

ϑ (e) *Ravenna*, totius Romandiolæ urbs nobiliſſima, inter Utenſem & Bedeſin amnes in paludibus ſita fuit urbs trigemina: cujus partes, *Civitas vetus, Via Cæſarea*, & *Portus novus* ſive *Claſſis* aquis perfluæ; indeque ſalubritas aëris loco conciliata; ut ibi gladiatores ali atque exerceri juſſerint Romani [*b*]. Tota autem ligneis conſtabat ædificiis. Hic *claſſem* iidem Romani habebant continuè paratam, quæ immineret Græciæ; ſicuti *Miſenatium* claſſis alterum tutabatur mare; & Galliæ, Hiſpaniæ, Mauritaniæ, Africæ, Ægypto, Sardiniæ atque Siciliæ incubabat. Deſtructa eſt claſſis à *Luitprando* Longobardorum Rege. Cæterùm hic eſt *Candidianus* fluvius vulgo *Candidiano* dictus, in portum Auguſti defluens, ad cujus pontem *Odoacer* Herulorum Rex à *Theodorico* Gothorum Rege victus & fugatus eſt. Cæterùm Ravenna ſedes *Exarchorum* fuit: & patria *Thomæ Ravennatis*, cujus exſtat liber de vita hominis ultra annos 120 producenda.

ι (f) *Ariminum* nomen habet ab amne, quo occidentale ejus latus abluitur, qui olim *Ariminus* appellatus, hodiè vulgo *Marrechia* dicitur. Is hodie urbi jungitur marmoreo ponte antiqui operis. Urbs antiqua eſt, ab Umbris habitata, antequam Galli Senones hæc loca occuparent. *Conſtantii* Imperatoris temporibus hic concilium celebratum eſt prope CCCC epiſcoporum, qui Synodi Nicenæ Symbolum magna cum offenſa Imperatoris ſuis ſententiis comprobârunt.

κ Arimino XXII millia paſſuum abeſt (g) *Piſaurum*, quod ab Occidente *Piſaurus* amnis præterfluit, hodie *Foglia* dictus: unde urbi nomen quæſitum [*c*].

λ Ultrà Piſaurum ad VII millia paſſuum jacet (h) *Fanum Fortunæ* opidum; ejus opidani auctoribus dicuntur *Faneſtres*.

μ (i) *Cæſena* apud Sapin & Rubiconem amnes, Arimino propinquior eſt.

ν (k) *Sarſina* in confinio Galliæ Togatæ, apud lævam Sapis fluvii ripam, Umbricarum extrema, *Plauti* Patria eſt.

ξ (l) *Urbinum Metaurenſe* ab amne *Metauro*, cui impoſitum, dictum eſt. Hodie vulgo dicitur *Caſtel Durante*, eſtque ſedes hodie *Ducum Urbinatium*. Quod enim hodiè *Urbinum* exſtat, non magis *Metaurenſe* poterat appellari, quàm *Piſaurenſe*, quippe in medio utriuſque amnis ſitum eſt.

HEKELII.

[*b*] Celebris eſt magis antiquitate, quàm ædificiorum pulchritudine.

[*c*] *Schottus* dicit, hanc urbem ædificiis atque plateis eſſe perelegantem, mercimoniis divitem, emporiumque *Italiæ* celebre, ad cujus nundinas frequens Mercatorum fit concurſus ex variis Provinciis certo anni temporibus.

REISKII.

ι Hetruria & Umbria aut diſtinctæ fuerunt provinciæ tum ſitu tum terminis ſuis; aut junctæ unaque ſaltem ab *Hadriani* temporibus: Utraque autem ſuburbicaria fuit, uni vel Correctori (quem ad Conſtantiniana dixerat) vel uni Conſulari ſub Valentiniano iterum commiſſa. Hetruria Tuſcis vel Hetruſcis appellationem debuit, genti pervetuſtæ ac indigenæ, cui *nec lingua nec mores aliis nationibus æquales obtigerint*, teſte Dionyſio Halicarnaſſeo, Lib. I. (a) ἐθνὶ δ' ἄλλῳ γένει ἔτι ὁμόγλωσσον ἔτι ὁμοδίαιτον νεμό Tyrrheni poſteà Pelaſgorum genus ex Lemno Imbroque maris Ægei Thraciæque vicinis inſulis huc navigantes per colonias delati, & ſacra & inſtituta extera ſecum intulerunt, neque Tyria tantum aut Punica, quæ hic ſolerus voluit, ſed Græca, hinc porrò in Umbriam inducta. Inde tamen Thuſcia & Hetruria non duplex, ſed una extitit: Sin viri docti cum Salmaſio duplicem conſtituant, alteram *Italicam ſive annonariam*, & alteram *ſuburbicariam*: (m) Duæ in una Provincia

(a) Hortanum. (b) Herbanum. (c) Suana. (d) Saturniæ ruinæ. (e) Ravenna cum portu. Ariminum op. & Ariminus fl. (g) Piſaurus op. & Piſaurus fl. (h) Fanum Fortunæ. (i) Cæſena. (k) Sarſina. (l) Urbinum. (m) Tuſcia duplex.

num, ο *Sentinum*, π *Æsis*, ϱ *Camerinum*; vulgo nunc *Cesena*, *Sarsina*, *Urbino*, *Sentino*, *Jesi*, *Camerino*. Cis Apenninum, σ *Iguvium*, τ *Mevania*, υ *Spoletium*, φ *Tifernum*, χ *Nuceria Camellaria*, ψ *Asisium*, ω *Hispellum*, α *Fulginium*, β *Tuder*, γ *Interamnium*, δ *Narnia*, ε *Ameria*, & citra Narem ζ *Ocriculi*: quæ vulgo nunc, *Angubio*, *Bavagna*, *Spoleti*, *Citta di Castello*, *Nocera*, *Assisi*, *Ispello*, *Fuligno*, *Todi*, *Terani* sive *Terni*, *Narni*, *Amelia*, *Ocricoli*.

CAP.

partes erunt, Italicæ quidem, præfecturæ tamen urbicariæ annumerata altera. Quicunque autem cum Faleto, Viro doctissimo, Tyrrhenos à Tyriis ortos volunt, & in Thusciam delatos, hi ab antiqua *historia* nimium recedunt. Denique quo plura de urbibus hoc offeruntur, eò pauciora nostro congruunt scripto.

BUNONIS.

ο Ultra Camerinum & Matilicam, versus Urbinum, in Apennini valle est (a) *Sentinum*. In Sentinatium agro pugnam illam Romani pugnârunt contra Gallos Senones, Etruscos, Umbros atque Samnites: in qua Decius diis devotus occubuit.

π (b) *Æsis* opidum ad *Æsis* fluminis ripam positum est. Æsinatem caseum probat Plinius. Supra Æsim opidum in Apennini radicibus situm est opidum (c) *Matilica*.

ϱ (d) *Camerinum* sive *Camers* opidum situm est in montibus illis, qui Picenum ab Umbria dilterminant. Verum & *Clusium* Etruriæ opidum, anteà appellatum fuit *Camers*.

σ (e) *Iguvium* opidum fuit in Apennini radicibus, Tiferno proximum. Non eodem fuisse olim situ, quo nunc conspicitur, testantur reliquiæ templorum ac theatri haud procul dissitæ.

τ (f) *Mevania* ad Tiniæ Clitumnique confluentes est, infra Fulginium. Adventante exercitu *Vespasiani*, exercitus *Vitellii* opidum hoc, ceu arcem belli, occupavit. Fuit sublimibus *bobus* ac *tauris* insignis Mevania. Apud eandem in villa Agrippinæ Augustæ *Androgynus* olim natus est. Patens circa Fulginium, Mevaniam & Clitumnum amnem campus est; in quo Umbrorum fuit exercitus, adversus quem Q. Fabius Maximus Rullianus III, & P. Decius Mus II, coss. profecti sunt, Liv. lib. IX.

υ (g) *Spoletium* firmitudinem suam Hannibali probavit: Is enim à Trasimeno lacu veniens opidum oppugnavit; sed magna suorum clade repulsus, ex unius coloniæ viribus collegit, quanta moles esset Romanæ urbis. Spoleti ex muliere virum factum esse tradit *Livius l.* XXIV.

φ (h) *Tifernum*, primum cis Apenninum à Tiberi opidum, (i) *Tiberinum* dictum est, ad discrimen *Tiferni Metaurensis*; *Villæ Plinianæ* vicinum fuit. *Plinium juniorem*, pœne adhuc puerum, patronum cooptavit; in quo ille sua pecunia postea templum exstruxit.

χ (k) *Nuceria*, cognomine (l) *Camellaria*, in via Flaminia, apud transitum Apennini, haud procul fonte *Tiniæ* fluminis jacet. Inter Nuceriam & Fulginium est (m) *Forum Flaminii*, ad quod *Gallus* & *Volusianus*, quum adversus *Æmilianum*, qui in Mœsia res novas moliebatur, proficiscerentur, interfecti sunt. Pons, in quo cæsi, posteà *pons sanguinarius* appellatus est.

ψ (n) *Asisium* ab Arno versus Orientem jacet; *S. Francisci* Monachi patria.

ω Et ab Asisio versus Spoletium euntibus (o) *Hispellum*.

α Haud procul Hispello, versus Meridiem, ad Tiniam amnem (p) *Fulginium* est.

β Et à Spoletio versus Occasum Solis haud procul Tiberis ripa (q) *Tuder*.

γ Ab Ameria versus Orientem est (r) *Interamna* sive *Interamnium* opidum, Nare flumine circumfluum. III millia passuum ab Interamna fuere (s) *Tres Tabernæ* eo loco, qui vulgò dicitur *Ponte Confino*: hic Maxentii insidiis periisse videtur *Severus Imperator*. Zos. II. Sed tamen alii Auctores Tabernas, ubi istud commissum est parricidium, interpretantur illas, quæ sunt in Pomptino Campo.

δ (t) *Narnia* in aspero, arduo & prærupto monte sita est, cujus præruptam rupem *Nar* abluit: unde urbi nomen. Hic inter duos præruptos montes *Cæsar Augustus olim pontem* exstruxit, cujus *fornices omnium celsissimi* exstitere; teste Procopio. Ejus pontis rudera etiam nunc supersunt [d].

ε (u) *Ameria* municipem habuit *Roscii* patrem.

ζ (x) *Ocriculi* sive *Ocriculum* Umbricarum versus Meridiem Romæque proxima urbs est. *Ocricoli* hodiernum II fermè millia à Tiberis ripa distat: at prope ipsam ripam in lata planitie ingentia conspiciuntur multorum magnorumque ædificiorum rudera; unde colligitur hoc fuisse *Ocriculum antiquum*.

HEKELII.

[d] Hodiè Civitas oblonga, ædificiisque satis elegans est, ac rerum copia lauta ob Agri vicini fertilitatem, licet aliquando Bellorum Calamitatibus involuta clades ingentes Patrum memoria acceperit.

(a) Sentinum. (b) Æsis op. & fl. (c) Matilica. (d) Camers sive Camerinum. (e) Iguvium. (f) Mevania. (g) Spoletium. (h) Tifernum. (i) Tiberinum. (k) Nuceria, (l) Camellaria. (m) Forum Flaminii. (n) Asisium. (o) Hispellum. (p) Fulginium. (q) Tuder. (r) Interamnium. (s) Tres Tabernæ. (t) Narnia. (u) Ameria. (x) Ocriculum, Ocricoli.

Hortanum. Herbanum.

Saturnia, &c

Umbria antiquior.

Umbro fl.

Umbriæ posteriores fines.

Voltumnæ, δ *Hortanum*: quæ vulgò nunc *Nepe*, *Sutri*, *Civita Castellana*, *Viterb* & *Orti*. Inde ε *Herbanum*; quæ posteà Urbs vetus, nunc *Orvieto*. ζ *Suana* ζ *n Saturniæ*, *Senæ*, *Florentiæ*, *Pistoriæ*, *Lucæ*, nomina antiqua retinent.

IV. Tuscis jungebantur ad Tiberim fluv. *Umbri*. ι Sed hi ab initio a utrumque mare latè incoluerunt, unde fluvius, mediam posteà Etruriam se cans, *Umbro* olim, nunc *Umbrone*. Ab Infero mari eos rejecerunt *Etrusci* à Supero *Senones Galli*, at his à Romanis deletis, *Umbriæ fines* fuere in Roma no Imperio ab Austro *Nar* amnis, vulgo *Nera*, in Tiberim confluens; a Occasu *Tiberis*, & trans Apenninum *Bedesis*, nunc *Ronco*, apud Ravennam mare Hadriaticum petens; à Septemtrionibus ipsum hoc *mare*; ab Ortu Æsi fluvius, & inde linea ducta ad Naris fontes.

Umbriæ opida maritima. Opida mediterranea.

V. Urbes in ora Hadriatici sinus; ϑ *Ravenna*, ι *Ariminum*, κ *Pisaurum*, λ *Fanum Fortunæ*, & *Sena Gallica*, supra dicta: nomina vulgaria nunc sunt, *Ravenna*, *Rimino*, *Pesaro*, *Fano*, *Sinigaglia*. Intus μ *Cæsena*, ν *Sarsina*, ξ *Urbinum*,

isse creditur, ubi nunc est *Viterbium*, Patria *Johannis Annii* monachi, qui *Berosi*, *Manethonis*, *Xenophontis*, *Fabii Pictoris*, *M. Catonis*, aliorumque Scriptorum fragmenta, flagitiosum in modum confinxit, civibusque Viterbiensibus improbè imposuit.

ϑ (a) *Hortanum* apud Tiberis Narisque confluentes *Horta* dicitur Paulo Diacono.

ε (b) *Herbanum* ad Clanis Palliæque confluentes naturâ loci olim fuit munitissimum in prærupto tumulo situm.

ζ (c) *Suana* est ad Ariminum fl.

η Haud longè à Suana ruinæ (d) *Saturniæ* conspiciuntur, ad Albinam fl. De *Senis*, *Florentia*, *Pistoria* & *Luca* infrà dicetur hujus lib. cap. 57.

ϑ (e) *Ravenna*, totius Romandiolæ urbs nobilissima, inter Utensem & Bedesin amnes in paludibus sita fuit urbs trigemina: cujus partes, *Civitas vetus*, *Via Cæsarea*, & *Portus novus* sive *Classis* aquis perflua; indeque salubritas aeris loco conciliata; ut ibi gladiatores ali atque exerceri jusserint Romani [*b*]. Tota autem ligneis constabat ædificiis. Hic *classem* iidem Romani habebant continuè paratam, quæ immineret Græciæ; sicuti *Misenatium* classis alterum tutabatur mare; & Galliæ, Hispaniæ, Mauritaniæ, Africæ, Ægypto, Sardiniæ atque Siciliæ incubabat. Destructa est classis à *Luitprando* Longobardorum Rege. Cæterùm hic est *Candidianus* fluvius vulgo *Candidiano* dictus, in portum Augusti defluens, ad cujus pontem *Odoacer* Herulorum Rex à *Theodorico* Gothorum Rege victus & fugatus est. Cæterùm Ravenna sedes *Exarchorum* fuit: & patria *Thomæ Ravennatis*, cujus exstat liber de vita hominis ultra annos 120 producenda.

ι (f) *Ariminum* nomen habet ab amne, quo occidentale ejus latus abluitur, qui olim *Ariminus* appellatus, hodiè vulgo *Marecchia* dicitur. Is hodie urbi jungitur marmoreo ponte antiqui operis. Urbs antiqua est, ab Umbris habitata, antequam Galli Senones hæc loca occuparent. *Constantii* Imperatoris temporibus hic concilium celebratum est prope CCCC episcoporum, qui Synodi Nicenæ Symbolum magna cum offensa Imperatoris suis sententiis comprobârunt.

κ Arimino XXII millia passuum abest (g) *Pisaurum*, quod ab Occidente *Pisaurus* amnis præterfluit, hodie *Foglia* dictus: unde urbi nomen quæsitum [*c*].

λ Ultrà Pisaurum ad VII millia passuum jacet (h) *Fanum Fortunæ* opidum; ejus opidani auctoribus dicuntur *Fanestres*.

μ (i) *Cæsena* apud Sapin & Rubiconem amnes, Arimino propinquior est.

ν (k) *Sarsina* in confinio Galliæ Togatæ, apud lævam Sapis fluvii ripam, Umbricarum extrema, *Plauti* Patria est.

ξ (l) *Urbinum Metaurense* ab amne *Metauro*, cui impositum, dictum est. Hodie vulgo dicitur *Castel Durante*, estque sedes hodie *Ducum Urbinatum*. Quod enim hodiè *Urbinum* exstat, non magis *Metaurense* poterat appellari, quàm *Pisaurense*, quippe in medio utriusque amnis situm est.

HEKELII.

[*b*] Celebris est magis antiquitate, quàm ædificiorum pulchritudine.

[*c*] *Schottus* dicit, hanc urbem ædificiis atque plateis esse perelegantem, mercimoniis divitem, emporiumque *Italiæ* celebre, ad cujus nundinas frequens Mercatorum fit concursus ex variis Provinciis certis anni temporibus.

REISKII.

1. Hetruria & Umbria aut distinctæ fuerunt provinciæ tum situ tum terminis suis; aut junctæ unaque saltem ab *Hadriani* temporibus: Utraque autem suburbicaria fuit, uni vel Correctori (quem ætas Constantiniana dixerat) vel uni Consulari sub Valentiniano iterum commissa. Hetruria Tuscis vel Hetruscis appellationem debuit, genti perveteris ac indigenæ, cui *nec lingua nec mores aliis nationibus æquales obtigerint*, teste Dionysio Halicarnassæo, Lib. I. qui αὐτοὶ δ' ἀλλῳ γένει ὅτι ὁμόγλωττον ὅτι ὁμοδίαιτον vocat. Tyrrheni posteà Pelasgorum genus ex Lemno Imbroque maris Ægei Thraciæque vicinis insulis huc navibus per colonias delati, & sacra & instituta extera secum intulerunt, neque Tyria tantum aut Punica, quæ Tullerus voluit, sed Græca, hinc porrò in Umbriam inducta. Inde tamen Thuscia & Hetruria non duplex, sed una extitit: Sin viri docti cum Salmasio duplicem constituant, alteram *Italicam sive annonariam*, & alteram *suburbicariam*: (m) Duæ in una Provincia partes

(a) Hortanum. (b) Herbanum. (c) Suana. (d) Saturniæ ruinæ. (e) Ravenna cum portu. (f) Ariminum op. & Ariminus fl. (g) Pisaurus op. & Pisaurus fl. (h) Fanum Fortunæ. (i) Cæsena. (k) Sarsina. (l) Urbinum. (m) Tuscia duplex.

um, o *Sentinum*, π *Æsis*, ϱ *Camerinum*; vulgo nunc *Cesena*, *Sarsina*, *Urbino*, *Sentino*, *Jesi*, *Camerino*. Cis Apenninum, σ *Iguvium*, τ *Mevania*, υ *Spoletium*, φ *Tifernum*, χ *Nuceria Camellaria*, ↓ *Asisium*, ω *Hispellum*, α *Fulginium*, β *Tuder*, γ *Interamnium*, δ *Narnia*, ε *Ameria*, & citra Narem ζ *Ocriculi*: quæ vulgo nunc, *Angubio*, *Bavagna*, *Spoleti*, *Citta di Castello*, *Nocera*, *Assisi*, *Ispello*, *Foligno*, *Todi*, *Terani* sive *Terni*, *Narni*, *Amelia*, *Ocricoli*.

CAP.

parles erunt, Italicæ quidem, præfecturæ tamen urbicariæ annumerata altera. Quicunque autem cum Falcro, Viro doctissimo, Tyrrhenos à Tyriis ortos vokni, & in Thusciam delatos, hi ab antiqua historia tantum recedunt. Denique quo plura de urbibus hæc offeruntur, eò pauciora nostro congruunt scripto.

BUNONIS.

σ Ultra Camerinum & Matilicam, versus Urbinum, in Apennini valle est (a) *Sentinum*. In Sentinatium agro pugnam illam Romani pugnârunt contra Gallos Senones, Etruscos, Umbros atque Samnites: in qua Decius diis devotus occubuit.

τ (b) *Æsis* oppidum ad *Æsis* fluminis ripam positum est. Æsinatem caseum probat Plinius. Supra Æsim oppidum in Apennini radicibus situm est oppidum (c) *Matilica*.

ϱ (d) *Camerinum* sive *Camers* oppidum situm est in montibus illis, qui Picenum ab Umbria disterminant. Verum & *Clusium* Etruriæ oppidum, anteà appellatum fuit *Camers*.

σ (e) *Iguvium* oppidum fuit in Apennini radicibus, Tiferno proximum. Non eodem fuisse olim situ, quo nunc conspicitur, testantur reliquiæ templorum ac theatri haud procul dissitæ.

τ (f) *Mevania* ad Tiniæ Clitumnique confluentes est, intra Fulginium. Adventante exercitu *Vespasiani*, exercitus *Vitellii* oppidum hoc, ceu arcem belli, occupavit. Fuit sublimibus *bobus* ac *tauris* insignis Mevania. Apud eandem in villa Agrippinæ Augustæ *Androgyne* olim natus est. Patens circa Fulginium, Mevaniam & Clitumnum amnem campus est; in quo Umbrorum fuit exercitus, adversus quem Q. Fabius Maximus Rullianus III, & P. Decius Mus II, coss. profecti sunt, Liv. lib. IX.

υ (g) *Spoletium* firmitudinem suam Hannibali probavit: Is enim à Trasimeno lacu veniens oppidum oppugnavit; sed magna suorum clade repulsus, ex unius coloniæ viribus collegit, quanta moles esset Romanæ urbis. Spoleti ex muliere virum factum esse tradit *Livius l.* XXIV.

φ (h) *Tifernum*, primum cis Apenninum à Tiberi oppidum, (i) *Tiberinum* dictum est, ad discrimen *Tiferni Metaurensis*; *Villæ Plinianæ* vicinum fuit. *Plinium juniorem*, pœne adhuc puerum, patronum cooptavit; in quo ille sua pecunia postea templum exstruxit.

χ (k) *Nuceria*, cognomine (l) *Camellaria*, in via Flaminia, apud transitum Apennini, haud procul fonte *Tiniæ* fluminis jacet. Inter Nuceriam & Fulginium est (m) *Forum Flaminii*, ad quod *Gallus* & *Volusianus*, quum adversus *Æmilianum*, qui in Mœsia res novas moliebatur, proficiscerentur, interfecti sunt. Pons, in quo cæsi, pelleâ *pons sanguinarius* appellatus est.

↓ (n) *Asisium* ab Arno versus Orientem jacet; *S. Francisci* Monachi patria.

ω Et ab Asisio versus Spoletium euntibus (o) *Hispellum*.

α Haud procul Hispello, versus Meridiem, ad Tiniam amnem (p) *Fulginium* est.

β Et à Spoletio versus Occasum Solis haud procul Tiberis ripa (q) *Tuder*.

γ Ab Ameria versus Orientem est (r) *Interamna* sive *Interamnium* opidum, Nare flumine circumfluum. III millia passuum ab Interamna fuere (s) *Tres Tabernæ* eo loco, qui vulgò dicitur *Ponte Confino*: hic Maxentii insidiis periisse videtur *Severus Imperator*. Zos. II. Sed tamen alii Auctores Tabernas, ubi istud commissum est parricidium, interpretantur illas, quæ sunt in Pomptino Campo.

δ (t) *Narnia* in aspero, arduo & prærupto monte sita est, cujus præruptam rupem *Nar* abluit: unde urbi nomen. Hic inter duos præruptos montes *Cæsar Augustus olim pontem* exstruxit, cujus *fornices omnium celsissimi* exstitere; teste Procopio. Ejus pontis rudera etiam nunc supersunt [d].

ε (u) *Ameria* municipem habuit *Roscii* patrem.

ζ (x) *Ocriculi* sive *Ocriculum* Umbricarum versus Meridiem Romæque proxima urbs est. *Ocricoli* hodiernum II ferme millia à Tiberis ripa distat: at prope ipsam ripam in lata planitie ingentia conspiciuntur multorum magnorumque ædificiorum rudera; unde colligitur hoc fuisse *Ocriculum antiquum*.

HEKELII.

[d] Hodiè Civitas oblonga, ædificiisque satis elegans est, ac rerum copia lauta ob Agri vicini fertilitatem, licet aliquando Bellorum Calamitatibus involuta clades ingentes Patrum memoria acceperit.

(a) Sentinum. (b) Æsis op. & fl. (c) Matilica. (d) Camers sive Camerinum. (e) Iguvium. (f) Mevania. (g) Spoletium. (h) Tifernum. (i) Tiberinum. (k) Nuceria, (l) Camellaria. (m) Forum Flaminii. (n) Asisium. (o) Hispellum. (p) Fulginium. (q) Tuder. (r) Interamnium. (s) Tres Tabernæ. (t) Narnia. (u) Ameria. (x) Ocriculum, Ocricoli.

CAP. XXVII.

De Sabinis & Latio. 1

I.

Siculi. Italia. Saturnia. Latium. Sabini. Reate. Cures.

INfra Umbros ad mare usque antiquissimis temporibus incoluere *Siculi*; quorum Rege *Italo*, hæc regio primùm dicta est *Italia*; quæ deinde a Aboriginibus, pulsis inde Siculis, *Saturnia*, vocata est, & mox item *Latium* unde Aboriginibus novum nomen *Latini*. Sed in partem Antiqui Latii p. steà succcesserunt α *Sabini*, inter Narem & Anienem, quorum hic *Tevero* dicitur. Caput Sabinorum fuit β *Reate*, nunc *Rieti*; & ante hanc γ *Cures* nunc *il Vecovio de Sabina*, cœnobium, cum ingentibus veteris urbis reliquiis hinc Romani dicti fuere δ *Quirites*. Reliqua opida celebria sunt, ε *Nursia*, nunc *Norcia*; ζ *Cutiliæ*, cujus ruinæ prope opidum *Civita Ducale*; η *Amiternum*; cujus vestigia prope *Aquilam*. Inde ϑ *Eretum* & ι *Nomentum*, prope Anienem, vulgò nunc *Monte Ritondo* & *Lamentario*.

II. Sub

BUNONIS.

α (a) Sabini à Meridie jungebantur Latinis; terminus inter utrosque fuit Anio fl. Ab Occasu illis fuit Tiberis ad Ocriculos usque. A Septemtrione habuerunt Umbros Nare amne differminatos. Ab Ortu solis contermini illis fuerunt Piceni, Vestini, ac inde Meridiem versus Marsi. Non autem fuere *Sabini* Græci generis, sed Opici sive Osci.

β (b) *Reate* urbs antiqua, nulla alia re magis celebratur, quàm asinorum eximio genere. *Reatinæ* etiam auctoribus memorantur *paludes*, in quibus ungulæ jumentorum indurantur: quibus propinquus est *Velinus lacus*, in quo lignum dejectum lapideo cortice obducitur.

γ (c) *Curibus* orti sunt *T. Tatius*, & *Numa Pompilius*.

δ Non omnis Sabinorum gens primùm dicta fuit *Quirites*, sed Curium tantum incolæ.

ε (d) *Nursia* Sabinarum urbium versus Septemtriones & Picenum extrema est: Ex *Polla*, & Sabino patre, Nursinis natus est *Vespasianus* Imperator, in vico Phalacrine, educatusque in prædiis Cosanis. Circa Nursiam (e) *Vespasiorum* fuit *prædium*: ubi complura exstitêre Vespasiorum monumenta. *Sueton.*

ζ Ad Cutiliam (f) *lacus est Cutiliensis*, umbilicus Italiæ, in quo insula fluitans.

η (g) *Amiternum* nobilitavit *Crispus Sallustius*, qui hic, anno post natum Veronæ Catullum, in lucem editus est.

ϑ (h) *Eretum* haud procul Tiberis ripâ, in edito colle, XIII passuum millibus Roma distat.

ι Ab Ereto mille amplius passus versùs Orientem abest opidum (i) *Nomentum*.

REISKII.

1 Sabini à Sabo Rege vel Deo, quem Samium Semonem prisci cognominant, nomen quin deduxerint, nullum erit dubium, si quidem ille Sabus extitit. Ipsa gens Straboni Lib. V. *antiquissima censetur, & indigena*, cui ortum Picentes atque Samnites debeant; his vero Lucani, ultimo Lucanis Brutii. Adeò Sabinis primæ per Italiam inferiorem coloniæ assignabuntur, si gravissimo Strabonis testimonio standum erit. Interim Pelasgos atque Tyrrhenos advenas Sabinorum sedibus & migrationibus sese locos admiscuisse nemo negabit, uti suspicor, nisi antiquæ historiæ geographicæ ignarus. De Curetibus autem & Latinis primisque hujus incolis quam dissident Græci Romanique, quotquot veterum extant, Scriptores? Unde os quoddam confusum hinc oriatur, si omnia pari accuratiùs examinare velis. Id unum e sacro Codice multisque hujus locis probabilius datur, ut primos Italiæ Latiique incolas כתיים *Chitim*, græce κίτιοι vel κιτιεῖς vindicemus. Loca id quatuor confirmant, Bochartо etiam citata Lib. III. Phal. c. 5. Urbes item Chitheis cognomines duæ, nec non aperta Josephi Africani, Eusebii, Cedreni & Geographi Nubiensis testimonia. Hinc Chronicum Alexandrinum clarissime; Κίτιοι ἐξ ὧν Ῥωμαῖοι καὶ Λατῖνοι. Adde Latinomen, quod ab *latendo* veteres deducunt: Et vel hoc cum Arabico Punicoque כתם *Chetema*, quod est abscondere, satis congruat. Kircherus in Latio quidem Lib. I. c. 1. eadem tuetur origines; in capitibus vero sequentibus Jamigenas, Aborigines, Siculos, Oenotrios, Pelasgos, Umbros, Latii colonos veteres admiscet, longamque regum seriem, terminosque regionis antiquæ varios producit. Ex his tamen omnibus liquet, quod in præfat. confitebatur, *depravari Historicorum fere omnium opiniones refert.* Sed quis heic observata omnia de Romanis originibus depromat? quæ in tertium vel quartum annum Olympiadis sextæ incidunt, Trojano excidio longe posteriores. Ne dicam de urbibus Sabinorum Latinique antiquissimis, harum templis, monumentis, vetustis prædiis, quæ Remo etiam Romuloque apud Jacobum Boissardum auctoribus attribuuntur.

BUNO-

(a) Sabinorum Termini & Origo. (b) Reate, Reatinæ paludes. (c) Cures. (d) Nursia. (e) Vespasiorum prædium. (f) Lacus Cutiliensis. (g) Amiternum Sallustii patria. (h) Eretum. (i) Nomentum.

II. Sub Sabinis itaque juxta Tuſcos fuere *x Latini*, non totius Italiæ ſolùm, ſed & orbis univerſi gens nobiliſſima. λ Terra eorum *Latium* dicta, arctis initio finibus incluſa, ab Aniene ac Tiberi ad Circæum uſque promontorium, quod vulgò nunc eſt *Circelli*. μ At poſtquam finitimi etiam populi Æqui, *Hernici*, *Volſci* & *Auſones* ſub eodem Latinorum nomine computati ſunt, finis *novi Latii* fuit Liris amnis, vulgò nunc *Garigliano*. Latii Veteris & Novi fines.

III. *Caput Latii* omni ævo fuit *ν Roma*, urbs, ab Aboriginibus, qui anteà *Cenotri* dicebantur, cum ex Græcia in Italiam adveniſſent, condita; ab Æneæ poſteris, ut tradunt, aucta: urbium ſanè Regina, orbiſque terrarum caput ac domina. Reliqua opida, antiquitate & claritudine præcipua fuere, *Tibur*, ξ nunc *Trivoli*; ο *Præneſte*, nunc *Pileſtrina*; *Gabii* medio inter Prænesten & Romam itinere quondam; π *Tuſculum*, nunc *Fraſcati*; ρ *Aricia*, nunc *L. Aricia*; σ *Lanuvium*, nunc *Citta Lavina*; τ *Alba longa*, inter Albanum quondam montem & Lacum; & Albæ mater υ *Lavinium*, prope litus, nunc *Patricia*; inde φ *Laurentum*, nunc *Paterno*: & tandem χ *Oſtia* ab Oſtiis Tiberinis nomen Roma. Tibur. Prænesta. Gabii. Tuſculum. Aricia. Lanuvium. Alba longa. Lavinium. Laurentum. Oſtia.

BUNONIS.

x *Latini* Siculos ex regione illa inter Narem & Anienem, quæ poſteà Sabinorum fuit, primùm ejecerunt, tamque appellârunt (a) *Latium*: quamdiu verò primi illi Latini hoc *primum* inter Narem & Anienem *Latium* tenuerint, incertum eſt. Inde à Sabinis pulſi Latini regionem trans Anienem occupârunt & de ſuo nomine appellârunt *Latium*. Duplex autem fuit Latium.

λ (b) *Antiquum*, *Vetus* ſeu *Priſcum* inter Anienem, Tiberim & Mare Inferum, ad Circæum uſque promontorium.

μ Et *Novum* ad Lirim uſque ſe extendens [*a*].

ν (c) *Romam* diu ante bellum Trojanum conditam primi omnium tenuerunt Siculi; eaque jam ante adventum Evandri *Valentia* vocata, poſt Græco nomine dicta eſt Ῥώμη, *Roma*. Cluverius in Ital. Antiq. l 2. cap. 2. *De hac ipſa urbe* [*b*] *plura cognituras legat vel hanc ipſam Cluverii Italiam*; *vel Fabricii Romam Antiquam*.

ξ (d) *Tibur* apud Anienem poſitum maximè nobilitatum eſt templo Herculis. Hîc frequentes fuerunt villæ; ut *Manlii Vopiſci* villa *Tiburtina*; villa *Hadriani*; *Zenobiæ* poſſeſſio.

ο (e) *Præneſte* opidum, in alto monte ſitum, naturâ & opere munitum, multos habuit cuniculos ſubterraneos: per quos, quum (f) *C. Marius*, à *Lucretio Aſella*, Syllanarum partium viro, obſeſſus, evadere non poſſet, cum *Pontio Teleſino*, fugæ comite, ſtricto utrimque gladio concurrit, eumque occidit, ipſe laucius à ſervo impetravit, ut ſe occideret [*c*]; Liv. Prænesta habuit (g) *Fortunæ Primigeniæ* templum celebre & in eo ſortes.

π (h) *Tuſculum* XII millibus paſſuum ab urbe Roma verſus Orientem ultra Lanuvium, Ariciamque & Albanum montem fuit ſupra *Fraſcatium*; ubi hodie ingentes murorum reliquiæ ſuperſunt. In Tuſculano agro celeberrima fuit *villa Ciceroniana*, quod (i) *Tuſculanum Ciceronis* dictum, eo ſitu, ubi nunc eſt cœnobium, quod vulgò *Santa Maria di Grotta Ferrata* appellatur.

ρ (k) *Aricia* eſt in via Appia, mille paſſus ultra Albanum opidum, XIII millia paſſuum Româ diſtans. In agro ejus fuit (l) *Nemus Aricinum*, & *Lucus Dianæ Aricinæ*. Nemus illud Dianæ dictum quoque eſt *Nemus* ſive (m) *Lucus Egeriæ*, ab Egeria nympha, quam conjugem Numæ finxerunt.

σ (n) *Lanuvium* ultra Ariciam & Dianæ nemus apud eandem viam Appiam fuit. *M. Aurelius Antoninus Pius* Imperator apud hoc opidum in villa Lanuvina natus eſt. Apud Lanuvium quoque fuit *templum* & (o) *lucus Junonis Soſpitæ*.

τ (p) *Alba longa* fuit ad Orientalem lacus Albani ripam, in iis tumulis, qui medii inter montem & lacum intercedunt ad XX fere millia paſſuum Româ diſtans. A ſitu porrectæ in dorſo urbis *Longa Alba* appellata eſt, ut diſcerneretur ab altera *Alba* in *Marſis*, cujus opidani dicebantur *Albenſes* diſcriminis ergò, quum *Albæ longæ* incolæ *Albani* dicerentur. A Tullo Hoſtilio deſtructa eſt Alba illa, & tota interiit ſine veſtigiis.

υ (q) *Lavinium* ad Numicii fontem poſitum fuit, in eo colle, in quo nunc conſpicitur fanum *S. Petronellæ*, à quo III millia paſſuum ſunt ad oſtium amnis & mare. In Numicio fl. periit (r) *Æneas* cum hoſtibus dimicans, cui Aſcanius templum hic conſtituit, quod (s) *Dei Indigetis*, ſeu *Patris Indigetis* appellavit. Fons Numicii & antrum, unde is exit, ſacrum erat (t) *Annæ Perennæ*.

φ (u) *Laurentum* haud procul fuit à Tiberi ad mare.

χ (x) *Oſtia* ab Anco Martio condita vulgò creditur, tria ferè millia paſſuum à litore hodie abeſt apud flexum amnis, cum ingentibus veterum murorum veſtigiis.

HEKELII.

[*a*] *Servius* ponit *Antiquum Latium* à *Tiberi* ad *Fundos*; & *Novum* inde uſque ad *Vulturnum Fluvium*, qui juxta *Cumas* in mare labitur, & *Naturone* hodie *Leandro* vocatur.

[*b*] Clariſſimo Viri incomparabilis, *Athanaſii Kircheri*, nomine hactenùs magis clarâ.

[*c*] *Livius*.

(a) Latium primum. (b) Latium Vetus & Novum. (c) Roma. (d) Tibur. (e) Prænesta. (f) C. Marii mors. (g) Fortunæ Primigeniæ templum. (h) Tuſculum. (i) Tuſculanum Ciceronis. (k) Aricia. (l) Nemus Aricinum. (m) Et Lucus Egeriæ. (n) Lanuvium. (o) Junonis Soſpitæ templum & lucus. (p) Alba longa. (q) Lavinium. (r) Æneæ mors. (s) Templum Dei Indigetis. (t) Fons Annæ Perennæ. (u) Laurentum. (x) Oſtia.

Antemnæ. Collatia. Fidenæ. Rutuli. Ardea. Æqui. Carsula. Varia. Sublaqueum. Algidum. Hernici. Anagnia. Alatrium. Verulæ. Ferentinum. Volscorum opida. Antium. Circæi. Tarracina sive Anxur.

nomen habens. Circa Anienis Tiberisque confluenteis opida ↓ *Antemnæ* ω *Collatia*, α *Fidenæ*, in tenuibus incertisque vestigiis ostenduntur. β *Rutuli* pars fuere Latinorum; caput eorum γ *Ardea*.

IV. δ In *Æquis* fuere ε *Carseoli* sive *Carsula*, nunc *Arsuli*, & *Valeria*, quæ & *Varia*, nunc *Vico Varo*; tum ζ *Sublaqueum*, nunc *Suliaca*; η *Algidum* in Algido monte & nemore; nunc *Selva d'Algieri*.

V. ϑ *Hernicorum* fuere, ι *Anagnia*, κ *Alatrium*, λ *Verulæ*, μ *Ferentinum*, nunc *Anagni*, *Alatri*, *Veroli*, *Ferentino*, dicta.

VI. Sub Hernicis ad mare fuerunt ν *Volsci*, opida eorum in litore ξ *Antium*, ο *Circæi*, π *Tarracina*, quod anteà *Anxur*: intus statim celeberrimus *Pomptina*

[c] *Livius*. Hoc Oppidum tantæ est antiquitatis, ut de ejus exordio & conditore non consentiant autores, & diversi propterea diversa tradant.

BUNONIS.

↓ (a) *Antemnæ* sive *Antemna* fuit inter Nomentanam, Tiburtinamque vias, apud lævam Anienis ripam.

ω (b) *Collatia* in iis collibus seu tumulis fuit, qui inter viam Prænestinam sternuntur & lævam *Anienis* ripam; qua pars aquæ *Crabræ*, quæ hodiè vulgo *La Marana* dicitur, Anieni miscetur, ad lextum ferè ab urbe lapidem.

α (c) *Fidenæ* urbs quinque millia passuum Româ abfuit; ad *Castellum Jubileum* ejus visuntur rudera. Accidit apud Fidenas anno Tiberii Imperatoris XII res admodum miseranda. Nam amphitheatri cavea, populo gladiatorum munus spectante, collapsa est; & plusquam L hominum millia occidit.

β (d) *Rutuli* Lanuviorum, Laurentium, & Volscorum finibus claudebantur.

γ (e) *Ardea* quinque circiter millia passuum à mari recedit, XX millia passuum Roma distans; hodiè vicus est; Ardeatium ager Palustris & morbosus esse perhibetur.

δ (f) *Æqui*, qui & *Æquani* & *Æquicoli*, & item *Æquiculani* dicti sunt, unde originem duxerint, incertum est. Incoluerunt ad utramque Anienis ripam inter Sabinos, Marsos, Volscos, Hernicos atque Latinos.

ε (g) *Carseoli* opidum ad Anienem fuit media ferè regione inter Vicum (h) Varum & Sublaqueum. Romani usi sunt hoc opido ad nobiliores captivos asservandos.

ζ (i) *Sublaqueum* nomen habet à tribus lacubus, quos *Anio* in Tiberim defert. Eò, relictis literarum studiis, clam fugiens devenit *S. Benedictus*.

η (k) *Algidum* nobilitârunt Æqui clade à Q. Fabio Vibulano col. accepta. Item *Lucius Virginius* Centurio, cujus filiam *Virginiam Appius Claudius* corrumpere volebat, in *Algido* militabat.

ϑ In Novo Latio (l) *Hernici* inter Latinos, Æquos, Marsos & Volscos fuere medii.

ι (m) *Anagnia* fuit caput gentis.

κ (n) *Alatrium* XI circiter millia passuum in Orientem æstivum fuit ab Anagnia.

λ (o) *Verulæ* infrà Alatrium jacent in Apennini vertice, ad quinque circiter millia passuum.

μ *Ferentinum* infra illa opida est in via Latina.

ν (p) *Volscorum* sermo à reliquis Italiæ linguis fuit discretus. Osce [d] & Volsci fabulantur, qui Latine nè nesciunt. *Festus*. Ipsa gens magna, potens & bellicosa. Incoluere autem *Volsci* inter Rutulos, Latinos, Æquos, Hernicos, Marsos, Samnites, Campanos, Auruncos, Ausones & mare. At secundo ibi Latio antiquo, jam inde sub regibus Romanis adjecta est magna pars agri Volsci: adeoque omne litus ad Tarracinam usque urbem.

ξ (q) *Antium* haud amplius exstat; at nomen ejus reliquum est in promontorio, quod vulgò *Capo d'Anzo* dicitur. Fuit olim urbs valida, & totius gentis caput. Piratica veteres Antiates fuere infames. C. *Mænius* in suggestu (r) rostra, devictis Antiatibus, fixit.

ο (s) *Circæi* seu *Circæum* opidum olim fuit invitum: ejus vestigia aliqua etiam nunc visuntur in monte, vulgò *La Citta Vecchia* dicta.

π (t) *Tarracinæ* arx præcipuè condita fuit in lapidoso ac præcipiti vertice candidi montis; in qua nunc quoque ingentes conspiciuntur antiquæ fabricæ reliquiæ figura quadrata. Partem urbis jam olim sub monte in plano fuisse sitam, ubi hodierna visitur urbs *Tarracina*, discimus ex Livii *lib.* IV. In vertice illo haud dubie fuit (u) *Jovis Anxuris templum*. *Insulam* quondam fuisse Tarracinam falsò arbitrati sunt Solinus & Martianus Capella. (x) Portus Tarracini vestigium in mari hodieque conspicitur. *Calidæ* etiam memorantur (y) *aquæ Tarracinæ* salutiferæ; & (z) *fons Neptunius* mortiferus, ex quo qui imprudentes biberant, vita privabantur. *Horatius*. Tota illa planities, quæ Velitris, Coræ, Norbæ, Sulmoni, Setiæ, atque Priverno subjacet, ad Tarracinam usque, quà Pomptina erat palus, (a) *Campus* sive *ager Pomptinus* appellatus fuit; in quo *Mutianus*, Plinio teste, urbes XXIII fuisse prodidit, earumque caput fuisse (b) *Pometiam*.

HEKELII.

[d] S. *Olsce* nonnullis,

BUNO-

(a) Antemnæ. (b) Collatia. (c) Fidenæ. (d) Rutulorum fines. (e) Ardea. (f) Æqui [illegible] Carsicoli. (h) Varia. (i) Sublaqueum. (k) Algidum. (l) Hernici. (m) Anagnia. (n) Alatrium. (o) Verulæ. (p) Volscorum fines. (q) Antium. (r) Rostra R. (s) Circæi sive Circæum op. (t) Tarracina. (u) Jovis Anxuris templum. (x) Portus Tarracinenses. (y) Aquæ Tarracinenses. (z) Fons Neptunius. (a) Pomptinus Campus. (b) Pometia.

ptinus *Ager*, & ϱ *Pomptinæ paludes*, à capite olim Volscorum σ *Suessa Pometia* dictæ, inde τ *Velitræ*, υ *Cora*, φ *Norba*, χ *Privernum*, ϟ *Setia*, ω *Signia*, α *Sulmo*, β *Frusino*, γ *Fabrateria*, δ *Aquinum*, ε *Casinum*, ζ *Atina*, η *Arpinum*, ϑ *Arx*, ι *Sora*: vulgo nunc dicuntur; *Belitri*, *Cora*, *Norma*, *Piperno*, *Sezza*, *Segni*, *Sarmonetta*, *Fraselona*, *Falvatera*, *Aquino*, *Monte Casino*, *Atina*, *Arpino*, *Arce*, *Sora*. At κ *Fregellæ*, nunc *Ponto Corvo* est; & λ *Interamna*, *l'Isola* nunc dicta.

Pomptinus ager & paludes.
Suessa Pometia.
Velitræ.
Cora.
Norba.
Privernum.
Setia.
Signia.
Sulmo.
Frusino.
Fabrateria.
Aquinum.
Casinum.
Atina.
Arpinum.
Arx.
Sora.

VII. μ *Au-*

BUNONIS.

ϱ (a) *Pomptina palus* dicta est, quia in *Pomptino*, sive *Pometino* erat agro, à *Suessa Pometia* urbe: etiam (b) *Satura palus* appellata. Has paludes *Julius Cæsar* siccare destinârat; quod opus perfecit *Augustus*. Appius cos. Rom. injecto paludibus aggere *viam* strauit, quæ (c) *Appia* dicta, in eaque opidulum condidit (d) *forum Appii*, Actorum cap. 28. memoratum. Propter viam istam Appiam post Augusti siccationem tesa deducta est, à Foro Appii ad Feroniæ usque fanum prope Tarracinam; per quam navigantes iter faciebant; mulis naves trahentibus. Et quum paludes illæ restagnarent; denuo siccatæ sunt; ac præcipue à *Theodorico Gothorum Rege*. Cassiodorus.

ι (e) *Suessa Pometia*, ad discrimen *Suessæ Aurunticæ* dicta, sita fuit circa Velitras & Coram.

τ (f) *Velitræ* urbs, vulgò etiam *Velitri*, Roma distat XXV millibus passuum [*e*]. Livius lib. II. tradit eam urbem pestilentia adeò exhaustam fuisse, ut decima tantum incolarum pars reliqua manserit [*f*]. Furio Camillo & C. Mœnio Nepote coss. quod toties rebellâssent, muri dejecti, jussique sunt trans Tiberim habitare.

υ (g) *Cora* versus ortum Solis Velitris proxima est.

φ Ultra Coram, versus Signiam euntibus, erat (h) *Norba*. Plinii ætate in ruinis jacuit. Ea ab Æmilio Lepido per proditionem capta, opidani mutuis vulneribus cecidêrunt, aliique ignem tectis subdiderunt: quod contigit Coss. C. Mario juniore, & Cn. Papirio Carbone tertium.

χ A *Piperno* quod hodiè appellatur, ad duo circiter millia passuum, circa Amasenum amnem, qua itur Anagniam, veteris (i) *Priverni* ruinæ conspiciuntur.

ϟ (k) *Setia* in montium jugo, quod juxta Pomptinos campos ad Asturam usque protenditur, sita est. Augustus Cæsar (l) *Setinum vinum* cunctis prætulit, *quod non temere cruditatibus noxius ab eo Julius vocatur*. Plin.

ω (m) *Signia* ultrà Norbam versus Orientem est: a *signis*, quæ illic in castris fixerant Romani milites, nomen accepit opidum: nam quum in eo campo milites hybernantes castra ita communiissent, uti nihil ab opido differrent, Tarquinius coloniam eo deduxit. Dion. Hal. l. IV. (n) Vinum Signium alvum maxime sistere tradidit Strabo.

α (o) *Sulmo* in eodem jugi dorso est, qua Velitras inter & Setia [g].

β (p) *Frusino* antiquum opidum in via Latina LI millia passuum ab Hernicorum opido Ferentino abest.

γ (q) *Fabraterni* missis Romam legatis sese in fidem populi R. dediderunt, ut à Samnitium armis defenderentur. Liv. *lib.* 8.

δ (r) *Aquinum* nunc tenue opidum est; Episcopali tamen dignitate insigne; *Thomæ Aquinatis*, Scholastici doctoris, Thomistarumque conditoris patria.

ε (s) *Casinum* sive *Cassinum* in eo fuit monte, qui opido *S. Germani* imminet, & habet cœnobium S. Benedicti, quod vulgò dicitur *Monte Casino*. Sub Casino illo fuit (t) *M. Terentii villa*, Ciceroni in Philippica II, memorata. In Casinate quoque est (u) *Scatebra* fluvius frigidus, æstate abundantior. *Plin.*

ζ Suprà Casinum Aquinumque versus Septemtriones circa Mellis fl. fontes apud montem Apenninum in primis Volscorum urbs (x) *Atina*.

η Ab Atina versus Solis Occasum, inter Melfem & Lirim est (y) *Arpinum* opidum antiquum. Hic (z) *Cicero* matre Helvia, patre equestris ordinis, ex regio Volscorum genere natus est. *Hieronymus in Eusebii Chron.* Fibernus fl. apud Liris confluentem *insulam* efficit, quæ hodiè vulgò dicitur *Il Fiume della Posta*, in ea fuit (a) *Ciceronis prædium*.

ϑ Inter Arpinum & Aquinum est (b) *Arx* opidum, Ducatus titulo nobile, ad quod fuit (c) *Arcanum*, Quincti Ciceronis, Marci fratris, prædium.

ι (d) *Sora* opidum suprà Apinum & Ciceronis villam Fibernique confluentem apud dextram Liris ripam situm est.

κ (e) *Fregellas* opidum fuisse apud dextram Liris ripam, ubi nunc est *Ceperano* opidum, probat ipse Auctor in Italiæ *Ant. lib.* 3. *cap.* 8.

λ (f) *Interamna Lirinas* cognominata à *Liri* amne, ad discrimen *Interamnæ in Umbria*: situm enim fuit id opidum ad Lirim amnem. Ex adverso *Pontis Curvi* in lævam Liris ripam influit amnis; à Casino & S. Eliæ opido delatus; inter quem & Lirim antiquæ urbis vestigia nonnulla hodieque visuntur; quas veteris *Interamnæ Lirinatis* reliquias esse, Livii & Strabonis descriptio docet. Quæ verò insula illa fuerit, quam Auctor dicit esse *Interamnum*, in Arpini descriptione ex *ipsius Cluverii Italia* jam dictum est.

HEKELII.

[*e*] Oppidum olim *Volscorum* erat antiquitate & potentia clarum, cujus in *Romana* Historia est mentio. Nam ab *Anco Martio*, Rege *Romanorum*, obsidione gravi ad deditionem compulsas *Velitras Dionysius Halicarnassæus* scribit.

[*f*] Hanc urbem nutrimentorum *Augusti* locum exstitisse suo tempore, Autor est *Suetonius*.

[*g*] *P. Ovidii Nasonis*, Poetæ ingeniosissimi, patria est.

BUNO-

(a) Pomptina palus. (b) Satura palus. (c) Via Appia. (d) Forum Appii. (e) Suessa Pometia. (f) Velitræ. (g) Cora. (h) Norba. (i) Privernum. (k) Setia. (l) Setinum vinum. (m) Signia. (n) Vinum Signium. (o) Sulmo. (p) Frusino. (q) Fabrateria. (r) Aquinum, Thomæ patria. (s) Casinum. (t) Terentii villa. (u) Scatebra fl. (x) Atina. (y) Arpinum. (z) Ciceronis patria. (a) Prædium Ciceronis. (b) Arx. (c) Arcanum, prædium. (d) Sora. (e) Fregellæ. (f) Interamna Lirinas.

Ausonum opida. Cajeta. Fundi. Formiæ.

VII. μ *Ausonum* fuere ν *Cajeta*, ξ *Fundi*, ο *Formiæ*; nunc vulgò dicuntu *Gaeta*, *Fondi*, *Mola*.

BUNONIS.

μ A Volscis ad fretum usque Siculum, apud Inferum juxta & Superum mare, tenuere antiquissimis temporibus (a) *Ausones* gens, Græcorum etiam sententia, totius Italiæ antiquissima, à qua illi omne reliquum etiam terrarum spatium à freto ad Alpes appellavere *Ausoniam*. Ejus gentis magna pars (b) *Opici* & *Osci* appellati sunt; atq; iterum horum pars, inter Campaniam Sidicinorum & Volscorum fines inareque, (c) *Aurunci* dicti sunt.

ν (d) *Cajeta* promontorium, opidum & portus est [*b*]: (e) *Sinus Cajetanus* olim etiam dicebatur *Amyclanus*. In medio Cajetæ & Formiarum posita fuit *villa Ciceronis*, & *Cajeta* & (f) *Formianum* appellata. Hic *Cicero* ab Antonio immissis percussoribus, *Herennio* centurione, & *Popilio* tribuno, quem parricidii reum quondam defenderat, occisus est sexagesimo quarto ætatis anno.

ξ Inter Formianos Fundanosque montes era *Circhus ager*, & in ipsò opidum (g) *Fundi*: juxta lacum *Fundanus*.

ο (h) *Formiæ*, olim *Hormiæ* dictæ, habuerunt portum *Formianum*.

HEKELII.

[*b*] Arcem illius loci in angulo Promontorii versus Orientem posuit olim *Ferdinandus*, Arragonum Rex, pulsis ex Regno *Neapolitano* Gallis. Nostra memoria *Carolus* V, Imper. & Rex adjecit superiorem, nam, Ponteque sublicio junxit Arci superiori. Sic ita moles turribus ac propugnaculis adauctas cavit, & Promontorio toto simul incluso ut murisque connexuit.

(a) Ausones. (b) Opici sive Osci. (c) Aurunci. (d) Cajeta. (e) Cajetanus s. (f) Formianum, Ciceronis villa. (g) Fundi & lacus Fundanus. (h) Formiæ. (i) Portus Formianus.

CAP. XXVIII.

Picentes, Vestini, Marrucini, Peligni, Marsi, Frentani, Samnites, Hirpini. I.

Picentes.

ULtra Apenninum rursus, juxta Sabinos & Umbros, fuêre α *Picentes* inter Æsim & Aternum amnes: quorum hic nunc *Pescara* dicitur. Regio eorum vocabatur β *Picenum*, gens à Sabinis fertur orta. Opida in littore; γ *Ancona*; Græcorum colonia à Syracusanis condita: δ *Castrum novum*, nunc *Flaviano*, ε *Castellum Truentinum*, ad Truentum amnem. Intus ζ *Auximum*, nunc *Osmo*; η *Septempeda*, nunc *S. Severino*; ϑ *Tollentinum*, ι *Firmum Picenum*, & κ *Asculum Picenum*, λ *Interamnium*, μ *Atria*: quæ nunc, *Tollentino*, *Formo*, *Ascoli*, *Teramo*, *Atri*.

Ancona. Castrum novum. Castellum. Auximum. Septempeda. Tollentinum. Firmum. Asculum. Interamnium. Atria.

II. Pi-

BUNONIS.

α (a) *Picentes* seu *Picentini*, fuerunt Sabinorum pars, à quibus progressi novam remp. constituerunt.

β (b) *Picenum* copiâ & omnis generis frugibus abundans tradunt auctores.

γ Ab Æsi flumine ad mare Picentium opidum primum est (c) *Ancona*, ubi *Cumerium promontorium*, ab iis Syracusanis condita, qui Dionysii fugerant tyrannidem. Nomen habet à cubito, qui Græcis est ἀγκών.

δ Ad ostium Batini amnis dextra ripa (d) *Castri novi* visuntur vestigia.

ε Ad Truenti fl. ostium fuit *Truentum*, sive ut alii habent (e) *Truentinum Castrum*.

ζ Ab Ancona XI fermè millia passuum abest (f) *Auximum*, apud Miseonem amnem.

η (g) *Septempeda* ad Potentiæ amnis ripam est.

ϑ Et (h) *Tollentinum* ad Fluforis amnis ripam, nunc *Tollentine*.

ι (i) *Firmum Picenum*, tria millia passuum à litore dissitum, navale habuit *Castellum Firmanorum*.

κ (k) *Asculum* cognomine dicitur *Picenum*, ad discrimen *Asculi Apuli*, apud Truentum fl. est.

λ (l) *Interamnia* sive *Interamnium* inter confluentes Turdini ac Viciolæ amnium positum est; unde ei nomen quæsitum.

μ (m) *Atria* sive *Hadria* inter Vomanum Matrinumque amnes in edito colle sita est.

REISKII.

ι (n) Picentum & Picentina regio nomen à Picentibus; ipsi autem à Pico rege vel ave, quam ille auguria capturus domi aluit, habuisse dicuntur: Ipsi duplex fuit, *vel superius*, quod heic describitur, mari Hadriatico vicinum; *vel inferius* Campaniam inter

Lu-

(a) Picentes. (b) Picenum. (c) Ancona: (d) Castrum novum. (e) Truentum. (f) Auximum. (g) Septempeda. (h) Tollentinum. (i) Firmum Picenum. (k) Asculum Picenum. (l) Interamnium. (m) Atria sive Hadria. (n) Picentum duplex.

II. Picentibus continuabantur ν *Veſtini*, quorum opida ξ *Angulus* & ο *Pinna*; vulgò nunc *Civita di Sant Angelo, & Civita di Penna*; π *Avia* ſive *Avella*, nunc eſt *Aquila*. Veſtini. Angulus. Pinna. Avia.

III. Veſtinis ad mare contermini erant ρ *Marrucini*, quorum opidum σ *Teate*, nunc *Tieti* & *Chieti*. Marrucini. Teate.

IV. Marrucinis ſimul & Veſtinis finitimi erant τ *Peligni*, quorum caput olim υ *Corfinium*, nunc deſtructum; deinde φ *Sulmo*, nunc *Sulmona*, & *Surmona* ſive *Sermona*. Peligni. Corfinium. Sulmo.

V. Pelignis & Veſtinis in mediterraneo continuabantur χ *Marſi*, quorum ψ *Alba Fucentis*, ad Fucinum lacum; quæ hodieque nomen antiquum in ruinis retinet; vulgò *Albe* & *Alba* dicta, & *Marrubium*, nunc *Morréa*. Marſi. Alba Fucentis. Marrubium.

VI. Rurſus in littore ultra Marrucinos & Pelignos incolebant ω *Frentani*; quorum opida α *Ortona*, β *Anxanum*, γ *Hiſtonium*; nunc *Ortona*, *Lanzano*, *Guaſto d'Amone*. Frentani. Ortona. Anxanum. Hiſtonium.

VII. Infra Frentanos fuêre δ *Samnites*, *Sabelli* etiam dicti, à Sabinis orti: Samnites.

&

Lucaniamque mari Tyrrheno propius, quod Picentes Romanis victoribus ceſſuri occupaverant. In Notitia vero imperii Romani diſtinctius habetur, aliud quidem *urbicarium vel ſuburbicarium*, nempe provincia, urbis Præfecto & vicario commiſſa; aliudque *annonarium*, unde in uſum Cæſaris annona rediit. Proxima Piceno Valeria fuit ex Imp. Conſtantini tempore, alias Marſorum, Æquorum & Pelignorum regio, ad viam Valeriam ſita, ipſaque ſuburbicaria. Samnium autem provinciis præſidialibus in Notitia Imper. accenſetur, poſt Valeriam diminutam modo arctius modo majus.

BUNONIS.

ν Inter Matrinum & Aternum amnes fuere (a) *Veſtini*, qui videntur Sabini ſive Samnitici fuiſſe generis: niſi ex Illyrico in has oras venerint.

ξ (b) *Angulus* haud procul lævâ Salini ripâ, infra Pinnam, in edito colle poſitum eſt.

ο (c) *Pinna* ſupra Angulum inter Matrinum & Suinum amnes, ſed Suino propior eſt.

π (d) *Avia* haud longè abeſt à fontibus Aterni.

ρ (e) *Marrucini* angustos admodum incoluere fines, inter Veſtinos, Pelignos & Frentanos. Eorum gens Cato à Marſis deductum voluiſſe videtur.

σ In tam arctis finibus unum tantum refertur opidum (f) *Teate* [*a*]. In agro Teatino prodigium accidit anno Neronis ſupremo; oliveto univerſo publicam viam tranſgreſſo; arviſque inde è contrario in locum oliveti profectis. Plin. l. 2. cap. 83.

τ (g) *Peligni* inter Veſtinos, Marrucinos, Frentanos, Samnites, & Marſos incoluerunt; Aterno & Sagro amnibus, Apennino monte & Frentanorum finibus inclusi, gens parva. Ex Illyrico profectos Pelignos tradit Feſtus: alii tamen auctores eos à Sabinis ortos eſſe contendunt.

υ (h) *Corfinium* à dextrâ Aterni fl. ripâ III millia paſſuum diſtitum fuit, & VII à Sulmone; quo loco antiquæ urbis ruinæ viſuntur. Ab Italicis populis opidum hoc *Ara belli*, quod & *Italicum* & *Sociale* appellatum, contra Romanos conſtitutum erat.

φ (i) *Sulmo* opidum *Ovidii* [*b*] *patria* inter duos ejuſdem amnium, qui hinc uno alveo, in Aternum apud Populium opidum defluunt, confluentes poſitum eſt; unde ipſi Ovidio appellatur *Sulmo gelidus, humidus, irriguis aquis ſaluber*. Hanc urbem in bello civili deleri juſſit Sylla.

χ (k) *Marſorum* lingua eadem fuit, quæ Sabinorum; unde colligitur, eos ejuſdem cum his fuiſſe generis. Sedes ſuas habuerunt inter Veſtinos, Pelignos, Volſcos, Hernicos, Æquos & Sabinos.

ψ (l) *Alba Fucentis* à lacu *Fucino* ſic cognominata fuit. Opidani dicti ſunt Albenſes. *Alba*, quod in interioribus ſita, atque optimè munita eſſet, ſæpenumero cuſtodiæ loco fuit à Romanis data: in quam dederent, quos aſſervari vellent. *Strabo* l. v. Huc *Syphax* Numidarum rex, *Perſeus* Macedo cum filio *Alexandro*, & *Bituitus* Arvernorum rex, aliique in cuſtodiam miſſi ſunt.

ω (m) *Frentani*, Samnitium progenies, ad mare Superum, à Marrucinis ad Frentonem amnem porrecti, à tergo conterminos habuere Pelignos & Samnites.

α (n) *Ortona* primum opidum eſt à Marrucinis.

β (o) *Anxanum* haud ita procul Sagri lævâ ripâ jacet.

γ Poſt Sagrum ad XIV millia paſſuum ſequitur (p) *Hiſtonium*.

δ (q) *Samnites* incoluêre regionem, quæ eſt intra fines Daunorum, Apulorum, Hirpinorum, Campanorum, Pelignorum & Frentanorum [*c*]; ita appellati à *Samnio* opido, quod cum cæteris adeo everſum, ut Samnium requiratur in ipſo Samnio, nec inveniri poſſit. [*d*]

HEKELII.

[*a*] Antiqua Urbs, quæ edito in colle jacet 7 milliaribus à Mari diſtans, ac loci amœnitate mire gaudens.

[*b*] Omnium Elegiacorum Poetarum, *Dempſtero* teſte, principis.

[*c*] *Caracenorum*, *Marrucinorum*, *Veſtinorum*.

[*d*] Unde autem Regioni huic *Apruti* appellatio ſit enata, non eſt facile judicare propter *Autorum* diſtenſiones.

BUNO-

(a) Veſtini. (b) Angulus. (c) Pinna. (d) Avia. (e) Marrucinorum fines. (f) Teate. (g) Pelignorum fines. (h) Corfinium. (i) Sulmo. (k) Marſorum fines. (l) Alba Fucentis. (m) Frentanorum fines. (n) Ortona. (o) Anxanum. (p) Hiſtonium. (q) Samnitium.

Bovianum. Æsernia. Sepinum. Allifæ. Telesia. Beneventum. Equus Tuticus. Abellinum. Compsa. Hirpini.

& a Samnitibus orti ε *Hirpini*. Illorum regio *Samnium*; in quo opida, ζ *Bovianum*, η *Æsernia*, ϑ *Sepinum*, ι *Allifæ*, κ *Telesia*; nunc vulgò *Bojano*, *Iserni*, *Sepino*, *Alifi*, *Telese*. Horum opida, λ *Beneventum*, μ *Equus Tuticus*, ν *Abellinum*, ξ *Compsa*; nunc *Benivento*, *Ariano*, *Avellino*, *Conza*.

BUNONIS.

ε (a) *Hirpini* tenuerunt agros, qui continentur finibus Apulorum, Lucanorum, Picentinorum, Campanorum & Samnitium.

ζ (b) *Bovianum* ad Apennini montis radices & Tiferni fontes est; caput olim Samnitium longè ditissimum, ex quo à C. Petilio Dictatore capto plus prædæ pæne egestum, quam ex omni Samnio.

η (c) *Æsernia* citra Apenninum est, apud lævam Vulturni amnis ripam.

ϑ (d) *Sepinum* apud Tamari fontes situm, Ptolemæo scribitur *Sæpinum*.

ι (e) *Allifæ* opidum infra Æserniam, prope Vulturni ripam est.

κ *Telesia* haud procul confluentes Vulturni Sabatique fluminum jacet.

λ (f) *Beneventum*, antè *Malventum*, inter Sabati Calorisque confluentes situm, auctor in descriptione Italiæ antiq. l. 4. c. 7. asseribit Samnitibus. Inter Beneventum & Calatiam Campaniæ opidum, fuit (g) *Caudium* opidum; eique contiguæ (h) *Furculæ Caudinæ* sive *Saltus Caudini*, Romanorum ignominiâ celebres. *Furcæ* autem sive *angustiæ* illæ sunt, quas Iselerus amnis apud opidum S. Agathæ medius secat, in Vulturnum fluvium versus Calatiam confluens. Hic exercitus Rom. ipsique cons. *T. Veturius Calvinus & Sp. Postumius* insidiis Samnitium circumventi, *armis* relictis, sub jugum missi sunt ferminei. (i) *Ærola* opidum positum in extremo jugi, quod *Caudinas Furcas* à sinistrâ Iseleri ripâ claudit, *vetus Caudium* est.

μ (k) *Equus Tuticus* sive *Magnus* ultra Bricentum versus Septemtriones in edito colle situm est.

ν (l) *Abellinum* opidum ad Sabatum fl. est.

ξ (m) *Compsa* opidum haud procul fontibus Aufidi fl. jacet. Cæterùm ad Caloris fl. dextram ripam est opidum perantiquum (n) *Taurasium*; circa quod (o) *ager Taurasinus*, in quem *Ligures Apuani*, qui se Romanis dediderant, data etiam pecunia unde novas ædes compararent, sumptu publico traducti sunt P. Cornelio & M. Bæbio Coss. ne reditus spes esset: quod nullum alium antè finem fore belli Ligustici putarent Romani. Circa utramque Caloris ripam latissimi illi *Campi* sunt *Taurasini*, in quibus Romani *Pyrrhum*, Epirotarum regem, acie victum profligarunt.

(a) Hirpinorum fines. (b) Bovianum. (c) Æsernia. (d) Sepinum. (e) Allifæ. (f) Beneventum. (g) Caudium. (h) Furcæ Caudinæ. (i) Ærola. (k) Equus Tuticus. (l) Abellinum. (m) Compsa. (n) Taurasium. (o) Taurasinus ager, sive Taurasini Campi.

CAP. XXIX.

De Campania & Picentinis, Apulia, Calabria.

I.

Campania. Liternum. Bajæ.

Juxta Samnites Hirpinosque ad mare Inferum erat α *Campania*, vulgò nunc *Terra di Lavoro*: in qua summum *Liberi* patris cum *Cerere* certamen. Opida in litore β *Liternum*, Scipionis Africani voluntario exilio clarum; nunc vulgo *la Torre di Patria*: γ *Bajæ*, deliciæ, an corruptelæ populi Romani? δ *Mist.*

BUNONIS.

α (a) *Campani*, Opica sive Osca gens, è Samnitibus profecti, regionem incoluerunt ad Mare Inferum, finibus Novi Latii, Samnitium, Hirpinorum, & Picentinorum comprehensâm. Mirandam Campaniæ fertilitatem, amœnitatemque præ omnibus aliis Orbis terrarum agris prædicârunt auctores. [a]

β (b) *Liternum* ad ostium Literni fl. situm fuit. Scipio hic moriens, sepulchro suo inscribi jussit, *Ingrata patria, ne ossa quidem mea habeas*. Prope Liternum fuit (c) *Scipionis villa*, in qua olim *ara* & *sepulchrum* ejus.

γ In litore eo situ, quo olim fuerunt (d) *Bajæ*, hodie castellum est quod vulgò vocatur *Il Castel di Baja*. *Fontes calidi*, qui magno numero hic scaturiunt, Bajas reddiderunt celebres. Bajas continuo sequebantur (e) *Lucrinus* & *Avernus lacus*; ex quibus *Avernus* hodiè exstat; *Lucrinus* verò interiit Cineribus oppletus. Sinus, in quo erant Bajæ, vocabatur *Sinus* (f) *Bajanus*.

HEKELII.

[a] Sic enim scribit *Leander*: *Mirabilis profectò Campaniæ* est fertilitas non solum omnium rerum ad humanæ vitæ necessitatem utilium, sed etiam ad voluptatem atque delicias, incredibili quadam abundantia fœcundissimæ. Unde non immeritò à *Plinio* H. LIX dicitur.

REISKII.

1 Campania sedes Campanorum, à campis locisque campestribus nomen adservit, Plinio, Lustali, &

(a) Campaniæ fines. (b) Liternum. (c) Scipionis villa, ara, sepulchrum. (d) Bajæ. (e) Avernus & Lucrinus lacus. (f) Bajanus sinus.

δ *Miſenum*: nunc *Monte Miſeno*; ſtatio quondam claſſis Romanæ ad Inferum mare: ε *Puteoli*, *Puzzuolo*, portus ad hoc mare totius Italiæ celeberrimus: ζ *Neapolis*, *Parthenope* antè dicta, nunc *Napoli*, literarum ſtudiis Ciceronis, Virgiliique ætate clara. η *Herculaneum*, vulgò *Torre di Greco*; & ϑ *Pompeji*, vulgo *Scafati*, Veſuvii montis incendio nota opida. Inde ι *Surrentum*, nunc *Sorrento*. Intus in mediterraneo, unde Campaniæ nomen, κ *Capua*, à Tuſcis condita; æmula quondam Romæ, atque ob id ipſum perdita, nunc ruinæ ejus viſuntur duobus amplius millibus paſſuum à *Nova Capua*. λ *Sueſſa Aurunca*, nunc *Seſſa*; μ *Venafrum*, nunc *Venafri*; ν *Caſilinum*, nunc *Nova Capua* ad Vulturnum

Miſenum. Puteoli. Neapolis. Herculaneum. Opidum Pompeji. Surrentum. Capua. Sueſſa Aurunca. Venafrum. Caſilinum.

& Scholiaſte Horatii teſtante: Gens illa *Oſca* ſive *Opica* inſederat, & huic admiſta, Samnitum natio A. U. C. 332, Capuam occupâſſe apud Livium Lib. IV. legitur. (a) Ipſa Campania vero apud antiquos duplex, una latius nempe dicta, & altera ſtrictius ſive anguſtius: Illa utrumque Latium vetus novumque continuit & Campania hodieque Romana dicitur, vulgò Campagna di Roma Italis, & ipſa regio quondam ſuburbicaria: ſed Campania ſtrictius dicta felix fuit; & Latio utrique oppoſita. Picentum ergo interius de quo hic agitur, ex novis coloniis, quas ſupra commemoravimus, coaluit. Unum heic addimus de punico vocabulo פכח *picceah*, i. e. *vate vel augure*, unde picum picenteſque Bochartus, appellari voluit: Idem Calabriam de Punico כלבא *Kalaba*, i. e *pice*, Peucetiam ἀπὸ τῆ πίυκων, i. e. *piceis arboribus* denominatam ſtatuit Lib. I. Chan. c. 33.

BUNONIS.

δ (b) *Miſenum promontorium*, hodiè dicitur *Monte Miſeno* & *Capo Miſeno*. *Portus* hic fuit *Miſenus* pulcher & profundus, in quo Auguſtus Cæſar claſſem collocavit ad tutelam Interi maris. Ad hunc portum opidum fuit celebre *Miſenum*, cujus rudera quædam hodiè exſtant, cum conſpicuis theatri reliquiis, à Saracenis everſum. Inter Miſenum promontorium & Cumas eſt (c) *Acheruſius lacus*, ſive *Acheruſia palus*. Inter Acheruſium lacum & Literaum ad litus fuerunt (d) *Cumæ* [*b*], quarum reliquiæ hoc loco ſuperſunt [*c*]. Fuit olim opidum munitiſſimum, & veluti ſpecula maris Hetruſci: (e) *Sibylla* hic domicilium ſuum olim habuit, quæ inde *Cumana* dicta eſt.

ε (f) *Puteolos* Cumanorum fuiſſe navale docet Strabo: hinc totus ille *ſinus*, qui nunc *Neapolitanus* cognominatur, dictus fuit *Cumanus*. Puteolos dictos putant à *puteis*, quorum ibi magnus numerus: vel ab aquæ calidæ *putore*. (g) *Portus* hic fuit totius Inferi maris celeberrimus; maxime annona & mercibus ex Ægypto eò convectis, *Puteolanus* dictus. Inter Gaurum montem & Puteolos fuit (h) *Ciceronis villa*, in litore; quod ille *Puteolanum* appellavit, & poſtea *Academiam*; quum aliam villam ad Lucrinum lacum in collibus ſitam, *Cumanum*, vocaret.

ζ (i) *Neapolis* Cumanorum colonia, quum portum habeat capaciſſimum; ejus opportunitatem captavit Hannibal. Ab altera parte Neapolis; trans Sebethum amnem fuit (k) *Palæpolis* opidum, in quo *Virgilii Maronis* fuiſſe *monumentum* Statius docet. Venerat autem (l) *Virgilius* Tarenti, contracto ex ardore ſolis morbo, dum Metapontum cuperet videre.

η Ultra Maronis monumentum in eodem litore fuit (m) *Herculanium* opidum.

ϑ Ultra Herculanium paulum à mari remotum fuit opidum (n) *Pompeji*. Ad hoc opidum *Ciceronis villa* erat (o) *Pompejanum*.

ι (p) *Surrentum*, extremum in Campano litore opidum à Sirenis, quæ circa hæc loca ſedem habuiſſe feruntur, nomen habere videtur. *Surrentini colles* vini præſtantia maximè celebrabantur.

κ (q) *Capua* ex Campaniæ urbibus olim prima fuit. Samnitium quidam in ſocietatem urbis agrorumque recepti feſto die gravatos ſomno epuliſque incolas veteres novi coloni occiderunt, urbemque occupârunt: *Livius* l. 4. Superbiæ Campanorum haud poſtremum exemplum refert *Val. Max.* l. 9. c. 1. Quum bello Punico II ad Hannibalem [*d*] defeciſſet Capua, & poſteà à Romanis acerrima obſidione expugnaretur, 80 principes ſenatus interfecti ſunt; 300 nobiles in carcerem conjecti; ac multitudo civium venundata. At propter agri fertilitatem urbs ſervata eſt, ut eſſet aratorum ſedes. Demum tamen Romani coloniam eò deduxerunt.

λ (r) *Sueſſa* cognomine *Aurunca*, ad diſcrimen *Sueſſæ Pometiæ* dicta, haud procul à finibus Aruncorum eſt.

μ Extremum Septemtriones verſus Campaniæ opidum fuit *Venafrum*, in dextra Vulturni ripa.

ν (s) *Caſilinum* in conſpectu Capuæ fuit ad Vulturnum fl. Caſilinenſes, quum gravi obſidione ab *Hannibale* premerentur, ſumma virtute eam ſuſtinuerunt, licet fames adeo invaleſceret, donec modius frumenti drachmis ducentis venderetur. Caſilinum quo fato exſtinctum ſit, neſcitur; *Pons* tamen ſuper Vulturnum manſit *Caſilinus* dictus: & quum vetus (t) Capua ob commorantium facinora ſæpius cremaretur, *Lando* comes & *Landolfus* epiſcopus illam apud pontem Caſilini, ſicut hodie cernitur, condiderunt.

HEKELII.

[*b*] Templorum, Turrium, Aquæductuum, aliorumque Operum ampliſſimorum.

[*c*] Superſunt quoque veſtigia in alto Montis vertice templi *Apollinis* longè conſpicui atque celeberrimi, & paſſim a *Poëtis* decantati.

[*d*] *Capuam* SUPERBIÆ DOMICILIUM ATQ. LUXURIÆ SEDEM quotidie appellitantem.

(a) Campania duplex. (b) Miſenum promontorium & op. portus. (c) Acheruſius lacus. (d) Cumæ. (e) Sibyll. Cumana. (f) Puteoli. (g) Portus Puteolanus, Puteolanum. (h) Ciceronis villa, l. Academia, Cumanum. (i) Neapolis. (k) Palæpolis. (l) Virgilii monumentum. (m) Herculanium. (n) Opidum Pompeji. (o) Pompejanum Ciceronis. (p) Surrentum. (q) Capua. (r) Sueſſa Aurunca. (s) Caſilinum. (t) Capua nova.

Teanum Sid. Calatia. Cales. Atella. Acerræ. Nola. Nuceria. Picentini. Minervæ prom. Salernum. Apulia. Calabria. Daunia. Peucetia. Pœdiculi. Messapii. Calabri. Salentini. Apulia proprie dicta. Teanum Apulum. Gerion. Sipuntum. Luceria. Æquulanum. Arpi. Asculum Apul.

turnum amnem: ξ *Teanum Sidicinum*, nunc *Tiano*: ο *Calatia*, nunc *Cajazzo* π *Cales*, *Calvi*; ρ *Atella*, nunc *Aversa*: σ *Acerræ*, nunc *Acerra*: τ *Nola*, nomen retinens: υ *Nuceria*, nunc *Nocera*.

II. Juxta Campanos fuêre *Picentini*, à Surrento, sive Minervæ Promontorio, ad Silarum usque amnem, pars quondam Picentium, huc à Romanis à Supero mari traducti, caput eorum φ *Salernum*, vulgò *Salerno*.

III. Juxta Frentanos, Samnites atque Hirpinos fuêre χ *Apuli*, quorum regio *Apulia*, longissimo tractu à Frentone fluvio, vulgò nunc *Fortore*, ad fauces usque Hadriatici maris excurrens. Divisa fuit in tres partes. *Daunia* dicebatur à Frentone ad Ausidum amnem, vulgò nunc *Lofanto*: inde ad Brundisium, & Tarentum, *Peucetia*; cujus partem *Pœdiculi* incoluêre. Hinc reliquum sub peninsulæ forma tenuêre *Messapii*. Sed ↓ *Messapia* post dicta fuit *Calabria*, & incolæ *Calabri*. Calabriæ rursus dimidia pars Tarentino sinui contermina, *Salentinorum* fuit regio. Atque tum *Apulia* propriè dicta consistebat inter Frentanos & Calabriam. Opida in *Apulia* fuêre clara, ω *Teanum Apulum*; nunc exiguum murorum vestigium dicitur *Civitate* vulgò: α *Gerion*, nunc *Tragonara*; β *Sipuntum*, nunc *Siponto*; γ *Luceria*, nunc *Lucera*: δ *Æquulanum*, nunc *Troja*; ε *Arpi*, cujus ruinæ apud *Foggiam* opidum, ζ *Asculum Apulum*,

BUNONIS.

ξ (a) *Teanum Sidicinum*, à populis Sidicinis, qui quondam tenuerunt, ad discrimen *Teani Apuli* dictum est. Fuit in via Latina ultra *Cales*, haud procul à Latinorum finibus.

ο (b) *Calatia* à Calibus versus Ortum opidum perantiquum est episcopali dignitate hodie clarum.

π (c) *Cales* opidum ultra Casilinum & Stellatem agrum est, episcopali sede nobile.

ρ (d) *Atella* medio itinere fuit inter Capuam & Neapolim.

σ (e) *Acerræ* opidum ad Clanim sive Clanium fl. qui & *Liternus* dicitur, situm est.

τ Ab Atella Neapolim euntibus occurrit (f) *Nola* urbs, quæ hodie ferè omnis deserta, sine mœnibus est.

υ (g) *Nuceria* ultima Campanarum urbs est, trans Vesuvium montem in valle, quam Sarnus amnis inter Vesuvium & Lactarium montem efficit, sita. Cognominata fuit *Nuceria* (h) *Alfaterna*: ad discrimen *Nuceriæ Camellariæ*, quæ in Umbria est.

φ *Salernum*, hodie in litore positum est; quum olim remotum esset à mari, in montibus, qui hodiernæ urbi imminent.

χ Ista Italiæ pars, quæ Frentone amne, Hirpinorumque finibus & flumine Bradano, marique cincta est, Græcis (i) *Japygia* vocabatur, eaque à Romanis in tria distinguebatur nomina, *Apuliam*, (k) *Calabriam*, & (l) *Salentini*. Sed (m) *Japygia* illa iisdem Græcis in tres divisa fuit partes; scilicet in *Dauniam*, *Peucetiam* & *Messapiam*. (n) *Apulia universa* continebatur Frentone amne; mari Supero ad Brundusium usque; Isthmo inter Brundisium & Tarentum; Sinu Tarentino ad Bradanum usque amnem; hinc ipso Bradano, Lucanorum Hirpinorumque finibus.

↓ (o) *Messapiam* incolæ divisêrunt in *Salentinos* & *Calabros*.

ω Decem millia passuum ab ostio Frentonis visuntur rudera (p) *Teani*, quod *Apulum* cognomine dictum, ad discrimen *Teani Sidicini*.

α Eodem tractu fuit (q) *Gerion* opidum.

β (r) *Sipontum*, ad Cerbali fl. ostium, à Sepiis, qui hìc ejiciuntur, dictum est.

γ (s) *Luceria* infra Teanum, versus Austrum est, quod nomen sæpe mutatum legitur cum *Nuceria*: & hinc dicta est cognomento *Apula*, ad discrimen Campaniæ, Umbriæ, & Galliæ Cispadanæ Nuceriarum. Luceriæ huic, quam à Samnitibus obsideri putabant, opem laturi Romani, per insidias ad *Furculas Caudinas* inclusi sunt. Hinc capta à Samnitibus Luceria, à Papyrio Rom. cos. recuperatur. Pompejus in bello adversus Cæsarem sibi hanc urbem bene sedem delegerat.

δ (t) *Æculanum* Cluverius memorat in Hirpinis, idque dicit esse opidum Episcopale *Fricento* Ital. antiq. l. 4. c. 9. *Troja* verò, quæ hodie dicitur, ad Apennum montis radices est. [e]

ε (u) *Arpi* ad Cerbalum fl. opidum ab initio *Lampe*; deinde (x) *Argos Hippium*; mox *Arguripa*, ac tandem *Arpi* appellatum est. A *Foggia* VI millia passuum versus Manfredoniam ejus urbis conspiciuntur ruinæ.

ζ (y) *Asculum* [f] cognomento *Apulum*, ad discrimen *Asculi Picenti*, dictum est: *Ascoli* quod hodiè opidum est, haud procul à finistra Ausidi ripa abest. Ad Asculum illud *Curius* & *Fabricius* cos. cum *Pyrrho* feliciter pugnârunt.

HEKELII.

[e] Hoc Oppidum est dives, titulo Ducatus insignis, & gaudet Episcopatu atque fœcundo agro.

[f] *L. Floro* præeunte.

BUNO-

(a) Teanum Sidicinum. (b) Calatia. (c) Cales. (d) Atella. (e) Acerræ. (f) Nola. (g) Nuceria. (h) Alfaterna. (i) Japygia. (k) Calabria. (l) Salentini, (m) Japygia. (n) Apulia universa fines. (o) Messapia. (p) Teanum, Apul. (q) Gerion. (r) Sipontum. (s) Luceria. (t) Æculanum. (u) Arpi, f. Lampe. (x) Argos Hippium & Arguripa. (y) Asculum Apulum.

lum, nunc *Aſcoli*; ν *Venuſia* Horatio alumno nobilis, nunc *Venoſa*; ξ *Acherontia*, nunc *Acirenza*: ι *Canuſium*, nunc *Canoſa*; & clade Romanorum inſignis vicus, κ *Cannæ*, nunc *Canna*; λ *Salapia*, *Salpe*: μ *Rubi*, *Ruvo*. ν *Butunti*, nunc *Bitonto*; ξ *Barium*, *Bari*; ο *Egnatia*, nunc *Terre d'Anazzo*.

IV. In Calabria π *Brundiſium*, trajectu in Græciam olim clara, nunc *Brindiſi*; ρ *Hydruntum*, *Otranto*; σ *Caſtrum Minervæ*, *Caſtro*; τ *Callipolis*, *Gallipoli*; & omnium clariſſima υ *Tarentum*, *Taranto*. Intus in peninſula, φ *Neritum*, *Nardo*; χ *Aletium*, *Lezze*: & prope hanc quondam ↓ *Rudiæ*; Ennio cive nobile opidum.

Venuſia.
Acherontia.
Canuſium.
Cannæ.
Salapia.
Rubi.
Butunti.
Barium.
Egnatia.
Brundiſium.
Hydruntum.
Caſtrum Minervæ.
Callipolis.
Tarentum.
Neritum.
Aletium.
Rudiæ.

CAP.

EUNONIS.

ν (a) *Venuſia* [g] in Hirpinorum finibus eſt. [b]

ξ Circa Venuſiam eſt (b) *Acherontia*.

ι (c) *Canuſium* fuit ad Aufidi ripam. Eò ex Cannenſi clade pauci profugerunt, quò & Varro reliquas copias traduxit mœnibus ſe defenſurus XXV ſtadia intra Canuſium.

κ (d) *Cannarum* rudera viſuntur: opidum erat arte pugnam illam memorabilem.

λ (e) *Salapiæ* rudera ſuperſunt inter *Salapinam paludem* & Aufidum flumen.

μ A Canuſio verſus Ortum Brumalem eſt (f) *Rubi* opidum.

ν Et inde porrò (g) *Butunti*.

ξ (h) *Barium* opidum maritimum erat (i) *Pœdiculorum*: hodiè emporium celebre eſt.

ο *Egnatia* maritimum opidum inter Barium & Brundiſium ſervat antiquum nomen in turri ſpeculatrice, vulgò *Torre d'Anazzo*. Porrò in Daunia inter Sipontum & montem Garganum, circa urbem Manfredoniam erat (k) *Uria* opidum; contra quod *Sinus Urias*, in quem Cerbalus amnis effunditur.

π (l) *Brunduſium* ſive *Brundiſium* [i] à cervini capitis figura ita dictum, quod Meſſapiorum lingua Βρεντέσιον fuerit, tradunt; quia portum haberet in multos ſinus reductum, ut cornua cervina referret viceretur [k]. Ad hoc opidum *Cæſar Octavius* & *M. Antonius* caſtra habuere; ſed hic propiora, ut qui Brunduſium circumſidebat. Hinc quum *Servilius* cum 7000 equitibus ad Cæſarem tranſire pararet, eis cum 400 equitibus occurrit *Antonius*, & adhuc cubantes oppreſſit ad *Uriam*. (m) *Portus Brunduſini* deſcriptio extat apud Cæſarem *Comment. belli civil. l.* 1. Ipſe *Cæſar* & *Pompejus* initio civilis belli etiam circa hunc portum opera inſtituerunt magnitudine Romæ & ipſorum non indigna.

ρ (n) *Hydrus* ſive *Hydruntum* opidum portum habet, unde breviſſimus tranſitus erat in Græciam, ex adverſo Apolloniæ opidi, latitudine intercurrentis freti L millium non amplius. [l]

σ Inde porrò in litore ſequitur (o) *Caſtrum* ſive *Arx Minervæ*, ab Idomeneo Cretenſi conditum.

τ (p) *Callipolis*, quaſi *pulchra urbs* dicta, eſt ad ſinum Tarentinum.

υ (q) *Tarentum* urbs [m] à Lacedæmoniorum parthenijs, hoc eſt, ſpuriis, Phalantho duce, veteribus Meſſapiis ejectis, intercepta eſt; In ipſo (r) *ſinus Tarentini* angulo peninſulæ erat inædificata [n]. *Portum* habebat pulcherrimum; arcemque munitiſſimam, & *Gymnaſium* elegantiſſimum, & *forum*, in eoque *coloſſum Jovis*, poſt Rhodium cæteris magnitudine omnibus ſuperiorem. Romani urbe potiti ſunt victo *Pyrrho*, quem in Italiam Tarentini accerſiêrant. Poſt, quum in *Annibalis* poteſtatem bello Punico II veniſſet, à *Q. Fabio Max.* recepta eſt; qui Coloſſum Herculis æreum, *Lyſippi* opus, inde Romam deportatum in Capitolio dedicavit. *Luxuria* & deliciis enervatum eſt Tarentum nonminus, quam vicina Sybaris; ita ut plures publicas feſtivitates per annum celebrarent Tarentini, quam reliqui eſſent dies, cujus luxus merito inter tres Italiæ urbes connumeratur, quarum reliquæ duæ *Capua* & *Sybaris*. Cæterùm Philoſophiam amplexi erant Tarentini *Pythagoream*, in eaque cumprimis excelluit (s) *Archytas* [o], qui reip. eorum præfuit.

φ (t) *Neretum* ſive *Neritum* opidum à Tarento XLV millia paſſuum diſſitum eſt.

χ (u) *Aletium* Salentinorum opidum VIII millia paſſuum à mari & Lupiis ſitum eſt.

↓ (x) *Rhudia* vel *Rhudiæ* opidum erat inter Tarentum & Uriam.

HEKELII.

[g] S. *Venuſium*.

[b] *Q. Horatii Flacci*, Lyricorum Phœnicis, patria.

[i] Antiqua Urbs, & olim *Salentinorum* Caput.

[k] Eum jampridem adeò eſſe repletum, ut vix per eum triremes adhuc poſſint percurrere.

[l] Alioquin Civitas eſt veterrima, quæ, licet quidem *Strabonis* ætate fuerit exigua, attamen hodiè ſatis frequens eſt. Potitur inprimis Cœlo clementiſſimo. Inde fit, ut ager ejus amœnus, fertilis & hortis probe cultis ſit exornatus.

[m] Antiquiſſima nobiliſſimaque.

[n] Hujus Urbis ager fertilis & amœnus eſt, ac Salem mittit candidiſſimum, & ſuaviſſimum, quod *Plinio* commendatur.

[o] Civis eorum.

(a) Venuſia. (b) Acherontia. (c) Canuſium. (d) Cannæ. (e) Salapia, Salapina palus. (f) Rubi. (g) Butunti. (h) Barium. (i) Pœdiculi. (k) Uria op. Sinus Urias. (l) Brundiſium. (m) Portus Brunduſinus.. (n) Hydrus ſive Hydruntum. (o) Caſtrum Minervæ. (p) Callipolis. (q) Tarentum. (r) Sinus Tarentinus. (s) Archytas Philoſophus. (t) Neretum. (u) Aletium. (x) Rhudiæ.

CAP. XXX.

De Lucanis, Brutiis & Magna Græcia. I

I.

Lucani. INfra Apulos, Hirpinos atque Picentinos ad utrumque mare fuêre *Lucani*, & ipſi Samnitibus orti, duce *Lucio*: fines habuere ad *Laum* & *Sybarim* uſque amneis; quorum hic in Tarentino ſinu nunc vulgò dicitur *Cochile*; ille ad mare Inferum, *Laino*. Opida in littore hæc; α *Pæſtum*, Græcis *Poſidonia* appellatum, nunc in ruinis *Peſto*: β *Velia*, nunc *Piſciotta*, celebris quondam portus: γ *Buxentum*, nunc *Policaſtro*; à Tarentino ſinu δ *Metapontum*, nunc *Torre di mare*; ε *Heraclea*, antè *Siris* dicta, nunc in veſtigio ruinarum, *Policore*; ζ *Sybaris*, poſteà *Thurii*, ac tandem *Copiæ*, urbs dicta, inter *Sybarim*

Pæſtum ſ. Poſidonia. Velia. Buxentum. Metapontum. Heraclea. Siris. Sybaris ſ. Thurii vel Copiæ.

BUNONIS.

α (a) *Pæſtum* opidum fuit ad *Salſum flumen*, cujus fontes oriuntur ſub monte *Calamatio*, qui vulgò *Cappacio* dicitur; ad hunc montem *M. Licinius Craſſus* fugitivos profligavit. Inde in Petelinos colles conceſſit *Spartacus*.

β (b) *Velia* anteà *Helia*, *Elea*, *Hela* & *Hyela* dicta, poſt (c) *Poſſidonium promontorium* prima eſt, XXV millia pedum Pæſto diſtans; & III millia ab *Halete* amne. Ante dictum flumen opidumque duæ conſpiciuntur inſulæ (d) *OEnotrides*; *Pontia*: *In hanc Flavia Domicilla, Flavii Clementis, Domitiani patruelis uxor, propter Chriſtianam fidem deportata eſt, marito ejus antea occiſo.* Euſeb. Hieron. *Huic inſulæ vicina eſt Pandataria*; *deinde eſt* (e) *Iſchia & Iſcia.* (f) *Sinus Velinus* à *Velia* dictus eſt.

γ Poſt Palinurum promontorium & flumen Melfen erat *Pyxus* ſive (g) *Buxentum* opidum & flumen.

δ A Caſuenti fl. oſtio ad III millia paſſuum fuit clara illa urbs (h) *Metapontum*, ubi hodiè ſpecula *Torre di Mare*. Adeò fortunati ab agricultura fuiſſe perhibentur Metapontii; ut Delphis famoſiſſimam illam *auream meſſem* dedicârint. Metaponti *Pythagoras* mortuus, monumentum habuiſſe ſcribitur. Tanta fuit hujus viri admiratio, ut ex domo ejus templum facerent, ipſumque pro Deo colerent.

ε (i) Ad *Siris* amnis oſtium fuit opidum *Siris*, quod poſtea (k) *Heraclea* appellatum eſt. Apud id opidum & Sirim fl. primo Romanorum pugna *Levino conſule* cum *Pyrrho* commiſſa eſt tam atrox, ut Frentanæ turmæ præfectus *Obſidius* invectus in Regem eumq; turbaret cogeretque, projectis inſignibus, prælio excedere.

REISKII.

I Lucania, Græcè λευκανία, Lucanorum regio, qui duce Luco aut Lucio è Samnitibus huc conceſſerant: Duplex (l) etiam ipſa ex veterum uſu, aut *latius nempe producta* Brutios comprehendit, aut *artius contracta* Brutiis opponitur. Nam Olympiade CVI laſcivorum in Lucania latronumq; colluvies occupatis quibuſdam urbibus, novum Brutiorum nomen recepit: Illos Strabo Lib. VI. ἀποστάτας, i. e. *deſertores*; Lib. XVI. δρομίτας, i. e. *fugitivos* nominat; Idque nomen ex lingua Sabina, quæ βρέττιον nuncupat picem, Heſychio auctore. Pix enim Brutia inter veteres plurimum commendatur à Dioſcoride, Plinio, Columella, pluribus. Quo factum eſt, ut Brutii primo ſolis denominatio Italiæ imponeretur. De magna Græcia, multiſque Pelaſgorum coloniis eò deductis conf. Golzium in Numiſmat. de urbibus à Cluverio non bene diſtinctis aut expoſitis Voſſium in Obſervationibus ad Pomponium Melam, Lib. II. c. 4.

BUNONIS.

ζ (m) *Sybaris*, in hoc Lucanorum litore opibus & potentia urbs illuſtris [a], inter duos amnes *Crathin* & *Sybarim* ſita fuit; ſed quum primùm conderetur, hujus appoſita fuit ripæ ſiniſtræ; unde & nomen accepit. Poſtmodum in tantum crevit, uti ad Crathis quoque dextram ripam pertingeret, ambitum comprehendens VI amplius millium. (n) *Thurium* poſteà paulò ſupra veteris Sybaris ſitum conditum fuit. Deleta eſt *Sybaris* à Crotoniatis, *Milone* duce, tempeſtate *Pythagoræ*. Una illa urbs *Sybaris* ſoli fœcunditate eo provecta erat, ut CCC millia hominum contineret. Sed quum Prætor quidam, nomine Telys opulentiſſimos urbe ejiceret, bonis eorum publicatis, Crotonem confugerunt, quos Telys ſibi dedi poſtulavit, niſi vellent bellum exſpectare. Crotoniatæ igitur, Pythagora philoſopho ſupplices protegente, ſuadente, bellum decreverunt. Sybaritis CCC armatorum millia ducentibus, Crotoniatæ CXX millibus inſtructi occurrunt. Fuſis Sybaritis, quum nullo parcerent, fugaque comprehenſos omnes occiderent, major exercitus pars conciſa interiit. Urbs poſt direptionem ad ſolitudinem redacta eſt. Captam etiam immiſſo flumine Crathi aquis obruerant. Sed reliqui Sybaritarum iterum ejecti reditus auctores ab advenientibus impetrant, inter quos ipſe quoque erat *Herodotus*. Hi ſcaturigine haud procul à Sybari inventa, cui nomen *Thuria*, opidum ibi ſtatuunt, quod de fontis nomine *Thurium* appellârunt. Seditione vero orta, omnes Sybaritæ priſci deleti ſunt. Colonia quum *P. Scipione Africano* iterum & *L. Sempronio Longo* coll. eò deducerent Romani, urbem muro cinxe-

(a) Pæſtum. (b) Velia, ſ. Helia. (c) Poſidonium prom. (d) OEnotrides inſ. Pontia. (e) Iſch. (f) Sinus Velinus. (g) Buxentum op. & fl. (h) Metapontum. (i) Siris amnis & op. (k) Heraclea. (l) Lucania duplex. (m) Sybaris fl. & op. (n) Thurium.

Sybarim Crathimque amnes, nunc non exſtat. Intus ν *Potentia*, nunc *Potenza*; ξ *Grumentum*, nunc *Clarimonte*. Potentia. Grumentum.

II. Poſt Lucanos extimum Italiæ, ad fretum uſque Siculum, angulum tenuêre ι *Brutii* à Lucanis orti. Opida in litore verſus Occaſum, κ *Cerilli*, nunc *Cirella*; λ *Clampetia*, nunc *Amantea*; μ *Temſa*, ſive *Tempſa*, cujus ſitus fuit prope ſpeculam maritimam, cui nomen vulgare *Torre Loppa*; ν *Terina*, nunc *Nocera*; ξ *Lametia*, nunc *Santa Eufemia*; ο *Scyllæum* in cervice Scyllæ ſcopuli, nunc *Sciglio*; & ultra fretum, π *Rhegium*, nunc *Reggio*: ab altero mari ρ *Locri* cognomine *Epizephyrii*, nunc *Ferace*; σ *Caulonia*, nunc *Caſtel Veteri*; τ *Scylacium*, Brutii. Cerilli. Clampetia. Temſa. Terina. Lametia. Scyllæum. Rhegium. Locri. Caulonia. Scylacium.

nomine (a) *Copias* appellârunt. (b) De *luxu* & *mollitia* Sybaritarum quæ auctores prodiderunt, incredibilia terme videntur. (c) *Myndirides* mille coquos, totidem aucupes, totidem piſcatores gulæ artifices Sybaronem adduxit; idem ſæpius queſtus, quod foliis roſæ duplicatis incubuiſſet; & quum vidiſſet fodientem quendam, altiùs raſtrum allevantem, laſſum ſe fieri dixit, vetuitque opus in conſpectu ſuo facere. *Suid. Sybaritica menſa*; item *Sybaritica per plateas*; in proverbium abiêre. [*b*]

HEKELII.

[*a*] *Crotoni* vicina, ut teſtis eſt *Herodotus* Lib. v.

[*b*] De quibus videndus *Deſ. Eraſmus Roterod.* Chil. II. Cent. II. *Adag.* LXV. & LXVII. q. 431. Seq. Edition. *Colonienſ.* & ex eo *Pauli Manutii Adagia* p. 508. col. a. & 510. col. b. *Urſellis* A° 1603. in 8. maj. exc.

BUNONIS.

ν (d) *Potentia* ad Apennini montis radices haud longe abeſt à Caſuenti fl. fontibus.

ξ (e) *Grumentum* haud procul lævâ Siris fl. ripâ ſitum erat. Ad hoc opidum *T. Sempronius* cum *Hannone Pœno* proſperè pugnavit.

ι (f) *Brutii* à Lucanis orti, quorum fuerant paſtores, alteram Italiæ peninſulam incoluêre; à Lucanis Lao flumine ad Hetruſcum mare, & Sybari amne ad ſinum Tarentinum diſterminati [*c*]. In hunc Italiæ angulum cum LX millibus armatorum compulſus (g) *Spartacus*, quum fugam in Siciliam fruſtrà tentâſſet, tandem eruptione facta, dignam viris mortem obiere. (h) *L. Craſſus* enim iſthmum muro & foſſa ſepſerat. (i) *Annibal* quoque in extremum hunc agri Brutii angulum compulſus, nihil jam majus precatus eſt deos, quàm ut incolumi cedere atq; abire ex hoſtium terra liceat.

κ (k) *Cerilli* opidum ad Mare Inferum VII millia paſſuum à Lao amne ſitum eſt.

λ (l) *Clampetia* in eodem litore XL millia paſſuum Cerilli abeſt.

μ (m) *Temſa* poſt X millia paſſuum in hoc litore ſequitur Clampetiam. *Æs Temeſæum*, & *Vinum Temeſæum* agri celebrantur.

ν (n) *Terina* ad mare ſita fuit; unde (o) *ſinus Terinæus* appellatus; qui hodie vulgò *Golfo di S. Eufemia* dicitur.

ξ Poſt Terinam fuit OEnotrorum opidum (p) *Lametia*, quod & *Lametia* & *Lametus* dictum eſt a fl. *Lameto*. Ab hoc opido ingens ille ſinus, qui nunc *Golfo di S. Eufemia* dicitur, antiquitus *ſinus* (q) *Lametinus* vocabatur.

ο (r) *Scyllæum* opidum nomen habuit à *Scylla*, quæ Saxum ſive Scopulus eſt ad ipſum fretum Siculum.

π (s) *Rhegium* cognomine *Julium* dicitur Ptolemæo: à deliſcendi argumento, quod vi maris & terræ motu ab Italia fuerit avulſa, Sicilia propinqua, appellatum, antiquiſſimi prodiderunt ſcriptores. Alii quaſi *Regiam* dictam urbem volunt, propter ejus excellentiam.

ρ Poſt Zephyrium promontorium ſequitur celeberrima urbs (t) *Locri Epizephyrii*, à promontorio cognominata. In illo ipſo Zephyrio promontorio quondam collocata, poſteaque in eum locum creditur tranſlata, ubi nunc conſpicitur opidum *Gierazo*. *Locris & Crotone peſtilentiam nunquam fuiſſe; nec ullo terræ motu* laboratum, *adnotatum eſſe tradit* Plinius l. 2. c. 96. Creditum eſt, Locrenſes omnium primos *ſcriptis legibus* uſos fuiſſe, quas (u) *Zaleucus* compoſuerat [*d*]. A (x) *Dionyſio Juniore*, regno pulſo & apud Locrenſes exſulante, graviſſimo dominatu oppreſſi ſunt; quem tamen ipſi poſteà acerbiſſimè ulti ſunt.

σ (y) *Caulonia*, quæ anteà *Aulonia*, inter Sagrum fuit flumen & Cocintum promontorium. Caulonienſes hi à Brutiis opido ſuo ejecti in Siciliam ſeſe tranſtulerunt, ibique urbem priſcæ patriæ cognominem condiderunt.

τ (z) A *Scylacio*, Athenienſium, qui Meneſtheum erant ſecuti, colonia, *ſinus* appellatus eſt (a) *Scylacius*. Inde ſequuntur (b) *tria Japygum promontoria*, quæ vulgò *Capo delle Caſtelle*, *Capo Rizzuto* & *Capo della Nave*. (c) Promontorium *Lacinium* templo *Junonis Luciniæ* clarum fuit.

HEKELII.

[*c*] Horum Regio hodiè vocatur *Calabria Inferior*, ubi circa Littus *D. Euphemiæ* Corallium probatiſſimum olim inveniebatur, abundeque proveniebat Saccharum in Oppido Adamantio, atque in Convalle quadam à Regione *Altomontii* Manna colligebatur è frondibus & arborum truncis, quæ noctu rorabat.

[*d*] Vid. *Ubbo Emmius* Part. II. *Rerumpp. Græcor.* in Specie de *Republica Locrenſium* in *Italia* p. 295. Edition. *Lugdun. Batavinano-Elſeviriana* in 16. f.

BUNO-

(a) Copiæ. (b) Sybaritarum luxus. (c) Myndirides. (d) Potentia. (e) Grumentum. (f) Brutiorum ortus & fines. (g) Spartacus. (h) L. Craſſus, Spartaci victor. (i) Annibal. (k) Cerilli. (l) Clampetia. (m) Temſa. (n) Terina. (o) Sinus Terinæus. (p) Lametia, f. Lampetia. (q) Sinus Lametinus. (r) Scyllæum. (s) Rhegium. (t) Locri. (u) Zaleucus. (x) Dionyſius Junior. (y) Caulonia, f. Aulonia. (z) Scylacium. (a) Sinus Scylacius. (b) Tria Japygum promontoria. (c) Lacinium prom.

Croto. Petelia. Ruſcianum. Conſentia. Pandoſia.

um, nunc *Squillaci* ; υ *Croto*, nunc *Crotone* ; φ *Petelia*, nunc *Belicaſtro* ; χ *Ruſcianum*, nunc *Roſſano*. Intus caput Brutiorum ↓ *Conſentia*, nunc *Conſenza* : & haud procul inde verſus Septemtrionem, quondam ω *Pandoſia*, cum *Acheront* fluv. quæ duo nomina cum *Alexander Epirotarum* Rex in Epiro, ancipiti oraculo monitus, fatalia evitare vellet, heic in eadem incidit atque periit. Fuit

Hipponium. Vibo Valentia.

prætereà potens quondam civitas α *Hipponium*, Romanis *Vibo Valentia* dictum nunc *Monte Leone*.

Magna Græcia.

III Atque hactenus populos enarravimus, qui univerſam Italiam olim incoluerunt, præcipuaſque eorum urbes recenſuimus. Cæterùm quum Græci omnem ferè oram maritimam, coloniis ſuis è Græcia deductis, obſiderent ipſa hæc terra unà cum Sicilia dicta eſt β *Magna Græcia*, duravitque hoc nomen multis ſæculis, donec *inter fretum Siculum* conſtitit & *Tarentum* ; quæ pars Italici littoris poſteà propriè eo nomine indigitata eſt, teſtibus Cicerone, Plinio, Ptolemæo & aliis.

CAP.

BUNONIS.

υ (a) A Junonis Laciniæ fano vel VI millia paſſuum ſequebatur *Croton* ſive (b) *Croto* urbs olim celeberrima [*e*], quam *Æſarus* amnis mediam olim interfluxerat, præterfluebat poſteà procul extra muros. Mœnia urbis XII millium ambitum continebant ante Pyrrhi in Italiam adventum ; poſt tamen adeò cladibus afflicta multis, ut omnis ætatis minus XX millia civium ſupereſſent [*f*]. Salubritas loci in proverbium abiit : *Sanior Crotone*. Hinc oriundus (c) *Milo*, cui robur corporis immenſum fraudi tandem fuit. *Crotoniatis Zeuxis* Heracleotes pictor *Venerem* illam aliaque inſignia opera adornavit. Crotoniata quoque fuit (d) *Democedes* Medicus, qui Darium conjugis opera impulit, ut Græcis bellum inferret. (e) *Pythagoras* Philoſophus Crotone diu multumque eſt verſatus, atque Crotonienſes luxuria corruptos ad bonam frugem & in viam virtutis revocavit. Ad oſtium Æſaris fl. (f) *portus* erat *Crotonienſis*.

φ (g) *Petelia* ſive *Petilia* opidum, inter Crotonem & Scylacium fuit in edito colle, VI millia paſſuum à mari, XXX à promontorio *Crimiſa*. Sub tumulo Petiliæ ab Annibale aliquot Romanorum millia cæſa tradit *Livius l.* 27.

χ (h) *Ruſcianum* ſive *Roſcianum* medio fermè ſitu fuit inter Crathim & Traenta amnes.

↓ (i) *Conſentia* olim Brutiorum caput erat.

ω (k) *Pandoſia* & *Acheron* fluvius ad ipſum fuerunt iſthmum in Brutiorum agris. *Alexander* iſte Dodonæo oraculo juſſus erat *Acherontem Pandoſiamque* vitare. Quum in Theſprotia iiſdem vocabuli loca oſtenſa fuiſſent : hic in Brutiis in eadem incidit, à Brutiis cum omni ſuo exercitu deletus ; ipſe à Lucano exule veruto transfixus eſt.

α (l) *Hipponium* opidum, anteà *Hippo*, item *Vibon* & *Vibo*, ac demum *Vibona Valentia* dictum, non fuit ad mare ſitum : *Agathocles* enim Rex Siciliæ ei navale exſtruxit ad ſinum Lametinum. Contra Vibonem ſunt parvæ inſulæ, quæ vocantur (m) *Itacenſiæ*, *Ulyſſis Specula*.

β (n) *Frons Italiæ*, quæ & (o) *Magna Græcia* & *Græciæ ara* appellatur, per (p) *Auſonium mare*, atque *tres* ejus *ſinus* inter *Salentinum* & *Zephyrium*, vel *Leucopetram* promontoria agnoſcere eſt. *Auſonium* autem *mare* à Sicilia ad Salentinum uſque promontorium extenditur. Sunt itaque ejus maris tres iſti ſinus : *Primus* inter promontoria Salentinum & Lacinium (q) *Tarentinus*. *Secundus* inter Lacinium & Cocintum promontoria (r) *Scylacius*. *Tertius* ſinus inter *Cocintum* ſive (ex Plinio circa hunc terminum variante) Leucopetram, (s) *Locrenſis*. Sentitur itaque Italiæ frons in (t) *duo* cornua, *Leucopetram* & *Salentinum* promontoria. Apennirus itidem in *duo* ; quorum unum eſt *Leucopetra* : alterum autem *Lacinium*.

HEKELII.

[*e*] Et antiquiſſima.

[*f*] Hodiè titulo Marchionatus eſt exornata.

BUNO.

(a) Junonis Laciniæ fanum. (b) Croto. (c) Milo. (d) Democedes. (e) Pythagoras. (f) Portus Crotonienſis. (g) Petilia. (h) Roſcianum. (i) Conſentia. (k) Pandoſia & Acheron fl. (l) Hipponium, ſ. Hippo & Vibona Valentia. (m) Ithaceſiæ inſ. (n) Frons Italiæ. (o) Græcia magna. (p) Auſonii maris tres ſinus. (q) 1. Tarentinus. (r) 2. Scylacius. (s) 3. Locrenſis. (t) Duo Italiæ cornua.

CAP. XXXI.

De Fluviis Italiæ. 1

I.

FLuviorum princeps Italiæ eſt *Padus*, vulgo *Po*, nulli amnium claritate inferior, Græcis *Eridanus* dictus; ac Phaethontis, ut fabulata eſt antiquitas, pœna illuſtratus. E gremio α *Veſuli*, celſiſſimi inter Alpium juga montis, profluens, *triginta* amplius *flumina*, lacuſque immenſos, *ſeptem oſtiis*, quæ *ſeptem maria* perhibebantur, in mare *Adriaticum* defert. Fluminum nobiliora ſunt ex Alpibus orta; β *Duria*, nunc *Dora*; *Seſſites*, *Seſſia*; γ *Ticinum*, *Teſino*, lacum *Verbanum*, nunc *Lago Maggiore*, tranſiens; δ *Addua*, nunc *Adda*, *Larium* lacum, nunc *Lago di Come*, perfluens: ε *Ollius*, nunc *Oglio*, lacum *Sebinum*, nunc *Lago d'Iſéo*, tranſiens: ζ *Mincius*, nunc *Menzo*, lacum *Benacum*, nunc *Lago di Garda*, tranſmittens. At à dextra ripa recipit idem Padus ex Apenninis jugis, η *Tanarum*, nunc *Tanaro*; ϑ *Trebiam* qui Nomen ſervat, Romanorum clade illuſtrem: & ι *Rhenum* Bononienſem, vulgo *Reno*.

II. Ex Alpibus item profluit κ *Atheſis*, Italis nunc *Adeſe*; German. autem *Etſch*. Reliqua quæ ſequuntur, cuncta Apenninus fundit: quorum λ *Arnus*, vulgo

Padus fl.
Padi fontes.
Duria fl.
Seſſites fl.
Ticinum fl.
Verbanus lacus.
Addua fl.
Larius lacus.
Ollius fl.
Sebinus lacus.
Mincius fl.
Benacus lacus.
Tanarus fl.
Trebia fl
Rhenus fl.
Atheſis fl.
Arnus fl.

BUNONIS.

α In ſummo *Veſulo* lacus eſt, cujus occulta origo, qui neque digitum ripas ſuas excedit; ſub eo lacu tres ſunt Padi fontes, qui per ſubterraneos cuniculos ex hoc lacu oriri creduntur. Ab hoc Veſuli lacu L circiter millia paſſuum in *Ceniſii* montis vertice etiam lacus eſt, ex quo itidem per cuniculos ſubterraneos fluvius ille oriri creditur, qui apud Seguſium in Duriam minorem influit.

β (a) *Duriæ* amnes *duo* ſunt: *Minor*, qui ſupra Seguſium opidum ex Alpibus Cottiis exortus III millia paſſuum infra Auguſtam Taurinorum Pado miſcetur, diminutivo vocabulo accolis *La Dorietta* dictus. *Major Duria* ſupra Auguſtam Prætoriam ex ſummis Graiis Alpibus profluens, ipſa Auguſta Prætoria & Eporedia ablutis, XVIII circiter millia paſſuum infra minorem Duriam eidem Pado redditur.

γ (b) *Ticinus* ex ſummo Alpium jugo, quod *D. Gothardi* mons cognominatur, ortus, *Verbanum lacum* tranſit [a]. Celebritatem fluvius hic debet pugnæ inter Romanos & Pœnos ſub introitum Hannibalis in Italiam circa eum commiſſæ, ubi P. Cornelius Scipio, Africani pater, ab Hannibale prælio victus & vulneratus, in hoſtium veniſſet poteſtatem, niſi eum protectum prætextatus filius ab ipſa morte raptaſſet.

δ (c) *Addua* [b] fontem habet in excelſo Rhætiarum Alpium jugo, quod vulgò *Monte Braulo* [c] appellatur. Per *vallem Tellinam* laplus, *lacum* tranſit *Larium*, qui hodiè *Comenſis* dicitur.

ε (d) *Ollius* eodem cum Alpium tractu oritur in monte *Mortirolo*. Per *vallem Camunicam* delaplus *Sebinum* ſive *Seruno lacu* excipitur, qui ab opido Sebino novo nomen habet, quod hodie vulgò *Iſeo* dicitur: unde lacus cognomen habet [d].

ζ (e) *Mincius fl.* ſuperiori ſui parte, quâ lacum ingreditur, olim idem cum opido *Sarraca* nomen habuiſſe ex eo colligitur, quòd illa pars hodie etiam vocetur *Sarca* [e].

η (f) *Tanarus* fluviorum iſtorum maximus eſt.

ϑ Ad (g) *Trebiam Hannibal Sempronium* Coſ & Romanos ſuos hyeme vicit.

ι Nullum ſagittis aptiorem eſſe calamum, quàm qui in (h) *Rheno Bononienſi*, cui plurima inſit medulla, ponduſque volucre, tradit *Plinius lib.* 16. *c.* 35.

κ (i) *Atheſis* poſt Padum totius Italiæ maximus eſt.

λ Strabo & Ariſtoteles tradunt, (k) *Arnum Auſaremque*, ubi in unum confluant; alterum alterius violento incurſu adeò ſe invicem attollere, ut qui utrimque in ripis conſiſtant homines, alter alterum conſpicere nequeat.

HEKELII.

[a] Hic Fluvius aquis eſt perlucidus, & piſcium nobilitate, præſertim laudatiſſimis *Thymallis* clarus. Ejus arena *Aurum* & *Argentum* præbere dicitur.

[b] Vel *Abdua*.

[c] Mons *Braulii*.

[d] Hic Fluvius piſcium bonorum eſt refertiſſimus, in quo præſertim prope *Palatiolum* Caſtrum innumeræ piſcantur anguillæ, quæ poſteà ſaliuntur.

[e] Profluit aliàs ex Lacu *Benaco* præcipuâ claritate, & ad *Mantuam* decurrens eam inſigni Stagno circumfundit, atque hinc eadem claritate pergens in *Padum* exoneratur.

REISKII.

1 Hæc Italiæ Hydrographia eſt, non tamen tota, ſed quoad partem lacus & fluvios, tum majores, tum etiam minores; neque ſic omnes, quod præcipui ſufficiant, deque mari mediterraneo ſupra expoſitum ſit.

(a) In-

(a) Duria Major & Minor amnis. (b) Ticinus fl. (c) Addua fl. (d) Ollius fl. (e) Mincius fl. (f) Tanarus fl. (g) Trebia fl. (h) Rhenus Bononienſis fl. (i) Atheſis fl. (k) Arnus fl.

vulgo *Arno*, Florentiam ac Piſas perfluit; *μ Tiberis*, quem urbs Roma, R
mæque conditor *Romulus*, totius terrarum Orbis illuſtriſſimum fecerunt, à de
Clanis fl. tra ripa *ν Clanim*, vulgo *Chiana*; à ſiniſtra *ξ Narem*, vulgo *Nera*, atque *ο Ani*
Nar fl. *nem*, nunc *Teverone*, in Mare Inferum defert.
Anio fl.
Liris fl. III. Inter Latium & Campaniam eſt *π Liris*, nunc *Garigliano*; in ipſ
Vulturnus fl. Campania *ϱ Vulturnus*, *Volturno*: inter Picentinos ac Lucanos *σ Silarus*, *Silar*
Silarus fl. In magna Græcia *τ Sybaris*, nunc *Cochile*, & *υ Crathis*, *Crati*: In Apulia *φ Au*
Sybaris fl. *fidus*, nunc *Lofanto*, Romanorum ſiniſtrâ pugnâ adverſus *Annibalem* nobilita
Aufidus fl. tus. Inter Præcutios & Picenum *χ Aternus*, nunc *Peſcára*. In Gallis Senon
Aternus fl. bus ↓ *Metaurus*, nunc *Metro*, *Haſdrubalis*, fratris Annibalis, clade atque int
Metaurus fl. ritu inſignitus.

(a] Tiberis ex Apennino & Aretinorum finibus, nec procul ab Arai fonte naſcitur, auctuſque XLII rivis & amnibus, per duo in mare Hetruſcum oſtia effunditur. Sed portus Oſtienſis ad hæc oſtia quondam maximis impenſis conditus, nunc juſſu Rom. Pontificis diruitus plane jacet deletuſque, ideo ne Turcis ad Italiam appetendam aut invadendam inſerviat. Vid. Ricciolus in Geog. refor. & Fourner. in Hydrog.

BUNONIS.

μ (b) *Tiberis* ex imis Apennini jugis [*f*] oritur in Tuſcia [*g*]

ν (c) *Clanis* ex Etruria in Tiberim confluit, per *Cluſinam paludem* derivatus.

ξ (d) *Nar* e Piſcello monte labens odore ſulfureo vitiatus eſt.

ο (e) *Anio* amnis omnium in Tiberim defluentium celebratiſſimus in monte Trebanorum ortus, tres lacus, qui ſubjecto opido Sublaqueo nomen dedere, in Tiberim defert.

π (f) *Liris* amnis anteà dictus eſt *Clanis* atque *Glanis*. In eum à dextra ripa influunt *Coſa* & *Trerus*; à ſiniſtra *Fibrenus* & *Melfes*.

ϱ (g) *Volturnus* ſive *Vulturnus* anteà dictus eſt *Athurnus*. *Domitianus* Imperator quum viam novam inter *Sinueſſam* & *Cumas* ſterneret; pontem magnifici operis, una cum arcu triumphali, hic struxit i Vulturno amne.

σ Falſum eſt quod *Silius l.* 8. de (h) *Silaro* ſcribit *Duritiem lapidum merſis inoleſcere remis*.

τ (i) *Sybaris* ab Achaico fonte *Sybari* nomen accepit. Conſternatos reddit illos, qui ex eo bibunt.

υ (k) *Crathis* nomen habere videtur à *Crathi* flumine Achaico Ægæo. Hominum, qui in eo abluuntur, crines flavos reddit. Ariſtoteles in admirandis & Strabo l. 8.

φ Clades illa Romanorum ad (l) *Aufidum* erat *Cannenſis*.

χ (m) *Aternum* aliquando ſanguine fluxiſſe tradunt Cicero de divinat. & Liv. l. 24.

↓ Quo loco ad *Metaurum* Haſdrubal à Nerone Livioque Coſſ. acie victus ſit, incertum nobis eſt.

HEKELII.

[*f*] Tenuis primò ad inſtar exigui Rivuli.

[*g*] Et augetur Fluminibus ac Torrentibus 42 ſpatio CL Mill. qui, *Plinio* teſte, rerum omnium in toto Orbe naſcentium mercator eſt placidiſſimus; *Romam* autem in duas partes dividit, & *Tuſciam* ab *Umbris* & *Sabinis* devellit, neque unquam alveum egreditur, *Romamque* inundat, quin malum aliquod illi portendat, quod pluries obſervatum fuit.

(a) Tiberis. (b) Tiberis fl. (c) Clanis fl. (d) Nar fl. (e) Anio fl. (f) Liris fl. (g) Volturnus fl. (h) Silarus fl. (i) Sybaris fl. (k) Crathis fl. (l) Aufidus fl. (m) Aternus fl.

CAP. XXXII.

De montibus Italiæ.

I.

Alpes, ALpes Italiam a Gallia, Vindelicia, Norico ac Pannonia ſubmovent. *Initium* earum à vadis Sabatiis, *finis* ad Flanaticum ſinum, vulgo *Golfo di Carnaro*, & *Colapis*, vulgo *di Kulpe*, fluminis fonteis. Dividuntur in varias parteis atque nomina. A vadis Sabatiis ad Vari amnis fonteis, qua Ligu-
Maritimæ. ſtico mari objacent, *maritimæ* cognominantur: hinc ad Seguſium uſque,
Cottiæ. vulgo *Suſa*, *Cottiæ*: inde ad S. Bernardum minorem *Grajæ*: dein ad uſque
Grajæ. S. Gothardum *Penninæ*: his continuantur *Rhæticæ*, ad Plavis uſque fontem;
Penninæ. quarum pars *Tridentinæ* perhibentur, ſupra Tridentum. His junguntur ad
Rhæticæ. Doblacum uſque *Noricæ*, ſupra Tilavemptum amnem, vulgo *Tajamento*: inde
Tridentinæ. jam *Carnicæ* ſupra Carnos, uſque ad Savi fontes: moxque *Ultimæ*, ad Cola-
Noricæ. pis fonteis uſque, *Pannonicæ*, eædem & *Juliæ* dictæ. Sunt tamen qui ſupra
Carnicæ. Dalma-
Ultimæ.
Pannonicæ & Juliæ.

Dalmatiam Alpium nomen protendant, ubi *Dalmaticæ* dici volunt; aliique in Thraciam & Pontum usque. Sed prior finis ad Colapis fontes à plerisque receptus est. [1] Dalmaticæ.

II. Cæterùm intus in Italia *Apenninus mons* amplissimus Alpibus ad Vada Sabatia annexus, perpetuis jugis lunatoque cursu, ad Siculum fretum *Leucopetramque* promontorium tendens, Italiam quasi mediam secat. Prope Sueſſam, Liris fluminis sinistræ ripæ prætexitur α *Massicus mons*: hinc inter Bajas & Puteolos est β *Gaurus*: supra Capuam est *Tifata* mons, vulgo *monte di Capua*. Ultra Neapolim *Nolæ* vicinus est *Vesuvius*, nunc *monte di Somma*, ignium eruptione ac Plinii interitu clarus. In Apulia est *Garganus*, in mare Superum ingenti promontorio excurrens, nunc *monte di S. Angelo*. Montes Apenninus. Massicus. Gaurus. Tifata. Vesuvius. Garganus.

BUNONIS.

α (a) *Massicus mons* Savonis fl. dextram ripam prosequitur, generoso vino nobilis [*a*]. Quomodo hic in Romanorum exercitu, quum Pœni sub eorum oculis *Sinuessam Falernumque agrum* exurerent, adversus *Fabium* prope orta esset seditio, *Livius* scribit l. 22. (b) *Falernus ager* Massico monti conterminus est, & ad *Vulturnum* usque flumen protenditur. Ad extremum Massici montis versus mare fuit (c) *Sinuessa* illa, cujus rudera hodieque conspiciuntur sub marinis undis ad *Montis Draconis* castellum. (d) *Aquas Sinuessanas* sterilitatem fœminarum, & virorum insaniam abolere prodit *Plinius l.* 31. *c.* 2.

β (e) *Gaurus mons* medio itinere inter Puteolos & Lucrinum lacum celso vertice paulùm à mari remotus, hodie vulgò dicitur *Monte Barbaro*. Ad hunc montem aquam, amaram cum odore, tum potu profluere, quam usurpent medicandis oculis, ex Heliodoro tradit Stobæus.

HEKELII.

[*a*] Unde *Massicus Bacchi humor*, & *Massica Bacchi munera* à *Virgilio* Lib. II. *Georg.* v. 143. & Lib. III. *eorund.* v. 526. optimè commendantur.

REISKII.

1 De Alpibus supra explicatum & ostensum fuit quæ his Hydrophylacia subsint, quæque subterraneæ cavernæ, primæ fluviorum, amnium & fontium origines. Apennino ab jugo mons Pausilypus (f) Basilipo procurrit, inter Neapolin Puteolosque medius, viâ per imas radices artificiosissimè ductâ mirabilis: Hanc Strabo speluncam, Seneca cryptam Neapolitanam nominat epist. LVII. Braunius in Theat. urb. Tom. VI. illam exhibuit Tab. singul. Vesuvio Pyrophylacium subterraneum fovet, unde fumi nonnunquam & cineres cum impetu protruduntur. Vid. Kircher. Mund. Subter. Tom. I.

(a) Massicus mons. (b) Falernus ager. (c) Sinuessa op. (d) Aquæ Sinuessanæ. (e) Gaurus mons, ejusque aquæ amaræ. (f) Basilipo.

CAP. XXXIII.

De variis Italiæ incolis.

I.

TErram Italicam, à freto Siculo ad Alpes usque porrectam, qui ab initio habuerint mortales, parum in tanta temporum longinquitate compertum est: nec constat, unus post inundationem terrarum ab urbe Babylonica profectus in dispersione gentium populus hanc regionem occupaverit omnem, unumque universæ nomen imposuerit; an aliæ subinde atque aliæ in terras cultoribus vacuas invectæ gentes, suis quæque sedibus vocabula dederint diversa. [1] Prisci Italiæ incolæ.

REISKII.

1 De uno post Babylonicam dispersionem populo ad terras Italicas digresso non equidem distincte constat: De posteris tamen Japheti & Gomeri per insulas Græcorum antiquissimas casu an fortuito huc delapsis constare liquidò videtur: Item de Cittim vel Cittæis, quorum mentio cap. XXVII, ad vetus Latium fiebat. Unum Suidam audiamus, qui vera ipse incertis adluit: Τύλος γὰρ υἱὸς Ἡρακλέους, ὁ ὑποκλαπεὶς λατῖνος μετωνόμασε τὸν πάλαι Κιττίαν λεγόμενον

II. Sa-

Ausones. Opici. Osci. Siculi. Umbri. Tusci. Ligures. Veneti.

II. Sanè varii atque genere plane diversi in ea memorantur auctoribus populi, quorum antiquissimi sunt isti: α *Ausones*, Brutiorum Lucanorumque agrum quondam tenentes; hinc *Opici* sive *Osci*, in Samnio atque Campania; *Siculi* in Sabinis & Latio; *Umbri* ad utrumque mare; ad Inferum, in parte Tusciæ inter Tiberim & Umbrorum amneis. Inde β *Tusci* ad Alpes usque; juxta hos γ *Ligures* in Galliam usque ad Rhodanum extensi. Ultra Tuscos δ *Veneti*: quos alii à proximo Illyrico, alii ab *Henetis*, Paphlagonica gente, ortos tradiderunt.

Galli. Tusci. OEnotrii.

III. Tuscos expulerunt inter Alpes & Apenninum suprà dicti *Galli*: Umbros ab Infero mari removerunt *Tusci*; ε Græca gens, ex Arcadia *Duce OEnotro* profecti, unde dicti *OEnotrii*, primùm *Ausones*, suprà dictis sedibus pepulerunt, ulterioraque versus Septemtrionem Italiæ, circa Vulturnum Lirimque amneis, petere coegerunt; nec ea terrarum parte contenti, mox ζ *Siculos* etiam sedibus ejecerunt, jam tum mutato nomine *Aborigines* dicti: Sed cum solum, quod tum occupaverant, *Latium* vocaretur, mutato jam iterum vocabulo, *Latinos* inde sese appellârunt. *Sabini* Opicorum fuêre progenies, genueruntque ipsi ex sese *Picentes*, *Vestinos*, *Marsos*, *Pelignos*, *Prentanos*, *Marrucinos*, *Samnites*; quorum hi posteà *Hirpinos*, *Campanos*, *Lucanos* atque *Brutios* condiderunt.

Aborigines. Latini. Sabini.

Coloniæ Græcorum. MagnaGræcia. Lucani. Brutii.

IV. Interim *Græcorum nationes*, aliæ aliis temporibus in Italiam invectæ, urbes in ea passim condiderunt, suisque coloniis, ut suprà dictum est, omnem oram maritimam Superi Inferique maris impleverunt. Hinc *Italia* unà cum *Sicilia*, ut ex Strabone & Trogo liquet, *Magna Græcia* appellata fuit. At cum alii populi aliis ex locis Græcos expellerent, maximè vero *Lucani* eam partem, quam de suo nomine *Lucaniam* dixerunt, oppressis illis, occuparent, & ab his orti *Brutii Brutiam*, paulatim Græcum nomen per Italiam imminui cœpit; donec in ea parte consisteret, quæ tum *Magna Græcia*, nunc *Calabria superior* dicitur.

Romani.

V. At postquam *Romanorum* crevit potentia, tota tandem Italia horum armis subjugata est; stetitque sub Romæ urbis imperio, regionibus ac populis

---

γνὸς νὸν Λατίνους. *Telephus enim Herculis filius cognomento Latinus eos, qui olim Ketii vocabantur, alio Latinos nomine dixit.* De coloniis Græcorum Italicis monumenta contestantur vetera; itemque de migrationibus gentium Germanicarum, & septemtrionalium irruptionibus. Una series harum chronologica luculentiùs constitui posset digerique, patria item unde prodierint, & nova Respubl. copiosius explicari, nisi brevitas nobis obstaret.

BUNONIS.

α (a) *Tres* tantum in omni Italia fuerunt *populi indigenæ*: (b) *Umbri*, (c) *Siculi*, & ingens (d) *Ausonum* sive *Opicorum* corpus. Ab his orti sunt *Sabini*; à Sabinis porrò fuerunt *Picentes*, *Frentani*, *Marrucini*, *Peligni*, *Vestini*, *Marsi*, *Æqui*, *Hernici*, & *Samnites*. A *Samnitibus* orti *Hirpini* atque *Lucani*; & ab his *Brutii*. Ab iisdem *Samnitibus* posteà orti *Campani*, Opicos atque Auruncos totâ pepulere Campaniâ. Inter hos & Lucanos *Picentini* Picentium fuere pars; à Romanis à Supero ad Inferum mare traducti.

β *Tuscorum* stirpem omnes auctores antiqui, uno excepto Dionysio Halicarnassensi, ex Asia à Lydorum gente deducunt.

γ Alpini populi fuere (e) *Ligures* [a] Celtici generis, in varia nomina divisi; *Taurinorum*, *Salassorum*, *Lepontiorum* & *Euganeorum*. *Rhæti* quoque fuere Alpini, & ipsi in plura cognomenta distincti; Hinc *Carni* Inalpinæ sive Celticæ originis gens.

δ (f) *Venetorum* verò gens ex Asia, *duce Agenore*, post excidium Trojæ deducta creditur. Alii tamen, in quibus Herodotus, Venetos *Illyrici* generis pronunciârunt.

ε Græci isti, trajecto sinu Ionio, domicilium in Italia statuerunt, deducti ab (g) *OEnotro* Arcade, *Lycaonis* filio, XVII ætatibus ante, quam ad Trojam bellatum est; *Dionys. Hal. l.* 1. id est, annis 479, ante bellum Trojanum; & ante Christum natum 1650. OEnotrorum regia sedes tum fuit *Pandosia*; & lacus vius, cui imposita urbs illa, Græco nomine *Acheron* iis dictus est.

ζ *Siculi* isti ejecti, peragrata inferiori Italia, ad Opicis porro, sive Ausonibus pulsi, *Siciliam* insulam occupârunt.

HEKELII.

[a] *Romanos* Populos hosce nunc *Tuscos*, nunc *Etruscos*, *Græcos* verò *Tyrrhenos* dixisse, *Maginus* ille laudatus autor est, dicens, *Tusciam* appellatam fuisse

(a) Populi Italiæ indigenæ, (b) Umbri, (c) Siculi, (d) Ausones, (e) Ligures, (f) Veneti, (g) OEnotrii.

GERMANIÆ PARS

HELVETIÆ PARS

CARINTHIE PARS

CILLEI COM

CROATIA

DALMATIÆ PARS

ITALIA NOVA

PARTÆ DI FRANCE

LOMBARDIA

STATO DI MI

DUCATO

GOLFO SINUS VENETICUS

MARE DI SARDEGNA

MARE TIRRENO

MARE IONIO

Golfo di Specia

Golfo di Napoli

Golfo di Tarento

Golfo di Squillace

Golfo di Eufemia

Golfo di Policastro

Elba

Capri

Ischia

Stromboli

Volcano

Carulitanus Sinus

I Liparee ol'vero di Volcanogia Folie

SICILIÆ PARS

Miliaria Italica Communia

Miliaria Germanica Communia

ulis suprà explicatis distincta, ad *Honorii Imperatoris* usque tempestatem. Ex hinc alii aliique subinde, *n Gothi*, *ɔ Vandali*, *ι Heruli*, Germanicæ gentes, *Hunni*, superatis Alpium jugis, totam invadentes, in varia regna atque imperia distribuerunt. His tandem à ducibus *Justiniani Imp.* pulsis, *Exarchatus* in Italia magistratus constitutus est, cujus sedes *Ravenna*, Româ tum in ruinis jacente, *λ* Ultimi hinc *Longobardi*, expugnata *Ravenna*, regnum in Tota Gallia constituerunt, quod etiam nunc de gentis vocabulo corruptè *Lombardia*, quasi *Longobardia*, appellatur. Hos tandem debellavit *Pipinus Franciæ Rex*, à Pontifice Romano contra eos in Italiam vocatus.

Gothi. Vandali. Heruli. Hunni. Exarchatus. Longobardi.

vel à *Sacrificiis*, quoniam in hac re hæ Gentes cæteris excelluere; vel etiam à *thure*, cujus in *Sacrificiis* singularis atque præcipuus usus est.

BUNONIS.

n Italiam primis annis Honorii invaserunt *Radagaisus* & *Alaricus* (a) *Gothorum* Principes magna cum multitudine hominum. Sed *Radagaisus* Fesulanis inclusus montibus cum omnibus suis copiis deletur à Stilicone: quod anno Chr. 405 *Prosper*, & sequenti *Marcellinus* assignat. *Alaricus* deinde Romam cepit anno C. 410. Inde in Latium, Campaniam, Apuliam, Lucaniam & Calabriam profectus, ea quoque loca depopulatus est. Quum *Consentiam* expugnâsset Alaricus, mortuus est: & à militibus in Regem electus *Athulphus*, qui cum omni Gothorum exercitu in Galliam concessit.

ɔ Interim (b) *Vandali* & *Suevi*, vastatis Gallis, Pyrenæos montes transgressi, Hispanias occupârunt. Inde partim à Gothis pulsi, partim à *Bonifacio* Comite & Præfecto Africæ, cui dissidia erant cum *Castino* militiæ duce, invitati, trajecto in Africam exercitu, Romanos profligant, captâque Carthagine regiam ibi condunt sub Rege Genserico; Quum verò *Valentinianus* III Imperator fraude *Anicii Maximi*, cujus uxorem stupraverat, interiisset, ipseque Maximus hanc cædem *Eudoxiæ Augustæ*, quam in matrimonium pellexerat, per imprudentiam aperuisset, mulier ista vindictæ cupida Gensericum ad ulciscendum scelus occultè excitat; qui Italiam ingressus, Romam captam diripuit, & Eudoxiam cum filiabus Placidiâ & Galbâ, multisque millibus captivorum in Africam secum abduxit, quod contigit an. C. 455.

ι Odoacer Turcilingorum Rex, cum *Scyris* & (c) *Herulis* auxiliaribus Italiam occupavit A. C. 476. eamque regio nomine tenuit annis circiter 17. Anno verò 489, *Theodoricus* (d) *Gothorum* Rex, *Zenonis* hortatu Italiam adiens, *Odoacrem* tribus præliis superatum Ravennæ obsedit, ac tandem fraudulenta pactione circumventum interfecit, Heruliscque sedes inter Subalpinos concessit, anno C. 493, quo ipso initium habuit Gothorum in Italia regnum, à *Theodorico* sapientissimè constitutum: quod cum *Tegea a Narsete* victo desiit anno 554.

x Attila virtute *Aetii* in Galliis repressus, reparato exercitu Italiam invasit anno C. 454. Aquilejam [*b*] captam solo æquavit, multisque opidis vastatis Romam petens, Leonis Episcopi Romani oratione commotus in patriam abscessit.

λ Alboinus à Narsete excitatus cum (e) Longobardis suis Italiam ingressus, anno C. 568, ab exercitu suo Italiæ Rex proclamatur anno C. 571. Regnum istud stetit ad annum usque C. 772, quo *Desiderius*, Longobardorum Rex ultimus, à Carolo M. captus & in Franciam abductus est. Deletum igitur est hoc regnum non à *Pipino* sed *Carolo*, ab ipso Longobardorum in Italiam ingressu annis 206.

HEKELII.

[*b*] Urbem olim ditissimam atque populosissimam splendidissimamque Imperatorum Sedem.

(a) Gothi. (b) Vandali. (c) Heruli. (d) Gothorum in Italia regnum. (e) Longobardi.

CAP. XXXIV.

De novissima Italiæ divisione. 1

I.

POstquam imperii Romani dignitas atque sedes in Germaniam delata est, Italia varie ab aliis aliisque divexata, atque in varios titulos atque dominia discerpta est. Hinc novissimæ divisionis regiones nunc sunt: *Histriæ* Marchionatus,

REISKII.

1 Italia quin Carolingis aut Francicis, & posthac Germanicis Impp. Heinricis, Ottonibus, Fridericis, iisque subjecta fuerit, nullum est dubium: Sed arte Rom. Pontificum consiliis ea demum turbata & divulsa, tot Principes ac Dominos recepit hodieque fovet; ut tamen Impp. Romano-Germanicis jus suum integrum superstit. (a) Interim status per Italiam nunc triplices vigent: 1° *Regna*, 2° *Respublicæ liberæ*, 3° *Principatus*. Regna illa Rex Hispanico subsunt potissima, Neapolitanum, Siciliæ ac Sardiniæ, cum Ducatu Mediolanensi, & agro Tusciæ ad littus proximo:

(a) Status Italiæ triplices.

chionatus, *Fori Julii* Ducatus; & haud exigua Italiæ portio *Lombardia*, ſub qua Marchia *Tarviſiana*, Ducatus *Mantuanus*, Ducatus *Mediolanenſis*, *Tirolis* Comitatus dimidia pars, *Griſones* in ipſis Alpibus; & his contermini *Helvetiorum ſtipendiarii*, *Pedemontium*, Ducatus *Montis-Ferrati*, *Parmenſis* Ducatus, *Romania* ſive *Romaniola*, Marchia *Anconitana*; jamque extra Lombardiam, *Ager Genuenſis*, *Tuſcia*, in qua *patrimonium D. Petri*, Tiberis dextræ ripæ adfixum; *Ducatus Spoletanus*, *Ager Romanus*; inde *Regnum Neapolitanum*, inque eo Regiones *Aprutium*, *Apulia*, *Laborinus ager*, *Baſilicata*, *Calabriæ duæ*, *Ager Baritanus*, & *Ager Hydruntinus*.

Dominia. II. At eandem Italiam in partes ſingulis *Dominiis* diſtinxeris hoc modo:

Hiſpani ditiones in Italia. 1. *Dominium eſt Hiſpaniarum Regis*; ſub quo Regnum *Neapolitanum*, α Ducatus *Mediolanenſis* (1), ac quædam *opida in Tuſciæ* litore, *Inſulæque* Italiæ adjacentes, *Sicilia* & *Sardinia*.

Pontificis R. ditiones. 2. *Pontificis Romani*; ſub quo *ager Romanus* (2), *Patrimonium D. Petri*, Ducatus *Spoletanus*, Marchia *Anconitana*, *Romaniola*, & urbs in agro Neapolitano *Beneventum*. β

Venetorum dit. 3. *Venetæ* Reipublicæ; ſub qua γ *Hiſtria*, *Forum Julii*: δ Marchia *Tarviſiana*, & inde ε *Lombardiæ pars* ad uſque Bergomum.

Tuſciæ dit. 4. *Magni Ducis Tuſciæ*, in Tuſcia. ζ

Genuenſium ditiones. 5. *Genuenſis Reipublicæ*; ſub qua *Liguria* intra Apenninum & Liguſticum mare, ac *portiuncula Tuſciæ* Liguriæ proxima, cum *Inſula Corſica*. η

Ducis Parmenſis dit. 6. Ducis *Parmenſis*, in Lombardia *Ciſpadana*. ϑ

7. Ducis

proximo: Reſpublicas cum Europa ſub initium recenſuimus, item Principatus, Rom. æque Pontificis Eccleſiaſticum, atque politicos ſive ſeculares; Quos heic loci repetere ſupervacuum erit, etſi auctor noſter in ſuo Catalogo quoſdam omiſerit, quoſdam claſſi juſtæ non inſerat, quoſdam nec amplius ſuperſtites addat, Ducatum utpote Urbinatem, Rom. Pontifici ſubjectum. De ſingulis infra obſervabitur, quod loco præſenti vix congruit. Vid. Supplementa lib. II. cap. I. Sect. 2. tractat. de Principat. Italiæ, lingua ex Italica tranſlati, & Thom. Segeti notis illuſtrati: Reſpublicæ item Elzevirianæ.

(1) *Marchionatus Finarii in Liguria*

(2) *Sabina ac.*

BUNONIS.

α Ad Ducatum Mediolanenſem [*a*] pertinent, ager *Novarienſis*, *Laudenſis*, *Cremonenſis*, *Comenſis*, *Ticinenſis*, *Vigevanus*, *Alexandrinus*, *Tortonenſis*, *Bobienſis*; item *Comitatus Angherianus* ſeu regio circa Verbanum lacum [*b*]. Illa Tuſciæ opida ſunt, quæ hodiè vulgò appellantur, *Piombino*, *Telamone*, *Orbitello* & *Porto Hercule*.

β Ditioni Pontificiæ, quæ vulgò *Stato della Chieſa*, præter iſtas provincias, adſcribuntur, *Ager Sabinus*, *Ager Orivetanus*, *Ducatus Urbinas*, *Ager Bononienſis*; *Ducatus Ferrarienſis*; *Com. civitatis Caſtellanæ*; *Ceneda in agro Forojulienſi*; *Montaldo in Pedemontio*. In Gallia *Comitatus Avenionenſis*, & *Vindaſcinum*. Supremum *jus* Pontifex ſibi tribuit in *regnum Neapolitanum*, *Siciliam*, *Sardiniam* & *Corſicam*, itemque in *Ducatum Parmenſem*, *Ronciolionenſum* & *Placentinum*. Hunc tamen ad Ducatum Mediolanenſem pertinere Hiſpaniæ Rex contendit. *Ducatum Caſtrenſem* hodie repetit Parmenſis Dux.

γ In Iſtria Auſtriæ Archiduces multa etiam tenent loca: Maritima pleraque ſunt in ditione Venetorum. [*c*]

δ In Marchia Tarviſiana ſunt *territorium Cadorinum*, *Epiſcopatus Bellunenſis* & *Feltrenſis*, *territorium Tarviſianum*, & *Ducatus Venetus*.

ε In Lombardia ad Venetorum ditionem pertinent territoria illa; *Paduanum*, *Veronenſe*, *Vicentinum*, *Brixianum*, *Cremenſe*, & *Bergomenſe*. Poſſident quoque *Veneti Agrum Poleſinum*, *Rhodiginum*, & nonnihil in *Albania*: Itemque *Cretam* & *Corcyram inſulas*.

ζ *Magnus Hetruriæ Dux* habet ditionem *Florentinam*, *Piſanam*, *Senenſem*, & *Elbæ* inſulam, cum nonnullis inſulis minoribus ad oram iſtam jacentibus.

η Ad Genuenſium ditionem pertinent ſeptem dynaſtiæ præcipuæ; *Monachii* & *Oneliæ Principatus*; *Comitatus Marri*; *Finalii dynaſtia*; *Territorium Pontremolienſe*; *Marchionatus Torcliæ*; *Comeſque Ovenſis*.

ϑ (a) In ditione Parmenſi ſunt *Ducatus Parmenſis*, *Placentinus*, & *Caſtrenſis*; *Comitatus Roncilionenſis*; & *Pinnenſis Comitatus* in regno Neapolitano; itemque *ditio Palavicinorum*, *Principatus Landenſis*, & *Comitatus Roſſenenſis*.

HEKELII.

[*a*] Ambitu ſuo 300 Mill. juxta nonnullos *Geographorum* complectentem.

[*b*] In hunc *Ducatum* mittit Rex *Hiſpaniæ* GUBERNATOREM, ſplendidiſſimo CAPITANEI GENERALIS titulo exornatum, qui continuò in loco permanens tam *equitibus* quam *peditibus* præeſt militibus. *Maginus* loc. cit. fol. 139. fac. b. & 140. fac. a. dicit, Regem *Hiſpaniæ* ex hoc Ducatu proventum habere 80000 aureorum; ſed adminiſtrationem Cauſarum Civilium & Criminalium pendere à *Mediolanenſi* Senatu, eoque ex XVI Doctoribus atque nonnullis Prælatis, Patritiiſque *Mediolanenſibus*

(a) Parmenſis dit.

IMPERIUM ROMANUM

H. Moll Sculp.

OCEANUS DEUCALEDONIUS

OCEANUS

OCEANUS BRITANICUS

OCEANUS VERGINIUS

OCEANUS AQUITANICUS

OCEANUS CANTABRICUS

OCEANUS ATLANTICUS

MARE

MARE MEDITERRANEUM.

MARIS INFERI seu TYRRHENI PARS.

MARIS CASPII sive HYRCANI PARS.

PONTUS EUXINUS.

Orcadas Insula

Iassolorum prom.

LIDONIUS.

GERMANICUS

Ocellum prom.

Albus flu.

GERMANIÆ PARS.

Batavi

BELGICA.

Rhotomagus

Lutetia

LUGDUNENSIS.

Iulia bona

Zagyges mela maste

Superiori.

RHETIA.

Noricum

Inferior.

Libiria

DACIA.

Getæ.

Ister flu.

Tyras flu.

Ulpia Traiana Dimogetia fundum Zarmi gethica Regia Decibali

Istropolis

Tomos

Cherronesus taurica

SARMATIÆ PARS.

SCYTHIÆ PARS.

Bosphorus Cimmerius

Caucasus Mons

Colchis.

Albania.

Rha fluvius

Iberia.

Phasis

Zabissa

Sinus Callicus.

Corsica

MARE INFERUM.

Sardum

Ligus

Balearicum Mare

Baleares Insulæ

Ebusus

Ophiusa Insula

Fretum Gaditanum

Mare Ibericum

Gades Insula

Calpe

Abila

Tingis

Tingitana Fretum

Colops magnus

Hippo

Thabraca

Numidia

Nova

Bullaria

Ithaphrices

Audiræ

Cirta

Appara

Thubutis

Tambes Mons

Azama seu Lama

Tubua

Mons

Buzara Mons

Phrurus

Mons Durdus

Atlas

Arina

Galapha

Sala

Mauritania

Tingitana

Atlas Minor

Mauritania Cæsariensis.

Numidia seu Africa propria.

Africa Propria.

Africum

Syrtis magna

Esperis sive Esperis

Philænum Promontorium

Philæni.

Philænorum Aræ

Libya palus

Mauruſi.

Barcæorum Ponta

Berenice

Hesperis

Apollonia

Ptolemais

Cyrene

Augila

Zygris

Marmarica

Cinyps flu.

Leptis magna

Sabrata

Oea

Tripolis

Lepcis

Sirtes

Syrtis Minor

Gætulia

Garamantes

Nasamones

Psylli.

Marmaridæ

Libya Exterior.

Ægyptus.

Memphis

Babylon

Heliopolis

Alexandria

Pharus

Canopicum ostium

Nilus flu.

Arabia

Deserta.

Arabia Fœlix.

Chaldea

Babylonia

Assyria

Mesopotamia

Media Pars.

Armenia Minor

Armenia Maior.

Cilicia.

Pamphylia

Lycia

Lydia

Asia Propria

Bithinia

Phrygia Minor

Phrygia

Paphlagonia

Pontus

Colchis

Iberia

Albania

Syria

Iudæa

Damascus

Palmyra

Antiochia

Seleucia

Tarsus

Cæsarea

Rhodus

Cyprus

Carpathus

Creta

Paphos

Carthago Nova

Carthago Vetus

Utica

Hippo Regius

Cirta

Numidia

Thabraca

Bulla Regia

Adrumetum

Leptis Minor

Thapsus

Thysdrus

Capsa

Tacape

Sicilia

Melita

Gaulos

Lipara Insula

Ithaca

Cephalenia

Zacynthus

Strophades

Ionium Mare

Adriaticum Mare

Corcyra

Epirus

Dyrrachium

Apollonia

Brundusium

Tarentum

Sipontum

Caprea

Capua

Neapolis

Puteoli

Roma

Ostia

Ostia Tiberina

Laurentes

Lavinium

Antium

Circæum Promontorium

Tarquimenſis.

Volcientes.

Cræ vici.

Aurunini

Saturnini seu

Sentinas ager.

Cianis.

Volſinium

Volſinii

Arruntes.

Capenates.

MOLONIA.

Falisci.

Hirpi.

Lacus Fucinus

Campi Pallentini

HERNICI.

Marſi.

Æquicoli

LATINI.

VOLSCI.

Fundi

Mola

Cacubus

Cajeta

Vinturnæ

Falernus ager

Campani.

Apulia Pars.

Arpinum

Cassinum

Aquinum

Teanum

Sidicinum

Teanum Apulum

Superequum

Frentani.

Mappucini.

VESTINI.

SABINI.

Picenum Pars.

Asculum

Maris Superi Pars.

Ortona

Atessa

Aufona

Auia

Reate

Varnia

Lacus Velinus

Lacus Fucinus

Interbronium

Corfinium

Sulmo

Samites.

Pelignini

Tifernum

Larinum

Frentani

Apuliæ Pars.

Campani.

Falernus ager

Vinturnæ

Cajeta

Cacubus

Mola

Fundi

Formiæ

Circæum Promontorium

Antium

Rutuli

Ardea

Lanuvium

Aricia

Alba

Albani Montes

Tusculum

Gabii

Tibur

Præneſte

Valeria

Corniculum

Collatia

Fidenæ

Roma

Veii

Lucus Feroniæ

Capena

Falisci

Nepe

Sutrium

Ciminus Lacus

Ciminus Mons

Volſinii

Volſinium

Tarquinii

Cære

Pyrgi

Graviſcæ

Centum Cellæ

Caſtrum Novum

Regis Villa

Forum Aurelii

Caſſia

Aquæ Caſſiæ

Ager Veientanus

Ager Faliſcus

Ager Capenas

Ager Sabinus

Ager Latinus

Ager Volſcus

Ager Campanus

Ager Falernus

Ager Stellatis

Ager Sidicinus

Ager Frentanus

Ager Picentinus

Ager Vestinus

Ager Marſus

Ager Æquicolus

Ager Hernicus

Ager Pelignus

Ager Volſcus

Ager Latinus

Ager Campanus

Ager Falernus

Ager Stellatis

Ager Sidicinus

Ager Frentanus

Ager Picentinus

Ager Vestinus

Ager Marſus

Ager Æquicolus

Ager Hernicus

Ager Pelignus

Ager Volſcus

Ager Latinus

Ager Campanus

Ager Falernus

Ager Stellatis

Ager Sidicinus

Ager Frentanus

Ager Picentinus

Ager Vestinus

Ager Marſus

Ager Æquicolus

Ager Hernicus

Ager Pelignus

7. Ducis *Sabaudiæ*, ſub quo *Pedemontium*. ι — Sabaudi ditiones.
8. *Helvetiorum*, ſupra lacum Verbanum & Larium. κ — Helvetiorum.
9. *Rhætorum* ſive Griſonum in Alpibus. λ — Rhætorum.
10. Archiducum *Auſtriæ* in Comitatu *Tirolenſi*, ubi Tridentum, & in partibus Alpinis *Fori Julii* ac *Hiſtriæ*. (1). — Auſtriacorum.
11. Ducis *Mantuani*, in Ducatibus *Mantuæ* ac *Montis-Ferrati*. — Mantuani.
12. Ducis *Mutinenſis*. μ — Mutinenſis.
13. Ducis *Urbinatis*. ν — Urbinatis.
14. Civitatis *Lucenſis*, in urbe *Luca*. — Lucenſium.
15. Comitis *Mirandulani*. ξ — Mirandulani.

(1) *Imperatori etiam parent Aquileja, Comitatus Goritiæ, cum Tergeſte Pedena & Piſino in Iſtria; Helvetii etiam in Italia poſſident quatuor Præfecturas, nempe Lugarnenſem, Locarnenſem, Mendriſianam, & Madiacum Belitione, quæ antea partes erant Ducatus Mediolanenſis; at Helvetiis parent ab Anno 1512*, Baudrand. *etiam Principes in Italia numerantur, viz. Dux Maſſæ, Dux Sabulonetæ, Principes Caſtilionis, Sulphurini, Monaci, rani, & Plumbini, Comes Novellariæ, Reſpublica Sti. Marini, Marchio Foſdinovi, & Marchio Montiuenſis.*

BUNONIS.

bus conſtante. Plura vid. infra Cap. XXXVI. ſ. 11.

[c] Olim *Venetorum Ditio*, vel *Regio*, erat totus Tractus, à *Liquentia* amne & ſinûs *Adriatici* in- angulo uſque ad *Mincium* amnem & *Benacum* , quæ ampliores quondam Fines poſſederat, ni- ad *Adduam* uſque Fluvium.

BUNONIS.

abudia olim dicta fuit *Marchia Italiæ* [d]. ille tractus ſecundum Boterum uno nomine vo- *Pedemontium*; quoniam ad pedem ſeu radices extenditur [e]. In Sabaudi ditione ſunt *atus Pedemontii proprie dicti*; *Marchionatus & Eporediæ*; *Vercellenſe Dominium*; *Mar- us Salutiarum*; *Comitatus Aſtenſis*, & *Mar- us Cevenſis*; *Montferatus Sabaudicus*, & *Co- us Niceæ* cum *Comitatu Tendæ*.

Helvetiorum ſunt *quatuor* juriſdictiones *Helve-*

λ *Griſonum* & *Vallis Tellina*, & Comitatus *Clavennenſis*.

μ Sub *Mutinenſi* quoque eſt Ducatus *Regienſis* & Principatus *Carpenſis*, *Friniana* & *Graſiniana* ditiones; *Corregii* & *Saxulli* Dominia, & Comitatus *Rolienſis*.

ν In Marca Anconitana.

ξ Mirandulanus quoque tenet *Comitatum Concordiæ*. Cæterùm omnem *Italiam*, præter Remp. *Venetorum*, & *Helvetiorum Cantones*, *regnumque Neapolitanum* ad jus imperii R. pertinere, oſtendit celeberrimus *Conringius* L. de Finibus Imperii Germanici.

HEKELII.

[d] Cujus Duces è *Saxonum* Ducibus ac ſtirpe auguſta originem ducunt annos prope quingentos.

[e] Ad ipſam *Sabaudiam* ſpectat quoque Regio illa in plano ſitu poſita, BRESSE, omni *Tritici* genere, *Cannabe*, *Piſcibus*, *Fluminibus*, ac *Stagnis* abundans.

CAP. XXXV.

ria, Forum Julium, Marchia Tarviſiana, Griſones, Helvetiorum ſtipendiarii, & Pedemontium. I.

I.

Ovissima Italiæ diviſione tradita, ſingulas partes inſpicere haud pigeat. Prima ab Arſia amne eſt *a Hiſtria*, German. *Iſterreich* dicta. Opida nunc — Hiſtria.

BUNONIS.

(a) *Iſtria* vel *Hiſtria* [a] peninſulæ inſtar ſeſe dit, à *Formione fl.* qui Italis *Riſano*, & Germa- *lben*, vocatur, & *Tergeſto* ſive *Trieſt*, quod Au- rum eſt, inter ejus ſinum, qui *Tergeſtinus*, vul- *olfo di Trieſte* & ſinum *Flanaticum*; qui hodiè *Golfo di Quernero* ſive *Carnero* dicitur; aliiſ- ob crebra quæ ibidem contingunt naufragia, *ivorus*. *Flanaticus ſinus* nomen habet à *Fla- opido*, quod hodiè Italis *Fianone* eſt.

HEKELII.

[a] *Japygia* olim dicta.

REISKII.

1 Petrus du Val (b) tres Italiæ partes majores conſtituit, nempe in Lombardia *ſuperiorem*, *mediam* in Ducatu Florentino, Lucenſi Republica & ſtatu Eccleſiaſtico, *inferiorem* in regno Neapolitano: Sed ipſe Auſtriaca Italiæ dominia, Principatus, & quaſdam Reſpublicas omiſit. Hiſtria enim atque Forum Julii ex parte domui Auſtriacæ, pluraque his vicina dominia ſubſunt: Pars altera Venetæ Reipubl. paret, cum (c) *nova Palma*, quæ Fori Julii & Italiæ & Chriſtianæ fidei propugnaculum in nummis fundamento ſuppoſitis jure vocatur, tanquam unicum totius Europæ regulare

(a) Iſtria. (b) Tres Italiæ partes. (c) Palma nova.

Pola. Parentium. Caput Histriæ.

nunc clariora sunt: β *Pola* (1), γ *Parentium* (2): & δ *Caput Histriæ*, vulgò *Capo d'Istria*.

Forum Julium, vulgo Friuli, & Patria di Friuli.

Forum Julium, vulgo Friuli, & Patria di Friuli. Vedinum. Tergeltum.

II. ε *Fori Julii* caput est ζ *Vedinum*, nunc *Udeno* (3). Reliqua opida clara sunt; η *Cividad di Friuli* (4), ϑ *Tergestum*, ι *Gradiscia*, ac nuper à Venetis condita

(1) *Venetis paret, a Colchis olim condita, at nunc exigui momenti.*
(2) *Venetis etiam subest, at infrequens propter aeris insalubritatem.*
(3) *Olim Episcopalis & Patriarchæ Aquileiensis Sedes.*
(4) *Venetis paret.*

regulare fortalitium, ac tuendo maris Adriatici ostio necessarium. Marchia Tarvisina Reipublicæ subjecta, huic sedem atque domicilium præstat (a) *Venetias* urbem Europæ Italiæque maximam, ex insulis circiter LX A. 456 natam, nunc templo D. Marci, thesauro publico, armamentario, ædibusque publicis permultis magnificentissimam. Ipsa Respubl. inter regias in conclavi Pontificio habetur, ob regnum Dalmatiæ, quod adhuc tenet, utut Candiam ereptam Turci teneant. (b) *Patavium* urbis fundamenta in rivo alto posuisse dicitur: Ipsum Patavium cive *Livio* effertur ac hujus cineribus, quos tamen in dubium Morhoffius vocavit Libello ad Patavinit. Livian. edito. *Respublicæ Rhæticæ tres* uno quidem fœdere, non Magistratu tamen uno aut eodem junctæ sunt. (c) *Pedemontium* Petro du Val, urbs quasi continua 400 milliaribus Italicis patet, cultu, frugibus, vino, & omni proventu ditissima, quam Dux Sabaudiæ cum Marchionatu Saluzzarum pluribusque dominiis tenet: Item Rex Cypri titulo: Nunc sedes belli Gallici hæc extat, Pignarolâ per Gallos iterum vindicatâ, quam Sabaudi acerrime obsessam, fulminalibus, machinis quassârunt. Vercella itidem Duci tuo Sabaudico paret: Turinum hujus sedes, arce fermè regiâ & munitissimâ, sese commendat. Linteum vero Christi sepulchrale, quod Turinenses religiosissimè ostentant, quam sit dubium incertumque illud nostris in Exercitat. de Imag. Christi publice ostendimus.

BUNONIS.

β (d) *Pola* urbs maritima antiqua in excelso monte sita est, olim etiam *Pietas Julia* dicta; habet rudera amphitheatri [b]. Ab Attila olim fuit diruta; quisnam vero illam restaurârit, compertum non habemus [c]. Portu gaudet pulcherrimo, quem insula *Breonia*, vulgò *Brioni*, claudit.

γ (e) *Parentium*, vulgò *Parenzo*, in peninsula situm, & egregiè munitum, portum habet capacissimum, quem insula S. Nicolai efficit; ubi olim Pharus fuit. Urbs illa à Genuensibus direpta est anno 1354.

δ (f) *Caput Histriæ*, urbs olim (g) *Ægida*, deinde (h) *Justinopolis*, à *Justino* Imperatore, qui eam restituit, dicta, *P. Pauli Vergerii* patria est; in parvâ Insulâ [d] extructa, pontibus versatilibus, continenti annectitur; Germanis vulgò dicitur (i) *Gafers*. Cæterùm (k) *Albona*, Matthiæ Flacii patria, ad finum Flanaticum est. (l) *Citta Nuova*, sive *Civitas Nova*, ad litus est inter *Parenzo* & *Humago*, s. *Omago* opida, in scopulis marinis jacens. Mediterranea verò loca Austriacorum sunt. Habet Istria montem præcelsum, qui vulgò *Major* dicitur, herbis medicatis celebrem. Eademque regio præstantissimo etiam marmore dives est. Præter ista loca ad litus est *Rovinium*, vulgò (m) *Rovigno*: aliis *Aurupina* dicitur, ab antiqua illa urbe, cujus rudera haud procul a monte, qui vulgo *Monti di Auro*, conspiciuntur. Leander *insulam* vocat; ponte lapideo continenti junctа est. Duos habet portus, ad Austrum unum, alterum ad Septemtrionem. In agro ejus oritur marmor Istricum. In Mediterraneis Veneti tenent (n) *Petram Pilosam*, quæ in rupe sita Marchionatus caput est. (o) *Fanum S. Laurentii* ultrò se submisit Venetis. (p) *Montona* olim libera in Venetorum quoque potestate est. Cætera opida quæ hic Venetis parent, non sunt adeo clara. (q) *Austriæ Archiduces* in Istria sub sua potestate tenent *Pedenam*, Episcopalem urbem; *Pisinum*, *Vetus* & *Novum*, reditibus dives; *Lupolianum*; *Cossiacum*; *Cominum*; *Dorum*; *Vipæum*; *Fanum S. Angeli*.

ε *Forum Julii*, vulgo *Friuli* & *Patria di Friuli*, finitimis continetur *Marchiæ Tarvisianæ*, *Norici* & *Histriæ*; fluminibusque *Formione*, qui Italis *Risano* & Germanis *Alben* vocatur: & *Liquentia*, qui vulgo *Livenza*. [e]

ζ (r) *Vedinum*, Germanis *Weiden*, Italis (s) *Udene*, urbs ampla & magnifica, cujus ambitus centetur quinque milliarium Italicorum, sub potestatem Venetorum redacta est anno 1420.

η (t) *Cividad di Friuli*, olim *Forum Julii* ad Natisonem sita provinciæ nomen dedit, natura loci munita urbs, à Theodorico primum eversa; deinde à Cagana Pannone: postea restaurata *Civitas Austriæ* dicta est.

ϑ (u) *Tergestum* vulgo *Trieste* Episcopatus dignitate claret. Ad mare situm tempore Henrici Danduli à Venetis fuit occupatum. Post tamen Archiducibus Austriæ cessit. Anno 1507, iterum à Venetis capitur, sed à Maximiliano receptum, hactenus Austriacis paret. Ager circa Tergestum & Justinopolin vinum illud fert, quod Germanis vocatur Reinfal.

ι (x) *Gradiscia* regionis propugnaculum est à Venetis contra Irruptiones Turcarum anno 1472 condita.

HEKELII.

[b] Et Sepulchra vetustis litteris inscripta.

[c] Hodie Urbs, à *Colchis* quippe in plano Solo condita, dicitur esse Episcopalis.

[d] A *Colchis* æque ac *Pola*.

[e] Hæc Regio *Carnorum* Populorum Terra est, olim, *Blondo* testante, *Liburnia* appellata. Sed *Fori* nomen *Julii* ideò ei dicitur esse inditum, quod *Julius Cæsar* Legiones hâc trans *Alpes* duxerit.

BUNO-

(a) Venetia. (b) Patavium. (c) Pedemontium. (d) Pola. (e) Parentium. (f) Caput Histriæ, s. (g) Ægida, s. (h) Justinopolis. (i) Gafers. (k) Albona. (l) Civitas Nova. (m) Rovinium. (n) Petra Pilosa. (o) Fanum S. Laurentii. (p) Montona. (q) Opida Istriæ mediterranea quæ Austriæ Archiducibus parent. (r) Vedinum. (s) Udene. (t) Cividad di Friuli. (u) Tergestum. (x) Gradiscia.

dita ν *Palma*, egregium Fori Julii atque Italiæ ab hac parte propugnaculum. Palma.
Cæterum est in Foro Julio Austriacæ ditionis *Palatinatus Goricienſis*, cujus Goricia.
caput *Goricia* (1), opidum satis nobile.

Marchia Tarviſiana.

Marchia Tarviſiana.

III. Cognominatur *Marchia* hæc ab λ *Tarviſio*, vulgò *Treviſo*, splendida Tarviſium.
urbe (2). At Princeps non modò Marchiæ Tarvisianæ, sed totius facilè
Italiæ urbs est μ *Venetiæ*, in ipso salo, palis superstructa, Emporium toto Venetiæ.
Orbe terrarum celeberrimum, ac Respubl. potentissima, magnificis ædificiis
splendens, ac templo *D. Marci*, atque *armamentario*, maximè conspicua (3).
ξ *Patavium* (4), urbs spatiosa magis quam populosa, *Academia* totius Euro- Patavium.
pæ celeberrima maximè gloriatur: de cætero munitissima. ο *Verona* am- Verona.
pla, splendida, magnifica ac populosa, amphitheatri reliquiis nota est (5). Vicentia.
π *Vicentia* Equestris ordinis viris gratissimum domicilium (6).

Rhæti,

BUNONIS.

ν (a) *Palma* anno C. 1593 in Italiæ tutelam condita, & novem propugnaculis munita est, & arce, quæ totam urbem facilè tuetur. Totius orbis habetur firmissima. Tormenta in propugnaculis disposita sunt 80, & sepositа 600. Cæterum in hac regione sunt, (b) *Aquileja*, *Ruffini* patria, urbs antiqua ab *Attila* olim eversa, quum eam triennio obsedisset, & desperâsset, nisi per ciconiam pullos suos exportantem fuisset confirmatus; sed à *Narsete* restaurata; hodiè vicus est. *Concordia*. (c) *Montefalcone*. *Goritia* dives, &c.

λ (d) *Tarviſium* Sili amne dividitur, urbs magnifica & munitissima, quæ tamen à Maximiliano I, Imperatore, unà cum *Verona*, *Vicentia* & *Patavio*, in bello adversus Venetos, expugnata est [*f*]. Tarvisium patria est *Benedicti* XI, qui matrem splendidè vestitam rejecit, inopem agnovit.

μ Urbs hæc ex 60 amplius insulis conflata est. Quum Attila Aquilejam obsideret, eo confluxerunt vicini, circa annum 422, ac post, circa annum 456, exules, quorum urbes Hunnus everterat. Crevit deinde, quum Longobardi & Gothi per Italiam sævirent. Tandem anno C. 1292, ea Reip. forma constituta est quæ hodiè viget [*g*]. *Gauricus Astrologus* pollicetur urbem hanc duraturam annis 1880, ac tum ex insulis futuram continentem. Prudentes sunt Veneti, ac pœne infantes de Rep. differunt, quasi omnem ætatem in Senatu contrivissent. Ad rem nauticam cum primis idonei. Quicunque hic excellit in aliqua arte, dives erit: unde omnis generis hic reperiuntur artifices optimi & experientissimi. Vestium formam sæpe mutant tam viri, quam fœminæ. Serica hic singulari elaborantur artificio. (e) In epularum luxum effunderentur Veneti, nisi leges & censores obsisterent. Ducis defuncti funus Senatores in purpurea veste comitantur; non in pulla: quoniam Resp. innuit, se plures habere defuncto pares; ac proinde indignum esse dolorem suum publicè profiteri. Ultionis Veneti sunt cupidissimi, quod vitium Italis ferè familiare est.

ξ (f) *Patavium* vulgò *Padoua* ad Medoacum [*b*] fl, à Venetiis XXIV millia passuum jacet [*i*]. Monstrantur ibi ossa S. Lucæ [*k*]. Prætorium habet magnificum, in quo *Titi Livii cineres* perhibentur repositi. Ab Academia cognomen Doctæ obtinuit [*l*].

ο (g) *Verona* Athesi flumine munitur. Arcem habet benè munitam, duo castella [*m*], & *Scaligerorum*, qui rerum ibi potiti sunt, monumenta.

π (h) *Vicentia*, vulgò *Vicenza*, inter Renonem & Bachilionem amnes jacet: Spinam ex corona Christi Servatoris ibidem asservari tradunt. Ejus ager vini frugumque feracissimus est.

HEKELII.

[*f*] Hæc urbs, *Leandro* affirmante, inprimis est affluens rebus ad usum humanum utilibus. Maximè enim abundat *Frumenti*, *Vini*, cæterarumque *Frugum* copiâ & re *pecuaria*, elique *Vini* ibidem summa nobilitas.

[*g*] Ædificia omnino sunt magnifica, ac marmoreis Parietibus, Columnis, Statuis, Picturisque pulcherrimis undique clara ac splendida; nobilium Familiarum ac Principum Senatorum Palatia divitiis, ornamentisque omnibus affatim instructa.

[*b*] Seu *Meduacum*.

[*i*] Ejus circuitus constat milliaribus septem, & habet formam qs. orbicularem, triplices muros, atq; Foveas, immisso *Medoaco* Flumine, profundas & navigabiles. Muris cingentibus & propugnaculis *Veneti* inexpugnabilem reddiderunt.

[*k*] *Lon-*

(a) Palma. (b) Aquileja. (c) Montefalcone. (d) Tarvisium. (e) Venetorum mores. (f) Patavium. (g) Verona. (h) Vicentia.

(1) *Parva, sed optime munita.* (2) *Venetis paret.* (3) *Plura Templa splendidissima jactat; Armamentarium etiam totius Europæ amplissimum ac refertissimum, ubi quotidie plus minus 2000 Opifices in 44 Cameris magnis aluntur, & variis Armorum generibus operam dant. Fundata est hæc Civitas supra 72 Insulas: totCurias Parochiales jactat: Insulæ hæ pontibus pene innumeris junguntur: Pons de Rialto qui uno arcu canalem, uti vocant, seu alveum maximum jungit, ubique celebratur; 500 alii numerantur. Urbs in 6 partes distribuitur; Circuitus 9 mill. pass. & merito inter Orbis miranda locum habet.* (4) *Antiquitatem pene fabulosam jactat, conditam fuisse scilicet An. 439 ante Romam, ab Antenore, Æneæ Socio; ab Hunnis An. 435 deleta; a Narse, Imperatorum Orientalium Duce, centum An. postea restaurata; multis fortunæ procellis, & rerum vicibus agitata; nunc Venetis paret, urbs optime munita, at parum culta. Academia Urbis hujus summum decus Carolum Mag. An. 775 Conditorem jactat.* (5) La Porrett, *qui urbem hanc vidit, haud adeo magnifice de splendore ejus loquitur. Commercio pene nullo gaudet. Catulli autem ac Plinii patria est, de quo merito gloriatur, & situm amœnissimum jactat. Venetis paret, & Antiquitate celebratur.* (6) *Inter antiquissimas Europæ urbes numeratur; olim Gallis Senonibus, postea Romanis, Lombardis & alis, at nunc Venetis subdita.*

Rhæti vulgo Grisones.

Rhæti, vulgò *Grisones.*

IV. *Grisones*, quos Latini vulgato nomine *Rhætos*, German. *die Graupunter* vocant, *Rheni*, *Oeni*, *Athesis* ac *Adduæ* fontes accolunt. Opida habent tenuia quorum caput π *Curia* (1), German. *Chur*, Ital. *Coira* : *Meyenfeld*, *Ilandz*. Sui Rhætis est *vallis Tellina*, & *Comitatus Clavennensis* ; cujus caput ρ *Clavenna* German. *Claven*, Ital. *Chiavenna*. In valle Tellina sunt σ *Sundrium*, τ *Tiranum* υ *Pesclavium*, φ *Morbenium.*

Curia. Tellina vallis. Clavenna. Sundrium. Tiranum. Pesclavium. Morbenium.

Helvetiorum Stipendiarii.

Helvetiorum stipendiarii.

V. Grisonibus contermini sunt χ *Helvetiorum stipendiarii* ; quorum opida haud illepida, ϟ *Lucanum*, *Locanum* & *Bellisona*, ω

Pedemontium.

Pedemontium.

VI. α *Pedemontii* Dominus est *Dux Sabaudiæ.* Caput Provinciæ ac Ducum Sabaudicorum sedes est β *Augusta Taurinorum* (2), vulgo *Turino* : Reliqua opida clara sunt : γ *Vercellæ* (3), δ *Eporedia* (4), ε *Augusta Prætoria* (5), ζ *Asta* (6), η *Alba.*

Augusta Taurinorum. Vercellæ. Eporedia. Augusta Prætoria. Asta. Alba.

[k] *Longolii* ; aliorumque plurium.

[l] *Joan. Antonii Magini*, Geographi clarissimi, mellea verè patria fuit.

[m] *Cottæ.*

BUNONIS.

π (a) *Curia* ad Rhenum est : Inde haud procul abest *lacus Herodis* impetuosissimus. Ibidemque incipit venusta vallis *das Winsgau.* Nec longè absunt *Thermæ Piperinæ*, *das Pfefferbad.*

ρ (b) *Clavenna* à Lario lacu 16 millia passuum in Boream ; inter Comum & Curiam, ad Maira fl. sita, Germaniæ Italiæque Clavis perhibetur.

σ (c) *Sundrium* Italis *Sondrio* juxta Adduam jacet.

τ (d) *Tiranum* Italis dicitur *Tyran.*

υ *Pesclavium*, vulgò *Pustlap* & *Puschlau*, Italis *Puschiavo*, ad Adduæ fontes est.

φ (e) *Morbenium*, Italis *Morbegno*, inter *Larium* lacum & *Sondrium* opidum interjacet. Ad finem Vallis, quo Addua fl. in lacum Larium se exonerat, *munitum Castrum*, Fuentes est.

χ Verbenum & Ceresium lacus accolunt.

ϟ (f) *Lucanum*, ad Ceresium lacum, Italis *Lugano* dicitur.

ω (g) *Bellisona* ad Ticinum supra Verbanum lacum est, olim *Bilitio* dicta.

α (h) *Pedemontium* nomen habere videtur, quod ad pedes sive radices Alpium est. Ad mare Interum, si à Varo fl. qui terminus Galliæ est, incipias, reperies in Italia Pedemontium.

β (i) *Taurinum* sive *Turino*, ad Duriæ ostium est, quo in Padum confluit. Urbs pulcherrima & munitissima, cum arce splendida, in qua puteus mirandi operis [n]. Habet Academiam : ibique asservatur linteum, quo Christi defuncti corpus fuit involutum. Sabaudiæ Principes locum hunc habent in deliciis : ibique ferè semper commorantur.

γ (k) *Vercellæ*, vulgo Italis *Vercelli* s. *Versilli*, ad Sessitem fl. est. Sabaudiæ Dux urbem istam ex Ducatu Mediolanensi decerpserat, sed Hispanus eam recepit [o]. Munitissima est : arcem habens firmissimam. Concilium ibi celebratum est, in quo damnatus *Berengarius Andegavensis.*

δ (l) *Eporedia* [p], vulgo *Jurea*, seu *Hurea* [q], ad Duriam. Ejus laudantur casei *Salassi* dicti.

ε *Augusta Prætoria*, vulgo Italis *Aosta*, ad eundem Duriam [r].

ζ (m) *Asta*, vulgo *Asti*, ad *Tanarum* est. Urbs lauta, dives & frequens est : quæ olim XXX armatorum millia eduxit. Arcem habet *S. Christinæ*, in gratiam Ludovici XIII sororis, quæ eadem Sabaudi uxor, condita.

η (n) *Alba Pompeja* ad eundem Tanarum fl.

HEKELII.

[n] Cives habet nobilitate maximè claros ac splendidis ædificiis utentes, potiturque agro perbono atque fertili : Olim *Romanorum* erat Colonia, & *Longobardorum* in *Italia* Sedes.

[o] Alioquin Urbs antiqua, honesta, nobilis, rebusque

(1) *Olim Imperialis, at nunc exempta.*

(2) *Inter splendidissimas & magnificentissimas Italiæ urbes numeratur ; situ amœnissimo gaudet. Cives morum suavitate celebrantur, arcem habet munitissimam, Palatium Ducale inprimis nobile, & Supellectile lautissima decoratum. In posteros nomen ejus celeberrimum futurum, propter Gallorum cladem qui cum urbem hanc obsidione cinxerant, fusi fugatique erant, sub Auspiciis Ducis Sabaudiæ & Principis Eugenii An.* 1706. (3) *Pluries capta seculo superiori, & D. Sabaudiæ restituta An.* 1696. *Horum a Gallis expugnata An.* 1704, *at nunc Duci reddita, munimentis a Gallis pene deletis.* (4) *Sunt qui conditam putant* 100 *ante Christum natum annos : A Gallis An.* 1704 *capta, nunc Sabaudo restituta : Munimenta autem Gallis diruerunt.* (5) *Nomen a Colonia Rom. ibi per Augustum stabilita, ducit, propter Victoriam ibi contra gentes Alpinas sub ejusdem Imperatoris auspiciis clara, & inde Arcu Triumphali, Alpium Tropæum nominato, qui hucusque integer manet, decorata, a Gallis An.* 1704 *expugnata, nunc a Sabaudo recepta.* (6) *A Gallis An.* 1703 *capta, nunc etiam Sabaudo restituta, & bene munita.*

(a) Curia. (b) Clavenna. (c) Sundrium. (d) Tiranum. (e) Morbenium. (f) Lucanum. (g) Locanum & Bellisona. (h) Pedemontium. (i) Taurinum. (k) Vercellæ. (l) Eporedia. (m) Asta. (n) Alba.

bs, & Salutium, & Nicæa (1), licet non magna, at incolis valida. Prope eſt Nicæenſium portus, *Villa Franca*, triremium Ducis ſtatio (2). Salutium. Nicæa, Villa Franca.

bus omnibus dives eſt, uberrimo, ac Frumenti, Vini, cæterarumque Frugum maximè fertili agro fruens. Auriſodinam olim habuiſſe ex *Euſebio* conſtat.

[f] *Straboni, Ptolemæo & Tacito* nempe; indoctis vero *Hipporegia* dicta.

[g] Aliis *Lamporegium.*

[r] *Salaſſorum* Colonia eſt & Metropolis, *Germanice Auguſt* dicta.

BUNONIS.

(a) *Salutium*, vulgo *Saluzzo*, Marchiæ Salutienſis caput, ad Alpium radices. Cæterùm in *Principatu Pedemontano* nobiliora opida ſunt (b) *Pinarolium*, vulgo *Pignerol*, ad Chiſonium fl. opidum ita munitum & firmatum, ut provinciæ propugnaculum ſit; (c) *Cavortium*, (d) *Carinianum*, (e) *Briqueraſcum*, ex quo *Carolus Immanuel* Gallos ejecit, hyemali tempore callidè uſus; (f) *Savilianum*, (g) *Cuncum*, à Franciſco I, fruſtrà tentatum; (h) *Mons Regalis*, &c. *Sabaudiæ* etiam aſſcribuntur (i) *Seguſium* à Friderico Barbaroſſa olim exciſum; poſt, verò reſtitutum, hodiè dives & frequens eſt ad Duriam fl. ſitum: (k) *Rhodum*; (l) *Tenda*. Pedemontium pleraſque Italiæ partes fertilitate ſuperat. (m) Abundat frumento, vino, frugibus, domeſticis ac feris animalibus, &c. Fertilitatis argumentum eſt, quod quum in eo Galli & Hiſpani XXIII annis bellum geſſiſſent, nunquam tamen annonæ caritate laboraret. Habet equidem Comitatus Nicææ ſolum aſperum; ita tamen excolitur, ut nulla re indigeat. (n) Subalpini iſti Principem ſuum impenſè amant & colunt: delicias ſectantur, ad militiam tamen & mercaturam aptiſſimi.

(a) Salutium. (b) Pinarolium. (c) Cavortium. (d) Carinianum. (e) Briqueraſcum. (f) Savilianum. (g) Cuneum. (h) Mons Regalis. (i) Seguſium. (k) Rhodum. (l) Tenda. (m) Pedemontii fertilitas. (n) Mores Sabaudorum.

(1) *Concilio Oecumenico, uti antea dictum, clara, a Maſſilienſibus poſt Ligures debellatos condita, Monumentis Romanis nobilitata, a Gallis An.* 1691 *expugnata, uti A.* 1705, *at nunc Sabaudo reſtituta.*

(2) *Pluries a Gallis capta ſeculo ſuperiori, iterum An.* 1704, *nunc autem a Sabaudo recuperata, cui ſolus eſt portus maritimus, iſque tutiſſimus.*

CAP. XXXVI.

Lombardia, & Genuenſis ager.

I.

Lombardia Tranſpadana.

EA quæ nunc *Lombardia* propriè dicitur, pars eſt Italiæ, urbium ſplendore, agrorumque cultu lætiſſima: Dividitur autem Pado amne in *Ciſpadanam* & *Tranſpadanam*. Tranſpadana rurſus diſpertitur in Ducatum *Mediolanenſem, Mantuanum, & Venetorum ditionem*. Lombardia. Tranſpadana.

II. *Mediolanenſis Ducatus* caput eſt *a Mediolanum*, unde Ducatui nomen ac dignitas; urbs magnitudine ſua, Arcis munitione, atque incolarum numeroſitate Ducatus Mediolanenſis. Mediolanum.

BUNONIS.

a *Mediolanum*, vulgo *Milano*, cæteras Italiæ urbes incolarum multitudine, unâ exceptâ Neapoli, longè ſuperat [a].

HEKELII.

[a] Vid. ſuprà Cap. XXXIV. Sect. II.

REISKII.

1 (a) *Lombardiæ* nomen Lombardi aut Longobardi gens Germanica indiderunt, qui anno C. 526 per Pannoniam, anno 552 per Italiam irruperunt, Gothiſque profligatis anno 572, Alboino rege regnum conſtituunt novum, idque annos 206 ſtetit, donec Carolus M. An. 773 Deſiderium exturbavit, fecitque ut Lombardia primum Francico, poſthac Germanico imperio ſubeſſet. Denique principatus alios admiſit ac Reſpublicas: Hinc (b) *Mediolanum* anno 1395. Vice Comites, ſequenti ſeculo duces, horumque familia exſtincta Carolum V Imp. ſuſcepit, cumque illo Reges Hiſpanicos, quibus adhuc paret. (c) *Mantua* Gonzagas primo Marchiones anno 1431, poſteà Duces an. 1530 à Carolo V Imp. creatos habuit. (d) *Parma & Placentia* Duces Farneſios a Papa Paulo III A. 1544 impoſitos recepit. (e) *Mutina* Marchiones Eſtenſes, Atteſtinæ familiæ antiquiſſimæ, item Ferrariæ Rhegiique Duces diu protulit ex anno 1190; ſed Papa Clemens VIII anno 1597 Ferrarienſem Urbinatemque Ducatus ſibi tanquam feuda aſſeruit. (f) *Reſpubl. Genuenſis* & ipſa regiam dignitatem & regnum Corſicæ ſibi tuetur, regi tamen Hiſpaniæ quam Gallo addictior, ob Finalium Hiſpanis ſubditum & Genuenſibus vicinum, nec non propter commercia per Hiſpanicas provincias liberius tractanda. Amplius exſtant

(a) Lombardia. (b) Mediolanum. (c) Mantua. (d) Parma. (e) Mutina. (f) Genua.

sitate clarissima; armorum bellicorum officina tota Europa celeberrima (1). Secunda à Mediolano est β *Cremona*, magnificis ædificiis superba (2). Sequuntur γ *Comum* (3), δ *Papia*, ε *Novaria*; & in Cispadana Lombardia sub eadem ditione ζ *Alexandria* ac η *Dertona*.

Cremona. Comum. Papia. Novaria. Alexandria. Dertona.

Mantuanus Ducatus.

Ducatus Mantuanus.

III. ϑ *Mantua*, quæ nomen Ducatui dedit, in palude vel lacu sita est, urbs amœnissima, sedes & domicilium nobilissimæ *Gonzagarum* familiæ (4).

exstant duo Lombardiæ Liguriæque vicini admodum Principatus: (a) *Monacensis* nempe unus in Grimaldorum stirpe, & (b) *Mirandulanus* in vetusta *Picorum* familia ob eruditionem variam perillustri. Conter Principatus Italiæ in Elzevier. rebusp. item Introduct. Pufendorf. ad Stat. Europæ hod.

BUNONIS.

β (c) *Cremona* à Pado abest 1500 passibus: cujus tamen inundationes experitur [*b*]. Arx ejus turrim habet admirandæ altitudinis: unde natum proverbium, *Unus Petrus Romæ*; *Unus Portus Anconæ*; & *Una Turris Cremonæ* [*c*].

γ (d) *comum* ad *Larium* lacum est, qui inde *Comensis*, vulgo *Lago di Como* dicitur. Est verò *Comum* ab Anthelmo Pusterulo Archiepiscopo Mediolanensi excisum: quod antistitem, quem ipse obtulerat, recipere noluisset. Fuit tum in edito loco positum, post eo restauratum, quo nunc visitur. Castellum habet, quod *Turris Rotunda* dicitur. Ipsa urbs dives deliciis affluit. Incolæ ejus sunt industrii. *Pauli Jovii* Historici patria est.

δ (e) *Papia*, olim *Ticinum*, vulgo *Pavia*, ad Ticinum fluvium, qui hodie vulgo *Tesino* dicitur, habet *Therotrophium* muro cinctum, in quo *Franciscus* I, Galliæ rex, victus in Cæsarianorum venit potestatem, (f) *Picighitone*, quod olim *Forum Diuguntorum* ad Humatiam fl. in custodia detentus; donec Madritium in Hispaniam abduceretur.

ε (g) *Novaria* vulgo *Nevare* & *Navara*, ad flumen ejus nominis est, quod hodiè vulgo *La Gogna* dicitur, *Petri Lombardi* & *Comestoris* patria. Ad Novariam *Ludovicus Sforzia* captus est anno 1500.

ζ (h) *Alexandria* vulgo *Alessandria della Paglia* ad Tanarum fl. ab Alexandro III pontifice nomen habet, cum anteà *Cæsarea* appellaretur. Condita est anno 1178 contra Fridericum Barbarossam.

η (i) *Dertona*, vulgo *Tortona*, à *Friderico Ænobarbo* eversa, à Mediolanensibus restaurata, nunquam ad pristinam rediit dignitatem. Ad Ducatum istum porrò quæ referuntur, nobiliora sunt, (k) *Caravacium*, ad quod Veneti à Francisco Sforzia Mediolanensis exercitus præfecto profligati sunt, (l) *Bicoca*, ubi Galli à Prospero Columna anno 1522 victi sunt. (m) *Angleria* Comitatus caput; unde Principes Mediolanenses orti. Joh. Galeatius III, à Wencellao Imperatore creatus est Comes Angleriæ, & regionum Verbano adjacentium anno 1397. Olim mille passibus aberat à lacu: (n) *Mortaria*, ad quam Carolus M. Longobardos magna clade affecit; unde nomen nacta est: quum anteà *Silva bella* vocaretur: (o) *Lauda*, vulgo *Lodi*, ad Adduam fl. sita; à Mediolanensibus 1158 eversa: sed auspiciis Friderici I restituta: (p) *Soncinum* à Friderico I eversum, & restauratum; à Mediolanensibus incensum, & reparatum. Actiolinus tyrannus ibi mortuus est. (q) Ducatus ille Mediolanensis feraciissimus est. Ad Mediolanum tanta oryzæ copia provenit; ut per universam Italiam & Galliam deportetur. Cremonensis ager vino & fructibus dives est: sicuti Ticinensis lino, & Laudensis pascuis. (r) Mediolanenses ingenio valent, artibusque mechanicis sunt deditissimi: unde proverbium; *Evertendum esse Mediolanum, ut universæ Italiæ provideatur.* In vestitu splendidi sunt ac lauti; unde plerique, veluti *Biantis* sectatores, *omnia sua secum portant.* Minus Zelotypi sunt, minusque vindictæ cupidi, quàm reliqui Itali: mulieres operis Phrygii perhibentur peritissimæ.

HEKELII.

[*b*] *Faerni*, *Lampridii*, ac *Vidæ*, Poëtarum lepidissimorum, patria est sat clara.

[*c*] *Cremonæ* Territorium, in quo non sunt Moxtes nec Loca Sylvestria, est fertilissimum & granis abundat, *Vino*, *Uvis*, *Pomis*, *Oleribus*, *Lacticiniis*, *Melle*, *Lino*, *Lana*, *Fœno*, *Lignis*, ac multis aliis, quæ sunt ad esum & usum cunctis hominibus atque animalibus. Vid. *Fr. Schotti* Pars 1. *Itinerar. Italiæ* p. 199.

BUNONIS.

ϑ (s) *Mantua* vulgo *Mantova* in medio stagni, quod Mincius facit, non procul inde in Padum influens, sita est [*d*]. Quanquam verò natura & arte esset

(1) *Annò ab U. C.* 170, *a Gallis uti dicitur condita, quadragies obsessam, vicies & bis expugnatam, & quater deletam fuisse traditur. Postremo a Cæsare Friderico* I *propter Ignominiam Imperatrici inustam, quam Asino impositam, facie versus caudam, nudam per plateas duxerunt. Templum Cathedrale superbissimum jactat, in quo ædificando plus minus* 300 *Annos occupati, nondum Colophonem addidere, ait* La Forest. *Imago B. Virginis ibi asservatur, secundum Catagraphen S. Lucæ delineata, si adsit Fides, quam Gallus* 500000 *l. Francicis, emere conatus est. Civitas hæc* 200 *Templa,* 72 *Monasteria,* 10 *mill. pass. in circuitu &* 300000 *Incolas numerat; diu a Gallis post obitum Caroli* II *Hispani detenta; nunc Carolo* III *Austriaco restituta; Gallis ex Italia Fœderatorum Armis feliciter pulsis.* (2) *A Gallis An. ab U. C.* 445 *condita, a Longobardis An. C.* 630 *deleta, a Fred.* I *Cæsare restaurata, a Gallis post obitum Caroli* II *Hisp. possessa, ab Eugenio Sabaudo An.* 1702 *oppressa, ubi Gallorum Ducem Villeregium cepit, & Gallis frustra impedire nitentibus Captivum abduxit; sed Gallorum numero impar, ex urbe discedere coactus est; at Gallis in Italia profligatis, Civitas Carolo* III *Hispano restituta est.* (3) *Urbs munita & bene culta; Innocentii* XI *Pontificis, Cecilii Poetæ, Plinii Junioris, & Pauli Jovii, Virorum clarissimorum patria.* (4) *Et Poetarum Principis, Virgilii, patria. Stirps Gonzagana Mantuensis in nupero Duce sine prole mortuo defecit. Oppidum hoc* 430 *An. ante Romam conditum fertur; frequens, amplum ac opulentum, plateis latis ac rectis, & ædificiis splendidissimis ornatum, inter quæ præ cæteris eminet S. Andreæ Templum Cathedrale, ubi, si credere fas sit, guttulæ Sanguinis Jes. Christi Salvatoris asservantur. Terræ firmæ, via strata* 300 *passuum, Civitas hæc jungitur. Gallis a nupero Duce prodita; at nunc Fœderatorum Armis Imperio vendicata. Aer insalubris propter paludes vicinas tempore æstivo habetur.*

(a) Monaco. (b) Mirandula. (c) Cremona. (d) Comum. (e) Papia. (f) Picighiton. (g) Novaria. (h) Alexandria. (i) Dertona. (k) Caravacium. (l) Bicoca. (m) Angleria. (n) Mortaria. (o) Lauda. (p) Soncinum. (q) Mediolanensis Ducatus fertilitas. (r) Mediolanensium mores. (s) Mantua.

Veneta ditio in Lombardia.

Ditio Veneta.

IV. Venetæ ditionis ſunt in Lombardia ι *Brixia* (1), κ *Bergomum* (2), λ *Crema* & μ *Peſchiera*, urbes celeberrimæ: quarum duæ poſteriores munimina habent validiſſima.

Brixia. Bergomum. Crema. Peſchiera.

Lombardia Ciſpadana.

Lombardia Ciſpadana.

V. In *Lombardia Ciſpadana* ſunt Ducatus tres: *Parmenſis*, *Mutinenſis*, & *Montiſferratenſis Ferrarienſiſque* ditionis loca.

Parmenſis Ducatus.

Ducatus Parmenſis.

VI. *Parmenſis Ducatus* caput eſt ν *Parma* (3), urbs egregia, illuſtriſſimæ *Farneſiorum* familiæ domicilium. Secunda eſt ξ *Placentia*, illi nulla re, niſi dignitate inferior (4). *Muti-*

eſſet munitiſſima, à Cæſarianis copiis tamen intercepta & expugnata eſt anno 1630, ac facta pace Duci ſuo reddita. *Palatium Ducis* adeo magnificum & amplum eſt, ut quinq; Reges poſſit hoſpitio excipere, ipſo Duce haud excluſo. In eo enim 550 numerantur conclavia, pretioſis ſtragulis & aulæis ornata. Ipſam Mantuam in lacu tres veluti urbes ſepiunt, *il The* Palatium magnificum; *Borgo di S. Georgio*, & *Porta Fortere*. Hoc Ducatu porrò continentur (a) *Caſtellum Gubernium*, vulgo *Gauvernolo*, ad Mincium fl. ad quod Leo Pontifex Attilæ occurriſſe traditur. Habet locus hic Cataractam, cujus vi circumjacens regio inundari poteſt. (b) *Guardiſtallum* ſive *Guaſtalla* duobus Conciliis ſub Urbano II & Paſchali II, nobilis. (c) *Sabioneta* cum arce firmiſſima: (d) *Caſtilio Stiverorum*, vulgo *Caſtiglione della Stivere*, urbs permunita cum arce; unde Ludovicus Gonzaga ortus: in Montisferrato Mantuano (e) *Caſale S. Evaſii*, vulgo *Caſal S. Vas*, urbs totius Europæ munitiſſima, cum arce hexagona: (f) *Pons Sturæ*, ubi Arx munita, ad quam Ludovicus Sfortia, Mediolanenſium Dux, à Gallis captus primùm deductus eſt: (g) *Aquæ*, vulgo *Acqui*, Georgii Merulæ patria; qui ſe Statiellatem appellat ab antiquo urbis nomine, quo *Aquæ Statiellorum* fuit dicta. Thermæ hic reſtant pulcherrimæ. Ipſa vero civitas civilibus diſcordiis attrita pæne concidit. (h) *Mantuana regio* abundat frumento, pecoribus & piſcibus. Vinum tamen ejus non laudatur; quoniam ferè auſterum eſt. Pannus Mantuanus & Tapetes in pretio ſunt. (i) *Mantuani* ad domandos equos à natura videntur facti; unde illi equites ſunt peritiſſimi. Habentur tamen ingenii hebetioris ob aëris gravitatem & craſſitiem. Ad bonas literas percipiendas minus creduntur idonei, quàm ad alia negotia, & familiam curandam.

H E K E L I I.

[d] Urbs eſt inſignis ac pervetuſta, antiquior ſcilicet 670 annis, quàm *Roma*. Dicitur enim annis 60 ante bellum *Trojanum* eſſe condita.

B U N O N I S.

ι (k) *Brixia*, Italis *Breſcia*, Bergamo ad 30 millia paſſuum diſtat, ad Garziam amnem validis muris & caſtello, quod egredi gubernator nunquam audet, munita, opibus florens, Venetæ urbis *Sponſa* appellatur [e].

κ (l) *Bergomum* vulgo *Bergamo* inter Mediolanum & Brixiam ſitum, ambitum cum IV ſuburbiis adjacentibus non minorem Mediolano habet, cujus incolæ faceti à moribus & ingenio audiunt.

λ (m) *Crema* à Laude Pompeja X millia paſſuum diſtans in pulchra & fœcunda jacet planitie.

μ (n) *Peſchiera* ad lacum Benacum eſt, qui vulgo *lago di Garda*.

ν (o) *Parma* ad fluvium cognominem eſt, qui inde haud longè in Padum ſe effundit.

H E K E L I I.

[e] *T. Livius*, aliique magni Autores tradunt, hanc Civitatem *Regum Romanorum* tempore à *Gallis Cenomannis* eſſe conditam, quam poſteà *Romani*, *Transpadana Gallia* in poteſtatem redactâ, ſuæ ditionis item fecerunt. Conſtat ex eodem *Livio*, fidem Populo *Romano* conſtantiſſimè quondam & quidem præcipuè difficillimis *Hannibalici* Belli temporibus, præſtitiſſe.

B U N O N I S.

ξ (p) *Placentia*, vulgo *Piacenza*, haud longè à Trebiæ & Padi confluentibus, egregiè munita, Academia nobilitatur, & obſidione illa, quam à Totila oppugnata pertulit; qua opidani etiam carnibus humanis victitârunt. Ad hunc Ducatum porrò pertinent (q) *Burgus S. Donini*, *Gibellum* à Gibellinis olim exſtructum contra *Caſtrum Guelphum*. (r) *Burgus vallis Tarenſis* ad Taurum fl. opidum ditionis Parmenſis firmiſſimum. (s) *Roſſena* Corregiani quondam Principis, hodiè munitiſſima, & (t) *Florentiola* in via Æmilia ad Lurdam opidum latis lautum.

(1) *Ampla, frequens & Commercio celebris: Conditores Gallos Cenomanos habuit, & clades quas ab Hunnis, Lombardis, Guelphorum ac Gibbellinorum factionibus perpeſſa eſt, nunc feliciter ſuperavit.*

(2) *A Gallis Cænomanis condita, a Gothis deleta, a Lombardis reſtaurata, a Carolo Mag. amplificata, & multum a Dominis propriis perpeſſa: Venetorum Ditioni annexa eſt A. 1447, a Gallis An. 1509 capta, Venetis 1516 reddita.*

(3) *Ampla, Ducis Palatio magnifico & ornatiſſimo decorata. Theatrum etiam nobiliſſimum, Academiam, Sedem Epiſcopalem, Nobilium Collegium, & Literatorum Societatem qui Innominati vocantur, haud immerito jactat. Urbs optime munita, a Cæſare Fred. I per duos Annos fruſtra oppugnata.*

(4) *A ſitus Amœnitate denominata; urbs antiqua, ab Amilcare Carthaginenſi An. ab U.C. 550 deleta. Circuitus 5000 paſſ. eſt, urbs bene munita, Sedes Epiſcopi, Academiæ & Greg. X, Pontificis, patria.*

(a) Caſtellum Gubernium. (b) Guardiſtallum. (c) Sabionetta. (d) Callilio Stiverorum. (e) Caſale. (f) Pons Sturæ. (g) Aquæ. (h) Mantuanæ regionis fertilitas. (i) Mantuanorum mores. (k) Brixia. (l) Bergomum. (m) Crema. (n) Peſchiera. (o) Parma. (p) Placentia. (q) Gibellum, Burgus S. Donini. (r) Burgus Vallis Tarenſis. (s) Roſſena. (t) Florentiola.

Mutinensis Ducatus.

Mutina. Regium Lepidi.

VII. Hujus caput est o *Mutina* (1). Alterum ejus clarum opidum est π *Regium Lepidum.*

Ager Genuensis, vulgo *Riviera di Genova* (2).

Ager Genuensis, vulgo Riviera di Genova. Genua.

VIII. Caput regionis est ρ *Genua* (3), urbs omnium Italicarum ædificiorum splendore ac magnificentiâ superbissima, quippe in eo vico, qui novus, vulgo *Strada nuova*, dicitur, nulla est domus, quin digna regem vel potentissimum excipere. Hujusmodi autem plures passim in urbe, maximeque in suburbiis invenias, omni deliciarum genere, ut sunt Italorum ingenia, instructissimus [f]. Cæterum Genuenses in Regis Hispaniarum clientela sunt. Secunda à Genua est σ *Savona*, lepida sanè ac lauta. Sequuntur, τ *Vintimiglia*, υ *Albenga*, & *Serezzana*, in Fusco solo sita, egregio munimento, ac militum præsidio.

Savona. Vintimiglia. Albenga. Serezzana.

CAP.

(1) *A M. Antonio Ann. ab U.C. 710 frustra oppugnata, at An. sequenti expugnata, fusis fugatisque sub ejus Mœnis Hirtio & Pansa, unde Excidium Reipubl. Romanæ, Senatus populique Authoritatis Initium cepit.*

(2) *Vix datur Regio quæ dominos sæpius mutaverit: nunc suo Duci paret.*

(3) *Missere a Gallis Machinis æneis An. 1684 vastata, quia Ludovico XIV offendiculum aliquod præbuerat; at pars illa Civitatis lautius quam antea reædificata est. Tyrannus iste immanissimus nullas pacis conditiones auscultare voluit, nisi Dux Genoensis Lutetiam petiisset, & sese Reipublicæ nomine Gallo herbam porrexisset.*

(a) *Parmensis Ducatus* cœlo gaudet saluberrimo; unde indigenæ plerique sunt μακρόβιοι. Nihil hic, quod ad vitam & delicias pertinet, deest. Casei Parmenses in pretio sunt. Placentinus ager præter illa abundat ferro ac ære: habet quoque salinas. Cùm *Parmenses*, tum *Placentini* habentur bellicosi [g]. (b) *Parmenses* tamen moribus sunt suavioribus; *Placentini* vero sunt austeri & morosi. Utrique sunt solertes & sagaces. Injuriarum ultores acerbissimi, ac præcipuè tori nuptialis.

HEKELII.

[f] Unde non mirum, si nomen GENUÆ SUPERBÆ vulgo est adepta.

[g] Et nobiles, litterati, animosi.

BUNONIS.

o (c) *Mutina* vulgo *Modena* in viâ Æmiliâ inter Regium Lepidi, quod vulgo *Reggio*, & Bononiam, quod Italis *Bologne*, sita est: non tamen eodem planè loco, quo Mutina antiqua, cujus rudera ad Novam conspiciuntur. Antiqua illa à Gothis & Longobardis est eversa: Nova autem, Longobardis oppressis, restituta est. Libera olim fuit civitas, quæ magna cum Bononiensibus gessit bella [h].

π (d) *Regium Lepidum* in eâdem viâ est inter Parmam & Modenam. Et hæc urbs post Longobardos ejectos videtur reparata. Cæterùm huic Ducatui asscribuntur (e) *Aquaria*, aquis medicatis nobile opidum; (f) *Carpi*, urbs antiqua, & hodiè bene munita; (g) *Castrum Novum*, cognomine *Grasinianum*, urbi Arx munitissima: (h) *Corregium*, opidum perlautum ac satis munitum, *Spina Ducis Mutinensis* dictum: (i) *Saxulum*, vulgo *Sassuvolo*. *Mutinensis* Ager Frumento, Oryza, ac Leguminibus abundat: vinumque habet bonum. Sed *Regiensis* Ager, cœlum habens gravius, infelicior est: Sues tamen pingues habet: sicut *Corregianus* multa pecora; & *Carsinianus* fodinas metallicas. (k) *Mutinenses* habentur bellicosi, & singulari in Principem suum fide, cauti & solertes. Sed *Rhegienses* parum cauti judicantur. (l) *Ducatus Mirandulani* caput est *Mirandula* olim exigua. Probe munita est, quum eam Julius III Pontifex obsideret. (m) *Concordiæ Comitatus* in Mirandulorum Ducum est ditione. Ejus caput à Sigismundo Imp. constitutum est *Concordia* olim munita: cujus munitiones à Galeatio II dejectæ: post tamen urbs reparata indies lautior evadit ad Secium fl. posita. (n) Ipsa regio Frumenti, Oryzæ & vini ferax est: & magnos pecorum alit greges. (o) Mirandulani habentur bellicosi, hospitales, liberales, facem, bonæque indolis.

ρ (p) *Genua*, vulgo *Genova* [i] ad litus maris Ligustici, anno C. 935 à Saracenis incensa, ac opidani aut occisi aut abrepti: sed Venetorum Ducis ope reducti sunt, ac urbs magnificentius reparata. Hodie ambitu suo continere dicitur sex millia passuum. Portus clauditur mole sexcentorum passuum; habetque in promontorio Pharum elegantissimi operis. Præ cæteris urbis palatiis illud eminet, quod est Auriacum *des Doria*, plane regium. Viæ urbis pleræque angustæ sunt, & obscuræ; quoniam ædes excelsæ officiunt lumini.

σ (q) *Savona* ad Vada Sabatia cultissima urbs, olim libera: cujus portum obstruxêre Genuenses. *Gregorii* VII & *Julii* II *patria est.*

τ (r) *Vintimiglia* olim *Albium Intemelium*, ad Rutubam fl. ostium est.

HEKELII.

[h] *Mutinensis* Schola, Anno post nat. CHRISTI MCC *Alstedio* teste, erecta magnum lumen atque splendorem ab *Azone* olim accepit, qui *Bononia Mutinam* est vocatus munere centum Marcarum Auri.

[i] Antiqua Civitas & amœnissima.

BUNONIS.

υ (s) *Albenga*, olim *Albium Ingaunum* dictum, urbs maritima, & elegans, è cujus regione insula est, vulgo *Isola d'Albengo*, olim *Gallinaria*, à gallinis sylvestribus

(a) Ducatus Parmensis felicitas. (b) Parmensium mores. (c) Mutina. (d) Regium Lepidum. (e) Aquaria. (f) Carpi. (g) Castrum Novum. (h) Corregium. (i) Saxulum. (k) Mutinensium mores. (l) Ducatus Mirandulanus, Mirandula. (m) Concordia. (n) Agri Mirandulani fertilitas. (o) Mirandulanorum mores. (p) Genua. (q) Savona. (r) Vintimiglia (s) Albenga.

tribus dicta, quibus etiamnum abundat. Reipub- Genuensis loca *maritima* porrò sunt, (a) *Naulum*, is olim opulenta: sed post attrita; fortè quod ulis sui minas contempsisset, qui cives reprehen- bat, quod ferrum ad Barbaros deferrent. *Portus* lsbini vulgo (b) *Porto Fino*, (c) *Rapalum*, (d) *rtus Veneris*, Genuensium colonia, ab iisdem bello ino dissecta. (e) *Spetia*, (f) *Lerice*. *Mediter-* nea loca; *Tabia*, vulgo *Taggia*, *Gavium*, opidum tum ac permunitum: *Claverinum*, vulgo *Chiava-* Genuensibus præterea asscribuntur *Monachium*, lgo *Monaco*, portu gaudens commodissimo: *Onilia*, lgo *Oneglia*, ad Imperialem fl. in valle feracissima Hispanis occupata; sed jam Sabaudo reddita; rrum, vulgo *Marro*; Comitatus caput; *Finarium*, go *Final*; *Torelia*, vulgo *Toreglia* non procul à nire Bruno; & *Pontremulum*, vulgo *Pontremoli*, Henrico Imp. dirutum, quod Romam eunti tran- tum denegâsset; sed restitutum. In ditione erat catus Mediolanensis: Ab Hispanis occupata est. *Liguria* olim sterilis credita, quam tamen incolarum industria reddit fertilissimam. (g) Celebratur vinum Tabianum & Taggianum, quod Apianum *Muscat* dicitur. Omnis tractus inter Genuam & Nervium amœnus est: cultusque tot prædiis magnificis. (h) Habentur Genuenses parum hospitales, & lucro inhiantes; foris splendidi, domi tenaces. Fœminæ splendidè vestiuntur: juniores in luxum profusæ, vergente ætate, ad pietatem feruntur [k]. Galli perfidiæ eos haud obscurè insimulant: Quare, quum sese obtulissent in tutelam Ludovici XI, Regis Galliæ, ipse eos Dæmoni addixit, tanquam tali domino dignos.

HEKELII.

[k] Alioquin multa egregia priscis temporibus effecerunt, semperque mari eos viguisse, insignesque victorias obtinuisse constat. Mercaturâ & negotiationibus maximum sibi nomen comparârunt, cùm in his reliquas Nationes solertiâ & diligentiâ superent, neque ullum omninò adinveniatur Exterorum Emporium, quod ipsi non adeant.

(a) Naulum. (b) Porto Fino. (c) Rapalum. (d) Portus Veneris. (e) Spetia. (f) Lerice. (g) Agri Genuensis fertilitas. (h) Genuensium mores.

CAP. XXXVII.

Tuscia, Romaniola, Marchia Anconitana, Romanus Ager, & Ducatus Spoletanus.

I.

Tuscia, vulgo Toscana.

Tuscia, Magni Ducatus titulo ad sublimem inter Italicas regiones dignitatem elata, caput habet ac Ducum sedem a *Florentiam* (1), vulgò *Fiorenza*, el *Firenze*, urbem, si unam *Antverpiam* excipias, totius Europæ pulcherrimam, emplorum splendore maximè conspicuam. Libera atque opulenta fuit civi- cas, antequam *Medicæorum* familia Principatum occuparet.

Tuscia, f. Toscana. Florentia.

(1) *Sunt qui Syllam Conditorem An. ab V. C. 671 volunt. Cunctas fere Europeæ Civitates situs Amœnitate superat, patriam esse Americi Vespucii, Bocacii & Machiavelli jactat.*

II. *Luca*

BUNONIS.

1 (a) *Florentia* arcem habet firmissimam & propugnacula, quibus opidani in officio continentur. Eam ad Apennini radices sitam *Arnus fl.* interluit: ibi epilepsia magis familiaris est, quàm alibi in Italia [a]. Ex ea civitate orti *Clemens* VII *Leo* X & XI pontifices, *Americus Vesputius*, *Johannes Bocatius*, *Marsilius Ficinus*, *Picus Mirandula*, *Angelus Politianus* & *Hieron. Savonarola*, *Accursius*, &c. Magni istius Ducis dominium commodè dividitur in (b) *Antiquum* & *Novum*. Ad antiquum referuntur, præter *Florentiam*, *Pisa*, *Arretium*, *Pistoria*, *Pescia*, *Monte Pulciano*, *Cortona*, *Pratum*, *Volterra*, *Fiesole*, *Colle*, *Ilborgo*, *S. Sepolchro*. In *Novo* sunt *Sena*, *Montealcino*, *Chiuci*, *Grosseto*, *Savona*, *Pienza*, *in Elba* insula *Cosmopolis* à Cosmo duce, qui eam communivit, dicta, &c.

HEKELII.

[a] Aër hoc est tenuis & salubris & maximè acrium ingeniorum ferax, & quoniam præter *Romam* nulla exstat in *Europa* Civitas, quæ tot *Architectos*, *Statuarios* & *Anaglyptas* emiserit, quàm hæc Civitas, hinc profecta sunt tot Palatia, tot templa, tot Picturæ, tot Statuæ, quæ summâ admiratione afficiunt. Claret hoc *Antonius Magliabechius*, Cosmi III, Magni *Hetruriæ* Ducis, Herois sapientis, magnanimi, benigni, atque incomparabilis, Bibliothecarius dexterrimus ac maximè curiosus, Vir excellenter eruditus, modestus & mansuetus.

REISKII.

1 (c) *Tuscia* familiæ Mediceorum sereniss. subjecta Ducatus titulum à Carolo V Imp. anno 1530, sed magni elogium à Pontifice Rom. IV additum suscepit. Urbes verò tres præcipuas & liberas quondam reipubl. complectitur, *nempe Florentiam*, (d) *Senam*, *Pisasque*, amplas admodum, frequentes nitidasque; sed elegantissimam Ducum sedem, palatio planè regio superbam. Sena & vicina huic regio in fidem à Carolo V, anno 1555, recepta, & in filium Philippum translata, denique anno 1557 ad Ducem rediit, exceptis urbibus, quæ adhuc regno Hispanico subsunt. (e) *Luca* liberam remp. sibi tuetur suis munitionibus & propugnaculis, itemque Principum vicinorum æmulationibus

(a) Florentia. (b) Hetruriæ Ducatus Antiquus & Novus. (c) Tusciæ magnus Duc. (d) Sena. (e) Luca.

Luca. II. β *Luca* sui juris civitas opulenta ac maximè splendida munitaque: Imperiali libertate gaudet. Haud procul *marmora* magnâ copiâ cæduntur, totiu Italiæ nobilissima (1).

Pisæ. III. γ *Pisæ*, libera quondam ac potens terrâ marique civitas, nunc prope

Liburno. modum incolis deserta, Magno Etruriæ Duci paret (2). δ *Liburno* portui vulgo *Livorno*, sive *Ligorno*, & *Liorno*, ad antiquam claritatem hoc novum decus accedit, quod recens à Magno Duce in summum splendorem restaurata est. Portus est in celeberrimis Italiæ haud postremus, Magni Ducis secessu ac triremium statione insignis (3).

Hispani opida in Hetruriæ maritima. IV. ε *Plombinum*, ζ *Telamon*, η *Orbitellum*, & ϑ *Portus Herculis*, Hispani Regis imperio subjecta opida, validis Hispanorum præsidiis custodiuntur.

Senæ. V. ι *Senæ*, vulgò *Siena* (4), in medio fermè Tusciæ sita urbs, meritò inter Principes Italiæ connumeratur. Libera quondam ac latissimo territorio potens civitas, nunc Etruriæ Ducis dicto audiens est.

Reliqua Tusciæ opida. VI. Reliqua Tusciæ opida sunt κ *Aretium*, λ *Cortona*, μ *Volaterræ*, ν *Pistoria*

(1) *Ditio hujus oppidi 25 mill. pass. in Lat. & 27 in Lon. protenditur. Dominos sæpe mutavit, at nunc libera sub Cæsaris protectione. Regimine Aristocratico fruitur sub Principe Gonfalonier denominato, qui menses duos tantum regit & Locum alteri cedit. Senatus ex 240 honesto loco natis constat, quorum 120 per semestrem curam Reipub. gerunt.*

(2) *Templum Cathedrale superbissimum adhuc restat, januis æneis Historia Redemptionis celatis clarum.*

(3) *Commercio floret, unde maximus Ducis Toscani Reditus.*

(4) *Gallos Senones Conditores habuit. Templum Cathedrale splendidissimum, marmore exstructum, & Architectura celeberrimum ostentat; arcam Cochleæ formam referentem, ubi Aqua ex fontibus immissa, pugnæ Navales repræsentari possint, etiam jactat: de ædibus ac palatiis splendidissimis etiam gloriatur. Urbs deinceps munitissima,* nibus sub senatu & Cefalerio secura & quieta. (a) Status Rom. Pontificis comprehendit, 1° *Ducatum Ferrariensem*, Mutinensibus ereptum, 2° *Agrum Bononiensem*, 3° *Umbriam*, in eaque *Marchiam Anconitanam*, *Ducatum Spoletanum* & *Urbinatem*, hunc ultimum ex anno 1624, 4° *Rom. ditionem* cujus altera pars Florentino Ducatui propior *Patrimonium D. Petri*, altera versus Neapolin *Campagna di Roma* dicitur, 5° *Ducatum* regni Neapolitani *Beneventanum*, quem Pontifex feudo ex amplissimo sibi reservavit. De possessionibus Gallicis, quas Pontifex hodieque tenet, suprà expositum fuit. De Artibus & Arcanis, quibus ad tantum Italiæ dominatum, quibusque ad Monarchiam Ecclesiasticam aut OEcumenicum Episcopatum Rom. Pontifices adspirârunt, alibi explicatur in benè multis itemque doctis ad hoc Argumentum Operibus & Opusculis. Confer Anonymum de med. ad Stat. Papæum & Arcanis necessariis, itemque Marc. Anton. de Dominis in Republ. Eccles. De (b) *Castello S. Angeli*, quod Alexander VI ex mole Imp. Hadriani vetere construxit munitissimum, freno civitatis, & Pontificum Rom. refugio, Romaque hodierna, breviter edisseri non potest.

BUNONIS.

β (c) *Luca* ad Ausarem, qui vulgo *Serchio* dicitur sita, *Xantis Pagnini* patria est.

γ (d) Pisæ ad Arnum olim potentissimæ Reip. caput multa præclare gessit. Sardiniam Saracenis extorsit: Carthaginem domuit, ejusque Regem vinctum abduxit: Majoricæ Regem interfecit: Genuenses sæpe vicit, & Pontifices restituit. Ab Ugolino tyranno malè excepta est. Florentinis quum fuisset prodita, à Carolo VIII, Franciæ Rege, libertatem recepit. Sed tamen in Hetruriæ Ducis venit potestatem. Illustrem habet Academiam [b], & sedes est Equitum S. Stephani.

δ (e) *Liburnus portus* olim fuit Pisanorum, quum florerent: sed urbs à Genuensibus eversa, pace constituta, ad Pisanos rediit. Inde à Carolo VIII Galliæ Rege vindicata paruit Florentinis, ac ita demum in Magni Ducis potestatem venit. Portui præjacet Pharus, jactaque moles, quæ portum claudit. Ipse locus olim cœli gravissimi; nunc, paludibus exsiccatis, gaudet gratissimo. Quinque præcingitur aggeribus & duplici propugnaculo.

ε (f) *Plombinum* seu *Piobenum* Hispanis ereptum hodiè tenent Galli.

ζ (g) *Telamon* portum antiquitùs habuit, qui defecit: Novus autem munitus est.

η (h) *Orbitellum* opidum in lacu cognomine munitissimum, Gallorum clade hoc sæculo nobilitatum est.

ϑ (i) *Portus Herculis* urbs permunita est, cui imminet Mons Philippi: (k) *Portum Longonis*, vulgò *Porto-Longone*, à longitudine ita dictum nupero bello Galli eripuerunt Hispanis.

ι (l) *Senæ* vulgo *Siena*, in colle jacens, urbs *Æneæ Silvii* [c], *Alexandri* VII [d] pontif. & *Catharinæ Senensis* patria, Academiâ nobilis est. Fanum habet B. Virginis celebre, à qua literas missas jactitant Senenses. Urbi Arx imposita pentagona. Lingua Italica nullibi purius colitur, quàm in hac urbe; adeò ut rustici etiam eleganter loquantur [e].

κ (m) *Aretium* olim potens, in amœna valle situm, *Guidonis* monachi patria, qui voces Musicales, *ut*, *re*, *mi*, *fa*, *sol*, *la*, invenit; à vini præstantiâ etiam commendatur.

λ (n) *Cortonæ* mœnia ab Aretinis eversa sunt.

HEKELII.

[b] Juxta *Alstedium* An. CHR. MCCCXXXIX institutam; An. vero MCCCLXXXVII sub *Laurentio Medice*, & iterum An. MDXLIII sub *Cosmo Medice* restauratam.

[c] Seu Pii II.

[d] Sive *Fabii Chisii*.

[e] Unde non inepte *Thomas Edwardus Anglus*, in *Urbium Italicarum* Descriptione v. 11. *Illustrat Senas Patriæ facundia linguæ.*

BUNONIS.

μ (o) *Volaterræ* [f] *Raphaelis Volaterrani* [g] patria

(a) Status Ecclesiasticus. (b) Castellum S. Angeli. (c) Luca. (d) Pisæ. (e) Livorno seu portus Liburnus. (f) Plombino. (g) Telamon. (h) Orbitellum. (i) Portus Herculis. (k) Portus Longonis. (l) Senæ. (m) Aretium. (n) Cortona. (o) Volaterra.

Piſtoria: quarum hæc inter amœniſſimas Italiæ cenſetur, ξ *Pratum* item & *Poggium*, ſummarum deliciarum ſunt loca.

VII. *Maſſa*, olim *Herculis fanum*, nunc novum Genuenſis familiæ *Ciborum* Maſſa. opus, *Principatus* titulo cenſetur: opidum feſtivum ac amœnum.

Patrimonium Petri.

VIII. Etruriæ pars eſt *Patrimonium D Petri*, â o *Mathilde* illuſtri muliere Patrimonium Petri. Eccleſiæ Romanæ legatum: hinc vulgò *Lo ſtato della Chieſa* indigitatur. Urbium in eo clariſſimæ, π *Peruſia*, ρ *Orvietum*, σ *Aquapendens*, *Horti*, τ *Viterbium* (1). Opidum in litore vetuſtiſſimum, quod quondam *Centumcellæ*, nunc *Civita Vecchia*, id eſt, *Vetus Civitas*, dicitur, portu egregio ac triremium Pontificiarum ſtatione nobile eſt (2). *Braccianum* ad Sabatinum lacum, illuſtriſſimæ *Urſinorum* familiæ *Ducatus* eſt.

Peruſia. Orvietum. Aquapendens. Horti. Viterbium. Centumcellæ. Braccianum.

Roma-

patria [b], ubi ſunt ſalinæ, fodinæ æris, alabaſtri & lapidis Lazuli. Urbs hæc [i] ab Hunnis olim everſa, Othonis I Imperatoris auſpiciis reſtituta, tandem ceſſit Florentinis & magno Duci. In agro Volaterrano aquæ tanto ſtrepitu, tantaque violentia ebulliunt, ut ad decimum uſque pedem exiliant, nec ſine ſonitu decidant; adeo fervent, ut injectæ carnis oſſa nuda ſtatim emergant. Aquæ iſtæ, ſi denſos emittunt vapores, pluviam prænunciant.

HEKELII.

[f] Seu *Volaterra*.
[g] Viri de Re litteraria bene meriti.
[b] Et *A. Perſii* Poëtæ.
[i] Annis quippe 500 ante *Romam* in ſublimi Monte ædificata.

habuerunt Remp. quæ diſcordia civium defecit. Jam plerique literis vacant, & docto perfruuntur otio. (f) *Senenſes* ad rem minus ſunt attenti quàm reliqui Tuſci: liberales, philoxeni, ſplendidi. Libertatem acrius propugnârunt non ſolùm viri, ſed etiam fœminæ. Servitutem impatientiùs tulere; donec Magni Ducis liberalitate, dum eis in annonæ caritate ſubveniret, permoti ſeſe ſubmiſerunt. (g) *Lucenſes* habentur ingenioſi, ſolertes, philoxeni, prudentes ac libertatis amantes. Ita ſeſe gerunt, ut vicinus Princeps ſine manifeſta injuria ipſos invadere non poſſit. Vulgus nobiles impenſe colit. Parci domi, magnifici foris.

o De *Mathildis* donatione videatur celeberrimi Conringii lib. I. de finibus Imperii c. X.

π (h) *Peruſiam* quæ vulgò *Perugia* dicitur ad lacum cognominem ſitam nobilitârunt *Bartholus*, ejuſque auditor *Baldus* JCti. Urbs illa probe munita eſt, cum Arce. Eam Totila, Gothorum Rex, poſt Obſidionem X annorum cepit ac evertit: deinde Longobardis, qui eam occupârant, extorſit Carolus M. A factionibus Gibellinorum & Guelforum multum eſt vexata [l].

ρ (i) *Orvietum*, Procopio Urbetana, & *Urbibentum*, undique præcipitiis & rupibus circumdatum, unde munitiſſimum eſt.

σ (k) *Aquapendens*, ſeu *Aquula* nomen habet ab irruentibus aquis; ejus Ager egregiè irriguus eſt.

τ (l) *Viterbium* vulgò *Viterbo*, *Annii Viterbienſis*, Impoſtoris iſtius, patria. Cæterùm, præter iſta loca ad hoc patrimonium Petri referuntur *Bolſena* olim *Volſinium*, ubi S. Chriſtinæ ſervatur corpus: *Tuſcanella*, opidum vetuſtum ac nobile; de quo multa fabulantur Annius & Leander: *Monteſiaſcone* urbs vino ſuo nobilis, &c.

(1) *Patrimonii S. Petri urbs Capitalis, & probe munita.*

(2) *At propter Cœlum inſalubre infrequens, unde Cives alias ſibi domicilium quærunt.*

HEKELII.

[k] Et quamvis anguſtis includatur finibus; tamen copia omnium rerum abundat. Fuit & *Romanorum* Colonia, & propterea adhuc ſingulari gloriatur Antiquitate.

[l] Clarent heîc hoc tempore Sacræ *Angelorum* Ædes & *S. Franciſci* Templum, ubi ejus Corpus religioſe adoratur.

BUNONIS.

ı (a) *Piſtoria* haud procul à Stella fl. ſita, à Deſiderio Longobardorum Rege mœnibus cincta, quæ à Florentinis poſt disjecta ſunt. Nunc poſt varias calamitates videntur reſpirare [k].

ξ (b) *Pratum* in numero eſt quatuor caſtrorum in Italia munitiſſimorum, à Friderico II conditum; B. Virginis cingulum hic oſtenditur. (c) *Hetruriæ* ſolum fœcundiſſimum eſt, fert quippe oleum, frumentum, vinum, legumina. *Senenſis* ager ferax non ſatis excolitur; unde ſqualet. Aër purus eſt, niſi in partibus maritimis, quem iſtis in locis vix perferunt exteri. Magnus eſt præprimis circa Radicofanum, ob crebras moros, ſerici proventus. Argentum, ferrum, æs, alumen, & varii generis marmora illa habet regio. *Lucenſis* Ager abundat oleo, vino, caſtaneis; verùm frumentum non ſatis feliciter profert. Univerſa illorum regio incolarum induſtria & prædiis pulcherrimis amœniſſima facta eſt. (d) *Florentini* perhibentur callidiſſimi & mercaturæ dediti, in quam avide feruntur & ipſi nobiles. Parci ſunt & tenaces. In præliis ſtrenui, & exploratores ſagaces. In pugna de præda parum ſoliciti, de victoria tantum cogitant; quæ res eis ſæpe ſaluti fuit. Ægrè condonant injurias, Zelotypiâ laborant: Ipſorumque dialectus cæteris Italiæ ob ſuavitatem anteponitur. (e) *Piſani* olim fortes & vitæ prodigi; unde magnarum opum

BUNO-

(a) Piſtoria. (b) Pratum. (c) Fertilitas Hetruriæ. (d) Mores Florentinorum. (e) Piſanorum mores. (f) Senenſium mores. (g) Lucenſium mores. (h) Peruſia. (i) Orvietum. (k) Aquapendens. (l) Viterbium.

Romaniola vulgo Romagna. Bononia. Ravenna. Ferraria. Ariminum. Cesena. Faventia. Imola. Marchia Anconitana. Ducatus Urbinas.

Romaniola, vulgo Romagna.

IX. *Romaniolæ* fines sunt intra *Foliam* amnem, montem Apenninum, p*narum* flumen & *Padi* extremum versus Septentriones alveum. Urbium cl riſſima ac celeberrima est υ *Bononia* (1), ædificiorum splendore ac magni centia inprimis censenda. Sequuntur φ *Ravenna* (2) ac χ *Ferraria* (3). Ha suum nuper habuit Ducem: at nunc Romanæ Ecclesiæ subjecta. Inde ↓ *Ar minum*, ω *Cesena*, α *Faventia*, β *Imola*, egregia atque haud ignobilia opida.

Marchia Anconitana, Ducatus Urbinas.

X. Urbium in *Anconitana* regione opulentissima est γ *Firmum*. At port celebri notissima δ *Ancona* (4). Cætera loca notatu digna, ε *Æsis*, vulgò *Je si*, ζ *Maçerata*. Hinc in *Ducatu Urbinati*, η *Urbinum*, ϑ *Fanum*, ι *Senogalli* κ *S. Leo*, λ *Forum Sempronii*.

(1) *Inter amplissimas, frequentissimas & nitidissimas Italiæ Civitates enumeratur. Varias rerum vices sæpenumero subiit & dominos mutavit; commercio pannorum, sericorum imprimis, celebratur. Legati etiam Pontificii Sedes.*

(2) *Tantum pristini decoris amisit, quod in dubium vocetur, an sit illa Ravenna quæ in deliciis Honorio Cæsari & Asylum fuit, aut Exarcharum Sedes. Mari Adriatico receptum inde canens, merito etiam dubitari possit si Portus Romanorum celeberrimus in Mari Adriatico fuisset, nisi Annuli ferrei muris hucusque affixi quibus Naves alligatæ fuere fidem fecissent.*

(3) *Templa ac Palatium Ducis, nunc Legati Pontificii hucusque splendida.*

(4) *A Syracusis qui Tyrannidem Dionysii effugerunt condita; rudera antiquæ magnificentiæ adhuc restant; inter alia Arcus Triumphalis marmoreus a Trajano exstructus.*

BUNONIS.

υ (a) *Bononia*, vulgò *Bologna* [m], Rheno amni apposita, amœnissima, pulcherrima & ditissima habetur: antiquissima totius Italiæ gaudet Academia [n]: hinc *mater & parens literarum* [o] appellari meruit. Hæc XVI sæculo Carolum V, & Clementem VII amicè congressos susceptit. *Aldrovandus* Medicus hîc docuit [p].

φ (b) *Ravenna* [q] olim inter paludes, quæ nunc exsiccatæ sunt, sita, à Gallis sub Ludovico XII direpta est.

χ (c) *Ferraria*, vulgò *Ferrara*, ad Padi ripam in palustri loco sita, habet Academiam [r]. Arx ejus Clementi VIII duobus millionibus Auri constitit. Olim urbs fuit splendida, sed hodiè splendor ejus paulatim remittit.

↓ (d) *Ariminum*, vulgò nunc *Rimini*, urbs maritima, Concilio, quo Orbis se pœne Arianum factum ingemuit, nobilis. A Gothis oppugnata, à Vitaliano Justini præfecto fortiter defensa est. Jacet in planitie, imminentibus ei à meridie collibus.

ω (e) *Cesena* vino gaudet optimo, urbs admodum frequens est. Arx, quæ ei imminet, à Friderico II fuit condita.

α (f) *Faventia*, vulgò *Faenza*, à Lamone fl. in duas secatur partes. Arx ejus à Friderico II exstructa est. Hîc ex creta parantur vasa totius Italiæ pulcherrima.

β (g) *Imola*, olim *Forum Cornelii* dicta. Huc quoque pertinent *Forum Livii* vulgò (h) *Forli*, (i) *Sarsina* Plauti patria, &c.

γ (k) *Firmium* seu *Firmum*, Lactantii [s] patria, vulgò *Fermo*, ad litus jacet.

δ (l) *Ancona* [t] hodiè Judæorum receptaculum est: olim in ea urbe veluti in altera Tyro *Purpura* fuit tincta [v]. Portus ille [x] hodiè ferè obstructus est.

ε *Æsis* jacet ad Æsim fl. nunc *Fiumesino*.

ζ (m) *Macerata* gubernatoris sedes est. Erat urbs Comitatus Feltrensis. In Marchia illa præterea sunt

η (n) *Civitas Nova*, vulgò *Citta Nuova*, nobile & frequens opidum in monte haud procul à mari situm.

ϑ (o) *Fabrianum*, ubi chartæ in maxima copia paran tur laudatissimæ, lautè ædificatum & dives: Princi patus caput est. (p) *Lauretum*, vulgò *Loreto*, ub cubiculum B. Virginis visitur, in quo illi facta annun ciatio; translatum creditur ab Angelo primum e Nazareth in Illyricum, inde Venetias, ac porrò Lo retum. Templum hoc ingentibus thesauris refertum est. Opidum egregiè munitum, magnificas & splen didas habet Ædes.

ι (q) *Urbinum*, vulgò *Urbino* dicitur; *Raphaelis* pictoris patria, Belisario olim dedita, cum fons urbis exaruisset.

ϑ (r) *Fanum* vulgò *Fano* à Fortunæ *fano* ita dictum: à Totila eversum; restauratum à Belisario.

ι (s) *Senogallia* Aquæ dulcis penuria laborat.

κ (t) *Fanum S. Leonis*, vulgò *S. Leo*, est opidum adeò munitum, ut nulla vi expugnari possit: ideo Duces Urbini thesauros suos hic asservabant. Captum tamen est à Copiis Leonis Pontificis, & traditum Florentinis. Luitprandus vocat *Montem Feretratum*. Inde Comitatus *de Montfeltre* nomen accepit.

λ (u) *Forum Sempronii*, vulgò *Fossumbruno* dicitur, ex ruinis *Fori Sempronii antiqui*, quod V milibus passuum à Metauri fl. ripa distabat, excitatum. Ad mare est (x) *Pisaurum*, vulgò *Pesaro*, cujus incolæ perpauci quinquagesimum ætatis annum attingunt; quod fieri existimant partim ex cœli gravitate [y], qua æstivis præcipuè mensibus premuntur, partim ex immodico usu ficuum, aliorumque fructuum dulcium, quibus Ager ille [z] abundat. Urbs illa putatur nomen accepisse à Pisauro fl. cui adjacet. A Totila diruta est: ac à Belisario restituta. Est satis lauta ac elegans [a]. At portus ejus adeo obstructus est, ut exiguas naviculas tantum admittat.

HEKELII.

[m] Primùm à *Felsino*, *Hetruscorum* Rege, FELSINA, postea BONONIA, à BONO illius Successore dicta.

[n] Au-

(a) Bononia. (b) Ravenna. (c) Ferraria. (d) Ariminum. (e) Cesena. (f) Faventia. (g) Imola (h) Forli (i) Sarsina. (k) Firmum. (l) Ancona. (m) Macerata. (n) Civitas nova. (o) Fabrianum. (p) Lauretum. (q) Urbinum. (r) Fanum. (s) Senogallia. (t) S. Leo. (u) Forum Sempronii. (x) Pisaurum.

Romanus ager, vulgo Campagna di Roma.

XI. Princeps agri Romani eſt *Roma*; Orbis terræ quondam caput, at nunc ob *Pontificis maximi* ſedem, omnium illuſtriſſima atque celeberrima; de quâ præſtat tacere, quam pauca dicere (1). Romanus ager, vulgo Campagna di Roma.

XII. Reliqua opida agri Romani, alioquin nobilia ſatis, Romanæ urbis propinquo ſplendore obſcurantur. In his μ *Tibur*, nunc *Tivoli*, *hortus Ateſtini Cardinalis* multiplici amœnitate, ac vario genere deliciarum, clarum per totam Italiam reddit; ſed ipſum opidum longe ante-eunt ν *Tarracina* & ξ *Præneste*. Tibur. Tarracina. Prænestе.

Ducatus Spoletanus.

XIII. In ο *Ducatu Spoletano* ſunt π *Spoletum*, ρ *Augubium*, σ *Fulginium*, τ *Interamnia*, υ *Narnia*. Ducatus Spoletanus.

CAP.

[x] Auſpiciis THEODOSII II, Anno CHRISTI CCCXLVII inſtituta, & à CAROLO M. cùm eſſet collapſa, inſtaurata.

[o] Seu, ut *Reſcriptum* THEODOSII habet, *Omnium Scientiarum fons*.

[p] Docuerunt hèic quondam ſummâ cum laude, *Actus, Accurſius, Bartholus, Maginus, Salicetus*, & alii viri clariſſimi, quibus hodiè annumerandus *Malpighius*, Medicus excellentiſſimus & omnino felix. Senatus *Bononienſis* fertur quotannis quadraginta Coronatorum millia in ſuos profeſſores exponere. Eſt ibi quoque Bibliotheca inſtructiſſima, quæ inter alia *Biblia Eſdræ* contineat.

[q] Antiquitate magis quàm Ædificiorum pulchritudine, celebris.

[r] A FRIDERICO II, Imperatore in *Bononienſium* contumeliam, ut *Schottus* loc. ſæpe cit. p. 206, ſcribit, inſtitutam, ubi docuerunt *Andreas Alciatus* & *Theodorus Gaza*.

[s] Lactei *Chriſtianorum Tullii*.

[t] S. *Ancon*.

[u] De ejus Origine conſentiunt Autores vetuſti ac fide digni, *Strabo* inprimis, *Plinius* atque *Solinus*, *Græcam urbem* eſſe, eamque *Syracuſios* ob *Dionyſii* ſæculi tyrannidem profugos condidiſſe.

[x] Quo olim erat celebris.

[y] Atque inclementia.

[z] Vinum quoq; optimum atq; ſuaviſſimum ferens.

[a] Ac mœnibus firmis percincta, ſplendidiſſimiſq; ædibus regiis ac Arce munita exornata.

BUNONIS.

μ (a) *Tibur* ad Anienem, qui vulgo *Tevarone* dicitur, jacet: ubi præceps Anienis fluvii viſitur lapſus [*b*].

ν (b) *Tarracina* ſive *Terricina*, olim *Anxur* dicta, in ora maritima ad Uſentis ripas eſt.

ξ (c) *Præneste* [*c*], vulgo *Pilaſtrina* dicitur, opidum anguſtum, nec latis munitum, eſt in ditione Barberinorum [*d*]. Reliqua opida clariora hic ſunt (d) *Fraſcati* olim *Tuſculum*. Prædia hodie habet magnifica: in quibus illud, quod erat Pauli III, elegantiſſimum eſt. (e) *Alba* agrum habet fœcundum, vineis & arboribus ad delicias conſitum. (f) *Oſtia* à Saracenis everſa, à Leone IV reſtituta, adductis ex Corſica colonis. Arx ei appoſita eſt à Martino V ad litoris tutelam, quam Julius II fecit firmiorem. Habet Oſtia cœlum gravius.

ο (g) *Ducatum Spoletanum*, inter Apenninum montem & Tiberim ſitum, tenet Pontifex Romanus.

π A (h) *Spoleto* [*e*] Ducatui nomen eſt. Urbs illa adeo placuit Theodorico, ut prætorium in ea ædificaret. A Gothis poſt everſa, à Narſete reſtituta eſt: Deinde à Friderico Barbaroſſa deſtructa eſt; atque iterum à Peruſinis. Hodiè tamen lauta eſt, & probè munita.

ρ (i) *Augubium* vel *Igubium* olim *Iguvium* dictum eſt.

σ (k) *Fulginium* hodiè *Fuligno* vocatur. In valle amœna, quam Tinna ſeu Topinus fl. eluit ac dividit, ſitum. Anno 1281 à Peruſinis fuit direptum, qui ea de cauſa à Martino V Anathematis fulmine petiti. Condimenta Fulginenſia in pretio ſunt.

τ (l) *Interamnia*, hodiè *Terani* vel *Terni* dicitur, rupibus altiſſimis clauſa; in valle jacet lapidolà ad Narem fl. ex quo aqua deducta urbem ambit.

HEKELII.

[*b*] Urbs eſt antiqua & pervetuſta, & licet olim collapſa fuerit; Arcem tamen adhuc munitiſſimam habet, & cœlo valdè temperato gaudet.

[*c*] Vel *Prænestis*.

[*d*] A *Prænesto* Conditore, *Latini* filio, atq; *Ulyſſis* & *Circes* nepote, ſi *Stephano* credimus, ita appellatum.

[*e*] *Longobardorum* quondam Sede.

BUNONIS.

υ (m) Et *Narnia* vulgo *Narni* in colle ſita, cujus radices

(1) *Pauca tamen notatu digna, Lectori exhibemus. Palatia* 118 *numerat, quæ una cum locis ubi monumenta antiqua ſteterunt,* 310 *viſu haud indigna Viatori præbent. Horum rudera octo, & Veſtigia quinque hucuſq; reſtant, decem Collegia, Hortos ſupra modum celebratos* 19, *& Arcas Ædibus magnificis circumdatas,* 300 *Templa quorum* 26 *inprimis magnifica gloriatur. Portas* 20, *Regiones quas Londinenſes Wards dicunt* 14, *& Pontes ad Tiberim fluvium* 5 *numerat. Baſilica S. Petri in Vaticano totius Orbis facie pulcherrima habetur, a Conſtantino Magno primum Sumptibus immenſis exſtructa, & vetuſtate pène exciſa a Pontifice Julio* II, *ab ipſis Fundamentis renovari cæpta, a Pontificibus ſuccedaneis proſecuta, & a Paulo* V *abſoluta. Circuitus Urbis* 13 *mill. paſſ. conſtat, & in Mœnibus ultra* 300 *Turres haud ita pridem cernebantur, quarum multæ nunc vetuſtate collapſæ. Capta fuit hæc Civitas a Gallis Senonibus, An. ab V. C.* 362; *ab Alarico Gothо An. Dom.* 410; *a Genſerico Vandalo An.* 455; *ab Heruli An.* 437; *ab Oſtrogothis* 451; *ab iiſdem An.* 499, *& An.* 1527 *ab Exercitu Car.* V *Cæſaris, qui miſere urbem vaſtavit.*

(a) Tibur. (b) Tarracina. (c) Prænesſe, ſ. Pilaſtrina; &c. (d) Fraſcati. (e) Alba. (f) Oſtia. (g) Ducatus Spoletani opida. (h) Spoletum. (i) Augubium. (k) Fulginium. (l) Interamnia. (m) Narnia.

radices Nar alluit. In hoc Ducatu præterea sunt (a) *Assisium* in monte positum, S. Francisci patria est. (b) *Ameria*, vulgò *Amelia* in colle sita, Roscii Amerini quem Cicero defendit, patria [*f*]. (c) *Tuder*, vulgò *Todi*, in colle posita urbs, superiori seculo civilibus discordiis attrita pæne jacuit; S. Martini, qui à Constantio III in exilium fuit pulsus, patria. (d) *Nursia*, vulgò *Norcia*, antiqua urbs: inter montes sita, frigori obnoxia, patria est Sertorii, matris Vespasiani, & S. Benedicti. (e) *Reate*, vulgò *Rieti*, urbs antiqua in palustri loco posita: & (f) *Mons Falconis*. *Agri Romani* Aër parum salubris est: cùm ob Pomptinas paludes, & solum humidius, tum quia parum colitur: Adde etiam rudera, quibus malignus Aër continetur. Aquæ verò ejus saluberrimæ sunt, maximè vero Tiberis; quæ infra urbem haustæ ad aliquot annos purissimæ ac suavissimæ conservantur. (g) *Ager Sabinus* olei ac vini satis ferax est. Uvas habet *passerinas* dictas, absque acinis, Corinthiacis similes, quibus Romani delectantur. (h) *Patrimonium Petri* abundat frumento, vino, oleo. *Orvietani seu Urbe-Vetani agri aer* saluberrimus est: nihil ibi deest ad delicias. (i) *Perusinus ager* profert frumentum & vinum generosissimum: lacus vero Perusinus ingentem habet copiam piscium. (k) *Ducatus Spoletani* ager fertilissimus est. (l) *Marchiæ Anconitanæ* aër in multis locis gravior est: antiquam tamen hactenus retinet fertilitatem. Carnes hic sunt saporis suavissimi. Linum fert, ex quo telæ Anconitanæ per universam Italiam in pretio sunt. Cera Anconitana cæteris candidior est. (m) In *Ducatu Urbino* pauci indigenæ ad annum quinquagesimum perveniunt. (n) *Romandiola* frumenti adeò ferax, ut sæpè geminos aluerit exercitus Hispanorum & Gallorum, sine caritate annonæ. *Bononiensis ager* adeò fœcundus, ut inde cognomentum sortita, quo vulgo *la grassa*, id est, *pinguis* dicitur. (o) *Ferrariensis* ager frumentum & legumina ad vicinos etiam emittit. Lini & cannabis magnam fert copiam. Aer tamen habetur crassior. Ille tamen ager molestis Padi fl inundationibus obnoxius est. Cæterum (p) *Romani agri incolæ*, (q) *Viterbienses* & (r) *Orvietani*, seu *Urbivetani* curiæ Romanæ addictissimi sunt, ac tot in eo sunt, ut liberos suos in eam promoveant. Romani ad omnem auram fortunæ mobiles, deliciis de ditissimi. Roma urbs nomine potius, quam re sanct est. (s) *Sabini* voluptates sectantur. (t) *Perusini* ingenioси sunt, liberales & fortes. Mulieres hic tot sunt in eluendis & poliendis manibus. (u) *Spoletani* sunt animosi, & cæteris Italis fortiores; Odii tena cissimi, quod sæpè ad liberos & nepotes cum hæredi tate transit. Multi ex istis gloriantur se avorum au proavorum exstitisse ultores. (x) *Picentes* in exte ros sunt humani, superbè vestiuntur tàm viri, quàm fœminæ. Sese invicem impensiùs colunt, quod pe reliquam Italiam minus usitatum est. (y) *Urbinates* Zelotypia suprà cæteros Italos dicuntur laborare: in exteros parum sunt humani. (z) *Ravennates* & (a) *Romandiolæ* incolæ sunt robusti; ad arma tractanda apti, laboribus dediti, industrii, prudentes: sed ad rem suam attenti. (b) *Bononienses* sunt ingeniosi ad artes liberales & Mathematicas disciplinas velut nati, philoxeni, & liberales; equitandi peritiâ excellentes: Pictores & Sculptores inde orti celeberrimi. (c) *Ferrarienses* sunt duri, inhumani, crudeles, sordidi ac tenaces.

HEKELII.

[*f*] Ante *Persicum* Bellum annis nongentis septuaginta quatuor condita. Unde *Salix Amerina* Plinio & *Amerina retinacula*, Virgilio Lib. I. *Georg.* v. 265. optimè sunt nota.

(a) Assisium. (b) Ameria, f. Amelia. (c) Tuder, f. Todi. (d) Nursia, f. Norcia. (e) Reate, f. Rieti. (f) Mons Falconis. (g) Agri Sabini fertilitas. (h) Fertilitas Patrimonii Petri, & agri Orvietani. (i) agri Perusini. (k) Ducatus Spoletani. (l) Marchiæ Anconitanæ fertilitas. (m) Urbini Ducatus qualitas. (n) Fertilitas Romandiolæ & agri Bononiensis. (o) Ferrariensis agri natura. (p) Mores Romanorum (q) Viterbiensium. (r) Orvietanorum. (s) Sabinorum. (t) Perusinorum. (u) Spoletanorum. (x) Picentium. (y) Urbinatium. (z) Ravennatium. (a) Romandiolam incolentium. (b) Bononiensium. (c) Ferrariensium.

CAP. XXXVIII.

De Regno Neapolitano.

I.

Regni Neapolitani fines & magnitudo.

HInc reliquum Italiæ, quicquid à *Fundis* opido, & *Liris* fluvii fontibus, *Apennino* monte, Truento amne, & *utroque* mari Infero Superoque includitur, *Neapolitanum* vocatur *Regnum*, ab urbe *Neapoli*, Capite suo. Longitudo ejus est à Truenti amnis ostio ad Brutium usque promontorium, vulgò *Capo Spartivento*, mill. German. XC. Latitudo ab Athenæo sive Minervæ promontorio,

REISKII.

1 Inferior tota hæc Italia Græcis Impp. subjecta, suos Proconsules, Præfectos, Vicarios & tandem *Exarchos* (Ἔξαρχος διοικήσεων) *Diœceseon*, in quas divisa fuerat, ex ævo Justiniani diu sustinuit. Donec (a) *Gothi* quinto seculo, & *Longobardi* sequente proximo irruperunt. Sed (b) *Normanni* A. 1059 e Gallis huc grassati, Calabria primum & Apulia, post Neapoli

(a) Gothi. (b) Normanni.

montorio, vulgo *Maſſa*, haud procul Neapoli, ad promontorium *Gargani* montis, vulgo *Monte di S. Angelo*, mill. German. xxx.

II. In regni formam redacta eſt hæc regio hoc modo (1). Cum circa Annum Chriſti CIↃ *Sarraceni*, hoc terrarum, unà cum *Sicilia* inſula occupâſſent, *Tancredus* quidam *Normannus*, prognatis duodecim filiis, egeſtate compulſus, Italiam aſſumtis liberis petiit, operamque ſuam contra Saracenos obtulit. Ibi tum re bene geſtà, Sarraceniſque Italia ac Sicilia ejectis, portiones ei & filiis aſſignantur in utraque terra. Poſteà *Robertus*, unus ex filiis, *primus Apuliæ & Calabriæ Dux* pronunciatur. Tancredus. Robertus primus Apuliæ & Calab. Dux.

III. Dein hujus filius α *Rogerius* primus terrarum *Neapolis* & *Siciliæ* ſub uno regno comprehenſarum *Rex* creatur. Regnum ipſum *geminarum Siciliarum* nomine appellabatur; nam quod nunc in Italia *Neapolitanum* dicitur *regnum*, tunc *Sicilia cis pharum* ſeu *fretum* vocabatur; ipſa autem inſula *Sicilia*, *trans pharum*. Rogerius Rex. Sicilia duplex.

IV. At diviſum mox in *duo regna*, duos pariter Reges accepit: quorum alter in *Italia*, Apuliæ ſive Neapolis; alter in *inſula Siciliæ* Rex appellatus eſt. De hinc variam utrumque regnum Dominorum mutationem paſſum eſt. β Quippe in Neapolitano regno primi *Normanni* Galli Reges fuêre; poſt *Suevi Germani*; mox iterum *Galli Andegavenſes*; dein *Arragonenſes Hiſpani*: Jamque tertiò *Galli*; iterumque *Arragonenſes*: tandem *Caſtiliani Reges* obtento totius Hiſpaniæ Imperio, in Neapolitano etiam regno in Arragonenſium locum ſucceſſerunt. Diviſio Regni.

(1) *Prius a Romanis, poſtea a Gothis, deinde a Lombardis ſubdita; quorum Rege Deſiderio a Car. Mag. devicto, filii Car. Mag. Regnum cum Græcis partiti ſunt; Græci poſtea totum occupantes, a Saracenis pulſi: Tancredus Saracenos ejecit.*

CAP.

Neapoli Græcos, denique Saracenos Sicilia exturbârunt, novi & gemini quidem regni auctores. (a) Familiâ regum Normannicâ extinctâ Impp. ad Germanicos A. 1292 regnum pervenit; inde ad Gallos Andegavenſes; amplius ad Arragonios A. 1282, deniq; ad Caſtilianos A. 1504, quibus hodieque paret, tanquam Rom. Pontificis feudum. Huic enim rex Hiſpaniæ quotannis equum candidum, ephippio & phaleris ex holoſerico rubro inſtructum una cum octo aureorum millibus dependit. Confer. Pandulff. Collenutii Hiſt. Neapol. item Guicciardini & Beſoldi Hiſtor.

BUNONIS.

α Quum *Apuliam* & *Calabriam* finitimaſque provincias *Græci* vexarent & *Saraceni*, Normannorum opera, qui ex Gallia Normannica oriundi, feliciter repreſſi ſunt; iiſque ſedes ab *Henrico Sancto* Cæſare vel *Conrado Saliquo* illic conceſſæ. *Rogerium* verò Ducem Rogerii Gibboſi filium *Anacletus* II Innocentio II oppoſitus Papa Regio nomine & diademate ornavit tempore Lotharii Saxonis Imperatoris A. 1130, quam tamen dignitatem Rogerio poſteà confirmavit *Innocentius* ille, anno C. 1039. *Hermannus Contractus* ad ann. 1022. *Otto Friſingenſis* l. 1. de geſtis Friderici c. 2. *Baronius* ad ann. 1130. n. 52.

β *Rogerio* illi primo Apuliæ & Calabriæ Regi ſucceſſerat anno 1153 *Guilielmus* cogn. *Malus*, à Papa Hadriano diris devotus, ſed mox in gratiam receptus: & huic anno 1166, *Guilielmus* II cognomento *Bonus*. At hujus filius nothus *Tancredus* utriuſque Siciliæ Rex ex teſtamento patris creatus, Cœleſtini III Papæ gratiam demereri non potuit; qui contra eum *Conſtantiam* anum, è cœnobio exemptam, *Henrico* VI, Friderici I, Imperatoris & Sueviæ Ducis filio, deſponsit, & regni hæredem nuncupavit. *Fridericus* II, Imperator, Henrici VI filius, ex Conſtantiâ illâ natus, ductâ in uxorem *Jole*, *Johannis de Brennæ* Hieroſolymitani Regis filiâ, jus regni illius conſequutus eſt; Unde Reges *Siciliæ* ſe poſteà *reges* quoq; *Hieroſolymorum* ſcripſêre. Sed quum pontifices Romani implacabile in hunc Fridericum ejuſque poſteros concepiſſent odium, Urbanus IV *Carolum* I *Andegavenſem* contrà Manfredum è Gallia evocavit, qui *Manfredo* primùm, deinde *Conradino*, Friderici II nepote, cæſo, regnum occupavit. Ob ſuorum tyrannidem tamen Siculorum conſpiratione Siciliâ ejectus eſt, Gallis ferè omnibus ſub veſperam Paſchatis trucidatis, anno 1282. *Petrus* enim *Arragoniæ* Rex, qui *Manfredi filiam Conſtantiam* in matrimonio habebat, & à Conradino morituro regnorum hæres fuerat pronunciatus, Siculos Gallorum tyrannide oppreſſos liberavit; & *Carolum* II mari victum cepit: qui hac lege dimiſſus eſt; ut contentus *Neapoli*, *Calabria*, *Apulia* & *Tarento*, Arragoniis *Siciliam* & *Sardiniam* relinqueret. Carolus iſte in provinciis illis ſucceſſores habuit *Robertum*, qui Siciliam recuperare fruſtrà conatus eſt; *Joannam* I, *Carolum Dyrrachinum*, *Ladiſlaum*, & *Joannam* II, quæ à marito ſuo Jacobo Borbonio Marchiæ Comite capta, non multo poſt illum cepit, omnibus Gallis trucidatis; adoptavitque *Alphonſum Arragoniæ* Regem; cujus tamen poſt biennium pertæſa, regni hæredem inſtituit *Ludovicum Andegavenſem*; qui variâ fortunâ ob regnum Neapolitanum cum Alphonſo decertavit, ad annum uſque 1434, quo & ipſe & Joanna obiit. *Alphonſus* deinde *Renatum Gallum* ab aliis in regnum evocatum ejecit, & ſucceſſorem per teſtamentum inſtituit *Ferdinandum* I *ſpurium*, contra quem *Johannes* Renati filius *Lotharingiæ Dux* evocatus, à Pio II coronatur; ſed poſt varia bella regno pellitur; *Carolo* VIII *Galliæ* Rege, bellum ipſi movente, qui regnum

(a) Regnum Neapol. feudum Pontif.

(1) *Neapolitani rebellionem meditati Henricum Guisium A.* 1641 *in auxilium vocarunt; sed Guisio ab Hispanis capto, ditioni Austriacæ iterum subditi usq; ad A.* 1700, *cum Philippus Andegavensis, Ludov. Galli* XIV *nepos, Regnum hoc una cum Hispanis usurpavit, at Gallis Fœderatorum armis feliciter Italia pulsis, Neapolitani sese in fidem Car.* III *Austriaci dediderunt.*

gnum Neapolitanum ex Andegavensium successione sibi deberi putabat. Ab eodem *Carolo* deinde *Ferdinandus* II ejectus, paulo post, Carolo in Galliam reverso, à Neapolitanis recipitur. Demum *Fridericus*, Ferdinandi patruus, à *Ludovico* XII, Galliæ Rege, pariter & *Ferdinando Catholico* oppugnatus, quum neutri ad resistendum par esset, Gallo sese dedidit. Victores quidem regnum istud inter se erant partiti; sed quum de finibus orta esset contentio, Galli ab Hispanis toto regno exturbati sunt, atque ita *Neapolis & Siciliæ regna* cum aliis Hispaniæ suæ regnis copulavit *Ferdinandus Catholicus* [a] (1).

HEKELII.

[a] Ut *Hierosolymæ*; sic & *Neapolcos & Siciliæ* REGES excudi curavit *Christophorus Besoldus Argentorati* An. 1636 in 12. Extant non solum *Vincentii* de *Franchis*, sed & *Thomæ Grammatici* DECISIONES NEAPOLITANÆ, quarum priores *Turrini* An. CIↃ. M DC XXIIX, posteriores verò *Francofurti ad Mœn.* M DC. in fol. sunt impressæ, sed *Joan. Aloysii Riccii* decisiones CURIÆ NEAPOLITANÆ, prodierunt *Venetiis* An. M DC XLVIII. in fol.

CAP. XXXIX.

De Urbibus Regni Neapolitani. 1

I.

Neapolis.

URbes in Neapolitano regno non æquè cultæ sunt; ac in superiori Italia. Una tamen *Neapolis* [a] regni caput, sedesque Præfecti, quem Hispaniarum Rex *Vice-regis* titulo mittit, nulli clarissimarum urbium, neque ædificiorum magnificentiâ, neque palatiorum superbiâ, neque civium opulentiâ cedit: multitudine vero incolentium, habitâ amplitudinis suæ ratione, reliquas omnes vincit (1). Reliquæ urbes celebriores sunt istæ: in *Laborino* agro, α *Capua* (2), β *Surrentum*, γ *Salernum* (3), & δ *Melphis*, vulgo *Amalfi*; in qua primùm inventus est *Pyxidis* sive *magnetis nautici usus* (4).

Laborini agri opida.

(1) La Forest *Neapolim cunctis Europæ Civitatibus situs amœnitate superare, ait; quod Aeris Salubritas Magnatibus Romæ veteris, sicuti & novæ, adeo in deliciis fuit, ut Romam Neapoli postbabuerunt. Templa super* 300 *numerat, præter Monasteria quamplurima Architecturæ mirabilis. Multa de Armamentario, de portu tutissimo, de Incolis, &c. prædicat, neque Sanguinis S. Januarii, neque Imaginis Salvatoris Crucifixi, quæ S. Thomam his Verbis allocuta est: Bene scripsisti de me Thoma, &c. oblitus est.* (2) *Restant adhuc rudera Amphitheatri, Templorum, Portarum, &c. Capuæ veteris non minus Carthaginensibus propter delicias, quam Romanis propter pugnam infelicem, celebris.* (3) *Caput olim Principatus Citerioris, uti olim Principatus, & sedes 19 Principum quorum primus fuit filius Tancredi qui Neapolim infeliciter.* *mercio etiam tunc celebris, at nunc Neapoli cedit. Urbs adhuc frequens & Archiepiscopi Sedes.* (4) *A Flavio circa versus An.* 1300, *Ducatus Titulo insignita sæculo* XVI° *in honorem Octavii Picolomini Imperatoris celeberrimi.*

BUNONIS.

α (a) *Capua Nova* [b] ad Vulturnum amnem, ex veteris Capuæ ruinis, altero ab illis lapide, exstructa, hodiè infrequentiùs colitur, ob admodum vicinam Neapolim, à Conrado Friderici II filio, ac post ab exercitu Ludovici XII Galliæ Regis direpta est.

β (b) *Surrentum* vulgò *Sorrento* in extremo Campaniæ litore est urbs antiqua, in monte sita; sed hodiè angustior; quod ex vicinis ruderibus colligitur.

γ (c) *Salernum* vulgò *Salerno*, mille passibus à mari distitum Academiam habet in re Medica celebrem. Principatus caput est; unde olim primogenitus Regis Neapolitani nomen ducebat. Corpus S. Matthæi ibidem ostenditur.

HEKELII.

[a] Hæc Urbs, licet pulchritudine cæteris omnibus hactenus longissime anteiverit; attamen nupero Terræ motu, eoque gravissimo, fortean ex justo DEI judicio, ita est quassata atque concussa, ut firmissima quoque templa ac palatia talem concussionem insolitam ac prorsus fermè ruinam, proh dolor! sint perpessa. Hujus *NEAPOLEOS Curiæ Decisiones* non solum *Vincentius* de *Franchis*, sed & *Thomas Grammaticus* atque *Joannes Aloysius Riccius* superiori sæculo prodire jusserunt in tolio, & quidem hic *Venetiis* A. 1648, ille *Francofurti* ad *Mœnum* A. 1601; ille autem *Turini* A. 1626. *Jacobi Sannazarii*, sive à *Sancto Nazario*, assumto nomine *Actii Sinceri Sannazarii*, patria.

[b] Totius quippe *Campaniæ* Urbs olim præstantissima, à *Camporum* latitudine, in quibus sita est, ita dicta.

REISKII.

1 (d) Regni Neapolitani pro statu hodierno septem provinciæ numerantur; 1° *Terra di Lavoro*, ubi Neapolis urbs Græco quidem nomine, sed Italico splendore castellisq; pluribus insignior: Unum ex his præcipuum *S. Elmi* à Carolo V structum, quod *Briglia di Napoli*, h. e. Frenum Neapolitanum vocant, ob rebellionem, in quam propendet civitas, coercendam. Equis turbas à Massamelo, piscatore gregario motas A. 1646 ignorat? 2° *Principado* sive Ducatus Amalfitanus genti Caracciolæ subjectus; 3° *Basilicata* Græco adhuc nomine inter Græcos Dominos primum reperto; 4° *Calabria*; 5° *Otranto*; 6° *Abruzzo*; 7° *Puglia Piana*. Quis urbes harum singulas quarum reliquæ notabiles tum certas, tum ex sacris reliquis incertas? Harum enim leges copiosissima offerunt.

BUNONIS.

δ Ab (e) *Amalfi* ora maritima vulgo *la Costa di Amalfi* appellatur; quæ pagis & vicis adeo [illegible]

(a) Laborinus ager Capua. (b) Surrentum. (c) Salernum. (d) Regni Neapolitani septem provinciæ. (e) Melphis, seu Amalfi.

II. In *Calabria*, ε *Conſentia*, Regii Præfecti ſedes: ζ *Mons Leonis*, η *Rhegium*.

III. Tum in ϑ *Hydruntino* agro ι *Hydruntum*, nunc *Otranto* (1), κ *Gallipolis*, λ *Aletium*, vulgo *Lezzo*, conventu Juridico nobile opidum (2), item λ *Tarentum*. (3).

IV. In μ *Baritano* agro ν *Barium* (4), ξ *Monopolis*, ο *Tranium*.

V. In

Calabria.. Conſentia. Hydruntini agri opida.

Baritani agri opida.

ſcitur, ut una videatur urbs. Nautas habet peri-
o. Pyxidis nauticæ uſus inventus traditur circa An-
gio à Flavio Blendo; aliis appellatur *Flavius Gioja*
Andreæ corpus ibidem aſſervatur. Sunt ibi præte-
a (i) *Puteoli*, vulgò *Pozzuolo*, urbs multis terræ
otibus deformata. Circa eam plurima ſunt bal-
i, & fontes ſalutares. Portus ejus olim commo-
ſſimus paulatim obliteratur. (b) *Maſſa* recens ædi-
cata, ab ea dicitur vinum *Maſſanum*, olim *Surren-*
num. (c) *Nola* urbs olim ampla, hodie anguſta.
d) *Anverſa* ſeu *Averſa*, veteris Atellæ ruinis inædi-
cata, & Capuæ ac Neapoli à Roberto Guiſcardo
Normannorum Duce oppoſita; unde & dicta quaſi
Adverſa. A Carolo I Rege Neapolitano everſa eſt.
e) *Vicus* exiguum opidum, lautum tamen, & in agro
mœno litum: Cognominatur *Equenſis*. *Aquinum*,
. Thomæ patria, nunc fere collapſum [*c*].

HEKELII.

[*c*] Hoc *Aquinum*, tenue licet Oppidum, tamen
piſcopali dignitate inſigne, etiam natale Solum eſt
Decii *Junii Juvenalis* Poetarum Satyrorum, *Jul. Cæſ.*
Scaligero Lib. VI, *Poet.* c. VI. p. m. 772, judicante,
acile principis.

BUNONIS.

ε *Conſentia* vulgò *Conſenza*, ad Crathis ripas con-
ta, anno 1638 terræ motu periit (5), & cum eâ *Ni-*
caſtro, *Monterano*, *Caſtiglione*, *Paola*, & *Balliagio*, ur-
es elegantes.

ζ *Mons Leonis* urbs eo loco in Apennini colle po-
ta eſt, quo olim erat Vibo Valentia.

η *Rhegium*, poſtquam à Caradino Solimannicæ claſ-
i præfecto fuit direptum, ferè fuit deſertum per ali-
quot tempus. Sed per commodum in Siciliam, qui
hi patet, tranſitum, indies reparatur. In Calabria
pida porrò clariora ſunt, (f) *Tropea* navigantibus
percommodiſſima, (g) *Squillace*, eſt in Borgiarum diti-
one: (h) *S. Severino* opidum exiguum, ſed munitiſſi-
mum: (i) *Roſetum* opidum, cui adjacet caſtrum in
mari ſcopulo: (k) *Roſſanum*, tribus milliaribus à
mari ſitum: à quo tamen proximus ſinus nomen ha-
bet, & appellatur *Roſſanenſis*; pars eſt antiqui Ta-
renti: Hic arbuſculæ ferunt piper: *Monſaltus* ſalis
copia gaudet; (l) *S. Euſemia* quæ propinquo mari no-
men dedit, ad cujus litus optimorum corallorum pro-
ventus eſt.

ϑ (m) *Hydruntinus ager* olim *Meſapia*, hodiè *ter-*
ra di Otranto dicitur; nomen habet ab

ι (n) *Hydrunto* metropoli, cujus arx ſaxo [*d*] in-
ſuperata eſt [*e*].

κ (o) *Gallipolis* [*f*], hodie *Gallipoli*, ſcopulo inſi-
det, quod mari undique cingitur; ſed ponte ingenti-
bus ſaxis fulto jungitur continenti. Caſtrum habet
munitiſſimum, quod Alphonſus II Arragonius exci-
vit, cum urbem illam recepiſſet à Turcis, qui eam
anno 1481 interceperant, ac in oppidanos ſævierant
crudeliſſimè.

λ (p) *Tarentum*, hodiè *Tarento* [*g*], civitas exi-
gua eſt, arce habens aquis marinis undique cinctam,
à Ferdinando Arragonio Rege Neapolitano conditam.
Ejus portus ingentibus lapidibus obturatus, exiguis
navigiis tantum patet. In hâc regione præterea
ſunt (q) *Brundiſium* vulgo *Brindiſi* [*h*]. Eſt por-
tus capaciſſimus, tribus arcibus munitus. In agro e-
jus vivuntur olearum nemora. (r) *Caſtro*, olim *ca-*
ſtrum Minervæ, frequentatur à mercatoribus olei
cauſa. Anno 1537 peſſime accepta eſt à Turcis. (s)
Uxentum, vulgo *Ugento*, ampla olim urbs, nunc
exigua, in agro jacet opimo. (t) *Neritum* hodie *Nar-*
do, antiqua urbs, hodie lauta & frequens eſt: & pro-
montorium *Japygium*, ſive *Salentinum*, quod hodie
(u) *C. San. Maria* vocatur.

μ (x) *Baritanus ager*, olim *Peucetia* [*i*] dicta,
continetur flumine *Ofanto*, & *Calva*, monte Apennino
& parte maris Venetici.

ν (y) *Barium*, nunc *Bari*, urbs Archiepiſcopalis, &
reliquis in hâc provincia præſtantior, ad mare eſt.
In ea olim coronabantur Reges utriuſque Siciliæ:
veſtes regiæ hodieque ibidem aſſervantur.

ξ (z) *Monopolis* Marchionatus titulo ornata; urbs
nova ac elegans. Volaterranus exiſtimat eam ex ve-
teris Egnatiæ ruinis eſſe conditam. Ager ejus olei tam
ferax eſt, ut quotannis ſupra vicena millia amphora-
rum reddat.

HEKELII.

[*d*] Quò Mari imminet.

[*e*] Hæc Urbs omnium fermè eſt veterrima, cœlo
clementiſſimo gaudens. Ideoque Agro amœno, ter-
tili & hortis cultiſſimis eſt exornata. Et quanquam
Strabonis tempore fuerit exigua; attamen ſatis am-
pla hodie ac frequens eſt. Heic finis eſt Maris *Adri-*
atici & initium *Ionii*.

[*f*] S. *Gallipolis*.

[*g*] *Architæ* Philoſophi patria.

[*h*] Ubi *Pompejus*, cognomento *Magnus*, à *Jul. Cæ-*
ſare obſidione cinctus eſt. *Pacuvii*, Poetæ veteris, pa-
tria dicitur fuiſſe. Meminit & hujus Oppidi *Horatius*
Lib. I. *Serm.* Sat. 5. v. ult. & Lib. I. *Epiſt.* XVII. v. 52.

[*i*] A *Peucetio*, *Oenotri* Fratre.

BUNONIS.

ο (a) *Tranium* urbs Epiſcopalis, nunc *Trani*, por-

(a) Puteoli. (b) Maſſa. (c) Nola. (d) Anverſa. (e) Vicus. (f) Tropea. (g) Squillace. (h) S. Severino. (i) Roſetum. (k) Roſſanum. (l) S. Euſemia. (m) Hydruntinus ager. (n) Hydruntum. (o) Gallipolis. (p) Tarentum. (q) Brundiſium. (r) Caſtro. (s) Uxentum. (t) Neritum. (u) C. San. Maria. (x) Baritanus ager. (y) Barium. (z) Monopolis. (a) Tranium.

(1) *A Turcis pene deleta A.* 1480, *a Venetis Seculo* 16, *at nunc bene munita arce firmiſſima in rupe ſita. Archiepiſcopatum Regni Neapol. ditiſſimum jactat.*

(2) *Gubernatoris ſedes, & totius Regni, Neapoli exceptâ, frequentiſſima, amplâ, & commercio valens.*

(3) *Oppidum antiquiſſimum, & Romanis, una Carthagine excepta, infeſtiſſimum, Societatem cum Pyrrho, deinde cum Hannibale contra Romanos iniit, unde Excidium ſibi acquiſivit. Archiepiſcopatus & Principatus Titulo tamen inſignitur, quem Familia Tremouillana illuſtris & peramplia contra Hiſpanum vendicat. Tarenti Area venenoſa, a Tarento nomen ducit, cujus Virus Lachrymas, Tremorem, Riſum, Pallorem & Triſtitiam concitat, cui Muſica ſolum remedium adhiberi poteſt.*

(4) *Ex antiquiſſimis Regni Urbibus una, olim Romanis, Gr. & Saracenis ſubdita, poſtea Ducibus ſuis paruit. Colitur ibi Sct. Nicolai Epiſcopi Myrenſis Cadaver.*

(5) *Nunc autem ampla, nitida, arce munita, & Archiep. Sedes.*

V. In π *Apulia*, ϱ *Manfredonia*, σ *Luceria*, τ *Troja*, υ *Aſculum* (1) *Apulum.*

Aprutii opida. VI. In φ *Aprutio*, χ *Aquila* (2), ↓ *Beneventum* (3), ω *Anxanum*, α *Theate*, β *Pinna*, γ *Sulmo*, δ *Aſculum Picenum.*

VII. Cæ-

portum arenâ oppletum (4) abjecta jacet. In hac regione præterea ſunt *Polignano*, olim *Polinianum*, in rupe poſitum; lautum ac frequens; ejus ager oleo & amygdalis dives eſt. *Canuſium* hodiè *Canoſa*, in colle ſitum haud procul à veteris loco, quod fuerat in planitie poſitum. *Ruvo*, *Bitonto*, *Barletta*, olim tantum caſtrum, unum ex quatuor præcipuis Italiæ; à Friderico II Imperatore conditum anno 1242; alii tamen id ab eo auctum volunt. Cæterum inter Latum & Silarum amnes, Baritano agro contermina eſt pars (a) *Lucaniæ* hodiè *Baſilicata* dicta, in qua *Acherontia*, Paulo Diacono *Agerentia*, hodiè vulgo *Cirenza*: *Venuſia* vulgo *Venoſa* exiguum opidum ac pæne deſertum [k]: *Melfi* urbs Epiſcopalis: *Lavellum*: *Rapola*: *Mons Peloſus*: *Tricaricum*: *Potentia*: *Marſicum vetus*: *Turcia* opidum lautum: *Ferrandina*, caſtellum conditum à Ferrandino Calabriæ Duce, Alphonſi II Neapolitani Regis filio: *Turris Marina* ſupra oſtium Baſentii fl. contra piratarum excurſiones excitata, hodiè deſerta eſt: *Arx Imperialis* à Friderico Imp. condita, quam egregiè muniit Alphonſus II.

π (b) *Apulia Plana*, hodiè *Apuglia Piana*; à latiſſimis campis, olim *Daunia* dicta, inter Aufidum & Frentonem, qui hodiè *Fortore*, amnes, & partem maris Hadriatici ſita.

ϱ (c) *Manfredonia* à Manfredo Friderici II Imp. filio condita, in rupe ſinus marini ad Garganum montem, ac magnificè ornata, arcem & portum habet tutum: noſtra ætate terræ motibus graviter fuit concuſſa.

σ (d) *Luceria* vulgo *Lucera* & *Nocera* optima lana nobilis eſt: cognomento *Pagana* olim dicta; quoniam à Saracenis fuit habitata.

τ (e) *Troja* olim *Æquulanum* Comitatus titulo gaudet, urbs opulenta. Concilium ibi habitum eſt ſub Urbano II, viſique tres ſoles ipſo meridie, anno 1532.

υ (f) *Aſculum* hodiè *Aſcoli* ad Carapellæ fl. fontes, eſt *a Rogerio Guiſcardi filio, quod moliretur rebellionem, diruta; ſed poſt reſtaurata: Ducatus titulo gaudet.* Porro celebriora hic ſunt (g) *Sipontum* vulgo *Siponto* ſeu *Siponti rudera*, ubi hodie templum & rudera magnæ urbis, & fons eximius. A Saracenis urbs illa everſa, opidani occiſi, & præda in Africam eſt abducta. Sunt tamen, qui hunc caſum terræ motibus aſſcribunt. (h) *Mons S. Angeli* urbs frequens, & natura loci munita, diuturna Saracenorum ſedes, ad quam eorum viſuntur ſepulchra. Ibi ſpecus eſt cum templo S. Michaelis celeberrima. Cryptam hanc deſcriptam legas apud Leandrum. (i) *Farentinum*, ſeu *Farentivolium* Blondo, pæne collapſum nec frequens opidum; ubi Fridericus II Imp. obiit, à Manfredo notho ſuffocatus. Cæterum in Apulia & vicinis regionibus opida multa terræ motibus ſæpe graviter concuſſa ſunt; ac præcipuè anno 1637.

φ (k) *Aprutium* vulgo *Abruzzo* [l] inter Trocntum flumen, quod vulgo *Tronto* dicitur, & Trentonem, qui hodiè *Fortore*, jacens, ad mare pertingit Hadriaticum.

χ Provinciæ caput (l) *Aquila* eſt, in mediterraneis ſita, ex ruinis Amiterni & Forconii à Longobardis condita, à Friderico II mœnibus cincta. Ager ejus croci tam ferax eſt, ut tempore Leandri quotannis redderet 40 millia aureorum.

↓ (m) *Beneventum* ad Calorem & Sabbatum fl. olim *Maleventum* dictum, plagoſi *Orbilii* patria; ad Pontificis Romani jus pertinet.

ω (n) *Anxanum*, hodiè vocatur *Lanzona* [m], emporium nundinis ſuis celebre, ad quas confluunt mercatores Itali, Dalmatæ, Epirotæ & Græci.

α (o) *Theate*, vulgo *Thieti*, in edito colle 7 millibus paſſuum à mari ſitum, à Pipino Caroli M. patre olim dirutum, quòd diutius ſtetiſſet à Longobardis, poſteà reſtauratum, & à Normannis ſelectum in ditionis ſuæ caput. Hodiè ibi ſedet utriuſque Aprutii Prorex cum conventu juridico Regio.

β (p) *Pinna* vulgo *Penna* urbs antiqua & nobilis, quæ indies ſplendore ſuo excidit.

γ (q) *Sulmo* hodiè *Salmona* [n] urbs egregiè nigua & frequens [o].

HEKELII.

[k] Patria eſt & *Horatii Flacci* Poetæ, qui ab eâ dictus eſt *Venuſius*, ſive *Venuſinus*.

[l] Et olim dictum *Samnium*.

[m] *Lanzano*, vel *Lanziano*.

[n] Seu *Sulmona*, ut & nonnullis *Sermona*.

[o] A conditore ejus *Solymo*, qui Æneæ comes creditur fuiſſe, ſic dicta. Unde eſt quod *Solimum Silio* audit *Italico*. Patria eſt *Ovidii*, Poetæ vere nobilis.

BUNONIS.

δ (r) *Aſculum Picenum* hodiè *Aſcoli* ad Truentum fl. eſt. Clariora opida hic præterea ſunt in Aprutio ulteriori (s) *Atria*, vulgo *Atri* arduo & perdifficili jugo impoſita: (t) *Interamnia* ſeu *Teramum* & *Teranum* [p]: Civitas Calienſis ſeu Ducalis, in limite Umbriæ, haud procul à Velino fl. *Julia Nova* à Julio Hadriano Duce condita. (u) *Taliacotium* caſtrum inſtar opidi, in Columnarum ditione: (x) *Malianum*, ad quam Carolus Andegavenſis Conradinum Sueviæ Ducem vicit: (y) *Civitas S. Angeli*; Marchionatus Pinellorum (z) *Cœlanum* frequens opidum, pertinet ad nobilem familiam Ciborum Genuenſium; ab eo *Lacus Fucinus* hodiè appellatur. *In Aprutio Citeriori* porro ſunt (a) *Ortona* portus, ad quem appellunt naves ex Epiro venientes ad nundinas Lanceani: (a) *Ater-*

(1) *Oppidum perantiquum, Præſidium Romanum; Conſulem Servilium An. ab U. C. 663 jugulavit, durante bello Marſico. Clade Gallorum Guiſio Duce qui in vicinia captus erat, A. 1577 a Duce Alfenſi, nobile.* (2) *Terræ motu A. 1703 fere deleta, antea autem ampla & nitida.* (3) *Sunt qui Diomedem Conditorem volunt. Nomen Maleventum in Beneventum a Romanis mutatum erat in Memoriam Subſidii hominum & pecuniæ ab hac Civitate contra Hannibalem præſtiti: a Totila Gotho An. 545 deleta, ab Anatarico Lombardo An. 589 reſtaurata, & Ducatus Titulo inſignita in Honorem Zotbi Amici ſui, cujus poſteri fama claruerunt. Nunc Pontifici Romano paret; & terræ motu Anno 1703 pene deleta.* (4) *A Turcis Anno 1620 ſpoliata, ex ruderibus Siponti crevit; unde Sinus ejus Sipontinus nominabatur.*

(a) Lucaniæ ſive Baſilicatæ opida. (b) Apulia plana. (c) Manfredonia. (d) Luceria. (e) Troja. (f) Aſculum. (g) Sipontum. (h) Mons S. Angeli. (i) Farentinum. (k) Aprutium. (l) Aquila. (m) Beneventum. (n) Anxanum. (o) Theate. (p) Pinna. (q) Sulmo. (r) Aſculum, &c. (s) Atria. (t) Interamnia, ſ. Theramum. (u) Taliacotium. (x) Malianum. (y) Civitas S. Angeli. (z) Cœlanum. (a) Ortona.

PERSIÆ
PARS
Propamises
Cabul
Cabul
Aracho si a
Circan
Gedrosia
INDIA
Mogo
INTRA GANGEM
INDIA
extra
GANGEM
CHINÆ
PARS
Golfo de
Bengala
Olim P de Nigrais
Sinus
Gangeticus
Delli IND
Orixa
NARSINGA
Coromandel
Bisnagar
Onor
Mangalor
Cochin
Coulan
Negumbo
Columbo
Ceilon
Matecalo
Baticaloa
Paleacate
Meliapor
S Thoma
Negapatan
Pedre
Jaffanapatan
P di Galle
Maldivia
Inf.
SIAM
Cambodia
Pegu
REGNUM
Achem
Bordilang
Palo Condor
Bornéo
BORNEO
SINDÆ
Celebe
Philip
Inf.
Baruß æ
Mindanao
Pars Nova
GUINEA
Banda
Java
Major
Str. of Sunda
MARE INDICUM
Linea Æquinoctialis
INDIÆ
Orientalis et
Insularum
Adiacentium
Antiqua et Nova
Descriptio
Japon
Corea
Ide Enogo
Amsterdam
Reyes Magos
Macao
Cochinchos
Siday
Luzon
Mindoro
Cabu
Sanguil
Bacan
Celebe
Banda
Java
Major

Regni Neapolitani urbes munitæ.

VII. Cæterum cum tam varium fuerit, tamque frequens de hoc regno inter varios populos certamen, cumque crebris Saracenorum ac Turcarum incursionibus petitum; effectum est, uti crebra ac frequentia munimenta contra ingruentum hostilitatem passim excitarentur: quorum firmissima nunc sunt *Consentiæ*, *Cantazari*, ζ *Manteæ*, *Crotone* & *Tarenti in Calabria*; *Gallipoli*; *Hydrunti*, ac *Brundisii* in agro Hydruntino: *Monopolis*, *Barii*, *Tranii*, *Barlettæ*, *Manfredoniæ* in Apulia: *Aquilæ* in Aprutio. At η *Cajetæ* munimentum, ob singularem firmitudinem, situmque loci, *clavis* totius *regni* appellatur.

CAP.

(a) *Aternum* vulgo *Pescara* ad ostium fluvii cognominis, cultum & dives opidum: (b) *Guastum Amonium* Marchionatus caput: (c) *Agnonium* in intima valle prope M. Mejollam, opidum cultum est, & hujus tractus Princeps: (d) *Populium* vulgo *Populo* opidum lautum, ubi Aterno fl. pons impositus, &c.

(e) *Cantazarum* in Brutiis est ad sinum Scylacium, vulgo *Golfo de Squillace*, urbs satis ampla & elegans.

(f) *Mantea*, vulgo *Amantea*, in Brutiis quoque est ad mare Inferum, haud longè à *Cozenza*. Reliqua quæ sequuntur opida superiùs memorata sunt.

η *Cajeta* [q], in agri Romani & regni Neapolitani finibus sita, crassissimam turrim habet, quæ *Mola* dicitur: portu & arce celebris est. *A Magno Consalvo* Ferdinandi Catholici auspiciis expugnata est A. 1504. In castello est sacellum, ubi foris supra fores *Caroli Borbonii* in Romæ expugnatione succumbentis corpus vestitum visitur, cum ista inscriptione: *Auctο Imperio, Seperata Italia, Devicto Gallo, Pontifice Obsesso, Roma Capta, Caroli Borbonii Hoc Marmor Cineres Retinet.* (g) *Regnum Neapolitanum* Calori obnoxium est, maximè cis Apenninum: trans montem illum æstus non est adeò vehemens, præterquam in Apulia. Fere ubique irrigatur fontibus ac fluminibus, quæ Apenninus ex utroque latere emittit: Ubique vinum fert, & oleum; Pascua habet læta; equi Neapolitani in precio sunt, qui ad annum 20 ad laborem sunt boni, si bene curantur. Nulla ibi reperiuntur animalia venenata; præter Tarantulas, quarum morsus musica sanatur; & Chersydros, qui serpentes ita dicti, quod in terra & aquis vivunt. Locustæ tamen agris magnam sæpe inferunt perniciem. Habet bubalos vegetos & grandes; & omnis generis animalia [r]. *Campaniæ ager* fertilissimus est; ubique fere bis in anno fert flores. *Principatus Citerior* Cœlum habet temperatum: unde plerique ibidem diu vivunt. *Principatus Ulterior* armentis dives est, & frugibus abundat. *Basilicata* profert crocum, & mannus ibidem est mellis & ceræ proventus. *Calabria* præter cætera bona habet manna, quod ex frondibus, ramis & rupibus colligitur: Præstantius tamen est, quod ex frondibus colligitur. *Calabria Citerior* frumentum dives est, optimumque emittit oleum. Moriferæ sunt plurimæ; unde serici conficitur magna copia. *Calabria Ulterior* habet equos generosos; & mellis gentem fert copiam. *Apulia* æstus experitur vehementissimos: muscas habet adeò importunas, ut inde natum proverbium: *Qui pœnas inferni vult prægustare, ille æstatem agat in Apulia, hyemem ad Aquilam. Capitanata* solum habet siccius & arenosum; pabulum tenue est, sed tanta bonitate, ut exiguum armento sufficiat. Ex pascuis istis Rex sæpe ducenta & quinquaginta ducatorum millia conficit. Regio illa fere tota caret arboribus. *Barensis ager* temperatissimus est. Sed Tarantulæ hic plus nocent. serpentes ibi sunt multi, quos ciconiæ conficiunt. *Hydruntinus ager* fulminibus obnoxius est. Tantam fert olei copiam, quæ universæ posset sufficere Italiæ. Chersydri ibi sunt multi, & locustæ, quas *Cavalettas* vulgo vocant; earum examina sæpe agros depascerent, nisi *Gavii* (est genus volucrum) ea dissiparent. Multi ibidem sunt in plebe leprosi; quoniam carne suilla & ficubus siccis victitant. *In Comitatu Molissensi* tot sunt feræ, ut ferina caro vilius veneat, quam domestica. *Aprutium Citerius* cæteris hujus regni partibus frigidius est. Fert frumentum, vinum, oleum & crocum. Pix ibi è terra eruitur. Nives hyeme tantæ decidunt, ut ex montibus devolutæ viatores obruant. *Aprutium Ulterius* quoque frigidum est; unde Proverbium modo memoratum. Ad Aquilam urbem tanta croci provenit abundantia, quæ universæ Europæ videatur posse sufficere. (h) *De Regni Neapolitani Incolis* Itali habent proverbium hoc: *Regnum Neapolitanum est Paradisus, sed Incolæ sunt Dæmones* [s]. Nusquam ferè plures reperiuntur Meretrices, quam Neapoli. Mulieres tam splendidè vestiuntur, ut, quænam nobilis, quæve plebeja sit, vix dignosci possit. Ad Seditiones Neapolitani sunt proni, adeo, ut anno 1647 a vili Piscatore ad rebellandum fuerint concitati. Neapolitanorum lingua inquinatior est; ac magis Calabrorum; ridicula Apulorum. *Calabri* sunt astuti, ingenio acri, expediti ad faciendum iter. *Apuli* robusti, ingenii sunt obtusioris. *Aprutii Incolæ* generosi, candidi, fortes, liberales, fideles.

HEKELII.

[p] Ita forte nuncupatum, quòd inter duas Amnes sit constitutum.

[q] A *Cajeta*, nutrice *Æneæ* sic dicta.

[r] Etiam hoc Regnum *Ingeniorum* præstantiâ & *Corporum* robore adeò est felix ac beatum, ut nulli alteri Regioni cedat.

[s] In hoc Regno multi sunt *Viri Principes*, seu *Regni Proceres*, & præter eos *septem* quoque *summa Regni Officia*, *Magnus* ηp. *Comestabilis*, *Magnus Justitiarius*, *Magnus Admirans*, *Magnus Quæstor*, *Magnus Protonotarius*, &c.

RE-

(a) Aternum seu Pescara. (b) Guastum Amonium. (c) Agnonium. (d) Populium. (e) Cantazarum. (f) Mantea. (g) Neapolitani soli natura & fertilitas. (h) Neapolitanorum mores.

CAP. XL.

De Episcopatibus Italiæ, Academiis, & Urbium clarissimarum Epithetis. 1

I.

Archiepiscopatus Italiæ.

ARchiepiscopatus in universa Italia sunt *triginta:* quorum in *Neapolitano regno viginti & unus*; Neapolitanus, Capuanus, Salernitanus, Melphitanus, Surrentinus, Beneventanus, Theatinus, Acheruntinus, Sipontinus, Manfredoniensis, Canusinus, Tranensis, Baritanus, Tarentinus, Maderensis, Brundisinus, Hydruntinus, Rossanensis, Consentinus, Sanctoseverinensis & Reginus. In reliqua Italia novem; Senensis, Florentinus, Pisanus. Ravennensis, Genuensis, Taurinensis, Mediolanensis, Venetus, & Gradiscensis.

Episcopatus Italiæ.

II. *Episcopatus*, ut admodum *tenues*, sic innumeri. Nam quoties opidum aliquod civitatis jure donatur, Episcopus simul eidem contribuitur; ita ut *nulla civitas perhiberi possit, quæ Episcopum non habeat, & reciproce, quæ Episcopum habeat, civitas negari nequeat.*

Patriarchatus. Academiæ.

III. Cæterum Patriarchatus, qui Aquilejæ erat, Venetias translatus est.

IV. *Academiæ illustres* sunt; Patavii, Bononiæ, Pisis, Senis, Perusiæ. At *minus celebres*, Augustæ Taurinorum, Ferrariæ, Romæ, Firmi, Neapoli, Salerni, Maceratæ in Marchia Anconitana.

Urbium clarissimarum epitheta.

V. Urbium Italicarum tantus est splendor, nitor, tanta festivitas, & magnificentia, uti haud facile toto terrarum orbe quidquam invenias, quod cum his conferri possit: at eximiæ claritudinis sunt *novem*: quarum Epithieta, ut in Italia per ora hominum feruntur, hic apponam.

Roma sancta. Neapolis nobilis. Venetiæ opulentæ. Genua superba. Mediolanum magnum. Florentia pulchra. Bononia pinguis. Ravenna antiqua. Patavium doctum.

VI. *Roma* dicitur *sancta*, vulgo *Roma la Santa*, ob Pontificis maximi sedem. *Neapolis nobilis*; vulgo *Napoli la gentile*, ob frequentiam Principum, Comitum atque equestris ordinis virorum. *Venetiæ opulentæ*, vulgo *Venetia la ricca*; ob potentiam atque opes immensas. *Genua superba*, vulgo *Genova la superba*; ob superbam ædificiorum magnificentiam. *Mediolanum Magnum*, vulgo *Milano la grande*: ob amplitudinem urbis, civiumque numerositatem, *Florentia pulchra*, vulgo *Fiorenza la bella*; ob ædificiorum splendorem, vicorum munditiem, latitudinem ac directionem. *Bononia pinguis*, vulgo *Bologna la grassa*; ob lascivam agri fertilitatem. *Ravenna antiqua*, vulgo *Ravenna l' antica*: ob ædificiorum totiusque urbis vetustatem. *Patavium doctum*, vulgo *Padova la dotta*; ob celebre literarum studium.

CAP.

REISKII.

1 Præter Episcopatum, quem sibi Pontifex Rom. vendicat, OEcumenicum & universalem, *sex episcopales sedes Cardinalium* Rom. Ecclesiæ adhuc eminent; 1° *Ostiensis*, 2° *Portuensis*, 3° *Prænestina*, 4° *Sabinensis*, 5° *Tusculana*, 6° *Albinensis*. Quibus reliqui Archiepiscopatus ordine justo succedunt, plures tamen, quam quos ab Auctore nostro numeratos videas, si scriptores Itali, ex iisque Aub. Miræus in Lib. I. de Statu S. Relig. Christ. c. 10. adhibeantur. (a) Amplius duo reipubl. Venetæ *Patriarchatus*, *Venetus* nempe, in locum Gradensis hodie constitutus, & *Aquilejensis*, Utinensi opido nunc addictus. Denique varii sequuntur Episcopatus, quos omnes tamen Miræus numero comprehendit. (b) Academiæ pro ro Italicæ omnium antiquissimæ sunt, omnes tame seculum tertium decimum ortu suo ac vetustate no longius excedunt: Bononiensis etiam juris Rom. re stituto cultu, & Salernitana medicinæ quondam flo dio florentissima præcelluit. De singulis, si quide ita lubeat, Mittendorpium, Lansium, & Conringium in Antiq. Academ. conferre poterit, cui visum est.

(a) Patriarchatus duo. (b) Academiæ.

SICILIAE ANTIQUAE Descriptio

MARE THYRRENUM

Sive TUSCUM

Acoliæ Insulæ quæ et Vulcaniæ ac Liparææ

Didyme
Hiceſia
Stronqvle
Ericuſa
Ericodes
Lipara
Herculis Inſula
Evonimes
Phoenicuſa
Phoenicodes
Vulcania
Thermeſſra
Therafia
Hierá
Phalacrium Promont.
Pelorus Promont.
Ianum Dianæ Caelina
Myle
Templum Neptuni
Naulochus
Tyndarium
Longanus flu.
Lucullus
Milæ flu.
Meſſana
Pelorus Neptunius
Ithacenum
Chalcidicus mons
Rhegium
Rheg. prom.
Fretum Siculum
Lucopera promont.
Argenum promont.
Tauromenium in Tauromonte.
Veneris Fanum.
Ara et Statua Apollinis Archagetæ ubi quondam Naxus
Asines flu.
Callipolis vel Bidius
Aetna
Aeis flu
Cyclopum Scopuli
Ulyſſis protus
Catana
Simæthus flu
Eryces flu
Pantagnes flu.
Taurus promont.
Trotilum
Xiphonia
Sinus Xiphonius
Seu Mer
Tapſus
Syracuſa
Ortygia Inſula
Plemmyrium Promont. et Caſtellum
Giasager
Longum promont.
Erineus flu
Phœnicus flu et Port.
Elorum Opidum et Caſtell.
Ichana
Pachinum promont.
Pachyni Portus
Odyſſeæ Portus
Taratana Portus
Hyppera
Cutica
Camarina
Moſopotamium
Bucra prom.
Gela
Phalarium
Dedalium
Pluntia
Heraclea Minoa
Emporium Agrigentinorum
Agrigonum
Enamus Mons
Camicus flu
Camicus
Conchicus lacus
Inuus
Ifalicas flu
Scirthæa vel Cra flus
Motyum
Peuliana
Corconiana
Erbeſſus
Gemelli Colles
Xebrodes Montes
Morgine
Petra
Herbita
Taba
Morgetes
Aſſorus
Chryſas flu
Enna
Magella
Perguſa Lacus
Yergetium Sergentium
Leontini
Leonum Leſtrigonu Urbia
Captoniana
Palica
Menæ
Palicorum lacus
Eryce
Philoſophiana
Cubæa
Erbeſſus
Nonymna
Echetla
Caulonia
Callonia
Cacynum
Olympiſii
Cyane fons
Nauſtathmus Polixelium
Achates flu
Calrujana
Xibla minor
Xibla major
Murgantium
Adronum
Agyrium
Symæthum
Imachara
Centuripa
Ineſſa que et Aetna
Gabaria Calarina
Tiſſa Templum Vulcani
Cyamoſorus flu
Thymbris flu
Thymbrum flu
Ilicion flu
Ioharthurnium
Galatu
Apollonia
Ameſtratus Mutiſtratum flu
Calacta
Alutium
Alæſa
Horatius flu
Nomæ flu
Cephalædium
Panormus
Solus
Thermæ Himereſſes
Himera flu
Paropus
Himera
Pirina
Engiu
Macella
Schera
Ietæ Ietas
Iſyca flu
Imera flu
Maro Montes
Xerai Montes
Ierbita Montes
Petra Montes
Cratus flu
Neuſarus flu
Eretta mons et caſtell.
Hiccara
Iſyca flu
Ierace et Maritima
Lilybæum Prom.
Lilybæum
Motya
Acellus
Aegithallus Promont.
Aegithallus
Longaricum
Segeſtanorum Emporum
Segeſta
Segeſta
Cetaria
Thermegis Fons
Drepana
Columbaria Ins.
Phorbantia
Bucinna
Aegades Insulæ
Aponiana
Aequſa
Caprʃaria
Parthenicum
Bathys flu
Agnæ Partinanenſes
Lilybæus flu
Halicus flu
Legum
Electrium
Selinus
Gonuſapalus
Inycum
Pintia
Iethis flu
Triacala
Adrano
Maxarum
Thermæ Selinuntiæ
Aquæ Labodæ
Halicyæ
Entella
Cremiſſus flu
Ietas flu
Wander flu
Limeta flu
Iſburius flu
Scirthæa vel Cra flus
Ifalicas flu
Agnæ Partinanenſes
Mare Libycum Sive Africum
Occidens
Oriens
Meridies
Mare Siculum
Millia Paſſuum
10 20 30 40
35 36 37 38 39

CAP. XLI.
DE SICILIA.

I.

Sicilia.

OMnes Interni maris insulas magnitudine juxta ac claritate antestat *Sicilia*; quondam, si veteribus credimus, *continens*, & Italiæ annexa: post, interfuso Siculi maris freto, *avulsa*: cœli clementia ac soli ubertate adeo felix, ut *horreum Romanorum* appellaretur. Nomen *Sicilia* à *Siculis*, Latii quondam in Italia incolis, habuit: antè fuit dicta, *Sicania*, à *Sicano* Rege, qui ante Troiana bella, cum amplissima *Iberorum* sive *Hispanorum* manu advectus, insulam de suo nomine *Sicaniam* populumque *Sicanos* appellavit. *Trinacria* item & *Triquetra*, à triangula forma Græcis atque Latinis dicta est; quippe tribus promontoriis in diversa procurrens, Græcæ literæ, quæ Δέλτα dicitur, imaginem efficit. *Pachynum* vocatur promontorium, vulgò nunc *Capo Passaro*, quod Græciam spectat; *Lilybæum*, nunc *Capo Boeo*, quod Africam; *Pelorum*, nunc *il Faro*, quod in Italiam vergens freto alluitur. Id angustum & anceps, interno cursu atrox, sævum, & *Scyllæ Charybdisque* horrendis nominibus inclytum est. *Scylla* est scopulus versus Septemtrionem: *Charybdis* mare vorticosum versus Meridiem, utrumque noxium appulsis.

Sicania.

Trinacria. Ejus promontoria.

Pachynum.

Lilybæum.

Pelorum.

Scylla. Charybdis.

II. Cæterum ipsius insulæ summa *longitudo* est inter Pelorum Lilybæumque promontoria, mill. Germ. L. *latitudo* à Pachyno ad Cephalœdim opidum mill. German. XXXV.

Magnitudo Siciliæ.

III. Urbes olim in hac claræ; in litoribus α *Messana*, civium Romanorum, qui *Mamertini* vocabantur, *Zancle*, id est, *Falx*, antè dicta, nunc *Messina*; β *Tauromenium*, nunc *Taormina*; γ *Catana*, sive *Catina*, nunc *Catana*.

Urbes Siciliæ maritimæ.

Messana.

Tauromenium.

BUNONIS.

α Qua de causa urbs dicta fuerit (a) *Messana*, cives verò *Mamertini*, sententiis discrepant auctores. Ipsa urbs primùm *Zancle* dicta fuit: deinde à *Messeniis*, qui à Lacedæmoniis bello victi, relictâ patriâ novas quærebant sedes, urbs illa videtur occupata, & priscum ejus vocabulum in patrium *Messenes* nomen ab ipsis immutatum. Civitate demum pestilentiâ civibus exhaustâ, Messanenses *Samnites*, qui Syracusanis militaverant, in urbem receperunt: à quibus veteres incolæ occisi, novique isti coloni *Mamertini*, à *Marte* dominari voluerunt. *Romani* verò postea urbe eâ usi sunt tanquam sede & receptaculo, in bellis Punicis contra Carthaginenses [*a*]. Frequens sit ejus mentio in historiis, est hodieque celeberrima Messana, *Ibyci*, Poëtæ, patria, cujus interfectores à gruibus proditi, de quo Ausonius, *Ibycus ut periit, vindex fuit altivolans grus* [*b*].

β Ad (b) *Tauromenium* [*c*] mare eructabat fragmenta navium à Charybdi hausfarum, itaque litus hoc *Copriam*, id est, *Sterquilinium* vocabant.

γ (c) *Catanæ* Ætna imminet: agrumque Catanæum non tam corrumpi cineribus Ætnæ terventibus, quos eructat, quàm fœcundum & feracem effici, Strabo auctor est. Radices etiam producere, quibus alendo pinguescant *oves*, ut rumpantur, & quadragesimo circiter aut quinquagesimo die sanguis ex auribus iis detrahendus sit. Ejus urbis duo juvenes, *Amphinomus* & *Anapias*, magnam pietatis laudem consequuti sunt, quòd ingruente ab Ætna repentino urbis incendio, parentes senio graves, in humeros suos elatos, eripuisse periculo scribuntur. Hinc (d) *Piorum Campi*, monti huic finitimi, videntur appellati. Ejus urbis civis fuit *Galeottus Bardaxes*, qui tanto fuisse robore scribitur, ut asinum lignis onustum manibus à terra sublevaret; & equum absque freno incitatissimè currentem, transversum lignum complexus, coxis cruribusque sisteret [*d*].

HEKELII.

[*a*] Dicitur enim hæc Urbs caula fuisse primi Belli *Punici*.

[*b*] Plura vid. in *Not.* ad Sect. IV. Capit. seq.

[*c*] Quod non procul à *Drepano* Promontorio à *Zancleis* conditum scribunt.

[*d*] Fuit quoque *Charondæ*, inter *Athenienses* Legislatores in primis celebrati, Patria, ubi, teste *Cicerone*, fuit *Simulacrum Cereris*, quod à Viro non modò non tangi, sed ne aspici quidem fas erat.

REISKII.

1 Bochartus in Chanaan Lib. I, c. 30. à Punicis originibus nomen Siciliæ priscum arcessit: (e) Idque vel ab voce שכלול *sichlul*, i. e. *perfectione*, tanquam insula cæteris perfectior majorque dicatur; vel ex voce סגולאא *segulaja*, i. e. bovis, quorum fructu,

(a) Messana. (b) Tauromenium. (c) Catana. (d) Piorum Campi. (e) Sicilia unde.

Syracuſæ. Camarina. Agrigentum. Selinuntum. Lilybæum. Drepanum. Panormus. Soluntum.

Catanio; ♂ *Syracuſæ*, urbs omnium totius inſulæ clariſſima, nunc *Saraguſa* ε *Camarina*, nunc *Torre di Camarana*; ζ *Agrigentum*, quod Græcis *Acragas* nunc *Gergenti*; η *Selinuntum*, Græcis *Selinus*, nunc *Torre di Pulici*, vel *Terra di gli Pulci*; ϑ *Lilybæum*, literarum quondam ſtudiis celebre, nunc *Marſalla* ι *Drepanum*, nunc *Trapani*; κ *Panormum* vel *Panormus*, nunc *Palermo*; λ *Soluntum*

fructu, vino uviſque fœcunda deſcribitur. Sicani amplius ex lingua Phœnicia שכנים *ſekenim*, i. e. *vicini* ſuam appellationem traxiſſe Viro doctiſſimo videntur. Id enim tribus ille capitibus egit, ut auctoritate veterum confirmaret Pœnos in parte non ſolum Siciliæ occidentali à Lilybæo ad Pelorum, ſed orientali etiam ad Pachynum uſque, amplius meridionali veſtigia ſua & nomina impreſſiſſe, urbibus æquè ac freto Siculo hujuſque Syrtibus aut vadis duobus periculoſiſſimis Scyllæ ac Charybdi. (a) Scylla enim Punice סקולי *Scoli*, i. e. *exitium*; Charybdis quaſi חור-אובדן *chor-obdan*, i.e. *foramen perditionis*, ſignificat. Scylla promontorio Scyllæo, quod Itali vocant, adjacet, ingens aquarum ultro citro commeantium perturbatio: Charybdis autem huic oppoſita eſt rabioſa maris ebullitio, & vortex quaſi turbine agitatus. Cum voraginem iſtanc Siculus *Urinator Peſcecola* juſſu Friderici regis Siculi perluſtrâſſet, aquas in fundo concitatiſſimas, Euripos, Scopulos, & Carcharias multos deprehendit. Vid. Kircherus A.M. Luc. Lib. x. part. II. c. 1. & Bochartus loco citato, ubi de ſingulis urbibus multa notatu digniſſima occurrunt.

BUNONIS.

♂ Urbis (b) *Syracuſarum* quinq; hæ fuerunt partes, *Acradina*, *Tycha*, *Neapolis*, *Inſula*, & *Epipolæ*. Ambitus ejus fuit ſtadiorum CLXXX, id eſt millium XXII cum dimidio. Varias fortunæ mutationes experta eſt, à *Dionyſiis* oppreſſa, *Agathoclem*, alioſque dominos ſatis impotentes tulit. A Romanis bello Punico I°. per triennium obſeſſa, & *Archimedis* arte & ingenio defenſa, tandem à *M. Marcello* capta eſt. Archimedes tum, præter voluntatem & edictum Marcelli, cæſus eſt. Multi ibidem floruêre viri celeberrimi, *Hiero*, *Theocritus*, *Philemon*, *Epicharmus*, qui eo maximè celebratur nomine, quod *utilia pueris præcepta dedit*. In *portu Syracuſano* Athenienſium claſſis, *Nicia duce*, devicta eſt [e].

ε (c) *Camarina* in litore inter duos amnes poſita fuit, quorum alter nunc *Fraſcolani* ſeu *Fraſcolari*, alter *Camarana* vulgo vocatur. Juxta eam fuit (d) *Camarina palus*; unde natum proverbium, *Camarinam ne moveas*; quod ex Apollinis oraculo ortum, quo paludem iſtam, urbi vicinam, ſiccari vetabat, exhalantem jam incolis perniciem, quum exareſcere cœpiſſet. At majus iiſdem malum creavit, contra oraculi vocem ſiccata. Hoſtes enim per eam ingreſſi urbem cœperunt [f].

ζ (e) *Agrigentum* ſ. *Acragas*, ad fl. cognominem, celebritate, & opulentia ingens fuit. Faſtum & delicias etiam ſepulchrorum magnificentiam declarare, quorum nonnulla *equis*, quædam *aviculis* concinnata, *Diodorus Siculus* tradit. Porrò ditiſſimum omnium Agrigentinorum celebrari *Gelliam*, qui compluribus domiſuæ diverſoriis ad excipiendos hoſpites exſtructis ad portas janitores conſtituit: quibus imperatum ſuerat, uti, quoſcunque vidiſſent advenas, ad hoſpitium invitarent. Quod exemplum alii quoq; imitati quibus priſco more humaniter & benigne cum hominibus converſari ſtudium fuerit. Contigit aliquando, ut quingenti equites hybernâ tempeſtate à Gela [g] illuc diverterent; quos omnes liberaliter feſtipit Gellias: & confeſtim ſingulis chlamydes tunicaſq; ex arcis depromptas diſtribuit. Summa igitur eorum opulentia effecit, ut tanto Agrigentini luxu diffluerent, uſque adeò etiam, ut brevi poſt licet exitiali obſidione preſſi, decreto tamen publico ſciſcerent, nequis in excubiis pernoctantium plus quàm culcitram, periſtroma, gauſape laneum, & duo cervicalia haberet. De ipſorum luxu *Empedoclis*, qui ipſe Agrigentinus fuit, hoc fertur dictum; *Agrigentini delicias quotidie ita ſe dedunt, ac ſi craſtino die morituri; domos vero ita exſtruunt, quaſi æternum victuri.* Nobilitavit hanc urbem in primis Phalaridis crudelitas, qui æneo bovi incluſos homines torquere ſolitus, & primum ei indidit architectum infelicis illius machinæ Perillum Athenienſem.

η (f) *Selinus* inter *Hypſam fl.* qui hodie *Belici*, & *Selinuntem fl.* condita fuit; palmis abundâſſe ſcribitur.

ϑ (g) *Lilybæum* opidum in promontorio ejuſdem nominis, olim fuit munitiſſimum adeò, ut decennalem ſuſtineret obſidionem. *Diodor.* Portus oſtium obſtruere fruſtra olim conati ſunt Romani. E Regione Lilybæi ſunt (h) *Ægades inſulæ*; ad quas commiſſo prælio navali *claſſis Punica* inſtructiſſima, a C. *Lutatio Catulo* coſ. victa, bello *Punico* I finis impoſitus eſt.

ι (i) *Drepanum* in peninſula ſitum eſt, cujus latus inſignem cingit portum, maximarum etiam navium capacem. A curvato iſto litore, in quo exſtructum, id nominis à *falce* ſortitum videtur, quod *Amilcar Barca*, Hannibalis pater, communiit, & ſedem belli contra Romanos delegit, atque turatus eſt diu; donec juſſu Carthaginienſium pacem cum Lutatio victore componerent. Vicinum ei fuit (k) *Eryx* opidum in ejuſdem nominis monte, in quo *templum Veneris* & *Anchiſæ ſepulchrum*.

κ (l) *Panormus*, *ex duabus vocibus* πάν & ὅρμος compoſitum; quorum illud *omnino*, hoc *navium ſtationem* ſignificat, quaſi *eximium portum* dicas; hodie Siciliæ caput eſt, & Proregis ſedes, cui vicina quoque paret Sardinia [b].

λ (m) *Soluntum* opidum inter *Eleutherum* amnem & *Thermas Himerenſes*, in dextro promontorii latere fuit, hodiè prorſus jacens cernitur. Caſtellum nunc ibidem eſt, cum emporio frumentario, vulgò *Solanto* dictum, portum habens capaciſſimum, ubi thynnorum præclarus eſt piſcatus.

HEKELII.

[e] De hâc Urbe extant plura in Not. ad Sect. IV. Cap. ſeq.

[f] Conf.

(a) Scylla & Charybdis. (b) Syracuſæ. (c) Camarina. (d) Camarina palus. (e) Agrigentum. (f) Selinus. (g) Lilybæum. (h) Ægades inſ. (i) Drepanum. (k) Eryx mons & op. (l) Panormus. (m) Soluntum.

tum, Græcis *Solûs*, nunc *Solante*; μ *Himera*, nunc *Termini*; ν *Cephalœdis*, nunc *Cifalu*; ξ *Tyndaris*, ſive *Tyndarium*, nunc *Santa Maria di Tindari*; ο *Mylæ*, nunc *Milazzo*.

IV. Intus π *Centuripæ*, nunc *Centorve*; ρ *Agyrium*, nunc *S. Filippo d' Agirone*; σ *Aſſorus*, nunc *Azaro*; τ *Enna*, nunc *Caſtro Janna*; υ *Leontini*, nomen retinet; *Neetum*, *Noto*; *Motyca*, *Modica*.

V. *Fluviorum* nobiliſſimi ſunt, *Onobala*, quin & *Taurominus*, nunc *Cantara*: *Symæthus*, nunc *la Jaretta*, *Cyamoſorum* ab Centuripis, & *Chryſam* ab Aſſoro devehens: *Terias*, nunc *Fiume di S. Leonardo*: *Anapus*, hodie *Alfeo*, cum Cyane fonte, nunc *la Piſma*, apud Syracuſas: *Elorus* nunc *Abiſo*: *Cela*, nunc *Fiume di Terra nuova*: *Hypſa*, & *Crimiſſus*, qui nunc vulgo *Belici* dicuntur: duoque *Himeræ*, quorum alter, nunc *Salſa*, in Libycum pelagus; alter, nunc *Termini*, in Tyrrhenum mare devolvitur, ambo ex iiſdem fontibus orti, inſulam in duas partes ſecare falſò à veteribus traduntur.

VI. *Montium* clariſſimus maximuſque eſt φ *Ætna*, nunc *Monte Gibello* [*i*], nocturnis mirus incendiis: cujus crater xx ſtadia patet. Inde eſt χ *Eryx*, vulgo nunc *Monte di Trapani*.

CAP.

Himera.
Cephalœd's.
Tyndaris.
Mylæ.
Opida Siciliæ mediterranea.
Flumina Siciliæ.
Onobala.
Cyamoſorum.
Terias.
Anapus.
Elorus.
Cela.
Hypſa.
Belici.
Himeræ.
Montes Siciliæ.
Ætna.
Eryx.

[*f*] Conf. *Eraſmi* Chiliad. I. Cent. I. *Adag.* LXIV. p. 39. col. b.

[*g*] Quæ Urbs quoque *Siciliæ* eſt, vulgò *Cherza* dicta.

[*h*] Plura legenda Not. oc. ad Sect. IV. Cap. ſequ.

BUNONIS.

μ (a) *Himera* fluvius & opidum, quod ab *Hannibale* Carthaginienſium duce deſtructum eſt. *Fluvius* verò eſt totius hujus litoris fermè maximus, & ſolus in media admodum inſula. Ab *Aquis* ſive (b) *Thermis Himerenſibus*, natum eſt vulgare vocabulum *Termini*.

ν (c) *Cephalœdis*, ſive *Cephalœdium* [*k*], op. à κεφαλὴ, id eſt, *caput*, nomen habet, quod ad verticem præruptæ rupis, promontorii ſpeciem habentis, olim conditum fuit. Poſteà tamen à *Rogerio* Rege ad angulum rupis tranſlatum eſt.

ξ (d) *Tyndaris*, olim nobiliſſima civitas, cujus pars [*l*] vi maris abrupta eſt. Ejus direptionis vorago ingens & horrenda etiam nunc ibidem conſpicitur. Ab hac urbe [*m*] *promontorium* nomen habet.

ο (e) *Mylæ* opidum cervicem peninſulæ occupat, quæ nunc vulgo dicitur *Capo di Milazzo*. *Mylæ* verò illæ arx belli ac præcipua ſedes fuêre *Sext. Pompejo* adverſus *Auguſtum*: quo tempore nobilitatæ ſunt clade navali, quam Pompejus ab Auguſto ad portum ejus opidi accepit.

π (f) *Centuripæ* ad Ætnæ montis radices ſunt. *Gellias*, opulentiſſimus Agrigentinorum, formâ exili & deſpecta ad Centuripidos legati munere fungens, quum in concionem populi progreſſus, omnium riſu excipieretur, quod formam celebritati nominis minime parem viderent, reſpondiſſe ſcribitur: *Hoc ne tantopere mirarentur: Siquidem Agrigentini pro more obſervent, uti forma præſtantiſſimos ad inclyti nominis civitates mittant; ad humiles vero, nec magnifaciendas, ſui ſimiles.* Poſterioribus tamen temporibus ejus civitatis prædicatur opulentia, atque in amicitia & ſocietate Romana fuiſſe ſcribitur; & Auguſto ad debellandum Pompejum multum tuliſſe adjumenti.

ρ (g) *Agyrium* [*n*] à Centuripis verſus Occidentem hybernum, in ſublimi colle ſitum, celebre reddidit nativitas ipſius *Diodori Siculi Hiſtorici*; cui ferè uni omnem antiquitatis memoriam & olim debuerunt Siculi.

σ (h) *Aſſorus* inter Ennam & Agyrium jacet dextrorſum, medio ferè itinere.

τ *Enna* XIII millia paſſuum ad Meridiem verſus diſtat ab Agyrio, in præcelſo loco ſita, omni aditu circumciſa atque dirupta. Circa quem collem lacus lucique plurimi cum lectiſſimis floribus & (i) *Pratum*, ex quo *Proſerpina*, Cereris filia, à *Plutone* rapta; & propter ea loca *Spelunca*, qua Dis pater ſeu Pluto cum curru exiiſſe, abreptamque ex loco virginem Proſerpinam abſportâſſe ferebatur, qui locus quod in mediâ inſulâ putabatur ſitus, (k) *Umbilicus Siciliæ* nominatus eſt.

υ *Leontium* [*o*] *Gorgiæ Sophiſtæ* patria eſt [*p*]. Cæterum citra Siciliam ex adverſo promontorii Tyndarii ſunt (l) *Æoliæ* ſeptem inſulæ: Eædem *Liparæorum* & *Hephæſtiades* & *Vulcaniæ* dicuntur. Earum nomina ſunt, *Lipara*; *Therafia*, ſive *Hiera*, quia Vulcano ſacra nocturnas evomit flammas; *Strongyle*; *Didyme*; *Ericuſa*; *Phœnicuſa* & *Euonymos*.

φ (m) In *Ætna* monte [*q*] fuit Templum Vulcani, in eoque periiſſe ſcribitur *Empedocles* Agrigentinus [*r*]. Plura de hoc monte cogniturus legat Cluverii Siciliam Antiq. l. I. cap. 8. [*s*].

χ (n) Sub *Eryce* monte *Cyclopis Cadaver* inventum eſt anno C. 1342. Quam rem pluribus deſcribit Cluverius Sicil. Ant. lib. I. c. 2.

HEKELII.

[*i*] Aut *Mongibello*.

[*k*] Hodiè *Ceſalu a Leandro* dictum.

[*l*] *Plinio* Lib. II. c. 92. p. 26. teſtante.

[*m*] Cujus *Strabo* etiam mentionem facit Lib. VI. *Geogr.* p. 416.

[*n*] Seu *Agyra*.

[*o*] Hodiè *Lintini*.

[*p*] Ejus Ager valdè fertilis eſt ac frugifer.

[*q*] Qui prius *Inefia* appellatus.

[*r*] Sub hoc Monte *Jupiter* Gigantes dicitur dejeciſſe fulmine.

[*s*] Etiam *Plinii* Lib. III. H. N. VIII. utpote ex quo *Cluverius* nolter verba ſua ſumſit.

(a) Himera op. & fl. (b) Thermæ Himerenſes. (c) Cephalœdis. (d) Tyndaris. (e) Mylæ. (f) Centuripæ. (g) Agyrium. (h) Aſſorus. (i) Pratum Proſerpinæ. (k) Umbilicus Siciliæ. (l) Inſulæ Æoliæ ſeptem. (m) Ætna mons. (n) Eryx.

CAP. XLII.

De incolis Siciliæ & nova ejus descriptione. I

I.

Incolæ Siciliæ. INcolas habuit Sicilia primos *Cyclopas*, & *Læstrigonas*, id est, *gigantes*, gentes barbaras atque truces, ut historiis ac fabulis ossa immania passim in insula reperta fidem faciunt. Dein *Iberi* ex Hispania, duce *Sicano*, insulam obsedisse feruntur. Post hos *Siculi*, ex Sicilia Italiæ. Dein *Phœnices* à Tyro ac Sidone litora ejus occupârunt: hos *Græci* ejecerunt; cum quibus lingua etiam Græca invecta est.

Domini Siciliæ. II. Imperium ab initio penes *Reges* ac *Tyrannos* stetit, donec maxima pars insulæ in Carthaginiensium potestatem incideret. His devictis *Romani* sibi vendicârunt, *primaque* fuit quam in *Provinciæ formam* redegerunt. Justiniani Imperatoris tempestate *Vandali* ex Africa eam occupârunt: quibus à Belisario Justiniani duce pulsis, *Saraceni* postea invaserunt. Hos tandem ejecit *Tancredus* Normannus: cujus nepos *Rogerius*, ut antè memoravimus, primus Apuliæ & Siciliæ Rex creatus est. At postquam hoc regnum in duo capita divisum, *Suevi Germani* Siciliæ regno potiti sunt, quibus pulsis *Galli* recuperârunt. Sed trucidatis his ab incolis ad *Vesperas*, quas vocant, *Siculas*, ad *Arragoniæ*, tandemque ad *Castiliæ* reges devolutum est α (1).

Siciliæ Rex primus.

III. Tota

(1) *Nunc Philippo Andegavensi, qui Hispaniam usurpavit, paret.*

BUNONIS.

α Eandem ferè sortem experta est *Sicilia*, quam regnum Neapolitanum. Nam post *Normannos* hanc quoque insulam per matrimonium cum Constantia *Henricus* VI, Imperator adeptus est. Deinde *Carolus Andegavensis*, Manfredo & Conradino oppressis, utrumque regnum Neapolis & Siciliæ invasit. Gallis verò ad Vesperas trucidatis, Siculi *Petrum Arragoniæ* Regem receperunt: ejusque successores regnum hocce tenuerunt, donec per matrimonium Ferdinandi Arragonii & Isabellæ Castilianæ regna illa, & quæ ad ea pertinebant, copulata sunt.

REISKII.

1 (a) Thucydides Lib. VI, Scylax, Diodorus Siculus, Strabo, Dionysius Halicarnass. & Pausanias priscos incolas longo recenlent ordine: Bochartο tamen est persuasissimum, præter *Phœnices* & *Græcos* non admisisse Siciliam plures incolas quàm indigenas; adeoque Cyclopes, Lælrygonas, Sicanos, Elymos, Sicalos, Phœcenles, non tam gentes fuisse varias, quam diversas in una gente factiones, quæ proxima ex Italia, ut verosimile videtur, paucis post gentium divisionem seculis huc immigraverint. Illud tribus in Sicilia receptis linguis, *Græca*, *Punica*, & *Sicula*, multisque auctorum veterum testimoniis c. 30. statuminat. De urbibus seorsim confer Thom. Fazellam Dec. pr. Hubert. Golzium Thom. 4. Antiquit. de Sicilia, Cl. Mavium Aretium, & Petrum du Val, qui singularum epitheta producit ordine. Caput omnium (b) *Messina* extat opulentissima ac munitissima, & motibus anno 1674 contra Regem Hispanicum, belloque concitato Gallico tum famosissima. Cæterum Archiepiscopatus Siciliæ cum octo Episcopatibus & multis Soc. Jesu collegiis Miræus Lib. I. c. 5. recensuit: (c) Ætnam quod attinet illum subterraneo cum Pyrophylacio camino quasi profundissimo, externoque ambitu, itemque multis admodum incendiis in Mundo subterraneo Kircherus exposuit: Ibi adde duo incendia, unum anno 1669, alterum 1692, utraque urbibus vicinis & Insulæ universæ motu terræ certo damnosissima. Ideoq; Bochartus non improbetur, qui Ætnam punicè dictum voluit אתונא *Attuna*, i. e. fornacem aut caminum, aut caliginem ex illo protectam. Huc spectant vicinæ, quas Cluverius emisit, (d) Æolides insulæ, quarum una est maxima, eademque Lipara, cæteræ sunt minores: (e) Vulcaniæ porro novem cum Strongyle omnium famosissima. Denique nec (f) Malta Siciliensis prætermittebet, aut Melite (Græcè Μελίτη) ab rege Hispano Rhodiis equitibus, aut S. Johannis equestri ordini concessa, munitionibus, portu, civitate, ac Turcarum oppugnationibus celeberrima. Vid. Quint. Heraclid. Hubert. Foliettæ, ac Burch. Niderstetii de scriptores accuratæ: Cæteras Italorum Topographias hodas prætereo. Ut Bochartus hanc Phœnicum colonam rectè מליטה *Melita*, i. e. refugium appellari annuerit; ubi Episcopatus & magni ordinis Magistri hodieque vigent, quem usitato elogio Principem Melitæ Gozique nominant. Alia vero fuit Μελίτη Melitta olim ab Hannone Pœno condita, cujus mentionem ipse Periplo inserut. Alia autem Melite aut Melitene, Illyrico vicina, quam plures Geographi antiqui memorant.

BUNO-

(a) Genres & linguæ Siculæ. (b) Mellina. (c) Ætna. (d) Æolides. (e) Vulcaniæ. (f) Malta.

III. Tota nunc in *tres* regiones, quas *valles* vocant, divisa est; quarum una β *Vallis Demona*, Pelorum promontorium spectat: altera γ *Vallis Neeti*, Pachynum: tertia δ *Vallis Mazaræ*, Lilybæum. Tres Valles. Demona. Neeti. Mazaræ.

IV. Urbium clarissima est ε *Panormus* (1), caput regni ac Proregis, quem Hispaniarum Rex mittit, sedes: urbs est ampla ac spatiosa; hominum multitudine, ædificiorum superbia, civium opulentia insignis. Secunda est ζ *Messana*, & ipsa magna, opulenta ac splendida (2). Reliquæ urbes illustres sunt, η *Catana* (3), ϑ *Syracusæ* (4), ι *Tauromenium* (5), κ *Agrigentum* (6), λ *Neetum*, μ *Ma-* Urbes Siciliæ hodie claræ. Panormus, &c.

BUNONIS.

δ (a) *Vallis Demona*, cujus limes est Himera Borealis, vulgo *Termini* & *Jaretta*, olim Symethus ad Terias: nobiliora opida habet, *Messinam*, *Catanam*, *Cephalœdium*, *Pharum*, *Randatium*, *Maniacium*, *Centuripen*, *Troynam*, *Capitium*, *Nicosinum*, *Politium*, *Taurominium*, *Milazzo*.

γ *In Valle* (b) *Necti*, *quæ inter Jarettam & Himeram Australem* seu Gelam, hodie *Salso*, *jacet*, sunt *Syracusæ*, *Camarina*, *Augusta*, *Terra Nova*, *Rayalbutum*, *Agyre*, *Aydunum*, *Motyca*, *Calata Theronis*, *Piconia*, *Licodia*, *Claromons*, *Mazarenum*, *Neetum*, *Motya*, *Leontini*.

δ (c) *Mazaræ Vallis quæ reliquam obtinet Siciliæ partem*, habet *Marzillam*, *Mazaram*, *Drepanum*, *Panormum*, *Terminos*, *Castellum Gulphanum*, *Agrigentum*, *Alcamum*, *Montem Regalem*, *Marinæum*, *Sciam*, *Bivonam*, *Corilionem*, *Jatum*, *Entellam*, *Inicolo*, *Salemin*, &c.

ε Messanæ cives cum Panormitanis de dignitate contendunt. (d) *Panormus* [*a*] verò portum habet amplissimi, mole superba & castro munitum; item palatium regium, & hortos amœnos, &c. [*b*].

ζ (e) *Messana* vulgo *Melina* portu gaudet commodissimo & capacissimo; suburbia pagorum in morem sic producit, ut una platea ad XII millia passuum porrigatur: unde milites ad subitas Turcarum incursiones reprimendas evocantur: ad decem armatorum millia ex iis in urbem sæpe convolant [*c*]. Bibliotheca Messanæ asservatur Constantini Lascaris ex libris manuscriptis constans. Jactant Mamertini, seu Messinenses, epistolam B. Virginis ad se scriptam [*d*]. *Antonellus Mamertinus* pictor primus fuit, qui colores oleo diluere edocuit. In urbis illius agro magna est morborum frequentia; unde multum ibi conducit lenici.

η (f) *Catana* à Friderico II eversa, ab Aragonæis est restituta, à Carolo V, mœnibus & propugnaculis cincta. Academiam habet celebrem [*e*]. Portus est grandibus lapidibus est plenus. Ager circa hanc urbem mirifice ferax est, quoniam cineribus Ætnæ dicitur fœcundari; cujus eructationibus urbs illa sæpe infestatur. Malo illi superstitiosi opponunt remedium S. Agathæ velum; quod ibidem asservatur.

ϑ (g) *Syracusæ* vulgo *Syracosa* [*f*] nunc tota intra insulam Ortygiam est compacta. Duplici gaudet portu, *Porto Maggiore*, & *Picciolo*; unicam habet portam ad Isthmum; ubi duo sunt excitata propugnacula. Chersonesus ipsa in mare procurrens insulæ formam efficit; in vertice habet arcem *Maniacis* dictam, scopulisque undequaque munitur. Civium numerus indies minuitur. [*g*]

ι (h) *Tauromenium* vulgo *Taormina* in celso colle positum est opidum.

κ (i) *Agrigentum*, vulgo *Gergenti* ad fl. *Gergenti*, egregiè munitum & cultum est, quatuor leucis à mari distans, in colle positum; septemtrionale latus Castello munitur; ad urbem unicus patet aditus. [*b*]

λ (k) *Neetum* vulgo *Neto*; unde huic valli nomen inditum.

HEKELII.

[*a*] Seu nostrâ ætate *Palermo*.

[*b*] Sed & h. l. non solùm *Hispaniarum Pro-Rex*, sed & multi *Barones* atque *Nobiles*. Fuit olim *Romanorum* Colonia, ob loci amœnitatem atque fertilitatem FELIX cognominata.

[*c*] Patria est *Ibyci* Poëtæ illius Lyrici, cujus interfectores prodiderunt *Grues*, quemadmodum ille ipsis prædixerat, & post *Plutarchum*, in *Libell.* πρ. de *Garrulitate*, qui habetur Tom. II. Oper. Edit. *Aubr.* p. 509. etiam *Ausonius* Poëta *hoc Versu* indicavit, *Ibycus ut periit, vindex fuit altivolans* Grus.

[*d*] Hujus Urbis incolæ etiam hâc de causâ Mamertini dicti sunt, quoniam *Mamertini*, Natio *Campana*, cò Colonos missile dicuntur. Unde *Urnum Mamertinum*, h. e. *Messinense*, pro optimo ac præcipuæ nobilitatis Vico undique habetur.

[*e*] Ubi docuerunt *Dicearchus*, *Aristotelis* auditor, *Joan. Gatius Cephalœditanus*, *Franciscus Maurolycus*, & alii.

[*f*] S. *Sarragoza*.

[*g*] Meminit quoque hujus Urbis *Strabo* Lib. VIII. *Geogr.* p. 693.

[*h*] *Empedocles* philosophi & *Phalaridis*, Tyrannorum sævissimi, patria, scitu hup. in Notis ad Litt. *z* Sect. III. Capit. Anteced. dictum est.

(1) *Nunc Palermo, amplo, magnifico, Nitido & frequens, portu etiam Capaci gaudet, in cujus Introitu, Galli An. 1676, Naves Hollandicas & Hispanicas incendio delerunt.*

(2) *olim Zancle appellata; nomen autem Messanæ, a Messinensibus qui ibi sedem fixere, A. ab V. C. 84: de primatu cum Palermo contendit. Optime Munita a Cæsare Car. 50. An. 1535. & multis palatiis Magnificis decorata. Messinenses sese Gallis An. 1674 dedidere; at mox*

(a) Vallis Demona. (b) Neeti. (c) Mazara. (d) Panormus. (e) Messina. (f) Catara. (g) Syracusæ. (h) Tauromenium. (i) Agrigentum. (k) Neetum.

eam fuerunt, An. 1678. (3) *Terræ Motibus An. 1669, & 1693, fere eversa.* (4) *Antiquitus Reipub. celeberrima Metropolis & Archimedis Machinis A. ab V.C. 542, diu propugnata. Multum splendoris antiqui recuperaverat, at terræ motu An. 1693. pene deleta. Indies autem reflauratur. Situ & munitu inexpugnabilis fore redditur.* (5) *Urbs aperta munita a Gallis An. 1675, Capta, & An. 1676, deserta.* (6) *Urbs Antiquissima Dædalea Tyrannide & Perdicca Rege, ad hominum memoriam celebris, a Sarracenis spoliata, mirabilibus olim munita.*

μ Mazara, *ν Marſalla*, *ξ Drepanum*, *ο Termini*, *π Enna* : *Drepanenſes* nautica ſcientia reliquos Siculos præſtant.

Siciliæ Archiepiſcopatus.

V. *Archiepiſcopatus* ſunt tres ; *Panormitanus*, *Meſſanenſis*, & *Montiregalenſis*. Academia publica eſt *Catanæ* : & alia *Panormi*.

BUNONIS.

μ (l) *Mazara*, unde regioni & Valli huic nomen, Principum Saracenorum olim fuit ſedes.

ν (m) *Marſalla*, olim *Lilybæum*, hodiè aggeribus & propugnaculis firmata eſt.

ξ (n) *Drepanum* vulgo *Trapani* vel *Trapano* urbs cum portu capaciſſimo ad radicem montis S. Juliani. Urbs hodiè munitiſſima eſt, & peninſula ei adjacens à Carolo V. Imp. in inſulam & munitiſſimam Siciliæ arcem eſt exſtructa.

ο (o) *Termini*, olim *Himera*, urbs hodie ſplendida & incolis frequens eſt.

π (p) *Enna*, etiam *Caſtro Janni* vocatur ; in excelſo & undique prærupto monte ſita, totius Siciliæ habetur umbilicus. In ea diu hæſit Fridericus II, cujus arx hodie exſtat. Ab iſta haud procul ſunt montes ex ſale nativo. Ut cœli (q) Siculi ſumma eſt temperies ac ſalubritas; ſic ſoli inſignis ibi conſpicitur fertilitas : quanquam univerſa inſula uno ſolo perpetuoque ſaxo conſtare videtur : Hodie tamen, in extrema inſulæ verſus Occidentem parte, magna conſpicitur ſolitudo, multaque nunc deſerta & vepretis dumetiſque obſita jacent, quæ ſi colerentur, haud minus ingenium ſuum probarent cultoribus, quàm quæ ſunt fertiliſſima. Verum incolis univerſa inſula longè minus nunc frequentatur, quàm olim. Nunc enim præter Panormum, Meſſanam, & Catanam, reliqua opida nihil habent celebre; pleriſque in ruinis jacentibus. Quibuſdam tamen in locis adeo ferax eſt ager Siculus, ut frumentum ſæpe reddat hodie centuplex : Multum habet olei & mellis, magnumque vini proventum. (r) Siculi fere omnes hodie ſunt diſerti, faceti, callidi, injuriæ impatientiſſimi, ac irritati haud facile placari poſſunt : id quod Veſperæ Siculæ Gallis funeſtæ loquuntur. Libertatis ſunt amantiſſimi ; difficulter in officio continentur.

(l) Mazara. (m) Marſalla. (n) Drepanum. (o) Termini. (p) Enna. (q) Siculi ſoli fertilitas & natura. (r) Siculorum mores.

CAP. XLIII.

De Sardinia & Corſica.

I.

Sardiniæ ſoli natura.

SEcunda magnitudine maris Interni eſt *Sardinia*, α fertilis inſula, & ſoli quam cœli melioris, atque ut *fœcunda*, ſic pene β *peſtilens*. *A Sardo* Herculis filio no-

BUNONIS.

α (a) *Sardiniam* fructuum proventu præſtantem, *urbis Romanæ benigniſſimam*, unà cum *Sicilia*, appellat *nutricem* Valerius Maximus l. 7. c. 6. Solum enim habet inſula hæc magnâ rerum copiâ beatum, frumenti verò excellenter ferax eſt ; *cumprimis circa Caralim*.

β Ea inſulæ ora, quæ ad Aquilonem & Italiæ continentem eſt converſa, aſpera eſt & montoſa. Inter montes aër plerumque turbidus & peſtilens includitur. In hac inſula neque ſerpentes neque lupi gignuntur : ſed (b) *Solifuga* tantum ; animal exiguum, ſimile aranei forma ; ita dictum, quod *Solem fugiat*. In metallis argenteis plurimum eſt : nam ſolum id argenti dives eſt: occultim reptat, per imprudentiam ſuperſedentibus perniciosum. Venenum ibi non naſcitur : niſi circa fontes maximè (c) *herba Sardonia*, plurimis ſcriptoribus memorata, apio ſimilis ; quæ comeſta veſcentium nervos contrahit, rictu ora diducit ; ut, qui ita moriuntur, ridentium facie intereant. Hinc proverbio *riſus Sardonius* dicitur [a]. Sed *fontes* quoque habet *calidos* & ſalubres, qui medelas afferunt, aut ſolidant oſſa fracta, aut abolent à ſolifugis inſertum venenum, aut oculis medentur & coarguendis valent furibus, quibus cæcitatem præbent, ſi ſacramento dato oculos aquæ ejus tetigerint.

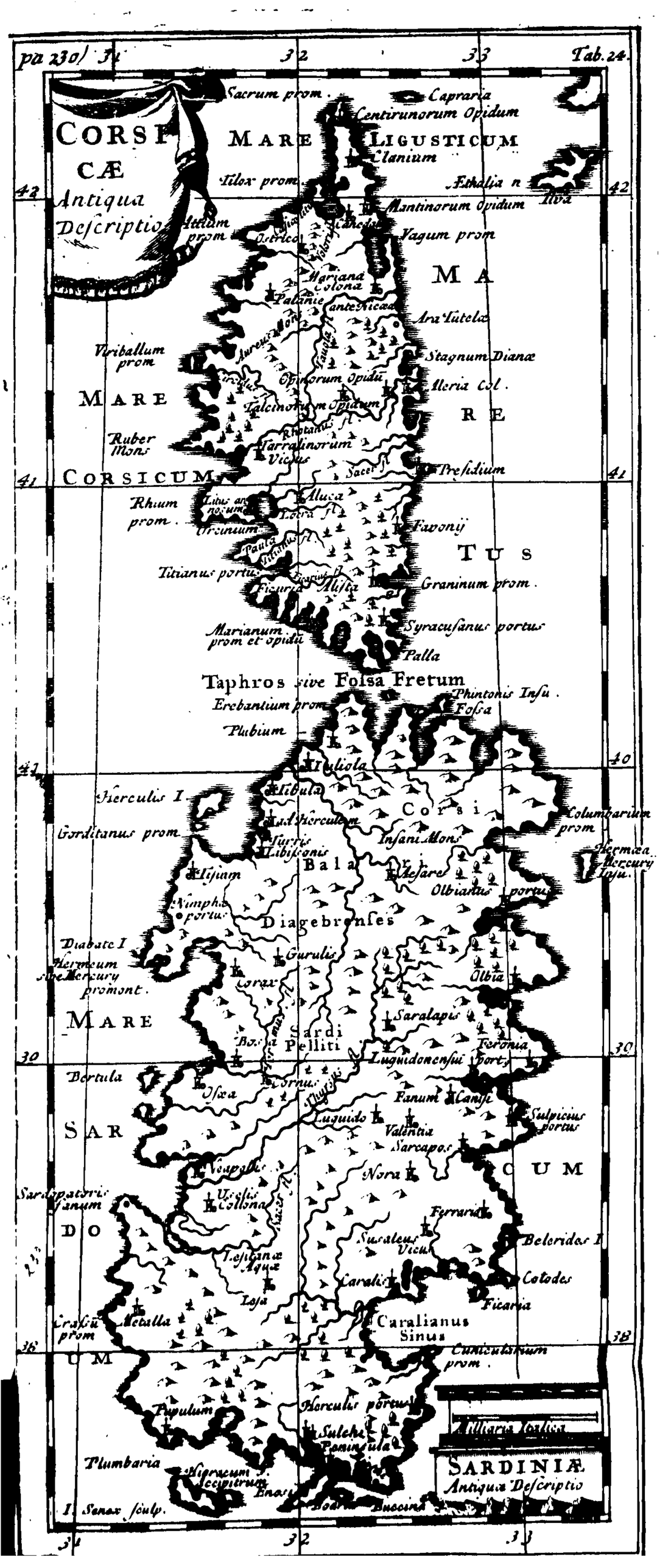
HEKELII.

[a] Apud *Eraſm.* Chiliad. III. Cent. V. Adag. I. p. 597. Col. a.

REISKII.

1. Fabulas olet, quicquid de (d) Sardo & Corſo, filio Herculis Africani, quem Maceridem vocant, utroque Græculi prodiderunt. *Nihil enim tam eſt obvium, quam conditores fingere, unde ignota terrarum nomina deducant*, ait Bochartus Lib. I. c. 31. Ergo primæ Carthaginis coloniæ, quæ huc migraverant, Inſulam צרעדה *Sarada*, i. e. Veſtigium à figura ſimili denominarunt. Sic Græci veteres eandem *ἴχνησαν καὶ καυδαλιῶτιν ἢ καυδαλώπην διὰ τὴν ὁμοιότητα τοῦ τὰ ἀνθρώπου ἴχνει*, i. e. *propter ſimilitudinem humani veſtigii* appellârunt, inquit Ariſtot. de Mirabil. Sic Rhora, Calaris, Sulchi, Albia & Ogrylla ad eandem originationem Punicam ; Jolaenſes etiam & Ilienſes, idem populus, Corſi nempe עילאי *Ilai* ab montibus dicti, tanquam Silveſtres feroſque dixeris, revocantur. (e) Corſica quoque Bocharto illo ipſo auctore חורשי *Corſis* tanquam ſilvoſa Pœnis habitatoribus appellationem debuit : Albica vero Græca

(a) Sardinia, ſelicitas ſoli. (b) Solifuga. (c) Herba Sardonia. (d) Sardus & Corſus. (e) Corſica

CORSI
CÆ
Antiqua
Descriptio
Sacrum prom.
Capraria
Centirunorum Opidum
MARE LIGUSTICUM
Clanium
Tilox prom.
Ethalia n
Ilva
42
Mantinorum Opidum
Attium prom
Vagum prom
MA
Mariana Colonia
Palanie
ante Nicæa
Ara Tutelæ
Viriballum prom
Stagnum Dianæ
Opinorum Opidu
Aleria Col.
MARE
Talcinorum Opidum
RE
Ruber Mons
Rhotanus fl.
Farralinorum Vicus
41
CORSICUM
Sacer fl.
Præsidium
Rhium prom.
Alluca
Favonij
TUS
Titianus portus
Graninum prom.
Marianum prom et opidu
Syracusanus portus
Palla
Taphros sive Fossa Fretum
Phintonis Insu.
Erebantium prom
Fossa
Plubium
Heliola
40
Herculis I
Tibula
Corsi
Columbarium prom
Gorditanus prom
ad Herculem
Insani Mons
Hermæa Mercury Insu.
Bala
Olbianus portus
Nimphæ portus
Diagebrenses
Diabatæ I
Gurulis
Hermeum sive Mercury promont.
Olbia
MARE
Saralapis
Sardi Pelliti
30
Luquidonensiu Port.
Feronia
Bertula
Fanum Canisi
Sulpicius portus
SAR
Valentia
Sarcapos
Nora
UM
Sardopatoris Fanum
DO
Ferraria
Belerides I
Susaleus Vicus
Caralis
Colodes
Ficaria
Caralianus Sinus
Metalla
Cunicularium prom.
Pupulum
Herculis portus
Sulchi
Paninsula
Plumbaria
Sigracum
Accipitrum
Enas
SARDINIÆ
Antiqua Descriptio
I. Senex sculp.
Buccino

nomen fortitam esse fabulantur Græci, cum ante *Sandaliotis* & *Ichnusa*, a soleæ effigie, ipsis diceretur. *Longitudo* ejus à *Calari*, ad fretum quod est inter Sardiniam & Corsicam, complectitur mill. Germ. XLV. *Latitudo* a *Gorditano promontorio*, *Capo di Monte Falcone* & *Capo di Argentera*, ad promontorium *Columbarium*, juxta *Olbiam*, mill. German. XXVI. Nomina. Magnitudo.

II. Urbium quondam celeberrimæ, ϒ *Caralis*, nunc *Cagliari*, (1) Italis, & Sardis *Caglier* : ♂ *Sulci*, Carthaginiensium quondam colonia, nunc *palma di Sole* ; ♁ *Olbia* nomen in vestigiis retinet. Urbe, Caralis. Sulci. Olbia.

III. Colonos in eandem deduxisse dicuntur *Sardus* Herculis filius, ex Libya, & *Norax* Mercurii à Tarresso Hispaniæ urbe : & item *Iolaus*, a quo populi *Iolaënses*. Deinde *Ilienses*, & *Locrenses*, *Corsique* in eandem pervenerunt. Postea *Carthaginienses* occuparunt. At his primo bello Punico expulsis, Romani suo imperio adjecerunt : cui paruit usque dum declinante Romano Imperio *Sarraceni* invaserunt. His ejectis *Genuenses* ac *Pisani* aliquamdiu de ejus dominio contenderunt, donec Pontifex Romanus utrorumque ereptam manibus *Arragoniæ* Regibus assignaret : quo titulo tandem ad *Hispaniarum* Reges pervenit. (2) Cultores.

IV. Urbium nunc clarissima ζ *Calaris* (3), caput Insulæ, portu nobilis. Præterea ♂ *Oristana* & ϑ *Sassaris*. Urbes clariores.

V. At minor est *Corsica* sesqui mill. German. ab Sardinia versus Septemtrionem distans : omni ævo malignè culta, quia aspera & multis in locis aditu difficilis. Dicta est primum *Terapne* : mox *Cyrnus* Græcis, a *Cyrno* Rege, quem Herculis filium volunt. Denique *Corsica* a *Corsa* bubulca, muliere ex Liguria ; quâ duce Ligurum manus in eam ingressa est : & *Corsi* à duce dicti coloni. Corsicæ nomina.

Longitudo Græce Ἀλαρία ἢ Ἀλαλία, duo unius urbis nomina Phocensibus huc digressis, qui Pœnos expulerant. Nam Aleria primum Calaris Punico quodam vocabulo apud Diod. Siculum Lib. V. dicta legitur. Sic Insula κερατόεσσα καὶ κῦρνος quasi cornuta promontoriis ab angularibus è Punico קרן *Kirno* i. e. cornu appellari etiam videtur. De animalibus Insulæ plura memorabilia idem Bochartus ; de Catechite lapide Petrus du Val pluresque Geographi observant.

BUNONIS.

ϒ (a) *Caralis* à Phœnicibus olim condita, hodie in tres dilinguitur civitates, mœnibus suis circumdatas. Inde (b) *sinus Caralitanus* & (c) *promontorium Caralitanum* nomen habent. Ab eo promontorio Africa abest ducenta millia passuum. Plin. l. 3. c. 7.

♂ (d) *Sulci* maritima fuit urbs cum portu, in meridionali insulæ latere, haud dubiè sub primum Carthaginensium in hanc insulam adventum condita.

♁ (e) *Olbiæ*, M. Ciceronis frater *Quintus*, Sardiniæ Proconsul, fedit. Secundo loco fuit à Caralibus, (f) *Olbianus portus*. Ptolemæo inter Olbiam, & (g) *Hermæam* insulam, sive (h) *Columbarium* promontorium, medius ponitur, ac est ille, qui inter duo promontoria, quibus vulgares appellationes *Capo Caminno* & *Capo Cavallo*, primò in sinum, deinde in lacum inter opida, quibus vulgaria vocabula, *Castro Desen*, *Siniscola*, *Lode* & *Posata*, protenditur.

ζ (i) *Caralis* [b] jam tum ab initio fuit totius insulæ caput, postquam à Phœnicibus condita, & à Carthaginiensibus habitata est. In hac urbe *S. Augustini* ossa fuerant posita, quæ deinde *Paviam* deportata scribuntur. In eadem urbe Carali hodie *Gubernator* insulæ cum magno Comitum & Baronum numero domicilium habere solet. [c]

ϑ (k) *Oristagni*, aliàs *Arborea*, Marchionatus caput est, portum habens commodissimum : sed urbs ob gravitatem aëris ex paludibus corrupti pene deserta est.

ϑ Vulgo (l) *Sassari* haud procul à ruinis Turritæ urbis antiquæ : est vero *Sassaris* parum munita. Cæterùm *Sardos* ipsos homines patriâ suâ pestilentiores fuisse, quodam loco Cicero significat. Hinc pro *vili merce* interdum, & nimium *pervulgata*, dicebatur vulgo (m) *Sardi venales* : Inde ortum, quod *T. Sempronius Gracchus* altero consulatu e Sardinia domita captivorum tantum numerum adduxit, ut longa venditione res in proverbium abiret, *Sardi venales*. Hodie Sardi sunt crudeles, ac vino dediti : à Turcis capti fidem facile ejurant ; sunt boni venatores, & boni nautæ.

HEKELII.

[b] S. *Calaris*.

[c] Hæc *Sardiniæ* primaria Civitas à *Geographis* nonnullis in *quatuor partes* dividitur. *Media*, quæ fortissimò septa est Murò, proprie *Calaris* : *Ea*, quæ *Orientem* spectat, *novum Oppidum* : *Ea*, quæ *Meridiem* & *Mediterraneum Mare* respicit, la Gliapola, seu *la Marina* : & *Quarta*, quæ ad *Occasum* vergit, *Stampace* nominatur. Suntque hæ tres Partes *Suburbia* quædam & Appendices Urbis *Calaritanæ*, quæ vulgò *Cagler* dicitur.

BU-

(1) *in Colle sita, portu gaudet optimo, Arce firmissima defenditur, Commercio valet, ampla, frequens, Archiepiscopi, proregis & Academiæ sedes.*

(2) *Longitudo 170. mil. Gall. Latitudo 90. Incolæ rudes, inculti & peregrinis Malevoli.*

(3) *a Gallis An. 1639. capta & spoliata, at nunc restaurata ; principibus suis olim paruit ob res contra Arragonenses feliciter gestas claris. Archiep. Antiquissimum jactat. Lucifer qui hoc titulo insignibatur, concilio Mediolanensi An. 355. interfuit*

(a) Caralis. (b) Sinus Caralitanus. (c) Promontorium Caralitanum. (d) Sulci. (e) Olbia. (f) Olbianus portus. (g) Hermæa insula. (h) Columbarium promont. (i) Caralis. (k) Oristana. (l) Sassaris. (m) Sardi venales.

Magnitudo. *Longitudo* Insulæ est à *Sacro promontorio*, nunc *Punta di Marono*, sive *Capo Corso*, ad promontorium *Granianum*, *Capo di Manza*, mill. German. XXX. *Latitudo* à promontorio, quod hodie *Capo di Fero*, usque ad *Alteriam*, mill. Germ. XX. (1)

Urbes. VI. *Urbes* quondam claræ ι *Aleria* & κ *Mariana*, quarum nomina ruinis jacent.

Cultores. VII. *Tusci* primi insulæ imperium occupârunt. Post hos *Carthaginienses*; mox *Romani*; dein *Saraceni*; quibus profligâtis *Genuenses* ac *Pisani*, utris dominium maneret, inter se certârunt: tandem *Genuensibus* cessit.

Urbes hodie claræ. VIII. *Urbes* in ea nullæ nunc claræ; præcipua tamen loca sunt; λ *Adiazzo*, (2) μ *Nebbio*, ν *Calvi*, ξ *Bonifacio*. (3) *Calvi* est celeberrimus insulæ portus.

(1) *Corsi bello strenui, sed otiosi, inculti, in vindictam prompti & Latrocinio dediti, unde nomen Corsairs navibus piraticis inditum.*

(2) *Ut in his regionibus satis frequens, episcopi sedes, portu commodo & arce munitissima gaudens.*

(3) *Cæteras Corsicæ urbes commercio superat, portu tutissimo gaudet.*

BUNONIS.

ι (a) *Aleriæ*, Phocensium coloniæ, ruinæ pusillum à mari remotæ conspiciuntur. Bello Punico 1. eam in tota insula *primam* ceperunt *Romani* sub L. Cornelio Scipione.

κ (b) *Marianæ* quoque ruinæ à mari paululum recedentes XXI circiter millia ab Aleria distant.

λ *Ajacium* vulgo *Adiazzo* insulæ caput à quibusdam statuitur, ad mare in ejusdem nominis sinu jacet, opidum frequens est & opulentum, ubi Genuenses mercatores negotiantur.

μ (c) *Nebbio* opidum est cum Comitatu. *Brietius* hìc memorat *Nebbi ruinas*, ex quibus excitatum videatur S. Florentii fanum.

ν (d) *Calvium* opidum in mari situm undique inaccessum, nisi eâ parte, quâ habet cœnobium Franciscanorum: arx ejus egregiè munita est. Opidum hoc à Sarracenis & Gallis frustra oppugnatum est.

ξ (e) *Bonifacii* opidum in Chersoneso situm valde munitum; portum habet tutissimum: captum tamen à Sarracenis & Gallis; pace autem inter Henricum II Galliæ regem; & Philippum Hisp. facta, legitimis Dominis redditum est. In opido (f) *Bastia* summus insulæ *gubernator* domicilium habet, hodie insulæ caput habetur, urbium quæ in hac sunt insula frequentissima est. In duas distinguitur civitates, quarum una, in qua castrum & arx munita, *Terra Nova* dicitur; altera *Terra Vecchia*. Cæterùm, (g) *incolæ* olim fuere montium habitatores, dediti latrociniis, feri, horridi, & ipsis bestiis agrestiores; eoque nulli ferè usui Romanis, si quos illi cepissent aut emissent.

(a) Aleria. (b) Mariana. (c) Nebbio. (d) Calvium. (e) Bonifacii op. (f) Bastia. (g) Incolarum mores.

LIBER

Veteris et Nova PANNONIÆ et ILLYRICI Descriptio

Io. Senex sculp.

LIBER QUARTUS.

CAP. I.

DE PANNONIA.

I.

TRansgressis ex Italia Julias Alpes, *Pannonia* [a] conspicitur, solo fœcunda, viris fortibus, armisque ac opibus maxime valida quondam regio. 1 *Nominis* origo incerta. *Limites* ab Occasu habuit *Cethium* montem; is nunc, amplissimis jugis, ab Savi Dravique fontibus ad Danubium usque variis nominibus pertexitur, primum *Pleyſz*, modo *Hengſtberg*, mox *Dembberg*, dein *Herzberg*, *Schneeberg*, & *Kalenberg* dictus; ab Septemtrione *Danubium* amnem; ab Ortu eundem Danubium & *Aureum* montem, nunc Hungaris *Macheck*; à Meridie lineam ductam ab Aureo monte per confluentes *Timaci*, nunc *Lim*, & Drini, nunc *Drina*, ad fontes *Unæ* fluminis. Inde *a Caravancas* mons, & Pannonicæ, Carnicæque Alpes ad Savi usque fontes. Complectitur hodie *Carniolam*, *Croatiam*, *Vindorum Marchiam*, *Carinthiam*, *Stiriam*, majorem *partem Austriæ*, *dimidium Hungariæ*, *Sclavoniam*, *Bosniam*, *partemque* Serviæ. Pannonia. Limites.

II. Divisa

HEKELII.

[a] Hoc PANNONIÆ Regnum sub HUNGARIÆ ILLUSTRATÆ nomine optimè est descriptum à *Georgio Czipke*, *Comarino*, qui Liber *Ultrajecti* A°. 1655, in form. 12. est publicatus. Extant & *Levini Hulsii HUNGARICARUM Decades quatuor* cum dimidia *Antonii Bonfinii* recognitæ & auctæ per *Joan. Sambucum*, & editæ *Hanoviæ* A°. ejusd. Sec. VI. in fol. Nec ignota est *Disquisitio Historico-Politica* illa, quam *Reppianis* litteris in 4. form. excusam *Martinus Schoedel*, Posonio-*Hungarus*, de *REGNO HUNGARIÆ Argentorati* A°. 1629, ipsis Calendis Octobr. *Matthia Berneggero*, t. t. Historiar. Prof. Publ. præsidente, habuit. Sed autorem istius libelli, qui, *PANNONIÆ felicibus auspiciis* Div. LEOPOLDI IMP. CÆS. AUG. *debellatæ* titulo est insignitus, & sine Anni (quem 1670 fuisse reor) & Loci denominatione in 4. f. evulgatus, *Jo. Albertum Portnerum*, *a Theuren*, Virum ita eruditum atque litteratum, ut castissimis ipsius MINERVÆ oculis jampridem dignissimus sit habitus, esse, cum *curiosorum Politicorum* cohorte ego serio statuo. Hujus REGNI Rex hodie est JOSEPHUS Imperator, Div. LEOPOLDI I. *Barbarorum* Victoris felicissimi, Filius ex asse, alter ille, ætatem si spectamus, *Papyrius*, cui DEUS ter-benignus felix ac prosperum *Imperium*, *consiliarios* fideleis ac prudenteis, *vicinos* pacificos ac *Vitam* longævam ex gratiâ velit concedere. *Coronæ Regiæ HUNGARICÆ* Custodes sunt Comites *Szczi* & *Cobary*, Heroes omni laude atque honore afficiendi. De *admirandis hujus* REGNI *Aquis* prodiit *Georgii Werneri* Liber *Coloniæ* A°. 1595, in fol. & excudi curavit *Francof.* ad *Mœn.* in 12. qui t. *Mollerus Meditationem* ad Amicum de *Insectis quibusdam* Hungaricis *prodigiosis*, A°. 1672, *ex aere una cum nive in agros delapsis*, qui Liber, cuilibet Rerum curiosarum scrutatori meritò est commendandus. Interea quæ de *Regno HUNGARICO* fusiùs sunt dicenda, vid. *Funccii* Tom. I. Part II. Cap. VIII. *Orb. Imper.* Erot. XXXIV. p. 559. sequ.

REISKII.

1 (a) Pannonia num suis incolis Pannonibus, num regioni Pannones indiderint nomen, ex historia neque Græca neque Romana satis aperte hactenus constat: A Pannone, rege admodum incerto, Sambucus appellationem primam voluit arcessere, & origines regni ab anno post Noachicam eluvionem CLV, & à stirpe Semi ultima gentem suam. Sed quicquid illud est, ex amore in patriam, ac errore non levi provenit, nullis autem Scriptorum veterum testimoniis. Id constat ex Appiano, libroque hujus de bellis Illyricis, Pannoniam suis regulis aut ducibus paruisse, antequam C. Octavius Cæsar Aug. domuerat regionem, Tiberiusque in provinciæ formam redegerat: Hujus rei documenta memoratu dignissima numi adhuc ærei & argentei præbent. (b) Postilac Pannonia vel *prima fuit & superior*; vel *secunda & inferior*: Illa provinciam præsidialem atque metropolin Vindobonam habuit: Hæc provinciam consularem, & caput Sirmium (vulgo Sirmisch) partemque Saviam sive Riparienseim & Interamniam continuit. (c) Ultimò duabus Pannoniis, quæ sæpius plurali efferuntur numero, accessit *Valeria*, sive *Ripensis*, & hæc quidem vel ab urbe Illyrici Valeria, vel in honorem Valeriæ Diocletiani filiæ denominata. Vid. præter Suetonium, Florum, Dionem, Tacitumque Notit. Imper. & Spanhemii ad Geog. Introduct. itemque Schurtzfleischii res Hungaricæ.

BUNONIS.

a Caravancam montem Ptolemæus supra Formionis statuit ostium; quo situ supra Histriam ac pars est Ocræ montis.

(a) Pannonia (b) Duplex. (c) Triplex.

Pannonia, Superior. Inferior. Pannonia Valeria s. Interamnia & Riparensis.

II. Divisa fuit in *Superiorem* & *Inferiorem*. *Superior*, quæ & *prima Consularis* versus Occidentem est: in qua nunc *Carniola*, *Croatia*, *Vindorum Marchia*, *Carinthia*, *Stiria*, *Austriæque* major pars. *Inferior*, quæ & *secunda Consularis*, in Orientem vergens, complectitur *Bosniam*, *Sclavoniam*, & quantum *Hungariæ Danubium*, *Dravum*, *Arrabonemque* amnes interjacet. At ea utriusque Pannoniæ pars, quæ inter Dravum Savumque fluvios porrecta, *Valeria*, sive *Pannonia Interamnia & Riparensis* dicta est.

III. Sic igitur hodie *Hungaria* vix tertiam sui partem in veteri Pannonia habet; cum reliquum trans Danubium in *Jazygibus Dacisque* obtineat.

Urbes. Segesta. Patavium. Amona. Nauportum. Vindoniana. Scarabantia. Sirmium. Taurunum.

IV. Urbium clarissimæ β *Segesta*, quæ & *Siscia*, nunc *Sisseck* in Croatia γ *Petovio*, vel Patavium, *Pettaw*, in Stiria; *Amona*, *Unterlaubach*, Romanorum colonia; δ *Nauportum*, *Oberlaubach*, in Carniola; ε *Vindoniana*, quæ & *Vindobona*, nunc *Vienna*, in Austria; ζ *Scarabantia*, nunc *Scarbing*; η *Sirmium*, nunc *Simach* in Hungaria; ϑ *Taurunum*, vulgo *Belgrad*, & Germanis *Griechsweissenburg*.

BUNONIS.

β Ad Colapis Savique confluentes est (a) *Segesta* sive *Segestica*, cum vicina insula ejusdem nominis; circa quam urbem non contemnendæ res gestæ, Augusto Imperante. (b) *Sisecum*, quod hodie est, Turcæ ceperunt anno 1493.

γ (c) *Patavium* ad Dravum est, olim Romanorum legionum sedes.

δ (d) *Nauportum* est ad fluvium cognominem.

ε (e) *Vienna* ad Danubium.

ζ (f) *Scarabantiæ* ruinæ sunt apud *Zapprinum* opidum, Lazio teste; quod nova *Scarabantia* dici potest.

η (g) *Sirmium* fuit ad *Bacuntium* flumen, ubi is in Savum influit, multis rebus à Romanis Imperatoribus gestis clarum. *Probus* Imperator (h) *Almum* montem apud hoc opidum, & (i) *Aureum* apud Mœsiam, vineis consevit. Idem tandem scelere & incursu militum Sirmii in turre ferrata occisus est. Ante Probum *Decius* Imperator natale solum id sortitus fuerat. Constantii tempore *Concilium* hâc in urbe coactum fuit [a] contra *Arium*. [b]

ϑ (k) *Taurunum*, sive (l) *Alba Græca*, ad Danubii Savique confluentes, à Solimanno expugnatum est anno 1520. Quum in altera Danubii ripa haud longè à Belgrado in Campo Maronis *Johannes Hunniades Mahometem II*, profligasset anno 1456. Est verò urbs illa multis turribus & duplici muro munita. Suburbia habet amplissima, Turcis, Græcis, Judæis, Hungaris & Dalmatis referta. Cæterùm, ad *Sabariam* flumen (m) *Stridon* est, D. Hieronymi patria.

HEKELII.

[a] Circ. Ann. CHR. cccLVI.

[b] Ubi, referente Alstedio *Part.* 5 *Divisionum* XXXVI *Thesauri Chronol.* p. 341. *Osius Cordubensis* verberibus est coactus ad Subscriptionem. *Photinus* in illa Synodo quoque convictus & damnatus est.

(a) Segesta. (b) Siscia. (c) Patavium. (d) Nauportum. (e) Vienna. (f) Scarabantia. (g) Sirmium. (h) Almus m. (i) Aureus m. (k) Taurunum. (l) Alba Græca. (m) Stridon S. Hieronymi patria.

CAP. II.

De incolis Pannoniarum, & de regno Hungariæ.

I.

Pannoniæ Cultores.

PRimi, quos veterum monumenta tradunt, incoluêre Pannoniam Pannonii *Celtica gens*; quod Græci *a Pæones* vocârunt. *Julius Cæsar* primus terram ingressus; post eum item alii: at *Tiberius* tandem perdomuit. Tulerunt inde Imperii Romani jugum; donec post inclinationem ejus *Gothi* invaderent, quos *Hunni* expulerunt; hos *Longobardi*; rursumque hos *Hunni*; tandem circa annum IↃCCCC, sub Arnolpho Imperatore, gens quædam è *Scythia* profecta oppressis Hunnis, totum quod nunc *Hungariæ* dicitur *regnum*, occupavit. Hunno-

BUNONIS.

α *Pannones* hosce cum *Pæonibus* quidam, Græci potissimum, confundebant olim. Perperam verò, ut *Dion* ostendit: cui constare ea de re ideo facilius poterat, quod ipse regioni huic præfuit.

LU

Hunnorumque reliquiis mista, nomen in eo constituit, quo etiam nunc *Hungari* indigitantur. At termini Hungariæ sunt, à Septemtrionibus *Carpates* mons, quo à Polonia ac Russia separatur ; ab Oriente est *Transilvania*, & *Valachia* ; à Meridie *Dravus fluvius* ; ab Occidente *Stiria*, *Austria* atque *Moravia*. 1 Limites.

II. *Figura* ejus quadrata est, cujus latera quatuor mundi cardines spectant. At maxima ejus *longitudo*, a Patissi fontibus, vulgo *die Tiesse*, ad Muræ, *die Muer*, confluentem, mill. Germ. LX porrigitur, ac par ferme est *latitudo*. Hungariæ figura & magnitudo.

III. Dividitur in *Superiorem*, quæ trans Danubium, Poloniæ ac Transilvaniæ contermina ; & *Inferiorem*, quæ cis Danubium est. *Comitatus* in universa censentur L. At maximam regni partem hodie Turcarum atrox imperium miserè divexat. (1) Hungaria Superior. Inferior.

IV. *Opida* in ea plurimum diruta, vel quæ exstant, admodum tenuia, nisi Moraviæ Poloniæq; propius accedunt, vulgo *die Bergstätte*. Clariora tamen sunt in *Superiori* Hungaria, β *Temeswar* (2); γ Genadium, vulgo *Chonad* ; δ Segedinum ; Opida Hungariæ Superioris.

(1) *Maximam Regni partem Leopoldus Cæsar a Turcis recuperavit, at bello intestino ut tyrannidem & pontificiorum persecutionem excutiat, nunc fœde vastata.*

(2) *Sunt qui Tomum putant ubi Ovidius poeta relegatus, alii autem aliter sentiunt. Urbs ampla, munita, & Turcis, conventu Carlovicensi, cessa.*

BUNONIS.

β (a) *Temeswaria* in Comitatu *Temesiensi* est ad Temesium fl. unde ei nomen quæsitum, urbs natura & arte munita, arcem habet bene munitam. A Turcis, anno 1551, frustra obsessa ; ac iterum anno sequenti, quo demum illa certis conditionibus Turcis [*a*] tradita est : sed illi contra datam fidem omne præsidium una cum tribuno [*b*] trucidârunt.

γ (b) *Genadium* & *Cenadium*, Hungaris *Choniad* & *Chonad*, Germanis *Gyngisch*, non longè ab eo loco, ubi *Tibiscus Maryssium fl.* qui hodie *Moracz* dicitur, excipit, inter *Segedinum* ad Occasum 2, & *Lippam* adortum 8 milliaribus, *Comitatui Conădiensi* nomen dedit. De hoc ipso loco Turcæ ac Transilvani sæpe acriter contenderunt.

δ (c) *Segedinum* sive *Segedunum* Jazygum urbs, ad Tibisci, & Marisii confluentes, Genadio proxima. *Ortelius* urbem hanc cum *Singidonensi*, quæ in Pannonia apud Sirmium est, confundit, de qua apud Aurel. Victor. olim urbs frequens, postquam in Turcarum venit potestatem, Solimanni auspiciis, arx ei est imposita ; A Christianis urbs illa, anno 1552, intercepta : sed à Turcis denuo recuperata est.

HEKELII.

[*a*] *A Stephano Losonse*, Prætore istius loci.

[*b*] *Stephano Losonse* nempe, quem *Casp. Maurerus* in *Chronic. Hungarico* p. 94. Edit. prior. neutiquam trucidatum esse pronunciat.

REISKII.

1 Pannonia jamdudum incursionibus extraneis infestabatur, (d) Gallicis atque Germanicis Cimbrorum maxime, qui ex ea Macedoniam ipsamque Asiam irruperunt : Ita Justinus, Pausanias, Appianus, Livius, commemorant. Gentes in ea potissimas, perdiligens scriptor Strabo Lib. VII. recensuit : Ultimum vero aut regem aut ducem Bationem indigenam appellavit, quem Tiberius multis præmiis ornatum, ut cederet facilius, Ravennam transtulit, Suetonio etiam teste. Sic Pannonia diu Rom. imperium tulit, donec sub Constantino Imp. gentes Germanicæ irruperunt ; 1°. (e) *Vandali* post An. quadraginta hinc iterum recessuri ; 2°. (f) *Gothi* longius post. A. C. 271, in his regionibus hæsuri ; 3°. (g) *Hunni* è Scythia ; 4°. (h) *Longobardi* sub rege Audonio post A. C. 540. 5°. *Hunni* à Gothis antea excusi sed rursum Albomi auspicio reversi ; 6°. (i) His iterum ejectis *Ungari seu Ugri* ab ultima Scythia effusi, quos Agarenos communiter vocant, nomine per octo priora sæcula ignoto. Hæc gens Scythica Hungariæ nomen imposuit, & toti Germaniæ bella creavit ferme perpetua, donec ab Henrico Aucupe, Othonibus, cæterisque Impp. ad obsequium & tributum annuum redigeretur : Id Scriptores Germanici affirmant, Hungarici negant, & pacem pensione annua redemptam ajunt. (k) Hungaria vero hodierna partem Pannoniæ antiquæ minimam complectitur, *Danubioque in superiorem & inferiorem*, sed judiciis & præfecturis in *LXXIV Comitatus Germ. Hungrische Gespanschafften* dividitur. Sed Comitatus Zepusiensium maximâ sui parte (*Zirserland*) ad Polonos ex A. 1422, sub Uladislao rege transiit. Bellis etiam per duo sæcula tractis pars regni magna, & urbes hujus munitæ pleræque ad Turcos pervenerant : Sed tota nunc Hungaria bello postremo per annos undecim recuperata, & urbes munitissimæ Turcis ereptæ, regi Josepho hujusq; patri Augustissimo Leopoldo iterum subditæ fuerunt : Unico tamen Belgrado excepto, quod in nostratum aliquandiu manibus fuit, itemque Temeswaria, quam Turci hodieque tenent. Regnum Hungaricum ex electitio hæreditarium factum Ordinibus suffragantibus, Josepho Austriaco non solum obtigit, A. 1687; sed manet quoque, rumpantur ut ilia Turcis. Ergo numisma affabre factum idque argenteum Leopoldo Aug. Cæsari rectissime dedicabatur, utpote Restitutori Hungariæ ob Budam receptam A. M. DC LXXXVI. Vid. Bonfinius Petrus de Rhewa & Joh. Ferd. Beham. in Notit. Hungar. itemque Dreschleri Chronicon Saracenico-Turcicum nostris cum notis & appendice singulari, unde discetur breviter, quid singulis cum urbibus & præterito quoquo & præsenti bello gestum fuerit.

(a) Temeswar. (b) Genadium. (c) Segedinum. (d) Galli Cimbrique Pannon. (e) Vandali. (f) Gothi. (g) Hunni. (h) Longobardi. (i) Hungari seu Ugri. (k) Hungaria triplex.

num (1); ε Varadinum, (2) vulgo *Wardeyen*; ζ *Solnock* (3); η *Agria* (4), cum arce *Erla*; duoque firmissima munimenta, ϑ *Zatmar* & ι *Tockey* (5). At in Montanis, *die Bergstätte*; κ Cassovia, (6) *Kassaw*, caput Superioris Hungariæ; λ *Eperies* (7); μ *Leutsch* (8); ν *Neusol*; ξ *Altsol*; ο *Kremnitz* (9); π *Nitria*; omniumque amœnissima ρ *Tyrna* (10); & quæ caput regni, post amissam Budam, σ *Posonium*, vulgo *Pressburg*; urbs ad Germanicum modum satis culta (11)

(1) *A Cæsareis, An. 1686, recuperata, Turcis sub mœnibus profligatis.*

(2) *A Cæsareis, An. 1692, Expugnata.*

(3) *A Cæsareis, An. 1685, capta & An. 1703, a principe Ragotski Hungarorum rebellium Duce.*

(4) *A Cæsareis, An. 1685, recuperata, & An. 1704, ab Hungaris rebellibus expugnata.*

(5) *A Turcis An. 1682 Capta, & a Cæsareis, An. 1695, recuperata.*

(6) *Civitas olim libera, a Cæsareis An. 1670, Capta, a rebellibus An. 1682, & a Cæsareis denuo An. 1685, recuperata.*

(7) *A Teckeleio An. 1678 expugnata & a Cæsareis An. 1685 recuperata.*

(8) *A Rebellibus Capta An. 1681, a Cæsareis An. 1695, & iterum a Rebellibus An. 1686.*

(9) *Argenti fodinis clara.*

(10) *Optime munita, Archiepiscopi Strigoniensis sedes. Ibi, An. 1414. 14 Judæi Infantem Christianum nefarie jugularunt, cujus sanguinem avide biberunt, ob hoc facinus nefa capti, se singulis Annis sanguinem Christiani Deo offerre fassi sunt, & merito igne pœnas luere. Tyrna solam vene dominam nunc habet.*

(11) *Arce munitissima gaudet. Lotharingius Rebelles ibi clade ingenti, An. 1683, affecit & o nem solvit, Turcis Viennam infesta obsidentibus: urbs more Italico structa, & commercio celebris & frequens.*

BUNONIS.

ε (a) *Varadinum* ad amnem qui hodie *Sebeskeres* vulgò dicitur, in finibus Transylvaniæ situm, illius & Hungariæ habetur clavis, à Turcis nuper, anno 1662, expugnatum est, ac ab iisdem hodie tenetur.

ζ (b) *Solnok* sive *Zolnok*, ad Tibisci & Zagywæ confluentes est; Ferdinandi auspiciis arx firmissima ibi fuit excitata, sed militum perfidiâ turpiter deserta, in Turcarum venit potestatem.

η (c) *Agria* vulgò Erlaw Jazygum urbs supra *Solnok* Agrio fluv. rigatur, qui deinde in Tibiscum sese exonerat; à Turcis, anno 1552, frustra obsessa; ac demum à Mahumede, anno 1596, oppugnata, à perfidis præsidiariis prodita in Turcarum venit potestatem. Ejus expugnationem secutum est prælium inter Maximilianum Imperatorem & Mahumedem, quo Cæsariani victores Turcas in fugam conjecerunt, & 60000 millia interfecerunt; sed quum nostri ex prædæ cupiditate deseruissent ordines, turpiter refugerunt panico quodam terrore correpti.

ϑ (d) *Zatmaria* in finibus Transylvaniæ est ad Lapum seu Lapessum fl. anno 1562, à Turcis frustra fuit oppugnata; ac denuo hoc nostro seculo, 1661 anno, ab iisdem frustra tentata.

ι (e) *Tockey* vino generosiori nobile opidum ad *Tyssæ* sive *Tibisci* & *Bodrochi* confluentes est, 6 milliaribus Hungaricis à Zatmaria distans. Naturâ ac arte munitum, sæpe aliàs oppugnatum, ac maxime anno 1605, annua obsidione à Transylvanis quum esset fatigatum, præsidiarij fame compulsi deditionem fecerunt.

κ (f) *Cassovia* ad *Hewath* seu *Hornath* fluviolum, 4. milliaribus Hung. ab Agriâ in Septemtrionem jacet: Urbs elegans & munita: à rebellibus Heiduccis Botzkayo fuit tradita anno 1604. Incolitur illa à Germanis, & Hungaris. Major civium pars Augustanam profitetur Confessionem.

λ (g) *Eperies* à Cassovia 3 milliaribus Hung. distat in Septemtrionem. Urbs frequens est & munita ad Tarozam fl. sita [c], anno 1605. in bello, quod movit Botzkayus, hujus obsidionem fortiter tulit ac repressit. Haud procul ab ista urbe duo sunt fontes lethales.

μ (h) *Leutsch* totidem ferè milliaribus abest Eperie in Occasum in monte situm. Opidani plerique sunt Germani, & Augustanæ Confessioni addicti. Senatores quanquam Hungarorum more vestiantur; gestant tamen pallia Germanorum.

ν (i) *Neusol* à Leutsch in occasum jacet ad dextram Granuæ ripam: In vicino colle arcem habet bene munitam: ipsaque urbs multis splendidis ædificiis est ornata. Sunt ibi fodinæ, ex quibus effoditur, cuprum & argentum vivum. Opidani loquuntur Germanicè, Hungaricè & Venedicè.

ξ (k) *Altsol* abhinc duobus milliaribus Germanicis in Meridiem ad sinistram ejusdem fluminis Granuæ sita, à Germanis, Hungaris, & Venedis incolitur; Acidulis celebratur: Habet fodinas auri, argenti, cupri & argenti vivi: sed hodie adeo divites non sunt, quam fuerunt olim, venæ.

ο Inter Neusol & Altsol (l) *Kremnitz* est ad Granuam fl. auritodinis & monetaria officina nobile, in valle positum, in imminente colle habet arcem. Multi ibidem inveniuntur muti, surdi & strumis laborantes: causam asscribunt aeri & aquæ. Est vero Cremnitium inter septem civitates montanas Hungariæ prima ac præcipua.

π (m) *Nitria* ad Nitram fl. haud longè à *Comara* abest, arcem habet in rupe positam splendidam ac bene munitam; A Botzkayo tamen cum arce hic capta est: ac iterum, anno 1619, à Bethlehemo Gabore, Anno 1663, Turcis turpiter tradita: sed iisdem sequenti mox anno virtute præcipua Sulæ erepta.

ρ (n) *Tyrna* à Posonio versus Septemtrionem est, in planitie posita, à Germanis pariter & Hungaris incolitur, in bellis Turcicis & Transylvanis multum perpessa, ac sæpe fuit occupata.

σ (o) *Posonium* ad Danubium est, hodie regni habetur metropolis: arx ejus in præcello montis vertice sita est, in qua regia asservantur ornamenta [d]: urbs illa à plerisque Hungariæ Inferiori asscribitur. Anno 1515 major ejus pars incendio periit; ac postea restaurata, eadem calamitate aliquoties fuit afflicta, annis 1563, 1590, & 1642. Cæterum infra Altsolium est opidum (p) *Schemnitz* duas habens arces, ubi Camera regia, argenti-fodinæ, Officina metallica, & haud procul thermæ Eisslenbacenses. Infra Nitriam est (q) *Neuheusel*, Hungaris *Wymar* dictum, opidum munitissimum, anno 1581 ad Nitram fl. conditum. Anno 1605 à Botzkayo & Turcis obsessum & oppugnatum, in quintum mensem obsidionem fortiter tulit: tandem Humanayo iis traditum conditionibus, ut intâ demum pace Imperatori redderetur: quod factum anno 1607. Bethlehemus Gabor hoc opidum anno 1621 cepit; ad Cæsarem tamen rediit. Anno 1663. id à Turcis expugnatum. Omnis illa Hungariæ pars, quæ Imperatori Romano subjecta est, hodie misere vexatur. Doctoribus enim Evangelicis Augustanis pariter & Reformatis undique ejectis, Nobilitas Hungarica arma cepit, pro libertate sua, ut ajunt, tuenda: hi sunt, qui *Rebelles Hungari* vulgo audiunt. Interea Hungaria cladibus utrinque datis & acceptis vastatur; armisque Imperatoris isti facessunt negotium, quæ alibi erant expedienda utilius.

HEKELII.

[c] Clarebat ante aliquot paucos annos Gymnasio celebri ac inclutô, eôq; Evangelico, cujus laudatissimus Director erat *D. Samuel Pomarius*, Vir ad amussim doctus, & candidis amicissimus.

[d] Corona imprimis *Hungarica*.

EU-

(a) Varadinum. (b) Solnok. (c) Agria. (d) Zatmar. (e) Tockey. (f) Cassovia. (g) Eperies. (h) Leutsch. Neusol. (k) Altsol. (l) Kremnitz. (m) Nitria. (n) Tyrna. (o) Posonium. (p) Schemnitium. (q) Neuhe

V. In inferiori ſunt; τ Arrabo, vulgo *Rabe*; incolis *Tawarzin*, inde Latine Javarinum: υ Comara, vulgo *Komarno*: ο Strigonium, vulgo *Graan* (1); χ Alba regalis, (2) vulgo *Stuelweiſſenburg*: ψ Veſperinum, *Veſperin*: (3) ω Quinq; Eccleſiæ, *Fünfkirchen*: (4) & caput quondam, regiaque totius regni α *Buda*, Ger-

Inferioris Hungariæ opida.

(1) *A Cæſareis An.* 1683, *recuperata.*
(2) *A Cæſareis An.* 1688 *expugnata.*
(3) *A Teckelein, An.* 1683, *capta; a Cæſarcis An.* 1686 *recuperata.*
(4) *A Duce Lotharingiæ An.* 1687 *expugnata.*

BUNONIS.

τ(a) *Arrabo* ad fluvii cognominis, qui vulgo *Rabe*, & Danubii confluentes in loco paludoſo ſitum. (b) *Jaurinum* quoque aliis vocatur. Hoc munitiſſimum regni propugnaculum [e] anno 1594 à Comite de *Hardec*, nulla neceſſitate cogente, Turcis traditum eſt; ſed anno 1598 d. 19 Martii induſtriâ & felicitate *Adolphi Comitis* per ſtrategema à Schwartzenburg [f] recuperatum. Ad *Leitha fl.* & *Danubii* confluentes eſt opidum cum caſtello Hungaris (c) *Owar*, Germanis *Ungariſch Altenburg* dictum, paludibus & latis foſſis cinctum, Salomonis Hungariæ regis olim receſſus, & *Marcolphi* morionis domicilium. Anno 1529 à Solimanno fuit expugnatum: & anno 1605 ab Hungaris crematum; caſtello tamen conſervato, & anno 1621, à Buquoyo, Cæſaris auſpiciis, *Betlemianis* pulſis, recuperatum.

υ (d) *Comarinum* caſtellum nobile eſt, formæ triangularis, inter Danubium & Vagum fluvios, in ampio inſulæ Schut, Ferdinandi I, auſpiciis conditum; anno 1594 fruſtra tentatum: in Chriſtianorum manet poteſtate. [g]

ο (e) *Strigonium* cum arce [h] edita ad Danubium eſt; quo è regione Granua fl. in Danubium ſeſe exonerat, quinque milliaribus infra Comarinum caſtellum; à Solimanno expugnatum anno 1543, quo anno *Peſthum* & *Walpo* caſtellum & *Alba regalis* in Solimanni venerunt poteſtatem. *Strigonium* Chriſtianis difficili oppugnatione recuperarunt anno C. 1595. Sed anno 1605, à Turcis acerrime oppugnatur, & à perfido milite præſidiario, qui ducem ſuum Comitem Dampierium captivum tenebat, cum 70 tormentis bellicis traditur Turcis. [i]

χ (f) *Alba regalis* [k] urbs magnificis ædificiis ſplendida, inauguratione, & ſepultura regum quondam clara, in paluſtri planitie ad flumen, quod vulgò *Sarwitze* dicitur, ſita eſt. Anno 1543, in Solimanni venit poteſtatem: ſed Mercurio & Ruſwurmio ducibus fuit recuperata anno 1601, ac tum incendio à Turcis excitato miſerè vaſtatur. Eodem anno ad hanc ipſam urbem Turcæ bis profligati ſunt præcipua Ruſwurmii virtute: verùm ſequenti mox anno intemperantia & perfidia militum in Turcarum poteſtatem redacta eſt.

ψ (g) *Veſperinum* [l] à fonte perenni [m] nomen habens, olim haud mediocre erat opidum: de quo nihil præter nonnullas deformes ædes hodie reliquum eſt: arcem ejus in prærupto monte ſitam ac ſatis firmam, anno 1551, Turcæ ad deditionem faciendam adegerunt; ſed omne illius præſidium contra datam fidem trucidarunt. Deinde anno 1566 à Salmenſi & Hohenſteinio Comitibus invaditur & expugnatur. Anno 1539 a Chriſtianis militibus turpiter deſerta à Turcarum rediit poteſtatem: ex quo tempore eam modo tenent Turcæ, modo Chriſtiani.

ω (h) *Quinque Eccleſiæ* haud longe à ſiniſtra Drapa abſunt 16 mill. Hung. à Danubii confluentibus, anno 1543 a Turcis occupatæ, quippe quas opidis deſtruerant. Nuper anno 1664, à copiis auxiliaribus atque Hungaris ductu Hohenloii & Serinii Comitum opidum illud fuit expugnatum ac direptum: arx verò fruſtra tentata, ipſeque pons Eſſeccenſis, qui eſt in Dravo flumine, exuſtus. A Quinque Eccleſiis verſus Occaſum tribus milliaribus abeſt nobile & natura arteque munitum opidum (i) *Sigethum*: quæ vox Pannonica lingua ſignificat *inſulam*: Quoniam opidum hoc inter duo politum eſt flumina, & paludibus undique cinctum: eſtque triplex, arcem habens duplicem eamque munitiſſimam. Expugnatum eſt à Solimanno anno 1566, Nicolao Serino Comite illud defendente, qui fortiter pugnans cum hoſte in ipſa expugnatione nobilem cum vita profudit ſanguinem. *Solimannus* in obſidione iſta, antequam expugnaretur arx illa, morbo mortuus eſt in loco vicino, qui vulgo *Darchpek* vocatur, quo inteſtina ejus ſepulta ſunt.

α (k) *Buda* ad Danubium eſt infra Strigonium, olim regni caput & regia ſedes, ac tum egregiè munita, arcem habebat ornatiſſimam. Ad hanc urbem thermæ ſunt calidiſſimæ; in quibus tamen aliquod piſcium genus vivere Busbequius & Iſthuanfius tradunt [n]. Anno 1541. à Solimanno capta: ſicut & (l) *Peſthum*, & vidua Zebuſienſis cum filiolo in Tranſylvaniam deportata eſt. Peſthum magna vi Turcis ereptum eſt anno 1604; ſed biennio pòſt ab iſtis recuperatum. [o]

HEKELII.

[e] Et Clavis Domûs *Auſtriacæ*.

[f] Quem poſteà RUDOLFUS II Rex *Hungariæ* ac *Romanorum* Imperator, hujus Propugnaculi Prætorem declaravit.

[g] Ager ejus eſt planus ac omnino fertilis.

[h] In colle.

[i] Ejus loci *Archiepiſcopus* inter *Hungariæ* Magnates cùm *Dignitatis* autoritate, tùm *Divitiarum* amplitudine primatum olim obtinebat.

[k] Ab *Albanis* conditoribus *Alba* denominata.

[l] Qs. *Weiſprimium*, quod *Germanis* eſt *Weiſzbrunn*.

[m] Atque Albo.

[n] *Georgius Wernerus* Lib. de *admirandis Hungariæ Aquis* exiſtimat nullum *Europæ* locum eſſe, qui ſe *Budæ* comparare poſſit, ſive Sitûs amœnitatem, ſive Soli fœcunditatem, ſive aliarum quarumcunque rerum ad quotlibet uſus & ad ſplendorem ac luxum pertinentium ſpectemus ubertatem atque affluentiam. *M. Sebaſtian. Schræterus* Tom. I. totius *Terrar. Orb. Hiſtoricæ Deſcription.* p. 770. de laudatiſſimæ hujus Urbis Origine hunc in modum ſcribit: Niſi autoritate Chronicorum noſtrorum, magnô conſenſu Urbem *Budam* à Rege *Buda*, *Attilæ* fratre, conditam & nominatam eſſe tradentium, impediret, ego, ſi qua alia conjectura de ejus nominis ratione facienda eſſet, ob inſignem calidarum eo in loco celebritatem & copiam, pro eo, quod *Germanis* quondam fuerit *Bada*, unius litteræ inverſione *Budam* ab *Hungaris* dictam ſuſpicarer. Nam ea ſecundum *Pannoniorum* loca, antequam huc *Hunni* immigrarent, Ger-

(a) Arrabo. (b) Jaurinum. (c) Owar ſ. Altenburgum Hungaricum. (d) Comara. (e) Strigonium. (f) Alba regalis. (g) Veſperinum. (h) Quinque Eccleſiæ. (i) Sigeſtum. (k) Buda. (l) Peſthum.

(1) *A Teckeleio An. 1693 capta, & eodem An. Cæsareis reddita.* (2) *A Teckeleio An. 1683 capta, & a Cæsareis eodem Anno post Liberatam obsidione Viennam recuperata.*

Germanis *Ofen*: cui in adversâ ripa objacet *Pestum*. Clara sunt munimen *β Dotis* (1), *γ Pappa* (2), *δ Palotta*. Archiepiscopatus sunt duo, *Strigonien* & *ε Colossensis* in opido *Kolotza*. CA

Germanos, seu *Teutonas*, tenuisse, mimimè ambiguum est.

[o] BUDAM, ubi *Abda Rohaman* Prætor haud inglorius ultimus fuit *Turcicus*, *CASOVIA*, *EPERIE*, *ST. JOBI* atque *NICOLAI Propugnaculis*, *NEUHEUSELIO*, Hungaris *WIMAR dictæ*, *PALOTTA*, *SOLNOK*, *TOCKEI*, *VACCHIA*, ac multis Locis aliis ingeniosè ac probè munitis priùs occupatis, nunc expugnatione gravissimâ, A°. nempe Sup. Sec. 86. ☾ d. 23. *Aug.* Styl. nov. seu d. 2. *Septembr.* Styl. vet. circa Horam IV pomeridianam per *Cæsarianum* militem ac copias *S. R. Imp.* esse captam ac TURCIS immanissimis ereptam, elegans testatur *Epigramma* illud, quod sine *Autoris* denominatione in *Relatis Noribergensibus* legimus sic impressum:

BUDANAM Bavarus *Victor jam ceperat* Arcem,
Pòst Urbis *Victor Dux* Lotharingus *erat*.
ILLE Caput *cepit*; Capitis *tum* Membra *subegit*
ALTER. *Dic utri Gloria parta minor?*
Gloria si BUDÆ *fuit* Arx; *tibi Gloria*, Boje!
Gloria si fuit Urbs, *Dux* Lotharinge! *tua*.
Cepit uterque *locum*, *Laurus debetur* utrique,
Divisam Laurum cum JOVE Cæsar *habet*.

Quod etiam *Germanice* aptissimè redditum erat hôc modô.

Es legt der Bojen-Held *das* Ofner-Schloß *darnieder*,
Da der aus Lothringen *die Kraft der Stadt besiegt*.
Das Haupt *nahm jener ab*; *und der bezwung die Glieder*.
Sag! Lieber! Wer dabey den besten Ruhm erkriegt?
Ist Ofens *Macht sein Schloß? so hat der* Bair *gewonnen*.
Die Stadt? *So bleibt die Ehr dem tapffern* Hertzog *hold*.
Soo ist von beeden dann der Ort und Prieß erronnen;
Doch ist der Sieg getheilt in GOTT *und* Leopold.

Quod verò inclutis ac curiosis *NORIBERGENSIBUS Erfurto* est transmissum, id hujus tenoris ac formæ est:

α. ω.
Sanguine prob! uda Saraceno *milite nuda*,
Cæsar *ovat* BUDA: *Sic* Pax *redit undique juda*:
Quâ venâ, ut ut crudâ,
Triumfante de *Mahometigenis JUDA*,
non *Machabæo* quidem, sed *Austriaco*
LEOPOLDO
Pio, *Felici*, semper-*Augusto*,
extortâ tandem *HERCULI* clavâ,
communi Christianorum *gaudio*
ipso læti Nuncii die
Vtô Idûs *VIIbris* Annô M. DC. LXXXVI.
applaudere voluit,
debuit
D. G. C. P. A. H.

Ex qua linea ultima verè est concludendum, Autorem hujus posterioris Carminis sine omni dubio esse *Doctorem Georgium Christophorum Petri ab Harten-*

fels, Virum melioris Litteraturæ studiosissimum. Indicant enim id Litteræ *initiales* celebrati hi Viri Nominis, cujus quoque sup. honor hac mea est facta. Annum autem, quò omnia hæc tam illa atque glorioßissimè sunt facta, Litteris Numeralibus in his verbis; LeopoLDVs Cæsar VIt Vastatas BVDas, CopIIs BoIarICIs ac aLIIs sIstentibVs, ego exprimere volui. De *Catalogo* brorum eorum, qui in ultimâ BUDARUM expugnatione in *pretantiqua Bibliotheca Regia* præter omnium spem atque opinionem sunt reperti, ad hanc admirabilem Heroa, *VITUM LUDOVICUM a SECKENDORF*, Mæcenatem meum optimum, elegantissimam EPISTOLAM ☉. d. 25. *Jun.* A. 1688. 8. f. *Jenæ* dedit *JULIUS PFLUGIUS*, *Ejusdem Saxonicæ*, eamque cujuslibet Eruditi ac Litterati oculis dignissimam.

BUNONIS.

β (a) *Dotis*, Hungaris *Thata* quatuor milliaribus cum dimidio Jaurino abest, in palude extructum castrum vetus. Ad hoc prisci reges viridaria sua constituerant.

γ (b) *Pappa* á Jaurino versus meridiem 6 milliaribus Hung. sita, egregie munita, arcem habet firmiorem; multa perpessa est a Turcis; quibus tamen erepta anno 1597, ductu Maximiliani Archiducis Austriæ. Deinde anno 1600 Galli & Wallones, qui in præsidio erant, ob dilatum stipendium, opidum hoc cum arce Turcis scelerate vendiderunt: sed cum magna nostrorum ipsiusque Comitis Schwartzenbergii clade demum recuperatur. Qui ex fuga retrahebantur rebelles, variis cruciatibus confecti atque mactati sunt.

δ (c) *Palotta* castrum Vesperino duobus milliaribus abest.

ε (d) *Colotza* ad sinistram Danubii ripam, medio ferè loco est inter ipsius Dravique confluentes & Budam; in Turcarum est potestate. (e) *Mohatzium* opidulum nobilitavit Hungarorum clades & Ludovici Regis interitus anno 1526. Opidum istud haud longè abest á Danubii & Dravi confluentibus. (f) Aër Hungariæ impurior est; quare exteri hic facile morbum contrahunt Hungaricum; nisi castra sæpe moveant. Sordes, quæ ex indigenarum exsiliunt corporibus, aëris putredinem satis arguunt. Aquæ fere omnes insuaves sunt præter Danubii fluentes [p]. Vinum Pilsense [q] in Comitatu cognomine, ubi Budæ jacet, in pretio est [r]. Ferarum tanta in Hungaria est multitudo, ut, nisi ruricolis concessa esset venatio, certam perniciem illæ inferrent agris. Fertilitatem soli vel inde colligere licet, quòd licet bonis latifundiis ferro flammaque fuerit devastata, intra quinquennium ita tamen respirarit, ut hic nihil deesset; quum perpetuo fuisset in otio. (g) *Hungari* bellicosissimi feroces; sed fluxæ fidei: ut cæteris nationibus, pertinaciter infensi Germanis, quibuscum nusquam convenient. Otium tam viri, quam fœminæ fugiunt, laboremque fugiunt. Intemperantiæ gaudent, indulgent. Inter nobiles matrimonia contrahuntur dum adhuc in cunis vagiunt, quæ postea habere nefas habetur. Multi per Hungariam lotæ

(a) Dotis. (b) Pappa. (c) Palotta. (d) Colotza. (e) Mohatz. (f) Hungariæ cœli solique natura
(g) Hungarorum mores.

...ibus proditoribus & speculatoribus utuntur Mahu-
...medani.

HEKELII.

[p] Celebrantur quoque Aquæ calidæ, non longè ab Arce *Comarienſi*, vulgò *Pettenienſes* dictæ, quæ adversus diuturnos ac pene insperatos morbos creduntur efficaciſſimæ.

[q] Quod ob aquas calidas & sulphureas gravem odorem habeat, ac subitò inebriet.

[r] Alias *Hungaria* Vina mittit varia pro locorum diversitate, eaque præstantissima & saluberrima, quorum nonnulla sunt adeò generosa, ut *Cretico* haud cedant.

CAP. III.

De Sclavonia & Bosnia.

I.

Sclavoniæ equidem nomine vulgo, confusis Pannoniæ Illyricique limitibus, accipitur quidquid terrarum ab Dravo amne ad Adriaticum mare protenditur. At *proprie Sclavonia* dicitur ea regio, *quæ Dravum Savumque amnes interjacet*, ab Occasu *Stiria*, ab Ortu *Danubio* clausa. *Longitudo* ejus est ab opido *Kopranitz* ad Dravi confluentem mill. Germ. L. *Latitudo* a Dravo ad Savum. Sclavoniæ limites & magnitudo.

III. 1

II. Ad inferiorem Savi partem ultra Danubium protensi incolunt *Rasci* populi, German. *die Ratzen*. At totam hanc regionem aliquando *Pannonii*, mox *Gothi* tenuerunt : novissimi *Sclavi*, sive ii *Sclavonii*, qui ad hanc nostram ætatem manent. Hi quondam regnum in ea constituentes, postea Hungaris vectigales facti sunt. Nunc major pars Turcico Imperio paret. Rasci. Pannonii. Gothi. Sclavi.

III. Opida notiora sunt, α *Posega* (1), β *Gradiskia*, γ *Zagrabia*, & δ *Kopranitz*, validissimum contra Turcarum incursiones munimentum. Opida.

IV. ε *Bosniæ regnum* inter *Unam*, *Savum* atque *Drinum* amnes *Bebiosque* montes situm : nomen accepit a *Bosna* flumine. *Longitudo* ejus inter duo flumina, Unam Bosniæ regnum. Ejus fines.

(1) *A Cæsareis An.* 1687 *recuperata.*

REISKII.

1 (a) Sclavonia nomen regnumque novum Sclavis debuit aut Sclavinis, genti Venedorum copiosissimæ, quæ à Tanai & Volgo usque ad mare Hadriaticum terras amplissimas insedit, & regna Bulgariæ, Croatiæ, Sclavoniæ, Bosniæ multa ex A. C. 540 nova constituit, Romano Imperio dempta. Origo nominis a Sclava, i. e. gloria seu fama insigni petitur, si Cromerum audias, qui primam à Procopio Sclavorum mentionem factam annotat. (b) Ergo Sclavonia duplex habebitur, una *orientalis* per Daciam, Illyrium, Poloniam, Russiamque producta ; & *altera occidentalis*, per Bohemiam, ipsamque nostram Germaniam protensa: Illa Regem Ostrivoy (c) primum admisisse fertur, ac Setimirem, hujus nepotem, Dalmatiæ postea Regem, cujus fratres, Lechus atque Russus, Bohemiam, Poloniam, Russiamque subegerint. (d) Sic Bosnia ortum Bolnis debuit vel Pasinakis, quos Græci nominant scriptores : Hæc Slavica gens antiquis sedibus effusa duplicem reliquit Bosniam ; unam *superiorem* duci subditam, cujus sedes in urbe Orzega, nomen exorrupto Germanico vocabulo *Hertzog* deducit averant ; Alteramque *inferiorem* Illyrico regi subjectam. Vid Levenclav. Pandect. *XXV.* & Schurfleisch. in rebus Sclavi. Utrumque istud quod exposuimus, regnum, quia cum finitimis duobus, A. C. 1080, accessit Hungarico, hoc insignia augmenta cepit titulosque plures, quibus Hungarici reges adhuc gaudent:

BUNONIS.

α (e) *Posega* Comitatus caput ad fluviolum Orib jacet, haud longe à Savi sinistra ripa.

β (f) *Gradiskia* [a] ad Unæ & Savi confluentes hodie à Turcis tenetur.

γ (g) *Zagabria* in sinistra Savi ripa est, è regione insulæ Segesticæ : à Turcis tentata capi non potuit. Habet Academiam.

δ (h) *Kopranitz* arcem habet munitissimam.

ε (i) *Bosniam* sive *Bosenam* [b] Savus à Sclavonia discriminat ; Una fluvius à Croatia, Drinus à Servia, & Bebii montes ab Illyrico sejungunt.

HEKELII.

[a] Aliàs *Gratiana* Dicta.

[b] S. *Bosnam*, quam *Orosius Dardaniam* nuncupavit.

EU-

(a) Sclavonia. (b) Duplex. (c) Lechus. (d) Bosnia duplex. (e) Posega. (f) Gradiskia. (g) Zagabria. (h) Kopranitz. (i) Bosniæ fines.

Magnitudo. Unam & Drinum, porrigitur milliar. German. XL. *Latitudo* vero inter *Bosnæ* fonteis ac confluentem mill. German. xv.

Cultores Bosniæ. V. Hæc quoque olim *Pannoniæ* pars fuit: Postmodum *Gothi* occupârunt; quibus egressis, *Slavoni* obsederunt; *Hungaris* deinde principatus titulo stipendiaria facta. At quum *Turca* potiretur, Præfectus, quem ille constituerat, regio titulo ac Diademate sumpto, principatum in *regni formam* redegit; quod *Hungari* recuperatum haud diu tenuerunt, quin *Turca* repeteret.

Opida. VI. Caput regni erat ζ *Jaitza*: nunc Metropolis est ν *Warbosanin*.

BUNONIS.

ζ *Jaitza*, vulgo *Jaycz* [c] in monte posita arcem habet munitissimam [d], quo loco Plena fl. Verinam fl. recipit.

ν *Varbosania* est ad fl. Miliatzha, quondam provinciæ caput, nunc adeo defecit, ut careat mœnibus. (a) In Sclavonia aër purus, ac solum mire fertile est; quoniam fluviis undique rigatur; unde inter ipsa bella frumento, & pecore abundat. (b) Sclavoni hodie moribus suis Turcarum ferè similes sunt, omnes bellicosi, id unum orant Deum, ut armati moriantur & in bello. Rerum novarum cupidi ad seditiones sunt faciles. Excursionibus Turcicas vexant regiones. Pax enim non censetur violata, nisi educantur & adhibeantur tormenta bellica. (c) *Bosnia* superior est; pascuis tamen abundat. Pelles & lanam Ragusinis & Venetis abunde suppeditat; habetque argenti ac auri fodinas divites. (d) Feroces sunt Bosnii, latrocinia sectantes, alii tamen Christianam religionem etiam sub jugo Turcico impense colunt.

HEKELII.

[c] Et *Covadza*.
[d] Et inaccessibilem.

(a) Sclavoniæ fertilitas. (b) Sclavoniorum mores. (c) Bosnii soli natura. (d) Bosniorum mores.

CAP. IV.

De Illyrico.

I.

AB Arsia fluvio, Italiæ termino, versus Orientem, α *Illyricum* est, Græcis *Illyris*: regio aprica atque amœna, solum fertile, ac vitiferum; nisi quod ubi Pannoniis proximum, asperum ac durum. Terminatur ab *Occasu* Arsia flumine, ac linea ab Arsiæ fontibus ad Colapis ortus ducta; à *Septemtrione* perpetuis montium jugis, quibus Illyrii a Pannoniis discernuntur, ad fontes usque Unæ, atque inde linea ducta ad Timaci, nunc *Lim*, & Drini confluentes: ab *Oriente* est ipse Timacus, Scodrus mons, & Drilo fluvius, quo a Macedonia submovetur: a *Meridie* Adriacus sinus. *Longitudo* ejus patet ab Arsina ad Drilonem mill. Germ. XC. *Latitudo* maxima est juxta Naronem fluvium a fontibus ejus ad ostium mill. XX. 1

Illyrici fines.

Magnitudo.

II. *Di-*

BUNONIS.

α *Illyricum* sive *Illyris* etiam *Illyrias* & *Illyria* scriptoribus dicitur.

REISKII.

1 (a) Illyricum, Gr. Ἰλλυρὶς Ἰλλυρία, si Appianum audias, à Celta duce Illyrico nomen adepta, genti, Celticæ huc digressæ illud imposuit. Sin Rabbinos & Josephum Gorionidem consulas, ex una posteritate Chanaan Illyrici Sclavi omnes provenient. Utraque tamen hæc originatio aut incerta aut fabulosa erit, Bocharto judice: Incertior longe fabulisque propior extat, quam Stephanus, Apollodorus, Eustachius in Dionys. ab Illyrio Cadmi filio arcessunt. Phœnices equidem aut Cadmeos ora Illyrici extrema sese continuisse, Herodotus, Scylax, Athenæus, Dionysius testantur. Nomen Illyrii tamen Punicum non est, neque in moribus Illyriorum aut lingua quidquam reperias, quod Phœnicium ortum præ se ferat, aut Punicas origines redoleat, sic recte inquit Bochartus, Lib. I. Chan. c. 23. (b) Illyricum autem duplex à Spanheimio Introduct. Geog. constituitur: *Unum specialius aut strictius* litorale dem Syriæ regionem continuit exclusa Macedonia; *Sed altero generalius aut latius dicto* Macedoniam & vicinas provincias septendecim A. C. 337, comprehensas, in Breviario Rutus Festus commemorat: Ut inde Illyricum aliud *Orientale*, aliud *Occidentale* emergere potuit. De antiquis urbibus Strabonem. Lib. VII. Ptolemæum Lib. II. Pomponium Melam Lib. II. c. 3. Bochartum etiam quasdam à Pœnis conditas & appellatas nomine Illyrii.

(a) Illyricum. (b) Duplex.

II. Divisa fuit olim in duas potissimum partes sive regiones; quarum *una* ab Arsia ad Titium amnem, qui nunc est *Cherca*, β *Liburnia* dicitur; inde *altera* ad Drilonem usque fluvium, sive Lissum opidum, quod nunc vulgò dicitur *Alessia*, γ *Dalmatia*.

Fines Liburniæ & Dalmatiæ.

Lissus seu Alessia op.

III. *Liburniæ* populorum clarissimi fuerunt δ Japydes. Opida per oram, ε Flanona, nunc *Fianona*; ζ Tarsatica, *Tersatz*; η Senia, *Zegna*; ϑ Lopsica, *Lopsur*; ι Ortopula, *Starigard*; κ Argyruntum, *Pescha*; λ Ænona, *Nona*; μ Jadera, *Zara Vechia*; ν *Scordona* nomen retinet.

Japydum opida.

Flanona.

Tarsatica.

Senia.

Lopsica.

Ortopula.

IV. Dalmatiæ populi etiam fuêre varii. Opida in litore ξ *Sicum*, nunc *Sebenico*; ο Tragurium, nunc *Traw*; π Salona prope *Spalatum*; ρ Narona, *Narenta*; σ Onæum, *Sabioncello*; τ Epidaurus, *Ragusi Vecchia*; υ Rizinum, *Risine*; φ Budua, *Budoa*; χ Olchinium, ante *Colchinium* dictum, nunc *Dolcigno*;

Dalmatiæ opida.

BUNONIS.

β *Liburnia* [a] Histriæ contermina est;

γ Et *Dalmatia* Macedoniæ.

δ (a) *Japydes* sive *Japodes*, quorum opidum *Japydum* dictum est; Servio teste.

ε (b) *Flanona* sive *Flavona*; opidani sunt *Flanates*. Ab ea nomen habet *sinus Flanaticus* Stephano, *Polanicus* Melæ ab urbe *Pola*, & *Liburnicus* Orosio; hodie ob frequentia naufragia *Carnivorus* dicitur, vulgo *Quarnero* seu *Karnero*. Flanonæ ad Meridiem vicina est (c) *Albona*, Flacii [b] patria; olim *Aulona* seu *Alvona*.

ζ (d) *Tarsatica* sive *Tarsaticum*, inter Flavonam & Seniam ad Liburniæ litus est ad Oeneum fl.

η (e) *Senia*, Germanis *Zeng* dicta, ad oram maritimam in saxo præcipiti sita, munitissima est.

ϑ (f) *Lopsica* haud procul à Senia in eodem jacet litore. Opidani *Lopsi* dicuntur Plinio.

ι (g) *Ortopula* sive *Ortopola* inter Seniam & Vegiam sita erat, ejus vestigia ad Tedanium fl. conspiciuntur.

κ (h) *Argyruntum* ad idem litus, Petro Luccaro Ragusæo *Obrovazo* dicitur: at Moletio est *Novigrad*.

λ (i) *Ænona* sive *Enona* urbs episcopalis inter Seniam & Jaderam est ad oram maris.

μ (k) *Jadera* urbs archiepiscopalis, præ reliquis clara, adversus *finitimos* Turcas probè munita est: opidani Hirtio dicuntur *Jadertini*.

ν (l) *Scardona* [c] urbs ampla est, è regione Sici. A Ptolemæo collocatur è regione Jaderæ, forte ex una insula factæ sunt duæ; quarum una vulgo *Scarda* dicitur, altera *Molconfiglio*.

ξ (m) *Sicum* in finibus Liburniæ est ad mare [d]; quo Claudius misit Veteranos, teste Plinio.

ο (n) *Tragurium* hodie urbs exigua in scopulo [e] sita, & Buæ insulæ seu *Cicovo* ponte juncta: quam Veneti una cum Epidauro & Chio, anno C. 1169, occuparunt.

π (o) *Salona*, *Salonæ* sive *Salo* [f] inter Tragurium ad Occasum & Almissam ad Ortum; in inscriptionibus veteribus *Colonia Martia Julia Salona* dicitur. Diocletiani ibi fuit Palatium nobile. *Niger* aut hanc urbem periisse. Habuit Salona cives pugnaces, cujus rei specimen non fœminæ minùs, quam viri, illustre dederunt bello Civili Cæsariano. Octavium enim obsidentem, miro astu ac dolo territum fugere compulerunt, nocturnâ irruptione castra ejus aggressi. Eandem Urbem *Asinius Pollio* aliquot annorum intervallo posteà cepit, & filium, qui circa id tempus ipsi natus erat, ab eâ *Salonium* appellavit. Hic est *Salonius*, qui natus statim risisse fertur. [g]

ρ (p) *Narona* ad Naronem fluvium, qui Melæ *Nara* dicitur, á litore fermè 20 millia passuum recedit: quondam urbs clara & Dalmatiæ conventus: unde Varrone teste, 89 civitates jura petiêre; ac Plinii ætate populi duodecim: sed à Venetis, anno C. 997, subacta priscina dignitate excidit. Tantarum erat opum, ut Venetici sinus dominium sibi arrogaret *Sophiano vero Capo Cumano*.

σ (q) *Oneum* sive *Oeneum* inter Eperium & Epidaurum ad Artatum fl. in Penestia regione, hodie *Sabionello* aut *Ciderisso*.

τ (r) *Epidaurus* sive *Epidaurum* urbs Dalmatiæ maritima est [b]: Alia vero urbs fuit Epidaurus ad Argiæ oram in Peloponneso, Æsculapii patria. Prope hanc Dalmaticam jam olim à Gothis excisam condita scribitur (s) *Ragusa*, quæ hodie in litore illo celebris est.

υ (t) *Rizinum*, sive *Rhison* & *Rhizinium* ad sinum *Rhizonicum* est, in quem *Rhiso fl.* labitur. Volaterranus putat esse id opidum, quod hodie *Cataro* vocatur; quoniam sinus Rhizonicus hodie *le Golphe de Cataro* dicitur.

φ (u) *Budua*, *Butua* seu *Bulva* inter Ascrivium & Olchinium ad ejusdem maris oram est: ditionis Venetæ istis in locis ultima, à Turcis incendio vastata, nunc utcunque reparata.

χ (x) *Olchinium*, *Olcinium* sive *Ulcinium* est in eodem litore Butuæ vicinum.

HEKELII.

[a] Quam à *Liberno* quodam *Attico* sic dictam tradit *Stephanus*.

[b] Synergistæ istius famosissimi.

[c] *Villanovanus* ex *Blondo* colligit, *Scardonam* hodie *Malconsiglio* vocari, & *Jaderæ* Civitati imminere.

[d] *Adriaticum* sub *Venetorum* Imperio.

[e] Insulæ *Tragurii*, cujus marmor commendatur.

[f] Gallicè *Salon de Crau*.

[g] Qui risus omninò infelicitatis omen Parentibus, quòd infans iste perparùm ex *Servii* mente vixerit, dicitur fuisse.

[b] *Pausaniæ* & *Straboni*, quòd sit portuosa, *Limira* cognominata.

(a) Japydes. (b) Flanona. (c) Albona. (d) Tarsatica. (e) Senia. (f) Lopsica, (g) Ortopula. (h) Argyruntum. (i) Ænona. (k) Jadera. (l) Scardona. (m) Sicum. (n) Tragurium. (o) Salona. (p) Narona. (q) Onæum. (r) Epidaurus. (s) Ragusa. (t) Rizinum. (u) Budua. (x) Olchinium.

cigno; ⚓ Liſſus, *Aleſſia.* Intus ω Scodra, *Scutari* ; α Dalminium ſive Delminium, *Delminio*, unde Delmatiæ ſive Dalmatiæ nomen.

BUNONIS.

⚓ (a) *Liſſus, Liſſum* ſeu *Eliſſus*, ad Drilonis fl. oſtium, hodie *Aleſo* vulgò dicitur.

ω (b) *Scodra* Turcis *Scanderia*, id eſt, *Alexandria* dicitur, olim urbs nobilis, ad Labeatis lacum eſt, qui hodie *lago di Scutari.*

α (c) *Dalminium* inter Drinum fl. & Ardium montem erat; olim magna urbs, quam, dum Marcius incendit, gentem quaſi capite amputato truncâſſe Florus auctor eſt ; hodie *Denna, Damna*, melius *Delminio* vocatur.

(a) Liſſus. (b) Scodra. (c) Dalminium.

CAP. V.

De incolis Illyrici, & nova ejus deſcriptione.

I.

Illyrici cultores.

ILlyriorum *gens fera* fuit, atrox, & latrociniis piraticâque infamis. Edomita à Romanis ea pars quæ *Liburnia* dicitur, anno ab urbe condita Ↄxxv, annis decem ante ſecundum bellum Punicum ; *Dalmatia* ſub Auguſto Imperatore. Stetit inde ſub urbis Romæ imperio, donec Gothi eam vaſtarent. Poſt hos *Sclavonii*, à Mœoti palude profecti, occupârunt. In quos deinde *Hungari* imperium habuêre : ac noviſſimè *Turcæ*, oppreſſis Hungaris, interiora ſibi vendicarunt ; *Venetis* in hunc uſque diem maritimam oram obtinentibus, exceptis duabus civitatibus, *Scardona*, quæ Turcici juris, & *Raguſi*, quæ ſui juris. 1

Dalmatia. Comitatus Jadera. Segna. Nona. Zara. Sebenicum. Raguſa.

II. Regio ipſa, quæ olim in duas partes, Liburniam ac Dalmatiam, diviſa nunc uno nomine *Dalmatia* appellatur, eademque pars Sclavoniæ. At quæ quondam α Liburnia, ea nunc *Comitatus Jadera*, vulgo *Contado di Zara*, nuncupatur. In hoc urbes nunc claræ ; β *Segna*, γ *Nona*, δ *Zara* : hæc haud exigui momenti ; nec ultimi ſplendoris civitas. ε *Sebenicum* ſatis amœna urbs, ſed parum culta, ob vexationes vicinorum Turcarum, qui Scardonam tenent (1) ζ *Raguſa*, haud magna urbs cum arce, ſui quidem juris eſt, at ſtipendiu pend

(1) *Regimine Ariſtocratico gaudet. Dux illorum ſingulis menſibus eligitur, & magiſtratus alii per ſemeſtrem. Nobiles non audent alias pernoctare inconſulto ſenatu : ad ſolis ortum & occaſum, aperiuntur & Clauduntur portæ & viatores noctu in Cubiculis reſtrantur. Urbs hæc Terræ motu, An. 1667, pene delcta, nunc reſtaurata, ampla, nitida, Ædificiis magnificis nata, & optime munita.*

BUNONIS.

α *Liburnia* illa *antiqua* [a] hodie in duas dividitur partes, quarum una (a) *Morlacha*, altera (b) *Banadego* vulgo dicitur.

β In hâc ſunt (c) *Jadera*, nunc *Zara*,

γ Et (d) *Nona.*

δ *Zara* Comitatus caput, quem Veneti ab Hungarorum Rege emerunt anno 1409. Urbs illa hodie Dalmatiæ habetur metropolis ; undique mari cincta ponte jungitur continenti ; ac arce munitiſſimâ defenditur. Ab illa urbe haud procul abeſt locus dictus *Zara Vecchia*, ubi antiquæ *Jaderæ* rudera viſuntur. *Nona* ſive *Ænona* urbs natura ac arte munita ; undique mari cingitur, niſi quum ſiccior æſtas eſt. In illa *Senia* ſeu *Segna* hodie *Zeng* cum inſulis adjacentibus. Segnæ ager a Turcis miſere vexatur.

ε *Sebenico* ſeu *Sicum* ad ſinum cognominem eſt : ei imminet mons S. Johannis & arx in eo ſatis firma.

ζ (e) *Raguſa* prope Epidaurum à Gothis olim c ciſa, Turcis *Drobonika* dicitur ; emporium frequ eſt, ex quo Dalmatia bello fatigata. Opidani, qu Turcarum Imperatori tributum pendunt, longe teque merces exportant ac important. Urbs illa Laurentii arce munitur ; ac ſi in vicino ſcopulo netorum *Chiroma* arx quoque conderetur, eſſet victa ac inexpugnabilis.

HEKELII.

[a] Quam hodiè plurimi *Croatiam* eſſe dicunt.

REISKII.

1 Illyrici veteres & ipſi ſuis nationibus diſtin apud Ptolemæum & Plinium produntur : Inter Embiliæ comparent, quibus proximi cum Pœni federant, teſte Stephano, (f) urbem Butuen co derunt בטוחא *Betua* nomine Phœnicio *tutam ſecuramque* dixerint : Primos autem inc חקלין *Akelii*, i. e. agreſtes ex feris moribu

(a) Morlachia. (b) Banadego. (c) Jadera ſeu Zara. (d) Nona. (e) Raguſa. (f) Butue urbs.

ILLYRI PARS

DACIÆ PARS

THRACIÆ PARS

MACEDONIA

ASIÆ PROPONTIS

OLIMPENI

TROAS

PRIÆ

ÆOLIS

IONIA

MARE ÆGÆUM

Albania

Almopia

Pella

Mydonia

Bisaltia

Thessalonica h. Salonichy

Strymonicus Sinus n. Golfo di Contessa

Imbr. h. Lemn.

Olympus M.

Athos M.

Lemnos

Tenedos

Sigæum h. Ternamo

Ida M.

Taulantia

Phrygius hod. Erdea

Lyncestis

Emathia

Pieria

Olympus M.

Pindus M.

Chaonia

Perrhæbia

Thessalia

Pelasgia

Magnesia

Thermæus Sinus

Gremium portarum

Hodie

Archipelago

Euboea

Macris

Abantias

Negroponte

Icarium Mare

Smyrna

Ionium Pelagus

Corcyra

Corfu Ins.

Leucadia Ins. h. Santa Maura

Acarnania

Ithaca Ins.

Corinthiacus Sinus

Lepanto

Boeotia

Thebæ

Athenæ

Megaris

Attica

Naupactus

Cyclades

Myrtoum Mare

Naxus

Melos

Syphnus

Seriphus

Cythnus

Andros

Tenos

Delos

Mycone

Scyros

Sporades Ins.

Doris

Triopium M.

Cnidus

Asypalæa Ins.

Nisyris

Carpathium Mare

Argos

Peloponnesus

Arcadia

Argolicus Sinus

Laconicus Sinus

Zacynthus

Strophades Ins.

Cyparissius Sinus

Prote I.

Messenia

Laconia

Lacedæmon

Malea prom.

Cythera Ins.

Tænarium Prom.

Creta

Candia

Mare

Sapienza

Prasum prom.

Ladon

Dictynnæum prom.

Zephyrium prom.

Zephyre

Cydonia

Corycum prom.

Matapan

Cape of Salamonia

Pulcher portus

Phalasarna

Messagorum Ins. Tres

Cladus

Criumetopon prom.

Argestes

Electræ Ins.

Hellas seu Græcia Universa

pendit Turcæ: Emporium alioquin, ab hoc latere maris Adriatici, Turcicis mercibus celeberrimum. n *Scutari* quoque, Turcicum opidum, Emporium est haud ignobile. Scutari.

pellatos voluit Bochartus, voceque hinc apud Græ- cos corrupta Enchileos: Ut fluvios, montes, urbesq; illas, & vicinas Insulas à Phœnicibus denominatas nunc transeam. (a) Nec itaque Pœni auctore nostro hujus regionis incolæ omittendi fuerant, nec Galli, quos duce Bulgio huc sedem, Olympiade 124, fixisse, Polybius, Justinus, Pausanias commemorant. Romani postea victores Illyrico Teutæque hujus reginæ bellum, A. V. C. DXXIV, primum conflarunt; Ultimum A. V. C. DLXXXVII, Gentio rege capto, & in triumphum penitus abducto. (b) Illyricum itaque Romanis Impp. & horum præfecto prætorio subjectum, denique Germanis & Sclavis subtulit, regni Dalmatici auctoribus: Postremo Hungaris, ex A. 1080, cum Zelimirus regum ultimus mortique proximus Ladislao Dalmatiam legâsset. Vid. Bonfinius Dec. 11. Lib. 4. (c) Hinc adhuc hodieque regibus Hungaricis pars Dalmatiæ ac urbes S. Viti Zengaque subsunt; pars altera cum urbibus maritimis Jadera seu Zara, proxima Morlachorum regiuncula, Zebenico Spalato *Venetæ Reip.* paret; Item Clissa mediterranea per pacem, A. 1669, cum insigni 50 milliarium territorio à Turcis concessa: *pars tertia* Turcico adhuc jugo subjecta Venetis aut incursionibus per bellum decennale proximum, aut oppugnationibus infestatur. (d) Ragusa urbs clara Resp. libera, ex motu terræ vehementissimo, quem A. 1667, sustinuit, eluctata sese in *clientelam* Cæsaris Aug. & regis Hungarici, Josepho denuò, A. 1687, dedit ex veteri, quo regibus Hungaricis tenebatur, titulo, sed nexu tributi Turcico non minus adhuc obstringitur. Vide hujus descriptionem accuratissimam in Lib. Stati Turcici anonymo. Lib. I. c. 4.

BUNONIS.

n (e) *Scutari* [*b*], olim *Scodra*, Venetis eripuit Mahumedes Turcicus altero abhinc seculo [*c*]. Cæterùm (f) *Spalatum*, vulgo *Spalatro*, ad idem litus sit prope Salonam; Archiepiscopatu gaudens, quem super nobilitavit *Marcus Antonius de Dominis*. In Dalmatia Turcica quoque est (g) *Clissa* arx firmissima, Turcarum excursionibus nobilis. E regione istius litoris est (h) *Pharia* insula, & (i) *Corcyra nigra*, itemque *Melita* sive *Melitena*. (k) *Dalmatia* aërem habet temperatum ac purum; unde plerique ejus incolæ longævi fiunt: solum habet admodum fertile: oves bis in anno pariunt. Piscibus ora maritima est referta: & montana loca feris; oleis, vitibus, segete abundat. Inde mel, cera, plumbum, vellera & oleum exportantur. (l) *Dalmatæ* plerique sunt proceri, expediti, bellicosi. Carminibus celebrant eos, qui contra Turcas fortiter pugnando ceciderunt. Plerique profitentur literas: qui tamen montana incolunt loca, pristinam barbariem nondum videntur exuisse; in his viri pariter ac fœminæ uno eodemque utuntur genere vestitus; neque eo distinguuntur. (m) *Ragusini* lucro inhiantes longe lateque exercent mercaturam. Erga peregrinos sunt humani ac faciles. Singulis mensibus eligunt Ducem, quem *Rectorem* vocant, cui adsunt 100 Senatores. *S. Laurentii* castro quotidie novus imponitur gubernator. Suntque Ragusini fere omnium Monarcharum clientes: Turcarum Imperatori tributum pendunt, singulis annis 20 millia Sultanorum; alii tamen 10 aut 15 millia illos solvere tradunt [*d*]. In Turcicis ditionibus nulla solvunt portoria. A Turcis Ragusini impense diliguntur ob commoda, quæ ab iis percipiunt.

HEKELII.

[*b*] Vel vulgò *Scuttri*.

[*c*] Hæc Civitas, XIIX Milliar. à Mari quippe absens, est in arduô ac præcipiti Saxô ædificata, & Lacui ad Orientem imminet, qui centum & triginta Milliar. in ambitu patet, ac undique Montibus, præterquam ad Septentrionem, ambitur, à quâ Parte duos in se recipit Amnes. Territorium verò, quod est inter hunc *Scutari* Lacum, & Mare, vulgo vocatur *Craina*, i. e. Regio Saxis ac Montibus impedita.

[*d*] *Maginus* dicit, *Ragusinos Turcæ* pendere tributum singulis annis XIV millium Aureorum.

(a) Phœnices incolæ Gallique. (b) Illyricum captum. (c) Dalmatia Regibus Hungaricis, Venetæ Reipubl. Turcis subest. (d) Ragusa. (e) Scutari. (f) Spalatum. (g) Clissa. (h) Pharia. (i) Corcyra nigra & Melita insula. (k) Dalmatiæ fertilitas. (l) Dalmatarum mores. (m) Ragusinorum mores.

CAP. VI.

De Græcia, & summa ejus divisione.

I.

ILlyrico conjuncta est *Græcia*, antequam Orbis imperio Romani potirentur, terrarum omnium dictis factisque celeberrima. Hinc quippe omnis literarum claritas primum effulsit: hinc frequentes coloniæ ad illustrandum totum terræ Orbem in diversas regiones exiverunt. Nunc tota à Turcis devastata, in exiguis ruderibus deserta & ipsâ barbarie magis barbara jacet. Dicta est terra Græ- Græciæ fortuna.

Græcia à Rege *Græco*: eadem ab alio Rege *Hellene*, *Hellas*, & incolæ *Helle-nes*. 1

Græciæ nomen.

II. At nomen Græciæ diverſe accipitur. Primum enim Græciæ nomine dictæ fuerunt binæ terræ, quæ poſtea ſeparatim altera *Theſſalia*, altera *Græcia*, ſive *Hellas proprie dicta*. Dein Græciæ titulo acceſſit *Peloponneſus*; mox item *Epirus*, ſimulque *Macedonia* tota; denique *Creta* inſula, & quicquid inſularum Græciæ adjacet. Quin etiam in *Italiam* & *Siciliam*, ut ſuprà dictum eſt, Græcum nomen uſquequaque tranſiit, ubi *Græcia magna*: & item in Aſiam; ubi *Græcia Aſiatica*. Sed de hac in ipſa Aſia; nunc Europæ primum terræ explicandæ ſunt.

Græciæ fines.

Et Magnitudo.

III. Totum igitur hoc, quod ſub uno Græciæ nomine computavimus, terminis includitur, *ab Ortu* Ægæo mari: à *Meridie* Cretico: ab *Occaſu* Jonio: à *Septemtrione* Scardicis jugis ab Illyriis ac Mœſis ſeparatur, Strymoneque amne à Thracibus. *Longitudo* ejus eſt, à Tænario Peloponneſi promontorio per Iſthmum ad Strymonis fontes, mill. German. C. *Latitudo* maxima ab Sunio promontorio per Græciam propriè dictam & Epirum, Acroceraunium uſque promontorium, milliar. German LXXX.

Partes Græciæ.

IV. Partes ſive regiones, in quas univerſa Græcia potiſſimùm dividitur, ſunt iſtæ: *Epirus*, *Peloponneſus*, *Græcia proprie dicta*, *Theſſalia*, & *Macedonia*. Quanquam *Acarnaniam* quæ ſub Epiro, & *Ætoliam* quæ ſub Græcia, nonnulli veterum Geographorum ſeparatim cenſeant.

Græciæ in Macedoniam & Achajam diviſio.

V. At Romani univerſam Græciam in duas provincias diviſerunt; *Macedoniam*, ſub qua ipſa Macedonia, Epirus & Theſſalia; & *Achajam*, ſub qua *Græcia* propriè dicta, Peloponneſus, & Inſulæ circumjacentes.

CAP.

REISKII.

1 (a) Origines Græcorum *alias ſacra, & alias domeſtica hiſtoria* præbet: Sacra Japhetum Noachi filium, qui primus gentium Græcarum conditor apud Phœnices aut Ægyptios ipſis Græcis innotuit, variato paulum nomine Ἰαπετὸς aut mutato. Hunc Theologia fabuloſa pro Neptuno ſubſtituit, veluti Janum pro Jove, Semumque pro Plutone admiſerat. Ita Lactantius Euſebiuſque non ſine Scriptorum recentiorum ſuffragio. Bochartus etiam in Phaleg, Lib. I. c. 1. demonſtrat, quàm nomina Græcum & Latinum Japheto congruant, ſi ποσειδᾶνα ex voce Phœnicia פשטן *Peſitan*, quæ latum ſignificat; Neptunum ex Hebraico נפתח *Nipbta*, i. e. dilatatione deduxeris. Quem gentes ſingulæ ortum à filiis Japheti & nepotibus ſumſerint, hoc diſtinctius explicari à nemine poteſt, cum hiſtorica monumenta deficiant. Sin domeſticam hiſtoriam conſulamus, ea poëticis figmentis obruta examinari paulo accuratius debet, veritaſque à commentis vaniſſimis ſeparari. Ergo idonei auctores Diodorus Siculus, Apollodorus, Conon, Pauſanias, genus omne Græcum ab Hellene Deucalionis filio propagatum in tria faſtigia diſpeſcunt, Æolicum puta, Doricum, Ionicum. (b) Namque Hellen, à quo Ἕλληνες dicti, rex Theſſaliæ tres filios procreavit, Æolum, Dorum, & Xuthum. Ab Æolo ortum Æoles nomenque, à Doro Dores, à Xutho Iones duxiſſe feruntur. Idque geſtum, ſi Petavio credas, in A. Per. Jul. 3385, ante Chriſtum 1529, & tertium ab Ægyptiaca profectione incidit. Vid. Ration. Lib. I. part. I. c. 7. Hellen igitur apud Romanos Græcus, neque hic ab alio rex fuit. Has Græcia vetus & aliquando cultiſſima origines præbet: Hodierna eas plane poſthabet, nec tamen ipſa barbarie magis barbara jacet (ſic Cluverius noſter inquit) Multa enim priſtini cultus documenta paſſim adhuc ſupereſſe videas; multa etiam ex hoc ævo non Chriſtianæ ſolum religionis, ſed doctrinæ uſu & conſuetudine cum Italis ornamenta in dies accedere. Vid. Cruſius in Turco-Græcia & Chriſtoph. Angdi de ſtatu hod. Græc.

BU-

(a) Origines Græcorum duplices. (b) Ab Hellene, Æolo, Doro, Xutho.

MACEDONIÆ PARS

ORESTIS

ÆSTIOTIS

Ctemenæ

Gomphi

Tricca

Chyretiæ

Metropolis

Pindus Mons

Sostenis

THESSALIÆ PARS

Homilæ

Phalachthia

Sperchius fl.

Hypate

DRYOPUM regio nunc ALDRADINA

Acheron fl.

CASSIOPÆI

Amphilochia

Pindus Mons

Argos Amphilochicum n. Anfiloca

Aracht. fl.

Cassiopen

Ianning

Ambracia

Larta

Ambrachia

Achelous fl.

Erineus

Cephisus fl.

Boium

Acheruſia Palus

Thyamis fl.

Cocytus fl.

Dolopes

Anactorius Sinus

Ambracius Sinus n. Golfo di Larta

Cichyrus

Elatria

Almene

ACARNA

Chalcis

Stratos

Nicopolis

Dardanello

Panaos

Actium n. Figalo

Arachtus

Olenus

Aſtacus

ÆTOLIA

Anthuſe

Acarnanum

Pleurone

Calydon

Naupactus n. Lepanto

Molycria

Leucas n. Nicolo Peſchera

Lengo n. C. Nicolo

Acylea

Dulichium

Cherſoneſus

Anthirrhium Promont.

Ithaca

Echinades Inſu.

Acarne Thoæ Inſ.

Rhium Prom.

Patræ

Olenus

PELOPONESI PARS

Netium prom.

Zacynthus h. Zante

Zante olim Zacynthus

Lotoa quæ et Lotoea

Alcinoi Portus

Alcinoi Portus

Spilea

Almon fl.

Thyamis prom.

Corcyra Urbs h. Corfu

Corcyra Urbs h. Corfu

Pſychium

CORCYRA SCHERIA et PHÆACIA nunc CORFU

Lycimma prom.

Amphipagus prom.

Oggyia Ulyſſus Inſ.

Torgno n. Perga

Sybota

Sybotarum I.

Ericuſa h. Paxo

Antipaxus Ins.

Paxadus

Ericuſæ Inſu.

Oricum

Antigonea n. Agyro caſtro

Celydnus fl.

CANINA

Elyma ol Canina

Olim

Molossia nunc Pandosia

CHAONIA

Panormus

Portus Chimera

Phœnice

Dodona

Dodon fl.

Omphalium

Pandoſia

Cheſmis Portus

THESPROTII

Hecatompedum nunc

Eleus n.

Docna

Caſſiope

VAIELITIA

Buthrotum n. Butrinto

Buthroticus Sinus

Baſtia

Pelodes Portus

Thyamis prom.

Acheron

Ionium Mare

EPIRUS hodie CANINA cum Maris Ionii Inſulis Corcyra ſeu Corfu Cephalenia ſeu Cefalogna &c.

SAMOS ſ. CEPHA Cephalonia

Ithaca

Nunc CEFALOGNA

LENI

Lotoa quæ et Lotoea

Zacynthus h. Zante

Zante olim Zacynthus

Longitudo 43 46 47 48 49

Latitudo 39 38 37

CAP. VII.

De Epiro & Peloponneſo.

I.

Epiri termini, Populi & opida.

ΕPirus, quæ nunc *Canina* [a] dicitur, ſeparatur à Macedonibus Celidno amne, & Pindo monte; ab Græcis Acheloo flumine. Populi clari fuêre β *Moloſſi*, quorum opidum γ *Dodone*, apud quos *Jovis Dodonæi* templum oraculo illuſtre; δ *Dryopes*; *Chaones*, quorum regio ε *Chaonia*; opida, ζ *Oricum*, η *Antigonia*, ϑ *Panormus*, ι *Elæus*; κ *Theſprotii*, quorum λ *Buthrotum*, Pyr-

PUNONIS.

α (a) *Epirum* [b] in tertio Europæ ſinu ponit Plinius; & addit; *Omnis Græciæ fabuloſitas, ſicut literarum claritas, ex hoc primum ſinu effulſit.* Incipit autem Epirus à Celidno flumine; & deſinit in *Acheloo* flumine, qui ab Achaja eam ſeparat: *Ionium mare* ad Meridiem; *Macedoniæ* partem & *Pindum* montem ad Septemtriones habens. [c]

β (b) *Moloſſorum* regio olim *Moloſſia* [d], nunc (c) *Pandoſia* dicitur, ab urbe *Pandoſia*. Apud Moloſſos [e], *canes* ſunt *venatici* generoſiſſimi, qui *Moloſſi* vocantur. Cæterum [f] ſunt quoque *Moloſſi*, Theſſaliæ populi.

γ (d) *Dodona* urbs à *Dodone* flumine & fonte dicta, ubi ingens ſilva; & præter templum Jovis fons Joris Dodonæi, faces extinctas accendens, & accenſas reſtinguens. (e) *Æs* Dodonæum in proverbium [g] abiit, pro valde ſonoro, & homine importunæ loquacitatis, à pelvi ærea Dodonæ in columna ſublimi, quam flagellum in manu pueri in altera columna huic proxima vento agitatum ſæpius percutiebat, fiebatque tinnitus importunus. Columbæ quoque nigræ et arboribus reſponſa ibidem dediſſe conſulentibus fuerunt. Oraculum tamen illud Homero & Heſiodo cognitum, ſuo ævo deſiiſſe teſtatur Strabo. [h]

δ (f) *Dryopum* regio hodie *Aldradina* dicitur.

ε (g) *Chaonia* nunc vulgo *Canina* ab urbe primaria, in qua præfectus moratur, incolis dicta [i]. *Silva Chaonia* columbis abundabat. [k]

ζ *Oricum* in Epiri litore fuit, à Colchis conditum; quod Cæſar præter exſpectationem Pompeji occupavit. Inde initium erat Epeiri.

η Prope Oricum in mediterraneis fuit (h) *Antigonia*, ab Antigono condita, hodie *Argiro caſtro* dicta.

ϑ (i) *Panormus*, nunc *Panormo*; inter Acroceraunia & oſtium Acherontis fl. portus eſt. [l]

ι (k) *Elæus* opidum, hodie *Docna*, à litore remotum, Hecatompedo finitimum eſt.

κ (l) *Theſprotia* ſive *Theſprotis*, hodie *Vajelitia* dicta, ad oram maritimam eſt, contra Corcyram inſulam.

λ (m) *Buthrotum* ſive *Buthrotus* nunc *Butrinto*, ad oſtium maris eſt è regione Corcyræ inſulæ, à qua XII millia paſſuum abeſt. Hic quod luculentas poſſeſſiones Epiroticas haberet *Cicero*, frequens ibi vivere ſolebat. Ex civili bello Pompejano quoque nota urbs. Huc tandem appulit *Æneas* Virgilianus. [m]

HEKELII.

[a] Sive *Janniua* recentioribus.

[b] Incolis *Arbonar*; *Turcis* v. *Arnantleri*.

[c] *Maginus*, *Schroterus* & alii dicunt, EPIRUM terminari ab Ortu *Acheloo* Fluv. à Meridie *Adriatico Mari*; ab Occidente pullari *Mari Jonio* uſque ad *Celydnum* Amnem; à Septentrione vero *Macedoniam* habere.

[d] A *Moloſſo*, *Pyrrhi* & *Andromaches* Filio ſic nominata.

[e] Quorum Regnum principem à diluvio *Phaëthontem* (ὃς τὸν κατακλυσμὸν φαέθοντα βασιλεῦσαι πρῶτον) tenuiſſe *Plutarchus* ſcribit in Pyrrhô p. 383, num. B. Tom. I. Oper.

[f] *Athenæo* & *Victorino Grammatico*.

[g] Teſte *Eraſmo* Chil. I. Cent. I. *Adag.* VII, & ex eô *Manutius* in *Adag.* p. 29.

[h] Lib. VII. *Geograph.* p. 600.

[i] Unde a. hæc Regio dicatur, tradit *Virgilius* Lib. III. Æn. v. 334.

[k] Quarum mentionem fecit idem *Virgilius* Ecl IX. v. 13. Dicit & Glandem *Chaoniam* Lib. III. *Æneid.* v. 333. Portum *Chaonium*, ibid. v. 291, ſeq.

[l] Vid. *Strabo* Lib. VII. *Geogr.* p. 593.

[m] Sicuti apparet ex ipſo *Virgilio* Lib. III. *Æn.* v. 292.

REISKII.

1 Epirus, Gr. Ἤπειρος, aut generaliter omnem terram continentem, aut ſpecialiter hanc regionem Romanis ex bello Pyrrhi primo cognitam ſignificat: Hæc vero & ipſa duplex habetur: altera vetus, altera nova; Epirum veterem vocamus Pyrrhis Æacidiſque ſubditam, & octo gentes præcipuas complexam. (n) Epirus nova quondam Illyris Græciæ dicta, neque trans fluvium Acheloum procurrens, poſthac Albania & hæc quidem ab excelſis montibus appellata, quos galli veteres hinc delati alpes ſua lingua nominaverant. Ita Jacobus Palmerius Græciæ antiq. Lib. I. c. 14. docet, additque caput Epidamnum eſſe, vel Dyrrachium, Italis Durazzo.

(o) Peloponeſus Pelopidas, quibus & nomen debuit, reges, è ſanguine Pelopis (p) ortos perdiu Mycænis tulit, ut duo Græcorum genera, Doricum & Æolicum, quæ huc per colonias conceſſerant, Doricum, Æolicumque quieto imperio gauderent. Sin Bochartum audies, primo ſingulas, ex nepotibus Japheti & horum uno quidem אֱלִישָׁה (q) *Eliſah* huc

(a) Epiri fines. (b) Moloſſi. (c) Pandoſia. (d) Dodona. (e) Æs Dodonæum. (f) Dryopes. (g) Chaonia. (h) Antigonia. (i) Panormus. (k) Elæus. (l) Theſprotia. (m) Buthrotum. (n) Epirus nova vetuſque. (o) Peloponeſus. (p) A Pelope. (q) Ab Eliſah.

Pyrrhi regia ; μ *Cassiopæi*, quorum ν *Cassiope* ; regio ξ *Almene*, opidum ο *Nicopolis* ; π *Amphilochi*, opidum ϱ *Argos*, cognomine *Amphilochicum* ; σ *Acarnanes*, regio *Acarnania*, opidum τ *Ambracia*, Æacidarum regia : unde *Ambracius* sinus, quo nihil in Epiro nobilius : υ *Actium*, φ *Leucas*, χ *Stratos*.

Peloponnesi fines.

II. *Peloponnesus* à ⸸ *Pelope* Rege dicta, quæ nunc *Morea*, haud ulli terrarum quondam nobilitate postferenda, quasi *peninsula* inter duo maria *Ægæum* & *Ionium* extenditur ; ω ob sinus & promontoria, queis ut fibris litora ejus inciſa sunt, simul quod tenui tramite in latus effunditur, *platanifolio* simillima.

III. Par.

huc in hanc terram penetrasse credideris. Bellum vero quod exarsit, Peloponesiacum inter cuncta Græciæ regna & respubl. Athenienses maxime ac Peloponnesios quam atrociter efferbuerit, quamque componi non potuerit nisi Athenis funditus excisis, Xenophon, Plutarchus, Pausanias aliique memorant. Hodie Morea ex mororum, quas profert uberrimas, multitudine vocatur, & Turcis, Italis, Græcis, Judæis, etiam habitatur. Quondam vero resp. Veneta ibi rerum potita, imperium hoc bello præsente Turcico vetus denuo sibi vendicavit. (a) Namque, A. 1683, classe instructissima & numerosis copiis valens Prevesam, postea Coronem, profligato Sciraskiero Turcico, amplius utrumque Noverimum, A. 1685, Modonam & Neapolin di Romania, A. 1686, cepit. Tota sic domita Peloponnesus, totque munitissimis subactis urbibus respubl. triumphum, A. 1687, solennem egit : Antea quippe jamdudum S. Maura Turcis erepta Insula in ditionem Venetorum venerat.

BUNONIS.

μ (b) *Cassiopæorum* regio *Cassiopæa* intus in mediterraneis est.

ν (c) *Cassiope* nomen antiquum retinet, in montanis jacens : Alia vero ad mare hodie dicitur *Joannia*.

ξ (d) *Almene* Thesprotiæ vicina ad mare pertingit.

ο (e) *Nicopolis* [n] ad sinus Ambracii, qui vulgo *Golfo di Larta*, fauces structa erat, in litore occidentali : in oppositο vero erat Actium. Nicopolis hæc ab Augusto Imperatore condita, & ab ipsius victoria, de Antonio & Cleopatra [o] partâ, ita dicta est : Plutarchus in Antonio nomen ei impositum ait à *Nicone Asino*, cui rusticus insidens Augusto ante pugnam obviam venerit. In urbe hac [p] Græcam Bibliorum versionem inventam tradunt, quam *Origenes* in Hexapla sua contulit.

π (f) *Amphilocborum* regio *Amphilochia*, intus in mediterraneis est.

ϱ (g) *Argos Amphilochium* inter Ambraciam & Cassiopen jacens, etiam nunc *Amfiloca* incolis dicitur.

σ (h) *Acarnanes*, mollitie & lascivia olim notati, cum Ætolis vicinis assiduas fermè exercebant rixas.

τ (i) *Ambracia* ad recessum sinus Ambracii à Nicopoli & Actio urbibus 25 millibus passuum distans, vulgo nunc etiam *Ambracia* [q] dicitur, olim ampla & potens : at Macedonum & Romanorum bellis deinde labefactata, & everſa. [r]

υ (k) *Actium*, nunc vulgo *Figalo*, ad Ambracii sinus fauces in litore orientali est. Straboni [s] *Actium Acarnanum*, ubi Apollinis templum ab Argonautis conditum. Ad promontorium *Actium* pugna illa navalis inter *Octavium* & *Antonium* commissa est ; quâ Octavius victor Romanum deinceps Imperium solus obtinuit, & nomen *Augusti*. Promontorium illud hodie vulgo *Capo Figalo* vocatur.

φ (l) *Leucas* opidum vulgo ad promontorium quod vulgo *C. S. Nicolo* : contra quod (m) *Leucadia* insula, quæ hodie *Santa Maura* vulgo dicitur ; in qua aliud opidum *Leucas*. Isthmo à Corinthiis perfosso insula evasit, quæ erat Chersonesus. Sæpe tamen arenarum vi continenti reddita est : sæpe etiam indigenarum opera revulsa. Est vero insula ista continenti adeo vicina, uti eidem videatur juncta.

χ (n) *Stratos* & *Stratus* hodie *Strato* urbs Epiri maxima, & Acarnaniæ caput, cum staret, apud sinum Ambracium fuit inter Anactorium & Halyzeam ad Acheloum fl.

⸸ Hæc regio à *Pelope*, Tantali regis Phrygiæ filio, id nominis obtinuisse scribitur : qui victo curuli certamine *OEnomao*, Elidis Rege, Regno ipsius, & filiæ *Hippodamiæ* nuptiis potitus, adeoque, ut videtur, tota hac peninsula, ei nomen de suo nomine imposuit.

ω (o) *Peloponnesus* [t] undique mari cingitur, exceptâ illâ parte, quâ continenti adhæret. (p) *Isthmum* IV aut V passuum millia patere auctores testantur. Columna ibidem erat posita ab Ionibus, in cujus parte versus Atticam scriptum erat ; τάδε ἐχὶ Πελοπόννησος, ἀλλ' Ἰωνία : Et in altera versus Corinthum ; τάδε ἐστὶν ἡ Πελοπόννησος, οὐκ Ἰωνία. Quinto quovis anno hic celebrabantur ludi in honorem Neptuni. Isthmum hunc diversis temporibus effodere conati sunt *Demetrius*, *Julius Cæsar*, *Caligula*, *Nero* : ac denique *Herodes Atticus*, privatus homo. Murus ductus à Lechæo ad Cenchreas post cæsum ad Thermopylas Leonidam ; ac postea ab Athenienſibus. Sex in Peninsula ista numerantur Sinus præcipui. (q) *Crissæus* sive *Corinthiacus*, hodie *Golfo di Lepanto* ; *Saronicus*, à portu *Saronico* ad Isthmum ita dictus, qui & *Salaminius* à Salamine insula, hodie *Golfo di Engia* ; *Argolicus*, nunc *Golfo di Napoli* ; *Laconicus* vulgo Italis *Golfo di Colochina* ; *Messeniacus*, nunc vulgo *Golfo di Coron* ; & *Cyparissius*, qui vulgo nunc *Golfo di Larcadia*.

HEKELII.

[n] Olim quippe egregia Urbs, & Incolarum multitudine abundans.

[o] *Ægypti* Reginâ.

[p] Quam *Prevesa* hodie mappæ *nuncupant*.

[q] Et apud *Ptolemæum Larta*.

[r] Prius dicta est *Eponia* & *Paralia*.

[s] Lib. x. Geogr. p. 17. Tom. II.

[t] S. *Peloponnesus*, olim *Apia* & *Pelasgia* appellata.

B.U.

(a) Nunc ab Venetis subacta. (b) Cassiopæi. (c) Cassiope. (d) Almene. (e) Nicopolis. (f) Amphilochia (g) Argos Amphilochium. (h) Acarnanes. (i) Ambracia. (k) Actium. (l) Leucas. (m) Leucadia. (n) Insula Stratos. (o) Peloponnesus, ejusque sinus. (p) Isthmus. (q) Sinus Corinthiacus.

EPIRI PARS

ACHAIÆ PARS

IONII MARIS

MARIS AEGÆI PARS

ACHAIA PROPRIA

ARCADIA

Cisalphæa

Transalphæa Arcadia

CRISSÆUS sive CORINTHIACUS SINUS nunc Golfo de Lepanto

Golfo de Engia

Golfo de Napoli

Laconicus Sinus n Golfo de Colochina

Messeniacus Sinus n Golfo de Coron

Cyparissius Sinus Golfo de Larcadia

ARGIA

LACONIA

PELOPONNESUS nunc MOREA

Orissa
Cirrha
Anticirrha
Naupactus n Lepante
Antirhium
Thea Ins.
Rhium
Rhium prom.
Neptunium
Helice
Rhypes
Burin
Cerina
Patræ
Glaucus R.
Ægira
Pellene
Sicyon SICYO
Phlius
Crathis R.
Crathis Mons
Olenus
Melas R.
Dyme
Laissæum
Tegea
Erasinus
Stymphalus
Stymphalus Mons
Apollinus Pythius fanum
Lyrnia
Erimanthus
Nonacris fons
Fritura
Cronicus M.
Pholoe mons
Arxisi prom.
Cyllene
Chaerine
Hyacynthus
Myrsinus
Salmone vrbs et fons
Pylus Eliacus
Onea
Methydrium
Hermea
Gortis
Clitor
Asea
Megalopolis
Lycosura
Opus
Pylus Eliaca
Elis
Olympia
Cyparissa
Thalamiæ
Pictus
Nestoris
Hypanis
Ispanis
Lerion
Anathus
Aulon
Cyparissa
Mes
Lepreum
Gerenia
Pelanes
Ithome
Rhus Messenorum
Methone n Modon
Carinus Sinus prom.
Corinthiacus Apollo fine
Pylus
Harpelin
Phigalea
Epina
Tagetus Mons
Thuria
Pheræ
Gerenia
Amydæ n
Therapna
Cardamyla
Messene
Malonides
Lectrum
Messa
Cythera Ins. n. Cerigo
Tænarium op Tænarium prom.
Megara
Salamis
Isthmus
Sinus
Corinthus n Gereme
Corinthus
Melissus
Solygea
Cleonæ
Pirus Lacus
Nemea
Silva Nemea
Mycone
Prolymna regiuncula
Thalamiæ cū Poëti Roebea
Medea o Methona
Athenæ
Belbina
Egina Ins.
Epirum prom.
Palus Epidaurus
Teryntha
Cronius M.
Cynethia
Argos
Palus Alcione
Lerna potus
Ornea
Argosminium
Tyrius
Hermonie
Nauplia n Nopoli
Asine
Artemisius Mons
Mantinea
Hiseæ
Cherso nesus
Cepides
Brasiæ
Sparta n Lacedemon
Amyclæ n
Vordonia
Aphrodisium
Zarex
Angiæ
Gythium
Epidaurus v Limera
Boca
Malea prom.
Calauria Insula
Cherso nesus
Scylæum prom.
Iroesen
Cenchreæ
Isthmus
Pagæ
Veteris Corinthi Ichnographia
Acrocorinthus

II. Partes seu regiones in ipsa, *Achaja proprie* dicta, *Elis*, *Messenia*, *Arcadia*, *nica*, & *Argolis* sive *Argia*.

IV. Urbium clarissimæ; in α *Achaja*, β. *Corinthus* in ipso Isthmo, olim clara opi- Corinthus.

BUNONIS.

(a) *Achaja* ista præter *Corinthiam*, etiam contiSicyoniam [u], ad sinum usq; Saronicum pertingens. (b) *Corinthus* vulgò *Corintho*, & *Coranto* [x], Gereme, olim *Ephyra* [y] dicta, sexagenis ab litore stadiis è summa arce, quæ *Acrocorinthus* vocabatur, sita, Peloponnesi claustra continet. olim Achajæ caput, Græciæ decus; inter duo Ionium & Ægæum quasi spectaculo exposita, quemque ab Athenis & Sparta auctoritatem in obtinuit, mercimoniis locupletata, maritiopibus potens, contra Corcyræos & Athenienses prælio contendit; bellum Peloponnesiacum *Dionysius* Siciliæ tyrannus regno pulsus exsulavit, ludumque aperiens pueros literas docuit. Corinthus quoque *scortis* exstitit nobilis: hic *Lais* illa, cui ingens pretium poscenti Demosthenes inquit; *Tanti pœnitere non emo*. Hinc natum est proverbium; *Non omnibus licet adire Corinthum* [z]. Adeo meretricibus favebant Corinthii, ut eas non solùm honore afficerent; sed publicis precibus Venerem orarent, ut meretricium augeret ac servaret, *teste Athenæo*. A. L. Mummius est non satis ob justam causam: Romani veriti, ne loci opportunitas eos aliquando ad faciendum adhortaretur, Corinthum incendit [a]. Ex incendio urbis, quum plurimæ statuæ lacra ærea, aurea & argentea confluxissent, *Corinthiacum æs* conflatum traditur; quum tamen *Corinthiacum* jam ante urbem hanc destruem fuerit in pretio: artificio igitur Corinthiacum fuerit ita paratum. Eam urbem tamen *Julius Cæsar*, uti & *Carthaginem*, colonos milites veteranos misit. Deinceps celebrata Corinthus: in eaque *Paulus Apostolus* XVIII mencommoratus est: & duas ad Ecclesiam Corinthiorum scripsit epistolas, quæ Dei beneficio in Sacro hactenus superstant. Cæterum urbs illa cum Græcia hodie sub Turcarum est dominatu. Verò in Occasum ad sinum (c) *Crissæum* sive *Corinthiacum* portus & navale Corinthiorum erat (d) *Lechæum*, duobus muris, tanquam brachiis urbi junctum. In hunc portum naves ex Italia & Sicilia commodissimè appellebant, indeque solvebant. (e) *Cenchreæ* alter portus erat, vicum sibi conjunctum habens. Is Ortum spectabat, & naves ex Asiâ venientes recipiebat, eodemque dimittebat, in omnem Orientem per (f) *Saronicum mare*. *Paulus Apostolus* in caput rasit, ex gentis suæ religione. Ibidem est & (g) *Schœnus*, ubi per Isthmi angustias naves machinis solebant. In eadem Achaja proper dicta, præter Corinthum, erat nobilis & vetusta (h) *Sicyon*; in qua regni propemodum ab hominum memoria antiquissimi sedes fuisse scribitur. Eandem ipsam [b] Abrahami temporibus conditam refert historia. Tyrannis fere paruit; at moderatis neque suis commodis nimium deditis. In iis fuit Aratus, quem plerique, ut civium suorum amantissimum prædicant. Sicyon verò antea *Mecone* [c], prius etiam *Ægialus* [d] dicta, in colle natura munito XIX aut XX stadiis à mari condita fuit [e]. Pingendi, fingendique, aliarumque id genus artium studiosi fuêre Sicyonii & Corinthii. Agrum utriusque populi (k) *Nemea fl.* dirimebat. Romanis studuerunt in bello Achaico Sicyonii; & inde maximam agri Corinthii partem obtinuerunt. *Calceis* usos fuisse *delicatioribus*, quam viros graves deceat, notum est ex vulgato proverbio, quo *calcei Sicyonii*, pro re parum virilis animi indice, usurpantur. Hinc de Lysiæ oratione Socrates; *si mihi*, inquit, *Sicyonios attulisses calceos, non uterer, quamvis essent habiles, & apti ad pedem, quia non essent viriles*. De Verris crudelitate & improbitate in magistratum Sicyonium legatur oratio Cic. Verrina VI. n. 44: Postremo quum variis antè affecti cladibus essent Sicyonii, ipsam urbem terræ motus ad solitudinem & vastitatem redegit. Eadem, aut certe non dissimilis calamitas (l) *Helicen* perdidit, & (m) *Buram* Achaicas urbes, terræ motu aut fluctibus maris absorptas. (n) *Patræ* quoque Achajæ urbs maritima non obscura fuit apud Rhium promontorium, post Actiacam victoriam Romanorum colonia. Hîc Cicero libertum suum *Tironem* ægrotum reliquerat [f]. *Patræ* quoque nobilitatæ sunt *D. Andreæ Apostoli* martyrio. Ultra Patras in eodem litore versus Occidentem fuerunt (o) *Olenus* & (p) *Dyme* opida: & hanc ita dictam Strabo existimat, quod ultima sit in hoc Peloponnesi litore occidentali. E regione hujus litoris sita est (q) *Cephalenia insula*. Cæterùm potentes fuêre Achæi, & fœdere conjuncti, quasi in unum corpus coaluere, ita ut per viginti annos scribâ, & duobus prætoribus communiter, unoque senatu uterentur. Posteà unum tantùm prætorem habuerunt. Magnas igitur & illustres per Græciam res gessêre, multæque civitates societatem cum iis & fœdus junxerunt. Tanta verò Achæorum fuit auctoritas, ut Thebani, post Leuctricam pugnam, arbitros eos elegerint controversiarum, quæ inter civitates erant: & Italici quoque homines, post seditionem cum Pythagoræis, pleraque jura ab iis acceperint. Achæorum hoc corpus à temporibus Pyrrhi, ejusque in Italiam expeditione, ad Philopœmenem usque viguit. Quo tempore à Romanis callide, Achæis invitis & frementibus, id demum solutum est.

HEKELII.

[u] Ut *Sophianus*.

[x] S. *Corantho*, ut *Meletius* tradit.

[y] S. *Ephyre*.

[z] S. ut *Strabo* Lib. XII *Geogr.* p. 201, Tom. II. loquitur: *Non omnis hominis est* Corinthum navigare.

[a] Excrevit enim ope opportunitatis hujus Situs in tantam potentiam, ut ne *Romanæ* quidem Urbi cederet, eratq; fallusidius tantus, ut Incolæ P. R. Legatos injuriosius appellare, & foedibus quoq; perfundere non dubitarint.

[b] *Sophiano* & Recentiorib. *Basilica* nominata.

[c] Et *Telchinia*.

[d] S. *Ægiala*, & *Ionia*.

[e] Ager ejus *metallicus* olim *officinis* & copiosis *Olearum* proventu inprimis erat nobilitata.

[f] Hanc Urbem vocat *Strabo* indignam Lib. VIII. *Geogr.* p. 706.

BU-

(a) Achaja. (b) Corinthus. (c) Sinus Corinthiacus sive Crissæus. (d) Lechæum navale Corinth. (e) Cenchreæ. (f) Saronicus sinus sive mare. (g) Schœnus. (h) Sicyon (i) Aratus Sicyonius. (k) Nemea fl. (l) Helice. (m) Bura. (n) Patræ. (o) Olenus. (p) Dyme. (q) Cephalenia ins.

opibus, pòst clade notior ; cujus potentiam Romani cum vererentur, funditu
Olympia. everterunt. In γ *Elide* δ *Olympia*, certamine Gymnico maxime nobilis ;
Cyllene. *Cyllene*, quod Mercurium ibi natum arbitrabantur, insignis ; unde *Mercu*
Messene. *rius Cyllenius*. ζ In *Messenia*, η *Messene*, ϑ *Pylus*, unde Nestor ille Pyli
Pylus. us

BUNONIS.

γ Achajæ in occiduo Peloponnesi litore proxima est (a) *Elis*, sive *Elea* & *Cauconia* dicta, inter illam, Arcadiam & Messeniam sita. Ejus urbs primaria [g] idem nomen habebat, eaque ex aliquot pagis coaluerat. (b) *Peneus* fl. per mediam fluebat urbem, Persarum metu muris cinctam. Postea tamen sine muris ex juramento Ætolorum tuta erat ; nemini enim nisi inermi regionem aut urbem illam licebat ingredi. Ad hanc usque *Elin* ex Sicyone, per mille & CC stadia *Philonides* Alexandri cursor novem diei horis contendit : indeque tertiâ noctis horâ rediit sæpius. Patria fuit (c) *Phædonis* Philosophi Platonis amicissimi. Inde byssus proveniebat Judaicâ præstantior : equis etiam abundabat Elis.

δ (d) *Olympia*, quæ [i] & (e) *Pisa* dicta, ad *Alpheum* fluvium, decem millia passuum ab ejus ostio recedebat. Sesquimilliario ab urbe templum erat Jovis Olympii [k], pretiosissimis donariis locupletissimum. Quo in numero eminebat Jovis statua aurea, Cypseli munus [l]. Ejusdem item Jovis simulacrum eburneum, summa arte à Phidia elaboratum. Cujus ea magnitudo erat sedentis, ut surgere, si vitam acciperet, non posset, quamvis altum ac magnificum templum id foret, ni capite perrumpere tectum vellet. Hic quoque erat mira porticus, quæ septies eandem reddebat vocem, eaque de causa ἑπτάφθογος eam appellabant. Hic celebrati sunt ludi isti quinquennales, ad quos universa Græcia confluebat per Olympiades. [m]

ε *Mela* à (f) *Cyllene* urbe *Mercurium Cyllenium* appellatum tradit ; quem tamen alii à (g) *Cyllene* Arcadiæ monte maximo, in quo fingitur genitus, ita cognominatum volunt. At urbs *Cyllene*, hodie *Chiarenza* dicta, in ora Peloponnesi occidua est apud promontorium Araxum. Elidis urbis erat navale, & commodus portus è Sicilia solventibus. Huc quoque à Plinio [n] collocatur *Cyllene* sinus, & promontorium *Chelonates* : (h) *Aulon* item, & (i) *Leprion* opida : & urbs spatiosa admodum (k) *Cyparissa*, cum sinu (l) *Cyparissio*.

ζ In occidentali Peloponnesi litore sequitur (m) *Messenia*, quæ tamen in meridiem quoque magnâ sui parte se extendit.

η (n) *Messene* urbs, regionis caput, eidem & populo nomen dedit. [o] Gravissima & diuturna Messeniis intercesserunt cum Lacedæmoniis vicinis bella : in quibus enituit virtus prorsus heroica, & humana major, *Aristomenis Messenii*, qui deinde inter heroas cultus est. In bellis istis mentio quoque fit (o) *Ithomes* : quod nomen est montis, ad quem urbs ejusdem nominis. Hanc urbem Lacedæmonii anno belli istius vigesimo tandem in deditionem accepêre, ac solo æquârunt. Post Leuctricam pugnam ab Epaminonda & Thebanis restaurata est. Verùm Messenii cum devicti, aliquoties à Lacedæmoniis defecissent, ab iisdem in servitutem redacti sunt, pejusque servis habiti. Unde proverbium natum est ; *Messena servilior*, in eos, qui alieno vivunt arbitrio [p].

Cæterum eadem prope Messenes ratio erat, quæ Corinthi. Utrique enim mons imminebat : illi quidem *Ithome* ; huic verò *Acrocorinthus* ; quæ loca ad tenendam Peloponnesum maxime oportuna erant, u cornua ad prehendendum taurum. Itaque Demetrius Phalereus Philippum Demetrii filium non inconcinne monuisse traditur, ut bovem utroque cornu prehenderet, si eum tenere vellet : has nempe urbes duas, & vicinos montes significans ; taurum vero Peloponnesum.

HEKELII.

[g] Eaque non procul ab *Olympia*.
[h] Sicuti apparet ex *Virgilii* Lib. I. *Georg.* v. 59
[i] Olim Stephano telle.
[k] S. *Olympici*.
[l] Quæ fortè ad ornatum Ludorum potissimùm erat posita. Hunc morem enim *Romanos* imprimis observâsse, ex *Emundi Figrellii* elegantissimo de *Statuis Illustr. Romanor.* Libr. c. v. discendum est.
[m] Hi *Ludi* autem instituebantur in honorem *Jovis* ab *Hercule*, qui *Augea*, *Elidis* Rege, superato repurgatòque ejus stabulo in Campis *Olympiæ* vicinis juxta *Alpheum* Fluvium sacrum Certamen instituit, quod quinto quoque anno, vel sicuti ex Interpret. *Lycophronis* apparet, quinquagesimo Mense celebrare tur, idque eò consilio ut in illo certamine *Græci* Juventus sese pentathlo, sive quinquertio exerce ret, *cæstibus* scilicet, *Cursu*, *Saltu*, *Disco* & *Palæstr* iisque veluti meditationibus vero certamini præluderet. Huic certamini quintò die finis imponebatu & Victor, qui *Olympionices* vocabatur, *Oleastro*, ve uti *Aristoteli* placet, *Olea* coronabatur. Conf. *Car li Paschalii* Lib. VI. de *Coronis* c. XVI. p. 391. & Li VII. c. v. p. 469. ubi de More *Græcorum* in *dand Coronis victricibus* multa sunt legenda.
[n] Lib. IV. H. N. Cap. V. p. 51.
[o] *Castaldo* hodie dicitur *Mattagia*, aliis *Mosen go* & *Nisin* : scribitur quoque frequenter per sim plex s.
[p] Vid. *Erasm.* Chil. II. Cent. IX. *Adag.* x p. 488. col. a.

BUNONIS.

ϑ (p) *Pylus* hæc Messeniorum erat sub mon Ægialeo, à Pylo Triphyliæ CCCC stadiis distan cæteris, quæ erant, Pylis præstantior, & antiquior unde proverbium [q] : *Est Pylus ante Pylum*. Nes *us Nestoris* pater tres tenuit Pylos, ut Pindari hab Scholiastes. Hæc Messenia à *Nelco* condita putatur unde & *Nelcia* dicitur. *Nestor* autem *Pylius* cogno minatus vel à *Triphyliaca* ; vel à tribus illis, quæ cu sibi asciscerunt. Hanc Messeniorum Pylum dire tam ante, Athenienses in bello Peloponnesiaco instau rârunt, & tenuerunt annos XV magno cum fuæ civit tis bono, Lacedæmoniorum incommodo gravissim (q) *Sphacteriam* etiam, quæ & *Sphagia* dicitur, v cinam huic litori insulam occupârunt, in eaque tr centos Lacedæmonios obsessos fame & ferro ablun serunt, aut in deditionem acceperunt ; qua clad nobilitata insula est. Ita enim comparatum e

(a) Elis. (b) Peneus fl. (c) Phædonis patria Elis. (d) Olympia. (e) Pisa. (f) Cyllene. (g) Cyllene sinus Chelonates prom. (h) Aulon. (i) Leprion. (k) Cyparissa. (l) Sinus Cyparissius. (m) Messenia. (n Messene urbs. (o) Ithome mons & urbs. (p) Pylus. (q) Sphacteria ins. quæ & Sphagia.

us, ι *Corone*. In κ *Arcadia*, λ *Tegea*, *Stymphalus*, μ. *Mantinea*, & ν *Megalopolis*, Polybii patria. ξ In *Laconica*, ο *Lacedæmon*, totius Græciæ quondam potentiſſima,

Corone. Tegea. Stymphalus. Mantinea. Megalopolis. Lacedæmon.

at, quæ antè loca obſcura fuerunt, & ignota, ex aliquo hominum caſu & fortunæ momento, famâ celebrentur.

ι (a) *Corone* hodie *Coron*, ſub Thematia monte, Thebanorum colonia; ubi Jupiter & Apollo omnium morborum Averrunci colebantur, in Meſſeniæ ora maritima eſt: unde vicinus ſinus nomen traxit; qui idem ab univerſa hac regione (b) *Meſſeniacus* dicitur, in quem influit *Pamiſus* fluvius, qui idem *Pamiſſus* & *Pamyſſus* aliis ſcribitur; hodie vulgo *Pirnaza* [r] dicitur, eorum maximus qui intra Iſthmum ſunt. Sinus ille hodie *Golfo di Coron* vulgò nuncupatur. Porro in eodem Meſſeniæ litore eſt (c) *Methone* urbs, hodie *Modon*, *Mutune* & *Moitune*, clariſſima nunc & præfecti ſedes. Una earum ſeptem urbium eſt, quas Agamemnon per legatos Achilli promittebat. Menelaus enim Spartæ Rex hanc quoque tum poſſidebat regionem. Bello Actiaco Antoniano *Agrippa*, primo navium appulſu, hac potitus eſt urbe, & Bocchum Mauruſiorum Regem Antonii partes ſequutum, hic captum, interfecit [f]. In eadem ora erat (d) *Aſine*, unde (e) *ſinus Aſinæus*; (f) *Helos* item, & promontorium (g) *Acritas*: (h) *Tomæus mons*, qui a ſultro tonſorio [t], cujus ſimilitudinem habere dicitur, nomen traxiſſe videtur; (i) *Coryphaſium* promontorium [u]. Plura præterea memorantur hîc opida (k) *Cardamyla*, (l) *Pheræ*, (m) *Thuria*, (n) *Gerenia*; unde *Neſtor Gerenius* Homero & Poëtis, pro *Pylo Pylius* dicitur.

κ (o) *Arcadiam* Peloponneſi regionem mediterraneam Peloponneſiacæ gentes undique cingunt. Montoſa eſt, montiumque Arcadiæ maximus *Cyllene*, Mercurii incunabulis celebris.

λ (p) *Tegea* ſeu *Tegæa*, è novem pagis compoſita, habitata eſt fortibus & bellicoſis viris: itaque & Lacedæmonios quandoque armis vicerunt; & in eas, quas in ipſos paraverant, catenas aliquando Lacedæmonios compegere, & cum vicinis *Pheneatis*, eâdem lege & fortunâ, bellum diuturnum compoſuerunt, quàm cum Albanis Romani, interventu nempe ſingularis certaminis trigeminorum ab utraque civitate. Hic oſſa *Oreſtis* gigantis inventa ſunt, Solino teſte, Olympiade 58. Tegeæ quoque vixit *Ariſtarchus* Poetæ Euripidis ſynchronos; qui tragœdias ſcripſit 70, vixitque annos 80 [x]. (q) *Stymphalus* urbs eſt ad *Stymphali* montis radices, Tegeæ proxima. In vita Iphicratis ejus fit mentio [y]. Vetus illa perierat; ex nova Hadrianus Imperator aquas Corinthum deduxit: *Stymphalus* mons Herculeo labore notus eſt. Eſt & *Stymphalus lacus*, qui, ex eodem monte profluens, mutato nomine deinde *Eraſinus* dicitur. [z]

μ (r) *Mantinea*, ex quinque pagis quaſi conflata, Megalopoli proxima, nobilitata eſt *Epaminondæ* Thebani alterâ de Lacedæmoniis partâ victoriâ, qui gravillime in pugna vulneratus æquiſſimo deinde animo exſpiravit. Cæterum Mantinenſes urbem hanc in gratiam *Antigoni* Macedonis *Antigoniam* appellârant: quod nomen longè poſt ſuſtulit, & priſtinum revocavit *Hadrianus* Imperator Rom.

ν (ſ) *Megalopolis* Arcadiæ urbs primaria; Epaminondæ conſilio condita, quo tempore is Lacedæmonios ad Leuctra vicerat. Muro cincta urbs ab initio non videtur.

ξ (t) *Laconica* in meridionali Peloponneſi litore attingit Meſſeniam; quæ tamen & orientalem ejus bonam magnamque partem complexa eſt; hodie *Zaconia* ſive *Sacania* dicitur [a]. Lacones in rebus agendis lunam obſervabant, nec prælium, niſi in pleniluaio, ex Lycurgi inſtituto inibant.

HEKELII.

[q] Ap. *Eraſmum* Chil. II. Cent. VIII. Ad. xlv. col. a. & *Manutium* in *Adag.* p. 704, col. a.

[r] Atque *Strabonі Amarus*.

[ſ] Incolæ à vicinis dicti ſunt *Apoſphendoneti*, i. e. fundarum telis poſſi. Eſt & *Methone* Urbs *Thraciæ* & littoralis *Peloponneſi*.

[t] Sutoriò.

[u] Hoc *Niger* Geographus *Cabo Junchi* nuncupat. Eſt & *Coryphaſium* Parva *Laconum* Regio, *Pylo* propinqua.

[x] Eſt etiam *Tegea* in *Creta* à *Talthybia*, *Stephano* referente, condita.

[y] Ab hâc Urbe *Minerva* dicta eſt *Stymphalia*, quòd Templum in ea habuit.

[z] Ab hoc Lacu *Stymphalidæ Aves* appellatæ ſunt, quæ tantæ magnitudinis fuiſſe dicuntur, ut Solis radios obumbrarent, omnemque *Arcadiam* devaſtarent, donec ab *Hercule* ænei crepitaculi ſonitu pellerentur.

[a] Olim dicta eſt *Hecatompolis*, à numerò nempe centum Civitatum, quarum omnium Caput fuit *Lacedæmon*, alio nomine *Sparta*, & ob ſeveram Diſciplinam *rigida* appellata.

BUNONIS.

ο (u) *Lacedæmon* urbs ſine mœnibus ad Eurotam fl. fortitudinis, patientiæ, & continentiæ laude nobilis; ad has enim maximè virtutes *Lycurgus* legiſlator inſtitutis & legibus ſuis eos formârat [b]. Apud eoſdem tamen *furtum* non modo permiſſum, ſed & commendatum fuit. Ad (x) *Eurotam* fluvium exercere ſe Lacones ſoliti ſunt decurſu, & id genus laboribus. In *ſinum Laconicum* ſe effundebat *Eurotas*, ad quem in litore erat (y) *Githeum* ſive *Gytheum*, navale Laconum & urbs [c]. Eam *L. Quinctius* obſeſſam oppugnatamque in deditionem tandem accepit. Lacedæmoniorum claſſem hîc ſubductam incendere parabat *Themiſtocles*; quod tamen conſilium ejus, ut parum honeſtum, repudiârunt Athenienſes, auctore Ariſtide. Ab hoc opido ad Cretam inſulam certiſſimus curſus eſt. Non longè à Gythéo (z) *Tænarum* abeſt promontorium, longiſſimè in Meridem procurrens, in eoque ejuſdem nominis *opidum* cum templo *Neptuni*. Ad hoc promontorium, altiſſimis ſpecubus & cavernis hians, inferorum aditum ſtatuebant poëtæ: ibique *Orpheum* ad regna Ditis deſcendiſſe fingebant, repetitum conjugem ſuam Eurydicem. Alterum Laconicæ promontorium (a) *Maleum*, Μαλεία, Μαλέα, Cretæ inſulæ obverſum, longiſſime

(a) Corone. (b) ſinus Meſſeniacus. (c) Methone. (d) Aſine. (e) Sinus Aſinæus. (f) Helos. (g) Acritas. (h) Tomæus mons. (i) Coryphaſium prom. (k) Cardamyla. (l) Pheræ. (m) Thuria. (n) Gerenia. (o) Arcadia. (p) Tegea. (q) Stymphalus urbs, mons, & lacus. (r) Mantinea. (ſ) Megalopolis. (t) Laconica. (u) Lacedæmon. (x) Eurotas fl. (y) Gythium. (z) Tænarum prom. & op. (a) Maleum prom.

Leuctrum. Amyclæ. Argos. Nemea. Mycenæ. Nauplia. Trœzen. Epidaurus.

tentissima, eadem & *Sparta*; π *Leuctrum*, ϱ *Amyclæ*. In σ *Argia*, τ *Argos*, Hippium cognomine, templi Junonis, unde *Juno Argiva*, vetustate & religione percelebre; υ *Nemea*, φ *Mycenæ*, χ *Nauplia*, ↓ *Trœzen*, fide societatis Atticæ illustris; ω *Epidaurus*, Æsculapii templo inclyta.

CAP.

in mare procurrit. *Maleam* etiam vocant, & *Maleam*, hodie *Capo Malio*. Navigantibus ob ventorum sævitiam, ac maris iras periculosum est hoc mare. *Co cyræi* in bello Persico Xerxis classem suam LX navium ad Tænarum & Pylum continebant dolo malo, eventum belli speculantes, & feliciori parti se venditaturi. Ad Græcos autem hanc afferebant excusationem, ventis prohibitos *Maleam* superare non potuisse. (a) *Sinus* inter Malæam & Tænarum *Laconicus* appellatur [*d*]. Ad eundem sinum, eo situ est (b) *Cythera* insula, hodie *Cerigo*, cum ejus nominis *opido* & *portu*, ut, qui eam teneat, facillimè Laconicam infestare inde queat [*e*]. Itaque *Chilon* olim Lacedæmonius, unus è septem Græciæ sapientibus, satius esse civitati Spartanæ dicebat, illam insulam fluctibus obrui, quàm exstare incolumem. Neque quicquam rectiùs Xerxi suadere poterat *Demaratus*, ipse Laco, quàm ut Rex eam insulam occuparet, Lacedæmonios territans, eosque à cæteris Græcis avertens.

π (c) *Leuctrum*, Leuctrorum Bœotiorum colonia, ad Tænarium promontorium est: de hac urbe perpetuo contenderunt Lacedæmonii & Messenii: De qua re vid. Pausanias. [*f*]

ϱ (d) *Amyclæ* eo fuerunt situ, quo hodie *Vordonia* est; vel non longè inde, XX stadiis à Sparta, Castore ac Polluce [*g*] celebres: olim *Limnæ* dictæ.

σ (e) *Argia*, hodie *Romania*, inter Arcadiam & mare Ægæum; *Argolis* quoquè dicitur ab

τ (f) *Argo* urbe primariâ, per quam (g) *Inachus* amnis fluit: unde porrò *Argivi* populi appellati sunt. *Argos* hoc cognominatum est *Hippium*, ab equis, qui generosi & multi inde proveniunt. *Pyrrhus* Epiri Rex urbem hanc oppugnans occisus est jactâ vetulæ cujusdam manu in caput ejus tegulâ. Argos societati corporis Achaici deinde se inseruit; & cum cæteris venit in potestatem Romanorum.

υ (h) *Nemea* Νεμέα in Mediterraneis, inter Cleonas, & Phliuntem, interque Argos & Corinthum sita est. Hic lucus erat, in quo Argivi *ludos* celebrare soliti, (i) *Nemæa* dictos, in honorem Herculis, qui leonem ibi immanem occidisse dicitur [*b*]. Tres igitur in Peloponneso fuerunt totidem certaminum publicorum sedes. (k) *Isthmia* prope Neptuni templum, in Isthmo celebrata: (l) *Olympia* in Elide, ad hanc urbem item cognomen in Argolica.

φ (m) *Mycenas* Argo urbi vicinas tenebat *Agamemnon*; sicut Spartam frater ejus *Menelaus*. Funditùs autem deletæ sunt Mycenæ, ut ne vestigium earum superstit. In Myceno agro (n) *Lerna* palus est; in qua Hydram fabulantur fuisse. In eandem sordes & purgamenta urbium suarum solebant deferre accolæ. Unde proverbium: [*i*] *Lerna malorum*. [*k*]

χ (o) *Nauplia*, hodie *Napoli di Romania* [*l*], olim Argiæ regionis navale & opidum maritimum, nunc regionis caput, & præfecti Turcarum sedes est: ad hunc portum Ægyptii olim cum Danao appulerunt.

↓ (p) *Trœzen* in litore Argolico, quod Orientem respicit, è regione Athenarum trans Saronium sinum sita, olim Neptuno sacra erat; indeque & *Posidonia* [*m*] dicta est. Huc Athenienses, adventante cum innumerabili multitudine in Græciam Xerxe, conjuges liberosque suos miserunt, ut ipsi tanto animosiùs dimicarent in hostem, ex mœnibus ligneis, id est, navibus, sese defensuri. Trœzenii quoque benignè acceptos Athenienses omni humanitate complexi, debitisque officiis ac studiis prosequuti sunt.

HEKELII.

[*b*] *Chilonis* unius ex illo incluto Sapientium *Græciæ* numero Patria fuit dulcissima.

[*c*] Hanc Urbem *Hercules* & *Apollo*, depositis eò loci simultatibus, communi operâ condidisse dicuntur.

[*d*] *Ptolemæo* Laconicus, *Castaldo* autem *Golfo di Colochina appellatur*.

[*e*] Hæc insula nonnullis, *Plinio* inprimis, quondam vocata est *Porphyris*, sive, ut placet *Eustathio*, *Porphyrusa*. *Bordonius* in suo *Insulari* Opere eam & *Scboteram* vocatam esse scribit.

[*f*] Est & *Leuctrum Laconicæ* & *Arcadiæ* urbs, quod probè observandum est iis, qui ejusmodi Loca Synonymica persæpe solent confundere.

[*g*] Quorum Patria dicuntur fuisse.

[*b*] Quanquam sunt qui Ludos hos in honorem *Archemori*, *Lycurgi*, *Nemeæ* Regis, Filioli, quem cum *Hypsipyle* nutrix, *Argivis Langiam* Fontem ostensura, in gramine deposuisset, serpens è proximis Virgultis arrepens interfecit, potius institutos velint.

[*i*] Apud *Erasmum* Chil. I. Cent. III. *Adag.* XXVII. p. 92. col. a. atque *Manutium* in *Adag.* p. 130. col. a.

[*k*] Pro Malis plurimis ac simul in unum congestis, seu accumulatis.

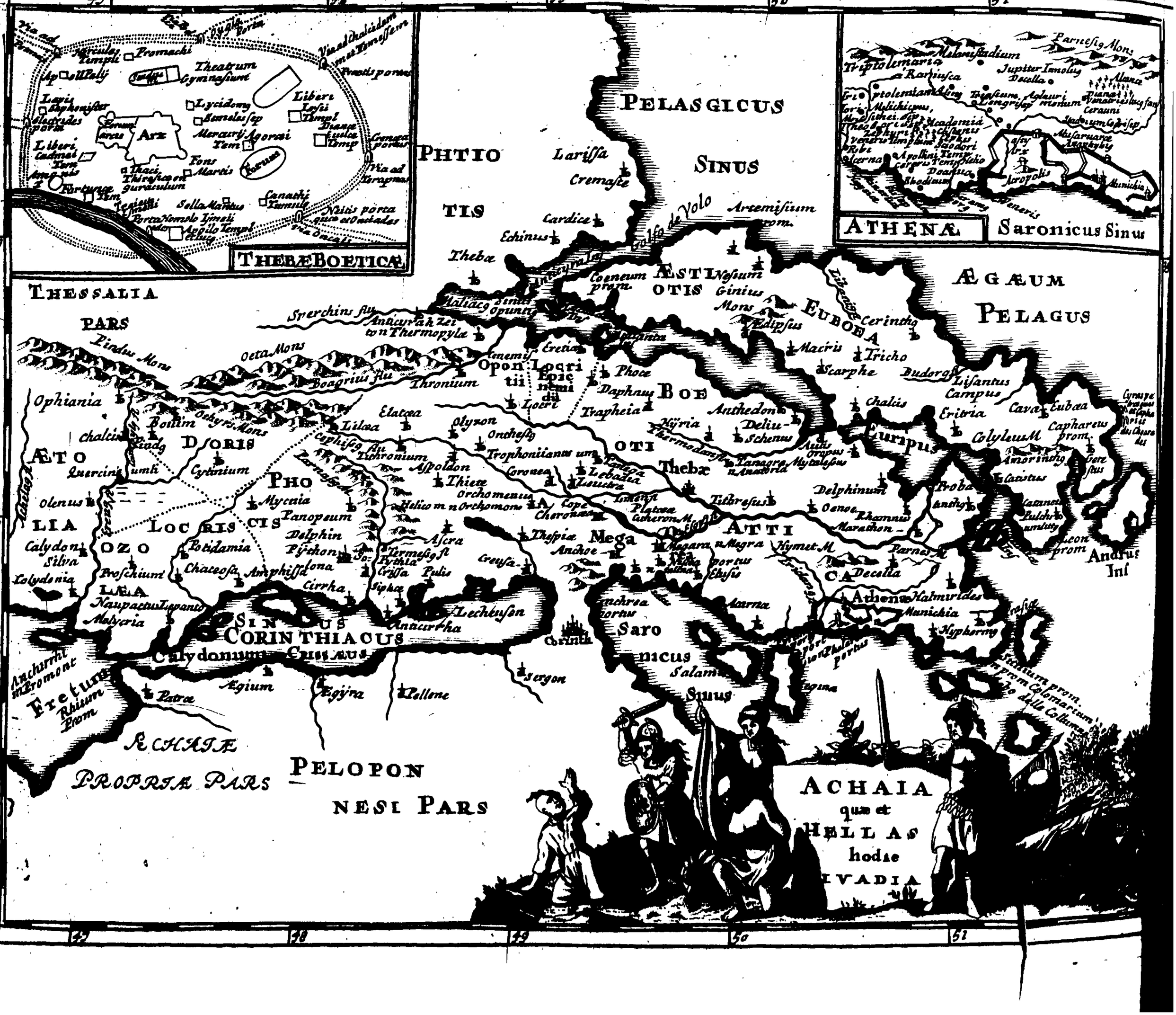
[*l*] *Sophiano*.

[*m*] *Straboni* ac *Pausaniæ*, sed *Stephano* aliisque *Saronia*, *Aphrodisia*, *Apollonia* & *Anthanis*.

REISKII.

ω Inde non longè aberat (q) *Epidaurus* in Argiæ litore orientali, apud Spiræum promontorium & sinum Saronicum, montibus undique aut maricincta. *Æsculapius* ibi omnis generis morbos sanare creditus est: & tabulæ in templo ejus suspensæ indicabant, quo quisque morbo liberatus foret. Romani quum pestilentia laborarent, Sibyllinorum librorum auctoritatem secuti, communem illum Græculi gentis medicum, missis legatis, sub anguis specie latentem, in Italiam abduxerunt, eoque in Tiberi insulam ingresso, eodem loco ædem Æsculapio statuerunt. Cæterùm præter ista, obscurioris famæ in Argia opida erant, (r) *Tiryns*, (s) *Asine*, (t) *Orneæ*, (u) *Hysiæ*, (x) *Hermione*, unde brevis ad inferos descensus esse dicebatur. Huic vicinum erat (y) *Scyllæum* promontorium, à *Scylla* ita dictum quo

(a) Sinus Laconicus. (b) Cythera ins. cum op. (c) Leuctrum. (d) Amyclæ. (e) Argia. (f) Argos. (g) Inachus fl. (h) Nemea. (i) Nemæa. (k) Isthmia, & (l) Olympica certamina. (m) Mycenæ. (n) Lerna pal. (o) Nauplia. (p) Trœzen. (q) Epidaurus. (r) Tiryns. (s) Asine. (t) Orneæ. (u) Hysia. (x) Hermione. (y) Scyllæum prom.

47
48
49
50
51
THEBÆ BOETICÆ
Arx
Agora
Theatrum
Gymnasium
Fons Martis
Mercurij
Libertatis
Fortuna
Thebæ
PHTIOTIS
PELASGICUS SINUS
Larissa
Cremaste
Cardice
Echinus
Volo
Artemisium prom.
Nesium
Ginius Mons
Coeneum prom.
ÆSTIOTIS
THESSALIA PARS
Sperchius flu.
Anaxyrah zei ton Thermopylæ
Maliacus Sinus
Opuntii
Locri Epicnemidii
Cretia
Phocæ
Daphnus
Thronium
Oeta Mons
Pindus Mons
Boagrius flu.
Ophiania
Boëum
Oetæus Mons
Chalcis
Dryopis
DORIS
ÆTOLIA
Quercinium
Cytinium
Olenus
Calydon Silva
Lolydonia
Proschium
LÆA
Naupactus Lepanto
Molycria
Pleuron
Lilæa
Elatæa
Olyron
Cephisus flu.
Ptoüm
Orchomenus
Aspledon
Thiæa
Helicon Mons
Orchomenus
Cope
Cheronæa
Lebadia
Ismenus
Platæa
Cithæron M.
Tithresius
Delphinum
Oenoe
Rhamnus
Marathon
Trophoniana um
Tanagra
Mycalessus
Aulis
Eurypus
Chalcis
Eretria
Delium
Schenus
Hyria
Thermodarsis
Anthedon
Budoros
Scarphe
Macris
Tricho
Cerinthus
EUBOEA
Lisantus
Campus
Cava Eubœa
Caphareus prom.
Geræstus
Andros Insula
Cyrnus
Ægæum Pelagus
Mycenia
Panopeum
Delphin
Pythonis
Ascra
Thermessus
Pythia
Crissa
Pulis
Siphæ
Cirrha
Anticyrha
Lechæum
Corinthus
Isthmus
Sicyon
Helleno
Ægyra
Ægium
Patræ
Rhium Prom.
Araxus Promontorium
Peloponnesi Pars
Propria Pars
Achaiæ
Locris Ozolis
Locris Opuntia
Phocis
Bœotia
Megara
Megara portus
Nisæa portus
Pagæ
Thespiæ
Anchoe
Creusa
Leucasia
Salamis
Sinus
Saronicus Sinus
ATTICA
Athenæ
Halmyrides
Manichia
Hymettus M.
Parnes M.
Decelia
Aphidna
Nyphormy
Sunium prom.
Colonarium prom.
Porto delle Colonne
ATHENÆ
Saronicus Sinus
Triptolemaria
Melanippidium
Jupiter Ianolus
Decelia
Parnesij Mons
Alcana
Pianat
Cerauni
Academia
Theodori
Venus
Mercurius
Apollini Temp.
Cerberus
Acherusia
Acheron
Styx
Dearum
Rhodium
Acropolis
Munichia
Veneris
Mussarnare
Amarbyby
Aglauri
Pandrosium
Longrisep
Ilissus
Cephisus
Phalerus
Portus
Zea
Piræus
Munichia
Thesia
Ægæum Pelagus
ACHAIA quæ et HELLAS hodie ROMANIA

mus in mari à *Minoë* ſubmerſa, cui patriam Niſæam conciderat, ibi ejecta tandem & ſepulta foret. Pro promontorio huic adjacet (a) *Calauria* inſula parva, Neptuni aſylo olim celebris. In illo Neptuni templo *Demoſthenes* Athenienſis interiit. Fuit & *Amphictyonum* quidam hic *conventus* VII urbium.

(a) Calauria inſ.

CAP. VIII.

De Hellade ſeu Græcia proprie dicta, & Theſſalia.

I.

PEloponneſo anguſto tramite ſeu Iſthmo annectitur regio, quæ *Hellas* Græcis, Latinis *Græcia proprie dicta*, eſt. Limites ab *Occaſu* habet Acheloum amnem, quo ab Epiro ſubmovetur; à *Septentrione* Othrym & Oetam montes, quibus à Theſſalia dirimitur; ab *Ortu* mare Ægeum; à *Meridie* Saronicum Corinthiacumque ſinus, & in medio utriuſque Iſthmum, qua Peloponneſo adhæret. I

Græciæ propriè dictæ limites.

II. *Partes* ſeu regiones Græciæ ſunt; *Ætolia*, *Doris*, *Locris Ozolæa*, *Phocis*, *Megaris*, *Attis* ſeu Attica, *Bœotia*, & *Locris* Epicnemidia.

Partes Græciæ.

III. Urbes claræ fuerunt; α *Ætolorum*, β *Chalcis*, γ *Calydon*, δ *Olenus*.

Urbes Ætoliæ Doridis.

REISKII.

1 (a) Hellas & Græcia, ſi Græcos veteres Romanoſque conſulas, aut totam, quouſque patuit, regionem ſignificat, aut hujus partes ſingulas, & unam ex illis præcipuè: Totam ſupra vidimus, nunc partem videmus, quam Romani Græciam proprie dictam, Ptolemæus Achajam, Plinius in Epiſt. Lib. VIII, meram Græciam nuncupârunt. Hellas ergo iſta amplum obſervationum ſegetem præbet, inſtituto tamen noſtro minus congruam: Cui enim non dictus Hylas? ſic cui non Hellas dicta ex communi veterum Scriptorum elogio innotuit? (b) Achaja porro ex ævo C. Cæſaris Auguſti ac Imperatorum ſuccedentium uſu & conſuetudine latius excurrit, quam arctior ei ſenſu Ptolemæi Græcia, eaque aut proprie aut ſpecialius dicta: Hæc quippe in Macedonia Diœceſi primum occupat locum, & in Notitia Imp. Rom. proconſularem facit provinciam, cui vetus Græcia cum Locris, Phocide, Attica, Bœotia, totaque Peloponneſo ſuberant. Metropolin vero (c) Corinthum habuit, urbem opibus emporioque florentiſſimam, ſed ob motus Achaicos, quos conflaverat, per L. Mummium Conſulem Rom. A. V. C. 608, captam & igni bus deletam. Sic Turcica Corinthus hodierna Turcis diffugientibus, A. 1687, in cineres redacta, cum *Acro Corintho*, caſtro proximo & caſtello ad ſinum Arcadicum ſtructo, quod *Torneſum* nominant, *Sdonaque* ampliſſima urbe, in (d) Venetam ditionem venit. Paulo antea duce Mauruſino (e) *Patræ*, hiſque vicina duo caſtella munitiſſima (Dardanellas nominant) Moliecrus atque Rumelia, & (f) *Lepantus* ſive Naupactus in poteſtatem eandem Reipublicæ conceſſerunt: Tandem etiam (g) *Athenæ*, (Setinis nunc dicta) cum agro univerſo; Unde poſtea in *Eubœam* inſulam ſive Nigropontum cuncto impetu irruebatur, licet res ea non ex voto ſucceſſerit. Urbs alias ea quà barbariem Græcarum omnium facile prima, 22000 hominibus habitari fertur, 15000 Græcis, 6000 Latinis, 1000 Turcis: Sic Tavernier part. I. cap. 8. Pet. du Val part. II. Geogr. & Sponius in ſuo Itinerario recenſent. Sed quorſum delabimur? (h) *Theſſalia* nos ad ſeſe vocat: Hæc Strabone teſte Lib. IX, variis quondam nominibus notata, optimum in bellis equitatum aluit: Regem etiam Deucalionem, Græcarum gentium parentem, cujus ætate diluvium totam Græciam oppreſſit A. poſt Iſraëliticam ex Ægypto migrationem tertio, uti Petavius conjectat. Quod ſi Notitiam Imp. Rom. priſcam conſulas, hæc provincia Præſidialis erit, ſuo Præſidi ſubjecta, & ſinum ad Maliacum, ubi Thermopylæ jacent, producta: caput habuit (i) *Lariſſam*, hodieque habet veteri Epiſcopatu celebrem: A quo Heliodorus maluit imprudenter diſcedere, quam fictos Theagenes & Caricliæ amores recantare. Huc ad hanc urbem ſeſe fuga Turcicus Seraskier recepit, Thebiſque (quas Stives nuncupant) numeroſius impoſuit præſidium, cum Veneti ex Attica ſubjugata, A. 1687, excurſiones validiſſimas iterarent. Sed quid in hanc rem plura tum de partibus quatuor, nempe Theſſalia ſpeciatim dicta, Pelaſgia, Magneſia, Phthiotide, tum de urbibus ſingulis? Partes illæ à Suida tetrarchiæ nec iiſdem nominibus appellantur.

BUNONIS.

α (k) *Ætolia* ab Acheloo flumine incipit, & à Locris Ozolis Evenio oſtio ſeparatur. Utraque regio maritima eſt, neque magnis admodum ſpatiis porrecta. [a]

β (l) *Chalcis* ad Campylum fl. eſt, inter Calydonem urbem ad Auſtrum, & Callidromum montem ad Boream ad Coracis montis radices. [b]

γ (m) *Calydon* Ætoliæ urbs princeps ad Evenum fl. à cujus oſtio ſeptem millia paſſuum jacet in Boream. Inde (n) *fretum Calydonium* minus mille paſſuum latitudine, inter Rhium & Antirrhium promontoria, in ora ſinus Corinthiaci intercedit [c]. Ab urbe illa (o) *Silva Calydonia*, & *aper* appellatus eſt, quem *Meleager* [d] interfecit. [e]

HEKELII.

[a] *Stephanus* dicit, hanc Regionem in tertio Sinu *Europæ* eſſe ſitam, & *Epiro*, *Acarnaniæ* & *Locris* finitimam, ab *Ætolo*, *Martis* filio, ſic dictam.

[b] Ab hâc Urbe fluere *Acheloum* inter *Geographos* Conſtat.

[c] Hanc

(a) Hellas duplex. (b) Achaja duplex. (c) Corinthus. (d) Ab Venetis capta. (e) Patræ. (f) Cum Dardanellis Lepantus. (g) Athenæ. (h) Theſſalia. (i) Lariſſa. (k) Ætolia. (l) Chalcis. (m) Calydon. (n) Fretum Calydonium. (o) Silva Calydonia.

Locrenſium. ſ *Olenus. In* t *Doride,* ζ *Bojum, Cytinium, Pindus. In* υ *Locris Ozolis,* φ *Naupactus*
Phocenſium. quæ nunc *Lepanto,* Turcarum clade illuſtrata. In χ *Phocide,* ψ *Anticyra,* λ *Cyrrha,* μ *Py-*
Pythia. *thia,*

[c] Hanc Urbem cum cæteris *Ætoliæ* Urbibus hodiè in tabulis jacere ex *Magini* Part. II. *Geogr. Ptolem.* fol. 172, fac. b. diſcendum eſt.

[d] *OEnei* Pater.

[e] Vid. *Ovidius* Lib. VIII. *Metamorph.* Fab. VIII. ſeq.

BUNONIS.

ſ (a) *Olenus* inter Calydonem & Chalcidem ad Evenum fluvium eſt, ejuſque rudera tantum ſupereſſe tradit Strabo [f]. *Capella Olenia* inter aſtra à Poëtis locata eſt, quam Jovi lac præbuiſſe fabulantur [g]. Cæterùm Ætoli potentiâ & armorum ſtudio plurimùm olim valuerunt, & res bello magnas geſſerunt, non contra Græcos modo, ſed & Romanos, ſocios antè & fœderatos Itaque victi tandem in poteſtatem eorum venêre; & Athenienſium Rhodiorumque precibus pacem impetrârunt. Ferocia tamen eorum graviter caſtigata eſt, principibus in Latomias conjectis. [h]

t (b) *Doris* à Septemtrionibus Othry continetur monte: à Meridie Ætolos & Locros habet finitimos: & ab Ortu Phocenſes. [i]

ζ (c) *Bojum* vel *Bojon* haud longè à *Cytinio* abeſt. Reliqua hujus regionis opida minùs clara ſunt. Præterhos in Achaja Dores, alii ejuſdem nominis fuêre in Theſſalia ad Sperchium flumen: item alii in Aſia minori, quorum Halicarnaſſus. Cæterum *Dorès* naturâ erant loquaces. Unde adagium [k]: *Doribus Dorice loqui.* Sed & *Dorica muſa* proverbium apud Ariſtoph. in Cleonem dicitur, qui non aliud genus harmoniæ didicerat, præter Doricam; alludens ad Δῶρον, *munus*; munerum avidum eum ſignificans. [l]

υ (d) *Locri Ozoli* vel *Ozolæ* Ætolis contermini, circa fauces ſinus Corinthiaci incoluerunt; ab ortu finitimos habuerunt Phocenſes.

φ (e) *Naupactus* vel *Naupactum* in ora ſinus Corinthiaci, apud ejus fauces, & *Antirrhium*; à navibus ibi fabricatis ſive compactis dictum eſſe Strabo auctor eſt. Hodie præfecti Turcarum ſedes eſt. Victoria maritima, quâ Turcæ ſuperiori ſeculo loco hoc victi, denuo nobilitatum eſt Naupactum. In eadem regione erat quoque (f) *Amphiſſa*, magna ac nobilis urbs, utrimque montibus incluſa; ab Amphictyonibus everſa. Habebat arcem, in qua Palladis ſimulacrum Trojâ delatum fuerat poſitum. [m]

χ Locris verſus Ortum contermini fuerunt *Phocenſes*, quorum regio (g) *Phocis* Sinum Corinthiacum habens ad Meridiem.

ψ (h) *Anticyra* ſeu *Anticyrrha* ad ſinus iſtius litus inter Criſſam & Siphas eſt, & *Phocica* cognominatur. Eſt quoque *Anticyra* ad OEtam montem, & ſinum Maliacum: utrobique naſcitur helleborus. Unde adagium [n] in amentes ortum; *Navigat Anticyram.* Plinius [o] *ſcribit* helleborum, candidum præſertim, in tam promiſcuo fuiſſe uſu, ut plerique ſtudiorum gratiâ ad ſervidenda acrius, quæ commentabantur, id ſæpius ſumptitaverint: ut *Carneades* reſponſurus Zenonis libris. *Druſum* quoque conflat hoc medicamento liberatum comitiali morbo in Anticyra inſula. Plinio igitur & Agellio *Anticyra* eſt inſula. *Strabo* lib. IX. Geogr. duas commonſtrat *Anticyras*, & in *altera* quæ ſit poſt Criſſam opidum helleborum naſci: in *altera* ejuſdem nominis, quæ ſit ad ſinum Maliacum, & OEtam montem, optime temperari: Atque in eam quàm plurimis e regionibus adnavigari [p] ſanitatis gratiâ: *Pauſanias* lib. ult. ſcripſit, ſupra *Anticyram* montes eſſe magnopere petricoſos, in his copioſe provenire helleborum, nigro purgari alvum, albo vomitum cieri, ac ſuperiora corporis purgari.

λ (i) *Cirrha, Cyrrha*, ſive *Cirra* ad Parnaſſi montis radices [q], Delphorum navale ad Criſſæum Corinthiacum ſinum eſt, à Delphis IX ſtadia in Auſtrum diſtans. Hinc *Apollo Cyrrhæus* appellatur.

μ (k) *Pythia* vel *Pythos* urbs Delphis proxima erat: ubi *Pythia feſta* [r] celebrata, ob *Pythonem* ſerpentem ab *Apolline* interfectum; ex quo *Apollo Pythius* cognominatus eſt.

HEKELII.

[f] Libr. VIII. *Geogr.* p. 707, addens loc. cit. p. 703, quod præter hunc *Olenum Melas*, magnus Amnis, labatur.

[g] Notandum autem, quòd hæc *Capella*, alias *Amalthæa* dicta, dicatur *Olenia*, non ab *Oleno Ætoliæ*, nec ab *Oleno Bœotiæ*, ab *Oleno, Vulcani* Filio, aliàs ita denominata, ſed ab *Oleno, Achajæ propriæ* Oppido, quod non procul à *Patris* & *Araxo* Promontorio diſtat. Ibi enim *Jovem* à lacte *Amalthææ Capræ*, quæ inde dicta *Olenia*, nutritum atque educatum ferunt.

[h] *Ætoliæ* Populos, Oppida ac Fluvios denominavit *Plinius* Lib. IV. H. N. c. 11. p. 50.

[i] Appellata autem eſt hæc Regio *Doris* à *Doro, Neptuni* & *Alopes* Filio, ex qua Regione qui originem traxerunt, quacunque in parte Terrarum conſiderint, *Dores* appellati ſunt. Eſt & *Doris* Urbs Doricæ Regionis.

[k] Apud *Eraſm.* Chiliad. IV. Cent. X. Adag. LXII. p. 835, col. b.

[l] Vid. eundem *Eraſmum* Chil. II. Cent. V. Adag. XLV. p. 412, col. b.

[m] *Stephanus* dicit, *Amphiſſam* etiam *Armeniæ* Regionem eſſe.

[n] Apud *Horatium* Lib. II. *Serm.* Sat. III. v. 165, in *ſpecie* in *Stoicum* quendam inſanum & manîs morbo laborantem; in *genere* autem, ſicuti ex *Eraſm.* Chil. I. Cent. VIII. Adag LI. p. 232. col. a, videre eſt.

[o] Lib. XXV. c. V. p. 457, & ex eo *Gellius* Lib. XVII. N. A. c. XV. p. 565, ſeq.

[p] Θεραπείας χάριν.

[q] Ubi *Apollo*, qui dictus hinc *Cyrrhæus* à *Seneca* in *Hercule OEt.o*, olim religioſiſſime colebatur.

[r] H. e. *Ludi Apollinares.*

BU-

(a) Olenus. (b) Doris. (c) Bojum. (d) Locri. (e) Naupactus. (f) Amphiſſa. (g) Phocis. (h) Anticyra opidum & Anticyra inſula helleboro nobilis. (i) Cyrrha. (k) Pythia.

thia, *ν Delphi* ſub monte ξ Parnaſſo, clariſſimum quondam in terris oraculo Apollinis opidum. In ο Bœotia *π Orchomenum*, *ρ Theſpiæ*, *σ Lebadia*, *τ Chæro-* Poëtarum
nea Plutarcho clara, *υ Platææ*, *φ Thebæ* cognomine *Bœotiæ*, duobus diis alumnis Hercule & Libero maxime celebres, potens quondam civitas ; *χ Delium*, *ψ Aulis* portu

BUNONIS.

ν (a) *Delphi* VII millia paſſuum à Criſſa, & X à Cyrrha, etiam nunc *Delfo*, non tantum Oraculo & templo iſto Apollinis ; ſed etiam Amphictyonum collegio olim fuerunt inſignes. Quamquam Strabonis ætate utrumque exhauſtum erat. [*f*]

ξ Imminebat Delphis (b) *Parnaſſus* [*t*] mons biceps, ſedes & domicilium Muſarum Poetis ; quorum ingeniis ille vel maximè nobilitatus eſt [*u*]. Ab eo monte partes quondam avulſas exercitum Gallicum obruiſſe ferunt, quem ad diripiendum templum Delphicum ducebat *Brennus*. In eadem regione erat (c) *Helicon* mons, celebritate non inferior Parnaſſo. Nam & in eo monte domum quaſi ſtatuebant Muſarum priſci vates : adeoque ab eo ipſas *Heliconiades* vocabant [*x*]. Prope Delphos quoque ponitur (d) *fons Caſtalius* [*y*]. Ad litus iſtius ſinus etiam erat (e) *Criſſa* opidum celebre ; unde nomen traxit non modo (f) *Campus*, ſed & *Sinus Criſſæus*, qui & *Corinthiacus* dicitur, inter Phocidem & Peloponneſum interjectus. Cæterùm *Phocenſes*, aliquando in prælium contra Theſſalos [*z*] ituri, mulieres liberoſque ſuos in unum locum congeſtos comburendos illico mandârunt cuſtodibus, ubi ipſi à Theſſalis fuerint victi : quod conſilium & mandatum ipſæ quoque approbârunt mulieres. At quum victoriâ potiti eſſent Phocenſes, non adimpletum fuit conſilium illud. Ex ea deliberatione natum eſt proverbium [*a*], *Phocenſium* [*b*] *deſperatio* ; de ſtulto & inſano conſilio.

ο Phocidem ab Ortu atringit *Bœotia*, *Aonia* prius & *Ogygia* dicta ; Atticæ etiam & Theſſaliæ conterminus eſt.

π *Orchomenum* ſive (g) *Orchomenus* Claroneæ urbs vicina, adhuc *Orchomeno* dicitur ; olim ibidem erat templum *Charitibus*, h. e. *Gratiis* ab Eteocle dicatum, ditiſſimum, cui Thebani tributa pendebant. Ejus ſolum aliquando à talpis fermè totum everſum eſt.

ρ *Theſpia* ſive (h) *Theſpiæ* infra Heliconem montem ad ſinum Criſſæum fuerunt ſtructæ, Platæis finitimæ & Muſis conſecratæ, quæ inde etiam *Theſpiades* dictæ [*c*]. *Fons* ibi erat [*d*], in quo Narciſſus ſe viſum amavit perditè. *Glycerium* inſigne Theſpienſium ſcortum tabulam (i) Cupidinis, multis talentis æſtimatam, à Praxitele ſibi donatam, civibus ſuis dono dedit. In agro Theſpienſi ad dextram Heliconis, 40 ab urbe ſtadiis, loco aſpero & ſublimi (k) *Aſcra* fuit ſita, *Heſiodi* patria. [*e*]

σ *Lebadia*, ſive (l) *Lebadea* Chæroneæ finitima, nunc *Badia* dicitur. In ejus agro nullæ reperiuntur talpæ, Plinio teſte. Ad eam antrum fuit (m) Trophonii.

τ (n) *Chæronea* in finibus Phocidis ad Cephiſſum [*f*] fl. *Plutarchi* [*g*] patria, hoc tempore jacens, nomen antiquum retinet. Ad eam urbem Athenienſes à Philippo Macedonum Rege ſuperati, magnaque clade affecti, magnis opibus exuti ſunt. (o) *Coronea* huic urbi finitima eſt, hodie *Corone*, ad quam Ageſilaus vicit Thebanos, Athenienſes eorumque ſocios.

υ (p) *Platææ*, ſive *Plataa* apud Citheronem montem, ad Aſopum fl. inter Theſpias & Thebas, olim urbs celebris [*b*]. Ad eam *Mardonius*, Perſici exercitus dux, à Græcis *Pauſania* duce acie victus, cum florentiſſimis Perſarum copiis cecidit [*i*].

φ (q) *Thebæ Bœotiæ* leptem portarum, inter Aſopum & Iſmenum fluvium olim ſitæ, hoc tempore jacent [*k*]. Urbs hæc potentia & rerum magnitudine per Græciam olim celeberrima, condita primùm fertur à *Cadmo*, aut ab *Amphione* : multos virtute & eruditione præſtantiſſimos viros tulit ; *Linum* & *Pindarum* Poetas ; *Cebetem* Socratis familiarem ; *Epaminondam* & *Pelopidam* Imperatores fortiſſimos. In hac *hirundines* non nidificant ; ſicuti Athenis non videntur cornices, Plinio teſte [*l*]. *Alexander M.* ſub ipſam expeditionem Aſiaticam contra Darium Thebas expugnatas delevit ; Pindari tamen ædibus parci juſſit ; paternoſque conſervavit hoſpites. *Philippus* enim obſes apud eos fuerat educatus. Cæteri partim interfecti, partim venditi ſunt. *Caſſander*, XX poſt annis eam urbem inſtauravit, Alexandri potiſſimùm odio. Quam rem multæ civitates non modo Græciæ, ſed & Siciliæ atque Italiæ, magno ſtudio adjuverunt. [*m*] *Legem* Thebanorum *de infantibus non exponendis*, humanitatis & æquitatis plenam, refert Ælianus. Thebarum arx (r) *Cadmea* munitiſſima erat ; cujus frequens fit mentio in Hiſtoria Græca. Porrò apud Thebas (ſ) *Helicon* lucus eſt, (t) *Cithæron* ſaltus, & amnis (u) *Iſmenus* ; fontes (x) *Arethuſa*, (y) *Dirce*, unde *Pindarus* Horatio [*n*] *Dircæus* vocatur, (z) *Aganippe* & (a) *Hippocrene*, quos *Cadmus* in alitis equi ungula reperiſſe fingitur ; iidem poti inſpirationem literarum facere finguntur. Cæterùm ab his Thebis [*o*] Bœotiis diverſæ ſunt *Thebæ Ægyptiæ* in Thebaide ; & *Thebæ Lucaniæ* in Italia.

χ (b) *Delium* opidulum ad oram maritimam fuit [*p*] contra Eubœam inſulam, Tanagræ finitimum. [*q*]

ψ (c) *Aulis* opidum cum portu magno contra Chalcidem ſita ad Euripum. Hìc Græci in Trojanos expeditionem parantes conjurârunt.

HEKELII.

[*f*] Vid. eund. *Strabon.* M. Lib. IV. *Geogr.* p. 341.

[*t*] Ideò prius *Larnaſſus* dictus, quòd *Larnax*, id eſt, Arca *Deucalionis*, illuc appuliſſet.

[*u*] Hodie Coſtaldo dicitur *Parnaſo*, & Sophiano *Liacura*.

[*x*] Vocatus autem eſt *Helicon* ab *Helicone*, qui ibi cum *Cithærone* Fratre ſingulari certamine pugnaſſe fertur.

[*y*] Etiam *Muſis* ſacer.

[*z*] Erga quos atrox odium & irreconciliabilis ſimultas, ſive, ut loquitur *Plutarchus*, ἀσπονδος πόλεμος omninò erat.

[*a*] Apud *Eraſmum* Chil. IV. Cent. IV. *Adag.* 1. p. 741, col. a. & *Manutium* in *Adag.* p. 1059.

[*b*] S. *Phocica*.

[*c*] Vid. *Strabo* Lib. IX. *Geogr.* p. 745. [*d*] *Ni*

(a) Delphi. (b) Parnaſſus m. (c) Helicon m. (d) Caſtalius fons. (e) Criſſa. (f) Campus & ſinus Criſſæus. (g) Orchomenus. (h) Theſpiæ. (i) Cupidinis tabula. (k) Aſcra. (l) Lebadea. (m) Trophonii antrum. (n) Chæronea. (o) Coronea. (p) Platææ. (q) Thebæ Bœotiæ. (r) Cadmea arx Theb. (ſ) Helicon. (t) Cithæron. (u) Iſmenus fl. (x) Fontes Arethuſa. (y) Dirce. (z) Aganippe, & (a) Hippocrene. (b) Delium. (c) Aulis.

portu clara, Agamemnoniæ Grajorumque [r] in Trojam conjurantium cl
ſis ſtatio : ω *Leuctra* Epaminondæ Thebani pugnâ adverſus Lacedæmoni
Megarenſium. victoriaque clara. In [1] *Megaride*, unde regioni nomen, [2] *Mega*
Atticorum. & [3] *Eleuſis*. In [4] *Attide*, [5] *Marathon* magnarum multarumqu
vi

[d] *In quo* Narciſſus imaginem ſui conſpexit, & præ ardenti amore erga ſe ipſum extabeſcens vitâ privatus eſt & in Florem ſui nominis evaſit, ſicuti finxit *Ovidius* Lib. III. *Metam.* Fab. VII.

[e] Sicuti *Strabo* loc. cit. teſtatur.

[f] Et *Orchomenum* Fl. arundinis tibialis fertilitate nobilem.

[g] Hiſtoriæ Scriptoris diſertiſſimi & morum Præceptoris inſignis, qui duo egregia ac eruditiſſima poſt ſe reliquit volumina, de quibus vid. CL noſtrum *Quenſtedtium* in *Dialogo* de *Patriis* Viror. illuſtr. p. 410.

[b] A latitudine Nemorum ſic dicta.

[i] Eodem nomine eſt Inſula in Mari *Libyco* quaſi oppoſita ad Cyrenem.

[k] Et nunc vulgò *Stibes* vocantur.

[l] Lib. X. H. N. c. XXIV. p. 176. lin. 37. ſeq.

[m] Rempublicam *Thebanorum* deſcripſit *Ubbo Emmius* Part. II. rerumpp. *Græcar.* Tract. v. Edition. *Ludg. Batav. Elzev.* in 16.

[n] Lib. IV. *Carm.* Od. II. v. 25.

[o] Quarum *Bœoticarum* np. & *Strabo* Lib. I. *Geogr.* p. 63. & Lib. IX. p. 789. mentionem facit.

[p] *Stephano.*

[q] Sed *Delum Strabōni* loc. jam cit. p. 734. Templum eſt *Apollinis*, quod à *Delo* profecti condiderunt.

[r] Nonnullæ cæterarum Editionum legunt *Græcorumque.*

BUNONIS.

ω (a) *Leuctra* ſive *Leuctrum* opidum inter Theſpias & Platæas ad Cithæronis radices in finibus Megaridis ſitum erat. Fuerunt præterea in Bœotia opida clariora (b) *Tanagræ* ad Thermodontem amnem. Thebis vicina, hodie *Anatoria*: hanc urbem Stephanus ait ab Homero *Græam* vocari, ab Ariſtotele *Oropum.* Cur *Græa* dicta fuerit, leges in Bœoticis Pauſaniæ. *At* (c) *Oropus* in litore Euripi eſt. (d) *Mycaleſſus* Delio & Aulidi vicina urbs, à voce bovis id nominis ſortita, acerbiſſimâ clade, qua bello Peloponneſiaco affecta eſt, nobilitata. Thraces enim quidam ab Athenienſibus domum remiſſi, eam matutinis horis, repentino & inopinato incurſu, captam direptamque, cædibus promiſcuis pænè exhauſerunt; & præter alios, maximum puerorum numerum, vix dum ingreſſorum in ludum literarium, inaudita ſævitia trucidârunt. Bœotiæ (e) flumina ſunt (f) *Aſopus*, hodie *Aſopo* Platæenſem & Thebanum agrum dirimens, juncos habebat excelſos & herbis abundabat, quibus ſternebantur lecti. *Cephiſus* vel (g) *Cephiſſus* inundationibus obnoxius albas oves facieus: & (h) *Melas* eodem lacu profluens, nigras: ſi Plinio [ſ] credimus; quem eundem adi de hujus fluminis & (i) Orchomenii lacus arundinetis [t]. Ad Cephiſſum flumen [u] (k) *Themidis* fuit oraculum [x]. (l) *Iſmenus* hodie *Iſmeno* Thebas præterfluens in Euripum Euboicum properat. Ab hoc *Thebani Iſmenii*, & *fœminæ* eorum *Iſmenides*, & *Apollo Iſmenius* appellatus, e
Solinus è Varrone tradit, videri ibi (m) *putcum* [illegible]
ſtilentem, cujus liquor haurientibus mortem affera
Perdices quoque in Bœotia non eſſe ſui juris; ſed
ipſo aëre, quaſi tranſire non audeant, metas haber
neque ultra notatos terminos unquam exire; nec
Atticum ſolum tranſmeare credi vult. Cæterum (
Bœotu corporum robore valebant & pugnaces erant
ingenio verò, ob aërem craſſiorem tardi. *Sus Bœotica*
proverbiale dicterium erat [y] in hominem agreſte
& rudem: item *Bœoticum ingenium* [z]; & *aur*
Bœotica, de homine craſſi ingenii [a]. [1] (o) *Megar*
Helladis ſive Achajæ exigua regio, Iſthmum &
num Saronicum attingens, Peloponneſum ad Merid
em habet, Atticam ad Ortum, & Bœotiam in S
ptentriones & Occaſum. [2] (p) *Megara* ad ſinus S
ronici angulum extremum ſita, quum Athenienſiu
antè fuiſſet, occupata eſt à Lacedæmoniis bello Dor
co, qua tempeſtate Codrus Athenienſibus imperit
bat: Ex eo lingua & moribus Dorienſium uſi ſu
Megarenſes. *Theognis* hanc habuit patriam;
Euclides mathematicus; qui capitis periculo dete
reri non potuit, quo minus ſub noctem Athenas
Socratem ventitaret, palla muliebri tectus, & fac
obvelata; item *Stilpo*, qui captâ patriâ, omnibuſq
amiſſis, profeſſus eſt, ſe omnia ſua ſecum haber
Ab hac etiam urbe orti ſunt *Philoſophi Megarici* ſi
Megarenſes [b]. Megarenſes riſui adeo deditos
runt, ut *riſus Magaricus* [c] in proverbium abire
& *Lachrymæ Megarenſes* [d] de fictis; *Megaren*
ars [e] in doloſos & aſtutos proverbio quoque [
dicitur. (q) *Niſæa* ſeu *Niſæum* Megarenſium erat po
tus, longis mœnibus jungebatur Megaræ. [3] (
Eleuſis ſive *Eleuſin* Megaræ proxima ad eum ſinu
Saronicum eſt, qui inde quoque *Eleuſinus* dicitur: u
Cereris fanum celeberrimum: ipſaque urbs huic Di
conſecrata erat. *Eleuſinia Sacra* ad eam urbem
excluſis profanis, ſecretè fiebant: ut in proverbiu
abierint. Eadem Athenis quoque magno concurſu
celebritate Cereri fiebant, in quibus matronæ in cu
ribus per Jocum ſibi mutuò & libere conviciari lo
bant; ut inde ortum proverbium, *De plauſtro*
qui; i. e. liberè quemq; reprehendere [g]. [4] (
Attica, *Attis*, & *Atthis*; olim etiam *Atte* & *Att*
ca; item *Mopſopia*, & *Cecropia* dicta, in Helad
ſive Achajæ angulo orientali & auſtrali ſita; ad S
nium uſque *promontorium* porrecta, totius Græc
clariſſima regio eſt; hodie *Ducato di Setines* voc
tur. [5] (t) *Marathon*, hodie *Maratona* ſeu *Mar*
ſon, inter Athenas & litus orientale ſita, X mil
paſſuum abeſt Athenis [b]. Marathon vicinus
campus clade Perſarum & Athenienſium virtute
luſtris. *Miltiades* enim Athenienſis decemprice
numerum hoſtium hic profligavit: cujus rei mem
riam nocturna etiam ſpectra interire non ſunt paſſa
Pauſaniæ credimus. At Marathonem jam olim
luſtrem reddiderat *Theſei* de *tauro Marathonio* pa
vic

(a) Leuctra. (b) Tanagræ. (c) Oropus. (d) Mycaleſſus. (e) Flumina. (f) Aſopus. (g) C
phiſſus. (h) Melas. (i) Orchomenius lacus. (k) Themidis Oraculum. (l) Iſmenus fl. (m) P
teus peſtilens. (n) Bœotiorum ingenium & mores. (o) Megaris. (p) Megara. (q) Niſæa por
Megarenſium. (r) Eleuſis. (ſ) Attica. (t) Marathon.

virtutum teſtis; & clariores quàm ut indicari egeant [6] *Athenæ*. In [7] *Locris Epicnemidiis*, [8] *Cnemides*, unde regioni cognomen, [9] *Opus*, [10] *Thronium*. Locrorum.

IV. Græ-

ctoria. *Montes, lacus & ſpecus* in Marathone mirabiles Pauſanias memorat. [6] (a) Athenarum, quæ nunc *Setines*, celebritatem nemo eſt, qui quidem extremis, quod dicitur labris, literarum ſtudia attigerit, quin cognitam habeat. Urbs hæc ad Saronici ſinus litus à *Cecrope* [i] olim condita, ſic de Minervæ nomine dicta eſt: nunc obſcurior eſt, arcem habens præmunitam; mœnia urbis ſuperſunt, quæ maximam partem vaſtata hodie incolitur à Græcis & Turcis. Olim res pace & bello pro ſalute & dignitate Græciæ geſſit: Sapientiæ, eloquentiæ & virtutum ſtudia excoluit, hiſtorias condidit, omnis eruditionis mater [k]. Plurimi inde orti viri magni & ſago illuſtres: *Theſeus, Codrus, Miltiades, Themiſtocles, Ariſtides, Pericles, Alcibiades, Conon, Thraſybulus, Æſchylus, Sophocles, Euripides, Ariſtophanes, Menander, Socrates, Plato, Xenophon, Iſocrates, Demoſthenes, Æſchines, Hyperides, Demades, Thucydides, Draco, Solon.* Eò docendi vel diſcendi gratiâ infiniti ferè ſe contulerunt. Hæc eſt urbs *Sapientum domicilium, Sapientiæ prytaneum, ſchola Græciæ, communis omnium hominum ſalus literarum, Græciæ Græcia; anima, ſol & oculus Græciæ*, pluribuſque aliis elogiis ornata eſt. Literæ enim ac facundia & civilis ordo & diſciplinæ veluti templum Athenas habebant, Juſtino [l] teſte [m]. Erat in ea (b) *Areopagus*, quaſi *Martis mons* dicas, in quo graviſſimæ & capitales cauſæ diſceptari ſolebant ab iis judicibus, qui *Areopagitæ* dicti; in quorum numero & *Dionyſius* ponitur, cujus mentio fit in Actis Apoſt. cap. 17. Noctu conſilium hoc fuit coactum; ne quid menti officeret perſona eorum. Et Oratores dicere juſſi ſunt ἄνευ πρooιμίων καὶ παθῶν. In eadem urbe nobiliſſimæ erant doctorum virorum *Scholæ, Academia*, & *Lyceum Platonis, Ariſtotelis, Xenocratis*, aliaque gymnaſia. Erat & porticus, (c) *Pœcile* cognomento, quod variis picturis Polygnoti decorata eſſet. Ab hac (d) *Stoa philoſophi* nomen traxêre *Stoicorum*. Erant & (e) *Horti*, in quibus (f) *Epicurus* cum ſectatoribus philoſophari ſolitus eſt [n]. *Arx* urbis (g) ἀκρόπολις, eamque πόλις olim ipſis dicta, è præruptis rupibus ſubjectam urbem, quam ἄστυ vocabant, & vicinam maritimam, ipſumque mare late, & *Propylæa* ſplendida & ſumptuoſa, proſpectabat. Ad mare erat portus (h) *Munychia*, Philonis armamentarium, multas intus habitationes includens, muro cinctus [o]. (i) *Phalerus* navale & (k) *Piræus* portus *triplex*, quem longi muri XL ſtadiorum, tamquam duo brachia, urbi jungebant. Ante urbem (l) *Ceramicus* erat, locus publicæ ſepulturæ, ubi eorum oſſa condebantur qui in bello pro Patria occubuiſſent. In urbe enim per legem Solonis funerare non licebat: uti nec apud Romanos. (m) *Theatrum* quoque erat Athenis à Baccho *Dionyſiacum* appellatum: ubi ad concionem vocari populus, & magiſtratus verba ad eum facere ſolebat. Porro (n) *Rhamnus* Atticæ pagus, templum habebat Amphiarai, & Nemeſis, quæ inde *Rhamnuſia* dicta eſt. Ejus ſtatuam inſignem, monumentum victoriæ de Perſis, hic ſpectandam elaboraverat Phidias, artifex celeberrimus. Erant & (o) *Acharnæ*, vicus Atticæ maximus: & (p) *Decelia* caſtellum, quod quum Peloponneſii, Agide duce, communiſſent, maximis cladibus affecerunt Athenienſes. Medio ferè ſpatio inter Athenas & *Thebas* ſita erat Decelia, loco campeſtri quatuor milliaribus Germanicis ab utrilque diſtans. Cæterùm *Attica fides* [p] in proverbio eſt, de integra & incorrupta. Item *Attica Muſa* [q], & *Atticus lepos* [r], de eleganti [ſ]. Attici tamen, & præſertim *Athenienſes* lucri & munerum cupidiſſimi [t] fuerunt, adeò ut apud Ariſtoph. proverbio dicatur; *Atticus etiam moriens porrigit manum* [u]. [7] (q) *Locri Epicnemidii* inter Locricos montes & Euripi litus incoluerunt. [8] (r) *Cnemides* ſive *Cnemos* in eodem litore nonnullis hodie *Eretia* dicitur; *Cnemides* ſeu *Cnemis* etiam mons ſeu collis eſt Strabonis & Euſtathio, qui inſtar tibiæ aut ocreæ in mare procurrit, unde *Epicnemidii* dicti ſunt hi Locri. [9] (ſ) *Opus* ad ſinum *Opuntium*: unde etiam Locri *Opuntii* dicti. [10] (t) *Thronium* hoc Locrorum Epicnemidiorum ad Boagrium fl. eſt Plinio: ad Sinum Malliacum Livio. Vaſtatum à Xerxe & incendio deformatum. [11] (u) *Elatea* & [12] (x) *Lilæa* Phocidis opida ſunt ad Locrorum fines, inter Aſopum & Boagrcum flumina.

HEKELII.

[ſ] Lib. II. c. CIII. p. 29. lin. 48. ſeq.

[t] Vid. *Strabo* Lib. IX. p. 728, 740, & 773.

[u] Cujus prodigium deſcribit etiam *Plinius* Lib. XXXI. c. 11. p. 553. lin. 44. ſeq.

[x] Ideoque *Lucanus* Aquas *Cephiſſi* vocat *fatidicas*.

[y] Et adhuc eſt ap. *Eraſm.* Chiliad. I. Cent. X. Adag. VI. p. 269. col. b. & *Manutium* p. 404. col. a.

[z] Apud eundem *Eraſm.* Chil. II. Centur. III. *Ad.* VII. p. 353. col. b.

[a] Conf. id. *Eraſmus* Chil. III. Cent. II. Ad. XLVIII. p. 552. col. b. & *Manutius* p. 811. col. a.

[b] Qui *Euclidi Megarenſi Socratico* ſucceſſerunt. Dicta a. eſt *Megara* à *Megareo*, *Apollinis* Filio, vel ab *Ægeo*, *Pandionis* Filio. In Agro hujus Civitatis præſtantiſſimi olim provenerunt *Bulbi*, qui inde dicti *Megarici*.

[c] *Eraſmo* Chil. I. Cent. V. *Ad.* LXX. p. 154. col. b. & *Manutio* p. 223. col. b. teſtantibus.

[d] Apud eund. *Eraſm.* Chil. II. Cent. V. *Adag.* XX. p. 408. col. b. & *Manutium* p. 606. col. a.

[e] S. *Megaricum Machinamentum*, ſive *Machina Megarica*.

[f] Eidem *Eraſmo* Chil. II. Cent. III. *Adag.* IX. p. 369. col. b. atque Manutio p. 550. col. b.

[g] Vid. Omnino iterum *Eraſmus* Chil. I. Cent. VII. *Adag.* LXXIII. p. 212. col b. & *Manutius* p. 318. col. a.

[h] Hujus Urbis meminit *Q. Curtius* Lib. IV. c. I. Sect. 6.

[i] Unde & dicta *Cecropia*.

[k] Et

(a) Athenæ. (b) Areopagus. (c) Pœcile. (d) Stoa. (e) Horti. (f) Epicuri. (g) Acropolis arx. (h) Munychia. (i) Phalerus, (k) Piræus Portus. (l) Ceramicus. (m) Theatrum Dionyſiacum. (n) Rhamnus. (o) Acharnæ. (p) Decelia. (q) Locri Epicnemidii. (r) Cnemides op. & mons. (ſ) Opus, Locri. (t) Thronium. (u) Elatæa. (x) Lilæa.

Varia Theſſaliæ nomina.

Græcus rex.

Hellen. Myrmidones.

IV. Græciæ propriè dictæ à Septemtrione jungitur mutatis ſæpe nomi-nibus *Æmonia*, Macedoniæ quondam pars, at poſteà avulſa, moxque iterum juncta. Eadem *Pelaſgicum*, *Argos*, *Hellas*, *Theſſalia* & *Dryopis*, ſemper à Regibus cognominata. Ibi genitus Rex nomine *Græcus*, à quo *Græcia*; ibi *Hellen* à quo *Hellenes*. Hos coſdem Homerus tribus nominibus appellavit. *Myrmidonas*, *Hellenas* & *Achæos*. At α Theſſaliæ nomen tandem invaluit, in *Theſſalos proprie dictos*, *Eſtiotas*, *Pelaſgos*, *Magneſios ac Phthiotas* populos diviſum.

Opida Theſſaliæ proprie dictæ.

Eſtiotidis.

Pelaſgiæ.

V. Opida in β Theſſalia propriè dicta; γ *Hypata*, δ *Soſthenes*, *Cyphara*. In ε Eſtiotide ζ *Gomphi*, η *Phæſtus*, ϑ *Tricca*: ι *Ætinium*, & κ *Philippici campi*, iidem & λ *Pharſalici*, civilibus Romanorum cladibus nobilitati. In μ Pelaſgia

[k] Et bonarum Artium, immò Philoſophorum & Oratorum mater & Poetarum Alumna.

[l] Lib. v. cap. VIII. Sect. 4. 9 & c. IX. Sect. 9.

[m] Hujus Rempublicam deſcripſit *Ubbo Emmius* Part. I. *Rerumpp. Græcor.* p. 7. ſeqq.

[n] Hic *Epicurus* ſummum Bonum in *voluptate*, non quidem *corporis*, ſicuti *Ariſtippus*, ſed *animi*, hoc eſt in ablentia omnium dolorum ponebat; & licèt tradatur fuiſſe vitæ continentiſſimæ, tamen nomen illud voluptatis, in quâ SUMMUM BONUM ponebat, effecit, ut ab eo homines voluptarii EPICUREI dicantur.

[o] Vid. *Strabo* Lib. IX. p. 720. ſeq. Fuit & *Munychia Dianæ* cognomen, quæ apud *Pygellum* non procul ab *Epheſo* colebatur. Sed *Munychia*, *iorum*, *Palladis* Feſta ſunt. Inde Munychius Portus extra *Athenas* dictus.

[p] Apud *Eraſmum* Chil. I. Cent. VIII. *Adag.* XXVI. p. 225. fac. a. ut & *Manutium* p. 338. col. b.

[q] Apud eund. *Eraſmum* loc. cit. *Ad.* lxxx. p. 238. col. b. & *Manutium* p. 360. col. b.

[r] Sive *Eloquentia*, eodem Eraſmo Chil. I. Cent. II. *Adag.* lVII. p. 70. col. a. interprete.

[ſ] Suavi ac conſummata Eloquentia dicitur.

[t] Δοκιδοχεῦται.

[u] Conf. iterum *Eraſm.* Chil. II. Cent. VII. *Adag.* XLVI. p. 456. col. a. & *Manutii* Adagia p. 675. col. b.

BUNONIS.

α (a) *Theſſalia* inter Græciam & Macedoniam interjecta eſt, quarum hanc ad Septemtrionem; illam ad Meridiem habet, ad Ortum Ægæum mare, ad Occaſum Pindum montem.

β *Theſſalia proprie dicta*, etiam *Theſſaliotis* appellata, Pindo & Othry montibus, fluvioque Peneo inclusa erat.

γ (b) *Hypata*, opidum hodie *Spates* [x] inter Eſtiotidis fines, & Pindi montis ponitur radices: alii tamen ad Maliacum ſinum & Octæ montis radices collocant Theſſaliæ celeberrima. *Hæc* gravida veneficio ligata octo annis fœtum geſtavit. *Apul. Metamorph. l.* I. In ea Ætoli ſuos ſolebant celebrare conventus. [y]

δ (c) *Soſthenes*, hodie, Moletio teſte, *Stiamiza* dicitur, opidum mediterraneum.

ε (d) *Eſtiotis* Theſſaliotidi ad Septemtriones contermina eſt.

ζ (e) *Gomphi* op. hodie *Gonfi* ad Epiri confinia, inde venientibus primò occurrit, *Gonno* finitimum. Haud procul à Gomphis Peneus fl. oritur. Urbs ill in agro fœcundo eſt ſita: ibi enim Cæſar multos e ſuis vino & ingluvie perdidit.

η *Phæſtus* Gomphis finitima eſt.

ϑ (f) *Tricca* vel *Trica*, Pindo monti & Dolopibu vicina, hac tempeſtate urbs primaria, & ſedes præfecti eſt, vocaturque *Tricala* [z]. In hac quoqu olim fuit Æſculapii templum.

ι (g) *Ætinium*, hodie *Atino* Triccæ urbi finitimum.

κ (h) *Campi Philippici*, in quibus acies Romanæ, ducibus hinc *Caſſio* & *Bruto*, inde *Antonio* & *Octavio*, infeſtis inter ſe armis concurrerunt, ad *Philippos* erant; longè diverſi à (i) *Pharſalicis* campis in quibus *Pompejus* cum *Cæſare* dimicavit. Hi enim in Theſſalia ad *Pharſalum*; illi ad Strymonem in Thracia aut Macedonia extrema ponendi. Tamen & illi *Philippici* dicti ſunt, *a Thebis Theſſalicis*, qua & *Philippi*.

HEKELII.

[x] Et quondam ql. Metropolis hujus Regionis.

[y] Clarus quoque *Hypatenſis Ager* eſt. Eſt & *Hypata* Regio prope *Sangarum* Fluvium.

[z] *Plinius* TRICAM per *ſimplex* & TRICCAM per duplex cc omnino inter ſe confundit, quando HANC Lib. IV. *Hiſt. Nat.* c. VIII. p. 53. lin. 9. Oppidum *Theſſaliæ*; ILLAM verò Lib. III. c. IX. p. 43. lin. 47. ſeq. Oppidum *Apuliæ* eſſe dicit, quod *Trica*, *Penei* Filia, ita appellatum *Diomedes* cum *Apina* tantâ ignominiâ everterit, ut in *Proverbii*ludibrium tranſierit. Quoties enim *rem futilem* aut *nugatoriam* oſtendere volumus, TRICAS & APINAS adhuc nominamus. Vid. *Eraſm.* Chil. I. Cent. II. *Adag.* XLIII. p. 65. col. b. ubi videndum, quod *Nonnius Marcellus*, *Grammatic.* TRICAS ἀπὸ τῆς τριχῆς à *Pilis*, quibus pulli involvuntur gallinacei, dictas, pro *impedimenta* atque *implicationes* ſit interpretatus.

BUNONIS.

λ (k) *Pharſalus* autem, hodie *Farſa*, inter Apidanum & Enipeum flumina, quorum hic in Peneum decidit, ponitur: opidum olim liberum erat: nunc regionis metropolis eſt. [a]

HEKELII.

[a] Dictam a. volunt à *Pharſalo*, *Achilli* Filio.

BUNONIS.

μ (l) *Pelaſgia* Phthiotidi verſus Septemtrionem contermina; ab Ortu mare Ægeum habet. Ad (m) *Atracem* urbem incolebant Lapithæ. Pelaſgiæ urbs quoque eſt (n) *Scotuſſa* ſeu *Scotuſa*, Larifſæ finitima, ubi oraculum Theſſaliæ perquàm celebre olim erat, nec inferius Dodonæo. Eam urbem

(a) Theſſaliæ fines. (b) Hypata. (c) Soſthenes. (d) Eſtiotis. (e) Gomphi. (f) Tricca. (g) Ætinium. (h) Campi Philippici, & (i) Pharſalici. (k) Pharſalus. (l) Pelaſgia. (m) Atrax. (n) Scotuſſa.

Pytheum, *Atrax*. In ν Magnesia, ξ *Jolcus*, *Herminium*, *Castanea*, ο *Meliboea*, Magnesiæ &
& π *Methone*, Philippi Macedonis Alexandri Magni patris obsidione, in qua sagittæ ictu oculum amisit, clara ; & in Malliaco sinu cæsorum etiam Laconum Leonida duce tropæa Thermopylæ. In ρ Phthiotide, σ *Phthia*, τ *Thebæ* Phthiotidis.
cognomine Thessalicæ, υ *Echinus*, φ *Lariſſa*, χ *Demetrias*, ↓ *Pagasæ*, & sacro nemore nobilia ω *Tempe*, locus ad Peneum flumen.

CAP.

tem violato fœdere ex improviso oppressit, crudeliterque in captos consuluit *Alexander*, *Pheræorum* tyrannus. Reliquias etiam civium postea metus Macedonum è patriâ ejecit. Pausaniæ ætate fuit infrequens ac ferè deserta. Apud hanc urbem locus est (a) κύνος κεφαλαὶ dictus, id est, *Canis capita*, ubi Romani *Quinctio Flaminio* duce *Philippum* Demetrii filium magno prælio, adjuvantibus Ætolis, vicerunt. Scotussensis fuit (b) *Polydamas* athleta suæ ætatis robustissimus : qui & leonem inermis confecit, & taurum extremis pedibus ita pertinaciter renitentem retinuit, ut is vix tandem relictâ in manu ejus ungulâ effugerit ; & concitatis vi summâ quadrigis, correptos currus unà manu stitit. In Persidem à Dario Nothо evocatus, tres viros ex iis, qui more Persico *immortales* vocati, ex provocatione occidisse dicitur. Tandem, quum speluncam quandam unà cum aliis intrasset, & superior terræ pars fatiscens ruinam minaretur, ipse, diffugientibus sociis, solus ruinam fulcire manibus conatus mole superincumbentis montis oppressus est. Cæterum sinum Pelasgicum & Thermaicum dirimit promontorium (c) *Sepias*, ad cujus litora Xerxis olim classis naufragium fecit.

ν (d) *Magnesia* exigua regio inter Pieriam ad Boream, Pelasgiam ad Austrum, in ora maris Ægæi ad ortum fuisse videtur, ubi (e) *Magnesia* promontorium.

ξ (f) *Jolcus* nunc *Jaco*, ad Sinum Pelasgicum est, olim λατρεία cognominata, quasi *famula* ; cujus servitutis multæ ab antiquis afferuntur causæ. Ab ea *Thessalia* dicta est *Jolcitis* ; itemque Jason *Jolcites* inde ad aureum vellus missus. Ludi funebres, in urbe illa, instituti sunt ab Acasto.

ο (g) *Meliboea* ad Ossæ montis radices, apud Bœboidem lacum, purpurâ nobilis : hanc etiam *Philoctetes*, Herculis comes alumnus illustravit.

π Sagittam istam jecerat *Aster* opidanus, suo inscripto nomine, & loco vulneris, quem petebat. Sagittis verò plurimum hanc gentem valuisse docet Solinus. Est quoque alia urbs Peloponnesi (h) *Methone* in ora Messeniæ. Magnesiæ quoque ascribitur urbs clara (i) Pheræ Alexandri tyranni sedes ; qui Pelopidam aliquando habuit in vinculis. Tyrannus ille ab uxoris suæ Thebes fratribus in cubiculo tandem occisus est, ipsâ eos impellente & præludente. Et hinc quoque Jason ille Argonautarum dux, sed qui ante Philippum rerum potitus est in Thessalia, & inter callidos collocatur imperatores.

ρ (k) *Phthiotis* ad Sinum Maliacum est, nomen à (l) *Phthia* urbe habens.

σ (m) *Phthia* Achillis patria apud Sinum Maliacum erat, quem tamen Homerus *Lariſſæ* propinquæ ascripsisse creditur, quòd Phthia parum hospitalis in ipsum exstitisset.

τ (n) *Thebæ Thessalicæ* seu *Phthioticæ* nunc vulgò *Ziton* ad Sinum Maliacum sunt. Urbis istius navale erat *Pyrasus XX. stadiis ab eo dissitum*.

υ (o) *Echinus* è regione Eubœæ, ad fauces illius Sinus qui hodie vulgò *Golfo di Volo* dicitur, vocatus olim *Maliacus*.

φ (p) *Lariſſa* in Thessalia gemina est, una Mediterranea ad Peneum flumen ; altera maritima in Phthiotide, *Lariſſa Pensilis* dicta, ad sinum Maliacum, cui Homerus ascripsit Achillem, qui Lariſſæus ab ea dicitur : *Hodie* vocatur *Larizzo*.

χ (q) *Demetrias* urbs maritima est ad Sinum Pagasæum, Pagasis proxima ; nunc metropolis est : *A Demetrio* Poliorcete Antigoni filio, præstante post Alexandrum virtute & rebus gestis Rege, dicta est, quum antè *Pagasa* fuisset. Erat aliquando Macedonum Regum sedes, & navale ; ubi Ætoli quoque suos habuere conventus. Numerarunt urbem istam inter compedes Græciæ. Hodie vulgo *Dimitriada* vocatur.

↓ (r) *Pagasa* sive *Pagasæ* ad Pagasæum sinum, Pheræorum navale ; ubi *Argo* navis exstructa fertur ; unde & *Pagasæa* appellatur.

ω (s) *Tempe* amœnissima Thessaliæ vallis, multorum literis celebrata est, quinque millia passuum longitudine, & fermè sesqui jugeri latitudine, ultra visum hominis attollentibus se dextra lævaque leniter convexis jugis. Intus sua luce viridante allabitur (t) *Peneus*, viridis calculo, amœnus circa ripas gramine, canorus avium concentu. Ibidem quoque (u) *Cranon* erat, ubi cum suis convivis oppressus *Scopas*, ædificio in ipsos decumbente : Simonides verò conservatus, memoriæ artificium observare cœpit. Cæterum equitatu excellebant (x) *Thessali*, eoque nomine celebres erant : malè tamen audiebant ob veneficia & noxias herbas. Hinc *Thessala venena*, *herbæ*, *fœminæ* pro maleficis. *Thessalicus missus* quoque in proverbio est pro lauta & splendida mensa. In Thessalia *Deucalionis* contigisse *diluvium* scribunt, stagnante flumine Peneo.

(a) Cynoscephalæ. (b) Polydamas athleta. (c) Sepias prom. (d) Magnesia. (e) Magnesia prom. (f) Jolcus. (g) Meliboea. (h) Methone. (i) Pheræ. (k) Phthiotis. (l) Phthia. (m) Phthia. (n) Thebæ Thessalicæ. (o) Echinus. (p) Lariſſa. (q) Demetrias, (r) Pagasæ. (s) Tempe. (t) Peneus fl. (u) Cranon. (x) Thessalorum studia & mores.

CAP. IX.

De Macedonia.

I.

Macedonia. SUpra Theſſaliam atque Epirum, verſus Septemtrionem regiones, quæ diverſis populorum nominibus ac regibus anteà ſejungebantur, poſteà uni *Macedoniæ* nomini contributæ, factæ ſunt corpus unum. Terra ipſa duobus inclyta Regibus, *Philippo patre* & *Alexandro filio*, per quos terrarum Imperio quondam potita, magna eſt ac ſpatioſa ad utrumque mare, qua Sol oritur, Ægæum, qua occidit, Jonium extenſa. *Æmathia* antè dicta fuit pars ejus ab *Æmathio* Rege; unde in totam terram nomen dimanavit. *Macedoniam* à *Macedone* Deucalionis materno nepote appellatam vult Solinus: at ego ſuſpicor, à parte ejus *Mygdonia* natum nomen eſſe Macedoniæ, cum exigua ſit pronunciationis differentia in Μακεδονία & Μυγδονία. 1

Unde Æmathia & Macedonia dicta.

Macedoniæ limites. II. Limites habet ab *Ortu* Ægæum; à *Meridie* Theſſaliam & Epirum; ab *Occaſu* Ionium ſive Adriaticum mare; ab *Septentrione* eoſdem, quos univerſæ Græciæ ſtatuimus.

Opida Taulantiorum. Epidamnus ſ. III. Centum quinquaginta in hac olim populos fuiſſe, auctor eſt Plinius. At quorum nomina ad nos clara pervenerunt, ad Adriaticum mare, α Taulantii, quorum opida β *Epidamnus* vel *Epidamnum*, propter inauſpicatum nomen, quia

REISKII.

1 (a) *Macedonia* multam in Geographicis notitiam parit tum Mathematicam, tum Hiſtoricam, tum veterem, tum novam: Sed omnem quis intra paucas lineas coerceat? (b) Ab Macedone Oſiridis cujuſdam & Thuriæ, quæ una inter Deucalionis filias fuit, nomen adhæſiſſe ut credatur, Stephanus, Juſtinus, Plinius, & Solinus facile perficient. Cum analogia faveat Grammatica, quæ non ferret, ut ab una parte Mygdonia regionem integram dictam ſuſpicemur. Equidem auctori noſtro parum intereſt ex una pronunciationis differentia: Sed plus intereſſe, totius & partis ratio, veterumque auctoritas docet. Plinio autem Sphalma librarium irrepſiſſe dixerim, qui centum quinquaginta populos uni huic terræ neque tum ſatis cultæ adſerit: Quos nemo veterum numeravit; Ne quidem כִּתִּים (c) *Chittim* aut Κίτιος ἢ Κίτιες, quos cum Bocharto ſupra Italiæ adſcripſimus. Nec unicus liber Macabæorum primum, nec Μακετία vel Macetia, quæ Macedoniam denotavit, illud conficient. Regnum hic primus tenuit (d) *Caranus*, ex Argivis Heraclida ſtrenuus, anno circiter poſt regni Medorum initia ſexageſimo; Ultimus Perſeus A. V. C. DLXXXVI, perdidit, Macedoniâ in Romanam provinciam mutatâ, ubi ab regibus XL per annos 647, regnatum fuerat. Hinc Rom. Imperio innexa Diœceſin ampliſſimam ex ævo Imp. Juſtiniani continuit, ut (e) *Macedonia prima Ægæo mari propior* (non Ionico, quod Pancirollus in Notitia Imp. cap. 126, voluit) *Theſſalonicenſis etiam dicta, hinc ſecunda procederet; amplius ſalutaris & ultimo Prævalis ſeu Prævalitana.* Sed Amurathes II, Macedoniam totam bello perdomuit, (f) Theſſalonica Venetis, A. 1417, erepta quam Salonichi hodieque nominant, urbem incolis Græcis, Latinis, Turcis advenisque mercatoribus frequentiſſimam. (g) *Albania* hodierna Macedoniæ pars Vallonam, Dyrrachium *vel* Durazzo, Preveſam ſive Nicopolim, pluresque admodum obſcuras urbes; Crojari item munitiſſimam urbem & mediterraneam, Johan. Caltrioti, Principis Epirotæ, poſthac Georgii ſedem. Hunc obſidem in ætate prima ſibi datum in circumciſione Turci Scanderbeggum h. e. *Alexandrum Dominum* vocarunt, ſed ſibi ipſis ominoſo nomine, cum clades plurimas ab uno illo & graviſſimas quidem acceperint: Ab illa (h) *Duces de Croy* ſuperſtites & inde oriundi nomen ſuſcipiunt. Cæteras urbes attingere non licet.

BUNONIS.

α (i) *Taulantii*, quorum regio *Taulantia* [a] ſupra Acroceraunios, Illyrico finitimi, regionem maritimam tenuerunt. Ea Macedoniæ, an Illyrico ſit annumeranda, nondum ſatis certum eſſe videtur.

β (k) *Epidamnus* notiſſima ad mare in Peninſula condita urbs eſt. Ex ea enim in Italiam trajicere terme ſolebant; *Cicero* huc ab exſilio rediit. [b]

HEKELII.

[a] Hoc tempore, ſi *Caſtaldo* fides eſt habenda, *Tamorita* vocata.

[b] Quam urbem exilii ſui tempore amiciſſimam expertus eſt atque officioſiſſimam.

BU-

(a) Macedonia. (b) Ab Macedone. (c) Chittim huc non pertinet. (d) Caranus rex primus. (e) Macedonia victa. (f) Theſſalonica. (g) Albania. (h) Duces de Croy. (i) Taulantii. (k) Epidamnus ſ. Dyrrachium.

44 45 46 47 48 49 50 51 52

ILLYRIDIS
PARS
ADRI ATICI SINUS
PARS
EPIRI PARS
PELAGONIA
ORBELIA
SINTICÆ
ODOMANTICA
PIERIA
ÆMATHIA
PELASGIA
THESSALIA
PROPRIA
PHTHIOTIS
MAGNESIA
AMPHAXITIS
ALMOPIA
LYNCESTIS
ÆSTRÆI
DASSARETIS
ORESTIS
ELIMIOTÆ
LYNCI
TYMPHÆI
PELAGONIA
EORDÆA
ELYMIOTIS
PELAGONIA
LIGNITIS
PARVA
PELAGONIA
PELAGONIA
PELAGONI

quia vel in damnum ituris omen id visum est, à Romanis *Dyrrachium* appellatum, nunc *Durazzo*; γ *Apollonia* & δ *Aulon*. ε Elymiotæ, quorum opida ζ *Elyma* & η *Bullis*. ϑ *Orestis regio* Epiro juncta, opidum *Gyrtone*. ι Dassaretæ opida κ *Lychnidos*, *Evia*. Regio λ Æmathia, seu Emathia propriè dicta, opida μ *Pella*, quam omnium Macedonicarum urbium maxime illustrem effecerunt duo alumni, *Philippus* Græciæ domitor, & *Alexander* etiam Asiæ: ν *Ægea*, in qua mos erat Reges sepelire, ξ *Ædessa*, ο *Idomena*, π *Scydra*, ϱ *Europus*, *Tyrissa*.

Dyrrachium. Elymiotarum opida. Orestis regio. Dassaretarum op. Æmathia. Pella. Ægea.

IV. Regio σ Pieria, Musarum parens domusque, opida τ *Pydna*, υ *Phylace*, φ *Dion*.

Opida Pieriæ.

BUNONIS.

γ (a) *Apollonia* hodie *Pollina* ad Laum flumen, à litore ad septem millia passuum remota, Corinthiorum & Corcyræorum colonia est, optimis temperata legibus [c]. *Sylla* ex bello Mithridatico rediens, *Satyrum* hic eâ, quâ scribitur esse, formâ, cepisse fertur, & vix inconditam ex eo monstro vocem ac horrendam exprimere potuisse. *Cæsar* initio belli civilis, Pompejo segnius rem gerente, in potestatem redegit Apolloniam, uti & vicina opida. Literarum & humanitatis studia, quibus Principum animi excolendi, ibi viguisse Cæsaris ævo constat. *Octavius* enim vivo ipso, & expeditionem in Dacos, & inde in Parthos destinante, præmissus huc, studiis vacavit. Diligentius & urbem hanc, & vicinum flumen, & regionem ignem innoxium exhalantem, cum Nymphæo & mirifico quodam oraculo, describit Dio.

δ (b) *Aulon*, hodie *Valona* [d], Apolloniæ vicina & munita urbs est, sedesque præfecti Turcarum.

ε (c) *Elymiotæ* [e] *Taulantiis* versus austrum fuere conterminι.

ζ (d) *Elyma* ad extremum Onei sinus recessum sita; hodie *Canina* [f] dicitur.

η (e) *Bullis* ei vicina est ad eundem sinum. [g]

ϑ (f) *Orestis regio* dicta ab *Oreste*, qui in ea loca confugisse scribitur [b]. (g) *Gyrtone* civitas à Stephano Thessaliæ asscribitur.

ι (h) Dassaretæ, Dassaritæ, Dessaretæ, Dassaritii, & Dassarenses dicti intus in Mediterraneis sunt.

κ (i) *Lychnidos* sive *Lychnidus*, hodie *l'Ocrida* [i], ad lacum [k]: k) cognominem est, quem Polybius [l] *Lychnidium* vocat.

λ (l) *Æmathia* sive *Emathia* hæc mare Ægæum attingit ad Ortum, ejusque Sinum Thermaicum; Mygdoniam habens ad Septentrionem, & Pieriam ad meridiem.

μ (m) *Pella*, olim *Bunomos*, & *Bunomea* dicta, apud intimum sinus Thermiaci recessum & Axium flumen sita, hodie *Jeniza* [m] appellatur; ejus situm describit Livius lib. xlv. sub finem. *Euripidis* Poetæ tumulus ibi fuit [n]. Hic quoque alebantur serpentes cicures.

ν (n) *Ægea* ab *Ædessa* alia & diversa urbs non est; sed plane eadem. Nam Caranus Ædessam captam ob memoriam muneris *Ægeas*, populum *Ægeatas* vocavit, Justin. lib. 7. cap. 1. Et in hac urbe sepeliri reges mos erat; nec alter excellentium virorum busti apud Macedonas priscos dabatur locus: Solin. c. 14. Ptolemæus tamen Ægeam ab Ædessa distinguit.

ξ (o) *Ædessa* Pellæ vicina erat, Æmathiæ caput, quam *Caranus* capras imbrem fugientes secutus cepit, ac ob memoriam *Ægas*, ac opidanos *Ægeadas* nominavit. In hac sepeliebantur Reges Macedoniæ. Sic enim præceperat *Perdiccas* Carani successor, pollicitus regnum in familia sua mansurum, quamdiu hic Reges conderentur. Feruntque ideo in Alexandro defeciisse stirpem; quod in hac urbe non fuit sepultus.

ο (p) *Idomenæ*, sive *Idomene* opidum inter Doberum, & Atalantam, Europo proximum erat; Gordiniis finitimum.

π (q) *Scydra* hodie *Siderocapsa*, 40 millia passuum à Thessalonica distat.

ϱ (r) *Europus*, ad Axium fluvium ponitur Plinio [o]. Sed in *Almoria* quoque *Europus* fuit. Cæterùm Æmathiæ quoque urbs fuit (s) *Beræa*, hodie *Veria* dicta; ad Aliacmonem, & Bermii montis radices posita; ibi seditionem contra D. Paulum Apostolum excitaverunt Judæi.

σ (t) *Pieria* Thessaliæ finitima ad Thermaicum sinum sita est: (u) *Aliacmon* flumen eam permeat, Musas à *Pieria* nemore, aut *Pieria* monte dictas ferunt *Pierides* [p]. In monte isto versatus *Orpheus* [q], ac ad eundem discerptus est.

τ (x) *Pydna* antea *Citron* dicta, ad sinus Thermaici litus, inter ostia Aliacmonis & Lydii fl. posita, Olympiadis a Cassandro obsessæ interitu & magnitudine animi celebrata est. Ad eam à Paulo Æmilio victus *Perseus*.

υ (y) *Phylace* inter Pellam & Larissam ponitur. Theocriti interpres tamen tradit eam haud procul abesse ab *Othry* monte, in eaq; regnasse Iphiclum [r].

HEKELII.

[c] *Pineto* vocatur *Sissopolis*.

[d] Sive aliis *Velonia* & *Caulonia*.

[e] Seu *Elymotæ*, utpote quorum Regio, *Castaldo* teste, hodie *Placani* nuncupetur.

[f] *A Sophiano*.

[g] *Plinius* Lib. IV. H. N. c. x. p. 53. lin. 41. *Coloniam Bullidensem*, & Lib. III. c. XXIII. p. 48. lin. 39. ipsos Populos *Bulliones*, l. *Bulinos* vocat.

[b] Est & Portus apud *Plinium* Lib. III. c. V. p. 40. lin. 38. ejusdem nominis.

[i] S. *Ochrida*.

[k] Ut tradit *Sophianus* in sua *Græciæ* Tab.

[l] Ad vid. v.

[m] Nigro *Zuchria*.

[n] Claret maximè Natalibus PHILIPPI, *Macedonum* Regis, & ALEXANDRI. Unde

(a) Apollonia. (b) Aulon. (c) Elymiotæ. (d) Elyma. (e) Bullis. (f) Orestis regio. (g) Gyrtone. (h) Dassaretæ. (i) Lychnidos. (k) Lychnidus lacus. (l) Æmathia. (m) Pella. (n) Ægea. (o) Ædessa. (p) Idomenæ. (q) Scydra. (r) Europus. (s) Berrhœa. (t) Pieria. (u) Aliacmon fl. (x) Pydna. (y) Phylace.

Mygdoniæ. Paraxis. Chalcidicæ. Amphaxitidis.

Dion. χ Mygdones, regioque Mygdonia; opida ↓ *Antigonia*, *Physcæ*, *Carrhabia*, ω *Letæ*, *Terpilus*. α Paraxis; opida *Antigone*, β *Pallene*, γ *Cassandria*, δ *Torone*. ε Regio Chalcidica; opida, *Augæa*, ζ *Singus*, η *Acanthus* ϑ Amphaxitis regio, opidum, ι *Thessalonica*, Ciceronis exilio insignis, & κ *Stagi*

uterque *Pellæus* à *Poetis* passim cognominatur.

[o] Nomen habet ab *Europo*, *Macedonis* Filio, & *Orythiæ*, *Cecropis* Filiæ.

[p] Finguntur enim secundum *Nigrum* ex *Jove* & *Mnemosyne* prognatæ. *Musæ* dicuntur *Pierides* propter amœnitatem ac solitudinem *Pierii* Montis, quo eæ secretis locis propter studia liberalia delectantur.

[q] Musicus atque Poëta insignis iste.

[r] Est & *Phylace* Urbs *Molossidis* apud *Livium*, & *Phylace Hermapolitana* in *Ægypto*, quam hodie *Peninsuaif* vocari dicunt *Geographi*.

BUNONIS.

Φ (a) *Dion* vel *Dium* ea videtur esse urbs, in qua Alexandro Macedoni oblata visio hortata est ipsum, ut forti esset animo, & exercitum in Asiam traduceret, suo ductu potiturum Imperio Persarum. Sic enim Parmenioni, miranti cur Hierosolymorum Pontifici, in quem hostili animo tum moverat, sese submitteret, ipse commemorarat Alexander apud Josephum Antiq. lib. XI. cap. ult. Quando vero *Dion* hoc fuerit munitum, cognoscitur ex Liv. lib. 44. [s]

χ (b) *Mygdonia*, inter Axium & Echedorum flumina est. [t]

↓ (c) *Antigonia* hodie *Cojogna* [u], aliis *Antigona* dicitur.

ω (d) *Letæ* vel *Lete*, hodie *Letta* vel *Lita*, apud Sinum Thermaicum est, Thessaloniæ propinqua.

α (e) *Paraxis* vel *Paraxia* inter Thermaicum & Singiticum Sinus est, ipsaque Toronaicum Sinum continet.

β (f) *Pallene* vel *Pallena*, antea Herodoto teste *Phlegra* dicta ad Sinum Thermaicum in Isthmo (g) *Pallenensi* sita [x]. Eam Regionem gigantes habitasse feruntur, gens impia, & dissoluta; quam Hercules exstirpavit.

γ (h) *Cassandriam*, quæ hodie quoque *Cassandria* dicitur, Cassander instauravit, & de suo nomine appellavit. Ante id tempus enim *Potidæa* [y] nominata Corinthiorum erat colonia, bello Peloponnesiaco ab Athenienssibus expugnata, & habitata. Philippus verò Macedo circa id tempus, quo ei Alexander natus, eam expugnaverat. [z]

δ (i) A *Torone* Sinus, qui eam alluit, nomen habet, diciturque (k) *Toronæus*, & *Torenaicus*. A Pallene ad 60 stadia in Isthmo illo erat (l) *Olynthus* urbs celebris, quam *Mardonius* bello Persico expugnavit. *At Philippus* Macedo eam postea expugnavit, non tam armis, quam auro, corruptis propugnatoribus, direptamque evertit, frustra opem Athenienssium implorantem [a]. Urbs hæc patria fuit *Callisthenis* Philosophi gravis & diserti, imprimisque constantis; quem è sorore sua nepotem ad Alexandrum in Asiam miserat Aristoteles. Et Officio suo apud Regem non defuit Callisthenes, etsi nimio ipsi libertas orationis stetit.

ε (m) *Chalcidica* regio [b] Paraxiæ finitima est, inter Singiticum & Strymonicum Sinus protensa. [c]

ζ *Singus* vel *Singa* opidum ad Atho montis radices, *Sinumque*, qui inde (n) *Singiticus* appellatur.

η (o) *Acanthus* hodie *Erisso* [d] ad eundem Sinum *Singiticum*, & apud montem Athon est, inter *Singum op.* & *Nymphæum* promontorium, ibi Xerxes copias suas terrestres in tres partes divisit.

ϑ (p) *Amphaxitis* à Sinu Strymonico ad Thermaicum usque se extendit, Chalcidicam & Paraxiam habens à Meridie, Bisaltiam à Septemtrione, & Mygdoniam ab Occasu.

ι (q) *Thessalonica* [e] anteà *Therma* dicta, condita est à *Cassandro*, & *Thessalonica* Philippi filia, Alexandri M. sorore, quam Cassander sibi matrimonio copulaverat [f], ita appellata; hodieque *Salonichi* [g] dicta, magno numero Christianorum, Judæorum & Turcarum incolitur, emporiumque ac hunc sinum est celebre sedesque præfecti [b]. *Cicero* per Clodii factionem Româ Italiaque pulsus, hic vitæ menses exsulavit. Strabonis ætate urbs hæc præ reliquis Macedoniæ urbibus hominum multitudine excellebat [i]. *Paulus Apostolus*, hic docens, non paucos utriusque sexus homines Christo adjunxit: ac licet per seditionem Judæorum inde fuerit exactus, duabus tamen epistolis ecclesiam illam etiam ablens firmare voluit. Post id tempus *Theodosius I*, Imperator, occisis per tumultum aliquot ipsius ministris promiscuæ multitudinis, militibus immissis, cædem edidit. Ante ducentos annos *Amuratbes* urbem hanc [k] cepit: quum Veneti eam aliquamdiu tenuissent Thessalonicenses fuêre *Eustathius* qui in Homerum & Dionysium Alexandrinum commentarios scripsit, *Constantinus Harmenopolus*, *Demetrius Cydonius*, & *Theodorus Gaza* [l]. Ab antiquo urbis Thessalonicæ nomine (r) Sinus Thermaicus nomen habet.

HEKELII.

[s] Est & *Dion Cretæ* Insulæ Promontorium & Urbs ibidem, immo & Urbs *Epiri*, & Oppidum *Italiæ*, *Pisidiæ*, *Thraciæ* & *Cœles Syriæ*.

[t] De qua videndus *Plinius* Lib. IV. c. X. p. 54 lin. 5.

[u] Nisi *Pinetus* fallat in suo *Plinio Gallico*.

[x] Dicta a. est à *Pallena*, *Sithones* Filia & *Clethi* Uxore, & adscribitur ab aliis *Thraciæ*, ab aliis *Macedoniæ*.

[y] *Pausaniæ*.

[z] *Stephano* Urbs *Thraciæ* est.

[a] Sed quando *Herodotus* in *Polymnia* dicit, *Olynthum* quoque *Sidoniam* appellari, tunc non Urbem *Olynthum*, sed potiùs Regionem, in qua *Olynthus* & aliæ Urbes sitæ sunt, intelligit.

[b] *Cassaldo* dicta *Jamboli*.

[c] Est & *Syriæ* Regio, in qua *Chalcis* Urbs.

[d] *Sophiano Erisso*.

[e] *Macedoniæ* quippe Metropolis.

[f] Et inde priùs *Halia* dicta.

[g] *Stephano*.

[b] Sec

(a) Dion vel Dium. (b) Mygdonia. (c) Antigonia. (d) Letæ. (e) Paraxis. (f) Pallene. (g) Sin Pallenensis. (h) Cassandria sive Potidæa. (i) Toronæ. (k) Sinus Toroneus. (l) Olynthus. (m Chalcidica regio. (n) Singiticus sinus. (o) Acanthus. (p) Amphaxitis. (q) Thessalonica alic Therma. (r) Sinus Thermaicus.

ι *Stagira*, Aristotelis principis Philosophorum cunis clara. λ Bisaltæ; opida, *Euporia*, *Ossa*, *Calliteræ*. μ Edonii; opida, ν *Amphipolis*, *Scotusa*, *Berga*. Orbeli, opidum *Gariscus*. ξ Sintici; opida. ο *Heraclea*, *Paræcopolis*, *Tristolus*. π Pelagones: opidum ρ *Stobi*. [1] Lyncestarum *Heraclea*, [2] Jororum, [3] *Jorum*, & [4] *Alorus*, [5] Almopum, *Europus*, [6] *Albanopolis*, [7] *Apsalus*, [8] Æstræorum, *Æstræum*, [9] Eordeorum, [10] *Daulia Dibolia*, [11] *Scampis*.

Bisaltæ. Edoniorum. Orbelorum. Sinticorum. Pelagonum. Almopum. Æstræorum. Eordeorum.

CAP.

[b] Scripsit de ea utilem atque elegantem Librum Lucius *Tarrus*, qui videndus.

[i] Vid. ejus Libr. VII. p. 592.

[k] Utpote omnium in universa *Græcia* hodiè celeberrimam, ingentem atque opulentam.

[l] Conf. *Quenstedtii* Dialogus de *Patriis Viror. illust.* p. 426. ubi videndum, quòd *Thessalonica* Urbs sacris pariter, ac profanis litteris celebrata, ἐναγίσμασι καὶ πολυανθρώποις veteribus nuncupata sit.

BUNONIS.

ι *Stagira* prope montem Athon ad *Strymonicum* Sinum erat. Hanc quoque *Philippus* Macedo everterat urbem; sed in gratiam *Aristotelis* [m] eam restituit. *Hipparchus Philosophus* in eadem urbe fuit natus. Stagiritarum lex erat; Ἃ μὴ κατέθεσο, μὴ λάμβανε, quæ non deposuisti, ne tollas.

λ (a) *Bisaltiæ* Amphaxitis finitima est ad Meridiem. *Bisaltas* trans Nessum fl. circa Strymonem fl. incoluisse tradit *Livius* lib. 45. *Euporiam* Alexander omnia superans occupatam vocavit Διὰ τὸ ἐυπορον. Steph.

μ (b) *Edonii* ad Strymonem fl. incoluerunt.

ν (c) *Amphipolis* Athenienſium colonia, ita dicta scribitur, quod Strymone flumine undique cingatur [n]. Posteà à Christianis *Christopolis*, & à Turcis *Emboli* vocata est. Cæterùm clarissima in his oris urbs erat *Philippi*, à *Philippo* Macedone appellata; quam antea *Crenides*, à fontibus ibi scaturientibus dicta fuisset. Magnas opes è fodinis auri argentique dives possederunt. De his *Philippis* ita *Diodorus lib.* XVI. in anno *Philippi III.* Crenidas *deinde se conferens* (Philippus) *inductus multis, qui eam incolerent urbem, ex sui appellatione instituit, ut* Philippi *nominarentur. Erant in eo tractu fodinæ auri, sed tenues & non bene exploratæ; eas Philippus magnis operibus ita instruxit, ut annua ei redirent amplius mille talenta: nummum aureum* Philippi *nomine cudi instituit*, &c. Et Philippus, his locis regno suo adjectis, nummi aurei genus conflavit, quod ab ipso *Philippicum* dicebant. Rex ille venas hasce metallicas studiosè scrutatus est. *Zanchius* tradit hanc urbem hodie vocari *Grixopolin*, quasi *Chrysopolin*. Ad hanc urbem (d) *Campi* erant *Philippici*, in quibus Cassius & Brutus ab *Octavio* & *Antonio* profligati sunt. *Hos Philippos* Stephanus constituit in Macedonia [o]; alii urbem hanc ponunt in Thessalia. *Pharsalus* vero Thessaliæ fuit urbs, ad quam Campi Pharsalici in quibus Pompejus à Cæsare victus. *Pharsalum* hanc Cluverius facit *Estiotidis* urbem; Laurembergii tabula eam collocat in Pelasgia. Ex Strabone & App. cognoscitur, urbem hanc fuisse ad Enipeum fl. qui in Peneum influit. Poetæ tamen utramque pugnam in Philippicis & Pharsalicis eidem loco tribuunt exaggerandi causa. *Virgil. Georg. lib.* I. *circa finem*, (e) *Orbelia* ab *Orbelo* Macedoniæ monte appellata est, qui eam à Mœsia distinguit.

ξ (f) *Sintica* à Sinticis montibus nomen habet.

ο (g) *Heraclea* inde dicta est *Sintica*.

π (h) *Pelagoniæ* [p] incolæ *Pelagones*, etiam *Peones* dicti sunt. [q]

ρ (i) *Stobi* opidum, hodie *Starachino* vocatur; opidani *Stovenses*. [1] (k) *Lyncestarum* regio *Lyncestis* appellatur à fluvio *Lyncesti* vel *Lyncestio*, qui per eam decurrit, & in Erigonem labitur. *Lyncestis* ille fluvius aquam defert acidam, quæ pota instar vini homines facit temulentos. [2] (l) *Jororum* regio, à *Joro* opido, quod *Aloro* vicinum est, nomen traxit. [3] (m) *Jorum* hodie vocatur *Novigrad*. [4] (n) Et *Alorus* sive *Olorus*, hodie *Dianoro*. [5] (o) *Almopes* in Macedoniæ finibus ad Scardum montem collocantur, qui eos ab Illyricis separat. [6] (p) *Albanopolis* hodie *Albanopoli*, dicitur *Albaniæ* metropolis [r]: & [7] (q) *Apsalus*, nunc *Prespa* est. [8] (r) *Æstræi* Almopibus ad Meridiem ponuntur. [9] (s) Et Æstræis ad Meridiem collocantur *Eordei*, qui *Eordæi*, *Eordi*, *Heordæ*, *Heordenses*, & *Eordetes* leguntur. [10] (t) *Daulia*, hodie *Eladasagni* dicitur [t]. [11] (u) *Scampis* in tabulis recentioribus est Scampi; at aliis, *Vlagrada*, item *Struga* appellatur. Hæc est *Macedonia*, quæ quibusdam etiam *Macetia* dicta est: in sacris *Cethim* appellatur. *Cethim* autem fuit filius Javan. Hæc terrarum imperio olim potita quidem erat; Sed *Paulus Æmilius in ea 62 urbes uno die direptas vendidit*.

HEKELII.

[m] Qui Patriam eam agnovit.

[n] Priùs *Acra*, *Ejon*, *Myrica*, *Crademna*, *Andræmus*, item Urbs *Martis* & *Novemviæ*, *s. Græc.* ἐννέα ὁδοὶ, appellata.

[o] *Suidas* in *Thracia*.

[p] Quam nonnulli *Siciliæ* Regionem constituunt.

[q] *Strabo* Lib. VII. p. 598, hanc Regionem *Tripolim* vocat, quoniam saltem tribus constabat Urbibus.

[r] *Nardo* in suo *Livio Italico* novo prorsus nomine.

[s] Est & oppidum *Armeniæ Majoris*, ubi, referente *Sophronio Græco*, Div. *Bartholomæus* Apostolus est sepultus.

[t] Olim sub ditione *Therei*, Regis *Thracum* fuit. Unde *Philomela* ab *Ovidio* dicitur *Daulias*, quod in *Daulide* Urbe in Avem sui nominis fuerit conversa.

R E-

(a) Bisaltiæ. (b) Edonii. (c) Amphipolis. (d) Campi Philippici. (e) Orbelia. (f) Sintica. (g) Heraclea Sintici. (h) Pelagoniæ. (i) Stobi. (k) Lyncestæ. (l) Jori. (m) Jorum op. (n) Alorus. (o) Almopes. (p) Albanopolis. (q) Apsalus. (r) Æstræi. (s) Eordei. (t) Daulia. (u) Scampis.

CAP. X.

De Fluviis, Montibus ac Insulis Græciæ adjacentibus. 1

I.

FLuvii universæ Græciæ celebriores sunt isti ; in Epiro α *Acheron*, cui *Pan sia* opidum appositum : quæ duo nomina cum *Alexander Rex* ancipiti o culo monitus fatalia vitare vellet, in Brutiis Italiæ populis in eadem incidit que interiit. In Acarnania β *Achelous*. In Peloponneso γ *Peneus*, δ *Alphe* ε *Panisus*, ζ *Eurotas* & η *Inachus*. In Græcia ϑ *Cephissus*, in duo Cornua sciss quoru

REISKII.

1 Græcia non magnos adeo effundit fluvios, nec longo cursu, nec receptis pluribus locupletiores : Regio enim arctis plerumque terminis conclusa, mari tum Ægeo tum Ionio, multisque alicubi, quos utrumque creat, sinubus coercetur, ut fluvii ab monte aut Hydrophylacio suo non ita longe fluxum continuent, sed citius absorbeantur. Acheron Turcis Volecon, i. e. niger dictus, cursu aquoso auctuque cæteros fere præstat, plane alius ab Italico, Peloponnesiaco, & Bithynio Acheronte. Nec effert sese adeo Græca montium compages, vel ossatura illa montana, qua Græciam contineri totam stringique, ac notis quasi ossium secari contendimus : Hæc enim Kircheri de montibus in Mundo subterraneo part. I. lib. I. c. 8. sententia nunc placet. (a) *Acroceraunia & promontorium* his cognomine primum eminent ἀπὸ τῆς ἄκρης καὶ κεραυνῶν, i. e. à summitate & fulmine nominantur : Hæc tamen ab Asiaticis Acroceraunis quantum diftent, nemo non intelligit. (b) *Thermopylæ* sunt aperturæ montium vel transitus inter Alpenos Turchinemque, montes altissimos, tractu præcipiti ad OEtam usque montem porrecto : Ita Herod. lib. VII. (c) *Athos* Chersonesum aut peninsulam refert, sinu Strymone, & Cingo altero interceptam, ut Isthmus ne quadrantem milliaris latitudine sua excedat : Græciæ ἅγιον ὄρος, Latinis etiam *mons sanctus* ob cœnobia XXI numerosa & ampla Græcorum monachorum domicilia, sed aliquot male munita. Ex omnibus *cœnobium S. Mauri* 600 etiam alumnorum patiens capaxque præstat ; Cætera non sunt tanti pretii, & quandoque triginta hominum altrices. De duobus Eremitarum ordine juncto cohabitantium vicis quasi *Hagia Ena* & *Kerasia*, de regula Sabæ, quam sequuntur, & institutis monasticis non dicam, nec de pluribus quæ mihi Archimandrita sive Abbas ex illo monte Athanasius per Saxoniam nostram transiens, Luneburgi A. 1674, retulit, & Auctor anonymus in libello peculiari A. 1689, edito recenset. De Bibliothecis autem quæ inter Cœnobia hodieque Græca lateant, item Codd. MStis nihil aut parum invenies, nihil Athanasius ille mihi referebat. Nam Græcia libris varnefacta, præter Euchologi, aut Menologium MStum, & Homilias PP. aliquot vix promet alios, nisi quos ex Venetorum urbibus exportat aut coemit.

BUNONIS.

α (d) *Acheron* ex (e) *Acherusia* profluit *palu* Plinius [a] eum in Ambracium Sinum fallo dedu Ex eo & vicinis Pausanias ait Homerum fabulas s de Inferis concinnâsse ; unde est Acheron fl. Infe rum apud Poëtas. [b]

β (f) *Achelous* ex Pindo monte oriens, in m Ionium contra Echinades insulas sese exonerat : ol dictus est *Axenus*, deinde *Thestius*, denique *Achelo* ab incolis *Acarnas* vocatur. Strabo [c] ab ostio e initium facit Sinus Corinthiaci.

γ (g) *Peneus* hic supra Alpheum est : Sed Thessal Peneus celebrior est : hodie vocatur *Igliaco* ; ad e dem est Pylus Eliaca.

δ (h) *Alpheus* ex Stymphalo monte oriri scribitu per Arcadiam & Elidem fluit, alluitque Olympia seu Pisas ; & inde sub terras conditus, in Sicilia pr pe Syracusas emergere creditur Poetis. *Pisis* his cinum erat *Olympii Jovis templum*, & *Olympicum* h celebratum scribitur certamen. Ab hac urbe Italic (i) *Pisæ* ad Arnum fl. originem suam referunt.

ε *Pamisus*, *Panisus*, & *Panissus* in Messeniacum i fluit. Hunc maximum eorum, qui intra Isthmu sunt, fluviorum Strabo [d] dicit : & alius etiam o scuri Pamisi mentionem facit.

ζ (k) *Eurotas* ex Arcadia prope Ascam vicum o tus, defluit per Laconicam, & ipsam Spartam alluit olim erat consitus oleis, & pretiosa ad eum effodi bantur marmora. Ad hunc fluvium exercere se Lac nes soliti sunt decursu, & id genus laboribus.

η (l) *Inachus* nomen traxisse fertur ab *Inacho*, pri mo Argivorum Rege ; per Argiam fluens *Argos* u bem alluit, & in Sinum Argolicum labitur. In Argi quoque (m) *Erasinus* fluvius est, qui e Stymphalid palude Arcadiæ oritur, apud quam paludem Stym phalidas volucres ab Hercule sagittis & tympani expulsas ferunt. Hunc etiam fluvium sub terram al quamdiu sese abdere, postea in Argolide emerge tradunt.

ϑ (n) *Cephissus* vel *Cephisus* albas oves facit : (o *Melas* nigras.

HEKELII.

[a] Lib. IV. H. N. cap. 1. p. 50. lin. 12.

[b] Dicitur & *Acheron* Filius *Cereris* absque Patre, quem cùm in abdito *Cretæ* specu peperis set, is autem lucem aspicere non auderet, ad *Inferos*

(a) Acroceraunia. (b) Thermopylæ. (c) Athos. (d) Acheron. (e) Acherusia palus. (f) Achelous. (g) Peneus. (h) Alpheus. (i) Pisæ. (k) Eurotas. (l) Inachus. (m) Erasinus. (n) Cephissus. (o) Melas.

quorum dextrum ι *Asopus* fluvius, lævum κ *Ismenus* vocatur. In Thessalia λ Sperchius & μ *Peneus*. In Macedonia Ægæum mare petentes, ν *Aliacmon*, Erigon, ξ *Axius*, *Chabris*, ο *Strymon*. At in Adriaticum sinum sese exonerantes, π *Panyasus*, ϱ *Apsus*, σ *Laus*, τ *Celidnus*.

II. Montium nobilissimi sunt; in Epiro υ *Acroceraunii* & φ Pindus. In Peloponneso, χ *Stymphalus*, ϕ *Pholoë*, ω *Chronicus*, α *Taygetus*. In Græcia β *Callidromus*. Inter Græciam & Thessaliam, γ *Othrys* & Montes.

ismi defluxit, ibique *infernalis Fluvius amarissimus*, primus excipit mortuorum Animas, effectus est. Titanis & *Terræ*, s. *Cereris* Filium faciunt, ob Jove & ad *Inferos* dejectum ferunt quòd sitienbus Titanis limpidas præstitisset aquas. Meminit Virgil. Lib. v. *Æn.* v. 99. Lib. vi. v. 207, & Lib. vii. v. 91. 312, & 569. ut & Lib. xi. v. Horatius Lib. i. *Carm.* Od. iii. v. 36. dicit, rumpit Acheronta *Herculeus labor*. Sed. Lib. iii. Od. iii. v. 16. legitur *Acheronta fugere*.

[c] Lib. viii. *Geogr.* p. 610.

[d] Loc. cit. p. 657.

BUNONIS.

ι(a) *Asopus* Platæensem & Thebanum agrum diuebat. Crediderunt fluvii hujus accolæ Mæanfl. per mare Ægeum transire in fontem Asopi.

κ(b) *Ismenus* etiam Thebas præterfluens in Euripum Euboicum properat: olim *pes Cadmi* dictus.

λ(c) *Sperchius* in Sinum *Maliacum* [e] devolvitur, Achillis coma & Gallorum, Brenno duce tranmemorabilis. [f]

μ *Peneus* præter Ossam Olympumque montes collibus dextrâ lævâque molliter curvis, convallibus, Thessalica facit Tempe: unaperior Macedoniam & Magnesiam interet *Pamisum* fl. excipiens, in Thermaicum Sicidit, cui peculiares tribuuntur laudes.

ν(d) *Aliacmon* seu *Haliacmon* inter Pidnam & Di in Thermaicum Sinum influit, (e) *Erigon* sive *Erigonus* ex Illyricis montibus oriens per Pæoniam multis fluminibus auctus ab Axio fl. excipitur.

ξ(f) *Axius* ingens Macedoniæ fluvius, in Thermaicum Sinum influit.

ο(g) *Strymon* ex Orbelo, vel etiam Scamio monte in Ægæum mare influit; cujus Sinus eo loco Strymonicus appellatur.

π(h) *Panyasus* inter Dyrrachium & Apsum fl. in mare influit.

ϱ(i) *Apsus*, aliis *Thapsus*, inter Panyasum & Apolloniam in mare Ionium decurrit.

σ(k) *Laus* apud Apolloniam est, & *Æas* & *Acus* *Aous* & *Alorus* vocatur.

τ(l) *Celydnus* ultra Amantiam juxta Epiri confiin fluit, & Macedoniæ terminus est versus *Austrum*.

φ(m) *Acroceraunius* [g] montibus secundum Euro sinum, id est, Adriaticum terminat Plinus [h]. sunt autem montes Epiri altissimi, hodie montes de *Chimara* seu *Chimera* & *Chimarioti* [i] dicti.

ϕ(n) *Pindus* mons inter Epirum & Thessaliam est, a nonnullis tribuitur Thessaliæ. Procurrit autem ab Acroceraunii jugis ad Thermopylas, & ex medio lui brachium emittit, quod facit Parnassum, ac ibi natur in *Helicone*. Unde jam planum sit, quare hæc tria montium nomina confuderint.

χ (o) *Stymphalus* mons inter Arcadiam & Achajam propriam est, Herculis labore notus, ex quo aut ejus palude Erasinus oritur.

ϕ (p) *Pholoë* mons Peloponnesii in Arcadia excelsus, silvosus & nivosus. Est quoque *Pholoë* mons Thessaliæ Othry proximus Centaurorum sedes; ubi Hercules Centaurum aggressus est. *Centauria* herba hic provenit optima. [k]

ω (q) *Chronicus* prius *Crunos* in *Laconica* est. Quum Saturnus Jovem fugiens, in eo latuisset, nomen mutavit.

α (r) *Taygetus* mons non longè à mari exortus, ad montium Arcadicorum radices usque procurrit. Imminebat Spartæ & Amyclis, unde & *Amyclæus* dicitur. In summo ejus vertice erat locus *Teleton* dictus, ubi equus soli immolabatur. Abundabat feris, ideoque venationi Spartanorum juvenum erat opportunus. Cotes habebat, quibus post Creticas Plinius [l] tribuit secundas. Quum terræ motum futurum prævidisset *Anaximander* Physicus, monuit Lacedæmonios, ut tecta & urbem relinquerent, armatique in agro excubarent, nec frustra. Urbs enim eo tempore corruit tota, & ex monte Taygeto extrema quasi puppis avulsa est. [m]

β (s) *Callidromus* Oetæ monti vicinus est & quasi pars ipsius, Thermopylis imminens: per quem Epialtes Xerxis copiarum partem duxit & Græciam Regi prodidit.

γ (t) *Othrys* inter Doridem & Thessaliam est, Dolopibus conterminus, nivibus diu contectus, Cænei Perrhæbi, & Lapitharum sedes; abundabat lyncibus. Ad radices ejus erant Melienses Xenophonti & Thucydidi memorati. *Oeta* à Græcia submovet Thessaliam, & longo tractu per continentem hanc transversam procurrit, ad sinum usque Maliacum, ubi ex utroque latere duorum fluminum in mare se mergentium ostia propinqua videt; Boagrii in Locris, & Sperchii in Phthiotide: quorum ad illud Thronium, ad hoc Heraclea opida. Montem hunc Græciam ita interfecare, ut Apenninus Italiam, auctores tradunt. Ubi ad mare desinit Oeta, inter arduas rupes illas efficit angustias, quas πύλας Græci, id est, *portas* dicunt: itemque (u) *Thermopylas*, ab aquis calidis, Herculis lavacris, virtute Spartanorum & Regis eorum Leonidæ, Persarumque clade nobilitatas. E regione Thermopylarum inter Euboeam & Thessaliam (x) *Atalanta*, parva insula collocatur.

HEKELII.

[e] Velocissimo curlu.

[f] *Apollodorus Borum* eum cognominat. Sed *Sophiano* dicitur *Kerras* atque *Agroumela*.

[g] Quos *Servius* propter altitudinem & ictus fulminum sic dictos putat.

[b] Lib.

(h) Ismenus. (c) Sperchius. (d) Aliacmon. (e) Erigon. (f) Axius. (g) Strymonius. (i) Apsus. (k) Laus. (l) Celydnus. (m) Montes Acroceraunii. (n) Pindus. (o) Stymphalus. (p) Pholoë. (q) Chronicus. (r) Taygetus. (s) Callidromus. (t) Othrys. (u) Thermopylæ. (x) Atalanta insula.

& ♌ *Oëta*. In Phocide ε *Helicon* & ζ *Parnassus*. In Bœotia η *Cithæron*, fabu carminibusque celebratissimus. In Attica ϑ *Hymetto* meritissimè tribuitur pr cipatus, quod apprime florulentus, eximio mellis sapore, & externos omnes suos vincit. In Thessalia ι *Olympus*, κ *Pelius* atque λ *Ossa*, Gigantum fabu belloque memorati. In Macedonia μ *Athos*, quem Xerxes, Græciæ bellu inferens, perfossum velificavit.

III. *Ins*

[b] Lib. III. H. N. c. XXIII. p. 48. & Lib. IV. c. I. p. 49. Eorum quoque meminit *Horatius* Lib. I. *Carm.* Od. III. v. 20.

[i] s. *Cimarioti*.

[k] Est & *Pholoë* Famula cujusdam *Textricis* apud *Virgil.* Lib. V. *Æneid. v.* 285.

[l] Lib. XXXVI. c. XXI. p. 648. lin. 48.

[m] Vid. *Plinii* Lib. II. c. LXXIX. p. 24.

BUNONIS.

♌ Mons iste *Oëta* interitu & sepulchro Herculis quoque nobilis est: Ex eo enim Herculem, mortalitate exutâ, Deorum consensu in cœlum ascendisse crediderunt Poëtæ [n]. Locus iste, quo se combusisit Hercules, *Pyra* dictus est; ubi sacrificavit Acilius consul. Monti huic auctoribus annectuntur, *Corax*, *Othrys* & *Callidromus*.

ι (a) *Helicon* Parnasso vicinus est [o], in quo etiam Musarum domum statuebant prisci poëtæ; in eodem Orphei sepulchrum, in quo nidificabant philomelæ. Hic quoque fontes Hippocrene, seu Caballinus; & *Aganippe*, qui in Musarum luco ortus in Permessum incidit fluvium; & hic in Holmium, quem postea *Copais* lacus hausit. Ad eum sunt *Thespiæ*, *Ascra*, *Nissa*.

ζ (b) *Parnassus* mons biceps, sedes & domicilium Musarum, Delphis imminebat; alterum jugum Apollini, alterum Baccho erat sacrum: hoc *Nissa*; istud *Cyrrha* dictum. Herodotus tamen ei unum tantum tribuit jugum [p]. Hodie in eo monte Cœnobium esse ferunt, in quo instructissima manu scriptorum codicum bibliotheca.

η (c) *Cithæron* Musis etiam sacer erat, ex quo Asopus fl. profluit. Servius illum facit Parnassi partem, eumque dividit in *Heliconem* Apollini sacrum; & *Cythæronem* Baccho dicatum. In eo *Trieterica* celebrabantur. Feris erat refertus; qua de causa *Oculus Dianæ* nominatur ab Euripide.

ϑ (d) *Hymettus* Athenis proximus est, melle [q] abundans, quod cum Hyblæo certat: unde *Hymettia mella* [r], & *mella Attica* adeo præcipua ut in proverbium abierint pro *suavi eloquentia*. Mons iste olim & *Cecropius* dictus marmore, Jove Hymettio, à quo pluvia petebatur, Apolline ἀποτροπαίῳ, i. e *providente*, & eo tauro, quem Theseus occidit, etiam nobilis fuit.

ι (e) *Olympus* Ossæ & Pelio vicinus excellenti vertice tantum attollitur, ut summa ejus cœlum accolæ vocent. Ara in cacumine erat, Jovi dicata, cujus altaribus, si qua de extis fuerant illata, nec diffiabantur ventosis spiritibus, nec humentibus pluviis diluebantur: sed volvente anno, cujusmodi fuerant relicta, ejusmodi reperiebantur. Literæ in cinere scriptæ, usque ad alteram anni cerimoniam permanebant. Huc nemo poterat conscendere, nisi qui admovisset naribus spongiam oleo plenam. A splendore appellatus est Olympus, quasi ὁλολαμπὴς, quod totus lucet, aut resplendeat; & divinam sedem ob eximi altitudinem ei assignabant veteres.

κ (f) *Pelius* sive *Pelion* nuptiali convivio *Thet* & *Pelei* celebratur: itemque Centaurorum & La tharum certaminibus. A Strabone [s] in can Pelasgico collocatur. Ferunt *Chironem* Centaur heroum filios, in iisque *Achillem*, in Pelio monte cuisse artes principe loco natis dignas, id est, paci belli.

λ (g) *Ossam* ab Olympo terræ motu avulsi Tempe feciste, & Peneum fl. qui multis amnibus ceptis ibi stagnare solitus fuerat, ad mare exped ori cursu transmisisse ferunt. De his montibus, Gigantum bello noti sunt Maronis versiculi: [t]

Ter sunt conati imponere Pelio Ossam,
Scilicet atque Ossæ frondosum involvere Olympu
Ter pater exstructos disjecit fulmine montes.

μ (h) *Athos* [u] supra Singiticum sinum mammæ formam habere dicitur, acutissimus & tissimus. Qui verticem ejus habitant, tribus h solem antè videre perhibentur, quàm qui sunt in tinenti. Umbram solstitio in Lemnum usque jac ri scribit Plinius [x]. Melæ mons [y] est a elatus, ut credatur altius, quàm unde imbres cad surgere. Capit opinio fidem, inquit; quia de a quas in vertice sustinet, non abluitur cinis: sed relinquitur aggere, manet [z]. In summo opid fuit (i) *Acroathon*, in quo dimidio longior quan aliis terris ætas habitantium erat. *Stasicrates* chitectus Alexandro M. affirmaverat, hunc apt mum esse montem, qui in humanæ statuæ form effigiaretur, ita ut sinistrâ manu urbem contine dextrâ autem amnem in mare decurrentem fun ret. Athon illum hodie *Sacrum Montem* nomi sunt qui scribunt; quod totus habitetur VI mil monachorum Christianorum, quos tenere ajunt nasteria XXIV contra piratas bene munita & cla Celebriora sunt *Gatopedos*, & *Agias-laura*. domque etiam conspici *Zonaræ monumentum* structissimas quoque manuscriptorum codicum in nobiis illis esse bibliothecas.

HEKELII.

[n] Unde factum est nomen Tragœdiæ *Senecæ*, HERCULES OETEUS inscribitur.

[o] Eique æmulus & altitudine & circuitu.

[p] Vid. *Strabo* Lib. VIII. p. 691.

[q] Et Apibus.

[r] Ap. *Horatium* Lib. II. *Sermon.* Sat. II. v.

[s] Lib. IX. p. 807.

[t] Lib. I. *Georg.* v. 281. seqq hunc in mo

extantes.

[u] Vel *Athon*.

[x] Lib. IV. c. XII. p. 58. lin. 12.

[y] Lib. II. c. II. p. 184. lin. 16. seqq.

[z] Cont. *Solini Polyb.* c. XXI. p. 43. lin. 17.

(a) Helicon. (b) Parnassus. (c) Cithæron. (d) Hymettus. (e) Olympus. (f) Pelius. (g) Os (h) Athos. (i) Acroathon op.

III. *Insulæ* Græciæ littori adjacent innumeræ. Harum, præter Cretam, quæ seperatim dicetur, clarissimæ Ionio in mari ν *Corcyra*, cum opido ejusdem nominis, nunc *Corfu*, Venetæ ditionis unà cum ξ *Cephalenia*, & ο *Zacyntho*; quarum hæc nunc *Zante*, illa *Cefalogna*. Prope Cephaleniam inter non ignobiles est π *Ithaca*, Ulyssis nomine maxime illustris, nunc *Isola del Compare*. Insulæ ad Græciam. Corcyra. Cephalenia. Zacynthus.

IV. In ρ Ægæo mari *Eubœa*, vulgò nunc *Negroponte*, Bœotiæ avulsa putatur, tam modico interfluente σ *Euripo*, ut ponte jungatur. Opida in ea quondam opulentissima, τ *Carystus* & υ *Chalcis*. Hinc versus Septemtriones est φ *Scyrus*, vulgo *Sciro*; & ultra χ *Lemnos*, nunc *Stalimene*; inter hanc & Thracium littus, ⊥ *Samothrace*, vulgo *Samandrachi*; ω *Lesbus*, Eubœa. Caryslus & Chalcis op. Scyrus. Lemnus. Samothrace. Lesbus.

BUNONIS.

ν (a) *Corcyra* Buthroto continentis urbi & Thesprotis opposita est, in hac Phæacas ponit Homerus, & Alcinoi hortos. Coloniam eò deduxerunt Corinthii tempore Numæ. Urbem habebat in Septentrionali litore ejusdem cum insula nominis. Potentiâ navali plurimùm olim valuit. In eadem erat *Cassiope*, hodie *S. Marie di Cassiopo*, ubi fuit templum Jovis eximium.

ξ (b) *Cephalenia* Acarnaniæ opposita, & *Samos* sive *Same* ab urbe dicta est. *Cephaleniæ* nomen à *Cephalo* Athenienssi inditum quidam volunt. Cephalenas Ulyssem secutos in expeditionem Trojanam Homerus auctor est: Capras in hac insula sex mensibus non bibere tradit Ælianus; & quod ab altera parte fluminis cicadæ sint, ab altera non item. Antonius, Ciceronis in consulatu collega, damnatus hic exsulavit, urbemque condere novam cœpit, quam tamen non absolvit.

ο (c) *Zacynthus* [*a*] in Meridiem non longè à Cephalenia est, *Cassiopa* [*b*] & *Hyria* etiam dicta. Hujus incolas armorum ac belli imperitos, divitiis ac deliciis enervatos Athenæus tradit. In eaque *M. T. Ciceronis* epitaphium esse, sunt qui scribunt.

π *Ithaca* Cephaleniæ ad Ortum vicina montem habet Neriton, à quo Ulysses, *dux Neritius* dicitur. Lepores in hac insula [*c*] non nasci tradunt.

ρ (d) *Ægæum* mare appellatum volunt alii ab *Ægæo*, Thesei patre [*d*], in eo submerso; alii ab Amazonum regina; alii ab *Ægæis* Eubœæ urbe: hodie *Archipelago* dicitur. Ægæo mari, Plinius [*e*] inquit, nomen dedit scopulus inter Tenedum & Chium verius, quam insula αἰξ nomine, specie capræ, quæ ita Græcis appellatur, repente in medio mari exsiliens.

σ (e) *Euripon* vocant rapidum mare, & alterno cursu septies die ac septies nocte fluctibus invicem versis, adeò immodicè fluens, ut ventos etiam ac plenis velis navigia frustretur. Plin. [*f*]. Insula (f) Eubœa tria illustria habet promontoria, *Cœnæum*, quo vadit in Septentrionem; duobus aliis in Meridiem extenditur, quorum *Geresthus* spectat Atticam; *Caphareus* prominet in Hellespontum; ubi post Ilii excidium Argiva classis gravibus casibus affecta est.

τ (g) *Carystus* marmore nobilis est, quod *Carystium* inde appellatur. Habebat *Carystias aves*, quæ flammas impune involabant, Carbasa etiam, quæ inter ignes valent. Apud hanc urbem, Strabone [*g*] teste, lapis nascitur, qui plectitur & texitur, adeoque mantilia ex eo conficiuntur, quæ ubi sordium quid contraxerunt, flammis injecta purgantur; perinde atque maculæ linteorum eluuntur aqua.

υ (h) *Chalcis*, Eubœæ metropolis ad Euripum est, ex adverso Aulidis in Bœotia: Ea plures in multas Europæ regiones misit colonias. Nati in hac urbe scribuntur *Isæus* orator, & *Lycophron*. *Aristoteles* quoque ibidem mortuus aut morbo, aut veneno. Sunt qui scribunt, eum in Euripum sese abjecisse; quod causam tam violenti cursus recursúque non posset expedire. In eadem quoque insula urbs vetusta & potens erat *Eretria*, quæ proximum à Chalcide locum dignitatis facile tuebatur. Ab ea dicti sunt *Philosophi* quidam *Eretrienses*, à Menedemo orti.

φ (i) *Scyrus* nota est *Achillis*, in gynæceo Lycomedis, Regis hujus insulæ, latitantis atque expeditionem Trojanam detrectantis, fabulâ. Nota etiam *Thesei sepulchro*.

χ (k) *Lemnum* insulam aliquando fœminæ, omnibus qui mares erant, occisis, tenuisse dicuntur. Eam cepit Miltiades. *Philostratus* ex eadem ortus est. Terra etiam Lemnia celebris est. Hinc Græcis in obsidione Trojæ vinum advectum tradit Homerus.

⊥ (l) *Samothrace*, quæ & *Samothracia*, *Persæum* Regem Macedonum ultimum, victum ab *Æmilio Paulo*, fugientem excepit. Ea instar *asyli* patebat supplicibus, præterquam homicidii reis. *Paulus Apostolus* Troade profectus recto cursu hic appulit. Huic insulæ vicina est (m) *Imbrus* olim ab Otane Persarum duce capta. Postea à Romanis devicto Philippo Macedonum rege, Athenienssibus est donata. Scyro vicina insula est *Alonesus* sive (n) *Halonesus* quam prædonibus eripuit Philippus.

ω (o) *Lesbus* [*b*] ante *Asium* promontorium Troadis: *Lesbia regula* in proverbium abiit [*i*]. *Lesbii* etiam *cantores* celebres habiti sunt, qui accersiti Lacedæmonem, cives tumultuantes suavitate cantus ad concordiam revocabant, quos propterea cæteris cantoribus præferebant: unde proverbium; [*k*] *Post Lesbium Cantorem*; quum quis non primas tenet, sed secundas. Insula hæc fertilitate, vini generositate & puellis formosis nobilis erat.

HERELII.

[*a*] Quam *Silius Italicus Dulichium* vocavit.
[*b*] *Orosio*.
[*c*] Alias *Caprarum* fertilissima.
[*d*] Et *Albanarum* Rege.
[*e*] Lib. IV. c. XI. p. 55. lin. 25. seq.

(a) Corcyra. (b) Cephalenia. (c) Zacynthus. (d) Ægæum mare. (e) Furious. (f) Eubœæ prom. (g) Carystus. (h) Chalcis. (i) Scyrus. (k) Lemnus. (l) Samothrace. (m) Imbrus. (n) Halonesus. (o) Lesbus.

Chius. *bus*, nunc *Metellino*, & α *Chius*, nunc *Scio*, Asiæ attribuuntur. In Lesb
Mitylene op. quondam opidum nobilissimum β *Mitylene*, unde hodie insulæ nomen. I
Ægina. Saronico sinu γ *Ægina*, nunc *Engia*;
Salamis. δ & *Salamis*, nunc *Coluri*; excidio classis
Perſicæ nota.

Cyclades insulæ. V. Dein quæ in medio mari veluti in orbem jacent, ε *Cyclades*, in quibus
Andrus. notiores ζ *Andrus*, nunc *Andri*;
Delus. η *Delus*, *Sdille*, &
Paros. ϑ *Paros*, *Pario* marmore
nobi

[f] Vid. iterùm Lib. II. cap. XCVII. 28. lin. 24.
[g] Lib. X. p. 7. Tom. II. Oper.
[h] Olim *Antissa*, *Lasia* ac *Pelasgia* dicta.
[i] Conf. *Erasm.* Chil. I. Cent. V. *Adag.* XCIII. p. 160. col. a. & ex eo *Manutius* in *Adag.* p. 233. col. a.
[k] Ap. eund. *Erasm.* Chil. I. Cent. VI. *Adag.* XLII. p. 176. col. b. & *Manutium* p. 258 col. b.

BUNONIS.

α (a) *Chius* maris Icarii insula Ioniæ adjacet & promontorio Argeno. *Mastichen* gignit; vinoque abundat optimo. *Chius risus* in proverbio est de lascivo luxu [l]

β (b) *Mitylenen* urbem multis celebrat Cicero oratione de lege agraria, ob situm, ædificiorum pulchritudinem & soli fertilitatem.

γ (c) *Ægina*, quondam *OEnone* dicta, Atticam inter & Megaridem, atque hanc Peloponnesi oram sita, nobilissima est virtute & navali copiâ, quam Persico bello Græciæ declaravit. In pugna enim Salaminia cum Athenienſibus de palma quasi contendere ausa est. Sævo admodum Athenienses decreto sanxerant, ut Æginetis, quòd re nautica excellerent, pollices præciderentur, ne remos ducere possent. Nimis enim imminebat Ægina Piræeo.

δ (d) *Salamis* medio prope loco inter Athenas & Megaram sita, urbem habebat ejusdem nominis. Adeo brevi intervallo à continenti erat diremta, ut Xerxes angustias illas maris ingestâ terrâ complanare & insulam continenti adjungere sit conatus: Eam tanquam regiam sedem, olim tenuisse scribitur Telamon, Ajacis & Teucri pater. Gravia olim de hac insula gesta sunt bella, itaque vires Athenienſium attritæ, ut lege latâ sancirent pœnam capitis ei, qui de insula illa vindicanda aliquid ferre ad populum esset ausus; Solon igitur, uti ne eam extimescere necesse haberet, & tamen patriæ prodesset, furere se simulavit: atque ita versibus ipsi insolitis suadere Athenienſibus cœpit, ut insulam armis repeterent.

ε (e) *Cyclades* dictæ sunt insulæ, quod *Delum* undique cingant instar circuli; aut quia in orbem jacent.

ζ (f) *Andrus* non longè ab Eubœa distans celebris est. *Themistocles* quondam ad Andrios Athenienſium pecuniæ cogendæ causâ legatus, duabus se comitatum Deabus venire dicebat, *Suada* & *Violentia*. Illi contra, duas sibi semper pertinaciter adhærere Deas respondent satis urbane, *Paupertatem* & *Impotentiam*.

η (g) *Delus* [m] Aristoteli *libr. de meteoris* videtur dicta, quod repente apparuerit enata. Δῆλον idem est quod *manifestus* [n]. Habebat quondam urbem ejusdem nominis in planitie sitam, & montem *Cynthum*, fluviumque *Inopum*. Et quod in hac insula *Apollo* & *Diana* matre *Latona* crederentur nati, hæc Cynthia & ille Cynthius appellati sunt [o].

Post Corinthi excidium Delum potissimum transierunt ejus mercatores ob portus commodi atem, & templi immunitatem, quod Apollini sacratum erat. Sub initium belli Persici, quum Darius Hystaspis Datin & Artaphernem adversus Athenienses misisset, Delumque appulissent; ac deinde adversus Eretriam navigassent: statim post illorum digressum Delos tremuit (*ut Delii ajunt*) ad meam usque ætatem & primum & postremum commota: Deo mala ventura hominibus portendente: de qua in oraculo ita scriptum, & *Delon quamvis immota movebo*; ita scribit *Herod. l.* VI. [p] quam deinde commune ærarium Græciæ constituebant. In Delo sepelire mortuum non licuit. In Rheneam igitur vicinam insulam desertam eos trajiciebant. Canem quoque esse in Delo non sinebant.

ϑ (h) *Parum* insulam primò *Pactiam*, postea *Minoida* [q] vocârunt: quod à *Minoe* subacta, ejus legibus uteretur [r]. Opidum ejus insulæ frustra oppugnavit *Miltiades*. *Archilochus* poeta eam quoque nobilitavit: Itemque ara cujus latera singula stadium implebant. Cæterùm in XII Cycladum chorum referuntur etiam sequentes, Paro vicina (i) *Naxus* cum opido ejusdem nominis; ubi mulieres octavo mense dicuntur parere. Hæc insula à Xerxe prima defecit, bellumque cum reliquis civitatibus Græciæ acerrimum ei intulit. Prope hanc est (k) *Seriphus*, quæ ranis suis claritatem debet, quamvis mutis; præsertim si in Scyrum deportentur. Unde proverbium ortum, *rana Seriphia* [s]. Hanc in insulam, uti & (l) *Gyarum*, Romani damnatos relegârunt; quam tamen in numerum Cycladum non recipit Strabo [t]. (m) *Siphnus* auri & argenti metalis dives ex decimis suis thesaurum Delphis sacravit locupletissimum. (n) *Syrus* patria *Pherecydis* Philosophi & Tragici Poetæ. (o) *Myconus* sive *Mycone* [u] Delo vicina est, cumque ea, ut fabulantur, copulata. Sub hac insula, si Poetis credimus, ultimi Centaurorum jacent, ab Hercule interfecti. (p) *Tenus* splendidum habebat Neptuni templum. Fontem in ea esse prodiderunt, cujus aqua vino permisceri nequeat. (q) *Telus* unguento nobilis. Supra Andrum e regione Chii (r) *Ceos* est, quæ & *Cia* vocatur, cui vicina (s) *Helene* insula ejus stupro nota. *Ceos* Strabonis ætate duas tantum habebat urbes, *Julidem* & *Carthæam*, quum antea habuisset quatuor. (t) *Julis* patria fuit *Simonidis poetæ* Lyrici; & *Bacchylidis*, qui fuit ejus consobrinus; *Erasistrati* medici & *Aristonis* Peripatetici: Item *Simonidis*, qui artem memoriæ primus invenit. Apud Ceos lex erat, ut LX *annis majores interficerentur*. Iidem aliquando obsidi ab Athenienſibus decreto sanciverunt, ut majores natu interficerentur. Itaque hostes ipsos ea crudelitate commotos obsidionem solvisse ferunt. In Cycladum numero erat etiam (u) *Leria*, cujus incolæ omnes

(a) Chius. (b) Mitylene. (c) Ægina. (d) Salamis. (e) Cyclades. (f) Andrus. (g) Delus. (h) Parus. (i) Naxus. (k) Seriphus. (l) Gyarus. (m) Siphnus. (n) Syrus. (o) Myconus. (p) Tenus. (q) Telus. (r) Ceos. (s) Helene insula. (t) Julis op. (u) Leria.

nobilis. Et circum Cycladas, quia diſperſæ, ι *Sporades*; in quibus clariores κ *Icaria*, nunc *Nicariæ*, λ *Patmus*, *Palmoſſa*, Joannis Theologi exſilio inſignita. Nobiles præterea ſunt, μ *Samus*, vulgò *Samo*; ν *Cos*, nunc *Lango*; & ξ *Carpathus*, *Scarpanto*; quæ contribuuntur Aſiæ.

Sporades. Icaria. Patmus. Samus. Cos. Carpathus.

omnes ob improbitatem olim malè audiebant. Item (a) *Clarus*, unde *Apollinem Clarium* dictum quidam exiſtimant [x] (b) *Ios* parva inſula, in qua Homerum funeratum ſcribunt [y]. (c) *Melos* omnium inſularum rotundiſſima eſt. In Melios, Lacedæmoniorum colonos, bello Peloponneſiaco inclementer conſuluerunt Athenienſes, civibus eorum, & omnibus, qui pubertatem attigerant, interfectis; pueris verò ac fœminis divenditis.

ι (d) *Sporades* ita appellatæ ſunt, quod per æquor illud quodammodo ſparſæ, diſſeminatæque videantur.

κ (e) *Icaria*, ſive *Icarus*, ſupra Patmon ponitur, è regione Sami [z].

HEKELII.

[l] Sicuti iterùm teſtis eſt *Eraſm.* Loc. cit. Cent. v. *Adag.* lxxi. p. 154. col. b.

[m] Quam anteà *Aſteriam*, *Chamidiam*, *Cynethum*, *Lagiam* & *Pyrpilen*, quòd ignis ibi primùm ſit repertus, dictam eſſe novimus.

[n] Nam cùm anteà Mari tecta eſſet, *Latonæ* locum ad pariendum quærenti repentè ſe oſtendit.

[o] Ex qua opinione nominum illa Inſula eorum Deorum ſacra putata eſt, tantumque ei Religionis ſemper fuit, ut ne *Perſæ* quidem, quum Bellum toti *Græciæ*, Diis, hominibuſque indixiſſent, & mille numero Navium claſſem ad *Delum* appuliſſent, quicquam conarentur aut violare, aut attingere.

[p] P. m. 175. Edition. ex Interp. *Laurentii Vallæ* in fol.

[q] *Ac Platæam.*

[r] Hodiè dicitur *Pario*, quæ eſt famigerabilis ob Marmor candidiſſimum & ſculpturæ aptiſſimum, quod in ea reperitur. Vid. *Plin.* Lib. xxxvi. c. v. p. 634.

[s] Conf. *Eraſm.* Chil. i. Centur. v. *Ad.* xxxi. p. 42. col. b. & ex eô *Manutius* in *Adag. ſelectior.* p. 204 col a.

[t] Lib. x. *Geographiæ* p. 79. Tom. ii. *Oper.*

[u] Quam *Sophianus* & *Niger* hodiè *Micolen* dictam putant.

[x] Quoniam illic *Fanum* habuiſſe dicitur, in quo *Reſponſa*, epotâ Aquâ, edebantur; breviore tamen vitâ bibentium.

[y] Oraculo np. ſic jubente, ut in Materna patria ſepeliretur, propterea quod Matre certâ, Patre verò incertô natus eſſet.

[z] Unde autem dicta ſit, docet *Ovid.* Lib. viii. *Metam.* Fab. V. *v.* ult.

BUNONIS.

λ Prope Letum eſt (f) *Patmus*; nomen habere traditur à veſtigio pedis. (g) *Amorgus* etiam Sporadibus aſcribitur à Strabone [a]: patria eſt *Simonidis* Poëtæ Jambici: quem ad affectus movendos & lachrymas eliciendas plurimum habuiſſe virium perhibent.

μ (h) *Samus* contra Epheſum ſita eſt: ubi primum vaſa fictilia facta ſunt. *Samii literati* per ignominiam dicuntur, id eſt ſtigmatis notati. Deficientibus enim civibus coacti ſunt Samii ſervos ſuos ſtigmate notatos in civium numerum & ad reip adminiſtrationem recipere. Samo ortus eſt *Chœrilus* Poeta, qui victoriam Athenienſium contra Xerxem verſibus ſcripſit; pro ſingulis verſibus ſingulos ſtateres aureos recipiens.

ν (i) *Cos* vel *Coos* contra Halicarnaſſum ſita, patria eſt *Apellis* pictoris & *Hippocratis* medici; inſula ferax & pecoribus abundans. *Coi* fuêre diſerti, & *Chii* loquaces: unde proverbium: *Chius Coum loqui non ſinit.* [b]

ξ (k) *Carpathus* [c] mari vicino nomen dedit. Ea jacet [d] contra Ægyptum, inter Cretam & Rhodum; à qua vicinum pelagus *Carpathium* appellatur. Hîc Proteus aliquando regnavit.

HEKELII.

[a] Lib. x. *Geogr.* p. 83. Tom. ii. Oper.

[b] Sic *Chius ad Coum* ap. *Eraſm.* Chil. ii. Cent. vii. *Ad.* lxviii. p. 460. col. a. & *Manutium* in *Adagiis* p. 682. col. a. de *Comparatione* & *Pugna vehementer inæquali* dicitur.

[c] Quatuor Urbibus inſignis.

[d] Ducentorum Stadiorum circuitu.

(a) Clarus. (b) Ios. (c) Melos. (d) Sporades. (e) Icaria. (f) Patmus. (g) Amorgus. (h) Samus, (i) Cos. (k) Carpathus.

CAP. XI.

De incolis Græciæ & nova ejus deſcriptione.

I.

GRæciam omnium Europæ terrarum primam habitatam fuiſſe, cum multa alia, tum in primis ſitus argumento eſt: quippe quæ proxima accedit Aſiæ, ubi primum hominem formatum ſcimus. Inde igitur brevis ac facilis in Græciam trajectus. Suis ſibi Regibus, Ducibus ac Magiſtratibus diſcreti, populi ac civitates egerunt, donec *Philippo* Macedone debellante tota Græcia

Incolæ Græciæ.

Macedonico imperio ſubjecta eſt. Dein *Romani* ejus imperio potiti, poſt hos *Gothi* ac *Hunni* devaſtârunt magis, quam coluerunt: noviſſimi Saraceni ac *Turcæ* in hunc uſque diem tenent.

II. Hinc Græcia, abolitis priſcis regionum ac populorum vocabulis, in nova nomina diviſa eſt: quæ olim Peloponneſus erat, nunc α *Morea* dicitur; quæ Græcia propriè, nunc β *Livadia*; quæ Theſſalia, nunc

REISKII.

1 Græcia quidem propinquè Aſiæ adhæret, ut unus Archipelagus intercedat: Nec proxima tamen, ceu noſtro Cluverio videtur. Nam Thracia longe propior, unus ut Boſphorus interſit, adjungitur. (a) Neque gloria debellatæ totius Græciæ ad Philippum, ſed ad hujus filium Alexandrum à Græcis Scriptoribus transfertur: Quamquam *Philippus* bello inter Reſpub. ſociali moto callidis arcaniſque conſiliis libertati graviter inhiavit, vimque non exiguam intenderit. Denique *Romani* univerſam Græciam ſub primis Impp. ſuo imperio coercuerunt. (b) Sed ab Auctore noſtro prætereuntur *tres Gallorum in Græciam expeditiones*: Una duce Brenno, altera duce Belgio aut Belgione, tertia duce Brenno & Acichorio, quam ſæviſſimam Pauſanias atque Polybius deſignant, quatuor extinctis regibus. Hos ergo Gallos potius, quam Gothos & Hunnos citare Auctor debuerat, quos nullam in Græcos veteres impreſſionem feciſſe memini: Nec *Saraceni noviſſimi, gens plane a Turcis alia*, domuerunt Græciam, neque adhuc tenent; Etſi Muavias & Soleimannus, duo Chalifæ, Thraciam ſuis claſſibus obruerint. Sed nova Græcia nos ad ſeſe vocat, quam Turci (c) *Rumiliam*, Græcoſque *Rumilos* vocant, quod hi ſtolidius Romanorum nomine gaudeant. Quam vero ad hanc partem multa, quam inſignia obſervata ſuppetunt? Hæc de urbibus terriſque hodiernis ab Leunclavio, Tavernerio, Petro du Val, Neutſchuzio aliiſque Hodœporiorum Scriptoribus peti commodè poſſunt.

BUNONIS.

α In *Morea* nobiliora opida hodie ſunt (d) *Clarentia* ad mare Ionium, olim *Dyme*, *Clarentiæ Ducatus* hodie caput; cujus in bellis Turcicis frequens fit mentio. Eſt illa urbs in ſolo fertili ac amœno poſita; eratque, quum Peloponneſus ſuum haberet Principem, ſeu *Deſpotam*, magni nominis & celebritatis. (e) *Padras* ſeu *Patras*, olim *Patræ*; unde vicinus ſinus *le Golphe di Lepante* vel *de Patras*. Ibi martyrium ſubiit *S. Andreas*, hodieque illic colitur [a] (f) *Coranto*, olim *Corinthus*, urbs hodie ampla eſt; ſed ſine muris. Arx ejus antiqua Acrocorinthus hactenus manſit. Incolitur hodie *Coranto* à Turcis, & Chriſtianis: verum hi ab iſtis ſæpe acerbè affliguntur. In (g) *Belvedere* provincia eſt *Belvedere*, *Calloſcopium* Græcis, olim *Elis*, urbs magna, vicinæ regioni nomen dedit, quæ & ipſa *Belvedere* vocatur [b]. (h) *Navarin*, olim *Pylus*, *Meſſeniorum*, portum habet commodum, duplici caſtro munitum, quò Turcarum claſſis convenire ſolet, Europæos invaſura Chriſtianos. (i) *Modon*, olim *Methone*, munitiſſima Moreæ urbs, Saniaci Moreæ ſedes diu fuit; per incuriam præſidiariorum à Turcis capta eſt; omnesque puberes interfecti. Diligentiſſime hodie ſervatur ab Ottomannis [c]. (k) *Coron*, olim *Corone*, hodie bene munita eſt, quam ſoli Turcæ incolunt, Chriſtianis & Judæis in ſuburbia relegatis [d]. (l) *Arcadia*, forte olim *Cypariſſa*, portum habet commodum, ſed opidum ſatis elegans, hodie ſplendorem amittit. Vicinus ſinus ab eo hodie vulgo vocatur *Golfo del Arcadia*. In Provincia (m) *Saccania*, quæ etiam *Romania Minor* aut *Romania Moreæ* hodie, olim *Argia* vocata, eſt (n) *Napli di Romania*, vulgo *Napoli*, olim *Nauplia*, urbs amœno loco ſita, & totius Moreæ civibus frequentiſſima; quoniam Turcæ Chriſtianos Græcos hîc duriter non habent, ſicuti alibi. *Argos*, hodie *Argo*, vicus eſt ex paucis tugurriolis & caſis conſtans. *Inachus fl.* in ſuperioribus ſuis partibus hodie dicitur (o) *Plaviza*; in inferioribus (p) *Cuueri*. In (q) *Tzaconia*, olim *Laconia* & *Arcadia*, eſt (r) *Muſithra*, olim *Sparta*, ſine mœnibus. Eurotæ fl. hîc pons eſt impoſitus. (ſ) *Maino*, unde *Mainoitæ*, olim *Lectrum Laconiæ*, à quo haud longe abeſt portus ejuſdem nominis, (t) *Coturnicum portus* dictus; quoniam innumeræ coturnices eò ſoleant convenire. Adjacens regio dives eſt oleo, vino, frumento. Indigenæ ſunt ſui juris, qui Turcas inſulanos ſæpe exagitant. (u) *Malvaſia* ſeu *Monembaſia*, olim *Epidaurus Limira*, Malvatico vino nobilis, quod inde nomen traxit; quamquam alibi quoque locis proveniat. (x) *Geremen*, olim *Gerenia* ab Amurathe capta ac everſa, quum Peloponneſum occuparet. (y) *Lundari*, olim *Megalopolis*, hodie vicus eſt. (z) *Manti*, olim *Mantinea*, hodie vicus.

β In (a) *Livadia* propriè dicta, in qua olim Phocis, Doris, Locri, eſt (b) *Lepante*, Græcis *Inebechti*, olim *Naupactus*, à Bajazethe, anno Chriſti 1499, capta. Sed anno 1571, die 7. Octobris ad vicinas inſulas Echinadas maritimâ pugnâ victi ſunt Turcæ, duce Johanne de Auſtria, 25 millia Turcarum cæſi, quatuor millia capti, ad 14 millia Chriſtianorum, qui ad tranſtra religati erant, liberati ſunt: Tota terè Turcarum claſſis periit, 200 triremibus aut captis aut depreſſis. (c) *Salona*, olim *Delphi*, hodie vicus eſt. In (d) *Stramulipa*, quæ olim *Bœotia*, eſt (e) *Badia*, olim *Lebadia*, in cujus vicinia ab incolis hodie oſtenduntur veſtigia *Antri Trophonii*. (f) *Anatoria*, olim *Tanagra*, ubi hodie armentorum greges. (g) *Orchomeno*, olim *Orchomenus* tenuis hodie vicus eſt. In (h) *Ducatu Athenienſi* eſt (i) *Setines*, olim *Athenæ*, urbs hodie ampla cum caſtello in colle poſito, in quo ſoli Turcæ degunt: reliquas partes urbis Turcæ pariter & Chriſtiani incolunt. Multa ibi oſtenduntur antiquitatis veſtigia, Areopagi Academia

(a) Philippus non fuit Græc. domitor. (b) Expeditiones Gallicæ. (c) Rumilia. (d) Clarentia op (e) Padras. (f) Coranto. (g) Belvedere. (h) Navarin. (i) Modon. (k) Coron. (l) Ar cadia op. (m) Saccania prov. (n) Napli. (o) Plaviza fl. (p) Cuueri fl. (q) Tzaconia prov (r) Muſithra. (ſ) Maino. (t) Coturnicum portus. (u) Malvaſia. (x) Geremen. (y) Lun dari. (z) Manti. (a) Livadia, prov. (b) Lepante. (c) Salona. (d) Stramulipa. (e) Badia (f) Anatoria. (g) Orchomeno. (h) Ducatus Athenienſis. (i) Setines.

OCEANUS SEPTENTRIONALIS

SVECIA
DANIA et NORVEGIA.

GERMANICUM MARE

MORIMARUSA

THE NORTH SEA

MARE BALTICUM

SINUS BOTNICUS

SINUS FINNICUS

THE EAST SEA

LAPPONIA

LAPPI

DICKI LOPPI

FINLANDIA

FINNI

CARELIA

INGRIA

ESTONIA

LIVONIA

LETTEN

CURLANDIA

VENEDI

LITHUANIA

PRUSSIA

RUSSIA

Mare Album

Scala Miliarum
German. et Smaland.

nc γ *Janna*, & Epirus, *Canina*. Macedonia verò in quatuor partes; quæ raciæ contermina, δ *Jamboli* vocatur; quæ Theſſaliæ proxima, ε *Camenoi*; quæ Illyrico ſive Dalmatiæ jungitur, ζ *Albania*, proxima, antiquus ac biliſſimus Principatus, *equitum ſuorum robore atque virtute nunc maxime clarus*; omnium medio, ipſum η *Macedoniæ* priſcum nomen.

III. Urbi-

eniæ &c. Capta fuit à Mahumede anno Chri-
5, (a) *Port Lion*, ſeu (b) *Portus Leonis* ita di-
leone marmoreo, qui ad littus jacet. Qui
portus iſtius fuerit ſplendor ac magnificentia,
ruderibus hodie cognoſcitur. (c) *Salina*, olim
Megarenſium portus, hodie navium ſtatio in-
Hic nonnihil ſalis excoquitur. Haud procul
abeſt locus, (d) *Megra* vulgo nunc dictus, ubi
ſunt rudera. *Sunium* [*e*] promontorium,
vocatur *promontorium columnarum*, à colu-
ibidem exſtantibus.

HEKELII.

Vid. Not. *Bunonianæ* ad Sect. IV. Cap. VII. huj.

Urbis *Elidis* meminit quoque *Virgil.* Lib. VI. v. 588. dicitque *Amnem Elidis* Lib. III. Æ. v. 692. & Lib. I. *Georg.* v. 50. *Eliadum E-* etiam fit mentio.

Via eſt peregrinantium *Hieroſolymam* à *Vene-*

Eſt & *Corone* Pars *Salaminis*, item Urbs *Bi-* opp. atque *Tranſſylvaniæ*, quæ Prov. olim *egetuſa* dicta.

Sophiano *Cabo delle Colonne* appellatum.

BUNONIS.

(e) *Janna*, quæ hodie vocatur, eſt Theſſaliæ major pars, à *Janna* munitiſſimo opido ita quod in lacu cognomine poſitum eſt. (f) *Tri-* olim *Tricca*, quæ *Singiacci* (ſic referente *Bus-* *epiſt.* I. Turcæ præfectum vocant, cui *Singi-* i. e. *globus aureus* in ſummo haſtili equitum ſignum præmittitur) ſedes eſt Leunclavio. (g) *Eretria*, olim *Eretria*, unde Sinus Pelaſgicus hodie *Golfo di Armero*. *Piſrem ſeu Peſtremo Sin-* *ſedes Leunclavio*; *quo illa loco ſita ſit, incer-* *illi.*

Jamboli olim Macedoniæ pars orientalis, in qua opidum cum portu, ex Macedonia in Thra- tranſitus: haud procul ab iſta urbe via publica montes magno labore multiſque ſumtibus eſt *Sitrocapſa* vicinis auritodinis nobilis eſt, ex magna auri copia eruitur; olim *Sermilis* di-

(h) *Camenolitari* eſt antiquæ Theſſaliæ ac Ma- pars aliqua, in qua (i) *Cogni*, caſtrum *Cogi-* ad coercendos latrones olim conditum; hodie deſertum. (k) *Tyriſſa*, urbs antiqua, hodie vi- [*f*]. In eo tractu mons eſt (l) *Domonigniſa* dictus, cujus paſcua laudantur.

(m) *Albania*, Turcis *Arnaut*, diſtinguitur in *inferem*, quæ Macedoniæ pars occidentalis; & *ioremi*, quæ olim Epirus & exigua pars Hella- illa eſt (n) *Durazzo*, olim *Dyrrachium*: (o) *Scutari*; Turcis *Iſcodar*, olim *Scodra*; (p) *Vallona*, quondam *Aulon*, ad ſinum capaciſſimum, duobus caſtellis munitum. In mediterraneis eſt (q) *Croja* totius Albaniæ nobiliſſima; ex qua *Scanderbegus* fortiſſime reſtitit Turcis: *Albanopolis* hodie deſerta, à Turcis vaſtata. *Ocrida* ad lacum cognominem, ex quo Drilon fl. erumpit, munita, & Saniaci ſedes. *Veſtigrad* virtute Scanderbegi nobilis, ex qua defatigavit Turcas. *Belgrad* in hiſtoria Scanderbegi ſæpe memorata. In (r) *Albania inferiori*, quæ Epirus antiqua & exigua Helladis pars eſt, (ſ) *Canina* caſtellum munitiſſimum Aulonenſi Sinui imminens, quem contra piratas tuetur. *Acroceraunii montes*, qui ei ſunt vicini *Montes Diaboli* appellantur, itemque montes *Chimeræ*, paſcuis *abundantes*, unde pinguia redeunt armenta. (t) *Chimera*, olim *Elyma*, vicinæ regioni nomen dedit, urbs quondam magna; hodie fere deſeritur ex quo ſub jugo eſt Turcico. Incolæ ejus regionis *Chimeriotæ* neque hodie deſinunt libertatem ſuam montium opportunitate propugnare. (u) *Butrinto*, olim *Butrotum*, in ruderibus jacet. Sinus ejus hodie vocatur Almone, piſcibus abundans. (x) *Larta* ex Ambraciæ ruinis crevit. (y) *Perga* [*g*], olim *Torone* [*b*], ſub Venetorum poteſtate, opidanos habet opulentos. (z) *Baſtia* à nonnullis Albaniæ conſtituitur limes; quum vero Ambracina ditio à pleriſque illi aſcribatur; ulterius extendetur. Ad eandem Albaniam refertur *Deſpotatus* ſeu *parva Græcia*, in qua (a) *Peſchera*, fere ad oſtia Apri ſeu Acheloi fl. opidum hodie eſt tenue; quod oſtium *Acheloi* paulatim obſtruitur, (b) *Neocaſtro* haud procul ab Eveni fl. oſtio eſt, Deſpotæ quondam ſedes; crudelitate & avaritia Turcarum fere periit. (c) *Alcippo*, ad Sinum cognominem eſt.

HEKELII.

[*f*] Mercator eam *Cereſi* vocat.

[*g*] Vel *Parga*.

[*b*] Ut &, *Nigro* teſtante, *Agiomamma* & *Rampa*, ſive *Caſtel Rampo*, uti *Pinetus* ſcribit, dicta.

BUNONIS.

η (d) *Macedoniæ* partes hodie recenſentur quatuor, *Jamboli*, *Camenolitari*, *Janna*, & *Macedonia proprie dicta*. Tres priores modo ſunt explicatæ; reſtat *Macedonia proprie dicta*, in qua (e) *Salonichi*, olim *Theſſalonica*, de qua Auctor noſter ſectione III, mox ſequente. (f) *Citros* [*i*], olim *Pydna* urbs ampla, quæ *baſtionus* videtur antiquum obtinuiſſe ſplendorem. (g) *Veria*, olim *Beræa*, hodie vicus eſt. (h) *Zucria*, olim *Pella*, nunc vicus eſt; antiquitatis monumenta illic eruuntur.

BU-

(a) Port Lion ſeu. (b) Portus Leonis. (c) Salina. (d) Megra. (e) Janna prov. & urbs. (f) Tricala. (g) Armiro. (h) Camenolitari prov. (i) Cogni. (k) Tyriſſa. (l) Domonigniſa mons. (m) Albania ſuperior. (n) Durazzo. (o) Scutari. (p) Vallona. (q) Croja. (r) Albania inferior. (ſ) Canina. (t) Chimera. (u) Butrinto. (x) Larta. (y) Perga. (z) Baſtia. (a) Peſchera. (b) Neocaſtro. (c) Alcippo. (d) Macedonia proprie dicta. (e) Salonichi. (i) Citros. (g) Veria. (h) Zucria.

Thessalonica.

Dyrrachium.

Croja.

III. Urbium in universa Græcia nunc celeberrima est *Thessalonica*, (1) vulgo *Salonichi*, ingens atque opulenta; emporium mercatoribus Judæis frequentissimum. Secunda est *Dyrrachium* Albaniæ, vulgo *Durazzo*, (2) urbs validissima, at minus culta ob gravitatem cœli. *Croja*, (3) Scanderbegi patria, item est urbs munitissima in mediterraneis Albaniæ. ☞

(1) *Et totius hodiernæ Græciæ celeberrimum, Judæorum Synagogas 30, & Græcorum Christianorum totidem templa numerat. Archiep: Græci etiam sedes. Vendita fuit Venetis a proprio principe An. 1423, & Turcis subdita An. 1431, regnante Amurato 2do.*

(2) *Urbs provinciæ optima & commercio Italico celebris obsidione cincta fuit ab exulibus quibusdam A. ab V. C. 315, unde bellum Peloponnesiacum ortum habuit. Stirps primæ familiæ Gallicæ Andegavensis cognomen de Duras ab oppido illo ducit.*

(3) *Propter obsidionem feliciter contra Turcas sustentatam, Scanderbegi auspiciis An. 1443, nobilis.*

BUNONIS.

☞ (a) *Antiquiores Græci* ob perpetua bella diu processere armati, ac habitu militari: deinceps palliis sunt usi. Pueri comam nutriebant, eamque sectam alicui Deorum suorum, ac præcipue fluminum geniis consecrabant. Ludis, & saltationibus, ac palæstræ dediti certamina celebrabant solemnia. Indoctus habebatur, qui fidibus nesciret canere. Ædibus habitabant splendidis & commodis. Mulieres Gynæceis continebantur. Mortuorum corpora plerumque comburebant, multis etiam pretiosis in rogum conjectis. Sepultura carere gravissima habebatur pœna. Bonas literas excolebant & amplectebantur. Hinc Græcia fœcundissima doctis urbibus perhibetur à Manilio. Hinc Horatius [*k*]; *Grajis ingenium, Grajis dedit ore rotundo Musa loqui &c.* Cicero Græcos appellat *homines doctissimos.* De qua re nullum dubium esse potest ei, cui auctores & Scriptores Græci non sunt ignoti. Vix tamen ulla gens alia majoribus vitiis fuit contaminata; pleraque Horatius [*l*] expressit hocce versiculo;

Seditione, dolis, scelere, atque libidine & ira
Iliacos intra muros peccatur, & extra.

De stupris & mulierum raptu multa tradit Herodotus. Polybius iis objicit fraudes. Mendaces & adulandi peritissimos eos proclamat Juvenalis. Latini Scriptores fere omnes arguunt Græcos levitatis. Vino obrui inter vitia illis non fuit positum. (b) Græciæ, quæ hodie habetur latitudo à Varnæ territorio sub gr. 45. usque ad promontorium Tænarum, vulgo *Metapan*, aut *des Cailles*, extenditur ad milliaria Germanica CL. Longitudo à Dulcinio vulgò *Dulcigno*, in Albaniæ limite, usque ad Bosphorum Thracicum, est milliarium Germanicorum CXXXV. (c) Græcia illa, olim fœcunda ac fertilis, hodie multis in locis deserta est. Qua de causa ante annos haud adeo multos Turcæ aliquot millia Calabrorum in Albaniam invitârunt; eisque agros ibidem tribuerunt. Multæ hujus solitudinis ac vastitatis afferri possunt causæ. (d) Hodierni Græci, dominorum suorum mores plerosque sunt amplexi. Qui sub Turcarum degunt Imperio, dominorum suorum fere similes sunt. Qui sub Venetorum sunt potestate, eorum vivunt more [*m*]. Universi antiquam illam pergræcandi & epulandi servant consuetudinem: Zelotypia laborant: splendide vestiuntur [*n*]. Græca lingua vocibus Arabicis, Turcicis, Sclavicis, Latinis ac Italicis est corrupta. *Crusius* in Turcograecia sua tradit septuaginta &, plures in lingua ista hodie observari dialectos; Thessalonicenses tamen cæteris loquuntur purius. Armis Græci ferè destituuntur, artes mechanicas & rem exercent nauticam, quibus excellunt. Turcæ, si quos ex Græcis animadvertunt opulentiores, eosdem fictis etiam criminibus acculatos bonis omnibus exuunt [*o*]. Græcis sub Turcarum Imperio præsunt *Saniaci*, vulgò *Sangiac* seu *Sazas*, qui sunt provinciarum præsides. Tributum Græci pendunt quotannis in singula capita; auferuntur e liberis robustissimi, qui militaribus exercitiis instructi sunt Genessari, Turcicæ militiæ robur. Ab illo liberorum Tributo eximuntur Nauplienses, Rhodii, Constantinopolitani, Bulgari, & Hungari. Græci numero multo superant Turcas, sed imbelles sunt. Albani ad arma paratiores sunt. Consilia sua haud bene regunt: unde illorum sæpe sunt proditæ conspirationes. Mainotæ, seu *Tzacones*, qui sunt in Morea feroces & bellicosi, Græcorum profitentur ritus, hactenus liberi, Turcarum vim fortiter repressérunt. Decem armatorum millia in aciem possunt educere milites expeditissimos, & peritissimos sagittarios. Majoribus navibus portus suos ingredi non permittunt, sed minora tantum admittunt navigia mercaturæ gratiâ. Hostiles naves, quibus potiuntur, incendunt; piraticæ Turcicas vexant & deprædantur insulas. Ecclesiam Romanam Græci habent pro schismatica, Episcopi Romani primatum exsecrantes. Spiritum S. à solo Patre procedere credunt. Nullum admittunt purgatorium. Sacramentum Eucharistiæ sub utraque specie laicis administrant; illudque celebrant in pane fermentato. Unctionem extremam & Confirmationem rejiciunt. Sanctorum animas ante diem judicii gratiosa Dei visione frui, aut impiorum in inferno torqueri negant. Sacerdotibus permittunt matrimonium ita, ut ante ordinationem uxores ductas iis liceat retinere; nec post ordinationem conceditur uxorem ducere. Matrimonium quartum omnino prohibent, adeo ut Patriarchæ nonnulli Imperatores, quondam, ea de causa communione exclusérint sacra. Statuarum religiosum cultum rejiciunt; pictas tamen in templis habent suis imagines. Quatuor temporum jejunia observant: *Primum*, à Sexagesima ad Pascha; *Secundum* Petri & Pauli, ab octava Pentecostes ad horum Apostolorum festum: *Tertium* B. Virginis, ab initio Augusti usque ad Assumtionem. *Quartum* S. Philippi, à festo hujus Apostoli, quod incidit in 14 Novembris ad Natalitia Christi. Calogeros seu Monachos suos multum venerantur, qui duram agunt vitam, ex labore manuum suarum viventes; Ex illis solis Patriarchas, Archiepiscopos & Episcopos suos eligunt [*p*]. Qui cum Turcis contrahunt matrimonium, excommunicantur. De his & aliis hodiernorum Græcorum moribus ac ritibus legantur *Crusius*, *Boterus*, *Possevinus* & *Leunclavius*.

HERETII.

[*i*] *Sophiano* Chitro.

[*k*] Lib. de *Arte Poetica*, v. 323. seq.

[*l*] Lib. 1. Epist. 11. v. 5. seq.

[*m*] Apud utrosque tanta regnat *Barbaries*, ut nulla apud eos Urbs inveniatur, in qua sit Academia. Nemo est etiam, qui suos Liberos Artes liberales, aut Litteras edoceri curet.

[*n*] Utuntur enim Vestibus consuetudini ipsius Principis respondentibus.

[*o*] Græci

(a) Antiquorum Græcorum mores. (b) Græciæ novæ Longitudo & Latitudo. (c) Soli natura in Græcia. (d) Græcorum recentiorum mores.

[o] *Græci* omnes *generaliter* paucâ ſupellectile, uti *Turcæ*, contenti ſunt, nec ſupra plumeos Lectos cubant, ſed culcitras, ſive centones lanâ, aut panni conſutâ ſuffultos ſubſternere ſolent.

[p] Sunt autem Patriarchæ Eccleſiarum *Græcanicarum* quatuor, *Conſtantinopolitanus* nempe, *Alexandrinus*, *Hieroſolymitanus* & *Antiochenus*. Sed qualis ſit eorum moderatio in *Epiſcopos* & *Presbyteros*, quotque quilibet millium aureorum quotannis Turcæ pendeat, vid. *Maginus* Part. II. *Geogr. Ptolem.* fol. 166. fac. b.

CAP. XII.

De Creta Inſula.

I.

AT inſularum Græco littori objacentium maxima omnium eſt *Creta*, Græcis Latiniſque monumentis plurimum celebrata. Hæc quippe prima potuit *navibus* & *ſagittis*; prima *Minoe* duce claſſe pugnavit; *equeſtres pugnas* prima docuit, laſcivas vertigines implicare; prima literis *jura* junxit; ſtudium item *Muſicum* hinc initium cœpit. (*Sunt verba Solini Cap.* XVI. potuit. *i. e. potiùs fuit.*) Creta.

II. Nomen deducunt alii à *Crete* Nympha, Heſperidis filia; alii à *Crete*, rege Curetum; quidam primum *Aëriam*, deinde *Curetim*, & Μακαρόνησον nonnulli, id eſt, *beatam inſulam* à temperie cœli appellatam exiſtimavêre. Incolæ Græcis dicuntur *Cretes*, Latinis *Cretenſes*. Cretæ nomina.

III. Inter Ortum porrigitur Inſula & Occaſum tractu longiſſimo, hinc Aſia, illinc Africa objacentibus: à *Septemtrione* Ægæis & ſuis, id eſt, Creticis æſtibus verberatur: ab *Auſtro* Libycis undis perfunditur & Ægyptiis. *Longitudo* ejus maxima à Samonio promontorio, nunc *C. Salomoni*, ad promontorium Corycum, nunc *Cornico*, milliar. Germ. LXX. *Latitudo* circa mediam ſui partem maximè patens milliar. Germ. XV. Cretæ fines & Magnitudo.

IV. *Centum* in ea *urbium* clara fama eſt. Sunt tamen etiam in antiquis auctoribus, qui non centum urbibus, ut prodiderunt, qui prodige lingua largiti ſunt, ſed magnis & ambitioſis ſtipatam exiſtiment. Clariſſimæ fuerunt, Urbes Cretæ.

REISKII.

I (a) *Creta* nulli Nymphæ, aut Jovis filio, aut regi apud Hiſtoricos obſcuro vel plane incognito, ſed deſtis in hanc Inſulam Phœnicum coloniis nomen cultumque majorem debuit. Regio enim Paleſtinæ nua fuit Arabibus כְּרִיתָא *Keritha* (ſic apud Giggæum legitur) Syris & Phœnicibus כְּרִית *Creth* dicta, cujus incolæ כְּרֵתִי (b) *Crethi* Hebraice dicuntur, voce in S. literis frequenti, quam aliquoties LXX Interp. κρῆτας, i. e. Cretenſes vertunt. Hinc regio utraque urbium nominibus nonnullis, gens autem bellico armorum ſtudio, ſagittis potiſſimum & arcu conveniunt. Quo ſpectat fabula, quæ Diodoro Lib. V placuit, de undecim Curetibus, unoque horum Saturno, qui navibus appulſi artem inſulæ ſagittarium primi introduxerint. Contra vero Stephanus de Gaza Philiſtæorum metropoli obſervat, illi cognomen Minoæ olim additum ab Minoe, qui eò adſociatis duobus fratribus commearit. (c) Atqui Minos ter Cretæ primus prædicatur, regnique illius antiqui conditor, quod per multa ſtetit ſecula, donec in principatum deſineret. Hinc apud Dionem Duces ultimi ſeu Principes duo memorantur, & urbes quibus præfuerint, captæ paulo antea quam tota inſula in ditionem Romanam venerat, Q. Cæcil. Metello auſpice A. V. C. 685. Hinc Græcis Imppſubjecta furore Saracenico & impetu domata A. V. C. 826, nec ſimul tamen tota Græcia uti Cluverius narrat. Rudera (d) *Labyrinthi* hodierna, ut extant Bellonio αὐτόπτῃ veterem lapiditinæ formam retulerunt, ex opere priſco nullum veſtigium: Petrus Martyr tamen Lib. II. Legat. Babylon. aliique auctores jactatis Cretenſium ruderibus inſiſtunt. Quid porro actum ſit cum Candia, hodieque agatur, Hiſtorici & Geographi tradunt. (e) Nam præter majores *urbes quatuor*, minora fere *quindecim* adhuc extabant *oppida*, quæ vero à Turcis per bellum ultimum diſjecta aut lacera jacent. Reſp. vero Veneta ære multo A. 1193, inſulam acquiſivit, tenuitque tot ſecula, donec Turcis per deditionem cedere cogeretur: (f) Adhuc tamen Sudam ſive Sittam, Carabuſam, Suamque longam arces & portus munitiſſimos retinuit.

(a) Creta. (b) Crethi. (c) Regnum, denique Principatus. (d) Labyrinthus. (e) Candia capta. (f) Exceptis Arcibus & portubus.

runt, α *Gortyna*, caput insulæ ; β *Cydon*, quam Græci *matrem urbium* appell vere ; γ *Gnossus* Minois regia, *Therapnæ*, *Dium*, δ *Lyctus*, ε *Lycastus*, *Phæstu Manethusa*, ζ *Dictynna*.

Montes. V. Montes item celebres, η *Dicteus*, ϑ *Idæus*, ι *Corycus*, κ *Cadiscus*. λ *Lab rinthus*, in medio ferme fuit, mirandum *Dædali* opus, itinerum ambag occursusque ac recursus inexplicabiles continens, lapide polito, ac fornicib tectum.

Cultores Cretæ. VI. μ *Incolæ* perpetuo *vitiosissimi* & ν *piratica* infames, initio rerum Re bus regebantur, post Ducibus. Q. *Metellus* insulam edomitam in provinc formam redegit; mansitque sub Imperio, primum Romano, mox Constan nopolitano, donec cum reliqua Græcia à *Saracenis* occupata fuit. Recupe tam deinde *Balduinus*, Flandriæ Comes & Imperator Constantinopolitan Bonifacio Marchioni Montisferrati dedit ; à quo tandem ξ *Veneti* gran pecunia mercati etiam nunc tenent. *Candia* (1) nunc à Metropoli sua indi tatur : habetque urbes claras quatuor, contra Turcarum irruptiones muniti ma

(1) *Seculo 15°. obsidionem plus minus duobus Annis contra Turcas sustinuit, ubi infestissimi illi Christiani nòminis hostes supra 500000 hominum amiserunt.*

BUNONIS.

α (a) *Gortyna* [*a*] hodie *Gurtina* exiguus pagus [*b*] est ab Ida monte 10 millia passuum distans : & ab ora litorea 12 : olim ad Lethæum, seu Lethen fl. fuit sita.

β (b) *Cydon*, Cydonia & Cydonis in ora Septentrionali est, hodie *Canea*, urbs valde munita, quam Venetis eripuerunt Turcæ anno 1646. [*c*]

γ (c) *Gnossus*, *Gnosus* & *Cnossos* [*d*] urbs excisa, C stadiis à Gortyna fuit & à litore XXV : hodie pagus est. *Gnossiacum merum* memorat Lucanus. Gnosso civitate *Strabo* oriundus erat, natus tamen Amasiæ, civitate Ponti.

δ (d) *Lyctus* vel *Lyttus* olim clara urbs, nunc pagus est ad Dictæum montem, XV millia passuum à litore septemtrionali ; in quo (e) *Chersonesus* erat Lyctiorum emporium. Nonnullis hodie est *Paleocastro*.

ε (f) *Lycastum* opidum interiisse tradit Strabo.

ζ (g) *Dictynna* [*e*], ad Cilænum promontorium est, quod hodie *Capo Spada* appellatur.

η (h) Mons *Dicteus*, *Dictinnæus* sive *Dictæ*, inter Idam montem est, & promontorium Samonium: cujus juga ita excandescunt, ut eminus navigantes magis putent nubila. Solin.

ϑ (i) *Ida* mons antè Solis ortum videt Solem : ibi *Jupiter* nutritus. Varronis ævo, Jovis visitabatur sepulchrum. [*f*]

ι (k) *Corycus* mons & promontorium in parte insulæ occidentali est.

κ (l) *Cadiscus* sive *Cadisobi* mons & promontorium, oppositum est Peloponneli promontorio Maleæ.

λ Artifex ille opus hoc ad exemplar Ægyptii antiquissimi (m) Labyrinthi struxerat : & vix centesimam ejus partem, judice Plinio, expressérat. Apud Gortynam urbem fuisse scribitur. In eo Minotaurus à Theseo interfectus est. Vestigia Labyrinthi illius monstrantur haud procul à radicibus montis *Psiloritti*. In agro Caneæ sunt montes *Spachioti*, vulgo *Sfachie*, olim *Leuci* dicti, in quibus habitant *Sfachiotæ*, genus hominum ferox, & ad arma paratum. Eos solent Veneti ad bellum conducere : verum Cretenses sunt & fluxæ fidei. Nostra ætate Turcas à Sfachi in bello isto, quod hodie ibidem geritur, fuisse ad tos, conqueruntur Veneti.

μ Cæterum hæc insula multis celebrata est bulis, adventu Europæ, Pasiphaes, & Ariadnes a ribus. Optimis olim usa est legibus, quas *Mi* ab ipso Jove acceptas Cretensibus tulisse perhibe Græci magno in pretio eas habebant. Sequenti men ævo mores prolapsi sunt ; habitique sunt Cre ses perfidi ; unde proverbium [*g*] ; *Cretensis* c *Cretensi*, i. e. improbus cum improbo: item, *Cretensi Cretiza* [*b*]. Omninò autem pugnace rant, plurimumque valebant navali apparatu. die *vero* Cretenses plerique sunt imbeiles ac timid *Sfachiotas* modo memoratos exceperis.

ν Post Tyrannidem, qua oppressi aliquando rant, latrociniis sese dediderunt. *Cilices* deinde invalere. Romani verò universos deleverunt, cap præter cæteras Cretæ urbes, Cilicum caterva p ticis, Imperatore Metello, cui cognomen inde *Cr cum* impositum est.

ξ Demum anno 1645, Turca insulam hanc inv ab eaque tempestate bellum de illa geritur : Ve fere solis tantam belli molem sustinentibus.

HEKELII.

[*a*] Sive Gortys, vel *Gortyn*.

[*b*] *Vel potius Oppidum*.

[*c*] Meminit ejus & eorum, qui incolunt ist *Virgilius* Ecl. x. v. 59. Lib. x. *Æneid.* v. 2 Lib. XII. v. 858. Unde & *Poma Cydonia* palm. & *Cydonia Stephano* Urbs *Ciliciæ*.

[*d*] Olim *Gerætas* appellata.

[*e*] Cujus & *Pomponius Mela* Lib. III. c. VI m. 205. meminit.

[*f*] In hoc quoque Monte *Paris* se certam liisse fertur pro *Venere* de *Pomo aureo* adversus *ladem* & *Junonem*. De eo vid. *Strabo* Lib. X p Tom. II. oper. Ab hoc Monte *Ida* quidam Gen um ignari *Ebraicarum* rerum put nt *Judæos* di tanquam *Ideos*. Quam sententiam verò merit jecit *Petr. Joannes Olivarius* in *Annotationib. Pomp. Melæ* Lib. III. c. VII. p. 205.

(a) Gortyna. (b) Cydon s. Canea. (c) Gnossus. (d) Lyctus. (e) Chersonesus. (f) Lycastus. Dictynna s. Dictamum. (h) Mons Dictæus. (i) Ida. (k) Corycus. (l) Cadiscus. (m) Labyrin

mas; ο *Candiam*, π *Caneam* (1), ϱ *Rethymum* (2) & σ *Sitiam*. *Archiepiscopatus* est unus Candiæ; *Episcopatus* octo.

(1) *A Turcis An.* 1645, *expugnatam.*
(2) *A Turcis An.* 1646, *subditam.*

BUNONIS.

ο (a) *Candia* in latere Septemtrionali sita, eadem putatur esse urbs, quæ olim *Cytæum*: quamquam Cytæum aliis hodie *Sittia* sive *Citie* existimatur; aliisque *Frascia*. Candia hæc *urbs ampla & totius insulæ primaria ac munitissima* diuturnam Turcarum sustinuit obsidionem.

π (b) *Canea*, olim *Cydone egregie munita* à Turcis hodie tenetur, quod modo memoratum. In agro Caneæ est (c) *Suda* arx cum portu commodissimo, in sinu *Amphimalo*, nunc *de la Suda*, multarum navium capace; ultimum Venetæ dominationis in hac insula præsidium.

ϱ (d) *Retimo*, olim *Rhytimna* erat in litore Septemtrionali, est ad Platonici fl. ostia, urbs *dives ac frequens*; portum habet satis commodum, ac castrum in rupe positum.

σ (e) *Sittia*; in quatuor illis urbibus Cretensibus minima, sed frequens, amplissimo gaudet portu, qui in præcipuis hujus insulæ ponitur. In eodem litore Septemtrionali est; unde insulæ pars Orientalis appellatur: nam secundùm quatuor illas urbes, in quatuor territoria hodie dispescitur Creta, incolitur-que tribus hominum generibus, *Nobilibus Venetis*, *Nobilibus Candiotis*, & *Græcis*. Nobiles Veneti sunt à nobilibus Venetis orti; Nobiles Candiotæ à civibus Venetianis. (f) De cætero *vinum* mittit Creta, quod *Malvaticum* vocant; & *saccarum*, quod ab insula hac *Candiæ* dicunt. *Cupressum* & *Cyparissum* fert copiosam: cæsæ etiam cupressi repullulant. Gnosii inventas fruges sibi vendicabant, audacter cum Atticis hâc de re contendentes. Ager Creticus *Silvestrium Caprarum* copiosus est: *cervo* eget, *lupos*, *vulpes*, aliaque quadrupedum noxia nunquam educat. Serpens nulla, larga vitis, mira soli indulgentia. Herba ibi est, quæ ἄλιμος dicitur, ea admorsa diurnam famem prohibet. Avem *noctuam* non habet, &, si invehatur, emoritur. *Phalangium* ibi est aranei genus, quod ictum hominem veneno interficit. Apostolus Paulus Titum Cretæ fecerat Episcopum, eumque Presbyteros in civitatibus singulis constituere jussit. *Anno* 1669, Insula hæc, *Canea & Candia* urbe primariâ expugnatis, in Turcarum pervenit potestatem, *Sudæ* verò & *Retimo* in Venetum hactenus fuit dominio.

HEKELII.

[g] Apud *Erasm.* Chil. 1. Cent. 11. *Ad.* XXVI. & XXVII. p. 61. col. b. & *Manutium* in *Adag.* p. 90. col. b.

[b] Vid. id. *Erasmus* loc. cit. p. 62. col. a.

(a) Candia. (b) Canea. (c) Suda. (d) Retimo. (e) Sittia. (f) Felicitas soli.

CAP. XIII.

De Thracia.

I.

POST Strymona amnem Macedoniæ proxima est Thracia; inter validissimas Europæ gentes maximè fera & barbara; Regio nec cœlo læta, nec solo; &, nisi qua mari propior, infœcunda, frigida, eorumque quæ seruntur malignè admodum patiens. α

II. Nomen habere putatur vel à *Thrace* Martis filio [a]; vel, ut aliis videtur, ab *asperitate* soli cœlique & gentis feritate, quasi Τραχεῖα. *Terminos* habet, à Septentrione Æmum montem, quo à Mœsis disterminatur; ab *Oriente* Pontum & Propontidem; à Meridie *Ægæum* mare; ab Occidente *Strymonem* amnem. *Longitudine* occupat à Strymonis fontibus ad Panysi ostium & oppidum Mesembriam mill. German. LXX. *Latitudine* verò ab Æmo monte juxta Nicopolim ad β Mastusiam Chersoncli promontorium mill. German. LX. 1

Thraciæ Nomen & Limites.

Magnitudo.

III. *Di-*

BUNONIS.

α *Lapides* in ea feruntur esse carbonibus similes, qui incensi, & aqua respersi, acrius exardescant, thoris relinquantur.

β *Mastusia* prom. hodie vulgo *Capo Grigo*, est in ora Thraciæ Australi, Sigæo prom. Troadis oppositum, ab Athone monte CLXIII millia passuum in Ortum recedens

HEKELII.

[a] Vel à *Thraca*, *Nympha* incantatrice.

REISKII.

1 Valeant incertæ origines ac fabulosæ, quia S. in literis ex Japhethi progenie veriores nunc suppetunt. Namque inter filios Japhetheos unus ponitur תִּירָס *Thiras*. Gen. X. v. 2. cui sub initium vocali, pro Samech ultimo si Græcam lite-

Divisio Thraciæ populi.

III. *Divisam* quondam fuisse in quinquaginta strategias, auctor est Plinius Is populos in ea recenset, Strymonem amnem accolentes, γ *Densel*[b]*atas* δ *Medos*: ad Nestum amnem, ε *Digeros*, ζ *Bessorumque* multa nomina, inter *Eleos*, *Diobesos*, *Carbilesos*, *Brysos*, *Sapæos*, Hebrum accolentes, η *Odrysarum* numerosam gentem, *Odomantas*, *Carbiletas*, *Pyrogeros*, *Drugeros*, *Cenicos*, *Hypsaltos*, *Benos*, *Carpillos*, *Botiæos*, *Edones*, *Cicones*, *Bistones*, *Selletas*, *Priantas*, *Doloncas*, *Thynos*, *Celetas*: omnium autem sævissimos *Scordiscos* memorat Florus.

ram ξ substituas, inde Θρᾷξ *Thrax* proveniet: Sic enim hæc mutua literarum duarum permutatio constituta in Alphabeto à Phœnicibus ad Græcos traducto etiam tenetur. Josephus tamen Gorionides, & R. Abraham Zachuth per Samech efferunt תראסיה *Tharsia*, i.e. Thracia. Adde veterum auctoritates, Eusebii nempe, Hieronymi, Epiphanii pluriumque: Sed ex omnibus unum audi Fl. Josephum Lib. 1. Antiquit. c. 7. Θείρας δὲ Θείρας ἐκάλεσεν, ὃν ἦρξεν. Ἕλληνες δὲ Θρᾷκας αὐτοὺς μετονόμασαν. *Thiras autem Thiras eos vocavit, quibus imperaverat: Græci autem ipsos Thraces vocarunt.* Hinc Bochartus Lib. III. Phaleg. 2. multa hujus nominis vestigia inter Thraces vicinosque populos demonstrat: Ut sunt Athyras portus & sinus & fluvius non procul à Byzantio in propontidem exiens: Tyras urbs Mœsiæ: Teres Græcè apud Thucydidem Τηρης, qui regnum Odrysarum in Thracia valde amplificaverat. Plura omittam & ad locum Plinii Lib. IV. c. 11. transibo, qui Thraciam in quinquaginta strategias divisam prodidit. Strategia Græce στρατηγία exercitus aut militiæ præfecturam denotat. Ergo pro bellicis præfecturis numerosis equidem gens ferox armorumque studiosissima terræ suæ partitionem attulit.

BUNONIS.

γ *Denthaleti* amnem Strymonem accoluerunt dextro latere.

δ Et *Medi* Bysaltas usque; lævo.

ε *Digeri*.

ζ *Bessorumque* multa nomina ad Nestum fl. Pangæi montis ima ambientem inter populos ibi memoratos.

η *Odrysarum* gens infundit Hebrum accolentibus *Carbiletis*, *Pyrogeris*, *Drugeris*, *Canicis*, *Hypsaltis*, *Benis*, *Carpillis*, *Botiæis*, *Edonis*. Eodem in tractu sunt *Syaletæ*, *Briantæ*, *Dolangæ*, *Thynicæ*, *Laletæ*, Majores Æmo, Minores Rhodopæ subditi; inter quos Hebrus amnis. Ita fere hos populos recenset Plinius lib. IV. cap. XI. *Cicones* Mela ad Ismarum montem & Hebrum fl. collocat. De *Bistonibus* lege Isaacum Tzetzen. Hi à Poëtis sæpe pro universa Thracum gente usurpantur.

HEKELII.

[b] S. *Denseletas*.

CAP. XIV.

De Urbibus veteris Thraciæ, Fluviis ac Montibus.

I.

Opida Thraciæ. OEsyme. Neapolis. Abdera.

OPida clara olim in Thracia fuere à Strymone amne in litore Ægæo, α *OEsyme*, β *Neapolis*, γ *Abdera*, à Diomedis sorore conditum opidum, unde

BUNONIS.

α (a) *OEsyme* sive *OEsyma* & *OEsima* [a] ad Zisacti fl. ostia quem à Septemtrione premit lacus (b) *Prasias*, cujus meminit Herodotus, vicinas habebat æris fodinas.

β (c) *Neapolis* ad Symboli montis collocatur radices, urbs maritima, Sinui Pierico fere vicina.

γ (d) *Abdera* inter Nesti & Hebri ostia, à Clazomeniis amplificata *Clazomenæ* dicta est. *Solinus*. Fit *Democriti* illius patria qui nunquam sine risu in publico fuit [b]. Quum CIX annos expleviset, triduum calidorum nidore panum, spiritum jam jam exiturum remoratus est. Abderâ quoque oriundus fuit *Protagoras*. *Abderitanos* stupori mentis obnoxios esse scribit Cicero. Ad Abderam, Plinio teste [c], sunt pascua, in quibus equi patti in rabiem vertuntur; quemadmodum apud Potniam asini.

HEKELII.

[a] Quam *Thucydides* Lib. 4. Urbem *Macedoniæ* facit.

[b] Unde & *Abderita* & Παλαισῖνος dictus. Vid. *Quenstedii Dialog.* de *Patriis Viror. illustrium.* p. 444.

[c] Lib. XXV. c. VIII. p. 461. lin. 41. Meminit idem *Plinius* hujus Civitatis Lib. VI. c. XI. p. 54.

REISKII.

(1) Ut in gentibus Thraciæ numerandis Auctores variant, ita in urbibus, quas Ptolemæus plures, alii pauciores nominant. Clara interim fuit Maronea quam ab Marone Osiridis vel Bacchi comite structam voluerunt: Turris itidem quam à Diomede vocarunt & oppidum in quo stabula equis suis parata dicitur servasse. Eleus Protesilai sepulchro, & quod ibi accidisse Pomponius Mela refert, prodigioso arborum marcescentium exemplo decantatissima fuit. Abder

(a) OEsyme. (b) Prasias lacus, (c) Neapolis. (d) Abdera.

Taurisci
Carpates Montes
Istrici
Tyrangitæ
Tyras fl.
Tyras fl.
Ratacensii
Arpy
Sereth
Pruth fl.
BESSARABIA
Lapuzna
Getarum Solitudo
Biellogrod
Tyra
Moncastro
Tyrageta
Grutungi
Polada
Dessus of Novi odunum
Getæ
Peucestæ
Troglodytæ
Varna
Dionysopolis
Carpedonia
Scor disci
Halmyris
Sinus
Halmyrdes prom
Halmyrdes fl.
Delta
Dolonci
Thyni
Phrygea
Bizanthium
Chalcedon
Abydus
Dardanum
Dardanelli
Antiochetæ
Castr. Murorum
Natoliæ Pars
Lemnos
Imbros
Samos
Maris Ægæi Pars
Thraciæ Pars
Propontis
Bosporus Thracius
Euxini Pars
Pontica
Dacia Ripensis
Alboccnsii
Saldensii
Burhi
Cingesi
Zenobitæ
Scharad
Bodon
Dortanus
Columbas
Moesia
Triballi
Servia
Cepelina
Scodrus Mons
Novibazar
Dardani
Novogrod
Vidina
Tindere
Rosa
Orbelus M.
Scupi
Stibagna
Carpillus
Antigonea nunc quæ olim
Lineacasi
Tenchir
Thessalonica
Syleus campus
Denseletæ
Olynthus
Athos prom
Athos Mons
Siginni
Salonica
Brakilone
Nentidava
Brinestat
Bratlon vel Brastona Nova
Axiopolis
Dorostorum
Orsey
Moesia Inferior
Selletæ
Pyrogeri
Hypsilti
Priantæ
Priante
Odomantæ
Nicopolis Ad Istrum
Beni
Carbilesi
Bryfæ
Digeri
Mædi
Besi
Diobesi
Sapæi
Nicopolis
Pera
Topyrus
Neapolis
Philippi
Cardia
Caridus
Bisanthe
Rhodestum
Apsinthus
Cypsela
Maximianopolis
Ismarus mons
Pangæus M.
Orbelus M.
Rhodope M.
Scomius M.
Hæmus M.
Tumulo
Philippi
Arethusa
Contessa
Strymon fl.
Strymonis Sinus
Lacus Bistonis
Nestus fl.
Hebrus fl.
Hebrus fl.
Rhebus fl.
Rhebus fl.
Rheb

unde & nomen habuit, idem & *Clazomene* dictum, fuit in eadem regione opidum ♂ *Tinda*, Diomedis equorum ſtabulis dirum, ♀ *Maronea*, inter hanc & Hebrum fluvium ζ *Doriſcus*, locus ubi Xerxem Perſarum Regem copias ſuas, quia numero non poterant, ſpatio dimenſum ferunt. η *Ænus*, ab Ænea progo condita; paulumque à mari recedens quondam ϑ *Cypſella*. Tinda. Maronea. Doriſcus. Ænus. Cypſella.

II. In Cherſoneſo, quam Thraciæ cognominant, ι *Cardia*, κ *Eleus* & λ *Seſtus*, cui objacet ex Aſia *Abydus*, utraque Leandri amore nota. Prope regio, in qua Xerxes diviſas pelago terras ponte (mirum atque ingens facinus) auſus jungere; & copias ex Aſia in Græciam traduxit: μ *Callipolis*, cui oppoſita in Aſiæ litore ν *Lampſacus*: & in radice Cherſoneſi ſedens ξ *Lyſimachia*. Cardia. Eleus. Seſtus. Callipolis. Lyſimachia.

III. Inde

dera Clazomeniorum Tejorumque colonia quoque Anaxarchum Philoſophum, Hecatæum & Nicænetum hiſtoricos, pluresque alios illuſtres viros progenuit: Ergo ne vervecum patriam cum Juvenale, aut ſuporis ream hanc facito. Hœmus vero mons in tantam non potuit abire altitudinem, in quantam à Pomponio pluribuſque protrahitur, ut inde duo maria Euxinum & Hadriaticum conſpectui ſimul offerrentur, partim ob immenſum, quo disjunguntur, ſpecium, partim ob montes, qui interjacent, altiſſimos: Sic Strabo quondam Lib. VII. Nec Geometricæ nec Opticæ rationes, aut humana oculorum acies id permittunt, uti ab Voſſio ad Pompon. l. cit. adſtruitur. De Atho ſupra diximus: Cineres in hujus aris, quas Ethnici pro more ſtruxerant, & vertice nunquam diſſipatos inter Prodigia Pomponius refert: Sed hoc quicquid eſt, excelſis montibus eſt commune.

litore. Ex Chriſtianorum vero navibus, quæ præſidiario militi centum numeravit aureos, Conſtantinopolim abire licet: pluribus tamen quam quinque non permittitur una tranſitus: & quæ redeunt, tenentur Abydo (ad Seſtum enim navium ſtatio infida eſt) per tres dies commorari: ut, ſi urbe diſceſſerint hoſpite inſalutato, hic detentæ præſto ſint, die demum tertia mittuntur, qui videant, num fugitiva ſint mancipia, num furtivæ merces. Anguſtiæ Euripi hic vix mille & quingentos habent paſſus. *Seſtus* Gellio etiam vocatur *Poſidonium*. Caſtaldus ait urbem eſſe dejectam, locumque appellari à nautis *Malido*, à Turcis *Bogazoſſar*, & *Bagazaſſar*.

BUNONIS.

♂ (a) *Tinda* Abderæ vicina eſt: Melæ vocatur *Turris Diomedis*.

♀ (b) *Maronea* eſt ad Iſinari fl. oſtia, prius *Ortygurea* dicta, poſtea *Hipparchia*; item *Cynoſſema*; hodie *Marogna* vocatur.

ζ (c) *Doriſcus* apud Hebrum fl. eſt.

η (d) Et *Ænus* ſive *Æneum* opidum fere apud Hebri fl. oſtia, opidum Thraciæ liberum, ubi Polydori tumulus apud Plin. Æneæ opus, ut Maro docet; olim Straboni *Poltiobria*, Stephano *Poltumbria*, & Appian. *Syntbus*: hodie Græcis *Eno*, Turcis, *Ignos*; ſinus vicinus inde hodie vulgò dicitur *Golfo di Enos*.

ϑ (e) *Cypſella* ſive *Cypſala* à Cypſelo Ixionis filio condita, Ortelio etiam *Juſtiniana Nova* vocatur, hodiè *Chipſala*, *Chapſilar* & ſecundum alios, *Ipſala*, appellatur. Melas fluvius eam alluit.

ι (f) *Cardia* Melanem ſinum illuſtrat, qui inde & *Cardianus* appellatur; quod in cordis faciem ſita urbs *Cardia* vocata eſt. Hanc urbem illuſtrarunt *Eumenes* & *Hieronymus*, hiſtoriæ conditor, ejus æqualis, qui Cardiani ambo.

κ (g) *Elæus* ſive *Elæus* apud Maſtuſiam ponitur frontem. Nigro hodie vocatur *Critea*.

λ (h) *Seſtus* ſive *Sellos* & *Abydus*, hodie *Seſto* & *Abydo*; inde paullo verſus Auſtrum ſunt caſtella illa, quæ hodie *Dardanelli* vocantur, in quibus multa tormenta poſita ſunt ad excludendas hoſtiles claſſes. Nomen habent ab antiquo Dardano, quod in Aſiæ ſunt

[d] Nomen habet à Conditore *Caligula*, & dicitur quaſi *Caligulæ Polis*. Datur & *Galatico* Urbis ejuſdem nominis, ſita in extremo Promontorio longe in Mare procurrenti, ſed arctiſſimo *Iſthmo*, adeo ut in antiqua Parte vix curribus ſit pervius. Munita eſt & Rupibus ſepta. A Continenti unicus eſt aditus, in quo Caſtellum eſt munitiſſimum.

[e] A *Lampſace* puella quadam ejus loci ſic dicta.

(a) Tinda. (b) Maronea. (c) Doriſcus. (d) Ænus. (e) Cypſella. (f) Cardia, ſinus Cardianus. (g) Elæus. (h) Seſtus. (i) Callipolis. (k) Lyſimachia.

Pactya. Bisanthe. Perinthus. Selymbria. Byzantium. Constantinopolis. Thraciæ oppida ad Pontum.

III. Inde in Propontide ο *Pactya*, π *Bisanthe*, ϱ *Perinthus*, mirifico σ amphitheatri splendore clara, τ *Selymbria*, atque in ipso Bosphoro υ *Byzantium*, antè *Lygus*, postmodum *Nova Roma*, & novissime *Constantinopolis* dictum. Urbs omni ævo clarissima, à Constantino Imperatore in sedem Imperii electa: mansitque eadem dignitate, donec Turcarum impia gens ann. CIↃCCCC LIII. occupavit, neque tunc decus suum perdidit, cum etiam nunc Imperii Turcici caput colatur, nomine *Stambol.* (1)

IV. De reliquo opida in Ponto. φ *Phinopolis*, χ *Halmydessus*, ⏚ *Peronticum*, ω *Apollonia* paullum è mari recedens, magna quondam; α *Toza*, β *Anchialus*, γ *Mesembria*, terminus Thraciæ.

V. Intus δ *Byzia*, arx Regum Thraciæ, à Terei nefasto crimine, sic opinati veteres, invisa hirundinibus. ε *Philippopolis*, anteà *Poneropolis*, dein à situ *Tri*

(1) *Urbem hanc celeberrimam, Constantinus ex ruderibus Trojæ Byzantii, &c. struxit; Capitolium, Circum, Amphitheatrum, fora, porticus, & ejusdem alia quæ Romæ veteris famam auxerunt, condidit; multum autem prisstini decoris, ex quo Turcarum ditioni subdita, amisit. Situm tamen amœnissimum Amphitheatri forma jactat, stationem navibus totius fere mundi tutissimam habet, & undecunque efflant venti commercio aut cum Europa, Asia aut Africa gaudet, quod sibi soli est naturæ donum; exceptis autem palatiis quibusdam, Moschis, ptochodochiis & id genus aliis nihil notatu dignum præbet; plateæ enim exiguæ, inæquales, tortæ, ædes etiam humiles & ligneæ.*

[f] Heic notandum, quòd nonnulli sint *Geographorum*, qui *Lampsacum illam*, quam *Themistocles* à *Persarum* Rege per gratiam acceperit, *Phocensium* structuram fuisse dicunt, eamque Vino generoso claram, quæ priùs *Laomedontis*, deinde *Pithyusa* est vocata.

BUNONIS.

ο A Propontide ad Melanem sinum inter duo maria porrecti *muri* procurrentem excludebant Chersonesum. Non longe inde aberat (a) *Pactya* urbs illustris; ultra quam *Novus murus Xenophontis* &

π (b) *Bisanthe* cognomine *Samiorum* Melæ ponitur ad Arzi fluminis ostium, ad quem & *Resistum*, sed trans eundem.

ϱ (c) *Perinthus* urbs olim Thraciæ ad Propontidem maxima, antea *Mygdonia*, [g] postea *Heraclea* nominata [b]. Splendidis palatiis instructa scribitur à Vespasiano, & aliis Rom. Imperatoribus.

σ Quin amphitheatrum illud ex uno marmore fuisse produnt; quod septem orbis miraculis annumeratum accepimus. Eam urbem Diodorus lib. 16. ita describit: *Perinthus*, inquit, ad mare posita in edito loco peninsulæ longitudinis ferme stadii unius. Ædificia habet frequentia & præalta, ut quemadmodum collis clivus surgat, ita domus una alteram superet altitudine. Videturque totius civitatis facies instar theatri. A Philippo Maced. oppugnata.

τ In litore illo inter Bathynium & Athyram fluvios sequitur (d) *Selymbria*, Plinio; *Selybria*, Ptolemæo; *Olybria*, Straboni & Suidæ; antea *Selyn*, cui addita vox *Bria*, quæ lingua Thracica urbem significat. Ejus muri sunt disturbati; rudera tamen, balnea & templa antiquam ostendunt magnificentiam. Adjacet eidem hodie Castrum, quod Turcæ incolunt.

υ (e) *Byzantium* ad Bosphorum sive *Bosporum* Thracicum ex adverso Chalcedonis situm, Claustrum Ponticum naturâ & opere fuit permunitum. Diu fuit imperii & veræ religionis domicilium, multosque viros tulit; in quibus *Joannes Chrysostomus* haud postremo loco numerandus. In muro leptem turres erant à portis Thraciis mare spectantes; in prima earum si quis vocem emitteret, aut lapidem in eam jaceret, eâ arte fabricata erat, uti per machinam quandam ad proximam, indeque porro ad sequentes transiret sonus, neque ante desineret, quam ad ultimam integer esset delatus. *Templum* etiam urbs illa [i] habet *Sophiæ* consecratum magnificum sanè. Themistius cives ejus beatos prædicavit flumine, aeris temperie, loco terræ, portu maris, templo & mœnibus. A Mahomete post quingentesimum quatuor dierum oppugnationem capta est, indeque ingentes calamitates ab illo quasi capite in reliquum Europæ corpus fluxerunt.

φ (f) *Phinopolis* à Phineo conditore nomen habet, hodie nomen retinet *Phinopoli*.

χ (g) *Halmydessus*, aliis *Salmydessus*, unde Sinus quoque nomen habet; ei vicinum est promontorium (h) *Thinnias*, cum ejusdem nominis opido.

⏚ (i) *Peronticum* Thinniæ finitimum est. [k]

ω *Apollonia* Magna *cognominata a Pompejo* haud longe à Perontico in sinu commodissimo sita est, Plinio [l] *Antium* dicitur, ac aliis *Insula*. Ex ea urbe Lucullus *Apollinem* in Capitolium detulit; Hodie vocatur *Sissopoli* Nigro: Pinetus tamen ait, nomen hodie retinere.

α *Toza* ad oram maritimam est, haud longe à Sinus Halmydessi egressu.

β *Anchialus* itidem ad mare eo loco sita est, quo olim erat *Messe*, ut Plinius existimat; Sophiano hodie est *Anchialo*; Mercatori *Lenkus*; alias *Achello*.

γ *Mesembria* ad eandem Ponti Euxini oram est [m]. Reliqua opida porrò in eadem sequuntur Ponti ora.

δ (k) *Byzia*, nunc *Vice*, in Sithonia regione, quam Orpheus vates nobilitavit, ab Apris 50 milia passuum in Septentrionem jacet: hodie præfecti sedes est.

ε (l) *Philippopolis* etiam Δηλήτου dicta trans Orbelum & Rhodopen montes est ad Hebrum fl. Philippi Cælaris opus; non patris Alexandri, ut tradit Leunclavius. [n]

HERKELII.

[g] Ab *Hercule*.

[b] *Procopio* est *Paracia* & *Antonio Periantus*. Hodie *Pera Volaterrano* dicitur.

[i] Quam *Severus* & ejus Filius *Antoninus* Imppp. *Antoniam*, & non pauci Historici *Novam* vel *Nouvadam Romam* dixerunt.

[k] *Mercator* id turrupat *Verdisso*.

[l] Lib. IV. H. N. c. XI. p. 54. lin. 47.

[m] *Strabo* Lib. VII. *Geogr.* p. 654. scribit, hoc oppidum antea *Menebriam* dictum esse, quam *Herodotus* vocat *Mesambriam*, *f.* Μεσαμβρίαν.

[n] *Carolus Stephanus* in *Dictionario Geogr. Vet.* p. m. 919. col. a.

BU-

(a) Pactya. (b) Bisanthe. (c) Perinthus quæ & Heraclea. (d) Selymbria. (e) Byzantium sive Constantinopolis. (f) Phinopolis. (g) Halmydessus sive Salmydessus. (h) Thinnias Prom. Opp. (i) Peronticum, Opida Mediterranea. (k) Byzia. (l) Philippopolis.

Trimontium; ζ *Trajanopolis*, η *Adrianopolis*, à conditoribus dicta opida. Præterea ϑ *Olynthus*; vel clarissima, ι *Heraclea*, κ *Topiris*, & λ *Philippi*.

VI. Fluvii celebres sunt, μ *Nestus* seu *Nessus*, ν *Hebrus*, ξ *Athyras*, ο *Bathynias*. In montibus π *Æmus*, ϱ *Rhodope* & σ *Orbelus* principatum tenent.

CAP.

BUNONIS.

ζ (a) *Trajanopolis* à Trajano Imperatore sic dicta, aliquam *Aristus fl.* ex Rhodope ortus in Hebrum cadit, hodie nomen retinet; ac inde versus Septentrionem (b) *Plotinopolis*, à Trajani Imperatoris, ut videtur, conjuge appellata.

η (c) *Adrianopolis* ad Taxi & Hebri confluentes sita, olim & *Ælia*, *Uscudama*, & *Oresta* dicta. Ab *Oreste* nimirum condita; ab *Adriano* Imp. [o] oraculi voce monito, instaurata, sive amplificata, nomina illa obtinuit. Turcæ hanc regni sedem, etiam inde captam Constantinopolim, habuerunt. Hodie tamen illud retinet.

ϑ (d) *Olynthus* à Mela & Xenoph. Thraciæ assignatur, ab aliis Macedoniæ, in qua jam memorata est hujus libri 4. c. 9. v. 4. Mela posuit eam inter Athon montem & Pallenen urbem: nunc jacet à Philippo Macedone eversa, locus tamen adhuc *Olintho* nominatur [p]. De ea inter Spartanos & Atheniensibus certatum est.

ι (e) *Heracleæ* exstitêre plures; hanc Plinius [q] *Heracleam* ad Ponticum litus collocat secundum Catabathmon Austrum versus. Perinthus quoque alio nomine *Heraclea* nuncupata est.

κ (f) *Topiris*, seu *Toprus* & *Toparum*, hodie *Rusio*, Philippis 38 millia passuum in ortum distat.

λ De (g) *Philippis* in Macedonia dictum est hujus lib. 4. c. 9. s. 4. Cæterum in Thracia quoque memorandi veniunt (h) *Longi Muri* in præsidium Constantinopolis à Septemtrione versus meridiem ad Barbaros reprimendos deducti; eorum latitudo erat 60 pedum: erantque longi milliaria LX ut Suidas tradit. Nicephorus verò refert muros illos longos fuisse passus mille quingentos, ac latos viginti pedes; ac fuisse ex silicibus ita exstructos, ut mons potius quàm murus videri potuisset. Opus istud ab Evagrio tribuitur Anastasio Imperatori. Muros illos à Barbaris captos recepit Justinianus, eosque turribus munivit, ut testatur Procopius, lib. 4. de ædif. Justin. Ad Chersonesum quoque fuit ejusmodi moles à Miltiade exstructa, ac à Cardia Pactyam usque deducta: Cujus rei meminere Herodotus in Melpomene & Plinius *lib.* 4. *c.* 11. Hîc in Propontidis litore urbs condita, à qua muri isti ad Melanem Sinum fuerunt extensi ad Chersonesum excludendum.

μ Ad (i) *Nessum* est Nicopolis, ejusque ostium Thaso insulæ oppositum. Ab ostio Strymonis 60 millia passuum in ortum distat, Pangæo ortus [r]. Nessus quibusdam Thraciæ terminus est. Eundem Cranes nunquam transibant in Ortum: neque Achelous Ætoliæ versus Occasum. In Xerxis illic transeuntes camelos impetu facto magnam eorum stragem fecerunt leones isti.

ν (k) *Hebrus*, antea *Rhombus*, hodie *Mariza* dictus, alios superat nobilitate & magnitudine, multaque flumina accipit, Orbelo [s] monte ortus, & longo tractu [t] in mare Ægæum devolutus.

ξ (l) *Athyras* seu *Athyrus*, Plinio [u] *Tyradas*, hodie *Aqua dolce*, in Propontidem labitur.

ο (m) *Bathynias* quoque in Propontidem influit. Paterculo [x] est *Bathinius*, *Bathinis* Melæ: hodie *Bathino*. (n) *Melas* Rhodope monte editus, in Sinum cognominem sibi decurrit. Fluvius ille Xerxis copiis sitientibus non sufficit, sed ab iis exhaustus est. In Pontum Euxinum (o) *Panysus* labitur, cujus ostio veteres Geographi Mœsiam & Thraciam distinabant. Nigro hodie vocatur *Ianiza*.

π (p) *Æmus* sive *Hæmus* in tantam altitudinem abit, ut Euxinum & Adriam ex summo vertice ostendat. Thraciæ versus Septemtrionem terminus est. Pars ejus, ex qua Hebrus & Strymon oriuntur, *Scomius* dicitur Thucydidi.

ϱ (q) *Rhodope* ad Pontum Euxinum se extendens mediam ferè secat Thraciam, variè nominatus [y]. Ex eo *Arzus* aliaque flumina profluunt. *Marti* sacer erat cum fluviis illis, quod is ibidem natus putatur.

σ (r) *Orbelus*, Lazio teste, Mons Macedoniæ est, eamque à Mœsia Superiori distinguit. Porrò in his regionibus quoque celebris mons (s) *Pangæus* est, ubi aurifodinæ, quas Cadmus invenisse fertur. Regio ad Pangæum *Medica* vocatur: ut *maritima*, quam *Pæones* habebant, *Græcia & Macedonia maritima*, in qua ad litus erant (t) *Neapolis*, (u) *Pastos* & (x) *Scaptesila*, unde uxorem Thucydides aurifodinis locupletem duxerat. Ibi quoque ipse, jam exsul, historiam suam scripsisse fertur sub platano. Trans *Bistonidem* lacum *Ismarus* mons est & lacus. Mons (y) *Ismarus* esse scribitur ad Hebrum fl. & Maroneam urbem; cujus accolæ fuerint Cicones. In iisdem locis quoque erat (z) *Lyssus* amnis.

HEKELII.

[o] *Cœlio Rhodigino* Lib. XVII. *Antiq. Lection.* c. 11. col 893. testante.

[p] Erat olim sub *Athenienſium* Imperio.

[q] Qui Lib. XV. c. 30. p. 266. dicit, *Heracleam*, *Ponti* Oppidum, *Lauro* inprimis abundare.

[r] Hic Fluvius uti *Diomedis* Fabulis infamis, ita *Democriti* Patriâ, quam præterfluit, clarus. Hodiè *Nesto* dicitur *Sephiano*. Et scribit *Bellonius*, eum à *Turcis* hodiè dici *Charasou*; à *Græcis* verò *Mestro*.

[s] S. ut alii volunt, *Rhodope*.

[t] H. e. supra *Philippopolin* & à Regione *Samothraciæ* Insulæ.

[u] Lib. IV. c. XI. p. 55. *Pydaras*, seu, uti Editio *Alvisiano-Veneta legit*, Pydaras, & non Pyradas.

[x] Lib. II. *Histor.* cap. CXIV. Sect. 4.

[y] Dicitur a. *Rhodope* à *Rhodope*, *Thracum* Regina, in hunc Montem, ut fabulantur Poetæ, conversa, vel, ut placet aliis, ibi sepulta; vel à *Rhodope*, *Strymonis* Amnis Filiâ, ex quâ *Neptunus Athon* Gigantem genuit, qui & ipse Monti nomen dedit.

BU-

(a) Trajanopolis. (b) Plotinopolis. (c) Adrianopolis. (d) Olynthus. (e) Heraclea. (f) Topiris. (g) Philippi. (h) Longi Muri. (i) Nessus. (k) Hebrus. (l) Athyras. (m) Bathynias. (n) Melas. (o) Panysus. (p) Æmus sive Hæmus mons. (q) Rhodope. (r) Orbelus m. (s) Pangæus mons. (t) Neapolis. (u) Pastos, & (x) Scaptesila, opida. (y) Ismarus m. (z) Lyssus fl.

CAP. XV.

De incolis Thraciæ; & urbibus nunc claris: item de Patriarchis Græcanicæ religionis.

I.

Incolæ Thraciæ. Mores Thracum.

INcolarum Thraciæ antiquissima habetur origo. Una gens habitarunt *Thraces*, aliis aliisque discreti & nominibus & moribus, in universum feri sævi, atroces & cruenti *α*. Suis antè parebant Regibus; posteà Macedonum tributarii facti: rursumque suo juri redditi, multis præliis à Romanis fusi tandem à C. *Scribonio Curione* Procos. perdomiti; Imperioque Romano subjecti sunt. Dehinc eadem, qua Græcia ac Macedonia, usa est Thracia fortuna donec in Turcarum manus pervenit; quorum Imperio omne decus dignitatemque præstat; quippe heic Turcarum caput ac sedes est *Constantinopolis*, antè memorata, urbium totâ Europâ omnium maxima ac populosissima; quam *Constantinus* Imperator *Novam Romam* appellavit: unde novum nomen Thraciæ ortum, quo nunc *β Romania* indigitatur.

Hadrianopolis. Philippopolis. Trajanopolis. Sestus. Abydus.

II. Secundum à *γ* Constantinopoli locum inter Thracicas urbes obtinet *δ Hadrianopolis*, Turcis *Endrem* dicta, magna quidem atque ingens, at mœnibus haud cincta, ædificiisque vilibus exstructa. Tertia *ε Philippopolis* satis numerosè incolitur, nec cedit huic *Trajanopolis*. *ζ Sestus* & *Abydus* sibi invicem objectæ, claustra Turcici imperii in his oris perhibentur.

III. Cæ-

BUNONIS.

α (a) De Thracum [*a*] moribus ita referunt auctores. Ad mortem paratissimi sunt. Alii redituras putant animas obeuntium: alii, etsi non redeant, non extingui tamen, sed ad beatiora transire. Alii, emori quidem, sed id melius esse quàm vivere. Itaque lugentur apud quosdam puerperia, natique deflentur: funera contra festa sunt, & veluti sacra, cantu lusuque celebrantur. Ne fœminis quidem segnis est animus; super mortuorum virorum corpora interfici, simulque sepeliri, votum eximium habent. Vini usus quibusdam ignotus est: epulantibus tamen, ubi super ignes, quos circumsident, quædam semina ingesta sunt, similis ebrietati hilaritas ex nidore contingit. De *quibusdam* [*b*] hoc dicitur: alios enim Thraces ebrietati deditos, strenuos fuisse potatores omnino constat; quum ex melle vinum miscuerint; ex frumento potionis genus confecerint, quod *brytum* dixère [*c*]. A Pisone olim quidam capti in ipsâ captivitate rabiem ostendère; quum catenas morsibus tentarent. Et certè Martis quidam pulli erant, pugnacissimi & impavidi. Eundem, aliosque paucos Deos, quos colebant, humanis hostiis placabant; præsertim in bellum & prælia abituri. Quum tonaret, Deo suo, sagittis in cœlum excussis, minitabantur. Idem otium, ut rem pulcherrimam, amplexi magnopere sunt. Rapto vivere decorum inprimis; Agriculturæ studere sordidum, & contemptum, barbaro prorsus judicio censebant. *Thracia* incolitur hodie à Græcis, Turcis & Judæis. Turcæ plerique otium sectantur, & militiam: agriculturam permittunt indigenis Græcis Christianis; mercaturam Judæis ac Italis.

β Romania etiam *Rumelia* vocatur, quod in ea Roma nova, id est, Constantinopolis sita. Longitudo ejus ab urbe *Cavalla* in finibus Macedoniæ, ad castella supra Constantinopolin, est milliarium Germ. LX. Latitudo à promontorio Mastysia, vulgo *Cabo Grego* in Chersoneso, ad Panysi fl. ostia fere eadem est.

γ Constantinopolis superiori cap. s. 3. memorata hodie triangularis est: septem colles instar veteris Romæ continet: plateas angustas habet & inæquales, & portum commodissimum. Palatium Imperatoris vocatur *Seraglio* & *Seraile*; quod, anno C. 1665, incendio periit. In castello, quod vulgo *septem turres* vocatur, thesauri Imperatoris asservantur. Extra urbem in altera Portus ora est suburbium *Pera* seu *Galata*, (utroque enim appellatur nomine) à Genuensibus primum condita; quam Latini incolunt: Anno 1660, incendio fere tota periit. Castella etiam sunt in utroque Bospori litore; in Europæum equites Melitenses bello capti conjiciuntur.

δ Hadrianopolis aere gaudet puro ac sereno, ab Amurathe facta sedes regia, quam ille ex Bithynia eo transtulit; mansitque reliquorum Imperatorum sedes usque ad captam Constantinopolin.

ε Philippopolis mœnia conciderunt: hodie vocatur *Philiba*.

ζ Sestus & *Abydus* cap. superiori sect. 2. memorata sunt.

HEKELII.

[*a*] Qui plerumque sunt colore fulvo & cæruleo, & in vertice inprimis criniti.

[*b*] saltem.

[*c*] Cont. *Maginus* Part. II. *Geogr. Ptolem.* fol. 167. tac.

(a) Thracum mores.

III. Cæterùm quia ad hoc loci perventum eſt, uti Græciæ ſtatum præſentem conſideremus, operæ pretium eſt cognoſcere, Græcos jam olim à Romana Eccleſia ſeceſſiſſe, nec Pontificem Romanum ceu caput agnoſcere. Religionem quippe peculiarem inter ſe habent, diverſam ab ea, quam Romana Eccleſia profitetur. Nec ſoli Græci hanc ſequuntur, ſed complures aliæ nationes, *Bulgari*, *Servi*, *Boſni*, *Sclavoni*, *Illyrii*, *Albani*, *Moldavi*, *Valachi*, *Ruſſi*, *Muſcovitæ*, *Tartari*, *Circaſſi*, *Mengreli*, cunctæque nationes *Ponticæ*, & *Tartarorum* interior pars. Capita jam inde quatuor ſibi conſtituerunt, quos *Patriarcharum* titulo reverentur. Horum, ut diverſæ ſunt ſedes, ſic in diverſas regiones inſpectio & regimen. Princeps & caput univerſæ Eccleſiæ Græcanicæ eſt *Patriarcha Conſtantinopolitanus*, à quo dependent, quotquot Græcanicæ religionis Chriſtiani per omnem Europam diſperſi degunt: *Alexandrinus*, cujus *Cairo* in Ægypto ſedes; qui & Arabiæ Eccleſias regit: *Hieroſolymitanus*, in Syria ſupremus agnoſcitur: In reliqua Aſia *Antiochenus*. I

Græcorum religio.

ſer. fac. b. qui addit, quòd & *Thraces* Allio inprimis delectentur.

REISKII.

1 Origines Thracum ab ævo ultimo, ab uno inter Japhethi filios ita derivavimus, ut ſatis ad hanc rem dictum fuerit. Illi ergo ex ſua gente proprios creabant reges, donec Philippus Macedo ſuſo rege præſentem ejus civitatem Olynthios ſubegit. Inde Byzantium aggreſſus, dum oppugnationi acerrimæ inſiſtit, ab ea, concurrentibus ad arma Græcis, recedere cogitur. Sed Alexander filius bellum proſecutus, omnem Thraciam ſuo, quod moliebatur, imperio adjecit. (a) Poſt obitum Alexandri Lyſimachus inter Duces bellicos unus, ſibi Thraciæ regnum nonnenque regium uſurpavit: Qui cum in bello Aſiatico cecidiſſet, Thracia regno Macedonum ad tempus ſubjecta, denique Romanis armis poſt A. V. C. 676, ſæpius vexata, ſub Veſpaſiano ad Rom. Imperium accſſit, Suetonio Eutropioque ita teſtantibus. Sub Græcis vero Impp. Diœceſin Thracicam ſex provinciis amplificatam conſtituit. (b) Conſtantinus M. enim Byzantio tanquam *novæ Romæ*, *Urbi æternæ*, *regiæ*, *auguſtiſſimæ*, *ſacratiſſimæ* (tot elogia nummi & inſcriptiones exhibent) primatum poſtea Conſtantinopoli ſuæ in Eccleſiaſticis & Politicis quendam contulerat. Sed eheu rerum vices! Namque urbs ea (c) Turcis dominantibus Stambol per contractionem barbaram nunc dicitur, urbs ampliſſima quæ duo milliaria Germanica & dimidium æquat ambitu, (d) Gallipoli ſuburbio, duabus arcibus marinis, quas Dardanellas nominant, & munimento ad ſeptem turres validiſſimo firmata, nec non *Seraglio* Turc. *Patiſchah Serai*, i. e. Imperatoris Palatio illuſtris. Conf. P. Gillii Coplin. Thom. Smith Notit. Cpolit. Tavernirium part. III. de Imperio Turcico, Pufendorfii Introduct. in Stat. Europ. & Diſſert. Boſii Chronico Dreſchl. additam. De ſtatu eccleſiæ Græcæ Chriſtoph. Angeli, Alex. Roſſ. Ed. Sandes, & Brerewodum de Religionibus &c.

(a) Thracia Macedonibus ſubjecta. (b) Romanis. (c) Turcis. (d) Gallipolis.

CAP. XVI.

De Mœſia. I

I.

Supra Macedoniam ac Thraciam *a Mœſia* eſt, quam Romani *Cereris horreum* ob fertilitatem ſoli appellavere, ab *Aureo* & *Scodro* montibus intra *Iſtrum* & *Almum* ad *Pontum* uſque extenſa; in *Superiorem*, quæ nunc Servia eſt, & *Inferiorem*, quæ Bulgaria, diviſa. Terminus in medio utriuſq; eſt *Ciabrus* fluvius. In *β Superiori*

Mœſiæ fines. diviſio.

Superior.

BUNONIS.

a (a) *Mœſia* etiam *Myſia* dicitur aliis: at *Myſia* Asiæ Minoris pars eſt.

b Mœſia Superior incipit, ubi Savus Danubio miſcetur. Ibi ſtatim occurrit (b) *Taurunum*, poſtea *Belgradum* dictum, quod ſuperiùs in Pannoniæ deſcriptione p. c. 1. memoratum eſt. Non longe inde diſtat (c) *Mons Aureus*, quem *Probus* Imperator militari opere vineis conſevit; ut *Almum* apud Sirmium. Vicinum ei erat (d) *Murgum* opidum: ad quod *Carinus* Imperator cum Diocletiano congreſſus dum victos avidè premit, ſuorum ictu interiit.

REISKII.

1 (a) Mœſia, Romanis ac Græcis Auctoribus vocatur Myſia, ut inde confuſio Aſiaticæ hujus ac Europæ, de qua loquimur, regionis facillima provenire poſſit:

(a) Mœſia etiam Myſia. (b) Taurunum op. (c) Mons Aureus. (d) Murgum op.

Dardani. Inferior. Triballi. Peucestæ. Troglodytæ. Scythæ. Getæ.

periori populorum quondam clarissimi γ *Dardani*, regioque ipsa *Dardania*, Macedoniæ contermina; In *Inferiori* δ *Triballi* omnium nobilissimi: post hos *Peucestæ* & *Troglodytæ*, jam Scythicæ gentes: infimam quippe inferioris Mœsiæ partem, quæ ad Pontum accedit, ε *Scythæ* tenuerunt: quorum pars validissima ζ *Getæ* ad utramque Danubii ripam, hinc in Mœsos, illinc in Dacos transeuntes.

II. In Mœsia dextram Danubii ripam frequentibus olim opidis stipatam fuisse, Ptolemæi testatur Geographia; idemq; in Mediterraneis haud modicum eorum numerum recenset. At in litore Pontico clara maximè fuêre, η *Sarpedonia*, θ *Dionysiopolis*,

Sarpedonia. Dionysiopolis.

possit: Fluctuant quoque Græci, neque certas Mœsorum origines definiunt. Strabo Lib. VII, ab Europæis coloniam deductam, & ab ea nomen Asiaticis Mysia impositum arbitratur. Sed ab his potius eo digressis Europæos quis denominatos existimet, vel ideo quod Asiam prius habitatam nemo temere diffiteatur; deinde quod Mœsos & Thraces non solum originibus, sed terris etiam multi Auctores veteres compingant. Unus Ptolemæus Thraciam Mœsiamque distinctius paulo sejungit, & terram utramque suis limitibus circumscribit. Sed de urbibus pauca: Inter quas claruit quondam *Istropolis* (ita Cluverio vocatur) (a) *Istros* pluribus antiquis Auctoribus, tanquam Istro proxima: Hinc nummi & inscriptiones, si quæ hujus mentionem faciant, manifesto ΙΣΤΡΗΙΩΝ, h. e. *Istreorum* vocabulo utuntur. (b) Calatis Megarensium & Heracleotarum colonia fuit, diverso tamen tempore, quod Vossius in Notis ad Pompon. Melam explicat Lib. II. c. 2.

BUNONIS.

γ *Dardani* admodum sordidi ac agrestes fuere, quippe qui subter sterquilinia effossas specus incoluerunt. Musicæ tamen ferè continuè operam dedere, fistulis usi, ac fidibus. *Strabo* [a]. Ter tantum in vita lavabantur; Quum nascerentur; quùm matrimonium inirent; & post mortem. *Ælianus Var.* l. 4. c. 1. Cum Scordiscis juncti Dardani Macedoniam & Græciam populati sunt, templum Delphicum etiam aggressi; sed cum suorum clade fuerunt rejecti. Lucius Scipio auro corruptus iniit cum iis fœdus; unde bellorum civilium initium fuisse exortum putat *Appianus in Illyricis.*

δ *Triballi* [b] à Scordiscis olim ad Getas compulsi sunt [c]. Strabo. Vires tamen illos recepisse, colligimus ex bellis cum Philippo & Alexandro gestis.

ε Cæterum Mœsiam Inferiorem Jornandes Scythiam Minorem, Zosimus *Scythiam Thracensem*, Plutarchus *Scythiam Ponticam* appellarunt, & incolas ejus *Celto-Scythas*. *Ephorus* tradit ex ea gente ortum *Anacharsidem*. Uxores & liberos, ac cætera omnia habebant communia, præter gladium & poculum. Erant candidi ac minime fallaces. A vicinis tamen postea corrupti sunt. *Plinius* [d] Scythas hosce vocat *Aratores*; Quoniam præter cæterorum Scytharum consuetudinem terram agrosque colebant.

ζ *Getæ* inferius c. 18. s. 5. pluribus memorantur. Reliqua in his oris opida non nimis clara sunt; n flumina quidem (c) *Moschius*; (d) *Timachus*, (e) *Pingus*, (f) *Margis*, (g) *Ciabrus*, omnia Hæmo monte edita. Ciabrum Cluverius terminum inte utramque constituit Mœsiam. At alii (h) *Tementes* montem & (i) *Jatrum* sive *Jetrum* fluvium termino inter utramque Mœsiam faciunt.

η *Mœsiæ Superioris* memorantur opida *Nessa* hodie in Servia est *Nyssa* [e]: *Scupi*, seu *Scupp* hodie *Scopia* seu *Uschub*: *Arrhibantium*, Lazi est *Wuziterno*: *Dardania*, cujus meminit Tzetz in Lycophron. Verum hominis Græculi putat commentum *Tricornium*, Antonio *Turium*, a *Dorium*; Lazio est *Corascevc*; Nigro *Columbat* (k) *Viminatium*, *Biminatium* Procopio; forte e dem cum insula [f] *Viminatio*, cujus mentione fecerunt Paulus Diaconus, & Niceph. Callistu Niger putat hodie *Vidino* esse ad Danubium; L zio est *Wucziderna*. (l) *Rettiaria* Mœsorum gnominata; Lazio *Ressana*; Nigro *Nicopoli*. (m) *Ulpianum* à Justiniano restauratum, dictumque *Justiniana Secunda*. In *Mœsia Inferiore* opida era (o) *Sarpedonia* ad Erginum fl. *Sarpedonium litus* hanc urbem Neptuno sacrum fuit: quod adeo co quutitur fluctibus, ut in proverbium abierit de rel valde turbulentis, ac clamosis & obstreperis. [g]

θ (p) *Dionysiopolis* ad Ziram fl. sita, antea *Crun* dicta, Jovio & Ferrario (q) *Varna* est, *Lazio* C liaera. *Varna* clade Uladislai Hungariæ Regis no sima est; quem Julianus Cardinalis Pontificis auc ritate impulit, ut contra quam pactus erat, Amu thi Turcarum Imperatori bellum inferret. Sed p fligatis Christianorum copiis, ipse Rex obtrunc est, ejusque caput in ludibrium conto suffixum Clades illa contigit anno C. 1444.

HEKELII.

[a] Lib. VII. p. 578.
[b] A *Niceta Servii* dicti.
[c] Vid. *Strabo* loc. cit. p. 557. seq.
[d] Lib. IV. c. XI. p. 54. lin. 41. & Lib. VI XIII. p. 86. lin. 4.
[e] Est & *Nessus Thraciæ* Fluvius, à *Turcis Ch sou*; à *Græcis* v. *Mestro* dictus. Homo unus ex *tauris*, *Ixionis* np. atque *Nubis* Filius, *Nessi* qu nomine est insignitus.
[f] *Istri*.
[g] Vid. *Erasm.* Chil. II. Cent. IX. *Adag.* X 488. Col. a. & ex eo *Manutius* in *Adag. Sele* 724. Col. a.

(a) Istros. (b) Calatis. (c) Flumina, Moschius. (d) Timachus. (e) Pingus. (f) M (g) Ciabrus. (h) Tementes. (i) Jatrus. (k) Viminatium. (l) Rettiaria. (m) Ulpi (n) Justiniana secunda. (o) Sarpedonia. (p) Dionysiopolis. (q) Varna.

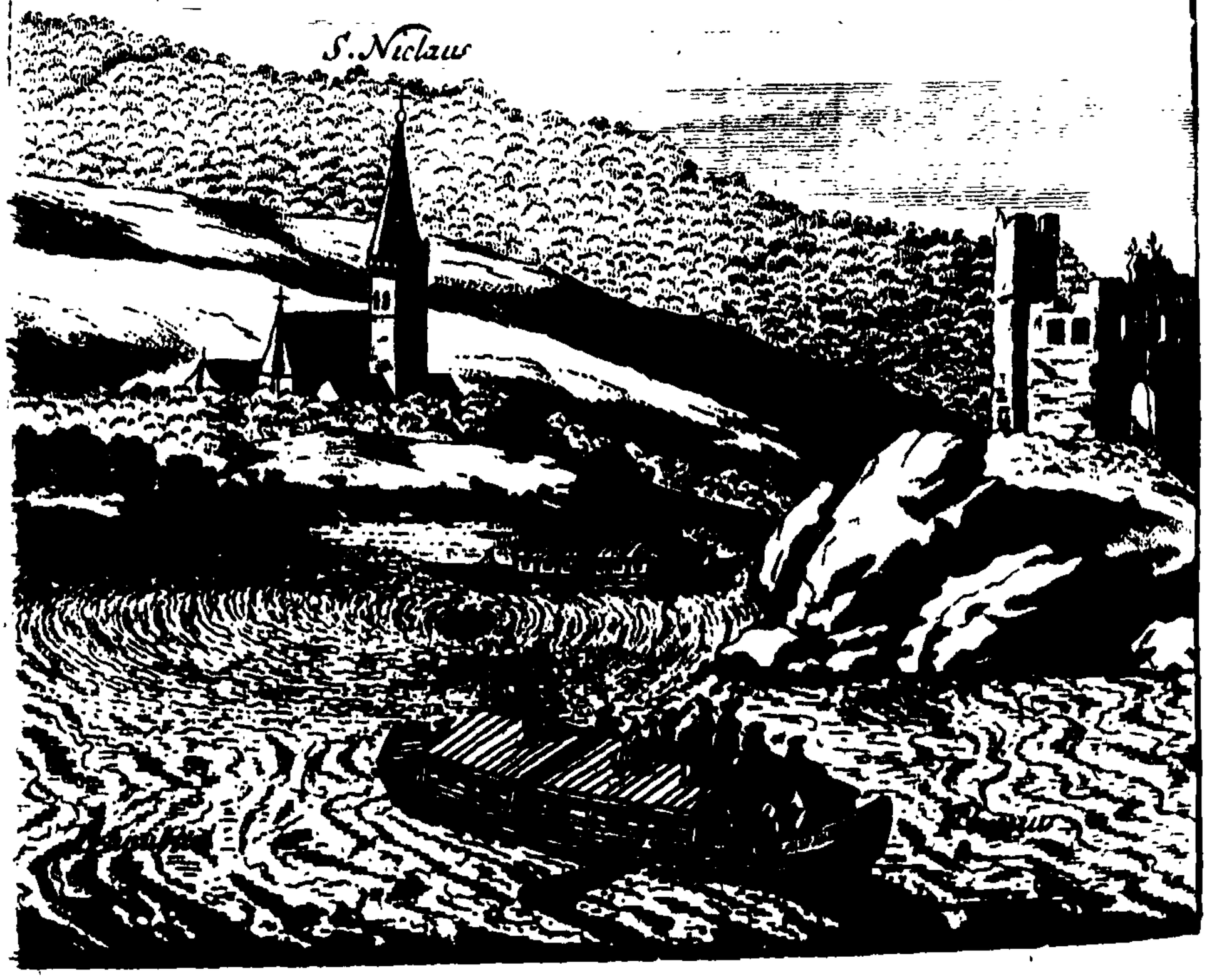
THE CATARACT *in the* DANUBE *call'd* STRUDEL

Cataracta Danubij Strudel Vocata.

THE CATARACT *in the* DANUBE *call'd* WURBEL

Cataracta Danubij Wurbel Vocata.

ssiopolis, ι *Timogetia*, κ *Tomi*, Ovidii Poëtæ exilio nobilis, λ *Istropolis* & *Eleutheræ*.

Timogetia. Tomi. Istropolis. Eleutheræ.

III. *Ister* fluvius, omnium Europæ maximus, in Germaniæ jugis *Abnobæ* montis ortus, per multas lapsus gentes *Danubii* nomine, immenso aquarum auctu, & unde primum *Illyricum* alluit, ist, id est, ad *Savi* confluentem Ister quondam appellatus *sexaginta* circiter amnibus receptis, medio fermè eorum numero navigabili, in Pontum vastis *sex* fluminibus sive ostiis evolvitur. Singula autem ostia tanta sunt, ut prodatur, in quadraginta millia passuum, id est, mill. German. X longitudinis, vinci mare, dulcemque intelligi haustum. German. vulgo *die Donaw*, Sarmathis ac Scythis *Dunay*. μ

Ister fl. seu Danubius.

De incolis Mœsiæ, & duobus novissimis in ea regnis, Servia ac Bulgaria.

IV. *Mœsos* populos feros, truces Barbarorumque barbaros, à Thracibus genus duxisse, tradunt auctores: cum ipsa Mœsia pars aliquando Thraciæ fuerit. M. *Licinius Crassus* perdomitos Imperio Romano subjecit. Deinde in Superiorem Mœsiam Servi, Inferiorem Bulgari, utraque ex Sarmatia Asiatica, advena gens invecti, duo inibi regna de suo nomine, hi Bulgariæ, illi Serviæ condiderunt. At novissimi Turcæ in utrumque infusi etiam nunc tenent. ν 2

Mœsiæ Incolæ.

V. Ca-

BUNONIS.

ι *Timogetia* ad idem Ponti Euxini litus ponitur.

κ (a) *Tomi*, Nigro *Constantia*, ac Cœllo Calcagnino *Tomesuar*, nomine haud abludente dicitur. Giofanius tamen hodie *Kioviam* appellari contendit, ob vicinum lacum *Oviduue-lezero*, id est, lacus *Ovidii* [b]. Urbem hanc alluit Naxius fl. quem alii dictum putant Absarum & Ægialum. Arrianus in periplo Euxini tradit hic Medeam discerpsisse fratrem suum; unde urbi nomen natum. Cis Tomos est (b) *Calatis*, seu *Callatia*, Lazio *Kilia*, Nigro *Pandalla*: ultra vero est

λ *Istropolis*, Nigro *Grossea*, Castaldo *Stravico* [i]. Porro in hac Inferiori Mœsia ad Jatrum fl. est Nicopolis, urbs Christianorum clade nobilitata. Sigismundus enim Imperator, non tam virtute hostium, quam discordia suorum, à Bajazethe Turca victus, Constantinopolim fugiens vix salutem sibi expediit. Contigit clades illa anno 1396. Annales vero Turcici referunt cladem istam ad annum Heg. 794, qui est annus æræ Christianæ 1392, adeoque quatuor annis à nostris discrepant Scriptoribus. In eadem Mœsia Inferiori sunt (c) *Dinogetia*, Nigro *Drimago*. (d) *Objus* Triballorum ad OEscum fluvium: (e) *Noviodunum*: (f) *Novæ*, Lazio *Novomont*: (g) *Durostorum*, Lazio hodie *Dora*: (h) *Odyssus* [k] seu *Odessus*, quam Niger putat esse Varnam; Cedreno vocatur *Barna*. Cæterum Solinus Mœsiam *Cereris borreum* ob fertilitatem à Romanis appellatam scribit. Ipsi quingenta hominum millia ex Dacia Augusto imperante per Ælium Catum, seu ut aliis placet, Licinium Crassum eo traducta aluit.

ν (i) Trajanus Imperator Rom. pontem Danubio imposuit, ut expeditior esset in Dacos militia. Metuebat enim, ne Danubio frigoribus conglaciato, Romani, qui trans flumen essent, bellum inferretur; quod si eveniret ut posset per eum copias facile traducere. Sed Adrianus contra metuens, ne barbari expellis custodibus pontis, in Mœsiam transirent; inferiores partes pontis diffurbari jussit. Pontis ejus rudera hodie ad Sendroviam opidum superesse, recentiores prodiderunt: ad *Severinum* à plerisque ponitur.

Bulgari à Volga fluv. videntur dicti. Niceph. Gregoras nomen eorum *a Bulga* fluv. derivat. Alii tamen contendunt reliquias esse Gepidarum. [l]

HEKELII.

[b] *Lexicographi* eam nuncupant *Tritonicen*.

[i] *Milesiorum* Colonia.

[k] *Ammiano* circa *Danubium* Urbs est. Item *Pannoniæ* Urbs est *Antonino*, à *Lazio Neumarch* dicta. *Ptolemæo Mœsiæ Inferioris* oppidum, ubi *Danubius* in ostia effunditur.

[l] *Volaterranus* eos è *Scythia* egressos putat.

REISKII.

2 (k) Sic est, Mœsiam multi veterum Auctorum aut Thraciæ innectunt, aut hujus partem faciunt: Ut vel inde Mœsos à Thracibus ortum cepisse, merito suspiceris. Ergo gens utraque primum uno regno, unaque Rep. gaudebat: Donec M. Licinius Crassus Proconsul A. V. C. DCCXXVI, ab Mœsis, Bastarnis, Thracibus, Getisque superatis triumphum egerat. Neque tum Mœsia tamen in provinciam redacta, sed sub Imp. Vespasiano fuit, & duplex *superior* nempe sive *prima*, & *secunda* sive *inferior* facta. Veruntamen adhuc Thraciæ inferiorem Mœsiam & Notitia Imp. Rom. & Rufus Festus annumerat, Præsidialem quippe provinciam. Denique gens Sclavica palude ab Mœotide, A. C. 669, prorupit, (l) Serviorum, Sirbiorum & Soraborum nomine notata, perq; nostram Germaniam olim longius diffusa (maxime circa Servestam *Zerbst* & *Zerbick*) donec hos intra limites compellebatur. Hinc Principatus Serviæ, feudum regis Bulgari, qui quoniam Eleazaro Bulco illum impertierat, (m) Despotis subsequentibus Lazarorum appellatio adhæsit. At Servia demum ab Amurathe III, debellatâ, Turcico sese jugo, A. 1382, submisit, Bulgari autem ex Asiatica ultra Volgam Tataria effusi, & ab vicino, quod accolebant, flumine dicti, hac in Mœsia Illyrico & Macedonia regnum

O o

(a) Tomi. (b) Calatis. (c) Dinogetia. (d) OEscus. (e) Noviodunum. (f) Novæ. (g) Durostorum. (h) Odyssus seu Varna. (i) Pons Trajani. (k) Mœsia Romanis subdita, duplex facta. (l) Serviis subjecta. (m) Despotis.

Senderovi. Vidna. Bodon. Novograd.

V. Caput regni Serviæ regumque quondam ſedes, ξ *Senderovia*, Ungaris *Zendrew*, Turcis *Semender*, (1) ad Iſtri ripam ſita: Prætereà *Vidna*, *Bodon* & *Novograd* nobilia ſunt opida; quorum hoc arce munitum inexpugnabili. At Bulgariæ regni caput eſt o *Sophia* (2), urbs magna & populoſa.

(1) *A Cæſareis, An. 1688, capta, & An. ſequenti deſerta, olim Epiſcopatus.*

(2) *At non munita. Beglerbegus qui ibi reſidet primum locum inter Gubernatores Turcicos cis Helleſpontum obtinet.*

ſtatuerunt novum A. 690, à Turcis itidem A. 1393, ſubactum.

BUNONIS.

ξ (a) *Senderovia*, olim [*m*] *Singidunum* [*n*], à Turcis, A. 1439, captum, *Fanum S. Andreæ* ſeu *Semendria*, quondam Raſciæ fuit metropolis: Ad Senderoviam in Danubii ripa Sigiſmundus Hungariæ Rex à Turcis magna clade affectus, vix ſalvus evaſit ultra Danubium fugiens, quod contigit anno Chriſti 1409. *Cuſpin.* In Servia quoque eſt (b) *Nonibazaria*, Deſpotarum quondam ſedes: (c) *Orachum*, ad Drinum fl. hodie Saniaci Serviæ ſedes; quæ de cauſa ſatis culta eſt, habeturque primaria. Ad Raſciam pertinet (d) *Alba Græca* [*o*], mœnibus hodie carens, caſtrum habet munitiſſimum, in quo Chriſtiano non licet pernoctare. Secundo Danubio deſcendenti porro obvia ſunt (e) *Tricornium*, (f) *Viminacium*, ac plura non nimis clara opida.

o *Sophiæ*, loco parum ſalubri poſitæ, reſidet Beglerbegus Rumeliæ: hac ex Hungaria in Thraciam itur. Ad eam monſtrantur Sardicæ urbis rudera. (g) *Nicopolis* quoque Bulgariæ urbs eſt Chriſtianorum clade nota, ac modo numerata. (h) *Varna* eadem calamitate nobilis; à Coſaccis perhibetur extuſta. (i) Omnis Servia ac Raſcia mire *fertilis* eſt, ac præcipue in Caſſovico Campo, qui indigenis *Caſſonupole*, Germanis *Amelsfeld* appellatur, tribuiturque Bulgariæ, quam attingit. (k) Ager ad Belgradum omnium totius Europæ perhibetur amœniſſimus. *Incolæ* ſunt laboris patientiſſimi; agriculturam exercent, aut militiam ſequuntur; ad quam à Turcis pellici ſolent: aut alii alicui rei operam impendunt. Turcæ pagos ad publicas vias incolunt. Habuit Servia *Deſpoten*; cui Boſnia quoque paruit; eoque occiſo Hungari eam ſibi fecerunt vectigalem. A Turcis occupata per Beglerbegum fuit adminiſtrata, qui ſedem ſuam habuit Belgradi. Promotis vero Imperii Turcici finibus Beglerbegus Budam tranſlatus, legatum ſuum, vulgo *Caimacan*, reliquit Belgradæ; per quem Servia regitur. (l) *Bulgaria* regio aſpera eſt, & montoſa, boum ac ovium greges facile alit. (m) Vicinis ſuis, qui Serviam incolunt, moribus fere ſunt ſimiles *Bulgari*: lacte ac pecorum carne victitant; decimum quemque ex iis Turcæ ad militiam legunt.

HEKELII.

[*m*] *Antonino* teſte.

[*n*] Vel *Aurelio Victori*, qui eam Urbem conſtituit *Pannoniæ*, *Singidonum*.

[*o*] *Vulgo Griechiſch Weiſſenburg*, *Nonderalba* alioquin dicta.

(a) Senderovia. (b) Nonibazaria. (c) Orachum. (d) Alba Græca. (e) Tricornium. (f) Viminacium. (g) Nicopolis. (h) Varna. (i) Serviæ natura. (k) Soli ac incolarum mores. (l) Bulgariæ natura. (m) Bulgarorum mores.

CAP. XVII.

Summa univerſæ Scythiæ deſcriptio.

Item de veteri Scythia Europæa.

I.

Scythiæ Magnitudo.

TRans Iſtrum Mœſis contermina eſt *Scytharum* gens omnium toto orbe vaſtiſſima, quippe ex Mœſia inferiori in Aſiam ad *Tabin* uſque promontorium & fretum *Anian*, *Longitudine* terrarum milliarium German. CIↃ amplius occupat. *Latitudine* vero ab Oceano Septemtrionali ad Caucaſum montem fonteſque Indi fluminis milliaribus German. circiter LX. Dividitur autem univerſa *Scythia* in *Europæam* & *Aſiaticam*. De hac poſterius in ipſa Aſia; nunc Europæam prius expediamus. 1

II. Ter-

REISKII.

1 (a) Scythiam doctrinæ planioris causâ triplicem faciemus, *vetuſtiſſimam* puta *mediam* & *hodiernam*: *Vetuſtiſſima* illa tam longe patuit latque, ut Celtoſcythiam, cum eaque Hiſpanos, Gallos, Britannos, Teutones, itemque terras ſeptentrionales una comprehenderet. Nec tamen dixerim, nonnullis Auctoribus opinio inſedit, *omnem Europam Scythiæ annumeratam*. Neque unus, qui circator, ex Hippocrate, locus id liquido confirmat. *Media vero* quam

(a) Scythia triplex.

II. Terminatur *Europæa* ab *Occaſu* Patiſſo flumine; ab *Septemtrione* lineâ à Patiſſi fontibus per Amadocam paludem (quæ eſt in Lituania) ad Boryſthenis fonteis, atque inde aliâ lineâ ad Tanais ortus ducta; ab *Ortu* ipſo Tanai & Ponto Euxino; à *Meridie* Iſtro, & ubi is ad Nicopolim inflectitur, rectâ lineâ ab Occaſu in Orientem ad Pontum ductâ, Scythiæ Europæ limites.

III. Totum hoc terrarum variis gentibus ac populis diſtinguitur; quorum clariſſimi, præter *Troglodytas* in inferiore Mœſia commemoratos, *Daci*, quorum regionem nunc tenent, *Moldavi*, *Valachi*, *Tranſſilvani*, & Hungarorum pars inter Patiſſum amnem & Tranſſilvaniam; *Getæ*, quos ad utramque Iſtri ripam in Mœſiam & Daciam extendi, ante diximus; nunc Bulgarorum & Moldavorum pars: *Tyragetæ* & *Arpii* inter Tyram flumen & Iſtrum; nunc inferior Moldaviæ pars Ponto objacens: Inter Tyram & Hypanim amnes *Carpiani*, *Callipides*, *Iſtrici*, *Axiaces* & *Jazyges Eneocadiæ*; quorum omnium ſolum nunc Podolia: *Baſtarnæ*, iidem & *Peucini*, quorum pars una in Germania, pars altera in Scythia Europæa; nunc Ruſſia minor ſeu Nigra: *Boryſthenitæ*, inferior Lithuaniæ pars verſus Pontum: *Neuri*, ad Boryſthenis fontes, inde *Geloni*, *Thuſſagetæ*, *Budini* & *Agathyrſi*, in Moſcovia inter Boryſthenis fontes & Tartariam minorem: *Alani* ac *Roxolani* in Moſcovia, ad ſiniſtram *Donez*, id eſt, minoris *Tanais* ripam: *Hamaxobii* ſive *Hamaxobitæ*, ad Gerrhi fluminis fontes in Tartaria minore: *Georgi*, *Nomades*, *Baſilides* & *Tauroſcythæ* ſive *Scythotauri*, itidem in Tartaria minori: *Tauri* ſive *Taurici*, qui Tauricam ſive Scythicam Cherſoneſum incoluerunt: In his *Boſporani* utrinque Boſporum Cimmerium accolentes: *Jazyges Mœotæ*, juxta *Mœotim* paludem ad Tanaim uſque protenſi, *Arimaſpi* & *Eſſedones* ac *Tanaitæ* ipſo *Tanais* flexu cincti.

Troglodytæ. Ut ſupra. Getæ. Tyragetæ. Arpii. Carpiani. Callipides. Iſtrici. Axiaces. Jazyges Eneocadiæ. Baſtarnæ ſeu Peucini. Boryſthenitæ. Neuri. Geloni. Tuſſagetæ. Budini. Agathyrſi. Alani. Roxolani. Hamaxobii. Georgi. Nomades. Baſilides. Tauroſcythæ. Tauri. Boſporani. Jazyges Mœotæ. Arimaſpi. Eſſedones. Tanaitæ.

quam dixi Scythia Græcis Romaniſque Scriptoribus a Europæam & Aſiaticam diſpeſcitur, tractu ſane amplisſimo extenſa: *Hodierna* haud arctioribus terminis definita, omnem Tatariam Europæam & Aſiaticam includit, nomine ſolo mutato. (a) Hujus nominis Græcas origines ἀπὸ τῆς σκύτης, i. e. corio deducunt: Alii rectius ab arte, qua excelluerunt Scythæ, ſagittaria, & vocabulo Germanico. Sic Bochartus Phaleg, Lib. III, c. 13. & Voſſius Lib. III. de Idololat. c. 99. ubi Scythis optimos adſignarat ſagittarios: *Unde, inquit, Scytharum appellatio. Nam ſeptentrionalibus uti & Germanis ſchei-ten* (addo etiam *skieten*) *eſt ſagittam arcu emittere.* Quid? quod Boxhornius ſingulari ad Nicol. Blankardum ſcriptâ epiſtolâ eò contendit, ut Scythas Germanice locutos argumentis probabilibus monſtret. Rationes autem ſolidas Bochartus urget, in primis Scytharum originibus docendis (b) Omnium enim parens ipſi *Magog* Ebr. מגוג fuit, unus ex Japheti filiis; à quo Magogitæ vel Magogæi etiam dicti leguntur. Joſephi. Lib. I, c. 7. Hinc Abydenus ex eoque Syncellus tum Scythicas ab uno illo Magogo tum quoque gentes Celticas deduxerunt.

(a) Scythæ cur dicti. (b) Horum origo.

CAP. XVIII.

Dacia.

I.

TRans Iſtrum igitur Mœſis contermini fuerunt a *Daci*, Scythica gens, fera, atrox & barbara. Regio ipſa *Dacia* terminatur à *Septentrione* Carpathicis jugis & Hieraſo amne; ab *Oriente* eodem Hieraſo & Iſtro; à *Meridie* itidem Iſtro; Daciæ fines.

BUNONIS.

a (a) *Dacos* antiquitus appellatos fuiſſe *Davos* putat Strabo [a]; unde frequentia nomina ſervorum apud Comicos: *Daos* ſeu potius Δᾶος nominat Euſtathius.

HEKELII.

[a] Lib. VII. p. 566.

(a) Daci.

Istro; ab *Occidente* Patissо. Complectitur hodie Hungariæ partem, prædictam *Transsilvaniam*, *Valachiam* & *Moldaviam* fere totam. 1

Dacia Ripensis. II. Divisa fuit olim in *Ripensem*, *Alpestrem* & *Mediterraneam*. β *Ripensis* est quæ hodie dictam Hungariæ partem complectitur, cum parte *Valachiæ*. In hac Populi *Prendavesii*, *Albocensii*, *Saldensii*, *Tervingii*, *Burrhi*, *Cingesi*. γ *Alpestrem* nunc incolunt major pars *Valachorum* & *Moldavi*. Quondam in ea populi *Piephigi*, *Siginni*, *Sinsii*, *Cotensii*, *Taiphali*, *Cacoensii*, *Cistoboci*. δ *Mediterranea*, quæ & *Gepidia*, tota nunc est *Transsilvania*. In hac olim populi *Cacoënsii*, *Buridiensii*, *Biephi*, *Ratacensii*, *Tauriſci*.

Alpestris.

Mediterranea.

Ulpia Trajana. III. Urbs olim clara fuit ε *Ulpia Trajana*, ante ζ *Zarmisogethusa* dicta nunc *Varheli* eodem situ est in Valachia.

Marisus & Aluta fluvii. IV. Fluviorum celeberrimi: η *Marisus*, Germ. *Marisch*, Hung. *Maros*. ϑ *Aluta*, Germ. *die Alt*, Hung. *Olt*.

V. Incola

BUNONIS.

β (a) *Dacia Ripensis* Tibiscum & Danubium attingit; & in Meridiem vergit: & Daci Danubium accolentes (b) *Daci Danubiani* dicebantur: In illa Ripensi Dacia, quæ hodie Hungariæ pars est, præcipua opida sunt *Wardeyn* & *Zatmar*, hodierno bello Ungarico nota. *cap.* 2. *hujus lib.* 4. *memorata*.

γ (c) *Alpestris Dacia* inter Ripensem & Mediterraneam interjecta est.

δ (d) Mediterranea in Septemtrionem inclinat, eamque Carpathos mons instar theatri jugis suis includit.

ε *In Ripensi Dacia* olim fuere urbes claræ (e) *Zurobara*, seu *Zarobara*, nunc *Temeswar*, Temesia: (f) *Liziſis*, cujus rudera supersunt, locusque Lazio dicitur *Laorzalos*: (g) *Zeugma*, quam nonnulli [b] putant esset *Clausenburg* [c]; Lazio est *Zazsebes*, quod Germ. *Mublenbach*: (h) *Tibiscum*, quod Lazio *Titut*: (i) *Romulium*, à Romula, *Galerii* Imperatoris matre ibidem sepulta, appellatum. *In Mediterranea Dacia* fuit

ζ (k) *Zarmisogetusa* ab Auctore memorata: (l) *Tapæ*: (m) *Æmonia* Nigro est Severinum: (n) *Succi*, ubi angustiæ & claustra Succorum; hodie munimentum *Turckzuest* Lazio: (o) *Patruissa*, Lazio Brassova, vulgo *Cronstadt*: (p) *Nentidava* Lazio est *Nossenstadt* Germanis; quæ Hungaris *Bistricca*, aliis est *Erinistat*, (q) *Alba Julia*, à Julia Augusta, M. Aurelii Imperatoris matre sic dicta, antea *Apulum*, & *Colon. Apulensis*, hodie, ut Lazius putat, eadem quæ Germanis *Weissenburg*, & Hungaris *Gulaseruar* vocatur. *In Alpestri Dacia* (r) *Frateria*, Nigro *Jurgano*, Lazio *Zazuara*: (s) *Pinum*, Lazio *Wincz*, Nigro *Phistonæ*: (t) *Paloda* diruta, ubi nunc Campi *Bleichisfeld*: (u) *Utidavæ*, hodie *Utuarbel*, id est Utidavæ rudera: (x) *Petrodava*, *Petersdorff*: (y) *Scandava*: *Sclesburg*; ac alia opida minus clara.

η (z) *Marisus*, qui & *Rhabon* dicitur, Carpathio monte editus, recipit (aa) *Sargetiam* amnem; in quo *Decebalus* Dacorum Rex, cui Trajanus bellum intulit, thesauros suos defodit; neque tamen vel sic eos occultare satis, aut Romanis subducere potuit. Strabo [d] tradit, Romanos hoc flumine usos ad omnia subvehenda, quæ videbantur necessaria ad bellum Getis inferendum. *Marisus* hic in *Tibiscum* se effundit. (bb) *Tibiscus* vero, qui & *Patissus*, & *Tibesis* appellatur, ex eodem ortus monte, post longum spatium cum Danubio se conjungit.

ϑ (cc) *Alutæ* fons Marisi vicinus, eodemque monte editus, in eundem properat Istrum.

HEKELII.

[b] Inprimis *Ritbaymerus*.
[c] Vel *Cleseburg*.
[d] Lib. VII. *Geogr.* p. 557.

REISKII.

1 (dd) Daciam *prostatu diverso ac tempore* aut ævo triplicem statuemus, scilicet *vetustam*, *mediam* & *novissimam*: *Vetusta* illa suis gavisa regibus עזינך *Pazinac* ab Josepho Gorjonide vocatur, à Patzinacis aut Patzinaitis, quos Cedrenus Suidasque memorant. A Plinio autem *Daci Romanis dicti* feruntur, *alias Sarmatæ*, *Græcis Sauromatæ*, Lib. IV, c. 22. A Strabone contra *Daci* Δάκοι, *qui olim Davi* Δάοι *appellati fuerant*: Unde tot servi apud Comicos Davorum nomine notantur, tanquam à Dacia oriundi. *Mediam* vocabimus eam, quæ Romanis, ex ævo Augustæo cognita, & à Trajano Imp. sub Imperium, A. C. 103, redacta, *Diœcesin Dacianam*, in eaque duas provincias tum Consulares tum Provinciales fecerat. (ee) Hæc ergo Romana fuit periodus, quam sequebatur Gothica, Gepidica, tandemque Hungarica, ob Gothos Gepidas Hungarosque qui Daciam insederunt. (ff) Unde dignoscimus, quantum Getæ veteres in Dacia commorati & Gothi e Scandinavia effusi differant. Loccenius quidem in Antiquit. Suco-Goth. Lib. 1. c. 1. gentes duas fere synonymas putat, & contrarias Pontani è Descript. Dan. Cluverique ex Antiquit. German. rationes elidere conatur: Loca tamen Auctorum veterum multa obstant & Viri Clarissimi sententiæ adversantur. (gg) Amplius illud est, quod moneo, no à Dacis tanquam gens alia disjungatur Sarmatæ; Neve Saxonum in has terras transitus

(a) Dacia Ripensis. (b) Daci Danubiani. (c) Alpestris Dacia. (d) Mediterranea. (e) Zarobara seu Temeswar. (f) Liziſis. (g) Zeugma. (h) Tibiscum. (i) Romulium. (k) Zarmisogetusa. (l) Tapæ. (m) Æmonia. (n) Succi. (o) Patruissa. (p) Nentidava. (q) Alba Julia. (r) Frateria. (s) Pinum. (t) Paloda. (u) Utidava. (x) Petrodava. (y) Scandava. (z) Marisus, (aa) Sargetia, (bb) Tibiscus, (cc) Alutæ flumina. (dd) Dacia triplex. (ee) Romanis subdita. (ff) Getæ Gothique differunt. (gg) Daci & Sarmatæ parum.

V. Incolas ante *Getas* fuisse tradit Plinius; *Dacos* posteà à Romanis appella- Incolæ Daciæ.
os. y *Getarum* nomen mansit circa utramque Istri ripam, ut ante dictum. Getæ.
Regibus illi suis regebantur, donec Trajanus Imperator Daciam perdomitam
a Provinciæ formam redegit. Posteà *Sarmatæ* invicti, dein *Gothi*, moxque Sarmatæ.
Hunni. z Post hos *Saxones*, Germanica gens, à Carolo Magno devicti, cum Gothi.
ges victoris ferre nequirent aut nollent, in universam Daciam transierunt. Hunni.
Hinc etiamnum frequens, licet corruptus, in iis oris durat Germanicus sermo. Saxones.
Exinde eadem gens, quæ Pannoniæ partes occupaverat, Hungari Saxonibus
sese miscuerunt, unde mixta nunc utriusque gentis lingua. Tum vero *divisa*
fuit universa Dacia in nova nomina. Ea pars quæ Patisso amni annexa, *Hun-*
garie titulo accessit. Quæ ante Dacia mediterranea erat, *Transsilvania* appella-
tus: Inter hanc & Istrum *Valachia*: Inter hanc & Hierasum *Moldavia*; cujus
pitulo etiam adjectum, quicquid inter Hierasum & Tyram amnes interjacet.

ero Carolino & victoriis Francicis adscribatur: Id Rege adversus Bastarnas non bene pugnavissent, Ge-
utromque nostro Cluverio videtur, cum Historici ex tæ somnum capturi jussi sunt caput ponere, quo lo-
ista ætate aut taceant aut contrarientur. *Novissima* co habuissent pedes, & uxoribus suis servire; donec
undem Dacia nobis erit, quæ Transsylvaniam, Wa- acceptum eluerent dedecus. *Justinus*. Ab Alexan-
lachiam & Moldaviam, qui status rerum est præsens, dro Magno bello sunt petiti. Post ejus obitum Dro-
ambitu suo comprehendit. michares Lysimachum cepit, eique gentis suæ com-
monstravit egestatem, monuitque ne tales invaderet,
BUNONIS. sed amicos haberet. *Strabo*. [g]

y *Getas* à Dacis per cataractas fuisse distinctos, ap- z Quæ de Saxonum in Transsilvaniam transitu hic
paret ex Strabone [e]; & versus Germaniam *Dacos*, affert Cluverius, illa idoneis Scriptorum destituuntur
ad Ortum *Getas* nominatos. *Zamolxis*, Pythagoræ testimoniis.
qui fuerat famulus, in patriam reversus, genti suæ
ac proceribus acceptus fuit, quod ostentorum cœle- HEKELII.
stium prænunciaret eventa. Hinc in regni societa-
tem à Rege assumtus primus sacerdos factus ejus Dei, [e] Loc. cit. p. 556.
quem Getæ colebant; ac deinceps sacerdotes Regibus [f] Lib. VII. p. 545.
fuerunt à consiliis. *Strabo* [f]. Quum sub Orole [g] Loc. cit. p. 552.

CAP. XIX.

Transsilvaniæ, Valachiæ & Moldaviæ descriptio.

I.

TRansilvaniæ Principatus, qui sylvis undique, unde ei nomen Latinum, & Transsilva-
montium jugis clauditur, Hungaricè *Erdeli*, Germanicè *Siebenbürgen*, Sa- nia.
xonibus haud dubiè à *septem opidorum numero* dictus est. Qua ratione etiam Transsilva-
nunc Sarmatis seu Sclavis *Siedmgrodska Ziemia*, hoc est, *Septemcastrensis regio*, niæ opida.
indigitatur. Postquam Saxones colonos recepit, cultius habitari cœpit. Nam-
que opida in ea illi condiderunt, quæ in hanc diem clara sunt.

II. a *Cibinium*, sive Hermanopolis, vulgo *Hermanstadt*, caput Provinciæ Cibinium.
est:

BUNONIS.

a (a) *Cibinium* sive *Hermanopolis* [a] ex septem Saxonum urbibus prima est, ad Cibin rivum, inter paludes & piscinas partim in colle, partim in planitie posita, ædificiis & propugnaculis superbiens, magnitudine cum Vienna Austriæ comparatur. Hic cæteræ civitates conventus habent. Cives ex usu vini Chiragra plerumque laborant. Inde uno milliari abest fodinæ salinæ in *Vyzagna*, Germ. *Salzburg*.

HEKELII.

[a] Ab *Herman*, *Græcorum* Imperatore, quem fundatorem credunt, ita appellata.

REISKII.

1 (b) Transsylvania regno Hungarico & Waywodæ suo ab regibus imposito diu subjecta provincia, sylvis undique ac montibus Carpathicis circumsepta, nomen suum ex ævo barbaro adsumsit, tanquam quæ trans sylvas jaceat: ita *Septemcastrensis* etiam ex media ætate dicitur, à septem castris sive burgis, urbibusque præcipuis, Germ. *Siebenburgen*. Urbes enim & amplas & munitas, nec frumentarii solum, sed salino, pecuario, metallico, & vini proventu etiam felices continet: (c) Incolas vero trium generum alit, *nempe Saxones*, *Hungaros*, *Sculosque*. *Saxones* septem,

(a) Cibinium sive Hermanopolis. (b) Transsylvania. (c) Incolæ hujus tropices.

Alba Julia. Claudiopolis. Biſtricia. Sciburgium. Mediesus. Corona.

est: β Alba Julia, Germ. *Weiſſenburg*, (1) Hung. *Giulafcierwar*, Principis superioribus annis ſedes: γ Claudiopolis, German. *Clauſenburg*: (2) δ Biſtricia German. *Biſtriz*, Hung. *Beſterze*: ε Sciburgium, German. *Schiesburg*, Hung *Segeſwar*: ζ Mediesus, Germ. *Medwiſch*, Hung. *Megies*: η Stephanopolis, ſit *Corona*, Germ. *Croonſtadt*, Hung. *Breſlaw*. [b]

(1) *A Julia Imperatoris Marci Aurelii matre condita, uti ex inſcriptione illi huc uſque aſſervata liquet.*

III. Quæ nunc duæ regiones Valachiæ ac Moldaviæ nominibus diſtinguuntur, ſuperiori ætate uno ϑ Valachiæ vocabulo cenſebantur. Incolis *Woloska Zemla*, id est, Valachia terra, & gens ipſa *Wolochy*. Dividebatur autem tota Provincia in Majorem, & Minorem: Major poſtea ι Moldaviæ nomen recepit: κ Minori Valachiæ titulus remanſit. Quæque ſuo parebat Principi ſeu Duci, quem Sarmaticæ gentis vocabulo, λ *Waywodam* appellant; Polonis quondam

Episcopi & Academiæ sedes.

ſeptem, quas vocant, ſedibus diviſi (*Sieben Stule*) non à Carolo M. ejecti, nec à Geiſa, rege Hungarico huc deportati (quod Ithuanſius in Hiſt. Hungar. ſentit) nec miro Hamelenſium puerorum exitu huc primas colonias duxerunt; Sed Ammianus Marcellinus ævo ſuo in Dacia Oſtſalos, originis Germanicæ gentem tertio jamdudum ſeculo habitaſſe memorat. Confer heic Hornii Orbem polit. p. IV, in Transſylv. *Hungari* cum Saxonibus conjuncta; *Siculi* ad fines Moldaviæ loca ſejuncta incolunt, ſeptem, uti loquuntur, ſedibus diſtincti. (a) Sed mutata Reſp. in Principatum, A. 1512, deſiit, quem ab rege ſuo Johann. de Sapolia Waywoda, Hungariam bello adortus obtinuit, regno tamen obnoxium futurum: Sed clientela Turcica & tributum, quod quinque imperialium myriadas exceſſit, annum poſt hac intervenerat, (b) Zatmaria eo ipſo anno pace facta regno rurſus Hungarico acceſſit: (c) Waradinum etiam obſeſſione diuturna & oppugnatione acerrima, A. 1692, captum.

(2) A Saxonibus & Hungaris culta, qui satis amice degunt.

(d) *Wallachia minor* ſive *Tranſalpina*, Græcè *Mauroulachia*, & *major* ſive *Ciſalpina*, Græce *Ungretachia*, vulgo (e) *Moldavia*, hæc utraque Principatum Græcis Impp. debet, qui Δεσποτας, i. e. *Dominatores* vel *Deſpotas* impoſuerunt ſuæ clientelæ deditos, ſed Cpoli capta (f) Muhamedes II, Turcicus Imp. rejecto Dracole, Deſpota vel Waywoda *Wallachiam* ſubegit, novo poſthac homine impoſito ſibique tributario. *Moldavia* autem regno Hungarico diutius ſubjecta, ob rebellionem ſui Waywodæ perfidam Turcico adhæſit imperio: Hinc Turci quoque *Beſſarabiam* occupârunt, Moldaviæ ademtam.

BUNONIS.

ε (g) *Albæ Juliæ*, quam ad Ompaius fl. qui ibi in Marisumlabitur, alluit, multa viſuntur antiquitatis monumenta; Bathorianam domum nunc Profeſſores Gymnaſii incolunt; inter quos nuper eminebat Joh. Henric. Alſtedius.

γ (h) *Claudiopolis*, Hungar. *Coloſwar*, ad Schomos fl. urbs ampla & frequens; à pluribus habitatur Photinianis. Hic Transſilvaniæ Princeps conventus ſolet habere publicos. Anno 1662, ab Abaffio Transſilvaniæ Principe ac Turcis diu fruſtra obſeſſa eſt, Cæſarianis, qui in præſidio erant, ſeſe fortiter tuentibus: ſed tamen anno 1664, à militibus præſidiariis Abaffio venditur. [c]

δ (i) *Biſtricia* ad Biſtritz fl. poſita in regione vitifera, quæ vulgo *Noſverland*, urbs elegans & valida eſt [d]; Cives hic purius loquuntur Germanice, quam in reliquis Transſilvaniæ civitatibus; ſed ob aeris & aquæ vitium multi hic ſunt ſtrumoſi, ſurdi, muti, & fatui. Inde 4 milliaribus abeſt opidum (k) *Rodua*, ubi aurifodinæ.

ε (l) *Sciburgium* ad Kochel fl. ſita non adeò munita eſt.

ζ (m) *Mediesus* in interioribus partibus Transſilvaniæ eſt. Templum habet in monte munitum pro more gentis.

η (n) *Stephanopolis* in poſtrema Tranſſilvaniæ parte intra montes amœniſſimos ſita mœnibus & arcibus editis munita eſt. Tribus ſuburbiis ampliſſimis gaudet: quorum unum Bulgari, alterum Hungari, Saxones & Ciculi tertium inhabitant. In Tranſſilvaniæ finibus quoque eſt (o) *Waradinum*, ſupra memoratum, quod à Turcis expugnatum eſt anno 1660; itemque (p) *Zatmaria* opidum munitiſſimum, quod à perfidis præſidiariis militibus Abaffio Tranſſilvaniæ Principi venditum eſt anno 1664. Cæterum multi (q) *Valachi* per univerſam Tranſſilvaniam ſparſi, ac præcipue montana verſus *Alachiam* incolunt; itemque regionem exiguam, ubi *Haczag*, opidum *Haczag*.

ϑ *Valachia* ulta [e] ad fluvium, qui vulgo *Neſter* [f] appellatur, Pontumque Euxinum ſeſe extendit.

ι (r) *Major*, qua *Moldavia* à *Moldavo* fluv. nomen habet, verſus Pontum porrigitur, eique adnumeratur *Baſſarabia* [g] regio in qua *Moncaſtro* [h] opidum.

κ (s) *Minor* verſus Danubium extenditur.

HEKELII.

[b] Vel *Braſſo*.

[c] Eſt & *Plinio* lib. v. *Hiſt. Nat.* c. xxiv. p. 74. lin. 12. ſeq. *Cappadocum*, ſive *Cappadociæ* Urbs.

[d] *Hungaris*, *Sambuco* teſte, *Biſterze*, *Germanis* verò *Nocſn* dicta.

[e] Aliis *Valagnia*, aliis quoque *Flacia* dicta.

[f] *Iſter*.

[g] Seu Beſſarabia.

[h] Seu *Chermen*.

BUNONIS.

λ Princeps Valachiæ vulgo *Hoſpodar* appellatur: uterque vero cum *Moldavia*, tum *Valachia* Princeps, Turcarum Imperio hodie obnoxius eſt. (t) *Moldavorum* Turcarum

(a) Principatus. (b) Zatmaria. (c) Waradinum. (d) Wallachia. (e) Moldavia. (f) Nunc Turcis tributaria. (g) Alba Julia. (h) Claudiopolis. (i) Biſtricia. (k) Rodua. (l) Sciburgium. (m) Mediesus. (n) Stephanopolis. (o) Waradinum. (p) Zatmaria. (q) Valachi. (r) Valachia Major. (s) Valachia Minor. (t) Moldavorum & Valachorum mores.

traque ſtipendiaria. Nunc partem Hungariæ Rex partem Turcarum Impe-
ator tenet. Valachiæ caput ac ſedes Vaivodæ eſt *Targowisko:* reliqua loca
ſunt *Brailaw* & *Dombrowitza.* Moldaviæ caput eſt ac Vaivodæ ſedes *Czukaw*: Moldavia.
reliqua opida ſunt, *Margoſaſt*, *Tarisko*, *Moncaſtro.*

Turcarum Imperatori tributi nomine quotannis pen-
t magnam pecuniæ ſummam, offertque 500 equos
& 300 falcones. Similiter *Valachus* tributum dat
Turcarum Imperatori, qui hodie pro ſuo arbitrio
Valachis Principem imponit. Cæterum Moldavia
fertilis eſt & valde rigua, vinum fert generoſum.
Nec deſunt auri ac argenti fodinæ; verum nemo
fruitur. Equos nobiles inde abducunt Turcæ.
unt verò Moldavi Valachis humaniores; equites
ppe am in bellis conducunt Turcis [i]. *Valachia* ſilve
ris licet ſit, vino tamen & frumento abundat; ma-
gnos alit greges ovium & boum; qui per Hungari-
am & Germaniam venduntur: Iſtorum equi haben-
tur vegeti ac laboris patientiſſimi. Sunt autem Va-
lachi paſtores, bubulci, ſubulci [k], ac in bello fe-
roces.

HEKELII.

[i] Vinum etiam *Malvaticum*, quod ex *Creta* in *Poloniam* & *Germaniam* deportatur, per hanc Regionem tranſit, unde ex hoc *Vaivoda* magnum vectigal recipit.

[k] Et ut plurimùm animo inſtabiles, iracundi, otio indulgentes.

CAP. XX.

Tattaria minor; ubi Taurica Cherſoneſus.

I.

TAttarorum nomen longe lateque per Aſiam & Europam diſperſum eſt; cujus limites poſteà in Aſiâ dicemus; at nunc de parte ejus agamus, quæ *Tattaria Europæa* ſive *Minor* dicitur. Tattariæ Europææ, ſive Minoris fines.

II. *Tattaria* igitur *Minor*, ſive Præcopenſium Tattarorum regnum, eſt ea Scythiæ Europææ pars, quæ fluviis *Boryſthene* & *Pſola* ac *Deſna* (quæ duo in Boryſthenem exeunt) & *Tanai* minori, vulgo *Donetz*, ipſoque Tanai, *Mœoti* palude ac *Ponto* cingitur.

III. Quinam antiquitus populi has oras incoluerint, ſupra demonſtratum eſt. Cæterum omne litus hujus tractus Græcorum coloniis juxta atque monumentis inclytum fuit: maxime vero *a Taurica Cherſoneſus*, non minus quam ipſa Incolæ Tattariæ minoris.

REISKII.

(a) Nomen & genus Tataricum Europæam Scythiam pervaſit, ex Aſiatica traductum, & illud quidem A. C. 930 circiter in Hiſtoria tum Arabica, tum Græca Latinaque cœpit inclarescere. Id vero gentile apud Barbaros cognomen fuit uni ex Mogulenſibus nationi proprium תתר *Tatar*; Denique religiones eorum gentibus cunctis commune adeo factum, ut per Europam & Aſiam latiſſime nunc pateat. (b) Europæa vero Tataria duplex hominum genus continet, unum *Nagayenſe*, minori Tanai vicinum, *alterum Precopenſe*, in (c) Taurica Cherſoneſo habitans; Duobus his generibus accedunt Tatari *Czukovienſes*, Moldaviæ propinqui, & *Budziakenſes*, Moldadaviæ proximi. Tota regio plana, ut plurimum inculta, horrido aeri & ventorum injuriis expoſita: Cherſoneſus ambitior 140 German. milliaria ſuo ambitu, octo urbes, & 260 millia *Coy*, i. e. Pagorum continet. Urbes duæ, *Caffa* munitiſſima, Tatariæ clavis, & *Aſſaca* Latino Turcico ſubſunt: Iſthmus alicubi vix milliare Germanicum æquat. (d) Gentem hanc Tauricam ipſa lingua, moribus, ore ipſo, corporiſque habitu Germanos referat, Busbequius in Epiſt. IV, refert. (e) Tota hæc Tataria A. 1400, ſui juris facta Chamum ſibi proprium creavit, cui ſedes frequentior *Baccaſarai* (alias *Boſtanſerail*) rarior autem *Krima* placet, rariſſima, ubi theſauros recondidit, *Mancup.* Demum vero ab Amurathe III, ſubacta, & Chamus e filo gutture necatus A. 1584 periit, ſucceſſore, quem victor impoſuit, dato.

BUNONIS.

a (f) *Cherſoneſus* illa *Taurica* [b] Ponto Euxino undique & Palude Mœotide cincta eſt, hanc ab illo ſejungit, vel potius utrinque aquas conjungit (g) *Boſporus Cimmerius.* Peninſula hæc angusto Iſthmo continenti adhærens, à Septemtrione in Euxinum Pontum procurrit, ſeque paulatim dilatans, duo efficit promontoria; alterum in Orrum, ubi *Theodoſia* urbs; alterum in Occaſum. Tum paulatim attenuatur in id promontorium, quod *Arctis frontem* vocant, quodque in Pontum prominens, Minoris Aſiæ litoribus obvertitur.

B U-

(a) Tatariæ origines. (b) Tataria Europæa duplex. (c) Taurica Cherſoneſus. (d) Gens ortu German.. (e) Tataria ſui juris. (f) Cherſoneſus Taurica. (g) Boſporus Cimmerius.

Panticapæum. Cimmerium. Theodosia. Tattariæ divisio.

ipsa Græcia celebrata. In hac Græorum urbes claræ, β *Panticapæum*, n vulgo *Pontico*; γ *Cimmerium*, in medio Chersonesi; δ *Taphros*, nunc *Prz* (1), & ε *Theodosia*, nunc *Kaffa*. [a] (2)

IV. Scythæ in universum tenuerunt; at postquam ζ *Tattari*, ex Asia p fecti occuparunt, *Tattaria* dicta est, *Minorque* cognominata, ad differenti *Majoris* quæ est in ipsa Asia.

Tattaria Præcopensis & Cremea.

V. Divisa est in *Præcopensem*, & *Cremeam*. *Præcopensis*, quæ Sarma *Przecopska* dicitur, est ipsa Chersonesus Taurica, à *Przekop* [b] id est, fo quæ in Isthmo facta est, seu ab opido ejusdem nominis huic apposito, cog minata. *Cremea*, *Krymska* incolis, est reliqua pars extra Chersonesum. à K opido, quod olim *Cremnos*, dicta. At quia imperii sedes est in Cher nesо, n tota Tattaria Minor Præcopensium Tattarorum regnum app lat

(1) *Arcem habet munitissimam Gubernatoris sedem qui viatores examinat & neminem sine Chami commeatu progredi sinit.*

(2) *Urbs ampla munita, a Christianis, Turcis & Tartaris culta, 4000 domus numerat, portum habet tutum, unde commercium civibus haud exiguum cum Europæis & Asiaticis; alia etiam, antea haud temnenda, oppida sunt Ingermon, Sarigermen, Wolodimer.*

BUNONIS.

β (a) *Panticapæum* sive *Panticapæa*, à vicino flumine Panticape nomen habens, ad Bosspori introitum est opidum longe validissimum, olim à Mileliis conditum. [c]

γ (b) *Cimmerium* [d] opidum Plinius [e] trans fretum collocat; à quo Bosporus cognomen habet.

δ (c) *Taphros* vel *Taphroe* in isthmo Chersonesi collocatur. Auspiciis Trajani Imperatoris olim capta est.

ε (d) *Theodosia* [f] olim urbs potens, à Genuensibus frequentata, à *Muhammede II*, capta est anno 1475, Genuensibus quibusdam auro corruptis. Hodie præfecti Turcici seu Beglerbegi sedes est.

ζ Tattari [g], qui hodie eas incolunt regiones, iisdem fere sunt moribus, quibus olim Scythæ. Nam neque fixas sedes habent, pecora & armenta sua cum totis familiis sequuntur, uxores liberosque in plaustris secum ducunt. Et hi cæteris, qui in opidis degunt, longe nobiliores se existimant & præstantiores; quippe quorum virtus tumolis non queat contineri urbibus, & sine quorum custodia isti salvi esse non possint. Videntur igitur Tattari isti non genus, sed nomen tantum mutasse.

HEKELII.

[a] S *Capha*.

[b] Quam *Ptolemæus* inter quinque illas insigniores *Chersonesos*, vel *Cherronesos* in ordine *quartam* locavit.

[c] *Stephanus* dicit, hanc Urbem esse conditam ab *Æta* Filio, cui *Agathon*, *Scytharum* Rex, locum istum donaverat, eique cæterarum vere Metropolin.

[d] Olim *Cerberion*.

[e] Lib. VI. c. VI. p. 83. lin. 41.

[f] *Demosthenі* dicta *Tandesia*.

[g] Vel *Tartari*.

[b] Vel *Brezelzop*, vel *Trucuplii Sclavonica* Lingua.

BUNONIS.

η (e) *Tattaria* admodum fœcunda est & ferax, etiam extra Tauricum; quanquam non satis diligenter colatur: ut ex agris quinquagesimum fere reddat granum frumenti; & milii centesimum. Equos Tartaria habet exiguos & strigosos, sed duros & laboris patientissimos: ac boves magnos & pingues, præcipue ad Borysthenem fluvium, quem ajunt melle fluere, quoniam ex mellifera veniat regione; & lacte ob læta pascua, quæ circa istum sint fluvium. *Tartaram illam Chersonesum* mediam secant montes ar & horridi in partem Septentrionalem & Australe (f) Est vero Tartarorum gens copiosa ac freque plures, quas ducunt, uxores. Memoratur Tar rus, qui quadraginta liberos uno anno ex di er suscepterit uxoribus. Laborem, fu m ac famem cile ferunt Tartari, carne & lacte vescuntur equi capitibus equinis [i] præcipue delect . Tartaram colere indignum putant hom ; frugibus non bent sedes; armenta sua cum t is familiis sequuntur, latissimos campos in er Borysthenem & Tan pascuis subinde mutatis, pervagantes: n quo enim in eodem permanent loco; ac inimicum pra tur, ut diu in uno hæreant loco, præmanum di Christiani. In vestitu nullus luxu, sed rem ges rent. In præliis fugam simulantes tela sua a er perite mittunt: & exspiraturi calcibus & dentibus pugnant; & tum maxime time i, quum mortu tur. In bello captos Turcis vendunt, aut sibi le vant, præcipue virgines: sunt enim valde libidino Senes verò juvenum telis co ficiendos, decollandi aut lapidibus obruendos, objiciunt; & iis est juven tutis ludus. Plerique Tartari athei sunt, ad corpo ris voluptates omnia referentes: cæteri Muham dis sequuntur impostoras. Sponsus aut Sponsa n te matrimonium consummatum m ritur, ridicul cerem niis effertur. Mortuos suos terra obruunt quum cæteri Tartari aliam habeant sepeliendi c suetudinem. Urbes verò Tartarorum, ac præcip Caffam, multi incolunt Christiani, Armeni & Ju dæi, quibus suis permittitur vivere legibus. Tru ceps Tartarorum iis nuncupatur, *Kan*, seu *Kan Cham*, id est, *Rex*, qui ad cxx millia, ac sæpe ad millia equitum educere solet. Anno Christi 155 Tartaria hæc in Provinciæ formam redacta est ab murathe; & Tartari autehac liberi & indomiti Ottomannorum sceptris, ut rum jacti sunt servi. Sim *Sax. lib.* XXVI. Sedes *Chami* Tartarorum in Chersonesо hodie perhibetur esse *Kalla* [k]. *Joh. Antonius Magnus commentar. novar. Geogr. Ital.* de hac scribit. Victus immundissimus ac fœdissimus sunt, (Tartari) mappis enim non utuntur, non manibus, non perpauci: bibunt aquam, lac, cerevisiam ex milio coctam. Vinum apud eos ut pretiosum non habetur: advectum sicut cæteri homines, avidissime bibunt, usque ad ebrietatem, quæ apud eos gloriosa. Laudant acetosum lac, quia stomachum eorum c

(a) Panticapæum. (b) Cimmerium op. (c) Taphros. (d) Theodosia. (e) Tattarici lo natura. (f) Tattarorum mores.

larur. Ipſa gens fera, atrox ac rapida, non in opidis vel civitatibus, ſed cam-

ſerat, & medicinæ purgativæ vim habet. Herbis aliis, maxime autem iis, quæ juxta Tanaim creſcunt, ſuaviter veſcuntur, & inter cæteras magnifacit herbam, quam *Paltracan* vocant, quæ maxime eos nutrit, vigoremque eis præſtat. Quum igitur hæc herba fructum producit, libenter Tartaria ſua deſerta, & ſolitudines permeant, in quibus nihil pro victu invenitur. Nam ſi alium victum non habent, hæc ſola herba iis ſufficit, quam frequenter inveniunt, & ſuper currus & equos eam deferunt. *Sigiſmundus ab Herberſtein rerum Moſcoviticarum Commentar. tradit ſequentia.* Tartari, *ſcribit ille*, in hordas [*m*] dividuntur, in quibus Sawolhenſis horda ob celebritate & multitudine primas tenuit: nam reliquæ hordæ omnes ex ea originem traxiſſe dicuntur. *Horda* autem illis *conventum*, ſeu *multitudinem* [*n*] ſignificat. Quamvis autem quælibet horda peculiare nomen habeat, ſcilicet *Sawolhenſium*, *Precopenſium*, *Nabaiſenſium*, & aliæ multæ, quæ omnes Mahomedani ſunt: Turcas tamen ſe vocari egre ferunt, probrique loco ducunt; Sed *Reſermani* appellari gaudent, eoque nomine & Turci ſe appellari volunt. Ut autem varias longe latéque provincias Tartari incolunt; ita etiam moribus, ipſoque vitæ genere non in omnibus conveniunt. Homines ſtatura mediocri, lata facie [*o*], obeſa, oculis intortis & concavis, ſolâ barbâ horridi, cæteræ raſi. Inſignioris tantum viri crines contortos, eoſque nigerrimos ſecundum aures habent, corpore valido, animo audaci: in Venerem, eamque præpoſteram putres, equis aliiſque animalibus quoquo modo interemptis ſoaviter veſcuntur: demptis porcis, à quibus prorſus abſtinent. Inediæ ſomnique adeo patientes, ut non nonnunquam quatriduo ea perferant, laboribus neceſſariis nihilominus intenti. Rurſus aliquid forte ad vorandum nacti, ſupra modum ſe ingurgitant, atque crapulâ priorem inediam quodammodo reſarciunt, nihil reliqui facientes: atque ita cibo laboriſque obruti triduo, quatriduove perpetuo dormiunt. Quos ſic altum dormientes Lithuani & Ruteni, in quorum regionem derepente irruunt, prædaſque inde abigunt, inſequuti, omni amoto metu paſſim ſine excubiis, ordine, cibo, ſomnoque ſepultos opprimunt incautos. Equitantibus porro ſi fames fatiſque moleſtia fuerit, quibus inſident equis, venas ſolent incidere, hauſtoque eorum ſanguine famem pellunt, atque jumentis hoc prodeſſe putant. Et quoniam incertis omnes ferè vagantur ſedibus, cœlarum, in primis verò poli arctici, quem ipſi ſuâ linguâ *Seleſnikall*, hoc eſt *ferreum clavum* vocant, reſpectu, curſum ſuum dirigere ſolent. Lacte equino a primis delectantur, quod eo homines & fortes & robuſtos fieri credunt. Herbis quam plurimis, præſertim iis, quæ circa Tanaim creſcunt, veſcuntur, ſale pauciſſimi utuntur. Horum reges, ſi quando ſibi commeatum diſtribuant, quadraginta hominibus mactam unam aut equum dare ſolent: quibus mactatis, intellina præſtantiores tantum ſumunt, ac inter ſe dividunt, quæ ad ignem eatenus caletacta, ut adhærentia ſtercora decuti poſſint abſtergique, vorant. Non ſolum autem digitos pinguedine unctos, ſed etiam cultrum lignumve, quo ſtercus deterſum fuerat, ſuaviter lingunt, ſuguntque. Capita equorum, ut apud nos aprorum, in deliciis habentur, præſtantioribuſque tantum apponuntur. Ejus ſervice depreſſa, puſilliſque, ſed fortibus abundant, qui æque inediam laboremque bene ferre poſſunt; ramiſque & corticibus arborum, herbarumq; radicibus, ungulis è terra excuſſis, evulſiſque aluntur. His ita ad laborem aſſuefactis Tartari commodiſſime utuntur: ajuntque Moſci, perniciores hos ſub Tartaris, quam ſub aliis eſſe. Hoc genus equorum *Pachmat* vocant. Sellas ſtapedeſque ligneas habent, niſi ſi quas alias à vicinis Chriſtianis rapuerint, aut emerint. Et ne equorum dorſa atterantur, gramine, ſeu arborum foliis ea, ſuffulciunt. Flumina tranſnatant: qui ſi forte fugientes inſequentium hoſtium vim extimuerint, ſellis, veſtibus, aliiſque impedimentis omnibus abjectis, armis tantum retentis, effuſiſſime fugiunt. Porrò arma illorum ſunt arcus & ſagitta; framea apud eos rara. Pugnam cum hoſtibus eminus audaciſſimè ineunt: in qua tamen non diu perſeverant; ſed ſimulata fugâ hoſtibus inſequentibus, occaſione datâ, primum in eos à tergo tela torquent: dein converſis derepente equis, in diſſipatos hoſtium ordines denuo impetum faciunt. Cum in patentibus campis pugnandum eſt, hoſtemque intra teli jactum habent, non ſtructâ acie prælium ineunt; ſed ſinuoſo agmine in gyrum, quo certior & liberior in hoſtem jaculandi via pateat, circumferuntur. Eſtque euntium & redeuntium mirus quidam ordo, in quam quidem rem ductores, quos ſequuntur, harum rerum peritos habent; qui ſi vel hoſtium telis icti ſuccubuerint, aut forte metu perculſi in ducendo ordine aberraverint, tanta totius exercitus fit confuſio, ut nec amplius in ordinem reduci; nec tela in hoſtem torquere poſſint. Hoc genus certaminis ipſi à rei ſimilitudine *Choream* appellant. In anguſtiis autem ſi forte decertandum eſt, nullus hujus ſtratagematis eſt uſus, atque ideo fugæ ſe mandant: quoniam nec clypeo, nec lanceâ, nec galeâ muniti ſunt, ut hoſtem in ſtataria pugna ſuſtinere poſſint. In equitando hunc morem ſervant, ut contractis in ſellam ſedeant pedibus, quo facilius in utrumque latus ſe poſſint convertere: &, ſi quid forte delapſum, de terraque tollendum fuerit, ſtapedibus innixi, nullo negotio tollunt; in quo adeo exercitati ſunt, ut etiam currentibus celeriter equis id efficiant. Haſtis impetiti in alterum latus ad declinandum ictum adverſarii ſubito ſe demittunt: alterâ duntaxat manu pedeque equo adhærente. Dum vicinorum provincias infeſtant, quiſque duos aut tres, pro opibus, equos ſecum ducit, ut uno ſcilicet defatigato, altero ternove uti poſſit, laſſos interim manu ducunt. Frena leviſſima habent, flagellis pro calcaribus utuntur. Caſtratos tantum equos habent, quod tales arbitrantur plus laboris inediæque ferre poſſe. Veſtimentis iiſdem tam viri quam fœminæ utuntur, nec in cultu à viris quicquam differunt, niſi quod caput velo lineo tegant, caligiſque itidem lineis nautarum maritimorum inſtar utantur. Eorum reginæ dum procedunt in publicum, facies ſolent obtegere. Reliqua turba, quæ in campis paſſim degit, veſtes ex ovium pellibus confectas habent: quas non mutant, niſi longo uſu prorſus attritæ, laceræque fuerint. Uno in loco non diu commorantur, rati gravem eſſe infelicitatem, diu in eodem loco hærere. Unde irati quandoque liberis, grave malum imprecantes ſolent dicere; *ut eodem in loco perpetuo tanquam Chriſtianus hærcas, propriumque fœtorem haurias.* Quare depaſtis uno in loco paſcuis, cum armen-

campis ac ſilvis vaga agit. Unius regis Imperio parent, cujus regia eſt *Przekop.*

tis, uxoribus & liberis, quos in plauſtris ſecum circumferunt, alio migrant. Quamvis hi, qui in opidis & urbibus degunt, aliam vivendi rationem ſequantur. Si bello aliquo graviore implicantur, uxores, liberos, ſeneſque in loca collocant tutiora. Juſtitia apud illos nulla : nam ut quiſque re aliqua indigerit, eam ab altero impune rapere poteſt. Si quis apud judicem de vi, illataque injuria conqueritur, reus non negat ; ſed ea re ſe carere non potuiſſe dicit. Tum Judex hujuſmodi proferre ſolet ſententiam: *ſi tu vicißim re aliqua indigueris, rape ab aliis.* Sunt qui dicunt, eos non furari : an vero furentur, aliorum eſto judicium : certè homines rapaciſſimi ſunt, nempe pauperrimi, ut qui alienis ſemper inhiant, aliorum pecora abigunt, homines ſpoliant, abducuntque, quos Turcis aliiſque quibuſcunque aut vendunt, aut redimendos concedunt, puellis tantum ſervatis. Civitates & caſtra rarò oppugnant : villas, pagoſque comburunt, adeoque de illatis damnis ſibi placent, ut, quo plures provincias deſolaverint, hoc ſe regna ſua ampliora reddidiſſe putent. Et cum quietis impatientiſſimi ſint, mutuo ſe tamen non interimunt ; niſi reges inter ſe diſſideant. Si in diſſenſione aliqua quiſpiam occidatur, autoreſque ſceleris capti fuerint, equis, armis, veſtibus tantum ablatis, dimittuntur. Homicida porro, accepto vili equo & arcu, his verbis à judice dimittitur : *I, & rem tuam cura.* Auri argentiq; apud illos uſus extra mercatores fere nullus : rerum tantum permutatione utuntur. Quod ſi quid pecuniæ ex rebus venditis vicini corraſerint, eâ Muſcovitæ veſtes aliaque vitæ neceſſaria emunt.

Fines inter ſe (*de campeſtribus Tartaris loquor*) nullos habent. Erat aliquando à Moſcis pinguis Tartarus quidam captus, cui cum Moſcus dixiſſet : *Unde tibi, canis, tanta pinguedo, cum non habeas, quod edas ? Cur non habeam*, inquit *Tartarus, quod edam; cum tam vaſtam ab Ortu uſque ad Occaſum terram poſſideam ? ex qua nomine affatim nutriri poſſum ; tibi potius, qui tam parvam orbis portionem tenes, & quotidie pro illa contendis, deeſſe puto quod edas.*

HEKELII.

[*i*] Quæ tantummodò *præſtantioribus Viris* ponuntur.

[*k*] Vorant & ſuaviter Carnes aliorum Animalium quoquomodo interemtorum ſemicoctas, præterquam *Porcorum*, à quibus, Lege ſic poſtulante, abſtinent, qui *Mahumetani* ſunt. Veſcuntur etiam Sanguine equino, & per ſe & cum Milio permixto hauriendo interdum ſanguinem e venis inciſis Equorum, quibus inſident, ſi equitantes à Fame & Siti moleſtentur.

[*l*] Notandum autem, quod *Martinus Broniovius* Deſcriptionem TARTARIÆ *Coloniæ* A. CHR. M. D. XCV. in fol. ediderit, Eorumque Bellum. *Martinus Martinus* appoſitè ſatis deſcripſerit, qui Liber editus eſt *Amſtelodami* cum Figg. æneis A. CHR. M. DC. LV. in 12.

[*m*] Quemadmodùm ſortè olim *Ebræi* in *Tribus*.

[*n*] Sive *Cœtum hominum.*

[*o*] Pectore & Scapulis ampli, Naſo ſimi, colore tetri & deformes.

CAP. XXI.

Sarmatia Europæa.

I.

Sarmatiæ fines.

ULtimi Europæarum gentium fuêre *Sarmatæ* [*a*], Græcis dicti *Sauromatæ* [*b*], regionem totius Europæ latiſſimam incolentes, in Scythiam quoque Europæam protenſi : quin etiam in Aſiam uſque ad Hyrcanum mare nomen eorum pertinebat; ubi *Sarmatæ Aſiatici* dicebantur. [*c*]

Sarmatæ.

II. Sed *Europæ Sarmatiæ limites* fuerunt, ab *Occidente* Viſtula amnis, Suevicum mare, Finnicus Sinus, & linea ab hoc Sinu ad Sinum Granvicum ſive lacum Album perducta ; quibus à Germania ſeparatur : à *Septemtrione* Oceanus Sarmaticus, ſive Mare Concretum : ab *Ortu* iidem limites qui Europæ : *Meridie* Mœotis palus, Iſthmus Tauricæ Cherſoneſi, Pontus, Iſter, & Hierſus ; dein Carpatici montes, ubi in cuneum inter Patiſſum Iſtrumque procedit.

Sarmatiæ Magnitudo.

III. *Longitudo* ejus porrigitur ab Iſtri ac Patiſſi confluentibus ad *Obii* oſtium mill. German. IↃXL. *Latitudo* verò inter *Rha* fluvium & dictum Sinum Granvicum CCCLX.

IV. Co

HEKELII.

[*a*] Ab *oculis Lacertarum.*

[*b*] Vel *Saurommatæ.*

[*c*] Σαυρὸς enim *Lacertam* & ὄμμα *oculum* denot

MOURMAN SKOY MORE
North Cape
MARE AMALCHIUM
id est
CONCRETUM
Norvegicum et Danicum
quia Ruſsi Norvegos et Danos
Mauvemans vocant.
Mare
Caramb
Prom. Litarmin
SAMOIEDAE
Fretum Weygats
OCEANUS SARMATICUS
Hyperborei montes
Riphei montes
LAPPONIA
DICKI LOPPI VICUS
Carelonburg
Kexholm
BOTNIA
SINUS BOTNICUS
Lacus Gra
MARE ALBUM
Petzora
PETZORA
Iughoria
SIBERIA
Tobol
Metropolis Siberiæ
Lagoria
LICOMORYA
Teesta
Wirchaturia
Iukri
Tume
Pegaorida
RIÆ
CONDO
St. Micha Archangel
Dwina
Waga
KARGA
POLIA
Nistat
Kexholm
Viborg
Wotzburg
Pascharti
Lepin
Sagolin
Wiatka
Belatzer
TUMEN
Ieroni
MARE
Simus Finn
Esthonia
Narva
Ivanogorod
Wologda
Ustjuga
Czemisi
Logowoy
Galetz
Onsthia
Novogrod
Megrina
Biolasera
Vsgetia
Volga olim Ilha fl.
Wasiligorod
Nisi. Novogorod
Novogoroda
Czremisi Nagornoy
PARS
Bulgaria
Bulgar Sepultura celeberrima
Pernau
Riga
Livonia
Dunamund
Milan
Dumburg
Breslau
Petin
Ruſzovia
Derepschi Petin
Bielska
Smolensko
Grodno
Prussia
Ducat
Warmbow
Severien
Vis
Orsa
Geloni
Borysthenes
Minsk
Mohilow
Worotin
Barsa
Rillek
Potivola
Aga-chirsi
Mlanek
Saverin
Thussagetæ
Peucini
Biallacerkis
Hamaxobii
PÆA
SCYTHIA
Crimia seu
Iazyges maiotæ
Nomade
Georgi
Mare della
Zabathe olim
Maotis Palus
Cabarda
Paludes Amaxi
Caucasus montes
TICA
PETIGORI
Sonscha Regia
Corax mons
Arpii
Iazyges Ensobidæ
Alalpedes
Traseta
Ocanekowo
Iser fl.
Varna
Adrianopolis
Constantinopolis
PONTUS EUXINUS
Thanais fl.
Tanais fl.
Owet
Fossa Camoun
Arimaspi
Essedones
Basilides
Tanaitæ
Donetz fl.
Borissogoroda
TARTARIA PRZECOPENSIS
Don fl.
NAGAYSKI
Astracan
Salinæ Christallinæ
Dolgo
Thinus
Irmoweck
Canobusi
MARE CASPIUM
Chabadi
Alba nia
Derbent
Cambytes fl.
Colchis
Mengrelia
Iberia
Ibes ria
Irmacica tan
Arunisa
Georgia
Cetera
ASTRACAN
Soratof
horda
Nagia
Wetzebrod Cosacorum transit
Yadum
Samara
Ranore
Sarnitsch
Taick
Cosmai
Solacium
Frustach
Risan
KALMUKKI
Daix fl.
Manaris
Chochinacho
Tancho
Volga
Jaick fl.
Rhymnus fl.
Rha
Samara
Zaytza fl.
Kama fl.
Wischera fl.
Toske fl.
Tura fl.
Tawda fl.
Tobol fl.
Irtische fl.
Ob fl.
Petzora fl.
Pitzka fl.
Solzitza
Berezowa
Lauis fl.
Caramb
Wolga fl.
Kama fl.
Tawda fl.
Tura fl.
Toske fl.
Tobol fl.
Irtische fl.
Ob fl.
Petzora fl.
Pitzka fl.
Berezowa
Solzitza
Lauis fl.
Caramb
Wolga fl.
Kama fl.
Wischera fl.
Jaick fl.
Rhymnus fl.
Rha
Samara
Zaytza fl.
Volga olim Ilha fl.
Tanais

IV. Complectitur hodie *Moldaviæ* partem, inter Tyram, Istrum & Hie- Sarmatiæ
sum amnes; *Hungariæ* partem inter Patissum & Istrum; *Poloniæ regnum* ultra partes.
stulam, *Borussiam*, *Livoniam*, *Lituaniam*, *Russiam Albam*, hoc est, Magni
cis Moscoviæ imperium, & *Minoris Tattariæ partem*, quæ *Cremea* dici-

V. Populorum in universa Sarmatia Ptolemæus complura nomina recenset. Sarmatiæ
ut regio hæc Romanis pariter ac Græcis parum nota, sic illa incerta. Cla populi.
rissimi tamen ac notissimi, præter eos, quos in Scythia Europæa explicuimus,
sunt Germanis contermini *a Venedi*, qui nunc sunt *Livones*, *Borussi* ac *Poloni*, Venedi.
inter Vistulam, Lituaniam & Podoliam; tum *Jazyges* inter Istrum & Patis- Jazyges.
sum, quos Ptolemæus *Metanastas* cognominat, id est, *Vagos*: Plinius *Sarmatas*
firmat: Tabula itineraria *Sarmatos Vagos*.

BUNONIS.

a Venedorum vestigia videntur esse reliqua in Livo- nie opido *Wenden*; itemque in Curlandiæ opido *Windau*. Sinum etiam accoluere Codanum; unde ea in parte appellatus *Sinus Venedicus*. In Pomerania quoque est *Wenden*, & *Venedorum Marchia*, quo *Venedi* olim migrârunt. Magna igitur olim fuit *Venedorum* [*d*] natio.

HEKELII.

a [*d*] *S. Vindelicorum*, uti *Straboni*. Lib. IV. *Geog.* p. 274. seq. & Lib. VII. p. 535. placet, sive *Vindilorum Plinio* Lib. IV. H. N. c. XIV. p. 61. lin. 29. vel *Vandalorum*.

REISKII.

1 (a) Sarmatia hodierna toties perlustrata nostram non fugit notitiam, uti vetus illa Romanorum Græcorumque cognitionem effugerat. Nam quantis in tenebris cuncta Sarmatica latent, si priscos solum Auctores consulas? Romani solos regionis fines, non viscera penetrârunt: Græci nunquam huc ausi excurrere, nedum arma huc sua convertere. Interim haud absurde Plinius Lib. VI. c. 7. *D in Tanaim colunt Sarmatæ*, inquit, *Medorum, ut ferunt, soboles, & ipsi in multa genera divisi.* Pomponius quoque Mela Lib. IV. c. 3. *Sarmatæ gens habitu armisque Parthis proxima.* (b) Quoniam ergo Media & Parthia plurimum conveniebant, Bochartus ideo conjectat, dici Sarmatas ex Chaldæo idiomate שארמדן *Sar-Madai* quasi Medorum reliquias: Ut ad unum ex Japheti filiis parentem, ad Madai nempe Gen. X. v. 2. referantur. Sed hæc ἐνδόξως omnia dicta sunto.

(a) Sarmatæ ab Medis orti. (b) Et denominati.

CAP. XXII.

De incolis Sarmatiæ, fluviis ac montibus: item de Hyperboreis.

I.

GEns quidem universa Græcis dicta fuit, habitu, armis, moribus vivendi- Sarmatiæ
que ratione *Scythicæ* ac *Parthicæ* similis; ideoque ejusdem originis cum his incola.
fuisse conjicere licebit. Verum, quum sibi ipsis dicti sint *Russacy*, & ad *Riphæos*
usque montes incoluerint, eosdem esse credibile est, quos Mela *Riphaces* appel- Riphaces.
lat, tanquam posteri *Riphati* Noachi abnepotis. Cæterum de rebus gestis ipsorum, antequam sub Slavorum nomine nosci cœperunt, parum in veterum monumentis reperitur 1

II. Flumina in Sarmatia, præterea quæ in Pontum defluere diximus, fuere, Sarmatiæ
Stevi- fluvii.

REISKII.

1 Sic conjectura Cluverii fert illud, quod superius paulo nostra locis Auctorum veterum duobus nixa. Nunc Jullinum addimus ex Lib. XLI. *Sermo Sarmatis inter Scythicum Medumque medius, ex utroque mixtus.* (a) Gentes igitur affines fuerint oportet, quia ejusdem originis, cujus Parthi Medique fuerunt, ejusdem patris Madai progenies. Quid igitur cum Riphate Noachi abnepote? Riphaces Pomponiani, ii qui extiterunt, unam è Sarmatis gentem constituunt. Riphæa vero juga polo Arctico vicina ab Europæis Sarmatis nimium quantum distant. Flumina non tangam, sed (b) juga Carpathica, e quorum distantiis per cancellarios scribas, magnaque hinc vaporum copia exorta (c) *Istri* effluunt, regionibusque dictis nostris, cæterisve occidentalibus, sed Græciæ remotis vicinis, quibus illi multum ad Boream jacent, annui. (d) De Hyperboreis Poetæ Græ-

(a) Sarmatica gens ex Madao non Riphate. (b) Carpathica juga. (c) Quorum Istrus. (d) Hyperborei.

Chronus. *Suevicum* mare ſive *Codanum* Sinum petentes α *Chronus*, vulgo Germanis accolis *Mämmel*, Polonis *Niemen*: β *Rubo* in Venedicum Sinum, qui nunc accolis *der Riegiſch bodem* prope Rigam ſeſe exonerans; nunc *Diuna* Polonis, *die Dune* German. *Turuntus* in Moſcovia, nunc *Welikarzekä*: & *Cheſinus*, in Clylipenum ſive Granvicum Sinum ſeſe evolvens: nunc Ruſſis accolis *Lowat*, & poſtquam menſus aliquod ſpatium, *Wolchow*.

Turuntus. Cheſinus. Clylipenus ſinus. Granvicus ſinus.

III. Montes ſunt, *Carpates*, nunc *Krapak*, Poloniam ab Hungaria ſubmovens: *Riphæi*, qui & *Obii*, à Sinu Albo ad Obii oſtium extenſi; Ruſſis ſive Moſchis nunc *Weliki Hameny poyas*, id eſt, *magnum lapideum cingulum* dicti, quia orbis cingulum eos perhibent.

Sarmatiæ montes. Carpates. Riphæi ſive Obii.

IV. Sed operæ pretium fuerit hoc loco cognoſcere ea, quæ de *Hyperboreis*, fabuloſis celebrata miraculis gente, veteres tradiderunt. Hos alii Europæ, alii Aſiæ dederunt, plerique utrique. Fuerunt (ſi fuiſſe credimus) ſupra LX gradum in litore Septemtrionalis Oceani, ultra Aquilonem (unde & nomen eis à Græcis quæſitum) Riphæoſque montes, ſub ipſo ſiderum cardine. Regio aprica, felici temperie, omni afflatu noxio carens, per ſe fertilis. Cultores juſtiſſimi, & diutiùs quam ulli mortalium, & beatiùs vivebant. Quippe feſto ſemper otio læti non bella noverant, non jurgia, non ægritudinem ullam: ad innocentiam omnem æquale votum. Domus iis nemora lucique, & Deorum cultus viritim gregatimque, in diem arbores victum ſubminiſtrabant. Mors non niſi ſatietate vitæ; ubi eos vivendi tædium ceperat, mortem ultrò accerſebant, & voluntario interitu caſtigabant obeundi tarditatem. Epulati deliburique ſenes luxu, ac ſertis redimiti, ſemetipſos in pelagus ex certa rupe præcipites dabant. Quod genus ſepulturæ beatiſſimum exiſtimabant. γ

Hyperborei.

CAP.

Græci ac Geographi portentoſa ſibi ſomnia formârunt: Quæ dum Plinius ex alieno ſenſu repetit Lib. VI. c. 12. acute, *ſi credimus*, addit, gentemque hanc fabuloſis celebratam miraculis notat. Olaus tamen Rudbeckius in Atlantica ſua fabulam recoxit, & Sueoniæ vel Suediæ ſuæ hanc applicare ſtuduit.

BUNONIS.

α (a) *Chronus* ex Ruſſia Alba ortus per Lituaniam partemque Samogitiæ decurrit, Grodnow aliaque opida rigat; & Vilna fluvio ad Kowinow recepto, inde porro in *lacum Curonenſem* influit, ad cujus oſtium Pruſſiæ caſtrum munitiſſimum idem cum flumine nomen habet, vocaturque *Memel*. [a]

β (b) *Rubo* in Ruſſia exoritur, *Polotzkum*, *Duneburgum* & *Kokenhauſen* alluit, priuſquàm ad Rigam mare ſubit Balthicum. In Sarmatia hac quoque eſt (c) *Boryſthenes* fluvius vulgò *Nieper*, qui in Ruſſia ſupra Smolenskium ortus, poſt longa confecta ſpatia, in Pontum Euxinum decurrit. Inſulas habet, in quibus plebeji ex opidis & pagis Palatinatus Kiovienſis & Braſlavienſis congregati, nomina ſua militiæ dant gratis, qui ſe (d) *Coſachos* vocant, in vicinas regiones & Turciam excurrunt, Pontum Euxinum infeſtantes. Numerus eorum ad quadraginta millia excreſcit; qui deinde omnes ferè in hiberna abeunt, paucis in cuſtodiam inſularum ſtarum relictis, ne ab hoſtibus occupentur. Militant hi abſque ſtipendiis, ſolâ prædâ contenti. Solet tamen Rex Poloniæ iis certam pecuniæ ſummam ad arma paranda & reſicienda donare. Habet etiam hic fluvius cataractas & præruptos ſcopulos, per quos aquæ cum ingenti fragore decidunt. Clariores in Sarmatia hac fluvii porrò ſunt *Donajecius*, *Varta*, *Noteſſius*, *Nieſter*, *Bugus*, *Prutus*, *Bobus*, *Pripetius*, *Narva*, *Drevantia*, *Berezina*; item *Ocka* & *Volga* in Moſcovia, omnes ferè navigabiles.

γ Iſta de Hyperboreis Plinius [b] tradit, quos ultimos Europæ in Septentrionem habitatores norat, aut famâ acceperat antiquitas [c]. Noſtræ memoriæ homines longiſſimè per illum Oceanum navigarunt, & litora illa plus ſemel luſtrarunt, etſi non ſine magnis periculis, magnoque labore. Qui tamen non illam cœli ſolique felicitatem, ſed aëris inclementiam & horrorem ſenſerunt.

HEKELII.

[a] *Stella* & *Ritbaymerus* hunc Fluvium *Pruſſiæ* adſcribunt, eumque *Pergel* dicunt; tamen his contrarii ſunt *Bilibaldus Prickbaimerus* atque *Martinus Cromerus* cum noſtro *Bunone* conſentientes.

[b] Lib. IV. H. N. c. XII. p. 60. lin. 16. ſeqq. & Lib. VI. c. XIII. p. 8. lin. 30. ut & c. XVII. p. 87. lin. 47.

[c] Horum Populorum *originationem* vid. ap. *Strabonem* Lib. I. *Geogr.* p. 110. Meminit & Borum *Pindarus* Lib. I. *Pythior.* od X. Antiſtr. II. v. 9. ſeqq. ut & *Pauſanias* Lib. I. *Eliacor.* p. 145. lin. 10. ſeq. Verſio a. *Romuli Amaſaci* per *Fried. Sylburgium* Francof. 1583. in fol. ed. fac. p. 133. lin. 3. ſeq. ac que *Plutarchus* in *Camillo* p. 140.

BU

(a) Chronus Nimeus ſive Memel fluvius & opidum. (b) Rubo. (c) Boryſthenes ſ. Nieper. (d) Coſachi.

SUECIÆ PARS

Sinus Finnicus

Stockholm
Kelie
Ormsö
Dagoi
Reval
Tolsburg
Narva
Ladoga
Spask
Notab
WOLSCH
Russ. Narva
Iwanagrod
PETIN
Selonschi Petin
Nowegorod
Ilmen Lacus
Nova Russia
Deretschi Petin
Riphaces seu
RUSSIA
Riphæi
Moscua
Neuri
Boristhenes A.
Woloc
Mosaiseo
NIGRA
Occa rcia
Gelo ni
Vulgo
Thussa getæ
SEVERIA
Starodub
Budini
MOSCOVIÆ
Magnus
Ducatus
Aga thirsi
Rylsk
Kursk
Alani
Roxolani
PARS
ASIÆ
Asoph
Campi Deserta
Hamaxobi
Scythæ Basilidæ
Iazyges Metanastæ
Sarmatæ Asiani
Circas
Tymirok
Pharani
Timan
sive Pars
Tauro Scythæ
Nomadæ
Loca Deserta
Dzike Polie
Zolta Woda
RYOWIENSIS.
Czerkassi
Pultawa
Udy A.
Worskla A.
Donetz A.
Tanais fluv. Don A.
Putywl
Konotop
Rumna
Kyow
Lubio cz
Severiensis
Czernichow
Mscislan
Mscislavien sis.
Mohilow
Mohilovien sis
Districtus
Rohac zovien sis
Territorium
Borysthenes A.
Minsk
Minsensis.
Borysthenes
Smolenscen sis.
Smolensko
Dorohobus
Pal. et Ducatus
Witepsk
Pal. Witepsk ien sis
Pal. Polocensis
Polock
Pal. Vitepsk ien sis
Pal. Vendensis
Pal. Livoniæ
Livonia
Pernaw
Dorpt
Narva
ESTHONIA
Wesenb.
Gotland
Oeselinsis
Sinus Livo nicus
Wildaw
Riga
Golding en
Ducatus Curlandia
Semigalia
Dunen A.
Dunenberg
Rokenhausen sis
Palatia A fontes
Pal. Letten
Derpa censis
Pal. Livoniæ
Nova Russia
Urielka
Reskow
Ilmen Lacus
Sevenbergen
Memel
Birre
Pal. Samogitia
Vilnen sis
Castellan Vilnensis
Rosienen se
Kroze
Chor
Niemen A.
Pal. et Ducatus Samogitia
Pal. Vilnensis
Pal. Trocensis
Troki
Vilna
Cast. Trocensis
Pal. et nen censis
Menz
Augustaw
Grodna
Pal. Bielsk
Pal. Novogrodensis
Nesuisium
Sluez
Slucensis Ducatus
Minsensis
Borysthenes
Mscislavien sis
Mohilovien sis
Rohac zovien sis
Territorium
Rzeczels
Lovo
Pal. Rzeczyc ensis
Terra censis
Pal. Polesia
Paludes Potissæ
Pinsk
Dubrowica
Pal. Brzesc ensis.
Pal. Chelm mensis.
Pal. Lublinensis.
Pal. Sirad.
Pal. Lancocz
Pal. Rawa
Pal. Sand
Pal. Calis
Pal. Brzesc
Pal. Inowlaw
Pal. Brzesc
Pal. Gabin
Pal. Saachischofna
Pal. Plocz k
Pal. Thorn
Pal. Culm
Pal. Pomer ellis
Pal. Schw
Pal. Dobrin
Pal. Brzesc
Pal. Gutstat
Pal. Lubstat
Pal. Marienburg
Pal. Dantzig
Elbing
Braunsberg
Ermeland
Pr. Spang
Pal. Pomer anis
Pal. Lauenburg
Pal. Pauske
Castellia
Ducatus Lauenburg
Ducatus Stettin
Pom Burga Stetinensis
Garth
Kustrin
Francfurt
Drasen
Brambergh
Polnalmi
POLONIA
Palatinatus
Crossen
Glogau
SILESIA
Breslaw
MAJOR
Calis
Oder
Oppelen
Oppelen Ducatus
Brigk
Ratibor
Kegemdorf
Troppau
Olmutz
MORAVIA
Brin
Wien
AUSTRIA PARS
Pragа
BOHEMIÆ
PARS
MINOR
Sandomirz
Cracovia
Vistula A.
Tarnow
Jaroslaw
Premisl
Xeschin
Oswentz
Pr. Beltz
Pr. Cholm
Pal. Lublinensis.
Pal. Sirad.
Pal. Lancocz
Pal. Rawa
Pal. Sand
Pal. Calis
Pal. Brzesc
Pal. Inowlaw
Pal. Brzesc
Pal. Gabin
Pal. Saachischofna
Pal. Plocz k
Pal. Thorn
Pal. Culm
Pal. Pomer ellis
Pal. Schw
Pal. Dobrin

CAP. XXIII.

De Poloniæ regno, Provinciisque ei subjectis.

I.

POlonicum regnum *a*, quod vastum nunc obtinet terrarum spatium, à principio arctis includebatur finibus; quippe cujus summa Longitudo inter Occasum & Ortum à *Schwibussen*, proximo Silesiæ opido, juxta *Crossen* ad *Lucznam*, proximum Russiæ opidum, non excedebat mill. Germ. LXXX. Latitudo verò maximè sinuata inter fontem Vistulæ, & opidum Masoviæ *Wanrow*, mill. LX. Verùm accesserunt postmodo ejus titulo *Lituania*, *Russia Nigra* sive *Minor*, *Podolia*, *Volinia*, *Podelassia*, *Masovia*, *Perussia*, *Samogitia* & *Livoniæ major pars*. I

Veteris Poloniæ fines.

II. Sarmatæ, ut antè retuli, hæc omnia primò tenuerunt, præter eam Poloniæ partem, quæ in Veteris Germaniæ solo citra Vistulam sita est. Quanquam & Prussiam & Livoniam Germanica gens, ut in Germaniæ descriptione ex Tacito demonstravimus, ab initio incoluit; quæ in hanc diem perpetuò mansit. Solum est in universum frumento fertilissimum; nisi qua silvæ vastiores intercedunt.

Poloniæ fines.

III. *Termini* autem totius regni Poloniæ sunt, à Septemtrione mare Suevicum & Sinus Venedicus, lineaque à *Pernavia* Livoniæ opido ad Dunæ fontes ducta; qua Sol exoritur, Borysthenes, sive *Dnieper*; à Meridie Tyras, sive *Nyester*, & Carpates mons; qua occidit Sol, Silesiæ & Marchiæ Brandenburgicæ Pomeraniæque junguntur.

Magnitudo hodiernæ Poloniæ.

IV. *Longitudo* harum finium summa est, inter duo opida *Schwibussen* antè dictum, & *Czyrkassi* in ripa Borysthenis situm, mill. Germ. CC. *Latitudo* inter *Pernaviam* Livoniæ opidum, & *Carpatem* montem supra Transsilvaniam mill. CL. (1)

Divisio.

V. *Dividitur* in regiones ac Provincias suprà dictas; quarum singulas explicare aggredimur.

(1) *Brietio Longitudo* 690, *mill. pass.* & *Latitudo* 640.

CAP.

BUNONIS.

a Regio tota ferè plana & aprica est, nisi quà ad fines Hungariæ accedit, montana & silvestris. Quo longius autem inde recedit; eo lenius declivis est, magisque exculta, & meliore gleba. Nisi quod in meditullio minoris Poloniæ (a) *Calvus mons* supereminet, in quo Monasterium *S. Crucis*, ligno, in quo Salvator noster pependit, celebre. Reliqui colles ferè in toto regno sunt potius, quàm montes. Silvestris sanè fuit superioribus temporibus pleraque omnis Polonia: sed nunc ubique diligenter excolitur.

REISKII.

1 (b) Polonia genti Sclavicæ huc delatæ colonias novas novumque nomen debuit; Coloniæ illæ aut Priscos exturbârunt Sarmatas, aut mistos sibi sociârunt: Nomen ex vocabulo derivatum Sclavonico *Pole* planitiem aut planam regionem significat, ita Sclavis advenis dictam, quotquot duce Lecho, post A. C. 550, huc infederant. Ab hoc *Lechidæ* orti per annos centum & amplius, post *Cracidæ*, hinc *Piastæi* principatum, & tandem *Fagelionida* regnum multo amplius tenuerunt. Hinc plures regni provinciæ, quas accuratius Hartknoch de Regno Polon. Lib. I. c. 11. Starovolcium secutus numerat; (1.) *Poloniam majorem*, (2.) *Poloniam minorem*, (3.) *Lithuaniam*, (4.) *Russiam rubram*, (5.) *Russiam albam*, (6.) *Borussiam regalem*, (7.) *Pomerelliam* sive *Pomeraniam*, *Pomeraniam ulteriorem*, (8.) *Massoviam*, (9.) *Samogitiam*, & *Partes Livoniæ nonnullas*: Decimam Petrus du Val addidit, sed in hoc denario duas simul Polonicis Scriptoribus ignotas, Borussiam plane omitta.

EU-

(a) Calvus m. Monasterium S. Crucis. (b) Polonia Sclavis advenis dicta,

CAP. XXIV.

Polonia proprie dicta.

I.

Poloniæ nomen.

POlonia proprie dicta, incolis *Polska*, à vocabulo *Pole*, quod Slavonica lingua *campum* significat, notationem accepit; quia tota campestris est a plana. I

Divisio.

II. Dividitur in *Majorem*, & *Minorem*. α *Major* Germaniæ contermina est β *Minor* Moraviæ, Hungariæ ac Russiæ. *Minor* supremam nunc fert dignitatem ab urbe *Cracovia* regni capite. At *Major* dicta fuit altera, cum divideretur regnum, quia illic sedem fixit *Lechus* gentis conditor. [b]

Polonia Major.

POLONIA MAJOR.

Posenania.

III. Majoris caput est γ *Posenania*, incolis *Posnàn*, German. *Posen* (1) urbs præclara ac supra Polonorum cultum splendida, emporiumque celeberrimum.

Gnæsna.

δ Secunda est *Gnæsna* (2), incolis *Gniezno*, German *Gniesen*, mercatu nobilis antiquissima Polonicarum, primaq; sedes Principum. Reliqua opida sunt, e Ca-

(1) *Commercio celebris, probe munita. Jesuitarum Collegium ibi splendidum. Judæi multis immunitatibus gaudent.*

(2) *Olim totius Poloniæ Metropolis, hodie autem Poloniæ minoris. Templum Cathedrale divitiis refertum jactat, inter alia Tiaram auperi Archiepiscopi 23000 l. Sterling. Æstimant, portæ æneæ Corinthiacæ a Taurica Chersonesso allatæ imprimis spectabiles. Incendio maltum, An. 1613, Posse, indies minuitur.*

i

BUNONIS.

α (a) *Major Polonia* habet à *Meridie* Silesiam; ab *Occasu* Marchiam & Pomeraniam; à *Septemtrionibus* partem Prussiæ & Maloviam, à quibus Vistulâ disterminatur; *ab Ortu* Poloniam Minorem. Tota ferè hæc terra plana fluviisque irrigua est; nisi quod Cujaviæ nonnulla pars clivosa est, collibusque molliter & ad fertilitatem commodè distincta. Dividitur Polonia Major in *octo Palatinatus* sive *Satrapias*; *Posnaniensem*, (cui & *Wschoviense* territorium adjungitur) *Calissiensem*, *Lanciciensem*, *Brestensem*, *Juniviadislaviensem*, (& hæ duæ Satrapiæ vulgò *Cujavia* dicuntur) *Siradiensem*, *Ravensem*, & terram *Chelunensem*.

β (b) *Minor Polonia* tam ratione Longitudinis, quàm Latitudinis quinquaginta fere continet milliaria: in tres solet dividi Palatinatus sive Satrapias, *Cracoviensem*, *Sandomiriensem* [a] & *Lublinensem*, quæ eo ipsò ordine, versus Septemtrionem & Ortum æstivum jacent. Est verò Polonia Minor conterminia à *Septemtrione* Massoviæ atque Podlachiæ; ab *Occidente* Majori Poloniæ; ab *Ortu* Russiæ, *a Meridie* Hungariæ & Silesiæ finitima est.

HEKELII.

[a] Vel *Sandomiriensem*.
[b] Autor, atque fundator.

REISKII.

1 Polonia quidem major amplitudine antestat, sed dignitate in Comitiis aliisque congressibus, quales sunt Commissiones & tribunalia, cedit: (c) Tunc enim regnum in tres partes dividitur, nempe *Poloniam minorem*, *majorem*, & *Lithuaniam*. Sicut autem provinciæ regni omnes in Palatinatus aut Satrapias, hæ verò, in Castellanias iterum dispescuntur, ut Starostiæ, i. e. Regimina vel Præfecturæ urbium & vicorum singulis sibi sint: Ita in utramque Poloniam hæc congruit divisio. Antiquissima tamen urbium

(d) *Gnezno* exstat, ab Lecho condita, & Ducum diuturna sedes, à nido aquilino, quem sub ipso forte repererant, vocata. Hinc insigni regio Polonici coronatam aquilam eamque argente in cute ferit. Proxima huic (e) *Cracovia* Regum sedes, tribunali regio supremo clara, & tripertita; unde Tripolim vocant. *Rakovia* verò ob hæresin, quæ ibi invaluerat, Arianam sive Socinia am, A. 1638, cuius hodieque jacet. (f) Regum hic quatuor in Europa electitium superest, idque ex Ottonis III. Imperio, qui Boleslaum III, regem creasse legitur; non apud historicos tantum *Germanos*, sed *Polonicos* ipsos Cromerum Lib. IV. & Lubienskium ex aspectu cathedrali Posnanensium Ecclesiæ inscripto. Etenim quippe Conradus Saliquus vectigalem præstiterat: Heinricus II, autem Boleslaum pecuniario sibi obligârat.

BUNONIS.

γ (g) *Posnania* ad Vartam fl. lata districtui nomen dedit, primumque sibi locum inter Satrapias vindicat: Gymnasio publico [c] nobilis est.

δ (h) *Gnesna* leptem inde distat milliaribus Germanicis. Episcopus Ecclesiæ Polonicæ Primas est, & inter Proceres totius regni primus. Interregni tempore ille Proregis habet auctoritatem [d]. Caeteri Palatinatus *Posnanienses* opida sunt *Costenium* [e], *Kobovia* [f], *Slupcja*, *Pysdra*, *Commum*, *Xchin*, *Wschowia*, *Meseritz*, *Nacum*, *Czarnikau* [g]. *Senatores* hujus Satrapiæ sunt *Archiepiscopus Gnesnensis*, *Episcopus Cujaviensis*, *Medirecensis*, *Kuiaviensis*, *Wladislaviensis*, *Crivinensis* & *Santocensis*.

ε (k) *Calisia* sive *Calissium*, urbs ad Prosnam inter paludes jacet: Collegium ibidem est Jesuitarum splendidum. Palatinatus hic multa habet oppida nora & obscura; *Palatinum* præsidium *nos* sex, *Calissiensem*, *Gnesnensem*, *Landscheciensem*, *Buchoviensem*, & *Camenscensem*.

(c) Majoris Poloniæ fines, & Satrapiæ. (b) Minoris Poloniæ fines & Satrapiæ. (c) Tres regni Comitiis. (d) Gnezno. (e) Cracovia. (f) Regni Polonici ornatus. (g) Poloniæ. (h) Gnesna. (i) Palatinatus Posnaniensis oppida. (k) Calisia, ejusque Palatinatus.

lijia, Ptolemæo memorata, Polonis nunc *Kaliſz*. ζ *Lencicia* (1), η *Plotsko*, & θ *Petricovia*, vulgò *Pietrkow* (2) Juridico conventu (*tribunal* incolæ vocant) maxime celebris. Lencicia. Petricovia.

POLONIA MINOR. Polonia Minor.

IV. Princeps Minoris eſt ι *Cracovia*, vulgò *Krakow* (3), caput decuſque totius regni ac ſedes regia : urbs magna atque ingens, & licet inter incultas, ipſa tamen magnifica admodum & ſuperba. *Corrodunum* eſſe Ptolemæi, haud malè conjiciunt docti viri. Secunda à Cracovia eſt κ *Lublinum*, vulgò *Lublin* (4), urbs egregie latericia eſt, in qua olim Rex *Popielus* à muribus corroſus & abſumptus legitur. (p) *Bydgoſtia* mœnibus cincta eſt. Cracovia. Corroduнum. Lublinum. (1) *Oppidum munitum.* (2) *Regis Staniſlai qui cum Auguſto Saxone procorona litem habuit, & Suecorum ope obtinuit, patria.* (3) *Urbs nitida inter paludes ſita; conventus olim ibi ſemel in Anno habetur.* (4) *Palatium ibi Regis ſplendidum. Confeſſio Auguſtana hic, An.* 1551, *recepta: forum totius Europæ Amplißimum jactat, ſupra* 50 *templa numerat, quod Cathedrale vocatur divitus immenſis repleu. Salinis etiam in vicinia nobilis, unde annuus proventus* 400000 *Librarum francicarum.*

BUNONIS.

(a) *Lencicia* [*b*] in paludibus ſita, unde Palatinatus nomen habet ; dividiturque is in tria territoria ; *Lencicienſe*, *Brezinenſe*, & *Orlovienſe*. Præter *Palatinum* habet quatuor *Caſtellanos*, *Lencicienſem*, *Brecinenſem*, *Inevlodenſem*, & *Conarienſem*.

ν (b) *Plotsko* [*c*] ſive *Ploſcum* Maloviæ opidum [*d*].

ξ (c) *Petricovia* in Siradienſi Palatinatu eſt : ſeptem milliaribus inde diſtat *Siradia* ad Vartam poſita, unde Palatinatui nomen eſt. (d) In *quatuor territoria* Palatinatus iſte dividitur, *Siradienſe*, *Schadlocenſe*, *Radomſcenſe*, & *Petricovienſe*. Habet præter *Palatinum Caſtellanos* quatuor ; *Siradienſem*, *Lopienſem*, *Spicimirienſem*, & *Conarienſem*. Opida præter illa ſunt præcipua *Vidavia*, *Varta*, *Pabianice*, *Laſcum*. Huic Palatinatui adjacet (e) *Terra Vieluncnſis*, quæ proprios magiſtratus habet & *Caſtellanum*. Dividitur in territoria *Veluncnſe*, & *Oſtroviecenſe*, ubi opidum (f) *Boleſlavecia* cum arce munitiſſima. (g) *Velunia* urbs templum habet Canonicorum & aliquot monaſteria. Cæterùm in Majori Polonia *Palatinatus* porrò ſunt, (h) *Ravenſis* habens *Palatinum* & *Caſtellanos* tres, *Ravenſem*, *Sochaczovienſem*, & *Goſtinenſem*. Opida præcipua hic ſunt, *Rava* cum arce munita, in qua honoratiores capti detenti ſunt ; *filius naturalis Caroli* regis Sueciæ, bello Livonico captus ; item *Baudiſius*, *Streſſius*, *Teiſſius*, aliique in Pruſſico bello ante hæc capti : *Lovicium* Archiepiſcopi Gneſnenſis ſedes quinque milliaribus Ravâ diſtat : *Volboria* Cujavienſis epiſcopi ſedes. *Goſtinium Demetrii Suiſcii* magni Ducis Moſcoviæ captivitate nobilitatum. (i) *Cujavia* in duos Palatinatus dividitur, *Breſtenſem* & *Junivladiſlavienſem* ; ubi (k) *Goplus* lacus. (l) *Breſtenſis Palatinatus unum* habet *Palatinum*, & tres *Caſtellanos*, *Breſtenſem*, *Cruſvicienſem*, & *Covalienſem* : *Territoria* quatuor, *Breſtenſe*, *Cruſvicenſe*, *Covalienſe* & *Predicenſe*. In Breſtenſi eſt (m) *Vladiſlavia* Cujaviæ epiſcopi ſedes. Idem (n) *Breſte* vario, muris & foſſa cinctum eſt. Palatinatus *Junivladiſlavienſis* tria territoria complectitur ; *Bydgoſtienſe*, *Bolvinoviecenſe*, & *Junivladiſlavienſe*, quod à *Goplo* lacu & opido (o) *Cruſvicia* ad Viſtulam uſque & Pomeraniæ fines extenditur. Præter *Palatinum* ad Conſilium regium mittit *tres Caſtellanos*, *Junivladiſlavienſem*, *Bydgoſtienſem*, & *Conarienſem*. *Cujavia Predicenſis* Palatinatus opidum, in Junivladiſlavienſi ſatrapiæ finibus poſita eſt ad *Goplum* lacum. In hoc illo arx lateritia eſt, in qua olim Rex *Popielus* à muribus corroſus & abſumptus legitur. (p) *Bydgoſtia* mœnibus cincta eſt.

ι (q) *Cracovia* Academiâ [*l*] quoque nobilis eſt. Anno 1655. à Suecis occupata ; ſed poſtea à Polonis ope Cæſarianorum recuperata eſt anno 1657. [*m*]. *Cracovienſis* (r) *Palatinatus*, præter *quatuor* territoria, *Cracovienſe*, *Lanciciense*, *Biecenſe* & *Sandecenſe*, etiam *tres Ducatus* in ſe continet, *Oſvecimenſem*, *Zatorienſem*, *Severienſem*, & Comitatum *Seppiſienſem*. Opida hujus Palatinatus clariora ſunt, (ſ) *Czenſtochia* percelebre habens Cœnobium Eremitarum in *Claro monte* ſitum, egregiè munitum : (t) *Miſſovia* ad Vartam : (u) *Novopolia* ad Pilciam Epiſ. Koniecpolſcorum ſedes. (x) *Lelovia* territorii caput : (y) *Pilcia* Zbaravii Ducis ditio : (z) *Severia* Ducatus caput, arcem habet munitam in inſula ſtagni, & aliam *Liſorecia*, famoſam carceribus inſolentioris Cleri Diœceſis Cracovienſis : (aa) *Slaucovia* argenteis fodinis celebris : (bb) *Ilcuſſia* argenti & plumbi fodinis dives : *Opatovecia*, *Coſicia*, *Proſovia*, *Miechovia*, militum ſepulchri Chriſti ditio. Cæterum hic Palatinatus Cracovienſis metalla & foſſilia in regno hoc fere ſolus poſſidet. Effoditur plumbum & argentum apud *Ilcuſſiam*, *Slaucoviam*, *Severiam*, & *Novagoram* : æs & aurum ad *Novotargum*, & in montanis circa *Sandeciam* : Sal metallicus inſtar ingentium ſaxorum apud *Bochnam* & *Veliſcam* ; marmor apud *Sdeciam* ; nitrum apud *Viſticiam* : Vitriolum apud *Beciam* : cuprum & carbones apud *Tenciſnum* : chalybs apud *Podoloneſiam* : terri & vitreorum officinæ cum pluribus in locis, tum apud *Oſviniam* ſunt.

κ (cc) *Lublinum*, urbs quidem non eſt ſpatioſa ; attamen bene ornata ædificiis, & Palatinatus Lublinenſis caput, cui adjuncta eſt (dd) *Terra Lucovienſis*. Tota Polonia Minor unum tantum habet Epiſcopum Cracovienſem, cui & Lublinenſis Epiſcopatus ſubjectus eſt. Duos tantum habet Senatores, *Palatinum* & *Caſtellanum Lublinenſem*. Secundum poſt Lublinum Ucum tenet (ee) *Cazimirria* ad Vittulam. Reliqua opida clariora hic ſunt, *Opolia*, *Cracovia*, *Craſnicia*, *Lancicenſia*, *Vizendorfia*, *Lencena*, &c.

HEKELII.

[*c*] Vetulas Nordinis.

[*d*] Natus eſt quoque : Legatus *Summi Pontificis* in univerſi, qui regem novennis coronandi ſummam authoritatem habeat.

[*e*] Silvarum ſe ordinem

(a) Lencicia, ejuſque Palatinatus. (b) Plotsko. (c) Petricovia. (d) Siradienſi epiſcopatus. (e) Terra Vieluncnſis. (f) Boleſlavecia. (g) Velunia. (h) Palatinatus Ravenſis. (i) Cujavia ; Goplus lacus. (l) Breſtenſis Palatinatus. (m) Vladiſlavia. (n) Breſte. (o) Cruſvicia. (p) Bydgoſtia. (q) Cracovia. (r) Palatinatus Cracovienſis. (ſ) Czenſtochia. (t) Miſſovia. (u) Novopolia. (x) Lelovia. (y) Pilcia. (z) Severia. (aa) Slaucovia. (bb) Ilcuſſia. (cc) Lublinum, Palatinatus Lublinenſis. (dd) Terra Lucovienſis. (ee) Cazimirria.

egregia ac lauta, negotiationibus ſublevata: quippe mercatus eſt totius regni nobiliſſimus. Tertia eſt λ *Sendomiria* (1), Polonis *Sendomierz*.

Sendomiria.

V. Cæterum à Lecho primo gentis conditore Principes populum rexerunt ad uſque μ Boleſlaum Chabrium, qui primus Poloniæ Rex ab Othone III Romanorum Imperatore, circa ann. CIↃ. pronunciatus eſt.

(1) *Muris & arce munita, a Tartaris, An. 1240, ſpoliata, a Suecis, An. 1655, Capta, a Polonis An ſequenti recuperata. In hac provincia arbores frugiferæ cunctas totius Poloniæ ſuperant.*

[e] *S. Koſciem.*
[f] *S. Viſchau.*
[g] Notandum autem, quod *Maginus* & alii *Geographi* hunc ordinem *Oppidorum* invertunt, & alia quæ *Poſnaniæ* propria, *Caliſiæ*, eaque nonnulla, quæ ad *Caliſiam* ſpectant, *Poſnaniæ* attribuunt.
[h] *S. Lancicia.*
[i] *S. Ploſzko.*
[k] Sede Epiſcopali clarum.
[l] A *Caſimiro* II. Rege circa Ann. CHR. MCCC LXIV. fundatâ.
[m] In hujus Arce Reges Poloniæ non ſolùm coronantur ſed & ſepeliuntur.

BUNONIS.

λ (a) *Sendomiria* in ſcopulo eminenti ad Viſtulam ſita, arcem habet Regiam; *Palatinatus Sendomirienſis* metropolis. Dividitur Palatinatus iſte in *octo* territoria, *Sendomirienſe*, *Radomienſe*, *Stenzicenſe*, *Corcinenſe*, *Viſlicienſe*, *Chencinenſe* [n], *Opocinenſe* [o], & *Pliſnenſe*; habetq; *Senatores* ad Conſilium Reip. ſpectantes numero *novem*: *Palatinum*, & *Caſtellanos Sendomirienſem*, *Viſlicienſem*, *Radomienſem*, *Zavichoſtenſem*, *Larnovienſem*, *Malogoſtenſem*, *Polanecenſem*, & *Cenchovienſem*. Abundat hæc Satrapia metallis auri, argenti æris, lazurii apud *Kielcios*: plumbi & argenti apud *Chencinam*; ferri & chalybis ad *Vonchociam*, *Boazantium*, & *Sydloveciam*; ac marmor quoque eruitur apud *Cunoviam*. Quatuor milliaribus à Sendomiria diſtat (b) *Opatovia*, urbs inſignis. Opida clariora porrò hîc ſunt *Radomia*, *Jedlinisko*, *Solecia* ad Viſtulam, *Ilza*, *Bozentini* ad (c) *Calvi montis* (quo in univerſa Polonia altior non invenitur), radices. In ipſo montis jugo illa Benedictinorum Abbatia eſt, ligno crucis, capite præcedente memorato, celebris: *Malogoſtia*, *Racovia* Photinianorum antehac nidus: *Sydlovia*, *Pilſna*, &c.

μ *Otto III*, Rom. Imperator non contulit *Boleſlao* dignitatem regiam, ut vulgò putatur, ſed *Boleſlaus* iſte regia inſignia ipſe ſibi ſumſit & uſurpavit tempore *Conradi II*, Imperatoris: verùm dignitas illa ei non fuit diuturna; nam paulo poſt mortuus eſt Boleſlaus: ejuſque filii à Conrado II, in ordinem ſunt redacti. Tempore Henrici IV, an. 1077, *Boleſlaus Audax* Polonorum hactenus Dux etiam regium nomen & inſignia aſſumſit; ſed neque hic dignitatem iſtam diu potuit uſurpare. Tandem poſt *Friderici II* fata, *Præmiſlao* autore, regiam dignitatem ſibi vindicare auſa eſt Polonia. Cæterum (d) Poloniæ ſolum, quod ſupra etiam dictum, multarum rerum ferax eſt, ac præcipue frumenti, cujus ingens copia per Viſtulam Dantiſcum quotannis defertur [p]. Sal ibi effoditur, & magna vis plumbi [q]. Poloni verò feroces ſunt, ad bellum proni, ingenioque valentes, & ad literas idonei, natura ſua in difficili illa lingua diſerti, ac ipſe quoq; ſequior ſexus in conviviis & congreſſibus eleganter & copioſè dicit. Omnes fere Poloni, etiam inferioris ſortis homines, Latine ſciunt [r]. Libertatis ſuæ amantiſſimi ſunt, & mores ſuos ac antiquam in veſtitu retinent conſuetudinem. Equis utuntur velociſſimis; multoque equitatu ſuo ſalva hactenus fuit Reſp. inprimis contra Turcas [ſ]. Ipſaque Polonia adverſus hoſtes iſtos Germaniæ propugnaculum habetur.

HEKELII.

[n] *S. Checinyenſe.*
[o] *S. Opoznoenſe.*
[p] Uſus a. *Vini* omnino eſt rarus, nec Vineæ cultura Genti, cujus potus Cereviſia, cognita.
[q] Et *Mellis.*
[r] Variarumque Gentium idiomata callent.
[ſ] Militiæ munus non niſi Nobilibus, iiſque, qui ex Oppidis honeſtiore ſunt ordine, permittitur. Latrocinia *Poloni* præcipuè ignorant, tantaque apud eoſdem eſt ſecuritas, ut hyberni menſibus etiam ſinguli tenuibus vehiculis, & uno quidem duntaxat aut altero jumento, immenſa itinerum ſpatia conficiant.

(a) Sendomiria Palatinatus caput. (b) Opatovia. (c) Calvus mons. (d) Poloniæ ſoli natura.

CAP. XXV.

Lituania, Ruſſia & Podolia.

I.

Lituania.

LItuania, Polon. *Litwa*, German. *Littawen*, ſuos habuit anteà Principes, *magni Ducis* titulo illuſtres, donec *Jagello* anno CIↃCCC LXXXVI. in Regem Poloniæ electus magnum Lituaniæ Ducatum Polonico regno adjunxit. α Regio eſt

BUNONIS.

α *Sylveſtris* olim fuit pleraq; omnis *Lituania*, ſed à Sigiſmundi Senioris temporibus ad hodiernam usque diem Regum ſtudio nunc ubique fere excolitur.

est totius regni vastissima, sylvis horrida, paludibus fœda. β *Longitudo* ejus maxima inter *Polotæ* fluv. fontes (qui sunt in confinibus Livoniæ & Moscoviæ;) & *Dassow* proximum Ponto opid. milliar. German. CCLX. *Latitudo* inter Chronum & Borysthenem amnes milliar. LXXX. 1 † Ejus magnitudo.

II. Urbibus, vicis atque ædificiis tota regio planè inculta est. Caput est γ *Vilna* (1), German. *Wilde*, ampla ac spatiosa, Cracoviæ magnitudinem exæquans, at ligneis plurimùm constans ædificiis. Major equidem hac, at incultior, δ *Novogardia*, vulgo *Nowigrod*. Clara item atque magna est ε *Kiovia*: vulgo *Kijow*, ad Borysthenem sita. *Dassaw*, ad Pontum accedens, ve- Novogardia. Kiovia.

† *Aliis autem Longitudo tantum* 660 *mil. pass. & Latitudo* 360.

(1) *Arcibus duabus munita, quarum una satis elegans. Templa sunt satis magnifica. In Cathedrali sepelitur, Monumento Argenteo magni valoris, Casimirus a Leone pontifice canonizatus. Campanam etiam jactat quæ pulsari nequit, nisi* 24 *hominum ope. Cives otiosi, belluones, & magnatibus servorum loco habentur. Crapulæ etiam maxime diditi. Græci hic habent Episcopum patriarchæ Constantinopolitano subjugatum.*

BUNONIS.

β (a) *Longitudinem* ejus à confinio Palatinatus Lublinensis, ad Livoniæ terminos *Starovolscius*, quem hic rutius sequimur, statuit nonaginta milliarium Germanicorum; *Latitudinem* quadraginta & quarium milliarium, à finibus Prussiæ ab Occasu, ad Albæ Russiæ terminos versus Ortum. Lituaniæ etenim fines ad Pontum minimè pertingunt, à quo multis absunt milliaribus. Dividitur in *tres* Palatinatus, *Vilnensem*, *Trocensem* & *Brescianensem*.

γ (b) *Vilna* à flumine appellata Academiam [*b*] habet, anno 1579, fundatam. Anno 1610, incendio fere tota perierat, sed restaurata deinde est elegantiùs. Nuper, anno 1655, à Muscovitis erat occupata, sed, anno demum 1660, à Polonis recuperatur. (c) *Vilnensis Palatinatus* primum in magno Lituaniæ Ducatu locum tenet. Habet *Palatinum*, qui Vilnæ Præfectus est, & *Castellanum*. Lituaniæ *Tribunal* in ipsa urbe est [*c*]. Cæterum opida hic quoque sunt (d) *Lida*, atque (e) *Osmiana*, territoriorum capita, & Ducis *Radzivilli* (f) *Bierze* cum arce munitissima. Alter Lituaniæ (g) *Palatinatus* est *Trocensis*, qui *Palatinum* tantùm habet & *Castellanum*. In Lituania enim non est mos creare minores Castellanos, prout in Polonia fit; ideo quilibet Palatinatus Lituaniæ *duos* tantum habet *Senatores*, *Palatinum* & *Castellanum*. Ipsa (h) *Trocensis urbs* quatuor à Vilna milliaribus distat, inter paludes sita. (i) *Grodna* ad *Chronum* fl. vulgo *Memel*, posita est. Flumini illi *Sigismundus III*, pontem imposuit ligneum quidem, sed ita *affabre* factum, ut similem Polonia non habeat. Tertius (k) *Palatinatus* hîc est *Brescienses*, Lublinensi Satrapiæ vicinus; præcipua opida habet *Cameneciam*, *Cobriniam*, *Janoviam*, *Iouniam*, *Rososiam*, *Vlodavam*, *Bialam*, ubi Palatium *Ducum Radzivillorum* pulcherrimum est & Gymnasium publicum. (l) *Brescie* arcem habet in scopulo inter *Bugum* & *Muchavecium* fluvios sitam. (m) *Pinscensis regio* proprios habet magistratus tam terrestres, quam castrenses. Silvis & paludibus regio illa obsita, piscium, mellis & ferarum copiâ celebris est. Habet (n) *Pinscum* opidum; cujus opidani mercaturam exercent, Græcanicæ religioni ut plurimum addicti.

HEKELII.

[*a*] Cœlum etiam inclemens habet, Animalia, omnis generis parva producens. In hac Regione Feræ quoque, præter eas, quæ in *Germania* reperiuntur, sunt *Bisontes*, *Uri*, *Alces*, *S. Onagri*, Equi Sylvestres, & aliæ. Cæterùm hæc Gens misera est & gravi servitute oppressa, maximè in *Villis* & *Pagis*, & Vestitu vili, eisque, uti *Polonis*, sermo est *Sclavonicus*.

[*b*] Ut & Arcem magnam, tamen inelegantem & sine arte exstructam.

[*c*] Clarent ibidem *Græcorum* Templum, & illud, quod *S. Stanislao* est consecratum.

REISKII.

1 (o) Lithuania tandem in historiis seculo duodecimo, & gens ipsa obscurior ex latebris sylvosis innotescere cœpit, cum primus Mendogus, Vir strenuus & pugnax, novo principatu ornatam patriam à Dominatu Russico vindicaret, A. 1252. Hunc secuti alii, eosque inter Gediminus, Russia partim & Borussia subacta potentior, adsumpto magni Ducis nomine primus Vilnam, A. 1305, condidit. Denique Jagello Hedwigen, unicam Ludovici, regis Hungarici Polonicique filiam toro suo sociavit, fideinque Christianam una cum subditis amplexus, regno provincias omnes innexuit. (p) *Vilna* ergo adhuc ampla, sed ædibus plerisque ligneis inornata, portis nunquam aut raro clausis patula, & sectis bene multis adhuc varia viget: (q) *Grodno*, quæ Stephano regi sedem aliquando præbuit, comitiis solennibus inclarescit. (r) *Russia nigra sive rubra* Ukraynam, eademque tres Palatinatus, nempe Braclaviensem, Kioviensem & Czernichoviensem continet. (s) *Kiovia* bello ultimo capta Russis hodieque paret: Qui pactis, A. 1667, induciis illam elapso biennio restituendam promiserant, sed moris continuis injectis adhuc detinent: De Cryptis Kioviensium singularibus mirisque Joh. Herbinius libellum edidit lectu sane dignum. (t) *Caminiecka* Turcis obsessoribus, A. 1672, dedita, clavem regni totius holti præbuit aut reliquit: Hæc enim firmissimum Podoliæ propugnaculum fuit, ac Russiæ rubræ, quam Hartknochius antea citatus huc extendit.

BUNONIS.

δ (u) *Novogardia* [*d*] Russiæ Albæ urbs est. [*e*]

ε (x) *Kiovia* in Russia Rubra Palatinatus caput est.

HEKELII.

[*d*] *S. Novigrodum.*

[*e*] Hanc Urbem dicunt nonnulli *Roma* esse majorem. Nam complectitur in circuitu suo *septem Milliaria Germanica*; cum *Roma* saltem *sex* habeat & dimidium.

(a) Magnitudo Lituaniæ. (b) Vilna. (c) Palatinatus Vilnensis. (d) Lida. (e) Osmiana. (f) Bierze. (g) Trocensis Palatinatus. (h) Troce. (i) Grodna. (k) Palatinatus Brescienses. (l) Brescie. (m) Pinscensis regio. (n) Pinscum opidum. (o) Lithuania, Russis subdita, Principibus suis, Regno Polonico. (p) Vilna. (q) Grodno. (r) Russia nigra. (s) Kiovia. (t) Caminiecka. (u) Novogardia. (x) Kiovia.

veterum est ζ Ordessus. *n Kawno*, German. *Kawen*. Mulso, quod vulgò *Mu-dum* vocant, nobile est opidum.

RUSSIA NIGRA.

Russiæ Nigræ situs.

III. Provincia hæc inter Poloniam Minorem, Voliniam, Lituaniam, Podoliam, Moldaviam, Transsilvaniam, & Hungariam sita, *Minor* dicitur ϑ *Russia*, sive *Russia Nigra*, Pol. *Czarna Rusz*, ad differentiam *Majoris* sive *Albæ*, quod est Muscoviticum Imperium. Latinè *Russos & Ruthenos* vocant incolas, quos à *Roxolanis* originem atque nomen habere putant. Ea pars quæ Carpaticis affixa jugis, incolis *Podogorze*, quasi submontana, indigitatur.

IV. Suos aliquando Russia habuit Duces; postmodum Poloniæ regno adjecta.

Leopolis.

V. Caput Ducatus est *Leopolis* x, Pol. *Lwow*, Germ. *Lwenburg* [f], quod contractè *Lemburg* [g] efferunt; emporium Turcicis mercibus celeberrimum (1). Reliqua opida sunt, *Pryzemysl*, *Halyxc*, *Chelm*.

(1) *A Leone principe, An.* 1289, *condita, & Archiep. titulo insignita An.* 1414; *a Cosacis, An.* 1648, 120000 *hominum frustra obsessa, a Turcis, Anno* 1672, *capta, sed conventu postea restaurata. Multum ex splendore pristino, motibus bellicis amisit, piscibus sale conditis quæstum magnum cives faciunt. Templa habent splendida, Ornamentis pretiosis decorata. Armenii hic habent Archiepisc. pontifici Romano subjectum, & Græci alterum patriarchæ Constantinopolitano suffraganeum.*

BUNONIS.

ζ (a) *Ordessus* ab Ortelio ad Sagaricum ponitur sinum: à Ptolemæo autem ad Axiacen fl. collocatur.

n (b) *Couna* Samogitiæ opidum ad *Chroni* seu *Nemini* ripas est, illam à Moscovitis in nupero bello captam Poloni recuperarunt anno 1661.

ϑ (c) *Russia* ea, quæ Poloniæ subjecta est, extenditur in longum, ab orâ Pecucensi ad confinia Livoniæ, per ducenta plus minus milliaria; in latum verò à Polonia Minori aut Lituania, versus Ortum ad vastos Tartarorum campos, aut Moscoviam, per centum viginti. Dividitur in *Russiam Albam*, quæ ad magnum Ducatum Lituaniæ spectat; & *Russiam Rubram*, quæ *Roxolania* propriè dicta ad Poloniam pertinet. Nam tertia pars, ultra Tanaim & fontes Borysthenis posita *Russia Nigra* ab antiquis, à recentioribus autem vulgò obtinuit *Muscoviam* appellari, (*ita Starovolscius in Polonia sua*). Quæ igitur *Russia* Cluverio dicitur *Nigra*, eadem Starovolscio *Rubra* est. Habet (d) Russia hæc à *Meridie* Ungariam, Moldaviam, & Bessarabiam: ab *Ortu* Scythiam desertam & Moscoviæ Ducatum: à *Septemtrione* Albam Russiam, *Stiro* & *Pripecio* fluminibus disjunctam: *ab Occasu* verò Minorem Polohiam, *Visloca* & *Vepro* fluviis divisa [b]. Continet *septem* Palatinatus, *Russiæ*, *Podoliæ*, *Volhyniæ*, *Belzæ*, *Brastaviæ*, *Kioviæ*, terramque *Chelmensem* & *Halicien sem*. (e) *Russiæ Palatinatus* habet *Senatores* Regni Archiepiscopum *Leopolien sem*, Episcopum *Præmislien sem*, & *Kovien sem*, *Palatinum Russiæ*, & *Castellanos* quatuor, *Leopolien sem*, *Prxmislien sem*, *Halicien sem* & *Sanocen sem*. In totidem quoque territoria dividitur Palatinatus.

x (f) *Russi* sub *Vlodomiro* Kovien si Duce, à quo Kovien sium & totius Russiæ Duces orti sunt, cui *Anna*, soror Basilii & Constantini Zimiscæ Imperatorum, nupta fuit, Christi Doctrinam à Græcis receperunt. Quare & hodierna die Russi Græcæ Ecclesiæ ritus tenent, & Metropoliten ac Episcopos à Constantinopolitano Patriarcha confirmatos habent. Vlodomiri filius duodecim filii omnium Russiæ Ducum stirpes fuerunt: quorum posteri diuturna cum Poloniæ Regibus bella gesserunt. Donec tandem Russia Meridionalis, cujus caput est *Leopolis*, sub *Casimiro III*, Rege à Polonis subacta est. *Kiovia* verò tandem à *Casimiro III*, in provinciam est redacta.

x (g) *Leopolis*, Russiæ Palatinatus caput, propugnacula habet satis firma, & duas arces [i]. Opida præter id præcipua hujus territorii sunt *Gliniani*, *Zloczovia*, *Zboravia*, *Grodecia*, *Komarna*, & *Zolkovia*. *Alterum* hujus Palatinatus *territorium* est (h) *Præmislien se*, ubi urbs *Præmislia*, arcem habens in scopulo sitam. Castella Nobilium passim hic reperiuntur, ob frequentes Tartarorum incursiones, munita. Opida verò celebriora sunt *Samboria*, *Jarosla-via* nundinis clara, *Resovia* cum arce. Pagos multos hîc inhabitant Germani, à Polonis olim eò traducti. *Tertium territorium* est (i) *Sanocense* Ungariæ montibus & Transylvaniæ vicinum. *Quartum est* (k) *Halicien se* Transylvaniæ & Moldaviæ finitimum, Tyra fluvio è Carpathiis montibus orto fere medium secatur. Ejus pars Australior trans Tyram posita vulgo *Pecucia* appellatur. Opidum præcipuum est *Halicia*. Pecuciæ verò caput est *Sniatinum* ad Pruth fl. nundinis annuis haud ignobile opidum. Ci Nestrum sive Tyram est *Podocum* arce munitum.

HEKELII.

[f] S. *Deunpurg*.
[g] Vel Lemberg.
[b] Unde a. hæc Regio nomen suum acceperit variæ sunt opiniones, inter quas verisimilior est eam antiquitùs *Rossejam* appellatam fuisse, qs. *Gentem dissem natam*, seu *dispersam*. *Rossija* enim *Ruthenorum* Linguâ *dissemin tionem*, seu *dispersionem* propriissimè denotat. Notum enim est, quòhi Populi totam *Sarmatiam Europeam & Asiaticam* Partem occupârint, atque ab Oceano glaciali ad Mediterraneum usque Mare & Sinum *Adriaticum*, necnon à Ponto Euxino ad *Baltheum* Oceanum usque Colonias suas extenderint. Omnes itaque illi Populi, qui Linguâ *Sclavonica* utuntur, & Rom. fidemque CHRISTI *Græcorum* more sequuntur, communi vocabulo *Russi*, s. *Ruthe i* appellantur.

(a) Ordessus. (b) Couna. (c) Russiæ magnitudo & divisio in Albam, Rubram, & Nigram. (d) Rus Rubræ fines. (e) Palatinatus Russiæ. (f) Russorum Duces & religio. (g) Leopolis. (h) Territ Præmisliense. (i) Sanocense, & (k) Halicien se.

PODOLIA.

VI. λ *Podolia*, Pol. *Podole*, inter Moldaviam, Russiam Nigram, Voliniam & Lituaniam sita, vastissimis campis, pecori quam hominibus alendis benignior, pascuis gaudet mirum in modum luxuriantibus; adeò ut boum ingentium immania cornua vix è gramine appareant. Podoliæ fines.

VII. Caput regionis est μ *Kamienijecz* (1), urbs mira ac stupenda ratione [k] in arduo saxo condita; qua re, cùm sæpius à Tattaris, Turcis ac Valachis peteretur, inexpugnabilis exstitit. Reliqua loca sunt *Chmielnik*, *Tzudnow*, *Bratzlaw* & *Orczakow*, quod Tattari occupatum tenent. Kamienyecx. (1) *Polonis conventu Carlovicensi restituta, An.* 1699.

BUNONIS.

λ *Podolia* Russiæ Rubræ pars territoria habet *Camenecense*, *Trembulienſe*, & *Laticzovienſe*.

μ (a) *Camenetia* [l] *XXX* milliaribus benè longis distat à Leopoli versus Ortum hybernum: habetque duos Episcopos *Romano-Catholicum* & *Armenum*. Urbem istam hodie Turcæ tenent. Secundo ab hac urbe lapide est arx Potociorum *Paniouce* dicta à *Joanne Potocio*, Palatino Braslavienſi, exstructa, celebris oppugnatione Turcica, quæ contigit anno 1621. Opida porrò in (b) Podolia præcipua sunt *Tremboula*, *Latiszovia*, *Husiatinum*, *Barum*, *Czartcovia*, *Jamnia*, *Zincovia*, *Misazibozia*, *Jesupolis*, *Grodecia*, *Julovecia*, *Satanovia*, *Zuanecia*, *Tarnopolia*, *Kitaigrodum*, *Dunaigrodum* & alia, singula ferè ob Tartarorum irruptiones munita. Podolia enim continuis ferè Barbarorum incursionibus vexatur, quæ si pace frui posset, certè nec Italiæ aut Hungariæ soli ubertatem & divitias invideret. Senatores hujus Palatinatus sunt tres, *Episcopus Camenecensis*, *Palatinus Podoliæ*, & *Castellanus Camenecensis*. (c) *Chmielnicum* ad *Braslavienſem* pertinet *Palatinatum*, qui ultra Podoliam in Tartarorum finibus positus nomen habet à (d) *Braslavia* ad Bogum fl. sita. *Vinnicza* hic nobilitatis conventu & judicio nobilis est. Præterea in hoc Palatinatu opida sunt *Morachua*, *Jarosovia*, *Zitomiria Sarogrodum* & *Felstinum*. Senatores hic sunt duo, (e) *Palatinus* & *Castellanus*. In duo distinguitur Palatinatus territoria, *Vinnicense* & *Zitomirienſe*.

Cæterùm Russiæ Rubræ asscribit Starovolscius quoque (f) *Palatinatum Czerniechovienſem*, Russiæ Nigræ partem, quam Moscis ademptam Uladislaus IV, Poloniæ adjunxerat. Habebat *Palatinum* & *Castellanum*. Cæterum Palatinatus Podoliæ, Kiovienſis, & Bratzlavienſis terræ hodie vulgò (g) *Ukraina* nominatur. Hæc provincia hodie in partes scissa; quarum aliæ parent Turcis, aliæ Moscovitis subsunt.

HEKELII.

[i] Claret quoque Archiepiscopatu, ubi & *ipse Metropolitanus Russiæ* suam Sedem retinet, & sunt ibidem plurimæ Ecclesiæ tum *Romani*, tum *Græcorum* Ritus. *Armeni* quoque, qui Mercaturam exercentes ibidem degunt, *Basilicam* suæ Religionis, Antistitemque atque Sacerdotes habent.

[k] Ac divina ferè manu.

[l] S. *Camyeniec*.

(a) Camenecia. (b) Podoliæ opida. (c) Chmielnicum. (d) Braslavienſis. (e) Palatinatus opida. (f) Palatinatus Czerniechovienſis. (g) Ukraina.

CAP. XXVI.

Volinia, Podelassia, Masovia, Livonia, Samogitia.

VOLINIA.

I.

Volinia, Pol. *Wolin*, inter Poloniam, Lithuaniam & Russiam Nigram porrecta, opida præcipua habet, *Lutzko*, *Wlodimirz*, & *Krzemieniec*. α Volinia.

PO-

REISKII.

1 (a) Alba Russia, quam ex Hartknochio recensemus, Cluverio plane omissam, sex Palatinatibus constat, Novogrodensi puta, Meislavienſi, Vitepcensi, Mindensi, Poloccensi, Czernichovienſi. Huc etiam (b) *Smolensko* pertinet, inter Polonos Russosque ambigua, his tamen adhuc subdita. (c) Masovia vero nomen ab Maso Miecillai Regis pincerna legitur sumsisse, sibique Duces præfeciſſe proprios; Germanico quondam nostro Imperio subjectos: Quorum familia cum exspirâsset, Poloni provinciam occupârunt. Urbs hujus Paslavia per se ambula & Comitiis Regni habendis frequentissima, sed munitionibus parum instructa. Pomerella seu Pomerania ulterior & Cassubia, heic apud auctorem nostrum terris Polonicis exemta utraque sequenti capiti reservabitur.

BUNONIS.

α (d) *Volinia*, sive *Volhynia* Palatinatus Kioviæ occidua, in duo dividitur territoria *Cremenecense* & *Luccorienſe*. Habet Senatores tres, *Palatinum*, *Castellanum* Volhyniæ & *Episcopum* Luceorienſem, qui sedem suam habet in arce, ut *Russorum* Episcopus in urbe suam. Alius etiam Russorum Episcopus sedem suam habet *Volodomiriæ*. Opida in hoc Palatinatu præterea sunt. *Rubesovia*, *Socalia*, *Czartoriscum*, *Olesium*, *Orilovia*, *Brodi*, *Oliba*, *Cremenecia* territorii sui caput, arcem in saxo eminentissimo ostentat; *Visnieczia*, *Lasslavia*, *Constantinovia*, *Basilea*, *Dubna*, *Clevania*, *Ostrogum*, *Dermanum*, urbs *Monachi Russi S. Basilii*; & *Miedireczum*, pleraque munita loca. [c]

(a) Alba Russia. (b) Smolensko. (c) Masovia. (d) Volinia.

Podelaſſia.

PODELASSIA.

Podelaſſiæ ſive Podlachiæ Palatinatus.

II. β *Podelaſſia*, Pol. *Podlaſze*, inter Lituaniam, Maſoviam & Boruſſiam poſita, Lituaniæ quondam pars, ſingularis poſteà provincia facta, Poloniæ titulo acceſſit [a]. Loca notiora ſunt, *Bielsko*, *Tykozyn* [b], *Auguſtow*.

MASOVIA.

Maſovia.

III. γ *Maſovia*, Pol. *Mazowſze*, German. *die Maſaw*, inter Boruſſiam, Poloniam & Podelaſſiam ſita, ſuos habuit antè Duces, quorum ſtirpe exſtincta, Ducatus, ann. CIↃ IↃ XXVI, Poloniæ titulo inſertus eſt. Caput provinciæ eſt

Varſavia.

δ *Varſavia*, Pol. *Warſzaw*, German. *Warſaw*, regni comitiis, quæ hic haberi conſueverunt, celebris. (1)

LIVONIA. 2

Livonia. Ejus fines.

IV. *Livonia*, German. incolis *Lieſland*, nobiliſſima atque ampliſſima regio, ab

(1) *Duplici muro ac foſſa prælta cingitur. Palatium regium amplum & elegans, pontem habet ligneum ſtructuræ nobilis.*

BUNONIS.

Volhyniæ conterminus eſt (a) *Palatinatus Belzenſis*, Leopolienſium & Chelmenſium terris vicinus, qui duos habet Senatores, *Palatinum* & *Caſtellanum* Belzenſem. (b) *Belza* inter paludes ſita eſt. Palatinatus hic in quatuor dividitur territoria, *Belzenſe*, *Buſcenſe*, *Grodlenſe*, & *Grabovecenſe*.

Inter Volhyniam & Palatinatum Lublinenſem eſt (c) *Terra Chelmenſis*. Urbs (d) *Chelma* duos habet *Epiſcopos*, *Catholicum* & *Ruſſum*; ſed Catholici cathedra *Graſnoſtaviam* tranſlata eſt. Terra hæc in duo territoria diviſa duos habet Senatores, *Epiſcopum* & *Caſtellanum* Chelmenſem. Opida præcipua hic ſunt *Chelma*, *Rozana*, *Vlodavia* & *Craſnoſtavia* ad Veprum fl. quo *Maximilianus* Archidux Auſtriæ ad Poloniæ regnum evocatus, ab adverſa factione *Johanne Zamoſcio* Duce victus, in cuſtodiam deductus eſt. Qui Zamoſcius in vicinia iſta condidit (e) *Zamoſcium* opidum, quod Academiâ ornavit.

β *Podelaſſiæ*, ſive *Podlachiæ* Palatinatus Maſoviæ tribuitur à Starovolſcio. Habet duos Senatores, *Palatinum* & *Caſtellanum* Podlachiæ. In tria diſtinguitur territoria, *Drogiczynenſe*, *Mielnicenſe*, atque *Bielſcenſe*, ſecundum tria opida præcipua.

γ (f) *Maſovia* [d] Starovolſcio, ex quo pleraque hæc de Polonia deſumpta ſunt, dividitur in quatuor Palatinatus, *Plocenſem*, *Podlachicum*, de quo jam dictum, in eum qui peculiariter *Maſoviæ* nomen retinet, atque (g) *Terram Dobrinenſem*. *Dobrinenſis Terra* inter Cujaviam & Pruſſiam poſita, in *tria* dividitur territoria, *Dobrinenſe*, *Ripinenſe*, & *Libnenſe*. Præter iſta tria opida, *Skompe*, opidum hic eſt alicujus nominis. Senatores Terræ Dobrinenſis ſunt *Caſtellani tres*, *Dobrinenſis*, *Ripinenſis*, & *Slonnenſis*.

(h) *Palatinatus Plocenſis* inter Viſtulam & Pruſſiam jacens in *quatuor* diſtinguitur territoria, *Plocenſe*, *Zavorenſe*, *Mlavenſe*, & *Stenenſe*. Habet Senatores quinque, *Epiſcopum*, *Palatinum* & *Caſtellanum* Plocenſes: deinde *Raciazenſem* & *Siepercenſem Caſtellanos*.

(i) *Maſovia* ipſum *Palatinum* habet Generalem, atque *Caſtellanos* ſeptem, *Cyrnenſem*, *Varſovienſem*, *Viſnenſem*, *Viſegradenſem*, *Zacrocimenſem*, *Ciechanovienſem*, & *Livenſem*. In *duodecim* dividitur territoria, *Cyrnenſe*, *Viſnenſe*, *Zembrovienſe*, *Varſovienſe*, *Nurenſe*, *Viſſegrodienſe*, *Zacrocimenſe*, *Ciechanovienſe*, *Lomzenſe*, *Rozanenſe*, *Macovienſe*, & *Livenſe*. Præter hæc territoriorum capita, nobiliora opida hîc ſunt *Pultovia*, *Czernienſcum* ad Viſtulam, *Miſcum*, *Varca*, *Vengrovia*, *Garvolinia* cereviſiæ bonitate nobilis, *Staniſlanovia*, *Brocum*, *Viſcovia*, *Seroiczа*, & demum *Lomza*.

δ (k) *Varſavia* [e], Poloniæ centrum, quadraginta milliaribus à Poſnania & Cracovia diſtans. Habet palatium regium à Sigiſmundo III, magnificè exſtructum: itemque extra urbem aliud *Viaſdoviæ* Viſtulam proſpectans. In ſuburbio *Cracovia* dicto verſus Viaſdoviam eſt tropæum victoriæ de Moſcis reportatæ, capella nimirum, in qua ſepultus *Job. Demetrius Suiſcius*, Magnus Dux Moſcorum, qui captivus vitam in carcere *Goſtiniæ* finierat, unà cum duobus fratribus. Nuper anno 1655, Carolus Guſtavus Suecorum Rex hanc Polonorum Regum ſedem occuparat operibuſque munierat; verùm ſequenti mox anno præſidium Suecicum à Polonorum Rege ex ea urbe pulſum eſt.

HEKELII.

[a] A. CHR. M. D. LXIX.

[b] Ubi Theſaurus aſſervatur Regius.

[c] Hæc Regio propter Agri fertilitatem Frugum omnigenarum eſt abundans, & Sylvis ferigenis Stagniſque piſcoſis referta. Incolæ ſtrenui & bellicoſi ſunt, *Ruthenicoque* idiomate Moribuſque & Religione utuntur.

[d] A *Maſſao*, hujus Regionis Duce, ſic denominata.

[e] Ubi optimum Hydromeli conficitur.

REISKII.

2 Livonia primo ex Germanicis mercatorum, maximè Bremenſium, navigationibus, poſthac bellicis Teutonicorum equitum expeditionibus in notitiam Geographicam pervenit. Unus Ptolemæus Lib. II, (l) Levonum (Græce Λιουώνων) meminit: Aſt incolæ eo

(a) Belzenſis Palatinatus. (b) Belza. (c) Terra Chelmenſis. (d) Chelma. (e) Zamoſcium. (f) Maſoviæ diviſio. (g) Dobrinenſis Terra. (h) Plocenſis Palatinatus. (i) Maſoviæ Palatinatus. (k) Varſavia. (l) Levoni.

ASIA Antiqua et NOVA

EUROPÆ PARS

AMERICÆ PARS

MARE EOUM

OCEANUS

SCYTHIA INTRA IMAUM

SCYTHIA EXTRA IMAUM

TARTARIA DESERTA

CHINA

CHINENSIS

PERSIA

Regnum Persis FARSIA

Sophorum

Arabia Deserta

Arabia Felix

MARE ARABICUM et INDICUM

MARE

INDICUM

Golfo di Bengala Gangeticus Sinus

Zeylan

BORNEO

Philippinæ Insulæ

Archipelagus S. Lazari

Tropicus Cancri

Equinoctialis

Fretum Anian

Mare Caspium sive Hyrcanum

Turchestan

Karakithay

Mare Rubrum

Mediterranei Maris Pars

Ægyptus

Septemtrione Finnico Sinu terminatur; ab Oriente Nava amne & *Peybas* u, & Magnæ Ruſſiæ Lituaniæque latere Occidentali; à Meridie linea ab do Lituaniæ *Dodina*, in ripa Duinæ fluvii poſito, ad *Memmel* Boruſſiæ opi- n perducta; ab Occaſu mari Suevico. Longitudo ſumma inter Navam *Memmel* mill. XC. Latitudo inter mare & *Dodinam* mill. LX. Dividitur in qua- or partes, quarum nomina incolis, ε *Eſten*, ζ *Letten*, *Curland*, & *Semigallen*. rum prima Suedicæ eſt ditionis, reliquæ η Polono parent: Inſula ϑ *OEſel*, Danum ſpectat. Magnitudo.

ν. Princeps urbium eſt ι *Riga* (1), nobile emporium; nec inferior commer- Riga. ι *Revalia*, vulgo *Revel* (2), Eſthoniæ caput. Tertia eſt λ *Dorpatum*, vulgo Revalia. rpt; Veneda, vulgo *Wenden*, Venedico obverſa ſinui, Magiſtri militiæ ordi- Dorpatum. Veneda. Teutonici ſede nobilitata. μ *Curlandiæ*, quæ ſuperioribus annis in Duca- Curlandia. m unà cum Semigallia elata, caput *Goldingen*. Ducum autem ſedes *Mitow*. Goldingen. Mitaw.

S A-

Scandiæ aſſignat inſulæ, hanc autem oſtio Viſtulæ iam: Sed de Scandia error duplex loco huic unio inſedit. Teneamus hoc priſcum de Levonis Viſtulæ popuquis teſtimonium, & cum Livoniæ populis, untum fieri poteſt, conciliemus. Denique *Ordo fferorum Equitum*, A. 1104, ab Innocentio III, pa inſtitutus ad convertendam Livoniam excurrit, que ſubacta *Crucigeros ſive Teutonicos* ſive *Equites* arit, ob bella Roſſica, quæ tum exarſerant, & onita gerenda. Denique Sigiſmundus Auguſtus, Poloniæ, debellata Livonia totum extinxit ordi- , Magiſtrumque hujus ultimum Gothard. Ket- (a) novo Curlandiæ ac Semigalliæ ducatu, & ſalium jure beneficiario ſibi regnoque devinxit. poſtea Suevi *Livoniam ſeptemtrionalem* totam , omnem ſimiliter *tranſdunanam* & *ciſdunanam* regno ademptam ſuperiori & hoc noſtro ſe- nc tenent: (b) Pars aliqua Livoniæ auſtralis, Lithuaniam tangit, per pacem Olivenſem, A. Poloniæ relicta. Dividitur autem quicquid eſt niæ in ſex territoria, *Leitlandiam*, *Vikeclandiam*, *landiam*, *Virlandiam*, *Hariam* & *Gervandiam*: *Narva* munitiſſima & inſulis Livoniæ adjacentibus, ſelia, *Dagedem*, *Mona*, *Wormſea*, cæteriſque minu- non dicam.

BUNONIS.

(c) *Eſtia* in ſex dividitur territoria, *Harriam*, rland; *Viriam*, *Wirland*; *Allantakiam*, *Oldenam*, *Jerviam* & *Wikkiam*. (d) In *Harria* eſt (e) *valia* munita urbs [f] cum arce; quæ, anno a Moſcovitis obſeſſa & oppugnata obſidionem ra ſemeſtre in ſequentem uſque annum fortiter ſtinuit [g]. In (f) *Viria* ſunt *Weiſſenburg*, *Tolsberg* *Borckholm*. In (g) *Allantakia* ſunt *Neuſchloſs* & *rwa*, extremum Livoniæ verſus Euro-aquilonem ppugnaculum, a Moſcis anno 1558, expugnatum; men tamen à Johanne Sueciæ Rege captum. In *Odenpoa* ſunt Wernebec, Helmet, Ringen & (i) *Derpatum* [b], quod à Guſtavo Adolpho Sueciæ Re- Academia [i] ornatum Moſcus captum tenebat: poſt Suecis, facta pace, illud reſtituit. In (k) *Jer-* ſunt *Weiſſenſtein*, Lais, Overpolen & Vellin. In *Wikkia* ſunt Hapſcel, Leal, Lode & Parnovia. (m) *Letta* habet (n) *Rigam* cum munimento *munda* ad Dunæ oſtium. *Kockenhauſen*, *Creitz-*, *Duneburg* ad Dunam fl. Item *Wenden* & *Wol-*

mer ad Treideram fl.

» Omnis illa (o) *Livonia*, excepta *Eſthonia*, ejuſq; capite *Revalia*, anno 1561, ſub *Sigiſmundi Auguſti*, Poloniæ Regis, conceſſit poteſtatem, ſalvis tamen juribus, immunitatibus & privilegiis. At Poſtea 1601, *Carolus* Sueciæ Rex Livoniam invaſit, ejuſque bonam partem ſubegit. Tandem ipſius filius *Guſtavus Adolphus* anno 1621, Rigâ per deditionem captâ, reliquam quoque domuit Livoniam. (p) *Mitoviam* quoque expugnaverat Suecus; ſed eam Poloni recuperarunt. Manſere igitur *Churlandiæ Duci* ſua, donec nuper, anno 1658, ipſe Dux inſidiis circumventus, cum univerſa familia in Suecorum veniret poteſtatem; omnique ſua ditione exueretur: reſtitutus tamen eſt hoc ipſo anno 1660.

ϑ (q) *OEſelia* ad Danum quidem ſpectabat; ſed ea vi pacis 1645, initæ, Suecis tradita eſt.

ι (r) *Riga* modò memorata eſt: eam nuper, anno 1656, oppugnabat Moſcus; ſed ab opidanis ſimul & præſidio fortiter repulſus eſt; Manet igitur Suecis cum reliqua Livonia, qua cedere coactus eſt Moſcovita. Anno 1677, urbs *Riga* igne ab incendiariis ſuppoſito magnam accepit calamitatem, ejuſque pars melior in cineres redacta [k].

ν De Revalia,

λ De Dorpato modò dictum eſt.

μ *Gotbardus Ketler* ex ordinis Livonici, qui *Enſigeri* appellabantur, Magiſtro, primus Churlandiæ (t) Dux, autoritate & nomine *Sigiſmundi Auguſti* Poloniæ Regis, creatus eſt à Ratzevilio Palatino Vilnenſi in arce Rigenſi anno 1562.

HEKELII.

[f] Et amœna.

[g] Hæc Urbs inſignem habet Portum in Sinu Maris *Baltbici* atque Commerciis *Rigæ* haud quaquam cedit. Gaudet & Gymnaſio celebri, cujus Rector & Inſpector olim, laudabilis erat *Heinricus Arningk*; hoc tempore v. præclare legit veſtigia ejus *M. Adam Herold*, Amicus meus ſingularis. Clarent ibidem in eod. Gymnaſio *Joann. Rudolff Brehmius* & *Heinricus Julius Woltemate*.

[b] *S. Dorpatum.*

[i] Ubi *D. Andreas Virginius* Theologus, & *D. Heinricus Heinius*, Ictus, non ita pridem ex voto docuerunt.

[k] Quod etiam factum Anno ſuperiori 1684.

B U-

(1) *Inter ampliſſimas, nitidiſſimas, ditiſſimas frequentiſſimas & fortiſſimas ſeptentrionis Urbes locum obtinet. Commode enim ſita eſt in Sueciæ Poloniæ & Moſcoviæ finibus, & propter commercium cum oppidis anſeaticis. Sedes etiam eſt ſuperintendentis Lutherani, & portu capaciſſimo gauaet.*

(2) *A Valdemaro Dano, An. 1228, condita, portu commodiſſimo & capaciſſimo gaudet; ex anſeaticis una. Sedes etiam ſuperintendentis, bene munita & commercio celebris. A Moſcis, An. 1557, fruſtra oppugnata, licet 100000 hominum obſidione cinxerunt.*

(a) Ducatus Curlandiæ. (b) Livoniæ partes. (c) Eſtia. (d) Harria. (e) Revalia. (f) Viria. (g) Allantakia. (h) Odenpoa. (i) Derpatum. (k) Jervia. (l) Wikkia. (m) Letta. (n) Riga. (o) Livonia. (p) Mitovia. (q) OEſelia. (r) Riga. (t) Churlandiæ Dux.

Samogitia.

SAMOGITIA.

VI. ν *Samogitiæ* Ducatus inter Livoniam & Boruſſiam ſitus, nullo ξ neque opido, neque caſtello, neque eximio aliquo ædificio inſignis, ſilvis ac ne moribus horridus, ſolo melle, quod hic præſtantiſſimum colligitur, notus eſt.

BUNONIS.

ν (a) *Samogitia* Palatinatum ſive Satrapiam non habet; ſed multas præfecturas: ſimulque ejus Toparcha, vulgò *Capitaneus*, locum in ſenatu regni cum Epiſcopo & Caſtellano habet.

ξ Provinciæ tamen caput eſt ad (b) *Roſiene* ad Dubiſſam fl. (c) *Couna* quoque urbs mulſo celebris, ad *Crononis* ſive *Niemini* ripas Samogitiæ adſcribitur à Starovolſcio.

(a) Samogitia. (b) Roſiene. (c) Couna.

CAP. XXVII.

De Boruſſia & Caſſubia: item de Epiſcopatibus & Academiis regni Polonici.

I.

Magnitudo.

Diviſio.

PRuſſia, vulgo *Preuſſen*, ampliſſima atque illuſtriſſima regio, fluviis ac lacubus ſtagniſque frequenter rigua, frumento maximè ferax, quibuſdam dicitur perperam *Boruſſia*, quaſi à Boruſcorum antiqua gente, quam Ptolemæus in Moſcoviæ tractu ponit, hanc huc tranſiiſſe ι ſuſpicantur. Alluitur à *Septentrione* ſinu Codano & Chrono flumine; ab *Ortu* clauditur Lituania & Podelaſſia; à *Meridie* Moſcovia & Polonia; ab *Occaſu* Caſſubia. Porrigitur *in longum* à Chroni oſtio, ad Torunium urbem in ripa Viſtulæ, mill. German. XLV. *In altum* ab opido Podelaſſiæ *Raigrod*, ad Viſtulæ oſtium, totidem. Diviſa ho-

REISKII.

ι Recte habet illa Geographorum ſuſpicio, qui Boruſſiam à gente (a) *Boruſcorum* veteri (Græcè τῶν Βορύσσεων) & ultam & denominatam ſentiunt. Namque à Ptolemæo Lib. III. illa Sarmaticis annumerata poſt ſinum locatur Venedicum, nec in ullo alio Moſcoviæ tractu. Quin dixerim, *Boruſcos* irrepſiſſe pro *Boruſſis* ex vitio librariorum communiſſimo: Ut neque perperam ſed recte Boruſſia dicatur, viris doctiſſimis approbantibus. (b) Gens autem illa perdiu obſcura, & cum finitimis colluctata, Slavis denique ſociata, inde crebris Polonorum irruptionibus bellicis, poſt A. 997, vexata, Boleſlao tandem Chobrio victam ſeſe dedidit: Sed perfida Chriſtianis natio victores & finitimos laceſſivit populos, ut Cunradus Maſoviæ dux A. 1226, *Equites aut fratres Teutonicos*, eoſque *Crucigeros* evocaret, qui totam Boruſciam, itemque Pomerelliam & Samogitiam armato impetu, nec annis ſexaginta effluentibus ſubegerunt. Sed cum Equeſtris Ordo quandam tyrannidem uſurparet, Caſimirus Poloniæ rex Boruſciam bello domitam, A. 1469, diviſit, ut pars una ſuperior regno Polonico, alteraque inferior equeſtri Ordini ſubeſſet. Denique Albertus Marchio Brandenburgicus XXXIV Ordinis Magiſter habitu equeſtri depoſito ab Rege Sigiſmundo A. 1525, Dux Boruſſiæ creari maluit, quàm in feudo Polonico extrema omnia experiri. (c) *Hinc Boruſſia bodieque duplex, regia nempe atque ducalis*: Hanc feudali nexu liberam Fridericus Wilhelmus, Elector Brandeburgicus, A. 1658, in Velavienſi tranſactione ſibi ac poſteris, & ſupremum Boruſſiæ imperium acquiſivit. (d) *Caſſubia* autem & (e) *Craina*, tractus terrarum non exigui regno ſubſunt Polonico; Itemque (f) *Pomerellia* ſive *Pomerania ulterior*, quæ ſeptem conſtat territoriis, *Sluchovienſi* nempe, *Tucholienſi*, *Suecenſi*, *Dorſavienſi*, *Zucovienſi*, *Puſcenſi* & *Mirachovienſi*: De his vide Hartknoch. l. cit. & Pleccium in Chron. De Polonicis Epiſcopatibus Aubert. Miræum Lib. I. c. 47. qui pro Rigenſi abolito Leopolienſem ſubſtituit, & Stan. Lubinski in Ploc. Academias adde Warſovienſem, & Vilnenſem. (g) De ſuccino veniſque hujus per Boruſſiam hinc inde ſparſa, item de littoribus maris Balthici, fluviis, lacubus, fontibus, & puteis ſucciniferis Phil. Jac. Hartman *Phyſicam & Civilem Hiſtoriam* A. 1677, edidit.

B U-

(a) Boruſci. (b) Boruſſia ſubacta. (c) Boruſſia duplex. (d) Caſſubia. (e) Craina. (f) Pomerellia. (g) Succinum Boruſ.

hodie est in *Regalem*, quæ immediate Regi paret; & *Ducalem*, quæ Marchionibus Brandeburgicis in feudum concessa. α

II. *In Borussia β Regali* clarissima urbium γ *Gedanum*, quæ & *Dantiscum* [e], vulgò Pruſſia Regalis. Dantiſcum.

BUNONIS.

(a) *Prussiam*, (b) *Cruciferorum Ordo Teutonicus*, barbaris, qui ea loca tenebant, aut pulsis aut subactis, sub suam redegerat potestatem; ac novis subinde è Germania deductis coloniis, castellis munitis, oppidisque quam plurimis constitutis, res suas firmarat, ut florentissima, paulo antè & circa annum C. 1400 esset Ordinis in Prussia potentia & auctoritas. Posteà rebus secundis elati, quum Lituaniam Regi Poloniæ eripere conarentur Cruciferi, & nova subinde bella moverent, tandem ingenti prælio ad Drevranciam fl. in Masoviæ finibus anno 1410, ab Uladislao victi, bonam Prussiæ partem amiserunt. Quo periculo, fide subditorum liberati, posteà inter se feralia aluerunt dissidia, & gravissimis exactionibus & tributis subditorum animos alienarunt. Accessit aliquot Commendatorum petulantia tyrannica, qui arces in urbibus tenebant, & Dantiſci senatores aliquot ac cives sub amicitiæ specie in arcem invitatos crudeliter trucidarunt, civium & nobilium filias & uxores ad libidinem explendam rapiebant; adeoque subditos illos veluti bello captos, pro mancipiis suis habebant. Tantas injurias quum Nobilitas & civitates majores diutiùs ferre nollent, Culmæ primum convenientes fœdus & societatem ineunt ad libertatem, fortunas & privilegia tuenda; ac decernunt, de injuriis Magistri Ordinis & Commendatorum apud concilium provinciæ sive fœderatos subditos queri licere. Quum verò fœdus istud veluti inhonestè factum à (c) Friderico III, Imperatore, esset pronunciatum, adeoque abolendum; multa quoque Nobilitati & civitatibus gravis imposita, ipsique subditi, amissa libertate & privilegiis, jussi Magistro Ordinis sine recusatione obedire; juramentum fidelitatis Ordinis Magistro *Ludovico Erlishusio* renunciant, & in *Casimiri* Poloniæ Regis clientelam, fidem & defensionem sese conferunt anno 1454. Fratres igitur ordinis, plerisque arcibus & opidis amissis, cum Casimiro Rege, anno 1466, demum coacti sunt transigere his conditionibus; ut *Culmensem* ditionem, *Michalovienſem*, *Pomerelliam* universam, unà cum *Elbinga*, *Christburgo*, *Stuma*, *Tolkemith*, arcibus & territoriis, *Neringa* insula ac *Warmiensi* diœcesi, jure sempiterno Magister & fratres Ordinis cederent Regi: reliquam verò ulteriorem Prussiam, cujus *Koningsberga* caput est, velut Poloniæ Regis feudum possiderent, & in perpetua fide ac clientela Poloniæ Regum manerent; idque juramento tum confirmatum est. Aliquot etiam Ordinis Magistri, in eas jurabant conditiones, easque observabant. Sed *Fridericus Saxoniæ Dux*, Ordinis Magister, auxiliis ab Imperatore & Germaniæ Principibus promissis fretus, in Poloni verba jurare renuit: & quum bello, quod à Polonis impendebat, se imparem videret, relictâ provinciâ in Germaniam abiit. Post cujus obitum Ordinis Magister electus Albertus Brandenburgensis Marchio Poloniæ Regi se submittere recusabat; quod & Cæsar & Pontifex id apertè prohibuissent. Belli molem aliquamdiu fortiter sustinebat Albertus hic. At quum tantis Polonorum viribus diutiùs resistere non posset, pacem cum Poloniæ Rege Sigismundo iniit, quâ (d) *Albertus* Marchio ex Ordinis Magistro *primus Prussiæ Dux*, & Poloniæ Regis Vasallus est factus, anno 1525, Prussiamque illam ulteriorem, quæ ex eo tempore *Ducalis* dicta, in feudum perpetuum jure hæreditario accepit. Nuper tamen Rex Poloniæ Casimirus Brandenburgico Electori *Frederico Wilhelmo*, qui Prussiam illam tenet, in Ducatum istum plenam concessit & liberam potestatem, omnibus juribus, quæ Poloniæ Reges in illum habebant, renunciatis.

β (e) *Prussia Regalis* in *tres* distinguitur Satrapias, *Culmensem*, *Mariæburgensem*, & *Varmiensem*. *Michalovienſe* territorium in Satrapia *Culmensi* est. Satrapiæ Culmensis opida sunt, *Culma*, *Brodnicia*, *Crudentum*, *Padinum*, *Golubia*, *Rogozna*, *Brattianum*, *Covalia*, *Copriumicza*, *Lybavia*, & *Torunia*. In *Mariæburgensi* Satrapia opida sunt, *Mariæburgum*, *Elbinga*, *Stuma*, *Oneovum*, *Stargardia* & *Orneta*. In *Varmiensi*, *Heilsberga*, *Brunsberga*, *Fraunberga*.

γ (f) *Dantiscum* [a] ad Vistulæ & Moldaviæ confluentes, Cluverii nostri [b] patria, à Stephano Poloniæ Rege, anno 1577, oppugnatum, obsidionem fortiter repressit. Posteà tamen Regibus suis exstitit fidele, cùm in bello Prussico, quod cœpit anno 1626, tùm maximè nuper, quo Regi Casimiro, ferè ab omnibus deserto, fidem omnium ipsorumque Polonorum opinione majorem firmioremque præstitit, quæ Regi Regnoque saluti fuit; certissimum documentum, magnas & munitas urbes firmissima regnorum esse præsidia. Dantiscum *Gymnasio* etiam floret, virisque nobilitate, prudentia & eruditione [c] in singulis abundat ordinibus, qui, in summo licet dignitatis gradu constituti, miram tamen omnibus ostendunt ac probant comitatem & humanitatem [d]. Ad Vistulæ ostium est munimentum firmissimum, vulgò (g) *die Weisselmunde* dictum. Dantisco Ortum versus vicinum est cœnobium, (h) *Oliva* dictum, in quo Pax inter *Suecum* & *Polonum*, fœderatosque *Cæsarem* & *Electorem* Brandenburgicum conciliata anno 1660.

HEKELII.

[a] Incluto *Heveliano* Nomine hactenus magis inclutum atque clarum redditum.

[b] *Et Bartholomæi Keckermanni.*

[c] Atque Autoritate.

[d] Vid. *Maginus* Part. II. *Geogr. Ptolem.* fol. 157. fac. a. ut & *Quenstedtii* mei candidè venerandi *Dialogus* de *Patriis Viror. illustr.* p. 256. Olim claruêre in hac Urbe laudabili tam in Cathedra Ecclesiastica, quam Gymnastica docentes, *Joannes Botsaccus*, *Abraham Calovius*, *Joannes Maukischius*, & *Ægidius Strauchius*. Sed hodiè docent in Ecclesia *Constantinus Schutzius*, *Salomon Mollerus*, *Andreas Barthius*, *Georg. Bauerus*, *Sam. Schelguigius*, *Michael Engel*, aliique Viri Pietate atque Eruditione verè insignes. In Gymnasio v. *Joach. Hoppius*, *Jo. Petrus Titius*, *Wolfg. Rostcuscherus*, *Frid. Butnerus* & *Frid. Chr. Bucherus*.

[e] Hujus URBIS nequaquam satis deprædicandæ Ecclesiæ Evangelicæ atque Gymnasio Regio hoc tempore præsunt summa cum laude *Andreas Rubnius* atque *Samuel Schelvigius*, Theologi subtilissimi ac multis Magnatibus apprimè grati. BU-

(a) Prussia. (b) Cruciferorum ordo. (c) Prussorum desertio ab Ordine. (d) Albertus, Prussiæ Dux primus. (e) Prussia Regalis. (f) Dantiscum. (g) Weisselmunde. (h) Oliva cœnobium.

vulgò *Danzighe*, nobiliſſimum Suevici maris Emporium, totius regni granum, civitas dives & opulenta; mœnibus, foſſa ac vallo munitiſſima (1).

Torunium. Elbingium. Mariæburgum. Grudentia. Bromberga. Culmia. Braunsberga. Pruſſia Ducalis. Regius mons. Memel.

cunda ab hac eſt δ *Torunium*, vulgò *Thoorn* (2): celebre quondam emporium, antequam Gedanum ad id faſtigium perveniret; nunc nundinis maximè c rum. ε *Elbingium*, vulgò *Elbing*, Anglorum opibus, qui pannis hic negotia tur, in ſingularem nitorem indies creſcit. Reliqua opida notiora ſunt, ζ *M riæburgum*, firmiſſimum munimentum; η *Grudentia*, ϑ *Bromberga*, ι *Culmi* hæc antiquiſſima & opulentiſſima quondam urbs: κ *Braunsberga* publico Jeſu tarum collegio famigeratum opidum.

III. Ducalis λ Boruſſiæ caput ac ſedes Ducum eſt μ *Regius mons*, vulgò Ge man. *Koningsberg*, Pol. *Krolewic*, urbs nobilis, & celebre maritimis mercimoni emporium (3). Eſt prætereà verſus Septemtrionem ultima ν *Memel*, arx mun tiſſima. (4)

(1) *Inter Europæ celeberrimas non poſtrema, legibus ſuis regitur. Suffragium habet in ordinum Polonicorum conventu. Granaria multa ac ampliſſima jactat, unde quotannis* 730000 *Tritici Dolia præter alia frumenti genera venduntur. Molendinum unum habent unde ſingulis horis ducatorum aureorum uti vocantur* 24 *quæſtum faciunt. Viginti parochias continet. Templum S. Mariæ omnia ejus generis in Pruſſia ſuperat.* 3722 *feneſtris ornatur, & fontem* 24000 *aureis æſtimatum jactat.* 12000 *milites facile alere poteſt, & aciem* 60000 *contra hoſtes luſtravit. Scoti ibi magnis immunitatibus ob ſ fortiter contra Polonos navatam gaudent. Ditio hujus oppidi circuitum* 40 *mill. paſſ. contin t, ſupra* 200000 *Incol rat civitas, & Armamentaria Inſtrumentis bellicis referta tria habet.* (2) *Urbs nitidiſſima, & ædium ſplendore lis, prætorium magnificum Amſtelodamenſi tantum ſecundum, habet. In Bibliotheca duæ Ciceronis epiſtolæ in tal ceratæ aſſervantur. Civitas hæc a Sueco capta, An.* 1703, *& Munimenta diruta. Elbingium, a Polonis, An. 16 ruſſorum Rege ereptum.* (3) *Urbs bene munita, commercio Succini flavi, Roborum, abietum, mellis & cæ later lacus ſita.*

BUNONIS.

δ (a) *Torunium* probe munitum habet Gymnaſium, & pontem in Viſtula flumine [f]: Suecorum miles, quem in nupero bello acceperat urbs, poſt diuturnam obſidionem difficulter ejectus eſt à Poloniæ Rege anno 1658, & anno 1665, à Regis Poloniæ militibus interceptum eſt.

ε (b) *Elbingium*, ad lacum aquæ dulcis, vulgo *das friſche Haff*, ſitum, primùm florere cœpit, quum *Stephanus* Poloniæ Rex Dantiſcum obſidens negotiationes eò transferre ſtuderet: Quod idem molitus eſt Sueciæ Rex *Guſtavus Adolphus* bellum in Pruſſia gerens. Hodiè vero Angli Pannorum *Stapelam*, quam vulgò vocant, habent Dantiſci. Cæterùm Elbingium quoque Gymnaſio ornatum eſt.

ζ (c) *Mariæburgum*, ad Nogatum poſitum, arcem habet munitiſſimam, quæ olim Magiſtrorum Ordinis fuit ſedes. [g]

η (d) *Grudentia* ad Viſtulam eſt infra Culmiam.

ϑ (e) *Bromberga* cis Viſtulam eſt ad Broam fl.

ι (f) *Culmia*, urbs antiqua, apud Viſtulam infra Torunium ſita, jure municipali, quod per univerſam Pruſſiam habetur in pretio, in primis nobilis eſt.

κ (g) *Braunsberga* [b] ad Paſſàriam fl. eſt. A Mariæburgo verſus Meridiem eſt (h) *Stuma*, ad quod pagus (i) *Stumsdorf*, qui tractatibus pacis inter Suecos & Polonos inclaruit.

λ (k) *Ducalis Pruſſia* verſus Orientem provinciam habet (l) *Natangiam*, ſinu aquæ dulcis, Pregelo, Aliaque fl. interceptam: in qua opida *Palga*, *Heilgenbeil*, *Brandenburg* & *Creitzburg*. Inde trans Pregelum verſus Septemtrionem ſequitur (m) *Sambia* provincia ad cujus Occiduum & Boream latera mari Baltico cincta, Zephyro & Borea vehementiore ſpirantibus, (n) *Succinum* ſeu *Electrum* copiosè colligitur. Ad Meridiem habet *Regium montem*; jacetque provincia illa Sambienſis inter duos lacus aquæ dulcis, quorum alter Regio monti vicinus vulgo *Das friſche Haff* dicitur; & alter Sinus *Curlandicus*, *das Curiſche Haff*. Ex hoc navigia per Demam fl. in Pregelum commeant. A Dema fl. verſus Ortum ad Inſtrum fl. ubi *Georgenburg* eſt, extenditur (o) N *dravia* provincia: & ſupra hanc, (p) *Sclavonia*, utramque Croni in Lithuania ripam, *Tilſa* opido Pru ſiæ ad Ortum æſtivum extremo, & *Labia* & *Ragne* ſequitur. Hinc Ortum brumalem & Meridiem ve ſus, ad Lithuaniæ, Podlaſſiæ & Moſcoviæ fines, (q *Sudovia* & (r) *Galindia* provinciæ Pruſſiam Duca lem terminant; perpetuis ferè ſolitudinibus & ſilv horridæ, tametſi tenuibus opidis, *Oleſco*, *Stradaun Licca*, *Johansburg*, *Ortelsburg* & *Niedeburg* ſparſi incoluntur. Introrſum verò ad Allæ ripam Orient lem eſt (ſ) *Bartonia* provincia, Natangiæ & Warmi finitima, agris & opidis frequentibus cultiſſima: ad Occidentalem Paſſariæ ripam (t) *Pomeſania*, pro vincia ampliſſima, à Weſeca in Drauſum lacum illa bente, ad Viſtulam & Oſſam uſque pertinens. Capu ejus eſt *Hollandia*; opidaque celebriora ſunt *Marie werder*, Pomeſanienſis Eccleſiæ cathedralis olim ſe des; *Rieſenburg*, Epiſcopi olim proprium, *Roſenbur Salfeld*, *Morung*, *Liebmul*, *Oſterrod*, *Hoenſtein*, in vicinia (u) *Soſſavia*, *Gilgenburg*, & *Soldavia*.

μ (x) *Regius mons* ad Pregelum jacet, aula Duca li, & Academiâ, quam *Albertus* primus Dux Pruſſi inſtruxit An. 1544, [i] inſignis [k]: tribus diſtingui tur opidis, ex quibus Academiæ & templi cathedra lis ac Epiſcopi Sambienſis domicilium, undique Pre gelus cingit; *Lœbnicum* verò & *Veterem Urbem* al luit; cui ad Boream *Principis Palatium* amplum & ſplendidum, cum inſigni Bibliotheca, (ex qua ſuum Concilii Tridentini Examen collegit B. Chemnitius) colli impoſitum adjacet.

ν (y) *Memmela* ad Croni ſive Memmelæ fl. & ſi nus Curlandici oſtia ſita eſt. Alter hujus Ducatu portus munitus eſt (z) *Pillavia*, per quem naves in ſi num citeriorem, *das friſche Haff*, ac porrò Regio montum, Elbingium, &c. eunt.

HEKELII.

[f] Patria eſt *Nicolai Copernici*, Mathematic celeberrimi, nati A°. CHR. M. CCCC. LXXIII denati verò ibid. A°. Secul. ſequ. XLIII. Clare Urb

(a) Torunium. (b) Elbingium. (c) Mariæburgum. (d) Grudentia. (e) Bromberga. (f) Culmia. (g) Braunsberga. (h) Stuma. (i) Stumsdorff. (k) Pruſſiæ Ducalis territoria. (l) Natangia. (m) Sambia. (n) Succinum. (o) Nadravia. (p) Sclavonia. (q) Sudovia. (r) Ga lindia. (ſ) Bartonia. (t) Pomſania. (u) Soſſavia. (x) Regius mons. (y) Memmela. (z) Pillavia

IV. ξ *Caſſubiæ* Ducatus, inter Boruſſiam ac Pomeraniam ſitus, latior olim erat quam nunc patet. Quippe tota ea Boruſſiæ pars, quæ circa Viſtulam *Pomerellia* nunc dicitur, Caſſubiæ Ducibus antè parebat. At ejus, quæ nunc *Caſſubia* nuncupatur, caput eſt *Conicia*, Polon. ſive Caſſubiis incolis *Chonitza*, German. *Konitz*. Reliqua opida ſunt *Slochow*, *Butow*, *Lavenburg*. Caſſubia. Conicia. Slochow. Butow. Lavenburg.

V. *Archiepiſcopatus* in univerſo regno ſunt tres, *Gnæſnenſis*, *Leopolitanus* & *Rigenſis*. Epiſcopatus XVI. *Academiæ duæ*, Cracovienſis & Regiomontana. Epiſcopatus & Academiæ Poloniæ Regni.

Urbs ob *Colloquium*, ſeu *Conventum*, inter diverſæ Religionis Chriſtianos, ſed ſine fructu, *autoritate Regia Polonica* inſtitutum, cujus Acta *Varſaviæ* A°. M. DC. XLVI. curiosè ſunt impreſſa. In *Thorunenſem Confeſſionem* extant *Animadverſiones* GEORGII CALIXTI A°. CHR. M. DC. LIV. in f. edit.

[b] Olim quoque Emporium haud incelebre.

[i] D. 17. Aug.

[k] Primus Rector fuit *Georgius Sabinus*, Poëta celeberrimus, & *Martini Chemnitii*, redivivi illiu *Lutheri* Matruelis. Claruêre olim in eadem *Academia* æquè ac *Eccleſia Joannes Behmius*, *Jacob Boblius*, *Bernhardus Derſchovius*, *Joan. a Geldern*, *Cæleſtinus Miſlenta*, uterque *Georgius* & *Andreas Mylii*, Parens & Filius, *Joan. Papius*, *Levinus Pouchenius*, *Huldaricus Schœnbergerus*, Cœcus, *Fridericus Wagnerus*, *Paulus Weiſſius*, Virique docti ac litterati alii. Sed hactenus claruit *Chriſtianus Dreierus*, immò clarus eſt non ſolùm in *Pruſſia*, ſed & in tota *Germania Martinus Kempius*, Vir valdè ac egregiè doctus, mihique amiciſſimus.

BUNONIS.

ξ Caſſubiæ hujus qui agros incolunt, ex lingua Venedorum cognoſcuntur eſſe ſoboles.

CAP. XXVIII.

Moſcoviæ ſive Ruſſiæ Albæ Magnus Ducatus.

I.

ULtima Europæ regio eſt α *Ruſſia Alba* ſive Major, omnium vaſtiſſima; inculta, ac paludibus ſylviſque invia: Eadem β *Moſcovia* à capite ſuo. Gens ipſa rudis, perfida, ſervituti ſupra modum addicta, vulgato nomine nunc *Moſcovitæ* appellantur. Ruſſia ſive Moſcovia.

II. Finitur ipſa regio à *Septemtrione* mari concreto [a]; ab *Ortu* iiſdem finibus, quibus Europa, hoc eſt, *Obio* ac *Tanai* amnibus; à *Meridie* Tanai minore, vulgo *Donetz*, Deſna & Pſola; ab *Occaſu* Boryſthene & Narva, lineaque interhorum fontes ducta. I Fines Ruſſiæ.

III. *Lon-*

BUNONIS.

α *Ruſſia* iſta *Alba* dicta videtur, partim quòd incolæ colorem iſtum præferant; partim quod nivibus campi cooperti diutius quàm alibi durent, & inſpectantibus omnia alba repræſentent, ut etiam in naturam animalium color iſte tranſeat. Siquidem ibi lupi, urſi, lepores, vulpes, aliaque animalia inveniuntur alba, quæ aliis in locis nata alium ſolent habere colorem. Cæterùm Ruſſia iſta, quæ trans Boryſthenis fontes eſt, Starovolſcio *Ruſſia Nigra* appellatur.

β *Moſcorum* ſeu *Moſcovitarum* nomen huic Ruſſorum parti ab arce & flumine *Moſqua*, in Occam & Wolgam ſe exonerante, tribui cœptum eſt, tertio abhinc ſeculo, quum *Johannes* quidam Dux, Daſmelis filius, ſedem ſuam ibi conſtituiſſet, cujus poſteri ſuo quodam fato creſcentes, vicinos Ruſſorum populos in multas ditiones divilos, & ſeraliter inter ſe diſſidentes, paulatim connubiis, ſucceſſionibus, vi & fraude ſibi adjunctos, longè Moſchis nobiliores & potentiores, imperio ſuo ſubdiderunt. Unde Moſchorum nomen in omnes illis ſubjectas nationes, quarum nomina in titulo ſuo annumerare magni Moſcoviæ Duces ſolent, propagatum eſt. *Chytræus Chronic. lib.* 1. [b]

HEKELII.

[a] Seu *glaciali*.

[b] Conf. *Martini Cromeri* Lib. 1. de *Origine & Rebus Geſtis Polonor.* c. IX. p. 15. ut & *Petri Petreji de Erlesunda* Pars 1. *Hiſtoriæ Muſcovitic.* p. 3.

RHISKII.

1 Muſcovia quidem hiſce terminis, qui ab Auctore noſtro ligantur, (a) Imperium vero Muſcoviticum, quod ſupra Europæis annumeravimus, neutiquam iis coercetur. Hoc enim, ortum ſi reſpicias, à duobus regnis, Caſanenſi & Aſtrachanenſi uſque ad Perſiam

(a) Imperium Muſcoviticum.

Magnitudo.

III. *Longitudo* ſumma inter promontorium *Litarmin*, vulgo *Capo Obii*, & *Pſolæ* confluentem, ad opidum *Czerkaſſy*, implet milliar. German. CCCLXXX Latitudo inter *Corelenberg* opidum in confinio Finlandiæ, & Obium flumen, juxta opidum *Lepin*, mill. CCC. χ (1)

Ruſſiæ Ducatus.

IV. Dividitur in complures Ducatus ac provincias, quæ plerumque à præcipuis urbibus denominantur. Ducatuum princeps eſt *Moſcovia*, incolis *Moskwa*; cæteri, ſ *Wolodimir*, ε *Moſaysko*, ζ *Twer*, η *Ruſzowa*, ϑ *Niſſy Nowogrod* [c], id eſt, inferior Novogardia, ι *Rezan*, κ *Worotin*, λ *Smolensko*,

(1) *De Longitudine ac Latitudine ditionum Muſcovitarum parum inter Authores conſtat. Sunt qui Latit. ab Aſtracano, in Gradu 46 uſque ad Grad. 73 computant, adeo ut* 1020, *mil. paſſ. efficiat: Longit. vero a Gradu 47, ad 80, uſq; unde millia paſſ.* 980 *numerant. Lector aſſiduus itinera Isbrandi Idei legati Muſcoviti-ci, conſulat.*

& mare Caſpium; ſin ſeptemtrionem, ab Lithuania uſque ad glacialem Oceanum, & ultra Tartariam Aſiaticam excurrit, neque limites ullos hoc ibidem pati Belgæ referunt. Gens ipſa & regio unde ortum nomenque ceperit, diſquiritur. (a) Bocharto credibile fuit in Phaleg Lib. III. c. 13. ab ראש ומשך, i. e. *Rhos* & *Meſech* Ezech. c. XXXVIII. v. 2. i. e. *Roſſis & Moſchis, proximis Araxi populis, deſcendiſſe Ruſſos & Moſcovitas, gentes in Europæa Scythia celeberrimas.* Illud è Geographo Nubienſi & Tzetze comprobat, qui Scythas Tauricos Ῥῶς *Rhos* vocavit; Roxolanos Plinius & Ptolemæus tanquam ab Roſſis Alanilque medios; Moſchos Aſiaticos item Strabo atque Pomponius. (b) Sin Sclavicam hiſtoriam ſequamur, tum *ab Ruſſo Lechi Czechique fratre* origines deducemus proximas, quia remotas ex antiquis Auctoribus conſtituimus. (c) Gens autem diu ethnico ſqualore fœda, interque Duces ſuos ab ſeculo ſexto, A. C. 550, circiter obſcura latuit, donec *Wlodimierus Conſtantinopoli baptiſmum & Baſilii nomen ab Imp. Græco, A.* 961, *ſuſciperet*: Hinc Ruſſi Græcam Eccleſiam hodieque ſub Patriarcha proprio ſectantur. Quot vero regna, ducatus, & provincias hodierna Moſcovia complectatur, Olearius in Itiner. Muſcovit. multis capitibus, titulo que Czaris bene longo addito declarat. (d) Moskua vero tantæ non eſt amplitudinis, quantam Cluverius illi attribuit, poſt tot excurſiones bellicas & vaſtitates Tataricas non minus quam Polonicas, ſremque poſt tot incendia fortuita eaque graviſſima: Urbs enim ipſa ex vicis pluribus pagiſque in corpus ligneum confuſum coaluit, ac *Londinum una cum ſuburbio æquat*, Anglis qui adfuerunt, teſtantibus. Tota Ruſſia vino, vitibus, cervis, & carpionibus caret: Perſis aliis & piſcibus abundat: (e) Incolæ ſementem *Junio inchoato* faciunt, quam continuus ſolis æſtus tam ſubito maturat, ut *poſt octo hebdomadas adultumque* Julium metant. De cæteris rebus Ruſſicis obſervatu dignis confer Ægid. Fleſcher Anglum; de Religione Muſcovitica, Joh. Fabrum, Alex. Roſſium, & B. Gerhardi atque Danhaueri Diſpp.

Isbrandi Idei legati Muſcoviti-ci, conſulat.

BUNONIS.

γ Ex quo Sueci magno Moſcoviæ Duci Ingriam & Careliam extorſerunt, Ruſſia illa magnitudinem illam verſus Occaſum hodie non habet. At verſus Ortum Ducis illius imperium Europæ limites tranſgreditur.

ſ In *Volodomirienſi* Ducatu (f) *Volodomiria* civitas XXXVI milliaribus [a] Moſcoviâ diſtat.

ε (g) *Moſaisko* XVIII milliar. commun. ab eadem jacens Moſcovia ad Smolencenſem pertinet Ducatum. [e]

ζ *Twerienſis* Ducatus inter Ruſovienſem & Volodomirienſem eſt ipſa urbs (h) *Tueria* [f] à Moſcovia verſus Occaſum Solis æſtivum jacet XXX mill. Germ. [g]

η (i) In *Ruſovienſi* eſt quoque (k) *Taropiecz* civitas.

ϑ (l) *Novogrodiæ Inferioris* Ducatus caput eſt ad Occæ & Volgæ confluentes C milliar. commun. à Moſcovia. [b]

ι *Reſanenſis* Ducatus inter Occam & Tanaim fluvios jacet, in qua (m) *Reſan*, (n) *Colluga* ad Occam fl. (o) *Tulla* ad Upæ & Tullæ confluentes, (p) *Odojum* ſive *Odo* caſtrum ad Tullæ & Occæ confluentes, à quo Meridiem verſus eſt locus paluſtris (q) *Mſenceck* LX milliar. à Moſcovia jacens caſtrum dirutum, quod vicinorum aſylum eſſe ſolet à Tattaris metuentium. [i]

κ *Vorotinenſis* Ducatus caput (r) *Vorotina* XXXIX milliar. à Moſcovia [k] jacet.

λ *Smolenſcenſis* Ducatus L milliaria patens ad Borythenem eſt. In eo præter (ſ) *Smolenſcum* urbem ſunt oppida illuſtria (t) *Drohobus*, (u) *Viſma*, & (x) *Moſaisko*. *Smolenſcum* à Moſcovia LXXX abeſt milliaria [l], in editione loco poſitum, muro ſex cubitos lato, LII turribus firmum, ſpeculam & propugnaculum in medio urbis habet in monte excelſiore. Urbs hæc à *Baſilio* Moſchorum Duce capta eſt, anno 1514, die 30 Julii, quum illa ante centum annos eodem menſe, in Vitoldi Lithuanorum Ducis poteſtatem primum veniſſet. Sed Sigiſmundus III, Poloniæ Rex, Anno 1611, eam recuperavit. Anno demum 1632, medio Novembri à Moſcovitis cœpta eſt obſideri; eamque fortiter ſuſtinuit obſidionem, donec ſequenti anno Uladiſlaus IV, Polonorum Rex, cum exercitu adventans ſpem liberationis oſtenderet: ac tum ipſi obſeſſores Moſcovitæ à Polonis obſeſſi, in eas redacti ſunt anguſtias, ut liberum diſceſſum ſupplices peterent, & à clementiſſimo Rege impetrarent: diſceſſerunt primo Martii, 1634. Attamen, An. 1654, à Moſcovitis oppugnata, & capta eſt urbs illa, & ab iiſdem hodie tenetur.

HEKELII.

[c] Seu aliis *Nowogorod*.
[d] *Polonicis*.
[e] Hunc *Joannes*, prædeceſſor *Baſilii* Ducis, *Alexandro, Polonorum* Regi, per vim eripuit.
[f] *S. Twerda*.

[g] *Ma-*

(a) Muſcoviæ origo ultima. (b) Muſcoviæ origo proxima. (c) Muſcovia Chriſtiana. (d) Moskua. (e) Ruſſiæ fertilitas. (f) Volodomiria. (g) Molaisko. (h) Tweria. (i) Ruſzowa. (k) Taropiecz. (l) Novogrodia infer. (m) Reſan. (n) Colluga. (o) Tulla. (p) Odojum. (q) Mſenceck. (r) Vorotina. (ſ) Smolenſcum. (t) Drohobus. (u) Viſma. (x) Molaisko.

lensko, μ *Bielska*, ν *Pleskow*, ξ *Weliki Nowogrod* [*m*], hoc eſt, Novogardia magna, ο *Bielejezero*, π *Jaroſlaw*, ϱ *Swiera*. Principatus, σ *Roſtow* & τ *Suſdal*. Provinciæ, *Wolsko*, υ *Corella*, φ *Wologda*, χ *Uſtiug*, ϕ *Dwina*, ω *Wiatka*, α *Jughora*, β *Petzora*, γ *Condora*, δ *Permen*, ε *Czeremiſſi Nagorni*, ζ *Czeremiſſi Longowi*, η *Mordwa*, ϑ *Kargapole*, ι *Megrina*. Principatus & Provinciæ.

V. Urbes

[g] *Maginus* dicit, hanc Urbem *Moſcovia* longe majorem atque magnificentiorem eſſe.

[h] Hic Ducatus *Volodomiriæ* nequaquam cedit fertilitate.

[i] Hujus Ducatus Titulum Magnus Dux aſſumit. Et hæc Provincia, ſ. Ducatus, omnibus Moſcoviæ Provinciis, ſeu Ducatibus, verè eſt fertilior. Heic enim, ut ajunt, ſingula Grana Frumenti binas quandoque, pluresve Spicas proferunt, quarum Culmi tam denſè accreſcant, ut nec Equi facile tranſire, nec Coturnices inde evolare poſſint. Datur & ibi magna *Mellis*, *Piſcium* atque *Avium* copia, nec *Feræ* deſunt, *Aſpreoli* inprimis, *Hermelli* atque *Caſtores*. Fructus Arborum cæteris *Moſcoviæ* Fructibus longè nobiliores ſunt. Gens autem audaciſſima atque belliciſſima eſt.

[k] Tribus verò à *Colluga*.

[l] *Polonica*.

[m] *Nowogorod*.

BUNONIS.

μ Inter Livoniæ & Lithuaniæ confinia eſt Ducatus (a) *Bielska*, cujus civitas *Bielska*, haud procul à fl. Duna, LX mill. à Moſcovia.

ν *Pleſcovienſis* [n] Ducatus caput (b) *Pleskovia*, Ruſſis vocatur *Pskow*, ad *Pskowam fl.* haud longè à lacu eſt qui *Peipus* vulgò dicitur, XXXVI milliaribus à Novogardia ſita, per civium diſcordiam [o] in Moſcovitæ venit potestatem, anno Chriſti 1509. Olim urbs libera ſola in totò Moſcovitæ Imperio muris cincta, & in tres partes diviſa, quarum ſingulæ ſuis clauduntur mœnibus.

ξ *Novogrodienſis* [p] Ducatus habet (c) *Novogrodiam magnam*, ampliſſimam olim & potentiſſimam [q] totius Ruſſiæ civitatem, XL milliaribus à Narva Livoniæ portu, XXXVI à Pleſcovia, CXX à Moſcovia ad Lowatam fl. ſitam. Emporium olim fuit celebre, ab Hanſæ Teutonicæ mercatoribus frequentatum; ſed inde per tyrannidem & injuriam ipſius *Ducis Johannis Magni*, qui primus ſe totius Ruſſiæ ſcripſit Monarcham & Johannis Crudelis fuit avus, ejecti ſunt ann. 1494, quum urbem illam per ſeptem annos bello fatigatam cepiſſet, anno 1477. De hac ipſa urbe Ruſſis proverbium eſt: *Quis contra Deum valet, & magnam Novogardiam?* Circa initium noſtri ſeculi capta nihilominus eſt à Suecis haud ita magna manu.

ο (d) *Bielejezero* [r] ad ſtagnum [ſ] album haud procul Novogardia eſt. Ejuſdem nominis arx [t] in ſtagno albo condita eſt; quo belli tempore theſauros ſuos reponit Magnus Moſcoviæ Dux. [u]

π (e) *Jaroſlavienſis* Ducatus ad Volgam eſt, ut & ipſa urbs. [x]

ρ (f) *Severienſis* Ducatus finitimum habet ab Ortu Veronenſem & Reſanenſem Ducatus; à Meridie campeſtria deſerta, à quibus per *Sem* fl. diſtinguitur; ab Occaſu Lithuaniæ eſt conterminus; à qua Boryſthenes eum dividit: à Septentrione Smolenſcenſem & Moſcoviticum Ducatum attingit. Habet civitates (g) *Novogrod*, (h) *Sewerski*, (i) *Czernikow*, (k) *Potiwolo*. Hunc Ducatum Moſcoviæ Dux, Johannes Magnus modò memoratus, ſub ſuam redegit poteſtatem.

σ (l) *Roſtovia* [y] à Jariſlovia verſus Meridiem eſt XXXIV milliaribus à Moſcovia diſtans.

τ (m) *Suſdal* inde verſus Ortum ad Cleſmam fl. [z]

υ (n) *Corelia* hodie in Suecorum ditione eſt.

φ (o) *Wologda* ad Septemtrionem eſt.

χ (p) *Uſtiuga* ad Jugam fl. eſt.

ϕ (q) *Dwina* [a] eſt ad Duinam fl. unde nomen habet. [b]

ω (r) *Wiatka* ad Orientem jacet ubi opidum (ſ) *Wetkal*.

α (t) *Jugboria* habet (u) *Jubri* opidum; Unde olim Hungari prodiiſſe feruntur [c].

β (x) *Pietzora* inde verſus Septemtrionem, ubi ejuſdem nominis opidum & flumen eſt.

γ (y) *Condora* itidem verſus Septemtrionem ad Turam fl. ubi (z) *Wirchaturia* opidum.

δ (aa) *Permia* à Condora verſus Meridiem eſt; ubi *Permavelick* op. At porro in his partibus Septemtrionalibus remotiſſimæ Europæ provinciæ ſunt (bb) *Sibiria*, cujus caput (cc) *Tobol* civitas. (dd) *Obdora* ad litus ſeptemtrionale eſt.

ε (ee) *Ceremiſſi* regni Caſani Tartari appellantur [d]: ac (ff) *Nagorni*, quod montana incolunt: ſicut

ζ (gg) *Ceremiſſi Longowi* à fœnorum ſtruibus dicuntur.

η (hh) *Mordwa* ad Meridiem eſt Reſaniæ vicina.

ϑ (ii) *Kargapolia* à Moſcovia verſus Septemtrionem jacet.

ι Sicut & (kk) *Megrina*. Supererat (ll) *Claletz* provincia, quæ *Caſan* regnum Tartari in Aſia attingit.

HEKELII.

[n] Vel *Pskonienſis*.

[o] *Proditione* nempe *Sacerdotum*.

[p] *S. Novogardienſis*.

[q] Nobiliſſimam, locupletiſſimam.

[r] Seu *Biolyſczo*.

[ſ] S. Lacum.

[t] Inexpugnabilis.

[u] Vid. Sect. V. Cap. huj. Hic Ducatus totus Dene eſt paluſtris, ac ſylvoſus, unuſque ex Titulis *Magni Ducis Muſcovitæ*, & à *Muſcovia* tam abeſt, quàm à *Novogardia Magna*, centum nempe Mill.

[x] Hic Ducatus olim aſſignabatur *Secundo Genitis* Ducis *Muſcoviæ*, ſed *Joannes Baſilides*, *Muſcoviæ* Dux, redegit eos in ſervitutem, Reditus eorum & Titulum nunc habens.

[y] *S. Ruſchovia*.

[z] Clarebat olim Caſtro ejuſdem nominis, & Civitate ubi Sedes erat Epiſcopalis. Hactenus verò

(a) Bielska. (b) Pleskovia. (c) Novogrodia magna. (d) Bielejezero. (e) Jaroſlavia. (f) Severienſis Ducatus, (g) Novogrod. (h) Sewerski. (i) Czernikow. (k) Potiwolo. (l) Roſtovia. (m) Suſdal. (n) Corelia. (o) Wologda. (p) Uſtiuga. (q) Dwina. (r) Wiatka. (ſ) Wetkal. (t) Jughoria. (u) Jubri. (x) Pietzora. (y) Condora. (z) Wirchaturia. (aa) Permia. (bb) Sibiria. (cc) Tobol. (dd) Obdora. (ee) Ceremiſſi. (ff) Nagorni. (gg) Ceremiſſi Longowi. (hh) Mordwa. (ii) Kargapolia. (kk) Megrin. (ll) Claletz.

V. Urbes in hac regione cunctæ constant ligneis ædificiis, ac luto illitis; amplæ quidem sunt, sed quarum viis sæpe latissimi campi intercedant. Caput imperii est κ *Moskwa* (1), urbs supra modum atque fidem magna, ut quæ quadraginta unum & quingenta ædificiorum millia complectitur. Arx est in ea magni Ducis, quem incolæ *Czar*, id est, Imperatorem vocant, Domicilium viginti millium hominum capax: quos præsidii causa Magnus Dux perpetuo alit.

VI. Reliquæ urbes sunt totidem ferè, iisdemque nominibus, quot Ducatus ac provinciæ. Quarum λ *Wolodimir* caput erat antè Imperii (2). μ *Ustiug* celeberrimum totius Russiæ in mediterraneis emporium (3). Maritima emporia sunt ν *S. Nicolai* (4), & ξ *S. Michaelis Archangeli* opida

Wolodimir.
Ustiug.
S. Nicolai.
Archangeli op.

(1) *An.* 1571, *incendio fere deleta, &* 80000 *hominum periere. An.* 1611, 41000 *domus igne consumptæ &* 200000 *hominum a Polonis occisa. Circuitus urbis* 16 *m. pass. incolas secundum hodiernos scriptores* 700000 *numerat. Domus ex ligno constructæ igni admodum obnoxiæ. Multi Græci Persæ & Tattari ibi degunt, protestantibus liber cultus conceditur. Templa & Capellas* 2000 *numerat. Palatium Czarium, optime munitum, & dimidium civitatis obtinet. Turres cupro deaurato teguntur. Campanam totius mundi maximam factat,* 33600 *lib. ponderantem.*

à continuis *Tartarorum* incursionibus ita devastata est, ut ejus Vestigia vix videas.

[*a*] *Ruthenice Binos* significans.

[*b*] Incolæ victum ex *Piscibus*, *Feris* & *Ferarum* pellibus quærunt, quibus omnis generis abundant. In maritimis hujusce Regionis Locis *Ursos albos*, & eos pro majori parte in Mari degentes reperiri dicunt, quorum Pelles in Moscoviam sæpius deferuntur.

[*c*] Inde & Indigenæ, pelles pro Tributo Principi *Moscoviæ* solventes, linguâ adhuc utuntur *Ungarica.*

[*d*] Hi Populi in vastis Sylvis sine ullis ædibus habitant, propriam Linguam habentes & sequentes dogma *Mahumeticum.* Omnes tam *Viri* quam *Fœminæ* sunt cursu velocissimi, nec non Sagittarii perfectissimi, Arcu nunquam è manibus deposito, quo adeo oblectantur, ut etiam Filiis cibum non præbeant, nisi præfixum Scopum sagittâ feriant. Ferinâ Carne & *Melle* magna ex parte victitant, Pane rarenter vescentes. Pellibus vestiuntur, quas etiam pro Tributo Magno Duci pendunt.

BUNONIS.

κ Urbs illa divisa est in quinque partes, quarum (1) est *Kremelena-gorod*, id est, aula Imperatoris. (2) *Kitay-gorod*, id est, urbs media. (3.) *Tzar-gorod*, id est, urbs Cæsarea. (4,) *Skorodom*, id est, urbs exterior. (5;) *Streletzka Sloboda*, id est, vicus militaris. Arx in ea dupla est, *Kytaygorod* & *Bolsagorod*; quas ab una parte *Mosqua* fl. ab altera *Neglina* fl. alluunt. Ad Sagittæ jactum inde est curia, quæ *Opryzna* dicitur, id est, separata habitatio, à *Jobanne-Basilide*, anno 1564, exstructa, in qua Magnus Dux cum præsidio *XXM* satellitum solitus est habitare. Pro his, & exteris ad potandum proclivibus trans Mosquam fl. oppidum *Nialeuki* exstruxit, ubi illis ad nauseam usque potare est concessum.

λ (a) *Wolodimiria* Russiæ caput [*e*] erat ante Moscoviam urbem. [*f*]

μ (b) *Ustiug* memoratum est hoc ipso capite. [*g*]

ν (c) *S. Nicolai* oppidum ad sinistrum Duinæ fl. ostium est, quo in mare Album se exonerat.

ξ Ad ejusdem Duinæ ripas (d) *Archangeli* oppidum jacet. Reliquæ Moscovitici Imperii civitates illustriores sunt modo memoratæ, *Novogardia* (5), *Plescovia* (6), *Tveria* (7), *Smolenscum* (8), & *Vologda* (9) centum à portu S. Nicolai distans milliaribus. (e) Moscovitica tellus, sub rigido posita cœlo, fert tamen cannabis, lini & mellis magnam copiam [*b*]. *Pelles* pretiosæ inde exportantur. *Duina* fl. sicut Nilus agros vicinos inundatione sua fœcundat. Equos habet parvos, sed generosos, & falcones optimos. Lupi fere omnes ibidem sunt nigri, ac ea de causa terribiliores. (f) Cæterum Duces aut Comites, qui Dominium utile in bonis feudalibus liberum possideant, & ad hæredes eadem transmittant, in Russia ista nulli sunt. Addicit quidem Magnus Dux nonnullis pagos & agros, sed rusticorum operis nihilominus utitur, & quum libet, rursus adimit, adeò ut absolutum in subditos omnium rerum habeat imperium, & instar Numinis à subditis colatur; eique obedientia omnibus in rebus, absque ulla recusatione præstetur. Nam quicquid ille agit, aut molitur, quantumvis sit iniquum, Dei voluntate ac nutu geri existimant. (g) Nobilis à Duce, aut rusticus à nobili fustigatus insuper gratias agit, quod Dominus servum suum ita emendare dignatus sit. Summum religionis & pietatis studium præ se ferre princeps Moscorum, ipsiusque proceres videntur, dum singulis diebus ordinarias preces suas absolvunt, & templa sua creberrimè adeunt. (h) *Episcopi* in universo Moscorum imperio sunt XI, quos *Vladiccas*, id est, OEconomos & dispensatores suâ linguâ nominant: sacerdotes verò seu presbyteros, *Poppos* & *Archipoppos.* Horum *Metropolita*, qui à Constantinopolitano Patriarcha olim confirmabatur (nunc à solo Magno Duce delectus per duos aut tres episcopos consecratur, ac quum libet Principi, removetur)

Moscovia

(a) Wolodimiria. (b) Ustiug. (c) S. Nicolai op. (d) Archangeli op. (e) Moscovitici soli natura. (f) Moscovitarum proceres. (g) Moscovitarum mores. (h) Moscovitarum Episcopi.

(2) Adhuc secundum locum obtinet, & Czarum ipsum ducis titulo decorat. Sedes regia inde mota, ob Tattarorum viciniam. (3) Pellibus scilicet. (4) Portus in ripa Dwinæ sinistra a S. Nicolao Moscorum patrono denominatus. (5) Olim Respublica adeo potens ut cesserit in proverbium, Frustra contenditur cum Deo & Novogardia. Sed ab immanibus Tyrannis Juan Vasili, & Juan Basilowick fede vastata, & Incolæ internecioni traditi; a Suecis, An. 1611, expugnata, sed conventu postea Moscis reddita. 100 Templa & Monasteria quorum Turres cupro deaurato tectæ adhuc numerat. (6) Oppidum adeo amplum, ut cum a Polonis, An. 1581, obsessa, præsidium 70000 peditum & 7000 equitum præter cives aluerit. (7) Provinciæ Metropolis, quæ 40000 Equites & 80000 pedites lustrare potest. (8) Ampla, sed infrequens, muris & arce probe munita, a Polonis, An. 1611, capta, 100000 Moscorum strage, at nunc Czaro reddita pellium commercio celebratur. Moscus hic quotannis fe & legatos peregrinos v. natu oblectat. (9) Bene munita, & propter sylvas & paludes fere inaccessa, quo nomine, ab hostium ingruente periculo, Moscus hic Thesaurum condit.

da (1) à Belgis, Anglis, & Germanici Suevicique maris accolis frequentata. In opidum *Bielejezero*, quod in lacu conditum, bello ingruente, thesauros Magnus Dux abscondit. Sunt præterea Magni Moscoviæ Ducis imperio subjectæ Tattarorum quædam nationes Asiaticæ, de quibus posteà in ipsa Asia. Bielejezero.

(1) *Emporium Moscoviæ totius Nobilissimum 6. M. pass. supra ostium Duinæ situm, admodum frequens, at non magni circuitus; vestigal grave mercibus cujuscunque generis hic a Mosco imponitur.*

Moscoviæ residet. *Archiepiscopi* metropolitæ subjecti sunt *duo*, alter *Novogardiæ* Magnæ, alter *Rostovii* sedet. Reliquorum octo Episcoporum sedes sunt; *Smolenscum*, *Casanum*, *Tueria*, *Resania*, *Susdalia*, *Vologda*, *Columna*, & *Cortiza*. Eliguntur autem Episcopi ex monachis, veluti sanctioris vitæ hominibus, quorum monasteria frequentissima in Moscovitico Imperio sunt; omnia tamen ejusdem vestimenti & ordinis, cujus D. Basilium autorem referunt. (a) Christianam enim religionem à Græcis Russi primùm acceperunt circa annum C. 980, quum Anna, soror Imperatoris Constantinopolitani, *Vlodomiro* Russorum principi, Kyoviæ sedem habenti, nupta esset. Episcopi verò suas diœceses rarò aut nunquam ipsi invisunt, ne quam suspicionem conspirationis cum subditis præbeant tyranno; sed in monasteriis ἡγουμένους seu præpositos, & in opidis quibusdam laicos, vitam sacerdotum observantes, habent. In scholis legere duntaxat & scribere docentur pueri; nec Academiæ aut collegia in universo existunt Imperio Moscovitico; tum ut hæreseon, quas per eruditionem excitari putant, occasiones præcidantur; tum, ne Principe ipso sapientior aut doctior quis videatur. Quem solùm omnia, præsertim ad omnium gentium religiones pertinentia, scire, & omnes nodos ac difficultates uno verbo posse expedire, subditis persuasum est. Conjugalis amor plerumque frigidus est; quoniam sponso copia non datur suæ videndæ sponsæ, nisi post nuptias. Quartâ demum uxore defunctâ non licet viduo quintam ducere. Divortia permittunt. Morienti testimonium datur vitæ actæ à sacerdote scriptum, ut divus Petrus, cœli janitor, eo viso, tutius *intromittat tale offerentem* [*i*]. Moscis versus Meridiem finitimi, & jam perpetui ferè illorum hostes, olim patroni & superiores Domini erant, *Crimei Tattari* [*k*]. *De rebus Moscoviticis plura cogniturus legat comment. Pauli Jovii de legatione Basilii M. & commentarios rerum Moscoviticarum Sigismundi ab Herberstein.* [*l*]

REISKII.

[*e*] Ac Metropolis.

[*f*] In quam deinde *Johannes*, *Danielis* Filius, Magnus Muscoviæ Dux, sedem suam transtulit.

[*g*] Sed ego hoc loco adjiciendum esse existimo, quod non solum in hac urbe, sed & in ipso toto Ducatu *Panis* usus omnino rarus & propemodum nullus sit. Ideoque Incolæ pro Cibo utuntur Feris & Piscibus.

[*h*] *Vitem* non producit neque *Oleam*, *Cerasis* quoque ac *Nucibus*, præterquam *Avellanis*, caret. Aliorum generum Fructus profert; verum insuaves. Segetes asperrimo frigore diuturnæ Hyemis rarò maturescunt. Ideoque in Hypocaustis manipulos desiccant.

[*i*] Vid. de Gentis huj. *Religione*, *Sacrificiis*, *Nuptiarumque* ac *Funerum Ritu* Liber Singularis *Spiræ* A°. CHR. M. D. LXXXV. in 4. exc.

[*k*] De *Bello Moscovitico Stephani Regis* editus est Tractatus ab *Henrico Heidenstein* Basil. 1588. in 4. descripsitque Narrationem *Legationis Zbaravianæ* & *Rerum apud Ottomannos* A°. CHR. M. DC. XXII. *gestarum Samuel Kuscewiz* Dantisc. A°. XLV. Sup. Secul. in 12.

[*l*] *Varios Muscovitarum Rerum Scriptores*, eosque *Francof.* ad *Mœn*, A. CHR. M. DC. in fol. exc.

(a) Moscovitarum Religio.

LIBER

LIBER QUINTUS.

CAP. I.

Summa Asiæ descriptio.

I.

EXplicatis omnibus Europæ partibus, tempus est *Tanai* trajecto Asiam ingredi. Hæc quippe Europæ connexa, imo innexa, cum & *Scythæ, Asiatica* gens, in Europam amplissimo tractu protendantur, & *Sarmatæ*, gens Europæa, ultimos fines in Asiam non minori tractu extendant. [a]

Asia nobilissima terræ pars.

II. Ipsa terra *Asiæ* ab initio rerum omnium nobilissima; ut quæ prima genus mortalium intra se conspexit & in alias mundi partes emisit. Prima gentium ritus, sacra, mores, rationemque vivendi alias docuit. Hæc denique est, quæ Deum ipsum humana specie tulit. Dictam Græcorum alii volunt ab *Asiæ* Nympha, Oceani & Tethyos filia, Japeti conjuge [b], alii ab *Asio* Manei Lydi filio.

Unde dicta.

Fines.

III. *Fines* sunt *ab Septemtrione* Oceanus Scythicus; ab *Oriente* mare Eoum; à *Meridie* mare Indicum, sive Rubrum; *ab Occidente* Sinus Arabicus, & Isthmus qui est inter Sinum Arabicum & Mare Internum; atque inde maria Phœnicium & Ægæum, Propontis, Pontus, Mæotis lacus, Tanais amnis & Obium flumen. (1)

Magnitudo.

IV. *Longitudo* ejus summa est inter Hellespontum & Malaccam, extremum Indiæ emporium, mill. Germ. CIↃ CCC. *Latitudo* inter fauces Arabici Sinus & *Tabin* promontorium, quod est ad fretum *Anian*, mill. CIↃ CCXX. I

V. *Di*

(1) *Diffundit se Asiæ continens ab occasu ad ortum a mari Ægeo ad mare Esonis, sive a gradu LV, ad gradum CLXXXII Longitudinis; atque ab Austro in Boream ab Ilbor seu Ibor, urbe Australissima aureæ Chersonesi, ad extremam Tartariam, sive a gradu I, ad LXXII, quin juxta alios LXXIV, Latitudinis Borealis. Insulæ autem ipsius, quæ jacent in mari Indico contra & Indiam, ad gradum XI circiter Latitudinis sese explicant. Proinde pars maxima insularum, & quædam pars ex continente intra Zonam sunt torridam; pars amplissima continentis est intra Zonam temperatam Septentrionalem, partesque minimæ in Zona frigida Septentrionali locum tenent. Vincit Asia Europam non solum, sed Africam, magnitudine. Joan. Luyts. Introduct. ad Geog.*

Clima pro varia Latitudine multum variat. Solum plurimis locis fertilissimum, etiam in ipsa Zona torrida fructus nobilissimos, qui frustra alibi quæruntur; nec desunt pretiosissimi lapides, optimæ notæ Metalla, montes fluminaque celebria. Asiatici habentur molles, capaces artium, ingeniis fere serviles, & amantes regiminis Monarchici. Fluxis vestibus incedantur. Idem.

HEKELII.

[a] De hac TERRÆ Parte, ejusque Provinciis extat, præter PII Ildi *ASIÆ Descriptionem*, BARTHOLDI NIHUSII *Tractatus Chorographicus*, A°. 1658, in 8. f. publicæ luci expositus. Extat & JOANNIS BAPTISTÆ GRAMMAYES *ASIA*, sive *ASIATICARUM Gentium Historia*, A°. 1611, *Antverpiæ* in 4. f. prelo subjecta. Sed *potiores ASIÆ Fluvios* lepidè descripsit BOISSARDUS Lib. I. Eleg. XXI. à v. 169, usque ad. v. 202. Habitatores ac Incolas ASIÆ, quod hæc Regio sit clementissima atque temperatissima, excellenter formosos & probè coloratos esse, iis, qui pedem saltem e Patriæ limitibus trepidè fixerunt, etiam notissimum esse existimo. Hæc REGIO quomodò à *Regibus MACEDONUM* sit propriè occupata, docet ex *Strabonis* Lib. XII. GEOGR. *Hippolytus* à *Collibus* Cap. II. in *Princ.* p. 7.

[b] *Prometbei* Matre.

REISKII.

1 (a) Nomen Asiæ inter veteres Græcos & Romanos æquivocum significationem variam, ipsa regio diversas quoque partitiones sustinuit: Omnes producere in præsenti, aut notationem nominis longam conficere supervacuum erit. Valeat Græca eademque fabulosa vocis origo quam Auctor attulit: Illa propius ad verum accedit, quæ Bochartо & Spanheimio placet. (b) Namque cum Asia proprie dicta sive minor ex sensu veterum *magna penisula, inter Africam Europamque medio loco* sita esset, verosimilius erit, Asiam à Phœnicio אסי Avocabulo deduci, quod *medium* sonat. Recte Pomponi

(a) Asia æquivoca. (b) Unde dicta.

OCEANVS SCYTHICUS sive CONCRETUS

OCEANUS TARTARICUS

EUROPÆ PARS

RUSSIÆ PARS

TARTARIA

SCYTHIA

INDIA

CHINÆ

PERSIÆ PARS

MARE DE SALA vel BACHV olim HYRCANUM sive CASPIUM

PARTHIA

SCYTHIA et TARTARIA ASIATICA

Nova Zemblæ Pars

Tabin Promont.

Wygats Straten Inf.

Petzora

Molgomæia

Obdora

Pleskaw

Bobrovisco

Wologda

Duina

Permi Vetyk

Czeremisse

Wassilgorod

Viatka Chilinova

Kondori

Calandi

Colmak

Saisones

Comari

Calsan

Bulgaria

Nogaia

Asmon

Licomorye

Intra Imaum

Extra Imaum

Annibi Mons

Tangut Ermi

Campion

Camul

Succuir

Serponow

Tumen

Kithaia

Gruslinda

Suby Montes

Cumbalich

Desertum Lop

Ottorocora

Mons

Desertum Dovisival

Anarei Montes

Care Desertum per quod in Cathgurum accedeunt Tartari

KASAKI TARTARI

KALMUCKI id est Criniti Tartari

Emil

KARAKITAY id est nigra Cathaya

Taschent

Peinche

Cotam

Quincy

Xiamxy

Tenduc

Mongol

Melair

Sindacui

Motrik

Tartar

Tangut

Cathaye

Sera

Tenduc

Abissi

Tain

Xandu

Caindu

Bargu Campestria

Coras Lacus

Tartus fl.

Tangin Caspi

Magog

Alchai Mons

Monter Aurilu

Desertum Belgian arenosum

Cangui

Paransu

Cambalu

Mel Sopolis

Ermigul

Tarmaxeri

Tarmaxeri regnum prima

Tarmaxeri regnum secunda

Lilianur Monter

Tangandor id est Albus Lacus

Tartus fl.

Tarnata Insula

Ostea Castr.

Sub Circulo Artico

Tanais fl.

Volga fl.

Rha Volga fl.

Rhymini Montes

Rhymnæus

Ural fl.

Ural Mons

Jaxartes fl.

Jaxartes R.

Tschesel R.

Zagatayland

Salana Lacus

Axii

Zahaspa

Vibeccetum Terra

Samarchan.

Larchan.

Bichent

Alexandria Scliana

Hyrcania Margiana

Taurus Montes

Tasscar

Mukdenus

Mongul Emodi

Caracan

Caraigo

Carman

Sacarumgens

Brem

mas

Dessert

Lop Mons

Corea Peninsula

Tonquin

Lacus Tinqui

Lacus Chiamay

Lacus Kitay

Lacus Kithaia

Lacus Kithaia

Lacus Kithaia

Asiæ Divisio antiqua. Majoris Asiæ provinciæ.

Divisa fuit olim universa in *Majorem* & *Minorem*. Regiones quas *Major* plectitur sunt istæ, *Sarmatia Asiatica*, *Scythia Asiatica*, *Serica*, *Sinæ*, *Indiæ*, ad *Indias*; in Continenti rursus *Gedrosia*, *Carmania*, *Drangiana*, *Arachosia*, *Paropamisis*, *Bactriana*, *Hyrcania*, *Margiana*, *Parthia*, *Persis*, *Susiana*, *Albania*, *Iberia*, *Colchis*, *Armenia*, *Mesopotamia*, *Assyria*, *Babylonia*, *A.* *Syria*, *Palæstina*, *Phœnice*, *Cilicia*, *Cappadocia*, *Galatia*, *Pontus*, *Bithynia*, *Phrygia*, *Lycia*, & Insula *Cyprus*. In Minori sunt hæ: *Phrygia*, *Mysia*, *Lydia*, *Æolis*, *Ionia*, *Doris*, & Insula *Rhodus*.

Asiæ minoris provinciæ.

Nova Asiæ divisio.

II. At hodie tota Asia in *quinque* potissimum dividitur partes; quarum *taria*; *II. China*; *III. Indiæ*, sub quibus insulæ adjacentes; *IV. Persarum* *Sophorum* imperium, sub quo comprehenditur *Armuziæ* peculiare regnum; *reicum Imperium*. 2

Mela inquit Lib. I. c. 2. *minorem Asiam Re-* *equoribus, mediam excipi*: Eustathius ad Dio- *post.* v. 27. eam cum Europa & Libya collatam *μεσην ἐχειν διαστασιν*, i. e. *medium inter il-* *libere situm*. Itaque nomen ab Asia minori *ad majoremm*, quæ prima humani generis *ndo* condito diluvioque parens, prima Para- *veræ*, quam Semus constituerat, eccleſiæ se- *ma* coloniarum omnium, quo quot per or *omnem* prodierant, origo fuit.

gnis, & principatibus quam alii partitionem amant, hanc in præsenti quoque tenebimus. Huc ergo ex Europæis duo pertinent; (1.) *Turcicum* longe lateque patens, (2.) *Muscoviticum* imperium, per Tataricas & septentrionales terras Asiaticas, Lucomoriam, Tingœsam, plurisque alias productum, (3.) *Tatarico-Chinense* inter cætera, si Kirchero fides habebitur, vastissimum, (4.) *Indicum* magni Mogulis è Tataria ortum, (5.) *Persicum*. Porro *regna bene multa* occurrunt *Indica*, per continentem ac Insulas extensa. Ut sunt Kunkam Narchsingæ, Mulabariam, Peguſiam, Japoniæ, Zeitom, Sumatræ, Bantam, &c. *regna* itidem *Lusitanico Hispanicoque regi* cum Philippinis, itemque ampliſſima *Dominia Belgio confœderato* & hujus Indicæ societati subdita. *Principatus* præ cæteris clarent, (1.) *Georgianorum*, (2.) *Arabum Phylarcharum*, (3.) *Drusorum*, (4.) *Christianorum in monte Libano*, (5.) *Sidonius*, (6.) *Gentium aliarum* sub Turcico Indicoque Imperio libertatem sibi tuentium: De singulis distinctim explicabitur.

REISKII.

Mirum dictu est, quam Geographi recentiores *Asia* dividenda, hujusque partibus dissideant: *ibus* bimembris in *Citeriorem* sive *Septentrio-* respectu Caucasi, & *ulteriorem sive Austra-* *sio*: Sunt quibus alia in *continentes terras*, *las* partitio cum Petro Valleo placuit: *Nostro* *sua* pro *quinque partibus* majoribus proba- *tamen* ipsa obscurior & imperfecta non *stium* æquat. (b) Itaque *pro Imperiis, re-*

(a) Asiæ divisio & partes. (b) Imperia, regna & principatus.

CAP. II.

Scythia Asiatica & Sarmatia Asiatica; item Serica & Sogdiana.

I.

Scythia Asiatica.

Ejus fines.

ima igitur Asiæ, post Tanaim, Regio est *Scythia* ipsaque, gens Scythæ, quos *Persæ Sacas* appellavere à proxima gente: antiqui *Arimeos* dixerunt. In Eu- *m* usque ad Istri ostia extendi, supra demonstravimus; ubi etiam fines eo- *explicuimus*. 1 (1)

At *Scythia Asiatica fines* habet. ab *Occasu* eosdem quos ipsa Asia atque *pa*: ab *Septentrione* mare Scythicum sive Concretum ad *Tabin* usque *montorium*: ab *Ortu* mare Eoum, & Auxatios Casiosque montes, quibus à

(1) *Scythæ, nomen omnium populorum Septentrionalium, Asiæ maxime. Nam licet etiam in Europa Scythæ fuerint, illi tamen sæpius Getæ vocantur, aut Sarmatæ Callarus. Geog. Antiq.*

REISKII.

(a) Verba sub initium recitata non Auctoris no- *Plinii* sunt ex Lib. VI. c. 17. unde *Sacarum* *aut Scythis omnibus commune, aut uni Scythi-* *oni proprium* cognoscitur. Hæc præ cæteris æ- *studio* inter veteres multum commendatur,

nec Scythia sese sola cohiberi, sed in Armeniam suas c *finibus* abduci voluit: Unde *Sacasena* hujus regio dicta. Igitur si fines Scythiæ apud Autorem lixis respicias, tum vero Tatariæ Asiaticæ tractatus non sufficit, sed regiones aliæ iisdem limitibus concludentur.

REIS-

(a) Sacæ aut latius aut strictius dicti.

à *Serica* hodie *Catajæ* regno disterminatur; & *Ottorocoram* montem, qu Sinis sive Chinensibus discernitur: à *Meridie* Emodos montes, quibus ab Indi & *Sogdia Oxiaque* juga, quibus à Persarum submovetur imperio; dein m Caspium; mox *Caucasum* montem, quo ab Albania; & *Coracem*, quo ab Il ria & Colchide separatur. (1)

Magnitudo. III. *Longitudo* ejus atque Latitudo nobis in Europa dictæ sunt. Comp ctitur autem hodie totum Tartariæ Asiaticæ nomen; si regnum *Catajæ* excipi quod Seres populi olim tenuere, & *Zagatajæ* partem nomine *Ocrage*, qua

Divisio. Sogdii. *Divisa* fuit in *Sarmatiam Asiaticam*, *Scythiam intra Imaum* montem, *Scythiam extra Imaum* montem.

SARMATIA ASIATICA. 2

Sarmatia Asiatica. IV. *Sarmatarum Asiaticorum* regio includitur fluminibus Tanai & Rha, si *Volga*, mari Hyrcano, Ponticoque, & montibus Corace Caucasoque. Nu *Tattari Czerkassi* eas terras tenent. Populi in ea à veteribus Geographis rece sentur innumeri; at clari α *Turcæ*, sive *Turci*, qui Turcicum condiderunt I perium. Præterea β *Amazonum* muliebre genus, omnium clarissimum.

Scythia Intra & Extra Imaum montem.

Scythia intra & extra Imaum montem. V. Reliqua Scythia Asiatica in *duas* dividitur partes: quæ Occasum spect *Scythia intra Imaum* montem; quæ Ortum, (2) *Scythia extra Imaum* dicit

REISKII.

(1) *Scythia Asiatica a Bosphoro Cimmerio, Mæoti palude, Tanai fluvio incipit, & inter Oceanum Septentrionalem ac pontum Euxinum, mare Hyrcanum, Jaxartem fluvium, Indicos montes, in extremum orientem ad Seres usque aut per illos etiam procurrit. Itaque fines ejus non ubique cogniti. Idem.*

2 (a) Non soli Czirkassi Tatari, sed Nagajani & Zavolhenses, Imperio Muscovitico subjecti Sarmatiam tenent Asiaticam: *Turci* quondam illis finitimi ad Turkestanam propius rejiciuntur. Hæc enim regio Scythiæ adhuc supereſt, jugis montibusque Caspiis inclusa, & sedes Turcarum patria. (b) Turci autem ex Arabica voce תרק i. e. ab *relinquendo* nomen habent, quasi relictos diceres ab Alexandro scilicet magno. Hic enim apud Elmacinum Arabesque legitur, (c) *Gogum Magogumque, i. e. Turcos*, uti volunt, *Tataresque* Caspiis jugis & montibus tanquam muro ferreo separasse, ne vicinas provincias ab sese occupatas irruerent: Hæc quippe de Gogo & Magogo communis Arabum, Syrorum & Judæorum sententia fuit. De (d) *Amazonibus* quas Auctor noster veterum narrationes comprobat, hasce libro peculiari scriptor Gallicus Petitus vindicavit, totamque hanc historiam, de qua sæpius dubitatum fuit, perspicue illustravit. De Turcis vero vide Chronicon Dreschlerianum nostris cum notis & additionibus Lib. II. c. 1.

BUNONIS.

α (e) *Turcæ* [a] à *Thogarma* orti, inter Mœotin paludem & Caspium mare ad Septentrionale Caucasi latus collocantur ab auctoribus. Isti vero ex Septentrionibus per Caucasias portas irruperunt, vicinasque secum traxerunt gentes, nempe *Comaros* à Gomer, *Massagetas* à Magog, *Tauros* à Thubal, & *Moscos* à Meschec ortos. *Mosci* hi inter Caspium mare & Pontum Euxinum, ubi *Albania*, *Iberia* & *Colchis*, ad Caucasum usque montem incoluerunt; *Armen que* partem ad Euphratem: ne quis eos cum Sarm tis Europæis hodiernisque Russis sive Moscovitis c fundat, Plinius, Mela, & Herodotus unanimi consi su supra Caucasum circa Mœotin paludem & Tan im amnem ponunt Sarmatarum nationem Turc Et huic regioni rectè conveniunt, quæ Ezech. c 38, & 39. proloquutus est [b]. Quando vero hoc T carum cœperit imperium, hujus libri cap. 25. dicet

β (f) *Amazones Sauromatæ*, gens muliebris & b licosa, auctoribus decantatissima, juxta Tanaim h bitantes, Trojanorum adversus Græcos auxiliatric appellationem habent ab α privativa, & μαζὸς ma ma s. papilla, ut vult Eustathius in Dionysium quod adurerent dextras infantium mammas, ut sagittarum ictus & dimicandum cum hoste exped ores forent, sicut etiam Justinus lib. 2. [d] proc Ex sedibus istis egressæ ad *Thermodoontem fl.* in Ca padocia consedere. Ibi regio Amazonum est & m ex quo *Thermodoon flumen* oritur. Ab eisdem *Ep sus* urbs Asiæ Minoris, Joniæque caput, condita ditur [e]. Fuêre & tales, si credimus Diodoro, mare Hyrcanum, & in *Libya*: imò hodie, i Hispani tradunt, ad flumen dictum *Rio de las A zones* apud Americanos sunt Amazones. Sed maximam Atlantici maris insulam quandam hab tam ab illis, apud eundem Diodorum invenies.

HEKELII.

[a] *Musulmannos* seipsos vocantes.

[b] Sunt autem proprie *Turci*, ex *Chalcondila* te, Homines agrestiorem victus rationem sequent [c]

(2) *Scythia intra Imaum, a fluvio Rha quæ vasta terra supra Caspium mare, & supra Jaxartem fluvium, & inde montes usque ad Im montem procurrit, & usque ad Oceanum Septentrionalem, saltem ad incognitam terram extensa est. Imaus au citeriorem Indiam a Scythia disterminat, & inde longissimo jugo in Septentrionem procurrens, Scythiæ pa quæ intra jugum, ab altera quæ extra jugum est, dirimit.*

Scythia extra Imaum habet ab occasu Imaum, a Septentrione terram incognitam, ab ortu Sericam, a meridie Ind extra Gangem. Idem.

Quæ Tartaria hodie appellatur Regio, antiquitus partim Serica partim Scythia nuncupata est. Luys.

(a) Tatari Moscovitici. (b) Turci. (c) Gog & Magog. (d) Amazones. (e) Turcæ. (f) Amazon

In Scythia *intra Imaum* montem populi inter alios fuere γ *Saſſones*, unde quidam Saxones in Germania ortos nugantur: & δ *Sacarum gens* magna, nunc *Turkeſtan* & *Tagaliſtan*, in confinibus Indiæ. Atque in his populi omnium Scytharum nobiliſſimi ε *Maſſagetæ*.

VI. *Fluvii* univerſæ *Scythiæ* celebres ſunt ζ *Obius*, & η *Paropamiſus*, ad quem nunc urbs *Camul*, uterque mare Septentrionale petentes: ϑ *Jaxartes*, nunc *Chejel*; & ι *Rha*, nunc *Volga*, ſive *Volha*, & *Edel*, in mare Hyrcanum erumpentes. Fluvii Scythiæ.

VII. Montium maximus atque celeberrimus eſt *Imaus*; cujus Septemtrionalis pars nunc *Alkai* perhibetur; ubi Tartariæ Imperatorum ſepulchra. Inde ad Gangis fluvii fontes Indiæque fines CCCCL mill. Germ. longitudine protenditur. 3 Imaus mons.

S E-

[c] Qs. dicas *altera ex Mammis carentes*.

[d] Cap. 1. Sect. 3. ſeq.

[e] Conf. *Plinii* Lib. V. H. N. c. XXIX. p. 77. qui & Lib. VI. c. VII. p. 83. de Earum Connubiis agit. Claruit quoque inter *Amazones* & *Menalippe*, item *Hippolyte*, quæ ab *Hercule* capta & à *Thejeo* in uxorem ducta eſt. Meminit & Earum *Strabo* Lib. XI. *Geogr.* p. 110. Tom. II. & Lib. XII. p. 189. ut & *Maginus* Part. II. *Geogr.* Ptolem. fol. 230. fac. a.

BUNONIS.

γ (a) *Saſſones* iſti verſus Septentrionem ad Margum ponuntur fluvium. Sunt qui non ſolum Saxones à Saſſonibus; verùm etiam *Cimbros* à Cimmeriis, *Miſnios* à Myſiis, *Turingos* a Tyragetis, *Cauchos* à Cauconibus, *Friſios* à Phrygibus, alioſque populos aliunde deducunt, nuda vocabulorum alluſione decepti, omnibus licèt antiquis ſacrarum juxtà ac profanarum hiſtoriarum monumentis reclamantibus.

δ (b) *Sacæ* [f] Sogdianis finitimi ſine urbibus per deſerta habitárunt. Ab occaſu habent Sogdianam; à Septemtrione Scythiam intra Imaum montem; ab Ortu Scythiam extra Imaum; à Meridie Indiam intra Gangem [g].

ε (c) *Maſſagetarum* fines ita deſcribuntur ab auctoribus, ut à Septemtrionibus Oceano; ab Occaſu Obio & Rha amnibus; à Meridie Caſpio mari, & Oxo fl. ſuerint incluſi. Ab his Cyrus Perſarum Rex cum exercitu extinctus eſt.

ζ (d) *Obius flumen* antiquioribus *Carambucis*, unde *Carambicæ*, Hyperboreorum gens, inſulani. E regione oſtii ejus inſula illa eſt *Nova Zembla*, olim *Elixona*, haud minor Sicilià, teſte Hecatæo. Ab Obio flumine *Rhipæi* montes, & (e) *Obii* ſeu *Obia juga* appellati ſunt. Celticæ promontorium *Lytarmis* ad Obii oſtium, hodie vulgò nautis dicitur *Capo d'Oby*, id eſt *promontorium Obium*. [h]

η (f) *Paropamiſus* flumen in Scythia extra Imaum montem eſt. Mons etiam ille, ex quo Indus flumen oritur, Solino [i] & Mela [k] teſtibus, *Paropamiſus* vocatur.

ϑ (g) *Jaxarten* ſoli vocant *Baſtri*: nam alii Scythæ *Silyn* nominant. Hunc eundem eſſe Tanain exercitus Alexandri Magni crediderunt. Verùm Dæmodamas dux Seleuci & Antiochi amnem iſtum transvectus, alium eſſe, quàm Tanain, deprehendit. Ultra Indi fontes in his Sogdianorum finibus Alexander M. (h) *Tertiam* condidit *Alexandriam*, ad conteſtandos itineris ſui terminos. Hic enim locus eſt, in quo primùm *a Libero* patre, poſt ab *Hercule*, deinde à *Semiramide*, poſtremo etiam à *Cyro* aræ ſunt conſtitutæ. Solinus. [l]

ι (i) *Rha fl.* in Moſcovitarum finibus exoriens, ad Tanain accedit ad ſeptem leucas, per Caſanum & *Aſtracanum* decurrens in mare Caſpium 25 oſtiis influit, tanta vi aquarum, ut illud multa milliaria dulce reddat: Europæis noſtris appellatur Volga, Tartaris Edel, Armenis Thamar.

HEKELII.

[f] Vel *Sagæ*, quos *Joſephus Magogas*, Veteres verò *Aramæos* vocant.

[g] Eorum, & in genere *Scytharum* Mores deſcripſit *Plinius* Lib. VII. c. 11. p. 106. lin. 32. ſeqq. ubi eos inprimis nominat ἀνθρωποφάγους, quod humanis corporibus veſci ſolent.

[h] *Maginus* Fluvium *Oby*, ex Lacu *Kytay* emanantem *Tartariæ* aſſcribit.

[i] In *Polyh.* c. LXV. p. 126. lin. 11. quamvis in *Specie* loc. cit. hujus Montis mentionem neutiquam fecerit; meminit tamen ejus Cap. LI, p. 110. lin. 43.

[k] Lib. III. c. VII. p. 223. lin. 41. ſeq.

[l] Loc. cit. Cap. LXII. p. 122. lin. 41. ſeqq.

REISKII.

3 (k) Imaus crucis inſtar ad plagas quatuor procurrit, & Scythiam ita ferè ſecat mediam: Hinc hodieque accolis Dalanguos & Naurgeurnes dicitur. (l) Caucaſus autem à Ponto Euxino ad mare Caſpium per Colchida & Albaniam procedit, hodieque Coxes ex antiquo nomine vocatur. Hunc Bochartus ex Armenica dialecto, & duabus quidem vocibus גוג חסן *Gog boſan*, i. e. *Gogi monumentum* coaluiſſe conjicit. Falluntur vero prifci Geographi, ſi qui tantæ *hunc altitudinis faciunt, ut noctu faſtigium ſolaribus colluſtretur radiis*. Idque Kircherus in mundo ſubter. Lib. I. c. 14. & Varenius in Geographia Lib. II. c. 30. refellunt. Unus e fluviis probe notetur (m) Obius vel Obis, qui ex Aliæ lacu Kithaisko effluens, per provincias Ruſſicas in Oceanum glacialem Tobole recepto effunditur: De cæteris, quæ Auctor tradit, fluviis, ſufficiunto.

S f BU-

(a) Saſſones. (b) Sacæ. (c) Maſſagetæ. (d) Obius ſeu Carambucis fl. (e) Obii montes. (f) Paropamiſus fl. & mons. (g) Jaxartes fl. (h) Alexandria Tertia. (i) Rha ſeu Volga ſeu Edel. (k) Imaus. (l) Caucaſus. (m) Obius.

SERICA.

Serica. VIII. At Tartariæ nunc extremæ ad Eoum mare pars, quæ Catajæ regnum dicitur, olim fuit ϰ *Serica* regio, quam gens clariſſima *Seres* incoluerunt. Horum metropolim λ *Seram* eodem nomine etiam nunc exſtare, quidam contendunt. 4 (1)

SOGDIANA.

Sogdiana. IX. μ *Sogdiana* etiam regio, inter ν Oxi dexteram ripam & Sogdios montes ſita; quæ Perſici olim Imperii fuit, nunc Tattariæ pars eſt, ſub nomine *Ocrage*. (2)

(1) *Primi ſunt hominum qui noſcantur, Seres, Lanicio Silvarum Nobiles, perfuſam aqua depectentes frondium canitiem: unde geminus fœminis noſtris labor redordiendi fila, rurſumque texendi. Tam multiplici opere tam Longinquo orbe petitur, ut in publico Matrona tranſluceat. Plin. Lib. 6. Cap. 20.*

(2) *Juxta Ptolemæum Auxios montes habet ab occidente, Sacarum gentem ab ortu: & recentiores Sogdianam uſque ad mare Hyrcanum proferunt.*

BUNONIS.

ϰ (a) *Serica* [*m*] terminatur ab occaſu Scythia, quæ extra Imaum eſt, à Septemtrione atque Ortu terrâ incognitâ Ptolemæo, à Meridie Indiâ extra Gangem & Sinis. *Sericum* inde primum exportatum elt ad alias gentes. [*n*]

λ (b) *Sera* urbs hodie *Sindifu* Mercatori dicta, in extremis Sericæ partibus ad Ortum ponitur.

μ (c) *Sogdiana* terminatur, ab Occaſu & Septentrione Scythia intra Imaum montem; ab Ortu Sacis, à Meridie Bactriana & India.

ν (d) *Oxus* [*o*] amnis de lacu *Oxo* [*p*] exoritur, cujus oras *Heniochi*, *Bateni*, *Oxiſtagæ* accolunt; ſed præcipuam partem *Bactri* tenent. (e) *Alexandria* ibi fuit *Oxiana*; Duas enim ibidem condidit Alexander M. urbes, *Aiexandriam Oxianam*, & (f) Ultimam.

HEKELII.

[*m*] *Caſtaldo* & *Nigro* CATAJA dicta.

[*n*] Conf. *Polyd. Virgil.* Lib. III. de *Rer. Inv.* C. VI. p. 222. Edition. *Zetzneriano-Argent.* in 12.

[*o*] Ab Incolis *Nicaprach*: à Perſis v. *Cappanach* & Arabibus *Monarach* dictus.

[*p*] Seu Oxia.

REISKII.

4 (g) Serica Græcè Σηρικὰ ἀπὸ τῶν Σήρων, i. e. à Seribus, qui non tam ſuo, quam vicinarum Sinenſium nomine vulgò cenſentur, gente quidem Scythica, ſed Scytharum omnium mitiſſima & cultiſſima, juri, quieti, & naturalium rerum contemplationi dedita. Hæc enim continuam quatermille quingentorum annorum hiſtoriam ſuis annalibus ſervare conditam, & ſcriptores Moſe antiquiores habuiſſe legitur: Ut Iſaacus Voſſius novæ ſuæ Chronologiæ fundamentum ex hac Serica ſupponat, ſed ex incerta falſaque infirmius. Hodierna vero Serica ſive Cataja cum regnis Chinenſibus, Tatarico ſubeſt imperio, libertatis priſtinæ ac felicitatis inſcia. (h) Sogdiana, quam Alexander tertia ſibi cognomine ſtructa urbe, tanquam expeditionis termino exornârat, nunc Tatariæ acceſſit.

(a) Serica. (b) Sera urbs. (c) Sogdiana. (d) Oxus fl. (e) Alexandria Oxiana. (f) Alexandria Ultima. (g) Serica. (h) Sogdiana.

CAP. III.

Summa Tattariæ deſcriptio.

I.

Tattaria. *TAttarorum* igitur nomen hodie tota Aſia ampliſſimum eſt, in Europam etiam, ut ante Scythicum, extenſum, ubi *Tattaria Minor* ſuprà memorata. Gens ipſa fera, atrox, cruenta, inconditis moribus, & omnium barbarorum maximè barbara. Regio plurimum inculta, triſtis, ſqualida atque deſerta. Nomen accepit à flumine α *Tattar*, quod *Mongul* regionem irrigans in mare Septentrionale effunditur.

Tattar fl.

II. Uni-

BUNONIS.

α (a) *Tattaria Aſiatica* à Septentrione terminatur mari Scythico, ab Occaſu Sinu illo longo, in quem Obius fl. labitur, & lineâ ad Tanaim & Volgæ oſtia ducta; à Meridie Caſpio mari claditur, attingitque Perſiæ regnum, poſt Indiam extra Gangem, & tandem Chinæ partem muro illo ſeptam: ad extremum ab Ortu partim Chinam, partim ipſam Americam per fretum Anian a ſe diſtinguit.

(a) Tattariæ Aſiaticæ limites.

REIS-

II. Universæ Longitudo est à Borysthenis ostiis ad *Tabin* usque promontorium mill. German. circiter CIↃ. Latitudo ab Obii ostio, ad finem *Bremas* regni in confinibus Indiæ ac Sinarum, mill. IↃC. 1 (1) Tartariæ magnitudo.

III. Universa dividitur in *Asiaticam* & *Europæam*, quam supra explicuimus. *Asiatica* quinque potissimùm partibus distribuitur, quarum nomina hæc; *Tattaria* deserta, Tattaria *Zagataja*, *Turckestan* regnum, *Cataini Magni* Imperatoris Imperium, & *Tattaria Vetus*. Divisio Tartariæ Asiaticæ.

(1) *Limites Tartariæ magnæ sunt ab occasu mare Caspium & Tartaria Muscovitica; a Borea mare Scythicum sive Tartaricum; ab ortu mare Kaimachitarum & fretum Esonus, hodie* the Streights of Jesso; *ab Austro Sina, India sive imperium magni Mogolis, & Persia. Juxta novissimas chartas sita est intra gradum 88 & 195 Longitudinis, exclusa extra banc Longitudinem Tartaria Moscovitica, nec non intra gradum 32 & 62 Latitudinis. Ortum versus maxime acuitur. Cœlum Tartariæ pro situs varietate variat. Plerumque friget, interdum fervet insigniter, intonat, fulminat, & spirat vehementissime, raro pluit, persæpe ningit. Solum scatet editis montibus, desertis late patentibus, Sylvis ingentibus, lacubusque. Producit, sic ferunt, Orizam, sericum, lanam, Rhabarbarum, Muscum, Zinziber, Cinnomomum, Caryophylla, neque caret fodinis auri & argenti, neque unionibus ac coralliis. Dives quoque est armenti & pecoris, inprimis equorum, qui parvi quidem, sed celeres, robusti & patientes laboris. Tartari dicuntur brevioris staturæ, crudeles, infidi, avari, spurci, venerei contra omne fasque decusque, optimi equites, certissimi sagittarii, penuriæ atque molestiarum tolerantissimi, deliciarumque ignorantissimi. Ædibus claudi nolunt, amant Tentoria in Africa, lac, inprimis equinum, & Orizam. Ignari viarum, polarem stellam observant, partim Mahumedani sunt, partim Idolatræ, & versus mare Caspium Judæi & Christiani inveniuntur. Quando novus imperator in imperium succedit, non raro priora nomina regionum urbiumque permutat, magno Geographiæ incommodo.* Luyts.

1 (a) Tataria & gens Tatarica unde nomen ortumq; susceperit, superius Lib. IV. c. 20. à nobis expositum fuit, cum Europæam Scythiam lustraremus: Hæc enim Asiatica est illa parens, quæ sobolem istbanc sibi cognominem procreavit, & factis coloniis emisit. Plures equidem hoc genus hominum nationes continuit, omnes pristino Mogulensium nomine conclusos: Harum tamen præcipuas septem Haitho Armenus Histor. Orient. cap. 16. recensuit, in iisque *Tatarorum* unam, à qua denominatio ad omnes transiit; Ut de fluvio ac regione Tatar תתר huic genti cognomine, itemque de pluribus populis & Hordis nihil addam. Regio enim hæc orbi totius vastissima sua longitudine ad partem dimidiam graduum noltro in hemisphærio, totoque ambitu Europam, sed latitudine Asiam adæquat Chamis subjecta pluribus, sed uni omnium maximo Sopo, quem nominant: Cuncta quippe novem regnis præcipuis constat; ex iisque *quatuor versus austrum* jacent, (b) [1.] Usbek *nempe, alias* Zagarai & Mauronahum, [2.] *Thebet vel Thobeth*, [3.] *Taniu olim Tangutb*, [4.] *Ninchi olim Tenduc*: *Quinque* vero reliqua *versus Boream sita*; [1.] *Kalmuchi alias Bulgar*, [2.] *Chalzag*, [3.] *Karakitbay*, [4.] *Calmach aut Naymuns*, [5.] *Mongul* sive *Moab, Gog & Magog* autem Arabibus, ubi prisca illa Tataria fuit.

(a) Tataria unde dicta. (b) Hujus provinciæ.

CAP. IV.

Tattaria deserta (1), *Zagataja & Turckestan.*

I.

DEserta *Tattaria* inter Tanaim, Volgam, Jaxartem amnes, Tapyros, Sebyos, Imaumq; montes sita, Sarmatiæ Asiaticæ partem, partemq; maximam Scythiæ intra Imaum montem complectitur. In *hordas* complures distributa; quarum præcipuæ sunt: *Zavolhensis*, quæ & *Bulgarorum* Tattarorum est horda; *& Casanen-* Tartaria Deserta. Tattari Zavolhenses. Bulgari. Casanenses.

BUNONIS.

& Casanæ Tartariæ Rex *Mechmedenim* filius Abrahami, & Nursulanæ, Magnum Moscoviæ Ducem, ut aliqui ipsius antecessores, initio superiorem agnovit; postea tamen ab eo defecit. Unde varia & diuturna inter Moscovitas & Casanenses bella exarserunt, donec tandem Joh. Muscovitarum tyrannus urbe Casanâ expugnatâ, toto illo Imperio Casanensi potiretur anno 1551, ut Chytræus habet; at secundum alios 52, aut 53. Ipsa urbs (a) *Casana* [a] ad Casancium fluvium est, haud longè ab ejus in Volgam confluente. [b]

HEKELII.

[a] Totius Regni Metropolis quippe.

[b] Hi *Tattari Cassanenses* reliquis omnino sunt cultiores, ingeniosiores, & aliquanto humaniores, utpote qui & Agros colant, in domibus inhabitent, atque *Mercaturam* cum vicinis *Mosco* atque *Turco* sæpissime exerceant,

(1) *Ejus pars est Tartaria Moscovitica ab occasu, ab ortu Tartaria vera, ab Austro Uslechia & mari Caspio clauditur.*

(a) Casana urbs.

Nohaigenſes. Aſtracanenſes. Baskirdenſes. Tumenſes. Zavolhenſes.

nenſis, β *Nohaigenſis*, γ. *Tumenſis*, δ *Schiambacenſis*, ε *Coſakenſis*, *Aſtracanenſis*, quæ quondam peculiare regnum, & *Baskirdenſis* ; pleræque ab opidis cognominatæ. Harum incolæ, cum omnes liberi antè eſſent, nunc Moſcovitarum imperio audientes ſunt ; exceptis unis *Tumenſibus*, qui magno Chano Cataino parent.

II. ζ *Zavolhenſis* horda magna quondam dicebatur, quia ex hac cæteræ ortum duxerant ; unde etiam Imperator eorum *Vluchan* appellabatur, id eſt, Magnus Dominus, ſive Magnus Imperator.

Aſtracanenſes.

III. *Aſtracanenſis* regni caput eſt urbs *Aſtracan* ſive *Citrachan* prope oſtia Volgæ, ſalinis atque emporio clara ; qua de cauſa mercatores innumeri ex Moſcovia, Turcico Imperio, Armeniis & Perſide eò confluunt. *n*

IV. Sunt præterea in deſerta Tattaria ϑ *Czyrcaſſi* inter Tanaim & Volgam in Aſiatica Sarmatia ; & verſus Oceanum in Scythia intra Imaum, *Mecriti* ac *ι. Samoiedi*, quos Latinè dicas ſemetipſos devorantes ; aliique eodem tractu, *Molgomſai*, *Baidaique* ; utrique Solem, vel rubrum pannum in ſublime elatum, venerantes. Cæterum dexteræ Obii ripæ, circa mediam fluminis partem, appoſita eſt urbs magnitudine & incolarum numeroſitate ingens *Gruſtina*, Tattaris & Moſcoviticis negotiatoribus frequentiſſimum emporium. ι.

TAT-

BUNONIS.

β *Nobaigenſes* ſeu (a) *Nagaijenſes* Tattari, inter Volgam, & Saick fluvios ad Caſpium Mare incolunt : iidem quoque *Aſtracanenſes* dicuntur Oleario ab urbe Aſtracan, cujus loci Lat. ipſe deprehendit grad. 46, min. 22, quum tamen ea ab aliis Geographis grad. 48 vulgo ſcribatur. [c]

γ (b) *Tumenſes* ab his collocantur ad Ortum : quorum urbes *Tumen* ad Irtiſche fl. & *Ferom*. [d]

δ (c) *Schiambacenſes* ad Caſpium Mare ponit Boterus.

ε (d) *Coſakenſes* [e] Nagaijenſibus & Tumenſibus traduntur ad Ortum eſſe.

ζ (e) *Zavolgenſes* & *Labadienſes*, itemque *Bulgari* dicti, à Volga verſus Ortum habitant. Eorum principes *Zainchan* & *Batbis* Poloniam, Ruſſiam & Ungariam vaſtârunt, anno 1240, item *Temir Zar* opem tulit Vitoldo Lithuano & Uladiſlao Polono contra Crucigeros, anno 1410; *Sziachmeth* à Lituanis contra Præcopitas ſeu Crimæos Tattaros, anno 1500, evocatus, demum victus & captus Caunæ in cuſtodia obiit. Horum Zavolgenſium Tattarorum coloniæ vulgò habentur *Turcæ*, qui eadem cum his utuntur lingua, moribus, & bellandi ratione.

η (f) *Aſtracan* [f] à Caſano iter unius menſis abeſſe traditur [g]. Ea à *Johanne Baſilio* Moſcovitarum tyranno expugnata eſt, anno 1554, ejectiſque Tattaris, urbs illa Ruſſis eò traductis incolenda tradita. In ejus vicinia ſunt fodinæ, ex quibus ſalis eruuntur fragmenta ad inſtar Cryſtalli aut glaciei.

ϑ (g) *Cyrcaſſos* Olearius ad Caucaſum & Caſpium mare ponit, eoſque Albaniæ partem incolere tradit [b]. Iidem ſub Moſcoviticum redacti ſunt Imperium. Munita loca Ruſſi tenent. Ad capræ in victimam mactatæ pellem expanſam & erectam preces ſuas fundunt ac epulantur.

ι *Samojedia* hæc à *Samogitia*, inter Livoniam & Pruſſiam ſita, de qua lib. IV. cap. 2., dictum eſt, longiſſimè abeſt. (h) *Samojedi* verò iſti homine adeo feri non ſunt, ut defunctorum amicorum carnes devorent : quin potius deprehenduntur humani ; humanitatem & benignitatem ſuam probârunt Hollandis, qui ad eorum litus fecerant naufragium ; ſoli ſui natalis ſunt amantiſſimi ; Religionem à Moſcovitis hoc demum ſeculo impetrârunt, Ruſſorum Magno Duci tributum ferarum pellibus ſolent pendere.

HEKELII.

[c] Horum *Tattarorum Horda*, h. e. conventus, S. Hominum cœtus in formam Civitatis coactus, initium ſuum habuit A°. CHR. M. CCC. XLIV. eſtque Septentrionalis cæterarumque Hordarum frigidior, ſummam hodiè Opum & bellicæ Laudis Auctoritatem obtinens.

[d] Hanc Hordam ſolam ſub *Magni Chami Cathayni* Obedientia nuper adhuc perdurâſſe, diverſi tradunt Geographi.

[e] *S. Cozaczkienſes.*

[f] *S. Aſtrachan.*

[g] Inter alias hujus Regni dicitur opulentiſſima.

[b] Degunt in Campis & ſuper currus vitam traducunt, habentes Ritum gentilem, quòd Mortuos ſepulturæ loco arboribus ſoleant ſuſpendere.

REISKII.

ι (i) Tataria hæc deſerta dicitur *οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ καθ' ὅτι*, i. e. *non abſolute quidem & ſimpliciter, ſed ſecundum quid*, ob hanc maxime cauſam, quod omni fere agrorum cultu careat. Urbes enim pagoſque alicubi nonnullos, ſed plura per ſuas Hordas in paludis vagabunda incolarum genera complectitur, Ruſſico-que imperio ſubeſt. Urbium duæ ſunt præcipuæ Caſan & Aſtracan, ad Volgam ſitæ, qui ſeptuaginta ſeſe alveis in mare Caſpium exonerat : (k) *Caſan* ligneis vallis & turribus, arx hujus muro ſaxeo machinis tormentariis & circumfluo Kaſanka fluvio munitur, quotidianis nundinis frequentiſſima. Sed (l) *Aſtracam* major ad fines Europæ Aſiaque in Belgy inſula jacet, mœnibus lapideis, & tormentis aeneis in-

(a) Nagaijenſes Tattari. (b) Tumenſes. (c) Schiambacenſes. (d) Coſakenſes. (e) Zavolenſes ſeu Bulgari. (f) Aſtracan. (g) Cyrcaſſi. (h) Samojedi. (i) Tataria cur deſerta. (k) Caſan. (l) Aſtracham.

TATTARI SAGATAI.

V. Desertæ Tattariæ à Meridie conjuncti sunt Tattari *Zagatai*, agro, opidis moribusque cæteris cultiores ac nobiliores. Fines eorum à Septentrione ι *Jaxartes* flumen; ab Ortu *Turkestan* regnum; à Meridie Persicum Imperium; ab Occasu mare Hyrcanum. Caput regionis ac sedes regum est λ *Samarcanda*, *Tamburlane* bellicosissimo Tattarorum Imperatore maximè celebris; urbs magna ac lapide exstructa, at parum frequens. *Zahaspa* ad μ Oxi ostia, & *Bikent* in Mediterraneis clara sunt emporia quo Indi & Catajæ regni incolæ mercandi causa conveniunt. Tattari Zagatai. Samarcanda. Zahaspa. Bikent.

TURKESTAN REGNUM.

VI. Proximum ab Ortu est ν *Turkestan* regnum, veterum Sacarum regio; cujus incolæ satis civiles & culti. Urbium notissimæ, ξ *Taskent*, ο *Cotam*, π *Cascar*, ρ *Jarkem*. 2 Turkestan regnum.

CAP.

instructa, & commerciis Armenis, Tataricis, Indis, Persicisque florentissima, sed tota Russorum post Tataros exturbatos colonia, itemque in suburbio Stolizzagorodæ, ubi milites vivunt.

BUNONIS.

ι (a) *Jaxartes*, etiam *Oxartes* olim dictus, hodie *Chesel* sive *Kesel*, ingens [i] Sogdianorum fluvius est, qui ab ortu in occasum fluens à Caspio mari excipitur.

λ (b) *Samarcanda* etiam *Maracanda* dicitur ad ripas fluvii *Amu* posita, Maurinacherorum metropolis est. Hodie ibi residet unus Cham ex Tartaris Mosolimannis, ostenditurque in Moschea quadam sepulchrum Tamerlani.

μ (c) *Oxus* maximus Sogdianæ fl. per Margianum in Hircanum mare decurrens variis à diversis hodie appellatur nominibus, videlicet *Geichon*, *Deistanxa*, *Cappanach*, & *Abiam*. Plinio [k] *palus* etiam *Oxus* dicitur, ex qua hic fluvius egredi scribitur [l]. Cæterum Zagatais perpetua ferè bella sunt cum Persis. Tattariæ *Sagataianæ* [m] pars est terra *Usbeccorum*, quæ, ut *Texera inquit*, amplissima provincia, licet superioribus seculis Persiæ fuerit subjecta, hodie non tantum ab ea separata est, sed & Persis bellum inferr, & nonnullam Persiæ partem decerpsit.

ν *Turkestan* est desertum (d) *Lop* indigenis *Xamo* dictum, ubi mira phantasmata suis creatibus seducunt viatores. Est verò regnum illud inter Zagatajos Tartaros & Chinenses. [n]

ξ (e) *Taskend* [o] ad Sur fl. est.

ο Inter (f) *Cotam*, quo ex Cataja magna affertur moschi copia, & *Taskend* Imaus mons interjacet.

π (g) *Cascar* & ρ (h) *Jarkem* [p], à Taskend versus Occasum sunt haud procul à Jaxarte fl. Mulieribus in *Peim* civitate, si maritus ablit diebus XX, alio licere nubere ajunt. Cæterum à Cotam versus Meridiem sunt (i) *Carazani*, qui nobiles, etiam hospites, obtruncabant, eam domum maxime honestam putantes, in qua præstantium virorum animæ vagarentur. Hic (k) *Caraja* urbs est ad lacum Salsum oltreis refertum sita. In *Cataja* [q] mulieres dentes deaurant, neque puerperæ se domi continere dicuntur; sed viri *XLII* dies in lecto decumbentes, ac si ipsi partum edidissent. Sed Martino Martinio plura referuntur Tattarorum nomina & regna; nempe (l) *Samahania*, (m) *Tanyn*, *Niuche*, (n) *Niulhan*; *Cascar* verò regnum ad Eoum usque mare, supra Japoniam se extendit, ad fretum usque Anian. Postremos autem ad mare istud esse scribit (o) *Yupos*, qui à loricis ex piscium pellibus factis ita nominantur. Tartari in (p) *Thebet* seu *Tibet*, quæ Chinæ ad Oceanum est, loco monetæ utuntur corallis; Moschi seu musci ingens ibi copia esse perhibetur.

HEKELII.

[i] Et Magnus.

[k] Lib. VI. H. N. c. XVI. p. 87. lin. 11.

[l] Quod etiam conjicere licet ex *ejusd.* Lib. XXXI. c. VII. p. 559. lin. 28.

[m] Seu *Zagathajanæ*.

[n] Hujus Regni Populi operam navant non solùm *Negotiationibus*, s. *Mercaturis*, sed & *Scientiis Artibusque* variis.

[o] Seu, ut alii scribunt, *Tascam*.

[p] S. *Cjarciem*.

[q] Conf. *Lucæ Schrokii*, *Fil.* Viri celeberrimi ac omnibus Bonis Charissimi, *eruditissimæ* MOSCHI *Historiæ*, dono mihi missæ, Cap. XI. p. 50. seqq.

REISKII.

2 (q) *Zagataja* vel rectius Giagathai & Mauronachar extat vetus illa *Sugdiana* Chano suo subdita, cui sedes Samarkanda & Bochara, urbes Timurlenco seu Tamarlanæ ac dominatu hujus valdissimo illustres. (r) Timurlencus ille ab initiis obscurissimis ad imperium totius orientis ex conclive Asiæ Impp. unus emersit, A. C. 1404, unaq; ad mortem tenuit, inter filios ac nepotes postea dissipatum. (t) Olud Beque *Turkestaniam* invaserat, una cum Partibus regnique septem, è quibus Arabes illam compositam tradunt. Hæc verus *Turcia*, *Turcarumque patria* fuit, si Arabschajum, Nasvioddinum, Arabesque audias, e nostris Gentium, Petrejum, Mullerum in Cataja, plurelque alios.

BU-

(a) Jaxartes, s. Oxartes fluv. (b) Samarcanda. (c) Oxus fl. (d) Lop desertum. (e) Taskend. (f) Cotam. (g) Cascar. (h) Jarkem. (i) Carazani. (k) Caraja. (l) Samahania. (m) Tanyn. (n) Niulhan. (o) Yupi. (p) Thebet. (q) Zagatai. (r) Timurlencus. (t) Olud. Turkestana.

CAP. V.

Cataini Magni Chani Imperium; item Tattaria Vetus.

I.

Magni Chani Imperium. Noruſſi, ſeu Noroſſi montes.

POtentiſſimum inter Tattaros imperium eſt Magni Chani in regnis *Cataja*, *Tangut*, *Tainfu*, & in provinciis *Tenduc*, *Camul*, *Ciarciam*, *Carakitay*, id eſt Nigra Cataja, & α *Teber*. Initium ejus eſt à *Noruſſis montibus* in confinibus Tattariæ deſertæ, extenditurque ad *Tabin* uſque promontorium & fretum *Anian* Longitudine IↃC circiter mill. Germ. Occupat Veterem Sericam, majorem partem Scythiæ extra Imaum montem, partemque Scythiæ intra Imaum. I (1)

(1) *Tartaria vera ſive vetus habet ab occaſu Tartariam deſertam, a Borea mare Tartaricum, ab ortu mare Kaimachitarum, ab Auſtro Catbayam, & Turcheſtaniam. Inter partes Tariariæ omnium maxima eſt.*

A tradita Tartariæ diviſione multum abeunt Arabes, qui ipſam in plures partes partiuntur, nomine vix notas Europæis, ſcilicet in regnum Buchharium, regiones Karacatbaya, Mongalia, Kaimacha, regnum Kaſgarium, regio Mawaralnahra, regna Ibibetum, Tangutum, Niucantum & Jupia regio. Alii regnum Niucanum, regionem Jupiam, & Niulbanam partes faciunt regionis Kinæ. Sunt, qui, neglecta Kina, enumeratis ſtatim partibus regionem Niulbanam adjiciunt. Ex hiſce partibus duæ primæ, regnum Buchharium, Buchar, ubi Calmuchi, Kalmouks, populi, & regio Karacathaya ſeu Chaulacha, nunc Karacathay aut Chaulach, ubi Chaulachitæ partem Tartariæ deſertæ tenent. Regio Mongalia, Mongal. Item Moal & Magog partem borealem tenet veræ Tartariæ, & in quatuor partes diſtribuitur, quarum occidentalis Metri nominatur, Borealis Su-Moal ſive Tartar; Orientalis Mercat, & Auſtralis Jeka-Moal, alias Jagog & Gog. Regio Kaimacha, ſeu Naimana, cujus populi Kaimachitæ, ſeu Naimani, Kaimachites aut Naimans, vocantur, inſident partem auſtralem veræ Tartariæ. Citra, ultra, & ſupra fl. Gbammaſium, regnum Kaſgarium, Kalgar, alias Chalzag, & regio Mawaranahra locantur, ubi ſuperius Usbechia. Regnum Thibetum, Thibet ſeu Thobbat eſt loco Turcheſtaniæ, & regnum Tangutum, Tangut; Item Tanju & Thokive, regnum Niucanum, Niuche, & regio Jupia, Jupi, ponuntur ubi alias Cathaya. Luys.

REGNUM CATAJÆ.

II. *Serica* eſt ipſum nunc regnum β *Catajæ*, vulgò *Kitay*, incolis (ut ferunt) adeo frequens, & agrorum cultu adeo læta, urbiumque ſplendore, ædificiorum

BUNONIS.

α Martinius in Chinæ finibus habet *Tibet* regnum.

β Per deſertum in (a) *Catajam* itur præcipuam Tattariæ provinciam. A Lopo diſtare ſcribitur iter unius menſis. Habet Cataja à Meridie montes & muros Chinenſes. Incolæ ejus eum Chinenſibus & (b) *Succuir* & (c) *Campion*, quæ civitates in finibus Chinæ ſitæ ſunt, negotiantur.

REISKII.

1 (d) De *Cataja* inter Geographos non ſolum antiquos ſed novos etiam tanta diſſenſio intercedit, ut alii hanc Chinæ regionibus annumerent, alii à China longius ſejungant. Græci veteres in rebus Alexandri M. geſtis cum Diod. Siculo Lib. XVII. *Cathaos* memorant: Strabo Lib. XV. ab Rege, qui tum temporis erat, Κάθα *Cathajos* dictos voluit, orienti extremo Indiæque finibus vicinos: Ptolemæus Lib. VI. c. 15. χαιτας *chætas* Seris proximos Scytas appoſuit: Unde Catajam ab Serica diverſum intelligimus. (e) Martinius in Atlante Sinico regnum Catajæ in ſeptentrionalibus Chinæ partibus collocavit, uſque novem alias auſtrales oppoſitas demonſtravit: Golius in Additam. ad Sinicum Atlant. & Kircherus in China illuſtrata viro aſſenſum præbuit, pluresque ut præberent ſuum, facile induxit. Sed Arabes Abulfeda, Arabſchy, Azizus, Saidus, Alhacentus, noſtrateſque, Haitho, Paulus Venetus, Jovius Catajam & Chinam regiones natura diſſitas divellunt & ſeparant. Andr. Mullerus in Diſquiſit. Geograph. hiſtor. A. 1671 edita, Catajam *rubræ Tatariæ adſcribit*, regionem priſcis ab ortu Mogulibus vicinam: Quæ Chinenſibus dicta *Kin*, h. e. *aurea* nomen *a genere Tatarico Chatao* adſumſerit. (f) *Cambalu* nec tantæ magnitudinis aut tanti ſplendoris eſſe annotat, nec vero notari nomine, ſed corrupto quaſi *Cham Baleck*, i. e. *Domini urbem* & *Myuntbam* Tataris vocari. (g) *Typographia orientalium* non Tataris, uſque regno Tangut, ſed Chinenſibus recte apud Hiſtoricos vindicatur: Ergo ex una regionum iſtarum confuſione provenit, ſi quidam Tatariæ hanc attribuant. *Tenduc* regnum *Ung Chan* tenuit, Chriſtianus, at Neſtorianæ hæreſi addictus, & Perſico *Preſbeban* aut (h) *Preſtercban* cognomine vocatus, quaſi *Principem adoratorum* vocaveris, h. e. *Chriſtianorum*, quibus adorationem crucis Perſæ ita exprobrarunt. Ita cum Caſtello & Pocockio nobiliſſ. Ludolfus in Æthiop. Hiſtor. Lib. II. c. 1. Hinc *Preſterjohan* & German. *Prieſter Joban* ad Abyſſinos tranſiit, cum Ung Chan ab Gingiz Chano cæſus, anno 1209, periiſſet. (i) Tataria vetus nihil inſigne præter nomina vetuſta & Hordas ſuis gentibus diviſas credulis Europæis ſuppeditat: Tatari eam hodierni *Nimche* aut *Niulban* nominant. Mirum vero eſt, non ſolum inter Judaicos Rabinos, ſed Chriſtianos etiam extitiſſe, qui contenderint in hancce regionem Tataricam *tribus decem Iſraëliticas* à Salmanaſſare Aſſyrio rege deportatas, ubi adhuc lateant.

EU-

(a) Cataja. (b) Succuir. (c) Campion. (d) Cataja. (e) Chinam diverſæ terræ. (f) Cambalu. (g) Typographia Sinenſium. (h) Preſter-Chan. (i) Tataria vetus.

ciorum nitore, atque omni denique divitiarum genere adeo affluens, uti neque Græciæ Veteri, neque Italiæ cedat. Urbium opulentiſſima eſt γ *Cambalu*, regia ſedes & caput totius imperii Magni Chani, quinque mill. German. ambitu comprehendens; quam duodecim ſuburbia, juxta numerum portarum, circumjacent, frequentiſſimum Indis ac Sinenſibus mercatoribus emporium. δ *Caindu* urbs velis ſubtiliſſimis, quæ ex arborum corticibus ad uſum fœminarum conficiunt, maximè eſt clara. Qua re tota olim *Serica* nota erat. Unde Plinius [a]: *Seres*, inquit, *lanificio nobiles, perfuſam aqua depectentes frondium canitiem.* Cambalu. Caindu.

III. In regno *Tangut* artem typographicam ante CIↃ annos inventam fuiſſe, nonnulli contendunt. Tangut.

IV. *Tenduc* provincia, magni ac potentis Regis ζ Presbyteri (quod nomen poſtea Abiſſinorum Regi in Africa per errorem datum fuit) quondam regnum fuit. Tenduc.

V. *Tainfu* regnum amplum atque cultum vitibuſque fertile, artificibus ac negotiatoribus refertum, armorum bellicorum nobiliſſima inter Tattaros officina. Quin Serico ferro jam inde Plinius palmam tribuit. Tainfu.

TATTARIA VETUS.

VI. Poſtrema univerſæ Tattariæ pars eſt Vetus Tattaria, inter Paropamiſum amnem & Sericam ſive Catajæ regnum, ad uſque Septentrionalem Oceanum & fretum *Anian* extenſa. Dicitur vetus Tattaria, quia hinc primò nomen Tattarorum, ut ſuprà demonſtravimus, exortum eſt. η Regiones heic & hordæ complures, quarum nomina vix nota aut certa; At *Ung* & *Mongul* regiones ϑ Gog & *Magog* eſſe, viri docti docent. Tattaria Vetus. Ung Mongul. Gog Magog.

CAP.

BUNONIS.

γ (a) *Cambalu* [b] urbs ad Puleſangam fl. eſt; eamque ambitu ſuo 28 millaria [c] continere alii tradunt. Serici tanta ibidem perhibetur negotiatio, ut nullus prætereat dies, quo non mille currus ſerico onerati eo vehantur. [d]

δ (b) *Caindu* [e] urbi Cambalu vicina eſt; incolarum in *Caindu* & (c) *Camul* prædicatur hoſpitalitas. Hoſpitem quum accepit paterfamilias, rus concedit, uxorem & filias cum hoſpite relinquens, ut eum reſte curent. Quam conſuetudinem cum Magnus Cham abrogaſſet, & poſteà ingens peſtilentia eos infeſtaret, credebant illi ſe à diis iratis ob morem iſtum abrogatum puniri, rogabantque Chamum, ut eandem reduceret conſuetudinem excipiendi hoſpites; quo dii placarentur. Cæterùm ſupra Catajam *Althai* ſive *Alchai* mons eſt, ubi Tattarorum Regum ſepulturæ.

(d) In *Tangut* telæ invenitur genus, quod cum in ignem conjicitur, purgatur. Ad (e) *Succuir* Rhabarbarum in copia colligi volunt: Ibidem quoque eſt (f) *Campion* emporium celeberrimum.

ζ Rex ille in (g) *Tenduc Vncanus* dicebatur, eratque Chriſtianus, ſed Neſtorianæ hæreſi addictus, Eccleſiaſticam pariter & ſecularem Juriſdictionem in ſuos exercens. Is *Presbyter Johannes* vulgo appellabatur, quam *pretioſæ Cham*. [f] Ejus poteſtas quum nimis augeſceret, ipſeque ſibi à ſubditis metueret ſum, ac eo variis ſervitutum generibus premeret, delecerunt ſi ab ipſo, & elegerunt ſibi *Canchium* ſive *Cinchim* quendam, qui fuerat faber ferrarius, ducem. Hic Uncanum regno & vita exuit. Poſteri tamen ejus adhuc ſub Magni Chami Imperio rerum potiuntur. Eorum ſedem alii collocant in *Argon*. In finibus ejus regni ponitur *Sindacui* caſtrum, in quo Uncanus præſidium poſuerat contra irruptiones Tattarorum.

η Quum paſtores potiſſimùm ſint Tattari, paſcuorum gratia ſedes ſuas ſæpius mutant, & catervatim degere coguntur. Unde etiam *Hamaxobii* veteribus dicti, quod in curribus viverent, quibus hinc inde vehebantur.

ϑ At ipſe Cluverius Germ. l. 1. p. 44. & ſeqq. Gog & Magog ad Mare Caſpium habitare multis contendit.

HEKELII.

[a] Lib. VI. c. XVII. p. 87. lin. 41. ſeq.

[b] Olim, ſicuti nonnullis placet, *Iſſedem Serica* dicta.

[c] *Italica* fortè.

[d] Defertur quoque ex *India*, *China* & aliis regionibus maxima *variarum Mercium*, *Lapidum* inprimis *pretioſorum*, *Unionum*, *Aromatum* & *Opum omnis generis* copia.

[e] Vel *Caindo*.

[f] Plura de eo habet paſſim *Johus Ludolphus*, omnigenæ Eruditionis ac variæ Scientiæ Vir, in *Hiſtoria Æthiopica* nuper in fol. impreſſa. Scripſit quoque de *Rebus Abyſſinorum Nicolaus Godinæus*, qui Liber exc. eſt *Ludg.* Anno M, DC. XV. in 8. Sed *Adami Conzenii* ABYSSINI *Regis Hiſtoria* impreſſ. eſt *Coloniæ Agrippp.* Anno M. DC. XXXVIII. in 8. Maj.

REIS-

(a) Cambalu. (b) Caindu. (c) Camul. (d) Tangut. (e) Succuir. (f) Campion. (g) Tenduc.

CAP. VI.

De Sinarum regione sive China. (1)

I.

Sina, s. China. TAttariæ, quà ortum Solis prospicit, annexum est *Chinæ* regnum, cœli temperie, fertilitate soli, amplitudine, opibus ac potentia haud cuiquam alii cedens. Gens ipsa (si credimus) ingenio omnes alias superans. Sinas esse Ptolemæi, cum situs, tum ipsum vocabulum maximè convincit. Quippe quod Hispanis *China*, id Italis Tuscis *Cina*, & Germanis *Tschina* scribitur: ubi exiguam in pronunciatione deprehendas differentiam inter *China* & *Sina*. At ignorantiæ Hispanicæ pronunciationis quæ est in Ch, Græcæ literæ χ pronunciatio in vocabulo isto apud alias nationes invaluit.

Limites. Limites habet ab Occasu *Damasia* montes, quibus ab India & Tattaria separatur; ab Septentrionibus *Ottorocoram* & murum CCCC mill. Germ. inter hujus crepidines contra Tattarorum irruptiones exstructum; ab Ortu Oceanum Sinensem sive Eoum; à Meridie eun-

Magnitudo. dem Oceanum, & regnum *Siam*. Longitudo summa est à Tattarorum finibus, qua mare Eoum tangunt, usque ad regnum *Siam*, mill. Germ. IↃ C. Latitudo inter Damasia juga & Oceanum milliar. CCC. 1

Chinæ Provinciæ. II. Dividitur totum regnum in complures provincias, quas illi præfecturas vocant: quarum maritimæ sunt (2) *Cantan*, *Foquiem*, *Chiqueam* (3), *Nanquin* (4), *Xantum*, *Paquin*; mediterraneæ, *Xiamsii* (5), *Canssii*, *Sancii*, *Suchnam* (6), *Huanum*

(1) *Sinam communiter statuunt Geographi intra gradum 20 & 41, alias 43, Latitudinis borealis, & ab occasu in ortum ad gradus circiter 30 porrigitur. Regio est inter cultissimas & nobilissimas Asiæ, cœli satis temperati, præter tractum Borealem, in quo Bruma diu sævit, abundans pecoris, frumenti, fructuum omnis generis, etiam malorum aureorum, mellis, Sacchari, Orizæ, serici, Rhabarbari, radicis Chinæ, nucis muscatæ, muschi, auri, argenti, quæ lex publica vetat effodere, æris, ferri, Chalybis, vasorum porcellanorum; quorum frusta Claviculis æneis & filo consuti possunt, ne liquorem transmittant; fluminum, piscium, unionum, avium. Populosissima est: Scatetque urbibus & viris: Illarum nobiliores fere sunt juxta quosdam 150, & inferioris sortis 1222, vicorum vero supra 1500. Murus quo contra Tartaros defenduntur excurrit ad 300 circiter millaria Germanica (aliis longe amplius) per planitiem quæ hic infrequens per saxa abrupta ipsosque montes, nullibi interruptus nisi qua montes editissimi. Ex silice structus est, adeo solidus ut ne clavum quidem inter commissuras admittat, altus 30 cubitos sinenses, latus 12 sive 15, præditus altis turribus ad certam distantiam a se remotis, portisque, ubi necessum est, quibus in muri tutelam castella imminent, militum præsidiariorum habitatio. Adjiciunt Sinenses, totos montes lapideos in fabricam ejus excisos, atque desertum arenosum, quod ipsi cementum Subministravit, absumptum fuisse.*

Os Sinensibus pro varia loci Latitudine flavet, nigrum est, aut albicat. Amant impense agriculturam & Alchymisticam. Prolixis crinibus delectantur. Literarum loco utuntur figuris & imaginibus, quarum numerus fere innumerus. Tormenta, pulverem nitratum & artem typographicam diu ante Europæos cognovere, ut ipsi ferunt. Ingeniosi sunt, vitæ perennis cupidissimi, superstitiosi, Idololatræ, interque ipsos complures sunt pontificii. Luyts.

(2) *Abundat fructibus, frumento, lapidibus pretiosis, metallis, sale nitri & serice.*

(3) *Hic Bombycum & serici optimi summa ubertas.*

(4) *Serici abundantissima. In ejus ditione montes sunt ex quibus terra, materiis vasorum porcellanorum maxima quantitate effoditur, & regio Sigillo munita in conterminam Provinciam transportatur ut ibidem hæc vasa adornentur.* Luyts

(5) *Abundans fluminum, inter quæ & Aurifera, pluviæ tamen non raro perquam indiga, locustis multum vexata, alias fertilissima.*

(6) *Nihil hic ad voluptatem deest, abundat serico, radicibus Chinæ, atque Rhabarbari.*

I. (a) China ﻦﻴ nomen ab imperatoria eaque prisca familia ortum ad exteros pervenit: Græcos itidem Ptolemæi ætate qui *Sericam Sinis* Σίναις vicinam recte collocat, & postremæ Indiæ annumerat. Tum enim Seres Indi & Sinæ versus Orientem ultimi noscebantur: Mirum vero est, cur Isa. Vossius in Observat. ad Pompon. Lib. I. c. 2. Sinas veteres *in Siam, aut Siamense regnum*, idque Indicium ex infirmis rationibus mutet. Diversa enim pronunciatio inter gentes varias, adhuc recepta nihil efficit; Unde *China* Europæis, Arabibus *Sina*, & *Tschina* Turcis dicitur; Tataris *Mangun*; Ipsis Chinensibus *Chungboa* & *Chunguo*. (b) Regio hæc triginta circiter gradus in longitudinem a Promontorio Ningpo ad Damasios montes; In latitudinem à gradu octavo decimo ad secundum & quadragesimum procurrit, tota provinciis & urbibus cultissima. Regna in vasto illo imperio Tatarico-Chinensi numerantur quindecim, & cum iis Provinciæ totidem eædemque duplices, Boreales nempe ac Australes, sive maritimæ illæ sint, sive mediterraneæ. Sex equidem Boreales *Honan*, *Xemsi*, *Xansi*, *Xantum*, *Peking*, *Suchuen*; Australes vero novem, videlicet *Hakung* alias *Quantung*,

(a) China. (b) Provinciæ hujus duplices.

SAMAHAN TARTARIÆ sive SARMACANDÆ PARS

Xamo Desertum Surgens

Xamo Desertum

Lop Chitai

Quococora M.

Kin Mons

TIBET

REG

XANSI

XANTUN

HUQUANG

NANKIN

QUANGSI

QUANGTUNG

QUEICHOU

YUNAN

TUNGKING

REG LAOS Sinis

LAO QUO

KIAOCHI sive COCHINCHINA

HAINAN

Prara Inf.

Formosa

OCEANUS SINENSIS

MARE

IMPERII SINARVM Nova Descriptio

anum (1) [a], *Juana*, *Fuquam* (2), *Suinam*, *Quicheu* (3), *Quiancii* (4), *Cochin-china*, *Quancii*. α

III. Urbes per universum regnum esse tradunt celebres CCXL fossis murisque probe munitas, præter opida & pagos quorum infinitus numerus. Amplitudo autem urbium ex eo conjicitur, quod *Cantan*, una ex minoribus, tria amplius milliaria Germanica circuitu amplecti dicatur. β

IV. De regiâ est varia auctorum traditio; alii quippe γ *Paquin* eam vocant, alii δ *Xantum* quam eandem putant esse ε *Quinsai*. In Tattariæ finibus versus Septentriones sitam esse, omnes consentiunt. Ante erat regia ζ *Nainquin*, magna Regia Paquin, Xantum Nainquin.

tung, *Quamsi vel Kiansi*, *Kianguam*, *f. Nanking*, *Chekiang*, *Foblem*, *Quangiang*, *Quangsi*, *Quicheu*, *Junnam*: Adde amplius *Leautung*, regionem Tatariæ Niuchæ proximam, & *Coream* sive *Chaolien* Sinis quoque subditam: Unde Petrus Du Val sextam decimam addit. In quibus provinciis urbes præcipuæ ac florentissimæ 150, minores vel oppida 1222, vici extant innumeri: (a) Ex Urbibus duæ sunt Regiæ, una Borealium *Pequing*, alteraque Australium *Nanquing*. China ergo quasi urbs continua muro circumdatur stupendo ad 300 milliaria Germanica producto, 40 cubitos alto, sed 15 lato: Ut murum seu vallum potius Romanum in Britannia Scotis oppositum, & Hetruscum murum in Isthmo Corinthio ad quinque milliaria excitatum, valde superet. Tatari tamen facta irruptione muroque penetrato, A. 1649, tot regna sub imperium redegerunt, per octennium læviterque grassati. Ecquis miranda Chinensium opera & naturæ dona singula enarret? De re literaria Chinensium & arte typographica Spitzelius Commentar. Kircherus volumine grandi Chinam illustratam, Mart. Martinius atlantem Sinicum notis Jac. Golii ornatum, Andr. Mullerus libro singulari Sinicas observationes de rebus historicis, Geographicis & Christianis monumento præsertim Sinico, (b) cui cum Jesuitis plurimum attribuit; Inventum etiam is ipse Brandenburgense, vel linguæ Sinicæ facilius legendæ ac intelligendæ clavem edidit: (c) De scutellis Chinensibus sive porcellanis Martinius explodit fabulam communissimam, qua ex *ovorum testis* corrasisque conchyliis marinis confici dicuntur, cum ex argilla salina, terraque diaphana & arenosa confici soleant. (d) *Libros Chinenses* eosque in rebus Astronomicis, Geographicis, & Physicis conscriptos, chartæque Sinicæ impressos bibliotheca Augusta, quæ heic est, non-nullos continet. (e) *Missiones Jesuitarum*, sive sacras expeditiones ab Anno 1581, ad A. 1669, Nic. Trigautius, Prosp. Intorcerta, sed ultimas Ad. Schallus, Madorinus Chinensium factus edidit. Sed Joh. Hurtadanensis S. J. Historiam Chinæ à duobus Tatariis subjugatæ, Anno 1688, Paris.

BUNONIS.

«(f) (g) P. Martinus Martinius sequentes enumerat Chinæ provincias: ex quibus *maritimæ* sunt, (h) *Corea* Martinio, cujus tabulam exhibemus, peninsula, (at aliæ tabulæ recentiores Coream faciunt insulam): ejus urbes memorantur; Kincki, Hienking, Pingan, Kiangyuen, Kinxane, Chungoing, Cuenlo: [2.] (i) *Leaotung*, cujus caput Leaoyang, item Tuquine, Quangning, Ningyve: [3.] (k) *Xantung*, in qua Ninghai, Cinan, Tiencin, Cingcheu: [4.] (l) *Nanking*; cujus metropolis Nanking; item Hoaigan, Yancheu, in ea est Tai lacus. [5.] (m) *Chekiang* in qua urbes Hangcheu, Xaoking, Kiucheu & Wencheu. [6.] (n) *Fokien* cujus caput Fochen; & cæteræ urbes Kinghoa, Kienning, Tingcheu, & Changcheu: ejus litori opposita est inf. Quæmoy: [7.] (o) *Quantung*, in qua caput Quancheu, cujus portui opposita est inf. Macao; urbes præter ea in hac provincia sunt, Coacheu, Chacking & Nanhiung: [8.] (p) *Tunking*, in qua urbes Lieucheu, Liucheu, & Suikien. *Mediterraneæ* verò provinciæ memorantur, [1.] (q) *Junnan*, cujus caput Junnan urbs, ac præter hanc Mengting, Juenkiang & Quangsi, [2.] (r) *Suchuen* in qua Chingty: [3.] (s) *Xensi*, in qua præcipuæ urbes Sigan, Hanchung, & Hinggan. [4.] (t) *Xangsi* cujus caput Taiyven, ac porrò Tuencheu, Kiang, Taitung: [5.] (u) *Peking*, cujus caput & regia memoratur urbs ejusdem nominis; porrò celebriores hic sunt urbes Xuntien, Paoting, Quanping. [6.] (x) *Honan*, in qua Caisung. [7.] (y) *Huquang*; in qua nobiliores Siangyang, Kingchen, Fung, Chingcheu: [8.] (z) *Queicheu* cujus urbes insigniores Queiyang, Sintien, Chieinen: [9.] (aa) *Quansi* cujus Queilin: [10.] (bb) *Kiangsi*: in qua Chancheu, Kienchang, Quangsin.

β Stupendam illam urbium in China magnitudinem idem quoque refert P. Martinius.

γ Imperatorum Chinensium regia [b] P. Martinio memoratur (cc) *Peking* in provincia Septentrionali ejusdem nominis.

δ (dd) *Xantung* provinciæ nomen est.

ε (ee) *Nanking* urbs est in provincia Nanking. [c]

HEKELII.

[a] S. *Hoanum*.
[b] *Magno* memoratur *Paquin*.
[c] *Magno* dicta *Manquin*.

BUNONIS.

ζ Marcus Polus Venetus urbem hanc (ff) *Quinzai*, id est, civitatem Cœli, in regno *Anan* collocat. Rex qui in ea sedem habuit *mundi Dominus & cœli filius* à suis dictus est. Verum ejus urbis recentiores nullam faciunt mentionem, sive bello sive aliâ calamitate interierit.

(gg) Fluvii per Chinam nobiliores memorantur (hh) *Crocus* à colore luteo ita dictus, ex Soling lacu oritur: inde versus Septemtrionem tendens Chinæ limites egreditur, factoque flexu redit, at demum in Oceanum Chinensem sese exonerat. *Kiang* fluvius *maris filius* dictus in Chinensis

(1) *Hanc Provinciam orbis terrarum centrum occupare Incolæ opinantur. Plena rivis deliciisque est, cœli clementissimi, soli uberrimi, habita Sinensibus Paradisus, & hisce nominibus non semel sedes Imperatorum Sinensium.* (2) *Provincia est piscosissima, & adeo ferax Oryzæ & frumentorum, ut victum toti Sinæ possit sul ministrare.* (3) *Abundat equis & Mercurio.* (4) *In montibus inveniuntur aurum, argentum, stannum, plumbum & ferrum. Ballidi metalla vasa porcellana fingantur.*

(a) Urbes regiæ. (b) Monum. Sinicum. (c) Porcellanæ. (d) Libri Sinici. (e) Missiones Jesuiticæ. (f) Provinciæ in China ex relatione. (g) P. Martinii. (h) Corea. (i) Leaotung. (k) Xantung. (l) Nanking. (m) Chekiang. (n) Fokien. (o) Quangtung. (p) Tunpking. (q) Junnan. (r) Suchuen. (s) Xensi. (t) Xangsi. (u) Peking. (x) Honan. (y) Huquang. (z) Queicheu. (aa) Quansi. (bb) Kiangsi. (cc) Peking. (dd) Xantung. (ee) Nanking. (ff) Quinzai. (gg) Fluvii in China. (hh) Crocus fl.

gna urbs, in medio regni versus Oceanum posita. At de urbe *Quinsay* (sive e Tattarorum Magni Chani, sive Sinarum Regis regia, utrumque enim trad tur) merito prudentissimi cujusque fidem excedunt ea, quæ M. Polus Venetu tradidit: continere scilicet eam circuitu mill. Ital. circiter centum, id est, Ger man. communia viginti quinque, & pontium in ea lapideorum duodecim mil lia, quorum quidam tantæ altitudinis, ut majores naves erecto malo subter meare queant: lacum item inter mœnia ambitu mill. German. circiter septen continere; in quo duæ insulæ singulas regias superbissimo opere sustinentes Per universam autem urbem præsidium triginta millium militum. Verunta men urbem hanc post Marci Poli tempora bello dirutam, vel alia gravi cala mitate destructam esse, quidam putant.

Corea. Japan.

V. Insulæ ab ortu Sinarum regno objacent innumeræ; at duæ insig niores *n Corea*, incolis *Caoli*, Longitudine CCXXX milliar. German. Lati tudine L (1),& multo nobilior *ϑ Japan*, Longitudine milliar. CL, Latitu dine

(1) *Sunt qui* 150 *Milliaria tantum numerant, & peninsulam ducunt. Regio pinguissima. Montes aurum & argentum atque Orizam, Mare Margaritas ferunt.* Luyts.

nensis Imperii limitibus Occidentalibus ortus, fluens mediam ferè transit Chinam, eamque ab Occasu in Ortum dividit in Septentrionalem & Australem, ultra milliare Germanicum perhibetur latus: idem mare Chinense demum subit, ejusque ostio objacet insula Cungming. Reliqui fluvii sunt (a) *Hoaj*, (b) *Singan*, (c) *Cientang*, cujus ostio adjacet insula, (d) *Cheuxan*, (e) *Juen* & (f) *Can fl.* qui cum *Kiang* sese conjungunt: Item (g) *Ta fl.* ad *Quancheu* mare subit. Cæterum Chinensium lingua carere dicitur literâ caninâ R.

Utuntur Chinenses literarum loco characteribus, & imaginibus variis, figuras in ligna & laminas incidunt; sicut nos utimur arte Chalcographica [*d*]. Currus excogitârunt, quos velis ventisque, uti navigia per mare, per loca plana dirigere norunt. Liberos suos in patrio exercent sermone, &, quum legere & scribere possunt, docent eos scire res olim apud se gestas, leges etiam municipales; & moralia fabularum atque adagiorum. [*e*]

HEKELII.

[*d*] Quam ab ipsis *Chinensibus* diu ante nos inventam tradunt. Edidit elegantissimum & omnibus numeris absolutum de *Re Literaria* SINENSIUM Commentarium *Theophilus Spizelius*, Vir pius, laboriosus, literatus, atque candori deditus, Amicus meus certus, qui liber, *Lugduni*, quippe *Batav.* Anno Chr. M. DC. LX. *Hackianis* literis in 12. f. impressus, omninò est dignus, ut à quolibet *Philologiæ* cultore indefessis teratur quotidiè manibus.

[*e*] Quod ad Religionem hujus Gentis attinet, credunt omnes Res creatas, omniaque Inferna atque horum gubernationem pendere à *Supernis* atque *Cœlo*, quod maximum omnium Deorum credunt, idque primo *Alphabeti* Characte exprimunt, *Solem*, *Lunam* & *Stellas* adorant, immò & *Cacodæmonem*, ne mala eis, ut ipsi dicunt, afferat. Sumtuosissima habent tam in *Urbibus*, quam in *Agris* Templa, daturque apud eos duplex Genus *Sacerdotum*: alterum albis est incultum Vestibus raso Capite & in commune vivit, ut nostri *Monachi*; alterum atris est vestitum, promisso crine, & seorsim habitat; sicuti nostri Presbyteri. Neutrum Uxorem ducit; horum tamen Vita satis impudica & obscœna; Conf. *Marci Henningi* de *Regno* CHINÆ Liber, *Augustæ Vindel.* Anno M. D. XC. in 8 exc.

BUNONIS.

n (h) *Corea* P. Martinio non insula, sed peninsula est.

ϑ (i) *Japan* insula fœcunda [*f*] est, frugum, metallorumque [*g*] dives [*b*]: Rex cujus Imperio cæteri subsunt reguli, ad bellum educere potest aliquot centena millia virorum. Lusitani Christianam fidem passim per hanc insulam felici successu docuerant; sed ea, anno 1579, ac iterum hac nostra ætate, exustis & occisis Christianis hic oppressa & fere delera est. Qui ex occidente ibidem negotia curant mercatores, Christianum nomen solent abnegare. Tanto odio Japanenses persequuntur Christianos, ut ne quidem in exteris Christianum ferant nomen; unde exigua, & ferè nulla appareat spes, qua ratione doctrina illa salutaris hic resurgere queat. *Itinerar.* Nobilis à *Mandelslo* p. 238. & seqq. Hodie tamen mitiora afferunt; Christianam videlicet fidem denuo ibidem admitti. Postellus per universam hanc insulam statuas Idolorum maximè tricipites, aliasque mulieris puerum in ulnis gestantis imagines adhuc suo ævo extitisse testatur, vestigia hæc videntur esse Religionis Christianæ antiquis temporibus hic florentis: quæ tamen æstu Satanæ postea corrupta & perversa fuit. [*i*] Porrò Chinensium litori Orientali objacet insula (k) *Formosa* sub ipso Cancri Tropico: in qua Hollandi nonnulla loca munita tenebant; & cum incolis, ipsis quoque Chinensibus huc venientibus, mercaturam faciebant. Erant in ea insula non pauci ad Christianam fidem conversi. Sed Hollandi nuper anno 1662, à Chinensibus *Selandia* castro per deditionem capta, ex hac insula ejecti sunt, & ab his in captivos imbellemque turbam crudelissime est sævitum. Chinensium litori Australi opposita alia insula (l) *Hainan* dicta, multis urbibus & incolis exculta.

HEKELII.

[*f*] Ac nobilis.

[*g*] *Auri* inprimis.

[*b*] Veteribus *Chryse*, sed *Marco Polo Zipangri* dicta.

[*i*] Incolæ colore sunt potius *olivastro*, quam *allo* ingenio a. ac memoria mirabili pollentes, gloriæ cupidi & laborum tolerantissimi. HEI

(a) Hoai. fl. (b) Singan fl. (c) Cientang fl. (d) Cheuxan fl. (e) Juen fl. (f) Can fl. (g) Ta fl. (h) Corea. (i) Japan Insl. (k) Formosa Insl. (l) Hainan.

dine LXX (1); utraque in complures ditiones, quas Reguli verius quam Reges obtinent, distributa. Hujus tamen potentior Rex est *Miaci*, urbis totius insulæ principis. 2

(1) *Insulæ Japonenses permultæ, quarum Niphonia Xicoca & Ximum potiores habentur. Scatent montibus, omnium rerum tamen feracissimæ. Copiam habent auri argenti aliorumque metallorum item pretiosorum lapidum, & coralliorum. Urbes sine muris, atque ædificia e ligno. Japonenses ingeniosi, veraces, temperantes, fortes, crudeles, violentas sibi manus sæpe inferunt, Idololatræ, nonnullis solis. Scribendo Sinensium utuntur imaginibus. Subsunt hæ insulæ uni imperatori, cujus imperium legibus firmatum est. In Niphone seu Japone propria, datur mons ætnam assimilans unde 3 Rivi sulphurei profluunt. In 54 provincias sive regna dividitur insula. Urbium facile princeps est Jedo longa tria, lata duo milliaria, frequentissima, palatio regis deaurato, & Ædibus magnatum splendidissimis decorata. Hic etiam est Meaco olim sedes regia, hodie summi pontificis Japonensis, quem supra fidem venerantur.* Luyts.

REISKII.

2 Insulam *Formosam*, quæ Chinensibus (a) Packanda dicitur, minores aliæ attingunt: (b) *Fayoung* maxime, in qua Batavi, Anno 1632, fortalicium struxerunt, *Seelandiam* dictum, mox altero, quod Provinciam vocarunt, addito: Unde Hispanos postea hoc castello Kelango exturbârunt, & Formosam denique subjugârunt: Verum à Piratis Chinensibus, & eorum duce Couenga iterum, Anno 1661, ejecti; jacturam Chinensium commerciorum, Indorum, & Japonensium maximam fecerunt. Ipsa Insula populosa, suisque pagis & dominiis divisa 30 gradus latitud. septent. versus Boream jacet. Ab ea distat paululum obscura insula (c) *Sanichaon*, ubi Franc. Xaverius, Indorum Apostolus, vitam finiit, successu facto.

(d) *Japonia* incertum est, an extet Insula, num continenti adhæreat, Arn. Montano & Caronio teste: Ipsa 35 gradus elevata XVI Provincias pluresque Insulas complectitur, quarum tres maximæ sunt, *Nivoo*, *Xinoo* & *Xiccoo*, suis regulis aut principibus subjectæ: Qui tamen singuli (e) *Dairo*, rerum sacrarum & civilium supremo arbitro, subsunt. Hujus autem sedes Meaco est, urbs regia *Yendo vel Jedo*, Anno 1657, incendio exusta: Domos enim solum ligneas amant, nec urbes muris aut portis muniunt, sed plateas noctu magnis januis occludunt. Conf. Bern. Varenii Descript. Japoniæ, Arn. Montanum in Lib. Germ. de legat. ad Cæsarem Japon. itemque Missiones, quas vocant, Apostolicas aut Papæas ex A. 1590, ad A. 1614, quo ferociter in Christianos sævitum fuit, & A. 1626, quo Jesuitæ cum Portugallica & Hispanica natione regnis omnibus excluſi, solique Batavi ad commercia libera sunt admissi.

(a) Packanda. (b) Fayoung. (c) Sanichaon. (d) Japonia. (e) Dair.

CAP. VII.

De India Veteri.

I.

Sinarum regno conjuncta est ab Occasu Meridieque *India*, terra omnium nobilissima, auri argentique adeò fœcunda, uti solum ejus aureum argenteumque esse veteres crediderint. Nomen accepit ab *Indo* nobilissimo flumine. Clauditur ab Occasu *Indo*; à Septentrione *Emodis* montibus; ab Ortu itidem montibus *Damasiis* & *Meandro*; à Meridie suum mare, quod *Indicum* appellatur, magnis sinubus recipit; in quod, ceu duo cornua, longissimo excursu sese emittit. *Longitudo* ejus summa est ab Indi fontibus usque ad extremum aureæ Chersonesi promontorium mill. German. circiter IↃC. *Latitudo* maxima à Damasiis jugis in finibus Sinarum ac Tattarorum, ad Simyllam promontorium, nunc C. *Comori*, mill. CCCCL. 1

India.

Ejus limites.

II. Di-

REISKII:

1 (a) *India* nomen ab Indo fluvio nacta, cunctis gentibus, quas Orientales & Occidentales terræ nutriunt, commune fecit: Hinc Chinenses & Arabes *Indostan* hodieque nominant, suo sermone aut idiomate quo regionem adjecto *Stan* significant, veluti Turkestan, Gulistan, &c. India vetus amplissimis patebat versus Boream Ortumque terminis. Ad Eurum nempe ac Eum oceanum, hodierna longe arctioribus coercetur: Utraque tamen duplex, altera nempe *Occidentalis intra Gangem* ἡ ἐντὸς γάγγου ἰνδική, *altera Orientalis extra Gangem* ἡ ἐκτὸς γάγγου ἰνδική, quam Græci Romanique nec non adhuc Arabes partiuntur. De gentibus, mirandis naturæ operibus urbibusque Indicis quanta scriptorum veterum portenta, etiam falsa! Strabone judice Lib. II. qui de urbium numero 5000 acute censuit καθ' ὑπερβολήν, i. e. eo per excessum excreviſſe. De

Nationi-

(a) India.

Divisio Indiæ.

II. Divisa fuit olim Gange flumine in duas partes; quarum una versus Occasum α *India intra Gangem*, altera versus Ortum β *India extra Gangem*, appellabatur.

Indi Brachmanes. Gangaridæ.

III. Tradunt veteres Geographi, fuisse in India populorum *novem millia*, quorum clarissimi γ *Brachmanes*, Indorum Philosophi, Græcis *Gymnosophistæ* dicti; & δ *Gangaridæ*, quorum regem potentissimum Alexander Magnus invadere non ausus est.

Nysa urbs.

IV. *Urbium* fuisse *quinque millia*, iidem auctores prodiderunt, præcipua capacitate; quarum omnium clarissima ε *Nysa*, in qua genitum Liberum patrem Indi arbitrabantur.

Indus fl.

V. Fluviorum nobilissimi sunt *Indus* & *Ganges*: ζ *Indus*, quem accolæ quondam *Sandum*, nunc diversis nominibus diversi appellant populi, *Hynd*, *Duil*, *Inder* & *Caercede*, in η Paropamiso monte effusus undeviginti recipit amnes; sed

Nationibus quantum variatur? omnes eas ad *Joctanem*, è Noachi nepotibus unum, primum quasi parentem, Josephus, Eusebius Eustathiusque referunt: Has autem origines Bochartus in dubium trahit Lib. II. cap. 15. infirmis tamen ratiunculis usus. (a) Indus & Ganges ex jugis altissimis Thebeth, lacu quondam hydrophilacio nasci dicuntur: Ut hic per rupes altissimas horrendo cum strepitu, ille ad radices montium prorumpat, & quinque alveis in mare Indicum devolvatur. Ganges vero in sanctitate maxima & singulari peccatorum expiatione apud Indos ethnicos adhuc habetur, tanquam paradisi fluvius. Vid. Kirch. China illustr. part. II. c. 2. Abr. Rogerii Histor. Brachman. part. II. c. 18. Notitia reliquorum quos Indiæ progenerant fluviorum nostris Europæis obscura & perexigua obtingit. *Veteres autem Indiæ scriptores multa falsa prodiderunt*, inquit Strabo lib. II. Conf. etiam itinera Thevenotii, quibus res Indostanenses novorum Mogulum aliorumque populorum exposuit, Souchu de Rennefort Histor. Indiæ Orientalis Paris. A. 1688, edita.

EUNONIS.

α (b) *India intra* seu cis *Gangem* ab Occasu habet Paropamisadas, Arachosiam & Gedrosiam; à Septentrione Caucasios montes, quos appellabant Macedones; ab ortu Gangem fluvium, ac alteram trans Gangem Indiam; à Meridie Oceanum Indicum. [a]

β (c) *India extra* sive *trans Gangem* ab occasu habet alteram Indiam, & Gangem fluvium: ad Septentrionem Scythiam: ab Ortu Sinarum regionem: à Meridie Indicum mare. In hac inter duos sinus Gangeticum & Magnum est (d) *Chersonesus Aurea*, quæ hodie à civitate *Malacca* dicitur.

γ (e) *Brachmanes*, sive *Brachmani*, olim fuere Philosophi, hodie *Bramani* dicuntur, de quibus Itinerar. Noh. à Mandelslo p. 114. & seqq. de istis Solinus c. 65. Philosophos habent Indi Gymnosophistas, qui ab exortu solis ad Occasum contentis oculis orbem candentissimi syderis contuentur, in globo ageo rimantes secreta quædam, arenisque fervent. bus perpetuum [b] diem alternis pedibus insistunt. Et Plinius l. 6. c. 19. Gentes celebratæ illic, & propè in religionem versæ sapientiæ deditæ, voluntaria semper morte vitam, accenso rogo, finiunt: ut sint de illo exempla [c] apud Plutarchum in vita Alexandri. Mortem scilicet prudentiores illi non exspectabant; sed ingerendo semet igni bus læti & cum gloria arcessebant. Alii in solitudine & sub terræ cavernis mortem exspectabant: qui mos hodieque servatur in Japonia. [d]

δ (f) *Gangaridæ* bello olim clari erant ad Gangem fl. urbs & regnum Bengala, illorum sedes erat olim Gange, seu (g) *Ganges* urbs ulterioris Indiæ Gangi fl. imposita. Sunt qui existimant Gangem urbem esse eandem, quæ hodie Bengala: verum hæc à Gange fl. longè distat.

ε (h) *Nysa* [e] urbs cis Gangem ad Indum fl. non longè ab Arachosia à Baccho fertur condita. Et quoque Indiæ mons *Nysa*, cujus mentionem facit *Virgil Æneid.* VI.

ζ (i) *Indus* fl. Plinio teste, *l. 6. c.* 20. olim ab incolis *Sandus* fuit appellatus: *Sinthum* Ptolemæus inter septem Indi ostia numerat. Verisimile igitur est, ostium illud omnium maximum pro toto fluvio Ptolemæo fuisse usurpatum. Hodie ab Indis aliisque gentibus vulgo *Indu* vocatur. Hunc verò fluvium prius *Mausolum* dictum, postea ab *Indo* quodam Jovane egregio, qui in eum se præcipitaverit, nominatum fuisse fabulatur auctor libelli de fluminibus, quem nonnulli adscribunt Plutarcho. Alexander M. tradente Plinio l. 6. c. 17. nullo die minus stadia sexcenta navigavit in Indo fl. nec tamen potuit ante menses quinque enavigare, adjectis paucis diebus. Idem Rasbutos à Cambajensibus disterminat, atque per mediam Cambajam decurrit. Incolis ejus regionis, teste Odoardo Barbosa, & *Corcetes* & *Inder* hodie appellatur. Candidi coloris esse perhibetur Indus, & gelidior, quam cæteri, qui ibi sunt, fluvii. *Curtius*, *Arrianus*.

η *Paropamisus*, etiam *Caucasus* dictus, non Ponticus sed Indicus. De Indi fonte ita Plinius *lib. 6. c. 20. In jugo Caucasi montis, quod vocatur Paropamisus, adversus Solis ortum effusus.* Eadem quoque tradit Arrianus.

HEKELII.

[a] Et juxta nonnullos *Chaborum*.
[b] S. *perp. tem.*, sicuti *Olivarriana* legit *Fabius*.
[c] *Calani* & *Indi cujusdam* ex comitatu *Cæsaris*.
[d] Alias de Gentibus INDIÆ, & inprimis de BRACHMANIBUS extat elegans Liber Græcus *Palladii* qui ex *Bibliotheca* Regia *Londinensi*, cum *Latina Fabricii Brissæi*, Londini ap. *I. Roycroft*, Anno MDC LXIIX. in 4. reg. cum Versione *Latina* est impressus.
[e] Cujus nominis decem *Stephanus* commemorat.

(a) Duplex, Indus & Ganges. (b) Limites Indiæ. (c) Intra Gangem & extra Gangem. (d) Chersonesus aurea. (e) Brachmanes. (f) Gangaridæ. (g) Ganges. (h) Nysa urbs. (i) Indus fl.

ſed clariſſimos ϑ *Hydaſpen* & ι *Hypaſin*, qui Alexandri iter terminavit. Nuſquam latior quinquaginta ſtadia, aut altior XV paſſus, ſeptem oſtiis in mare Indicum evolvitur. κ *Ganges* gemmifer & auri fœcundus, ex Scythicis exoritur montibus, cujus latitudo minima duo mill. Germ. maxima quinque, ubi vadoſiſſimus menſuram centum pedum devorat. λ Ganges.

VI. Indorum gens μ vetuſtiſſima nunquam à natali ſolo receſſit. Quare nemini fas ſit mirari vel hominum vel urbium copiam. Indiam *Liber* pater (quem illi apud ſe natum arbitrati) primus cum exercitu ingreſſus eſt, primuſq; omnium Indis ſubactis triumphavit. Dehinc *Perſæ* proxima inter Indum & Gangem armis occupata tenuerunt, donec *Alexander*, Dario ſuperato, Porum Indorum Regem debellavit. Poſt hunc in pace, ſuis quique Regibus obedientes, egerunt; donec, diu ignoti, tandem Portugallenſibus ſuperiori ſeculo rurſus cogniti fuerunt. Longinquitas regionis occaſionem præbuit fabulis, uti ex veteribus graves etiam ſcriptores, ξ hominum varias monſtroſaſque ſpecies crediderint. Gens Indorum.

CAP.

BUNONIS.

ϑ (a) *Hydaſpes fl.* Indum flumen ad Nyſam urbem ingreditur. [*f*]

ι Fluvius ille (b) *Hypaſis* vocatur Ptolemæo, Plinio, Curtio & Arriano; at Straboni, Dionyſio Afro, Martiano Capellæ, Solino & aliis eſt *Hypanis*. Plinius l. IV. c. 12. hanc controverſiam ſuo tempore inter ſcriptores fuiſſe tradit, vehementerque erraſſe, qui Hypaſin in parte Aſiæ prodiderint. In India autem ſupra flumen Hypaſin ſolſtitii die medio nullam jaci umbram autores referunt. Plinius l. 2. c. 7. Fluvius ille cum Hydaſpe ſeſe unit; unde à quibusdam pro eodem habetur flumine. *Herodotus lib.* 4 tradit *Hypanim* fluvium quinque dierum via exilem, profluere ac dulcem; Deinde poſt aliorum dierum iter perquam amarum. *Athen. l.* 2. *p.* 43.

κ (c) *Ganges* vulgò *Ganga* ex Emodis montibus ortus, omnium toto orbe fluminum perhibetur maximus, quinque decem & novem fluminibus magna ex parte navigabilibus receptis, alicubi lacus ritus, quàm fluvius videtur. Eum [*g*] in ſacris literis appellari *Piſchon* ſeu *Piſon* exiſtimant Hieronymus, Joſephus & Euſebius. De illo Ovidius:

Dimtepidus Ganges, frigidus Iſter erit.

λ Sinus, in quem devolvitur, *Gangeticus* appellatur; hodie vulgo [*b*] *Golfo di Bengala*. [*i*] Gangi magnitudine ſecundum Indum, tertium Iſtrum, quartum Nilum conſenſu tradi ſcribit Diodorus lib XVII. Latitudinem ei ſtadiorum XXXII tribuit; profunditatem tantam, ut omnia per Indiam flumina ſuperet.

μ (d) Primos Indiæ incolas ex poſteris fuiſſe *Jdæi*, qui Heberi fuit filius, colligitur tum aliis argumentis, tum quod ab illius filio *Ophiro* aurifera regio in ſacris celebris appellata eſt *Ophir*.

ξ Mirum dictu, quam multi ex antiquis res Indiæ deſcripſerint, & quam pauci, dolente & exécrante Alexandro, vera. (e) Ex quibus alii una cum fabulis totoli perierunt, alii ſi non toti, ex magna tamen parte. Extant *Herodotus*, *Agathachidæ excerpta* eaque aliqua ſui parte apud Photium, *Dionyſius Periegetes*, *Strabo*, *Ptolemæus*, *Arrianus*, *Diodorus Siculus*, *Aelianus*, *Martianus*, *Heraclcotes*, *Plinius*, *Mela*, *Solinus*, *Philoſtratus*, *Oſius*, *Q. Curtius*, *Aelianus*, & hi omnes veteres. Recentiores ſunt *Joh. Gropius Becanus*, *Petrus Maffæus Oporius*, *Jeh. Metellus*, *Jeh. Baptiſta*, *Ludovicus Vartomannus*, *Maximilianus Tranſylvanus*, *Coſmas Indopleutes*, *Joh. Macer*, *I. C. Coſtagnedo Hiſpanus*, *Abrahamus Ortelius*, *Petrus Jarricus*, *Franciſcus Sachinus*, *Adamus Olearius* in itin. Mandelſlovii, aliique navigationum Indicarum ſcriptores; qui recentiores ſcriptores certiora præ antiquis illis attulerunt.

ξ *Megaſthenes* ſcribit, per diverſos Indiæ montes eſſe nationes capitibus caninis, armatas unguibus, amictas veſtitu tergorum, quibus nulla ſit vox humana, ſed tantum latratus ſonent(f). Gangis fontis accolas nullo indigere cibo, eoſque odore pomorum ſilveſtrium vivere, longiuſque pergentes eadem illa ſecum gerere, ut olfactu alantur: quod ſi tetriorem forte ſpiritum traxerint, eos exanimari. Porro tradunt in eadem India eſſe homines qui unum tantum habeant oculum. Quoſdam etiam adeo auritos eſſe, ut aures ad pedes defluant, atque in alteram earum cubent, quarum duritie arbores convellant. Alios ſingulis uti pedibus, & adeo latis quidem, ut ubi ſe defendere à calore velint, ſupini jacentes iis toti inumbrentur. Apud Cteſiam legitur, fœminas quaſdam in India ſemel tantum parere, ac natos ſtatim canescere. Eſſe gentem, quæ in juventute cana ſit, nigreſcat in ſenectute, ultra ævi noſtri terminos perennantem. Eſſe quoque perhibent mulieres, quæ quinquennes concipiant, nec ultra octavum annum vitam protrahent. Eſſe, qui cervicibus careant, & in humeris habeant oculos. Hæc & ſimilia ab antiquiſſimis iſtis ſcriptoribus tradita ſunt; quæ tamen falſa & conficta eſſe hodie conſtat. Ipſe Plinius quoque, id quod mirère, miras & monſtroſas hominum, qui Africæ partes incolant, figuras [*k*] deſcribit, lib. VI. c 30. Quod verò idem ille Megaſthenes apud Plinium *lib.* 8. *c.* 14. ſcribit (g) ſerpentes in tantam magnitudinem adoleſcere, ut ſolidos etiam deglutiant cervos [*l*], id ab aliis auctoribus tum antiquis, tum recentioribus confirmatur.

HEKELII.

[*f*] Alii non in *Indum*, ſed in *Mare* labi tradunt.

[*g*] De *Paradiſo* quippe proclivem.

[*b*] Et quidem *Caſtaldo*.

[*i*] Hoc flumen, ut *Nilum*, regere varia omnia, nonnulli tradunt *Geographi*.

[*k*] Centes ap. Ind. *Nanas* atque ſine *Longos*.

[*l*] *Torvigas*.

RHS.

(a) Hydaſpes flav. (b) Hypaſis flav. (c) Ganges flav. (d) Indorum origo. (e) Scriptores rerum Indicarum. (f) Monſtrofa hominum omnium forma ab antiquis tradita. (g) Serpentes Indiæ magni.

CAP. VIII.

Summa Indiæ novæ descriptio. 1

I.

India nova. CUm superioribus seculis ob feritatem intercedentium populorum terra adiri India nequiret, tam longinqui verò maris navigatio nondum experta esset, diu Europæis incognita mansit, cum non nisi ex veterum scriptis noscceretur. At primus *Guasco Gama* Portugallensis, An. CIↃ CCCC XCVII ab Hispaniis profectus, superato Bonæ spei promontorio atque universa Africa circumnavigata, Indiæ oram maritimam perlustravit. Post hunc idem ab aliis feliciter tentatum; missique alii aliique subinde à Regibus Portugalliæ, qui oram maritimam vi occupatam arcibus ac propugnaculis munirent. Deprehensum tunc est, varia nationum genera Indias incolere, Hebræos, Persas, Scythas, Arabas, ipsosque Indos, quorum exigua quædam pars post D. Thomæ, ut ferunt, institutionem in fide Christiana permanserunt. Hanc navigationem diu Portugallenses & Hispani, constituto in Indiis ab Portugalliæ Hispaniæque Regibus Prorege, soli obtinuerunt; donec superioribus annis Hollandis & Anglis etiam frequentata est. Iisdem finibus, quibus olim, India nunc etiam circumscribitur. Nam & citra Indum amnem populi quidam, ut olim, nunc etiam Indi dicuntur. α

Indiæ novæ fines.

Divisio.

II. β Dividitur etiam nunc, ut olim, Gange fluvio in duas partes: quarum una *Indostan* (1), quæ olim India intra Gangem; altera *Mangi*, India extra Gan-

(1) *Nomen habet ab Indo nobili flumine latinis India, at Indigenis* Indostan *dicitur. Ab occasu mari Indico & Persico, a Borea Tartaria, ab ortu Sinarum Austro variis partibus maris Indici claditur. Sita est intra gradum circiter* 11 & 41, *juxta alios* 39 *Latitudinis Borealis. Pars ejus insignis intra Zonam Torridam est, pars sub Tropico Cancri, & pars amplissima in Zona Temperata Septentrionali. Ab occasu in ortum ad gradus plus minus 46 diffunditur. India hodie dispertitur in Peninsulam Indiæ cis Gangem, Indiam extra Gangem, & imperium magni Mogolis.* Luyts.

REISKII.

1 Quoniam Johannes II. Portugalliæ, ac Ferdinandus Hispaniæ reges, Anno 1494, in divisione novi orbis per Pontificem Rom. facta convenerant, (a) ut ultra Meridianum Lisabonensem XXVI gradibus enavigatis, occasum versus Hispaniæ omnia; reliqua vero ad ortum Lusitanis loca cederent: (b) Post hac Emanuel regis Portugalliæ auspicio Vascus Gama Lusitanus Lisbona iter dubium ingressus, VII. Idus Jul. A. 1497. Africa tota & Promontorio bonæ spei ultimo superato XIII. Cal. Jul. anno sequente proximo Calecutum appulit, primusque Indicis commerciis & navigationibus Europæis viam aperuit commonstratam. (c) Hinc duplex India proveniebat, *una Orientalis*, de qua loquimur, & proprie dicta, ortum versus regi Portugallico, & altera *Occidentalis*, ἐκύρως aut improprie dicta, nempe America regi Hispanico relicta. Termini nostræ Indiæ non adeo certi à Geographis figuntur; nec possunt quidem ob *principatus variabiles & regna ob vicinorum potentiam* mutari solita: Ex Itinerariis tamen recentissimis ab occidente Persiam, à septentrione Tatariam, aborta regnum Many, ab meridie regnum Decan: partes, quæ pro statu regnorum & dominiorum variant, nullas definiemus, nisi quas Cluverius deliuivit, ordine non satis congruo aut recto.

BUNONIS.

α (d) Id tanquam singulare quid Diodorus Siculus observat, quod, *cum India multis variisque gentibus incolatur, nulla tamen peregrinam habeat originem, sed omnes indigenæ putentur, nec unquam vel ab externis accepisse, vel in aliam nationem emisisse colonias, perhibeatur.* Exterorum tamen colonias ne ipsi quidem diffitebantur Indi in suis historiis de Bacchi & Herculis adventu. Et quid Alexandri M. coloniis per Indiam notius? Nostro & superiori seculo Magnus Mogor ex Tatharia; & præter nationes exteras ab Auctore memoratas, ingens multitudo Lusitanorum, Belgarum, Anglorumque ex Europa in Indiam penetravit, magna ejus parte occupata. Vasco de Gama, auspiciis Emmanuelis Portugalliæ Regis, per mare illud viam in Indiam aperuit. Deinde Batavi & Angli lucri spe allecti, ingenti animo, & Batavi majore successu, quam Angli, eò naves suas miserunt.

Impiger extremos currit mercator ad Indos.

β (e) Quippe regio auri & argenti, tum gemmarum, serici & aromatum feracissima, immane quantum inhiantes mortales, nullâ longi & difficilis itineris ratione habitâ, ad se, jam antiquissimis quoque seculis, pellexit. Hæc videlicet Indica mercatura primo

(a) Orbis divisio à Pontif. Rom. facta. (b) Navigatio Indica prima. (c) India duplex. (d) Coloniæ gentium in Indiam traductæ. (e) Indiæ felicitas.

Gangem. Regna universim continere tradunt XLVII, quorum quædam nimium modica & arctis admodum finibus constricta. At novissimi tamen Geographorum in novem potissimum partes sive regiones universam Indiam diviserunt: quarum nomina sunt; *Cambaja*, *Narsinga*, *Malabar*, *Orixa*, *Bengala*, *Pegu*, *Sian*, *Cambaja*, & Septentrionalis pars, quæ ferme tertia universæ. γ

primo Phœnicum fuit & Ægyptiorum: ab his ad Romanos pervenit: donec eam ad se transferrent Veneti; quibus Lusitani, Batavi & Angli successerunt. Quum Belgæ privati, sparsis viribus, adeoque minus commode eo (a) navigarent, anno 1595, Ordinum auctoritate, in societatem, certis legibus, & privilegiis redacti, tanta ceperunt incrementa, ut Lusitanis universæ amittendæ Indiæ terrorem injicerent. Lusitanorum expugnarunt arces, regna Barbarorum armis aut fœderibus in partes traduxerunt, & Indiam Belgicam multis firmissimis coloniis contra omnem vim firmârunt, capite Imperii sui in Insula Java & urbe Batavia constituto, unde in reliqua esset imperium.

γ (b) India omnis ratione situs commode dividitur in tres partes. *Septentrionalem*, quæ aliis dicitur *Indostan*; *Occidentalem*, quæ *India Minor*; & *Orientalem*, que *India Major*. *Septentrionalem* Indiam omnem tenet *Magnus Mogor* seu *Mogol*; & ad Indum flumen provincias *Cabul*, *Gusarattam*, quæ & *Cambaja*: In India Occidentali *Orixam*, cujus Rex Mogoris tributarius est: & in India Orientali regnum *Bengalæ*. In India *Occidentali* præter Orixam & Cambaiam sunt regna *Decan*, *Malabar*, & *Coromandel* sive *Narsinga*, singula à suis gubernata regibus. In *Orientali* Indiâ præter Bengalæ regum, sunt *Pegu*, *Siam*, & *Cambodia* regna diversa: At in *Malacca* peninsula, quot sunt nobiliores urbes, tot fere inveniuntur Reguli.

(a) In Indiam navigationes. (b) Alia Indiarum divisio.

CAP. IX.

Cambaja, Narsinga, Malabar, Orixa. κ

I.

Cambajæ regnum in dextro Indiæ cornu ad Indi ostia situm, Longitudine occupat milliar. German. circiter CLX. Latitudine fere totidem. α (1)

Cambajæ magnitudo.

II. Ur-

(1) *Cælum aliqua parte Anni torridum & tempestuosissimum: telius fert ubertim præter Vinum, omnia ad vitam & voluptatem necessaria. Dives est Opii, quod Asiatici usitatissimum depereunt.* Luyts.

BUNONIS.

α (a) Regnum illud ab Europæis *Cambaja* dictum est, quod erat *Gusarratta*: [a] suos olim habebat Reges, antequam à Mogole subigeretur. In vulgatis tabulis Geographicis ponitur Gusaratta cis Indum flumen: sed rectius in Blaviana, qua Mogolis describitur Imperium, trans Indum flumen intra Indiæ terminum.

HEKELII.

[a] S. Provincia *Guzarat*.

REISKII.

1 (b) Guzarata Persis, Arabibus, Indisque illa Provincia vocatur, quam Portugalli huc navibus appulli ab urbe præcipua Cambaja dixerant. Tres tum urbes commerciis florentissimas complectitur, *Amanabadam*, suo regi olim atque conditori proprio subjectam: *Cambajam* muro cinctam laxeo, quæ duo milliaria excedit ambitu; *Suratam* denique pulcam Lusitanicæ Anglicæque mercaturæ, sed novam Gallorum nunc sedem. (c) Regnum hoc magno Moguli fœdetum duas habet urbes regias, *Agram* Arce magnifica superbam, quam ille Imp. Dello deserto A. 1560, sibiit, & *Laborem* sive *Pangab*, quam æstu compulsus nimio petit. Portugalli vero unicam sibi quoque castris duobus munitissimam urbem (d) *Diu* adhuc tenent, Turcica Indicaque classibus An. 1539 & An. 1546, masculè propulsatis. Idem Mogul provinciam mari Arabico vicinam, (e) *Candabar*, quam Persæ ceperant, facta pace sibi restitutam retinet: Regna vero (f) *Narsingæ* aut *Bisnagar*, (g) *Golcondæ* itidem & *Orixæ* nec non (h) *Decan*, sive *Cuncang*, sibi nexu tributario devincta. Unde factum est, ut Dynasta quidam sive Princeps Indicus ab rege Golcondæ ad Mogulem defecerit, uti Thevenotius Lib. II. refert. Rex Narsingæ *regem regum & mille uxoribus maritum sese* titulo profitetur; & Principes quosdam fert vicinos, quos (i) *Nackos* nominant, *Madurensem*, *Tamuranum*, & *Gingirensem*. (k) *Malabara*, regnum *Calecut*, *Cochin*, urbesque plures continet; *Goam* quoque Proregis Portugallici & Patriarchæ, quem Ecclesia ibi Christiana fovet, *Indici sedem*, *cui tres Episcopi Cochinensis*, *Meliaporensis*, & *Macaensis* subsunt. (l) *Coromandel* regi Narsingæ quondam subdita, nunc Colgendensi, qui *urbem S. Thomæ*, *Coloniam Portugallicam* à Gallis Anno 1672, captam Anno 1674, Gallico ejecto præsidio Belgis auxiliantibus cepit. Conf. Joh. Bapt. Tavernierii Relationes Indicas, & Spanhemii Introduct. in Geograph. de S. Thomæ ad Indiam accessu.

BUNO.

(a) Cambajæ seu Gusarattæ regnum. (b) Guzarata. (c) Mogolis regia duplex. (d) Dio seu Diu. (e) Candabar. (f) Regna Narsingæ. (g) Golcondæ. (h) Decan. (i) Nacki Principes liberi. (k) Malabara. (l) Coromandel.

Urbs Cambaja.

II. Urbium prima est, quæ regno nomen dedit, β *Cambaja*, omnium Indicarum cultu atque magnitudine præstantissima; qua de causa *Cairum* Ind vocitata. Regia sedes est γ *Campanel*, in edito loco septenis mœnibus cinc

Campanel.

Goa.

δ *Goa* in Insula Indi posita, emporii celebritate, agrorum ubertate, incolarum multitudine atque ædificiorum magnificentia insignis urbs, ob munitionis mitudinem locique situm arx claustra regni vacitata. In eadem Insula e

Dio.

Damaon.

arx, atque in continenti alia ζ *Damaon*, Hispanorum præsidiis custodiunt

Beder.

Decan.

Celebres quoque sunt η *Beder* & ϑ *Decan* urbes, quarum hæc regno quond nomen dederat. At citra Indum in Provincia *Guzarate*, quæ pars est re

Ardavat.

Cambajæ, præcipua urbs est ι *Ardavat*, Indi ripæ apposita.

Narsinga.

III. κ *Narsingam*, in dextro itidem cornu sitam, duobus lateribus, Occid tali ac Orientali, mare abluit. Longitudo ejus à confinibus Cambajæ & Orix

BUNONIS.

β (a) *Cambaja* urbs in Insula, quam Indus fl. & maris vada efficiunt, jacet paulum à litore remota; totius Orientis delicatissima, emporium celebre est; cujus tamen major pars à (b) Benjanis & *Rasbutis* [b] gentilibus constat; ex quibus hi aut militiam aut latrocinia sectantur [c]; isti vero artes exercent manuarias; aut mercaturam faciunt, aut administrant divitum & magnatum rem familiarem: à militia vero & cæde hominum pariter & animalium abhorent Benjani; neque comedunt carnes animalium. Præter Deum boni & rerum omnium conditorem, adorant etiam & colunt diabolum, ne scilicet noceat [d]. Antiquum Indorum hodieque servant morem, quo vidua cum mariti defuncti corpore viva exuritur; cujus rei spectator fuit ipse Mandelslo; per universam Indiam hujus sectæ quam multi invenjuntur.

γ (c) *Campanael* in præcipuis hujus regni urbibus erat, [e] & Regis sedes; qui à Rasbutis & Mogore pressus Lusitanis tributarius factus. Sed hoc *Cambajæ* regnum hodie sub *Magni Mogoris* Imperio est; ejusque sedes non est Campanael, sed (d) *Agra* ad Gemini fluvium.

δ Quæ in eadem cum Dio Castello Indi insula jacet (e) *Goga*, seu Goja: non est altera illa & nobilis urbs (f) *Goa* in regno Decan; quam auctor. heic à magnificentia describit; quæ Goa illustris ab ista Indi insula longe distat in insula *Goa*. Hæc ab Alfonso Albarkerk anno 1508, occupata est. Ex eo à Lusitanis incolitur, magnifice ornata. Hic Vicarius est Regis & Archiepiscopus [f]. Jesuitæ quoque ibidem sua habent Collegia. Eo ex Arabia, Turcia, Persia, Armenia, India, China, Philippinis, & Europa omnis generis merces importantur, & exportantur. [g]

ε (g) *Dio* [h] castellum in illa insula à Lusitanis munitum est.

ζ (h) *Damaon*, non longe à Surata jacens, non solum sub Lusitanis est; sed & (i) *Bassia*, & (k) *Caul* omnisque fere in hac parte ora maritima, a Rege in Decan aliquando frustra obtenta. Cætera interius Rex à *Decan* habet.

η (l) *Beder* [i] in mediterraneis est in Balagatta, seu Balagnata [k].

ϑ (m) *Decan* Regem habet, cui interiora à *Damaon* ad Goam usque parent, tenentibus loca maritima Portugallis. [l] Regis in Decan sedes est *Visapor* [m]; qui & ipse Rex magnus ac potens est

ι (o) *Ardavat* sub Mogolis imperio est. In Amadabath defertur magna copia radicis, q ab iis *Puuco* dicitur, estque *costus verus*, inde à Lusitanis in Europam deportabatur. Cæterum Bombam in regno Decan opidum Portugalli An tradiderunt anno 1665.

κ Indiæ hujus alterum latus, quod Orienti obv titur, & per continua montium juga à Malabar sterminatur, à capite *Comorino* ad *Nagand* centum fere milliaria extensum, olim uni reg etat distinctum; quæ fuerant *Coromandel*, [n] hodieque omne illud litus à Comari ad *Nagand* appellatur: (r) *Narsinga*, & (t) *Bisnagar*, imp à suis gubernata regibus. Verum vanis hodie i sunt imperio, qui modo *Narsinga*, modo *Bisnag* residet. Hujus tanta habetur potentia, ut regn ejus intra sex menses vix circumiri possit. [o]

HEKELII.

[b] *S. Resbutis.*

[c] Traducunt enim in montibus vitam liber nec ullam vim atque hostilitatem timent.

[d] Ipse Rex *Cambajæ* olim Idola sola colu nec *Maurorum* fidem recepit.

[e] Septemplici muro cincta.

[f] Totius *Orientalis Indiæ.*

[g] Quapropter & *Clavis universæ Indiæ* appo tissime dicitur.

[h] Et *Diuum.*

[i] *S. Bider.*

[k] Hanc urbem totius Regni *præcipuam* e Maginus tradit.

[l] Ab hâc urbe sex Milliaribus abest M ac præsidiis munitus, in quô Adamas Gemma c Incolæ hujus Urbis fericis amictum. Vestibus interulâ ex Serico elegantissimâ.

[m] Seu *Visapora.*

[n] Seu *Coromandel.*

[o] Hic rex alit quoque continuo XL mill *res*, qui sunt nobiles Milites, ac præterea XX mil Equos, quos partim ex *Persia* partim e cipit, & CC. Elephantes. Sed cum ad bella pr ciuntur, multò majorem *Equitum* & *Peditum* copiam cum *innumera Pedestrium* cuter enim Scriptores, ejus Exercitum quadrage Milliarium spatium occupare.

(a) Cambaja urbs. (b) Benjani, Rasbuti. (c) Campanael. (d) Agra. (e) Goga. (f) Goa, seu Diu. (h) Damaon. (i) Bassia. (k) Caul. (l) Beder. (m) Decan. (n) Visapor. (o) Ardavat. (p) Amadabath (b) Bombam. (r) Narsinga. (t) Bisnagar.

ad promontorium *Comori*, milliar. occupat German. circiter CL. Latitudo ſumma inter duo maria mill. XC. Regiæ ſunt duæ : *Narſinga* ; unde regno nomen, & *Biſnagar* : *Onor*, λ *Paleacate* & μ *Mangalor*, Luſitanæ ſunt ditionis. ν *Coromandel*, & ξ *Meliapor*, ab Indis Chriſtianis habitantur : Quarum hæc D. Thomæ ſepulchro clara.

IV. ο *Malabar* regio in extremitate dicti cornu ſita, (1) in longum LXXX, in latum XLV, milliar. German. Regna continet, ab ſingulis urbibus denominata : π *Cananor*, ϱ *Calicut*, σ *Coulete*, τ *Cranganor*, υ *Cochin*, φ *Coulam* & *Travancor*. Horum *Calicut* cætera præſtat ; cujus χ Rex *Samory* [p] incolis, id eſt, ſummus Imperator ac Deus in terris vocatur. Ipſa urbs *Calicut* ampla eſt, at humiliter exſtructa. In hac provincia Luſitani ↓ tria habent munimenta.

Bisnagar. Onor. Paleacate. Mangalor. Coromand. Meliapor. Cananor. Calicut. Coulete. Cranganor. Cochin. Coulam. Travancor.

V. *Orix-*

(1) *Profert optimæ notæ Piper, Zinziber, diverſi generis Aromata, Rhabarbarum, Saccharum, Goſſipium ac Nuces Indorum Cocos.*

BUNONIS.

λ A (a) *Paleacate* verſus Septemptrionem in litore eodem Hollandi (b) *Geldriam* habent, emporium munitum : Ibidem quoque eſt (c) *Danisburgum*, quod Danorum negotiationibus patet.

μ (d) *Onor* & (e) *Mangalor* ad adverſum jacent litus, in Malabaræ regno.

ν (f) *Coromandela*, olim peculiare fuit regnum, a quo longus ille litoris tractus nomen habet. Ejus incolæ ſe ſuoſque, quum annonæ caritas eſt, divendere aliis ſolent.

ξ (g) *Meliapor* vicus hodie verius eſt, quàm opidum, a Mahumedanis & gentilibus habitatus, ut fere hæc terra omnis : [q] neque hîc S. Thomæ ollenditur ſepulchrum ; ſed in opido vicino (h) *S. Thomæ* ad litus condito, quod à ſolis Chriſtianis Portugalenſibus & Armeniis incolitur. Inde verſus Auſtrum in eodem litore eſt emporium celeberrimum (i) *Negopata*. Urbem hanc magnam & maritimam Belgæ expugnarunt ejectis Luſitanis. In eo litore Belgæ maximè mercaturam faciunt.

ο (k) *Malabara* regio in altero hujus Indiæ jacet latere, quod reſpicit Occaſum, extenditurque à Capite *Comarino* [r] uſque ad Caput *Darame*, X milliaribus infra Goam. Incolæ ejus feroces & barbari ſunt, inceduntque nudi, genitalibus tamen contectis, piraticam exercent ipſi idololatræ ac gentiles. Regio illa [ſ] fert *piper* optimæ & primæ notæ ; huic ſecundum fertur id, quod naſcitur in *Sumatra*, & *Java* inſulis. *Malabar* regnum habetur antiquiſſimum, uni Regi olim ſubjectum ; ex quibus poſtremus fuit *Sarama Parymal*, qui, circa annum Chriſti 900, à Mahumedanis ſeductus regno ſe ultro abdicavit, & Mecham conceſſit, ibique ſanctitatis opinione vitam finiit. Is quum liberos non haberet, regnum ſuum fidiſſimis miniſtrorum diſtribuit. *Scalig. l.* 5. *d. Emend. Temp. Lindſchoten cap.* 12. *Ind. Or.*

π (l) *Cananor* caſtellum munitum firmo præſidio tenebatur Luſitanorum : ſed à Belgis ejecti ſunt anno 1663 : urbem tamen vicinam incolunt Malabari. [t]

ϱ (m) *Calicut* [v] in eodem jacet litore urbi Cananor vicina ; olim fuit illuſtris, ſed hodie à priſtino ſplendore multum defecit [x]. Hujus regis potentia fracta eſt à Portugallis.

σ (n) *Coulete* à Calicut verſus Auſtrum jacet, à Belgis expugnata anno 1663.

τ Cætera loca ad idem litus ſunt : ex quibus cum primis nobile emporium eſt (o) *Cranganor*. Luſitanis ereptum eſt à Belgis anno 1663.

υ (p) *Cochin* ſive *Couchin*, [y] quæ una ex celeberrimis Indiæ emporiis eſt, [z] à Belgis expugnata eſt, & Luſitani ejecti ſunt anno 1663.

φ (q) *Coulam* quoque Belgæ extorſerunt Luſitanis anno 1663.

χ (r) Rex, qui ex Brachmanis creditur ortus, gerit quoque ſacerdotium : [a] cibum non comedit, niſi qui idolo ſuo, ſeu ipſi diabolo, quem ſub horribili ſpecie colit, priùs fuerit oblatus. Virgines ſponſæ à ſacerdotibus ad id mercede conductis vitiantur, antequam in ſponſi thalamum deducantur ; nec ipſius Regis ſponſa hic excipitur : quapropter, ut regii ſanguinis certiores eſſe poſſint, Regi patri non ſuccedit filius, ſed ipſius ex ſorore nepos.

↓ (ſ) Luſitanis igitur præter Goam urbem in ora iſta maritima fere nihil fuit reliquum ; niſi forte *Onor*. Cæterum ad litora *Malabarica* & ad Cambajam ſerpentes in aquæ ſuperficie feruntur : hoc nautis ſignum eſt, ſi forte ex aliis non poſſunt colligere, an regionibus illis propinqui ſint. [b]

HEKELII.

[p] S. *Zamorinus*.

[q] Olim fuit Urbs ampliſſima, in qua præter alia Ædificia CCCXXX circiter *Meſquitæ* variarum Nationum numerabantur.

[r] S. *Comorin*.

[ſ] Cæteris *Indiæ* Regionibus magis culta ac frequens eſt, aere ſaluberrimo, ſed frigidiuſculo gaudens. Potitur quoque Agro admodum feraci, qui *Hordeo*, *Oriza*, ac variis fructibus ; imprimis vero *Gingibere*, *Cardamomo*, *Cinnamomo*, *Caſſia* ac palmis abundat.

[t] Alias *Cananor* ſive *Canonor* etiam pulchritudine præſtans eſt ac Mercaturæ admodum opportuna, ob ejus Portum nempe, qui Navium non minus capax eſt, quam tutus.

[v] *Calecut*.

[x] Nam *Mercatorum Ædes* pluris non æſtimentur, quam XX Aureis, *reliquorum* vero *Incolarum* ad ſummum binis Aureis emantur.

[y] *Sive* Cotzin.

[z] Ipſa enim urbs tutiſſimum quoque Portum multoſque habet incolas, quorum permulti *Mauri* ſunt Mercatores.

(a) Palcacate. (b) Geldria. (c) Danisburgum. (d) Onor. (e) Mangalor. (f) Coromandel. (g) Meliapor. (h) S. Thomæ opidum. (i) Negopata. (k) Malabara. (l) Cananor. (m) Calicut. (n) Coulete. (o) Cranganor. (p) Cochin, ſeu Cotzin. (q) Coulam. (r) Rex. (ſ) Luſitani.

Orixa. Ramana.

V. ω *Orixæ* regnum, in Sinu Gangetico inter Narsingæ & Bengalæ regn protensum, caput habet *Orixam* urbem. At regia α est *Ramana*.

[a] Et est *qs. summus universæ hujus Provinciæ Pontifex*, cui quam plures alii vicini Reguli Tributa pendunt.

[b] Inveniuntur quoque in Regno *Calecutensium* non pauci *Serpentes*, inter quos nonnulli hominibus adeo sunt infesti, ut exiguo tantum sanguine extracto, mortem ferant præsentaneam. Alii quoque crassitie Sues referunt, suntque quadrupedes quaternorum Cubitorum longitudine, qui in locis palustribus nascuntur, nec venenosi sunt hominique infesti. Rex vero *Serpentes* omnes superstitiose observat, neque homini *Serpentem* ullum mactare licet absque pœna Capitis.

BUNONIS.

ω (a) *Orixæ* regnum à *Nagundo* fluvio & Masulipatama urbe versus Septemtrionem usque ad *Gengam* sive *Cangam* fl. porrigitur. Nomen habet ab *Orixa* vel *Orissa*, emporio celebri, ubi Christi habent templum D. Thomæ consecratum. Primo in hoc regno emporium est (b) *Masulipatan*.

α Et regia sedes (c) *Goelkonda* seu *Cu'conde*. Ipse Rex in Orixa Magni Mogolis tributarius est [c]. (d) *Ramana* tamen emporium ob ebur & gemmas est celebre. Regio ista salis & lapidum pretiosorum, imprimis vero adamantis mercaturâ nobilis est. Cæterum Dani ad oram illam maritimam castellum tenebant (e) *Cranganor*, quod Belgis traditum est.

HEKELII.

[c] Et licet satis dives ac potens sit, tamen vicinis æquiparandus non est. Etiam *Idola* colit ut cæteri.

(a) Orixa. (b) Masulipatan. (c) Goelkonde. (d) Ramana. (e) Cranganor.

CAP. X.

Bengala, Pegu, Siam, Camboja, India Septentrionalis.

I.

Bengalæ regnum. Bengala urbs.

α *BEngalæ* regnum ab urbe *Bengala* dictum, ad Gangis aliorumque amnium ostia, in longum CL, in latum CLXX, mill. German. obtinet. (1) Ipsa urbs β *Bengala*, magna, celeberrimo emporio insignis, in insula fluvii *Cosmin* sita est.

(1) *Alii juxta Luyts Longit.* 220 *Leucas, Lat.* 120 *statuunt. Cœlum habet salubre, abundatque Serico, quod post Persicum optimæ notæ est.*

BUNONIS.

α (a) *Bengalæ* regnum [a] hodie sub Magni Mogoris imperio est, omnium rerum copia affluens: Ejus incolæ [b] vitiis corruptissimi ac sceleribus cooperti sunt; quæ tamen universa Gangis lavacro ablui posse superstitiose putant, lavacri tamen in fluvio illo potestas nemini permittitur, nisi qui eo nomine Regi dederit pecuniam, sive tributum.

Ex Paradiso eum oriri credunt; unde tantam vim eidem adscribunt. [c]

β Urbs (b) *Bengala* una ex præstantissimis Indiæ est; ubi omnes reperiuntur deliciæ, quas ceteræ optimæ possident Europæ civitates. Hinc exportantur merces pretiosæ, *Sericum*, *Xylinum*, *Zibettum*, *Saccharum*, *Oryza*, *Canna di Bengala*, vulgo *Cannæ Hispanicæ* dictæ, &c. Ab urbe ista (c) Sinus ille appellatur *Golfo di Bengala*, qui alias *sinus Gangeticus*. Huc quoque pertinent duo emporia, (d) *Chatigam*, & (e) *Satagam*: quorum illud (f) *Telogrammum* Ptolemæo: hoc (g) *Cosamba*. In regno hoc quoque est (h) *Gouro* urbs illustris ad Gangis fl. ripas posita, pulcherrimis & sumtuosissimis ornata Palatiis, à variis gentibus inhabitatur. Regis in urbe ista palatium perhibetur majus esse, quam *Evora* in Lusitania, aureis & argenteis figuris ex gentilium potius quam *Mahumedanorum* consuetudine ornatum. Rex autem adeo potens, ut per totam Indiam proverbio dici soleat: *Rex Camboiæ est unum, Rex Narsingæ duo, Rex Bengalæ tria.* Cæterum in regione ista nascitur animal magnum (i) *Rhinoceros*, unicum in naribus habens cornu reflexum, alioqui elephanti, cujus tamen hostis est, non dissimile. Ejus sanguis & cornu in pretio sunt, quoniam contra venenum valere existimantur.

HEKELII.

[a] Permultas urbes tum *littorales*, tum *maritimas* in se continens, & propterea omnino amplum.

[b] Ut plurimum *Mahumetani*.

[c] Incolæ isti plerique albi, nobiles, humani, acuti ingenii, atque intelligentes sunt; sed aliquantum deceptores, in Commercus ac Mercatura plurimum valentes. Nudi non incedunt, veluti fit in reliqua *India*, sed Tunicâ albâ latis amplâ sunt amicti usque ad terram protensa, & alias adhuc Vestes sericas superinduunt, caputque more *Turcarum* tegunt.

REISKII.

γ (k) Bengala regem sibi proprium tuetur, modò sui juris, modo magni Mogulis tributarium, & immenso per continentem quâ oriens patet spatio porrigen-

(a) Bengalæ regnum. (b) Bengala. (c) Sinus Gangeticus s. Golfo di Bengala. (d) Chatigam. (e) Satagam. (f) Telogrammum. (g) Cosamba. (h) Gouros. (i) Rhinoceros. (k) Bengala.

PEGU.

II. γ Regia hujus regni eſt δ *Pegu* urbs in inſula poſita, (1) totius Indiæ clariſſima, mœnibus munita, ædificiis elegantiſſimis ornata. Subjecta autem ſunt Regi *Pegu* & alia regna, quorum ε *Ava* verſus Septentrionem, gemmis, equis & elephantis abundat. Pegu R. & urbs. Ava.

SIAM.

III. ζ *Siam* potentiſſimum regnum, (2) cujus Longitudo CCC, lat. CLX, conficit Siam regnum & urbs.

tientem. Urbs *Ougli* ſede commerciorum Anglicorum & Belgicorum, ſive Stapula, quam vocant, mercatoria nunc claret. (a) *Regnum Pegu* A. 1560, ſeptem provinciis ſubactis potentiſſimum A. 1600 peſte, fame ac Siamenſi bello ad ultimum redigebatur excidium. Hinc adhuc vicinis Ava & (b) Siam regibus hodieque ſubeſt. Regnum Siamenſe artibus Mechanicis & quibuſdam liberalibus cultum, monarchico ſuo Imperio regnis etiam ſubactis minoribus effloruit. Rex autem irruptione crebriori Tatarica preſſus, Chamo denique Chinenſi ſeſe beneficiarium aut Vaſallum, quem nominant, ſubmiſit: ipſe quidem ethnicus, tamen Chriſtianis tria templa publica conceſſit: præter Siam urbem, cujus agrum ſemeſtri quoquo tempore conſueto Menanis eluvio manat, tria emporia nunc præſtant. Vid. Chaumontii Equitis Legatio in Aulam Siamenſem, & Domini de Choiſii Itinerarii Siam diarium. De vicinis terrarum tractibus ampliſſimis (c) *Couchinchina*, (d) *Cambodia*, & (e) *Ava* nec undique perluſtratis, regno itidem (f) Tunquino, & regia hujus Checho Jac. Schouten in Deſcript. Siam, & Tavernier part. III. & Plancus c. 17. videantur. (g) *Cherſoneſus aurea* ſive (h) *Malacca*, reges ex A. 1420 aut Mahomedanos aut ethnicos tulit, donec Luſitanis ſubdita Chriſtianam Eccleſiam ſuſcepit, quæ adhuc ſub Batavorum dominio viget. (i) Regna vero Cambojæ, Couchinchinæ, (k) Schampoæ, Quedæ omnia religionem ethnicam ſectantur. Vid. Hug. Linſchotani Deſcript. Ind. & Theod. de Boy Navigat. Belgicas.

BUNONIS.

γ (l) *Pegu* regnum Bengalæ ad Ortum conterminum à civitate *Tauay* olim *Tacola* uſque ad promontorium *Nigras* porrigitur, inter montes, quos Brachmanes & Jangomi inhabitant, & mare. *Leorum* olim apud Ptolemæum fuit regio. *Regnum hoc ampliſſimum Indiam ad Gangem uſque complectebatur: ſed anno Chriſti 600 innumeris calamitatibus, fame, peſte, & bello ita fuit deſolatum, ut per milliaria multa nil niſi continua hominum cadavera iter facientibus cum horrore occurrerent. Poſtea tamen reſtauratum eſt.* [d]

δ (m) *Pegu*, quondam *Triglypton*, ad flumen eſt ejuſdem nominis. Rex [e] ibi palatium habet ſuperbiſſime extructum, ipſe auro, argento, & gemmis ſere ditiſſimus; in quo ſculpta & depicta cernere licet omnia præclare geſta Regum Orientalium, cum variis animalibus terreſtribus, avibus, arboribus ad vivum depictis. Luſitani hic maxime mercaturam faciunt, gemmas, muſcum aliaſque merces pretioſas inde exportantes. (n) *Degun* Pegunorum *Varella*, (ita templa ſua vocant) adeo alta eſt, ut ex ea ad mo-

(1) *Alias ampliſſimum & potentiſſimum; nunc a vicinis Regibus Ava & Siami fere oppreſſum. Dives & coloratis Gemmis, quæ nullibi in Oriente niſi hic & in Ceylana inſula reperiuntur. Abundat etiam Topazis, Amethyſtis, Hyacinthis, Sapphiris, variis metallis, Moſcho, fructibus, Elephantis Eximiis.* Luyts.

(2) *Orizæ, gummi & ceræ ſigillatoriæ dives. Elephantos, inter quos candidi, magno numero mentana nutriunt.*

dum Pyramidum Ægyptiarum tota regio ceroi poſſit. Regio iſta elephantorum magnum fert numerum, qui [f] capti fame potiſſimum curantur. Ipſi Peguani [g] idola boni Dei, & mali, colunt, præter paucos a Luſitanis ad Chriſtianam fidem converſos. [h] In eodem regno quoque eſt (o) *Martaban* ſeu *Martavaon*, urbs nobilis: ubi plurima conficiuntur vaſa porcellana, licet non ſint tam perfecta quam Chinenſium.

ε (p) *Ava* olim Ariſabia regni *Ave* caput eſt. Regnum aliis vocatur *Avachan* ab arce inexpugnabili. Sed *Ava* magna exercetur mercatura gemmarum, & muſci, quem eo deferunt in ejuſdem animalis corio ex montibus, quorum nomen *Jangoma*. Ei confinis eſt *Verma* regio cum ejuſdem nominis urbe.

ζ *Regnum* (q) *Siam*, aliis *Sornanum* [i] Regnum dictum, Pegu regno ad Meridiem conterminum, nomen accepit a metropoli *Siam*; & hæc ab alluente fluvio (r) *Siam*, qui alias *Menan* dicitur, appellationem habet. Regionem illam fluvius ille *Menan*, ſicuti Nilus Ægyptum, ſtato anni tempore, irrigat & fœcundat [k]. Rex in Siam potens magnarumque perhibetur opum, Rege in Pegu non inferior; cui tamen aliquando fuit ſubjectus: ſed armis in libertatem ſeſe vindicavit. [l]

HEKELII.

[d] Optimos habet Portus, ex quibus præcipuus eſt *Martabane*, in quo onerantur circiter 40 Naves *Oryza*, quæ in inſulam *Sumatram* comportatur. Ager enim hujus Regni pinguis eſt ac fertilis, & Rei frumentariæ optime accommodus.

[e] Nonnullis Rex *Bremæ*, S. *Barmæ* dictus.

[f] In altiſſimis quibuſdam Montibus.

[g] Mediocris quippe ſtaturæ & ad craſſitiem valde accedentes Homines.

[h] Cæterum ſunt agiles quoque viribuſque præditi; tamen ad Bellum prorſus inepti.

[i] S. *Sornao*, ſive *Sorno*.

[k] Ideo Ager, qui alias planus, amœnus ac Montibus præcinctus, omnino eſt herbidus ac valde pinguis & fertilis.

[l] Incolæ deliciis, luxui & crapulæ plurimum vacant, delectantur Muſica, Veſtibus ſe exornant ſumtuoſiſſimis, Nobilitatem Sanguinis profitentur, mechanicas Artes non exercent, ſed Mancipia plurima ad ipſas Artes tractandas alunt; Agriculturæ tamen valde ſunt ſtudioſi. Scholas habent publicas, ubi *Leges* & *Religionem* lingua vulgari docent; ſed Scientias in aliam doctiorem linguam & ab illa valde differentem ab aliis diſcunt. Idola colunt innumera, & præcipue quatuor Elementa. Unde poſt mortem unuſquiſque *Sepulturæ* genus eligit juxta

(a) Pegu. (b) Siam. (c) Couchinchina. (d) Cambodia. (e) Ava. (f) Tunquin. (g) Cherſoneſus. (h) Malacca. (i) Camboja. (k) Schampoa. (l) Pegu R. Lectu. (m) Pegu olim Triglypton. (n) Degun. (o) Martaban. (p) Ava. (q) Siam Regnum. (r) Siam ſeu Menan fl.

conficit mill. urbes insigniores habet ν Siam regiam, admodum amplam, (1)
Malacca. & ϑ *Malacca* in Chersoneso aurea sitam; emporium aromatibus nobilissimum; quatuor mill. Germ. amplecti dicitur.

CAMBOJA.

Camboja. Diam. IV. Hujus regni caput est ι *Camboja*; at sedes regia *Diam*, quæ quibusdam ϰ *Odia*.

INDIA SEPTENTRIONALIS.

India Septentrionalis. V. *Borealem* Indiæ partem, quam tertiam universæ diximus, quondam in varia regna divisam, nunc Tattari ex Tattaria huc transgressi obsident. Hi *Mogores* (2) dicuntur, & eorum rex λ *Magnus Mogor*; cujus regia

(1) *Munitam, magnificam, in insula sitam, quam parit fl. Menanus, Regni Siami, quin imperii totius, facile princeps.* Luyts.

(2) *i. e. Albi, quia albi coloris sunt, saltem minus nigri, aut flavi, quam qui peninsulas Indiæ habitant. Alii nomen ducunt a Tartaris populis albis, qui hanc regionem subjugarunt. Diffunditur ab Occasu in Ortum ad grad. 35, & ab Austro in Boream ad 20. Cœlum habet temperatissimum, solum fertilissimum & cultissimum;*

Elementum illud, quod adoravit quotidie. Nam qui *Terram* adorarunt, sub *humo* sepeliuntur: qui *Ignem*, comburuntur: qui *Aquam*, submerguntur; quique vero coluere aërem, suspenduntur, ut ab Avibus devorentur. Hæc *Maginus* loc. cit. fol. 260. fac. b.

BUNONIS.

» Ipsa urbs (a) Siam, aliquando Regis sedes, Lusitanis ante hâc frequentabatur negotiatoribus; verum primas in mercatura jam hic loci tenent Hollandi. Regia sedes hodie est (b) *India* urbs, seu *Odia*, in qua turrium, templorumque tecta & fastigia auro refulgent. Tantarum virium civitas est, ut aliquando L millia militum reprimeret. Hic ingens est copia serici, auri, aliarumque pretiosarum mercium, quæ eo à Chinensibus aliisque mercatoribus importantur [*m*]. Cæterum hæc ipsa regio multos fert elephantos nobiles ac interdum candidos, qui in magno habentur pretio: Harum bestiarum ipse Rex duo millia dicitur alere, quæ ad bellum sint doctæ & instructæ.

ϑ (c) *Malacca* [*n*] seu *Malays* peninsula regno Siam per Isthmum juncta ad Æquatorem fere se extendit. Urbs *Malacca*, à qua tetra ista appellationem sortita, [*o*] ad litus Occidentale è regione Sumatræ sita, à Portugallensibus duce Albukerke anno 1511 intercepta est, egregie munita habet castellum, Episcopum, collegium Jesuitarum, aliaque cœnobia. Sed anno 1641 Belgæ hanc urbem expugnarunt. Fere in medio litoris, quod Occasum respicit, jacet *Queda*: ac inde ulterius ad isthmum *Tanacerin*; ubi idem viget mos, quo viduæ relictæ cum maritis suis defunctis cremantur vivæ. In Orientali litore est *Patane* urbs, veterum *Perimula*; unde *Sinus* ille dicitur *Perimulicus*; uti alter *Sinus Sarabacus*, hodie *Golfo di Savolas*. *Ibor* ad litus Australe ponitur: Urbes istæ regiæ sunt, ac singulæ suis subjectæ Regibus: eademque nobilia emporia, quæ Lusitanis, Anglis, Hollandis, Armeniis, Turcisque celebrantur negotiatoribus. Ad promontorium Australe haud longe ab *Ibor* civitate Lusitani tenent *Sincapuram* urbem. Lingua, quâ in Chersoneso hac Malaccensi utuntur Indi, plane singularis est, & à cæteris discreta, miræque suavitatis, quare ab exteris illa amatur & excolitur. Cæterum Indi per hanc regionem virgines sponsas peregrinis & hospitibus vitiandas offerunt, quam consuetudinem in Pegu quoque & Aracam fuisse legimus.

ι (d) *Camboynæ* sive *Camlodiæ*, regnum cæteris regnis opibus paulo inferius, regno Siam ad Austrum conterminum est. Ejus Rex cum vicino rege in Siam, cujus aliquando fuit tributarius, sæpe bellum gerit. Incolæ illius sunt idololatræ & gentiles; sicuti & Malaccenses Indi. Urbem (e) *Cambodiam* ingens alluit fluvius, qui eodem modo, quo *Nilus* & *Menan*, regionem circumjacentem certis anni temporibus irrigat. A multis nationibus, mercaturam hic facientibus, celebratur Cambodia. Lusitani ibidem templa & cœnobia possident. Eo confluunt mercatores ex Malacca, Coromandelia, Japonia & China. Præcipuæ merces, quæ inde exportantur, sunt pelles, Oryza, Lacca, Benzoinum & gemmæ.

ϰ *Odia* urbs etiam *India* dicitur, Regis in Siam sedes. (f) *Liam* seu *Iliam* urbs memoratur in hoc regno, item (g) *Langor* ad maris litus.

λ *Tattari* numeroso milite sedibus suis egressi has Indiæ partes sibi subjecerunt. Rex eorum *Magnus Mogor*, seu *Mogol* longe lateque per Indiam imperans, à Tamurlanis stirpe [*p*] se ortum gloriatur, omnium Regum, quotquot sunt in Orbe, habetur ditissimus, cujus thesauro contineri ajunt, si ad nostram rationem numerum conferimus, 1500000000. Imperialium, id est, *anderthalb tausend Millionen Reichsthaler*. Regi huic non tantum paret India illa Septentrionalis, verum etiam *Gusaratta*, vulgo *Cambaja* dicta, olim peculiare regnum, ad quod pertinebant urbes *Amadabath*, *Suratta*, *Cambaja*, *Battan*, & *Bisantagra*: itemque *Orixa*, cujus Rex Mogoris tributarius est; & *Bengalæ* regnum. HE-

(a) Siam urbs. (b) India urbs. (c) Malacca s. Malays. (d) Camboyna s. Cambodia. (e) Cambodia urbs. (f) Liam. (g) Langor.

abundat Orixa, Serico, Gossipiis, Lino, Nitro Indico, nec desunt Gemmæ, & fructus varii generis, inter quos mala Citria & Aurea. Habet Magnus Mogol intra fines sui Imperii varios præpotentes principes, qui fiduciario jure ab ipso dependent & multum sæpe facessunt negotii. In cæteros absolutissimum exercet dominium omnium Asiæ principum potentissimus & ditissimus, cujus splendor & magnificentia, septem Solia gemmatissima, gemmæ exquisitissimæ, numerus Concubinarum, quæ & stipatores sunt corporis & potestatis satellites, copia Elephantorum, qui & militiam & belli artes edocti sunt, ac id genus plura, fidem ferme excedunt. Imperium ejus in 40 Regna seu Provincias dividitur. Luyts.

gia μ *Delly*; in confinibus Cambajæ & Narſingæ regnorum. Sub hoc Rege urbes claræ; *Mandao*, *Sanga*, ν *Moltan*, ξ *Citor* & ο *Aracane*, ſingulorum regnorum capita. 2

HEKELII.

[m] Hæc urbs ad inſtar *Venetiarum* dicitur ædificata, in qua & ſcaphis de loco ad locum poteſt deambulari, quarum circiter ducenta Millia dicunt reperiri.

[n] Sive *Malaca*.

[o] Cui & nomen *Gaza* eſt.

[p] Vid. Liber iſte, qui *Abentheur der naturlichen und kunſtlichen Sachen in* Sina *und* Europa ab A. P. F. B. eſt inſcriptus, & *Francof.* ad *Mœn.* A. 1656. in 4. f. exc. Cap. I. p. 5.

BUNONIS.

μ A (a) *Delly* urbe provincia appellationem nacta eſt, quæ una Mogori ad bellum mittere ſolet CL millia armatorum. Regia vero ſedes hodie non eſt urbs *Delly*, ſed (b) *Agra* ulterius verſus Septentrionem ad fluvium, qui (c) *Gemini* vulgo appellatur, poſita urbs; incolis adeo frequens, ut ducenta millia virorum ad militiam Regis juſſu producere queat. Eſt tamen & alia Mogoris regia (d) *Lahor*, inde magis verſus Septentrionem ad (e) *Rave* flumen ſita. Eo Rex nimium ſolis ardorem fugiens concedere ſolet.

ν (f) *Moltan* dicitur habere mulieres bellatrices.

ξ (g) *Citor* vel *Chitor* olim metropolis erat regni *Sanga*.

ο *Arachan* vel (h) *Aracan* arcem dicitur habere inexpugnabilem, quam Rex Barmiæ aliquando fruſtra obſedit & oppugnavit exercitu trecentorum millium armatorum, & quadraginta millibus elephantorum. Cæterum in Gangis inſula ponitur (i) *Polimbothea*, olim magna urbs, quæ portas habuit ferreas: ibi ſtudium Philoſophiæ florere tradunt. Item (k) *Ava*, ſect. 2. memorata, emporium magnum verſus Septentrionem ponitur, quod præter mercaturam gemmarum & muſci, juvenum laſciviâ notum.

REISKII.

2 (l) Imperium magni Mogulis Indicum non ſeptentrionali una India coercetur, ſed in *Auſtralem longius ipſamque Perſiam per quadraginta regna* propemodum excurrit: Hoc enim Monarchicum extat, ſuoque dominatu regiones proprias, & alienas nexu tributario continet ut reliquiæ *Imperii vel Gingiſchanici vel Timurlani Tattaricæ huc* videantur repoſitæ. Nam *Babur* Princeps è Zagataja Tataria ortus, & regno Mawranaharenſium exutus A. 1555, in Perſiam exul *ivit*, & Regis qui *tum Shah Tamas* erat, regnique Perſici poſthac armis adjutus, (m) Indicum hocce imperium primus Ann. 1526 condidit formavitque: Hunc poſteri longo ſecuti ordine illorumque unus *Chorum* cognomine Schaſchiha An. 1650 rerum in Monarchia Indica potitus legitur, eaque ampliſſima uſus. (n) Religio heic *Mubamedana & Jingizonanica* quidem prevalet: Turcis pariter inviſa ac Perſis. *Ethnica* tamen & *Chriſtiana* in quibuſdam provinciis ac urbibus fertur. Cætera de ſtatu Mogulis magnifico, incredibili hujus theſauro, & urbibus regiis, Petrus du Val & Jo. Twelt part II. Navig. Belgic. & Thevenotius ſuppeditant: Conter etiam quæ ſuperius ad Cap. IX. annotata dedimus. Unum ſupereſt, quod mireris, heic tamen regulos ſive (o) *Principes ſui juris ac liberos* ſupereſſe, quos *Rajas & Rœnas* nominant, è ſtirpe vetuſta regia prognatos, & vicinis provinciis, quas irruunt expilantque, graves ac moleſtiſſimos. Cæterum de prima Indiæ ad fidem Chriſtianam (p) converſione, item de acceſſu D. Thomæ Apoſtoli ad haſce terras, obitu ejus & ſepulchro ambiguo vel incerto, vid. Spanhem. Introd. Geograph. & Hottingeri Hiſtor. Eccleſ. ſec. I.

(a) Delly. (b) Agra. (c) Gemini. (d) Lahor. (e) Rave fl. (f) Moltan. (g) Citor. (h) Arachan. (i) Polimbothea. (k) Ava. (l) Imperium Mogulis Indicum. (m) Unde ortum fuerit. (n) Hujus religiones. (o) Rajæ principes liberi. (p) Indorum converſio.

CAP. XI.

Inſulæ in Indico mari.

I.

INſularum in Indico mari tantus eſt numerus, ut haud facile iniri queat: quare præſtantiores ſolum dicendæ. Princeps eſt atque omnium toto Oriente ſuiſque regibus ſubeſt, nec ulli Europææ nationi locum atque domicilium hactenus conceſſit. Reges illi *Camporæ*, *Jambi*, *Menancab* & *Palambanæ* ſedem ſibi vindicant: Sed Rex *Achimenſium* inter illos eminet, ab Achima dictus, emporio Europæis noſtris, Turcis, Chinenſibus, Indis frequentiſſimo. *Borneo* 200 milliaria ſuo ambitu complexa, regnum unum in *urbe cognomine* ſibi fovet, alterum *Banderæ*, & tertium

Inſulæ in mari Indico.

REISKII.

1 Nunc (a) Archipelagus S. Lazari, & in eo inſulæ omnes aperiuntur, quotquot intra ſinum Bengalenſem & Philippinas jacent, omni aromatum proventu copiaque divites: Ex his primæ ſunt inſulæ *Sundanæ* (*Inſ. de la Sond.*) quæ nomen a freto vicino accipiunt; nempe (b) *Sumatra*, (c) *Borneo* & (d) *Java*. Sumatra magnitudine & potentia præſtat

(a) Archipelagus S. Lazari. (b) Sumatra. (c) Borneo. (d) Java.

Sumatra. ente nobilissima α *Sumatra*, (1) in complura regna divisa; Secunda est β *Bor-*
Borneo. *neo* (2), Tertia γ *Java Major* (3), incognitæ magnitudinis; quam Jul. Cæsa
Java major. Scaliger omnium rerum facili ubereque proventu *compendium Orbis* appellavit
Bantam. In hac celeberrimum emporium δ *Bantam*.

II. Dein

(1) *Jacet intra Gradum circiter 6 Lat. Septent. & Meridian. at ab occasu in Ortum longe minus diffunditur. Cælum torridum est & parum Europæis salubre. Belgæ tenent partem ejus Maritimam & aliquot fodinas metallorum; optimo pipere, Oriza, Meile, cera, serico, Gossipio, malis aureis, citreis, Granatis, ficubus, montibus, metallis optimis, fontibus, fluminibus, Sylvis, Elephantibus, Rhinocerotibus, cervis, Tigribus, Leopardis & Leonibus abundat.* Luyts.

(2) *Circa ambitum variant Auctores, at Vastissima creditur omnium Asiæ Insularum. Adamantes habet optimæ notæ, lapidem Bezoar, fodinas Auri, Stanni, ferri, Camphoram totius Indiæ Nobilissimam, frequentes Sylvas, Gossipia, Mel, ceram, egregia flumina, inter quæ nobilissimum Succadano, dives Adamantium. Cælum ob solum paludstre insalubre. Belgis pars subest Maritima.* Luyts.

(3) *Intra gradum 6 & 9 Lat. Meridian. locata, & inter freta Bolambuam & Sundæ, Longit. fere undecim. Cælum primis advenientibus parum salubre, Culices habet virulentos & molestissimos, Angues maximos & pestilentissimos, Ostreas incredibilis vastitatis librarum interdum trecentarum, Adamantes, Rubinos, Smaragdos optimæ notæ, Montes divites Auri, Argenti, æris; fontes, flumina, valles, Sylvas, agros pinguissimos, pecoris, Armenti, fructuum omne genus, Saccharum, insigne piper, Oryzam qua Javani panis Loco vescuntur.* Luyts.

(4) *Urbs in fertili planitie, ampla, cultissima, pulchre Munita, imprimis Arce eximia & quatuor propugnaculis quibus a pretiosis Lapidibus Nomen est.* Luyts.

tium *Habasiæ*, adamantinâ fodinâ celebre. (a) *Java major* gradu septimo trans æquatorem sita, Regulis ad urbes littorales *Japara Tuban*, *Jortan Panarvan*, *Panaracan* & *Palankuan* considentibus paret, omniumque supremo Cæsari suo sive *Matarano*, à quo proximus Rex Bantami loco & potentia existat. (b) Batavia tamen ab horum oppugnatione ac impetu sese Anno 1629, & Anno 1652, itemque A. 1678, fortiter vindicavit, tanquam præcipuum societatis Orientalis Indicæ munimentum, præsidiumque firmissimum. (c) *Celebes* & *Gilolo* suis regibus subjectæ; (d) tres *Molluccæ* suis Regulis *Ternada* scilicet *Tidor* & *Pacbian*, in quibus tamen Batavi sua dominia sibi tuentur. Heic *Manuca Biatæ*, i. e. *aves Dei vel Paradisiacæ* sunt, quas tallo apodes, & nutriri aere solo credunt. (e) *Amboina* caryophyllorum feracissima, & (f) *Banda* cum quinque insulis minoribus, ubi nucum Muscatarum copia permagna: Quæ omnes Societati Orientali, de qua diximus, Indicæ subsunt, controversiâ cum Anglis nuper compositâ. (g) *Ceilon* etiam huic Societati cessit, Portugallis omnibus exturbatis, & munitionibus, quas illi tenuerant, occupatis. Insulæ huic *regna undecim*, & *horum omnium caput Candi*, cum rege præcipuo summoque attribuunt. Somnia vero sunt de (h) *Paradiso terrestri*, quem hic collocant, & *monte Pico d' Adam*, quem vestigiis Adami primi hominis saxo impressis conspicuum credunt. (i) *Philippinæ majores numero quinquaginta, minorum vero undecim* millia putantur: Ex his aliæ suam libertatem, aliæ regnum sibi proprium uti *Paragoyæ* & *Mandanao* tuentur, aliæ regno Hispanico subsunt, & castris munitissimis coercentur: *Cebia* & *Maran* Magellano primum cognitæ, sed cæteræ adhuc ignotæ.

BUNONIS.

α *Sumatra*, in Longitudine habens CLXX milliaria, & in Latitudine LXII quæ antiquorum *Taprobana* tallo quibusdam putatur [a], in X regna distinguitur; ex quibus hæc tria, *Achem*, *Jamby*, & *Palimba* præcipua sunt, regnorumque capita egregie munita. Cum Rege in *Achem* Hollandi in fœdere sunt. Ager milium & oryzam fert; melle [b], Zingibere, benzoino, camphora, agarico, cassia abundat; Piperis vulgaris & oblongi uberrimus hic proventus, qui quotannis magnâ copiâ Catajam exportatur. Elephantes nusquam majores, aut ad bellum magis apti reperiuntur. [c] In eadem insula mons quoque est, qui ignem evomit; veluti Vesuvius & Ætna.

β (k) *Borneo* insula, sicut & *Sumatra*, cui ad Ortum posita est, sub Æquatore jacet inter *Cambojam* Indiæ & *Celebes*; Hispaniam magnitudine adæquans, vel etiam superans, cujus ambitus fertur bis mille & ducentorum milliarium. Ptolemæo esse videtur *Insula Fortunæ* [d]. Totius Insulæ caput & regia sedes est *Borneo* urbs, quam aquæ pluribus locis, veluti Venetias, interfluunt [e]. Præter hanc nobiliores urbes sunt *Merudo*, *Sadonk* seu *Sedang*, *Sambas*, *Landa*, *Sucadano* & *Bandarmassin* celebres portus ob piperis negotiationem. *Succadana* fluv. adamantes habet. Est verò hæc insula rebus omnibus ad vitam victumque necessariis instructa. Hic thus, mastix, camphora, agaricum, aurique puri inveniuntur fodinæ divites [f]. Belgæ mercandi libertatem, præcipue piperis, per hanc insulam ferme habebant soli: verum quum nuper ipsi Regi nollent concedere, ut piper, muneris loco, ad Regem in Macassar mitteret; privilegio illo exciderunt.

γ (l) *Java Major* à Sumatra insula, versus Meridiem per fretum, quod vulgò *Stretto de Sunda*, separatur. Longitudo Javæ habetur CL milliarium; Latitudo ejus incerta est, neque hactenus compertum habetur, utrum insula sit, an peninsula Australibus terris adhærens. Omnis generis aromata fert *Java*, tantamque piperis copiam, quantam Germania universa [g]. (m) Duo in ea hodie nobis nota sunt regna, (n) *Mataran* & (o) *Bantam*. Sed rex in *Mataran* majorum habetur opum; tertius qui erat in (p) *Jacatra* ab Rege in Bantam oppressus, regnoque exutus est, quum anno 1619, hic conderetur (q) *Batavia Belgarum Colonia*, quo ipsa urbs Jacatra à Belgis capta est. Inde post decennium Rex in *Mataran* bis obsedit & oppugnavit Bataviam, sed frustra. Præsidium sexcentorum armatorum hic perpetuo alitur (4). Præfectus ibi nomine Belgarum residens cæteris quoque castellis munitis per Indiam imperat, qui singulis tribus annis mutatur, alio in ejus locum substituto. Jus per præsidem & scabinos administratur. Camera Rationum, à quâ reliquæ per Indiam omnes dependent, hic suprema est.

δ *Bantam* regia sedes XII mill. à Batavia jacens commodo gaudet portu. Eo confluunt negotiatores ex Malacca, Guiaratta, Malabara, Bengala, Pegu, China,

(a) Java major. (b) Batavia. (c) Celebes & Gilolo. (d) Molluccæ. (e) Amboina. (f) Banda. (g) Ceilon. (h) Paradisus. (i) Philippinæ. Sumatra. (k) Borneo insl. & urbs. (l) Java Major. (m) Reges Javæ. (n) Mataram. (o) Bantam. (p) Jacatra. (q) Batavia Belgarum colonia.

II. Dein insulæ s *Celebes* (1), ζ *Gilolo*, η *Ceiram* (2); quas *Sindas* esse putant Ptolemæi: & inter has sparsæ ϑ *Moluccæ*; parvæ, at felici aromatum productu nobiles, *Bachian*, ι *Tidor*, κ *Ternate*, λ *Motir*, μ *Machian*. Jamque Sinarum regno adproximantes ν *Philippinæ*, quas *Barussas* Ptolemæi interpretantur. Harum maxima ξ *Luzon*; in qua Hispani urbem condiderunt. ο *Manillam*.

Celebes. Gilolo. Ceiram. Sindæ inf. Molucca. Philippinæ s. Barussæ. Luzon. Manillanes.

China, Japan, Portugallia, Anglia, Hollandia. Intra urbis pomœria domicilium figere non permittitur nisi indigenis. Regi in Bantam administrant mulieres, ex eisque constituitur ejus cohors prætoria. Cæterum ipsi Javanenses habentur [b] fallaces & malæ fidei; in Religione superstitiones sequuntur Bentanorum, aut impostoras tenent Mahumedi. (a) *Java Minor* inde ad Ortum posita, à metropoli etiam *Cambaha* sive *Cambava* dicitur.

HEKELII.

[a] Aliis v. *aurea Chersonesus* ista, & propterea Antiquis ceu *Peninsula* est credita.

[b] *Cera.*

[c] Cæterùm hæc Insula inclemens habet Cœlum, ob magnam *Vaporum* nempe copiam, quæ ex frequentibus Fluminibus ac Paludibus exhalat, atque etiam ob densissima Nemora.

[d] *Bonæ.*

[e] In hac civitate XXV circiter millia Ædes jampridem computatæ sunt. Rex, qui illic residet, *Mahometanus* est, cum quo nulli loqui licet, nisi mediante Interprete. Incolæ colore albicante sunt, acerrimo ingenio, &, licet Idola colant, probitate gaudiri.

[f] Præter Equos pusillos, non fert pecora, nec Bimos, aut Boves.

[g] Mittit quoque *Aurum* & optimum *Æs*, ut & *Smaragdos* totius orbis elegantiores. *Sericum* ex sylvis sponte id gignentibus copiosè colligitur. Cæterùm quin Insula hæc Ventis adeò est exposita ac perma, ut nunquam ullo totius Anni tractu vacet à flatibus tam diurnis, quàm nocturnis.

[h] Superbi, inhumani, proditores, mendaces.

BUNONIS.

ι (b) *Celebes* à Borneo versus ortum itidem sub Æquatore est. Ejus incolæ [i] incedunt nudi, genitalibus tamen contectis. Carnes antehac solebant avorare humanas; quare ex Moluccis damnati [k] eò deportabantur, ut ab his mactarentur. Verum jam humaniores facti feritatem illam dicuntur exuisse. Inter *Celebes* & *Borneo* insulas interjacet *Macassar* [l] inf. ab emporio denominata, quod ob caryophyllorum mercaturam à Lusitanis, Anglis & Hollandis frequentatur. Anno 1669, insula hæc à Belgis fœderatis subacta est [m].

? *Gilolo* [n] inde porro versus ortum sub Æquatore jacens, quoniam aromatibus caret, non adeo frequentatur ab exteris nationibus, neque vehementissimum hujus loci æstum facile perferunt Europæi [o].

η (c) *Ceiram*, *Ceram*, seu *Zoram* à Gilolo versus Austrum ponitur.

ϑ Quinque illæ, quarum nomina hic leguntur ex (d) Moluccis præcipue celebrantur. Sunt autem parvæ, maximaque vix sex mill. passuum ambitum habet. A Lusitanis anno 1515 primùm sunt repertæ, & de his ipsis inter Castellanos & Portugallenses ex Orbis divisione per Pontificem Rom. factâ divisione orta est contentio. Ager spongiosus est, ac imbres absorbet; ferrque nuces myristicas, mastichen, lignum aloës, sandalum, cinnamomum, zingiber, piper & caryophylla, sine omni terræ cultura. In his insulis reperitur avis *Manucodiata*, quæ nobis *Paradeisz-vogel* dicitur, elegantissimarum pennarum & alarum [p]. Farinam de nonnullis colligunt arboribus, ex qua conficiunt panem. Incolæ negotiantur sine omni pecunia mercium permutatione. Adorant Solem & Lunam plerique, præter paucos, qui Mahomedis impostoras sequuntur. Duo sunt in his insulis Reges, quorum unus in *Ternate* insula residet; alter in (e) *Tidore*.

(1) *Europæis frequenter Maccassar dicta; solum fertile, dives Aromatum & in primis Oryzæ. Incolæ minus fusci quam ceteri Insulani.* Luyts.

(2) *Abundat aromatibus.*

ι In Tidore insula Belgæ castellum habent; itemque aliud Lusitani.

κ (f) *Ternate* ex his insulis præcipua est, in qua mons interdum flammas eructans. Belgæ duo hic exstruxerunt fortalitia, quorum nomina *Malaia* & *Malucco*. In Portugallensium potestate est urbs *Gammalamma*.

λ (g) *Motis* [q] etiam appellatur *Timor*, in qua fortalitium *Nassaw* [r].

μ In (h) *Machian* Belgæ tenent castellum *Mauritii*.

ν (i) *Philippinæ* [s] auspiciis Philippi Hispaniarum Regis detectæ & occupatæ sunt anno 1564; appellantur etiam *Manillæ* ab urbe *Manillia* [t].

ξ (k) *Luzzovia* [v] Insula cæteris præstantior est.

ο (l) *Manillæ* [x] præsidet Gubernator nomine Regis Hisp. itemque Episcopus.

HEKELII.

[i] Qui albo sunt colore.

[k] Jussu & Mandato regio.

[l] *Macace*, vel *Macazar*, seu *Macasar*.

[m] Habet in sui medio Montes altissimos, ex quibus Fluvii navigabiles oriuntur. In ista quoque *Aurum* ac *Margaritæ* inveniuntur.

[n] Aliàs *Batochina* denominata.

[o] Hæc insula una est ex illis, quas vulgò nominant *Del Moro*, cujus magnitudinem veluti dimidiæ Italiæ esse *Geographi* scribunt. Cœlum illic inclemens est & Aer calidus. Incolæ bene proportionati sunt, barbari ac crudeles, carnem humanam adhuc vorantes.

[p] Hanc Avem e Cœlo descendere superstitiosè credunt. Illic quoque *Arundines* in magnam molem adeò excrescunt, ut doliorum vicem suppleant.

[q] S. *Moti.*

[r] Insula hæc ob *Sandalum flavum* & *album* inprimis claret.

[s] Utpote quæ ex *Mercatoris* sententia *Ptolemæ* illæ sunt *Barussæ.*

[t] Has *Anthropophagos* olim inhabitasse constat.

[v] *Luzzæ* s. *Luzzon.*

[x] Ab *Hispanis* ædificatæ.

BUNO-

(a) Java minor. (b) Celebes inf. (c) Ceiram inf. (d) Molucca inf. (e) Tidor. (f) Ternate. (g) Motis seu Timor. (h) Machian. (i) Philippinæ inf. (k) S. Luzzonia. (l) Manillia.

Mindanao. Calamianes. Guinea nov.

nilliam (1). Secunda eſt π *Mindanao* (2). Tertia ρ *Calamiane*. Dein reliquæ Minores inter has diſſipatæ. Hinc vero verſus Orientem ſunt aliæ complures, in univerſum Hiſpanis *Iſlas de las Velas* dictæ. Hinc rurſus Meridiem verſus CL diſtans mill. Germ. eſt nova *Guinea*; quæ an ſit inſula, an vero pars continentis terræ Auſtralis; nondum ſatis compertum habemus. At in Sinu Gangetico Narſingæ regno adverſa σ *Ceylon*, novem regnis diſtincta, antiquis *Taprobana* dicta (3).

BUNONIS.

π In (a) *Mindanao* ſunt aliquot urbes.

ρ (b) *Calamianes*, aliis *Paragoya* dicitur. Ex his inſulis maximam partem tenent Hiſpani, eoque veniunt ex *Hiſpania Nova*, & *Mexicano regno* cum Inſulanis & Chinenſibus mercimonia tractantes. Merces potiſſimæ hîc ſunt oryza, ſaccharum, legumina, mel, ficus, auri ferrique metalla. In primo in inſulam ingreſſu Hiſpani ſingula pondo auri mercati ſunt quaternis pondo argenti. Maxima inſulanorum pars ad Chriſtianam fidem Hiſpanorum opera converſa dicitur.

σ (c) *Ceilon* vel *Zeilon* ob felicem omnium rerum proventum Paradiſi pars incolis creditur. Oſtenditur hîc *Pico* mons altiſſimus; in quo Adamum primum hominem ſepultum tradunt; magnorumque hominum ibidem monſtrantur veſtigia. (4) Inſula hæc fert arbores perpetuò floribus aut fructibus onuſtas, ut ſunt mala Aſſyria incredibilis ſuavitatis, mala medica, citria optima, aurantia, limones aliique fructus nobiliſſimi. Fert auri argentique metalla & lapides pretioſos: item aromata, Cardamomum, Caryophyllum, piper & alia; magnamque copiam cinnamomi. Producit quoque omne genus ferarum, elephantoſque nobiliſſimos. Incolæ plerique incedunt nudi, genitalibus tamen contectis, magiæ dediti, & ſuperſtitionibus gentilium. Luſitani eò Chriſtianam fidem primùm intulerunt. Hi urbem (d) *Colombo* munierunt. Regia ſedes in hac inſula Ceilon eſt (e) Candi; unde Rex Candi vulgò vocatus, *Is Belgas* invitârat adverſus Portugallos ejiciendos. Caſtellum igitur exſtruxerunt in eo loco, qui vulgò (f) *Punte de Galle* dicitur: Inde (g) Negumbo magnam & munitam urbem Portugallis extorſerunt; quam, Anno 1643 amiſſam, ſequenti ſtatim anno recuperârunt. Anno 1651 ab iiſdem expugnatum eſt (h) *Calutre* caſtellum munitum: atque Anno 1656 *Columbo* quoque ejecerunt Portugallos. XX milliaribus Columbo diſtat (i) *Manara* inſula, in qua Margaritarum dives captura; eam etiam Belgæ ademerunt Portugallis anno 1658. Ferunt Hollandos hodie, ejectis inde Portugallenſibus, omnem tenere inſulam. Præter has inſulas in illis partibus Orientalibus celebris eſt (k) *Amboina* cum adjacentibus inſulis caryophyllorum ferax: Caſtellum ibi eſt (l) *Victoria* dictum. (m) *Banda* in qua Belgarum caſtellum *Naſſovia* cum inſulis VI circumjacentibus, quam Belgæ armis expugnatam tenent; unde nuces afferuntur myriſticæ, & mallix: itemque (n) *Timor* ſandali albi & flavi ferax inſula. Sunt etiam in Mari Indico è regione capitis Comorini (o) *Maldivæ inſulæ*, quarum aliquot cenſentur millia: harum aliæ habitantur; aliæ ſeſſoribus vacuæ ſunt. Cæterum (p) *Iſlas de las Velas*, quæ ab Auctore noſtro hic memorantur, à *Magellano* primum ita ſunt appellatæ, illudque impoſitum nomen à *genere velorum*, quibus utuntur inſulani. Aliis vocantur (q) *Iſlas de Ladrones*, h. e. *Latronum ſeu furum inſulæ*, a nefariâ incolarum conſuetudine furandi.

(a) Mindanao. (b) Calamianes ſeu Paragoya. (c) Ceilon inſ. (d) Colombo urbs. (e) Candi. (f) Punto de Galle. (g) Negumbo. (h) Calutre. (i) Manara. (k) Amboina Inſula. (l) Victoria. (m) Banda inſ. (n) Timor inſ. (o) Maldivæ inſ. (p) I. de las Velas, ſeu (q) I. de Ladrones.

(1) *Omnium Philippinarum Hiſpanicæ ditionis clariſſima.*

(2) *Capitalem habet ejuſdem Nominis, amplam & munitam.* Luyts.

(3) *Intra gradum 6 & decimum lat. Borealis ſita.*

(4) *In faſtigio Montis planus Lapis exiſtit, cui grande Veſtigium humani pedis impreſſum conſpicitur. Credunt Indigenæ, Veſtigium hoc eſſe primi parentis qui hinc in Cælum Sublatus eſt, ideoque id ipſis mira ſuperſtitione colitur, maxime ſub anni initium quando Incolæ cujuſcunque ſexus & ætatis ipſum Religionis Gratia ſolent conſcendere.* Luyts.

CAP. XII.

De Perſarum Imperio.

I.

Perſarum regnum. Ejus magnitudo.

PErſarum regnum antiquitus occupabat quicquid præter terras in Aſia reliquum eſt; quin etiam Indiæ partem & Ægyptum, quæ antiquitus in Aſia cenſebatur. Longitudine ab Helleſponto ultra Indi oſtia mill. Germ. IↃCC. Latitudine, a Ponto ad Sinus Arabici fauces IↃ; quo ſpatio multæ regiones atque regna recenſentur; de quibus ordine erit agendum. At primo loco eam

Perſiæ Fines & magnitudo.

partem narrabimus, quæ nunc *Perſarum* ſive *Sophorum* Imperium dicitur. Hoc

clauditur

PONTUS EUXINUS

MARE CASPIUM sive HYRCANUM Persis KULSUM

NAGAIA

Astrachan

Desertum Nagaicum Planities Vastissima

Colchis

Circassia

Georgia

Albania

Thabesserna

DAGESTAN

Turcomania

ARMENIA

Derbent

Porta Nukisch lack

MASSA

GECHUD

MAWERENA HER

Sogdiana

BUCHARA

RESSEM Usbecorum Terra

Turcken Kastiagr

Turck vel Tatarix Pars

Termend

Maracanda

Saggainan

Bactra Balackschan

Candahor

SABLESTAN

ARACHOSIA

INDIAE

Mesopotamia

Chaldæa

Mardocæa

PERSIA sive SOPHORUM REGNUM cum ARMENIA ASSYRIA MESOPOTAMIA et BABILONIA

ARABIA FELIX

SINUS PERSICUS

MARE INDICUM

BACHERIN

PARTHIA

CARMANIA DESERTA

KISERMAN

MEKERAN

SIGETAN

Tatacene

Musarnæi

Parisene

Ormus

Candahar

Meschet

Herat

Balsara

Basre

Babylon

Ispahan

Parsepolis

Schiras

Mecca

Medina

Aden

Mascate

Theme

Loca Arenssa

clauditur a *Septentrione* Hyrcano ſive Caſpio mari, & Oxo flumine, Caucaſoque monte ; *ab Oriente* Indo ; a *Meridie* mari ac Sinu Perſico ; ab *Occaſu* Euphrate amne,& Tigri, qui in illum immergitur, Niphaticis jugis, & Araxe fluvio, qui in Hyrcanum mare evolvitur. *Longitudo* ejus eſt ab Araxis oſtio ad Indi oſtia mill. CCCCLX. *Latitudo* ab Oxo ad mare Perſicum CCLXX. 1 (1)

II. Regiones hic olim, *Gedroſia, Carmania, Drangiana, Arachoſia, Paropamiſis, Bactriana, Margiana, Hyrcania, Aria, Parthia, Perſis, Suſiana, Aſſyria, Media.* Perſiæ Regiones.

REISKII.

1 (a) *Perſia* unde nomen, & unde *gens Perſica* oſtium adſumſerit ortum Græci quidem veteres diſquirunt, ſed plerique ad fabulas è diſquiſitione ſua prorunt. Hinc *Texeira* conqueritur, ſe nominis Perſici originem aſſequi non potuiſſe, cum facile antiqua ex hiſtoria potuiſſet. Cyrus enim Perſis equeſtrem diſciplinam adeo inculcavit, ut equitatu illi valerent maxime, ac lege cavit publica ne quis ſuorum, quos equo inſtruxerat, φανῆ πλέον ποιούμενον, ἢν τε πολλὴν ἰὼν τ' ὀλίγην ὁδὸν δέῃ ἰέναι, *adpareret pedes incedens, ſive multum ſive parum viæ conficiendum eſſet*, Xenophon lib. I. Cyropæd. Ex hoc novo inſtituto denique factum eſt, ut regio פָּרָס *paras*, & hujus incolæ פָּרְסִאִין *Perſæ* i. e. *equites* dicerentur. Nam Hebraice Arabiceque פָּרָס *equum*, פָּרָשִׁים *equitem* notat. Hinc ante Cyri tempora nullus ſcriptor, neque Moſes, neque Propheta Perſarum meminit ; ſed in libris Chronicorum, Ezechiele, Daniele, Eſdra & cæteris frequens horum ſit mentio. Hebræa quippe nomina כּוּת וְעֵילָם (b) *Chut* & *Elam* ex uſu veteri magnam Perſidis partem incluſeruut, teſte Joſepho lib. I. Antiquit. qui Ἔλυμον καὶ ἐλυμαίους Περσῶν ἀρχηγέτας *Elym & Elymæos Perſarum generis auctores* commemorat : Amplius Chutam is ipſe regionem in Perſide ac fluvium cognominem locavit. Strabo etiam lib. XV, Suſiæ conjungit (c) ἐλυμαϊκὴν ἢ ἐλυμαϊτικὴν, i. e. *Elymaticam* aut *Elymatiticem*, Hinc *Elam & Madai*, h. e. Elymæos & Medos frequentius in ſacro codice connecti locis pluribus Bochartus lib. II. c. 2. comprobat. Sic ergo ultima nominis & gentis origo ſibi perſpicua conſtabit.

B U N O.

(1) *Maxime ab Ortu in Occaſum ſe explicat inter Imperium Magni Mogolis & Turciam Aſiaticam, quæ Longitudo gradus xxx ſupergreditur: Minus a Borea in Auſtrum excurrit ſpatia intra gradum 25, & 43, Lat*

(a) Perſis unde dicta. (b) Chut Elamque. (c) Elymatica.

Borealis, at uſque ad Gradum 45 a Rolbe extenditur. Aer Perſiæ in diffuſiſſimo hoc Imperio longe variat ; qua Mari propinquat in parte Auſtrali, fervet vehementiſſime. In parte Media fervor & frigus vices quolibet ſemeſtri alternant. In parte Boreali Hyems ſat acris eſt. Scatet Perſia montibus eximiæ altitudinis qui propugnaculorum vicem præbent. Pars Maxima illorum ſterilis: Inveniuntur alii divites ſalis foſſilis, æris, plumbi, ferri, Chalybis, non autem Argenti aut Auri. Paucissimis irrigatur fluminibus, nullo quod liceat navigare. Princeps eſt Araxes qui ex Armenia in Mare Caſpium defluit. Solum fructus gignit quales Francia, ſed parciore proventu, nec ſapor adeo delicatus eſt. Flores magni fere laudantur, Vinum variat, datur notæ optimæ & Minoris. In parte Septent. Integras Sylvas ex Moris habent, unde Numeroſiſſimi Bombyces & Serici maxima Copia. Mora quoque alba unde Cancris fluvialibus Nutrimentum. Aſinos Arabicæ generis celerrimos habent, Camelos plurimos, armenta & pecora diverſi generis. Locuſtis Infeſtatur Seges. Gemmas & Uniones Terra ac ſinus Balſorenſis gignit. Perſæ Aſtrologiæ & futurorum Scientiæ deditiſſimi ; Artis Simulandi periti ; Sumptuoſi; Veſtes diſcolores, Venerem, Tabacum, Opium ſupra Modum Expetunt. Ædificia ob Lapidis & Ligni penuriam ex terra conficiunt. Religio Triplex; Mahumedana quam Rex Magnates & maxima pars ſubditorum ſequuntur; Religio item Gaurorum & Armeniorum. Rex Imperio fruitur deſpotico: Filius Natu Major ſuccedit, qui ut inter ſe dominatus, oculos patribus & cognatis Sexus Maſculini eruit. Luyts.

CAP. XIII.

Gedrosia, Carmania, Drangiana, Arachosia, Paropamisis, Bactriana, Margiana, Hyrcania, Aria, Parthia. (1)

I.

GEDROSIA.

Gedrosiæ populi, regiones, fl. & urbes.

α GEdrosiæ, quæ nunc *Khesimur* & β *Guzarate*, populi fuerunt *Arbitæ*, *Parsiræ*, *Musarnæi*, *Rhamnæ*; Regiones *Paradene*, *Parisene*. Flumen nobile γ *Arbis* sive Arabis. Urbes inclytæ δ *Parsis*, caput regionis, ε *Arbis* & ζ *Cuni*.

CARMANIA.

Carmaniæ populi,

II. η *Carmaniæ* veteris nunc regiones sunt *Kirman*, *Goadel* & *Ormuz* regnum. Populi in ea quondam *Isatichæ*, *Zuthi*, *Gadanopydres*, *Camelobosci*, *Sozota*, dicti, *Agdenites*, *Rhudianæ*, *Ares*, *Charadræ*, *Pasargadæ* & *Armozæi*. Regiones, *Modomastice*, *Parepaphitis*, *Cabadina*, *Chantonice*. Flumen *Samydaces*. ϑ Mons *Semiramidis*. Urbes ι *Carmana*, *Samydace*, *Alexandria*, κ *Armuza*.

Regiones, urbes, fl. & ins.

DRANGIANA.

Drangianæ populi & urbes.

III. λ *Drangiana*, [g] nunc *Sigestan* [h], populi *Darandæ*, & *Batrii*, Regio *Tatacene*. Urbes inclytæ, μ *Ariaspe*, ν *Prophthasia*.

ARA-

(1) *Quo pacto veteres provinciæ cum hodiernis conſentiant Luyſius indicat ut ſequitur. Gedroſia videtur fuiſſe nonubi hodie Guzarata, ſed ubi Sinda, aut juxta alios Macrana; Carmania ubi hodie Cermania, Drangiana ubi Segeſtiana, Arachoſia ubi Regnum Hajacanum pars Imperii Magni Mogolis & Candabaria; Paropamiſis ubi Sableſtania; Bactriana ubi Usbeckia ſeu Tranſoxiana, pars Auſtralis Magnæ Tartariæ; Margiana ubi Coraſſania; Hyrcania ubi Maranderana; Ariæ pars Orientalis ubi etiam Sableſtania; Parthia, ubi pars Occidentalis Coraſſaniæ & Orientalis provinciæ Hidrack-Agemi.*

BUNONIS.

α (a) *Gedroſia* [a] terminatur ab Occaſu Carmaniâ alterâ: à Septentrione Drangianâ & Arachoſiâ; ab Ortu India cis Gangem; à Meridie Oceano [b] Indico [c].

β (b) *Guzaratta*, quæ hodie dicitur regio, trans Indum jacet fluvium, qui Gedroſiæ verſus Ortum terminus eſt.

γ (c) *Arbis fl.* Nigro hodie dicitur *Berbero*; verum Oleario aliiſque *Ilmene*. Ad oſtium Arbis (d) *Portus* collocatur *Mulierum*.

δ (e) *Parſis* Parſirarum habetur caput; ad Arbim fl. ponitur: itemque

ε (f) *Arbis* Arbitarum.

ζ (g) *Cuni* interius ponuntur.

η (h) *Carmaniæ* duplex erat; *Deſerta*, quæ habet ab Occaſu Perſidem, à Septentrione Parthiam, ab Ortu Drangianam [d], à Meridie alteram Carmaniam [e]. Terminatur *Carmania Altera* [f] à Septentrione Carmania deſerta; ab Ortu Gedroſia; ab Occaſu Perſide & Sinu Perſico; à Meridie Indico mari. Hæ duæ nationes fere nihil memoratu dignum habent. Cyrus primus Perſarum Monarcha Darium Medum, ex Babyloniorum Regibus ultimum, prælio victum & deditione captum, huic provinciæ Carmaniæ præfecit.

ϑ (i) *Mons Semiramidis* ad Perſici Sinus oſtium eſt.

ι (k) *Carmana* Carmaniæ caput, corrupto nomine hodie videtur dici *Carwans*.

κ (l) Ab *Armuza*, regni *Ormuz* nomen haud dubie reliquum eſt.

λ (m) *Drangiana* ab Occaſu clauditur Carmaniâ deſertâ; a Septentrione Ariâ; ab Ortu Arachoſiâ; à Meridie Gedroſiâ.

μ (n) *Ariaſpe* in Occaſum ſita erat ad Arium. Quibuſdam videtur eſſe *Gohman*.

ν (o) *Prophthaſia* inter Alexandriam Ariæ ad Occaſum 199, & Arachoſiam ad Ortum 200 mill. paſſuum poſita eſt, teſte Plinio [i]: Verum ſecundum Strabonem [k] multo major eſt diſtantia ab Alexandria.

HEKELII.

[a] Hodie *Circan*.

[b] S. Pelago.

[c] Eſt a. hæc Regio ut plurimum deſerta, arenis pro-

(a) Gedroſia. (b) Guzaratta. (c) Arbis fl. (d) Portus mulierum. (e) Parſis. (f) Arbis. (g) Cuni. (h) Carmania. (i) Mons Semiramidis. (k) Carmana. (l) Armuza. (m) Drangiana. (n) Ariaſpe. (o) Prophthaſia.

ARACHOSIA.

IV. ξ *Arachoſiæ*, nunc *Candahor*, populi *Margyetæ*, qui ante *Arimaſpi*, poſtea *Euergetæ* dicti, *Sydri*, *Roplutæ*, *Eortæ*. Urbes ο *Arachotus*, π *Alexandria*. Arachoſiæ populi & urbes.

PAROPAMISIS.

V. ρ *Paropamiſidis*, quæ nunc *Sableſtan*, populi *Bolitæ*, *Ariſtophili*, *Ambantæ*, *Parietæ*, *Parſii*. Urbes claræ, σ *Carura*, quæ & *Ortoſpana*, *Naulibis*. Paropamiſidis populi & urbes.

BACTRIANA.

VI. τ *Bactriana* nunc υ *Coraſan* dicitur; Populi olim, *Salataræ*, *Zariaſpæ*, *Chomati*, *Comi*, *Acinacæ*, *Tambyzi*, & *Thocarorum* magna *gens*; *Maricæi*, *Scordi*, *Varni*, *Savadii*, *Orſiti*, *Arimaſpi*. Urbes duæ regiæ; φ *Bactra* & *Ebuſmi*. Claræ item χ *Maracandæ*, ↓ *Charrachartæ*. Bactrianæ populi & urbes.

MAR-

profundiſſimis involuta, aquis inops, (licet æſtate imbres habeat) & Solis ardoribus obnoxia; unde ſterilis eſt; tamen nonnulla fert Aromata, *Nardum* imprimis & *Myrrham*.

[d] Seu *Ariam*.

[e] Dicitur a. *Deſerta*, quoniam in ea nulla ſunt Oppida, ſed tantummodo Pagi aliquot diſperſi, ob Solis maligniratem & Aëris intemperiem, eſtque plana tota ac æſtuoſa. Hodie à nonnullis dicitur *Dulcinda*.

[f] Ab aliis *Major* vocata.

[g] *Mercatori*.

[h] *Nigro*, *v. Segeſtam*.

[i] Lib. VI. H. N. c. XVII. p. 88. lin. 33.

[k] Lib. XI. p. 126. Tom. II. *Oper*.

BUNONIS.

ξ (a) *Arachoſia* terminatur ab Occaſu Drangianâ; à Septentrione finibus Paropamiſidis; ab Ortu Indiâ cis Gangem; à Meridie Gedroſiâ.

ο (b) *Arachotus* non ſolum fuit urbs in Arachoſia; verum etiam lacus [l] & fluvii nomen. Plinio [m] Arachoſiorum appellatur opidum; Solino [n] Arachoſia, eadem *Cophes* eſt à Semiramide condita.

π Alexandria hæc [o] ad Arachotum ponitur fluvium [p].

ρ (c) *Paropamiſis* ab Occaſu habet Ariam, à Septentrione Bactrianam, ab Ortu Indiam cis Gangem, à Meridie Arachoſiam. Nomen habet [p] à *Paropamiſo* (d) monte, qui huic regioni imminet.

σ (e) *Caura*, quæ & *Ortoſpanum* Plinio, inter Arachoſiorum urbem 250, & Indum flumen 337 mill. paſſ. diſtabat.

τ (f) *Bactriana* [q] olim mille urbibus clara, regnum Zoaſtris ſapientiſſimi, & doctiſſimi, claudit ab *Occaſu* Margianâ; à *Septentrione* & *Ortu* Sogdianâ; à *Meridie* Ariâ & Paropamiſide.

υ *Coraſan* [r] hodie ampla regio eſt: quæ angulus Bactrianæ terminis non continetur. Cæterum Bactrianam terram, quod tradit Q. Curtius, [s] magna ex parte ſteriles arenæ tenent, ſqualidaque ſiccitate regio eſt; quum vero venti à Pontico mari ſpirant, quicquid ſabuli in campis jacet, converrunt; quod ubi cumulatum eſt, magnorum collium procul ſpecies eſt, omniaque priſtini itineris veſtigia intereunt. Itaque qui tranſeunt campos, navigantium modo noctu ſidera obſervant, ad quorum curſum iter dirigunt, & propemodum clarior eſt noctis umbra, quam Lux; ergo interdiu invia eſt regio, quia nec veſtigium, quod ſequantur, inveniunt; & mitor ſiderum caligine abſconditur. Cæterum ſi quos ille ventus, qui à mari exoritur, deprehendit, arenâ obruit.

φ (g) *Bactra*, ſeu Bactrum regionis caput, hodie *Bagdaſan* aut *Budaſan*, ſub Paropamiſo monte ſita ſunt. (h) *Bactrus* amnis præterit mœnia, is urbi & regioni dedit nomen: hodie *Buchian*, aliis *Bocchara* ex Tauro monte effluit, Bactrianamque regionem irrigat, ipſa Bactra alluit, & demum Oxo fl. miſcetur [t].

χ (i) *Maracanda* Sogdianorum urbs & regio eſt.

↓ (k) *Charrachartæ* apud Oxum fl. eſt à Bactris verſus occaſum ſita, hodie vulgo *Chiarachar*. De cætero, Bactriani homines ſenio aut morbo confectos canibus, ad hoc nutritis, devorandos objiciebant. Eorumque moribus ſponſas cum ſervis & advenis impune miſceri tradit Plinius.

HERELII.

[l] Quem *Ammianus Marcellinus* ARACHOTOSCRENE vocat.

[m] Lib. VI. *Hiſt. Nat.* c. XVII. p. 88. lin. 33.

[n] In *Polyb.* Cap. LXVII, fol. 122. lin. 5.

[o] Ab *Alexandro* M. victis *Paropamiſadibus*, condita.

[p] Meminit ejus *Curtius*, Lib. VII. cap. III. Sect. 23. & Lib. IX. c. X. Sect. 4.

[q] Hodie *Batter* à *Ramuſio* dicta.

[r] S. *Charaſſan*.

[s] Lib. VII. c. IV. Sect. 24. ſeqq.

(a) Arachoſia. (b) Arachotus ſeu Cophes. (c) Paropamiſis. (d) Paropamiſus m. (e) Caura ſeu Ortoſpanum. (f) Bactriana regio. (g) Bactra. (h) Bactrus fl. (i) Maracanda. (k) Charrachartæ.

MARGIANA.

Margianæ populi. VII. Populi ω *Margianæ*, quæ nunc *Elſabas* [v], *Derbicæ*, *Maſſagetæ* è Scythia huc tranſgreſſi, *Parni*, *Daæ*, *Tapurni*. Urbium clariſſima α *Antiochia Margiana*, ante *Alexandria* dicta; poſt vero *Seleucia*.

HYRCANIA. (1)

Hyrcaniæ populi & urbes. VIII. Populi β *Hyrcaniæ*, (unde proximum mare Hyrcanum dicitur) *Maxeræ*, *Aſtabeni*, *Chrindi*. Regio *Arſitii*. Caput regionis γ *Hyrcana*; inde *Amaruſa*.

ARIA.

Ariæ populi & urbes. IX. δ Ariæ, nunc *Diargument*, populi, *Niſæi*, *Aſtaveni*, *Muſdorani*, *Caſirotæ*, *Obares*, *Elymandri*, *Borgi*. Urbes ε *Aria*, ζ *Alexandria*, *Bitaxa*.

PARTHIA.

Parthiæ regnum & urbs. X. η *Parthiæ*, nunc *Arac*, regiones ſunt, *Comiſene*, *Parthiene*, *Paratauticene*, *Tabiene*, cujus gens *Sobidæ*. Caput regni ac regia ϑ *Hecatompylus* à centum portis dicta. ι

CAP.

(1) *Luytſio, hodie Mazanderana, ſolum habet paludoſum & Copiam Inſectorum incredibilem, quæ ſimul ac ardor æſtivus paludes ſiccat, emoriuntur, & aerem ſicut & educti ex paludibus halitus, valde inficiunt. Agris gaudet fæcundiſſimis.*

BUNONIS.

ω (a) *Margiana* terminatur ab *Occaſu* Hyrcania; à *Septentrione* Scythiâ; à *Meridie* Ariâ; ab *Ortu* Bactrianâ.

α (b) *Antiochia* illa quibuſdam hodie eſt *Indion* urbs. Eſt (c) Margiana Solino [x] cœli ac ſoli commodis inclyta regio. Vites ibi eſſe Strabo [y] prodidit, quarum ſtipitem duorum vix hominum ulnæ complectantur.

β (d) *Hyrcania* terminos habet à *Septentrione* mare Hyrcanum ſive Caſpium; ab *Occaſu* Mediam; à *Meridie* Parthiam; ab *Ortu* Margianam. In Hyrcania multos gigni Pantheras & tigridas auctores tradunt. Eſt illa ſummæ fertilitatis, maxime vini & frumenti.

γ Ab urbe (e) *Hyrcania* regioni nomen eſt, quæ putatur hodie eſſe *Caſſan*.

δ (f) *Aria* optimi vini, quod tres ferebat ætates, ferax, à *Septentrione* contermina eſt Margianæ & Bactrianæ; ab *Occaſu* Parthiæ & Carmaniæ Deſertæ; à *Meridie* Drangianæ; ab *Ortu* Paropamiſidi; quibus locis hodie eſt *Choraſan*, & *Heri*.

ε *Aria* ea putatur, quæ hodie *Heri* dicitur. [z]

ζ (g) *Alexandria* Alexandri Macedonis auſpiciis condita ad (h) *Arium* ponitur fluvium, inter Hecatompylon & Bactra; Sunt qui *Burgian* hodie dici volunt.

η (i) *Parthia*, hodie *Erak* ſeu *Arac*, ab Occaſu habet Medos; à *Septentrione* Hyrcaniam; ab Ortu Ariam; à *Meridie* Carmaniam deſertam.

ϑ (k) *Hecatompylus* à centum portis nomen ſortita, ſicut & Thebæ Ægypti urbs. Eodem putatur fuiſſe loco, quo hodie *Ispaban*, Regum in Perſia nunc ſedes [a]. Parthi temulentiæ notantur, unde proverbium, [b] *Parthi quo plus biberint, eo plus ſitiunt*: In Venerem olim adeo proclives, ut ſoribus matribuſque miſcerentur, Tertulliano teſte. Furta apud illos impunita erant: mentiri tamen putabant turpiſſimum. Ab infantia pileis & tiaris utebantur, unde capita illis fragilia. Parthos, poſtquam, Alexandro defuncto, deteciſſent, ac proprium regnum candidiſſent, tradit Plinius, [c] duodeviginti regna ſuo imperio fuiſſe complexos. Omnium Orientalium populorum iſti mixime Romanorum Imperium, quum potentiſſimum floreret, retuderunt.

HEKELII.

[t] *Bactrianum* Imperium æque ac *Parthicum Scythas* condidiſſe, *Juſtinus* Lib. II. c. III. Sect. 6. autor eſt.

[v] S. Caſtaldo *Jeſelhas*.

[x] In *Polyb.* c. LXI. fol. 122. lin. 8.

[y] Lib. II. *Geogr.* p. 129. Conf. *Plinii* Lib. VI. c. XVI. p. 86. ſeq.

[z] Hæc Urbs Metropolis hodie Regionis eſt, cujus ambitus XIII Milliaria amplectitur. Et in hac quidem Urbe tanta eſt *Roſarum* optimi odoris copia, ut *Perſæ* Urbem ROSARUM patria lingua *hanc* nuncupent.

[a] Meminit hujus Urbis *Curtius* Lib. VI. c. II. Sect. 15.

[b] Apud *Eraſmum* Chiliad. IV. Cent. X. Adag. XXI. p. 543. col. b.

[c] Lib. VI. H. N. c. XXV. p. 94. lin. 5.

REISKII.

ι (l) Carmania duplex, una *deſerta*, & altera non modo arborum, ſed vitium quoque *ferax*, quarum uvas bicubitales grandibus ac denſis acinis nasci Strabo & Plinius teſtantur. Hinc Carmania כרמאן *Carman* ex Arabico atque Syriaco כרמא *Carma*, quod vitem ſignificat. Huc (m) *Sabtechan* Chuſi filium primo digreſſum conjicit ex urbe *Samydace* ad fluvio cognomine Bochartus. Ita gentes alias ab hujus poſteris ortas colligit. (n) *Bactriana* vero regem

(a) Margiana. (b) Antiochia. (c) Margiana. (d) Hyrcania. (e) Hyrcania urbs. (f) Aria regio & urbs. (g) Alexandria. (h) Arius fl. (i) Parthia. (k) Hecatompylus. (l) Carmania. (m) Sabtecha. (n) Bactriana.

gem Zoroastrum exterminant, & post Trojana tempora hujus nominis magum superfuisse, docent non ipse solum Phal. Lib. IV. c. 1. sed etiam Ursinus libro peculiari, atque Huetius Lib. I. propos. IV. c. 5. Nam Ctesias regem cum Nino ad arma & prælia progressum *Oxyartem* nuncupat, (a) Deinde Zoroaster nomine suo שרואסתן (b) *Astrorum contemplatorem* sive Astronomum notat, ex Arabico שור *Sur*, i. e. contemplari, & Persico סתר *Ster*, i. c. stella. Denique *Amia* & (c) *Ariania* Bocharto non provincia singularis, sed Media est hujusque pars aliqua ex veterum testimoniis Lib. III. c. 14. quasi הורא i. e. *montana*. (d) Parthiam & *Persiam* ejusdem nominis Schickardus in Tharich. p. 102, cum eoque inter veteres Solinus & Plinius fecerunt : Nam literæ Samech atque Tau inter sese invicem sunt permutabiles.

(a) Zoroaster, (b) Astronomus magusque. (c) Ariania. (d) Parthia.

CAP. XIV.

Persis, Susiana, Assyria, Media.

I.

PERSIS. (1)

Populi *α* Persidis, quæ nunc *Farsi*, *Mesabatæ*, *Rapsii*, *Hippophagi*, *Suzæi*, *Megores*, *Stabæi*. Regiones *Paratacene*, *Misdia*, *Mardiene*, *Toacene*. Urbium clarissimæ, *β Persepolis*, caput quondam imperii Persici, omnium elegantissima ; *γ Axima*, *δ Marasium*, *ε Toace*. [1] Persidis populi & urbes.

SU-

BUNONIS.

α (a) *Persis* terminatur à *Septentrione* Media ; ab *Occasu Susiana* ; ab *Ortu* Carmaniis duabus ; à *Meridie* Sinu Persico. Ora Persidis inter ostia Oroatidis fl. & fines Carmaniæ extenditur stadiis 4300, Strabone [a] auctore.

β (b) *Persepolis*, in lib. Maccab. *Elymais* dicta, eo creditur fuisse situ, quo hodie urbs (c) *Schiras* sive *Siras* : circa quam multa magnarum aliquando ædium supersunt rudera. Ad (d) *Araxem* fl. qui Oleano hodie (e) *Bendemir*, urbs illa fuisse putatur : quam tamen alii ad (f) *Rhogomanem* fluvium collocant. Alexander Macedo à Thaide meretrice persuasus eam per temulentiam ipse accendit ac delevit.

γ Fuit & alia (g) *Axima* in Salassis, quæ vulgo hodie *Ema*.

δ (h) *Marrhasium* olim urbs clara, ac Persepoli finitima : hodie *Marazu* vulgo vocatur.

ε (i) *Toace* urbs regioni nomen dedit, quæ inter ostia Rhogomanis fl. ripas, & litora Sinus Persici extenditur. In eadem Perside quoque fuit (k) *Pasargada*, [b] *Pasargarda* seu potius *Parsagada*, à Cyro condita urbs nobilis, magorumque castellum, ubi Cyri Regis sepultura, & (l) Monumentum, Solino [c] & Strabone [d] testibus. Videtur eo fuisse loco, quo hodie arcis *Chilminar* seu (m) *Tzilminar*, rudera vidit & scrutatus est Mandelslo, ac alii. Frequentes illæ columnæ ex polito marmore factæ uno loco positæ, monumenti illius forte reliquiæ sunt. *Pasagarda* autem dicta urbs illa, quasi dicas *Persarum castra* ; quod in bello Cyri contra Astyagem, ibi Persarum castra fuissent, in cujus victoriæ memoriam hæc urbs à Cyro condita. Cæterum Persæ olim delitiis adeo operam dedisse feruntur, ut *mensa Persica*, & *deliciæ Persicæ* venerint in proverbium [e]. Solem [f] colebant, ger quem solemne illis erat jurare. Ex Persarum Regibus Cosroës, sapientiæ eruditæ amans, Platonem & Aristotelem in Persicam linguam transferri curavit.

(1) *Hodie Farsistania.*

HEKELII.

[a] Lib. XV. p. 481.
[b] *Pasagardia.*
[c] In *Polyb.* c. LXIX. p. 141. lin. ult.
[d] Loc. jam cit. p. 482.
[e] Hi Populi dicunt, eum esse reliquis formosiorem, qui sit albus, & nasum aduncum habeat, quemadmodum scribit *Julius Mancinus* lib. de *Decoratione*, *Venetiis* ap. *Juntas* A. M.DCI. in fol. min. impr. c. VIII. p. 15. fac. a.
[f] Quem *Mithram* vocabant.

REISKII.

1 Mirum dictu est, quam parum veteres in distinguendis Persiæ regionibus, & urbibus digerendis conveniant : Quare nemini mirum videbitur, novos Auctores provinciis ad statum præsentem & civitatibus comparandis plane distrahi. Persia & Persis ex usu veterum aut *nomen totius*, aut *unicæ partis* erit : Hanc Arabes Persicique Geographi *Pars* aut *Parsistan* nominant. (n) Pasargadas urbem gentemque cognominem facta metathesi פרסגד i. e. *Persicum exercitum* interpretatur : Susianam & Susam ab *Ulai* שושנין *Susanin* dictam : *Elymaida* ibidem ab Elamo Noachique posteris : (o) *Persepolin*, quæ nunc Chiliminira dicitur, Cyro sepulto Vossius in Not. ad Pompon. vindicavit Lib. III. c. 8. (p) Assyria tam late patuit, ut Syriam ex usu atque sensu veterum contineret ; Ast hæc terra proprie, aut specialius

(a) Persis. (b) Persepolis (c) Schiras. (d) Araxes fl. (e) Bendemir. (f) Rhogomanes fl. (g) Axima. (h) Marrhasium. (i) Toace. (k) Pasagarda. (l) Monumentum Cyri. (m) Tzilminar. (n) Parsargadas. (o) Persepolin. (p) Assyria.

SUSIANA.

Susianæ populi, flumina & urbes.

II. ζ *Susiana*, quæ nunc η *Elaran*, gentes Elymæi, quorum regio *Elymæa* vel *Elymais*; *Cossei*. Regiones *Melitene*, *Cæbamene*, *Characene*, *Cissia*, *Chaltapitis*, & campus *Dera* sive *Derius*, omnium fertilissimus. Fluvii nobiles, *Mosæus*, ϑ *Oroates* & ι *Eulæus*, tam limpidis aquis, ut nullas alias reges bibere voluerint. Urbes claræ, κ *Susa* & *Tariana*.

Assyriæ regiones, populi, fluvii, & urbes.

III. λ *Assyria*, nunc μ *Cusistan*, regiones notiores fuere, *Arrapachitis*, *Sitacene*, *Adiabene*, *Apolloniatis*, *Calacene*, *Arbelitis*. Populi *Goramæi* & *Cambatæ*. Fluvii in Tigrim defluentes ν *Lycus*, *Caprus*, & *Gorgus*. Urbes insigniores, *Ninus*, quæ ξ Ninive in Sacris literis quondam clarissima, à *Nino* condita; ο *Ctesiphon*, Parthorum regia, & π *Arbela*, quondam vicus, ubi Darium vicit Alexander Magnus.

MEDIA.

Mediæ populi, urbes, fluvii & montes.

IV. ρ *Mediæ* quæ nunc σ *Sarch* dicitur, populi celebres fuere *Caspii*, à quibus

alius dicta; terminis arctis includitur Adiabene aliis vocata ex Chaldaico דיאבה i. e. *ab lupo*, aut *fluvio* potius, quem Diava prisci nominant. (a) Tres interim conflictus Alexandri cum Dario Codomanno Curtius, Arrianus, Plutarchus & Diod. Siculus memorarunt. Primus ad *Granicum* Phrygiæ amnem, secundus ad *Issum* Ciliciæ urbem, tertius ad *Arbelam* sive *Gaugomelam* contigisse legitur. Primas Mediæ origines ex Madao, uno inter Noachi posteros, supra deduximus. (b) *Ecbatanam* Bochartus ex mœnibus arcis diversi coloris, & Arabico אעבתא *agbatha* aut *diversis coloribus* arcessit: Observationes egregias idem de aliis provinciis & urbibus; de portis Caspiis & montibus Bechmannus in Notit. Geograp. c. 7. suppeditat.

BUNONIS.

ζ (c) *Susiana* hebet à *Septentrione* Assyriam; ab *Occasu* Babyloniam; ab *Ortu* Persidem; à *Meridie* Persicum Sinum.

η Hodie *Chusistan* seu *Cusistan* vulgò appellatur.

ϑ (d) *Oroates* inter Susianam & Persidem interjacens, utriusque habetur limes; Curtius tamen fluvium, qui Susianam à Perside disterminat, [g] vocat (e) *Pasitigrim*. *Susam* urbem sitam fuisse ad flumen *Ulai*, discimus ex Sacris S. Dan. 8. quod congruit cum

ι (f) *Eulæo*: At *Choaspen* amnem admodum delicatam Persarum Regibus aquam vehere tradunt Herodotus, Strabo, Plinius, Solinus. Salmasius in Solini cap. 37, eundem fluvium (g) *Choaspen* veteribus, recentioribus *Eulæum* vocari tradit.

κ (h) *Susa* urbs à Dario Hystaspis filio condita est. In ea templum fuit Dianæ Susianæ: referente Solino [b]. Sita fuit à Persepoli 272 mill. pass. Adeo mollis & delicata fuisse scribitur, ut Persarum Reges propter amœnissimam cœli plagam, ibi hyberna haberent sua. In Susiana adeo fertile solum esse tradit Strabo [i], ut & hordeum & triticum in planitie centuplum ferat, nonnunquam etiam ducentuplum.

λ (i) *Assyria* ab *Assur* Semi filio dicta, clauditur à Septentrione Armenia Majore; ab Occasu Mesopotamia & Tigri flumine; à Meridie Susianâ; ab Ortu Mediâ.

μ *Assyria* hodie dicitur Arziri à capite suo quod est *Arzirum*, ubi residet Beglerbegus: vocaturque *Adrinza*, *Azamia* & *Mosul*.

ν *Lyci* nomen pluribus fluviis impositum legitur. Est quippe (k) *Lycus* fl. in Sicilia: itemque in Paphlagonia, in Phrygia, in Cappadocia & in Scythia Europæa. Hic verò *Lycus* fl. in Armenia exoritur, ac inter fluvium, cui *Bomado* nomen, & *Arbela* decurrit.

ξ (l) *Ninive* urbs secundum Sacras Scripturas ab *Assure* condita est, at profani auctores ejus urbis initium asscribunt *Nino*: hodie *Mosul* vulgo dicitur, ad Tigris fl. ripas jacens; ejusque ambitus constabat stadiis 490, teste Diodoro Siculo.

ο (m) *Ctesiphon* pagus fuit Assyriæ amplissimus, in Tigris altera ripa, è regione Seleuciæ urbis, a Parthis in odium istius urbis, à qua 3 mill. pass. aberat, exstructus.

π (n) *Arbela* fuit ex Mesopotamia venienti trans Tigrim Orientem versus. Veram prælium illud inter Darium & Alexandrum non factum est ad *Arbela*, sed ad (o) *Gaugamela*. Nominat verò Curtius [k] Arbela, tanquam locum celebriorem, neque longe Gaugamelis distantem. Assyrii fuere (p) *Tatianus*, cujus oratio Græca contra gentes extat, cum Commentationibus Gesneri: item (q) *Abulfedas* Cosmographus, Ptolemæo qui putatur major; à Postello ex Oriente Venetias allatus.

ρ (r) *Media* finitur ad *Septentrionem* Caspio sive Hyrcano mari; ad *Occasum* Armeniâ Majore & Assyriâ; ad *Ortum* Hyrcania & Parthia; ad *Meridiem* Perside.

σ Hodie *Media* vulgo dicitur *Servan*, seu (s) *Schirwan*.

HEKELII.

[g] Lib. V. c. III. Sect. I.
[b] Cap. LVIII. p. 141. lin. 10.
[i] Lib. XV. p. 489. Tom. II. Oper.
[k] Lib. IV. c. IX. Sect. 7.

LUNO.

(a) Alexandri cum Dario prælia. (b) Ecbatana. (c) Susiana. (d) Oroates. (e) Pasitigris. (f) Eulæus fl. (g) Choaspes fl. (h) Susa. (i) Assyria. (k) Lycus fl. (l) Ninive. (m) Ctesiphon. (n) Arbela. (o) Gaugamela. (p) Tatianus. (q) Abelfedas Cosmog. (r) Mediæ fines. (s) Schirwan.

bus mare proximum *Caſpium* vocatur, quod & *Hyrcanum* ab *Hyrcanis*; & τ Caſpiæ portæ ab illis; *Caduſii*, *Geli*, *Dribyces*, *Avarici*, *Mardi*, *Carduchi*, *Gondieni* poſtea dicti; *Marundæ*, *Margaſi*, *Sagartii*, *Tapuri*, *Sidices*, *Vadaſſi*. Regiones, *Atropatia*, *Choromiterne*, *Sagtianica*, *Ragiana*, *Daritis*, *Zapavortene*, *Syromedia*. Urbium notiſſimæ, υ *Ecbatana*, φ *Arſacia*, χ *Cyropolis*, ϟ *Europus*. Fluvii celebres, ω *Cambyſes*, α *Cyrus*, ϛ *Mardus*, qui & Amardus; ϒ *Strato*, *Corindas*. Montes ϑ *Coronus*, ε *Jaſonius*, ζ *Orontes*, η *Zagrus*, ϑ *Choatras*.

CAP.

BUNONIS.

τ (a) *Caſpiæ portæ*, quod Solinus c. 60 tradit, pandantur itinere manufacto longo octo millibus paſſuum. Nam latitudo vix eſt plauſtro permeabilis &c. [l] Portas iſtas quoque deſcribit Plinius l. 6. c. 11. [m] & c. 14. ponuntur haud procul à Caſpio mari, Mediam à Parthia ſeparantes: ab Ecbatanis mill. paſſ. Portas iſtas Caſpias ad *Derbend*, quod hodie ibidem opidum eſt, fuiſſe putat Olearius, quin imo ipſum opidum (b) *Derbent*, Alexandriam illam eſſe judicat, de qua Curtius l. 7. cap. 3. ſub finem. (1)

υ (c) *Ecbatana* à Seleuco, teſte Plinio [n] exſtructa ſunt; ſed Dejoces ejus urbis conditor habetur Herodoto [o]. Heic æſtivarunt Perſarum Reges: ſicut hiemarunt Suſis; in Perſepoliis per autumnum moti ſunt: ſicut Babylone reliqua parte anni: *Atbeam*. Fuit urbs illa Mediæ metropolis, quinque millibus Germanicis à mari Caſpio jacens; poſtea (d) *Tabris*, ac corrupte *Tauris* nonnullis dicta videtur. Eadem aliquando Regum Perſarum, qui *Sophi* appellantur, fuerat ſedes; quam inde pulſi tranſtulerunt *Caſminum* & *Sultbaniam*, quæ olim *Tigranocerta*. Heic excellentiſſimi ſunt omnium rerum artifices; unde Soleimannus quum eam cepiſſet urbem, totam bonam partem traduxit Conſtantinopolin Palatium ibidem erat à Rege Aſſambero ad ſimilitudinem antiquæ aulæ Cyri extructum. Diſciplinæ Mathematicæ hic florere dicuntur.

φ (e) *Arſacia* hodie *Caſbin* ſeu *Caſwin* in Parthia ponitur Olearío. Ibidem Lokmanni, qui tabularum Arabicarum habetur auctor, oſtenditur ſepulchrum.

χ (f) *Cyropolis* hodie putatur *Sammachi*, *Summachi*, ſive *Schamachia*, quam duorum dierum itinere à Caſpio mari diſſitam deprehendit *Olearius*; at Cyropolis à mari iſto non tam longe abeſſe traditur. Cæterum Cyropolis illa à Cyro Syriæ urbe longe eſt diſſita, quam tamen nonnulli pro eadem habent. Hujus in Syria urbis Epiſcopus fuit *Theodoretus*, cujus exſtat Hiſtoria Eccleſiaſtica.

ϟ (g) *Europus* ea putatur urbs quæ in lib. Tobiæ [cap.] appellatur *Rhages*, vulgò hodie dicitur *Caſſan*. Demoratur tamen in Syriæ quoque urbibus *Europus* ad Euphratem ſita, quæ & (h) *Amphipolis* & *Thapſacum* Plinio [q] teſte dicta eſt.

ω De (i) *Cambyſe* & *Cyro* fluviis tradit Mela [r], eos ex radicibus Coraxici montis vicinis fontibus editos, in diverſa abire, perque Iberos, & Hyrcanos diu & multum diſtantibus alveis defluere; poſt non longe à mari eodem lacu acceptos, in Hyrcanum ſinum uno ore pervenire.

α (k) Cyrus fl. hodie *Cur* vel *Kur* pluribus amnibus aliis receptis cum (l) *Araxe* Conjunctis, mare ſubit Caſpium.

ϛ (m) *Mardus* fl. per Mardorum gentem [ſ] fluens à Caſpio Mari recipitur, haud longè à Cyropoli, eumque hodie *Seri* appellari volunt. Sed Dionyſius Afer tradit hunc Mardum fluvium per Apyros devolvi.

ϒ (n) *Strato* fluvius inde paulò ad Ortum ponitur, in quem ſeſe exonerat (o) *Corindas*.

ϑ (p) *Coronus* mons, Tauri habetur pars, inter Mediam ad Occaſum & Parthiam ad Ortum jacens.

ε (q) *Jaſonius* Tauri etiam pars, eſt mons ingens ad lævam portarum Caſpiarum ſitus.

ζ (r) *Orontes* Ecbatanis imminet.

η *Zagrus* Mediam ſeparat ab Aſſyria, hodie *Adilbegian* dictus, Niphati monti finitimus.

ϑ (s) *Choatras* ſeu *Coatra* inter Mediam & Aſſyriam eſt.

HEKELII.

[l] Vid. *Petri Olivarii* in hunc *Solini* loc. *Scholia* doctiſſima.

[m] P. 85. qui multo errore *eas* ſic dictas tradit.

[n] Loc. jam cit. lin 25. Meminit & *eorundem* Lib. V. c. XIX. p. 73. lin. 6. & lib. XXXI. c. II. p. 554. lin. 4.

[o] Lib. I. p. 21. *Edition.* ex interpr. *Laur. Vallæ* in fol.

[p] Cap. IV. 21. v. 9. & 15. vi. 7. &c.

[q] Lib. V. c. XXIV, p. 74. lin. 24.

[r] Lib. III. c. V. p. 219. lin. 15 ſeqq.

[ſ] Quam *Curtius* Lib. V. c. VI. ſect. 17. *bellicoſiſſimam & multum* à *cæteris* Perſis *cultu vitæ abborrentem* pronunciat.

(1) *Jacet in Limite Dabeſtanæ ad Montis Radices inter Angustias ejus & mare Caſpium, atque Baudrando teſte adeo munita ut quemvis hoſtilem impetum poſſit ſuſtinere, unde a Turcis ferrea porta appellatur. In Mediæ etiam parte hodie Edzerbayan vocata ſita eſt urbs Ardebila, nunc Ardevil inter nobiliſſimas Perſiæ, ampla, dives, emporium celeberrimum, ubi Monumentum eſt Cha-Sei, Perſarum Regis quaſi, nominis primi, ad quod Perſæ ex omnibus provinciis Religionis ergo confluunt.* Luyts.

REISKII.

(a) Caſpiæ portæ. (b) Derbent op. (c) Ecbatana. (d) Tabris, ſeu Tauris. (e) Arſacia, ſeu Caſwin. (f) Cyropolis ſeu Schamachia. (g) Europus ſeu Rhages. (h) Amphipolis, ſeu Thapſacum. (i) Cambyſes fl. (k) Cyrus fl. (l) Araxes fl. (m) Mardus fl. ſeu Amardus fl. (n) Strato fl. (o) Corindas fl. (p) Coronus m. (q) Jaſonius, m. (r) Orontes m. (s) Choatres m.

CAP. XV.

De varia imperii Asiatici mutatione, nova Sophorum regni descriptione; item de regno Ormutz. 1

1.

Asiæ varia imperia.

INitio rerum penes *α Assyrios* Asiæ, id est, terrarum quæ nunc sub *Turca & Sopho*, imperium stetit. Postea ad *β Medos* devolutum, ab his ad *Persas* per Cyrum translatum. Dein *Macedones*, Alexandro Darium debellante, occupa runt. Mox, cum pars Romanorum imperio cederet, *γ Parthi*, vilis antea atque ignava gens, potentissimum in Asia regnum condiderunt; magnis exind cladibus Romanos afficientes, donec ipsi à Turcis & Saracenis afflicti fuerunt regnumque eorum divexatum. Tandem Persarum nomen atque virtus in *Sophis* iterum emersit, *δ* Ismaële Rege potentiam Imperii sui maximè stabiliente

R E

REISKII.

1 Primum in Asia, quod emersit, (a) imperium fuisse *Assyrium* vel *Assyrio-Babylonicum*, non è sacris solum sed extraneis quoque historiis constat? Hujus vero duæ periodi fuerunt, (b) prior *uniti*, posterior *divisi*: Illa cum Belo Ninoque principium, & finem cum Sardanapalo habuit: Hæc cum Arbace Medorum, ac Beleso sive Phul-Belocho Assyriorum rege orta (c) *tres Dynastias* continuit, nempe *Medam*, *Assyriacam* & postremo *Babylonicam*, omnem sub Cyro denique finitam. Tum ergo Persia suis terminis concluſa, reges aut nullos, aut obscuros aliquando sustinuit. In Persicis tamen Emirkowandi annalibus vetustæ regum familiæ numerantur quatuor (d); Prima *Pisdadæorum*, secunda *Cajamiorum* ex iisque ultimus Darius Codomannus; tertia vero *Asganidarum*, & quarta *Chosrachorum*, sive Susannidarum. Sub secunda ergo vel Cajamia stirpe imperium Persicum ab Alexandro Magno eversum concidit, illoque maturius defuncto duces belliei potestatem regiam usurparunt, in Media Pithon, in Persia Philotas, aliique in cæteris: Omnes ne Photius quidem ex Aviano Cod. 82. proferre potuit. Denique domesticis regum Syro-Macedonum bellis urgentibus A. V. C. 504, A. M. 3734, ante Christum 250, *Arsaces* Græce Ἀρσάκης, Persice *Aschki* à dominatu Syriaco descivit, regnumque invasit Parthicum, & posteris Askanidarum aut Arsacidarum epitheton reliquit. Ultimo horum *Arduwan* sive *Artabano* superato cæsoque, (e) Artaxerxes, Persice Ardschir Babekan, A. C. 225, regnum restauravit Persicum, itaque ad Jelzdegirdem viguit. Donec ab rege Persico interfecto ad (f) Chalifas Saracenicos A. C. 651, ab hisce ad (g) Bojitas A. C. 932, Turcicosque reges, quorum præcipuus Ortogrolbekus erat, ab illis ad (h) Tataros sub Hulacu Chan A. 1259; amplius ad Jingizkan & Timurlenk; Denique ad Sofos Persicos pervenit. Nam *Ismael* (i) *Sofi*, avo Soheicho & patre Scheich Hadar al Suphi ortus, cum ad Hosein Alin, è Chalifis prioribus quintum, prosapiam reduceret, ex Ali sectarii sive Alisequis collecto exercitu, & Wanda Mirza regulo prostrato *Aderbijanam* Persiæ provinciam A. C. 1500 sibi subjecit, *Schah* sive regis titulo sumpto: postea *Chorosanen* & *Candabaram* Scheibeg & Arguno regibus peremtis domuit, vindex imperii Persici futurus. Plura si voles ex Elmacino & Abolfarajo peti possunt, item Tarich seu Chron. Persico Schickardi, ac nostris ad Chronicon Dreschleri additionibus.

BUNONIS.

α Penes *Assyrios* Asiæ imperium fuit per mille trecentos annos, à *Nino* usque ad Sardanapali interitum.

β Quod per *Arbacem* [*a*] ad *Medos* translatum est, anno mundi 3077 [*b*].

γ Parthi (k) *Arsace* duce à Syriæ regibus defecerunt, ut Justinus tradit, C. Attilio Regulo II & L. Manlio Longo II Consulibus, id est, anno mundi 3700, novumque Parthorum regnum condiderunt: Sed (l) *Artaxerxes* Persa cum Parthos tribus præliis superasset, interfecto Rege eorum Artabano, Persarum in Oriente restauravit imperium anno C. 226.

δ Hujus *Ismaëlis* origo aliquanto altius repetenda est. (m) *Hales* seu *Aaly* Mahometis impostoris fuit & gener & patruelis, eidemque successit, & novæ sectæ autor exstitit, quum traditam superstitionem partim augeret, partimque mutaret. Verum dogmata ista non emerserunt, quod (n) *Omarii* alterius Mahometis sectatoris & interpretis doctrina melior & potior existimaretur: donec circa annum C. 1350 regulus quidam, nomine (o) *Sophus* seu *Sopby*, ad Halym originem referens, illius doctrinam post longum tempus revocare ausus est. Hanc sectam sanctitatis opinione commendavit ejus filius (p) *Guines*, à Tamerlane in honore habitus. Iisdem artibus *Guinis* filius, (q) *Sicaidares Hardu* *eli*

(a) Imperium Assyrio-Chald. (b) Aliud unitum, aliud divisum. (c) Tres hujus Dynastiæ. (d) Familiæ Regum Persarum quatuor. (e) Artaxerxes. (f) Chalifæ. (g) Bojitæ. (h) Tatari. (i) Sofi. (k) Arsaces. (l) Artaxerxes. (m) Hales seu Aaly. (n) Omar. (o) Sophus. (p) Guines. (q) Sicaidares.

REGNUM PERSARUM.

Persarum seu Sophorum regnum.

II. Nunc ε *Persarum* sive *Sophorum* universum Imperium in regiones divisum est, quorum nomina, *Sare*, *Cusistan*, *Elaran*, *Farsi*, *Arac*, *Elsabar*, *Diargament*, *Corosan*, *Sablestan*, *Candabor*, *Sigestan*, *Chesimur*, *Kirman*, *Goadel*; quibus accedunt *Ormutz* peculiare regnum, & ζ *Guzarate* provincia, quam Indorum in Cambajæ regno diximus.

III. Urbium

ellis à patria dictus, sibi ac sectæ suæ auctoritatem conciliavit, quem *Assumbejus Usumcassanes* adoptavit generum. Ad hunc Sicaidarem, qui Halis disciplinam spargebat, quum ingens hominum multitudo indies confluueret, à Persarum Rege Rustano ille oppressus est cum plerisque illius factionis capitibus. Sed (a) *Ismael Sophus* Sicaidaris filius adhuc puer elapsus, ut adolevit, patris vestigia secutus, novam illam sectam evulgavit, eamque facundia & temeritate commendavit, adeoque ad summam pervenit potentiam. Victo denique & occiso rege, Persarum Imperium à Turcis ad indigenas post longa spatia retulit circa annum 1499, quod in hodiernum usque diem ejus posteri tenent; bellumque cum Ottomannis exercent fere continuum. *Ismaël* ille instituit *Kisilbasileros*, id est *rubra capita*: insigne est rubra tiara, ex qua 12 fasces dependent. Successit huic filius *Scha Thamas*; huic *Aidar* anno 1575; huic *Ismaël*; huic *Scha Mubammed Codabenda*, anno 1577, sub quo regia sedes in urbem Casbin, & tandem Hispahan translata. Anno 1585, successit *Emir Hemptza*; huic *Scha Abas*; cum quo *Rudolphus* II, Imperator Rom. Anno 1600 fœdus contra Turcas pepigit: huic anno 1629, successit *Scha Sephi*, & huic *Scha Abas* puer XIII. annorum anno 1641. *Bizarus in Histor. Pers.*

HEKELII.

[a] Seu *Arbactum*.
[b] Conf. *Justini* Lib. I. *Histor.* c. III. sect. 2. seqq.

BUNONIS.

ε (b) *Persarum*, quod hodie est, regnum in Itinerario Olearii, cujus etiam Tabulam nonnullis partibus tamen locupletatam, adhibemus, his circumscribitur limitibus, ut habeat ab *Occasu* Euphratem; à *Septentrione* Oxum fluv. & mare Caspium, extenditurque Persarum imperium inter montes Armeniæ & Caspii maris litora qua occasum respiciunt, usque ad Tartaros Dagestanos & *Derbent*, quod postremum in his oris Persarum oppidum est; ab *Ortu* terminatur Oxo fl. continetque extremam ad Orientem solem Persiæ provinciam *Candabor*, cujus finibus ab India separatur. Urbs *Candabor* à Persarum Rege *Schah Abas* obsessa & deditione Indis ejectis, recepta est anno 1649; à *Meridie* pertingit ad Sinum usque Persicum. Præcipuæ hujus regni provinciæ Olcario enumerantur, *Erak*, *Fars*, *Schirwan*, *Kilan*, *Adirbeitzan*, *Thabristan*, vel *Masanderan*, *Iran* vel *Karabach*, *Chorasan*, *Sablustan*, *Sitzestan*, *Kirman*, *Chusistan*, *Tzisirk*, *Diarbeck*. Ex his (c) *Erak* [c] regio est, quæ olim *Parthia* dicta: Sed Terra quoque, in qua *Babylon* hodie *Bagdad* sita, nonnullis appellatur *Erakain*: (d) *Fars* olim *Persis* [d] appellata; (e) *Schirwan* olim fuit *Media Atropatia*, adeoque Mediæ pars septentrionalis valde montosa, ac nemoribus frequens. (f) *Kilan* olim *Hyrcania* [e] dicta, ad mare Caspium jacens montibus fere undique circumsepta est, per quos quatuor tantum patent aditus. (g) *Adirbeitzan* olim *Media Major*, ibi *Ardebil*, *Tabris* alias *Tauris* urbs, olim *Ecbatana*, superius memorata [f]. (h) *Masandaran* Hyrcaniæ pars est orientalis, in qua (i) *Ferabat* antea *Tabona*, oppidum amœnum: hoc Abas Persarum Rex auxit & ornavit, quod ibi æstatem ageret. (k) *Iran* seu *Karabach* inter Cyrum & Araxem fl. extensa, continet Armeniæ Georgiæque partem. (l) *Chorasan* regioni Masandaran ad Ortum contermina provincia, olim *Bactriana*, hodie in alias minores dividitur regiones; ex quibus præcipua est (m) *Heri*, cujus caput (n) *Herat* urbs; at longe nobilior & major (o) *Mesched*, ducentis turribus superbiens. Haud longe ab hac urbe est (p) *Nisabur* op. in cujus vicinia mons, in quo reperitur *thyites*. *Schikhardus* existimat in hanc regionem decem tribus Israelitarum à Salmanassare deportatas esse. (q) *Sablustan* olim fuit *Paropamisis*; (r) *Sitzestan* aliis *Sigestan*, *Sagestan*, & *Siston* vocata, antiqua *Drangiana* est. (s) *Kirman* ampla regio inter *Fars* & *Sigestan* jacens, olim erat *Carmania*. (t) *Chusistan* olim *Susiana* & *Elam* dicta; in qua olim urbs clara (v) *Susa*. Mesopotamiam volunt appellari (x) *Tzisirch*, quæ tamen provincia hodie vulgo vocatur (y) *Diarbek*, inter Euphratem & Tigrim interjacens. Duæ in ea sunt urbes celebres, (z) *Mosul* olim *Ninive* dicta, & (aa) *Bagdad*, quæ vulgo habetur *Babylonia*: at *Bagdad*, quæ hodie est, eo situ non est, quo olim Babylonia, quæ ad Euphratem erat posita; quum Bagdad ad Tigrim fl. jaceat haud longe ab utriusque confluentibus.

ζ (bb) *Guzarate* non in Persæ, sed Mogoris Imperio esse, supra dictum est.

HEKELII.

[c] Vel *Arach*.
[d] A *Perseo* qui in *Asiam* ex *Græcia* est transvectus.
[e] Et à *Barbaris Girgiam* vel *Corcam*.
[f] Non autem *Terva*, ut *Jovio* placet, neque *Tigranoama*, ut *Nigro* videtur dicta.

(a) Ismael Sophus. (b) Persici Imperii fines. (c) Erak seu Parthia. (d) Fars seu Persis. (e) Schirwan seu Media Atrop. (f) Kilan seu Hyrcania. (g) Adirbeitzan, seu Media Major. (h) Masandaran. (i) Ferabat. (k) Iran. (l) Chorasan seu Bactriana. (m) Heri. (n) Herat. (o) Mesched. (p) Nisabur. (q) Sablustan. (r) Sitzestan seu Drangiana. (s) Kirman seu Carmania. (t) Chulistan seu Susiana, quæ & Elam. (v) Susa. (x) Tzisirk. (y) Diarbek. (z) Mosul seu Ninive. (aa) Bagdad seu Babylonia: urbes Persiæ. (bb) Urbs Persiæ.

Tauris. Caſmin. Tamai. Turcoman. Derbent. Erex. Zeken. Merenku. Servan. Ardovil. Siras. Caſſan. Hiſpahan. Illigias. Candahor. Kirman.

III. Urbium clariſſimæ ſunt in regione *n Sarc*, *ϑ Tauris* regia, IV mill. Germ. circuitu complectens: *ι Caſmi* altera regia. Reliquæ ſunt *Tamai*, *Turcoman*, *κ Derbent*, *λ Erex*, *μ Zeken*, *ν Merenku*, *ξ Servan* & *ο Ardovil*, Sophorum origine inclyta. In *Farſi* regione *π Syras* regia, urbs pulchra ac ſplendida, inter majores Orientis computata, V mill. Germ. ambitu continens. In *Arac* *ρ Caſſan* urbs opulenta, & *Hagiſtan* ſive *σ Hiſpahan*, ob magnitudinem dimidia Orbis pars Perſis dicta. (1) In *Coraſan*, *τ Iſtigias* regia, urbs magna atque amœna. In *υ Candahor* ipſa urbs *φ Candahor* (2), emporium Indis & Catainis mercatoribus celeberrimum. In *Kirman*, ipſa urbs *χ Kirman*, caput regionis.

Regnum *ARMUSIÆ vulgo ORMUZ.*

IV. Cæterum veteris Carmaniæ nunc pars eſt regnum *ψ Ormuz* admodum potens; quod Plinio *Armuzia* regio dicitur; populi *Armozei*. Ptolemæus refert hoc ſitu civitatem *Armuzam*, & Strabo *Armozum*, quo nomine hodie cenſeri poteſt *Ormuz* in inſula ejuſdem nominis. Rex *ω* Saracenus eſt; olim Perſarum, nunc Hiſpaniarum Regis, qui arcem illic obtinet munitiſſimam, ſtipendiarius. Sed hujus regni pars altera eſt in proximo Arabiæ litore. Caput regni

(1) *Hodierna Sedes Regum Perſiæ, in fœcundiſſima & ampla planitie viris non indiga, una cum Suburbiis par fere Lutetiæ Pariſiorum, at non adeo populoſa, propter frequentes boſcos & areas, habitata quoque a Judæis & Banjanis qui Idololatræ Indi ſunt, Monetarum peritiſſimi. Palatium Regum, ante quod ingens forum eſt, uti urbs ipſa magnum Encomium non merentur.* Luyt. *prope Hiſpahanum jacet Zulfa urbs non exigua Hiſpahano cultior, & Suburbium ejus habetur, Ambulacro totius Perſiæ Amœniſſimo in Leucæ dimidium exporrecto, ab Hiſpahano dirimitur.* Id.

(2) *Fuit alias Candabar ſub ſui principis Imperio, qui quando & Perſa & Magnus Mogol ejus indefinenter ſtuda tandem Regi Perſarum maluit ſe ſubjicere, iſta conditione ut quam diu aliquis ex ſtirpe ſuperſtes præficeretur. Candabar munimentum Perſiæ nobiliſſimum in cujus medio jacet Scopulus cui Arx i amplis gaudet ſuburbiis; emporium celebre & omnium rerum affluens, quod ſocietates mercatorum a Per meantium & remeantium tranſire ſolent. opidum hoc fruſtra a Mogole obſidione cincta fuit. Candahari c ædificata eſt: in Indiam*

BUNONIS.

n Sarc vel *Sarch* Mercatori eadem habetur, quæ olim Aſſyria.

ϑ (a) *Tauris* in Media majore, vulgo hodie *Adirbeitzan*, jacens, dicta eſt *ad f. 4. cap. præc.* In eadem Media quoque eſt (b) *Ardebil* ſeu *Ardovil*, patria (c) *Schich Sefi*, Perſicæ ſectæ conditoris; ibidem ille ac alii reges jacent ſepulti.

ι (d) *Caſmin*, Oleario *Caſwin* in Parthia, hodie Regum ſedes eſſe deſiit.

κ (e) *Derbend* in Perſici imperii finibus ad mare Caſpium in Schirwan poſita, jam memorata eſt.

λ (f) *Erex* ſeu *Aras* in eadem fuit Schirwan; hodie non exſtat; ejus locus oſtenditur ad fluvium, qui vulgo *Arisbar* ſive *Aras* vocatur.

μ (g) *Senkan* in Erak ſeu Parthia eſt; at (h) *Semkan* in Choraſan.

ν (i) *Maranku* eſt in Kilan.

ξ (k) *Servan* ſeu *Schirwan* ea Mediæ pars eſt, quæ olim *Atropatia* dicta eſt, in qua (l) *Schamachia* urbs.

ο (m) *Ardebil* Mediæ urbs jam memorata eſt.

π (n) *Siras* ſeu *Schiras* eo ſitu eſt, quo olim Perſepolis.

ρ Caſſan, ſeu (o) *Kaſchan* celebre emporium eſt; inveniuntur ad hanc urbem *tarantulæ*.

σ (p) *Hiſpahan* ſeu *Iſpahan* urbem, regiam ſedem Rex Perſarum Abas conſtituit & exornavit; & hodie ibidem Regum aula eſt.

τ (q) *Iſtigias* antea *Cariſpa*, emporium habetur celebre, verum regia ſedes hodie non eſt.

υ (r) *Candahor* provincia Indiæ, adeoque Mogoris imperio ſubjecta eſt. Hinc Perſarum Reges potiſſimum bello ſolent contendere cum Mogore de hac provincia *Candahor*; ſicut cum *Turcis* de *Bagdad* & *Irvan*: itemque cum Tartaris Usbeccenſibus de *Choraſan*. Sed *Candahor* à Perſarum Rege *Schach Abas* obſeſſa, & deditione recepta eſt anno 1649.

φ Ipſa urbs *Candahor* egregie munita eſt.

χ In (s) *Kirman* provincia Olearius urbem *Kirman* memorat nullam; ſed inter cæteras (t) *Gamron* ſeu *Kamron*, (v) *Bandar*, &c. urbium adducit nomina.

ψ Luſitani inſulam hanc [*g*] duce *Alfonſo Albukerk* occuparunt anno 1508, eamque caſtello munitiſſimo exſtructo ſub ſua retinuerunt poteſtate, uſque ad annum Chriſti 1622, quo ab Anglis caſtellum expugnatum, & Perſarum Regi ab his traditum eſt.

ω Schach Mahumed Arabum Regis filius in inſula illa (x) Ormuz urbem, ſedem regni, condidiſſe fertur ſeculo X à nato C. Quum Luſitani occuparent inſulam, regno iſti præerat Rex *Seyfadin*, cui urbs illius inſulæ permittebatur; ſed eo defuncto Luſitani & urbe adeoque univerſa inſula potiti ſunt; demum tamen & ipſi, quod modo dictum, ab Anglis caſtello & inſula ejecti ſunt [*b*].

HEKELII.

[*g*] Ad Fretum *Sinus Perſici* quippe jacentem.

[*b*] Alias notandum, quod in Urbe Ormuz quotannis ferme ſit mira *Annonæ* caritas, & *Aquarum potus ſuavium*, quoniam ipſa Inſula valde eſt ſterilis & propterea Triticum nequaquam poteſt mittere.

REIS-

(a) Tauris. (b) Ardebil. (c) Schich Sefi. (d) Caſmin. (e) Derbend. (f) Erex ſeu Aras. (g) Senkan, & (h) Semkan. (i) Maranku. (k) Servan. (l) Schamachia. (m) Ardebil. (n) Siras. (o) ad Kalchan Tarantulæ. (p) Iſpahan. (q) Illigias. (r) Candahor. (s) Cirman. (t) Gamron. (v) Bandar (x) Ormutz.

regni eſt *Armuza*, vulgo *Ormuz*, urbs ſatis elegans, emporiumque gemmis, unionibus atque aromatibus, quæ India, Perſis & Arabia mittunt, celeberrimum. 2 (1)

(1) *Inſula parva ex Sale fere compoſita, ſterilis, cœli torridi. Armuſiam Luſitani tenuere, quos Rex Perſiæ ab Anglis adjutus ex urbe & arce munitiſſima, quam Turcæ & Arabes ſæpius, ſed fruſtra, ſtuduerunt ſibi ſubjicere, migrare juſſit, & illius hodieque agnoſcit Imperium. Urbs nunc diruta, neque a Navibus frequentatur, quæ ejus loco ad Portum Gomron navigant, qui Armuziæ ruinis incrementum debet. Arce munita, & a Perſis cuſtodita,* Luyts.

REISKII.

2 (a) De Perſia hodierna hujuſque provinciis permulta huc congeri poſſent, ex recentibus *Thevenotii & Chardini* Gallicorum Equitum Itinerariis, ſive ad Geographicas obſervationes, ſive ad opera naturalia, ſive ad ſtatum civilem & literarium ea pertineant: Sed pauciſſima delibabo de ligni ſylvarumque inopia, ſed magna ſalis copia; Tribus vini generibus: (b) De *Iſpahane* vel Saphon (ita Perſis dicitur) ampliſſima urbe, ſed muris terreis inſtructa, ideoque noctes & dies patulis; de certo errantium *Scytharum genere, quod ſummam potcſtatem fœminino ſexui* (hoc Achinenſibus etiam in uſu eſt) deferre ſoleat: (c) Unde ortam illi Amazonum fabellam conjiciunt; De Ormuz regno, clave ſinus Perſici, & hujus ultima occupatione. Adderem de lingua Perſica, niſi ſuperius id additum fuiſſet, oſtenſumque quam ea ſermonem ad Germanicum noſtrum accedat proxime.

(a) Perſica obſervata. (b) Iſpahan. (c) Amazones adhuc ſuperſtites.

CAP. XVI.

De reliquis Veteris Aſiæ regionibus, quas nunc Turcarum Imperator obtinet, & ſpeciatim de Albania, Iberia, Colchide & Armenia.

I.

QUOD reliquum eſt Aſiæ, *Turcicum Imperium* totum obtinet. Regiones hic olim fuere, (1) *Albania, Iberia, Colchis, Armenia, Cappadocia, Galatia, Pontus*, & *Bithynia, Aſia Minor* ſive proprie dicta, *Lycia, Pamphylia, Cilicia, Syria, Meſopotamia, Babylonia*, & *Arabia*. In inſulis celebriores *Cyprus* & *Rhodus, Lesbos, Chios* & *Cos*. 1

(1) *Limites Turciæ Aſiaticæ a Borea, Pontus Euxinus, & Georgia; ab Ortu, Perſia; ab Auſtro, Arabia; ab Occaſu Ægyptus, pars Orientalis Maris Mediterranei, Mare Ægæum, Helleſpontus, Propontis & Boſphorus Thracius. Sita intra Gradum 30 aut 31, & 45 Lat. Borealis, ejuſque Solum producit quæcunque vita deſiderat, ferax frumenti, fructuum, melioris Vini, Croci, Goſſipii, Argenti, Æris, Ferri, Cryſtalli, Aſumina*, Luyts.

REISKII.

1 Turcicum Europæ Aſiæque Imperium cur aſſeramus ex Lib. IV conſtitit, conſtatque hoc ipſo ex loco, ex ampliſſimis provinciis & regnis, quæ Turci omnia occuparunt. (a) Origines gentis & nominis ex parte ſupra vidimus ad cap. II. Sect. 4. nunc videbimus quas ipſi ab *Japheto Noachi filio* ſibi adſumant. Hunc enim Keſſæus Arabs patrem Turcicæ gentis auctoremque facit: Sed ab hiſtoria vera longius aberrat. Gens autem tota per ſuas familias diviſa, nec nomine quidem Græcis Romanique antiquis cognita ſuos regulos & principes tantum ſequebatur, donec per militiam, cui ſtudebat, mercenariam *regno Saracenico, Ægyptio*, & *tandem Aſiatico arreperet* (b). Sic ergo una Turcorum Oguziorum familia ſub (c) *Orthograle, Solimanni Shab, principis Mahannez filio* caput extulit, inque jugis Armeniæ conſenſu Aladdini, Sultani Aſiatici, 400 tentoria locavit. Defuncto patre, cum ſtirps Selghucidarum Sultanorum deficeret, filius Orthogralis (d) Othman ſive Ottoman minori Aſiæ inhiavit, & capta Sebaſtia, ſuloque

II. *a Al-*

Græcorum exercitu, Pruſiam, urbem munitiſſimam, expugnavit, Pontoque ac Bithynia ſubactis ibi ſedem novo Imperio monſtravit, A. 1320 primus Turcorum in Aſia Sultanus. Ergo (e) *Urchan Beg ſive Orchanes in regno patrio ſucceſſor factus ſedem Pruſiæ fixit* A. 1326, templo Muhamedano, Schola & Xenodochio erectis. Domita minori Aſia caſtrum Græciæ Jemnam ſive Jamenicum & Callipolin duce (f) Solimanno filio ſubegit A. 1356. (g) *Morad* denique hujus Frater ſive *Amurathes*, cum Patri ſucceſſerat, *Hadrianopolin* A. 1361, primam in Europa ſedem Turcicam, expugnavit, unde Imperio Græcorum utrique Conſtantinopolitano atque Trapezuntino Peſſis & Interitus. Hinc vaſtum illud Imperium emerſit, quod præſtatu præſente in quatuor majores provincias ſive partes dividitur, quæ ſunt *Natolia, Turcomannia, Soria & Diarbeca*: De ſingulis ſeorſim tractabitur. Vid. Status præſens potentiæ Ottomanicæ cum cauſis incrementi & decrementi illius, per *Don. du Loguan*. Pariſ. A. 1688. *Anton. Gocopelec*. Trutina potentiæ Ottomanicæ Hiſtorico-Politica Venet. A. 1686.

(a) Gentis Turcicæ origines. (b) Fortunæ ſucceſſus. (c) Ortograles. (d) Othman. (e) Orchan. (f) Solemann. (g) Morad.

Albania. II. α *Albania* (1), nunc β *Georgiæ* pars Orientalis, inter Iberiam & mare Caſpium ſita, ab *Albano* flumine nomen habere videtur. Fluviorum nobiliſſimus eſt γ *Cyrus*, Caſpium mare alluens. Urbes inſigniores *Chabala* ſive *Cabalaca*, *Albana* & *Getara*.

IBERIA.

Iberia. III. δ *Iberia* (2) nunc pars *Georgiæ Occidentalis*, inter Albaniam & Colchidem ſita, gentis *Iberorum* [a] clariſſimum ſolum, urbes celebres habuit *Artaniſſam* & *Armaſticam*, ſive *Harmaſtim*.

COLCHIS.

Colchis. IV. In ε *Colchide*, quæ nunc *Mengrelia* dicitur (3), inter Iberiam & Pontum Euxinum ſita, populi fuere *Ealæ* & *Mantali*, unde regioni nunc nomen. Fluvii celebres, ζ *Phaſis*, & η *Cygneus*. Montes ϑ *Caucaſus* & ι *Corax*. Urbium clariſſimæ

BUNONIS.

(1) *Ubi nunc Daghestania atque tractus confinis a Tartaris sub suis principibus habitata, cujus primarius locus est Tarku ad Mare Caspium.*

(2) *Ubi nunc Georgia propria.*

(3) *Ferri & Chalybis adeo dives, ut Turciæ sola fere hæc subministret Mineralia. Nihil hic frequentius, quam quod Parentes Liberos, quando nummorum aut rei cujuscunque sunt indigi, divendant cum rebus nullius. Quin qui præsunt Ecclesiæ, ne quidem manibus temperant, imo sentiunt hoc sibi juris competere, atque ideo bellos Pueros Pueraſque, quo pluris veneant, non raro Turcis aut Persis offerunt. Sacrificuli Munia sequior Sexus, virili plerumque in sacris versatior, hic atque in Georgia frequenter obit. Reges hujus Regionis Christiani sunt, Luyts.*

α (a) *Albania* [b] terminatur à *Septemtrione* Sarmatiâ Aſiaticâ; ab *Occaſu* Iberiâ; ab *Ortu* Caſpio mari; à *Meridie* Armeniâ.

β (b) *Georgiani*, quorum regio hodiè vulgò (c) *Gurtziſtan* vocatur, incolunt terras inter Mare Caſpium, Sarmatiam, Mengreliam, Armeniam Majorem, & Mediam. Putant vulgò nomen à *S. Georgio*, quem patronum agnoſcunt, & cujus imaginem in vexillis gerunt, ſortitos; ſed quoniam Georgianorum in his partibus à Mela [c] quoque & Plinio [d] fit mentio, ea opinio deprehenditur falſa. Religio eorum in fundamentis & ceremoniis eadem cum Græca eſt. Suum tamen habent Metropolitam, cui XVIII parent Epiſcopi, quique in Monaſterio S. Catharinæ in Monte Sinai habitat. Georgianos ſibi ſuoque Imperio ſubjecit hoc noſtro ſeculo Perſarum Rex.

γ (d) *Cyrus* fluvius hodiè vulgò *Kur*, ab (e) *Araxe*, qui hodiè *Aras*, receptus, in Mare devolvitur Caſpium. Regio, quam alluit antequam Mare ſubit, hodiè vocatur (f) *Mokan*. Præter illas urbes ad Albaniam hanc alii referunt (g) *Schamachiam* & (h) *Derbend*, quæ olim (i) *Alexandria*, ad *portas* jacens (k) *Caucaſias*, quas alii *Caſpias* vocant. *Olearius* duas illas urbes Mediæ attribuit. Cæterum in Georgianorum finibus quoque memoratur (l) *Tiflis* urbs. (m) *Baſcapan* Georgianorum principis perhibetur eſſe ſedes. Porrò in Georgiæ finibus Haitonus provinciam collocat (n) *Hanſem*, in circuitu trium dierum iter continentem, denſiſſimis tenebris circumſeptam, ab incolis habitatam, qui tamen ex iis locis nunquam valeant egredi.

δ (o) *Iberia* undique montibus ſepta clauditur à *Septentrione* Sarmatiâ; ab *Occaſu* Colchide; à *Meridie* Armeniâ; ab *Ortu* Albaniâ.

ε (p) *Colchis* aureo vellere [e] clara, habet à *Septentrione* Sarmatiam Aſiaticam; ab *Occaſu* Pontum Euxinum; à *Meridie* Armeniam; ab *Ortu* Iberiam [f].

ζ (q) *Phaſis* fl. hodiè *Faſſo* dictus, ex Moſchicis vel Caucaſiis montibus oritur, ſæpeque ſtagnans tardiſſimo curſu in Pontum influit Euxinum. Juxta eum (r) *Tragelaphus* animal duntaxat naſci fertur. Ad eundem fl. etiam (s) *Phaſis* eſt inſula parva, ex qua *Pavo* primum, teſte Iſidoro, exportatus eſt, qui propterea *Phaſianus* nominatus eſt.

η Ad (t) *Cygneum* fl. qui Ptolemæo eſt Cyaneus, ex Montibus Coraxicis in Phaſin influens, erat & *Cygnum* op.

ϑ (u) *Caucaſus*, hodiè vulgò *Cocas* & *Cocbias*, eſt Mons Aſiæ notiſſimus, inter Mare Caſpium & Euxinum Pontum altiſſimus, perpetuis nivibus rigens; in quo (x) *Prometheum* vinctum, aquilâ jecur roſtro depaſcente, fabulantur. Tanta ejus montis fertur altitudo, ut ad tertiam noctis partem vertices illius adhuc radiis ſolis illuſtrentur.

ι Ad (y) *Coracem* montem fluvius eſt *Carax*, & populi *Caraxi*, quorum urbs *Dioſcurias*.

HEKELII.

[a] Seu *Iberum*.

[b] A colore Populorum, qui *albo crine* naſcuntur, ſic dicta.

[c] Lib. II. c. 1. p. 1890. lin. 10. ſeq.

[d] Lib. IV. c. XII. p. 59. lin. 32. ut & *Solino* in *Polyb.* c. XXV. p. 49. lin. 50. ſeq.

[e] A *Jaſone* deportato.

[f] Hanc Regionem venenorum feraciſſimam eſſe ex multis conſtat Geographis. Quæ res videtur locum feciſſe fabulæ, quæ de *Medeæ* veneficiis commiſcuntur *Poetæ*.

(a) Albania. (b) Georgiani. (c) Gurtziſtan. (d) Cyrus ſeu Kur fl. (e) Araxes ſeu Aras fl. (f) Mokan. (g) Schamachia. (h) Derbend. (i) Alexandria. (k) Portæ Caucaſiæ. (l) Tiflis (m) Baſcapan. (n) Hanſe. (o) Iberia. (p) Colchis. (q) Phaſis fl. (r) Tragelaphus. (s) Phaſis inſ. (t) Cygneus fl. (u) Caucaſus mons. (x) Prometheus, (y) Corax mons & fl.

rissimæ ν *Phasis* & ξ *Dioscurias*, quæ postea *Sebastopolis*.

ARMENIA MAJOR.

Armeniæ Majoris fines.

V. μ *Armenia* universa dividitur Euphrate amne in Majorem & Minorem. *Major* est, quæ nunc in tres partes divisa; *Turcomannia*, *Popul* & *Curdi* appellatur: à *Septentrione* Moschicis Montibus separatur à Colchide & Iberia, Cyroque amne ab Albania; ab *Oriente* Caspium Mare habet & Caspium Montem; à *Meridie*, Montem Taurum, quo à Mesopotamia, & Niphatem, quo ab Assyria discernitur; ab *Occidente* Euphrate amne à Minori Armenia disterminatur. Mediam dividit *Antitaurus* mons. Fontes heic amnium toto Oriente nobilissimorum, ρ *Euphratis* ac ξ *Tigris*. Montes ο *Gordiæus* & π *Pariedrus*. Regiones sunt *Cotacene*, *Bocche*, *Tosarene*, *Totene*, *Colthene*, *Soducene*, *Syracene*, *Sacasene*, *Basilissene*, *Hobordene*, *Arsea*, *Acilisene*, *Aspaunitis*, *Sophene*, *Anzitene*, *Thospitis*, *Corinea*, *Gordiene* & *Cortæa*. Populi *Mardi*, *Gordyæi*. Urbium notissimæ, *Armauria*, ρ *Artaxata*, σ *Thospia*, τ *Artemita*, & υ *Tigranocerta*.

Euphratis & Tigris fontes.

Gordyæus mons.

Pariedrus mons.

A R-

BUNONIS.

ν (a) *Phasis* urbs, hodiè *Fasso* & *Phazzeth*, ad Phasidis fl. ostia, inter *Absarum*, quæ & *Absyrtus*, extremam Cappadociæ urbem, & *Dioscuriadem* posita, olim sub Archiepiscopo Trapezuntino fuit, postea Metropolis Regionis facta. Antiquissimis auctoribus celebris est propter Navigationem Jasonis aureumque Vellus; Antiquis illis extrema navigationis meta. Quapropter *Phasin usque navigat*, proverbio apud Græcos dicitur [g].

ξ (b) *Dioscurias*, hodie vulgò *Savatopoli*, à Phasside, primaria Colchidis urbe, ab aurigis [b] *Castoris* & *Pollucis* primùm perhibetur condita & dicta, Isidoro teste. Olim trecentarum Nationum, quod Plinius [i] tradit, exstitit domicilium, quæ illuc è diversis Asiæ locis commigrarunt: dissimilibusque linguis utebantur, adeo ut postea à Romanis per centum triginta interpretes negotia digesta sint. Hodiè gens *Mengreliam* incolens rustica & crudelis est. Græcæ quidem sunt Religionis, quam authore Cyrillo consecuti, Constantinopolitanoque subsunt Patriarchæ: Sed fidem illam multis postea modis depravarunt. Nam nec Infantes ante octavum ætatis annum baptizant; nec ante annum L, vel LX, id est, illam ætatem, quâ ad rapinas inepti redduntur, Nobiles in primis templa ingrediuntur, sed Liturgiam foris audiunt. Sic juventutem per furta transigunt, senectutem devotioni consecrant. Cæterum in his regionibus cum (c) *Mithridate* Rege Ponti bellum gessit *Pompeius*. Aiunt etiam in iisdem (d) *D. Bartholomæum* Christianam fidem docuisse.

μ (e) *Armenia Major*, ab Ortu habens etiam Mediam, nomen habere dicitur ab *Armeno*, seu *Armenio* Jasonis comite.

ρ ξ De his fluminibus eorumque fontibus agitur hujus lib. cap. XXIII.

ο In (f) *Gordyæo* monte [k] arcam (1), in qua Noah servatus, resedisse tradunt. Ad annum Christi 640, ejus ibidem exstiterunt reliquiæ, quas *Elmacino Arabe* teste, *Heraclius* Imperator suis oculis lustravit, quum Persas in Armenia vicisset. Et *Omar*, qui Caliphatum adeptus est, A. Christi 643, reliquias has de monte translatas, pro tabulato templi à sese exstructi adhibuit, quod tradit *Benjamin Tudelensis*. Hodiè vulgò nigellum montis apicem, inveteratâ nive vestitum, pro putrescente arcæ ligno habent.

π Ex (g) *Pariedro* monte prærupto Euphrates & Araxes oriuntur.

ρ (h) *Artaxata* seu *Artaxia* urbs munita olim ad Araxim auctoribus ponitur; eo fuit situ, quo hodiè *Exsechia* sive *Eschia* urbs.

σ (i) *Thospia* ad *Thospitem* lacum & Tigridem erat fl.

τ (k) *Artemidita*, seu *Artemitta*, in tabula recentiori est *Armening* intra ingentem lacum jacens, cujus incolæ omnes perhibentur esse Christiani.

HEKELII.

[g] Vid. *Erasmi* Chil. II. Cent. IV. *Adag.* XLIX. p. 393. Col. a.

[b] *Amphito* & *Telchio*.

[i] Lib. VI. c. V. p. 83. lin. 25. seq.

[k] A *Gordyæo*, *Triptolemi* Filio, sic dicto.

BUNONIS.

υ (l) *Tigranocerta*, *Tigranopolis* & *Tigranopetra* ad Nicephorium fl. apud montem *Masium* olim sita, à Tigrane Rege appellata, & à Lucullo capta: Jovio ea putatur, quæ hodie dicitur *Sulthania*, quam *Sulthan Mahumed Chodabende* ex ruderibus Tigranocertæ condidisse perhibetur. Romani Armeniam Mithridati, post cæsas copias apud Gabyram civitatem, ademptam ad se transtulerunt. Victus est ibidem à Pompejo prælio nocturno, direptis castris, & quadraginta millibus cæsis. Cæterum sunt Armeni mercatores

(1) *Communis Sententia est arcam Noæ substitisse in editissimo Gordyæorum olim Araratb. Judicant alii Arcam resedisse in excelsiore parte Tauri montis, aut in Monte Casio prope Mediam, inter Arciscum paludem quæ nunc plurimis ab adjacente urbe Van denominatur, ad Meridiem; & Artaxatam aut Naxuanam, urbes quas fl. Araxes alluit ad Septentrionem. Narrat Tavernierius, initium Montis Ararat quem Arca Noemi insedit, abesse ab urbe Erivan*

(a) Phasis urbs. (b) Dioscurias. (c) Mithridates. (d) D. Bartholomæus. (e) Armenia Major. (f) Gordyæus m. (g) Pariedrus m. (h) Artaxata. (i) Thospia. (k) Artemidita. (l) Tigranocerta.

quinque milliaribus versus plagam quæ Austrum & Ortum interjacet, eundemque ab urbe Nakshivan, cui Arcæ Statio Nomen dicitur fecisse, distare tribus circiter milliaribus. Addit ipsum cæteros Armeniæ Montes plurimum supereminere, ab illis quasi separari. Cælo sereno ad quinque dierum iter conspici, frequenter a Medio ad summum fastigium tres quatuorve menses continuos obtegi. Armenios montem Arcæ appellari, qui simul atque in Visum se ingerit, Terram proni exosculantur, post Vultus in Cælum erigunt & Signum Crucis efformant, fusis aliquot Precibus.

ARMENIA MINOR.

Armeniæ Minoris termini. Regiones.

VI. Armenia Minor, quæ nunc *Pegian* & *Bozoch*, clauditur ab *Ortu* Euphrate amne, à *Meridie* Amone monte, ab *Occaſu* & *Septentrione* monte Scordiſco. Mediam itidem ſecat *Antitaurus*. Regiones in ea, *Orbaliſſine*, *Ætulane*, *Ærethiva*, *Hoſene*, *Orbiſene*. Item Præfecturæ, φ *Cataonia*, *Morimene*, *Laviana*, *Aravene*. Fluvius inclytus χ *Melas*, qui Euphrati jungitur. Urbium principes, ⸸ *Satala*, ω *Nicopolis*, α *Melitene*, β *Comana*. 2

CAP.

tores & negotiatores egregii, mercaturam facientes per multas terras, in Poloniam Pruſſiamque merces ſuas advehunt. Plus ipſis quam alicui ulli Chriſtianæ nationi indulgetur; quoniam habent privilegium peculiare manu Mahomedis ſcriptum, in Armenia educati, multiſque beneficiis affecti.

φ (a) *Cataonia* [*l*] ſupra Ciliciam eſt, confinis Cappadociæ, ſaltuoſa regio, ejus partem juxta Cappadociam incoluere (b) *Leuco-Syri* [*m*].

χ (c) *Melas* fl. ex Argæo monte apud urbem Cæſaream in Cappadocia ortus, longoque tractu per Armeniam Minorem decurrens, demum cum Euphrate conjungitur. Idem nomen multis fluminibus aliis tribuitur.

⸸ (d) *Satala* urbs utroque numero legitur, à Nicopoli in Cæciam verſus Trapezuntem jacet.

ω (e) *Nicopolis* [*n*] à Pompejo, Dione teſte, condita, inter Satala & Arabiſſum ad Auſtrum jacens, hodie *Gianich*, aliiſque *Chiorme* eſſe creditur.

α (f) *Melitene* ſeu *Melita* Armeniæ Minoris caput, à Samoſatis 90 mill. paſſ. in Septentrionem ad Euphratem ſita, hodie *Malatia* dicitur.

β (g) *Comana* in confinio Cappadociæ, Ciliciæ & Armeniæ quod jaceret, *Comana Cappadociæ*, ad differentiam *Camanæ Ponticæ* appellata eſt.

HEKELII.

[*l*] Et *Catonia*.
[*m*] Communiter aliàs dicuntur Incolæ *Cataones*.
[*n*] Cujus Cives *Nicopolitæ* dicti.

REISKII.

2 (h) *Albaniæ* huic Aſiaticæ nomen vetus Ptolemæo cognitum, vel ab urbe Albano vel fluvio cognomine adhæſit: *Georgiæ* recentius à Georgis, quos Pomp. Mela & Plinius commemorant: Mela præſertim Lib. I. c. 1. & Lib. II. c. 1. *Vagi Nomades pecorum pabula ſequuntur*: (i) *Colunt Georgi exercentque agros*. Inducor itaque, ut ex vocabulo Græco γεωργὸς, i. e. agricolas dictos conjiciam. Hodierna vero Georgia ſive Gorgiſtan regiones quatuor, nempe *Mengreliam*, *Gurgiſtanam*, *Zuiriam*, & *Circaſſiam*, genteſque in illis varias complectitur: Quarum aliæ ſuis *Principibus*, aliæ autem *Sofo Perſico Sultanoque Turcico*, aliæ cum duabus urbibus Tiflis & Gori ſubſunt. Tanta ibi barbaries, & tanta Chriſtianæ Religionis ignorantia ingraveſcit, ut *Princeps Tiflenſis* ultimus Mubametiſmum ſuſceperit. *Mengrelia* ſive Abaſſia quoque in tres minores provincias dividitur, nempe Imeretem, Dadianam, & Gurielem, quibus ſingulis ſui præſunt Principes, horumque unus urbem Juri cum Sultano Turcico diviſam poſſidet: omnes heic incolæ tum religionis & rerum omnium ignorantia laborant. (k) *Colchis* vetus longe cultior fuit כסלוחים ſive Chaſluchorum ex Ægypto ſoboles, lingua, ſacris & ſtatu Politico Ægyptiis affines; Bochart. Lib. IV. c. 31. De *Caucaſo*, quem noctu colluſtrari volunt, fabula priſcis noviſque Auctoribus nota fuit. (l) *Armenia Turcomanniam* aut ſecundam imperio Turcico Aſiatico partem vel majorem provinciam præbet. Hæc Syris primum inſeſſa & Arabicis coloniis nomen ab regione מני *Mini* habet, tanquam הר-מני *Har Mini* ſive *montana* Myniadis appelles: (m) Nam Græci Minin vocant Μινυάδα. Vetus illa regio ſuis domi natis regibus ſubjecta imperio Romano denique acceſſit, & Diœceſi Ponticæ annumerata in primam atque ſecundam dividitur: Hodierna partim *Sofo Perſico*, partim *Sultano Turcico* ſubeſt: Huic duæ urbes præcipuæ, (n) *Tocxat* ſive *Tocatum* ſede Archiepiſcopi, templis Chriſtianis duodecim & vino generoſo, quod ibi naſcitur, clara: (o) Altera *Erzeron* ad fines condita, imperiique Turcici clavis. Sofo autem Perſico parent Erivan ſive Irvan A. 1637 à *Scban Sofo* Turcis 22000, qui deditionem abnuerant, necatis: (p) Nackſiſan urbs univerſi orbis antiquiſſima ex communi orientalium opinione: (q) Zulfa, à qua ſuburbium Ilpahanæ proximum & cognomine huic ortum eſt. De religione hujuſque per Armeniam ſtatu vid. Clem. Galanus in libro ſingulari, Alex. Roſſ. de religionib. & Diſputatio B. Gerhardi publica.

(a) Cataonia. (b) Leuco-Syri. (c) Melas fl. (d) Satala. (e) Nicopolis. (f) Melitene. (g) Comana Cappad. (h) Albania. (i) Georgia. (k) Colchis. (l) Armenia. (m) Unde dicatur. (n) Tocxat. (o) Erzeron. (p) Nackſiſan. (q) Zulfa.

CHERSONESI quæ hodie NATOLIA Descriptio

EUROPE PARS

MARE PONTICUM

MARIS MEDITERRANEI

ARMENIA MINOR PARS

SYRIÆ PARS

Thracia
Hadrianopolis
Propontis
Bithynia
Chalcedon
Nicomedia
Nicæa
Asia Minor
Mysia
Troas
Lydia
Ionia
Phrygia Magna
Pisidia
Pamphylia
Lycia
Caria
Rhodus
Creta
Galatia
Paphlagonia
Heneti
Pontus
Cappadocia
Amasia
Amazones
Suvas
Zelitica
Garsauriene
Cataonia
Tyrania
Cilicia
Caramania
Syriacum Maris
Lapithus
Paphus
Cerynia
Amathus
Salamis
Tripoli
Aleppo
Mare Rhodiense
Mare Pamphilium
Mare Cretium
Mare Ægæum
Mare Egyptium
Mare Siculum
Mare Ionium
Mare Adriaticum
Mare Tyrrhenum
Mare Libycum
Mare Creticum
Mare Myrtoum
Mare Thracium
Mare Propontis
Mare Ponticum
Mare Euxinum
Mare Cimmerium
Mare Asphaltites
Mare Rubrum
Mare Arabicum
Mare Persicum
Mare Caspium
Mare Hyrcanum
Mare Rhodiense
Mare Pamphilium
Mare Cretium
Mare Ægæum
Mare Egyptium
Mare Siculum
Mare Ionium
Mare Adriaticum
Mare Tyrrhenum
Mare Libycum
Mare Creticum
Mare Myrtoum
Mare Thracium
Mare Propontis
Mare Ponticum
Mare Euxinum
Mare Cimmerium
Mare Asphaltites
Mare Rubrum
Mare Arabicum
Mare Persicum
Mare Caspium
Mare Hyrcanum

CAP. XVII.

Cappadocia, Galatia, Pontus & Bithynia.

I.

Æterum ſinus ille terrarum, qui eſt inter Ponticum & Cyprium maria, Natolia. *Natolia* nunc dicitur, ab una provinciarum a *Anadole*. Hic olim regiones, *Cappadocia, Galatia, Paphlagonia, Pontus & Bithynia, Aſia Minor, Lycia, Pamphylia & Cilicia.* 1

CAPPADOCIA.

II. β *Cappadocia*, quæ nunc quatuor complectitur Regiones, *Genech, Suvas, Anadole*, & *Amaſiam*, ab *Ortu* habet Armeniam Minorem, à *Meridie* Ciliciam, ab *Occaſu* Pamphyliam & Galatiam, à *Septemtrione* Pontum Euxinum. Fluvii nobiles γ *Iris* & δ *Thermodon*. Regiones, *Lycaonia, Themiſcyrene, Zelitica, Carmene, Gargarauſene, Gargauritis, Antiochene, Tyanis*, ε Gens *Heniochorum* magna, ac multis nominibus diſtincta. Urbes claræ, ζ *Comana Pontica* cognomine, η *Neocæſarea*, ϑ *Sebaſtia*, ι *Diocæſarea*, κ *Maza*; quæ & *Cæſarea*, λ *Iconium*, Cappadociæ fines. Iris fl. Thermodon fl: Regiones. Heniochorum Gens. Urbs.

BUNONIS.

a *Anadole* ſeu *Natolia*, nomen habet à ſitu, & ita Græcis vocatur, quod in Ortum vergit.

β (a) *Cappadocia* [*a*] ab amne appellationem nacta eſt [*b*].

γ (b) *Iris* magnus fluvius, ex Argæo monte ortus; per Amaſiam urbem in Pontum Cappadocium influit, hodiè vulgò *l' Irio*, & intus *Caſalmach* nomina ſortitur.

δ (c) *Thermodon* ſeu *Thermodoon* inter Themiſcyrenen ad Occaſum, & Polemoniam ad Ortum in Euxinum Mare labitur [*c*]. Eſt quoque ejuſdem nominis fluvius in Scythia Europæa; itemque in Thracia Bithynia.

ε (d) *Heniochorum* gens ultra Pyſiten fluvium, qui per ora Tapezuntia, ponuntur, & ad Coracem excipiuntur montem.

ζ (e) *Comana*, ad differentiam Comanæ alterius Armenia & finibus Cappadociæ, *Pontica* cognominata; ad Irim fl. poſita, vulgò *Com*, incolis *Tabachia* appellatur.

η (f) *Neo-Cæſarea*, ad Lycum erat fluvium, qui Neo-Cæſaream præterlapſus in Irim influit: Nonnullis putatur eſſe ea urbs, quæ hodiè *Tocato* dicitur: verùm ad Lycum eſt opidum *Nieſara*, quod antiquum nomen ex parte videtur referre. *Georgii Neo-Cæſariæ* patria eſt, qui ob doctrinæ excellentiam τρισκαιδεκάτου cognominatus.

ϑ (g) *Sebaſtia*, quæ & *Sebaſte*, vulgò *Sauſtia*, ad Argæum montem poſita.

ι (h) *Diocæſarea*, hodiè *Tiſaria*, urbs Cappadociæ mediterranea eſt.

κ (i) *Cæſarea*, prius *Maza* & *Mazacha* dicta, Cappadocibus urbium mater habita; nunc *Tiſaria* & *Kaiſar*, ad Melam fl. & Argæi montis radices jacens, Epiſcopum olim habuit *Baſilium Magnum*. Cæſarienſis quoque fuit (k) *Pauſanias*, cujus exſtant libri decem deſcriptionis Græciæ Antiquæ & florentis, quibus ſitum urbium ac locorum, & Antiquitates Græcanicas, & quicquid penè memorabile habuit Græcia, magno Philologiæ & Hiſtoriæ ſtudioſorum bono complexus fuit. Verùm, quod in declamando, Cappadocum more, corripiendas ſyllabas produceret, producendas corriperet, coquo propterea comparabatur, cibos bonos malè condienti [*d*].

λ (l) *Iconium*, hodiè *Cogni*, ſeu *Gogni*, Lycaoniæ caput eſt; ejuſdem Regionis opida ſunt (m) *Derbe* & *Lyſtra*, quorum mentio fit in Actis Apoſt. c. 14. Magnam multitudinem cùm Judæorum, cùm Gentilium Iconii ad Chriſtianam fidem perduxit Paulus Apoſtolus, & *Lyſtris* claudum ſanavit.

HEKELII.

[*a*] *Jacobo Caſtaldo* hodie *Almaſia*; aliis vero *Leucoſyria* appellata.

[*b*] Cæterùm hæc Regio Frugibus omnibus & Vino abundat, atque *Argento*, *Ære*, *Ferro*, *Alumine*, *Chryſtallo*, *Jaſpide*, *Onichite* Lapide, & *Alabaſtro ignobili* dives, alitque *Equos* innumeros. Sunt autem, qui dicunt, Regionem ipſam aſperam eſſe, & rerum ad victum neceſſariarum maxime indigentem, & Gentes olim fuiſſe malis moribus affectas.

[*c*] Meminit hujus Fluvii *Curtius* Lib. VI. c. V. Sect. 24. & *Juſtinus* Lib. II. c. IV. 6. 2.

[*d*] Vid. *Quenſtedtius* loc. perſæpe cit. pag. 457. ſeq.

REISKII.

1 (n) Prima Imperii Turcici Aſiatici provincia hæc eſt, nempe *Natolia*, Græcè Ναϊολία ex ævo medio per Aphæreſin dicta, quaſi ἀνατολία ἐκ τῆς ἀνατολῆς, i. e. *ab ortu*, quem verſus Græciæ ac mari objacet medi-

(a) Cappadocia: (b) Iris fl. (c) Thermodon fl. (d) Heniochi. (e) Comana Pontica. (f) Neo-Cæſarea. (g) Sebaſtia. (h) Dio-Cæſarea. (i) Cæſarea ſeu Mazacha. (k) Pauſaniæ patria. (l) Iconium. (m) Derbe & Lyſtra. (n) Natolia.

ῦm, μ *Laranda*, ν *Tyana*, ξ *Trapezus*, ο *Amasia*, Strabonis Geographi cunis decorata.

GALATIA.

Galatiæ seu Gallograeciæ termini.

III. *Galatia*, cujus nunc partes *Roni* & *Chiancare*, dicta est hæc regio à *Gallis*, ex Italia post incensam Romam huc transgressis; eadem *Gallogræcia* & *Græcogallia*, quia Gallis Græca gens mista incoluit. Antea *Phryges* tenuere & *Paphlagones*. Paphlagoniæ nomen mansit in parte Galatiæ. Includitur autem Galatia a *Septemtrione* Pontico mari ab *Ortu* Cappadocia, a *Meridie* Pamphylia, ab *Occasu* Asia Minori & Ponto Bithyniaque. *Regiones* versus Septemtrionem

Heneti. Isauria. Pisidia. Populi Galatiæ. Ancyra.

Paphlagonia, in qua π *Heneti* populi, unde *Veneti* in Iralia: versus Meridiem ρ *Isauria*; ubi urbs σ *Isaura*; & Pisidiæ pars: Cujus altera pars in Pamphylia memorabitur. Populi *Chalybes*, *Træmi*, *Proserliminitæ*, *Byceni*, *Orondici*: & Gallorum nationes, *Tectosagæ*, quorum caput τ *Ancyra* urbs; *Tolistobogii*, *Voturi* & *Amb.*

mediterraneo; Ut prorsus congruat usitato Italorum vocabulo *Levante*, i. e. *Oriens*, quo terras Asiaticas & mari vicinas insulas significant. Natolia enim ex usu apud Græcos recepto veteri atque hodierno Turcico, aut totam Minorem Asiam, aut hujus partem unamque provinciam notat. (a) *Cappadocia* ergo primas colonias Thogarmæ, filio Gomeri ultimo, ex Japhetis nepotibus uni; sed Cappadociæ suas Cilicia debebit, si rationes Bocharti ab equis, mulis, asinis & mancipiis petitæ accuratius expendantur. (b) *Galatia* & *Gallo-Græcia* quin ad Gallos huc expeditione bellica progressos originem reducat, nullum est dubium: illa sub Theodosio Imp. in *primam atque secundam* divisa legitur. (c) An Pontus ab voce Phœnicia בטנא *Botno*, i. e. *nucibus & avellanis*, quas procreavit, optimis derivetur, hoc fortasse quidquam dubii habet: (d) Itemque an *Bithynia* ex vocabulo Punico בטין tanquam *regio interior* appellationem susceperit: Hæc utraque Bocharti Opinio est, quam multis observationibus illustrat. Plures provinciæ nos ad sese avocant: Hæ quippe Septem tabulis Geographicis mutato inseruntur nomine, sed numero, quem Græci adhibent, invariato. Confer Statum Imp. Ottomannici præsentem à Domino Ricart editum.

BUNONIS.

μ (e) *Larænda*, Lycanoniæ quoque urbs Tauromoniti vicina; nomen antiquum hodie retinet.

ν (f) *Tyana*, adhuc *Tiana* seu *Tiagna*, urbs inter Sasiena & Faustinopolin posita, patria est *Apollonii Tyanæi* Philosophi, qui discendi causa plurimas regiones peragravit: ejus vitam Philostratus lib. 8. descripsit.

ξ (g) *Trapezus*, Sinopensium colonia, Europæis *Trabisonda* & *Trebisonda*, est urbs Cappadociæ præcipua ac maritima, ad mare Ponticum sita, quo loco ora maritima in Boream versus Colchos incipit flecti; monte non parvo cingitur urbs illa & Satrapæ Turcarum sedes est, in quorum potestatem venit sub Mahumede II. Hic enim Constantinopoli capta *Trapezuntinum* quoque imperium subegit, & *Davidem*, ex *Commenorum* familia postremum Constantinopolin traduxit, eumque cum universa familia interfecit, Anno C. 1460. *Bzovius* verò calamitatem illam ad Annum 1461 refert. Fuerat aliquando sedes Imperii Trapezuntis, ex distracto Constantinopolitano, nati.

ο (h) *Amasia* ad *Irim* fl. est hodiè Satrapæ [e] Turcarum sedes [f]. Hanc suam patriam *Strabo* multis descripsit [g]. Præterea Cappadociæ oppidum clarum est (i) *Nazianzum*, Cæsareæ finitimum, à qua in Occasum recedit, patria D. *Gregorii Nazianzeni*, qui ob eximiam rerum Theologicarum notitiam, *Theologus* cognominatus est [h]. *Nissa*, *Nysa* seu (k) *Nyssa*; hodiè *Nisi*, in Armeniæ & Cappadociæ confinio est, D. *Gregorii Nysseni*, qui D. *Basilii* frater fuit, patria [i]. Cæterum Cappadociam Strabo [k] in duas Satrapias à Persis divisam tradit, eam quippe, quæ *Magna* dicitur & *Cappadocia ad Taurum*, & alteram, quæ *Pontica* vocatur & *Pontus*: quam Arias Montanus ex Onkelo docet esse Hebræorum *Capbthorim*. Porrò Cappadocia à veteribus tribuitur *Amazonibus*, quarum Regina fuit *Penthesilea*. Ipsa hæc regio equorum altrix est, hinc Dionylio Afro Cappadoces sunti δάμονες ἱπποτυπάν, *gute Reuter*. Strabo testatur Cappadoces sacerdotalem dignitatem habuisse proximam regiæ: Mendaces perhibentur à scriptoribus & fraudulenti; sicuti quoque *Cilices* & *Cretenses*: unde tandem proverbium natum, τρία κάπτα κήκιστα [l]. De eorum ingenio, & natura hoc quoque mirum, quod, quum liberi essent, libertatem à Romanis sint deprecati, asserentes, se malle vivere sub Regibus, quàm diutius ferre libertatem.

π (l) *Heneti* Paphlagoniæ oram maritimam incoluêre.

ρ (m) *Isauria* Pisidiæ finitima est.

σ (n) *Isaura* urbs, Ammiano teste, (o) *Claudiopolis*, & in lib. Concil. *Isauropolis* dicta est.

τ (p) *Ancyra*, hodiè *Anguri* & *Angara*, urbs Galatiæ primaria est, edito loco sita; *Concilio Ancyrano* clara: Præfecti regii hodiè sedes est.

HEKELII.

[e] Qui *Belerbejus* vocatur & *Amasiæ* & *Cappadociæ*.

[f] LX millium *Ducatorum* vel (magis Latine) *Aureorum* proventus ejus censetur.

[g] Lib. XII. *Geograph.* p. 205. Tom. II.

[h] Vid. ex *Sixti Senensis* Lib. IV. *Biblioth. Dialo-*
gus

(a) Cappadocia. (b) Galatia. (c) Pontus. (d) Bithynia. (e) Laranda. (f) Tyana. (g) Trapezus. (h) Amasia. (i) Nazianzum. (k) Nyssa: seu Amazonum regio. (l) Heneti (m) Isauria. (n) Isaura. (o) Claudiopolis, seu Isauropolis. (p) Ancyra.

Ambiani. Urbes inclytæ, υ *Teuthrania*, φ *Sinope*, Mithridatis & cunis & sepulchro nobilitata; χ *Amisus*, *Therma*, ↓ *Pessinûs*, quæ Dindymene & Cybele antè dicta. Montes sunt, ω *Olgasis*, α *Dindymus*, & qui Celænorum tumulus.

Teuthrania. Sinope. Amisus. Therma. Pessinûs. Olgasis. Dindymus.

PONTUS (1) ET BITHYNIA (2).

IV. Quæ antè duæ erant regiones, *Pontus* ad Ortum Solis, *Bithynia* ad Occasum, postea sub una provincia censæ sunt. Terminatur provincia à *Septentrione* mari Pontico, ab *Ortu* Galatia, à *Meridie* Asia Minori, ab *Occasu* Propontide. Mons clarus est β *Orminius*. Flumina, γ *Parthenius*, δ *Hippias*, ε *Sangarius*, ζ *Ascanius*. Regiones, *Bogdomanis*, *Timonitis*. Populi *Chalcedonii*, η *Mariandyni*, *Caucones*, *Zygiani*. Urbes insignes, ϑ *Chalcedon*, quæ nunc *Scutari*, Constantinopoli adversa; ι *Nicomedia*, κ *Apamea*, λ *Heraclea*, μ *Nicæa*, ν *Prusi-*

Ponti & Bithyniæ fines.

Orminius m. Ejus Fluvii, Regiones, Pop... U...

as (1) Pont... Geo... Bi... Bith...

gus de Patriis Viror. illustr. *Quenstedtii mei* p. 459. seq.

[i] Conf. *Quenstedtius* loc. cit. 461.

[k] Loc. jam cit. p. 160 seq.

[l] Leg. *Erasmi* Chil. III. Cent. VI. *Adag.* LXXXII. p. 626. col. a.

BUNONIS.

υ (a) *Teuthrania* apud Carambin promontorium est ad Ortum: Moletio *Tripoli*; ac aliis *Tribicelli* hodiè indigitatur.

φ (b) *Sinope* Diogenis Cynici [m] patria, olim *Mithridatis* regia, ad litus maris jacet Pontici.

χ (c) *Amisus* in Chalybum regione urbs est primaria.

↓ (d) *Pessinunte* colebatur *Cybele*, cujus simulacrum ibidem habebant augustum: unde ista appellatur *Pessinuntia* *. Paphlagoniæ urbs quoque est (e) *Amastris* ad Pontum sita, quam nonnulli etiam dictam volunt *Sesamum*.

ω (f) *Olgasis*, Ptolemæo *Olyssa* mons est, aditu difficilis, cujus partem Strabo [n] appellat *Sandaracurgium*, ob assiduam metallorum effossionem concavam. *Parthenius* fluvius ex illo oritur monte.

α (g) *Dindymus* vel *Dindyma*, mons Deûm matri sacer ἀπο τῶν διδύμων, id est, *gemellis*, (gemina enim illic exstabant ubera, seu juga) nomen invenit. *Cybele*, illa Deûm mater, ab eo *Dindymene* dicta est. Ex eodem monte (h) *Sangarius* oritur fluvius. Cæterum (i) *Halys* fl. Cappadociam à Paphlagonia fere disterminat, in Euxinum mare haud longè ab Amiso se exonerans.

β (k) *Orminius* seu *Horminius* [o] mons hodiè Turcis appellatur *Armendag* [p].

γ (l) *Parthenium* fluvium, qui hodiè *Parteni*, aliis *Dolap*, Olgasis edit mons, eumque in Pontum Euxinum inter Tium & Amastrim urbes mittit. Est quoque *Parthenius* fl. in Arcadia; ac item alius in Samo inf. à quo illa *Parthenia* dicta est.

δ (m) *Hippias*, aliis *Hippius* fl. ex Orminio seu Horminio monte oriens, inter Sangarium & Lycum fl. in eundem exit pontum.

ε (n) *Sangarius*, hodie *Sangari* seu *Sacari*, ex Dindymis montibus ad Sangiam vicum profluens, per Bithyniam inter Calpam ad Occasum, & Hippiam ad Ortum in Pontum decurrit. (o) *Gallus* fluvius in eundem influit.

ζ (p) *Ascanius* fl. per Ascaniam paludem in sinum labitur Astacenum.

η (q) *Mariandyni* oram Euxini maris ad Heracleam accoluerunt; in horum regione *Hercules* Cerberum canem tricipitem virus evomentem, quo terræ illæ infectæ, occidisse Poetis fertur. *Mariandynos* ferunt lugubria solitos concinere, unde *Mariandynus tibicen*, de Poëta minus compto, in proverbio est.

ϑ (r) *Chalcedon* antiqua urbs, 148 Ann. post Romam condita: *Synodus Oecumenica quarta* [q] An. 451. illic habita, eam urbem nobilitavit [r].

ι (s) *Nicomedia* vulgò *Comidia*, & Turcis *Nicor*, ad Propontidem sita, & *Constantini Magni* Baptismo celebrata, hodie ferme deserta jacet.

κ (t) *Apamea* vulgò *Apami*, ad Propontidem jacens; prius *Myrlea* dicta, quo nomine hodiernum à Turcis appellatur.

λ (u) *Heraclea* Mariandynorum urbs, ab Hercule, Mela [t] teste, condita, in maris Euxini litore posita, eo putatur fuisse loco, quo hodiè *Penderachi* [u].

μ (x) *Nicæa*, ad Ascaniam paludem sita, Strabone teste, *Antigonia* etiam dicta est, hodiè *Isnich*, *Nichor*, *Nicbea*: nominis celebritatem habet à *Concilio Oecumenico primo*, quod contra Arrium Anno 325 ibidem habitum est cogente Constantino M. [u] *Philistion* comicus, Socratis æqualis, immoderato risu illic repente exspirasse traditur.

ν (y) *Prusias* seu *Prusa* ad Olympi montis radices est, à *Prusia* rege condita, qui filium habuit dentium vice continui ollis soliditate armatum; Regum in Bithynia sedes. Hic *Asclepiades* medicus floruit, qui senex scalis lapsus interiit. Prusiæ natus *Dion*, ob eloquentiam *Chrysostomus* cognominatus, cujus inter cæteras exstat oratio de Ilio à Græcis nunquam capto. Erat & alia in Bithynia urbs Prusias ad Ascani fl. ostium: itemque alia mediterranea ad Hippiam fl.

HEKELII.

[m] Unde & *Ovidio* de *Ponto* dictus *Sinopeus*.

* Hoc *Gordius Nodus* ab *Alexandro* reseissus esse creditur.

[n] Lib. XII. *Geog.* p. 205. Tom. II.

[o] *Ptolemæo*.

[p] Ab *Appiano* in Lib. de *Bellis Mithridaticis*

(a) Teuthrania. (b) Sinope. (c) Amisus. (d) Pessinus. (e) Amastris. (f) Olgasis m. (g) Dindymus m. (h) Sangarius fl. (i) Halys fl. (k) Orminius mons. (l) Parthenius fl. (m) Hippias. (n) Sangarius. (o) Gallus fl. (p) Ascanius fl. (q) Mariandyni. (r) Chalcedon. (s) Nicomedia. (t) Apamea seu Myrlea. (u) Heraclea. (x) Nicæa. (y) Prusias.

as quæ nunc *Burſia* (1), & ξ *Libyſſa* (2) Annibalis interitu ac ſepulchro nota,

(1) *Turcarum antequam in Europam penetrarunt Regia, inter hujus tractus præcipua, culta feliciter cum Caſtro in colle.* Luyt.

(2) *Nunc Lebuſſa aut Gebiſſa.*

videtur vocari *Scorobas. Plinio* Lib. V. c. 32. p. 81. lin. 12. appellatur *Hippius*, fortè quod *Hippius* Fluvius originem inde habeat.

[q] Episcoporum 630 sub *Martiano Imp.* contra *Eutychen* & *Dioscorum* atque ad destruendam *Synodum Ephesinam II.*

[r] Vid. *Alstedii Thesaurus Chronologiæ* Tit. 36. p. 345.

[ſ] Lib. I. c. 19. p. 173. lin. 24.

[t] Datur & *Heraclea* in *Caspiis* cujus mentionem facit *Solinus* in *Polybist.* c. 61. p. 122.

[u] Leg. *Abr. Bucholceri* Index Chronolog. p. 193. seq.

BUNONIS.

ξ (a) *Libyſſa* in mediterraneis est à dextro Asseanii latere paulum remota.

(a) Libyssa.

CAP. XVIII.

Asia Minor sive proprie dicta (1).

I.

Asiæ propriæ seu Minoris termini & regiones.

A*Sia propriè dicta*, quæ & *Minor*, (nunc tres ejus partes, *Chiutalem*, *Sarcum* & *Germian*) terminatur ab *Septemtrione* Bithynia ac Ponto; ab *Ortu* Galatia Pamphyliaque & Lycia; à *Meridie* eadem Lycia & Rhodiensi Mari; ab *Occasu* Ægæo pelago & Hellesponto. Regiones, in quas dividitur, sunt hæ; *Phrygia*, *Mysia*, *Lydia*, & *Caria*: & quas Græcæ gentes in litore Ægæo incoluerunt, *Æolis*, *Ionia* & *Doris*. 1

PHRYGIA MAJOR. (2)

Phrygiæ Majoris Populi. Fluvii.

II. α *Phrygia* duplex est; altera β *Major*, altera *Minor*, quæ & Troas. *Majoris Phrygiæ* populi, *Olympeni*, *Moccadelii*, *Cydisses*, *Gipetini*, *Moxiani*. Montium celeberrimus est *Cadmus*, quo à Lycia discernitur. Fluvii nobiles γ *Mæander*

(1) *Pars Natoliæ propriæ ad Austrum, olim Asia Minor strictè dicta.* Luyt.

(2) *Nunc Germian.*

BUNONIS.

α (a) *Phrygia* Curtio pluribus villis, quàm urbibus frequens, nomen sortita fertur à *Phrygio* sive *Brygio* Macedonum opido. Sunt enim auctores, inquit Plinius [a], qui ex Europa transiisse dicunt *Mysos*, *Phrygas*, & *Thynos*: unde inox terris data fuerint nomina *Mysiæ*, *Phrygiæ*, *Bithyniæ*. Deducitur tamen aliis appellatio Phrygiæ à *Phrygio* fluvio, qui etiam *Hyllus* dictus, eamque à Caria separat.

C (b) *Major Phrygia* hodiè vulgò dicitur *Germian*.

γ (c) *Mæander* seu *Mæandros* fl. ultra modum flexuosus, vulgò *Madre*, ex arce Celænarum summa ortus tam obliquè fertur, ut in se ipsum videatur recurrere, 600 faciens flexiones; unde *Gyri Mæandri* [b] in proverbium abiere: inter Heracleam & Miletum Mare subit Myrtoum.

HEKELII.

[a] Lib. V. *Hist. Nat.* p. 32. l. 47.

[b] Et ipsi *Mæandri* ap. *Erasm.* Chiliad. IV. Cent. X. Adag. 58. p. 847. col. b.

REISKII.

1 (d) *Phrygia* primas à Gomero Japheti filio colonias & origines arcessit, cujus partem aliquam prisci Auctores κατακεκαυμένην faciunt, id est, *adustam*, eò quod cinericia nigraque quasi per adustionem fuerit. Nam גומר ex Hebr. גמר, i. e. *consumendo* vel *exurendo*; φρυγία etiam Græcum vocabulum ἐκ τῦ φρυγεῖν, i. e. à *torrendo* dicitur. Itaque Græci falluntur, qui à Brygibus Macedonum gente hanc nationem vetustissimam ortam voluerunt. De Diis Phrygicis & Deabus, saltationibus, cantilenis, lingua & priscis, quæ adhuc ab illa superstunt, vocabulis observationes egregias Bochartus in illa dedit *Epistola, qua disquiritur, an Æneas in Italia unquam fuerit?* Hoc enim negat Vir doctissimus, qui rebus Trojanis & Italicis lucem singularem attulit. (e) *Trojam* ex situ veterem hujusque rudera Bellonius in acclivi collis parte, ambitu murorum vix per horas quatuor emetiendo, mœnibus ipsis è saxo nigro duroque sed spongioso in quadrangulum excisò, & turrium & duarum arcium, & sepulchrorum marmoreis reliquiis observavit Lib. II. c. 6. Phrygia ævo Impp. medio duplex erat *Pacatiana* & *Salutaris*, quam Notitiæ Imp. Romani Græcæ pariter ac Latinæ suppeditant. (f) *Mysia Cariaque* sibi eadem quas Lydia origines vendicârunt, teste Herodoto Lib. I. τὸν γὰρ Λυδὸν καὶ μυσὸν λέγεται εἶναι καρὸς ἀδελφεοὺς, *Lydum enim Mysumque Caris fratres esse dicunt.* Sicut ergo Lydiæ denominationem coloniasq; primas לוד *Lud* unus Noachidum nepotum intulit; ita ex hac matre vicinis idem regionibus. Nam Hebr. לוז, *Punica* לוד *flexuosum* sc. Mæandrum significat Caria autem ἐκ τῦ καρὸς, i. e. ab *ove* ovium que copia vocatur:

(a) Phrygia unde dicta. (b) Major Phrygia. (c) Mæander fl. (d) Phrygia. (e) Troja. (f) Mysia, Caria, Lydia.

ander & ♂ *Marsias*. Urbes insignes ε *Synnada*, & ζ *Apamia*, *Cibotus* cognomine, ante *Celænæ* dicta. Urbes.

PHRYGIA MINOR SIVE TROAS (1).

III. Quæ ante *Troas* erat, à Phrygibus occupata, η *Phrygia Minor* dicta fuit; in eo amnis nobilissimus ϑ *Scamandrus*. Urbium notissima, Grajorumque monumentis celebratissima ι *Ilium* sive *Troja*, Græcorum decenni obsidione excidioque inclyta (2). Inde Novum *Ilium*, triginta stadiis ab veteri distans: item κ *Alexandri Troas*, quæ & *Alexandria*. Phrygia Minor seu Troas. Troja. Ilium novum. Alexandria. seu Troas Alexandri.

MYSIA MAJOR.

IV. *Mysia* similiter in *Majorem* ac *Minorem* dividitur. In *Majori* inter Minorem & Phrygiam Majorem sita populi fuere, *Olympeni*, *Trimenothuritæ* & *Mysomacedones*. Montes nobiles, *Olympus* & *Cimon*. Fluvius λ *Rhyndacus*. Urbium notissimæ, μ *Antandros*, ν *Adramyttium*, ξ *Pergamus*, *Trajanopolis*, *Alyda*. Mysiæ Majoris Populi. Montes. Fluvii. Urbes.

MY-

tur: Ita Hesychius καὶ πρόβατον γίνεται κριός. Ut vel ideo ad Hebræum & Punicum כר *Car*, i. e. *agnum* reduci commodè queat. Conf. Opusculum Jac. Usserii de Asia proconsulari seu Lydiana, ubi de hisce regionibus accuratè agitur.

BUNONIS.

ϑ (a) *Marsyas fl.* haud longè à Mæandro profluens, à quo juxta Apamiam, quam circumfluit, recipitur: Nomen habere Poëtæ fabulantur à *Marsya* tibicine, quem ob arrogantiam excoriasse traditur Apollo. Est & alius in Syria fluvius *Marsyas* dictus, qui in Euphratem ad Samosata delabitur.

ε (b) *Synnada* [c] utroque numero usurpatur, olim erat urbs marmore clara, inde *Synnadicum* appellatum: hodiè in ruinis jacet [d].

ζ (c) *Apamia* ad Marsyam fl. ubi is Mæandro miscetur, à Seleuco Rege condita est: Marsyæ tibicinis illius infelicis perhibetur esse patria. Cæterum in eadem Phrygia quoque erat (d) *Gordium* opidum, olim Midæ regia, ubi *nodus Gordius* ab Alexandro M. ense solutus. (e) *Sangario fl.* urbs illa interluitur.

η (f) *Phrygia Minor* hodiè vulgò appellatur *Sarcum*.

ϑ (g) *Scamandrus*, *Xanthus*, *Simois*, famâ majora sunt flumina, quam naturâ. Ortus Scamandrus Idâ monte ad promontorium Sigæum in Ægeum mare labitur. Scamander hic ab exercitu Xerxis perhibetur epotus: sicut & *Melas* & *Lissus*. Inter Simoentem fl. & Scamandrum (h) *Campus* interjacet *Scamandrius*.

ι (i) *Troja* apud Idam montem, & oram maritimam sui sita, cujus ruinæ hodie ostenduntur. *Est illius & tantum flebile Troja solum.* Trojanorum luxus reprehenditur in conviviis; adeo ut *porcus Trojanus* in proverbio sit apud Macrob. [e]. *Equus Trojanus* quoque [f] in proverbium abiit.

κ (k) *Alexandria* inter Sigeum & Lectum est promontoria. Cæterum *Phryges* servili ingenio feruntur, qui solis verberibus in officio contineantur; à quibus proverbium *Phryx verberatus melior* [g]: item *sero sapiunt Phryges*. Attamen Phrygiam nobilitarunt viri ingenio clari & excellentes. *Æsopus* Phryx fuisse traditur. Phryges etiam sunt *Simplicius* Philosophus Aristotelicæ disciplinæ interpres omnium optimus; & *Epictetus*, cujus præceptum, quod Philosophiæ summam continet; ἀνέχου καὶ ἀπέχου, *Sustine & abstine*. Ejusdem in Philosophos dictum fuit, quod sint μέχρι τοῦ λέγειν, ἀνὼ τοῦ πράττειν, *dictis tenus, factis procul*. Cæterum non longè ab illo (l) *Sigeum* fuit *opidum*, ad *promontorium* ejusdem nominis: Hic Græcorum fuit statio navium, adversus Trojanos bellantium. Hic *Achillis* sepulchrum est; hodiè Turcis vocatur *Janitzari*.

λ (m) *Cimon* mons aliis etiam vocatur *Cimæus*. Ad (n) *Rhyndacum* angues tam immanes nasci tradit Mela [b], qui Aves prætervolantes absorbeant.

μ (o) *Antandros* ab Andri insulæ populis condita traditur; ad maris litus jacet.

ν (p) *Adramyttium* in ejusdem maris litore ponitur.

ξ (q) *Pergamus* [i] ad Caycum fl. Attali quondam regia, Galeni [k] patria est. In Pergamo instructissimam fuisse *Bibliothecam*, quæ ducentis librorum millibus constaret, Galenus meminit. Ibidemque *charta Pergamena* inventa à loco nomen retinuit [l].

(1) *Nunc Sarcum.*
(2) *Portum ejus celeberrimum arena ferme opplevit.*

HEKELII.

[c] Et *Synada*, Ptolemæo.

[d] Primum dicta est *Synnas*. Incolis *Docimæa* & *Docimue*, referente *Stephano*, dicitur.

[e] Lib. III. *Saturnal.* c. 13. p. 341. Editionis *Lugduniano-Gryphianæ*. Vid. *Erasmi* Chil. IV. Cent. X. *Adag.* 70. p. 499. col. b.

[f] Ap. *eund.* loc. cit.

[g] Conf. Chil. I. ejusd. *Erasmi* Cent. VIII. Adag. 36. p. 227. col. a.

[b] Lib. I. c. 19. p. 172. lin. 37. Sq.

[i] Et *Pergamum*.

[k] Et *Apollodori*.

[l] Vid. *Guid. Panciroli* Nova Reperta. Tit. 13. pag. 591. Editionis *Amberg.* in 8vo.

(a) Marsyas fl. (b) Synnada. (c) Apamia. (d) Gordium. (e) Sangarius fl. (f) Phrygia Minor. (g) Scamandrus fl. (h) Campus Scamandrius. (i) Troja. (k) Alexandria. (l) Sigæum promontor. &c. (m) Cimon. (n) Rhyndacus fl. (o) Antandros. (p) Adramittium. (q) Pergamus.

MYSIA MINOR.

Myſiæ Minoris Flumina. Ida. Urbes.

V. In *Minori Myſia*, quam Helleſpontus & Propontis perfundunt, amnes ſunt celebres, *o Æſepus*, *π Granicus*, *ρ Simois*. Mons *σ Ida*, Paridis & *Oenones* amoribus notus. Urbes inſigniores, *τ Cyzicus* (1), *υ Parium*, *φ Lampſacus*, *χ Abydus*, & *ψ Dardanum*.

LYDIA (2).

Lydiæ Flumina. Montes. Urbes

VI. *Lydiæ* pars altera dicitur *Mæonia*. Flumina in utraque *ω Caicus*, *α Hermus*, qui *β Pactolum* auriferis arenis famigeratum (unde χρυσορρόας dictus) recipit, & *γ Caiſtrus*, qui Lydiam à Caria diſpeſcit. Montes clari *δ Sipylus*, *ε Tmolus*, *ζ Meſogys*, *η Mimas*. Urbium nobiliſſimæ *ϑ Thyatira* (3), *ι Sardes*, *κ Philadelphia* (4).

(1) 70 *Annos poſt Romam condita.*

(2) *Hodie Caraſia.*

(3) *Dives Frumento, Goſſipio, & antiquitatum Veſtigiis, ampla, ſordida, cujus Ædificia ex vinis ceſpitibus a Sole ſiccatis propemodum componuntur.* Luyts.

(4) *A Turcis vocatur Urbs Dei; urbs eſt probe culta, in qua quatuor ſuperſunt Eccleſiæ, & numerus Chriſtianorum non exiguus. Ultimum inter Aſiæ Minoris urbes ab imperio Turcico ſubjugata.* Luyts.

(5) *Hodie abjectus vicus, quem fere Paſtores atque Bubulci incolunt.* Luyts.

BUNONIS.

ο (a) *Æſepus* ex Ida m. profluens, in Propontidem decurrit apud urbem Cyzicum.

π (b) *Granicus* [*m*] *fl.* ex Ida monte ortus, per Adraſteos campos præcipiti curſu volvitur, & inter Parium & Lampſacum in Propontidem influit. Hic in Adraſtiis campis neque longè à Cyzico inter Alexandrum M. & Perſas pugnatum eſt.

ρ (c) *Simois* ex Ida monte proſiliens, lacum apud Sigeum efficit. Ad Simoentis ripas Anchiſen cum Venere concubuiſſe, unde Æneam natum, in poëtarum fabulis eſt.

σ (d) *Ida* Paridis judicio celebris, cujus cacumen vocatur (e) *Gargarus*; multorum fluviorum genitor: inde *ſinus* Troadis (f) *Idæus* appellatur. In Creta quoque Inſula ejuſdem nominis mons eſt.

τ (g) *Cyzicus* ad Propontidem & Æſepi fl. oſtium, in inſula pene continenti juncta jacet, urbs antiqua.

υ (h) *Parium* inter Cyzicum ad Septemtrionem, & Lampſacum ad Meridiem ad Propontidem poſitum, hodieque vocatur *Pario* [*n*].

φ (i) *Lampſacus* ad Helleſpontum & Granici fluminis oſtium, inter Parium & Abydum, è regione Callipolis in Thracia urbis. Xerxes Perſarum Rex *Lampſacum* urbem Themiſtocli exſuli dedit, unde vinum ſumeret: ſicuti *Magneſiam* eidem donarat, quæ panem illi præberet, & *Myuntem*, ex qua haberet obſonium. Erant Lampſaceni maximè ſedati & quieti; atque præter cæteros ad ſummum Græcorum otium potius, quàm ad ullam vim aut tumultum accommodati. *Cic.* in Ver.

χ (k) *Abydus*, hodiè *Avido*, contra Seſtum Thraciæ urbem jacens, incolas olim habuit ſycophantas & effæminatos: unde proverbium [*o*]: *Ne temere Abydum.*

ψ (l) *Dardanum* eo fuit ſitu, quo hodiè arx (m) *Dardanello*, cui in Thraciæ litore objacet caſtellum aliud ejuſdem nominis. De his dictum eſt ſuperius lib. IV. cap. 14. ad ſ. 2. Venetorum claſſis Turcarum copias maritimas, claſſemque inſtructiſſimam, ad hæc ipſa caſtella invaſit & profligavit, ingenti victoriâ potiti Anno 1656.

ω (n) *Caicus* hodie *Girmaſti*, inter Eleam decurrit & Pitanen illam, quæ *Arceſilam*, nihil affirmantis Academiæ clariſſimum antiſtitem, tuliſſe dicitur.

α (o) *Hermus* hodiè vulgò vocatur *Sarabat*, ex Phrygia majore fluens inter Phocæam & Smyrnam in ſinum decurrit Smyrnæum, Mela teſte [*p*].

β (p) *Pactolus* ex Tmolo monte oritur, Sardeſque alluit. *Pactolos* & *Tagos* ſibi polliceri dicitur is, qui ſibi ingentes divitias promittit.

γ (q) *Cayſtrus* ex Majore Phrygia ortus inter Epheſum & Colophonem mare ſubit.

δ (r) *Sipylus* hodie *Cuſimas* dicitur. Opidum quoque fuit *Sipylum* ſeu *Sipylus* in Lydia, terræ motu abſorptum, quod & *Tantalum* dictum fuit.

ε (s) *Tmolus*, nunc *Tomalize* dictus, in Trallenſi & Sardenſi agro vitibus conſitus erat, crocum etiam copioſè producebat.

ζ (t) *Meſogys* inter Hermum & Cayſtrum poſitus fluvios.

η (u) *Mimas* mons & promontorium, hodiè *Capi Stillari*, Colophoni urbi vicinus eſt.

ϑ (x) *Thyatira*, nunc *Tire* ſeu *Tiria*: in ſeptem Eccleſiarum numero memoratur Apoc. 2.

ι (y) *Sardes* apud Tmolum montem poſita urb olim Cræſi erat regia; quòd Jones Athenienſium au xilio Sardes expugnaſſent, Perſarumque præſidia in terfeciſſent, bellum intulit Athenienſibus primu *Darius* Rex, ac deinde *Xerxes* paternam cladem i campis Marathoniis acceptam vindicaturus. Eade urbs produxit *Polyæum*, cujus exſtant Lib. 8. ſtrateg matum [*q*]: & *Eunapium*, qui vitas Philoſophoru & Sophiſtarum aliquot conſcripſit. Sardibus qu erat Eccleſia memoratur Apoc. 3. (5).

HEKELII.

[*m*] Quem aliqui à *Græco Theſſali* Filio dictu putant.

[*n*] Ex hac Civitate fuit *Neoptolemus*, cognome to *Gloſſographus*: Vir memoratu digniſſimus.

[*o*] Apud *Eraſmum* Chil. I. Cent. VII. *Adag.* S p. 218. col. b.

[*p*] *Solino* in *Polybiſt.* c. 53. p. 114. lin. 30. ſe

[*q*] *Lugduni* ap. *Joan. Tornæſium Iſaaci Caſa boni* cura *Juſti Vulteji* Verſione adjecta, 1589, in editi.

BUNONIS.

κ (z) *Philadelphia*, adhuc *Filadelfia* appellat ad Tmoli montis radices poſita, terræ motibus quoties concuſſa fuit. Et hujus Eccleſiæ ſit men

(a) Æſepus fl. (b) Granicus fl. (c) Simois fl. (d) Ida. (e) Gargarus. (f) Idæus ſinus. (g) zicus. (h) Parium. (i) Lampſacus. (k) Abydus. (l) Dardanum. (m) Dardanello. (n) cus fl. (o) Hermus fl. (p) Pactolus fl. (q) Cayſtrus fl. (r) Sipylus fl. (s) Tmolus m. Meſogys m. (u) Mimas m. (x) Thyatira. (y) Sardes. (z) Philadelphia.

CARIA (1).

VII. In λ *Caria* flumina, μ *Mæander*, in Phrygia Majori ortum, & ab hoc receptum ρ *Lycus*. Montes ξ *Phœnix*, ο *Mycale* & π *Latmus*. Urbes claræ ρ *Tripolis*, σ *Laodicea*, τ *Antiochia*, υ *Magneſia*, φ *Priene*, χ *Alabanda*, ϟ *Stratonice*,

Cariæ Flumina. Montes. Urbes.

(2) *Hodie Aidinelli.*

Apoc. 3. A Lydia dictus eſt *Lapis Lydius* : ipſique *Lydi* molles & voluptatibus feruntur dediti. Cæterum *Curtio* lib. 4. cap. 11. (a) *Halys fl.* terminat Lydiam, quo loco *Lydium Imperium* intelligas oportet. Herodotus quippe lib. 1. tradit imperium Medicum & Lydium Haly Fluv. fuiſſe diſterminata. *Halys* autem *fluv.* Plinio teſte. lib. 6. c. 2. *a radicibus Tauri per Cataoniam Cappadociamque decurrens, opida Gangre, Cariſſa, inde Amiſum liberum, a Sinope CXXX mill. paſſ. Ejuſdemque nominis ſinus, tanti receſſus, ut Aſiam peninſulam faciat CC M paſſuum haud amplius per continentem ad Iſſicum Ciliciæ ſinum.* Secundum Herodotum lib. 1. *Imperium Medorum & Lydorum diſterminat Halys fl. qui ex Armeno monte profluens primum Cilicas, debinc Matienos; qui ſunt ad dextram, & Phrygas, qui ſunt ad lævam: tum Boream verſus tendens Syros, Cappadoces & Paphlagones interfluit, Cappadoces a dextra, Paphlagones a ſiniſtra perſtringens.* Itaque Halys fl. cuncta ferè ſuperiora Aſiæ, à mari, quod Cypro objectum eſt, ad Euxinum uſque Pontum dirimit.

λ (b) *Caria* ad Septentrionem habet Joniam; ad Ortum Lyciam; ad Occaſum mare Myrtoum; ad Meridiem Rhodium mare [r].

μ (c) *Mæandrus fl.* ex arce Celænarum ſumma ortus, mediâ urbe decurrens, per Cares primum, deinde per Jones, ac demum in ſinum maris editur, qui inter Prienem & Miletum eſt. Liv. l. 8. dec. 4. hodie *Madre* nominatur; adeò obliquè dicitur fluere, ut in ſe ipſum videatur recurrere & vel ſexcentas facere Flexiones; unde *Gyri Mæandri* [ſ] in proverbium abiere; *Mæander* hinc, Nonio teſte, ſignificat picturæ genus, labyrinthorum in morem flexuoſis ambagibus implexum, ad oras chlamydum.

ρ (d) *Lycus fl.* Laodicéam poſtquam alluit, cum Mæandro confluit. Ad horum confluentes fuit (e) *Coloſſæ*, hodiè *Chonead*, ad quam S. Pauli miſſa epiſtola. *Coloſſas* fuiſſe urbem Phrygiæ in Aſia Minore tradit *Strabo* [t]; eam *Laodiceæ* & *Hierapoli* vicinam fuiſſe docent *Chryſoſtomus* & *Theophylactus*. *Herodotus* eam appellat *magnam urbem*, Lib. vii. Similiter Xenophon Lib. 1. de expedit. Cyri. *Plinius* Lib. V. Hiſt. nat. p. 32. opidum vocat celeberrimum, *Paulus Oroſius* l. vii. c. 7. commemorat, *Coloſſas*, *Laodiceam*, & *Hierapolin*, urbes vicinas terræ motu concidiſſe. A Strabone *Colloſſæ* in Phrygia ponuntur.

ξ (f) *Phœnix* mons ad oram pertingit maritimam, quæ Rhodo inſulæ objacet.

ο (g) *Mycale* mons & promontorium è regione Sami eſt. Erat tamen & Mycale Cypriorum urbs, ad quam Cimon Athenienſis Phœnices navali prælio ſuperavit.

π (h) *Latmus* apud Mæandri Fluminis oſtia eſt, Endimionis à Luna adamati amoribus nobilis.

ρ (i) *Tripolis* apud Cayſtrum ponitur fl. [u].

σ (k) *Laodicea* hodiè vulgò *Laudichia*, Eccleſiæ memoratur Apoc. 3. *Laodicea* 1 Tim. 6. verſ. ult. vocatur metropolis *Phrygiæ Pacatianæ*, quod epitheton apud ætatis priſcæ ſcriptores non legitur: ſed apud illos, qui Romani Imperii jam inclinantis provincias deſcripſerunt. Claromontanum codicem mentionem non facere loci, unde ſcripta hæc ſit epiſtola, ait *Beza* in notis *N. T.* Cæterùm Laodiceæ vicina fuit (l) *Hierapolis*, quæ Majori Phrygiæ aſſcribitur, ubi *Epaphras*, de quo Coloſ. 4. docuit. *Philippus Apoſtolus* ibidem trucidatus, & cum filiabus ſepultus eſt. *Euſeb.* 1.

τ (m) Multæ exſtitere *Antiochiæ*; at hæc à Laodicea verſus Septentrionem collocatur.

υ (n) *Magneſia*, hodiè vulgò *Mangreſia*, ad Mæandrum fl. eſt. *Themiſtocles* exul hîc domicilium ſibi conſtituerat: Eam enim urbem Xerxes illi donârat, *quæ ei panem præberet*; ibidemque mortuus eſt. Hic Antiochus Rex à Scipione victus eſt, qui inde *Aſiaticus* cognominatus.

φ (o) *Priene* Biantis patria, hodie *Palatio*, Heracleæ proxima eſt, inter quam & Miletum Mæandrus fl. in mare excurrit.

χ (p) *Alabanda*, hodiè *Alabanda* ſive *Eclabanda*, urbs mediterranea eſt, olim fortunatiſſima, nunc in proverbio [x] *urbem* notat *fortunatam*: Juvenalis Poëta eam inter urbes barbaricis deliciis & luxu perditas recenſet. Nomen ſortita eſt ab *Alabando* Conditore, Caris, qui gentem condidit, filio, quem Deum etiam habuere, & religioſiùs, quàm alium quemvis Deorum, venerati ſunt. *Apollonius* ille Alabandenſis dicendi magiſter, & ſummus doctor, ut eum Cicero appellat, qui quum mercede doceret, non patiebatur tamen eos, quos oratores evadere non poſſe judicaret, operam apud ſe perdere, dimittebatque unumquemque ad quamcunque artem aptus ipſi videretur, atque ad eam impellere talem & hortari ſolebat.

ϟ (q) *Stratonice* olim urbs mediterranea, hodie in ruinis jacet.

HEKELII.

[r] Dicta a. *Caria* à *Cara* Rege, qui primus AUGURIA AVIUM dicitur invenisse.

[ſ] Ab *Eraſm.* Chil. IV. Cent. X. *Adag.* 58. p. 847. col. b. atque *Manutium* in *Adag. Selectiorib.* p. 1205. col. b.

[t] Lib. XII. *Geogr.* p. 230. Tom. II.

[u] Meminit hujus *Curtius* Lib. IV. c. 1. Sect. 27.

[x] Apud *Eraſm.* Chiliad. II. Cent. I. *Adag.* 99. p. 326. col. b.

BUNO-

(a) Halys fl. (b) Cariæ termini. (c) Mæandrus fl. (d) Lycus fl. (e) Coloſſæ. (f) Phœnix m. (g) Mycale m. (h) Latmus m. (i) Tripolis. (k) Laodicea. (l) Hierapolis. (m) Antiochiæ. (n) Magneſia. (o) Priene. (p) Alabanda. (q) Stratonice.

nice, & in litore ω *Miletus*, dives quondam atque potens mari Græcorum c
vitas, æ *Mynduſque*.

ÆOLIS (1).

Æolidis urbes.

VIII. In β *Æolide* urbes inclytæ, γ *Cuma* (2), δ *Phocea*, ε *Elea*.

IONIA. (3)

Jonia. Smyrna. Clazomenæ. Teos. Lebedus.

IX. In ζ *Ionia*, urbes, η *Smyrna* (4), ϑ *Clazomenæ*, ι *Teos*, κ *Lebedus*, λ Col
phon

EUBONIS.

ω (a) *Miletus*, hodie vulgò *Melaſſo*, haud longè a Mæandri olliis jacens, etiam *enactoria* ab *Anacte*, quodam Cœli & Terræ filio, dicta eſt. (b) *Cadmus Milcſius* (alius à *Cadmo Thœnice*, qui literas in Græciam intulit) orationis profæ primus autor, ſcripſit hiſtoriam Mileſiorum. Eſt Miletus patria *Thaletis Aſtrologi*, qui inter ſeptem ſapientes Græciæ cenſetur; itemque *Timothei Muſici*, & *Anaximandri Phyſici* [y]. Miletum nobilitavit pretioſiſſima lana, & ſtragula Mileſia erant in pretio. Cives ejus urbis adeo luxu & deliciis fluebant, ut Ariſtides Philoſophus libros de illorum luxuria componeret.

α (c) *Myndus*, hodie *Menteſe*, ſedes Præfecti, urbs maritima eſt. Cæterùm *Cares*, militia olim clari, viles tamen habiti ſunt, quòd mercede militarent, ac in prima acie locati, primos hoſtium impetus ſuſtinentes, vitam mortemque juxta æſtimarent.

β (d) *Æolis* ſeu *Æolia* ad mare Ægæum inter Troadem ad Septentrionem, & Joniam ad Meridiem porrigitur. ex quo ab Æolis incoli cœpit Æolia facta eſt, quæ antè erat Myſia. Prima urbs in ea à *Myrino* condita (e) *Myrina* vocata eſt.

γ (f) *Cuma*, ſeu *Cyme* altera fuit à Pelope inter Myrinam & Phocæam ad oram maritimam exſtructa. Cumani habiti ſunt inſulſi & ſtupidi.

δ (g) *Phocæa*, hodie *Foja Vecchia*, apud oſtia Thermi fl. inter Cumam & Smyrnam poſita, Maſſiliæ in Gallia mater eſt; ipſa Athenienſium colonia.

ε (h) *Elea* Pergamenorum Portus, apud Caici fl. oſtia, inter Myrinam & Pitanem jacet, Patria Zenonis, qui dialecticen invenit, & patientiſſimus exſtitit in perferendis apud Nearchum tyrannum cruciatibus.

ζ (i) *Jonia*, Turcis *Quiſcon*, inter Æolidem, Cariam & mare Ægeum extenditur. Peuceri & aliorum ſententia cum regioni, tum incolis id nominis tributum eſt à *Javan* [z]. Jones ſe jactitârunt & appellantur Athenienſes; quum ſe etiam αὐτόχθονας aſſererent, & cæteros Græcos πάροικους: & ob hanc cauſam *Attica* videtur etiam *Ionia* dicta.

η (k) *Smyrna* [a] in ipſa Joniæ peninſula jacens antiquum retinuit nomen, Turcis *Iſmir* appellata, urbs maritima, à Theſeo aut Tantalo condita, prius *Naulochos*, ac deinde à *Smyrne* Amazone [b] id nominis ſortita eſt. Philoſtrato omnium urbium, quæ ſub Sole ſunt, pulcherrima eſt; hodieque regionis caput & Satrapæ ſedes, mercaturâ celebris. Smyrnæus habetur (l) *Homerus* Poeta [c], cujus Sepulchrum ibidem hodie oſtenditur. Septem ſunt urbes, quæ de Homeri ſtirpe certant;

Smyrnæus quoque fuit (m) *Cointus*, qui Paralipomena Homeri lib. XIV, ſcripſit ſuaviſſimo orationis genere: itemque (n) *Nicetes*, præclarus Sophiſta quem Hadrianus Imperator tanti fecit, ut eum toti Ægypto præficeret. Smyrnæ Epiſcopus fuit (o) *S. Polycarpus*, Johannis Evangeliſtæ Diſcipulus & Martyr cujus fidem & patientiam ipſe Filius Dei probat, Apoc. 2. [d]. Cæterùm Smyrnæi licet deliciis & luxui eſſent dediti, fortiter tamen, ubi ferebat casus, ſeſe gerebant: unde *mores Smyrnæi* proverbio dicebantur de iis, qui ita deliciis eſſent dediti, ut, quæ viros deceant fortes, non omitterent. A Smyrna (p) *Sinus Smyrnæus* nomen & appellationem habet.

ϑ (q) *Clazomenæ* ſeu *Clazomena* urbs Joniæ maritima inter Smyrnam & Erythras, ubi illa in peninſulæ faciem abit, ſuper angultias poſita eſt, hinc *Clazomena*, illinc *Teos*: quæ quoniam terga jungunt confinio adnexæ, muris diverſis, frontibus diverſa maria proſpectant. Clazomenius fuit (r) *Anaxagoras* Philoſophus, Phyſicæ cultor adeo aſſiduus, ut rei tum privatæ, tum publicæ omnem curam abjiceret. Nivem nigram eſſe probaturus hoc argumento uſus eſt: *Nix aqua eſt*; *aqua autem nigra eſt*: *ergo & Nix nigra eſt*.

ι (s) *Teos* cujus ſitus jam indicatus eſt, (t) *Anacreontis* Poetæ patria, cujus tota Poeſis amatoria & ſuavis fuit. *Teja* etiam (u) *Erinna* Poetria fuit Dionis Syracuſani temporibus, quæ Dorica lingua ſcripſit elegans Poema, ad Homeri excellentiam accedens.

κ (x) *Lebedus* ſeu *Lebedos* urbs maritima, inter *Teon* & Colophonem erat: ibi quotannis ludi celebrabantur in honorem Bacchi.

λ (y) *Colophon* in ora maritima eſt, ubi *Callinus* vates diem obiit ſupremum. *Alicui rei Colophonem addere*, in proverbio eſt, pro ſummam & ultimam manum rei imponere; aut adhibere id, ſine quo negotium confici nequit. Proverbium inde natum eſt, quod Colophonii equeſtri militia adeo excelluerint, ut nullum ferè prælium ſine Colophonii equitatus ope atque auxilio confici poſſet [e].

HEKELII.

[y] Vid. Celeberrimi mei *Queneſtedtii* Dialog. de *Patriis illuſtr.* p. 475. ſeq.

[z] Aliàs eſt una de amœniſſimis, fertiliſſimis & ſapientibus Terris, ſed propter peccata & præcipuè libidines, tempore Cyri Majoris horribiliter, & hodie longè horribilius ſub *Turcico Imperio* captivata &

(a) Miletus. (b) Cadmus. (c) Myndus. (d) Æolis. (e) Myrina. (f) Cuma ſeu Cyme. (g) Phocæa. (h) Elæa. (i) Jonia. (k) Smyrna. (l) Homerus. (m) Cointus. (n) Nicetes. (o) S. Polycarpus. (p) Sinus Smyrnæus. (q) Clazomenæ. (r) Anaxagoras. (s) Teos. (t) Anacreon. (u) Erinna. (x) Lebedus. (y) Colophon.

(1) *Sic appellata ab Æolibus ex Æolia populis, qui in eam ex Thessalia patria migrarunt, ibidemque ædificatis in ea, teste Herodoto, 12 urbibus sedes suas fixerunt. Hodie Regionis pars est quæ Sarcum dicitur.*

(2) *Quæ Sibyllæ Cumanæ cognomentum imposuit.* Luyts.

(3) *Hodie pars Regionis quæ Sarcum dicitur. Incolæ appellati sunt Iones ab Ionibus Græciæ populis oriundi.*

(4) *Emporium celeberrimum quod Turcæ maximo numero, item Græci, Armeni, Judæi & plurium Nationum Europæarum consules habitant.*

phon, non tam μ *Clarii* Apollinis oraculo, quam Homeri natalibus nobilis; & ν *Epheſus* omnium clariſſima; cujus decus templum Dianæ, Amazonum opus, adeo magnificum, ut Xerxes, cum omnia Aſiatica templa igni daret, huic uni pepercerit: quod poſtea *Heroſtratus*, ut nomen memoria ſceleris extenderet, incendio deſtruxit. Id poſtmodum ad auguſtiorem cultum Epheſii reformarunt (1). Colophon. Clarii. Epheſus.

D O R I S (2).

X. In ξ *Doride* urbes fuere, ο *Halicarnaſſus* (3) & π *Cnidus*. 2

CAP. Doridis urbes.

& raſſata. Hæc *Michael Neander* Part. II. *Orb. Ter-*
ræ, f. 158. fac. a.
[*a*] Sophiano *Smirne*.
[*b*] Quæ *Epheſum* occupavit.
[*c*] Ingenii ille cœleſtis Vates.
[*d*] Vid. *Quenſtedt.* loc. cit. p. 480. ſeq.
[*e*] Leg. *Eraſmi* Chiliad. II. Cent. III. *Adag.* 45. p. 362. col. b.

B U N O N I S.

μ (a) *Clarum* Euſtathius Colophonis facit navale; ubi locus fuerit Colophoni vicinus. *Strabo* enim [*f*] *Apollinis Clarii* lucum ante Colophona ponit; & Tacitus hoc *Apollinis Clarii* fanum cum Colophone conjungit. *Germanicus*, quod *Tacitus* [*g*] tradit, Colophona appulit, ut Clarii Apollinis oraculo uteretur. Fuit ergo hoc Fanum ad ipſam urbem Colophona.

ν (b) *Epheſus* urbs maritima inter Cayſtrum & Meandrum fluvios poſita, à Colophone haud longè remota, vulgò nunc *Efeſo* dicitur, & Turcis *Figena* priſtino ſplendore longiſſimè hodie abeſſe perhibetur [*b*]. Iſtud (c) *Dianæ Templum* à tota Aſia annis centum exſtructum eſt, cujus operis ornamenta plurium operum inſtar obtinebant. In eodem templo inter cætera fuit (d) *Hecatæ ſtatua*, in cujus contemplatione ædituus admonuit oculis parcere; tanta fuit marmoris radiatio. *Plin.* [*i*]. Eadem die templum illud conflagravit, quâ *Alexander M.* Pellæ natus eſt. Epheſii fuerunt (e) *Heraclitus* Philoſophus, & (f) *Hipponax* Poëta, (g) *Artemidorus* item Philoſophus, quo exſtant libri V de ſomniis, & ſomniorum interpretatione. *Lex Epheſiorum* fuit, quæ jubebat *reverti quotidie alicujus Veterum, qui honeſte vixiſſet* [*k*]. Cæterùm Eccleſia quæ Epheſi erat, à Paulo quidem fundata fuit, (h) *S. Johannes* tamen Evangeliſta eidem præfuit uſque ad tempora Trajani Anno Chriſti 101, quo placidè exſpiravit; cum anteà ſub Domitiano ferventi oleo Romæ fuiſſet immerſus, & in Patmon inſulam relegatus, ſub cujus ad Eccleſiam rediiſſet.

ξ (o) *Doris* ad extremam hujus litoris oram ſita

ο (h) *Halicarnaſſus* ad Ceramicum ſinum poſita, eadem regia fuit Regum Cariæ; (l) *Herodoti*, Hiſtoriarum patris natale ſolum, qui tandem per colonum cum aliis Thurium in Italiam traductus eſt: Dionyſius, Alexandri filius, Hiſtoriæ Romanæ auctor Halicarnaſſenſis eſt: itemque alius *Dionyſius* cognomine dictus, qui ſub Hadriano floruit, ac ſcripſit de Muſicæ lib. 36.

π (m) *Cnidus*, in extrema ferè peninſulæ parte, qua in mare procurrit, eo fuiſſe putatur ſitu, quo hodie urbs *Standia* eſt: alii tamen ad ipſum promontorium, quod hodie vulgo *Capo Crio* appellatur, Cnidum ponunt. Ovidius *Cnidon piſcoſam* vocat. Hic erat *Veneris ſtatua*, Praxitelis opus magni pretii; quo loco & ipſa Venus colebatur. *Cnidius* fuit (n) *Cteſias*, qui in prælio, quo Cyrus ab Artaxerxe fratre victus eſt, à Perſis captus Artaxerxem vulneratum ſanavit; poſtea totis annis 17 apud Regem verſatus, medicinam in Perſia exercuit, & res Aſſyrias & Perſicas 23 libris complexus eſt. Ex prioribus ſex Aſſyriarum rerum ſe hauſiſſe ea, quæ de Aſſyriis ſcripſit, profitetur *Diodorus Siculus* lib. 2. A multis tamen vanitatis arguitur hic Cteſias. Inter Cnidum & Halicarnaſſum in eodem litore erat (o) *Ceramus* urbs, quæ proxima *ſinui* nomen dedit, ut diceretur (p) *Ceramicus*.

H E K E L I I.

[*f*] Lib. XIV. p. 340.
[*g*] Lib. II. *Annal.* c. 54.
[*b*] Hæc Civitas, utpote totius citerioris *Aſiæ* Emporium celeberrimum, loco cavo olim habitata, diluvium paſſa eſt, quocum plurimi extincti eſſent; *Lyſimachus* Civitatem in eum locum, ubi nunc eſt, tranſtulit, & ab Uxoris nomine *Arſinoem* vocavit. Eo mortuo priſtinum nomen receptum eſt.
[*i*] Lib. XXXVI. c. 5. p. 636. lin. 10. ſeq.
[*k*] *Epheſiæ* a. *Litteræ* erant *Notulæ* quædam & *Voces magicæ*, quibus utentes in omni negotio victores evadebant. Unde natum proverbium EPHESIÆ LITTERÆ: quod de iis dicitur, qui mirâ felicitate, tanquam divinâ Virgulâ, quicquid optant, aſſequuntur. Conf. *Eraſmi* Chiliad. II. Cent. VIII. *Adag.* 49. p. 475. col. a.

R E I S K I I.

2 (q) *Æolis*, *Jonia* & *Doris* quin Græcas colonias vel ipſo nomine præ ſe ferant, nemo dubitat, quisquis originum Græcarum non eſt inſcius aut expers. Nam Æoles, Pelaſgi anteà dicti aut Æolenſes duce Penthetileo prius Thraciâ penetratâ in Aſiam trajecerunt, inferioris Myſiæ potiti. Hæc prima fuit *Æolica* nempe *migratio* Græcis Auctoribus deſcripta: Sed altera longe celebrior, nempe *Joniaca*, centum & triginta poſt excidium Trojæ Annis contigit. Jones enim Codro rege defuncto Atticam Athenaſque deſerturi, Neleo Antrodoque Ducibus, & in ſocietatem Dorienſibus admiſſis, Aſiam hujuſque oram maritimam inſederunt: Hinc (r) Jonia & (s) Doris duplex regio, ſed Jones primas & ultimas origines ad

Jaca-

(1) *Hodie vicus & urbis cadaver; cujus magnificentiam copioſiſſima loquuntur rudera.* Luyt.
(2) *Dorii originem trahebant a populo Græciæ ejuſdem nominis.*
(3) *Olim Regia Regum Cariæ, ubi fuit Mauſoleum Regis Mauſoli, inter Orbis miracula habitum, nunc uſque eo exciſa eſt ut de ſitu diſputetur. Sunt qui illius rudera ex adverſo Coi inſulæ collocant.*

(a) Clarum. (b) Epheſus. (c) Dianæ Templum. (d) Hecatæ Statua. (e) Heraclitus (f) Hipponax. (g) Artemidorus. (h) S. Johannes. (i) Doris. (k) Halicarnaſſus. (l) Herodotus & Dionyſius Halicarnaſſenſes. (m) Cnidus. (n) Cteſias. (o) Ceramus. (p) Sinus Ceramicus. (q) Æolis. (r) Jonia. (s) Doris.

Javanem, filium Japheti, quem sacra historia præbet, proximas fortasse ad *Jonem Kuthi filium*, quem Græca superius explicata præbuit. (a) Heic de septem Ecclesiis Apocalypticis & urbibus, in quibus eæ floruerunt, loquendi materia datur: Sed heic juvabit *Notitiam septem Ecclesiarum Asiæ* citari, quam Thomas Smith, Anglus doctissimus, ipse Anno 167 αὐτόπτης & accuratissimus spectator edidit.

(a) Ecclesiæ Apocalypticæ.

CAP. XIX.

Lycia, Pamphylia & Cilicia.

I.

Lyciæ fines. «LYCIA, quæ nunc *Aldinelli* (1), terminatur ab *Occasu* & *Septemtrione* Asiæ Minore, ab *Ortu* Pamphylia, à *Meridie* mari suo, quod Lycium est

Chimæra mons. Montium celebratissimus β *Chimæra*, nocturnis æstibus fumum exhalans: unde fabula triformis monstri in vulgum data est, quod Chimæram animal putaverunt. Hinc Ovidius,

Quoque Chimæra jugo mediis in partibus hircum,
Pectus & ora leæ, caudam serpentis habebat.

Xanthus. Limyrus. Patara. Andriace. Telmessius. In cacumine quippe *Leones* habitabant; in medio, ubi pascuis abundat, capræ; in radicibus *Dracones*. Fluvii celebres, γ *Xanthus*, δ *Limyrus*. Urbes ε *Patara*, ζ *Andriace*, η *Telmessus*.

PAMPHYLIA.

Pamphyliæ fines. II. ϑ *Pamphylia*, quæ nunc ι *Menteseli*, clauditur ab *Septemtrione* Galatia ab *Oriente* Cilicia & Cappadocia, à *Meridie* suo mari, quod Pamphylium, Oc

BUNONIS.

« (a) *Lycia* à Lyco Pandionis filio cognominata secundum Auctorem nostrum & alios hodie dicitur *Aldinelli*: Verùm in novis tabulis & ab aliis Geographis Lycia appellatur hodie *Menteseli*, quod nomen Auctor Pamphyliæ asscribit.

(1) *Vel Menteselli*,

β (b) *Chimæra*, mons à Bellerophonte habitabilis redditus traditur; unde illum interfeciſſe monstrum istud triforme, fabulati sunt Poëtæ. *Ignem* illius aquâ accendi, terrâ verò aut fœno exstingui, tradit Plinius [*a*] ex Ctesia Cnidio. Horatius [*b*] *meretricem* appellat *Chimæram*, satis appositè sanè; & *Fulgentius* Chimæræ fabulam ad amorem interpretatur: qui quum venit, feraliter & sicut leo invadit, nec quiescit, nisi patratâ libidine, quod capra significat libidinosum animal; in fine autem serpentis, sive draconis instar, pœnitentiæ morsum relinquit,

γ (c) *Xanthus* Cadmo monte ortus Xanthum urbem interluit, & in Mare Lycium devolvitur.

δ (d) *Limyrus* per *Limyram* urbem, 20 stadiis à litore remotam, fluit, subitque mare Lycium inter Andriacen & Aperras urbes.

(2) *Quod per semestre brumale responsa dabat.*

ε (e) *Patara*, hodieque antiquum nomen retinet, olim etiam *Arsinoe* dicta, ad litus jacens, habuit delubrum & Oraculum Apollinis, Delphico simile [*c*] (2).

ζ (f) *Andriace* in eodem jacet litore Patarænæ cina.

η (g) *Telmessus* seu *Telmisos* ultra Xanthum men est in finibus Lyciæ; sinus iste (h) hinc di *Telmessius*. Cæterum Lycius fuit (i) *Proclus Ph sophus*, cujus hymni Græci aliquot, & Comment in aliquot Platonis Dialogos etiamnum superst

ϑ (k) *Pamphylia*, Plinio [*d*] teste, etiam *Mop* dicta est.

ι Aliis una cum Cilicia hodie appellatur *Car nia*.

HEKELII.

[*a*] Lib. II. c. 106. p. 30. lin. 39.
[*b*] Lib. I. *Carmin.* Od. 27. v. 21.
[*c*] Sunt qui hanc urbem vel à *Pataro*, *Apo* ex *Lycia Xanthi* Filia, Filio, vel ab alio *Patare* pœnis Filio, dictam volunt. Meminit ejus S Lib. XIV. *Geograph.* p. 348.
[*d*] Lib. V. c. 25. p. 75. lin. 23.

REISKII.

1 Tres ultimas regiones ex iisdem, è quibus ticæ vicinæ, coloniis emersisse ad cultum & fr tiam majorem, nullus dubito. (l) *Lycia* ix à Fluvio cognomine ac vicino; (m) Pamph τῦ παμφύλε nomen Græcis auctoribus incon hanc regionem vario incolarum genere hab

(a) Lycia. (b) Chimæra. (c) Xanthus fl. & op. (d) Limyrus fl. & Limyra urbs. (e) (f) Andriace. (g) Telmessus. (h) Sinus Telmessius. (i) Proclus Philosophi. (k) Pamph Mopsopia. (l) Lycia. (m) Pamphylia.

Occidente Lycia ac Phrygia Majori, Regiones in ea ſunt *Carbalia* & κ *Piſidiæ* pars, cujus alteram in Galatia memoravimus. *Piſidæ* anteà λ *Solymi* dicti fuere. Montium nobiliſſimus eſt *Taurus*, qui totius Orbis maximus, à Pamphylio mari juxta Chelidonias inſulas exoriens, per varias innumeraſque gentes, aliis aliiſque nominibus ab Occaſu in Ortum ad Scythiæ uſque, & Indiarum fines extremos extenditur, pari longitudine fere, qua ipſa Aſia, dividitque Aſiam univerſam in duas partes, quarum altera, quæ Septentrionem ſpectat, *Aſia* dicitur *intra Taurum*, altera quæ Meridiem, *Aſia extra Taurum*. Porro urbes in Pamphylia inſignes ſunt μ *Side*, ν *Seleucia Piſidiæ*, ξ *Antiochia*, ο *Termeſſus* & π *Perga*.

Carbalia.
Piſidiæ pars.
Piſidæ ſeu Solymi.
Taurus m.
Aſia intra Taurum & extra Taurum.
Side.
Seleucia Piſidiæ.
Antiochia.
Termeſſus.
Perga.

CILICIA.

III. ρ *Cilicia* quæ nunc *Carmania* [e], longiſſimo tractu inter Taurum & Cilicium mare porrecta, fluvios celebres habet, σ *Calycadnum*, *Lamum*, τ *Cydnum*.

Ciliciæ fluv. & urbes.

dixeris. Lycia enim contigua primo Ciliciæ, Pomponio Stephanoque teſtibus, nec littoralis aut mari proxima fuit; Pamphylia prorſus mediterranea littoralem tractum tenuit. Poſt hæc Lycia duas in partes, *exteriorem*, puta maritimam, & *interiorem* diviſa, provincia primum præſidialis, poſtea conſularis ævo Impp. ultimo fuit: Pamphylia vero ultimus Diœceſeos Aſiaticæ terminus Piſidiam, Iſauriam & Lycaoniam comprehendit. (a) *Cilicia* duplex erat, *prima* vel *campeſtris*, & *ſecunda* vel *aſpera*, Græce τραχεῖα: Bochartus igitur ab aſperitate lapidoſa, dictam conjicit, & Punico quidem vocabulo חלק *chalek*, i. e. ab *lapide*: Hinc Græcis χίλικα, postremo χιλικια, Romanis Cilicia. vid. Lib. I. c. 5. De *Chimera* monte ignivomo ac hujus nomine idem ſingularia obſervata ſuggeret.

BUNONIS.

κ (b) *Piſidia* iſta & Pamphyliæ pars Septemtrionalis, hodie Turcis *Verſacili* dicta à *Verſaco* primaria urbe, & ſede præfecti, quæ *Antiochia Piſidiæ* erat veteribus.

λ (c) *Solymos* appellatos fuiſſe *Piſidas* docet Stephanus [f], à *Solymo* Jovis filio.

μ (d) *Side* vel *Syda* urbs eſt maritima in Ciliciæ confinio ſita.

ν (e) *Seleucia Piſidiæ* hodiè vulgò *Celeſtria* dicta, à Pergâ verſus Septentrionem jacet.

ξ (f) *Antiochia Piſidiæ* non longè à Seleuciâ ponitur.

ο (g) *Termeſſus* [g] inter Pergam & Antiochiam ponitur.

π (h) *Perga* ſeu *Perge*, hodie *Pirgi* inter Ceſtrum & Cataractem fl. 60 ſtadiis à litore remota, nunc penè jacet. Dianæ templum hic erat, unde illa *Pergæa* cognominata eſt. In Actis Apoſtolorum hujus fit mentio urbis: itemque (i) *Attaliæ*, quæ ab *Attalo* rege condita, vulgo *Satalia* dicitur. (k) *Phaſelis* à *Mopſo* Argivorum Rege in Pamphyliæ & Lyciæ finibus in monte condita, piratarum exſtitit ſedes: hinc *Phaſelus* navigii genus, quo Phaſelitæ piratæ utebantur. Solebant Phaſelitæ ob inopiam Diis piſcibus ſalitis ſacrificare; unde *ſacrificium Phaſelitarum* de munere ſordido & tenui ſumptu proverbio [h] dicitur. Clara itidem Pamphyliæ urbs erat (l) *Aſpendus* ſeu *Aſpendum*, in edito colle ad Eurymedontem fl. ab Argivis condita, quam poſſedêre finitimi. Aſpendius citharista omnia intus canebat: i. e. ſolâ ſiniſtrâ digitis chordas carpebat; atque levi modulatione cantilenam peragebat, ut vox ad ipſum citharistam duntaxat, aut proximè aſſiſtentem perveniret; *quod eſt intus canere*: quum vulgares citharœdi canentes dextrâ plectrum tenerent, quod *foris canere* appellabant, & ſiniſtrâ chordas carperent, & agerent utraque manu: unde Græcis proverbium natum; *omnia intus canere*; in eos, qui furtorum eſſent occultatores, & qui privati commodi impendiò eſſent ſtudioſi, ac fere, quicquid rerum agerent, id omne ad domeſticam referrent utilitatem. *Aſconius Pedian. Cic. in Verr.* & *Rull.* [i]. (m) *Eurymedon* fluvius ex Tauro ortus nobilitatus eſt pugna navali, qua ad ejus oſtia *Cimon* Athnienſium dux, Xerxem ex Græcia fugientem perſecutus, Phœnicas & Perſas vicit.

ρ (n) *Cilicia* terminatur ab *Occaſu* Pamphyliâ; à *Septentrione* Cappadociâ & Minore Armeniâ; ab *Ortu* Amano monte [k], à *Meridie* mari Iſſico & Cilicio.

σ *Calycadnus* hodie *Saleſo*, item *Fiume del ferro* Seleuciam Ciliciæ interluit, interque (o) *Sarpedonem* & *Zephyrium* promontoria in mare exit. Eſt autem Sarpedon hoc in loco Ciliciæ finis [l].

HEKELII.

[e] Vel *Carmannia*.
[f] Ex *Plinio* loc. jam cit. lin. 16. ſeq.
[g] Vel *Termiſſus*.
[h] Apud *Eraſmum* Chil. II. Cent. VII. *Adag.* 33. p. 455. col. a. non incommodè.
[i] Conf. *Eraſmus* loc. cit. Cent. I. *Adag.* 30. p. 305. col. a.
[k] Et *Portis Ciliciis*, ubi à *Syria* eſt diſcreta.
[l] Eſt & *Calycadnus* Fluvius *Iſauriæ* & Fons in *Calabria*.

(a) Cilicia. (b) Piſidia. (c) Solymi ſeu Piſidæ. (d) Syda ſeu Side. (e) Seleucia Piſidiæ. (f) Antiochia Piſidiæ. (g) Termeſſus. (h) Perga ſeu Perge. (i) Attalia. (k) Phaſelis, (l) Aſpendus. (m) Eurymedon fl. (n) Ciliciæ fines. (o) Sarpedon prom.

τ *Cydnum*, υ *Sarum* & φ *Pyramum*. Urbes claræ ſunt in litore, χ *Selenus*, ψ *Pompejopolis*, antè *Soloe Cilicii* dicta, ω *Mallus* & α *Iſſus*, quæ *ſinui* cui adjacet, nomen *Iſſici* dedit: intus β *Tarſus*, D. Pauli Apoſtoli natalibus clara.

Soloe.
Mallus.
Iſſus.
Sinus Iſſicus.
Tarſus.

CAP.

BUNONIS.

τ (a) *Cydnus* ex Tauro monte, ſeu ſecundum alios ex alveo Choaſpis ortus mediam perfluit Tarſum, juxta Gymnaſium juniorum. Aqua ejus eſt rapidiſſima & frigida, quapropter hominibus & beſtiis auxiliatur, quæ nervos craſſiores habent; *Strabo* [m]. Et Cydnum podagræ mederi, cruribus eo merſis *Vitruvius* docet, ſed aqua ejus infeſta fuit Alexandro, quod madens & toto corpore incenſus in gelidiſſimum amnem inſiliret [n].

υ (b) *Sarus* inter Cydnum fl. & *Pompejopolin* mare ſubit.

φ (c) *Pyramum* ex Tauro monte ortum apud Mallum op. mare excipit.

χ (d) *Selenus*, urbs maritima eſt, haud longe à Calydni exitu.

ψ (e) *Pompejopolis* inter Lamum fl. & Tarſum, olim à Rhodiis, Argiviſque, poſt Piratis, Pompejo aſſignante, poſſeſſa, exciſa & in vicum redacta hodie *Paleſoli* vulgò vocatur; urbs illa *Soli* ſeu (f) *Soloe* ſcribitur à *Solone*, quum à Cræſo eſſet dimiſſus, condita & appellata. Laërtius [o] tradit paucos Athenienſium tum ibi collocatos, ſenſim patriæ linguæ inter barbaros oblitos, cœpiſſe σολοικίζειν. Alii ab aliis barbaris affirmant Atticam linguam ibi depravatam; indeque natum Soloeciſmum. Cæterùm urbs illa erat *Chryſippi* patria [p]. Juxta eandem in parvo tumulo fuit *Arati* Poëtæ monumentum; in quod jacta ſaxa diſſiliebant; id quod Mela [q] tradit. Neque longè hinc erat (g) *Corycos* oppidum, portu ſaloque cinctum, anguſto tergore continenti annexum: & ſuprà (h) *Specus Corycius* eximius; & ultra alius, *Typhoneum* appellant; quem aliquando *Cubile Typhonis* fuiſſe tradunt: quo demiſſa conteſtim exanimantur.

ω (i) *Mallus*, adhuc *Mallo* ad Pyrami fl. oſtia eſt.

α (k) *Iſſus* olim ingens urbs, Strabonis ætate oppidulum erat cum ſtatione [r]; hodie Turcis *Ajaſſa* dicitur. Poſita eſt urbs illa inter Syriam & Ciliciam, ad quam *Alexander M. Darium vicit*: eodem in loco *Cicero* poſtea caſtra habuit. Stephanus exiſtimat Iſſum à victoria Alexandri poſtea (l) *Nicopolin* appellatam; at Ptolemæus *Nicopolin* diverſam ab Iſſo facit urbem.

β (m) *Tarſus*, Ciliciæ caput, ad Cydnum fl. ſita, quam condidiſſe perhibetur *Perſeus* Jovis & Danaës filius; vel certè ex Æthiopia profectus *Sandan* quidam nomine, vir opulentus & nobilis. Solinus [s] *urbium matrem* vocat [t]: Scholâ & doctrinarum ſtudio exſtitit illa celebris. Tarſenſis fuit (n) *Hermogenes* Sophiſta, qui vix dum natus annos octodecim artem ſcripſit Rhetoricam: at ſenex prorſus oblitus eſt literas. Tarſus patria quoque fuit (o) *Athenodori* Philoſophi diſerti. Tarſo proxima erat (p) *Anchiala*, eodem quo Tarſus die & anno à Sardanapalo traditur condita; ubi, referente Strabone, ejuſdem Sardanapali erat monumentum. Cæterùm *Cilices* in agendo habiti ſunt mendaces; unde natum proverbium [u], *Cilices non facile verum dicunt*; in illos, qui lucri magis cupidi ſunt, quàm veri.

HEKELII.

[m] Lib. XIV. *Geogr.* p. 392.

[n] Sunt porro hæc ciſternæ ſub terra reconditæ pleriſque in locis in ſaxo, quæ Aqua pluvia implentur ad incolarum uſum.

[o] Lib. I. de *Vit. Philoſophor.* p. 41. Edit. *Gryphian. Lugd.*

[p] Vid. *Quenſtedtius* loc. cit. p. 498.

[q] Lib. I. c. 13. p. 167. lin. 6. ſeq.

[r] Sicuti videre eſt lib. Ejus XIV. p. 327.

[s] In *Polybiſtore* c. 2. p. 109. lin. 2.

[t] *Eutbalius Diaconus* in Vita *S. Pauli* τῆς κιλικίας ὀφθαλμός, hoc eſt, *Ciliciæ Oculum* nuncupat.

[u] Ap. *Eraſmum* Chiliad. III. Cent. I. *Adag.* 26. p. 528. col. b.

(a) Cydnus fl. (b) Sarus fl. (c) Pyramus fl. (d) Selenus urbs. (e) Pompejopolis. (f) Soloe. (g) Corycos op. (h) Specus Corycius & Tiphoneus. (i) Mallus. (k) Iſſus. (l) Nicopolis. (m) Tarſus. (n) Hermogenes. (o) Athenodorus. (p) Anchiala.

BUNO-

MARE MAGNUM et OCCIDENTALE Alias MEDITERRANEUM

CAP. XX.

Summa Syriæ descriptio: item Palæstinæ, sub qua Idumæa & Judæa.

SYRIA.

I.

Cilicia ab Ortu jungitur α *Syria*, quondam terrarum maxima & pluribus distincta nominibus. Namque & *Assyria*, & *Mesopotamia*, & *Babylonia*, & *Phœnice*, & *Palæstina* partes ejus fuerunt. Olim ac diu potens; sed cum eam regno Semiramis tenuit, longè potentissima. At postmodo, Assyria, Mesopotamia & Babylonia avulsis, *Syriæ fines* fuere à *Septentrione* Amanus mons, quo à Cappadocia & Armenia separatur; ab *Ortu* Euphrates amnis, quo discernitur à Mesopotamia, usque ad Thapsacum opidum, atque inde Arabia deserta; à *Meridie* Arabia Petræa; ab *Occasu* ejusdem Arabiæ Petrææ parte & mari Syriaco, sive Phœnicio, Amanoque monte, quo à Cilicia submovetur. *Longitudo* inter β Sirbonis paludem & Taurum montem, qua eum perrumpit Euphrates, mill. CXL. *Latitudo* inter mare & Arabiam desertam mill. L. (1). Dividitur in *Palæstinam*, *Phœnicen*, *Antiochenen*, *Comagenen* & *Cœlen*.

Syria antiqua.

Syriæ fines.

Magnitudo.

Divisio.

PALÆSTINA.

II. *Palæstina* clauditur à *Septentrione* Phœnice, ab *Ortu* Cœlesyria, à *Meridie* Arabia Petræa, ab *Occasu* ejusdem Arabiæ parte & mare Syriaco. Dicta fuit quondam *Terra Chanaan*, à γ *Chanaan* filio *Cham*, qui eam obtinuit. δ Postquam vero *Israelitæ* eam, pulsis antiquis cultoribus, ex divino mandato obsede-

Palæstinæ fines.

(1) *Latitudo variat, minima occurrit in tractu Borcali, at nullibi latior quam inter mare Syriacum & Arabiam desertam. Cœlum habet salubre, & fæliciter temperatum, Solum altum, humile, amœnum, dives pecorum, armentorumque, ferax (excepto eo tractu qui Arabiæ vicinus est) frumenti, vini, ficuum, malorum aureorum, citreorum, melonum, cannarum, in quibus mellis species continetur, dactylorum, aromatum, & herbarum medicinalium. Ubi vero horridum solum existit, id non tam soli vitio imputandum, quam multiplicibus bellis, perpetuis Arabum incursionibus, incolarum defectui, & Jugo Turcico, quod, ut tutior sit dominatus, negligenter colit regiones, quotquot potitur. Luyt.*

BUNONIS.

(a) Syria Hebræis [a] *Aram* dicitur ab *Aram* filio Semi: atque hinc *Syri* Josepho & Straboni [b] sunt *Aramæi* [c]. In Tabula Olearii Syria vocatur *Schamre*. Forte ita dicta est à Damasco urbe, quæ Turcis, Leunclavio teste, hodie vocatur *Scham*: Urbs illa, fradente Minadojo, vulgo & *Sciam* nominatur, quin Syriam ipsam quoque Turcæ vocant *Sciam*: at secundum Postellum Syria Turcis appellatur *Suristan*, & Italis *Soria*.

β *Sirbonis palus* seu *baratbrum* est in Ægypti & Palæstinæ finibus, ad oram maritimam inter Casium & Pelusium: hodie variis appellatur nominibus: *Stagnone*, *Golfo di Tinese*, *Golfo di Damiata*, *Caret Esturnel*: olim major fuit quam hodie extitit.

γ (b) *Palæstina* divisa olim fuit, & habitata *septem* populis Chanaan; *Amorrhæis*, *Chananæis*, *Gergesæis*, *Hethæis*, *Hevæis*, *Jebusæis*, & *Pherezæis*.

δ Istis pulsis duodecim tribus Israel eam armis occuparunt jussu & ope divina. Iisque partim trans Jordanem fluvium, partim cis eum sedes assignatæ sunt. Trans Jordanem, *Ruben*, *Gad*, & *Manasse*; cis Jordanem, *Juda*, *Benjamin*, *Simeon*, *Ephraim*, *Dan*, *Aser*, *Issachar*, *Zabulon*, & *Naphthalim*.

HEKELII.

[a] *D. Hieronymo* testante.
[b] Lib. XVI. circ. fin. p. 576.
[c] *Arimsi* vel *Arimi*.

REISKII.

ε Hæc tertia Imperii Turcorum Asiatici provincia, sed major prioribus succedit, nempe (c) *Syria* Græce Συρία, Hebraice סוריא *Suria*, & metropoli Tyro, quam Hebræi צור *Sur* nominant, una tantum litera mutata! In sacris ארם (d) *Aram*ditatur à patre gentis hujus ultimo, Arámo Semi filio, eademque quadruplex; nempe *Aram Dammesek*, i. e. *Damascena*; *Aramzoba*, i. e. *cava* sive *Cœlesyria*; *Aram Naharaim*, i. e. *Mesopotamia*, & denique pars hujus *Aram Padan*, i. e. *jugata*, Jacobi perfugium. Divisiones alias nunc lubens prætereo! Arabibus hodieque vocatur שאמה *Schamach*, quasi *regio ad sinistram* suæ nimirum Arabiæ jacens: Unde corruptius Turci pronunciant. R. Maimonides in Hilc. Truma cap. 1. sect. 9. hos Syriæ terminos constituit;

(a) à

(a) Syriæ diversæ appellationes. (b) Palæstina. (c) Syria. (d) Aram quadruplex.

obſederunt, *Judæa* nuncupari cœpit. Romanis Græciſque Scriptoribus dicta eſt *Palæſtina*, à magna olim gente *Paleſtinorum*, quos ſacræ literæ *Philiſtim* vocant. ᵗ Dividitur iiſdem Scriptoribus in *Idumæam*, *Judæam*, *Samariam* & *Galilæam*.

IDUMÆA.

Idumæa. III. *Idumææ*, quæ in ſacris literis eſt ζ *Edom* inter Arabiam Petræam, Judæam, ᵘ & Mare Internum porrectæ, urbs ingens fuit & munita admodum

Gaza. ϑ *Gaza*, (ſic Perſæ ærarium vocant) cui inde nomen, quod *Cambyſes*, cum armis Ægyptum peteret, huc belli & opes & pecuniam intulerat. Expugnatam ˣ Alexander vaſtavit.

(a) à *terra* nempe *Iſraelis verſus Meſopotamiam*, & *Aram Zoba*, & *totum tractum Euphratis uſque ad Babylonem, ubi Damaſcus, Achlek, Charan, Mambegh* & *ſimilia, uſque ad Sinabar* & *Zobar, quæ ſunt Syrorum*: Nec alios ab Arabibus Geographis ſtatutos reperi. Syria vero & Aſſyria plurimum diſtant, neque hæc illius pars aut Babylonia fuit, ne quidem illo tempore, quo Semiramis tenebat.

BUNONIS.

ᵗ Poſt defectionem X tribuum à domo Davidis, duo in hac gente exſtiterunt regna, *Judæ* & *Iſraëlis*, quorum illud ſedem Regiam habebat *Hieroſolyma*; hoc verò *Samariam* potiſſimùm. Magnitudinem illius gentis vel inde æſtimare licet, quod jam tempore Davidis Regis Iſraël habuit octingenta millia virorum fortium, qui educerent gladium: & in Juda quingenta millia pugnatorum.

ζ Ab (b) *Edom* ſive *Eſavo* Iſaaci filio terram hanc appellatam nemo ignorat, cui ſacræ literæ non ignotæ. *Edom* autem dictus eſt vel ab *edulio rubri* coloris, quo eſuriens fratri Jacobo jus primogenitorum vendidit, vel quod *eo colore* in lucem editus eſt. Joſephus duplicem facit Idumæam, *Superiorem* & *Inferiorem*. (c) *Superiorem* elegit tribus Juda, quæ in longum extenditur uſque ad Hieroſolyma, latitudine verò uſque ad lacum Aſphaltiten conſtituta eſt. Et in hac parte fuerunt *Gaza* & *Aſcalon*. (d) *Inferior Idumæa* ceſſit tribui Simeonis; & hæc eſt circa Ægyptum, & Arabiæ montem. Occupantibus verò meliorem & potiorem Idumææ partem Iſraelitis arctiores illa poſtmodum retinuit terminos. Eſt verò Idumæa altis aſperiſque cincta montibus, vaſtas etiam ſolitudines includens. Gens ipſa ferox, & ad arma prompta, Iſraëlitis, *Moſe* duce, ex Ægypto venientibus, & tranſitum per eorum ditionem petentibus, non modò negavit; ſed etiam armata occurrit. Poſtea *Saul* & *David* hanc contumeliam ulti Idumæos ſubegerunt; qui tamen Jorami temporibus deſciverunt. At *Johannes Hyrcanus* ita eos domuit, ut ritus Judaicos & circumciſionem admitterent: ac deinceps Judæis annumerati ſunt. Demum ſub excidium Hieroſolymitanum quatuor ducibus XX millia in urbem venerunt, & miſerandas ediderunt inibi ſtrages.

ᵘ Iſtum terræ hujus tractum, qui ad mare Internum eſt, incoluêre Philiſtini, ſeu Palæſtini.

ϑ (e) *Gaza* etiam *Gazera* dicta, incolas habuit filios (f) *Enakim*: expugnata tamen fuit à Calebo. *Samſon* ejus urbis fores in montem vicinum Hebron verſus deportavit: & heîc captus domum evertit. *Cluverius hic ſecutus eſt Melæ errorem*, qui [d] tradit *Gazæ* opido hoc nomen impoſitum fuiſſe à Perſis; quod Cambyſes Rex ærarium bellicum ibi conſtituiſſet. Hoc nomine enim opidum iſtud Hebræis appellatum longe ante Cambyſem natum, *Gen.* x. 19. *Joſ.* xv. 47. *lib. Jud.* i. 18, &c.

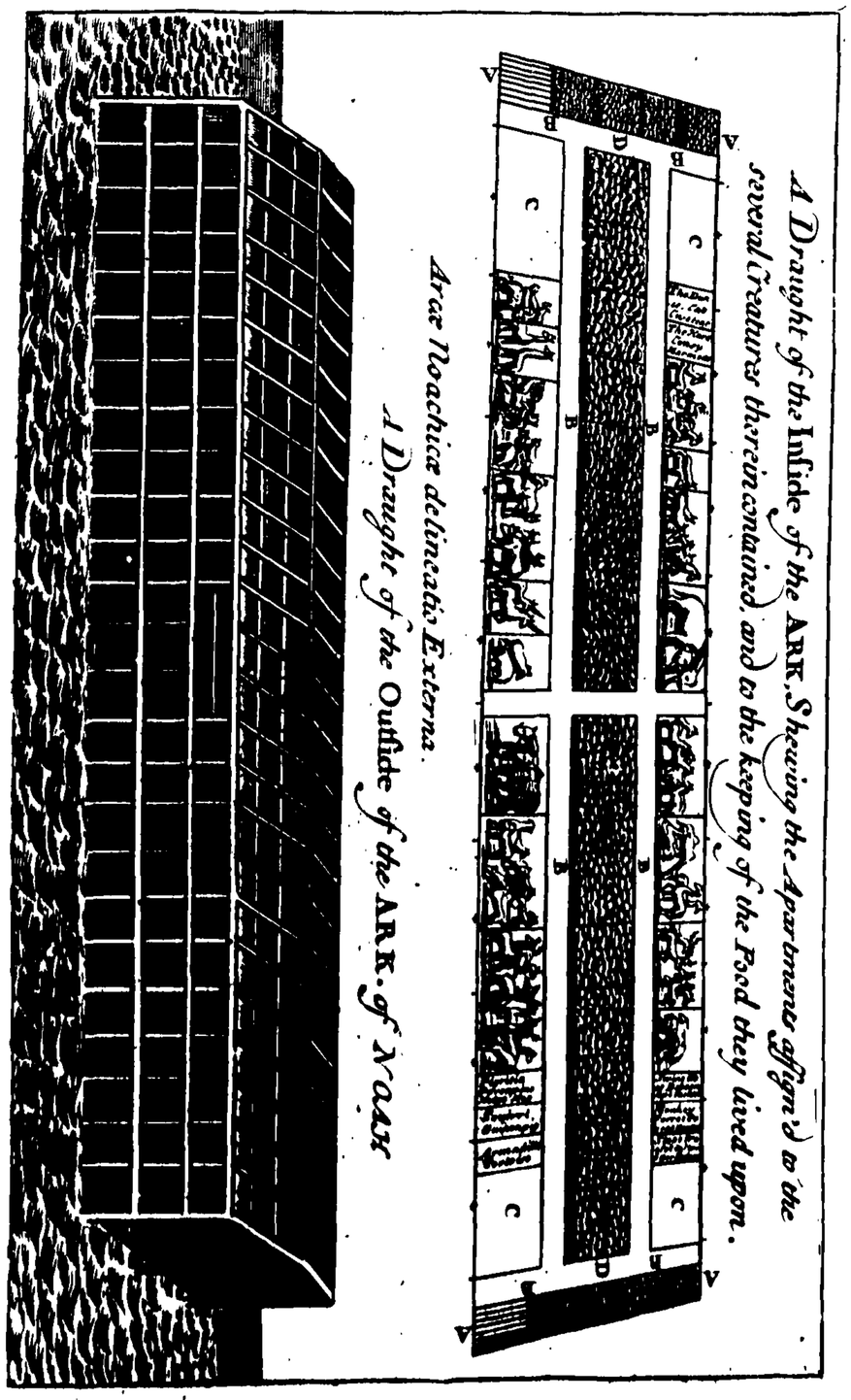
ˣ *Alexander M.* expugnata Tyro [e], hanc quoque multo tamen labore, cepit urbem [f]. In loco vicino *nova* deinde exſtructa eſt *Gaza*, quam Alexander, Ariſtobuli filius, cepit & evertit, ſed iterum emerſit è cineribus. *Auguſtus* enim, Herode mortuo, *Gazam*, *Gadara* & *Hippon* urbes Syriæ contribuit. Gaza Conſtantini M. temporibus à ſorore Imperatoris dicta eſt *Conſtantia*. Hodie urbs magna eſſe traditur, Hieroſolymis duplo major. Habuit (g) Gaza navale *Majuma*, unde *Majumæ* (h) ſpectaculum ortum. Cæterum in Heidmanni Palæſtina Idumææ ſequentia aſſcribuntur loca; in tribu Dan (i) *Modin*, Maccabæorum patria, quorum monumentum ibi fuit illuſtre. (k) *Betſemes Juda* non longe à mari, in cujus agrum Arcam Domini juvencæ duæ ultrò deduxerunt. (l) *Themnas* in cujus regione Samſon leonem diſcerpſit. (m) *Sorec torrens*, ad quem habitabat *Delila*, à Samſone amata, quæ blanditijs expiſcata eſt roboris illius cauſam. Propinquus ei torrenti erat rivulus (n) *Nebel-eſchol*, i. e. *torrens* & *vallis botri*; ad quem exploratores Moſis botrum miræ magnitudinis abſciderunt. In tribu Simeon Idumææ attribuuntur (o) *Gerara*, ad torrentem Beſor, ubi Iſaac natus: hinc tridui itinere abeſt mons *Moria*; in quo Iſaac erat immolandus. Ad eundem torrentem *Beſor* fuit (p) *Berſabee*. Huic urbi, quæ cum fluvio Ægypti *Sihor*, & deſerto arenoſo verſus auſtrum terminat Iſraelitarum regionem, vicinum erat *deſertum Berſabee*, quo fugit *Agar* ancilla Saræ, & (q) *Fons* ei monſtratus ab Angelo; in eandem ſolitudinem fugit *Elias* minas Jezabelis declinans, ubi etiam (r) Juniperus *Eliæ*. *Deſertum arenoſum* locus periculoſus iter facientibus in Ægyptum cum propter aquarum inopiam, tum vero cumulos, & quaſi montes arenarum, quibus viatores non raro opprimuntur: qui tanquam in mari navigantes ad ſiderum fulgorem curſus dirigere coguntur, quod iter non ſolum patriarchæ olim emenſi ſunt, ſed ipſe Chriſtus cum virgine matre & Joſepho. (s) Judæum hîc quendam olim arena, ob aquæ defectum, eſſe

(a) Syriæ termini. (b) Idumæa. (c) Superior. (d) Inferior. (e) Gaza. (f) Enakim. (g) Gazæ navale. (h) Majumæ. (i) Modin. (k) Betſemes. (l) Themnas. (m) Sorec fl. (n) Nebeleſchol. (o) Gerara. (p) Berſabee op. & deſertum. (q) Agar Fons. (r) Juniperus Eliæ. (s) Judæus arena baptizatus.

Orientalis facies Substructionis ab imis Vallibus, cubitos trecentos erectæ ad Sustinendos aggeres quibus atriorum Templi aream, Solomon Laxandam curavit nec non peribòli atq; porticuum quæ ad Hebræos quæq; ad Gentiles pertinebant. Sub minima Cubitorum Mensura qua etiam Universalia Vestigia dimetiuntur.

P. 365

The Eastern Front of Solomons Temple, & of the Rampart built up from the Valley 300 Cubits high to Support and Enlarge the Area of the Courts of the Temple, of the Outter Wall & of the Gallerie of the Jews & Gentiles, according to the lesser Cubit by which ye whole was measur'd.

A Draught of the Inside of the ARK. Shewing the Apartments assign'd to the several Creatures therein contained, and to the keeping of the Food they lived upon.

Arca Noachica delineatio Interna, Loca Animalium cujuscunq; generis et Nutrimenti illis appropriati, Exhibens

Arca Noachica delineatio Externa.

A Draught of the Outside of the ARK. of NOAH

A Prospect of the Roof, Walls & Pavement of the Holy & Holy

Prospectus Testudinis Murorum & pavementi Sancti Sanctorum

JUDÆA.

IV. Idumæam sequitur ν *Judæa* (1), cujus caput λ *Hierosolyma* longe clarissima Judæa. Hierosolyma.

ac baptizatum, refert Nicephorus. Ad ostium tor-
rentis seu fluvii Ægypti, qui (a) *Sihor* dictus, est
(b) *Rhinocorura* op. quod à mutilatis habitatorum
naribus ita appellatum est. Etenim Rex quidam Æ-
gypti *Actisanus* nasi mutilatione maleficia coërcens,
naribus truncatos eò transtulit, ut ob oris deformita-
tem redire domum non auderent. Inde versus Se-
ptentrionem erat (c) *Raphia* opidum, ad quod Pto-
lemæus IV Antiochum Magnum devicit. Ibidem
extenditur *cellula* (d) *S. Hieronymi*. Hinc porro in
eodem litore fuit (e) Anthedon. De cætero Idumæ-
os in mediterraneis sibi sedes delegisse, Philistinos ad
mare, judicat *Heidmannus*: *Adrichomius* (f) *Palæ-
stinæ proprie dictæ* seu terræ *Philistæorum* fines à *Cæ-
sarea Palæstina* ad *Gazam* usque & torrentem Ægy-
pti extendit, atque *Enakim* seu *gigantes* inter eos fu-
isse robustissimos. Ferocem illam gentem *David*
subegit sibique fecit vectigalem. Urbes præcipuæ
in hac Philistæorum regione recensentur quinque:
Geth, *Gaza*, *Azotus*, *Accaron* & *Ascalon*. Gaza jam
memorata est. (g) *Geth*, Hierosolymâ versus Occasum
proficiscentibus non longe à litore in monte posita
occurrit, patria *Goliathi*, à Joppe quatuor leucis di-
stans: at hodie non exstat (h) *Accaron*, quæ & *Acron
dicta* sive *Achoron* dicta [g], inter Ascalon erat & Geth,
hodie destructa jacet. Idolum *Baalsebub* ibidem co-
lebatur, ad quod de valetudine sua consultum mit-
tebat Rex in Israël *Abasia*, seu *Ochozias*. Reliquæ
duæ urbes *Azotus* & *Ascalon*, in mox sequenti me-
morantur sectione, quâ describitur Judæa.

HEKELII.

[d] Lib. I. c. 11. p. 165. lin. 6. seq.
[e] Vid. *Curtius* Lib. 4. c. 4. sect. 12.
[f] Leg. *Curtius* loc. cit. c. 6. sect. 23.
[g] Quamque *Postellus Ptolemæi* Ἰαμνῆον h. e. *Jamneorum Portum esse vult.*

BUNONIS.

ν Clauditur (i) *Judæa* ad *Septentrionem* Sama-
ria; ad *Occasum* mari Interno; ad *Ortum* mari
Mortuo; ad *Meridiem* montibus Seir. Appellatio-
nem terra illa consecuta est à tribu Juda [b].

HEKELII.

[b] Dicitur *Cananæa atque promissionis Terra* passim in S. S.

BUNONIS.

λ (k) *Hierosolyma*, olim *Solyma* & *Salem* dicta,
capta est à Rege *Mechisedeco*. Sed tum temporis
Moria mons, in quo postea templum exstructum fuit,
nondum erat urbis illius pars. At Jebusæi urbem in
monte *Sion*, loci natura munitam, & de suo nomi-
ne appellatam, possederunt usque ad regnum Davi-
dis, qui eam cepit vocavitque (l) *Civitatem David*.
Monti Sioni subjecta quædam urbis pars dicta est *Ophla*:
sion: videtur tum temporis quoque extitisse. (m)
Templum in monte *Moria*, in quo *Isaac* fuerat im-
molandus, à Salomone exstructum est magnificentissi-
mum [i]; [k] quod à *Nabuchodonosore* Babyloniorum Rege excisum & inflammatum est. Instauratum quidem post 70 annorum exsilium à Judæis permissu Regum Persarum: verùm à pristino multum abfuit splendore. Hoc templum invisit & veneratus est *Alexander M.* Prophanavit *Antiochus*; at repurgarunt *Maccabæi*. Expugnatum posteà est à *Cn. Pompejo*, & spoliatum à *Crasso*. Sed *Herodes M.* templum hoc, ut populi gratiam sibi pararet, demolitus est, & multò splendidius è fundamento excitavit ad pristinam altitudinem. Inclusum erat templum *triplici ambitu*. Quorum *extimum* (n) *alienigenis* ingredi fas erat. In eo, qui ab illo *proximus* erat, & muro discretus, (o) *Judæi* utriusque sexus adorabant. In eodem erat (p) *porticus Salomonis*, in qua Servator frequenter docuit. *Tertium* (q) *ambitum*, qui templo erat contiguus, Sacerdotes tenebant. In media prope ejus parte, ex adverso templi *Altare* erat, in quo suffitum facere solebant Sacerdotes. Ad utrumque Altaris hujus latus hinc *Candelabrum* erat *aureum*: inde *mensa* item *aurea* cum *panibus propositionis*. Ad hoc Altare *Zacharias* sacerdos, quum munere suo fungeretur, vidit angelum Domini ad dextram altaris, qui ei nunciavit nativitatem filii. Intimum templi recessum *Sancta Sanctorum* dicebant; ibi servabatur *Arca fœderis*, unde responsa Deus reddebat. In arca illa repositæ erant *Tabulæ duæ lapideæ*, quibus legem ipse Deus inscripserat; *Vasculum Mannæ*, & *Aaronis virgæ*. Hæc arca in templo post exsilium Babylonicum extructo non fuit. In primo ambitu sive *Atrio gentium* erat (r) *Porta Speciosa* dicta, Orienti obversa, ad quam claudum sanarunt *Petrus* & *Johannes*; altitudinem habens 30 cubitorum; & tota ære Corinthio inducta. Porta, quæ ex adverso huic in Atrium Judæorum ducebat, alta erat 50 cubitos. Quæ vero in Atrium Sacerdotum, 70. Ipsius verò templi porta cubitorum erat 90. Et aulæa pretiosissima spatium portarum æquabant. Quod in altissima hac ipsius templi porta suspensum erat *aulæum*, in duas partes scissum est, à summo ad imum, quum *Servator noster* in cruce exspiraret. Templum hoc tam magnificum à *Tito Vespasiani* filio expugnatum, cum universa urbe incendio periit. Ad ejus templi latus Septentrionale erat arx munitissima (s) *Antonia* dicta, antea turris *Baris*, à Maccabæis munita. Arx ista per pontem ingentem Templo jungebatur. Erat & (t) *Crypta* quædam subterranea ex arce in templum ducta, per quam occulte milites in illud poterant evadere. Hæc conjicitur esse illa (u) *Turris Stratonis*, ad quam *Antigonus* à fratris satellitibus occisus est. Ad australe templi latus palatia erant sumptuosissima (x) *Salomonis*, & *filiæ Pharaonis*, *Tribunal*, & (y) *Domus Libani*. Atque hæc loca maxime illustria fuerunt in monte Moria. Templum verò istud lætissima (z) *vallis Cedron* dicta circumdedit; in quam

(1) *Sita fuit Judæa secundum Terminos per Scripturam SS. definitos, intra lat. Bor. grad.* 31 & 33, *aut juxta alios* 34. Luyts.

(a) Sihor fl. (b) Rhinocorura. (c) Raphia. (d) S. Hieronymi cellula. (e) Anthedon. (f) Palæstina proprie dicta. (g) Geth. (h) Accaron. (i) Judææ fines. (k) Hierosolyma seu Solyma. (l) Civitas David. (m) Moria mons in quo Templum. (n) Atrium gentium. (o) Atrium Judæorum. (p) Porticus Salomonis. (q) Atrium Sacerdotum. (r) Porta Speciosa. (s) Antonia arx seu Baris turris. (t) Crypta. (u) Turris Stratonis. (x) Palatium Salomonis & Tribunal. (y) Domus Libani. (z) Cedron vallis.

ma urbium Orientis, non Judææ modo. *Titus Vespasianus* captam totam diruit. *Ælia Capitolina* postea dicta, cum ab *Ælio Adriano*, mutata nonnihil loci regione, restitueretur. Nunc Turcis incolis *Gutz* est. Reliquæ Judæorum urbes celebres fuere in litore μ *Ascalon*, magna, & non minor ν *Azotus*: item ξ *Jamnia*, & ο *Joppe*, Phœnicum urbs antiquissima, quam [l] Mela [m] ac Plinius [n] antiquiorem terrarum inundatione prædicant. Hic *Andromedam* belluæ marinæ expositam fuisse fabulati sunt. Intus π *Emmaus*, vicus antè &

Ascalon.
Azotus.
Jamnia.
Joppe.
Emmaus.

quam *Jacobus Apostolus* de summo turrium fastigio præceps datus est. Moriæ vicinus est in Meridiem (a) *Sion* mons, in quo præter *Arcem* (b) & *Sepulchrum Davidis*, *Annas* & *Caiphas* Pontifices sua scribuntur habuisse domicilia. In eodem monte duo excitavit *Palatia* Herodes, (c) *Cæsaris* & *Agrippæ*. In monte illo fuisse perhibetur *Cœnaculum*, in quo *Christus Pascha* comedit: & *Spiritus Sanctus* Discipulis datus. Quanquam alii in civitate inferiori ad *Portam Vallis* illum collocant locum. *Tabernaculum*, in quo *Arca fœderis*, in eo quoque fuit monte, antequam templum Salomonis esset exstructum. In muro Orientali montis Sion ponitur & (d) *Turris Siloah*, cui subjecta *Piscina Siloah*, in qua cœcus Christi jussu oculos abluens visum recepit. Tertius (e) *mons Acra* in inferiori & occidentali erat urbis parte. In eaque multæ arces & palatia. Ad Occidentalem templi partem erat (f) *arx Maccabæorum*, *Theatrum* & *Gymnasium*, (g) *Berenices regia*, ac *Helenæ*, & (h) arx *Antiochi Epiphanis*, *Amphitheatrum*, & *Forum rerum venalium*. In Septentrionali civitatis parte, quæ *Filia Sion* appellata est, *Forum* erat *magnum* in conspectu *Antoniæ* & *Prætorii Rom.* quod cum Antonia conjungebat (i) *Xystus*: in quem à *Pilato* Servatorem productum volunt, quum Judæis exhiberetur spinis coronatus, cum elogio; *Ecce homo*! Ex quo loco *Agrippa Rex* Judæos initio belli Judaici ab insana belli adversus Romanos cupiditate gravi oratione deterret. In eadem parte fuit (k) *Piscina Probatica* seu *Bethesda*: in qua pecudes immolandæ lavabantur. Ejus Aquæ ab Angelo commotæ morbos sanabant. Hic *Christus* claudum *restituit*. Sequitur (l) *Bezetha* mons, & in eo (m) *Civitas nova*, quæ erat Septentrionalis Hierosolymæ pars, ab Ortu in Occasum reliquæ urbi prætexta. *Triplex murus* eam urbis partem includebat. Inter primum & secundum murum erat (n) *Palatium Herodis*. In eadem parte urbis habitabant artifices, mercatores, opifices, operarii, & reliquum vulgus. In isto Herodis palatio erat *carcer*, ex quo per Angelum Domini liberatus *Petrus*. In muro isto tres turres insignes, (o) *Phaselus*, *Mariamne*, & *Hippicus*. In Occidentali urbis angulo, ubi in Septentrionem flectunt mœnia, erat excelsa turris *Psephina*, ex qua cœlo sereno Arabia, & mare & extrema Judaici territorii conspicerentur. E regione hujus turris extra mœnia erat (p) *mons Calvariæ* sive *Golgotha*: cui vicinus hortus in quo *sepulchrum Christi*. Ad Orientale urbis latus extra mœnia est (q) *mons Oliveti*, inter quem & urbem (r) *Vallis Josaphat* interjacet. Eam vallem (s) *torrens Cedron* interluit.

HEKELII.

[i] Atque pulcherrimum.

[k] Ideoque & *Hierosolyma Euseb.* Lib. IX. *Præparat. Evangelicæ* qs. *Hieron Salomonis*, h. e. *Ades Salomonis* dicitur.

[l] *Solinus* in *Polybist.* c. 47. p. 101. lin. 24. seq.

[m] Lib. I. c. 11. p. 165. lin. 10.

[n] Lib. V. c. 13. p. 72. lin. 8. seq.

BUNONIS.

μ (t) *Ascalon* [o], *Semiramidis* patria, fuerat urbs Philistæorum ad ipsum maris portum, 720 stadiis Hierosolymis distans, nobilis olim ac potens. *Samson* huc irrupit, & 30 viris manu sua interfectis, vestes detraxit, eisque dedit, qui ænigma solverant. Venit tandem hæc urbs in Judæorum potestatem.

ν Quatuor ab illa urbe leucis distat (u) *Azotus* sive *Asdod* opidum, in quo (x) *Idolum Dagon*, piscis habens caput [p]. *Judas Maccabæus*, postea quam *Bacchidis* copias fudisset, & fugientes *Azotum* usque persequutus esset, hostium multitudine circumventus hèic occubuit; cujus frater Jonathan urbem hanc direptam incendit [q]. Spiritus Domini huc transtulit *Philippum*, quum Eunuchum docuisset salutis viam.

ξ (y) *Jamnia* opidum medio prope intervallo situm erat inter Joppen & Geth Philistinorum. Ejus portum captum cum navibus exussit *Judas Maccabæus*.

ο (z) *Joppe* [r] in tribu Dan urbs maritima erat, ubi olim portus Judæorum commodissimus. Trabes etiam cedrinas in Libano cæsas ratibus commodatas huc mittebat *Hiramus* ad Salomonem. Huc navim conscendit *Jonas* conspectum Dei fugiens. *Petrus Apostolus Tabitham* defunctam hic in vitam revocavit; unde à *Cornelio* Centurione Cæsaream evocatus est [s].

π (aa) *Emmaus* nobilitatum victoriâ Maccabæi, & facto *Servatoris*, quo se Discipulis duobus aperuit eo ipso die, quo à mortuis resurrexerat [t]. Postea hoc opidum dictum est *Nicopolis*.

HEKELII.

[o] A Conditore *Ascalo Hymenei* Filio ita nuncupata.

[p] Conf. *Judic.* XVI. 23. & 1. *Maccab.* X. 83.

[q] Vid. 1. *Maccab.* loc. cit. v. 84.

[r] A *Pulchritudine* vel *Decore* nomen habens.

[s] Hodie *Sappho* à *Barbaris* appellatur.

[t] Vid. *Luc.* XXIV. 13.

BUNO

(a) Sion mons. (b) Arx Davidis, ejusque sepulchrum. (c) Cæsaris & Agrippæ Palatia. (d) Siloa turris & piscina. (e) Acra mons. (f) Arx Maccabæorum. (g) Berenices regia. (h) Arx Antiochi. (i) Xystus. (k) Piscina Probatica. (l) Bezetha mons. (m) Civitas Nova. (n) Palatia Herodis. (o) Phaselus, Mariamne & Hippicus & Psephina turres. (p) Calvariæ mons seu Golgotha. (q) Oliveti mons. (r) Josaphat vallis (s) Cedron torrens. (t) Ascalon. (u) Azotus Asdod. (x) Dagon Idol. (y) Jamnia. (z) Joppe. (aa) Emmaus seu Nicopolis.

& ᵍ *Lydda*, & σ *Hierichus*, quæ Jericho in ſacris literis: & prope Hieroſolyma τ *Bethlehem*, vel nobiliſſima in toto orbe terrarum, *JESU CHRISTI* humani generis Servatoris natalibus. At pars Judææ *Peræa* dicta fuit, hoc eſt, *Ulterior*; quia πέραν τῦ Ἰορδάνυ, id eſt, trans Jordanem, ſita. In ea υ *Macherus*, ſecunda quondam arx Judææ ab Hieroſolymis.

Lydda. Hierichus. Bethlehemi. Peræa. Macherûs.

JORDANIS FLUVIUS.

V. Sed de *Jordane* hoc loco retuliſſe conveniat. *Jordanis* igitur amnis, qui Hebræis *Jarden*, oritur, ut auctor eſt D. Hieronymus, ex duobus fontibus haud procul à ſe diſſitis, quorum alteri *Jor* nomen eſt, alteri *Dan*; conjuncti nomen amni faciunt *Jordan*, ſive Jordanis. Ipſe amœnus, & quatenus locorum ſitus patitur, ambitioſus; accoliſque ſe præbens, veluti invitus *Aſphaltiten* lacum dirum natura, petit, à quo poſtremo ebibitur, aquaſque laudatas perdit, peſtilentibus miſtas. At à fontibus CCCLXXXIV circiter ſtadia prolapſus, ubi prima vallium fuit occaſio, in *lacum* ſe fundit *Samochoniten*; inde in multo majorem, quem Latini *Geneſaram*, Græci *Geneſaritin* & *Tiberiadem*, ab opidis appoſitis dixerunt. Sacrorum librorum ſcriptores eadem ratione ſtagnum *Genezareth* & mare *Tiberiadis* vel *Galilææ* vocant. Inde Samariam Judæamque perfundens, tandem Aſphaltite lacu retinetur.

Jordanis fl. Lacus Geneſera, ſeu Mare Galilææ.

ASPHALTITES LACUS.

VI. *Aſphaltites* [u] nihil præter bitumen gignit; unde & nomen ἀπὸ τῆς ἀσφάλτυ. Neque piſces, neque ſuetas aquis volucres patitur, ſapore corrupto & gravitate odoris peſtifer. Item propter (1) magnitudinem & aquæ immobilitatem *Mortuum Mare* dicitur. Nam neque ventis impellitur, reſiſtente turbinibus bitumine, quo aqua omnis ſtagnatur; neque navigationis patiens eſt, quoniam omnia vita carentia in profundum merguntur; nec materiam ullam ſuſtinet, niſi quæ alumine illinatur. At nullum corpus animalium recipit: Tauri camelique fluitant, periti imperitique nandi perinde attolluntur. 2

Aſphaltites lacus ſeu Mare mortuum.

(1) *Ex ſententia Joſephi ab Aquilone in Auſtrum ad quingenta & octoginta ſtadia, atque ab Occidente in Orientem ad centum & quinquaginta ſeſe diffundit.*

CAP.

BUNONIS.

ᶠ (a) *Lydda* à Jamnia verſus Ortum erat; hic Æneam Paralyticum verbo ſanavit *Petrus Apoſtolus*.

ᵍ (b) *Hierichus* urbs olim magna & permunita; eademque miræ amœnitatis & ubertatis agrum habebat. *Roſas* generoſiſſimas poſſidebat & palmeta; unde & *Palmarum urbs* dicta eſt. *Balſamum* quoque incredibilis fragrantiæ propè ſolus ager Hierichuntinus gignebat. *Joſua* eam urbem ſine ullis machinis expugnavit. Quum Judæa in quinque Toparchias à Gabinio diſtribueretur, *Hiericho* una earum fuit. Chriſtus *Zacchæum* hic publicanum ſuſcepit, & *Bartimæo cæco* viſum reſtituit: Aliis item duobus; quum hinc diſcederet.

ᵗ *Bethlehem* in finibus Juda & Benjamin erat.

ᵛ *Macherus* [x] haud longe aberat à Maris mortui parte Septentrionali. *Alexander* Rex id caſtellum primo ædificavit: *Herodes M.* amplificavit & exornavit. In eadem arce *Johannes Baptiſta* aliquandiu in vinculis habitus, demum capite mulctatus eſt; eodem in loco ſepultus ſcribitur, uti & *Eliſæus* atque *Abdias* Prophetæ [y].

HEKELII.

[u] Vel *Aſphaltus*.
[x] Et *Macharus*.
[y] Caſtellum hoc incolentes dicuntur Machæritæ.

REISKII.

2 (c) Univerſus terrarum orbis ex Judæorum ſenſu partes complectitur duas, 1° אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל i. e. *terram Iſraelis*, 2° חוּצָה לָאָרֶץ i. e. *extra terram*, extraneas nempe regiones, quotquot ſunt: (d) Idemque orbis duos comprehendit populos, unum יִשְׂרָאֵל i. e. *Iſraelitas*, alterum אוּמוֹת הָעוֹלָם i. e. *nationes mundi*: Quales in una terra Chananæa numerabantur undecim, pro numero filiorum, quos Chanaan procreârat. Sed ex illis præcipuæ ſeptem, unaque harum potentiſſima Philiſtæa, quæ toti Palæſtinæ apud exteros nomen addidit. De Judæa vero quouſque patuit, hujuſque terminis, diviſione, partibus, urbibus, fluviis & montibus, auctores extraneos cum ſacra Scriptura, tabulas item noſtras quæcunque habentur, cum Judaicis & Talmudicis conciliare, hoc opus, hic labor eſt non exiguus. Sed plura: Lightfotius, Bonfrerius, Bocharus, Spanhemius errata notant: plura notari ampli-

vs

(a) Lydda. (b) Hierichus. (c) Terrarum orbis duplex. (d) Et populus.

us possunt de metropoli præsertim ac templo magnifico, nec non hujus excidio, de quo nummi Romani adhuc superstites conteſtantur. Mirum est, Talmudicos Judææ septem attribuisse maria (a) 1° *Mare Magnum*, i. e. mediterraneum, 2° *Tiberiadis*, 3° *Sodomiticum*, 4° *Samochonitis*, 5° *Mare Dechelta*, i. e. Arenosum in lacu Sirbonis, 6° *Mare Apamiæ*, i. e. Regiunculæ Syriacæ ubi scaturigo sive Jordanis phiala, quam Fl. Josephus lacum nominat; 7° *Mare de Scbalith*, de quo docti conjiciunt, idem esse, quod mare Jezor apud Jerem. c. 49. v. 32. dicitur. Vid. Lightf. Chorogr. Animadverſ. ubi fl. Jordani non duos fontes (b), quæ communis opinio est, sed *unicam Paneadæ* multis rationibus vindicavit, cap. 67. Huic adde minores fluvios Cison, Jarmoch, Pigah, Arnon, Jabok, itemque fluvium Sabbaticum, quem nominant, notatu dignissimum. Plura nunc omitto, Itineraria, tum Rabbinica R. Benjamin Tutelensis, & R. Anonymi de Cippis sepulchrisque Patrum veterum ac Prophetarum, tum Christiana eaque aut recentia, quæ Radzivil Princeps illustriss. Christoph. Furerus, Neitschiz & Trein-lov ediderunt, aut vetera Monachorum aliorumque hominum plura.

(a) Maria septem. (b) Jordanis fontes.

CAP. XXI.

Samaria, Galilæa, Phœnice, & Libanus.

SAMARIA. [1]

I.

Samaria. Sebaste. Neapolis. Gamala. Apollonia.

JUdææ jungitur α *Samaria*, aliquanto latius juxta litus extensa; quippe, & *Joppe*, & *Azotus*, & *Ascalon*, Samariæ opida, ab auctoribus usurpantur. Caput regionis est β *Samaria*, quæ & *Sebaste*, γ *Neapolis*, & δ *Gamala*, atque in litore ε *Apollonia*.

G A-

ΒUNONIS.

α (a) *Samaria* inter Judæam & Galilæam interjacet [a].

β A monte *Garizim*, & urbe *Sichem* non longè aberat mons *Semaron*, in quo *Samaria* ab Amri Israëlitarum Rege condita, Regum illorum sedes fuit. Expugnatâ demum est ab Assyriorum Rege *Salmanasſere* & Rex Osea cum universo populo captivus abductus. In regiones illas submisit Salmanasser gentem Persicam, *Chutæos* à flumine *Chuto* ita dictos, Judæis invisos. Ipsa verò urbs Samaria hodiè in ruinis jacet. Prope eam sunt montes *Bethel* & *Dan*, in quibus volunt duos aureos vitulos ab Hieroboamo positos. (b) *Sichem* verò poſtea appellata *Neapolis*; unde *Justinus Martyr* ortus. *Neapolis* illa tum temporis, ut *Scaliger* ad num. *Euseb.* 2157 docet, metropolis Samariæ fuit. Postremo deductis eo colonis, Vespasiani aut Domitiani auspiciis *Flava Cæsarea* appellata est.

γ (c) *Neapolis* & *Mabortha*, quæ demum fuit, antiquissimis temporibus erat (d) *Sichem*, ubi Dinæ Jacobi filiæ stuprum illatum ab; poſtea destructum excitavit Jeroboam, Servatoris ævo vocata est *Sisbar*.

δ (e) *Gamala* in monte sita erat cameli figuram referente, cujus capiti arx, gibbo reliqua urbs inhærebat. Expugnata est ab *Alexandro* Judæorum Rege; ac deinde quoque à *Vespasiano*. Ab ea urbe circumjacens regia dicta est *Gamalitica*. Ponitur verò urbs illa trans Jordanem ab Orientali Maris Galilæi latore paullum remota.

ε (f) *Apollonia* ad maris Interni litus à Joppe versus Septentrionem jacet.

HEKELII.

[a] Ejus *Descriptionem* vid. ap. *Flavium Josephum* Lib. III. de *Bello Judaico* c. 2. p. 704. Edit. *Frobeniano-Basil.*

REISKII.

1 (g) *Samaria* primas origines nomenque suum non ab Samaræis Zamari, unius inter filios Chamanæos posteris traxit, nec ab Hebraico verbo שָׁמַר *Schamar*: quasi שׁוֹמְרִין i. e. *custodes* vel *observatores* dixeris (quæ sententia Elmacini Arabis fuit in Histor. Sarac. p. 118) sed ab *Samero*, qui montem arcemque Ambro, Israëlitico regi vendidit, ut novæ urbs nempe Samaria superstrueretur. Sed Sichemitæ hodierni hunc nominis auctorem suum refugium ac sese *filios Israëlis Samreos, populum sanctum, posteros legis Mosaicæ observatores* in utraque profitentur Epistola, quam nobilissimus Ludolfus sibi rescriptam cum notis edidit: Amplius omnes è *filiis Josephi Josephi, e tribubus Ephraim & Manasse ortos* sese volunt libros solum Mosaïcos & librum Josuæ ab suis recipique; festa item vetera sibi superesse; codicem legis MStum ab ipso Abisa, Pinhasi filio; sepulchra etiam Prophetarum, virorumque sanctorum aliquot. Denique sub finem breve hoc religionis symbolum annectunt: *Fides mea in te Domine, & in Mose, filio Amram, servo tuo, & in lege sancta, & in monte Garizim, Domo Dei, & in die ultionis & retributionis.* Judæi hodierni eos כּוּתִים i. e. (h) *Cuthæos* nominant propter Assyriacas à Salmanasſare huc m

(a) Samaria. (b) Sichem seu Neapolis. (c) Neapolis. (d) Sichem seu Sichar. (e) Gamala. Apollonia. (g) Samaria. (h) Cuthæi.

GALILÆA.

II. Ultima Palæſtinæ eſt ζ *Galilæa*, cujus caput in litore η *Turris Stratonis*, eadem poſtea *Cæſarea Stratonis*, ſive *Cæſarea Palæſtinæ*, ab Herode Rege de novo condita: Intus ad Lacum Geneſaram, ſeu mare Galilææ, ϑ *Capernaum*, ι *Julias*, ϰ *Bethſaida*, λ *Tiberias*, μ *Tarichea*, inter lacum & mare Phœnicium ν *Nazareth*, Chriſti Redemptoris noſtri domicilium: & ξ *Cana* Galilæa. Turris Stratonis ſeu Cæſarea. Capernaum. Julias. Bethſaida. Tarichea. Nazareth.

ſas colonias: Chus enim Chuzeſtan fuit ſive Suſiana, Bocharto auctore, ut tamen ſimul è Babele, Amida & Muſal deportatos incolas Elmacinus recte ſcripſerit. Una hodieque apud illos (a) *Sichem* clarer, Samaria vero in ruinis jacet: Illa montibus cincta & convallibus amœnis, Cuthæorum ſedem præcipuam habet. Plura tum Geographica tum Hiſtorica ex Hottingeri Exercit. Anti-Morinianis, collectaneis Cellarii ad Hiſtor. Samarit. Notis ad Epiſtolam Samarit. & Hottingeri Theſauro Philol. peti poſſunt.

BUNONIS.

ζ (b) *Galilæa* terminos habet Ptolemaïdem, ac Carmelum montem ad *Occaſum*; Samariam & Scythopolim, uſque ad fluenta Jordanis, ad *Meridiem*; ad *Ortum* Hippenem & Gadarim, & Gaulan itidem, regnumque Agrippæ; ad *Septentriones* denique Tyrum & Tyriorum fines.

η (c) *Cæſarea* illa incredibili magnificentia ab Herode aucta eſt. *Herodes Agrippa* Rex ab Angelo percuſſus hîc expiravit [*b*]. *Cornelius Centurio* à Petro hic edoctus eſt æternæ ſalutis viam [*c*]. Hîc *Philippus* & quatuor ejus filiæ prophetico ſpiritu dotatæ vixerunt [*d*]: & *Agabus* vincula D. Paulo prædixit [*e*]. Hîc *D. Paulus* in vinculis egit biennium, & coram *Felice*, *Feſtoque* & *Agrippa* cauſam ſuam egit [*f*]. Hinc Romam ad Neronem miſſus eſt [*g*]. *Cæſarea* hæc ad formam proconſularem poſtea evecta eſt à Juſtiniano Imperatore. *Novell.* 103.

ϑ (d) *Capernaum* [*b*] ad mare Galilæum, Decapoleos urbs primaria, opibus & ſplendore præ cæteris illuſtris, ad dextram ſita erat in litore, ſecundo Jordane deſcendentibus, ubi is lacui ſe miſcet. Hæc civem habuit *Servatorem*: qui Nazareth relictâ, quam educatione ſuâ illuſtraverat, in urbem hanc migravit [*i*]. Hic plurima edidit miracula, & didrachma ſolvit per Petrum, mulierem 12 annos fluxu ſanguinis laborantem, atq; etiam centurionis ſervum hîc ſanavit. Ut verò Capernaum dextrum litus obſidebat, ita *Chorazin* tenebat lævum. Quæ urbes, quod ipſe Servator iis prædixerat, hodiè in ruinis jacent.

ι (e) *Julias* ad litus maris Galilææ Orientale eſt.

ϰ (f) *Bethſaida* [*k*] in angulo iſtius maris Septentrionalis erat, urbs Decapoleos inſignis, ad viam ſita, quæ è Syria in Ægyptum ducit. Eſt hæc urbs *Petri*, *Andreæ* & *Philippi* Apoſtolorum patria. Cæco cuidam *Chriſtus* hîc viſum reddidit. Regio illa *Genizar* ſive (g) *Genezareth* appellatur; unde & mare vicinum appellationem habet.

λ (h) *Tiberias* metropolis & terminus Decapoleos regionis, urbiumque ejus maxima nomen ab Imp. *Rom. Tiberio* traxit; & ab ipſa *vicinum* (i) *mare Tiberiadis*. *Servator noſter* in ea regione quinque panibus & duobus piſcibus quinque millia hominum ſaturavit [*l*].

μ (k) *Tarichea* ad Orientale maris Galilææ litus poſita, olim fuit urbs munitiſſima, à Veſpaſiano tamen expugnata.

ν (l) *Nazareth* in montis erat vertice. Hîc domicilium ſuum habuit *B. Virgo Maria*, & ab Angelo didicit, ſe fore Meſſiæ matrem [*m*]. Ibidemque educatus eſt *Chriſtus*, ac deinde docuit in eorum Synagoga; etſi eo eventu, ut impii cives eum præcipitare conarentur de abrupto montis. Cæterum in *Galilæa Inferiori* eſt mons *Hermon*, quem Sidonii vocant *Sirium*, & Amorrhæi *Senir*. *Inferior* (m) *Galilæa* Auſtralis eſt; ut *Superior* (n) Septentrionalis.

Cæterum (o) *Palæſtina* in *duodecim Tribus* gentis Iſraëliticæ ita fuit diviſa, ut per Jordanem diſtinguerentur in *Orientales duas* cum *dimidia*, & *Occidentales novem*, cum *dimidia*. *Orientales trans Jordanem* erant, (p) *Tribus Ruben* ad Mare Mortuum in parte Auſtrali; (q) *Tribus Gad* inde verſus Septentrionem huic habitabat contigua; & inde porro verſus Septentrionem (r) *Dimidia Tribus Manaſſe*. Cis Jordanem reliquæ incoluerunt *Tribus*; ac ſunt *Occidentales*. Verſus Septentrionem, extremas hujus Terræ regiones, ad ripas Jordanis, ubi is primum ſcaturit, ad mare uſque Galilææ poſſedit, (s) *Tribus Nephtalim*: huic inde verſus Auſtrum ad litora maris Galilææ contigua erat (t) *Zabulon Tribus*; cui iterum verſus Meridiem contermina fuit (u) *Tribus Iſſachar*; quam ſequuta Dimidia (x) *Tribus Manaſſe*; indeque (y) *Ephraim Tribus*; ac porrò (z) *Tribus Benjamin* ad partem Maris Mortui pertingens; cui conſinis erat (aa) *Juda Tribus*; inter Mare Mortuum, & Tribum Simeon incolens. Tenebat enim (bb) *Simeon Tribus* Palæſtinæ partes Auſtrales inter Judam & Philiſtæos. At (cc) *Dan Tribus* verſus Septentrionem Simeoni contigua erat, inter eandem, partem Judæ, Benjamin & Philiſtæos interjacens. At (dd) *Tribus Aſer* Superioris Galilææ partem inter Tribum Nephtalim & Phœnices incoluit, quos ex munitis urbibus maritimis ejicere non valuit. Pleniorem Palæſtinæ cognitionem, qui deſiderat, adeat *Adrichomium*, *Buntingium*, aut *Heidmannum* [*n*]; qui ejus Terræ plenam perfectamque nobis dederunt deſcriptionem.

HEKELII.

[*b*] Act. XII. 23.
[*c*] Act. X. 25. ſeq.
[*d*] Act. XXI. 8, 9.

[*e*] Loc.

(a) Sichem. (b) Galilææ termini. (c) Cæſarea. (d) Capernaum. (e) Julias. (f) Bethſaida. (g) Geneſareth regio. (h) Tiberias. (i) Tiberiadis mare. (k) Tarichea. (l) Nazareth. (m) Galilæa Inferior, & (n) Superior. (o) Palæſtinæ in 12 Tribus diviſio. (p) Ruben. (q) Gad. (r) Manaſſe dimidia. (s) Nephtalim. (t) Zabulon. (u) Iſſachar. (x) Dimidia Manaſſe. (y) Ephraim. (z) Benjamin. (aa) Juda. (bb) Simeon. (cc) Dan. (dd) Aſer.

Cana Minor. ξ *Cana Galilææ*, sive *Minor*. At notandum hoc loco, unam equidem hanc esse Græcis Romanisque scriptoribus Galilæam: in sacris autem literis *duas* censeri; quarum altera jam explicata, *Inferior* est cognomine; altera vero Phœnices pars est, *Galilæa Superior* dicta, seu *Galilæa Gentium*. [2]

PHOENICE.

Phœnice. III. *Phœnice* antè erat, quicquid terrarum inter ● *Eleutherum* flumen, & *Pelusium* opidum Ægypti mari Interno objacet. At postea Phœnices termini consignati sunt duo amnes, à Meridie *Cherseus*, à Septentrione *Eleutherus*. Hæc igitur sacris scriptoribus in duas dividitur partes; π *Galilæam* Superiorem sive Gentium, quæ est inter *Chersei* fluminis ostia & Antilibanum montem; & ρ *Syrophœnicen* inter Antilibanum & Libanum. Urbes in universa Phœnice claræ in litore σ *Ptolemais*, antè *Ace* dicta, sacris literis *Accon*:

Galilæa superior.
Syrophœnice.
Ptolemais.

[e] Loc. cit. V. 10. seq.
[f] Act. XXIV, XXV, & XXVI.
[g] Act. XVII. V. 1.
[b] Quod *Agrum Pœnitentiæ*, vel *Villam Consolationis*, aut *Propitiationem Pœnitentiæ* denotat.
[i] Unde & *sua Civitas* dicitur *Matth.* XI. 1.
[k] Propriè *Domum Frugum*, vel *cibariorum*, aut *Domum Venatorum*, vel *insidiantium* designans.
[l] Joh. VI. 1. seq.
[m] Luc. I. 31. seq.
[n] *Adamnanum S. Arcurphum, Francisc. Alcharottum, Arandam, Dubliulium, Stephanum Mantarottum, Arandam, Dubliulium, Stephanum Mantagazam, Medinam, Jod. Meggezium, Joan. Paschasam, Guil. de Rubriquis, Joannem Soarium, Joan. Georgium Tibianum, & Ludovicum Tschudisium.*

BUNONIS.

ξ (a) *Cana* hæc haud longe à Nazareth versus Septentrionem, ad latus montis *Carmel* sita alumnos habuit *Simonem Cananiten* Apostolum, & *Nathanaëlem*. Hic aquam in vinum mutavit *Servator* [o], & postea absens regii cujusdam filium, qui in urbe Capernaum animam agebat, verbo sanavit [p].

ο (b) *Eleutherus* fl. in Ituræa, Libano monte editus, Galilæam gentium perluens inter Tyrum & Sareptam in Mare abit Mediterraneum. Testudinum magnam vim in hunc fluvium certo anni tempore ascendere è mari Phœnicio Plinius [q] Auctor est. Eundem fluvium (c) *Sabbathium* illum nonnulli volunt, quod per sex tantum dies fluat; at septimo, id est, singulis Sabbathis deficiat ac fluere cessat. *Plin.* l. 31. c. 2. *Isidorus* l. 13. c. 13. *Josephus* de bello Jud. l. 7. c. 24. Eum visum venit Vespasianus. Adrichomius existimat esse amnem illum, qui in Cantico Salomonis *Fons hortorum* appellatur.

π (d) *Galilæa Gentium* sive *Superior*, erat extra Eleutherum, intra eundem fluvium & Jeptaël, sive tribum Zabulon.

ρ In *Syrophœnicia* erat (e) *Campus Libani*, in quo *D. Georgius* fertur occiso Dracone filiam Regis virginem liberavisse. Per eam regionem fl. (f) *Adonis* decurrit.

σ (g) *Ptolemais* ab Ægyptio quondam Rege nomen adepta, hodieque *Accon* nominatur, quondam *Claudii Cæsaris* colonia; assignata quidem in distributione terræ fuerat tribui *Aser*: Verùm quod urbs munitissima foret, & cives bellicosi, ab Israëlitis occupari non potuit. (h) *Jonathan*, Judæ frater, à *Tryphone* in hanc civitatem invitatus dolo capitur, ibidemque occiditur. Posteà variâ hæc urbs fortunâ usâ, modò Christianis paruit, modò Saracenis, à quibus penitus excisa, attamen restaurata est. Duobus ab urbe stadiis præterlabitur fluviolus (i) *Belus*, seu *Belus*; cui propè erat (k) *sepulchrum Memnonis*; ibidemque vallis *vitream* emittens *arenam*: quam quum exhauserint multæ naves pariter accedentes, locus idem rursus impletur. Mons qui (l) *Scala Tyriorum* dicitur, ad Septentrionem centum stadiis est ab urbe; neque longè amplius (m) *mons Saron*, vineis præstans. *Josephus*, *Plinius*.

HEKELII.

[o] Joh. II. 7. seqq.
[p] Joh. IV. 47. seqq.
[q] Lib. IX. c. 10. p. 154. lin. 42. seq.

REISKII.

2 (n) Galilæa Hebraïce גליל גלילא à *convolvendo*, quasi κατ' ἀκυλισιν, i. e. *tractu suo convolutam* dixeris, duplex apud Talmudicos habetur עילאה ותחתאה i. e. una *superior*, quam Josephus τὴν ἄνω vocat, alteraque *inferior*, quam Græce τὴν κάτω nominat: Illa Septemtrioni propior ad Syros & Phœnices, hæc Austro vicinior ad Peræam & transjordanicam patet: Illa *cum additione gentium*, quas tangit; hæc *simpliciter & absolute* in sacris extraneisque scriptoribus κατ' ἐξοχὴν Galilæa dicitur, & CHRISTO JESU nomen Galilæi à Nazaretha opido, quin Christianis omnibus Galilæorum scomma inter Gentiles addidit. Utraque Tetrarchiam aliquamdiu sub Herodibus; post hac Præsidialem, ultimo Consularem provinciam continuit. (o) Nam Palæstina sub Impp. Romanis triplex in Diœcesi Orientis fuit: *Prima* nempe Consularis, cujus caput Cæsarea post Hierosolymæ ruinas; *secunda* Præsidialis, & *tertia* æque Præsidialis, quàm *Salutarem* alio dixerunt nomine. Plura ex Lightfooto de moribus & dialecto pete; Si lubet, adde nostram de Linguâ vernaculâ JESU CHRISTI Dissert. Libro de imaginibus CHRISTI subjunctam.

BUNO-

(a) Cana Galilææ. (b) Eleutherus. (c) Sabbathius fl. (d) Galilæa Gentium. (e) Campus Libani. (f) Adonis fl. (g) Ptolemais. (h) Jonathan occisus. (i) Belus fl. (k) Memnonis sepulchrum. (l) Scala Tyriorum mons. (m) Saron mons. (n) Galilæa duplex. (o) Palæstina triplex.

con: τ *Tyrus* quondam insula, postea verò Alexandri oppugnantis operibus continens facta; *Zor* dicitur in sacris Scriptis; & nunc *Sur* incolis; olim portu clara, urbibus genitis in Africa *Lepti*, *Utica*, & illa Romani Imperii æmula *Carthagine*, etiam *Gadibus* extra orbem conditis. Postea verò omnis ejus nobilitas conchylio atque purpura constitit. Sequitur υ *Sarepta*, Eliæ Prophetæ hospitio nota. Dein diu opulenta φ *Sidon*; antequam à Persis caperetur, maritimarum maxima; artifex vitri; Thebarumque Bœotiarum parens. χ *Berytus*, quæ & *Felix Julia*, nunc etiam clara *Baruto*; ↓ *Byblus*, ω *Botrys* & α *Aradus*. Inter hanc & Botryn β *Tripolis*, quam Tyrii, Sidonii & Aradii condidere, tores obtinuerunt: dicta ex numero trium opidûm, singulis inter se stadiis distantium. Intus γ *Antaradus*, δ *Palæobyblus*, ε *Marathus*. Mons nobilis ζ *Libanus*, à tergo Sidonis orsus MD stad. in Cœlesyriam usque porrigitur. Huic par

Tyrus. Zor. Sarepta. Sidon. Berytus seu Felix Julia. Byblus. Botrys. Aradus. Tripolis. Antaradus. Palæobyblus. Marathus. Libanus mons.

BUNONIS.

τ (a) *Tyrus* urbs durissimæ rupi imposita, undique fluctibus marinis alluebatur, unde munitissima, & opulentissimum erat emporium. *Hiramus* Rex Tyri erat, qui Salomonem in exstruendo templo adjuvit. Expugnata hæc urbs primùm à *Nabuchodonosore* Chaldæorum Rege, ac deinde ab *Alexandro M.* [r] *Tyria purpura* in pretio erat. Ipsi Tyrii re navali præstantes, armorum peritiâ excellebant, adeoque tribus Aser nec hos potuit expellere habitatores. *Paulum Apostolum* inde Hierosolymam abeuntem fideles Tyrii cum uxoribus & liberis prosequuti sunt ad litus usque; ac posteà mirâ constantiâ Christianam defenderunt fidem; donec à Saracenis demum capta est urbs, qui eam hodiè tenent. Tyrus [s] patria fuit *Porphyrii* Philosophi, item *Maximi* Philosophi Platonici, & *Ulpiani* JCti. 30 stadiis à Tyro aberat *Tyrus Antiqua*, Orium versus, (b) *Palæotyrus* [t] etiam appellata. Inter utramque erumpunt *fontes*, quorum maximus (c) *Aquarum viventium* dicitur *puteus*.

υ *Sarepta*, Hebræis *Sarphat*, inter Tyrum & Sidonem interjecta erat. Magnam olim atque splendidam fuisse urbem, ex ruinarum reliquiis colligitur. Vino generoso etiam fuit nobilis Sarepta.

φ (d) *Sidon* à Tyro ducentis abest stadiis, urbs [u] pervetusta; quæ à *Sidone* primogenito Chanaan originem & appellationem habet, ipsi Tyro plerisq; rebus similis [x].

χ (e) *Berytus* supra Sidonem ad idem est mare; adeoque inter Byblum ad Septentrionem & Sidonem ad Meridiem.

↓ (f) *Byblus* hodiè *Gibeletto*, in eodem litore inter Berytum & Tripolin est [y].

ω (g) *Botrys* vel *Botrus*, hodie *Vadro*, aliis *Botrun*, item *Elpatron*, aut *Beteron*, inter Tripolin & Byblum ponitur.

α (h) *Aradus* 12 mill. pass. à Tripoli versus Septentrionem est, hodie vulgò *Laraca*: in tabulis itin. *Orthosiæ*. At secundum Ptolemæum *Aradus* minuta insula ante ostium Eleutheri fl. Strabo tamen eam 20 stadiis abesse à terra dicit. *Est autem Aradus saxum* [z] *a mari circumfusum*, inquit ille [a], *7 fere stadiorum ambitum habens, habitationibus plenum: tanta hominum multitudine ad hoc usque tempus, ut domus inhabitent multus fastigiis* [b] *aptas* [c]. A Sidoniis exulibus creditur condita.

β (i) *Tripolis*, ut *Strabo* ait, à re ipsâ accepit nomen, quòd condita à tribus urbibus Tyro, Sidone, & Arado. At *Pomponius* & *Diodorus* cum Auctore nostro ita dictam urbem tradunt, quod tria eo loco fuerint opida distincta. Hic circiter (k) *Macras* campus fuit, in quo mortuus visus est Serpens, jugeri longitudine, crassitudine tanta, ut equites ex utraque parte exsilientes alter alterum videre nequiret, rictu eo, qui hominem equo insidentem reciperet, exuviarumque squamam quamlibet clypeo majorem. *Strabo*.

γ (l) *Antaradus* nonnullis hodiè *Tortosa* urbs maritima est: Si verò urbs mediterranea est, alia illa fuerit à Tortosa.

δ (m) *Palæobyblus* à Beryto VII, & à Byblo XII, mill. pass. abfuit, in Tab. itin. legitur Balbyblos.

ε (n) *Marathus* à Tripoli versus Septentrionem est.

ζ (o) *Libanus mons* Phœniciæ celeberrimus; Cedris aliisque arboribus olim decorus, herbis salutaribus ac fragrantissimis sparsus, marmoribus candidissimis suffultus, multas accolis conciliat utilitates. Hinc lapides & ligna ad structuram templi aliorumque petita. Victimæ etiam in templo immolandæ magna ex parte in vallibus Libani saginabantur. Thuris etiam optimi magnam olim gignebat copiam; unde & pro *thure Libanus* usurpatur. Oriuntur ex illo flumina *Jordan*, *Chrysorrhoas*; *Eleutherus*, *Lycus*, *Adonis*. Montis illius hodiernam faciem, incolarumque conditionem pluribus describit, qui ipse hæc loca vidit & scrutatus est *D. Rauwolf*.

HEKELII.

[r] Vid. *Q. Curtii* Lib. IV. c. 4. sect. 12. seqq.

[s] Quam *Curtius* loc. cit. c. 2. sect. 2. & claritate, & magnitudine ante omnes Urbes *Syriæ Phœnicisque* memorabilem vocat.

[t] Tellante denuò *Curtio* loc. cit. sect. 4.

[u] In Termino *Judæ*.

[x] Hæc sorte ducta, Tribui *Aser* obvenit.

[y] Meminit ejus *Curtius* Lib. IV. c. 1. sect. 15.

[z] Seu Petra quædam.

[a] Lib. XVI. *Geogr.* p. 525. Tom. II. Oper.

[b] Seu tabularis.

[c] Alii scribunt *Aratus*, uti ex Versu illo *Avieni* est videre, qui ita sonat: *Læta dehinc* Aratos Phœnicum *præjacet oram*.

(a) Tyrus. (b) Palæotyrus seu Tyrus antiqua. (c) Aquarum viventium fons. (d) Sidon. (e) Berytus. (f) Byblus. (g) Botrys. (h) Aradus. (i) Tripolis. (k) Macras campus. (l) Antaradus. (m) Palæobyblus. (n) Marathus. (o) Libanus mons.

par, interjacente valle, mons adverſus n *Antilibanus* obtenditur, quondam muro conjunctus. In ea parte Phœnices, quæ *Galilæa Gentium* vocatur, mons eſt celebris ϑ *Carmelus*, & opidum in eo eodem nomine, quondam ι *Ecbatana* dictum. Cæterum ipſa gens Phœnicum ſolers hominum genus, & ad belli paciſque munia eximium. Literas & literarum operas, aliaſque etiam artes, maria navibus adire, claſſe confligere, imperitare gentibus, regnum prælium-que commenti. 3

Mons Carmelus.
Ecbatana.

BUNONIS.

n Libano obtenditur (a) *Antilibanus*, quondam muro illi conjunctus. Inter hos montes concludit Strabo *Cœleſyriam*, & ſpatium ejus indicat. *Duo*, inquit, *ſunt montes, qui Syriam cavam includunt, æqualibus fere inter ſe ſpatiis diſſiti, Libanus & Antilibanus, paulo ſupra mare incipientes: Libanus prope Tripolim & Dei faciem; Antilibanus prope mare Sidonium, deſinunt autem ad Arabiæ montes, qui ſunt ultra Damaſcum, & eos, qui ibi* Trachonitæ *dicuntur, in alios quoſdam montes, qui glebo-ſos & fructiferos habent colles. In medio concavitatem planam relinquunt, cujus latitudo ad mare eſt ſtadiorum* 200, *longitudo a mari in mediterranea dupla.* In hos montes (b) *Orontes* fl. labitur.

ϑ (c) *Carmelus* mons nobilis, in quo *Elias* Propheta Baalis cultores miraculo vicit, & ad torrentem *Ciſon* mactavit. Eſt tamen in tribu Juda quoqe *Carmelus mons*; ubi habitavit *Nabal*.

ι In Carmelo opidum fuit ejuſdem nominis, quondam (d) *Ecbatana* dictum [d]. Atque hæc forte *Ecbatana* illa eſt, ad quam obiit *Cambyſes* Rex; qui Ecbatanam Mediæ prius intellexerat, ab Oraculo monitus, fore, ut moreretur ad Ecbatanam, *Herod. l.* 3. Cæterum in eadem Syrophœnicia erat (e) *Cana Major*, *Syrophœniſſæ* illius patria, cujus filiam à dæmonio obſeſſam liberavit Servator.

HEKELII.

[d] Vid. *Plinii* Lib. V. H. N. c. 19. pag. 73. lin. 5. ſeq.

REISKII.

3 (f) Ultimæ Phœnicum origines quin ad Chanaänem pertineant, vix dubitatur, ad quem proximæ pertingant, adhuc dubitatum inter doctos video. Bochartus tamen illam aut ſuſtulit aut comminuit dubitationem, ac luculentius Lib. I. Chan. c. 1. oſtendit, Phœnices ortum & nomen ſuum *ab Anako deſumſiſſe*, dicique voluiſſe duobus Hebraïcis vocabulis בני ענק *Bene Anak*, i. e. *filios Anaki*, ſeu gentem ex hujus poſteris oriundam. Nec Viro doctiſſimo rationes deſunt, tum ab Analogia Grammatica, tum ab Antiquitatibus Punicis. in quibus multa veterum Anakæorum veſtigia commonſtrat. (g) Duplex autem Phœnicia fuit; una *maritima* ſeu *exteriar*, ad mare Syriacum ſita, & altera *mediterranea* ſive *interior*, Damaſco ac Libano vicina, ſacriſque Scriptoribus Aram-Dammeſek dicta: Illam Notitia Imp. Romani *primam* Phœniciam & Conſularem, hanc vero *ſecundam* & Præſidialem provinciam facit. (h) Syrophœnicia vero quin ſecundæ aut interioris pars fuerit, nullus dubito, neque ab hac illam arbitror ſejungendam, licet Lightfooto aliter videatur. Interim Bochartus colonias Phœnicum per mare mediterraneum, & in omnibus huic vicinis regionibus, ac inſulis remotioribus diſperſas explicat, multaſque gentium origines, ſi quidem non ubique certas, tamen probabiles, ingenioſas & doctiſſimas docet.

(a) Antilibanus. (b) Orontes fl. (c) Carmelus mons. (d) Ecbatana. (e) Cana Major. (f) Phœnices unde orti. (g) Phœnicia duplex. (h) Syrophœnicia.

CAP. XXII.

Antiochene, Comagene & Cœleſyria.

ANTIOCHENE. 1

I.

Seleucis. Tetrapolis, ſeu Antiochene.
Epidaphnes.
Antiochia.
Theopolis ſeu Seleucis.

α ANtiochenes, quæ ſequitur Phœnicen, caput eſt ipſa β *Antiochia*, cognomento *Epidaphnes*, urbs celeberrima, Syriam regentium ſedes. Inde non minori

BUNONIS.

α (a) *Antiochene* ſive *Seleucia* inter Syrophœniciam, Cœleſyriam, Comagenam & Internum Mare interjacet.

REISKII.

1 (b) *Antiochene* nomen ab Antiochia, hæc ab Antiocho, Seleuci Nicanoris patre, habuit. Seleucus Nicanor enim regno Syriaco & ſexaginta provinciis potitus, ſex Antiochias, totidemq; Seleucias exſtruxit. Illas memoriæ patris, has vero matris perpetuæ dicatas. Hæc autem Antiochia monti Silphio vicina A. M. 3704 condita, ex vico pertenui tantam ad amplitudinem

(a) Antiochene ſeu Seleucia.

62 63 64 65 66 67 68

CILICIA
Adana
Forso
Pargiper
Amanus Mons
Pharnaca
Pyramus
Tonara
Syria porta
Pierius Mons
Laodicea
Pieria
Alexandriola
Alemandretta
Golfo de Alexandretta
Sinus Issicus
Golfo de Scanderona
Castius Mons
Golfo de Antiochia
Seleucia Pieria
Antiochia
Germanicia
Antiochia
Samosata
Antiochia
COMAGENE
Cassagata
Segor
Bir
Chalybonitis
Chalybon
Aleppo
Barbalissus Vetus
Zeugma
Marapolis
Barin
Chalcydene
Soldrac
Sarachio
Chalcis
Tunnia
Lenza
Thema
Safyra
Cyrrestica
Palmyrene
Palmyra
Serdut
Maraim
Tovat
Cancion
Cyrrhus
Carin
Lydia
Laodicea
Beione
Soldina
Daphne
ANTIOCHENE
sive
Castius Mons
Marram
Machaerop
Asaphi
Nicephorium
Erachaby
Rachat
Suberkan
Anta
Thapsacus
Tolmidessa
Resapha
Laodicea ad Libanum
Scabiosa
Cholle
Oriza
Coara
Adada
Apamia
Damant
Raphaneæ
Epiphamia
Bellarbar Mons
Chami Vulgi
Sinsamum
Emesa Hamsa
Donaba
Iabruda
Odmana
Opeon
Doura
Resa
Damascus
Seleucis
Chrysorhoas
Pharphar flu
Tortosa
Marathus
SYRO
Antaradus
Matras
Campus
Tripoli
Arcadius
Berytus
Byblus
Gabeletes
Palæbiblus
PHŒNICIA
Berytus
Sidon
Tyrus
Abilene
Chalcidene
Iturea
Trachonitis
Auranitis
Batanea
Gaulanitis
Trachonitis
Auranitis
Batanea
Gaulanitis
Massius Mons
Edessa
MESOPOTAMIÆ
Euphrates
Carra
Haran
Ulakan
Chaboras
Arbil
Thaocora flu
Nicephorium
Euphrates
Anna
Thapsacus
Ersy
ARABIA
DESERTA
Mons Sadanus
SYRIÆ
sive
SORIÆ
Descriptio

62 63 64 65 66 67 68

minori fama γ *Apamia*, δ *Laodicea*, & ε *Seleucia* cognomine *Pieria*: unde ipsa regio *Tetrapolis* dicta fuit, à quatuor urbium dictarum numero; eadem & *Seleucis*. Mons est ζ *Casius*, unde regio *Casiotis*; & alius η *Pieria*, regioque eodem nomine. Fluvii celebres, *Belus*, *Lycus* & *Adonis*.

COMAGENE.

II. Ultima Syriæ est ϑ *Comagene*. Caput quondam regni, posteà provinciæ Romanæ, ι *Samosata*, Luciano alumno maxime nota. Comagene. Samosata.

COELESYRIA.

III. *Cœlesyria* à tergo dictarum Syriæ regionum, à Judæa Peræa ad Euphratem usque protenditur, alterius Syriæ pars, κοίλη Συρία Græcis dicta, id est, κ *Cava Syria*. Partes ejus insigniores sunt, *Decapolis*, *Tetrarchiæ* & *Palmyrene*. Cœlesyria.

Deca-

plitudinem sub Antiochis, Seleuci successoribus, pervenit, ut sedis regiæ ac metropoleos in oriente locum præcipuum teneret. (a) *Commagene* nomen à Commago vico & amne cognomine suscepit, Antiochena longè inferior. Cœlesyria Libano & Antilibano conclusa, valles complectitur 25000 stadiorum latas, & duplo longiores: Hinc Arabes Geographi אלעור *Algaur* cum Nubiense nominant, i. e. *cavam*, Græco nomini convenienter. Fabulas autem oler, quicquid de Adamo heic condito, & *terrestri Paradiso ad Damascum proxime translato* Petrus du Val & plures Geographi memorarunt. Cæterum Notitia Imp. Romani *Syriam primam & secundam* ex ordine provinciarum constituit: Alii ex Agro urbium *Cyrestriam*, *Damascenam*, *Zobæam*, *sed Euphratesiam* à fluvio denominant traduntque. (b) Huc sane pertinet *Principatus Christianorum Syriacus in monte Libano*, qui sui juris equidem non est nec absolutus, sed Sultano Turcico vectigalis, Patriarchæ itidem ac Episcoporum arbitrio constrictus: Attamen sua jurisdictione ac libertate quadam fruitur, neque Bassis Turcicis ad obsequium tenetur.

BUNONIS.

β (c) *Antiochia*, cognomento etiam *Magna* dicta, ab ostiis Orontis fl. remota est, qui urbem illam interluit, Hebræis *Reblatha* vel *Rebla*: Turcis hodiè vocatur *Antachie*. Secundum Suidam appellationem nacta est ab *Antiocho*. Hic sedem fixit *Apostolus Petrus*, ac fideles Antiocheni primùm dicti sunt *Christiani*. Synodus [a] ibidem habita *Paulum Samosatenum* damnavit [b]. Constabat Antiochia ex quatuor contiguis urbibus, quarum quælibet suo muro cingebatur. *Daphnes* lucus omnium amœnissimus in ejus erat suburbio, cujus nullam arborem excindere vel distrahere licebat, *l.* 1 & 2. *C. de cupr. ex luc. Daph. non exc.* Eam urbem hostili incendio exustam Justinianus restituit, vocavitque *Theopolin*. *Templa Antiochena* contrarium ab aliis olim habebant situm; Altaria enim non spectabant Orientem, sed Occidentem: *Socrates*. Erat & hic *Paradisus* sive hortus amœnus ad Libanum.

HEKELII.

[a] I. Juxta *Alstedium* An. CHR. 259.

[b] Et Patronos *Novatiani Schismatis*; II. & III. verò circ. Ann. CHR. 269.

BUNONIS.

γ (d) *Apamia* ad eundem Orontem fl. à Seleuco Rege condita, ac de sororis nomine dicta, hodiè vulgò vocatur *Damant*.

δ (e) *Laodicea* in litore maris fuit, ab Orontis ostio paullum remota. Ejus urbis Episcopus fuit *Apollinaris*, qui plerosque libros Biblicos Græco carmine Heroico reddidit [c].

ε (f) *Seleucia*, etiam *Cocbe* dicta, haud longè fuit ab Orontis ostio.

ζ Suprà Seleuciam [d] est mons (g) *Casius* seu *Cassius*, cujus excelsa altitudo quarta vigilia Orientem per tenebras solem aspicit. Ambitus ad cacumen 19 mill. passuum est: altitudo per directum 4. *Plinium* [e].

η (h) *Pieria*, ad sinum pertingit Issicum, habetque (i) *Alexandriolam* urbem, quæ hodie vulgò *Alexandretta* vocatur. Ejus nominis urbes 17 numerant Eustathius & Stephanus.

ϑ (k) *Comagene*, inter Ciliciam, Cappadociam, Euphratem, Cœlesyriam ac Seleucidem extenditur [f].

ι (l) *Samosata* urbs ad Euphratem est *Luciani Athei*, & *Pauli Samosateni* hæretici patria. In eadem Comagena quoque erat (m) *Germanicia*, Nestorii hæretici patria, ad Amani montis radices posita.

κ Illa Syriæ pars haud dubiè dicta est (n) *Cava*, quod Libani & Antilibani aliorumque montium occupet valles: ad quem modum fauces montium in Græcia sunt apud Livium nomine *Cælæ*.

HEKELII.

[c] Est & *Laodicea* non solum urbs *Syriæ*, sed & celebris in *Asia* Urbs, *Lyco* Flumini imposita.

[d] Quam *D. Paulus Apostolus* peragravit.

[e] Lib. V. *Hist. Nat.* cap. 22. pag. 73. lin. 32. seq.

[f] Hujus Regionis Incolæ *Comageni* sunt dicti, homines *Haruspicinæ Peritia* præ cæteris nobilitati. Cont. *Juvenal.* Satyr. 6. v. 548. seq.

BUNO-

(a) Commagene. (b) Principatus Christi. Libanon. (c) Antiochia seu Theopolis. (d) Apamia. (e) Laodicea. (f) Seleucia. (g) Casius mons. (h) Pieria. (i) Alexandriola. (k) Comagene. (l) Samosata. (m) Germanicia. (n) Cava & Cœlesyria.

Decapolis. *Decapolis* regio à decem urbium numero dicta fuit. In his fuere, λ *Damascus* caput, μ *Opoton*, ν *Philadelphia*, ξ *Raphana*, ο *Scythopolis* deductis Scythis, antea *Nysa* vocitata, à Liberi sepulta ibi nutrice, π *Gadara*, ϱ *Hippos*, σ *Dios*, τ *Pella*, υ *Gerasa*, φ *Canatha*. Supra Decapolitanam regionem sunt *Tetrarchiæ* numero XVIII, regionum instar singulæ, & in regna descriptæ. Insigniores sunt, χ *Trachonitis*; & *Paneas*, in qua Jordanis fontes, & urbs ⊥ *Cæsarea*, cognomine *Paneæ* seu *Philippi*. Libanum montem ab Oriente tangit *Palmyrene*; cujus caput

Tetrarchiæ.
Trachonitis.
Paneas seu Cæsarea Philippi.
Palmyrene.

BUNONIS.

λ (a) *Damascus* [g] quadraginta milliaribus Hierosolymis distans, olim universæ Syriæ caput erat, cujus mœnia alluit (b) *Abana* fluvius, ac interluit *Parphar* sive (c) *Chrysorrhoas*, qui ad mare non pervenit, in plura loca derivatus. Damascus vero appellationem habere à *Damasco Eliezer*, Abrahami famulo, vult Hieronymus. At Josephus eam conditam affirmat ab *Hus* Semi nepote. In ejus urbis vicinia Sauli impii conatus adversum fideles divinitus repressi sunt, factusque ex persecutore Apostolus. Hic *primi nostri parentes* creati, si Burchardo Monacho fides habenda. In campo Damasci à *Caino Abel* interfectus est, adeoque à *sacco sanguinis* denominata urbs, secundum traditionem Hebræorum apud *Hieron. in c. 27. Ezech.* Quo loco Propheta *vinum* apud Damascenos generosissimum provenire innuit, & *lanam* coloris optimi; sicuti nostrâ etiam ætate variorum colorum serici, gossipini & byssini panni, qui nostris appellantur *Damasceni*, ad nos afferuntur. Et habet Syria non modò *oves* lanæ præstantissimæ; sed & peculiare earundem genus, quarum caudæ cubiti habent latitudinem. *Aristot. l. 8. Histor. Animal. c. 28. Plin. l. 8. c. 48.*

μ (d) *Opoton* ad Chrysorrhoam seu Pharfar fl. erat.

ν (e) *Philadelphia Ammana* & *Astarte* prius dicta, Hebræis *Rabath* seu *Rabba*, olim urbs magna ac potens erat Ammonitarum ad torrentem *Jaboc*, unde & *urbs aquarum* in Sacris appellatur [b]. Hanc olim tenuerunt Gigantes, quos ejecere Ammonitæ, id est posteri Loth. Tenuit eam urbem postea *Og* Rex Balan. Davidis Auspiciis eandem obsedit Joab, in eaque oppugnanda periit *Urias* improbè periculis objectus; Expugnatam tandem exscidit David. *Ptolemæus Philadelphus* urbem hanc multo post tempore cum regione vicina sibi subjecit; & ab ejus nomine dicta est *Philadelphia* [i].

ξ (f) *Raphana* ferè in Arabiam recedit.

ο (g) *Scythopolis* erat *Bethsan* urbs, quæ ad Jordanem fuit, ubi is Mare Tiberiadis egressus est.

π (h) *Gadara* monti imposita, paullo longiùs à Mari Galilææ remota erat, inexpugnabilis propè habita. *Alexander Jannæus* Judæorum Rex eam decem mensibus obsessam demum cepit & destruxit. *Pompejus M.* aliquanto post, in gratiam Demetrii liberti sui, cujus hæc patria erat, illam instauravit. Gadarenses fuere, *Philodemus Epicureus*, *Meleager* & *Menippus*, qui solitus seria jocosè exponere: & *Theodorus Rhetor.*

ϱ (i) *Hippos.*

σ (k) *Dios*, Plinio *l. 5. c. 18.* vocatur *Hippodion*, ad idem erat litus, *Hippene* quoque dicta, & ejus incolæ *Hippeni*. Et hanc excisam Pompejus restituit.

τ (l) *Pella* à Gadara erat versus Ortum, à Seleuco Syriæ Rege condita, & de Macedonica urbe, Philippi & Alexandri patria ita apellata, incolas Macedonas habuit plurimos. Alexander Judæorum Rex eam postea exscidit, quam Pompejus restituit, & Judæis ademptam Syris contribuit. Christiani ingruente obsidione Hierosolymorum, divinitus admoniti, huc concessêrunt ibique servati sunt.

υ (m) *Gerasa* Mari Galilææ propinqua in monte posita fuit, optimè munita; expugnata tamen ab *Alexandro* Judæorum Rege, quod *Theodori* tyranni opes in ea forent depositæ. (n) *Gergesæi* id olim tenuerunt opidum, qui ab *Gergesæo*, filiorum *Chanaan* quinto, oreum suum traxisse perhibentur. Bello Judaïco & à Judæis & Romanis graviter attrita est hæc urbs. Ad eam quum Servator hominem dæmoniis liberâsset, illa porcorum gregem in mare dederunt præcipitem [k].

φ (o) *Canatha* à Philadelphia in Ortum jacet.

χ (p) *Trachonitis* etiam appellatur *Terra Gigantum*, & pertingit usque ad Jordanis fontes: in ea erat (q) *Gessur* urbs regia, quò fugit *Absalom* post commissam cædem in *Ammone* fratre, ibidemque triennium delituit.

⊥ (r) *Cæsarea Philippi* antiquissimis temporibus *Lais* vel *Laisa*, vel etiam *Lesem* appellata est. Deinde à sexcentis viris Daniticæ tribus expugnata, excisa & restaurata, *Dan* vocata est. Postea quum in Romanorum venisset potestatem, *Paneas* fuit dicta, à fonte, qui eam alluit, & Iturææ ac Trachonitidis metropolis habita. A *Philippo*, Herodis M. filio ornata & aucta, *Cæsarea Philippi* est nominata; aliquanto post & *Neroniana* dicta. Hodiè verò ab aliquot seculis appellatur *Velenas*. Ad hanc urbem quum versaretur *Servator*, ex discipulis quæsivit, quemnam homines se dicant esse, ubi *Petrus* omnium nomine præclaram edidit confessionem.

HERKELII.

[g] Quam *Julianus* in *Epistolis* Jovis *Urbem* & *totius Orientis Oculum* vocavit.

[b] Si originationem *Græcanicam* aspicimus, *Fratris*, vel *Fraternitatis Amorem* designat.

[i] Ad hujus Urbis Ecclesiam per *Johannem Evangelistam* etiam *Deus* scribi jussit, sicuti apparet *Apocal. III. 7.* seq.

[k] Conf. *Matth. VIII. 28. Marc. v. 2.* seq. & *Luc. VIII. 27.* seq.

BUNO-

(a) Damascus. (b) Abana fl. (c) Chrysorrhoas, seu Parphar fl. (d) Opoton. (e) Philadelphia. (f) Rhaphana. (g) Scythopolis. (h) Gadara. (i) Hippos. (k) Dios. (l) Pella. (m) Gerala. (n) Gergesæi. (o) Canatha. (p) Trachonitis. (q) Gessur. (r) Cæsarea Philippi, olim Lais & Dan. it. Paneas & Velenas.

caput α *Palmyra*, urbs nobilis ſitu, vaſto undique ambitu arenis includit agros : ac velut terris exempta à rerum natura, privata ſorte inter duo Imperia ſumma, Romanorum Parthorumque, & prima in diſcordia ſemper utrimque cura. Palmyra.

IV. In reliqua verò Cœleſyria urbes inſigniores ſunt, α *Zeugma* ad Euphratem, β *Bambyce*, quæ & *Hierapolis*, Syris verò *Magog*, nunc *Alepo*. γ *Chalcis*, cognominata ad Belum, unde regio *Chalcidene* fertiliſſima Syriæ, & Cyrrheſtica δ *Cyrrhus* : ε *Beroë* & ζ *Chalybon*, unde regio Chalybonitis, η *Laodicea* ad Libanum cognominata, & ϑ *Thapſacus*, in Euphratis ripa. Zeugma. Bambyce ſeu Hierapolis. Chalcis. Cyrrhus. Beroë. Chalybon. Laodicea. Thapſacus.

BUNONIS.

α (a) *Palmyra* ab Adriano Imperatore reſtaurata aliquando *Adrianopolis* dicta eſt. Palmyrenorum regina aliquamdiu erat (b) *Zenobia*, quæ Græci & Ægyptii ſermonis peritiſſima, ac Latini haud ignara, multa ſcripſit, ac in iis Hiſtoriarum epitomen ; ipſa filios ſuos erudivit, orationes elegantiſſimas habuit, & galeata recitavit. Demum ab *Aureliano* Imperat. capta, ac in triumpho ducta eſt ; ipſaque Palmyra difficillima obſidione ab Aureliano expugnata.

α (c) *Zeugma* ad Euphratem erat, ubi pons flumini illi [*l*] impoſitus, cujus hodiè exſtant reliquiæ. Contra Zeugma in altera Euphratis ripâ *Apamia* urbs erat munitiſſima, Satraparum ſedes, ubi ſolvebantur tributa.

β De *Alepo* diverſæ inveniuntur ſententiæ ; alii enim Hierapolin eſſe docent : alii *Beroën*, quæ inter Antiochiam & Hierapolin interjacet, eſſe contendunt, quæ ſententia Cedreni & Zonaræ teſtimonio nititur ; alii *Chalybonem* eſſe putant, vocabuli ſimilitudine inducti, in quibus Poſtellus & Rauwolfius ſunt. Si verò Alepo tantum trium dierum itinere ab Antiochia recedit in Ortum, quod tradit Bellonius ; Hierapolis ſitus, quippe quæ 154 mill. paſſuum, ſi Itinerariis fides, ab Antiochia in Ortum jacet, cum illius diſtantia minime conveniet.

γ (d) *Chalcis* hodie *Chinſerim*, 84 millia paſſuum in Ortum aberat Antiochiâ ; ejus in Hiſtoria Herodis aliquoties meminit Joſephus [*m*]. *Jamblichi* Phiioſophi [*n*] patria eſt.

δ (e) *Cyrrhus* hodie *Carin* vocatur, ac aliis *Quars*.

ε (f) *Beroë* inter Antiochiam & Hierapolin ſita erat.

ζ (g) *Chalybon* tridui itinere ab Antiochiâ diſtans Poſtello & Rauwolfio ea eſt urbs, quæ hodie (h) *Alepo* vocatur, urbs primaria & Satrapæ Turcici ſedes, urbs ampla, foſſis & mœnibus munitiſſima.

η (i) *Laodicea* hæc quod ad Libanum montem ſita, inde cognomen adepta eſt.

ϑ (k) *Thapſacus* ſeu Thapſacum ad Syriæ & Arabiæ ponitur fines.

HEKELII.

[*l*] Ab *Alexandro M.* qui cum Exercitu hoc Flumen tranſivit.

[*m*] Hanc urbem à *Monico Arabe* conditam eſſe nonnulli ſcribunt.

[*n*] *Platonici*, qui *Porphyrio* præceptore eſt uſus.

(a) Palmyra. (b) Zenobia. (c) Zeugma. (d) Chalcis. (e) Cyrrhus. (f) Beroë. (g) Chalybon. (h) Alepo. (i) Laodicea ad Libanum. (k) Thapſacus.

CAP. XXIII.

Meſopotamia & Babylonia.

I.

INter Euphratem & Tigrim regio à ſitu dicta eſt *Meſopotamia* ; quaſi μέσον τῶν ποταμῶν, id eſt, media inter amnes : pars quondam Aſſyriorum regni, nunc *Aliduli* & *Diarbech* partes ejus. Clauditur ab *Occaſu* & *Meridie* Euphrate, ab *Ortu* Tigri, à *Septentrione* eodem Tigri & Niphaticis jugis. *Longitudo* ejus eſt inter α Niphaten montem, qua Comagenæ jungitur, & Seleuciam Parthorum cognominatam ad Tigrim, mill. CLXV. *Latitudo* ſumma inter duos amnes milliar. LXX. Regiones in ea ſunt, *Anthemuſia*, *Chaloitis*, *Gauzanitis*, Meſopotamiæ fines & Magnitudo. Regiones.

BUNONIS.

α (a) *Niphates* mons [*a*] pars Tauri eſt, inter Armeniam Majorem & Meſopotamiam interjacens, hic appellatur *Curdo* [*b*].

HEKELII.

[*a*] A *Nivibus* ita appellatur.

[*b*] Quidam *Majoris Armeniæ* Fluvium eſſe putant, qui ex eodem Monte defluens in *Tigrim* defertur. Alii etiam *Scythiæ* Fluvium faciunt.

(a) Niphates.

BUNO-

Urbes. *ζanitis*, *Acabene*, *Ingine* & *Ancobarites*. Urbes præclaræ β *Edeſſa*, quæ quondam Antiochia, γ *Niſibis*, ipſa etiam Antiochia antè dicta, δ *Nicephorium*, ε *Labbana*, ζ *Seleucia* ad confluentem Tigris & Euphratis, jam antè dicta, η *Carræ*, Craſſi clade nobiles. Montes ſunt ϑ *Maſius* & ι *Singaras*. Fluvii in Euphratem defluentes κ *Chaboras* & λ *Saocoras*.

Montes Maſius & Singaras. Fluvii. Tigris.

II. Sed de Tigri & Euphrate, nobiliſſimis Orientis amnibus, hoc loco dixiſſe, aptiſſimum fuerit. Oritur Tigris, qui nunc accolis *Tigil*, in Armenia Majore, fonte conſpicuo in planitie; qua tardior fluit, *Diglito*, unde concitatur, à celeritate *Tigris* (ita appellant Medi *ſagittam*) incipit vocari, tranſvectus lacum *Arethuſam*, occurrente Tauro monte; ſpecu mergitur, ſubterque lapſus à latere altero ejus erumpit. Alterum deinde tranſit lacum, qui *Thoſpites* appellatur, rurſuſque in cuniculos merſus, poſt XXV M. p. redditur. Dein receptis aliis ex Armenia Aſſyriaque fluminibus, Aſſyriam Meſopotamiamque diſterminat; citraque Seleuciam diviſus in duos alveos, altero *Seleuciam*, altero *Cteſiphontem* petens, inſulam efficit haud modicam. Ubi remeavere aquæ, *Paſitigris* appellatur, moxque in lacus Chaldaicos ſe fundit, inde vaſto alveo profuſus binis oſtiis infertur Mari Perſico μ.

Arethuſa lacus. Thoſpites lacus. Paſitigris.

III. At Euphrates, qui *Frat* nunc accolis, in Majori itidem Armenia exorſus, initio *Pyxirates* nominatur: ubi Taurum occurrentem irrumpit, *Omira*, & mox, ubi perfregit, *Euphrates* dicitur. Inde læva Meſopotamiam, dextera Syriam, Arabiam, Babyloniamque radens, in plures alveos diſpeſcitur; quorum uno Seleuciam, & Tigrim petit; altero, qui *Regius* dicitur, Babylonem permeans, in paludes Chaldaicas diſtrahitur, tranſvectuſque, quondam ſuo ore in mare evolvebatur, poſtea verò ab accolis agros rigantibus præcluſus non niſi per *Tigrim* delatus. Increſcit autem & ipſe Nili modo, ſtatis diebus ac Meſopotamiam inundat. ι

Euphrates & Pyxirates & Omira.

B A

BUNONIS.

β (a) *Edeſſa* inter Maſium montem & Euphratem ſita 12 mill. paſſuum à Samoſatis recedit, Borchardo nunc dicitur *Raſen*, Hebraicè *Rages*; eaque habetur urbs, quam incoluit *Gabel* Tobiæ debitor. *Caracalla* Imperator in Parthos movens quum Edeſſà Carras iter faceret, & equo, ventris purgandi causâ, deſcendiſſet, ab Opilio Macrino, præfecto prætorii, occiſus eſt. Dio. *l.* 77. Herod. *l.* 4. Spart. in *Caracalla*.

γ (b) *Niſibis*, inter Maſium montem & Tigrim poſita, olim & *Antiochia Mygdonia* dicta eſt.

δ (c) *Nicephorium* inter Euphratem & Chaboram fluvios interjacet.

ε (d) *Labbana* urbs à Niſibi verſus Auſtrum, haud longè à Tigri ſita erat.

ζ (e) *Seleucia* hæc Plinio cognominatur *Parthorum*, aliàs etiam *Magna* appellata, contra Cteſiphontem propè Babylonem ſita fuit; Euphrates ipſam perluit, & profluenti mox infunditur Tigri.

η (f) *Carræ*, *Charræ* ſeu *Carrhæ*, urbs Chaboræ fluviolo *Edeſſæ* & *Euphrati* propinqua, ut *Stephano* videtur, ſic dicta eſt à *Carra* flumine Syriæ; Hebræis appellatur *Haran* & *Charan*: unde divino mandato parens Abraham egreſſus Sichem conceſſit. *Craſſus* à Parthis hic Auro potatus eſt.

——*Miſerando funere Craſſus*
Aſſyrias Latio maculavit ſanguine Carrhas.
Lucanus [c].

ϑ (g) *Maſius* mons Niphati vicinus, Niſibi urbi imminet.

ι (h) *Singaras* hodiè *Sima*, aliis *Atalio* vocatus, ad Tigrim ponitur fluvium.

κ (i) *Chaboras* ex Maſio monte profluens, hodiè vulgò vocatus *Chabu*, ac infrà *Chaboram* urbem, quam alluit, inter Nicephorium ad Occaſum, & Aphphadanam ad Ortum in Euphratem labitur.

λ (k) *Saocoras* fl. nonnullis hodiè vocatur *Hamitz*, aliis verò *Set*.

μ Tigris & Euphratis fl. fontes 1500 ſtadiis inter ſe diſtare aiunt Solinus c. 40. & Euſtath. ad Dionyſ. Raderus.

HEKELII.

[c] Lib. I. v. 104. ſeq.

REISKII.

ι (l) *Meſopotamia* Græcè μεσοποταμία regio inter Tigrim Euphratemque media, Latine *interamnis* potius quam *medamna* cum Priſciano dicitur: in cris plane ad ſenſum eundem ארם נהרים *Syriam fluviorum* aut fluvio *ram Nabarajim*, i. e. cluſa: Eadem quoque פדן ארם *Paddam Ar*

(a) Edeſſa. (b) Niſibis ſeu Antiochia. (c) Nicephorium. (d) Labbana. (e) Seleucia Parthor
(f) Carræ ſeu Haran. (g) Malius mons. (h) Singaras mons. (i) Chaboras fl. (k) Saocora
(l) Meſopotamia duplex.

BABYLONIA nunc CALDAR.

IV. Assyriæ Mesopotamiæque pars erat ν *Babylonia*: postea verò in singularem provinciam descripta. Clauditur à *Septentrione* Euphrate, ab *Ortu* Tigri, à *Meridie* Persico Mari & montibus Arabiæ Desertæ, ab *Occasu* iisdem jugis & Euphrate amne. Regionum illustrissima est ξ *Chaldæa*, deinde *Mardocæa* & *Auchanitis*; quæ autem Tigri & Euphrate tanquam insula includitur, *Mesene* appellatur. Urbium clarissima *Babylon*, Chaldæorum quondam caput, à Semiramide in sedem regni Assyrii condita, nunc in exiguis ruinis exstincta jacet (1). Secunda ab hac est ο *Urchoa*, quæ *Ur* Chaldæorum in sacris scriptis. Dein π *Borsippa* ad paludes: & ρ *Teredon* nobilissimus inter Tigris ostia vicus. 2

Babyloniæ, nunc Caldar fines. Chaldæa. Mardocæa. Auchanitis. Mesenæ. Babylon. Urchoa. Borsippa. Teredon.

CAP.

i. e. culta Mesopotamiæ pars & sativo agro felicior. Duas enim hæc terra partes complectitur: *Unam fertilem* ab Armeniæ montibus ad amnem Chaborem qua patet, *alteramque sterilem* aut inculram à Chabore ad Babylonem. (a) Urbs hodieque claret *Edessa*, sed mutato in *Oufram* nomine: Ubi adhuc veterem Abgarorum sedem regiam, atrio suisque conclavibus conspicuam ostendunt: Turci Mosqueam Abrahamo sacram, ibique vivarium è fontibus huic proximis collectum, in eoque pisces sanctos jactitant. (b) Arabibus urbs illa *Roba* dicitur, & suo Christianorum veterum templo tanquam miraculo effertur. Vid. Exercit. de Imagine CHRISTI Abgarena. Bochartus autem fallitur in sua Rasen & Rages, quæ cum Edessa haud congruunt; quia hæc in Mediæ montanis jacuit. Cæteræ adhuc urbes sunt *Merdin*, *Carasera*, *Nesbin*, quæ Nisibis vetus nunc pagum exiguum refert. Historia Tigridis Euphratisque Geographica si desideretur, illam ex Arundinibus, Conjunctione, Cataractis, observatisque aliis Becmannus dabit, c. 3. sect. 16.

BUNONIS.

ν (c) *Babylonia* appellationem consequuta est ab ipsa urbe Babylone. Hebræis terra illa vocatur *Sinnaar*, seu *Sinear*. At Josephus terram *Sennaar* partem facit Babyloniæ: Sicuti aliam Babyloniæ partem constituunt Chaldæam Ptolemæus & Strabo.

ξ (d) *Chaldæa* illa Babyloniæ pars est, quæ in Meridiem extenditur, Arabiamque attingit, & Sinum Persicum: in qua *Urchoa*. Tres Babylonis memorantur conditores, *Nimrodus* Gen. 10. 10. quod initium regni ejus fuerit Babylon; quæ eadem à confusione linguarum nominatur c. 11. *Semiramis* Babylonem condidisse scribitur ab Herodoto *l.* 1. Diodoro *l.* 2. Strabone *l.* 16. Mela *l.* 1. Justin. *l.* 1. *Solino* [d]. *Nabuchodonosor* gloriatur, se magnam illam Babylonem ædificasse, Dan. c. 4. sed à *Nimrodo* urbs illa fuit fundata; à *Semiramide* aucta & amplificata, murisque cincta; & à *Nabuchodonosore* restaurata. Arcem ejus à *Belo* conditam refert Ammian. 23. Turrim illam immensam à gigantibus ædificatam refert Eusebius. Babylonis urbis mentionem faciunt, eamque describunt præter *Mosen* Gen. 10. & 11. *Herodotus lib.* 1. *Berosus* apud Josephum l. Ant. 10. & *Eusebium*, *Diodorus Sicul. l.* 2. *Strabo* l. 16. *Dionysius* Perieg. *Eustathius*. *Josephus* contra Apion. *lib.* 1. & Antiq. Jud. *l.* 1. *Plinius lib.* 6. c. 26. *Philostratus Apollon.* 1. *Justinus*. 1. *Orosius l.* 2. *Tzetzes* Chiliad. 9. *Zonaras* Tom. 1. *Cedrenus* & *Pererius* ad XI. Genes. copiosè de illa agit urbe. Pulchritudinem ejus laudat *Curtius l.* 5. *c.* 1. *D. Hieron.* ad Jes. *cap.* 14. describit templa marmorea, aureas statuas, plateas lapidibus auroque refulgentes, & multa alia, quæ pene fidem excedere videntur. Pluribus urbis magnificentiam depingit *Philostratus Apollon. I.* Eam in circuitu plus quàm duodecim milliaria Germanica complexam fuisse discimus ex Strabone; unde Aristoteli *provincia* appellata est; quippe quæ tantæ fuit amplitudinis, ut, quum tertium jam diem esset capta, pars ejus id tamen non sentiret. Sed ab eximio illo splendore suo adeo dejecta est, ut, quo loco illa priscis illis temporibus fuerit, vix hodie appareat. *Rauwolfius*, secundo Euphrate fluvio iter faciens dicit, à comitibus suis & Arabibus Arenarum cumulos in solitudine quadam ad Euphratem sibi monstratos, qui Babylonem eo fuisse loco affirmarint, eaque ingentis istius urbis esse rudera. Tanta verò memoratur loci sterilitas, ut Arabes nulla illic figant tentoria; id quod *Jesaias Propheta c.* 13. prædixerat. Hodie ad Tigrim est (e) *Bagdad* urbs, quæ vulgo habetur *Babylon*. Verùm *Bagdad* illa ad Tigrim jacet: & Babylon fuit ad Euphratem; quæ loca sunt multum inter se diversa. Credunt Persæ ex Babylone destructa exstitisse *Bagdad*, quo loco frequentes tum fuerint horti, id quod ex nomine *Bag*, quod hortum significat, colligunt; ac loci amœnitate homines inductos, ut novam ibidem exstruerent urbem. *Olearius*.

(1) *Murus ejus fuit ex cocto latere cubitos altus* L, *usque eo latus ut obviantibus sibi quadrigis facilis esset transitus, munitus ducentis & quinquaginta turribus. Ambitus trecentorum & sexaginta stadiorum, plurium juxta alios.*

ο (f) *Urchoa* sive *Ur* Abrahami patria in Chaldæa erat.

π (g) *Borsippa* est *Barsita* Ptolemæo. *Urbs hæc*, [e] inquit Strabo, *Dianæ & Apollini sacra, in ea maximum luminum est, & maxima vespertilionum multitudo, qui longe majores sunt, quam in cæteris locis: capiuntur ad cibum, & sale condiuntur.*

ρ (h) *Teredon*, hodie *Balsara* urbs clara est, & Satrapæ sedes.

HEKELII.

[d] In *Polybii*. c. 70. p. 142.

[e] Lib. XVI. *Geogr.* p. 501. Tom. II. Oper.

REISKII.

2 (i) Babylonia Gr. Βαβυλωνία ἐκ τῆς Βαβυλῶνος à Babylone: Hæc autem ex Hebræo nomine בָּבֶל *Babel* per syncopen pro בַּלְבֵּל Balbel, i. e. (k) *ab linguarum confusione*: Quæ sub conditu hujus urbis turrisque contigit, vel per *inspirationem novorum*

(a) Edessa. (b) Roha. (c) Babylonia. (d) Chaldæa. (e) Bagdad. (f) Urchoa. (g) Borsippa. (h) Teredon. (i) Babylonia. (k) Linguarum confusio.

idiomatum a Deo factam, vel per *omnimodam Linguæ prioris Hebraicæ oblivionem*, ut huic sensim diserpos inter homines nova successerit. (a) *Babylon autem alia vetus fuit*, urbs mœnibus, fossis, turribus, templis & duabus Arcibus stupenda, Bocharto copiosissimè descripta; & *alia nova* superest æquivocæ tantum dicta. Ex Babylone veteri adhuc monstrantur rudera quæ collem referunt, & 3000 passus ambitu, sed intus terram è cæmento piceque conflatam durissimam comprehendunt: Arabes tamen hæic Pharí cujusdam reliquias putant superstites, & Agarcouf nominant. Urbs nova *Bagdad ab Eremita*, qui locum incoluit, Bagdado dicta, & à Chalifa XXIII, Abujaäsar al Mansur A. C. 762 condita, modo Persis, modo Turcis paruit An. 1658 ab Amurathe capta (b) De *Paradiso* addimus, eum commodissime inter Euphraten Tigrin horumque Alveos, & in Australibus vel Mesopotamiæ vel Babyloniæ partibus collocari. Nam 1° Mosaica fluviorum descriptio, 2 situs Edenis Orienti proximus, 3° concursus Flumnum & per Alveos divisio, 4° Terra Chus & Hevila i. e. Arabia felix, & tractus mari Persico vicinus, 5 prima hominum sedes, & coloniæ ab ea deductæ prorsus congruunt. Confer Bochartum in Phaleg Spanhemium in Geograp. Introd. & Chronicon Drechler. Saracen. Tavernier. Lib. II. c. 7.

(a) Babylon duplex. (b) Paradisus ubi situs fuerit.

CAP. XXIV.

Arabia. (1)

I.

Arabia. ULtima Asiæ proximaque Africæ est *Arabia*, terrarum nulli postferenda amplitudine spatiosissima. Quippe ultra proprios etiam fines, & Euphratem in Mesopotamiam ad Amanum usque ac Niphatem montes, multas Arabum gentes Tigranes magnus deduxit. Hinc Plinio *magna Mesopotamiæ pars Arabia* dicitur. Quin & alia haud exigua Arabum pars fuit in Africa sub Ægypto, totum illud Sinus Arabici latus cingentes; de quibus postea in ipsa Africa. 1

Arabiæ fines. II. At propriæ Arabiæ fines fuere ab *Ortu* montium juga, quibus à Babylonia discernitur, & mare Persicum; à *Meridie* mare Rubrum; ab *Occasu* Arabicus sinus & Isthmus, qui est inter hunc sinum & mare Ægyptiacum; à *Septentrione* clauditur Palæstina, Cœlesyriaque & Euphrate. Magnitudo. *Longitudo* ejus summa est à mari Ægyptio ad fauces usque Persici Sinus & Corodamum promont. mill German. CCCCL. *Latitudo* maxima inter geminas, hinc Persici, illinc Arabici, sinuum fauces CCCXL, minima circa mediam peninsulæ partem milliar CLXXX. Dividitur in *Petræam*, *Desertam*, atque *Felicem*. α Divisio.

PE

BUNONIS.

α De Arabibus in genere ita Plinius l. 6. c. 28. *Arabes mitrati degunt, aut intonso crine; barba abraditur: præterquam in superiori labro. Aliis & hæc intonsa; mirumque dictu, ex innumeris populis pars æqua in commerciis aut latrociniis degit: in universum gentes ditissimæ; ut apud quas maximæ opes Romanorum Partborumque subsistant, vendentibus, quæ e mari aut silvis capiunt, nibilque invicem redimentibus.* Non enim aliena emunt (a) Arabes vendunt sua, quod etiam Solinus [a] tradit.

HEKELII.

[a] In *Polyb.* c. 46. p. 100. lin. 13.

REISKII.

1 (b) Arabiam nomen ab Arabibus, Arabes à nigrore, ac Syriaco quidem vocabulo invenisse, Vir doctiss

(1) *Sita est sub Tropico Cancri intra gradum 13 & 35 latitudinis Borealis, & ab Occasu in ortum ab Isthmo Arabico ad promontorium Razalgatam' C. Ras Algate, ad gradus 33 diffunditur. Cœli sæpe torridi est, solum habet in multis locis asperrimum arenosum, siticulosum, sterile, quod naturæ, etsi paucis contenta vivit, satisfacere non potest. Paucissimis fluviis, neque ingentibus perfunditur, & pluvia hic valde infrequens, ros, qui abunde delabitur, cœli fervorem valde mitigat, & nonnihil pluviæ defectum minuit. Fœlicioris Soli est pars maritima, & propin qua fluminibus, dives thuris myrrhæ, aloes, casiæ, nardi, cardomomi, cinamomi, piperis, dactylorum, malorum aureorum, citreorum, pomorum variæ generis, mellis, ceræ. Equi, Cameli, Oves laudem inveniunt. Mare pisces magna copia subministrat, item margaritas & coralia. Pars Arabum urbes incolit, fabrilia tractat, mercaturam facit, in literarum studia, medicinæ, Philosophiæ, & imprimis Mathematicæ incumbit. Pars in montibus & sylvis degit sub tentoriis Cilicis.*

(a) Arabes. (b) Arabia.

MARE CASPIUM

ASSUR

CARMANIÆ PARS

SINUS PERSICUS Arab. Mare Alachdar id est Mare Viride.

Situs OROGRAPHIA et Flumina PARADISI In Terra Canaan

MESOPOTAMIA

Chus et Chut

Tigris fl.

Euphrat fluv.

Thoredon

Dedan Ichtyophagi Sarandæ Nabuzardan Sepulcra

Bahorath Olivarii hic Margaritæ piscatio

BABYLONIA Auranitis Audanitis sive Edenitis rectius

CHALDEA

Terra Nisibi

Terra Sabi

RAVILAH

Jemonites Catani SALAPH

SALAPH

ARABIA DESERTA

Euphrat fluv.

CHIDDEKEL fluv.

ARABIA

CENI

ARABIA SARACENICA

Ager Damascenus

Linea Sabæorum

Gilboa

Bahurim

Mahanaim

Gessurites

Gerasa

Philadelphia

Jabbok fluv.

Jordan fluv.

Jericho

Sichem

Gilgal

Ebron

Machpelah

Mamre

Hebron

Gerar

Beersaba

Sodoma

Asphaltites Lacus

Zoar

Engaddi

Arnon fluv.

Heshbon

Medaba

Dibon

Aroer

Rabbath Ammon

Jabbok fluv.

Jabesh Galaad

Jordan fluv.

Jordan fluv.

Jericho

Jerusalem

Bethlehem

Hebron

Machpelah

Mamre

Gerar

Beersaba

PETRÆA. (1)

III. β *Petræa* clauditur ab *Occaſu*, intimo Sinu Rubri maris & Ægypto; à *Septentrione* Palæſtina & Cœleſyria; ab *Ortu* Arabia Deſerta; à *Meridie* montium perpetuis jugis, quibus à Felice ſeparatur. Dicta *Petræa*, à γ *Petra* capite ſuo, urbe celeberrima, δ *Nabathæorum* gente incolente. Reliquæ urbes inſignes ſunt, ε *Medava* & ζ *Boſtra*. Mons eſt nobilis η *Caſius*, cum delubro *Jovis Caſii*, & haud procul *Pompei Magni tumulus*.

Petrææ fines. Petra urbs. Medava. Boſtra. Caſius m. Pompeii M. tumulus.

DESERTA. (2)

IV. *Deſerta* Arabia, quæ nunc *Arden*, clauditur ab *Occidente* Petræa & Cœleſyria; à *Septentrione* Euphrate; ab *Ortu* montibus, quibus à Babylonia ſubmovetur; à *Meridie* itidem montibus, quibus à Felice diſterminatur.

Arabiæ Deſertæ fines.

doctiſſimi volunt. Arabs enim ערבי *Arabi* ערב *Ereb, veſper*, ערוב *oreb, corvus* ejuſdem ſunt originis: Arabes Homero etiam ἐρεμβεννοὶ dicti tanquam ἐρεβεννοὶ, h. e. *nigri*; ſic apud Stephanum & auctorem Etymologici magni legitur: Omnes enim *ſtatura deſpicabili parva, colore inter nigrum fulvumque medio communiter notantur* Plin. Hinc קדרים *Kedurim*, i. e. Kedureni à nigrore in ſacris literis dicuntur. Primam vero genti originem Bochartus duplicem vindicavit; Unam ab Joctane Semi filio, quoad Arabiæ felicis incolas; Alteram à Chuſo Chami filio quoad Saracenos cæteroſque Arabes. (a) *Saraceni* enim nec ab Sara, nec ab Hagare hujus famula, ſed verbo Arabico שרק hujuſque participio appellantur, quaſi *latrocinantes* aut rapinæ deditos vocaris. Hinc *Nomades*, Græce νομάδες ἀπὸ τῶν νομῶν, i. e. *paſcuis campeſtribus*, in quæ diſperſi: *Scenitæ* itidem ἀπὸ τῶν σκηνῶν i. e. *tentoriis*, in quibus vivunt: Sin hunc ortum ipſi refugiant, tum ab ſitu orientali hæc denominatio deſumi poteſt, quam Pocockius deſumſit. De Saba Arabice al Jeman, (b) Sabæorum gentibus, regno vetulto, & quandoque gynæcocratico Bochartus optime commentatur, & reginam ex eo Arabicam deducit, quæ Salomonem regem conveniſſe legitur. Fateſſat hinc procul ex Arabibus fabuloſa *Pygmæorum* natio, quam Auctores alii terræ huic adſerunt. De ſingularibus naturæ donis, deſertis horridis & Iſraelitarum difficillimo per illa itinere, item religioſis Turcarum ad Meccam Medinamque peregrinationibus non dicam, ſed citabo unum Dreſchleri Chronicon Saracenicum & noſtra huic addita ſupplementa. (c) *Phylarchæ* Arabum aut Principes adhuc ſuperſunt, iique non Baſſis, ſed Sultano ſubditi & vectigales: Qui plures equidem in Arabia recenſentur, unus tamen inter omnes eminet Princeps *Norembuæ*, minoris in Arabia felici provinciæ, qui Maſcateam urbem, quam illa perdiu tenuerat, nabobi Portugallicæ ademit: Cæteros lubens omitto.

BUNONIS.

ε (d) *Petræa Arabia* majorem ſui partem ſterilis illa, torrida ſole, ſiticuloſa & arenoſa; ita ut ventus ſubito exortus magnos montes & acervos arenarum convehat, & arenis obruat quicquid corripit, infeſta præterea latronibus & prædonibus, adeo ut Mercatores etiam, niſi turmatim, illam terram non tranſeant. In ea Arabiæ parte *Populus Iſraëliticus* per 40 Annos exſulavit: & *Joſeph* cum *Maria* virgine & puero *Jeſu* per hanc Arabiam in Ægyptum profecti ſunt. Ejuſdem Arabiæ Rex erat *Areta* de quo Joſephus.

γ (e) *Petra* hæc hodiè *Arach*, olim etiam *Petra Deſerti* dicta, non longè diſtabat ab eo maris mortui litore, quod Ortum reſpicit. Fuit olim Arx munita & urbs Moabitarum vetuſtiſſima, in monte poſita: Græcis dicta eſt *Petra*; Hebræis *Sela*, & quondam *Arce*, *Arcen* aut *Arecen*: poſteà *Recem* & *Receme*. Arabiæ Reges in ea Aulam & Palatium habebant, itaque Arabia illa nomen inde traxit. Iſraëlitæ urbem iſtam expugnârunt, capto etiam Rege *Recem*: Num. 31. *Amaſias* quoque Rex Judæ eandem cepit. *Areta* Arabum Rex hic ſedem habens à Scauro oppugnatus eſt. Poſteà *Balduinus* Hieroſolymorum Rex Chriſtianus eam urbem auxit & ornavit. Ex ea *Ruth*, Hieronymo judice, fuit oriunda.

δ (f) *Nabathæi* ita dicti à *Nabajoth* filio Iſmaëlis natu maximo, qui cum undecim fratribus omnem terram ab Euphrate ad mare Rubrum uſque poſitam tenuerunt, *Nabathæam* nominantes provinciam. *Joſephus Ant.* l. 1. c. 21. Nabathæorum regio inops frugum, & plena pecorum fuiſſe ſcribitur. Ipſa gens, ſecundum Strabonem, fuit continens, rei conſervandæ & parandæ intenta. Mortuos verò irreverenter tractârunt Nabathæi, eoſque, ac ipſos Reges quoque, in ſterquiliniis defoderunt. Urbs illorum nominatur (g) *Nabatha*.

ε (h) *Medava* ſeu *Medaba*, hodie *Medavon* & *Medbach* in finibus Moabitarum eſt.

ζ (i) *Boſtra*, hodiè *Boſra* & *Buſſereth*, Philippi Imperatoris patria; ex eo *Philippopolis*, Zonara teſte, dicta eſt.

η (k) *Caſius mons* ad Ægypti fines eſt, haud longè ab *Oſtracina* urbe maritima; ibidemque (l) *Caſiotis regio*. Cæterum *Caſiotæ* vafri & veluti habiti ſunt;

(1) *Arabiam Petræam pars Iſmaelitarum inhabitavit. In hanc Arabiam appulerunt Iſraelitæ ex Ægypto, cujus peregrinationis veſtigia etiamnum aiunt exſtare in deſerto Sin, variis Inſcriptionibus rupibus ejus inciſis, quæ antiquiſſimo charactere Aſſyriaco conſentiur conſtare. In Conjunio hujus regionis viſuntur mons Horeb & Sinai, & in litore Ezion-geber, unde claſſis Salomonis in Ophirum navigavit.*

(2) *Sunt qui terram de Uz Jobi ſedem in Septentrionali regionis hujus parte*

(a) Saraceni. (b) Regina Sabæ. (c) Phylarchæ Arabum. (d) Arabia Petræa. (e) Petra urbs. (f) Nabathæi. (g) Nabatha urbs. (h) Medava ſeu Medaba. (i) Boſtra. (k) Caſius m. (l) Caſiotis regio.

erſus Euphratem & Meſopotamiam collocant, & inter alios Spanhemius. Madianitis in plagam Orientalem domicilia aſſignat. Alii Magos qui Salvatorem invixerunt, ex hac regione etiam ducunt.

tur. Plana equidem maxima ex parte; at ſterilis, ideoque deſerta. Populi illuſtriores ϑ *Nomades* & ι *Scenitæ*; hi ultra Euphratem in Meſopotamiam protenſi, iidemque in Felicem.

Nomades.
Scenitæ.

FELIX (1).

V. *Felix*, quæ nunc *Ayaman*. Ipſa Peninſula Arabiæ inter duo maria, Rubrum Perſicumque, procurrens, reliquis partibus major eſt. multoque lætior ac ditior; cinnami ac thuris, aliorumque odorum maximè ferax; unde inclytum ei *Beatæ* cognomen. Fluvii nobiliores duo; κ *Betius*, Arabicum, λ *Lar* Perſicum, ſinus petentes. Populorum hic nomina innumera, at clariſſima μ *Saracenorum*, non modò Africam, ſed Europam etiam vaſtantium: ν *Minæorum* & ξ *Sabæorum*, qui ſoli thus mittunt. Urbes inſigniores, ad Arabicum ſinum *Badæo* regia, *Pudnopolis*, ο *Muza*, π *Ocelis*: ad Rubrum Mare *Arabia* & ρ *Cana*: ad Mare Perſicum *Gerra*. Intus *Oſtama*, *Maraba*, *Sabe*, *Manambis* Regia, σ *Sapphar*; *Sabatha* & *Omanum*.

Arabia Felix.
Betius fl.
Lar fl.
Saraceni.
Minæi.
Sabæi.
Badeo.
Pudnopolis.
Muza.
Ocelis.
Arabia.
Cana.
Gerra, &c.

CAP.

(1) *Statuunt eruditi terram Cbus & Havilam, quas Flumina Gibon & Piſon rigaverunt, fuiſſe in boc tractu, ac ſinui Perſico propinquo. Sunt qui Reginam Saba, quæ Salomonem Hieroſolymæ invifit bic regnaſſe ſtatuunt, interque eos Bochartus. Saraceni binc etiam originem trabunt.*

unde proverbium [*b*] natum: *Caſioticus* [*c*] *nodus*, apud Suidam.

HEKELII.

[*b*] Quod ap. *Eraſmum* Chil. II. Cent V. *Adag.* 34. facit.

[*c*] *S. Caſſioticus.*

BUNONIS.

ϑ (a) *Nomades* certas ſedes non habent; ſed cum pecoribus ſuis alia ſubinde quærunt paſcua: ita & noſtra ætate iſtos vivere teſtatur *Rauwolfius*: ac Regis ſui amantiſſimos eſſe, qui admodum ſolicitè, ubinam ipſorum degat Rex, quoniam & ille haud diu uno in loco ſubſiſtat, ex iter facientibus ſoleant quærere.

ι (b) *Scenitæ* à Scenis dicti, quòd ſub tentoriis habitant, domibus carentes. Ipſa autem tentoria cilicia ſunt; ita nuncupant velamenta è caprarum pilis texta. Prætereà carnibus ſuillis prorſus abſtinent. Sanè hoc Animalis genus eò invectum, moritur illicò. Solinus c. 46. In hac ipſa Arabia Deſerta ponuntur Ophiophagi [*d*], à facto ita dicti. *Mela.*

κ (c) *Betius* fl. ex Zamete monte, qui & *Zames*, hodieque *Zimas*, vocatur, ortus, in Mare Rubrum devolvitur, appellatur vulgò *Allique aguada.*

λ (d) *Lar* fl. hodiè vulgo *Om* dictus, inter *Sacra Solis* extrema & Capſiram urbem fluit.

μ (e) *Saraceni* prius dicti ſunt *Agareni*; ab *Agar* Abrahami ſerva: & poſteà *Iſmaelitæ*. Demum Mahumede Auctore voluerunt *Saraceni* appellari, vel à *Sara* uxore Abrahæ; vel à *Saraca* regione, quam Stephanus partem facit Arabiæ.

ν (f) *Minæi* Aramitis & Sabæis fuerunt proximi, apud oram maris Rubri incolentes: eorum urbs nobiliſſima fuit (g) *Carna* ſeu *Carne*. Strabo lib. 16.

ξ (h) *Sabæi* eam tenuerunt Arabiæ partem, quæ ſinui Perſico obvertitur, *Mela*. eorumque metropolis eſt (i) *Saba*, quam nonnulli *Zibit* eſſe putant ad ſinum Arabicum. Ex ea Arabiæ parte Hieroſolymam venit Regina, Salomonis ſapientiam exploratura. Quidam tamen *Sabam* hanc in Africæ parte, ipſàque Æthiopiâ ponunt.

ο (k) *Muza* portus & emporium eſt, quò appellere ſolebant navigantes ex Ægypto in Indiam. Hodiè vocatur *Mocha*, ad quam coralliorum rubrorum magna capitur copia.

π (l) *Ocelis* Rhamuſio hodiè eſt *Capo de Coli.*

ρ (m) *Cana*, eodem Rhamuſio teſte, hodiè vocatur *Cancacan*.

σ (n) *Sappharenos* equos commendat Vegetius. Cæterùm in interioribus Arabiæ partibus etiam ponuntur (o) *Pygmæi*, minutum genus, & quod pro ſatis frugibus contra grues dimicando defecit. Sunt multa volucrum, multa ſepentum genera. De ſerpentibus memorandi maximè, quos parvos admodum, & veneni præſentis, certo anni tempore ex limo concretarum paludum emergere, in magno examine volantes in Ægyptum tendere, atque in ipſo introitu finium ab Avibus, quas *Ibidas* appellant, adverſo agmine excipi, pugnaque confici traditum eſt. (p) *Phœnicem* quoque Avem unicam in Arabia exiſtere tradunt *Plinius*, *Solinus*, *Mela*. Hodie verò regna ad Arabiam pertinentia ſunt ad mare Indicum (q) *Tartach*, (r) *Herith*, & reliquis opulentius *Aden*, cujus caput *Aden* ad *Arcyram* montem, qui Ptolemæo *Cabubara*; emporium Indis, Æthiopibus & Perſis frequens. Regno (s) *Aden* adjacet provincia (t) *Zibith*, per quam in Arabiam Petræam itur.

HEKELII.

[*d*] Eodem *Solino* loc. cit. pag. 100. lin. 17. & *Mela* Lib. III. c. 9. p. 225. lin. 32. ſeq.

BUNO-

(a) Nomades. (b) Scenitæ. (c) Betius fl. (d) Lar fl. (e) Saraceni. (f) Minæi. (g) Carna urbs. (h) Sabæi. (i) Saba urbs. (k) Muza. (l) Ocelis. (m) Cana. (n) Sapphara. (o) Pygmæi. (p) Phœnix. (q) Tartach. (r) Herith. (s) Aden. (t) Zibith.

CAP. XXV.

De Turcico Imperio, urbibuſque ſub eo claris.

I.

HÆ igitur ſunt regiones Aſiæ, quæ, cum antea ſub *Aſſyriorum*, *Perſarum*, *Macedonum*, *Romanorum*, ac ſuorum quæque Regum Imperiis omnium nobiliſſimæ cenſerentur, *Turcarum* adventu prorſus devaſtatæ, barbarieque poſtrema fœdatæ ſunt. Solent quippe Turcæ capta aliqua urbe, fabricas omnes eminentiores demoliri, mœniaque diruere. Horum autem Imperium cœpit ſub annum Chriſti CIↃ CCC, *Oſmane* (quem alii *Ottomannum* [a] vocant) primo conditore, tenuis conditionis homine Tattaro, Magni Chami milite; à quo deſcendentes Oſmanidæ regnârunt continua ſerie annos CCCIX, ad uſque Murathem IV, qui nunc imperio potitur. *Prima ſedes* Imperii fuit in Aſia in Bithyniæ urbe *Pruſa*: hinc in Europam *Adrianopolim* Thraciæ tranſlata; denique *Conſtantinopolim*, ubi etiam nunc conſiſtit. α 1

Turcarum Imp.

Oſmanes.

II. Cæterum urbes in tam vaſto Imperio perpaucæ ſunt in Aſia, memoratu dignæ. Omnium tamen princeps eſt *Damaſcus* Syriæ, magna, dives, ſplendida atque amœna: omni fructuum genere abundans; emporium celeberrimum, præſtantiſſimis artificibus refertum; officina armorum bellicorum totius Imperii nobiliſſima. Sequuntur alia Syriæ emporia clara atque celebria; *Alepum*, vulgo *Alepo*, non inferior *Damaſco* urbs; magna & frequens. In litore *Alexandriola*, vulgo *Alexandretta*; Berytus, vulgo *Baruto*, Tripolis Syriæ, vulgo *Tripoli di Soria*, & Joppe, vulgo *Jaffa*. Ad Pontum in Cappadocia *Trapezus*, vulgo *Trabezonda*, Imperii Trapezuntini quondam caput. In Arabia vero Felice β *Medina Talnabi*, id eſt, urbs Prophetæ; quia Mahumetis Pſeudo-Prophetæ delubrum atque ſepulchrum in ea viſuntur. *Mecca*, ejuſdem Mahometis natalibus maximè nota, *Zidem*, *Zibit* & *Aden*, omnium pulcherrima & munitiſſima, ad fauces ſinus Arabici ſita.

Urbes.
Damaſcus.
Alepum.
Alexandriola.
Berytus.
Tripolis.
Joppe.
Trapezus.
Medina.
Talnabi.
Mecca.
Zidem.
Zibit.
Aden.

CAP.

BUNONIS.

α *Oſmanus* rex factus eſt Anno 1297, [b] inde ad Murathis ſeu Amurathis IV initium, quod incidit in Annum ſeculi hujus viceſimum tertium, intercedunt Anni 336. At à primo illo Oſmani initio ad Annum uſque 1678, quem nunc agimus, imperium illud jam ſtetit Ann. 311.

HEKELII.

[a] Vel *Othmenem*.

[b] Leg. *Alſtedii* Theſaurus Chronol. Tit. 24. p. 226.

REISKII.

1 (a) Gens Turcarum Scythica, fera, inculta, horrida, urbium, artificiorum & ſcientiarum excidio nata, Græcorumque vitiis quàm ſua virtute felicior, Europam, Aſiam, Africamque uno nunc dominio coercet: Tres nempe iutegras Imperii Romani veteres Diœceſes, *primam Illyrici*, *alteram Orientis*, *Africæque tertiam*, ut unam Italiæ Diœceſin Chriſtianis Principibus reliquerit. (b) Primos natales eoſque obſcuriſſimos, ab his denique ulteriores ad dominatum Aſiaticum progreſſus in Cap. 16. reperies. Unde Othman, homo Turcicus non Tatarus, nec Chami Tatarici miles, ſed paternæ militiæ ductor & Sultanus Aſiaticus dignoſcitur: Ab illo nunc XXI Imp. præeſt Soliman (c), Princeps ferme quinquagenarius & diuturno carcere detentus; fratriſque Muhamedis IV depoſiti, damnatique ad eandem cuſtodiam ſucceſſor. *Periodus vero Imperii hujus millenaria* quadriennio abhinc effluxit, quæ num fatalem mutationem ſit allatura, dies annique poſtea docebunt. Tota Muhamedis Pſeudo-prophetæ Arabis eaque luculenta hiſtoria è Chronico Dreſchleri Saracenico; Urbium vero Turcicarum, quæ adhuc eminent, ordo & numerus è Taverneirio ac Valleo, multiſque Anonymis Scriptoribus; itemque notitia ſepulchri Pſeudoprophetici, & corporis non amplius ſuperſtitis, & tumbæ, quam fingunt, penſilis hinc peti poteſt.

BUNONIS.

ζ Quum *Mahumedes* Pſeudopropheta (d) *Meccæ* doctrinam ſuam, invito magiſtratu & civibus pleriſque, divulgaret, fugere & urbem deſerere coactus Jatſribam, quod opidum decem dierum itinere à Mecca

(a) Turcarum natio. (b) Imperium Turcicum. (c) Soliman Sultan hodiernus. (d) Mecca.

Mecca distat, se contulit: ubi à civibus exceptus, sedem imperii ibidem collocavit; unde & (a) *Medina Talnabi*; i. e. urbs Prophetæ & *Medina* absolutè dicta est. *Meccæ* fuit impostor iste natus & educatus, ibidemque quod jam dictum, dogmata sua decem annos clam primùm sparsit: at *Medinæ* quò confugerat, totidem annis docuit & imperavit, princeps simul politicus & Ecclesiasticus. A fuga ista Mahumedis, quæ Mahumedanis, (b) *Hegira* appellatur, inciditque in noctem illam, quæ sequuta est 15. Julii, anni æræ Christianæ 622, annos Mahumedani numerant; & communis eorum est æra. Supputant vero isti annis Lunaribus, qui undecim ferè diebus breviores sunt Solaribus. Impostoris illius tumulus ostenditur Medinæ, non verò *Meccæ*; nec Arca ista, quod vulgo fertur, in Aëre sublimis pendet; sed humi conspicitur, tapetibus fragrantibus instrata, cui impositus est pileus Arabicus sive Turcicus. Quam turpissimè autem decipiuntur Mahumedani; qui credunt sarcophago isto impurum Pseudopropheræ corpus condi; quum Antistites ejus, magno licet pretio proposito, devoto alicui Mahumedis cultori, qui isto corpore viso paratus fuerat sibi oculos eruere, nihil ausi fuerint desideranti objicere. Qua de re vid. Vartomanni Itinerar. c. 13. [c]. *Aden* suum habebant principem, qui fraude Soleymanni Beglerbeji Cairensis circumventus, urbe occupatâ, occisus est.

(a) Medina Talnabi. (b) Hegira Mahumedanorum.

HEKELII.

[c] Vid. quæ de *Meccæ* & *Medinæ* religioso Cultu extant in Notis *Georgii Gentii* ad *Musladini Sadi* c. 2. *Rosar. Politici* p. 305.

CAP. XXVI.

Cyprus & Rhodus.

CYPRUS. (1)

I.

Cyprus. Macaria.

INsulæ in Ægæo Mari Asiæ objacent complures, quarum nobiliores Lesbum, Chium, Samum & Côn in Europa memoravimus. At in Asiatico Mari sunt *Cyprus* & *Rhodus*. *Cyprus*, in Issico sinu inter Ciliciam & Syriam, in quatuor majoribus Interni Maris computata est, *novem regnorum*, ut referunt veteres auctores [a], quondam sedes; cœli clementia solique fertilitate beatissima: unde *Macaria* antè dicta fuit. α Cyprus autem dicitur ab *æris* copia, quod hic primum inventum creditur. Incolæ, viri pariter ac fœminæ, in libidinem lasciviamque omni ævo mirè proni; unde olim *Veneri* insula consecrata fuit. β *Longitudo* est inter duo promontoria, *Dinaretum*, vulgo *Capo S. Andrea*, & *Acamanta*, vulgo *Capo S. Epifanio*, milliar. XL. *Latitudo* maxima XV.

(1) *Aer hodie tantam laudem non invenit ut olim, at terra ferax est vini, olei, saccari, croci, Rhabarbari, gossypii, malorum limoniorum, aureorum, frumenti, cupri. Locustis multum affligitur.*

II. Divisa fuit quadripartito: in γ *Salaminam*, δ *Paphiam*, ε *Amathusiam*, &

BUNONIS.

α Veteres (a) *Ærosam* quoque appellârunt, ob æris copiam. *Histus* [b]. Cæterùm in Cypro ærariis fornacibus, ubi Chalcites lapis ingestus pluribus diebus crematur, (b) bestiolæ in medio igne nascuntur pennatæ, paulo muscis grandibus majores, quæ per ignem saliunt atque ambulant: emoritur hoc genus, quum ab igne remotum est. *Aristot. Histor. Animal. Plin.* Perhibent insulam hanc adeo olim fuisse tumulorum impatientem, uti cadavera terræ interdiu mandata, continuo nocte proxima rejecerit.

ζ (c) Straboni [c] Cyprus in circuitu complectitur 342 stadia [d], quæ faciunt milliaria 107. Abest verò à Cilicâ uno tantum milliari, & uno quadrante. Hierosolymis vero distat milliaribus 40.

γ (d) *Salamina* appellationem habens ab urbe *Salamine*, obvertitur Orienti [e].

δ (e) *Paphia* à *Papho* urbe ita dicta, respicit Occasum.

ε (f) *Amathus* urbs maritima, hodie *Limisso* dicta, nomen dedit *Amathusiæ* regioni, quæ est pars insulæ Meridionalis.

HEKELII.

[a] *Plinius* inprimis libro quinto *Historiarum Naturalium* c. XXXI. p. 79. lin. 6. seq.

[b] Lib. I. de *Verbor. vet. Signif.* col. 1131. lin. 23. seq. *Hanc insulam* æque ac *Rhodum* & *Cretam*, Commentariis illustrissimis illustravit *Johann. Meursius*, incomparabile *Batavorum* decus, quos *Amstelod.* literis *Wolfgangi* anno CIↃ. MDCLXXV in 4. f. impressos esse constat.

[c] Lib. XVI. *Geogr.* p. 406. Tom. II. *Oper.*

[d] 3420. & non 342, uti in ultimâ *Bunoniana* exstat.

[e] Urbs

(a) Ærosa. (b) Bestiolæ in igne generatæ. (c) Magnitudo Cypri. (d) Salamina regio. (e) Paphia. (f) Amathusia.

& ζ *Lapithiam*. Mons in ea nobilis ν *Olympus*. Fluvii ϑ *Lycus* & ι *Pediæus*. Urbium clariſſimæ κ *Paphos* & λ *Salamis*.

Lycus fl. Pediæus fl. Paphos. Salamis.

III. Inſula, antequam Romani occuparent, regibus regebatur, quorum ultimus *Ptolemæus*, accepta fama, de Romanorum in inſulam expeditione, veneno fata præcepit. Cæterum *Porcius Cato* Cyprias opes Romam invexit: quæ res latius ærarium populi Romani, quam ullus triumphus, implevit. Poſt diviſum Imperium Romanum, ſub *Græcis* fuit *Imperatoribus*. Anno CIↃCLXXXI. *Richardus* Angliæ Rex, cum copias Hieroſolymia contra Saracenos ducens, tempeſtate ad inſulam dejiceretur, inſulani vero non admitterent, vi & armis eam occupavit, & cuidam *Gallo Guidoni* dedit in regnum. Huic Reges ſucceſſerunt continua ſerie, uſque dum in *Genuenſium* ditionem pervenit. Inde *Veneti* eam rexerunt ab Anno CIↃCCCCLXXIII. ad CIↃIↃLXX, quo Anno Turca *Selymus* Chriſtianis eripuit. Caput regni eſt μ *Nicoſia*. Secunda ab hac *Famaguſta*, vulgo ν *Famagoſta*. Tertia ξ *Ceraunia*, vulgo *Cerini*. 1

Cypri reges ac Domini.

Nicoſia. Famaguſta. Ceraunia

RHODUS.

IV. Minor eſt amplitudine, at par claritate ο *Rhodus* inſula, pluribus nominibus antè vocitata, re nautica maximè nobilis. Complectitur ambitu mill. Germ.

Rhodi magnitudo & urbes.

[e] Urbs, quæ & *Selamis* Ptolemæo, & *Coronia* Veteribus dicta, hodiè *Famagoſta*, ut *Niger* autumat, dicitur.

BUNONIS.

ζ (a) *Lapithus* urbs ad Septentrionale litus poſita, appellationem dedit regioni *Lapithiæ*, quæ objacet Septentrioni.

ν (b) *Olympus* mons in finibus Amathuſiæ eſt; ac alius ejuſdem nominis mons eſt mamillæ ſimilis ad Paleam urbem.

ϑ (c) *Lycus fl.* ex Olympo ortus per Amathuſiam regionem decurrit, & apud Curium opidum mare ſubit Auſtrale.

ι (d) *Pediæus* ſeu *Pedæus*, hodie *Pedeo*, ex eodem Olympo monte profluens, Salaminam rigat; ac inter Pedalium promontorium & urbem Salamina Syriacum Mare petit.

κ (e) *Paphos* urbs [f] everſa in litore Occidentali olim ſita fuit: ubi Venus colebatur; unde illa *Paphia* cognominatur.

λ (f) *Salamis* urbs maritima ad litus Orientale, à Teucro fratre Ajacis Telamonii, Achillis patruele, exule olim condita, poſteà *Conſtantia* appellata eſt. (g) *Epiphanius* Cypri Epiſcopus fuit Libri contra 80 hæreſes Auctor. Hic cum Chryſoſtomo Conſtantinopolitano Epiſcopo ſimultates exercens, quum Conſtantinopoli diſcederet, ad illum ait: *Spero te non moriturum Epiſcopum*; ad quæ Chryſoſtomus regeſſit; *Spero te non rediturum vivum in civitatem tuam*: Utrumque evenit. Epiphanius enim in itinere obiit: & Chryſoſtomus in exſilium pulſus variis æruminis affectus exſpiravit. *Sozomenus*.

μ (h) *Nicoſia* in Mediterraneis ſita, antè quàm à Turcis vaſtaretur, civitas erat illuſtris, nobilitate inſignis.

ν (i) *Famaguſta* [g] optime munita, apud eum locum ſita, quo olim exſtitit Salamis, magnarum opum fuit civitas, quæ terra marique Turcarum impetum ſæpe repreſſit. Dedere ſeſe tandem [b] coacta, contra datam fidem Turcarum crudelitate miſerrimè afflicta eſt, nec ab illo tempore ad priſtinam dignitatem reſurgere potuit.

ξ (k) *Ceraunia* in litore maris ſeptentrionali haud longe ſita eſt à Lapitho.

ο (l) *Rhodus*, opulenta olim inſula, Doridis ac Lyciæ litoribus objacens, mira gaudet aëris & cœli clementia; adeo ut [i] Solino teſte, cœlum ibidem nunquam ita nubilum ſit, quo in eo Sol non ſit, quare Romani diutiùs hic morari ſolebant. Olim *Ophiuſa*, *Telchinis*, *Æthræa*, *Corymbia*, *Atabyria*, aliiſque nominibus fuit appellata. Pindarus eam *Veneris filiam* & *Sponſam Solis* appellavit.

HEKELII.

[f] *Frequenti Terræ motu.*

[g] *Turribus* & *Propugnaculis.*

[b] Anno CHR. MDLXX. cum tota *Cypri* inſula in Truculentiſſimi Regis *Turcici* poteſtatem devenit.

[i] In *Polybiſt.* c. 21. p. 42.

REISKII.

1 (m) Cyprus Gr. Κύπρος, antiqua Pœnorum colonia, & Trojani belli temporibus antiquior, tum regi Phœnicio Cinyre ſubjecta Diod. Siculus Lib. II. Hujus filia Cyprus inſulæ huic nomen addidiſſe fertur. Quidni additum illud eredamus ἀπὸ φοίνικος ἐκεῖ ἄνθους κύπρου. i. e. *a cypreſſo arbore, qui multus ibidem naſcitur*, inquit Stephanus, & cum illo Euſtathius? Quidni à Punico כֹּפֶר *Copher*? illo ſane adhuc Hebræi plantam alioqui raram, ſed eximiam, & Cypriis copioſam ſignificant. Hæc tota inſula magno frumenti, olei, vini optimi, metalli, frugum pomorumque omnium proventu felix, nulla tamen urbium magnificentia inter veteres æque ac noſtros homines commendatur. Ab regibus, quos tulit aut regulis & tyrannis olim per oppida dominantibus Romano ceſſit Imperio A. U. C. 698. (n) Tum vero

(a) Lapithia. (b) Olympus mons. (c) Lycus fl. (d) Pediæus fl. (e) Paphos. (f) Salamis. (g) Epiphanii ſimultas cum Chryſoſtomo. (h) Nicoſia. (i) Famaguſta. (k) Ceraunia. (l) Rhodus inſ. (m) Cyprus Pœnorum colonia. (n) Salamis.

Germ. XXX. Urbes in ea fuere claræ, π *Lindus*, ρ *Camirus* & *Jalysus*, quæ poſtea σ *Rhodus*.

Solis Coloſſus.

V. Ante omnia autem in admiratione fuit Solis Coloſſus Rhodi, LXX cubitorum altitudinis. Hoc ſimulacrum poſt LVI annum terræ motu proſtratum, ſed jacens quoque miraculo fuit. Pauci pollicem ejus amplectebantur. Majores erant digiti, quam pleræque ſtatuæ. Vaſti ſpecus hiabant de fractis membris. Duodecim Annis tradunt effectum CCC talentis, quæ contulerant ex apparatu Regis Demetrii, relicto moræ tædio. Fuerunt alii minores hoc in eadem urbe Coloſſi, centum numero, ſed ubicunque ſinguli fuiſſent, nobilitaturi locum. Majorem poſtea Sultanus Ægypti Rex, poſtquam Rhodum occupaverat, nongentis camelis ære impoſito, Alexandriam tranſportari curavit. De cætero ipſa inſula regibus primum regebatur: poſtea in Romanorum, unà cum Aſia, incidit poteſtatem. Diviſo Imperio ſub Græcis fuit. Dein Saraceni occuparunt Anno IↃCXV, qui Coloſſum abſtulerunt. Recuperatam Ann. CIↃCCCXIII Equites Joannitæ tenuerunt uſque ad Annum CIↃIↃXXII quo Solimannus II, Turcarum imp. occupavit. Pulſis tunc Melita conceſſa eſt. 2

vero *Salamis* ad litus orientale fuit metropolis, poſt hac ſub Impp. Græcis (a) *Conſtantia*, denique nova (b) *Juſtinianopolis* Græco Imperio erepta, Saracenico adhæſit A. C. 657, ſed iterum Chriſtiano, Saracenis quinque millibus necatis per Richardum Angliæ regem, qui poſteà illam Guidoni Luſiniano, Exregi Hieroſolymitano vendidit A. 1192. Hujus ſtirps regia ubi cum Jacobo ultimo defecerat, regnum Veneta Reſpubl. jure hæreditario A. 1476, excluſis Genuenſibus occupavit: Sed facto impetu Selimus Venetis extorſit 1571. (c) *Famaguſta* per menſes quatuor obſeſſa 140000 ictibus tormentariis concuſſa, tandemque dedita. Non procul à Baffo ſpecu illud oſtenditur, è quo *dubia aut fabuloſa ſeptem Dormientium hiſtoria* erupit.

B U N O N I S.

π (d) *Lindus*, hodieque *Lindò*, inſigne olim habebat templum Palladis Lindiæ, indeque oriundus fuit *Cleobulus* [k] qui in ſeptem Sapientum numero habitus eſt [l].

ρ (e) *Camirus*, hodie *Ferachio* dicta, à *Camiro* Herculis filio [m] condita putatur & appellata.

σ (f) *Rhodus* urbs Scholâ & eloquentiæ ſtudio olim erat celeberrima; quatuor enim olim erant ſcholæ præ cæteris nobiles: Athenienſis, Alexandrina, Tharſenſis & Maſſilienſis; quibus annumerabatur Rhodia. *Rhodium* ſe appellavit *Apollonius*, qui Argonautica ſcripſit. *Ariſtippus Philoſophus* quum naufragio eſſet ejectus ad Rhodienſium litus, atque inibi ſchemata Geometrica deprehendiſſet, exclamâſſe legitur ad comites; *Bene ſperemus*; *hominum enim veſtigia video*. Rhodi *Diagoras* quum tres filios athletas eodem die in certamine omnes vicifſe, & coronari vidiſſet, præ gaudio, inſpectante populo exſpiravit. *Hic Rhodus, hic ſalta* proverbio [n] dicitur in eos, qui facto potius oſtendere, quàm verbis ſua jactare debebant. Quod petitum ex fabula. Quidam enim quum domum rediiſſet peregre, inter alia, quæ gloriabatur, jactabat Rhodi ſe ſaltum ſaltaſſe, quem nemo alius ibi potuiſſet ſaltare; teſteſque habere ſe affirmabat. Tum ex adſtantibus unus, Heus tu, inquit, ſi verum hoc eſt, haud tibi opus teſtibus; *En Rhodus, en Saltus!*

H E K E L I I.

[k] *Evagoræ* Filius.

[l] Inde & dictus *Lindius*. Robore & pulchritudine corporis eximius dicitur fuiſſe.

[m] Quem ex *Jole Euryti* Regis Filiâ ſuſceperat.

[n] Apud *Eraſmum* Chiliad. III. Cent. III. *Adag.* 28. p. 573. col. a.

R E I S K I I.

2 (g) Rhodus ἀπὸ τῶν ῥόδων, i. e. ab roſis, quarum hic magna copia ſuccrevit; primum ſub mari latuiſſe ex illoque poſteà emerſiſſe dicitur. Vetuſtos hujus incolas Diod. Siculus Lib. V. facit *Heliadas*, & quidem ævo Cecropis Moſi æqualis: Unde Bochartus conficit רודנים (h) *Rhodanim* vel Rhodanæos Moſaicos ab Rhodiis plane alios fuiſſe Lib. III. c. 6. Utut ſit, Euſebius tamen in Chronico refert, Jorami regis Iſraëlitici ætate Rhodios maris Imperium tenuiſſe. Hinc leges *Rhodiæ* in rebus nauticis ad Græcos Romanoſque; Rhodii vero ad Remp. liberam pervenerunt, non inſulis tantum, ſed terris quoque Aſiaticis potiti. Lycia tamen Cariaque Rhodiis, qui ſeſe inſolentiores paulo geſſerant, primum A.U.C. 604. ademta; Rhodus denique ipſa ſub Romanum Imperium redacta fuit. Poſteà ſub Saracenicum A. C. 666. duce Muavia, qui ſtatuam Coloſſi æneam terræ motu anteà collapſam Judæo vendidit Emileno: Inde ad *Equites S. Johannis Baptiſtæ* A. 1338. pervenit, denique ad Turcos A. 1565. ſeptembri facta oppugnatione. Urbs unica hic claret, muro triplici, quinque caſtellis, turribus excelſis quatuordecim & multis propugnaculis munita. Vid. P P. Sornelli & Pariſoti Rhodus Inſula cum adjacentibus. Venet. Ann. 1688.

(a) Conſtantia. (b) Juſtinianopolis. (c) Famaguſta. (d) Lindus. (e) Camirus. (f) Rhodus urbs. (g) Rhodus. (h) Rhodanim.

MARE
Fretum Herculeum
Estrecho dõbraltar
Porto Santo
Madera Insᵃ
Canaria Insᵃ olim Fortunatæ
Tenerif
Gomera
Canaria
ATLAN
MARE
MEDITERRANEUM
Melita
Creta
Cyprus
Natoliæ Pars
Alexandria
Tripoli
AFRICA
Antiqua
et
NOVA
ASIA
PARS
Arabia Petræa
Caneri
Tunis
Constantina
Barbaria
Fessa
Algiers
Tremisen
Tefza
Tenez
Tedles
Mauritania
Fez
Sus
Ptolemais
Cyrene
Lepti magna
Abrotonum
Mare Aᵗᶜᵘᵐ Ægyptium
Cyrenaica
Ægyptus Inferior
Libya deserta
Troglodite
Libya Exterior
Libya Interior
Agades Reg
Berdoa reg
Barca desertum
Elfocar
Bello
Superior
Nubia
Nubia Reg.
Dafila
Barnagasio
Andami
Suaquem
Troglodytica
Arabicus Sinus
OCEANUS
ÆTHIOPICUS
Linea Æquinoctialis
I de Sᵗᵉ Mathee
I d'Ascention
I de S Helena
Guinala reg
Arguin
Hoden
Genehoa
Regio
Cannia reg
Tombut Reg
Lacus Guarda
Mandinga
Melli
NIGRITÆ
Carzole
Zanhaga
Getulia
Hair
Libya
Sarra
Desertum
Guangara
Borno
Borno Reg
Lacus
ZANFARA
Reg.
Dauma
Benin
Biafra
Regnum
Medra
ÆGYPTUS
Ambian
Candiva
Tigrai
Tigre
Dobas
Balli
Adel
Doara
Angote
Magadoxa
Olabi
Fatigar
Baru
Barra
Melinde
Mombaza
Pemba
Zanzibar
Monfia
Quiloa
Quiloa
Quara
Mojea
Sofala
Gasabeia
Sibit
Tirut
Mozambique
Maitachasi
Camur
Zefala
Cafi
Butua
Terra de Natal
S Spiritus
Bramas
Populi CONGO
Anzicana
Congo sue Zaire fl
Loango
Benguela
Terra Baxo
C Negro
Bamute reg.
Anbian
Xoa
Inpasa
BARBARICO
PARS
ASPERUM MARE
Madagascar
que et S Laurentii
Insula Dicitur
I de S Apollonia
I de Mascarenhas
I de S Francisco
C de S Sebastian
C de Bona Esperance
Promontorium
John Senex Sculp.

LIBER SEXTUS.

CAP. I.

Summa Africæ descriptio. (1)

I.

ASIÆ exiguo Isthmo annectitur maxima Orbis terrarum peninsula *Africa* [a], *tria millia & triginta circiter mill.* German. ambitu complectens. Isthmi intercapedo est mill. xxv. Pleraque Africæ inculta, & aut arenis sterilibus obducta, aut ob situm cœli terrarumque deserta sunt, aut infestantur multo ac malefico genere animalium; in universum vasta est magis quàm frequens. Quædam tamen partes eximie fertiles. Græcis *Libya* dicitur [b] à *Libya* Epaphi filii Jovis [c] filia: *Africam* autem ab *Afro* Libys Herculis filio dictam volunt. Maria eam cingunt, qua Sol *oritur* Rubrum, qua *medius dies* Æthiopicum, qua *occidit* Sol Atlanticum, ab *Septentrionibus* Internum, *Africum* seu *Libycum* dictum, qua eam alluit. *Longitudo* summa computatur ab Herculis freto ad promontorium Bonæ Spei mill. IↃCC. *Latitudo* inter duo promontoria, *Hesperium*, vulgò *C. Verde*, & *Aromata*, quod est juxta fauces Arabici sinus, vulgò nunc *Guarda fuy*, milliar. IↃL. Terra ipsa, nisi qua Interno Mari accedit, obscurè veteribus nota. Ultra autem Nili fontes ac montes Lunæ prorsus incognita. 1

Africæ magnitudo.

Nomina. Limites.

II. Re-

HEKELII.

[a] Qui cognitionem hujus TERRÆ partis felicius ubi est acquisiturus, is legat non solùm JOANNIS LEONIS Descriptionem AFRICÆ, *Antverp.* anno 1656, in 8vo publicatam, sed ipsam quoque OLIV. DAPPERI AFRICAM, quam *Amstelodami* A. 1671, in fol. impressam habemus. Ut autem ingeniosus *Scissardus* ASIÆ ac cæterarum TERRÆ Partium atque Regnorum *Fluvios* ingeniose descripsit: sic & modo simili descripsit AFRICÆ *Fluvios*, & quidem loc. cit. à v. 203. usque ad fin.

[b] *Africa* dicitur ideò *Libya*, quod inde *Libs* Ventus flare soleat, seu quod pluvia indigeat, ob nimiam inp. siccitatem, ἀπὸ τῦ λείπειν ϰ) ὗειν. Est etiam hoc homine *Hispaniæ Urbs* circa *Calagurim* & *Fluvius* in *Mauritania*.

[c] Ex *Cassiopea*.

REISKII.

(a) *Africa* est nomen æquivocum, idque aut *totius*, quam aggredimur, Peninsulæ, aut *partis* in ea cujusdam: Illud Africam *latius* dictam; hoc vero *strictius* Numidiam & Tripolitanam, *strictissime* Provinciam cum Carthagine Proconsularem significat; sic Vossius ad Pomponium Lib. I. c. 3. & Spanhemius Introd. Geogr. observant. Omnis autem derivatio Latina Græca & Hebraica, quæ Leoni Africano viro placuit, nunc abesto: una tenebitur à Pœnis ab insigni *fertilitate*, qua veteres commendant Africam, hujusque Symbolum spicigeram fœmellam faciunt. Spica enim Syriace פְּרוֹךְ *Pheruch*, Arabice فَرِيك *Porich* aut *feric* vocatur: Hinc Pœnis אפריכה Africa per prosthesin & mutationem prorsus analogicam, cujus exempla Bochartus Lib. I. Chan. c. 25. attulit. (b) Chamo autem in prima orbis divisione præter Ægyptum & universam Africam, quin magna Syriæ Arabiæque pars, item Babylonia, Susiana, & Assyria obtigerit, nullum est dubium. Ab sacris quippe Africa Chami terra; sed ab extraneis Scriptoribus vocatur Chemia, Gr. χημία vel Chamia, de qua posthac amplius dicetur.

(1) *Diffundit se a Septentrione in Meridiem a gradu circiter 35 lat. bor. ad gradum 35 lat. austral. proinde media pars Africæ Æquatori subjecta est, maxima zonæ torridæ, ingens zonæ temperatæ Septentrionali & minima zonæ temperatæ meridionali. Ab occasu*

(a) Africa tripliciter sumta. (b) Chemia.

in Ortum excurrit a gradu 4, circiter ad grad. 84 long. Cœlum habet fervidissimum, etiam illæ partes, quæ sub Tropicis jacent. Solum montibus scatet, & copiosissimis, & editissimis, desertis arenosis, siticulosis, latissimeque patentibus, omni malefico ferarum genere, monstris horrendis, ingentibus, nec auro, argento, sale, destituitur. At mare versus, herbarum medicinalium, frugum, fructuum, armenti, pecoris, Incolarum, quorum pars maxima nigri coloris est, satis ferax. Sunt qui autumant, nativum Africanorum colorem non nisi nigrum existere, & qui inter eos albicant ab Europa vel Asia oriundos. Africani Ingenii pravi, subdoli, & prorsus servilis sunt, nec unquam ampla Imperia aut condiderunt aut conservarunt. Plurimi in tentoriis degunt, huc illuc vagantur, barbari, crudeles, certissimi sagittarii, Idololatræ. Ingens autem numerus Mahamedem sequuntur. Sunt etiam inter eos qui Judaismum, & religionem Christianam amplectuntur.

Africæ regiones.

II. Regiones atque gentes, in quas divisa fuit quondam, sunt, *Ægyptus, Cyrenaïca, Africa Minor*, seu propriè dicta, *Troglodytæ, Garamantes, Numidia, Mauritania, Gætulia, Libya interior, Arabia Troglodytica*, & *Æthiopia*. 2

REISKII.

2 (a) Geographi recentiores totam Africam, quousque patet, ejusque longitudinem à Promontorio viridi ad Capo Guardafui 80 gradibus, & 2000 ferè milliaribus; latitudinem à capo Buono ad caput Bonæ Spei gradibus fermè 70, & 1800 milliaribus emetiuntur. Partes vero illi quatuor majores Petrus Valleus attribuit; 1° *Regna Subfuscorum* aut *Lecæthiopum*, quos Plinius Lib. V. c. 8. vocat. 2° *Nigritarum*. 3° *Æthiopica*. 4° *Insulana* sive Insularum adjacentium. Sed paulo distinctius ordine suprà constituto progrediar, & Imperia numerabo: 1° *Turcicum*, quod ab Ægypto per oram maritimam procurrit; 2° *Abassinum*, ex regnis pluribus & interiori Æthiopia constitutum; 3° *Fessanum* & *Maroccense*, cum Regnis aliis minoribus conjunctum. (b) Regna quidem Africana multis exposita mutationibus adhuc tamen extant; 1° *Biledulgerid* tria, 2° *Barbarica* quinque, 3° *Nigritarum* 18 aut plura, ne quidem satis cognita, 4° *Bugensia* 9, exteriori Æthiopiæ adscripta, 5° *Monomotapæ* quatuor, 6° *Zanzibar* quinque, 7° *Aden* & *Adel* cum minoribus nonnullis, 8° *Regna Insulana* vel suis, vel Christianis Regibus & Rebuspubl. subjecta. *Principatus* etiam *Principesque*, quos Scheichios vocant, in Numidia superstunt; 1° *Corvano*. 2° *Habes*. 3° *Emo*. 4° *Segelmesse*: Hos alii Regulorum status, Principesq; Regulos vocant, pluresque numerant, quorum potestas uno vico aut opido continetur. *Respubl. vero in servitute Africana liberas* frustrà requisiveris, incolarum moribus genioque contrarias.

(a) Africæ long. lat. (b) Status Africæ politicus.

CAP. II.

ÆGYPTUS. (1)

I.

Ægypti

PRima Africæ Asiæque proxima est *Ægyptus*, quam veteres Geographi in Asiæ regionibus computarunt. At posteriores, Arabico sinu, ut antè dictum, inter Asiam Africamque termino constituto, Africæ eam contribuerunt.

Limites & magnitudo.

Nomen traxit ab *Ægypto* Danai fratre; antè *Aeria* dicta. Terminatur à *Septentrione* suo mari, id est, Ægyptio; ab *Ortu* Arabia Petræa & dicto sinu; à *Meridie* Æthiopia; ab *Occasu* Cyrenaica. *Longa* est à Pelusiaco Nili ostio ad Catabathmum opidum mill. CL. *Lata* à Nili ostiis ad opidum Metacompsum Nilo appositum, nunc *Conza*, milliar. C. 1

II. Divi-

REISKII.

1 (a) Nomen *Ægypti* vel ad Græcas, vel ad Copticas, vel ad Ægyptiacas revocatur origines: *Græcæ* aut fabulosum Danai fratrem Belique filium ex Apollodoro; aut Sethosin regem, cui nomen Ægypti fuerit, ex Manethone tamen Ægyptio proponunt; Sed utrumque hoc etymon chronologiæ ac historiæ repugnat: *Copticæ urbem* Copton ac Thebaidos metropolin vetustam; *Ægyptiacæ* regem primum & antiquissimum Chibth obtendunt, unde adhuc *Chibet* Ægyptiis sua vocatur regio, Æthiopibus *Gobzo*. Duplex hoc etymon Viris bene doctis placuit; sed Kirchero ex rationibus infirmis valdè displicet in Prodromo Copto ac Obel. Pamphil. In S. literis *terra Chami*

(1) *Sita est intra grad.* 22 & 32 *lat. bor. diffunditque se ab Occasu in Ortum in parte Meridionali, ubi maxime patet, per grad.* 7. *Solum Ægypti variat. In partibus Nilo vicinis adeo luxuriare dicitur, ut necessum habeant Incolæ luxuriam ejus admixta arena temperare. Abundat usque eo Tritico, Oriza, Saccaro, Dactylis, & reliquis frugibus, ut non immerito appellata olim publicum orbis Horreum. Oves bis in anno pariunt, & fœminæ communiter duos, sæpe plures partus simul edituntur; cujus fœcunditatis causa aquis Nili ascribitur. Semper fere fructus pendent ab arboribus. Pars Ægypti mediterranea pene inculta jacet, Soli arenosi est, per æstatem usque eo torridi, & ob siccitatem mobilis ut speciem aquæ ardentis referat; ad instar materiæ vitreæ resplendeat, quæ in fornace incensa est, & aliquibus igneum mare appelletur. Fontes in Ægypto perpauci sunt, flumina nulla præter Nilum. Cœlum vix pluit nisi mensibus Decembri, Januario, Februario, extra quos tamen Alexandriæ & Rosettæ, propter maris viciniam pluvia etiam observatur. Nebula in ipsa frequens, inprimis ros, absque quo & plantæ perirent & animalia, rarum fulmen & tonitru. Ægyptii dicuntur meticulosi, desides, barbari, literaturæ omnis nescii, ingenii servilis, tumidi. Plebs mendax est, propensa in furta & rapinas, cupidissima nummorum, infida. Delectantur impensè potu Coffe, & Nicotianæ fumo. Mensibus Decembri, Januario, Februario, & Martio, pullos gallinaceos in fornacibus excludunt, stramine primum calefactis.*

(a) Ægyptus.

MARE MEDITERRANEUM

NATOLIÆ PARS

Sicilia quæ et Trinacria

Peloponesus

Myr

Creta Insula

Cyprus I

AFRICUM PELAGUS

Lybium Mare

Ptolomais Cyrenaicum Mare ol Barce

ÆGYITUM MARE

Nili Ostia Septem

PENTAPOLIS

Apollonia

Cyrene

Paluurus

Catabathmus magnus

Syrtis Maior

Syrtis minor

Tripolis Barbaria

Tripolis Vetus

Tripolitana

Lacus

Abrotonum

Galordare

Naſamones

Barca

Zygrithæ

Baluurus Palus

Gora

Alexandri Castra

Marcotis Palus

Memphis

Piramides

Arabia

Troas

CYRENAICA

Hammonis Oraculum

Libya Hammoniaca Regio

Psylli

Autumala

Marcullarenſes

Mauruſii

Barca Deſertum

Aganobrii Montes

Cleartis Palus

Cinyps Regio amnis eniſsima et fertiliſsima totius

Thalabathum

Naſamones

Troglodite

Libya Deſerta

Bardoa

Berdoa reg

Garama

Metropolis

Garamantes

MARMARICA

Lacus Mareotis

Lycus

Taposiris

Schedia

Lacus Mareotis

Arenarius Mons

Lacus Maeotis

Lybya Superior

Lybia Inferior

Aenea Mons

Alter Mons

Charitum Gratiarum collis

Ægyptus et Cyrene

Nilus

Blusium Damiata

Babylon

Heliopolis

Arſinoe

Thebais

Ptolemaïs Reg

Thebaïs Superior

Lacus Moeris

Arſinoe

Abydus

Aphrodiſpolis

Elephantis

Meroe Regio

Axuma

AETHIOPIÆ PARS

SINUS ARABICUS

Mare Rubrum

30 40 50 60

II. Divisa fuit generatim in *Superiorem*, quæ in Meridiem vergit, & *Inferiorem*, quæ Mari Interno alluitur (1). *Superiorem* rursus Nilus dividebat in *Libycam*, qua Occidentem, & *Arabicam*, qua Orientem spectat. Hinc populi *Arabægyptii*, illinc *Libyægyptii*, dicti. Inferioris pars est α *Mareotis*, sive *Marmarica*, ultima versus Occidentem Cyrenaicæ contermina. Speciatim vero universa β Ægyptus [a] in complures præfecturas descripta erat, quas Græco vocabulo *Nomos* vocârunt.

III. Ægyptus super cæteram antiquitatis gloriam, viginti millia urbium sibi, Amasi regnante, habitata quondam prætulit; postea quoque sub Romano Imperio multis, etiamsi ignobilibus, frequens.

IV. Clarissima omnium fuit γ *Alexandria* (2), caput Ægypti totiusque Africæ,

Ægyptus Superior & Inferior.

Arabægyptii.

Libyægyptii.

Mareotis.

Alexandria.

(1) *In Ægypto inferiori fuit Terra Gosen, in qua Israelitæ habitarunt, ad Orientem Nili versus Arabiam Petræam, & Palæstinam, campestris ac graminis feracissima cujus pars erat terra Rameses.*

(2) *Sapientiæ studio, bibliothecis, & viriseruditionis eximie celeberrima, atque istius eminentiæ, ut excepta Roma, cæteras Civitates Romani Imperii dignitate, amplitudine, divitiis, populorum frequentia, ædium magnificentia, annonæ copia, & rerum omnium affluentia longe post se reliquerit, nunc a pristina splendore defecit plurimum; fortè tamen & temporum celebre.*

Chami & *Mitzraim* מצרים duali numero vocatur ad duas Ægypti partes indicandas, quarum una superior alteraque inferior: Arabibus מצרא *Mesra*, Plutarcho aliisque Auctoribus externis χημια ἢ χημια, *Chemia*. (a) Nunc partes quatuor Ægypto incolæ attribuunt, 1° *Sahid*, i. e. superiorem, 2° *Erif*, i. e. interiorem. 3° *Demesor*, i. e. mediam. 4° *Bechica*, i. e. maritimam vel mari rubro proximam. (b) Urbes præcipuæ sunt *Alcairum*, una totius Ægypti maxima & Bassæ Turcici sedes, sexaginta millibus Moschearum, arce regia, septem incolarum myriadibus, commerciis & monumentis Veterum clarissima. Ubi Nilo propius ad milliare sextum (c) *Pyramides seu moles immensæ saxeæ* supersunt, aliæ majores septendecim, & minores aliæ, omnes figuris hieroglyphicis, & suis gradibus externis pariter atque internis instructæ: (d) *Cryptæ* item subterraneæ, vivo ex alabastro excisæ, multis concamerationibus distinctæ, in quibus humana cadavera deprehenduntur reposita, quas (e) *Mumias* vocant. Vid. Princ. Radzivil. Epist. III. f. 161. Petri à Valle Itiner. p. 372. Kircheri T. III. Obelisc. Pamphyl. Synt. 13. c. 4. Amplius superstitiosum *aliquod resurrectionis exemplum*, & cadavera humana paulatim e tumulis emergentia, sive manum sive pedem, sive aliam partem exertam monstraverint: (f) *Labyrinthum* etiam portentosissimum humani impendii opus Plin. quod ter mille domos continuit. Voss. in Notis Pompon. Lib. I. c. 9. Ut plura de monumentis & rudera omittam; Christiana maxime in templis, Ecclesiis & Patriarcharum sedibus. Præterea famosos in Ægypto (g) *Clibanos*, quibus pulli gallinacei excluduntur. Radzivil. f. 169. Urbes omitto alias *Sabin* quæ Thebas Ægyptias referre creditur, *Alexandriam*, *Damiattam* & *Suez*, præcipuas tamen & commerciis felicissimas.

BUNONIS.

α (b) *Marmaricam*, hodie *Barcha* dictam, olim *Libyarchæ* & Barcæi incoluerunt. Eam alii constituunt partem Cyrenaicæ, ibique ponunt ad mare tuum partem Cyrenaicæ, ibique ponunt ad mare *Antisyrtim*, nunc *Luco*, & portum *Batrachum*, nunc *Trabucho*. Marinaridas [b] solitos serpentes incantare tradit *Solinus* [c]. Cæterum illa Ægypti pars, quæ à Syene ad Canum usque est, erat veterum (i) *Thebais*, nunc *Sahid* dicta, in qua Thebæ.

β (k) *Ægyptus* (d) publicum Orbis horreum appellata [l].

HEKELII.

[a] Ab *Alexandro Macedone* in Ditionem suam redacta.

[b] Quorum & *Plinius* Lib. V. c. 6. p. 68. l. 31. est memor.

[c] Scribit enim *Pomponius Mela* Lib. III. c. 9. p. 225. quod in *Arabia* Serpentes quidam admodum parvi sint initio, & veneni prælentis; tamen certo anni tempore ex limo concretarum Paludium sic emergant, ut in magno Examine volantes *Ægyptum* tendant, atque in ipso introitu Finium ab Avibus quas *Ibidas* appellant, adverso agmine excipiantur, pugnaque conficiantur.

[d] Olim *Ætia*, *Potamia*, *Ogygia*, *Melambolus*, *Hephæstia*, *Myara*, & propter habitantes illic *Æthiopes*, etiam *Æthiopia* dicta.

[e] *Trogus* enim *Ægypti* Solum ita fœcundum asserit, ut nulla Terra in usum hominum sit Alimentorum feracior.

BUNONIS.

γ (l) *Alexandria* in Ægyptii maris litore, quod Pharo insulæ objacet, prope ostium Nili, *Canopium* appellatum, & Mareotim paludem, Alexandri M. auspiciis, qui ibidem deinceps sepultus [f]; condita est [g]: eamque delinearat *Democrates Mathematicus* tanto artificio, ut non fuerit in tota Africa æqualis, aut similis in structura platearum & palatiorum. Antiquissimis temporibus [h] fuit *No* appellata: & postmodum, quod Philippus Alexandri pater Olympiadis alvum obsignatam annulo, cujus sculptura leonem præterret, per quietem vidisset, aliquamdiu *Leontopolis* appellata est. *Suppl. Curt. l. 1. c. 1.* Hodie majori ex parte in ruderibus destructa jacens, Turcis appellatur *Scanderia*, ac Italis *Alessandria* [i]. Cleopatra Regina urbem cum objacente insula Pharo copulavit [k]. Fuit ibi templum *Serapidis* adeo sumptuose extructum, ut, Mercellino teste, post urbis Romæ Capitolium, nihil Orbis terrarum viderit ambitiosius. Idem quoque Augustinus, Stephanus, Strabo tradunt. Curtius refert nullo fere die Alexandriæ Solem serenum non videri, propter aerem perpetuo ibi tranquillum. Schola verò ac Doctoribus erat urbs longe celebertima; eamque Ptolemæus (m) *Philad. ipsius Bibliotheca*, quæ septingenta millia voluminum continebat, magnis sumptibus ornavit [l]. Alexandrini fuerunt, *Clemens* cognomento *Alexandrinus*, S. romatum auctor; *Athanasius*, *Origenes*, *Ambrosius* Diaconus, qui

Ori-

(a) Ægypti partes. (b) Alcair. (c) Pyramides. (d) Cryptæ. (e) Mumiæ. (f) Labyrinthus. (g) Clibani. (h) Marmarica. (i) Thebais. (k) Ægyptus. (l) Alexandria. (m) Bibliotheca Alexandrina.

friçæ, poſt deletam Carthaginem prima ; ab *Alexandro Magno* condita ; poſtea in tantam aucta multitudinem atque frequentiam, uti uni tantùm Romæ cederet. Secunda ab hac *Dioſpolis*, ſive ϑ *Thebæ* cognomine *Ægyptiæ*; quas *centum portas* habuiſſe ferunt; ſive, ut alii aiunt, *centum aulas*, totidem olim principum domos; ſolitaſque ſingulas, ubi negotium exegerat, ducenos armatos milites effundere. Deinde ε *Memphis*, regia quondam : juxta quam ζ *Pyramides*, regum ſepulchra. Turres ſunt faſtigiatæ, ultra celſitudinem omnem, quæ fieri manu poſſit: itaque menſuram umbrarum egreſſæ, nullas habent umbras, regum pecuniæ otioſa ac ſtulta oſtentatio. Reliquæ urbes ſunt; η *Syene*, ϑ *Saïs*, ι *Bubaſtis*, κ *Elephantis*, λ *Tentyris*, μ *Arſinoë* & ν *Abydus*, Memnonis olim regia;

Dioſpolis, ſeu Thebæ Ægyptiæ.
Memphis.
Pyramides.
Syene.
Saïs.
Bubaſtis.
Elephantis.
Tentyris.
Arſinoë.
Abydus.

Origenis ſtudia & labores ſuis aluit ſumptibus; *Cyrillus*, *Didymus Cæcus*, quo præceptore uſus eſt Hieronymus; *Philo Judæus*; *Apion Grammaticus* Judæorum adverſarius; *Appianus*, qui bella Romana Græcè deſcripſit; *Didymus Grammaticus*, qui Ciceronis ætate vixit, & tria millia & quingenta volumina conſcripſiſſe à Suida proditur; *Achilles Statius*; *Theon*, qui in Almageſtum Claudii Ptolemæi ſcripſit commentarios. Cæterùm Ægyptii quoque fuerunt, *Claudius ille Ptolemæus*, qui non ſolùm Almageſtum modò dictum, verum etiam Geographiæ libros 8 edidit [m]; *Macarius* monachus, cujus extant Homiliæ; *Nonnus Panopolitanus*; *Paphnutius* Epiſcopus, qui licet ipſe cœlebs, conjugium tamen ipſorumque ſacerdotum honorabile & caſtitatem pronunciavit [n].

HEKELII.

[f] Ante nat. CHRISTUM anno vigeſimo ſupra trecenteſimum intra ſpatium ſeptendecim dierum cum ſex millibus Mororum paſſibus, ut *Stephanus* teſtatur.

[g] Vid. *Juſtinus* Lib. XI. c. 11. ſect. 13.

[h] *Hebræis Hieronymo* teſte.

[i] Alii vocant *Alexanteriam*, *Alexandretam*, *Alexandronam*, *Auguſtam*, *Juliam*, *Claudiam* & *Domitianam*.

[k] Eam *Antiochus Ptolemæo* ad *Peluſium* navali pugnâ victo, obſedit, eandemque à Romanis ſubverſam publicis expenſis inſtauravit Cæſar, quam demum à *Perſis* captam eſſe novimus.

[l] Sed hic tantus Theſaurus cum incomparabili totius Orbis detrimento, in illa *Julii Cæſaris* fuga & mox victoria, totus igne periit.

[m] Primus apud *Græcos* Cœli rationem diligentius explicans. Ideoque *Princeps doctrinæ Mathematicæ* dictus. Vid. *Nic. Reuſneri* Icones p. 2.

[n] Conf. *Quenſtedtii* Dialog. *Patriar.* V. ILL. p. 627. ſeqq.

BUNONIS.

ϑ Urbs (a) *Thebæ* hodie *Theves*, *Hecatompylæ*, regioni nomen dedit, quæ *Thebais* dicitur, undique ferè montibus cincta; unde Hieronymi ætate [o] eremitarum exſtitit manſio. Sed ipſa jam Ciceronis ætate proſtrata jacuit [p].

ε (b) *Memphis* [q] hodiè *Meſer* [r], ad verticem Deltæ poſita, nunc (c) *Cairus*, *Alcair* ſive *Cairo* putatur. At ipſa *Cairus* urbs, ſi itinerariis fides, quinquies major eſt Lutetiâ, haberque templorum viginti duo millia; & arcem tam ſpatiolam, quæ magnitudine Lipſiæ par habetur. In circuitu quindecim milliaria Germanica [s] continere dicitur [t]. Omnium ibi rerum habetur copia, at ligna ſatis magno emuntur pretio. Cairi hodiè reſidet *Satrapa* nomine Imperatoris Turcarum: itemque *Patriarcha Coptitarum*; & *Patriarcha Græcorum* ac *Arabum*; qui licet officia Græcè recitent, Græcam tamen linguam vix ſatis intelligunt [u]. E regione Memphis in altera fluvii ripa, Chaldæi quidem, permiſſu Regum Ægyptiorum, arcem (d) *Babylonem* exſtruxerunt.

ζ Plinius [x] tradit in unam (e) *Pyramidem* exſtruendam mille octingenta talenta erogata eſſe in raphanos, allium, & rapas, viles cibos; quibus paſti fuerint operarii.

η (f) *Syene*, hodiè *Aſna* dicta, ſub Tropico Cancri ad Nilum fl. in extremis Ægypti finibus ſita; Romani Imperii olim exſtitit terminus, ſicuti hodie Turcici Imperii limes eſt.

ϑ (g) *Saïs*, hodiè *Sabid*, intra regionem eſt, quæ *Delta* vocatur [y].

ι Ad eandem regionem fuit (h) *Bubaſtis* [z] apud Nilum fl. hodiè *Pibeſeth*, & ſecundum alios *Azioth* [a].

κ (i) *Elephantis* intra Nilum eſt in *inſula* Nili (k) *Elephantina* [b].

λ (l) *Tentyris* ad Nilum fuit: ad hunc locum nullos annatare Crocodilos ferunt.

μ (m) *Arſinoë* ad Nilum erat Labyrintho vicina [c]. Erat tamen & alia *Arſinoë* ad ſinus Arabici angulum.

ν (n) *Abydus* haud longè abeſt à Ptolemaide, hodiè *Abutich* dicta.

HEKELII.

[o] Qui *Thebeſtim* quoque ſuo tempore nominatam ſcribit.

[p] Dicitur & *Dioſpolis* & *Buſyris*; à Conditore *Buſiride Ægyptiorum* Rege.

[q] *Ebræis Neophet* & *Migdol*.

[r] Vel *Meſſer*.

[s] S. ut alii ſcribunt, *centum* & *quinquaginta Stadiorum*.

[t] Condita eſt ab *Ogdoo* Rege, & à nomine Filiæ ejus ita appellata.

[u] *Memphim* Templum *Serapidis* olim habuiſſe, *Strabo* Lib. XVII. *Geogr.* p. 613. Tom. II. autor eſt.

[x] Lib. XXXVI. H. N. c. 12. p. 640. lin. 38. ſeq.

[y] Urbs eſt iſta juxta unum ex *Nili* Fluminis Oſtiis,

(a) Thebæ Ægyptiæ ſeu Dioſpolis. (b) Memphis. (c) Cairus. (d) Babylon. (e) Pyramides. (f) Syene. (g) Saïs. (h) Bubaſtis. (i) Elephantis. (k) Elephantina inſ. (l) Tentyris. (m) Arſinoë. (n) Abydus.

regia; poſtea Oſiris fano inclyta: & Arabiæ contermina, claritatis magnæ ξ *Heliopolis*, i. e. Solis urbs. In Marmarica vicus fuit *Apis*, nobilis religione Ægypti locus. Fuit & *Labyrinthus*, nullo addito ligno exædificatus, domos mille & regias duodecim perpetuo parietis ambitu amplexus, marmore exſtructus & tectus, unum in ſe deſcenſum habens, intus penè innumerabiles vias, multis ambagibus huc & illuc remeantibus. Heliopolis. Apis. Labyrinthus.

CAP.

Oſtiis, quod ab ipſâ *Saiticum* dicitur. Incolæ vocantur *Saitæ*, *Minervam* colentes ſtudioſiſſimè.

[z] Vel *Bubaſte*.

[a] In hac Urbe olim quotannis Conventus agebatur in honorem *Dianæ*, colebaturque *Iſis* omnino ſtudioſè.

[b] Ubi *Æthiopicæ* Naves conveniunt. Eſt enim Finis Navigationis Ægyptiæ.

[c] Hæc Urbs prius dicta eſt *Crocodilorum* Civitas, quoniam *Crocodilus* mirum in modum ibidem colebatur, ſacerque erat apud eos in Lacu quodam ſeorſim nutritus & ſacerdotibus manſuetus, *Suchi* nomine veniens. Leg. *Strabo* loc. ſup. ad Not. V. ſect. hujus cit. p. 621.

BUNONIS.

ξ (a) *Heliopolis* [d], in ſacris *On*, nunc *Bethſemes*, Arabibus *Babalbelb*, ab Iſraëlitis traditur condita, quum eſſent in Ægypto [e]. Hic *Mithres* Rex primus obeliſcos erexit, ac Soli conſecravit. Ibidem erat *templum Solis*, in quo recipiebantur reſponſa ad literas non apertas. Heliopolis ſacerdotum olim fuerat habitatio, hominumque Aſtronomiæ & Philoſophiæ deditorum manſio, ubi Plato diſcendi cauſâ aliquamdiu commoratus eſt. Cæterum quæ regio Ægypti inter Cairum & Roſettum & Damiatam interjacet, (b) *Delta* vocatur, à Græcorum litera, cujus formam refert. Fuit ibidem (c) *Thanis* Ægyptiorum regia, ubi Moſes coram Pharaone oracula edidiſſe legitur. In ea regione urbes hodiè celebres memorantur, (d) *Micale* magnitudine vix Cairo cedens; (e) *Phuona*, Ptolemæo *Nicii*, *Rojetti* [f], quæ olim *Schedia*, aut (f) *Canopus* [g]. Veneti conſulem ibi habent, quem vulgò *Baylo* vocant; (g) *Ziza* etiam memoratur, ad quam certo die manus, brachia & crura hominum ex terra prominere dicuntur. (h) *Matareæ* oſtenditur ea ipſa arbor quæ ſeſe ad deſiderium B. Virginis aptavit ac demiſit. (i) *Niloſcopii*, hodiè *Elmichias*, prænoſcebant Ægyptii Nili augmentum & decrementum. Ad hanc urbem duo ſunt templa, in quibus *S. Johannis Baptiſtæ* conſervantur reliquiæ, aureâ capſâ incluſæ: quæ ſingulis annis inſpectante magna hominum multitudine, hoc edere dicuntur miraculum. Quum reliquiæ illæ in flumen conjiciuntur, aqua ipſa contrario curſu aſcendit, modò in unum, modò in alterum templum. Ea de cauſâ dies ille tam Mahumedanis quàm Chriſtianis ſolennis eſt. In *Pharo* inſula erat turris ingens, (k) *Pharus* dicta, ex quâ nocturni lucebant ignes navigantibus. Ædificavit eam turrim *Soſtratus Gnidius* ex albo lapide [b] ſupra quatuor cancros vitreos, tempore Ptol. Philadelphi Regis, magna cum admiratione ſpectantium. Hinc ſimiles turres, quæ navigantibus lumen præbent, dicuntur *Phari*.

HEKELII.

[d] Quaſi *Solis Civitas*.

[e] Dicta & *Dioſpolis*, Jovis Civitas, it. *Thebæ Ægyptiæ*; *Homero* v. Ἑκατόμπυλαι, quod *centum Portas*, ſ. ut alii volunt, *centum Aulas*, totidem olim Principum Domos, habuiſſe ferunt. Conf. *Quenſted.* loc. cit. p. 652. ſeq.

[f] Vel *Roſettæ*.

[g] Vel *Canopicum*; elegans eſt Opidum; nullis tamen Mœnibus cinctum & ad littus poſitum circa magnum quoddam *Nili* Oſtium, Mauritanis *Raſchit* vocatum.

[b] S. candido Marmore.

(a) Heliopolis. (b) Delta regio. (c) Thanis. (d) Micale. (e) Phuona. (f) Canopus ſeu Roſettum. (g) Ziza. (h) Matarea. (i) Niloſcopium. (k) Pharus turris.

BUNO.

CAP. III.

De incolis Ægypti ac Nilo flumine; item de Libya exteriore.

I.

IPſi Ægyptii, hominum vetuſtiſſimos ſe prædicantes, cum Scythis de gentis antiquitate olim contenderunt [a]. Antiquiſſimos eſſe poſt Syros, ve ipſa ſacra Scriptura atteſtatur. Diſciplinarum complurium inventores rerumque divinarum ac ſiderum peritiſſimi dicti ſunt. Quare ad eos *Dædalus*, *Melampus*, *Pythagoras*, *Homerus* & alii complures eruditionis cauſa profecti. Sub regibus eſſe jam inde ab initio rerum conſueverunt, modò ſuis, modò *Æthiopibus*; dein *Perſis* ac *Macedonibus*; moxque iterum ſuis, donec *Romani*, Auguſto debellante, in provinciam redegerunt Ægyptum. Poſt hoc *Saraceni* eam occupàrunt: quibus ſucceſſit *Sultanorum* inclytum nomen, ex Circaſſis Tattarorum gente ortum. Poſtremi *Turcæ* Anno CIↃIↃXVII invaſerunt, qui etiam nunc tenent. α 1

Nilus fl. II. Sed de *Nilo* (b) hoc loco pauca quædam retuliſſe haud abs re fuerit. Terra ipſa Ægyptus expers imbrium mirè tamen fertilis, & hominum aliorumque

BUNONIS.

α *Selimus* Turcarum Imperator Mameluchorum in Ægypto regnum delevit anno Chriſti 1517, quum ſtetiſſet per annos fere trecentos. *Annal. Turc.*

HEKELII.

[a] Vid. *Juſtini* Lib. II. c. 1. ſect. 5. ſeqq.

REISKII.

1 (a) Ægyptii nugas ferebant, quotquot hominum ſeſe vetuſtiſſimos prædicârunt, aut cum Manethone, Sacerdote ſuo vaniſſimo, regum centurias Abrahamo antiquiores aliquot numerârunt. Ne quidem illi à Syris erant vetuſtate proximi, quod auctor exiſtimat; ſed Arabes, Chaldæi & Babylonii antecedunt. Primas tamen Ægypti colonias à *Chamo & Miſraimo hujus filio*, & horum poſteritate Berolus atque Sanchoniathon arceſſunt, eaſque ſacris ſcripturis congruas. *Menes* enim primus in regum ordine aut Chamus ipſe, aut unus inter Chami poſteros fuit: Ab hujus exceſſu (b) Dynaſtiæ plures aut Nomarchiæ in regno unico exortæ *duodecim Nomarchas* ex æquali Nomorum numero pepererunt. Sed rege ſub Amaſi ad Sabtaconem Æthiopem, duoſque hujus Succeſſores; ab his ad Nomarchas denuo, & ultimum Pſammeniten poteſtas regia pervenit: Poſtea ſub Cambyſe ad *Perſas* anno ante Chriſtum 505, denique ad *Alexandrum M.* anno ante Chriſtum 328, ab ipſo demortuo ad *Ptolemæos*; ab horum ultimo Dionyſio ad *Romanos* A. U. C. 720, ab Romano ad *Saracenicum* Ægyptus Imperium A. C. 642, ſub Chalifa Omare adjungitur; *Amiriſque* Chalifis per A. 337 paruit; poſthac *Fatemidis* per A. 208, tandem *Jobidis* regibus ex A. C. 1179, horumque antepenultimo Salohoddino (communiter Saladino) qui e Tataris Circaſſis coemta mancipia ſelegit milites, *Mamluccorum nomine*: Hi denique A. C. 1250, Mohaddano, ultimo Jobida milite cæſo, Eloddinum ſui gregis hominem extollunt, & longa regum ſucceſſione gaudent ad A. 1517, quo Selimus ultimum *Tumain Bai Jarcaſſium* ſuſpendio necavit: Hinc Ægyptus hodieque *Turcico Imperio* ſubeſt, in ſangiacatus & octodecim Califatuum aut prælecturarum centurias diviſa. Vid. Marſami Canon Chronicus regum Ægypt. & Chronicon Saracenicum Dreſchleri cum additionibus noſtris.

HEKELII.

[b] De hoc *Fluvio* ſcribit *Heliodorus Emeſenus*, Scriptor verè elegans (Eleganti hoc elogio Auctorem hunc dignatus eſt Polyhiſtorum clariſſimus, *Georg. Matthias Koenigius*, Evergeta meus ſingularis, in elegantiſſima *Bibliotheca* ſuâ vet. & novâ p. 337. col. a. Lib. II. Αἰθιοπικῶν p. 69) ſeq. Editionem *Commelin.* hoc modo: Καὶ διελθόντα ὡς τὰς μὲν ἀρχὰς ἐκ τῶν ἄκρων τῆς Αἰθιοπίας, ἐφάπτων τε τῆς Λιβύης ἀναλαμβάνει, καὶ ὁ μέρος τὸ κλίμα τὸ ἀνατολικὸν ἀπολιπὼν ἀρχὴν τῆς μεσημβρίας δίδωσιν· αὐξεται δὲ κατὰ τὴν θερινὴν ὥραν, ὑφ' ὧν τινες νενομίκασι τῆς τῶν ἐτησίων ἄνεμος πνεόντων ἀναχαιτόμενον, ἀλλ' αὐτῶν δὴ τούτων τῷ ἀνέμῳ κατὰ τὴν θερινὴν, ἀπὸ τῶν ἀρκτώων ἐπὶ τὴν μεσημβρίαν πᾶν νέφος ἐλαυνόντων τε καὶ ὠθούντων ζώνην συνάξωσι, καὶ ὑπ' ἐκείνης τῆς στερεμνίου φορᾶς ἀνακόπτονται, δι' ὑπερβολὴν τοῦ ὄμβρου τὰ μέση πυραύλους πάσης τῆς περιεχούσης καὶ κατὰ μικρὸν ἀθροιζούσης καὶ παχυνθείσης, τοῦ δὲ ἐξατμιζομένης καὶ τούτου λάβρον ὑπὸν ῥιπῆς γινομένων, ὀργᾶται ὁ Νεῖλος, καὶ πλημμύρας ἐπὶ πολὺ οὐκ ἀνέχεται, ἀλλὰ κατεξανίσταται τὸ ὄχθας καὶ θαλασσώσας τὴν Αἴγυπτον, τῇ παιδὸς [illegible]

(a) Ægyptiorum antiquitas. (b) Dynaſtia multiplex.

rumque perfœcunda generatrix. Nilus id efficit, amnium in Internum Mare permeantium maximus. Hic in Africæ deſertis, *montibus Lunæ* ortus, haud ſtatim Nilus eſt, & primùm ingentem Lacum *Nilidem*, qui nunc *Zaire* & *Zembre* dicitur, CXX mill. German. permeans, cum diu ſimplex ſævuſque receptis dextera magnis aquis deſcendit, *Aſtapus* cognominatus, quod Æthiopum lingua ſignificat aquam è tenebris profluentem, circa *Meroën*, Inſularum, quas innumeras latèque patentes ſpargit, clariſſimam, lævo alveo *Aſtabores* dictus eſt, hoc eſt, ramus aquæ venientis è tenebris; dextero verò *Aſtuſapes*, quod latentis ſignificationem adjicit, nec ante, quam ubi rurſum coit, *Nilus* dictus eſt. Inde partim aſper, partim navigia patiens; mox præcipiti curſu progreſſus, inter occurſantes ſcopulos non fluere immenſo fragore creditur, ſed ruere. Poſtea lenis, & fractis aquis domitaque violentia, & ſpatio feſſus; tandem ad Δέλτα opidum per omnem Ægyptum vagus & diſperſus, β *Septem* ingentibus *oſtiis* in mare Ægyptium ſe evomit. Bis in anno, certis diebus auctu magno per totam ſpatiatus Ægyptum, fœcundus innatat terris. Cauſas hujus incrementi varias prodidere; ſed maxime probabiles duas: *Eteſiarum* eo tempore ex adverſo flantium repercuſſum, ultro in ora acto mari: aut *imbres* Æthiopiæ æſtivos, iisdem Eteſiis nubila illò ferentibus ex reliquo Orbe. *Idem amnis unus omnium nullas exſpirat auras.*

Lunæ montes.

Aſtapus.

Meroë.

Aſtabores.

Aſtuſapes.

Delta op. Nili ſeptem oſtia.

III. Cæ-

ηγεῖ τὰς ἀρούρας. Διὸ πεῖν τὲ ὄζι γλυκύτατον, ἅτε ἐξ ὄμβρων ὑραινίων χορηγύμενον, κὴ δίχεσθαι πεφυνέναι, ὄκ ἐπ μὲν δίμνος ὡς ὄθεν ἤρξατο, ἐπ δὲ χλιαρὸς ὡς ἐκεῖθεν ἀρξάμενον. Δι' ἣν αἰτίαν κὴ μόνον ποταμῶν ἄυρας ὄκ ἀναδίδωσι. Πάντως ἄν, ὡς τὸ εἰκὸς, ἀναδὺς, εἰ κὴ ὡς τινες ἐβαλήθησαν, ὡς πυνθάνομαι ἦδ παρ' Ἕλλησιν ἐυδοκίμων, χόν τηκομένης τὸ πλήρωμα ἐλάμβανε. Quæ verba *Staniſlaus Warſchewiczki*, Polonus, feliciter ſic eſt interpretatus: *In ſupremis* Æthiopiæ, *ultimis autem* Libyæ *partibus* (NILUS) *oritur, qua parte orientale clima deſinens, initium meridiei præbet: creſcit vero æſtivo tempore, non* (ut quidam putârunt) *Eteſiarum adverſo flatu rejectus, ſed ipſis ventis circa ſolſtitium æſtivum a Septentrionalibus partibus verſus meridiem, omnes nubes pellentibus ac trudentibus, donec in Zona, quæ torretur ardore Solis, colligantur, in qua illorum motus retunditur propter incredibilem circumſtantis æſtus vehementiam, toto, qui antea fuerat paululum congregatus & condenſatus, humore liqueſcente. & inde copioſis imbribus cadentibus, ſuperbitque* NILUS, *nec ſe Fluvium eſſe patitur, ſed effunditur extra ripas, & cluvione, tanquam Mari quodam Ægyptum operiens, adventu ſuo fœcundat agros. Quare ad bibendum dulciſſimas præbet aquas, & quæ illi ex cœleſtibus imbribus ſuppeditent: & eſt tactu placidus ac lenis, non amplius calidus, ſicut ubi inciſit: veruntamen adhuc tepidus, ut in ejuſmodi locis ortus. Quam ob cauſam ſolus ex Fluviis vapores non exhalat. Omnino enim conſentaneum eſſet, ſi exhalaret, tum ex nive liquefacta, quod quidam Dcili apud Græcos voluerunt, incrementum capere.* Quando verò *Herodianus* Lib. IV. *Hiſtor.* c. 9. p. 201. Edition. *Bæclerianæ* NILI *Fauces* ſanguine (aliquando) infectas fuiſſe ſcribit, tunc utitur verbo φοινίσσειν, quod idem eſt, ac *purpuraſcere.* Ἰοοειδὴς

(inquiens) ἐγένετο φόνος ὡς ῥεύμασιν αἵματος διὰ τῶν πεδίων, τάς τε ἐκβολὰς τοῦ Νείλου μεγίστας οὔσας· τόν τε περὶ τὴν πόλιν αἰγιαλὸν πάντα φοινίσσεσθαι, i. e. *Angelo Politiano* interprete, *tanta eſt facta cædes, ut rivis cruoris per planitiem decurrentibus, cum fauces ipſæ* NILI *ingentes, tum littus omne circa Urbem purpuraſceret.*

BUNONIS.

β Nili oſtia nominantur Melæ, *Canopicum, Bolbiticum, Sebenniticum, Mendeſium, Pathmiticum, Tanicum, Peluſiacum* [c]. Cæterùm Nili exundationes exiſtere à pluviis & imbribus, qui in partibus Auſtralibus decidunt illo tempore ferè continui & copioſi, hodiè exploratum eſt. *Vid. Geogr. General. Varenii lib.* 1. *c.* 16 *prop.* 20. [d]. Sed præter Nilum ſtato anni tempore quoque exundant alii fluvii; *Niger* Africæ fl. *Zairus* Congi fl. *Argenteus* fl. Braſiliæ. *Ganges Indus*: Fluvii, qui ex lacu Chiamay profluunt, & in ſinum Bengalenſem ſeſe exonerant: Item *Macon* fl. Camboiæ. *Euphrates*: Numidiæ fl. *Sus* dictus; & alii nonnulli. Eſt quoque in Ægypto lacus (a) *Mœris*, viginti millia paſſuum in circuitu patens, altior, quàm ad navigandum magnis onuſtiſque navibus ſatis eſt, qui olim fuit campus. Cæterùm Ægyptii multò aliter à cæteris agebant olim. Mortuos limo obliti plangebant, nec cremare aut fodere fas putabant. Verùm arte medicatos intra penetralia collocabant [e]. Lutum inter manus, farinam calcibus ſubigebant. Forum ac negotia fœminæ; viri penſa ac domos curabant: onera illæ humeris, hi capitibus accipiebant. Colebant effigies multorum animalium, adeò ut quædam eorum per imprudentiam interemiſſe, capitale eſſet. Morbo extincta animalia, ſepelire & lugere ſolenne iis erat. (b) *Apis*, bos niger, certis maculis inſignis, & cauda linguaque diſſimilis aliorum, omnium Ægyptiorum numen erat. *Mela* [f]. Cæterum male audiunt Ægyptii veteres, qui perhibentur fuiſſe vani, imbelles, ad rem gerendam inepti, crudeles, quæſtus cupidiſſimi, mobiles, invidi, furioſi, & demittes. *Strabo*

(a) Mœris lacus. (b) Apis Ægyptiorum numen.

III. Cæterùm à tergo Ægypti versus Meridiem, juxta sinistram Nili ripam, *Libya* est *exterior* ad Æthiophiam extensa, nunc est *Elsocat* desertum & *Gaoga*. 2

Libya exterior.

bo l. 17. *Polyb. l.* 15. *Plin. in Panegyr. Plato l.* 4. de Rep. *Philo* in Flaccum & lib. de Agricultura. *Trebell. Pollio* in 30. Tyr. *Vopiscus* in Saturnino. Cæsar veritus est Ægyptum provinciam facere, ne quando violentiorem præsidem nacta, novarum materia esset. *Sueton.* Augustus eosdem semper habuit novarum rerum suspectos. *Dio.* lib. 51. *Tacit.* Hist. lib. 1.

HEKELII.

[c] Ipsis *Ægyptiis* vocabatur *Naym*, aliis *Oceanus Ætus*, s. *Aquila*, ut & *Dyris* atque *Chrysorrhoas*.

[d] *Admiranda Nili* aliàs edi curavit *Marcus Fridericus Wendelinus* Francof. anno C. MDCXXIII, in 8vo. Extat & elegans *Ænigma* de NILI, quando np. Vox illa scribitur ΝΕΙΛΟΣ, *Proprietate* ap. *Nicol. Reusnerum* in *Ænigmatib. Var. Aut.* p. 301. ubi *Paulus Eberus* prædicti Ænigmatis autor est factus.

[e] Inde fit, ut ejusmodi Corpora sic servata etiamnum inveniantur, quæ vulgo vocamus *Mumia*. Ex priscâ *Ægyptiorum* Religione plura *Christianos*, inprimis *Romano-Catholicos* mutuâsse notum est. Vid. *Magini* pars II. *Geogr. Ptolem.* f. 207. fac. a.

[f] Lib. I. c. 9. p. 162. lin. 31. seqq. *Solini Polyhistoris* c. 45. p. 93. lin. 16. seqq. & in id *Petri Olivarii*, Valentini, SCHOLIA. eâd. p. ut & *Strabonis* Lib. XVII. *Geogr.* p. 613. Tom. II. ac *Plin.* Lib. VIII. H. N. c. 46. p. 146.

RELSKII.

2 (a) Nilus fonte suo, incremento, exundatione, catarrhactis & ostiis stupendus fluvius non procul ab regno Abyssino *Gojam in terra, Sicut & fastigio montis Dengle* duobus aut quinque fontibus erumpit: Hinc cursu flexuoso per lacum Daræ Bedique transiens, in duos scinditur alveos, quorum *unus Nigritarum regna*, sed *alter Ægyptum subit*. Auctus & incrementum Nili, & anniversaria hujus exundatio ab hybernis imbribus proficiscitur. Nam regiones, quotquot Zonæ torridæ sublsunt, per hyemem multis urgentur pluviis: Unde immensa vis aquarum alveo contineri nequit, sed per Ægyptum planissimam, fossasque multo artificio deductas excurrit. Hinc *Niloscopia* & *Nilometria* repererunt Ægyptii, quibus eluvionem Augusto mense futuram prænoscere ac judicare possint. Nec tamen Ægyptus expers imbrium est, sed inferior æque ac superior menses hybernos quandoque pluvios habet: De inferiori Proclus id dudum annotaverat Lib. I. in Tim. Plat. de inferiori veteres negarunt pluvias, quin Vossius in eorum gratiam ad Lib. II. Pompon. c. 9. Vid. Histor. Æthiop. Ludolffi Lib. I. c. 8. Isa. Vossii Comment. de Nilo & hujus increm.

(a) Nili fontis auctio & inundatio.

CAP. IV.

Cyrenaica, Africa Minor, Libya deserta, Troglodytæ & Garamantes.

I.

Cyrenaica regio. Barchana. Pentapolitana.

ÆGypto annexa est α *Cyrenaica* regio, β Ammonis oraculo maxime clara, nunc *Barchanæ* provinciæ dimidia pars Orientalis, eadem *Pentapolitana* dicta à *quinque* insignium urbium numero, quæ γ *Berenice*, δ *Arsinoe*, ε *Ptolemais*,

BUNONIS.

α *Cyrene* sive (a) *Cyrenaica regio* habet ab *Occasu* Syrtim Majorem, ac Africam propriam; à *Septentrione* Libycum mare; ab *Ortu* Marmaricam; à *Meridie* deserta Libyæ Interioris.

β (b) *Ammonis* [a] Oraculum in Marmarica constituunt alii [b]. Fuit in deserto & *urbs Ammon*, & *templum Ammonii Jovis* [c]; itemque (c) *Solis fons*, qui mane tepidus, medio die frigidus, sub vesperam incalescebat, & sub mediam noctem calidissimis manabat aquis [d]. Eo usque penetrârunt *Bacchus*, *Hercules* & *Alexander M.* Locus ille hodiè vulgò *Concorron* dicitur [e].

γ (d) *Berenice*, hodiè *Bernich* ad Syrtim majorem posita, à Berenice Regina [f] appellationem habet.

δ (e) Arsinoe, quæ & *Teuchcira* [g], hodiè *Trochara*, in eodem jacet litore, inter Berenicen & Ptolemaidem.

ε (f) *Ptolemais* [b], anteà *Barce* dicta, à Ptolemæo nomen sortita, hodiè *Talometta* vulgò dicitur, ad idem litus posita.

HEKELII.

[a] Id est, JOVIS in specie *Arietis* Linguâ *Ægyptia* sic dicti.

[b] De *hoc Oraculo* vid. *Curtii* Lib. IV. c. 7. ubi & *ejus Schema* in *Batavorum* Editionib. *æri*; in aliis verò *Ligno* incisum extat.

[c] Non ab *Ammone* Pastore quodam *Arabiæ*; sed à *Baccho Libero Patre*, quondam juxta *Mythologorum* sententiam exstructum.

[d] Hunc Fontem dicitur JUPITER in forma *Arietis Baccho* aperuisse, cum ab eo in *Arabiæ Desertis* vehementer sitiente anxiè imploraretur. Terram

(a) Cyrenaicæ fines. (b) Ammonis urbs & Oraculum. (c) Solis fons. (d) Berenice. (e) Arsinoe. (f) Ptolemais.

PRUSSIÆ NOVA TABULA

MARE BALTICUM

THE EAST SEA

CASUBIÆ PARS

POMERELIA

COIAVIAE sive POLONIAE MAIORIS PARS

SAMOGITIÆ PARS

LIVONIA

PODLACHIÆ PARS

MASOVIÆ

CURISH NERUNG

CURONENSIS LACUS

SAMSEA Samland

GLESARIA

ELBINGENSIS HOCKERLAND

POMERANIA

PRUSSIA

ELBINGENSIS

POLONIA

LIVONIA

SCHAVLAVONIA

NADRAVIA

SUDAVIA

GALINDIA

MASOVIA

DESERTA BARTHORUM

Reschehouet

Pauskerwick

Brangaw

Mattern

Marshaw

Carthous

Bouta

Bischmark

Pautak

Elbing

Tilse

Ragnit

Memel

Tappiew

Angerburg

Lustersberg

Allerburg

Goldap

Grodno

Lomza

Ostrolog

Raigrodt

Wisbalisk

Schirwindt

Pillekallen

Nabe fl.

Lauruppe fl.

Novandok

Romitten

Jagdpuden

Bersa fl.

Schaabilla

Velitzen

Pissanitzen

Augustova

Jissonen

Ruden

Lutke

Borke

Wagenshos

Gorunia

Piallut Gorf

Vincent

Colno

Lumso

Johannsburg

Rastenburg

Sensburg

Barten

Goldapp fl.

Schon Lancken

Kamieschwick

Nimersdorf

Garaitten

Kanitten

Snabinck

Goldenap fl.

Bambei

Sperling Kasen

Doliven

Kirkehnen

Marcabrona

Oleska

Garbnick

Augustowa

Raigrodt

Ruden

Lutke

Borke

Wagenshos

Gorunia

Jessen

Vincent

Colno

Lumso

Grodno

mais, ζ *Apollonia*, & ipſa ᵘ *Cyrene*, unde regioni nomen: Græci hanc condiderunt, ex *Thera* inſula Ægæi Maris profecti. Ipſi Cyrenenſes privata ſorte inter Ægyptios ac Pœnos diu egerunt; dein cum *Carthaginienſibus* de agrorum finibus magnum ac diuturnum bellum geſſerunt. Mox Carthagine deleta, & ipſi cum reliqua Africa *Romano* Imperio ceſſerunt: Poſthinc ſolum eorum *Sultanis*, tandem *Turcis*. [1]

AFRICA MINOR.

II. Sequitur *Africa Minor* ſive *proprie* dicta. Terminatur à *Septentrione* Africo pelago; ab *Ortu* ſinu magnæ Syrtis; à *Meridie* montium perpetuis jugis, quibus à Libyæ deſertis & Gætulis diſcernitur; ab *Occaſu* Tuſca amne. Continet hodiè *Tunetanum regnum*. Fluvii in ea clari, ϑ *Cinyphus*, ι *Triton*, Tritonidem paludem trahens; *Catada*, ad Carthaginem ſe devolvens, & ϰ *Bagradas* omnium maximus ad Uticam, ac λ *Tuſca* terminus Africæ Minoris. Africæ Minoris fines. Tunetanum regnum. Cinyphus fl. Triton fl. Catada fl. Bagradas fl. Tuſca.

III. Popu-

rem enim pedibus concutiens lympidum Fontem ei oſtendit.

[e] Undè autem *Ammonius* propriè derivetur, vid. ap. *Caſpar. Peucerum* in doctiſſimo, de *præcipuis divinationum generibus*, in *ſpecie* de ORACULIS, commentario fol. 137. fac. b. Edition. *Serveſtanæ* in 8vo maj. Meminit quoque *Templi* illius JOVIS AMMONII *Juſtinus* Lib. I. *Hiſtor.* c. 9. ſect. 3.

[f] Et *Ptolemæi* Lagi, Regis *Ægypti*, Conjuge.

[g] *Marcellino.*

[b] Quam *Olivarius* novo nomine *Ptolemata* nominavit.

BUNONIS.

ξ (a) *Apollonia* maritima urbs à Ptolemaide verſus Ortum jacens, hodiè *Bonandrea* dicitur.

ᵘ (b) *Cyrene*, hodiè *Corene* & *Cirene*, 12 mill. paſſ. à litore remota eſt, urbs Cyrenaicæ primaria, ac quondam Carthaginis æmula, de cujus origine multa dicuntur apud Pindarum [i]. E Cyrene fuêre *Ariſtippus* Socraticus Philoſophus, & *Areta* ejus filia, quæ patri in gubernatione Scholæ ſucceſſit; & *Ariſtippi* filius, qui matri ſucceſſit, μητροδίδακτος, quod Strabo eruditi, cognominatus *Hegeſias*, ob incredibilem eloquentiæ vim πειθανάγκης dictus. *Synefius* quoque è Pentapoli ortus Cyrenes fuit Epiſcopus, primum Philoſophus, ac deinde Chriſtianus. Hic laſerpitium herba naſcitur; unde Cyrenæ appellantur *laſerpitiferæ*. Cyrenæi ad cœnam vocati non ſolùm veniebant ipſi; ſed & alios ſecum adducebant. Inter Cyrenas & Ægyptum fuit opidum (c) *Portus Menelai* dictum, in quo *Ageſilaus* Spartanorum Rex mortuus eſt. *Nep. in ejus vita.*

ϑ (d) *Cinyphus* ſeu *Cinyps* fl. hodiè *Magra*, è colle Gratiarum fluens inter *Leptim magnam* & *Barathrum* in Syrtim excurrit, perfunditque Macæos, ſeu Macas, qui & *Syrtides* appellantur. Ad hunc fluvium ſunt hirci tantæ magnitudinis, quantæ non alibi. *Plin.*

ι (e) *Triton* apud *Tacapen* urbem, unde hodiè *Rio di Caps* nominatur, mare ſubit. In illius fluminis inſula *Phila* Minervam primum virginali habitu apparuiſſe fabulantur [k].

ϰ (f) *Bagradas* fl. hodiè vulgò *Megrada*, *Magrida*, ac ſecundum alios *Magiordech* dictus, ex Audo monte ortus inter Uticam & Carthaginem mare ſubit. Ad hunc fl. [l]. *Regulus* ingentem ſerpentem catapultis [m] interfecit, ejuſque exuvias 120 pedibus longas Romam miſit. *Gellius* [n].

λ (g) *Tuſca*, hodiè vulgò *Guadilbarbar* vocatur, ad Hipponem urbem in mare excurrit.

HEKELII.

[i] Plurimi *Philologorum* putant hanc urbem à *Batto Tereo* eſſe conditam, & à *Cyrene*, *Penei* Amnis Filiâ, quam *Apollo* amore ejus raptus in eam *Libyæ* partem tranſtulit, ita denominatam.

[k] Unde & *Pallas Tritonia* dicta.

[l] *Atilius.*

[m] Et balliſtis.

[n] Lib. VI. N. H. c. 3. p. 210.

REISKII.

ι (h) *Cyrenaica* nomen à *Cyrene* urbe, hæc à *Cyre bujus regionis fonte* reperit, ἀπὸ Κυρῆς πηγῆς ἐγχωρίας inquit Stephanus: Huic enim montique cognomini urbs adjacebat proxima. Sed hæc ipſa regio ſenſum admittit æquivocum, & anguſtius dicta *Pentapolin*; paulo latius totam à Ptolemæo & Cluverio deſcriptam *provinciam*; latiſſimè ſumta *Marmaritica* & Libyam exteriorem ſignificat. Inde factum eſt, ut veteres, novique Geographi (i) templum Jovis Hammonis & Oraculum Cyrenaicæ adſcriberent, quod *Marmaricæ & bujus parti, regioni Ammoniacæ* Plutarchus & Plinius attribuunt. (k) *Africa minor* Phœnicum coloniis, & Didonis aut Eliſæ auſpicio ad regnum florentiſſimum perducta, Carthaginem continebat Romæ urbis æmulam. Urbs illa Carthada poſt Trojanum excidium anno 316, ante Chriſtum 369 condita Punicè קרתא חדתא *Kartha Hadtha*, id eſt urbs nova. Carthago denique dicta tribus conſtabat partibus, *Cothone*, id eſt Inſula portuque, *Byrſa*, id eſt arce regia, & *Megara* ſive Magalia urbe. De bellis tribus Punicis, ultimoque ſeu tertio, quod in excidium Carthaginis deſinebat, cum Chriſtoph. Hendreich in Carthagine aut Carthaginenſium Republ. Græci atque Romani Hiſtorici videantur. Libya Græcè Λιβύη Hebraicè לוב *Lub*, & *Libyes* לובים *Lubim* à terra *ſiticuloſa vel arida*, ſive ut Lucani verbis Lib. I. heic utar *propter calidas* (l)

(a) Apollonia. (b) Cyrene. (c) Portus Menelai. (d) Cinyphus fl. (e) Triton fl. (f) Bagradas fl. (g) Tuſca. (h) Cyrenaica. (i) Jovis Hammonis templum. (k) Africa minor. (l) Libya.

Nasamones. III. Populorum varia nomina. Clarissimi μ *Nasamones*; extra Africam propriam etiam Cyrenaicæ & Marmaricæ contermini; quos antea *Mesammones* Græci appellaverunt, ab argumento loci, medios inter arenas sitos; & ab his

Psylli. subjati ν *Psylli*, quorum corpori ingenitum fuit virus exitiale serpentibus, ut cujus odore vel fugarent vel sopirent eas [o]: & supra Carthaginem *Libyphœnices*,

Pœni. iidem & *Pœni*; è Phœnice Tyro profecti, Duce *Elisa* sive *Didone*, quæ Car-

Leptis M. thaginem condidit. Urbium celeberrimæ, ξ *Leptis Magna*, quæ & Neapolis,

Abrotonum. ο *Abrotonum*, π *Taphræ*, ρ *Capsa*, σ *Thysdrus*, τ *Thapsus*, υ *Leptis Parva*, φ *Rhuspi-*

Taphræ. *na*, χ *Adrumetum*, ψ *Clupea*, ω *Tunes*, α *Utbina*, & β *Carthago*, Romæ æmula,

Capsa. terrarum

Thysdrus.

Thapsus.

Leptis P.

Rhuspina.

Adrumetum.

Clupea.

Tunes.

Utbina.

Carthago.

Libyæ sitientis arenas. Hæc verò ex notitiis Episcopatuum duplex succurrit, una superior sive Pentapolitana; & altera inferior sive Marmarica Josepho ξηρολιβύη καὶ ἄνυδρος, i. e. *arida, & aquæ expers.* (a) Troglodytæ Gr. Τρωγλοδύται ἐκ τῶν Τρώγλων καὶ δύνω, quod cavernas & antra subeant: Hebr. סוכיים *Succyim Succæ* ex voce סוכה *Socha*, id est *spelunca.*

BUNONIS.

μ (b) *Nasamones* gens Syrtica, navigiorum spoliis quæstuosa. Quippe obsident littora, & æstu destituta navigia notis sibi vadis occupant. *Curt.*

ν (c) *Psylli* Nasamonibus fuere finitimi, quum Auster eis omnia aquarum receptacula arefecisset, publico consilio adversus ventum istum fecerunt expeditionem, jure belli res repetitum; verùm Auster spiravit, arenis universos obruit; quibus exstinctis Nasamones eorum terram obtinuerunt. *Herod. Gell.* *Plinius* tamen eos à Nasamonibus deletos esse tradit. *Ælianus* prodit, tam familiares Psyllis fuisse Cerastas, ut morsus eorum sentirent nunquam; ac medentur percussis. Idem jus illos obtinuisse in omnia serpentum genera tradit *Plutarchus in Catone.* Quum enim hic per Libyæ deserta iter faceret, & in summo periculo ob crebros serpentum ictos milites videret, à Psyllis auxilium petiit, qui suis incantamentis ita fascinârunt serpentes, ut nulli deinceps nocere possent. Ex illorum familia quidam, *Hexagon* nomine, Romæ in dolium serpentibus refertum conjectus, experimenti caulâ, circumvulcentibus linguis miraculum præbuit. Signum ejus familiæ erat verno tempore odoris virus, & sudor, quo non solùm medicamen præsens afferebant, verùm etiam saliva. Libenter Psylli sævissimis solebant objicere serpentibus ad uxorum pudicitiam experiendam, adulterino enim sanguine prognatos non fugiebant serpentes. *Ælianus, Plinius, Silius, Cicero, Gellius.*

ξ (d) *Leptis Magna*, hodiè *Lebida & Lepede*, paulum à litore distabat, ubi hodiè conspiciuntur urbis rudera.

ο (e) *Abrotonum* ea videtur esse urba, quæ ad idem litus jacens, Leptique vicina, hodiè vulgò appellatur *Bnara.* Ortelius tamen urbem hanc in mediterraneis ponit [p].

π (f) *Taphræ, Taphra & Taphrura*, hodiè *Afacum*, ad Syrtim Minorem jacet [q].

ρ (g) *Capsa* in mediterraneis posita ab Hercule [r] traditur condita; munitissima licet, à Mario tamen intercepta ac deleta est. *Sallust.*

σ (h) *Thysdrus* [s], *Tisdrus, Tisdrum* seu *Tusdrum* in mediterraneis quoque fuit.

τ (i) *Thapsus* urbs maritima, inter Adrumetum & Ruspas jacuit.

υ (k) *Leptis Parva*, & ipsa in litore haud longè ab Adrumeto posita, ea putatur esse urbs, quæ hodiè *Africa* appellatur [t].

φ (l) *Rhuspina* quoque maritima urbs ab Adrumeto ad Ortum ponitur.

χ (m) *Adrumetum* [u] ad idem mare jacens, hodiè vulgò vocatur *Mahometa* (x).

ψ (n) *Clupea* seu *Clypea* [y], hodiè *Quipia*, urbs maritima, ad (o) *Hermæam* seu Mercurii jacens promontorium, à Siculis condita est. Scorpiones ibi non vivunt.

ω (p) *Tunes* seu *Tunis* aliquando regia sedes, 12 mill. pass. à Carthagine remota, hodiè ambitum habet quinque milliarium. Haud longè ab eo loco Romani à Carthaginensibus, *Xantippo* Lacedæmonio adjuvante, victi sunt, ac *M. Attilius Regulus* captus in hostium venit potestatem. Ab urbe hac *Tunetanum* regnum appellationem habet. Ibi in coëuntibus utrinque litoribus gulæ specie (q) *Goletam* exstruxit Carolus V. anno C. 1535 [z], quæ à Turcis anno 1574 capta ac destructa est [a].

α (r) *Utbina* in mediterraneis ad Bagradam ponitur fluvium.

β (s) *Carthago* habuit speciem duplicis opidi, quasi aliud alterum amplecteretur; cujus interior pars *Byrsa* dicebatur, exterior *Magalia.* Nepos *in vita illustr.* A Scipione deleta Julii Cæsaris auspiciis postea restaurata est. Ejus Episcopus CXXV sub se habebat Episcopos alios. Hodie ad exiguum vicum redacta urba illa, ab hortulanis ferè solis habitatur [b]. Carthaginenses fuere *Tertullianus & Cyprianus.*

HEKELII.

[o] Vid. *Plinii* Lib. VII. c. 11. p. 107. lin. 6.

[p] Meminit ejus *Strabo* Lib. XVII. *Geogr.* p. 660. Tom. II. *Oper.*

[q] *Olivarius* eam *Facbs* vocat.

[r] *Ibidem.*

[s] *S. Tisdra* ap. *A. Hirtium.*

[t] Alii illam *Neapolim* dici existimant. Conf. *Strabo* loc. ad Not. d. sect. huj. cit.

[u] S. *Adrumentum* Mario Nigro *Sissa*, Alfonso verò Adriano *Toulb* denominata.

[x] *Procopius* eam vocat *Adramyttium*, additque suo tempore *Justinianam* esse denominatam.

[y] A *Clypei* Figurâ sic dicta.

[z] Quo eam expugnavit, *Barbarossa* eripuit & Regi suo restituit.

[a] Hodie

(a) Troglodytæ. (b) Nasamones. (c) Psylli. (d) Leptis magna. (e) Abrotonum. (f) Taphræ. (g) Capsa. (h) Thysdrus. (i) Thapsus. (k) Leptis parva. (l) Rhuspina. (m) Adrumetum. (n) Clupea. (o) Hermæa seu Mercurii promont. (p) Tunis. (q) Goletta. (r) Utbina. (s) Carthago.

MAURITANA et Africa Propria nunc BARBARIA

Oceani Atlantici Pars

HISPANIÆ PARS

MARIS MEDITERRANEI PARS

Fortunatæ Insulæ

Canaria

Alger

Regn

MAURITANIA

BARBARIA

Barcæ Regnum

Massylii

Numidæ

Zama Regia

Numidæ

Hippo Regius

Carthago nova

Gades

Cadiz

Freum Herculeum

Tingis

Tanger

Sabur fl.

Lixus

Cusa fl.

Volubilis

Tamuda

Tabraca

Bulla Regia

Cirta

Hippo Regius

Lilybeum prom.

Hermæum

Carthago

Thapsus fl.

Thapsus

Hercules Prom.

Azamor

Mauretaniæ Mons

Bocanum

Mauretaniæ Monti

Darda

Zalacus Mons

Bagradas

Utica

Bizerta

Tunes

Caput Vadum

Hadrumetum

Leptis

Leptis

Tingitana

Maurenſii

Marocci

Regnum

Fretum Gaditanum

Saradsanus

Siga

Cæſarea

Cæſarea

Siticæ

Buthurus

Bumbar

Turres Tabæ

Aggya gentis

Ampſaga fl.

Ampſaga

Usargala

Hadrumetum

Thenæ

Thenæ

Sfaxus

Sfaxus

Capſa

Capſa Metropolis

Tacapæ

Tacapæ

Tritonis Palus

Lotophagi

Lotophagi

Atlantis Mons

Atlantis Mons

Nigris fl.

Nigris

Nigritæ Metropolis

Nigritæ

Melanogætulorum Mons

Rhyſadium Promont

Rhyſadium Mons

Melano Getulene

Atlas Mons

Nigritæ

GETULIA

NUMIDIA

LIBYA INTERIOR

LIBYA EXTERIOR

Libia Palus

Nigris Solino

Garamantes

Syrtis Parva

Syrtis Magna

Gætulorum Mons

Ocean Atlantici Pars

Fortunatæ Insulæ

Canaria

terrarum cupida, opulentiſſima quondam totius Africæ, antequam Romani tribus bellis devictam deleverunt: γ *Utica* Catonis, qui inde Uticenſis, morte nobilis. Utica.

Libyæ deſerta, Troglodytæ & Garamantes.

IV. Ab Africæ Minoris tergo verſus Auſtrum *Libyæ Deſerta* fuerunt; ultraque δ *Troglodytæ*, nunc *Berdoa* deſertum. Hos tegit ab Auſtro ε *Ater mons*, & trans eum ζ *Garamantes* populi clari, nunc *Borno* regnum. Caput gentis fuit η *Garama*, quam hodieque eodem nomine exſtare tradunt. ϑ *Debris* inclyta affuſo fonte, cujus aquæ ex cœleſti quidem vertigine mutant qualitatem, at controverſa ſiderum diſciplina; quippe qui friget calore, calet frigore; à medio ſcilicet die ad noctem mediam aquis ferventibus, totidemque horis ad medium diem rigentibus. Cæterum & Troglodytas & Garamantas olim Romanorum arma ſuperaverunt. Libyæ deſerta. Troglodytæ. Ater m. Garamantes. Garama. Debris.

[a] Hodiè etiam dicitur *Tunes* & *Tuniſi*.
[b] *Carthaginenſium* Rempublicam deſcripſit *Ubbo Emmius* Part. II. *Rerumpp. Græcor.* p. 3. ſeq.

BUNONIS.

γ (a) *Utica* haud longè ab eo fuit loco, quo Bagradas fluvius mare ſubit, hodiè nonnullis putatur eſſe *Porto Farina*; at aliis *Biſerta* [c]. Cæterùm (b) *Syrtes* ſunt ſinus maris vadoſi & vorticoſi, litoribus Africæ vicini, à σύρω *trabo*, quoniam arenas congerunt, appellati.

δ (c) *Troglodytæ* à ſubeundis cavernis, in quibus degunt, nomen acceperunt [d] *Ariſt.* Olim venationibus dediti, tanta fuiſſe memorantur celeritate, ut ipſas feras curſu potuerint aſſequi. Veſcebantur Serpentibus, & mortuos efferebant læti [e]. Multa myrrha apud illos eſſe traditur; Serpentes ibidem inveniri ajunt 20 cubitorum. In Troglodytis aliis ponitur *Solis fons* ſupra memoratus [f].

ε (d) *Ater mons* [g] in longum extenditur, ac uno latere fere attingit Minorem Syrtim.

ζ (e) *Garamantes* à *Garamante* Apollinis filio, ſeu potius à *Garamo* fluvio ad quem incoluerunt, appellati ſunt; apud hos nulla erant matrimonia; ſed mulieres habebant communes. Dipſades ſerpentes maximi ibidem reperiuntur.

η (f) *Garama* [h] ad Garamam fluvium eſt.

ϑ (g) *Debris* quoque Garamantum urbs eſt; ubi fons interdiu frigens, noctu fervens, *Plinio* & *Solino* [i] teſtibus.

HEKELII.

[c] Fuit olim totius *Africæ* Caput, in quâ *Cato Uticenſis*, victo jam *Scipione*, necem ſibi conſciviſſe dicitur.

[d] De quibus *Ariſtoteles*, *Plinius* & *Hieronymus* contra *Jovianum* ſunt videndi.

[e] Conf. *Solini* Polyhiſt. c. 44. p. 89. & c. 70. p. 143. lin. 31. ſeqq. ut & *Pomp. Melæ* Lib. I. c. 8. p. 160. lin. 3. ſeqq.

[f] Np. ad *Not. β.* ſect. 1. cap. huj.

[g] A naturâ *Plinio* Lib. 5. H. N. c. 5. teſtante, ſic dictus, quoniam aduſto, aut Solis repercuſſu accenſo eſt ſimilis.

[h] Opidum quippe clariſſimum.

[i] Cap. 42. p. 83.

(a) Utica. (b) Syrtes. (c) Troglodytæ. (d) Ater mons. (e) Garamantes. (f) Garama. (g) Debris.

CAP. V.

Numidia & Mauritania.

NUMIDIA.

I.

A *Tuſca* amne uſque ad α *Ampſagam* fluvium litori Africo prætenditur *Numidia*, Maſiniſſæ Regis nomine maximè clara, nunc *Tremiſenum regnum* eodem Numidia.

BUNONIS.

α (a) *Ampſaga* [a] fl. hodiè vulgò *Suf Gemar*, Numidiam à Mauritania Cæſarienſi diſterminans, in Numidicum ſinum decurrit.

HEKELII.

[a] A quo *Ampſa* Caſtellum ap. *Pomp. Melam.* Lib. I. c. 6. p. 157.

(a) Ampſaga fluv.

dem porrigitur ſitu. Gens ipſa *Numidæ*, ante *Nomades* à Græcis appellati, à permutandis pabulis, mapalia ſua plauſtris circumferentes; ut nunc Tattarorum fert mos. Fluviorum celeberrimus eſt β *Rubricatus*. Urbes quam plurimæ nobileſque; ſed γ *Cirtha* eminens; Sittianorum, poſtquam Romani tenuere, colonia dicta: quondam *Jubæ* & *Syphacis* domus, cum foret opulentiſſima. Dein ſequuntur δ *Cullu*, ε *Ruſcicada*, ζ *Bulla* regia, η *Tacatua*, ϑ *Hippo* regius, ι *Sicca*, κ *Trabrachæ*: hanc quoque regionem debellatam in provinciæ formam redegerunt Romani. ι

Rubricatus fluv.
Cirtha.
Cullu.
Ruſcicada.
Bulla.
Tacatua.
Hippo.
Sicca.
Tabrachæ.

MAURITANIA.

II. Ultima ad Occaſum eſt *Mauritania*, in qua præcipua gens Maurorum, unde nomen regioni. Hos Græci *Mauruſios* dixerunt. Terminantur à *Meridie* Atlante Minori, quo ſubmoventur à Getulis; qui & ipſi poſtea, oppreſſis & exſtinctis Mauruſiis, Mauritaniæ majorem partem occupârunt: ab *Occaſu* eſt Oceanus Atlanticus; à *Septentrione* fretum Herculis & mare Internum; ab *Ortu* primo *Mulucham* habuit flumen, quod Mauros à Numidis diſcernebat; at quum ea Numidiæ pars, quæ eſt inter Ampſagam & Mulucham, Mauritaniæ adjiceretur, finis huic conſtitutus eſt Ampſaga. Continet hodie tria regna: *Da-*

Mauritania.
Mauruſii.
Mauritaniæ fines.
Mulucha fl.

BUNONIS.

β (a) *Rubricatus* inter Hipponem Regium & Tabracham mare ſubit. Plinio [b] videtur eſſe *Armua*; Oroſio ac Diacono *Ardalio* [c]: hodiè *Ladog*, *Jadog*, & *Guadilbarbar* à diverſis appellatur.

γ (b) *Cirtha* ac *Cirta* [d] nonnullis poſteà *Conſtantina* putatur dicta; at *Cirtha* haud longè aberat à mari, ad quam Jugurtha Atherbalem vicit, ac in opidum profugientem obſedit. *Salluſt.* A Cirtha 30 millia paſſuum verſus Sitiphim fuit (c) *Milevum* ſeu *Milevis*, ubi A. Chriſti 402 concilium habitum, quod inde dictum *Milevitanum*, cui præfuit S. Auguſtinus. In eo damnati ſunt errores Pelagii & Cœleſtii [e].

δ (d) *Cullu* ſeu *Collops magnus*, hodiè *Collo* & *Alcol*, urbs maritima eſt apud Ampſagæ oſtia ſita, purpurâ olim celebris.

ε (e) *Ruſcicada* hodiè *Stora* [f], ad idem mare eſt haud longè à Cullu.

ζ (f) *Bulla Regia* Siccæ Veneriæ vicina ad Rubricatum ponitur fluvium [g]: hodiè fertur dici *Antra*.

η (g) *Tacatua* inter Cullu & Hipponem Regium haud longè à Collope parvo in litore ſita, hodiè *Suchaida* vocari ſcribitur.

ϑ (h) *Hippo* cognomine *Regius*, ad mare inter Aphrodiſium & Tabracham jacens, hodiè *Bona* [h] vocatur. De hac urbe *ita Silius*: *antiquis dilectus Regibus Hippon.* Hipponenſi Epiſcopatui magnâ cunâ, fide ac diligentiâ quum præfuiſſet *Auguſtinus* annos 40, diem obiit ſupremum anno ætatis 76, cujus exſtant operum Sacrorum Tomi decem [i]. At (i) *Hippo Diarrhytos* inter Tabrachain & Uticam ad idem erat mare in Africa Minore [k].

ι Duæ fuerunt (k) *Siccæ*, altera Syphacis quondam regia, ad duarum Mauritaniarum fines; & altera *Sicca* cognomento *Veneria*, cujus Ptolemæus in deſcriptione Africæ Minoris meminit. In bello Jugurth. ejuſdem mentionem quoque facit *Salluſtius*. Hæc *Arnobii* Rhetoris, qui Lactantii fuit Præceptor, patria ad Rubricatum fl. erat [l]. Ipſius *Arnobii* ac *Lactantii* quoque exſtant libri VII, valde eruditi contra gentes ſcripti.

κ (l) *Tabrachæ*, ſeu *Tabraca* [m], urbs maritima Ortelio Tuſcæ oſtio ponitur vicina. In Numidia quoque fuit (m) *Zama*, nunc *Zamora*, arx regni, quam Livius quinque dierum itinere à Carthagine abeſſe ait. Ad hanc *Hannibal*, poſteaquam ex Italia in Africam venerat, à Scipione victus eſt. *Zamam* Metellus in bello cum Jugurtha fruſtra oppugnavit. *Salluſt.* (n) Adrumeto abeſt millia paſſuum trecenta, id eſt, milliar Germ. 75. Quod iter *Hannibal* à Scipione victus & fugatus biduo & duabus noctibus confecit. *Nepos in Hannib.*

HERKELII.

[b] Lib. V. c. 3. p. 66. lin. 40.
[c] Seu *Ardealio*.
[d] S. *Cirra*.
[e] Vid. *Jo. Henr. Alſtedii* Theſaurus Chronologiæ Pto. XXXVI. p. 344. Edition. 2.
[f] Caſtaldo; Olivario V. *Aſtora*, & *Eſtora* Marmolio.
[g] *Ptolemæo* dicta *Bullaria*.
[h] *Mercatore* teſte.
[i] Erat enim Vir Sanctitate, Labore, Studio atque Doctrinâ ad miraculum maximus, totiuſque *Occidentis* Lumen excellenter clarum.
[k] *Strabo* Lib. XVII. p. 655. has *Hippones* ambas vocat *Regias*.
[l] Conf. candidiſſimi mei *Quenſtedtii* Dialog. de *Patriis* Viror. illuſtr. p. 680. ſeq.
[m] Silio Italico *Sabatra* & aliis *Tabatra*.

TORRENTII.

1 (o) Numidia Græcis ab originibus ad Romanam tranſit civitatem, litera mutata gemina. Græcis enim νομάδες ἀπὸ τῶν νομῶν, id eſt, *in paſcuis vagi homines*; Latinis autem Numidæ dicuntur. Ita Plinius Lib.

(a) Rubricatus, Armua ſeu Ardalio. (b) Cirtha. (c) Milevum ſeu Milevis. (d) Cullu ſeu Collops. (e) Ruſcicada. (f) Bulla Regia. (g) Tacatua. (h) Hippo Regius. (i) Hippo Diarrhytos. (k) Sicca. (l) Tabracha. (m) Zama. (n) Adrumetum. (o) Nimidia.

Darenſe, Fezenſe & Maurocitanum. Dividebatur autem olim *Malva* flumine in *Cæſarienſem*, quæ Numidiam contingit, & *Tingitanam*, quæ Oceano perfunditur. Regna fuere ad C. Cæſarem uſque Imperatorem, qui in duas diviſit provincias λ. Mauritania Cæſarienſis.

CÆSARIENSIS.

III. μ *Cæſarienſis* provincia, quam nunc totam *Dara* regnum obſidet, antea *Bocchi* regnum appellata fuit. Partem tamen inter ν Malvam & Mulucham ξ *Maſſæſyliorum* gens tenuit. Caput provinciæ ο *Julia* [*n*] *Cæſarea*, aliquando ignobilis, cum *Jol* eſſet; poſtea quia Jubæ regia, illuſtris facta. Reliqua opida ſunt π *Cartenna*, ρ *Saldæ*, σ *Opidum novum*, τ *Ruſazus*, υ *Ruſcurium*, φ *Ruſconia*, χ *Tipaſa*, ϕ *Tubuſuptus* & ω *Tucca*, impoſitum mari ac flumini Ampſagæ.

Cæſarienſis. Malva. Maſſæſylii. Julia Cæſarea. Cartenna. Saldæ. Opidum novum. Ruſazus. Ruſcurium. Ruſconia. Tipaſa. Tubuſuptus. Tucca.

TINGITANA.

IV. α *Tingitana* provincia, quam nunc duo regna *Fez* & *Marocco* occupant, ab urbe *Tingi*, quæ nunc vulgò *Tanger*, cognomen accepit. Ante *Bogudiana* dicta à Rege *Bogud*. Opida in ea, β *Tingi* modo dictum, caput provinciæ, ab An-

Mauritania. Tingitana. Tingi. Bogudiana.

Lib. V. c. 3. *Numidæ vero Nomades a permutandis pabulis, mapalia ſua*, h. e. *domos, plauſtris circumferentes.* (a) Duplex vero Numidia fuit ab Romanis in provinciam redacta; una *mediterranea*, quam Biledulgerid hodierni vocant, & altera *externa ſive litorea*, quam novam alio victores nomine dixerunt. Contigit hoc capto Jugurtha, & bello feliciter compoſito; è quo C. Marius A. U. C. 647, triumphum egit. (b) Mauritania Græcè Μαυριτανία ἀπὸ τῶν Μαυρουσίων, i. e. ab Mauritanis, hi vero ab Maurîis, & denique Mauris nomen Punicum aut Hebraicum ſuſceperunt: Idque vel ab ſitu verſus occidentem ultimo, tanquam מחורין *Maburin* i. e. *poſtremi*, eliſa litera gutturali, vel à nigredine מעורין *Maurin* ab מעוה *obſcuro* & *vacuo loco*; Prius Bochartum, poſterius Becmannum habuit auctorem. De Mauritania, tribus regibus, Jubæ, Boccho & Bochudo, uni tandem Jubæ per Auguſti gratiam ſubjecta, Voſſius ad Pompon. Lib. I. c. 5. Unde (c) triplex ſub Cajo & Claudio Impp. *Tingitana, Cæſarienſis, & Sitifenſis ſive Biſacenſis*, quam nummi Romani & inſcriptiones exhibent.

BUNONIS.

λ *Sitipha*, (d) *Sitifis* ſeu *Sitiphis* colonia in Mauritanis finibus hodiè ferè exſtincta eſt.

μ (e) *Mauritania Cæſarienſis* ab Occaſu habet Tingitanam; à *Septentrione* Mare Internum ad Ampſagam uſque fluvium; ab *Ortu* Africam propriam; à *Meridie* Lybicos montes & Gætuliam [*o*].

ν (f) *Malva* fl. hodiè *Muluya*, Tingitanam à Cæſarienſi diſterminat [*p*].

ξ (g) *Maſſæſyliorum* gens bellis extenuata, ac demum exſtincta eſt. *Plin.* [*q*].

ο (h) *Jol* à Juba Rege traditur condita, ac poſteà alterum nomen à Cæſare habuit [*r*]. Nonnulli eam hodiè *Algieri* vocari volunt.

π (i) *Cartenna* ad Cartenni fluv. oſtium: hodiè ea putatur eſſe urbs, quæ vulgo *Moſtagan* vocatur.

ρ (k) *Saldæ* urbs maritima, inter Juliam Cæſaream & Cullu ſita, hodiè vulgò *Bugia* appellatur [*s*].

σ (l) *Opidum Novum* in mediterraneis eſt, hodiè *Mezuna* putatur [*t*].

τ (m) *Ruſazus* in litore inter Ruſcurium & Saldas poſita eſt.

υ (n) *Ruſcurium*, Ptolemæo *Rhuſuccoræ*, inter Ruſconiam & Ruſazum eſt.

φ (o) *Ruſconia, Ruſcinona & Ruſtonium*, urbs maritima eſt.

χ (p) *Tipaſa* [*u*] à Julia Cæſarea ad Ortum eſt.

ϕ (q) *Tubuſuptus* Saldis proxima fuit.

ω (r) *Tucca* apud Ampſagæ ponitur oſtia.

α (s) *Mauritania Tingitana* ab *Occaſu* habet mare Atlanticum; à *Septentrione* fretum Herculeum & Ibericum uſque ad Malvæ fluminis oſtia; ab *Ortu* Mauritaniam Cæſarienſem; à *Meridie* Gætuliam & Libyam Interiorem.

β (t) *Tingis* ad fretum Herculeum à Cananitis, quos Joſua ejecit, putatur condita [*x*].

HEKELII.

[*n*] S. *Colonia.*

[*o*] Dicta a. eſt *Mauritania* ἀπὸ τῦ μαυρῦ, quod inter cætera *obſcurum*, vel *nigrum*, denotat, quoniam Colonos nigros habeat. *Simias, Dracones, Struthiones* atque *Elephantes gignit.*

[*p*] *Caſtaldus* hunc Fluvium vocat *Mululo.*

[*q*] Lib. V. c. 2. p. 66. lin. 14.

[*r*] Vid. *Strabo* Lib. XVII. p. 654.

[*s*] *Mercator* eam *Tadelim* vocat.

[*t*] *Ptolemæo* dicitur *Oppinum*; *Nigro* autem *Rhabath.*

[*u*] Hodiè *Teneſe* & *Mercatori Taves.*

[*x*] *Caſtaldo* hodiè dicitur *Tanger*, & *Mercatori Tangia. Strabo* loc. ſup. ad Not. d. ſect. 3. Cap. huj. cit. ſcribit, *eam* Barbaris *Tingam ab Artemidoro Lingam*, & ab *Eratoſthene Lixum* nominari. *Ptolemæus* a. & *Plinius* ex *Tingo* & *Lixo* duas faciunt.

BUNO-

(a) Numidia duplex. (b) Mauritania. (c) Triplex. (d) Sitifis. (e) Mauritaniæ Cæſarienſis fines. (f) Malva fl. (g) Maſſæſylii. (h) Julia Cæſarea. (i) Cartenna. (k) Saldæ. (l) Opidum novum. (m) Rulazus. (n) Ruſcurium. (o) Ruſconia. (p) Tipaſa. (q) Tubuluptus. (r) Tucca. (s) Mauritaniæ Tingitanæ fines. (t) Tingis.

Julia Constantia. Zilis. Volubilis. Lixus. Antæi regia. Hesperidum horti.

Antæo conditum; γ *Julia Constantia*, δ *Zilis*, ε *Volubilis*, ζ & *Lixus*, vel fabulosissimè ab antiquis narrata. Ibi quippe *Regia Antæi*, certamenque cum Hercule, & η *Hesperidum horti*.

BUNONIS.

γ (a) *Julia Campestris* in mediterraneis ponitur, hodiè *Bauiuede* dicta.

δ (b) *Zelis* seu *Zilia* [y], hodiè *Arzila* [z], inter Tingim & Lixum sita est [a].

ε (c) *Volubilis*, nunc *Fessa* seu *Feza*, regia intus est.

ζ (d) *Lixus* in litore maris Atlantici posita 112 mill. pass. ab Herculis abfuit freto. Hodie Arx est cum portu, vulgò *Larach*, & secundum alios *Arays* dicta [b]. Fluvius quoque olim *Lixus* appellatus, qui hodiè *Lasso* ac alius *F. di Larach*.

η (e) *Hesperidum hortos* alii in Cyrenaica, haud longè à Barcæ urbe ponunt [c]. Cæterum in hac ipsa Mauritania est (f) *Atlas Minor* mons; (g) *Abyla* (h) *Herculis Columna*, ac à regione altera (i) *Calpe*; quæ tamen verius rupes sunt, seu montes.

HEKELII.

[y] Sive *Xilia*.
[z] seu Novo Vocabulo *Arzila*.
[a] A *Castaldo* dicitur *Alger*.
[b] Olim erat *Fopianorum* Colonia, à *Claudio Cæsare* in hunc locum ducta.
[c] Hos Hortos *aurea Mala*, quæ summâ cujusdam Draconis pervigilis curâ asserventur, quotidie ferè, haud illepida *Poetarum* est traditio.

(a) Julia Campestris. (b) Zilia. (c) Volubilis. (d) Lixus op. & fluv. (e) Hesperidum horti. (f) Atlas minor. (g) Abyla. (h) Herculis Columna. (i) Calpe.

CAP VI.

Gætuli, Atlas mons, Libya Interior & Æthiopia.

GÆTULI.

I.

Gætuli.

A Tergo Mauritaniarum Africæque Minoris α *Gætulorum* gens, & ipsa quoque Romanorum armis debellata, longe lateque incoluit; quippe quæ hodie occupat quicquid terrarum à *Lempta* opido ad Oceanum usque, spatio mill. Germanicorum CCCL protenditur. Hoc spatio nunc est *Biledulgerit* provinciæ major pars, ubi *Targa* regnum, & quatuor deserta, *Lempta*, *Zuenziga*, *Zanhaga*, *Hair*.

Lempta.

Biledulgerit.

Targa.

Atlas mons.

II. Gætulos à Meridie claudit *mons Atlas*, totius Africæ vel fabulosissimus. E mediis hunc arenis in cœlum usque attolli prodiderunt celebrati auctores, asperum, squalentem, qua vergat ad litora Oceani, cui cognomen imposuit: eundem opacum nemorosumque, & scatebris fontium riguum, quà spectat Africam, fructibus omnium generum sponte ita subnascentibus, ut nunquam satietas voluptatibus desit. Incolarum neminem interdiu cerni: silere omnia haud alio quàm solitudinum horrore. Eundemque noctibus micare crebris ignibus, Ægipanum Satyrorumque lascivià impleri, tibiarum ac fistulæ cantu, tympanorumque & cymbalorum sonitu strepere. [1]

LIBYA

BUNONIS.

α (a) *Gætulia* [a] inter utramque Mauritaniam, Africam Minorem & Oceanum Occidentalem posita est. *Gætuli*, sicut & Libyæ incolæ, primi habentur, qui in Africa consederunt. At Gætuli olim carne vescebantur crudâ, manebantque quibuscunque locis eos nox oppressisset, bestiarum more ferè viventes. Jugurtha tamen eos ad bellum instruxit, ac adversus Marium produxit.

HEKELII.

[a] *Garamantibus* quippe finitima.

REISKII.

1 (b) Getuliam Græcè γαιτυλίαν regionem Libyæ proximam Strabo vocat, & huic paulo latius extensæ partem attribuit: Utraque tamen suis terminis coercetur. Getuli autem & Libyes primi Africæ cultores à Sallustio describuntur; ex libris quidem Punicis, qui ad regem Hiempsalem pertinuisse dicebantur;

(a) Gætuliæ. (b) Getuliæ.

LIBYA INTERIOR.

III. Ultra Atlantem β *Libya* eſt *Interior* ad γ Nigrum uſque flumen, vaſtarum ſolitudinum, nunc deſertum *Sarra* dicta. Libya interior.

ÆTHIOPIA. (1)

IV. Jam vero quicquid ultra Nigrum flumen eſt & Ægyptum, verſus utrumque mare Atlanticum Rubrumque, *Æthiopes* tenuerunt, gens omnium Africæ terræ ampliſſima extra Africam à vetuſtiſſimis Geographorum poſita. Ab *Æthiope* Vulcani filio cognominati; vel ut alii, ab *nigro vultus corporiſque colore*; αἰθὸψ quippe ſignificat nigrum. [2] Æthiopia.

TROGLODYTICA.

V. Diviſa fuit Æthiopia in varia Æthiopum genera; quorum Ptolemæus innu-

bantur: *Cæterum fides ejus rei penes Auctorem erit*, ipſe inquit Saluſtius. Nam Ægyptii Getulis antiquitate ac cultu Africæ primo antecedunt. (a) *Atlas* ab littore Africano & occidentali Oceano verſus Orientem ad loca Ægypto confinia procurrens, Atlanti regi Mauritanico nomen debuit; nocturnos autem ignes, ſtrepitus, cantuſque (b) *Satyris*, h. e. *dæmonibus*, qui Satyrorum hircorumque ſpecies mentiuntur. Sin Atlas Japeti filius extet idem, qui Enochus, uti apud Euſebium ex Eupolemo annotatur Lib. IX. Præpar. Evang. tum vero *Idris* Arabum (quem nominant illi Henochum) & *Dyris* Pænorum Atlas valde convenient, ſed tempore nimium diſtabant. De Libya utraque ſuperius actum fuit, neque heic amplius agetur.

BUNONIS.

(c) *Libya* hæc Interior dicta eſt, quoniam intus & in mediterraneis eſt; ad diſcrimen alterius Libyæ, quæ mare Lybicum, Ægyptumque attingens, *Exterior* vocatur.

γ In *Medra* Nigritarum regione eſt (d) *Niger lacus*, ex quo ipſe fluvius (e) *Niger* [b] procurrens, aliquo ſpatio confecto, lacum, qui (f) *Borno* vocatur, efficit, inde *Cano* regnum petens, (g) *Guarda* lacum, qui ibidem eſt, tradſit; ac demum ad *Tombutu*, in plures, quibus in mare devolvitur, alveos dividitur; ex illis ille ad Senegam decurrens, *Rio de Senega* vocatur; ac alter, qui verſus Gualaram fluit, *Rio S. Ivan*. Niger igitur fluvius ſpatium 750 milliarium conficit Germanica ante, quam mare ſubeat. Sicuti Nilus, ita quoque ille certis anni temporibus exundat, vicinoſque fœcundat agros [c].

HEKELII.

[b] S. *Nigris*.

[c] *Niger* autem dictus eſt propter nigri Pulveris ſolitudines, eminentibus interdum velut exultis cautibus.

REISKII.

2 (h) *Æthiopia* ortum & nomen ab Æthiopibus, Æthiopes à nullo eoque fabuloſo Vulcani filio, ſed ab atro colore habet, Græcè αἰθιοπία ἀπὸ τῶν αἰθιόπων; Αἰθιὼψ ἀπὸ τοῦ αἴθεσθαι καὶ ὀπὸς ὃς κεκαυμένον τὸν ὄψιν, id eſt, *vultu aut facie aduſtus* dicitur. (i) Æthiopicus quidem nigror ab æſtu ſolis aut uſtione non provenit, ſed à *corpore quodam mucoſo & reticulari*, quod inter cutem & cuticulam collocatum tranſluceat; ſic habet inventa nuper celeberrimi Pechlini opinio in Tractat. de habitu & colore Æthiop. c. 7. Characteres tamen Æthiopum externos in vultu atro aut ſubnigro, ſimis naribus, labris tumentibus, capillitio criſpo ac lanuginoſo, cutis mollitie ac ſplendore pingui vel argenteo conſtituimus. Hinc Abyſſinis hodie nomen priſcum arridet adeo, ut ſe ipſos Itioperiaban, *i. e.* Æthiopes, ſuum ſolum Manghelta Itioperia, *i. e.* regnum Æthiopiæ appellent: Ultimas gentis hujus (k) origines *ab Ludo, Miſraimi filio*, proximas Bochartus ab *Ægyptiis vicinis & Arabibus* deducit, multiſque rationibus confirmat, Æthiopes eoſdem nec alios adhuc ſupereſſe, quam quos divina hiſtoria לודים *Ludim*, i. e. Ludæos nuncupet. (l) Porro Æthiopiam ipſe duplicem fatetur, Africanam ſive occidentalem, & Aſiaticam ſive Orientalem. *Nubia* inter Nigritas Abyſſinoſque per 400 milliaria patet, regnumque, huo regi ſubditum complectitur Arab. אלנובאה *Alnubia* de quo Commentarium Geographicum Auctoris (m) Nubienſis nomine habetur. *Troglodytica* paulo ſuperius expoſita unam ex nobilib. Ludolfi Hiſtoria Æthiop. Lib. 1. c. 14. obſervationem ſuppeditat, de barbaris Æthiopibus *quos Cafros nominant*, feris, nudis, agriophagis & pamphagis, quin Dei, regis, legis & vocis expertibus: (n) Hos Troglodytis à Plinio deſcriptis ſimillimos nemo, uti ſuſpicor, negabit.

(1) *Pars eſt inter cæteras Africæ longe maxima, nam extendit ſe circiter a Tropico Cancri, ſive a gradu 23 lat. Bor. ad grad. 35 lat. Auſt. atque ab Occaſu in Ortum a gradu 34 uſque ad gradum 84 long. quæ Nubia vocatur. Cœlum habet ferviſſimum. Solum variat. Pars Nilo proxima quotannis propter hujus inundationem uberrima, feraciſſimaque eſt*

BUNO-

(a) Atlas. (b) Satyri. (c) Libya interior. (d) Niger lacus. (e) Niger fl. (f) Borno lacus. (g) Guarda lacus. (h) Æthiopia. (i) Color Æthiopicus unde. (k) Origo duplex. (l) Æthiopia duplex. (m) Nubia. (n) Troglodytica.

terrarum omnium; partes variæ, incultæ, & ſiticuloſæ ſunt uſque adeo, ut ſitis homines non raro enecet, quandoquidem fructus dantur valliſſimi, in quibus nullus aut fons aut amnis ſe offert; dives eſt Elephantum, Eboris, Catorum Zibethicorum, Auri, & Ligni Santali. Nubii animoſi dicuntur, ſubtiles, athleticæ valetudinis, dediti negotiationibus, aut agriculturæ, coloris nigerrimi, religionis Abyſſinorum.

Nigritæ. Nubii. Æthiopia. sub Ægypto Cinnamomifera regio. Troglodytica.

innumerâ tradit nomina. At clarissimi omnium fuere ♪ *Nigritæ*; à Nigro flumine dicti, & *Nubiorum* gens magna, unde hodieque vastissima regio dicitur *Nubia*. Ea autem *Æthiopiæ* pars, quæ Nilo utrimque adjacet, *Æthiopia* dicitur sub *Ægypto*; atque in ea ad Nili paludes seu lacus *Cinnamomifera regio*. At totum sinus Arabici lævum latus Arabes tenuere ♪ *Troglodytæ*, unde regio ipsa *Troglodytica*.

BUNONIS.

♪ (a) *Nigritæ*, à Ptolemæo in Interiori collocantur Libya. Regio illorum à Sarra versus Meridiem jacens à Meroë insula usque ad mare Atlanticum & promontorium viride porrigitur, quo loco Niger fl. in mare decurrit, continens longitudinem 800 milliarium Germ. habetque, quod infra dicitur, 19 Regna.

♪ (b) *Troglodytas* Arabum esse partem atque consanguineos, ex Josepho patet, qui tradit Abrahami filios ex Cetura Troglodyticam occupâsse. *Raderus* censet eos appellari *Abissinos*, & regnum *Barnagas* appellare indigenas. Troglodytas vero ita dictos docet Aristoteles à *subeundis cavernis*, in quibus degant. Defunctos illi suos ita sepeliunt. Mortuis pedibus cervicem alligant virgis paliurinis. Deinde cadaver in editiori loco positum lapidibus ridentes obruunt, impositoque supra saxorum acervum cornu abeunt. Bella gerunt pabuli gratia; invalidis ob seuium armenta sequi guttur bovis cauda adstringunt, ac ira eos interimunt. Qui mortem differt, licet nolentem eodem modo, admonitum tamen antea, interficiunt: Idque habetur beneficii loco. Morbo correptos incurabili simili afficiunt morte. Maximum arbitrantur malorum, ab eo vitam diligi, qui nequeat aliquid agere dignum vitâ. Nullus ibi habendi amor: à divitiis, pauperrate se abdicarunt voluntaria. Tantum lapide uno gloriantur, quem *Hexecontalithon* vocant, tam diversis notis sparsum, ut sexaginta gemmarum colores in parvo ejus orbiculo deprehendantur. Ignari sermonis stridunt potius quàm loquuntur. Carnibus vivunt serpentum. Tantâ vero pernicitate pollent, ut feras, quas agitant, ipsi cursibus persequantur. *Plin.* [d]. *Solinus* [e]. *Herod.* Aristoteles lib. 8. Hist. Animal. c. 12. *Pygmæos* facit Troglodytas, eosque ad paludes, ex quibus Nilus profluit, collocat, quo loco cum gruibus illi pugnent, equos habentes pusillos.

HEKELII.

[d] Lib. VII. *Histor. Nat.* c. 2. p. 108. lin. 4e. seq.

[e] In *Polyb.* c. 44. p. 89. lin. 16. seqq. & c. 70. p. 143. lin. 31. seqq. ut & *Pomponius Mela* Lib. I. c. VIII. p. 160. lin. 3. seqq.

(a) Niger fl. (b) Troglodytæ.

CAP. VII.

De incolis universæ Africæ, novaque ejus descriptione; ac primum de Ægypto.

I.

Ægypti incolæ varii.

QUinam mortales Ægyptum antiquitus incoluerint, ante dictum est. Reliqua Africæ versus Occasum mari adjacentia tenuerunt populi commemorati. Advenæ autem primi fuere *Phœnicum coloni*, aliique ex Asia atque Ægypto profecti. Postea paruit *Romanis*; mox *Græci Imperatoribus* totum hoc terrarum spatium. Deinde *Vandalis*, *Saracenis*, *Arabibus*. Nunc partem tenet *Turca*, partem *Serifus*, quem vocant; partem Reges alii, partem denique *Hispaniarum Rex*. At *Æthiopes* à suo solo neque recesserunt, neque in id alios colonos receperunt; id longinquitas effecit regionis, immensæque intercedentium desertorum vastitates. Sed enarratâ Africæ antiquitate, res postulat, ut

Ægypti nova Divisio.

novam etiam ejus descriptionem subjiciamus. Dividitur nunc universa in septem potissimum partes sive regiones, quarum nomina sunt hæc: *Ægyptus*, *Barbaria*, *Biledulgerid*, *Sarra* desertum, *Nigritæ*, *Æthiopia Interior*, sive Superior, quod Abissinorum Imperium, & *Æthiopia Exterior* sive Inferior. [1]

ÆGY-

REISKII.

1 Quæ hominum coloniæ primæ in Ægyptum, & hinc porro in Africanas reliquas terras insederint, paulo superius expositum fuit: Non alia nimirum quàm

(a) Coloniæ Africanæ.

ÆGYPTUS.

II. *Ægypti* (quam α Turca obtinet) caput nunc eſt β *Cairum*, vulgò *Alcair*, Chaldæis *Alchahyr*, urbs magnitudine ſtupenda, Emporium celeberrimum; Circaſſiorum Ægypti Sultanorum quondam regia. Prope eſt *Materea*, hortus balſami fruticibus conſitus, quod uni terræ Judææ quondam conceſſum, hodie niſi in hoc loco, nuſquam colitur. Ultra Nilum *Pyramides* viſuntur ſtupendæ altitudinis, ut ante memoravimus. γ Secunda claritate à Cairo eſt *Alexandria*, ſplendida quondam atque opulentiſſima civitas, nunc crebris bellis deſtructa atque conciſa, celeberrimum Chriſtianis mercatoribus præbet emporium. Nobile exinde eſt cum arce opidum *Raſchitt*, quod Europæi *Roſettam* vocant. δ *Damiata*, olim *Peluſium*, Ptolemæi Geographi incunabulis inſigne eſt.

Ægyptus. Cairum ſeu Alcair. Pyramides. Alexandria. Roſetta. Damiata.

CAP.

quàm è *Chami poſteris ac ſtirpe, quotquot ex Arabia vicina, & Aſia remotiori reliqua immigrarunt.* Portentoſa enim antiquitas & Chronologia Ægyptia, qua ſacram hiſtoriam evertit Manethon, cum ſuo Auctore concidit jacetque. Poſthac novæ ſucceſſerunt (a) Pœnorum coloniæ, *Didonis auſpicio*, quæ agrum ab Hiarba, regulo Maruſio, mercata urbem condidit, regni Carthaginenſis materiam: Sic ora maritima ſenſim novos incolas admiſit fovitque. (b) Romani poſtea regnum Numidicum prætextu fœderis & amicitiæ cum Maſiniſſa cultæ; ſed Carthagine funditus exciſa, belloque tertio Punico confecto, terras A.U.C. 605 occuparunt. Interim Græci & Macedones ſub Alexandro, poſtea Ptolemæi per annos 294 Ægyptum; Romani ex A. U. C. 725 tres provincias tenuerunt, nempe Africam, Numidiam & Mauritaniam, Diœceſi Africana ſub Impp. conſtituta. Denique Genſericus collecto 80000 (c) Vandalorum & Alanorum exercitu A. C. 430, ſubegit Africam; (d) Saraceni A. 641 Ægyptum, ſed A. 661 Africam & Mauritaniam domuerunt, Chalifa proprio ibi creato: Poſthac Sultani ex Mamluchorum progenie, Sherifi & reguli multi: Donec (e) Turci Ægypto capta, ſenſim Africam ſubegerunt maritimam, exceptis urbibus, quas adhuc Hiſpani, Portugalli & Angli pauciſſimas tenent. Ægyptum hodiernam ſuis antiquitatibus ornatam ſupra vidimus, urbesque hujus florentiſſimas: Addimus adhuc de (f) *Alcabira* per Mudazum Lidinillam, primum è Fatimitis Chalifam, condita A. C. 968, urbe duplici nova & veteri, nec non ſuburbio Bulaco, 200000 domibus, & 18000 majoribus plateis frequentior. (g) *Mataræa* ibi adhuc ſupereſt, fonſque in ea vivus ac ædicula, quam *Latini* Monachi frequentant, & Moſquea Turcica, ſed nullus in eo balſami frutex. (h) *Alexandria* nec Pharum Ptolemæi Philadelphi fabricam, nec hujus inſulam adhuc oſtentat, ſed duos portus commodiſſimos, & Græci Patriarchæ ſedem: (i) *Bibliotheca*, quæ heîc fuit, *Philadelphia*, C. Julii Cæſaris ævo; *Serapica* per Cleopatram collecta Imp. Theodoſii ætate; ſed ultima *Chriſtiana* per milites Saracenicos A. 642 diſſipata in balneis conflagravit.

BUNONIS.

α Turcarum Rex Selymus [*a*] Ægyptum occupavit Anno Chriſti 1516 [*b*].

β (k) *Cairum*, olim *Babylonia* Ægypti, totius Africæ urbs habetur maxima. Tanta ibi perhibetur eſſe hominum multitudo, ut omnes fere linguæ ac ſcripturæ ibi reperiantur [*c*].

γ (l) *Alexandriæ* Turcarum Imperator perpetuo habet triremes inſtructas, quæ & urbem & mare tutantur.

δ Portum ad (m) *Damiatam* catenâ ferreâ præcluſum ac munitum Harlemenſis navis, quæ in Chriſtianorum erat claſſe, diſruptâ catenâ illâ, aperuit, A. C. 1219.

HEKELII.

[*a*] Pater *Solymanni*.

[*b*] Vid. *Abrah. Bucholceri* Index Chronolog. p. 467. Anteà cepit *Ægyptum* CAMBYSES, Perſarum Rex & *Cyri* II Filius, Anno ante CHR. nat. 525. Sed Anno poſt nat. CHR. 29 capta eſt ab AUGUSTO, qui in *Romanam Provinciam* EAM redegit, *Romanisque* tributariam fecit, eique *Cornelium Gallum* primum præfecit.

[*c*] *Selymum* Anno CHR. 1517 *Cairum* expugnaſſe, Autor eſt *Gabriel Buchlinus* in *Nucleo Hiſtor.* Litt. Q. fac. b.

(a) Coloniæ Phœnicum. (b) Romanorum. (c) Vandalorum. (d) Saraceni. (e) Turci. (f) Alcahira. (g) Mataræa. (h) Alexandria. (i) Bibliothecæ tres. (k) Cairum. (l) Alexandria. (m) Damiata.

CAP. VIII.

Barbaria. (1)

I.

ÆGypto continuatur nobiliſſima totius Africæ regio α *Barbaria*; in ſex partes diviſa; quarum una eſt Provincia *Barcana*; quinque reliquæ ſunt regna, *Tunetanum*, *Tremiſenum*, *Feſſanum*, *Mauroganum* & *Darenſe*.

BARCANA REGIO.

Barcana regio. Barce prom. & urbs.

II. Inter Ægyptum & Tunetanum regnum litori prætenditur Barcana regio, à *Barce* antiqua urbe cognominata, ſoli aſperitate pariter ac ſiccitate ſterilis. β 2

REGNUM TUNETANUM.

Regnum Tunetanum. Tunetum.

III. γ *Tunetanum regnum* veterem Africam Minorem fermè totam occupat. Caput eſt δ *Tunetum* (2), ſive *Tuniſa*, vulgò *Tuniſi*; inſignis, vetus ac ſatis ampla

BUNONIS.

α Ingens illa Africæ pars ab Europæis appellatur (a) *Barbaria*; fortè quod eam incolunt homines moribus & linguis ferè Barbari. Ab *Ortu* habet Tripolitanam; à *Septentrione* Mare Internum; ab *Occaſu* Mare Atlanticum; à *Meridie* Gætuliam, Atlantem montem, Libyam Interiorem & Æthiopiam ſub Ægypto. Ejus *longitudo* eſt 670 milliarium, ac latitudo 180. Alii tamen eam Africæ partem tantum vocant *Barbariam*, quæ ad regnum Tunetanum pertinet.

β *Barce* mons & promontorium ad *Ptolemaidem* eſt; ipſaque urbs Ptolemais, Plinio [a] teſte, prius dicta eſt *Barce*; unde *Barcæi*. Ad Barcen Ptolemæus (b) *Heſperidum Hortos* ponit.

γ (c) *Tunetanum regnum* in quatuor dividitur provincias: *Conſtantinam*, *Tunetanam*, *Tripolitanam* & *Cebenſem*. *Conſtantina* à Conſtantina urbe appellationem habet; ſicut *Tunetana* à Tuneto. *Tripolitana*, nunc *Gareldare*, nomen habere traditur à tribus civitatibus, *Taphris* nunc *Vacces*, *Oea*, & *Lepti magna*, quam nonnulli hodiè *Tripolin* putant, at alii *Lebidam*. *Cebenſis* regio quondam erat Carthaginenſium; ſed ad Interiorem pertinet Libyam.

HEKELII.

[a] Lib. V. c. 5. p. 67. lin. 42. ſeq.

REISKII.

1 (d) *Barbaria* Græcè Βαρβαρία nomen æquivocum, aut *generaliter* ex uſu veterum atque recentium ſcriptorum ſignificat χώραν ἐπηρώλωσσον ἢ ἄλλην ξένην ἀρχήν, i. e. *quamcunque terram vel peregrini ſermonis vel horridam incultamque*; Hæc ſunt verba Euſtathii ad Dionyſ. Perieg. aut *ſpecialiter* regionem Arabico vel Æthiopico ſinu concluſam; aut *ſpecialiſſime* provincias barbarico, quem vocant, ſinui propinquas. Ita priſci Geographi Arrianus, Dionyſius, Ptolemæus & Strabo, ita novi nomen illud accipiunt. Hinc etiam in Talmude ברבריאי *Barbarei* ברבריה *Barbaria*, ſive ad Chaldaicam, ſive ad Arabicam originem referatur. Duo igitur huc pertinebunt Imperia: 1° *Turcicum in regnis Tunetano, Algierenſi, Tripolitano & Tremiſeno*; 2° *Feſſo-Maroccenſe* Taffiletis ſubditum; 3° *Principatus montani* Suſaon, Cuco & Labès, qui Scheichiis Principibuſque liberis parent. Ut de urbibus regi Hiſpanico, Portugallo & Anglico ſubjectis taceam: Has vero ſervari Reipubl. Chriſtianæ totius intereſt.

2 (e) *Barca* vel *Barcana* vetuſto nomine, feroque Barcæorum populo adhuc gaudet, inculta propemodum & latrociniis infeſta regio. Nomen habuit à *Barca*, Græcè Βάρκη, priſca & in mediterraneis ſita urbe, quam Ptolemæus Lib. IV, & Scylax in Periplo ad centum ſtadia procul ab mari ſubmovent. (f) *Ptolemais* autem urbs recentior & à Ptolemæo condita, litorique marino proxima fuit. Urbs una hodieque heic clara, nempe (g) *Caracuna*, Scheichio principique ſedem præbet: Numidiam quoque ac Libyam hodiernam Scheichiis ſubjectam Pet. Valleus retulit.

BUNONIS.

δ (h) *Tunetum*, olim *Tunes*, à Barbaroſſa Archipirata, qui ad ſtipendia Turcica attractus fuerat, interceptum, & ſub Turcarum poteſtatem eſt ſubactum,

(1) *Jacet intra grad. 9 & 60 long. & grad. 27 & 36 lat. bor. Ab occaſu in ortum longiſſime extenditur, at ab Auſtro in Boream longe minus, nec uniformi latitudine: latiſſima eſt in parte Occidua, in parte verò Ortiva pluribus in locis jam anguſta ut ne gradum quidem adæquet. Ora ejus maritima & ad mare Atlanticum & Mediterraneum inſigniter ſinuoſa eſt, ad quam Indigenæ quærendo Javeſtigant Corallia. Palmam omnibus Africæ partibus, etſi inter minimas eſt, facile præripit, omnium populoſiſſima, cultiſſima, & vicis, oppidis, urbibus, refertiſſima. Cœlum ſatis temperatum habet, & ſolum ferax frumenti, & nobiliſſimorum fructuum. Equi ejus magnam laudem inveniunt, & pelles variorum animalium. Indigenæ Sectæ Mubamedi addicti ſunt.*

(2) *Tractus quidam hujus regionis paſcuorum, hordei, ficuum, olivarum, & malorum Cydoniorum, admodum dives eſt.*

(a) Barbariæ limites & magnitudo. (b) Heſperidum Horti. (c) Tunetanum regnum. (d) Barbaria. (e) Barce, Barcana. (f) Ptolemais. (g) Caracuna. (h) Tunetum.

pla urbs, quæ ex Carthaginis ruinis crevit; emporium Venetis & Genuensibus, aliisque mercatoribus celebre. Secunda est *Tripolis nova*, quæ *Tripolis Barbariæ* dicitur, ad differentiam ꝛ *Tripolis Syriæ*: emporium ab Europæis mercatoribus celeberrimum. *Bona* etiam, quæ olim *Hippo*, D. Augustini Episcopatu nota, nunc emporium haud postremum. Intus vero est ζ *Constantina* Romanorum antiquitatum reliquiis conspicua. Tripolis Barbariæ. Bona. Constantina.

REGNUM TREMISENUM.

IV. Caput regni ɳ Tremiseni est *Tremisen*, amplissima quondam, bellis gravissimis postea tenuata. In litore est ϑ *Algier*, emporium satis nobile, ac piratica infame, Christianis mancipiis refertissimum; urbs ipsa mœnibus, arcibus ac tormentis bellicis adeo munita, ut inexpugnabilis credatur. 3 Tremisenum regnum. Algier.

REGNUM FESSANUM. (1)

V. Ad ipsum fretum Herculis Hispaniæ objacet ι *Fessanum regnum*, cujus caput Fessanum regnum.

actum, ejecto *Muleasse* Rege, qui ad Carolum V confugit; quod contigit Anno C. 1534. At sequenti statim Anno [b] à Carolo Muleasses hic in regnum reductus est; qui tamen à filio suo regno pulsus, oculis etiam per summum scelus erutis, Augustam ad Comitia confugit, Anno C. 1549. Joh. Austriacus Tunetum recipit Anno 1574, Goletumque munit: Sed Turca, ejectis Hispanis Goletum, Tunetumque statim recuperat.

HEKELII.

[b] *Bucelino* teste.

BUNONIS.

ϑ (a) *Tripolis*, hæc Turcis adempta est A.C. 1551. Verùm Sinam Bassa eandem proditione eodem anno recepit.

ζ (b) *Constantina*, quondam regia civitas, primogenito Regis Tunetani olim dabatur; at nunc in Turcarum est potestate.

ɳ (c) *Tremisenum* seu *Teleusinum regnum* nomen habet à *Tremisena* urbe quondam ampla, nunc penè collapla, quæ Nigro *Tinassa*, Marmol. *Timici*. Pleræque tabulæ urbem illam in mediterraneis collocant. Ptolemæus quoque *Tinassam* à litore remotiorem facit. Sed *Emmanuel de Airanda* refert *Tremisenam* urbem ad litus esse positam in regni Tremiseni finibus. Eo usque sese extendit Turcarum Imperatoris dominium. In hoc regno Hispani tenent *Mazaquibir* & *Oran* quam Petrus Navarrus Anno 1509 expugnavit.

ϑ (d) *Algier*, etiam *Geiser* dicta, inter duo promontoria, vulgo *Capo Caxines* & *Capo Montafusio* jacens. Ferdinandus Catholicus castello in *Pinno* insula seu rupe posito eam coegit sibi tributum dare. Sed à Barbarossa Anno 1515 liberata est. *Paulus Jovius* contendit hanc urbem olim fuisse regiam sedem *Jubæ* regis, appellatamque *Cæsaream Juliam*. Verum *Job. Leo* ipse Afer in descriptione Africæ tradit, eam anteà appellatam fuisse *Mesganam*, neque antiquam esse urbem. Hodie omnium urbium, quæ in isto sunt Africæ litore, opulentissima & potentissima est. Eo loco videtur sita, quo olim Saldæ. Anno 1541 Carolus V, Imperator expeditionem in Africam suscipiens, ad prom. quod hodiè vulgò *Cabo de Tenes* à vicino opido *Tenes* appellatur, naufragio facto, infelici eventu, perpetuis tempestatibus actus, in Hispaniam rediit. Ad idem litus est opidum (e) *Gigiari*, quod Galli interceperant Anno 1664, sed à Barbaris eodem anno ejecti sunt.

REISKII.

3 (f) *Tunetum* pro vetulla Carthagine multi habent Geographi: sed quantum fallantur, Arabs Nubiensis docuit Chim. III. part. 2. quum à Tunetano portu stagnoque longissimo ibi effosso Carthaginem *tria milliaria & semis* abesse ait. Regnum illud A. 1236 Ibrahimus condidit; Buffates A. 1430 in tria divisum, tribus filiis reliquit: Ultimus omnium Muleasses à Turcis ejectus, captumque à Chairadino Bassa, quem Barbarossam vulgò nominant, Tunetum; restitutus per Carolum V Imp. regno & urbi suæ, & posteà lacessitus iterum hosti occubuit. Regnum (g) *Tremisenum* ex A. 1210, ad A. 1514 viguit, Habdallo rege ultimo cæso, & urbe in ditionem Turcicam redacta. Hinc (h) *Algieria* sibi regem constituit Selimum; Sed idem Barbarossa A. 1515 urbe capta eum necatum sustulit: Sic regna Barbarica Tunetanum, Buggiense, Tripolitanum, Tremisenum & Algierense Turcico cesserunt Imperio. Quibus omnibus Bassa præest Turcicus non absoluta potestate, sed limitata, & singulas ad urbes harumque regimen restricta. (i) *Urbes vero quinque sunt Archipiraticæ, Salea, Tetuan, Algieria, Tunetum atque Tripolis.*

BUNONIS.

ι (k) *Fessanum regnum* inter Mare Internum, Muluiam fl. Oceanum Atlanticum & Maroccense regnum inter-

(1) *Inter omnia Barbariæ cultissimum populosissimumque est; scatet montibus & vallibus, neque tamen desunt loca campestria. Solum abundat frumento, & diversi generis fructibus; æstus fervida, serenaque est. In 6 Provincias dividitur. In Provincia Temesna, versus mare Atlanticum, Solum est fertile; alibi autem desertum, ob sævissimosq; Leones & Leopardos, hominibus impervium. Provincia Fessana Cœlum habet temperatum. Solum abundat equis, ovibus, hœdis atque leporibus. Fez hujus regionis Metropolis, editis decoratur muris, in quibus copiosæ turres, formæ est quadrangularis, vastæ & stupendæ magnitudinis. Dicitur portas habere 86, plateas majores 200, templa 700, fora 42, fontes 686, Xenodochia & Collegia plurima in quibus artes atque scientiæ in lingua Arabica docentur; Artificum & Mercatorum officinas infinitas; Ædificia publica privataque pulchra & magnifica, adeo ut Africæ ornamentum sit, & urbi inter Mundi pulcherrimas. Multum tamen à multis annis defecisse, & deficere etiam tradunt Scriptores recentiores.*

(a) Tripolis. (b) Constantina. (c) Tremisen. reg. (d) Algier. (e) Gigiari. (f) Tunetum. (g) Tremisen. (h) Algieria. (i) Urbes Archipiraticæ. (k) Fessanum regnum ejusq; provinciæ septem.

Fez. Tanger. Ceuta. Arzilla.

caput *Fez*, urbs totius Barbariæ princeps, ingens, opulenta, frequens, splendida ac magnificis superbisque ædificiis miranda. ϰ *Tanger*, ϡ *Septa* seu *Ceuta*, & *Arzilla*, amplæ ad fretum urbes, Hispanicæ sunt ditionis.

REGNUM MAUROCANUM. (1)

Maurocanum regnum. Maurocum.

VI. μ *Maurocani regni* caput est ν *Maurocum*, vulgo *Maroc*, amplissima ac celeberrima olim, inter maximas universi orbis memorata: at postea Arabibus divexata, nunc malignè colitur. Secunda est *Taradante*.

DARENSE REGNUM.

Darense regnum. Dara.

VII. Intus Maurocano, Fessano ac Tremisseno regnis confine est *regnum Darense* amplissimum, olim *Cæsariensis Mauritania* dictum. Caput est ξ *Dara*, unde interjacens à metropoli ac fluvio cognomini nomen habet. *Provinciæ* huc pertinent *septem*. 1. *Temesana* [c]; in qua Azamor, quondam Thymiaterium; Anaffa nunc jacens; Ributo & in mediterraneis Tagia [d]; 2. *Asga* [e], in qua Laracha seu Larissæ [f], ab Hispanis occupata. Ad mare Atlanticum & fluvium *Salam* est opidum munitum *Salee*, à Romanis olim conditum. *Sala* fluvius, qui hodie dicitur, Thuano *Buragragus* appellatur. Portum (a) *Salee* habet commodissimum; qui tamen arenis paulatim obstruitur. Piraticam opidani non minus exercent, quàm Algirienses. Ubi castrum, in qua magnifica Regum Fessæ sepultura, & Tepheletum Serifforum bellis clarum [g]. 3. *Erripha*; in qua Arcila quondam ingens, nunc exigua, Alcazera ubi *Sebastian Portugalliæ Rex* Fessanum Regem restituturus, acie victus periit anno C. 1578 [b].

HEKELII.

[c] S. *Temesna*.

[d] Et hæc Regio olim semper fuit totius *Africæ* Caput, in qua olim numerabantur Oppida plus minus 40; Castella verò 300, quibus incolebant omnis generis homines. Sed ob Bella, quæ ibi magnopere sævierunt, Civitates omnes & Oppida deleta sunt, & tota Provincia depopulata. Sed tandem iterum reviviscere cœpit postremis his temporibus, ut Regem Fessæ adhuc parum timeat.

[e] S. *Azgara*.

[f] *Cæsar Escabir*, hoc est, Palatium Regium.

[g] Incolæ sunt Arabes, & inprimis divites, circa vestitum curiosi & Bello præstantes.

[b] Uti autem heic opida sunt rarissima: sic contra Pagi sunt frequentissimi. Cæteroquin incolæ sunt maximè validi; inculti tamen & rudes, plusque satis potationibus dediti.

BUNONIS.

ϰ Tanger sive Tingis, quam urbem Portugalli tradiderunt Anglis anno 1663, &

ϡ Ceuta sive Septa, opidum contra Barbaros bene munitum Hispaniæ Regi paret. Ei vicina est ad ortum (b) *Tituan* urbs maritima Fezensi Regi parens. Hæc regni Fezensis in isto tractu urbs prima, sex millia passuum à litore sita est. Fluminis ostium, quod olim portus fuit, ab Hispanis inutilis factus, navibus immersis. 4. *Elebata* in qua Tagassa ad mare: 5. *Garetum*, ubi Terzora. 6. *Territorium Fessæ*, in quo Fessa. 7. *Sanega*, in qua Sophroium ad Subum fl. (c) *Fessa* [i], omnium urbium Africæ [k] habetur potentissima; ac Saracenis aula dicitur *Occidentalis*. Est in urbe illa Academia, in qua docentur artes in lingua Arabica. Magna ibidem est multitudo Alchimistarum; qui solent in summo templo convenire, & opiniones suas conferre ac disputare. Habent artis illius multa opuscula, inter quæ eminet multis allegoriis refertum opus *Geberi*, qui centum annis post Mahumedem vixisse, & ipse Græcus fidem abjurasse traditur. Ex illis verò alii quærunt tincturam, ac alii multiplicationem metallorum. Sæpe autem solent cudere monetam adulterinam; unde tam multi inveniuntur Fessæ manu truncati. *Joh. Leo Africanus*.

μ (d) *Marocci* seu *Maurocanum* regnum Barbariæ hujus pars ultima est, inter regnum Fessanum, Mare Atlanticum & Atlantem montem jacens, appellationem habet à regia *Mauroco* [l].

ν *Maurocum* seu *Maroccum* ad Tensiftum fl. situm nonnulli Bochin faciunt. Restaurata est hæc urbs à Seriffo, multisque plateis aucta. Ibi quoque florent studia Grammaticæ, Poëticæ, Astrologiæ & Legum istius gentis. Eò studiorum gratia confluunt ex universa Barbaria. Hic sedem habet *Seriphus*, qui sese Imperatorem Marocci appellat. Regni hujus provinciæ numerantur *Ducala*, *Hascora*, *Tedele*, *Hea*, *Susa*, *Sabara*, *Guzola*, & territorium *Maxomense*. In Susa est *Messa* ad mare & promontorium Nonium: In Ducala est *Cantinum* promontorium. Cæterùm anno 1612, Marocci Rex à mago quodam victus regnoque pulsus est.

ξ (e) *Dara* ad fluvium cognominem est; *Bocchus* Rex Gætuliam quoque tenens, hic imperavit.

HEKELII.

[i] Quam *Ptolemæus* & *Peucer* putant *Volobilim* fuisse.

[k] Ac totius *Barbariæ* pulcherrima habetur.

[l] Regio hæc in universùm abundat *Frugibus*, ut & *Oleo*, *Melle*, *Saccharo*, *Cera*, & *Lana caprina*, ex quâ optimi texuntur panni sericis haud dissimiles. Paratur porrò heic ingens Pellium caprarum copia, quæ in multis partibus *Europæ* distrahuntur,

(1) *Habet fruges, legumina, & fructus omnis generis, Oleum, Mel, Saccarum, uvas varæ magnitudinis, Armenta, Greges, Capras. Gaudet & fodinis auri, argenti, & æris. 7 habet provincias, inter quas Susa, auri, frumenti, lini, saccbari, ficuum, dactylorum, & ambræ nobilis. Maroebia, provincia nobilissima, & cultissima totius Regni, Metropolim cognominem habet, inauditæ olim (ut ait Leo Africanus) magnitudinis, ædes numerabat plures quam 100000, portas 24. Murum habuit lapideum editum, & turribus multis ornatum, templa magnificentissima, & arcem munitissimam oppidum respicientem. Hodie pars magna urbis inculta jacet.*

(a) Salee. (b) Tituan. (c) Fessa. (d) Maurocanum regnum. (e) Dara.

unde regioni nomen, tenuibus, ut totum regnum, atque egenis incolis habitata. *Melilla* ad Mare Internum conſpicua urbs Hiſpano paret. 4

Melilla.

huntur ac à nomine Loci, ubi parantur, vulgo *Marocchini* dicuntur.

REISKII.

4 (a) Imperium Marocco Feſſanum Taffileta, Princeps è Scheichiis Numidiis unus condidit. Regno quidem Maroccano Chalifæ Ommiades ex A. C. 809, Poſthac Zeneti, Almohadæ, Merini & Scheriphii præfuerunt; Ultimus horum Muhamed item Mulahidam, urbibus Fezo Maroccoque captis occubuit, & Taffileta regnorum quatuor theſaurique regii potitus, Numidicos Principatus Bugienſem, Bouzemæum & Sueſenſem ditioni ſuæ addidit, pluresque Scheichios aut exturbavit, aut nexu clientelæ arctiſſimo ſibi devinxit, novus Africæ maritimæ Imp. Hinc magnum *Scherifium de domo Mubamedica ſeſe jactitavit: titulo Imperatorem Barbariæ Maroccique, regem Feſſæ, Suzi* & (b) *Taffiletæ Dominum in Tora* & *Sagaon*, &c. Huic Muley equidem Iſmael frater ſucceſſerat, ſed turbato per Geilandos Scheichioſque Imperio uſus. Vide Hiſtoriam Taffiletæ ex Anglica in German. verſam & A. 1672 editam. Urbes Imperii hujus ſingulas qui noſſe volet, illas è Geograph. Vallii deſumito. Regi autem Hiſpanico adhuc (d) *Oranum*, quod Mauri anno 1678 fruſtra oppugnaverant, & (d) *Ceuta*, ſive Septa; Anglico (e) *Tingis* ſive Tanger; Gallicò *Baſtion de France* vicus, & Genuenſi Reipub. *Tabarca* minor inſula ſubeſt.

(a) Imperium Maroccenſe. (b) Taffileta Imp. (c) Oranum. (d) Ceuta. (e) Tanger.

CAP. IX.

Biledulgerit (1), Sarra deſertum, Nigritæ, Abiſſini.

I.

A Tergo dictarum regionum eſt *Biledulgerit*, regio longiſſimo tractu ab Ægypti confinibus ad Oceanum Atlanticum porrecta. Nomen ei à *dactylorum proventu* inditum. Deſerta in ea ſunt, α *Lempta*, β *Hair*, γ *Zuenziga*, δ *Zanhaga*, à ſingulis opidis cognominibus appellata. Regna ε *Targa*, ζ *Berdoa* & η *Gaoga*, itidem ab opidis dicta. Biledulgerit.

SARRA

BUNONIS.

α (a) *Lmptæ* incolæ latrones ſunt [*a*].

β (b) *Hair* ſub Tropico Cancri jacet.

γ (c) *Zuenziga* iſti verſus Septentrionem finitima regio in medio arenarum lacum habet.

δ (d) *Zanhaga* [*b*] maris Atlantici litus attingit, ac in eo à Badagor uſque ad promontorium, quod vulgò appellatur *C. Blanco*, porrigitur. Ejus incolæ os nunquam detegunt, niſi cibi ſumendi gratia. Ad Zanhagam pertinet (e) *Tegazza* regio, in qua ſal candidus ex terræ cavernis erutus, Tombutum per camelos deportatur. Mercatores Feſſani per deſerta iſta Tombutum proficiſcentes aquam ſecum in utribus ferunt; ſæpe enim in quinquaginta & plurium milliarium itinere nulli reperiuntur fontes, quibus uti queant iter facientes. In tabulis notantur *Azabad* & *Aracan* putei.

ε (f) *Targa*, regnum inter Zuenzigam, Hair & Lemptam interjacet; ipſa urbs *Targa* ſub *Tropico* Cancri ferè poſita ad lacum ſita eſt. Regnum hoc aëre gaudet temperato, & paſcuis lætis [*c*].

ζ (g) *Berdoa* regnum inter Lemptam & Gaogam ſub Cancri Tropico eſt.

η (h) *Gaoga* à Berdoa verſus Ortum ac Nilum ſe extendit; regnum ſatis amplum eſt, incolas habens omnino rudes, qui nudi incedunt.

HEKELII.

[*a*] Ideoque hoc Deſertum, utpote valdè aridum, iis Mercatoribus eſt periculoſiſſimum, qui à *Conſtantina* ad *Nigritarum* Terras iter ſuſcipiunt.

[*b*] S. *Zanaga*.

[*c*] Idcirco illic Aqua copioſè ſatis invenitur.

(1) *Jacet intra grad.* 5 & 61, *long.* 22, & 32 *lat. Bor. Cœlum caliditſimum & ſaluberrimum. Solum arenoſum, ſterile, perparum in multis locis habitatum, alibi tamen fœcundum dactylorum, quos & Camelos cum frugibus quarum hic magna penuria.*

BUNO.

(a) Lempta. (b) Hair. (c) Zuenziga. (d) Zanhaga. (e) Tegazza. (f) Targa. (g) Berdoa. (h) Gaoga.

Incolæ ſoliti ſunt permutare. Multum etiam marmoris hic invenitur. Incolæ ſunt agreſtes, inofficioſi, ſtupidi, intemperantes, & prædones.

SARRA *desertum* (1).

Sarra desertum.

II. Continuatur huic regioni versus Meridiem ϑ *Sarra* desertum, cujus longitudo à regno *Gaoga* ad regnum *Gualata* extenditur. ι

NIGRITÆ. (2)

Nigritarum Regna.

III. Inde *Nigritarum* ampla est regio, ad utramque *Nigri* amnis ripam: *longitudo* ejus porrigitur à Nilo & Meroë Insula, usque ad Nigri ostia & Oceanum. Regna in ea sunt hæc, ab urbibus denominata: ι *Gualata*, κ *Hoden*, λ *Genahoa*, μ *Senega*, ν *Tombutu*, ξ *Melli*, *Bitonin*, ο *Guinea*, *Temian*, π *Dauma*, ϱ *Cano*,

BUNONIS.

ϑ (a) *Sarra*, significat *desertum*; est enim regio illa satis deserta ac parum culta, continetque maximam partem Libyæ interioris, à Numidia versus Austrum jacens, inter Biledulgerit, Nigrum fl. Borno & Gualata.

ι (b) *Gualata* regnum in partibus Africæ occidentalibus est, regio auri ditissima; conterminos habet Azzaneghos, qui sub pellibus vivunt [d].

κ (c) *Hoden* à Gualata versus Meridiem est.

λ (d) *Genaboa* à promontorio Blanco ad Senegam fl. extenditur. Tractus vero ille ad mare vulgo nautis vocatur (e) *Costa de Anderotie*; ubi Castellum (f) *Arguin*, & in medio regionis (g) *Canuja*.

μ Quæ Nigri fluv. continetur ostiis regio, (h) *Senega* [e] appellatur; ibi (i) *promontorium Viride*; nunc *Capo Verde*. Color maris, quod est inter hoc promontorium & Hesperides seu Insulas Salis, viridis apparet, qui tamen ipsius non est; sed herbæ cujusdam exiguorum foliorum, similis nasturtio aquatico. Belgæ vocant *Klein Peterſilie*, Lusitani *Sargasso*. Hujus herbæ folia implicata sibi adeo dense & continuo tractu incumbunt Oceano hujus loci, ut ipsa aqua ægre conspiciatur, & nautæ eminus Oceanum hunc cernentes putent Insulam, & terras virides esse; neque penetrare possunt per herbæ hujus tricas, nisi mediocri saltem vento adjuvantur. Baccas herba fert parvas non absimiles nostris ribesiis, sed insipidas & inanes intus. Ex Oceani fundo herbas istas exsurgere non est verisimile: quoniam magna ibidem est maris profunditas. *Varen. Geogr. Gen. P. Affs. l. 1. c. 13. prop. 16.* Sed Niger fl. herbas illas secum devolvere videtur.

ν In (k) *Tombutu* seu Tombuto Rex inter porentissimos habetur, qui tria millia equitum, & complures pedites quotidie habet circa se expeditos, eique alii Reges parent [f].

ξ (l) *Melli* metropolis sexies mille [g] dicitur habere domos ac familias. Incolæ utuntur cochleis monetæ loco.

ο (m) *Guinea* præcipuum Nigritarum regnum est, incolis *Ginni* dictum, auro, oryza, pecoribus, elephantibus ac similis abundans. Monetæ loco incolæ utuntur auro non signato. Sub dio aut in casis degunt, nullas habentes urbes. Promontorium ejus sive mons, ad mare (n) *Sierra Leona*, id est, rupes Leonis, vocatur; unde fremitus ac veluti tonitrua audiuntur. Portugallenses ibi castellum (o) *Minam* exstruxerunt. In maris litore aurea reperitur arena, unde tractus iste Belgis dicitur *goud kuste*, id est, *Aureum Litus*, ad quod *Capo Corso*; ipsaque *Guinea Aurea*. Sunt verò incolæ luxuriosi. Furtum in peregrinos commissum capitali punitur pœna. In corporibus eorum immensæ longitudinis nascuntur vermes, quos apprehensos per cutim extrahunt. Cæterùm in illo Africæ litore regna, Regumque Sedes memorantur, *Fetu*, *Sabou*, *Fantain*, *Accara*, *Ardra*.

π (p) *Dauma* regnum Guineæ versus Septentrionem conterminum est.

HEKELII.

[d] Incolæ nigerrimi sunt, exterorum amantissimi; tamen miserrimam vitam ducentes. Nam nulla apud eos est administratio, neque ulli nobiles, aut Judices.

[e] Seu *Sanaga* vel *Canaga*.

[f] Hæc Urbs Regia omnes Domus habet excretâ & stramine compactas; præter unum Templum elegantissimum, & Regium Palatium, quæ ex Lapidibus & ex Calce constant.

[g] *Maginus* dicit f. 194. fac. a. *plus sex millia*.

REISKII.

ι (q) *Biledulgerit* & *Zara* æque late patet, atque Barbaria maritima; quin ultra Numidiam, priscosque hujus terminos excurrit; tribus aliquando regnis, nunc Principatibus vel Scheichiatibus distincta. Nam provincia heic extat: 1. *Suzensis*, in eaque urbs mediterranea Taradanta, Littorea Bartguella, Portugallis subdita, & Massa, ubi templum, quod Jonæ Prophetæ in littus illud ejecto, ac è pisce fauces reliturо sacrum Arabes volunt. 2. *Tessetana* inculta

(1) *Extendit se a gradu 4 circiter, ad grad. 53 long. atque ab grad. 13, usque ad grad. 28 lat. Bor. Cœlum torridum est, adeo tamen salubre, ut sanare dicatur qui desperatæ sunt valetudinis, atque ex vicinis regionibus huc commeant; Solum habet adeo arenosum, ut frequenter dicatur mare arenaceum; locustis etiam maxime infestatur; complures nutrit camelos, qui maximæ sunt regionis hujus divitiæ. Incolæ habentur patientes pulveris, fumi, operum, inediæ.*

(a) Sarra. (b) Gualata. (c) Hoden. (d) Genahoa. (e) Costa de Anderotte. (f) Arguin. (g) Canuja. (h) Senega. (i) Promontorium viride. (k) Tombutu. (l) Melli. (m) Guinea. (n) Sierra Leona. (o) Mina seu opidum. (p) Dauma. (q) Biledulgerit & Zara.

Pars in urbibus degit, pars bestiarum more vagatur, illa aliquanto moratior, hæc fera, indomita, prædones pessimi.

(2) *Diffundit se a gradu circiter 3 ad grad. 45 aut 46 long. Seu longe minus ab Austro in Boream. Ad mare Atlanticum ubi latissima est a grad. 8 lat. bor. ad Tropicum Cancri fere extenditur. Cœlum calidissimum & salubre, solum varium. Habet animenta, pascua, fruges, orizam, linum, gossipium, mel, aromata, frugiferas arbores, inter quas palmæ, ex quibus vinum conficitur. Habet etiam auri, & æris fodinas, nec ebore destituitur. Nigritæ dicuntur robusti, dolosi, nequiciosi, impudici, artium & scientiarum prorsus nescii. Solent non tantum vicinos quos bello ceperunt divendere, ac maleficos, sed & parentes liberos, & mariti uxores.*

ϱ Cano, σ Cassena, τ Benin, υ Zanfara, φ Guangara, χ Borno, ⏚ Nubia, ω Biafra, α Medra. [2]

Æthiopia Interior, quæ est Abissinorum.

Æthiopia Interior, quæ est Abissinorum.

IV. *Interiori β Æthiopiæ* imperat *Abissinorum Rex* qui *Presbyter* sive *Pretiosus Joannes*, vulgò *Prete Gianni*, vocatur, magno, recepto tamen errore; cum is quondam in Asiæ, ut relatum est, regno *Tenduc* regnaverit (1). *Abasenos* populos recenset Stephanus in Arabia; unde verisimile est, eos in Africam trajecto sinu Arabico commigrâsse. Aut sanè in ipsa Africa fuerunt ad sinistrum Arabici sinus latus, ubi Arabiam Troglodyticam suprà memoravimus. Hæc quippe nunc sub Abissinorum Imperio est. Alii tamen ab Arabico vocabulo *Elhabaschi* (sic enim Mauri Principem Abissinorum appellant) vulgò factum opinantur *Abassi*, ac deinde *Abasseni*: quod denique commutatione vocalium in Abissinorum nomen evasit. Clauditur regnum ab Ortu Arabico sinu & regionibus *Ajana* ac *Zangebara*; a Meridie *Monomotapa*; ab Occasu *Congo* & *Medar* regnis; à Septentrione *Nubia* & Ægypto. Longum est ab Ægypto ad *Monomotapa* usque mill. IↃLXXX. Latum inter fauces Arabici sinus & Nigrum fluvium mill. CCCCI.

Æthiopiæ termini & magnitudo.

V. Di-

cultæ, & urbe cognomine frequens, sed sterilis. 3. *Dara* urbibus quinque, oppidis & pagis cultior. 4. *Segelmesse* urbem cognominem vicosque paucos complectitur, tota bestiis nocentissimis & veneficiis infesta. 5. *Tegoraima & Biledulgerid specialiter dicta*, urbibus quinque, ac ruderibus templi Jovis Hammonis clarior. Zara sive Sara regio desertis, feris, arenisque horrida, & Scheichiis subjecta: Ibi eremos quinque *Zenbagam*, *Zuenzigam*, *Tergam*, *Lemptam* & *Bardoan* numerant.

BUNONIS.

ϱ (a) *Cano* regnum huic iterum ad Septentrionem adjacet: in eo est (b) lacus *Guarda*. Rex hic tributum pendit Regi in Tombutu. A Cano versus Occasum est (c) *Agades regio* cum urbe cognomine; in qua magna colligitur mannæ copia. Et hæc regio tributaria est Regi in Tombutu.

σ (d) *Cassena* à Cano versus Ortum jacet.

τ (e) *Benin*, Guineæ ad Ortum objacens à Meridie habet mare, cujus litus hic vulgò Belgis appellatur, *Kust van Benin*. Rex illius à subditis adoratur ac pro Deo coli dicitur, sed magis civili cultu.

υ (f) *Zanfaræ* desertum & regnum à Benin versus Septentrionem est.

φ (g) *Guangara* ad Septentrionem objacet regno Zanfaræ, ad urbem Guangaram magna invenitur auri copia. Regi ejus quotidie apparent 600 millia sagittariorum, & 500 equites.

χ (h) *Borno* regnum id esse videtur, quod olim incoluerunt *Garamantes*, unde opido & fluvio nomen, quæ hodieque *Garama* vocantur, reliquum esse censetur: Garamantum Regem olim ducenti canes ab exilio reduxerunt præliati adversus resistentes, *Solin. c.* 25. Regnum illud hodie longitudinem habere traditur 200 Mill. Germ. (i) Lacus *Borno*, & (k) *Chelonides paludes* in eo sunt.

⏚ (l) *Nubia* ad Nilum usque per 225 milliaria German. extenditur. Ejus incolæ [*b*] quondam fuerunt Christiani: hodiè verò [*i*] adorant Solem, Lunam, Stellas, ipsamque Terram, quippe quæ fruges proferat [*k*].

ω (m) *Biafra* regno Benin objacet ad Ortum; sicut

α *Medra* inde ulteriùs Biafra, in quo *Niger* lacus.

β (n) Æthiopia duplex est, *Superior* seu Interior quæ Abissinorum est, & *Inferior* seu Exterior, quæ à Superiori per montes Lunæ ex parte distinguitur.

(o) *Bello* regnum ad dextras Nili ripas est, ad quod ab aliis referuntur *Dafila* & *Ganfila*.

HEKELII.

[*b*] *Nubæ* dicti.

[*i*] Ab *Ebræis* & *Mahumetanis* seducti.

[*k*] Cæterùm vitam ducunt miserrimam, *Agriculturam* inprimis exercentes.

REISKII.

2 (p) *Nigritæ*, Ptolemæo Νιγείται, Stephano Νιγῆτες,

(a) Cano. (b) Guarda lacus. (c) Agades regio. (d) Cassena. (e) Benin. (f) Zanfara. (g) Guangara. (h) Borno. (i) Borno lacus. (k) Chelonides paludes. (l) Nubia. (m) Biafra. (n) Æthiopia Superior & Inferior. (o) Bello. (p) Nigritæ.

(1) *Nam ita res habet: Regnavit in ultimis Asiæ finibus annis abinc fere quingentis, Rex Christianus, Nestorii imbutus principiis, dictus Jubanna, item Ung-Chan, & Persico sermone Padsha Præstigiani, i. e. Rex Apostolicus sive Orthodoxus, quo nomine ab Armenis seu Nestorianis suis insignitus est, origine non Æthiops aut Abissinus, nec profugus, venit in Æthiopiam. A Præstigiani regis hujus cognomento ortum, multi arbitrantur, nomen Presbyteri Johannis, quod dein per Europam celeberrimum evasit. Nam nunciabat fama hunc Presbyterum Imperatorem potentissimum esse, & Christianæ Religioni addictum, ubi tamen terrarum degerit ignorabatur. Cum itaque Petrus Covillanius legatus Johannis secundi regis Lusitaniæ ad Johannem Presbyterum, intexuisset in India Asiatica Principem esse in Æthiopia sub Ægypto, Christianum & prepotentem, ipsum adiit, in quem quando multa, quæ de illo rumor per Europam sparserat, apte observabat quadrare, eundemque ab Orientis Mercatoribus dici Persica lingua Preter-Chan, i. e. Principem Mancipiorum, atque a suis Gian Belul-Gian, i. e. gemmam pretiosam, & Giam Regem potentem, persuasit sibi hunc Principem omnino Presbyterum Johannem esse cujus investigandi gratia regis sui jussu iter susceperat. Hic igitur primus est qui Imperatorem Abyssinorum Presbyterum Johannem vocavit.*

Divisio in varia regna.

V. Dividitur in compluria regna sive provincias: quarum nomina sunt, γ *Dafila*, δ *Barnagassо*, ε *Dangali*, ζ *Dobas*, η *Trigemahon*, ϑ *Ambiancantiva*, ι *Vangue*, κ *Bagamidri*, λ *Beleguanze*, μ *Angote*, ν *Balli*, ξ *Fatigar*, ο *Olabi*, π *Baru*, ρ *Gemen*, σ *Fungi*, τ *Tirut*, υ *Esabela*, φ *Malemba* (1). Urbes in universo Imperio

γρῶται, à Nigri aut Nigritæ fluvio nomen, origines à Chusо Chami filio quin trahant, nec Nubiensis, nec Leo Africanus Geographi dubitârunt. Hi vero sicut in varias gentes sic in regna scinduntur varia, & crebris exposita mutationibus. Regna ex omnibus tria nunc eminent: 1. (a) *Tombuto*. 2. (b) *Borno*. 3. (c) *Gaoga*: Quibus pleraque aut beneficio aut tributo, aut nexu alio devincta. (d) *Nubia* tota unico regi subest, in castris perpetuis aut tentoriis versanti: Urbes hîc duæ omnibus præstant, *Nubia* nimirum & *Dencala*: Templa vero 150 supersunt in iisque christianæ fidei documenta, Jesu, Mariæ Sanctorumque Virorum imagines: nunc vero ibi religio Muhamedana & inter barbaros ethnica viget. (e) *Guinea*, cui littus aureum Belgæ attribuunt (*Goldkuste*) suis aut regulis, aut Christianis Magistratibus per colonias subest. Belgæ *Castellum S. Georgii aut* (f) *de la Mine* (ab minieris auri proximis ita dictum) ex A. 1637 tuentur, Portugallis, qui seculo superiori tenuerant, ademtum; Iidem quoque duo munimenta (g) *Nassovicnse ac S. Andreæ* ab suis ibi structa possident; Amplius (h) *Arguin* castellum minoremque Insulam (i) *Goree* suis propugnaculis firmatam; quam Angli A. 1663 expugnarunt, à Belgis denuo captam. (k) *Benin* cum urbe cognomine Regi ethnico subest: (l) *Feru* suo Regi subdita colonias recepit Danicas, & cum iis munimentum aliquod. Vid. Mulleri Descript. Afric. Fetu. Regiones Oceano Atlantico vicinas *Zanbagam*, *Gualatam* & *Gouboam* prætereo, addoque tractum *Mellensem*, Belgis *die Gronkuste*.

(1) *Cœlum Abyssinorum quamvis sub Zona torrida jacet, Æstas temperata esse dicitur, qua surgit in montes aut plana est; sed valles sole aduruntur, Quibusdam in partibus petrosa, & omnino sterilis, pars vero campestris & fluminibus propinqua secus se habet, dives frugum, leguminum, herbarum, plantarumque diversi generis, quas innumerabiles Locustæ non raro comedunt. Fert mel, saccharum, ceram, Zinziber, vites, linum, gossipium, omnis generis metalla, sulphur. Nutrit pecudes, & feras & cicures augenti numero. Abyssini numerosissimi sunt, atri, interque eos aterrimi qui habitant proxime Æquatorem, bonæ indolis, capaces artium, desides, imprudentes, medicinæ imperiti: pannis sericis ditiores, & qui inferioris sortis sunt gossipinis se amictum, Ædificia ex stramine & calce seu creta ædificant, carnibus crudis & semicoctis delectantur. Duplice lingua utuntur, altera vulgari, altera quæ Chaldaicæ affinis est. Sacris atque Historiis conscribendis destinata. Secundum Gentis traditionem Rex Abyssiniæ ad Salomonem genus refert, per Melechum filium Solomonis ex Regina Sabæ genitum, unde Judaismum antiquitus habuere. Dum ceps Christianismo nomen dederunt, sub auspiciis Reginæ Candacis. Hujus Eunuchus a Philippo Apostolo baptizabatur.*

EUNONIS.

γ (m) *Dafila*; & (n) *Ganfila*.

δ (o) *Barnagassо* [*l*] regnum sinu Arabico & Nilo [*m*] clauditur; in cujus primaria urbe (p) *Barva* Ptolemæi (q) *Coloa*, Regis degit vicarius [*n*], qui Dafilam & Gamfilam urbes & regiones ad Nilum, *Meroën* quoque sive *Guequerren* insl. tenet: & tributum Abissinorum Imperatori non solùm pendit, sed etiam præfecto Turcico, qui in urbe (r) *Suaquen*, ad sinum Arabicum residet [*o*].

ε (s) *Dangali* regnum ad sinum Arabicum pertingens tenent Mahumedani, infensissimi Abissinorum hostes [*p*].

ζ Huic vicinum est (t) *Dobas* regnum; in quo nemini licet uxorem ducere, nisi qui 12 Christianos occiderit [*q*].

η (u) *Trigemahon* [*r*] qui possidet, Abissinorum Regi tributum pendit, sub ejusdem regimine quoque est (x) *Tigrai* regnum inter sinistras Nili ripas & Nigrum lacum; in quo *Cassuma* regia Reginæ Austri ponitur; Ptolemæo *Auxuma*. Alii tamen Reginam illam ex Meroë insula veniisse aiunt.

ϑ (y) *Ambiancantiva* ad idem Nili latus est, Tigrai regno versus Septentrionem objacens.

ι (z) *Vangue* regnum verò Tigrai regno ad Austrum conterminum est.

κ (aa) *Bagamidri* ad alterum Nili latus è regione Ambiancantivæ ponitur, argenti fodinis dives.

λ (bb) *Beleguanze*, Bagamidri regno versus Ortum obtenditur.

μ (cc) *Angote* ad Tagazam fluv. qui Ptolemæo *Astaboras*, jacet. Ejus incolæ spatio 24 horarum semel tantùm saturantur, idque noctu [*s*], loco pecuniæ utuntur globulis ex ferro & sale fossili [*t*].

ν (dd) *Balli* regnum inde versus Ortum est.

ξ (ee) *Fatigar* à regno Angote versus Ortum jacens lacum habet, qui ambitu suo 3 milliaria continet German. [*u*].

ο (ff) *Olabi* verò regno *Fatigar* ad Occasum ponitur.

π (gg) *Baru* regnum Fatigar habet ad Septentrionem.

ρ (hh) *Gemen* ultra Æquatorem, ad paludis Nili Orientalis lacus, quod Ortum respicit, extenditur.

σ (ii) *Fungi* regnum inter utrumque Nili lacum est. Huic regno finitimi sunt (kk) *Casates* Christianorum hostes. Huc etiam à nonnullis collocantur (ll) *Amazones*.

τ (mm) *Tirut* sub montibus Lunæ est, sicut &

υ (nn) *Gasabela*.

φ (oo) *Malemba* quoque montibus Lunæ adjacet, at versus Occasum.

HEKELII.

[*l*] S. *Barnagassum* ac *Barnagnes*.

[*m*] Quòd *Ægypto* est vicinum.

[*n*] BARNAGASSUS nuncupatus.

[*o*] Regio hæc non solùm Villis & Pagis frequens, sed & Fluviis & Aquis copiosa. Unde & fertilissima.

[*p*] Ideoque cum ipsis quotidiè fermè solent bellegerare.

[*q*] In hâc Regione Vaccæ sunt innumeræ, staturâ & magnitudine reliquas excedentes.

[*r*] S. vulgò *Tigremaon*.

[*s*] Vesp.

(a) Tombuto. (b) Borno. (c) Gaoga. (d) Nubia. (e) Guinea. (f) Del Mina. (g) Nassov. S. Andreæ. (h) Arguin. (i) Gorée. (k) Benin. (l) Feru. (m) Dafila. (n) Ganfila. (o) Barnagasso. (p) Barva urbs. (q) Coloa. (r) Suaquen. (s) Dangali. (t) Dobas. (u) Trigemahon. (x) Tigrai. (y) Ambiancantiva. (z) Vangue. (aa) Bagamidri. (bb) Beleguanze. (cc) Angote. (dd) Balli. (ee) Fatigar. (ff) Olabi. (gg) Baru. (hh) Gemen. (ii) Fungi. (kk) Casates. (ll) Amazones. (mm) Tirut. (nn) Gasabela. (oo) Malemba.

perio paucæ ſunt : vicis plurimum habitatur, domibus ex creta & ſtramine conſtructis. Rex ipſe (qui albo eſſe colore fertur) ſub tentoriis degit, quorum ſex millia eum ſequuntur. *Amara* arx eſt munitiſſima, in monte χ *Amara* condita ; in qua regis filii ſub validiſſimo præſidio educantur, donec patre defuncto hæres producatur. 3 Amara m.

CAP.

[s] Veſcuntur autem ut plurimùm carne crudâ & ſalſamentis ex felle vaccino compoſitis.

[t] Cæterum hoc Regnum Montibus ac Vallibus eſt refertiſſimum, & ubique Fruges omnis generis ad abundantiam Animaliaque innumera producit.

[u] Hujus Regni Loca campeſtria ſunt, atque *Frumenti, Hordei* inprimis aliorumque *Frugum*, feracia. Habet & *multa domeſtica Animalia*.

BUNONIS.

χ (a) *Amara* mons [x] ſub Æquatore eſt. Regna & provinciæ præterea in hac Æthiopia memorantur (b) *Ambian*, (c) *Xoa*, (d) *Damut*, ubi magna effoditur auri copia ; (e) *Zet*, (f) *Bagametro*, (g) *Gojame*, (h) *Nova Quara*. Cæterùm ſunt (i) *Abiſſini* ratione Religionis (k) *Jacobitæ* ; neque Concilii Chalcedonenſis, quod *Jacobi Syri* Eutychiani hæreſin damnavit, in Liturgiis ſuis mentionem faciunt : quum tamen Niceni Conſtantinopolitaniq; meminerint. Patriarcham habent proprium, quem ſua lingua *Abunam*, id eſt, *patrem* vocant [y]. A monachis Abiſſinis Ordinis S. Antonii Hieroſolymis reſidentibus eligitur, & à Patriarcha Alexandrino confirmatur. Ei ſeptimus in Conciliis generalibus aſſignatur locus. Utrumque vero Teſtamentum ſic conjungunt Abiſſini, ut nonnullos ritus Judæorum retineant unà cum ritibus Chriſtianorum. 1. Octavo die *circumcidunt* tam femellas quàm mares. 2. Diem *Saturni* celebrant & diem Dominicum. 3. *Carnibus* animalium, quæ in Vet. Teſt. habentur pro immundis, abſtinent. 4. In Euchariſtia utuntur *pane azymo*, ſemel tamen in anno, id eſt, die Jovis ante feſtum paſchatis : Cæteris diebus adhibent panem fermentatum. 5. Communicant *ſub utraque ſpecie* ſtantes, ad minimùm ſingulis hebdomadis ſemel, tam Clerici, quam Laici : ac non niſi in templo. 6. *Euchariſtia Infantibus* etiam datur ſtatim poſt baptiſmum ; baptizantur autem mares die 40, femellæ die octogeſimo, niſi periculum mortis interveniat. 7. *Unam* duntaxat *in Chriſto* admittunt *naturam & voluntatem* ; ſed abſque permiſtione divinæ & humanæ ſubſtantiæ. 8. Animas hominum per traducem propagari ſtatuunt. 9. *Infantes* ante baptiſmum mortuos ſalvari credunt. 10. Commiſſo peccato ſtatim ad ſacerdotem eunt, & Sacramentum *Euchariſtiæ* accipiunt ; licet id ſingulis diebus ſit faciendum. 11. *Picta imagines* in Templis habent, non ſculptas. 12. Tria tantum recipiunt *Concilia* generalia priora, rejecto Chalcedonenſi, quod Dioſcorum damnavit. 13. Non *elevant Euchariſtiam*, ſed tegunt : nec poſt communionem ſervant. 14. Obſtinatos peccatores *excommunicare* nemini licet, niſi ſoli Patriarchæ : in ſolos verò homicidas ſtringitur Anathema. 15. Sacerdotes & Inferiores Clerici, adeoque ipſi monachi, ex ſuis vivunt laboribus : nullæ ipſis dantur decimæ ; nec conceditur mendicare. 16. *Epiſcopatus* confert ſolus Rex. 17. Nullam habent *Confirmationem*, neq; *Unctionem extremam*. 18. *Epiſcopis & ſacerdotibus uxores* ducere licet : Verùm ad ſecunda vota tranſire illis non permittitur ſine diſpenſatione Patriarchæ. 19. Diebus Veneris & Sabbathi non *abſtinent carnibus*, quadrageſimâ exceptâ. 20. Singulis annis die Epiphaniorum *rebaptizantur*. Zaga Zabo de Relig. Æthiop. ap. Damian. à Goës Alvaretz. Hiſtor. Æthiop. Thomas à JESU, *Paulus Jovius*.

HEKELII.

[x] Immenſæ Latitudinis ac Altitudinis, ideoque aſcenſu difficilis.

[y] In hujus domo, æque ac Sede regiâ, Vinum licet confici ; cum in cæteris omnibus minimè liceat.

REISKII.

3. Æthiopicas tum nominis tum gentis origines ſupra cap. 6. ſect. 4. conſtituimus. Nunc (l) *Abaſſinas* videbimus aut (m) *Habeſſinas*, nec tamen alias aut diverſas ab iis quas Æthiopiæ tribuimus : *Ultimas nempe a Chamo, hujuſque poſteris, ſed proximas ab Africanis, Ægyptiis, Arabibusque.* Nam Strabone teſte Lib. XVII. *Abaſes*, Ἀβάσεις, vocarunt Ægyptii regiones habitatas magniſque circumdatas deſertis, Stephano Auctore. Abaſſeni, Ἀβασσηνοὶ, veteres regionem Arabicam, Sabæam ſcilicet tenuerunt : ut vel ideo nomen ex Arabica lingua ortum videatur, & voce quidem חבשה *Habbeſcha*, quâ turbam hominum ex multis tribubus collectam Arabes ſignificant : Vid. Caſtelli, Golii, & Joh. Frid. Nicolai, Amici quondam optimi, ſed immaturiùs defuncti Lexicon Harmon. Orient. (n) *Habaſſinia* vero hodierna inter octavum & ſextum decimum circiter gradum latitudinis ſeptentrionalis jacet, nec Æquatorem aut lineam attingit, nec penitus tranſit. Quod quia cum Cluverio multi Geographi non obſervarunt, in regnis hujus Imperii digerendis atque numerandis valde diſſident. Ludolfus nobiliſſ. Lib. I. c. 3. (o) *triginta recenſuit, & hæc quidem vel majora, vel etiam minora* : Ex majoribus præſtat 1. *Ambara* ob rupes munitiſſimas, quibus regii detinebantur filii, patre adhuc ſuperſtite, ac regiones XXXVI quas continet ; 2. *Bagender*, regnum XIII regionibus amplum, & aquis irriguum ; 3. *Dembeja*, caſtris regiis, & XIV Præfecturis celebrius ; 4. *Sewa*, opulentiſſimum, & oppidis & Monaſteriis frequens ; 5. *Tigre*, Toparcha ſuo Bahr-nagaſh, & Præfecturis XXVII, & regum Axumarum patria illuſtre ; 6. *Gojam* Nilifontibus, & hujus ambitu tanquam Peninſula inſigne ; 7. *Angot* ; 8. *Bizamo* ; 9. *Bugna* ; 10. *Cout*, Lulitanicè *Couch* ; 11. *Damot* ; 12. *Dawaro* ; 13. *Fatagar* ; 14. *Gafat* ; 15. *Gajgbe* ; 16. *Gan* vel *Ganbe* ; 17. *Ganz* ; 18. *Geam* : 19. *Gombo* ; 20. *Gouga* ; 21. *Guragbe* ; 22. *Iſat* ; 23. *Samen* ; 24. *Set*, Incolis famoſum ethnicis ; 25. *Shat* ; 26. *Walaka* ; 27. *Wed* ; 28. *Cumbat* regna regulis Chriſtianis ſubdita ; 29. *Enarja* ; 30. *Bali*, quod ſæviſſima Gallanorum natio, Duci ſuo Luwæ ac Phylarchis

(a) Amara m. (b) Ambian. (c) Xoa. (d) Damut. (e) Zet. (f) Bagametro. (g) Gojame. (h) Nova Quara. (i) Abiſſini. (k) Jacobitæ. (l) Abaſſeni. (m) Abyſſini. (n) Habaſſinæ gradus. (o) Regna xxx.

ſubdita occupavit. Neque hoc ſolùm, ſed plura regna Gallanico & Turcico Dominatui ceſſerunt; ut Abaſſinico Imp. (a) *novem adhuc cum provinciis quinque ac Regulis aut Dynaſtis tributariis* relinquantur. De rebus naturalibus, bellicis, civilibus, & religioſis planiſſimè Ludolphus nobiliſſ. item de Regina Sabæ, quam Æthiopes ſibi arrogant, expoſuit, & obſcuritatem ſuſtulit, de qua Becmannus conqueritur. Interim adhuc Abaſſinos Imp. *Neguſanagaſt Zajtjopia*, h. e. regem & regnum Æthiopiæ vetus titulo profitetur; Arabes hunc priſci *Najaſchi*, Perſæ Indique *Padeſhah*, alii communius *Preſter-Chan* nominant; unde id fiat, ſupra Lib. V. c. 5. annotavimus. Conf. Brerewodum in Scrutin. Relig. & Alex. Roſſ. de Religion. itemque B. Danhaueri Eccleſ. Æthiop.

(a) IX Regna.

CAP. X.

Æthiopia Exterior ſive Inferior; item Inſulæ Africæ adjacentes.

I.

Æthiopia exterior ſeu inferior.

RElíquum Africæ, Æthiopia perhibetur *Exterior* ſive *Inferior*; ab Oriente, Meridie & Occidente Oceano perfuſa; à Septentrione quaſi duobus brachiis Abiſſinorum Imperium hinc inde complectitur. Regiones, in quas dividitur, ſunt, *Congi*, *Monomotapa*, *Zangibar* & *Ajan*. Pleraque maritimorum à Portugalenſibus tenentur firmiſſimis munimentis ac præſidiis. 1

C O N G I Regnum. (1)

Congi regnum.

II. α *Congi* regnum (quod aliis *Manicongo*) Oceano Æthiopico perfuſum nomen habet à capite ſuo urbe *Congi*. Incolæ ſunt Chriſtiani. Terra ipſa fluminum aquis maximè rigua. Dividitur in provincias ſex; quas illi *Mani*, id eſt, Præfecturas vocant. Sunt autem β *Bamba*, γ *Songo*, δ *Sunda*, ε *Pango*, ζ *Batta*,

(1) *Cælum ſat torridum foret niſi & ventus & pluvia temperaretur, quæ quotidie a menſe circiter Aprili ad Septembrem delabitur, cæteris menſibus anni abſque pluvia abeuntibus. Solum pingue eſt; armentis, pecore, avibus omnis generis, frugibus, fructibus, & herbis medicinalibus abundat. Incolæ atri, lineis Goſſipinis communiter amicti, & robuſtiſſimi. Nummi loco conchis & teſtis utuntur, artium & diſciplinarum ignari. Qui verſus mare degunt Chriſtiani ſunt, cæteri Idolatræ, furto & impudicitiæ maxime dediti.*

BUNONIS.

α (a) *Congi* regnum *verſus Ortum* habet regnum Abiſſinorum, ad *Septentrionem* Nigritas; ad *Occaſum* mare Æthiopicum; ad Meridiem eſt regnum Angola: in litore extenditur à promontorio *S. Catharinæ*, uſque ad promontorium, quod ad Terram Altam eſt, vulgò *C. Ledo* vocatum [a].

β (b) *Bamba* ad mare jacet inter Ambriſum & Choanzam fluvios. Ibi ſunt (c) *Lemba*, (d) *Damba* & (e) *Loanda*, ubi portus commodiſſimus. (f) *Soggi* regulus primus omnium horum Chriſtianam amplexus eſt fidem.

γ (g) *Songo* eſt ad (h) *Zaire* fluvium, qui & *Congo* dictus, ex *Zaire* lacu ortus; inter utraſque ripas plerumque latitudinem habet 5 milliarium German. ibi reperiuntur elephantes, ſimiæ, dracones, tigrides, pſittaci, ſtruthiones, &c.

δ (i) *Sunda* jacens à Songo verſus Ortum, metallorum dives eſt.

ε (k) *Pango* olim libera regio, nunc in Congiani Regis tutela eſt.

HEKELII.

[a] Abundat autem hæc regio mirificè *Herbis*, *Plantis*, *Frugibus* & *Animalibus innumeris*, ut ſunt, *Capræ*, *Cervi*, *Damæ*, *Capri*, *Cuniculi*, *Lepores*, *Feles*, qui Zibethum efficiunt, & *Struthii*. Ilthic etiam ſunt *Tigres*, *Crocodili*, *Bubali*, *Aſini Sylveſtres*, & *Elephanti*. Sed *Serpentes* quidam tantæ ſunt magnitudinis, ut Cervum vorent integrum.

REISKII.

1 (l) *Æthiopia* ex ſitu communi vel *Orientalis* & *Aſiatica*, vel *occidentalis* & *Africana* ſuperius habetur; Nunc alia ex ſitu proprio *interna ſive ſuperior*, quæ partes facit mediterraneas, *externaque ſive inferior*, nimirum oræ maritimæ vicina. Hæc Portugallis (m) *Caffaria & Coſta de Caffres* dicitur, ab recepto Caffrarum cognomine, quod incolis attribuunt. (n) *Congo* regnum inter finitima temperatiori climate, ventis, pluviis, multis amnibus, urbibus, opidiſque gaudet: Huic (o) *Angola*, (p) *Cacongo*, & (q) *Malemba*, ſuis regibus ſubjecta adjacent: Portugalli vero *urbem maritimam S. Pauli*, minorem inſulam *Laondam* ſuo Imperio, ſed *Moſſagamben* & *Cambanden* præſidio tuentur. (r) *Monomotapa* multos regulos Regi ſupremo ſubditos, quatuordecim Caffrarum ſeu indigenarum genera, & 1200 milliaria longo

(a) Congi limites. (b) Bamba. (c) Lemba. (d) Damba. (e) Loanda. (f) Soggi. (g) Songo. (h) Zaire fl. (i) Sunda. (k) Pango. (l) Æthiopia duplex. (m) Caffaria. (n) Congo. (o) Angola. (p) Cacongo. (q) Malemba. (r) Monomotapa.

ζ *Batta*, & η *Pemba*. Regia eſt, *civitas S. Salvatoris*, quæ ante *Banza*.

MONOMOTAPA *Regnum.* (1)

Monomotapa Regnum. Ejus limites & magnitudo.

III. ϑ *Monomotapa* vocabulum ſignificat *Imperatorem*; unde ipſi terræ, cui hic imperat, nomen inditum. Solum eſt fertile atque amœnum: amnes aurum, ſylvæ elephantos magnâ copiâ producunt: Clauditur regnum ab Ortu, Meridie, & Occaſu Oceano; à Septentrione regno *Congi*, Abiſſinorum Imperio, & regione *Zangibar*. *Longitudo* ejus eſt, inter duo maria Rubrum Æthiopicumque juxta Lunæ montes, mill. Germ. CCCC. *Latitudo* inter Nili fontes & promontorium Bonæ Spei milliar. CCC. Caput regni ac ſedes regum eſt *Monomotapa*, ad flumen S. Spiritus. Hinc verſus Septentrionem mill. circiter L diſtat nobile ædificium ν amplum atque antiquum, quadratâ formâ ex ingentibus ſaxis conſtructum.

(1) *Cœli temperati eſt, & ſolum profert paſcua optima, dives item oryzæ, ſacchari, et oris, auri; Incolæ atri, birſuto capillitio, bellicoſi, agiles, inquieti, rerum novarum cupidi, nudi fere incedunt. Pars magna olim religionem Pontificiam amplexa eſt, & Imperator ipſe baptizatus fuit, brevi autem interemptis Jeſuitis qui ipſis prædicabant ad Paganiſmum redierе. Potentiſſimus eſt illorum Princeps, complures enim Regulos ſtipendiarios in ſua ditione habet. Cuſtoditur fœminarum armatarum ſatellitio.*

ZAN-

longo complectitur excurſu: Sed urbem (a) *Zimbao* regiam, arcemque hujus munitam; portis quatuor multiſque conclavibus inſtructam. (b) *Zanguebar* duplex, alia verſus auſtrum quatuor provincias noſtro Cluverio numeratas, alia verſus boream *Ayan dicta* totidem regiones cum regnis *Braon*, *Magatoza*, Aden & Adel continet, in quibus vel Muhamedani, vel ethnici degunt. Portugalli vero *Mozanbiquen* firmiſſimo ſibi monimento & præſidio contra Belgicam, (A. 1666) oppugnationem adhuc conſtanter aſſerunt.

BUNONIS.

ζ (c) *Batta*, veterum *Agaſimba*, à Pango verſus Meridiem jacet.

η (d) *Pemba* ſita eſt à Batta verſus Occaſum Solis Brumalem. Cæterùm ad Dandam urbem inſula eſt (e) *Loanda*, ubi magna argenti copia: & aquæ, quæ creſcente Oceano dulceſcunt, & eodem decreſcente in ſalſuginem convertuntur. Conchis & cochleis, quæ ibidem reperiuntur, Congiani utuntur pecuniæ loco. Porrò ad regnum illud pertinet (f) *Anzicana* regio, cujus incolæ hoſtes ſuos devorant, eorumque, ſicut & mancipiorum, carnes in macellis publicè venduut. Eodem etiam pertinet (g) *Loangbi* regio, multos habens elephantes; cujus incolæ [b] circumciduntur. (h) *Angola* regnum [c] metallorum proventu dives, ſub Regis Congiani erat Imperio; verum ſui hodie perhibetur eſſe juris [d]: ejus incolæ magis delectantur carnibus caninis, quam bubulis. Hic mancipia empta in Braſiliam portantur, quorum operâ utuntur in parando ſaccharo. Metropolis ejus eſt *Cabatza*, ubi Aula Regis.

ϑ Ad *Monomotapæ* Imperium quoque pertinet regnum (i) *Butuæ* ſeu *Torræ* inter flumina *S. Spiritus* & *Cuamam* ſitum. Rex in Monomotapa Sebaſtiani Portugalliæ Regis tempore à *Conſalvo Silva* Jeſuitâ ad Chriſtianam perductus erat fidem; ſed paulo poſt defecit, doctoribus ſuis occiſis. Eidem ſubeſſe dicuntur (k) *Amazones*, quas ille (l) *Monemugo* vicino hoſti opponit.

ι (m) *Bonæ Spei promontorium Vaſcus de Gama Portugallenſis* [e] primus circumnavigavit anno C. 1498, & Calecutum uſque pervenit; adeoque iter hoc ad Philippinas & Moluccas inſulas patefecit [f]. Ad promontorium hoc portum nuper communiſſe traduntur Belgæ. In Oceano haud procul à promontorio *Bonæ Spei*, uſque ad Inſulas *de Cunba* fluitantes conſpiciuntur multi arundinacei frutices inſigni craſſitie, quibus marinus fucus implicatus eſt, vel herba *Sargaſſo*. Nautæ vocant *Trombas*, vocabulo Luſitano, & pro certo ſigno habent, ſi ibi verſantes conſpiciant, quod vel vicini ſint promontorio *Bonæ Spei*, vel illud jam ſuperaverint, quum in Indiam iter inſtituitur. *Varen. Geog. Gen. lib. 1. c. 13. prop. 16.* Eſt verò hoc promontorium navigantibus periculoſum ob nubeculas horrendarum tempeſtatum feraces, *ad Terram de Natal*, & *Caput Bonæ Spei*, ex *Ollo de Boy* ortas. Luſitanis verò frequentiora his in locis contingunt naufragia. Unde, anno 1559, Luſitanus quidam Navarchus, cum ad terram de Natal, & promontorium Bonæ Spei tempeſtatibus jactaretur, mirari ſe dixit, cur Deus Luſitanos, qui tamen eſſent Catholici & boni Chriſtiani, ſemper ita torqueat ad Caput Bonæ Spei; quum tamen Angli, hæretici, & impii homines, id facilè ſuperent. A. 1651, Hollandi hic exſtruxerunt caſtellum loco commodo & fœcundo; eoque colonias deduxerunt, ut aliquando magna ibidem videatur urbs futura.

ν *Ædificium* illud in regno Butuæ eſt, ac (n) *Zimbaos* vocatur.

HERBLII.

[b] *Ebræorum* more.

[c] Populo numeroſiſſimum eſt.

[d] Tenuit olim commercium cum *Portugallenſibus*; ſed poſtea Bellum ſæpe inter ipſos ſecutum eſt.

[e] Tempore JOANNIS Portugalliæ Regis.

[f] Supra hoc promontorium jacet planities miræ amœnitatis in Montis vertice, quæ *Tabula Capitis* vocatur. Namque perpetuò abſque humano auxilio vireſcit ac floreſcit.

(a) Zimbao. (b) Zanguebar. (c) Batta ſeu Agaſimba. (d) Pemba. (e) Loanda inſ. (f) Anzicana. (g) Loanghi. (h) Angola. (i) Butuæ ſeu Torræ Regnum. (k) Amazones. (l) Monomugus. (m) Bonæ Spei prom. (n) Zimbaos.

ZANGIBAR (1) & AIAN.

Zangibar. IV. Monomotapæ, qua Rubro Mari perfunditur, continuatur λ *Zangibar* regio; cujus partes, μ *Cafares* populi, Monomotapæ proximi, & regna ν *Mozambike*, ξ *Kiloa*, ο *Mombaza* ac π *Melinde*, ab urbibus ſingulis denominata; quarum *Mozambike*, in inſula condita, celeberrimum eſt Europæis mercatoribus emporium. Sequitur verſus Septentrionem juxtá litus maris Rubri ρ *Ajan* regio, cujus partes duo regna σ *Del* & τ *Adea*, υ *Magaduzzo*.

INSULÆ *ad Africam.*

Inſulæ ad Africam pertinentes. Menuthias. Cerne ſeu Madagalcar inſ.

V. *Inſularum ad Africam* terram maxima eſt in Rubro Mari *Menuthias*, *Cerne* Plinio dicta, nunc vulgo inſula φ *Divi Laurentii*, & incolis *Madagaſcar*

(1) *In 8 partes dividitur; in Ora Abexia cœlum habet torridum & parum ſalubre. Solum aquarum indigum & arenoſum, & Incolæ ſunt Mahumedani. In Ora Ajana fructus habent diverſi generis, item paſcuorum, pecoris, mellis, ceræ, eboris, elephantum. Aurum etiam ibi reperitur. Incolæ partim nigri, partim albi. In Zanguebaria Propria Aer inſalubris, ſolum humile & paludoſum; Oves habent pinguiſſimas, quarum caudæ ſuper fidem ponderoſæ ſunt; habent etiam Elephantes quamplurimos, ebur, Aurum & Argentum.*

BUNONIS.

λ (a) *Zangibar* [g], *Zanzibar* ſeu *Zanſibar* nomen & appellationem habet ab Inſula, quæ inter Pempam & Monſiam inſulas littoribus ejus objacet; incolitur ab Æthiopibus Mahumedanis. Portugallenſes tamen nonnulla hic tenent loca [b].

μ (b) *Cafares* ita dicti ſunt; quod ſine legibus vivant [i]. His vicinum eſt regnum (c) *Zefala*, inter regna Butuæ & Mozambique, ſeu inter *Cuamam* & *S. Georgii* fluvios ſitum, nullas habent urbes munitas. Ann. 1500, Portugallenſes Cefalam in inſula ſitam interceptam munierunt. Aurum & Ebur illi hic mercantur.

ν (d) *Mozambique* regno Cefalæ verſus Septentrionem objacet, à vicina inſula obtinuit nomen.

ξ (e) *Kiloa* ſeu *Quiloa* huic iterum verſus Septentrionem jacet. Ejus Rex Portugalliæ Regi tributum pendit annuum. Ipſa urbs *Quiloa* [k] in inſula ad *Quiloam* fl. [l] condita eſt, quam *Franciſcus Almaida* Portugalliæ Regis vicarius anno 1509 occupavit.

ο (f) *Mombaza* regnum & urbs in inſula eſt, quæ ambitu ſuo vix XII milliaria continet. Rex ejus Chriſtianorum intenſiſſimus hoſtis eſt. *Franciſcus Dalmaidus* urbem iſtam cepit ac incendit A. C. 1505, ac poſteà portum caſtello muniit.

π (g) *Melinde* porro verſus Septentrionem jacet, ad *Quilmancis* fluvium, qui ad Magadoxum fluit, ſe extendens. Ibi reperiuntur oves, quarum caudæ adeo pingues, ut perſæpe 30 & plura contineant pondo [m].

ρ Omnis ille terrarum tractus, qui à regno Melinde verſus Ortum Solis æſtivum ad ſinum Arabicum uſque porrigitur, (h) *Ajan* dictus, ab Æthiopibus incolitur.

σ (i) *Del* ſeu *Adel* ad ſinum Arabicum pertingit, cujus Rex perpetuo bellum gerit cum Abiſſinis. Ejus urbs (k) *Zeila* [n] ad ſinus Arabici oſtium emporium celebre eſt ab Indis quoque frequentatum.

τ (l) *Adea* Regnum Regno Melinde finitimum ab Æthiopibus incolitur, qui Abiſſinorum Regi tributum pendunt.

υ (m) *Magadoxo* ſeu *Magadazzo* regnum qui tenet Rex, ſedem habet regiam in *Magadoxo* [o] munita urbe.

φ Inſula illa Ptolemæo (n) *Menuthias* dicta, à Portugallenſibus *Inſula D. Laurentii* appellata; quod ejus feria detecta eſſet A. C. 1506. Eſt verò Angliâ & Scotiâ major, majorq; Italiâ. Domicilia incolarum palis ſuffulta ad quinque pedes humo elevata ſunt, ſerpentum aliorumque venenatorum animalculorum causâ, quorum ibi magna multitudo. Ad litora hujus inſulæ Oceanus ejicit corallia rubra & alba; quæ tanquam frutices ſub mari creſcunt: Et licet mollia ſint in quibuſdam locis; in freto illo tamen, quod eſt inter hanc inſulam Africamque, ſunt ſcopuli corallini aquis tecti, navigantibus periculoſiſſimi, quos *Baixas* appellant. Anno 1585, *Ferdinandus de Mendoza* hic in ejuſmodi ſcopulo naufragium fecit. Magnis quoque periculis poſteà defuncti ſunt Belgæ ad *Baixas de S. Petro*, quibus in locis cum ingentibus cancris ipſis depugnandum fuit. Quare illuc non ſolent navigare, qui in Indiam tendunt.

HEKELII.

[g] *Zanguebar.*

[b] Hic totus Terræ tractus humilis eſt ac paludoſus; porrò Nemoribus ac Saltubus occupatus, Fluviiſque repletiſſimus. Unde aërem ſemper peſtilentem habet. Incolæ nigri ſunt, Capillis criſpis, Idololatriæ dediti, & ad Veneficia & Auguria admodum propenſi. Nudi in ſuperiore parte ſunt, ſed inferiorem pannis diverſi coloris & Belluarum pellibus tegunt.

[i] Cæterum ſunt inimici crudeles omnium Nationum, & Veneficiis ac Auguriis plurimùm navant operam.

[k] Magnificis & ſumtuoſis Domibus *Arabum* more ornata.

[l] Quem alii *Coavum*, alii *Tabiva* vocant.

[m] Hæc Urbs valdè amœna eſt, ac omnium rerum, quæ ad victum pertinent, perquam fertilis.

[n] Cujus Ager *Mel*, *Ceram*, atque maximam *Oli* quantitatem, quam non ex *Olivis*, ſed ex *Lenticulo* colligunt, ſatis copiosè mittit.

[o] Forti, pulchrâ, ac opulentâ.

(a) Zangibar. (b) Cafares. (c) Zefala. (d) Mozambique. (e) Kiloa ſeu Quiloa. (f) Mombaza. (g) Melinde. (h) Ajan. (i) Del ſeu Adel. (k) Zeila. (l) Adea. (m) Magadoxo. (n) Menuthias ſeu D. Laurentii inſ.

BUNO-

gascar [2] (1), id est, *Lunæ* insula, felici aromatum proventu dives, longitudine mill. German. CCL. lat. LXXX occupans. At in Atlantico Oceano contra Hesperium promontorium, quod nunc est *Capo Verde*, χ *Hesperides* sunt insulæ duæ; ultraque *Gorgades*, Gorgonum quondam domus: nunc in universum *Istas de C. Verde* Hispanis dicuntur, hoc est insulæ promontorii Viridis. Contra Mauritaniam sunt ⏚ *Fortunatæ*, VII numero, quarum una *Canaria* vocitata, à multitudine canum ingentis magnitudinis, ut auctor est Plinius. Unde universæ Fortunatæ, nunc *Canariæ* dicuntur, Hispaniarum Regi subjectæ. Ultra versus Septentrionem est *Cerne*, nunc ω *Madera* dicta. *Atque hæc est totius Africæ brevis descriptio.* Madera inf. olim Cerne.

CAP.

BUNONIS.

χ Insulæ ad promontorium Viride præcipuæ numerantur X. *Braba* seu Brania, *de Fogo*, *de S. Jacobo*, seu Tiago, *de Majo*, *de bona Vista*, *de Sal*, *de S. Nicola*, *de S. Lucia*, *de S. Vincent*, *de S. Antonio*; ex quibus maxima insula (a) *S. Jacobi* septem milliarium Germ. continet longitudinem. Magna ibi est Salis copia, unde quoque *Insula Salis* vocatur, habetque dulces aquas: ibidemque sunt testudines ingentis magnitudinis. Portugallenses urbem ibi condiderunt, quæ illis (b) *Ribiera grande* vocatur.

⏚ Nomina harum insularum quibus vulgò appellantur, sunt, *Ferro*, *Gomera*, *Tenariffa*, *Gran Canaria*, *Forteventura*, *Lanzarotta*, *de la Palma*. Anno 1334, Ludovicus Cerda insolenti ambitione propter successus aliquandiu prosperos (c) *Fortunæ Princeps* dictus, auspiciis Petri Arragonum Regis insulas hasce infeliciter tentavit. Deinde Biscajenses & Hispalenses A. C. 1393, Henrico III, Castiliæ Rege, eas propius aperuerunt: qui ex Lanzarotta insula Regem & Reginam cum 170 Barbaris captivos in Hispaniam duxerunt. A. C. 1405 Castiliæ Regis auspiciis classis in insulas illas missa est. Inventi sunt in iis Barbari spurcis moribus; quibus ignis usus ignotus. *Lanzarotta*, *Forteventura*, *Gomera* & *Ferro* tum sunt occupatæ. Demum Ferdidandus II, Arragoniæ & Castiliæ Rex, à Didaco Herrera, qui tenebat insulas hasce, XV millibus Ducatorum redemit: qui tamen Gomeram & Ferram sibi retinuit Comitatus titulo. Ferdinandus ille deinde reliquas etiam insulas subegit. Omnium acerrimè *Canaria* rellitit, quæ tandem tamen subacta est. Ex quibus *Lanzarotta*, *Ferro* & *Gomera*, suis gubernantur dominis; at reliquæ quatuor sub Hispanorum sunt Imperio. In *Tenariffa* est mons præaltus, *Pico* vulgò dictus, cujus cacumina ad spatium XX milliarium German. cœlo sereno apparent navigantibus. In (d) Palma insula aquæ non sunt; arbor tamen cœlesti rore & perpetuis nebulis irrigua & stillans tantum suppeditat aquæ, quantum hominibus & pecoribus sufficit. Ab hac insula Ptolemæus longitudines locorum numerat; at alii à *Tenariffa* ejusque monte *Pico* maluerunt statuere principium: Alii verò ad *Assores* seu *Flandricas insulas* progressi, ubi insulis *Corvo* & *Flores* numerandi fecerunt initium.

ω (c) *Madera* à multitudine arborum nomen habet. Portò in Oceano Æthiopico sub Æquatore est insula (f) *D. Thomæ* littori Africæ Occidentali opposita, ita dicta, quod in ea festo D. Thomæ à Portugallensibus reperta; ferè rotunda est, ejusque diameter 30 milliarium. Portugallenses in ea condiderunt urbem (g) *Pavosam*. Est verò aër illius insulæ insalubris, morbusque in ea vulgaris, qui in corporibus humanis omnem pinguedinem liquefactam in unum locum congerit. Indigenæ ad centesimum ferè annum plerique vivunt; at exteri & peregrini, ultra quinquagesimum annum non progrediuntur. Saccharo, sed non melioris, hic erat uber proventus; qui hodiè desiit, quòd vermes arundinum radices exedunt. Ab hac insula versus Septentrionem jacens (h) *Principis insula*, sacchari proventu celebris, nomen ex eo obtinuit, quod, ubi inventa, reditus ex ea Principi Portugalliæ assignati sunt. (i) *Insula S. Helenæ* ab Æquatore versus Austrum ad 16 ½ grad. Lat. sita incolis destituta, fructibus & animalibus abundat, ideoque in Indiam navigantibus, seu inde redeuntibus gratissima. Angli ante paucos annos in ea castellum exstruxerunt. (k) *Zanzibar* insula, litori Africæ Orientali è regione Mozambique objacens, à Portugallensibus tenetur: Gallinæ ejus insulæ non solum nigras habent pennas; Verùm ipsarum quoque caro, sanguis, adeoque ipsa ossa perhibentur nigra esse. Inter Americam & Hispaniam interjacent (l) *Assores*, *Azores* seu *Acores* insulæ novem, quæ *Flandricæ* dictæ sunt ab inventore Flandro; quarum nomina *S. Maria*, *Formigas*, *S. Michael*, *Tercera*, *del Pico*, ubi mons præaltus, *Fayal*, (m) *Georgio*, *Gratiosa*, *de Flores*, *Corvo*. Ex his præcipua *Tercera*, in qua (n) *Angra* urbs, & castellum *Punta di Brasil*.

REISKII.

2 (o) *Madagascar* incolis Madecasse, Lusitanis Insula S. Laurentii, Gallis *Delphinia*, *l' Isle Dauphine* dicta, una inter insulas majores, nunc Gallicis colonis frequens, & castello Delphinio firmata. Hèic *Dynastæ aut Reguli*, *quos Robandrios* vocant, rerum potiuntur: Sed Lusitani huc navibus provecti portum Anzedi Challion, Angli sinum S. Augustini, & Belgæ sinum Antongilensem subeunt. Majori huic, ex minoribus per Oceanum dispersis ad boream propiores adjacent (p) *Insulæ de Cumoro quinque*; *S. Johannis de Castro*, *Spirito*, *S. Christophoro*, *S. Angveria* & *Mongolo*. Alt (q) *Melindæ* regioni propius prisca illa insula Menuthia, si Vossio ad Pomponium credas. Hinc mari rubro vicinior insula (r) *Barbora*, quæ Zeilam urbem muris ædibusque saxeis conspicuam fovet: Sed oriens propior (s) *Insulæ Mauritii* ligno ebeno dives, & Belgico tortalitio munita; Sed communito hujus ligni

(1) *Jacet intra grad.* 11 & 26. *lat. merid.* & *grad.* 72. & 81 *long.* *Aer Europæis parum salubris*; *gignit orizam*, *gossipium*, *saccharum*, *crocum*, *zinziber*, *cariophylla*, *mala aurea*, *citrea*, *limonia*, *melones*, *legumina varia*, *mel*, *ceram*, *lignum Brasilienſe*, *ebenum*, *santalum albi*, *flavi* & *rubri coloris*, *metalla optimæ notæ*; *fontibus fluminibusque passim irrigatur*. *Permultos nutrit Elephantes*, *Camelos*, *Cervos*, *Damas*, *Boves*, *Oves*, *Leones*, & *Leopardos*. *Incolæ fere atri sunt*, & *forma elegantiores quam Æthiopes*. *In s aut ó regno dissitarum Insula*.

(a) Insl. S. Jacobi. (b) Ribiera grande, urbs. (c) Fortunatæ seu Canariæ insl. (d) Palma insl. (e) Madera insl. (f) D. Thomæ insl. (g) Pavosa urbs. (h) Principis insl. (i) Insl. S. Helenæ. (k) Zanzibar. (l) Assores, seu Flandricæ insl. (m) S. Georgii insl. (n) Angra. (o) Madagascar. (p) Insl. de Cumoro. (q) Melinda. (r) Barbora. (s) Insl. Mauritii.

ligni pretio, tota insula neglecta jacet: Denique (a) *Zocotora* proventu aloës clara. Guineæ propiores numerantur *Inſ. de Ferdinando Poo, del Principe d' Annobon*, & *S. Thomæ*, ubi castellum Pavosa Belgæ præsidio suo munitum possident: *Insulæ Flandricæ* A. —— à Flandris mercatoribus detectæ; (b) Azores ab Milvis, Terceras ab una eaque primaria dicuntur: Hæc Angram urbem Gubernatoris Portugallici & Archiepiscopi sede insignem, castelloque munitam continet; quo Alfonsus, Rex Portugalliæ depositus A. 1668, exul ire jubebatur ibique vitam finiit. (c) *Insulæ S. Helenæ, & inſ. Ascensionis* ex Pacto Europæorum vacuæ, nautis Indicis refugium commune præbent; Sed prior ab Anglis A. 1672, mox Belgis, iterum Anglis occupata, & fortalitio munita, communi usui subtrahitur. (d) *Insulæ Salomonis* in mari pacifico sitæ, proximas habent (e) *Latronum* insulas, sive *de las Velas*, in quarum una Magellanus occubuit.

(a) Zocotora. (b) Azores. (c) Inſ. S. Helenæ & Ascensionis. (d) Inſ. Salomonis. (e) Latronum.

CAP. XI.

Summa Americæ Descriptio.

I.

PErlustrato veteri terrarum Orbe, quæ prima erat continens, cupido nunc est atque cura, in Occidentem, conversо navis cursu, novas petere terras, Novumque Orbem, superioribus sæculis planè ignotum, cognoscere. Itaque ex Africa ab Nigri ostiis versus Occidentem brumalem mill. Germ. CCCXXX profectis nova conspicitur terra, priori continenti magnitudine, si non anteferenda, certè æquiparanda. Eadem, si non continentes, sed utriusque insulas respicias, Europæ quam Africæ propior, mill. CC navigatione inter Hyberniam & Canadam intercedente (1).

America veteribus cognita Europæis.

II. Jam *inde antiquissimis temporibus cognitam fuisse Europæis*, ex Platone simul atque Diodoro Siculo probari potest. Apud *Platonem in Timæo* sacerdotes Ægyptii narrant Soloni Athenienſi, qui IↃC circiter annis ante natum Jesum vixit, Insulam fuisse quondam contra fretum Herculeum Africâ simul & Asiâ majorem, nomine *Atlantidem*: Postmodum verò immani terræ motu, ingentiq; unius diei ac noctis illuvione, sub vasto gurgite mersam fuisse, ac inde mare, quod eam insulam ac fretum Gaditanum interjacebat, immeabile & inscrutabile redditum, limo paulatim impediente, quem insula subsidens præbuisset. Et *Diod. lib.* v. tradit, Phœnices vetustissimis inde temporibus, quum extra Columnas Herculis Africæ litora legerent, ingentibus ventorum procellis, ad longinquos in Oceano tractus fuisse abreptos; ac per multos dies vi tempestatis jactatos, tandem ad insulam perveniſſe ingentis magnitudinis, in alto Oceani pelago contra Africam Occasum versus jacentem; cujus solum amœnum ac frugi-

Atlantis Insula ingens.

(1) *De Americanorum Origine varie inter Authores disceptatur.*

Sunt qui originem ducunt a dispersione Babylonica, & aiunt Incolas Diluvium & Gigantum Memoriam, ante Europæorum appulsum, non ignorasse. Lerius *opinatur illos esse Bananæorum Reliquias a Josbua expulsas; alii autem malunt* 10 *Tribus ab Assyriis primum abductas hic post varias migrationes sedem fixisse; quidam genus referunt ad Phœnices aut Carthaginenses, rei nauticæ peritissimos, quos constat extra Herculis columnas per Oceanum navigasse; statuunt alii, Tartaros primos in hasce oras appulisse, quia Tartaria antiqui Orbis est regio, Americæ proxima. Potior autem videtur sententia doctissimi* Luytlii, *qui non credit tantam regionem suos Incolas moribus, institutis, lingua valde diversos simul & semel, atque ex eadem regione & modo eodem accepisse, & temeritatis esse arbitratur velle determinare tempus, aut rationem adventus, aut regiones Americæ quas hi aut illi populi occuparunt. Quidni tamen discrepent Noahæ posteros qui veterem Orbem penetrarunt, etiam ad Americam pervenisse, seu per Septentrionem, seu reliori itinere, novo Orbe, tunc forte minus quam hodie secreto a veteri. Edocet enim experientia nec Insularum nec Continentis faciem, eandem semper manere. Et si mari tantum ad Americam Iter patuerit, quidni a Noemo, Arcæ conditore, discere potuerint nepotes Artem navem fabricandi & dirigendi? Neque* Luytlio *improbabile videtur subsequentibus seculis, Scythas, Tartaros, Sinenses, aliosque Indiæ populos in Americam transisse, nam ex navigationibus constat partem ejus quæ Asiam respicit, tempore primi appulsus Europæorum non minus populosam fuisse, quam oppositam, quæ Africæ & Europæ obvertitur. Nec minus probabile, Phœnices Carthaginenses quibus & ventus generalis ex Ortu in Occasum perpetuo fluens, fortassis favere potuit; item Norvegos, Groenlandos, aliosque delatos eo fuisse, aliis aliisque temporibus seu mari, seu terra, seu casu, seu consilio; contingere enim cuique potest, quod cuiquam potest.*

AMERICA

JAPAN

Aniam Regnum

AMERICA SEPTENTRIONALIS

NOVA FRANCIA

NOVA ANGLIA

NOVA BELGICA

FLORIDA

Terra de Labrador

Terra Nova

Bermudes

Azores I.

OCEANUS ATLANTICUS

MAR DEL ZUR

MARE PACIFICUM

Iles des Larrons

Iles des Voleurs

Iles de los Salvadores

Terra Australis

Nova Zelandia

Nova Britannia

AMERICA MERIDIONALIS

PERU

CHILI

Rio de la Plata

Argenteus R.

Ichn. Senex sculp.

frugiferum, & amnibus navigabilibus irriguum, ſumtuoſiſque ædificiis inſtructum. Hæc ſanè inſula ex ſitu ac magnitudine nulla alia eſſe poteſt, quàm quæ nunc vulgò dicitur *America*: nec facile de ea neque *Ægyptii Sacerdotes*, neque *Solon, qui librum de ea conſcripſit*, teſte Strabone *lib.* 1. neque *Diodorus*, hæc confingere ſive ſomniare potuerunt; quæ revera ita eſſe nunc ſatis compertum habemus. *Auctor* autem *libelli de Mundo*, qui ab aliis Ariſtoteli, ab aliis Theophraſto adſcribitur, verſio verò ejus Latina Apulejo, alias, præter hanc noſtram, quam Europæ, Africæ & Aſiæ nominibus diſtinximus, tradit eſſe inſulas magnas; antiquiſſimi illi mortales haud dubiè intellexêre Americam & Magellanicam. Carthaginienſes aditu illius inſulæ cæteros Europæos prohibuiſſe, ibidem tradit Diodorus. Quando & qua de cauſa Pœni eam navigationem intermiſerint, ita ut jam inde à Romanorum imperio ad ſuperius uſque ævum nihil de iis terris auditum vel annotatum ſit, plane incertum eſt. 1

III. Dicta nunc eſt tota hæc Continens *America* [a], ab *Americo Veſputio Florentino*, qui Emanuëlis Portugalliæ Regis auſpiciis a Gadibus Anno CIↃCCCCXCVII profectus, primus ex Europæis (quantum memoria proditum) eam ingreſſus eſt. Quanquam hoc prior *Chriſtophorus Columbus Genuenſis* An. CIↃCCCCXCII inſulas Americæ *Hiſpaniolam*, *Cubam* & *Jamaïcam* adierit. Poſt hos frequentes in eam navigarunt Hiſpani, Galli, Angli; quorum alii aliis inibi regionibus detectis, nomina ſuâ quique linguæ impoſuerunt. Mediterraneorum America unde dicta.

HEKELII.

[a] Hujus extremæ Terræ Partis Deſcriptionem ſub NOVI ORBIS, ſeu INDIÆ OCCIDENTALIS nomine imprimi curavit *Michael Colinius*, Amſtelodami anno 1622, in fol. reg. & quidem autore *Antonio* de *Herrera*, Regiô *Indiarum* & *Caſtellæ* Hiſtoriographô; *Caſpare* autem *Barlæo* Metaphraſte ſat felici. Nota quoque eſt *Hugonis Grotii* Diſſertatio de *Origine* GENTIUM AMERICANAR. in 8. f. ibid. exc. ut & *Urbani Calvetonis* NOVÆ NOVI ORBIS HISTORIÆ, *Genevæ* anno 16—— in 8. edit.

REISKII.

1 (a) Recte Cluverius nolter *novum hunc orbem, ſuperioribus ſeculis plane ignotum*, aggreditur, eumque orbi veteri, aut dudum inter antiquos cognito, bene opponit: Aſt dememinit ſui, aut à prima ſententia recellit, dum *Americam inde ab antiquiſſimis temporibus inter Europæos cognitam* arbitratur. Quod ſi enim ulla hujus terræ notitia ex ævo antiquiſſimo ad Europæos pervenerit, cur Phœnicii, Græci, Romani, & Arabici Scriptores illam nec Geographicis libris, nec certis gradibus definiiſſent? Atqui non amplius, ubi maxime, orbis cogniti latitudinem, *quam ad gradus meridiani circiter LXXX, longitudinem quam ad gradus æquatoris CLXXX* Strabo, Ptolemæus & Plinius extenderunt: Cum tamen hodierna noſtri orbis latitudo ad gradum CXLI, longitudo ad gradum CCCLX, imò ulterius progrediatur. Quid? quod veteres *majorem orbis longitudinem* ipſi deſcripſerint, quàm revera fuit: Quippe qui nihil Europæ Aſiæque ultra Sarmatiam, nihil Africæ ultra Æquatorem, nihil Indiæ Seres extra Sinas que, nihil extra Fortunatas inſulas, & Africana littora compertum habuerunt. Quid? quod *pyxide nautica deſtituti Oceanum Atlanticum* nec tentare nec ſuperare potuerint: Idque ſuprà Lib. I. c. 13. planum fecimus, argumentis contrariis exàminatis. Ergo quantum ad (b) *Platonicam Atlantida* ſpectat, illa immani terræ motu & aquis marinis obruta jacet: Cum America ſuperſtet integra, nec ullis terræ motibus aut aquoſis eluvionibus oppreſſa fuerit. Kircherus verò Mundi Subterr. Lib. II. c. 13. Atlantidem inter Azores atque Canarias extitiſſe, haſque inſulas minores ex ejus reliquiis ſuperſtites conjectat: Huic conjecturæ veriſimilitudinem ex nova inducit inſula, quæ A. 1638 prope Azores aquis marinis emerſiſſe copioſius ibidem memoratur & legitur. Non dico eſſe Geographos doctiſſimos, qui Atlantida cum Varenio Luſitano commentitiam, aut è fabulis prognatam cenſeant. (c) Diodorus autem Siculus quæ Lib. V. Biblioth. de Phœnicio ultra columnas Herculis excurſu, & *magna inſula reperta tradit*, hæc ad aliam quamcunque Africano littori vicinam commodius referri queunt. Nautica enim Phœnicum veterumque gentium migratio littoribus inhæſit; quod peripli fere ſinguli teſtantur. Nec Diodorus cuncta, quæ retulit, *haberi ea vult pro uſquequaque veris, ſed ſatius putat, quomodocunque res priſcas noſſe, quam eas penitus ignorare*: Ita Voſſius Lib. II. de Hiſtor. Græcis, c. 11. rectè judicat. (d) *Auctor itaque libelli de Mundo*, qui nec Ariſtoteles, nec Theophraſtus, nec alius è Peripato fuit, probationem cauſæ huic exiguam addet. De tribus enim orbis partibus, & *inſulis præter eas magnis etiam multiſque, non de ſingulari aliqua terra continente*, qualem Americam cognovimus, & ampla ſatis & magna loquitur. *Interim Phœnices orbem circumnavigaſſe, non conſtat*: *Tantum Occani littora pleraque per partes explorarunt*: Ita graviſſime Bochartus Lib. I. Chan. c. 37. ubi de nautica Eudoxi,

(a) Novus orbis olim ignotus, an cognitus priſcis? (b) Atlantis Platonica. (c) Inſula Diodori Sic. (d) Auctoris libelli de Mundo luſ.

terraneorum cognitio parum certa est; maxime quæ versus Septentrionem. Maritimæ autem oræ Hispanorum armis maxima ex parte subactæ. 2

Occidentalis India.

IV. At eadem terra nonnullis *India Occidentalis* nuncupatur, quia eodem tempore, quo India Orientalis in Asia, hæc etiam detecta fuit; tum quod utriusque incolis similis ac pene eadem vivendi ratio: nudi quippe utrique agunt. Includitur magno undique Oceano; ab *Ortu* Atlantico, qui vulgò *Mar del Nort* dicitur; à *Meridie* Magellanico freto, quo ab Australi terra dispescitur; ab *Occasu* Pacifico mari, vulgò *Mar del Zur*. A *Septentrione* equidem litus Europæi nondum cognitum habent, at Concreto perfundi pelago necesse est; cum ab altera poli parte Asia atque Europa, primæ continentis, sive primæ magnæ insulæ partes, ei objaceant; quæ & ipsæ eodem mari alluuntur.

Americæ tines.

Magnitudo.

Longitudo ejus summa inter duo freta, *Anian* & Magellanicum, milliar. Germ. CIↃCIↃCCCC. Latitudo *a* maxima inter promontorium vulgò *C. de Fortuna* juxta fretum *Anian*; & promontorium vulgò *C. de Bertan*, in Nova Francia, mill. CIↃCCC. Dividitur universa in *Septentrionalem*, quæ & Mexicana, & *Meridionalem*, quæ & Peruviana; exiguo Isthmo alteram ab altera discernente (1) 3.

Divisio.

CAP.

(1) *Diffundit se a grad. circiter 240, ad grad. 349 long. neque minor est ejus latitudo, nam quando a freto tantum Hudsonis initium ducimus, extendit se a grad. circiter 63 lat. bor. usque ad 54 merid. In tractu tamen intermedio, & Austrum versus, plus satis angusta est. Figura ejus Clepsammidium non male exprimit. Pars minor Americæ, Zonæ temperatæ meridionali subjacet; pars amplissima Zonæ torridæ & temperatæ Septentrionali. Pars incognita Circulum Arcticum longe supergreditur, quare calor & frigus in diversis prædictæ diversissimæ hujus regionis non possunt non esse diversissima.*

Eudoxi, Hannonis, Hamilconis, & Pœnorum omnium excursione differit.

BUNONIS.

a Tanta Latitudo Americæ illis locis in tabulis Geographicis posterioribus non apparet, nec satis explorata est.

REISKII.

2 (a) Hæc orbis novi detecti Gloria Columbo & Vesputio rectè vindicatur, eò quod primi hanc *notitiam cum Europæis communem fecerint*, & in usus traduxerint publicos. Angli quidem ab *Madoceo*, filio *Gaynech* anno 1170, colonias in Floridam Canadamque ductas in Append. Itinerar. Herberti memorant: Josephus etiam Acosta Navarrenum hominem *Alphonsum Sambez de Huelva* & *Aldretem* Hispanum & *Gareilam Vegam* laudat, qui has terras primi lustrarint, & Columbo tum in Madera insula versanti aperuerint: Columbus Genuensis tamen lustratas denique publicavit, & inventor ipse periit; sed Amer. Vesputius Florentinus terræ continenti amplissimæ inventæ nomen addidit. (b) Nam *India Occidentalis appositа Orientali* improprie *κ' ἐξοχὴν* dicitur, utut à Columbo ita dictam Jo. de Laët in Descript. Indiæ Occident. velit. Latitudo hujus à terra del Fuego & Freto Magellanico ad polum Arcticum producta, terminis finitur dubiis; nec longitudo inter Capo blanco & Capo S. Augustini certis gradibus aut milliaribus continetur. Immò *utraque America est paulo angustior* & latitudinis, quam vulgò existimant, minoris: Neque *novam Albionem, neque regnum vel Anian vel Quivira cum freto Anian* nemo fuit aut superiore aut nostro sæculo, qui vel adisse, vel eminus conspexisse talia sese affirmet.

3 (c) Ordo ad statum Americæ Politicum nos vocat: Sed nulla hèic imperia, regna plura, eademque aut majora videbimus aut minora; Respublicas vero liberas olim & adhuc hodieque nullas. (d) Americani quidem veteres *aut monarchicum regumque, aut multis regulis & principibus commune* regimen tenuisse leguntur: illud in regnis maxime duobus florentissimis, Peru atque Mexico; Hoc in cæteris regionibus potissimum insulisque. (e) Hodierni tamen quotquot in orbe novo superfunt incolæ, illi Europæis regibus ut plurimum aut Rebuspublicis subsunt, præter barbaros agrestesque homines in teris aut incognitis aut incultis, Chilensem quoque Chicanamque, montanam provinciam, quæ sui juris utraque manet. Rex (f) Hispaniæ valto imperio cultissimas terras, amplissima regna eademque multa, & plures insulas coërcet; Immò singulari jure, facta scilicet Romani Pontificis anno 1493, inter Caltilianos & Portugallicos reges divisione ac donatione nititur. *Sed nationes Europæ cæteræ jus illud repudiant*, sibique terras aut incultas & novas subjiciunt, aut cultiores ipsis etiam Hispanis bello eripiunt. Sic (g) *Portugalli, Belgæ, Franci, Angli, Succi, Danique* multas colonias induxerunt, & inductas urbibus aut vicis munimentis aut propugnaculis tuentur. Rex autem Hispaniæ regnis cunctis & provinciis *duos proreges* præficit, iisque senatum adjungit regium, magnâ auctoritate præditum: Ecclesiis Christianis *quinque Archiepiscopatus & triginta Episcopatus* imposuit, multaque amplius cœnobia monachorum & monialium, itemque collegia & societates varias instruxit. Plura de statu Hispanico notanda singula ad provincias revocabo.

BUNO-

(a) Primi hujus orbis inventores. (b) India Occidentalis. (c) Status Americæ politicus. (d) Veteres. (e) Hodiernus. (f) Hispanicus. (g) Multiplex.

CAP. XII.

America Septentrionalis ſive Mexicana.

I.

Americæ Septentrionalis magnitudo.

America Septentrionalis quibuſdam *Mexicana* appellatur, à principe totius urbe *Mexico*. *Longitudo* ejus eſt inter fretum *Anian* & Iſthmum, quo meridionalis ei annectitur, milliar. CIↃ IↃ. *Latitudo* eadem quæ univerſæ. Dimidia ejus pars verſus Occidentem æſtivum ſita, introrſus planè incognita etiam nunc jacet, nec quicquam, præter litora, in ea detectum. α Quin & totum Boreale univerſæ Americæ latus, in quantum verſus polum extendatur, prorſus latet. Altera verò pars in regiones dividitur complures, quarum nomina ſunt, *Canada*, *Nova Francia*, *Virginia*, *Florida*, *Nova Hiſpania*, *Nova Granata*, *California*; & in Occidentali latere ad fretum *Anian* duo Regna, *Quivira* & *Anian*, unde freto cognomen.

CANADA. (1)

II. *Canada* β à fluvio cognomine dicta, γ inſula an pars continentis, parum adhuc conſtat. Quantum ejus cognitum eſt, dividitur in δ *Eſtotilandiam*, ε *Cortereálem*, ζ *Terram Laboratoris* & *inſulas* adjacentes, ingentis magnitudinis, quarum

BUNONIS.

α Ingentes à navigantibus in Americæ partibus Septentrionalibus reperti ſunt ſinus: ex reciprocatione & motu fluctuum collegerunt nautæ periti, mare illud eſſe pervium, per quod ad mare pacificum perveniri queat. America igitur à Groenlandia & cæteris terris Septentrionalibus fuerit ſecreta. *Vid. ſup. Lib.* 1. *c.* 13.

β (a) Fluvius iſte à *D. Laurentio* quoque appellatur; *Fretumque* 3 *fratrum* dicitur.

γ Hondius terram hanc, ut inſulam, in Tabula ſua generali depingit.

δ (b) *Eſtotilandiam* [*a*] iſtis in Americæ partibus nullam eſſe, certiſſimis conſtat argumentis; nec in vicino mari unquam exiſtit inſula *Frieſlandia* [*b*].

ε (c) *Cortereális*, à Caſpare Cortereal, qui eam terram anno 1500 detexit, appellata, D. Laurentii ſinui adjacet.

ζ (d) *Terra Laboratoris* inter duas iſtas interjacet [*c*]. Nullis partibus America Europæ propior eſt quam his; diſtat enim hic ab eadem 250 milliar. German. Incolæ terrarum [*d*] veſtiuntur pellibus, & utuntur navigiis ex corio factis: ſicuti Groenlandii.

HEKELII.

[*a*] S. *Eſtotilant.*

[*b*] *Maginus* loc. cit. fol. 282. fac. b. dicit, quòd *Eſtotilandia* prima omnium hujus Novi Orbis detecta fuerit Anno MCCCXC ab *Antonio Zeno*, Patricio *Veneto*, ſub *Zichmi* Regis auſpiciis.

[*c*] Et propterea non eadem eſt, uti nonnulli autumant, cum *Cortereali*.

[*d*] Proceri quippe & optimè diſpoſiti.

REISKII.

1. Hæc Americæ diviſio ab ſitu & Iſthmo Panama, non ab linea æquinoctiali proficiſcitur. (e) *Panama*

(1) *De terminis hujus regionis variant Authores. Limitatur a Borea terra Arctica, ab Occaſu limites non ſatis innoteſcunt. Certum eſt longe in hanc plagam excurrere verſus Novum Regnum Mexicanum; ab*

(a) Canada ſeu fluv. D. Laurentii. (b) Eſtotilandia. (c) Cortereális. (d) Terra Laboratoris. (e) Panama Iſthmus.

Auſtro limitatur Florida, ab Ortu mari Virginiæ, Novæ Franciæ, & ſinu Sancti Laurentii. Subeſt partim Indigenis, partim Francis, partim Anglis. Calor & Frigus in tam ampla regione multum variant. In Ditione Gallica, Autumno & Hyeme ſæpius ningit, & quia Terram Sylvæ obtegunt, non poſſunt obliquiores Solis radii ſufficienter nivem reſolvere, unde frigus ſatis intenſum. Æſtas calidiſſima & ſerena, at interdum procellis perturbata. Fulmen Sylvas inflammando diutinum nonnunquam Incendium excitat. Ejuſdem fere latitudinis eſt cum Francia Veteri. Habet Canada montes, rupes, paludes, lacus, flumina, prata, glebas præpingues, tabacum, ericam, Lithantbraces, argentum & plura metalla. In Sylvis degunt Alcæ, Urſi, Lynces, Hiſtrices, Vulpes, Muſtelæ, Angues, Cuniculi. Habent etiam Aves diverſi generis, inter quas, Aquilas, Falcones & Vultures. Fluvii, Lacus & Maria piſcoſiſſimi. In illis & Fibri & Lutræ occurrunt, atque in his marini Lupi, Boves, Porci, Canes, Cancri, Delphini, Teſtudines, Oſtrea. Canadenſes ſunt feri, Macrobii, Idololatræ. Caſas habitant, quas frequenter immutant. Hyeme pellis animalium pellibus ſe amiciunt. Faciem variis coloribus depingunt; Sunt Polygami, Tabaco, Vino aduſto, Venatui, Piſcatui & Aucupio dediti. Nuper detecta eſt ingens Regio a Domino de la Salle, in Occaſum & Auſtrum vergens a Canada, cui nomen Loviſianæ imponitur. Multum fœcunditate & amœnitate Canadam ſuperat.

quarum præcipuæ, *Goloſme*, *Beauparis*, *Mont de Lions*, & *Terra nova*, eadem & *n Terra de Baccalaos* dicta, ob ingentem hujuſmodi piſcium in ejus pelago multitudinem, qui etiam naves tranſeuntes retardent. Solum Canadæ quantumvis acerrimis frigoribus obnoxium, eximiè tamen fertile, aurique metallis dives. Incolæ ſatis ingenioſi & artium mechanicarum peritiſſimi, pellibus amicti degunt; cæterum Galliarum regis imperio ſubjecti.

NOVA FRANCIA.

Nova Francia.

III. *Nova Francia*, à Gallis, Regis Franciſci I auſpiciis, detecta, & præter raras ſegetes & legumina quædam, omnium rerum inops, à feris ac quibuſdam in locis anthropophagis, in univerſum idololatricis gentibus incolitur. Pars tamen ejus, quæ ad mare accedit, *s Norumbega* ab urbe cognomine dicta, cœlo potitur ſalubri ſoloque fœcundo.

VIRGINIA. (1)

(1) *Fallitur* Cluverius; *nam Solum Virginianum Anglicum fœcunditate exæquat, optimæ notæ Tabaco, diverſi generis legumini-bus, ſylvis, frugiferis arboribus, pecoribus, avibus, piſcibus, inter quos haleces eximiæ magnitudinis, abundat. Incolas* 70000 *numerat, quorum* 10000 *militiæ aſcripti ſunt. In* 50 *Paræcias diſpertitur.*

IV. Novæ Franciæ jungitur *x Virginia*; quæ à vico maritimo ejuſdem vocabuli; vel, ut alii, à Rege Viguina; vel à Regina *Angliæ Eliſabetha*, cujus auſpi-

nama enim *Iſthmus* ferè medius eſt, quo tota cohæret America, viamque mercibus convehendis commodiſſimam præbet. Hiſpani arduam hujus perfoſſionem, & maris utriuſque conjunctionem agitârunt animo, ut labori ad merces exportandas & ſumtibus parceretur: Sed nullus eventus tanto reſpondit propoſito vel operi. Nec eadem huc uſque ſeries aut ratio tenetur in regionibus Americæ utriuſque ſingulis enumerandis, ſive libros ſive tabulas perluſtremus Geographicas: Nos Cluverium ſecuturi, quæ deſunt, ſupplebimus. (a) *Canada* nec metallis, nec auro, ſeu feris, avibus piſcibuſque dives, A. 1663 motu terræ graviſſimo labefactata; nomen primo inventori debuit; ſuoque nunc ambitu 1° *Novam Franciam*; 2° *Angliam novam*, 3° *Belgium*; 4° *Daniam*; 5° *Sueciam novam*; 6° *Terram di Labrator ſive Corterealem* continet. Indigenæ hujus adhuc barbari & inculti, nationibus linguiſque diverſi, & Sagamis vel Senioribus ſubjecti, alii adhuc incerta ſede vagi, alii per vicos & tuguria ſparſi habitant. Galli Gubernatorem ſive Proregem ac Epiſcopum ex A. 1604, in (b) *nova Francia*, ſed Quebecum A. 1608, urbem veterem novamque cum caſtello rupibus impoſito, multaque per colonias propugnacula, portuſque in Accadia duos conſtituerunt. (c) *Novum Belgium* ex A. 1665 Anglis ſubditum novo Eboraco & munimento Albaniæ clara: Sed (d) *Anglia nova* vicis pluribus urbibuſque quatuor, inter quas Neuf Haure, Parlamenti publica ſedes; Boſton, & nova, quæ Academiam fovet, Cantabrigia præ cunctis eminent. Regiones cæteræ obſcuris ex initiis per novas, quæ ſequentur, colonias emergunt. Inſulæ heic multæ; ſed omnium maxima (e) *Terre Neuf* à Gallis A. 1505 reperta nomen adſumſit, multiſq; quidem portubus, feris, ſylvis & animantibus, ſed paucis incolis referta. (f) *Virginia* ex A. 1584 Anglorum dominio ſubeſt, terra ſalubri aere ac proventu frugum vario felix, ſed incolis horumque idolis horrida: Urbs Zamelſoum munitionibus firma. Heic inſulæ (g) *Bermudes* Anglis iiſdem ſubditæ, frumento, meſſe duplici, moris, ſerico, cedris ſingularibus, balænis & multis piſcium generibus famoſæ, quarum deſcriptio topographica Londini & Amſtelodami A. 1672 prodiit.

BUNONIS.

x (h) *Terra de Bacpalaos* à Sebaſtiano Caboto Veneto, auſpiciis Henrici VII Regis Angliæ, detecta eſt A. C. 1507, vulgò *Terra neuf* dicta.

& (i) Primus hanc terram detexit Johannes Verrazanus. Sita eſt inter Canadam fl. & Virginiam.

s (k) *Norumbega* urbs ad fluvium, qui *Rio grande* vulgò dicitur, ſita eſt. Loca à Gallis ibi obſervata ſunt; *Porto del refugio*, *Porto reale Paradiſo*, *Flora*, *Angolema*. Verum cum Hiſpani alia, & Galli alia hiſce locis indiderint nomina, magna reperitur in Tabulis Geographicis diſcrepantia. Cæterum Norumbegam dictam putant quaſi *Norwegiam*, ſeu Coloniam è Norwegia eo deductam [*e*].

x (l) *Virginiam Gualter Ralegh* Eques Anglus detexit, A. C. 1585. Ea verò Franciæ non jungitur; ſed inter Virginiam Franciamque interjacent Anglia Nova, ac deinde Belgium Novum; quod Virginiæ limites contingit. Flumina in ea ſunt *Occam*, *Cipo*, *Monopana*. Dividitur in regiones, *Secotam*, *Wemapemeock*, & *Chamanoock*: Incolæ incedunt nudi; verendis tamen tectis: Reguli veſtiuntur palliis. Subditi in tergo notas quaſdam habent inſitas, quæ indicant Principem, ad cujus pertinent dominium. Multos credunt eſſe deos; at unum ex iſtis præcipuum, qui mundum condiderit. Magiæ quoque dediti ſunt; carnibus tamen humanis minime veſcuntur.

HEKELII.

[*e*] Mare Regionem abluens adeò arenâ eſt repletum, ut periculoſiſſimam circa hæc Loca reddat navigationem, præſertim quod parum profundum ſit.

BUNO-

(a) Canada. (b) Francia nova. (c) Novum Belgium. (d) Anglia nova. (e) Terre Neuf. (f) Virginia. (g) Bermudes. (h) Terra de Baccalaos. (i) Nova Francia. (k) Norumbega. (l) Virginia.

auſpiciis detecta, nomen accepit, antè λ *Apalchem* vocitata. Terra ſterilis atque malignè culta: litus importuoſum. Opidum eſt *Medano*.

BUNONIS.

λ (a) *Apalche* aliis eſt à Virginia diſtincta regio, in qua *Alvarus Nunnius* poſt 15 diærum iter unicam ſaltem invenit domum. Incolæ ejus perhibentur ſtaturæ proceræ. Utuntur arcubus & ſagittis: amant ſolitudines, nonnullos habent conventus, & quiſque ſuo vivit more. Difficilis in Virginiam acceſſus eſt; portus enim exiguis inſulis ſunt repleti, ac oſtia arenâ ferè obſtructa.

(a) Apalchem.

CAP. XIII.

Florida (1), *Nova Granata, California, Nova Hiſpania.*

I.

α FLorida, inter Virginiam & Novam Hiſpaniam porrecta, nomen habet à *Dominica Palmarum*, quæ Hiſpanis *Paſqua de Flores* dicitur. Hoc quippe die à Portugallis detecta. Solo gaudet amœno ac feraci. At incolæ ſunt barbari, ſordidi, ſupraque humanum modum feri; vermibus, ſerpentibus, alioq; venenatorum animaliúm atque inſectorum genere veſcentes. Quare β Hiſpani pariter atque Galli regionem hanc occupare ſæpe numero nequicquam tentarunt, tandem Hiſpanis ceſſit. 1 Florida.

NOVA

BUNONIS.

α Detecta eſt (a) *Florida* à Joan. Pontio [a] anno Chr. 1512. Excurrit illa in modum Peninſulæ, reſpicitq; Cubam & Jucatan; omnis generis fructibus, ac in primis *Maitz* abundans. Regiones ibi ſunt; *Joquazia*, *Avanares*, & *Albardaoſia*. Fluvii præcipui ſunt; *Garomne*, Fl. S. Crucis, *Charente*, *Loire*, *Aine*, *Seine*. Opida; *Anatequa*, *Houſtaqua*, *Utina*, *Potano*, *Saturia*, *Sarrope*. Galli ibidem condiderunt caſtellum *Charlefort* anno 1561, ac poſteà 1564 *Carolinam* [b]. Incolæ incedunt nudi, præter ſenes & fœminas, quæ pellibus cervinis veſtiuntur, nares aureſque habentes perforatas [c]. Plurimi ibi reperiuntur androgyni, quos habent pro mancipiis, iisque utuntur veluti jumentis. Qui in Panuca ſunt, captos devorant hoſtes. Eſt ibi animal vulpi perſimile, ſub ventre habens loculum, qui & aperitur & clauditur. In eum fœtus ſuos nuper editos condit, ut venatores aliaque pericula effugiat.

β Hiſpani ductu *Ferdinandi Sotti*, Galli verò ſub *Johanne Ribaldo*, & *Laudoniro*, tempore Caroli IX, terram hanc tentârunt [d].

HEKELII.

[a] *Legionenſi*.
[b] CAROLI IX nomine nuncupatam.
[c] Quod ad mores attinet, fœdi & flagitioſi ſunt. Liberos ſuos neque ullâ domeſticâ diſciplinâ erudiunt, nec coërcent; attamen ſua cuique Uxor & ſevera illic Matrimonia ſunt. Bella adverſus finitimas Gentes, ſed ſermone diſſonas, gerunt. Arcus & Sagittæ autem ſunt Tela illis præcipua.

[d] Vid. *Brevis Hiſtoria* de *Gallorum Expeditione* in FLORIDAM, &c. *Benzonianæ Novæ Novi Orbis Hiſtoriæ* adjecta p. 429. ſeqq.

REISKII.

1 (b) *Floridam* cum Galli poſt A. 1562 deſererent ultro, Hiſpani duobus caſtris, uno S. Auguſtini, & S. Matthæi altero ſibi aſſeruerunt; ſed mediterraneam nec quidem cognitam feris incolis relinquunt. (c) *Granada* novæ Mexicanæ A. 1583 repertæ ac Hiſpaniæ ſubditæ annumeratur: itemque (d) *California*, magna ſatis inſula, quam obſervationes recentiſſimæ demonſtrant, ad gradum 23 latitudinis borealis ſita, 500 milliarium longa: Itemque *Cibola* munitis urbibus clara. (e) *Nova Hiſpania* tamen omnibus antecellit, ſive duodecim provincias quas complectitur, ſive Proregem hujuſque ſedem, magnificentiâ, cultu templorum, cœnobiorum ac hominum frequentiâ, inſignem videas. Tribunalia hic quinque regia, quas Audientias regales nominant, ad jus dicendum Hiſpanis, indigenis, adveniſque. Nam (f) quinque heic incolarum genera, *Europæi* nempe quotquot inſident, *Criolii* ex Hiſpanis parentibus in America prognati, *Meſtecii* ex Hiſpanis & Americanis parentibus orti,

(1) *A gradu circiter 25 ad grad. 40 lat. bor. atque a gradu 269 ad gradum 297 long. ſe extendit. Cœlum purum & temperatum. Solum campeſtre & irriguum, & verſus mare arenoſum. Fert pinus, lauros, palmas, cedros, cupreſſos, caſtaneas, nuces, uvas, pruna, meſpila, alioſque fructus palato gratiſſimos.*

(a) Florida. (b) Florida. (c) Granada. (d) California. (e) Nova Hiſpania. (f) Quinque incolarum genera.

Neque deſunt legumina, pecora, feræ, inter quas cervi, urſi, pardus; nec Aves, quas inter perdices, pavones, pſittaci; piſcibus etiam abundat, inter quos crocodili. Serpentes habet vaſtæ magnitudinis, qui homines devorant. Indigenæ ſunt lacertoſi, prædones, parum pudici, propemodum nudi incedunt. Corpus unguento & diverſis coloribus inficiunt, pennas & plumas variegati coloris adamant. Inter eos complures inveniuntur Androgyni, ipſorum mancipia, quibus pro jumentis uti ſolent. Solem & Lunam venerantur, credunt quoque immortalitatem animarum.

NOVA GRANATA.

Nova Granata. II. γ Caput hujus provinciæ eſt *Granata* opidum, unde ei nomen. Incolæ & corpore & animo reliquis Americanis candidiores juſtioreſque.

CALIFORNIA.

California. III. δ *California*, quæ inter ſinum cognominem (quem Hiſpani *Mar Vermejo*, id eſt, Mare Rubrum vocant) & Mare Pacificum ceu Peninſula excurrens, ſolo eſt arido, ſterili atque deſerto.

NOVA HISPANIA. (1)

Nova Hiſpania. IV. Noviſſima Septentrionalis Americæ & Meridionali contermina eſt ε *Nova Hiſpania*, omnium ampliſſima longeque cultiſſima. Cœlum habet, quamvis ſub torrida Zona, clemens ac temperatum; ſolum auri, argenti, æris atque ferri metallis ſcatens, omnique animalium genere abundans, mare utrimq; piſcibus & oſtreis margaritiferis refertum. Regiones, in quas dividitur, præcipuæ ſunt iſtæ; *Nova Galicia*, *Mechoacan*, *Mexicana*, *Jucatan*, *Guatimala* & *Nicaragua*.

Nova Galicia. V. In ζ *Nova Galicia*, coloniæ ab Hiſpanis deductæ, ſunt η *Compoſtella*, S. *Spiritus*, *Conceptio*, S. *Michael*, ϑ *Guadalajara*, ι *Culiacan*.

Mechoacan. VI. In κ *Mechoacan* caput regionis eſt opidum *Mechoacan*. Coloniæ Hiſpanorum *Paſcuar* & *Valliadolid*, egregia emporia; hoc etiam Epiſcopatu inſigne.

Mexicana regio, & Mexico urbs. VII. λ *Mexicanæ* regionis caput eſt μ *Mexico* (2), omnium Americanarum prin-

Nigri denique ſive Negros & barbari adhuc inculti-que homines. In toto autem orbe novo quinque (a) Archiepiſcopatus eminent, *Mexicanus*, *Dominico-Politanus*, *Limenſis*, *Platenſis*, & *Granadenſis*, *quem S. Fidei* ab urbe vocant: His autem Epiſcopatus bene multi & ampliſſimi ſubſunt: Ut de Academiis, Scholis, Monaſteriis, Abbatiis & Collegiis Jeſuiticis non dicam. Omnes autem provinciæ heîc enarratæ regno Hiſpan. ſubſunt.

BUNONIS.

γ *Nova Granata* [e] Floridæ adjacet verſus Occaſum, extenditurque uſque ad mare *Vermejo*.

δ Californiam inſulam eſſe docent recentiores.

ε (b) *Nova Hiſpania* maximam partem Iſthmi occupat, qui eſt inter Mare Pacificum & ſinum Mexicanum. *Ferdinandus Corteſius* Hiſpanus has terras ingreſſus eſt anno Chr. 1518, eaſque ſubegit [f]. Quatuor milliaribus à Nova Hiſpania fluitant multæ radices, arundines & folia ficulneis ſimilia quæ comeduntur, ſuntque ſapore braſſicæ.

ζ (c) *Nova Galicia*, antea *Xaliſco* dicta, Novæ Granatæ adjacet; 800 in ea Hiſpani, quum primùm appellerent, exuſſerunt pagos.

η *Nunus Guſmannus* terræ hujus inventor, (d) *Compoſtellam* ibi condidit.

ϑ (e) *Guadalajara* regionis caput eſt; in cujus vicinia mare Chapaticum, & lacus aquas habens calidas.

ι (f) *Culiacan* regionis cognominis caput eſt; quæ inter Sebaſtiani, & Piaſtlam fluvios ſita anno Chriſti 1530 inventa fuit.

κ (g) *Mechoacan*, Galiciæ verſus Meridiem contermina regio, totius Hiſpaniæ Novæ fertiliſſima ac feliciſſima regio eſt. Ter enim in anno illa fert *Maitz* illud, etiam, auro, argento, margaritis, melle, cerâ, ſale, &c. dives. Ab hâc provinciâ *radices Mechoacanæ* nomen habent. Ejuſdem regionis Principem graviſſimis, ut ei extorquerent aurum, Hiſpani ſubjecerunt tormentis. Hic quoque eſt copia *Annilex*, ad tingendum aptiſſimum. Fructu quodam arborum inſtar amygdalorum, *Cacaos* dicto, utuntur incolæ pro nummis.

λ Mechoacanæ Ortum verſus adjacet (h) *Mexicana regio* totius Americæ nobiliſſima.

μ (i) *Mexico*, 70000 ædium urbs, anteà *Themiſtitan* dicta, à *Ferdinando Corteſio* anno 1521 capta ac deleta eſt, victo etiam & occiſo Mexicanorum Rege nono *Moteczuma* ſeu *Molencuma*, qui annus à jactis urbis fundamentis erat 140. Victus eſt Rex iſte à 9000 Hiſpanis, licet 350000 haberet militum; eique ſubeſſent bis mille Reguli. Anno 1573 Jeſuitæ ibidem condiderunt collegium.

HEKELII.

[e] Cujus opidum ejuſd. nominis *Franciſcus Fernandes* condidiſſe dicitur.

[f] Maxi-

(1) *Jacet intra grad. circiter 8 & 30 lat. bor. & grad. 254 & 292 long. Cœlum temperatiſſimum & ſaluberrimum, licet pars ejus longe maxima intra zonam torridam conſtituta ſit, venti & imbres non raro diu ſæviunt. Solum abundat paſcuis, frumento, mayzo, optimæ notæ fructibus, generoſiſſimis equis Hiſpanicæ originis, aliisque pecoribus, quæ frequenter pellium gratia enecantur. Tranſportantur hinc in Europam optimæ notæ metalla, quæ & fodinæ & rivi ſuppeditant, gemmæ, opobalſamum, cochenilla, ſalſaperilla, radix Mechoacana, ſulphur, pelles animalium, aliaque. Vinum vix profert, quia ſub Vindemiarum tempus cœlum pluit perpetuo.*

(2) *Habet vias latiſſimas, ædificia publica ſuperbiſſima, inter quæ eminent Eccleſia Metropolitana & palatium regium, cœnobia plurima, collegia, xenodochia, aquæductum longiſſimum & pulcherrimum, Academiam in qua Artes & liberales Scientiæ inculcantur, typographiam & ſupremum Tribunal. Sedes eſt Prorегis, Archiepiſcopi, Inquiſitionis. Hic etiam pecunia cuditur. Caret portis, vallis, muris, tormentis bellicis. Contra vim lacus, qui ſub initium ſuperioris ſæculi piſſime eam afflixit, aggeribus munitur. Lacus duplex eſt, quorum alter piſcoſus ſtagnans, alter vero ſaliſus, ex quo ingens Salis copia conficitur.*

(a) Quinque Archiepiſcopatus. (b) Nova Hiſpania. (c) Nova Galicia. (d) Compoſtella. (e) Guadalajara. (f) Culiacan. (g) Mechoacan. (h) Mexicana regio. (i) Mexico urbs.

princeps; olim in medio lacus ingentis Venetiarum inſtar palis ſuperſtructa: poſtea ab Hiſpanis ad ripam ejuſdem lacus tranſlata ſatis cultè nunc habitatur, ambitu ſeſquimilliar. German. *Sedes eſt Proregis*, quem Rex Hiſpaniarum mittit: item & *Archiepiſcopi*. Imprimuntur hic libri, cuditurque moneta. Secunda ab hac eſt *Teſcuro*, amplitudine Mexicum exæquans; dein tertia ν *Angelorum civitas*, lanificio maximè nobilis. Cæterùm ξ mons eſt in Mexicana regione, ignibus perpetuis inſignis. Teſcuro urbs.

VIII. ο *Jucatan* Cherſoneſus agro feraciſſimo incolas fert omnium bellicoſiſſimos. [2] Jucatan.

IX. π *Guatimalæ* caput eſt *Guatimala*, juridico conventu perpetuique præſidis præſentia celebris. ρ In *Nicaragua* opida ſunt σ *Granata* & *Leon*. Guatimala. Nicaragua.

CAP.

[*f*] Maximâ tamen ſuorum & Incolarum ſtrage, cui remunerationis cauſa dono conceſſa fuit TECOANTEPEC, Regio ipſius *Novæ Hiſpaniæ*, à *Carolo* V. Imp. Incolæ hujus Regionis proceri ſunt, corporibus valentes, longævi ac ingenio pollentes.

BUNONIS.

ν (a) *Angelorum Civitas* anteà *Vacipalam* [*g*] dicta eſt. Ad ſinum Mexicanum 50 ac plura numerantur opida.

ξ Mons iſte [*b*] (b) *Popocampeche* appellatur. Cæterùm regio hæc auri argentique ditiſſima ad mare quæſtuoſam habet oſtrearum piſcationem [*i*]. Ibi quoque eſt (c) *Guaſtecan* Regiuncula, in qua *Panuco* urbs, & civitas *D. Jacobi a Vallibus*. In ea regione eſt mons, in quo duo fontes, quorum alter picem habet nigram, alter rubram.

ο (d) *Jucatan* ſeu *Yucatan* peninſula inter ſinum Mexicanum & Jucatanum Ortum verſus ſeſe extendens, à Franciſco Hermandez anno 1517 detecta eſt. Urbes in ea ſunt, *Campechо*, *Tavaſci*, *Patanchan*, quæ magnitudine ſuâ Cairum in Ægypto exæquare dicitur, hodiè (e) *Victoria* appellata; quod Hiſpani ibi exigua manu XL millia Jucatanorum acie ſuperarint. In hac quoque provincia Hiſpani omni crudelitate lacerarunt, iœdéque interemerunt incolas. Inter Jucatanos [*k*] olim circumciſio erat in uſu; venerabantur crucem [*l*], abſtinebantque carnibus humanis.

π (f) *Guatimala* inde verſus Meridiem jacens Hiſpanorum quoque ſenſit crudelitatem. Haud longè ab ejus urbe [*m*] mons eſt, qui ignem [*n*] & lapides evomit.

ρ Ulterius Meridiem verſus eſt (g) *Nicaragua*.

σ Tribus milliaribus à (h) *Granata* quoque mons eſt igoivomus: *Granata*, *Nicaragua* & *Leon* urbes ad lacum poſitæ ſunt, qui vulgò Hiſpanis *Lago de Nicaragua* vocatur. *Carthago* & *Segovia* ejuſdem provinciæ urbes ſunt. Cæterùm ſuprà Californiam verſus Septentrionem ad mare Pacificum eſt (i) *Tolmium regnum*. Ibi reperitur animal, quod ſublatos in tergum catulos cauda tegit, atque ita effugit venatorum inſidias. Deindè (k) *Quivira* quoque ibidem eſt, à Franciſco Draco Anglo *Nova Albion* dicta. Ulterius ob intenſum frigus progredi non potuit Dracus, licet 42 gradum Latitudinis non ſuperârit. Ad eadem loca poſtea pervenit quoque Tho. Candiſh, Draci popularis, quem frigus etiam recedere coegit, etiamſi Latitudinem Draci nondum attigiſſet. Incolæ ejus Tartarorum more ſub tentoriis agunt, pecuariæ & venationi operam dantes. Inde porrò verſus Occaſum ſolis æſtivum ponitur (l) *Anian* regnum, quod nonnulli Tartariæ contiguum eſſe contendunt. Alii verò fretum aliquod inter Americam & Aſiam hic eſſe docent 60 milliarium.

HEKELII.

[*g*] Id eſt, *Terra Serpentum*.

[*b*] Incolis.

[*i*] Incolæ hujus Tractûs olim erant Idololatræ & Hominivoræ, pluresque ducebant Uxores, quæ tamen vitia amiſerunt paulatim poſt ſacroſanctum Baptiſma receptum. Utuntur in Bello Sagittis & Fundis, quibus jaciunt Lapides.

[*k*] Animoſos quippe ac bellicoſos Populos.

[*l*] Etiam ante *Chriſtianorum* adventum.

[*m*] Quam Agro fertili & amœno, Aëreque ſalubri gaudere tradunt recentiores Geographi.

[*n*] Fumum.

REISKII.

2 (m) *Jucatan* tribus Hiſpanicis nunc urbibus floret, nempe Merida, Valledolido & Campechio. Duo heic incolis gentilibus portenta tribuunt, 1° *Baptiſmum*, quem duodecimo ætatis anno conferant, neque niſi tinctos ad conjugium admittant, 2° *Fabricas & ſtructuras ſaxeas*, Europæis elegantia pares, ubi nullus ferri, argenti & cupri uſus obtinet: (n) *Guatimala* urbs diluvio nocturno, & ſaxis de rupe vicina grandibus, A. 1541, everſa obrutaque, novam in valle, quam duo montes igoivomi circumdant, *urbem S. Jago* peperit. Addo duas regiones ampliùs, (o) *Koſtaricam* & *Veraguam*, Carthagine, Conceptione & S. fidei urbibus inſignes: (p) *Antillas* porro inſulas quatuor diſtinctas claſſibus; *Licayes* nempe, *di Barclovento*; *Caribes* & *di Sottovento*, quæ infrà commodiùs explicabuntur.

R R

(a) Angelorum Civitas. (b) Popocampeche. (c) Guaſtecan. (d) Jucatan ſeu Yucatan. (e) Victoria urbs. (f) Guatimala. (g) Nicaragua. (h) Granata. (i) Tolmium regnum. (k) Quivira ſeu Albion Nova. (l) Anian. (m) Jucatan. (n) Guatimala. (o) Koſtarica, Veragua. (p) Antillæ inſ.

CAP. XIV.

America Meridionalis sive Peruviana. (1)

I.

Americæ Meridionalis seu Peruvianæ figura & magnitudo.

A *Americæ Septentrionali* xx circiter milliarium German. Isthmo annectitur *America Meridionalis*, quibusdam *Peruviana* dicta, à Provincia *Peru*, omnium præstantissima. Ipsa ingens peninsula, Africâque paullo minor, *forma* triquetra in tria panditur amplissima latera. Cuneorum *unus* Septentrionalem spectat Americam, *alter* Africam, *tertius* Magellanicam. *Longitudo* ejus patet, Septentrionem inter & Meridiem, milliar. Germ. CIↃ. *Latitudo* summa inter Occasum Ortumque IↃCCC. Regiones quibus distinguitur sunt hæ: *Castella aurea, Bogota, Peruvia, Chili, Chica, Brasilia, Caribana, Gujana, Biquiri*, omnes Oceano perfusæ. Intus vero in Mediterraneis, *Amazonum regio, Paguan, Picora, Moxos, Uram, Charchas.* Fluviorum duo nobilissimi, *Maragnon*, qui & *Orelliana*, & Amazonicus: & alter *Argenteus*, vulgo Hispanis *Rio de Plata.* 1

C A.

REISKII.

1 Nunc propius ad (a) *Isthmum*, quo utraque America cohæret, acceditur, firmum illud terræ continentis vinculum: De quo perfodiendo actum sæpius fuit, deque fossâ inter Nombre de Dios & Panamam ducenda, ut in mare Pacificum excurri facilius posset, tutusq; ac liber Hispanis ad orientalem Indiam itus & reditus pateret: Sic Petr. Vallius & anonymus auctor descriptionis. Orbis Leodii 1643 editæ observant. Termini vero (b) Americæ meridionalis per observata recentissima paulo nunc arctius constringi, parteſque hujus aut regiones accuratius enumerari solent: *Castilia* nempe *Aurea, Peru, Guajana, Chili, Magellanica* sive *Chica Tucumam, Plata* & *Brasilia.* Quibus omnibus Prorex ab rege Hispanico huc missus præficitur; quinque subsunt ad jus dicendum Tribunalia, *Limense, Platense, Imperiale, Quitense, Pogotanum*; Itidemque Archiepiscopatus cum suis Episcopatibus, quos Aub. Miræus Lib. IV. c. 4. de statu Relig. Christ. numerat. (c) *Terram* ad *firmam* urbes referuntur, 1° *Panama* 300 ligneis ædibus, 600 civibus, numeroso præsidio, & mancipiis Guineensibus instructa; 2° *Nombre de Dios* ob nocentissimum aërem deserta civibus ad *urbem* (d) *Porto Belo* aliam digressis. Huc è Panama aurum argentumque Peruvianum terrestri ad sedecim milliaria itinere deportatur magnis ab ovibus, quas *Vicunas* nominant, instar jumentorum bajulantibus: Urbem hanc Angli A. 1668 cum ceperant, Hispani magno redemerunt Pretio. (e) *Carthagena* balsami, gummi & resinæ ferax, urbem cognominem eamque munitissimam habet; quod cum Franc. Dracus expugnasset A. 1585, Hispani posteà castello duplici & multis munitionibus firmârunt. (f) *S. Martha*, auro, gemmis, marmore; Hacha unionibus fluviatilibus dives. (g) *Venetuarian* urbe Corono & Velseranis aut Germanicis coloniis; (h) *Nova Andalusia* margaritis copiosissimis & primo Americi Vespucii appulsu A. 1597 claret. (i) *Peruvia* quondam Ingis regibus domesticis, nunc regi Hispanico subjecta, urbem omnium munitissimam Ariccam, & partes quatuor comprehendit, *Quito, los Reyes, Charcas* & *la Sierra*, omnes fundo ferè aureo argenteoque ac immensis divitiis beatas. (k) *Guajana* coloniis Anglicis, Gallicis, Belgicisque frequens, castella & munitiones continet, quibus Galli Cajanam, Angli Surignamiam, Belgi aut Batavi Esquibium & Berbicum contra barbaros tuentur. His enim adhuc rex quispiam è prisca Ingarum familia præesse, ac Manoam urbem pro sede regia tenere dicitur. (l) *Chili* ætate fermè perpetua, pratis & arboribus semper virentibus, magno frumenti & fructuum proventu, auroque optimo commendatur. Pars Regi Hispanico, pars adhuc indigenis subest, è quibus (m) *Auranques* pugnacissimi A. 1641 sese dedidérunt. Urbes Hispanorum præcipuæ tres sunt *S. Jago, la Conception*, & *Imperialis.* Ad Magellanicam paulo inferius transibitur: (n) *Tucumannnia* urbem S. Jago del Estero, & plura Hispanis oppida, multosque pagos Caciquis sive Dominis suis subjectos continet. Terram vero *Esterum* fluvius eluvione per annum lata fertilem reddit. (o) *Plata* regio frugum, pecoris argentiq; ditissima

(1) *Vastissima est peninsula, forma triangulari, sita inter grad.* circiter 292 & 349 *longitudinis, atque grad.* 13 *lat. bor.* & 54 *lat. merid. pars illa, quæ Terra Firma vocatur, Cœlum habet torridum, Solum scatet montibus & paludibus, unde vapores Aërem inficiunt. Læta habet pascua; sylvis, feli bus feris, pecoribus, avibus, & piscibus abundat*

(a) Isthmus. (b) Americæ merid. partes. (c) Terra firma. (d) Porto belo. (e) Carthagena. (f) S. Martha. (g) Venetuaria. (h) Nova Andalusia. (i) Peruvia. (k) Guajana. (l) Chili. (m) Auranques. (n) Tucumannia. (o) Plata.

Dividitur hodie in Præfecturas Terræ Firmæ, Novæ Carthaginis, Sanctæ Marthæ, Fluvii Facis, Venetiolæ, Novæ Andalusiæ, Caribanæ, Popaianæ, novi Regni Granatensis, Paria & Guianæ, quarum septem priores maritimæ, quatuor posteriores mediterraneæ sunt. Maritimæ omnes, Caribana excepta, Hispanis subditæ; atque ex mediterraneis pars Popayanæ, & N. R. Granatense; exteræ partes, Indigenis, Anglis, Gallis & Belgis.

CASTELLA AUREA.

II. α *Caſtella Aurea*, vulgò Hiſpanis *Caſtilla del oro*, aſpera atque inculta regio cœloque gravi, auri metallis abundat, unde & nomen. Opida inſigniora in ipſo Iſthmo habet duo, diverſis litoribus appoſita, quorum unum vulgò β *Nombre de dios* (1), id eſt *Nomen Dei*, mare ſpectat vulgò dictum *del Nort*; alterum *Panama* (2), mare Pacificum. Caſtella Aurea.

PERUVIA (3).

III. γ *Peruvia regio*, vulgò *Peru*, omnium novi Orbis auri argentique metallis Peruvianæ regionis fines.

ma urbem *Aſſumption* & opida nonnulla continet. (3) *Braſilia* ex A. 1501 cognita Portugallis per maritimam oram ſubelt, mediterranea barbaris relicta, quorum linguæ tres deſunt literæ f, l, r, quia carent fide, lege, rege: Illa nempe Portugallica in Capitanias XIV, aut Dynaſtias dividitur, quæ ſunt *Paria*, *Maragnaga*, *Siara*, *Rio Grande*, *Paragba*, *Tamariba*, *Fernambuco*, *Segerippe*, *Baja omnium Sanctorum*, *terra Inſularum*, *terra S. Spiritus*, *Porto Securi*, *Rio de Jenneno* & *Vincentiana*; omnes tutiores, ex quo Galli & Belgæ ſuis coloniis exceſſerunt. Urbes vero tres in iis præſtant, nempe S. Salvator, Proregis Archiepiſcopi & Tribunalis regii ſedes; *Olinda* & *Fernambuco*.

BUNONIS.

α (b) *Caſtilia Aurea* habet à *Septentrione* Nicaraguam; à *Meridie* regionem Peru; ab *Occaſu* mare Pacificum; ab *Ortu* Pariam regionem. Incipit autem à Panama ad mare Pacificum, deſinitque in Antiochia ad flumen qui (c) *Rio Grande* vulgò dicitur. Ad eam quoque referuntur, *Darien*, *Carthagena*, *Pamplona*, *Venecuola* ſeu *Venecuela*; item (d) *Popayana* regio, in qua *Antiochia*, *Timana*, *Paſto*: ac porro (e) *Andaluſia Nova*, in qua *Carthago*, *Tocayma*, &c.

β Hæ duæ urbes in Iſthmi angultiis poſitæ ad 20 milliaria Germ. inter ſe diſtant; in urbe (f) *Nombre de Dios* merces exponuntur, quæ ex Hiſpania apportantur; ſicuti in altera, videlicet *Panama*, quæ ex Peru afferuntur. Eo loco, quo *Nombre de Dios* ſita eſt, *Didacus Nequeſa* anno 1512 fortalitium exſtruxerat: *Petrus Ario* Vicarius Darienſis, deinde condidit urbem. Idem Petrus (g) *Panamam* urbem quoque condidit, anno 1515. A Caſtilia Aurea verſus Ortum jacet (h) *Guiana* regnum, auri argentique copia, gemmis & aromatibus dives, multarumque frugum ferax, quod *Gualter Ralegh Anglus*, anno 1595 luſtravit. Eò cum multis millibus profugit *Guainacapa* frater Attabalibæ à Pizarro interfecti. Eſt ibi animal, *Haute* quod vocant, id nunquam viſum eſt edere aut bibere; unde aëris hauſtu creditur vivere [a]. Caput regni (i) *Manoa* ſeu *El Dorado* ad lacum (k) *Parime*, qui ſub Æquatore eſt, jacet. Regiones ibi ſunt, *Anabas*, *Amapaja*, *Emeria*, & *Orenoqueponi*, à fluvio *Orenoque*, qui ex lacu modo dicto ortus Caribanam à Paria diſtinguit, appellata.

(l) *Caribana* Guianæ verſus Septentrionem adjacet inter Orenoque & Maragnonem fluvios, quorum hunc nonnulli eundem cum Oregliano faciunt; at alii diverſum eſſe ajunt. Inter Maragnonem & Oreglianum ponuntur (m) *Amazones*. Caribanæ incolæ ἀνθροποφάγοι ſunt, ſicut & illi, qui in (n) *Antillis* (inſulæ ſunt, quæ & *Camercanæ* vocantur) habitant, *Canibales* appellantur, id eſt, fortes. In Caribana ſunt, *Cumana*, *Maracapana*, *Paria* & *Caribes*: item regiones *Biquiri* ſeu *Wikiri*. (o) *Paria* Caſtiliæ ponitur ad Ortum inter fluvium *Rio grande* & *Orenoque*, in qua præter civitatem cognominem eſt (p) *Benezvola*; Welſeris, patriciis Augultanis, à Carolo V olim oppignorata.

γ *Franciſcus Pizarrus* ſeu *Pizardus* (q) Peruanam regionem 150 peditibus pauciſque equitibus occupavit, ac multa millia incolarum occidit, ipſumque regem *Attabalibam*, licet 25 millibus ſuorum cingeretur, cepit, & incredibili pondere auri, ad XV milliones, extorto, contra datam fidem interfecit. Obtulerat Attabaliba Pizardo lytri loco tantam auri argentique vim, quantam conclave caperet, in quo ſervabatur, ad lineam uſque, quam ipſe rubricâ per totum conclavis ambitum duxerat, ut brevi repleretur [b].

HEKELII.

[a] *Joannes Lerius* Cap. X. *Hiſtor. Navigationis ſuæ*

(1) *Non ita pridem dirutum & Incolæ Portum pulchrum nigraverunt.*

(2) *Urbs parva, lignea, epiſcopalis, caput Provinciæ ad ſinum cognominem communita Arce & Portu, Emporium celeberrimum ubi ſupremum Tribunal, atque in ejus Portum Lima primum argentea ſupellex Hiſpanorum abducitur, inde terreſtri itinere tranſportanda per Iſthmum Panamæ, 18 circiter Leucarum, Portum pulchrum, & ad ſinum Mexicanum ſeu mare Septentrionale*

(a) Braſilia, hujus Dynaſtiæ 14. (b) Caſtilia Aurea. (c) Rio Grande. (d) Popayana regio. (e) Andaluſia Nova. (f) Nombre de Dios. (g) Panama. (h) Guiana regnum. (i) Manoa. (k) Parime lacus. (l) Caribana. (m) Amazones Americanæ. (n) Antillæ, Camercanæ, Canibales. (o) Paria. (p) Benezvola. (q) Peruvia.

& hinc in Hiſpaniam. Contra Panamam in introitu ſinus jacent Unionum Inſulæ, olim inclytæ, inter quas duæ majores cum 2. circiter minoribus. Portus pulcher, vulgo Porto Bello eſt ex adverſo Panamæ ad mare ſeptentrionale, cum portu tuto & amplo, ac binis Arcibus probe munitis in Colle, Emporium præſtans & nundinis ſuis celebre. (3) *Cœlum ob Solis varietatem magnopere variat, alibi torridum, alibi frigidum, alibi clemens & optime temperatum, alibi malignum; alibi ſemper, alibi nunquam, aliti nonnunquam pluit. Solum montibus, inter quos Andes editiſſimi, refertiſſimum, quorum cacumina nivibus perpetuo rigent. Habet & altiſſimas convalles, & campeſtria latiſſima, in quæ nunquam deſluit. Ora maritima, plana, ſabuloſa, plena ſolitudinibus, ſterilis, torrida, quam nec imbres, fluviæ, fontes, flumina aut lacus irrigant. Convalles optime cultæ & lætiſſimæ, cœli temperie & Amniculis a montibus mirifice fœcundæ. Graminoſis Campis ubique ſcatet; omne genus herbarum, leguminum, & arborum admodum ferax eſt. Armenti pecoriſque dives eſt. Ovis habet ejus magnitudine pares, quæ virum & ſarcinas ad aliquot milliaria paſſuum vehere poſſunt. Lana noſtrum ſuperat copia, tenuitate, & longitudine, & ovium caro palato gratiſſima. Ferunt Peruvianos olim funem ex ſolido auro paraſſe tantæ craſſitiei & longitudinis, ut a ſexcentis viris robuſtiſſimis humo tolli non poſſet, quem voluptatis funem nuncupabant, & in lacum dicuntur abjeciſſe, ne in manus Hiſpanorum veniret, Luyt.*

tallis nobilissima, nomen accepit à flumine *Peru* mediam secante. Clauditur ab *Oriente* montium perpetuis jugis; à *Meridie Chili* regione; ab *Occidente* mari Pacifico; à *Septemtrione Bogota* regione. Occupat longitudine inter Septemtrionem & Austrum milliar. CCCLXX. Latitudine inter Occidentem & Orientem CLXX. ♪ Dividitur in *Maritimam* & *Montanam*. *Maritimæ* opida clara sunt ε *Lima*, sedes Proregis & Archiepiscopi, cui subsunt Episcopi XV; & *Camana*. ζ *Montanæ* insignia opida sunt, η *Cusco*, totius Provinciæ Princeps, & ϑ *Quito*. ι *Potosi* auri metallis opulentissimum.

Magnitudo & divisio. Peruvia Maritima & Montana.

CHILI (1).

IV. Sequitur regio κ *Chili*, amplitudine Peruviam ferè exæquans. Caput est opidum *S. Jacobi*.

Chili regio.

CHI.

(1) *Intra grad. 296 & 308 long. atque grad. 26 & 47 lat. merid. jacet. Cœlum salubre & ejusdem fere temperie cum Hispanico in ora maritima; at in parte montana hyems adeo severa dicitur, ut homines & pecora non raro enecet, atque ad instar marmoris induret. Solum abundat pascuis & pecudibus, quas inter cervices sarcinis ferendis idonei. Frumento, vino & fructibus abundat, & quæ ex Hispania allata ibi feruntur feliciter crescunt. Pars maritima Hispanis subdita, at alteram Indigenæ tenent, qui jam sesquisæculum Hispanis fortiter obstiterunt, & sæpius magnis cladibus afficerunt.*

sua in Brasiliam p. 124. Edition. 2dæ, hoc Animal *Barbaris* H A Y vocari scribit, dicitque porro, magnitudine Canis esse, facie Cercopitheci, ventre pendulo instar Scrofæ parturientis, pilo leucopeato valdè diluto, longissimâ caudâ, pedibus in morem Ursi villosis, prolixis unguibus. Ut autem, dum in Sylvis agit, valdè sit ferum; nihilo minus tamen captum curatur facillimè. Nudi *Tououpinambaultii* non libenter cum illo colludunt, propterea quod tum longos, tum acutos ungues habeat.

[b] Quo supplicio a. *Gonzallus* inprimis *Pizarrus* sit affectus, vid. apud *Hieronym. Benzonem*; Lib. III. *Novæ Novi Orbis Historiæ* c. XV. p. 367. Edition. *Latinæ Calvetonianæ*. Cæteroquin *Pizarrus* fuit Vir vegeto corpore ac valetudine prosperâ atque magni animi; avarior tamen, quam liberalior. Litterarum imperitus & facili in omnes credulitate.

BUNONIS.

♪ Aliis dividitur (a) Peruviana regio in *Planitiem* seu Maritimam, *Sierras* & *Andes*. (b) *Planities* ea pars est, quæ ad mare Pacificum jacet in longitudinem porrecta; In ea sunt *Portovejo*, *Thomæbamba*, *S. Miguel*, *Trugillo*, *Arequipa*, *Tumbes*, à Pizardo primùm occupata, &

ε *Lima*, quæ à valle in qua sita, nomen habens, *Regis* etiam vocatur *civitas*, Jesuitarum ibidem est collegium; Solis Hispanis illic licet mercaturam facere.

ζ *Montana* Peruvia, (c) *Sierras* dicta, valles habitatas & urbes habet; agros tam felices, qui centuplum solent reddere fructum.

η (d) *Cusco* Peruvianorum Regum, qui *Inge* vocabantur, sedes, ex lapide quadrato condita, à Pizardo occupata est, qui incredibiles ibi pactus auri argentique thesauros. Quinta pars, quæ Hispaniarum Regi cessit, summam fecit 400000 florenorum Castilianorum. Ædes in hac urbe fuisse scribunt, quarum area, parietes, ac tecta undique aureis laminis fuerint inducta.

ϑ (e) *Quito* ferè sub Æquatore jacet. Ibi sub Hispanorum adventum plus auri quam terræ eruebatur.

ι Auritodinæ, quæ (f) *Potosi* sunt, repertæ fuerunt Anno 1547. In hac Peruviæ parte Argyropolis seu *Villa de la Plata* Anno 1558 condita est. In regione (g) *Charcas* seu *Chiargas* sunt Civitates *Porco* & *Carabay*, auri argentique proventu nobiles. In eadem Montana Peruvia est (h) *Collao* regio omnium in America cultissima; in qua *Tiricara* lacus, ex quo *Aulaga* lacus profluit: *Marocayo* lacus, ex quo fluvius, qui *Rio des Ama* vocatur, oritur. Tertia Peruviæ pars *Transmontana* est, (i) *Andesque* vocatur, ubi montes altissimi & perpetuæ fere pluviæ. Cæterum Aër Peruvianus satis temperatus est, licet intra Zonam sita sit Torridam: quum Brasilia in eadem jacens Zona longè majorem experiatur æstum. Quo magis verò sol à puncto verticali recedit, eo clarius ibi cœlum est, at vertici quo propior exsitit, eò copiosores decidunt Pluviæ ac sentiuntur tempestates. Peruviani nigri non sunt, licet idem habeant Clima cum Æthiopibus in Africa. Conficiunt, sicut & Brasilianı, ex radicibus à feminis masticatis (k) *potum*, quo sese genialiter reficiunt, & *Panem* ex *Maiz*, qui cibus vulgaris est per Americam. *Oves* ibi sunt onera portantes, quibus incolæ utuntur loco mulorum [c]. In Peru & Brasilia vermiculus est (l) *Tau* sive *Nigua* [d], pulicis magnitudine, in pulvere vivens, qui pedibus manibusque nocet; si sese sub unguibus occultavit pruriginem tunc concitat, ac nisi confestim extrahatur, sine magno dolore educi non potest. Habent incolæ oleum, ex fructo quodam *Cauros* dicto factum, quo locum infectum curant [e]. Nascitur quoque ibidem herba, (m) *Cocam*, quam ore tenentes, sine cibo ac potu integrum diem iter possunt conficere [f]. In Peruvianis montibus invenitur magna *Smaragdorum* copia. (n) Colebant Peruviani præcipuè Deum, qui illis *Viracocha*, id est, Creator mundi, ac secundo loco *Solem*. Ad Thomæbambam è regione litoris Peruviani est insula (o) *Puna*, in qua nascitur herba (p) *Sarsa parilla*, cujus succus expressus, si misceatur aqua calida, mederi dicitur morbo Gallico laborantibus.

HEKELII.

[c] Id enim genus Pecoris *Asini* amplitudine sed Specie prope *Cameli* est.

[d] Sive *Nigua*.

[e] *Benzo* Lib. I. *Novæ Novi Orb. Hist.* cap. 23. p. 127. dicit, id mali *cineribus* etiam *calidis* feliciter curari posse.

[f] Atque hoc quidem Herbæ genus, velut Panchrestum quoddam Pharmacum, earum rerum, quibus Mercaturam exercent, præcipuum est.

BUNONIS.

κ (q) *Chili* [g] intra 20 & 41 gradum Latitudi-

(a) Ejus divisio in tres partes. (b) Peruviæ maritimæ Planities. (c) Sierras. (d) Cusco. (e) Quito. (f) Potosi. (g) Charcas regio. (h) Collao regio. (i) Peruvia Transmontana seu Andes. (k) Peruvianorum potus ac panis. Oves onera portantes. (l) Tau vermiculus. (m) Cocam herba. (n) Peruvianorum Religio. (o) Puna ins. (p) Sarsa parilla herba. (q) Chili.

CHICA. (1)

V. Chili regioni continuatur λ *Chica* regio, freto Magellanico affixa. In hac μ *Patagonum* gens eſt ſtupendæ proceritatis, novem & ſummùm decem pedum menſuram implens. Ex his quidam, Magellano (is primus in has oras delatus) inſpectante, ſeſquicubitales ſagittas citra nauſeam per guttur ad ſtomachi fundum egere; hoc ſcilicet argumento corporis robur oſtentantes. Chica. Patagones.

BRASILIA. (2)

VI. ν *Braſilia* vaſta regio, ut quæ quartam Meridionalis Americæ partem obtinet, ſaccari ſingulari atque ubere proventu maximè nobilis eſt. Præcipuum Braſilia.

nis Meridionalis jacens Peruvianam regionem verſus Meridiem attingit, & mare Pacificum verſus Occaſum. Longitudo ejus habetur CCCCXV. milliar. Germ. Latitudo CXX. Nomen habet à frigore, quod interdum ibi [*h*] tam acerbum eſt, ut homines & jumenta gelu rigeant & enecentur. Maritima tamen loca temperatiora ſunt. Habet & hæc regio aurum, vinum, mel, ſtruthiones, lignum Braſilianum, &c. [*i*]. Urbes in ea præter opidum *S. Jacobi* [*k*] ſunt, *Tambopala*, *Axapas*, *Baldivia*. Incolas habet robuſtos & proceros [*l*].

HEKELII.

[*g*] Seu *Chile*.

[*h*] Circa partem *Montanam* inprimis.

[*i*] Hujus Fluvii interdiu decurrunt; noctu verò frigore penè gelati tardè ac debiliter incedunt.

[*k*] Ubi nova Hiſpanorum colonia quotidiè coaleſcit.

[*l*] Bellicoſos.

BUNONIS.

λ *Chica*, Patagonum ſeu gigantum terra, Chili verſus Meridiem adjacet; ab *Ortu* habet Braſiliam & mare; à Meridie Fretum Magellanicum; ab *Occaſu* Mare Pacificum. Longitudo ejus ad 100 ferè ſeſe extendit milliaria.

μ *Patagones* vocantur incolæ, quod Animalium ejus nominis pellibus utuntur vice calceorum, ut videantur habere urſorum, aliarumque ferarum pedes veriùs, quàm hominum. In ipſo Freto Magellanico, quod *Magellanus* Anno 1520, ſpatio 22 dierum pernavigavit, urbs (a) *Philippe Ville* Anno 1588 ab Hiſpanis condita, ad hoc ipſum fretum cuſtodiendum, arcendoſque hoſtes. Verùm omne præſidium hic relictum, fame miſerrimè periit; & Angli poſteà ad DC fame necatos invenerunt; unde locus iſte *Porto Famin* dictus eſt. Cæterùm poſt Magellanum, fretum illud navigarunt *Franciſcus Dracus* Anglus 1579, *Thomas Candiſh* Anglus 1591, *Olivir a Noort* Ultrajectinus Anno 1600, & *Georg. Spilberg* Belgæ. Denique Wilhelmus Cornelius Schauten Hornanus & Jacobus de la Maire. Belgæ quoque Anno 1615 Belgio egreſſi aliud invenerunt fretum, quod *Fretum de la Maire* appellarunt: illud ementi in mari Pacifico inſulis nonnullis repertis in Moluccas pervenerunt; ac inde Orbem ita circumvecti redierunt in patriam ſuam Anno 1617.

ν (b) *Braſilia* inter promontorium *Blancum* Æquatori proximum & promontorium *S. Mariæ* ad Argenteum Fluvium, Longitudinem habet DCLVI milliar. Germ. Latitudinem verò CCC milliar. inter promontorium S. Auguſtini, & Humos. A capite Blanco ad Argenteum uſque Fluvium, qui vulgò *Rio de la Plata* [*m*], litus ejus mare alluit quod vulgò *del Nort* vocatur. Fluvius iſte nomen illud accepit à *Johanne Deacio*, quod argenti ramenta in ipſo reperiſſet. Magno impetu mare ingreditur, adeo ut 20 millia in illo navigantes dulces ex flumine hoc queant haurire aquas. *Petrus Caprali* Luſitanus in Indiam Orientalem navigaturus huc tempeſtate dejectus primus terras illas detexit. Deinde *Americus Veſputius* eò navigavit Anno 1497, 1499 & 1501. Sed Anno 1504 *Portugallenſes* eam ingreſſi ſunt. Anno 1535 *Petrus Mendozza* 20 navibus flumen Argenteum navigavit. Anno 1547 *Joh. a Staden* Haſſus eò navigavit, ab incolis captus ac mirè ſervatus eſt. Eſt quoque ad *promontorium Ericum* (c) *Francia Antarctica*, quam *Nicolaus Villegagnon Gallus* An. 1555 occupavit, & Caſtellum *Colligni* ad *Ganibaram* ſeu *Janierum* fl. exſtruxit: quod tamen Anno 1557 interceptum eſt. Belgæ etiam has ipſas terras fuerant ingreſſi,

(1) *Inter grad.* 296 & 323 *long.* & *intra* 37 & 54 *lat. merid. ſecundum* Luyt. *terræ Magellanicæ cujus hæc pars eſt, jacet. Incolæ Helluones immanes, Anthropophagi, eximii roboris, audaces & pede celeres ſunt, comam detondent, pellibus animalium ſe amiciunt, & facies diverſis coloribus pigunt.*

(2) *Intra grad.* 221 & 349 *long.* & *a 1mo fere lat. merid. ad* 24 *jacet. Cœlum, licet ſub Meridionali tractu Zonæ torridæ ſitum, optime temperatur perpetuo longitudine, & frigore noctium, copioſo rore, & pluvia, & ventorum a pelago flatibus, qui multo mane naſcuntur, integrum diem perdurant, aeremque reddunt nitidiſſimum, & ſaluberrimum. Solum partim humile, partim montanum, lætum glebis præpinguibus & campis viridantibus. Fert præter ſaccharum, tabacum, goſſipium, arbores pomiferas, Mandiocam, radicem Sativam qua in farinam redacta, Indigenæ victitant, mala aurea, granata, citrea, uvas, ficus, cucumeres, melopepones, aliaque. Scatet animalibus ferис & manſuetis, & Armenta a Luſitanis invecta optime fœtificant. Animal (quod Pigritia merito a Luſitanis nominatur) adeo tardum habent, ut licet ſemper in motu ſit, integris tamen diebus 15 vix lapidis jactum conficiat. Avibus piſcibuſque coloris eximii quos inter aliqui volitant, teſtudinibuſque magnitudinis & roboris ſtupendi abundant. Incolæ nudi incedunt, cutem denigrant, diverſis pingunt coloribus, labia & faciem ornant lapillis nullius pretii, laborem & inediam facile tolerant, Artem natandi optimè callent, & ſub aqua diutiſſime patentibus oculis quando neceſſum eſt perdurant. Certiſſimi ſunt Sagittarii, ad libidinem, iram, vindictam, & pugnas maxime proclives. Sparſis habitant domiciliis, plures familiæ ſub eodem tecto noctu, ne noxiis lædantur Animalibus, in retibus ſupra terram ſuſpenſis, dormiunt. In diem vivunt nihil de futuro ſolliciti, perdite amant Auguria, Spiritus malignos metuunt, Religionem autem parum curant, Animas tamen poſt mortem ſupereſſe putant, Bardi qui neque numerare neque literas norunt. Ita de Braſilianis Mediterraneis ſcribit* Luytſius, *at Maritimi, qui cum Luſitanis commercium habent, magis urbani ſunt, & mores ferinos plerique exuerunt.*

(a) Philippe ville ſeu Porto Famin. (b) Braſiliæ magnitudo. (c) Francia Antarctica.

Portus omnium Sanctorum. Pernambuco. Aſſumtio. Paraguate.

puum opidum eſt ξ *Portus omnium Sanctorum*, præfecti totius provinciæ ſedes. Portus autem celeberrimus eſt opidum *Pernambuco*; intus opida *Aſſumtio* & *Paraguate*. Reliquæ regiones introrſus aut non cognitæ, aut obſcuræ ſunt; nullis ibi locis memoratu dignis.

ingreſſi, nonnullaque munierant loca; ex quibus (a) *Areciſes* in his locis munitiſſima urbs, à Portugallenſibus paucis abhinc Annis expugnata eſt; adeoque Belgæ Braſilia per illos hactenus ejecti ſunt.

HEKELII.

[m] Seu *Argyreum*.

BUNONIS.

ξ (b) *Portus omnium Sanctorum*, vulgò *P. Todos los Santos*, præter præſidem Regium, Epiſcopum quoque habet. Cæterùm Braſiliæ populi ſunt, *Tuppin Icini*, *Tuppin' Imbæ*, & *Tuppin Ambaucii*, &c. Nullos habent Reges, omnes ejuſdem habentur dignitatis; niſi quòd venerentur ſenes, eoſque conſtituant belli duces, aut eos, qui plures occiderunt, ac devorarunt, ἀθρωποφάγοι enim ſunt. Cum vicinis perpetua gerunt bella non alia de cauſa, quam ut majorum, parentum, ſuorumque ulciſcantur cædes [n]. Multa patiuntur à diabolo, ſua lingua *Aichuan* dicto, qui ſæpiſſimè eos graviſſimè affligit. Quoddam cucurbitarum genus, quod *Tamaracan* vocant, pro Deo habent [o]. Quod Mexicanis eſt *Tabacum*, hiſce locis *Petum* dicitur; At Peti odor ſuavior eſt quam Tabaci. *Ambram* ejicit Oceanus ad litora Braſiliæ, ubi aliquando fuſtum quingentarum librarum à milite Belga inventum, & Comiti Naſſovio Mauritio oblatum eſt. Reperitur quoque Ambra ad inſulam Madagaſcar, ad promontorium viride, ad inſulam Mauritii, ad Sumatram & alias Indiæ inſulas. *Garcias* refert, aliquando fruſtum Ambræ inventum 2000 librarum; quinimo ait inſulas quaſdam totas conſtare ex Ambra; verum eas non nominat, nec ubinam illæ ſitæ ſint, aperit.

HEKELII.

[n] Hoſtes in prælio captos, multorumque dierum cura ſaginatos ingenti cum tripudio mactant, vorantque toſta verubus membra. Hæ enim Epulæ Braſiliis optatiſſimæ ſunt.

[o] Et quia verum Deum non colunt, fit, ut *ominibus* & *Auguriis* ad inſaniam ferme ſint dediti. Arioliſque atque Impoſtoribus miſerandum in modum quotidie ſint quæſtui.

(a) Areciſes. (b) Portus Sanctorum.

CAP. XV.

De Inſulis Novi Orbis.

I.

Cuba. Hiſpaniola.

INſularum, quæ Americæ ab Oriente objacent, ingens eſt numerus. At harum nobiliores *Hiſpaniola* (1), & *Cuba* (2), & *Jamaica*. Priores duæ ejuſdem eſſe videntur magnitudinis, niſi quod hæc longior, illa latior. Occupat α *Cuba* longitudine mill. CXC. lat. XXX. β *Hiſpaniola*, long. CXL, lat. LIV. Opida

BUNONIS.

α (a) *Cuba* Inſula [a] à Columbo *Ferdinanda* dicta verſus Occaſum non ultra III milliaria abeſt Hiſpaniolâ. Incolæ olim veſcebantur ſerpentibus: Verum hodie pauci ſuperſunt ex veteribus poſſeſſoribus; ſuccubuerunt enim Crudelitati Hiſpanorum. Hic aliquando comburendus barbarus Infernum elegit pro Cœlo, ne in hoc cum crudelibus cogeretur eſſe Hiſpanis.

β (b) *Hiſpaniola* etiam *S. Domingo*, *Iſabella*, at indigenis *Haitus* [b], *Quiſqueja*, & *Cipangi* vocatur [c]. In hac inſula *Chriſtophorus Columbus* A. 1492 quo appulerat, 38 reliquerat milites, qui poſt ejus diſceſſum à barbaris occiſi ſunt. Quinque in ea erant regna, *Magua*, *Marien*, *Maquana*, *Xaraqua* & *Hiquey*. Et hæc Inſula Hiſpanorum experta eſt immanem crudelitatem

HEKELII.

[a] Quæ multos auriferos Fluvios habet.

[b] Seu Haity.

[c] Et licet hæc inſula montibus eſt aſpera; tamen quoque amœna, omniumque rerum fertilis atque opulenta eſt, potiturque inprimis Aëre temperato. Inde Arbores ut plurimum perpetuo virere dicuntur. Gignit *Caſſiam fiſtulam*, *Gingiber*, *Maſtichem*,

(1) *Solum montoſum, pinguiſſimum, amœniſſimum, frugiferis arboribus omnis generis, ſaccharo, Caſſia fiſtula, Maſtiche, ligno Aloës, Cinamomo, Zinzibere optimo, Auro, Argento, foſſilibus variis, inprimis coloris carulei, Pecoribus, &c. mire ferax: partem ejus Majorem ad Occaſum & Boream Galli, ad Ortum & Auſtrum Hiſpani poſſident.* (2) *Antillarum maxima, montibus aſpera, inter quos unus e quo manat bitumen ad naves ſtipandas utiliſſimum, auriferis gaudet fluminibus, ſylvis plurimis, ingenti rubia tinctorum & pellium bovinarum copia, globis lapideis adeo rotundatis Natura, ut Ars non poſſit accuratius. Serpentes vaſtæ molis, ſed abſque veneno, progenerat. Urbium princeps eſt Havana, unde integra Inſula eodem nomine vocatur; ad illam regia claſſis coire ſolet, donec tempeſtas Anni felicem in Hiſpaniam trajectum polliceatur.*

(a) Cuba. (b) Hiſpaniola.

Opida in utraque compluria. Caput Hiſpaniolæ γ *S. Dominicus* : Cubæ *S. Jacob*; in hac eſt *Havana* celeberrimus Americæ totius portus. *Jamaica* (1), quæ Europæis *S. Jacobi* dicitur inſula, implet Longitudine L. mill. lat XX. Caput eſt *Sivilla* (2). Secunda ab hac eſt *Oriſtan*. Atque hæc brevis eſt Americæ univerſæ explicatio. ı

S. Dominici urbs. S. Jacob. Havana. Jamaica. Sivilla. Oriſtan.

(1) *Minor & Auſtralior quam Cuba. Cœlum ſalubre & temperatum. Solum optimum & probe cultum, diverſi generis animalibus, ſaccharo & goſſipio nobiliſſimo abundat; nec Auro prorſus vacua, inter grad.* 17 & 18 & 4 *mill. lat. boreal. & long.* 298 & 301 *ſita. Cocao, Indico, Pipere, Cinamomo ſilveſtri, & Arboribus aliis diverſi generis ferax. Qui plura cupit, Hiſtoriam Imperii Britannici per* Oldnixon, & *Americæ per* Ogilvium, *conſulat.*

(2) *Hodie Metropolis Port Royal nominatur, terræ motu præborrendo funditus pene everſa,* Junii 7° 1692, *ſed indies reædificatur.*

CAP.

cem, *Lignum Aloës* atque *Cinamomum*, mittitque inprimis *Sacchari* immenſam copiam. *Auri & Argenti* Fodinis ac aliis *Mineralibus*, quæ ſunt cæruleo præcipuè colore, etiam eſt dives.

BUNONIS.

γ In opido (a) *S. Dominici* Archiepiſcopus eſt, reſidetque præſes Regius. *Villa Nueva*, *Cavana*, *Xaragua*, *S. Ivan Porto de la Plata*. (b) *Jamaica* Hiſpaniolæ verſus Occaſum adjacens, paucis abhinc Annis ab Anglis occupata eſt. Porro ad Americam Inſulæ (c) *Antillæ* ſeu *Camercanæ*, à Caribana verſus Septentrionem ſitæ, etiam *Caribum* appellantur *Inſulæ*: ubi inter cæteras, (d) *Margarita* à margaritarum copia ita dicta: *S. Trinidad*, *Oruba*, (e) *Barbados*; *Martinico*, *Dominica*, *S. Crucis*, ubi Columbus offendit puerum quem exſectis teſtibus Canibali alebant, ut pinguioribus veſcerentur carnibus; (f) *Borique* ſeu *Borica*, hodiè *S. Ivan*, &c. ob multitudinem inſularum, quæ in eo occurrunt mari, Hiſpani illud appellabant *Archipelagus*. A Cuba verſus Septemtrionem ſunt inſulæ (g) *Lucayæ* ſeu *Guanahani* & Gigantum inſulæ; in quibus *Lucayo*, *Cigateo*, *Gatao*, *Ganima* & aliæ parum celebres. A Terra di Baccalos eſt inſula etiam (h) *Terra Nova* dicta, eandem fere magnitudinem habet quam Hibernia. Sub 59 gradum lat. jacet (i) *Drogeo* inſula deſerta, quæ ob crebra, quæ ibi viſuntur, ſpectra *inſula Diabolorum* nautis dicitur. Illuc aliquando femina Galla cum Amatore ſuo expoſita biennium & quinque menſes miſerrimè tranſegit: ſed demum liberata eſt.

REISKII.

ı Omnes Inſulæ quotquot inter Americam Auſtralem atque Hiſpaniam jacent, uno (k) *Antillarum* nomine quatuorque claſſibus comprehenduntur: Prima *Lucayes*, altera di *Barlo vento*, tertia *Caribes*, & quarta di *Sotto vento*. (l) *Lucayes* ab una omnium præſtantiſſima denominatæ, Bahama, Bimini, Guanahani, ſuis ſubſunt Regulis. Inſulæ (m) *Barlo vento* ſunt *Hiſpaniola*, *Cuba*, *Jamaica*, & *Boriquena*. (n) *Hiſpaniola* ſuo ambitu 150 milliaria, proventu, pecora, ſurges, aromata, herbas medicas, puriſſimum aurum & metalla, ſtatu politico Hiſpanum regimen, & quaſdam gentilium Dynaſtias adhuc complectitur. Urbs *Domingo* ſaxeis mœnibus, caſtello, & propugnaculis munita ſedem Gubernatori & Archiepiſcopo Hiſpan. præbet: Huic Epiſcopatui quinque alia ſubſunt. (o) *Cuba* tamen fertilitate, aura temperatiori, & Havana portu munitiſſimo præſtat: Hoc enim veluti clave Americam Hiſpanis ſuis aperiunt, & cæteris nationibus occludunt, ut turus ita claſſi antiferæ tranſitus præbeatur. (p) *Jamaica* ex A. 1605 in ditionem Anglicam venit, frumento, meſſe triplici ac æſtate continua quaſi felix. Sed (q) *Boricheniam* Hiſpani Morro Empimuda, caſtro munitiſſimo tuentur. Inſulæ (r) *Caribes* XXVIII, nec omnes tamen cultæ; plures Europæis gentibus habitatæ, (s) *Martenique* Gallis ſubdita claſſem Belgicam A. 1674 hujuſque impetum propulſavit. Sed Anno ſuperiore proximo 1673 Belgæ à (t) *Curaſſow* Inſula expeditionem Gallicam fractam averterunt. Tabago inſula A. 1672 Anglis per vim dedita, per pacem A. 1674 ad Belgas denuo pervenit. (u) Inſula *S. Chriſtophori* Gallicis coloniis A. 1627 ſociarat Anglicas; eas tamen bello exorto A. 1666 iterum ejecit. Sic Martinica Gallico paret Imperio ex A. 1635 & coloniis per quinque regiunculas diſperſis. (x) *Guardalupa* ex A. 1635 Colonias Gallicas, & poſthac Belgicas recepit. (y) *Barbada* ſive *Barbados* ſubeſt Anglis, portu commodiſſimo, vicis & opido Bandabieno firmior. Inſula (z) Sumary æque Anglorum coloniis frequens. (aa) *Inſulæ di Sotto vento* ad oram jacent maritimam: Ex iis *Margareta* & *Cubagua* olim repertis unionibus celebres fuerunt, nunc admodum obſcuræ. (bb) *Terra Nova* (Terra Neuf) Canadæ oppoſita A. 1683 capta, hodieque cultui Anglico ſubſtat. Conf. Deſcript. Antillarum Gallica A. 1658 Roterod. edita; Rich. Blome Deſcript. Americæ Anglicanæ, ſive provinciarum regi Anglico ſubjectarum Amſterd. A. 1688 Rich. Ligon. Deſcript. Barbados; item Penſilvaniæ *Quakeris* relictæ provinciæ Deſcript. *De Inſulis natantibus Dæmoniorum*, *Canum*, *Muſcarumque*; *item Inſulis fluviorum* Americanorum pluribus alii conferantur.

(a) S. Dominici op. (b) Jamaica. (c) Antillæ ſeu Camercanæ inſ. (d) Margarita. (e) Barbados. (f) Borique. (g) Lucaya inſ. (h) Terra Nova. (i) Drogeo ſeu Diabolorum inſ. (k) Inſulæ Antillæ quadruplices. (l) Lucayes. (m) Barlo vento. (n) Hiſpaniola. (o) Cuba. (p) Jamaica. (q) Borichenia. (r) Caribes. (s) Marteniquo. (t) Curaſſow. (u) Inſ. S. Chriſtophori. (x) Guardalupa. (y) Barbados. (z) Sumary. (aa) Inſ. di Sotto vento. (bb) Terra Neuf.

CAP. XVI.

MAGELLANICA. (1)

I.

Magellanica seu Terra Australis incognita.

POrrò peractis duabus prioribus continentibus, restabat uti tertiam universi terrarum Orbis partem aggrederemur, illis amplitudine forsitan haud inferiorem. Verùm cum etiam nunc nobis incognita jaceat, nec constet, continens una, an plures in insulas dissecta sit; nihil habemus in præsens, quod de ea huc referamus; nisi nominis brevem expositionem. Dicitur *Terra Australis*, quia nobis ultima in Austrum versus sita est. Eadem *Terra incognita*, quia nemo ingressus. Denique *Magellanica*, quia Magellano primum conspecta. α [1]

(1) *De Terra Magellanica in Genere supra in Chica.*

BUNONIS.

α Ex terra in Australi maritima loca innotuerunt, (a) *Terra del Fuogo*, (b) *Promontorium Terræ Australis*, *Psittacorum regio*, *Lucach*, *Beach*, *Maletur*, *Nova Guinea* cum nonnullis Insulis. *Terra del Fuogo*, id est, *Ignis Terra*, à Freto Magellanico [a] alluitur; ab ipso [b] Magellanico [c] ita dicta, quod noctu ibidem multos conspexissent ignes [d]. Insulam vero esse hanc terram docuit navigatio *le Maire*; ibi sunt *Promontorium Nassavicum*, *Sinus Mauritii*, *Insulæ Barnefeld*, *Draki*, &c. *Promontorium Terræ Australis* à Promontorio *Bonæ Spei* versus Occasum. solis hybernum jacet. (c) *Psittacorum regio* inde ulteriùs Ortum versus sita à Portugallensibus ita dicta est, quod ingentes ibidem [e] vidissent Psittacos. (d) *Beach regio* aurum habet, & *Lucach* regnum aromata; illa non longe ab Insula Java remota sunt. Mare quod inter hasce terras insulamque Javam est, (e) *Lantschidol* vocatur. (f) *Nova Guinea* ad Æquatorem ferè pertingit; num verò insula sit, an cum reliqua terra Australi contigua, hactenus ignoratur. Inde versus Austrum (g) *Nova* est *Hollandia*; ac porrò versus Ortum (h) *Nova Zelandia*. A Nova Guinea ad Ortum crebræ occurrunt insulæ, (i) *Isabella*, (k) *Virides* seu *Salomonis* in mare Pacifico ob divitias ita dictæ; sicut alteræ (l) *Tuberones* seu *Infortunatæ*, à Magellano appellatæ, quod neque homines, neque victum in iis reperiret: & (m) Insul. S. Petri. Cæterum *Petrus Ferdinandus de Quier* terræ Australis felicitatem, epistolâ ad Regem Hispaniæ datâ, describit.

HEKELII.

[a] Cujus mentionem fecit *Hieronymus Benzo Mediolanensis* Lib. I. *Hist. Novi Orbis*, c. 14. p. 58.
[b] *Ferdinando*.
[c] *Lusitano*, sive *Portugallo*.
[d] Reperit a. hoc Fretum *Magellanus*, seu *Magellanes*, A. CHR. MDXX, quum ad *Austrum* ultra Æquinoctialem Plagam tres & quinquaginta gradus confecisset. Ex ea classe una Navis, VICTORIÆ nomine insignis, Anno MDXXII, toto Orbe circumvecto, *Hispalim* rediit. Itaque ejus Nauclerus, *Joannes Sebastianus de Cano*, Scutum suum insigni Orbis effigie, & his circum inscriptis verbis: PRIMUS CIRCUMDEDISTI ME, nobilitavit. Vid. *Hieronymi Benzon*. Lib. III. *Hist. Novi Orb.* c. 6. p. 302.
[e] Seminibusque infestos.

REISKII.

(n) Terra hæc polaris Antarctica, *h. e.* Arcticæ aut Septentrionali, quam supra vidimus, opposita ex situ versus Austrum dicitur Australis; ipsa vero incognita mari vicino, & Magellanico freto circumdatur, inculta hactenus & frigore intenso aspera. Orbi quidem nostro veteri ad promont. bonæ fidei vel Novam Guineam proxima collocatur: Utrumque tamen fide nimis incerta, cum ad Novam Hollandiam propius abesse observatis ex recentissimis legatur. Hispani (o) *Civitat del Rey Philippe*, i. e. *Civitatem Regis Philippi* & quasdam munitiones freto Magellanico vicinas extruere cœperunt: Sed præsidiis per frigora & famem necatis mutarunt animum. Etsi vero Ferdin. Mendez de Quire hanc A. 1505 ipse adiit, aulæque commendavit Hispanicæ; parum tamen ea commendatio valuit. Nec Angli; (p) *Patagones* tantos aut homines giganteæ molis, sed habitu sibi pares aut similes repererunt. *Terra del Fuogo*, *nova Guinea*, *Zembla*, *Jezzi*, & *Jucatana* apud quosdam Geographos pro continentis partibus fuerunt; cum sint Insulæ. *Terra Beach Patagonum sive Psittacorum*, & *ipsa Magellanica* nautis recentioribus ignotæ, tabulas accuratiores ne quidem subeunt. *Groenlandiam* & *Frieslandiam* insulas, quales Geographi communiter describunt, nemo diligentissime quæsitas reperit. Groenlandia quidem sæpe Christiani IV Daniæ regis auspicio indagata, & in Americam hinc ulterior excursio tentata fuit; sed irrito successu.

(a) Terra del Fuogo. (b) Promontorium Terræ Australis. (c) Psittacorum regio. (d) Beach regio. (e) Lantschidol mare. (f) Nova Guinea. (g) Nova Hollandia. (h) Nova Zelandia. (i) Isabella Insl. (k) Insl. Salomonis. (l) Tuberones. (m) Insl. S. Petri. (n) Terra polaris Antarctica. (o) Civit. del Rey Philippe. (p) Patagones.

ſucceſſu. Vid. Mart. Forbiſſeri, Martinirii, & Heinr. Siveri Groenlandiæ ac Terrarum Septentrionalium Deſcript. Hamburgi A. 1675 publicata. Addo heic amplius, 1° *immenſas* (a) *terrarum ſubpolarium voragines*, quibus mare ſub polo Arctico abſorptum, ſub polo rurſus Antarctico emergit. Hinc nautæ, ſi qui Spisbergam curſu attigerint, obſervârunt, naves ultra gradum LXXXII non progredi poſſe, nec lintres incautius evagatos rediiſſe: Contra in freto le Maire naves ultra LX gradum latitud. Auſtralis ob fluctus contrarios & aquoſos impetus non potuerunt progredi. Vid. Kircheri Mund. ſubterr. Lib. III. c. 2. ſeqq. 2°. (b) *noctem diemque per ſex menſes continuum*, quem terræ ſubpolares habent, nec ſcriptoribus priſcis, nec Plinio ignotum Lib. II. c. 75. De nocte ſemeſtri Voſſius dubitavit in notis ad Pomponium Lib. III. c. 6. ſtatuitque homines in luce perpetua verſaturos, ſi qui ſub polo vivere poſſunt. 3° (c) *ſtellam polarem utramque ſimul ſub ſphæra recta conſpicuam*, quam volunt Geographi eam non eſſe; niſi duobus ultra citraque gradibus emenſis. Sic Lerius in Navigat. Americ. ſentit, & Mandelſlo in Itinerar. c. 13. annotat ab ſeſe polum Arcticum non niſi poſt ſex gradus cis Æquatorem, & poſt octo gradus trans Æquatorem Antarcticum potuiſſe conſpici. Tantum in præſenti ſufficito, eſtoque. (1)

(1) *Inter Inſulas Magellanicas* Luytſius *numerat*,

(a) Voragines ſubpolares. (b) Nox dieſque ſemeſtris. (c) Stella polaris utraque conſpic.

1. *Madre de Dios*, i. e. *Matrem Dei*, *contra Littus Occiduum*, *inſulam amplam*. 2. *Las Evangeliſtas*, i. e. *Inſulas Evangeliſtarum ſeu Sorlingas*, *exiguas*. 3. *Contra Littus Auſtrale Apoſtoli Inſulam*, *exiguam*. 4. *Terram del Fuego*, i. e. *Terram Ignium*, *quia noctu multos ibi Ignes conſpexit Magellanus*, *dividitur a terra Magellanica freto Magellanico*, *intra gradum* 296 & 312 *longit*. *Pars Orientalior Terra Mauritii vocatur in Honorem Mauritii Arauſionenſis Principis*. *Nulla hic Colonia Europæorum*. 5. *Staten Landt*, i. e. *Ordinum Regio in honorem Ordinum Batavicorum adeo nominata*. 6. *Alias minoris momenti*, *ut Heremitens Eylant*, i. e. *Eremitarum Inſula*, *Inſulas de Goncalo*, *Berneveltii*, *Maria*, *Jeſus*, *Joſephus*, *Ilfonſo*, & *de Diego Ramires*.

FINIS.

INDEX

Omnium Regionum, Populorum, Urbium, Locorum, Fluviorum, Montium, cæterorumque, quæ hoc continentur libro, memorabilium

LOCUPLETISSIMUS

INDEX,

ISQUE EMENDATUS ET AUCTUS.

A

A fl. 94
Aach. 129
Aaly impostor 344
Aar f. arola. fl. 87. 89
Aaronis virga. 365
Abana fl. 374
Abassi & abasseni. 407
Alba Helviorum. 65
Abbas S. Galli. 88
Abdelmelech. 54
Abdera, Protagoræ patria. 274
Abdiæ sepulchrum. 367
Abel ubi occisus. 374
Abelfœdus Colmographus. 342
Abellinum. 192
Abensberg. 120
Aberdonium vulgo aberdon & aberdain, academia. 110
Abiam fl. 317
Abiso fl. 227
Abissini. 407
Abissinorum Rex. *ibid.*
regna. *ib.*
religio & ritus. *ib.*
Abnoba mons. 122. 281
Abo. 173
Aborigines in Italia. 202
Latini dicti. *ib.*
Abrenethea. 109
Abrenethium. *ib.*
Abrinca fl. 73
Abrotonum. 394
Abruzzo, ejusque urbes. 222
Absarus. 349
Abudiacum n. Fuessen. 120
Abusena, n. Abensperg, *ib.*
Abydus habydo. 275. 278
Abydus Ægypti, n. abutich. 389
Abyla Herculis columna. 24. 398
Abyssini. 400
Acabene. 376
Academia Ciceronis. 193
Academiæ Confœderatæ Belgicæ. 101
Galliæ, 85. Germaniæ 165. Hispaniæ 59. Hispaniæ in Belgio 101. Italiæ 224. Poloniæ 305. Scotiæ. 110
Acamanta. 382
Acanthus. 260
Acarnania. 246
ejus fl. 262
Acarnanes. 246
Accara regnum. 406
Accaron acron. 365
Accursii patria. 213
Acce, f. acon, f. Ptolemais, n. accon. 307
Claudii Cæsaris colonia. *ib.*
Acerræ f. acerra. 194
Achæi. 256
Achaja propriè dicta. 247 ejus regiones f. partes, urbes. *ib.*
Acharnæ vicus. 255
Achaicum mare. 26
Achelous fl. 251. 262
ortus. *ib.*
achello. 276
achem Sumatræ regnum. 334
acheron fl. ubi perit alexander Epiri rex. 198.
acheron Græciæ fl. 262
acherontia f. acirenza. 195. 222
acherusius lacus f. acherusia palus. 193
achilles in gynæceo. 265
dictus a Chirone centauro. 264
ejus patria. 257
sepulchrum. 355
achilles Statius. 358
acilisene. 349
acinacæ. 339
ackyrgil castell. 109
acmodæ Farrera inf. 110
acqui f. aich, olim aquæ Statiellæ 211. 176 & acqs, olim aquæ Tarbellæ. 66
acra mons. 366
acradina Syracusarum pars. 226
acragas. *ib.*
acritas prom. 249
acroathon op. 264
acroceraunii. 263
acrocorinthus arx. 247
acronychus occasus. 42
acronychus ortus. *ib.*
acronychum ortum & occasum investigare. *ib*
acronychum & Cosmicum occasum invenire. *ib.*
acropolis arx. 255
actiolinus tyrannus ubi mortuus. 210
actisanus Rex Ægypti nasi mutilatione multavit fontes. 482
actium op. & prom. ad quod victoria augusti. 246
adam. 123
adamus, i. e. Mannus. 113
addua f. adda fl. 199
ejus fons. *ib.*
adea reg. 412
adel reg. *ib.*
adelwardus Episcopus. 153
aden reg. & urbs. 380. 381
adiabene. 342
adiazzo. 232
adelbegian mons. 343
adirbeitzan. 345
adonis fl. 370
Adolf, 161
adermouth head. 109
adramyttium. 355
adrastii campi. 356
adria f. atria, n. adri. 178
adriani mons. 48
adrianopolis. 277
adrianopolis Cœlesyriæ. 375
adrianus Merius. 34
adriaticum mare. 26
sinus. 25
adrinza. 342
adrumentum n. Mahometa. 394
adversa. 221
Æas fl. 263
Æbusiæ inf. 110
Ædessæ. 259
Ædui f. Hedui. 68
Ægades insulæ, ad quas classis Punica victa. 226
Ægæa seu Ædessa, 259. a Carano capta, *ibid.* ubi regum tumuli. *ib.*
Ægæum mare. 26. 251. 265
Ægyalus fl. 247
mons *ib.*
Ægialæus mons. 248
Ægida. 179. 206
Ægina. 266
Æginetæ Myrmidones. *ib.*
Ægyptus, ejus limites, magnitudo 386. divisio, 387. populi, urbes, regiones. 386, 387. incolæ. 390
Ægyptus unde dicta. 386
Ægyptus nova, ejus domini, incolæ, divisio, urbes. 400, 401. a Selimo subacta. 390
Ægyptus superior, inferior. 387
Ægyptii vetustissimi, disciplinarum inventores, 390. fuere sub Regibus Æthiopibus, Persis, Macedonibus, Romanis, Saracenis, Sultanis, hodie subsunt Turcæ. *ib.*
Ægyptiorum mores. 390, 391. antiquitas, 390. Dynastia multiplex. *ib*
Ægyptium mare. 27
Ælholm. 168
Ælia f. adrianopolis. 277
Ælii antonii patria. 57
Æmathia f. Macedonia. 259
Æmathiæ proprie dictæ oppida 258 fines. 259
Æmathia unde dicta. *ib.*
Æmathius Rex. 258
Æmiliani tropæa. 64
P. Æmilii per Macedoniam victoria. 261
Æmonia. 256. 284
Æmus mons. 277
Æneas, locus quo periit. 187
Æncæ Silvii patria. 214
Ænipons. 140
Ænona. 241, 242
Ænus fl. 120. 122
Ænus seu Æneum op. 275
Æoliæ insulæ. 227
Æolis, ejusque urbes & situs. 358
Æquator, 6. 33. 43 ejus officia. 6
Æquator unde ap. veteres dictus, *ib.* quot gradibus distet ab utroque polo. *ib.*
Æqui 188. eorum origo & fines. *ib.*
Æquinoctia. 6
Æquinoctialem altitudinem invenire. 41
Æquinoctialem occasum & ortum ostendere. *ib.*
Æquinoctialis circulus. 6
Æquinoctialis hora. 38
Æquulanum. 194
Æria. 271
Aeris sphæra. 2
Æristhica. 350
Ærola op. 192
Ærola f. Cyprus. 382
Ætarus fl. 198
Æschylus. 255
aeschines. *ib.*
aesculapius Epidauri. 250
aesepus fl. ejusque ortus. 356
aesernia. 192
aesis fl, & op. 185. 216
aesopus Phryx. 355
aestii eorum sedes. 114
aestivus ortus. 16

INDEX.

aestivum ortum solis solstitialem ostendere. 41
aestræi eorumque oppidum. 261
aestræum. *ibid.*
aeth. op. 70
aethalia inf. 183
aethiopia Exterior seu Inferior 410. ejus limites & regiones. Interior ejus termini & magnitudo. 406, 407
aethiopia sub Ægypto, ejusque situs & unde dicta. 399
aethiopum color unde, & origo duplex. *ib.*
aethiopia Hispano subjecta. 54
aethiopicus oceanus. 22
aethiops, Vulcani filius, à quo aethiopes. 399
aethræa s. Rhodus. 383
aetii victoria. 72
aetinium. 256
aetna mons, in quo periit Empedocles. 227
aetoli. 251
aetolia, *ib.* ejus limites & urbes & 252
aetulane. 350
afacus ol. Taphræ. 394
africa 31 eadem Libya dicta, ejus magnitudo, nomina, limites, 385. regiones 386. Eadem non omnis veteribus cognita, 385. tripliciter sumta. 386
africa minor seu proprie dicta, ejus fines, fluvii. 393. populi, urbes, *ib.* coloniæ. 400
africæ longitudo, latitudo. 385
africæ insulæ 412. incolæ 400 status politicus. 393
africum mare. 27
africus der Südwestenwind, 17
africi proprietates. *ib.*
agades regio. 407
aganippe fons. 253
agareni ab agar dicti. 380
agaris fons. 364
agasimba. 411
agathocles Syracusis. 226
agathyrsi. 283
agdenite. 338
agendicum. 68
ager Soritanus. 49
aggeroa. 167
aggershusia. 170
agias Laura, ubi Zonaræ monumentum. 264
agnomium. 223
agra urbs. 328. 333
agri Romani natura. 218
agria. 236
R. agricolæ patria. 101
agrigentum, ubi Gellia opulentus. 226. 229
agrippinæ Colonia. 73
aggrippæ palatium. 366
agyrium, Diodori Siculi patria. 227
agyre. 229
ahusium. vulgo ahuys. 168
ajacium. 232
ajana. 407
ajazza. 362
aich s. acqui. 176
aichstadium. 136
aine Floridæ fl. 419
aischa fl. 136
aix. 65. 84
aken. 129
akera fl. 155
alabanda, apollonii rhetoris patria. 357
alandia inf. 173
alani. 283
alaricus Gothorum Rex in Italiam movet, mortuus. 203
alatrium. 288
alava prov. 59
alba. 191
Fucentis captivorum custodia *ibid.* Græca 234 & 282 ubi Joh. Hunniades Mahomedem profligavit. 234
Helviorum. 65
Julia. 284. 286. ubi Gymnasium. *ib.*
Longa. 187. unde dicti albani. *ib.*
in Marsis, unde albenses. *ib.*
Pompeja. 176. 208
Regalis. 237
albania asiæ. 347
ejus urbes & limites. 348
albana opp. *ib.*
albania Græciæ. 269
ejus divisio & oppida *ib.*
ejus metropolis. *ib.*
albania superior & inferior. *ib.*
albani agri felicitas. 217
albaniæ metropolis. 261
albanopolis. *ib.*
albanus fl. 348
albardaosia regio. 419
alben fl. 205
albenga. 176
Insula de albengo. 212
albertus I. austriacus. 87
albertus marchio primus Prussiæ dux. 303
albigeois. 65
albia nova. 421
albion inf. 102
albis fl. 121. 158
albium ingaunum. 176
albium intemelium. *ib.*
albocensii. 284
alboinus Longobardorum rex Italiam invasit. 203
albona, Matthiæ flaccii patria. 206. 241
albret. 66
albretanus Navarræ rex excommunicatus. 56
album mare. 25
alburgium Episcopatus. 167
albufeca lacus. 56
alcair nunc Cairum. 388
ejus magnitudo, patriarcharum sedes. *ib.*
alcala de Hennares. 50. 59
alcamum. 229
alcazera. 404
alchabyr. 514
alchai mons. 319
alcol s. cullis. 396
alcibiades. 255
alcippo. 269
alcmaer. 97
aldenburgium. 161
aldinelli. 360
aldradina regio. 245
aldrovandus medicus. 216
alencon. 79
alepo nunc Magog. 375. 381
aleria. 232
aletsia. 241
aleso. 242
aletium. 195. 221
alexander ab ales. 108
alexander Epiri rex periit, 198
alexand. Macedoniæ rex. 253
alexand. M. Indiam ingressus. 259
alexandri VI. patria. 56
alexandri VII. patria. 214
alexandri Troas s. alexandria. 355
alexandri M. Victoria. 29
alexandria. 210
alexandria ad arium fl. 340
alexandria in arachosia. 339
alexandria Ægypti. 387
à Demtocrate mathematico condita *ibid.*
Serapidis templo, scholâ, bibliotheca, multisque viris claris nobilis. *ib.*
alexandria Oxiana. 314
alexandria tertia. 313
alexandria ultima. 314
alexandrinus patriarcha. 279
alexandriola s. alexandreta. 373. 381
alfa s. alba. 65
alfeldia ad Leinam. 165
alfeo fl. 227
algarbia. 59
algidum n. Selva d' algieri. 188
ubi Æquorum clades, & Lucius Virginius militabat. *ib.*
algiers. 397
algier. 403
algoja. 134
aliacmon fl. 259. 263
alicunte portus. 56
alicanta. 59
aliduli. 375
alisi. 192
alkai mons. 313
alkmaria s. alkmaer. 97
alla fl. 304
allanthakia 301. ejus op. *ib.*
allemanni Gallorum colluvies, eorumque sedes. 118
Allendorf, ubi Salinæ. 156
allera fl. 151
allia fl. 182
allique aguada. 380
allobroges. 64. 70
almacarroni castellum. 56
almasan. 49
almeloo. 100
almene op. 246
almeria. 48. 57
almopes eorumque op. 261
almus mons, eundem vineis consevit Probus Imper. 234
aloneſus inf. 265
alorus. 261
alorus. fl. 263
alpes, earum initium & finis. 200
Carnicæ. *ibid.* 233
Cottiæ. 200
Dalmaticæ. 201
Grajæ. 200
Juliæ. *ib.*
Maritimæ. *ib.*
Noricæ. *ib.*
Pannonicæ. *ib.*
Penninæ. *ib.*
Rheticæ. *ib.*
Tridentinæ. *ib.*
Ultimæ. *ib.*
alpestris Dacia. 284
alpheus fl. ejus ortus. 248
alphonsus VI. Castellæ Rex. 54
alphonsus, primus Portugalliæ rex. *ib.*
alphonsi Castiliæ regis sepulcrum. 56
alphonsi regis tabulæ. *ib.*
alsa Inf. & fl. 165. 167
alsatia 86. 120 ejusque limites & divisio. 132
alsatia Inferior & superior. *ib.*
alsen inf. 150
alsfeldia. 156
alsium opp. 163
Alsleben ad Salam 163
alsoa. 170
alstera fl. 150
altanus. 18. 17
altenau in Grubenhagen. 164
Altenburg arx. 135
alterumbres. 10
altinum. 178
altitudinem æquinoctialem invenire. 41
altitudinem maximam solis & stellæ invenire. *ib.*
altitudinis quadrans. *ib.*
altmula. 139
altorf 39 & academia. 68. 165
altorfium. 139
altsol. 236
alva. s. alba. 58
aluta die Alt, Olt fl. 284
alverni. 67
alveus globi. 32
alvona. 241
alvredus Saxonum rex. 107
alyda. 355
Rio des ama. 424
amadoca palus. 114
amadabad. 325
amalchium mare. 22
amagria, amak *Inf.* 169
amal. 155
amalfi opp. 220, 221
amalfried. 155
amand. 70
amantea. 197
amantea munita. 223
amanus mons. 363
amanus portus. 50
amapaia. 423
amara mons & arx. 409
amardus fl. 343
amarusa. 340
amasi, Strabonis patria. 352
amasis fl. 152
amaltris. 353
amathus urbs. 332
amathusia. *ib.*
amazones Sauromatæ. 312. ab iis condita Ephesus *ib.* in Cappadocia 352. ad Hyrcanum mare: in Libya 312. in america 422 in Monomotapa, 411 in Æthiopia. 408
amazones adhuc superstites. 347
Rio de las amazones. 312
amazonum mare. 27
ambantæ. 335
amberga. 135
ambian reg. 405
ambiancantiva. 405
ambiani. 69 & 351
ambianum, stratagemate captum. 81
ambitus ponti. 2
ambitus terræ. 1
ambonia inf. 33
ambra ubi inveniatur 56
ambra fl. 13
ambracia op. 24
ambracius sinus. *ib.*
ambrisus fl. 41
ambrones. 7
ambronicus pagus. *ib.* 8
ambrosius Diaconus. 38
D. ambrosius Episcopus 18
amelandia Inf. 10
amelburg. 15
amelia. 185. 21
amelsfeld. 26
ameria s. amelia Ro

INDEX.

cii patria. 185, 218
america insula. 30
america an veteribus fuerit cognita 28,416 unde dicta *ib.* ejus fines, magnitudo 416 eam ingrediuntur Portugallenses. 425
america meridionalis, ejus magnitudo, regiones & fluvii. 422, seq.
americæ inventores 416, partes, 422, status politicus. 417
america septentrionalis, ejus magnitudo, divisio. *ib.*
americus Vesputius, ejus patria 213, navigatio. 29
amersfordia f. amerfort. 90, 98
amiens. 70. 80
amisius f. amisia fl. 121
amisus. 353
amiternum Salustii patria. 186
amma fl. 72
amodoca. 114
amona. 234
ammonis oraculum. 392
ammon urbs, & templum. *ib.*
amorgus patria Simonidis poetæ. 267
amorrhæi. 363
amphaxitis regio ejusque urbes. 260
amphictyonum conventus 251, 253
amphilochi, seu amphilochia. 246
amphimalus sinus. 273
amphinomi & anapiæ pietas. 225
amphion Thebarum conditor. 253
amphipolis. 343
amphisæii biumbres 91, 36
amphissa. 252
amplaga fl. 395
amra. 153
amræm insf. 166
amstela fl 96
amstoledamum novum. 101
amstordamum. 96
amu fl. 317
amusium. 82
amyclæ Castore & Polluce celebres. 250
amyclæus mons. 263
amyclanus sinus. 190
anabas regio. 423
anactoria urbs. 368
anacharsis Scytha. 270
anadole, ejusque provinciæ. 351
anaffa. 404
anagnia. 188
ananes seu anamani, eorumque sedes. 180
anapus fl. 227
anas fl. 48
anaequa. 419
anatoria. 254, 268
anaunia f. anomium. 177
anaximandri physici monitum de terræ motu 263, ejus patria. 358
ancalitæ. 103
anchiala. 362
anchialus. 276
anchisæ sepulchum. 226
ancobarites. 376
ancona 175, 190. Judæorum receptaculum. 216
anconitana Marchia. 204, 216. ejus urbes. *ibid.* fertilitas. 218
ancyra, ubi concilium. 352
andalusia 57. unde dicta. *ib.*
andalusia nova. 49
andegavi. 68
andegavum 81. academia. 83
andegavenses Galli reges Neopolitani. 219
anderidum. 65
Andernach, 71
Anderstchow, 168
Costa de anderotte. 406
andes peruviæ pars. 424
andes vicus ad Mantuam. 180
andomatunum. 72
S. Andreæ fanum 109, 110. mons, 164. munitio f. fort S. andres. 99
D. andreæ apostoli martyrium 247, patria 369
S. andreæ monumentum. 74
andreas Tiraquellus. 80
S andero. 59
andresberg. 164
S. andreæ academia 110
andriace. 360
androgynus natus. 185
andromeda belluæ marinæ exposita. 366
andrus, eò legatus Themistocles. 266
anfiloca. 246
S. angeli civitas. 222
Fanum S. angeli. 206
Civita di S. angelo. 191
Monte di S. angelo. 201
Mons S angeli. 222
angeli Politiani patria. 213
angelus de Ubaldis 182
angelorum civitas n. Vaelpula. 421
angerianus Comitatus. 204
angermunda. 148
angiers. 68, 81
angili f. angly. 115
angleria comit. 210
anglesei insf. 108
angli Tyranni maris 103
anglia 102, & seqq. unde appellata, ejus fines & promont. divisio. 106. f comitatus 107. archiepiscopatus & Episcopatus. *ib.* cœli solique natura. 102. populi status hodiernus. 107. Bartholomæus anglicus. 108
angliæ rex fidei defensor. 79
ejus vexillum f. standartum. 103
anglicum milliare. 20
anglorum hodiernorum mores. 102
anglorum in Britanniam adventus. 105
anglorum navigatio in Indiam. 29
angola. 411
angolema novæ Franciæ. 418
angote. 408
angoulesme. 67
l'angoumois. *ib.*
angra op. Terceræ. 413
angria. 153
angriæ ducatus 152
angrivarii eorum sedes. 117
angubio 185
angulus op. 191
angulus positionis. 35
anguri & angara urbs. 352
angusia. 109
anhalt arx. 163
anhaltinus principatus, ejus limites & opp *ib.*
anian regnum & fretum. 282, 310
anicium. 65
anio fl. ejusque ortus. 88
anio tres lacus in Tyberim deferens. *ib.*
anjou. 88, 79
anisus fl. 142
anklam. 149
annaberga. 160
annæ perennæ antrum. 187
annæ perennæ fons. *ib.*
annæ Pontificis domicilium 366
annibal ad Brutios compulsus. 177, 200
annilex. 420
anout insf. 167
anshelmus Episcopus 118
ansibarii, eorum sedes. 117
ansidonia 183
anslo. 170
anspach arx. 126
anspachiensis Marchio. *ib.*
antæi regia. 348
antandros op. 355
antaradus 571
antarcticus circulus. 9
polus, 4
antemnæ. 188
antenor. 177
anthedon opp. 365
anthemusia. 375
antiates Piratæ. 188
anticyra op. & insf. ubi Helleborus, quo Drusus sanatus. 152
antichthones. 10
antigonia. 245, 260
antigone. 246
antigonus. 365
antigonia f. Mantinea 294
antilibanus mons. 372
antillæ f. Camercanæ insf. 423, 562
antiochene f. Seleucia, ejus opp. & fines, unde dicta. 372
antiochenorum templorum situs contrarius. 373
antiochia magna. *ibid.* Epidaphnes, hodie antachio, apostoli Petri sedes, ibi primum Christiani dicti fideles, Synodus celebrata. *ib.*
ubi Patriarcha. 279
antiochia americæ. 423
antiochia Cariæ. 357
antiochia Mygdonia. 376
antiochia Margiana. 340
antiochia Pisidiæ. 361
antiochia f. Edessa. 376
antiochia Epidaphnes. 372
antiochi Epiphanis arx. 366
antipas. 85
antipodes 10. eorum inveniendorum ratio. *ibid.* 36
antipyrgus marc. 387
antirchium 252
antitaurus. 349
antium. 188. Cap. de anzo prom. *ib.*
antium Thraciæ. 276
antœci 19. 36. eorum inveniendorum ratio. *ib.*
antonellus Mamertinus Pictor. 229
antonia arx. 365
antonii Navarrei interitus. 80
antonini Pii patria 187
murus in anglia 105
antonini Veri interitus. 178
S. antonio Insf. 413
antra. 496
antverpia f antorf Marchionatus 94
antverpia Brabantiæ urbs primaria. *ib.*
anvergne. 79
anversa. 221
anxanum. 191, 222
anxur 188, 217. ubi Jovis templum. 188
anzicana regio 411
anzitene. 349
Capo d'anzo. 188
aonia f. Bœotia. 253
aosta. 175, 177, 208
aous fl. 263
apalche. 419
apamea, apami. 553
apamia. 373
apamia Cibotus. 355
apamia Cœlesyriæ. 375
aparctias. 18
apelby. 108
apeliotes. 18
apellis patria. 267
appenninus mons, ejus initium & finis. 181, 201
apenrade. 150, 167
apis Ægyptiorum numen. 391
apis vicus. 389
apollinis Clarii fanum & oraculum 267
apollinis oraculum Pataræ. 360
apollinis natale solum. 266
apollo Clarius. 267
apollo Cirrhæus & Pythius 252. Ismenius. 254
apollonia 259. ubi Sylla Satyrum cepit. *ibid.* literarum studiis floruit. *ib.*
apollonia Ægypti. 393
apollonia magna, ad Pontum. 276
apolloniatis. 342
apollonii Tyanei patria. 352
apollonius alabandensis rheter. 357
apollonius Rhodius. 384
appenzel. 88
appia via. 109
appianus. 188
appion Grammaticus. *ibid.*
aprutium 204, ejusque urbes. 222
apsalus. 261
apsus fl. 263
apuglia piana f. apulia plana. 222
apuli 175, eorumque oppida & fines. 194
apulia f. apuglia, ejus parte, opp. & fines. 222
apulia proprie dicta 194
apuliæ & Calabriæ dux primus Robertus. 219
apulum Daciæ. 284
aqua. 220
aqua pendens f. aquila. 215
aquæ angustæ. 60
aquæ Helveticæ. 89
aquæ Statichorum. 211
aquæ divisio. 21
aquæ Cæretanæ 182
aquæ f. aequi Merulæ Patria 211
aquæ Grani. 129
aquæ Pisanæ. 183
aquæ Rosellanum. 183
aquæ Sextiæ 65, 82

INDEX.

Aquæ Sinuessanæ salutiferæ. 201
Aquæ Terracinenſes 188
Aquæ Statiellæ. 176
Aquæ Stilianæ. 182
Aquæ Tarbellicæ. 66
Aquæ Volaterranæ. 176
Aquadolce, fl. 277
Aquania. 212
Aquarum viventium fons 371
Aquenſe Parlamentum. 79
Aquenſis civitas 84. Comitatus. ib.
Aqui. 176
Aquila 168. munita. 222
Aquileia 178. Ruffini patria ib. & 207. ab attila everſa, à Narſete reſtaurata. ib.
Aquilejenſe mare 25
Aquilejenſis Patriarchatus, Venetias tranſlatus. 224
Aquilo. 17
Aquilonaris polus. 4
Aquinum 189, 121. Thomæ aquinatis patria. 237
Aquiſgranum. 129
Aquitania, ejus termini, & unde dicta 66, 67
Aquitania Cæſariana. 66
Aquitanicus oceanus 32
Ara Ubiorum. 73
Arabægyptii. 387
Arabes 378. eorum mores. 409
Arabia op. 379. & ſeq.
Arabia, ejus fines, magnitudo, diviſio, unde dicta. 378
Arabia Petræa, ejus fines, urbes & natura ſoli, in qua populus Iſraeliticus exſulavit. 379
Arabia deſerta, nunc arden, ejus fines. 379 natura ſoli, populi, eorumque Mores ib.
Arabia felix, n. ayaman, ejus ſitus, fl. populi & urbes. 379, 380
Arabica Ægyptus, 387
Arabicum mare. 22
Arabicus ſinus. 23
Arabiæ montes. 372
Arabis ſ. Arbis. 338
Arabum leuca. 20
Arac. 340
Araene. 333
Arach ſ. Petra deſerti. 379
Aracham ſeu arachan. 333
Arachoſia, ejus populi, limites & urbes. 389
Arachotus, urbs, lacus & fl. 389
Aractus ſaxum ingens 371
Aractus inſ & op. ib.
Aram in Syria quadruplex. 363
Aramei ſ. Syri. 363
Aranoan. 405
Araris vulgo la Saone fl. 72, 75, 86
Aras ſeu arisbar fluv. 346
Arati patria monumentum. 362
Aravano. 350
Araufio. 65
Aras. 348
Araxis fl. 341
Araxes fl. 348
Araxum prom. 248
Arces turribus notantur in mappis. 44
Arays op. 398
Arbela vicus ad quem Darius victus. 342
Arbelitis. ib.
Arbis urbs. 338
Arbitæ pop. 338
Arbogaſti interitus. 64
Arborea 231
Arca fœderis. 365
Golfo di arcadia. 268
Arcadia regio. 247, 294, 268
Arcanum Q. Ciceronis prædium 189
Arce, olim arx, Volſcorum opp ib.
Arce, arcen ſ arecen caſtellum arabiæ 279
Arceſilas academicus 556
Archangeli op. 208
Archangelo emporium. 24
Archelai exilium. 64
archiducatus auſtriæ. 126
archidux auſtriæ. ibid.
archiepiſcopatus angliæ. 107
Candiæ. 273
Galliæ. 79
Hiſpaniæ. 54
Hungariæ. 238
Germaniæ. 165
Italiæ. 224
Siciliæ. 270
Poloniæ. 305
Scotiæ. 110
archimedes Syracuſis 226
archilochi poetæ patria. 266
archipolagus. 26
archiſepiſcopus Salisburgenſis. 126
archipelagus americæ. 605
archipelagus Sanct. Lazari. 22, 333
archytas Tarentinus 195
arcinum nemus, 187
Dianæ arcinæ lucus. ib.
arcona. 149
arcticus circulus. 8
arcticus polus. 4
arcyra mons. 380
ardalio fl. 396
ardavat. 328
arden. 188
ardebil ſeu ardovil 346
arden ſeu arabia deſerta. 379
adermouth head promont. 109
ardra regnum. 406
arduenna ſilva. 75
are fl. ib.
arecifes. 361
arecomicæ Volcæ. 65
arelate. 65, 77, 84
arelatenſe regnum. 77, 79
arelatenſis regni partes. 77
aremorica. 66
arenacum ſeu arnhem. 99
arensbœca 150
areopagus. 255
areopagita Dionyſius ib.
arequipa. 424
ares. 338
areta ariſtippi filia. 393
areta rex arabum. 379
arethuſa fons 253. lacus. 376
aretium 182, 213. Guidonis Muſici patria 214
arezzo 182
argæus mons. 351
Capo di argentera. 231
argenteus Braſileæ fluv. ſeu Rio de Plata exundans. ejuſque appellatio, 391
argentinenſis Epiſcopatus 126
argentoratum 73. academia 122. 165
argentoratenſis Epiſ 165
argentarium prom. 183
argeſſa. 174
argeſtes 18
argia ſ. argolis 247, 250, 268
argito caſtro. 245
arelate 65, 77, 84
argiva Juno 250
arglas portus & op. 112
argo ſ argos 268. navis 257
argolicus ſinus. 24
argolis 250
argon op. 319
argos Hippium 194 ubi Pyrrhus periit 258, 266
archos amphilochium 246
argos Æmoniæ. 256
arguin in africa. 101
arguirippa 194
argylla 182
argyropolis ſ. villa de la Plata. 424
argyruntum. 241
athuſium Epiſcopatus 167
aria urbs & regio, ejus populi, urbes & fines 340
ariano. 192
ariaſpe. 338
ariela. 187
aricinæ Dianæ lucus. 189
aricinum nemus. ib.
arie Montani patria. 57
arietis ſignum. 33
Patrus urio. 422
arimaſpi. 283, 338
arictis frons promont. 287
arimai Scythæ. 311
ariming fl. 184
ariminum ſ. Rimini. ib. 216
ubi Synodus, & ejus amnis. ib.
arisbar ſ. aras fl. 346
ariſtarchus. 294
ariſtides. 255
ariſtippi patria. 398
ejus naufragium, ib.
ariſtomenis patria. 248
ariſtonis patria. 266
ariſtophanes. 255
ariſtophyli. 339
ariſtotelis patria, 261
mors. 265
ariſtus fl. 277
arles fl. 340
arles op. 65, 84
arleux. 70
armacana urbs. 112
armactica urbs. 348
armagh. 112
armalauſi. 118
armauria. 349
armendag mons. 353
armenia major, ejus diviſio, fines, fluvii, regiones, populi, urbes. 349
armenia minor ejus fines, regiones Præfecturæ, fl. urbes. 350
armeni mercatores. 349, 370
armeninus. 349
armenniere. 70
armigiac. 66
armiria fl. 184
arminii victoria. 117
armiro, Golfo de armiro, 209
armozæi. 338, 384
armua ſ. ardalio fl. 396
armuſæ reg. 345
armuza 338, 345
arnaut. 269
analauſi. 118
arnobii patria. 396
arnuchte. 153
arnsburg. 154, 166
arenſperg Comitatus. 154
aruſperga. 153
arthon, 157
aruſwalda. 148
arnus fl. 199
aroæ. 167
aroë inſ. 150
arola fl. 72, 87
aroſia op. 372
aroteres Scythæ. 280
arpi. 194
arpy. ib. 283
arpinum Ciceronis patria. 189
arquadum vicus, ubi Petrarchæ ædes & ſepulchrum 178
arrabo. 234, 237
arragon fl. 55
arragonia 50, 228. regnum. 54
arragonia unde dicta. 55
arragonenſes Hiſpani reges Neapolitani. 219, 231
arragonenſes Siciliæ domini. 219, 228
arrapachitis. 342
arras. 70, 93
arribantium. 280
arria inſ. 168
arroe. 169
ars Navigandi 44. quid in ea obſervandum. 33, 34
arſaces Parthorum dux. 344
arſacia. 343
arſchotium ſ. arſchot. 95
arſea. 349
arſia fl. 179, 240
arſitis. 340
arſinœ in Lycia, olim Patara. 30
arſinœ urbs Ægypti. 388
arſinœ ad Nilum. 392
arſinœ ad ſinum arabicum. 392
arſuci. 188
artabrum prom. 225
artaniſſa op. 348
artatus fl. 241
artaxata ſ. artaxia. 349
artaxerxes. 344
artenacra. 349
artemidori patria, ubi S. Johannes docuit. 359
artefia. 93
arverni. 67, 76
arvonia. 105
aix op. 189
aix imperialis 222
arzila, Zeli ſeu Zilia 90
arzilla 404
arziri ſ. aſſyria. 342
arziuri op. ib.
arzus fl 277
aſabug. 154
aſcalon Semiramidis patria. 366
aſcania palus. 353
aſcanius Comitatus. 163
aſcanius fl. 353
aſcbenazes. 183
aſcendorem ſolis rectam & obliquam invenire. 36, 37
aſciburgium ſ naſchenburg 131, 154
aſcij 9, 36
aſcalæ gentis ſedes 58
Aſchaffenburg, 121
aſclepiades medicus Pruſſiæ. 353
aſcoli 190, 195
aſcra Heſiodi patria. 252, 264, 264
aſculum apulum, ſeu aſcoli. 190, 194
aſculum ſ. auſegli ducatus 228
aſculum Picenum. ib.
asdod. 366
asga. 404
aſia unde dicta, fines, magnitudo 21, 310
diviſio antiqua & no-

INDEX.

va 311. ejus limites inter Europam 32. varia imperia 344. nobiliſſima terræ pars. 310
aſiæ diviſio & partes, Imperia, regna & Principatus. 311
aſia minor ſ. proprie dicta, ejus partes, termini, regiones. ib.
aſia Nympha. 310
aſia intra Taurum & extra Taurum 361
aſiatica Græcia 312
aſinæus ſinus. 294
aſine op. 294
aſinii Pollionis filius qui natus riſit. 241
aſiſium 185
aſius Lydi filius. 310
askenaz, askenazim. 123
aſna ſ. Syene. 388
aſneſum ſ. aſſens. 246
aſopus fl. 253, 263
aſpendus ſ. aſpendum, unde aſpendius citharista. 361
aſperum mare. 22
aſphaltites lacus ſ. mortuum mare. 367
aſſen cœnobium. 100
aſſeus. 246
aſſiſ. 1[illegible]
aſſiſium S. Franciſci patria. ib. 21[illegible]
aſſres ſ. Flandricæ inſ. 41[illegible]
aſſorus. 22[illegible]
aſſum prom. 26[illegible]
aſſumi ejus. 24[illegible]
aſſyria, ejus regiones, populi, fluvii, urbes, limites. 342
aſſyriorum imperium in aſia. 344
aſtaſte ſ. aſti, 176, 208
aſtaboeni. 340
aſtaboras Nili alveus. 391
aſtaboras. 408
aſtapus fl. 391
aſtaveni. 340
aſtaunites. 349
aſtacenus ſinus. 353
aſtes ſagittarius. 257
aſteriſmus quid. 42
aſteriſmorum in zodiaco & extra eundem numerus, eorundemque denominatio 43
aſtigi in Ecya 51
aſtorga. 59
aſtracam urbs à Moſcovitis expugnata. 31[illegible]
aſtarenſes Tartari 216
aſturia 50, 59, ſeq. ejus diviſio. ib.
aſtures. 50
aſturcones equi. 59
aſturia de Santillana. ib.
aſturias. 50
aſturica n. aſtorga. ibid. 58, 59
aſtuſapes Nili alveus. 391
atabalus ventus. 18
ataburus mons. ib.
atabyria ſ. Rhodus. 383
atalanta inſ. 263
atalio mons. 376
atella. 194
ater mons. 395
aternum op. 223
aternus fl. 190
ateſte. 176
ateſtini cardinalis hortus. 217
athalim. 319
athanaſius. 367
athaulphus Gothorum rex, in Galliam conceſſit. 181, 203
athenæ à Cecrope conditæ, multorum clariſſimorum virorum parens, ſapientum domicilium, areopagus, Scholæ, Pœcile porticus, Stoa porticus, Epicuri hortus, arx propylæa, Phalerus, Navale, Pyræeus portus, theatrum Dionyſiacum. 255
athenienſis Ducatus, 268
athenodori patria. 362
atheſis flu. Erich. 181, 199
athos mons à Xerxe perfoſſus 264
athumus fl. 200
athyras fl. 277
tina. 189
tiro. 256
at anticus oceanus. 22, 23
atlantis inſ. 415
atlas minor m. 398
atlas mons ejuſque deſcriptio. ib.
atmoſphærica. 2
atrax. 257
atrebates. 71
atrebatium ſ. atrecht, 93
atrebatii. 70
atria ſ. adria ſ. adri 178, 222
atria ſ. Hadria. 190
atriaticus ſinus. 25
atropatia. 343
attabaliba à Pizarro interfectus. 423
attalia urbs 361
attalus Rex. 355
attella, n. averſa. 194
attendorna. 153
attica mella. 264
attica muſa. 255
attica fides. ib.
lepos. ib. moriens. ib.
attila victus 72, 82. ab ætio repreſſus. 203
attis ſ. attica, & atde ſ. actica, ejus limites & op. 254
attmatuca. 71
au fl. 151
ava urbs & regnum. 331
ava. 331
avachan. ib.
avanares regio. 419
avances. 73
avarici. 343
avaricum. 67
avas fl. 263
auchanitis. 377
D. audomari fanum. 93
avellino. 192
avenio. 65, 84
avenionenſis comitatus Clementi VI. conceſſus. 78, 204
aventicum. 73
avernus lacus. 192
averrois domicilium 57
averſa 194, 221
auſidus fl. 194
Romanorum clade illuſtris. 200
Auteur Furſt. 71
augæa. 260
augſpurg. 134
augſt pagus. 136
augubium. 217
auguſt vicus. 72
auguſta. 229
auguſta auſciorum. 66
Cæſarea. 51
Emerida. ib.
Julia Gaditana. 61
Cæſar. 55
Nemetum. 67
Peruſia. 182
Prætoria ſ. aoſta. 174. 177, 206
Rauracorum. 72
Sueſſionum. 71
Taurinorum. ſ. Taurino 176. academia. 205
Tiberii. 139
Trecarum. 68
Trevirorum. 71, 74
Opulenta. 74, 130
Veromanduorum 71
Vindelicorum 120, 133
D. auguſti templum & ara. 85
auguſtinus Hipponenſis Epiſcopus. 396
auguſto bona. 68
auguſtodunum ſ. auſtum. 68, 82
auguſtomagus. 71
auguſtonana. 68
auguſtoritum. 82
auguſtow. 300
aulaga lacus 424
aulis op. 253
avia ſ. avella. 191
avicennæ domicilium 57
avido. 356
avignon 265. ubi ſedes pontificia. 84
aulerici. 68
Cenomani. 68
Diablintæ. ib.
Eburovices. ib
aulis opp. & portus, ubi Græcorum claſſis. 253
aulona. 241
aulon. 248, 259, 269
aulonia. 197
aurea meſſis Delphis dedicata. 196
aurelia urbs 86
aurelianum academia 61, 85
aurelianus rex. 77
aurelianus reg. ib. 104
aureus mons. 23, 279
aureus numerus. 33
auricum ſeu aurick. 152
aurunci. 190
aurupina. 206
auſar fl. 199
auſci. 66
auſciorum auguſta. ib.
auſones 187, 190, 202
In italia eorum op. & fines. 190
auſonia. 174
auſonium mare 26, ejuſque ſinus. 198
auſter. 18
auſtralia climata. 12
auſtralis ſ. auſtrinus polus. 4
auſtralis terra ſ. incognita. 31
auſtralis Oceanus. 21
auſtraſia 71, ejuſque limites. 130
auſtraſiæ rex. 77
auſtria, ejus limite, & diviſio. 142
auſtriæ archi-Ducatus Superior & inferior ib.
auſtriacorum ditiones in Italia. 205
auſtriacus circulus 126
auſtriæ archiducum ditiones in Iſtria 205
auſtrinum mare. 22
auſtum. 68
autacis ſ. audas fl. 83
autricum. 68
autum. 82
auvergne. 67, 79
aux 66
auximum. 190
auxitana. 60
axenus pont. 27, 262
axiaces. 283
axima. 65
axima in Perſide. 341
axima in Salaſſis 65, 341
axis globi, Zodiaci. 3, 4
axius fl. 263
axuma. 408
ayamen ſeu arabia felix. 380
aydunum. 229
ayr 109
azahad. 405
azamia. 342
azamor. 404
azaro. 227
azioth. 388
azotus ſeu aſdod 366. in quo idolum Dagon. 366

B.

BAalſchub. 365
Babylon ſ. Babylonia Ægypti. 388
Babylon urbs Aſſyriæ. 377. ejus conditores, magnitudo, rudera, unde dicta, duplex. ib.
Babylonia 345, provincia nunc Caldæa, ejus fines, regiones, oppida. 377
Terra de Baccalaos. 418
Bacchylidis Poetæ Patria. 266
Bacenis ſilva. 122
Bacharacum. 137
Bachian inſ. 335
Bactra urbs. 339
Bactri. 314
Bactriana, ejus populi, urbes & limites. 339
Bactrus fl. al. Buchian ſ. Bocchara. ib.
Badæo urbs. 380
Baden op. 137
Badenſis Marchionatus. ib.
Badia. 253, 268
Bætica provincia Hiſp. 48
Bætis fl. ib.
Bæturia. ib.
Baffinius. 30
Baffinsbay. ib.
Bagacum, n. bavay. 70
Bagametro. 409
Bagamidri. 408
Bagdad ad Tigrim. 345
Bagdaſan ſeu Budaſan. 339
Bagni di Roſelle. 183
Bagradas fl. 593
Bahalbeth. 389
Bahuſia arx. 170
Bajæ 192. Caſtel di Baja. ib.
Bajana. 58
Bajanæ inſulæ ib.
Bajanus ſinus. 192
Baidai. 316
Bajona. 66
Baixas de S. Petro. 412
Balagatta, ſ. Balagnatta. 328
Balbaſtrum 55
Balbus Cornelius Gaditanus. 61
Baldi patria 181
Balduinus recuperat Cretam. 278
Baldus. 215
Baleares inſulæ. 60, 54
Balearicum mare. 25
Balentia urb. 59
Balli regnum. 408
Balliagio terræ motu periit. 221
Balſara ol. Teredon. 377
Balticum fretum 168
mare. 28
Balticus ſinus. ib. 116
Bamba. 410
Bamberga. 135
Bambergæ Epiſcopatus. 165
Bambyce. 375
Banadego. 242
Banda inſ. 334
Bandar. 346
Bandarmaſſin. 334
Bantam. ib.
Banza. 411
Bapalme. 69

INDEX.

Baptistæ Mantuani patria. 160
Barbados inſ. 427
Barbaria 401. ejus partes. 402
limites & magnitudo. ſeq.
Barbaro monte. 201
Barby comitatus & oppid. 163
Barcana regio. 402
Barce urbs & Promont. *ib.*
Barcelona. 54, 59
Barcha regio Ægypti. 387
Barchana provincia. 392
Barcino. 54
Barda fl. 149
Bardewicum, Luneburgicum. 151
Bardewick urbs ab Henr. Leone expugnata *ib.*
Bardum 149
Barcæi populi Ægypti. 387, 402
Bareyth. 161
Bargen in epiſc. Mind. 153
Bari. 195. Barii. 223
Barim turris 365
Baritanus ager 204. ejus oppida. 221
Barium 195. munitum. 221
Barleduc. 106
Barlenga Inſ. 61
Barletta munitum op. 222
Barna. 281
Barnagas reg. 400
Barnagaſſo reg. 408
Barnefeld, in. 428
Barnus Duff 154
Barrheuthum. 136
Barthenſis terra. 149
D. Bartholomæus. 349
Bartholus Juris D. 182, 215
Bartholi patria. 182
Bartonia prov. 304
Baru. 408
Barva urbs. *ib.*
Barvicum op. ſeu Barwick. 108
Barum. 299
Baruſſæ inſulæ. 335
Baſcapan. 348
Baſel. 88
baſilea, 88, 116, 299. Academia. 165
baſileenſis ager. 72, 88
Basler. 72
baſilicata. 204
baſiliden. 283
S. baſilii in Rußia Monachi. 298
baſiliſſene. 349
baſilius magnus Cæſarienſis Epiſcopus. 351
baſilipo. 201
baskirdenſes Tartari, eorumque horda. 316
baſſarabia regio 286
baſſee 70
baſſia. 328
baſternæ 114, 283. Germani 118. eorum ſedes *ib.*
baſtia op. 232
batava caſtra. 120
batavia 74. eorum fines. *ib.* Cattorum progenies. *ib.*
Batavia, Belgarum in Java colonia. 99, 101, 334
batavodurum. 74, 98
batavorum inſ. vulgo de Bataw. 74
batavus fl. *ib.*
bateni. 314
bathe. 108
bathis Tartarorum Princeps. 316
batrachus portus. 387
bathynias ſeu Bathino. 277
batrii. 338
Batta ſeu Ageſimba. 411
Battenberg op. 74
Battenburg. 99
bavagna. 185
bavaria 125. ejus diviſio in Superiorem & Inferiorem, ducatus. 139
bavari. 120
bavaricus circulus. 126
baudiſius. 295
bautzen. 145
bazas. 66
beach. 428
beaune. 82
beauparis. 418
beauſſe. 68, 79
beauvais. 79
beauvoiſin ſeu Belgium 70, & ſeq.
bebii montes. 239
Bechiner Kriſt. 144
becia op. 295
beezwa. 145
beda venerabilis. 108
beder. 328
bedeſis fl. 184
bedford. 108
bedfordia Comitatus caput. 132, 108
beeguanze. 408
beleus ſ. beus fl. 370
belgæ Gallorum fortiſſimi 74. eorum mores. 101
belgæ in anglia. 108
belgard 149
belgica fœderata, ejus ditiones & urbes. 91, 92
belgica Gallia 54, 69. ejus limites, 66, 69. unde dicta, *ib.* quotuplex. *ib.*
belgica ab advenis direpta. 90
belgicæ hodiernæ fines. *ib.*
Diviſio. 91
belgicæ provinciæ Hiſpano audientes. *ib.*
belgii urbes. *ib.*
belgii Ducatus, urbes, marchionatus 91
belgium hodiernum, ejus populi, XVII provinciæ, fines. 90, 91
belgium ſ. beauvoiſin. 71
belgium Novum. 101
belgium regium & confœderatum. 91
belgium Hiſpanicum & Gallicum. *ib.*
belgrad Scanderbegi. 269
belgrad Pannoniæ. 234
belgradum. 279
belicaſtro. 198
belici fl. 227
belick. 153
belitri. 189
belliſona. 208
bello regnum 408
bellovaci. 71
belna vulgo Beaune. 82
bellum vadum. 59
bellunenſis epiſcopatus. 204
Belt, fretum. 28, 116, 168
belzig. op. 163
belvedere. 268
belumum. 177
belus fl. 373
belza. 298, 300
benacus lacus. 199, 211
bendemir fl. 341
S. Benedictus 188, ejus patria. 218
S. benedicti cœnobium. 188
benedicti ariæ Montani patria. 57
benedicti V ſepulchrum. 130
benedicti X patria. 207
benedicti XIII refugium. 56
beneventum. 204, 222
benezvola. 423
beneventang archiep. 224
bengala urbs. 330
Golfo di Bengala. *ib.*
bengalæ regnum, ejus magnitudo & oppida incolæ corruptiſſimi. *ib.*
bengalenſis Oceanus. 22
beni. 274
beniani, eorumque ſuperſtitio. 328
benin. 407
Benthem Comitatus. 154
Benthem op. *ib.*
bera ſ. Vera. 56
berain. 144
berbero fl. 328
berceria. 109
berdoa deſertum. 397
regnum. 405
berœa ſ. Veria.
berengarius à concilio damnatus. 209
berenice Ægyptiæ. 392
berenices regia 366
bereſina. 292
Berg Ducatus. 155
Berga ad Zomam ſ. Bergen op Zoom. 95
bergæ D. Vinnoci. 93
bergerſhuſia arx. 170
Die Berg-Stadte Hungariæ. 235
Berg-Straſſe 155
Bergen Hannoniæ op. 93
Bergen op Zoom. 95, 101
berghen. 149
bergi ſ. bergen Norwegiæ. 170
bergomum ſ. bergamo. 180, 211
berga Edoneorum op. 261
Berg Sabern. 130
berka op. 129
berlaſina. 180
berlinium ſ. berlin. 115, 148
bermeum ſeu Vermeum. 59
bernites. 88
berna. *ib.*
bernau cereviſia nobilis. 148
bern. 88
bernich ſ. berenice. 392
bernburg baronatus. 163
Bernwalc. 148
beroe. 375
berroea 269
beroaldus Sabaudiæ Dux Flandriam invaſit. 77
berrhuca Æmathiæ. 259
berry. 67, 79
berſabe deſertum 364
bervicum. 109
berytus ſeu baruto. 371, 381
barze ſ. bierze. 297
beſancon. 72, 86
beſcianenſis palatinatus, ejuſque oppida. 297
beskau. 148
beſſus fl. 55
beſor torrens. 364
beſſi. 274
beſtede 171
betanzos ſeu Flavium brigantium. 58
betavia ſeu do betue. 99
betaw. 74
beteron. 371
bethel Mons. 368
bethefda. 366
bethſaida. 369
bethſan urbs. 374
bethſemes Juda. 364
bethlehem natalibus Servatoris noſtri nobiliſſima. 367
betlua fl. arabiæ, ejuſque ortus. 380
betran. 332
betua 242
betullus fl. 55
bevelandia auſtrina. 95
bezetha mons. 366
beziers. 65
biafra. 407
biala. 297
biantis patria. 357
biblia Complutenſia. 59
bibliotheca alexandrina ſeu Philadelphi. 387
bibroci. 103
bicoca, ubi Galli victi. 210
bielejezero op. ubi theſauri magni Ducis. 307
bielska. *ib.*
bielsko. 300, 307
bienna. 90
biophi. 284
Bierſtied. 92
biert vicus. 74
biſe ſ. Bieſe fl. 148
bigerra ſ. begorre 66
bigerriones. *ib.*
bigorree *ib.*
bigorea. 53
bigorriæ Comes. *ib.*
bikeint. 317
bilbao. 50, 59
bilbilis fl. 50
biblis op. Martialis Poetæ patria. *ib.*
biledulgerit, 400, ejus incolæ & urbes. 405
Bilefeld. 134
bilitio. 203
bilin. 149
biminatium. 260
bincius amnis. 156
bingium op. 131
bipontinus Ducatus. 130
biquiri 423
Birkenfeld, 130
birſa fl. 74
biſalta, ejus oppida. 261
biſantagra. 332
biſanthe Samiorum. 276
biſcaja. 50, 54, 59
Biſchoffswerda 161
biſerta. 395
Bismarck. 148
biſnagar. 329
biſtones. 274
biſtonis lacus. 277
biſtricia ſ. biſtritz. 286
Biſtritz. 144
bitaxa. 340
bithynia & Pontus, earum fines, fluvii, regiones, populi, urbes. 331
bitonin. 405
bitonto. 222
Bitſch, Comitatus. 130
bitterfeld. 163
bituitus, avernorum rex. 191
biturici. 67
biturices. 67, 81
biturigis. 163
bivera fl. 79
blaiſois. Blanc-

INDEX.

Blanckenburg arx. 155, 164. Comitatus, ejus limites, fluvii & oppida. *ib.*
blanckenburgum ad Sigam. 155
capo blanco. 405
blancum prom. 406
blaugis fl. 93
blavus fl. 133
blechisfeld. 284
bleiking, ejus limites & oppida. 167
blesense castrum vulgo Blois, ubi Guisius occisus. 61
bliessa fl. 130
blitteræ. 65
Der Blocksberg. 164
Blomberg. 154
boata. 394
boagrius fl. 255
boazantium. 296
bobera fl. 122
bobiensis ager. 204
bobus fl. 292
bobrounicense Territorium. 295
Joh. Bocatii patria. 213
bochna. 295
bocchara. 339
bocche regio. 349
bocchi regnum. 397
bochoven vicus. 121
Bockshuht. 152
boda calida & frigida. 164
Boden-See. 121
bodoni op. 282
bodrach fl. 236
bodumna. 167
bœbeides lacus. 257
Capo Boëo. 225
bœotia, ejus oppida. 253, 254. flumina. *ib.*
bœotiæ mons. 264
bœotiæ Thebæ, ab Alexandro deletæ, à Cassandro restauratæ. 253
bœotorum mores. 254
bogazossar seu bogazassar. 275
bogdomanis. 352
bogota regio. 422
bogul rex. 367
bogudiana. *ib.*
bohemi à Carolo M. domiti. 125
Bohemerwald. 122
Bohmisch Broda. 144
Bomisch Riesen oder Schnee-Gebirge. 145
bohus fl. 292
bojano. 192
boii in Bohemia. 142
boji in Italia, eorum oppida & sedes. 180
bojoarii seu Bojuvarii. 120
bojodurum. *ib.*
bojohemia seu Boheimb. 143. ejus limites, primus Rex, *ib.* natura soli, 144, in circulos divisio. *ib.*
bojohemum. 125
bojorum gens à Marcomannis pulsa. 120, 143. eorum sedes. 123
bojum. 252
boitzenburgum. 150
bolbiticum, ostium Nili. 391
boleares Insulæ. 53
boleslaus, primus Rex Poloniæ. 296
boleslavecia. 295
bolitæ. 339
bologna. 181, 212
bolsena. 182
bolswerda. 100
bolzanum. 140
bomado fl. 342
bomba. 328
bomberga. 135
bommel s. Bommelia oppid. 74, 99
bommelen Wert. *ib.*
bona urbs. 396
bona, olim Hippo. *ib*
De bona Vista insula. 101
bonæ spei promont. 411 in eo propugnaculum. 101
bonandrea. 393
S bonifacii codex Evangeliorum. 98. ossa. 156
bonifacio s. bonifacii op. 232
borna. 75, 129
bononia seu bologne ubi aldrovandus. 69, 181. academia. 216
bononiensis agri felicitas. 218
bononiensium mores. *ib.*
bononiensis ager. 204
boppart. 155
borbetomagus. 73
borbonii Caroli monumentum. 223
borchholm. 173, 301
Borcken. 153
boreas. 4, 17
borealis polus sive Boreas. 4
borgemagus seu bormitomagus. 73
borgi. 340
borique seu borica insula. 427
borlum. 167
borbetomagus, borgetomagus & bormitomagus. 73
borchdorp. 151
borneo op. & Insula. 333 eius magnitudo & oppida, caput. 334
bornholm cœnobium, Insula. 150, 169
borno lacus. 399, 407
borno Nigritarum regnum. 395, 399, 407
borsippa seu borsita. 377
borussia, ejus fines, magnitudo, divisio. 291, 303. eam tenebant Cruciferi, ejusdem Dux primus Albertus. *ib.*
borussia Ducalis. ejus op. & territoria. 384
borussia Regalis, ejus oppida, satrapiæ, & territoria. 303
borussia unde dicta. 302
borussubacta, est duplex. *ib.*
borysthenes fl. 292
borysthenitæ. 283
Bosna fl. 239
bosnæ fontes. *ib.*
bosnia. 233. ejus fines. 240. cultores, oppida à Gothis, Sclavonis, Hungaris, Turcis, occupata. *ib.*
bosnia Duplex. 239
bosnii soli natura. 240
bosniorum mores. *ib.*
boso burgundiæ Rex. 77
bosporani. 283
bosporus. 26, 27. Cimmerius. 288. Thracicus. 276
bostra, n. Bosta & Bussereth. 379
botiæi. 274
botnia provincia. 173
botnicus sinus *ib.*
botri torrens & vallis. 371
botrys vel botrus. *ib.*
boucham. 70
bovianum. 192
bourbonois. s. bourbon. 79
bourdeaux. 79, 83
bourges, 67. ubi academia 81
basse bourgogne. 79
bousonia s. bowens. 169
boxdehuda. 152
bozentini. 296
bozoch. 350
braba s. brania insula. 413
brabantia ducatus, ejusque limites & urbes. 94, 95
brabantii. 113
bradanus fl. 194
braga s. bracara, 56
braccata gallia, ejus limites & felicitas. 64
braccianum. 215
brachmani seu brachmanei. 224
braganza 50
Tycho brahe. 166
monte brailo. 199
Brake. 152
bramberga s. bromberga. 304
brandenburg. 113
brandenburg. op 147
brandenburgum borussiæ. 304
brandenburgensis Marchia, ejus divisio & limites. 147, 148
brasilia, 54. ejus magnitudo, portus & op. 425. populi. *ib.*
brasiliani anthropophagi, à diabolo afflicti, eorumque deus. 426
brasslavia seu bratzlaw. 298, 299
brattianum. 303
bratzlaw. 299
braunsberga. 304
braubach. 155
Braunsfeld arx. 156
bray. 70
brechinia. 103, 106
breda baronatus. 95, 101
bredefordia. 99, 117
brederoda arx. 98
brederodiorum baronatus. *ib.*
brega. 146
Brechin. 109
breginia. 103
Brichlach. 133
brekinia. 106
brema. 152
bremensis archiepiscopatus, ejus limites & fines. 152, 165
Biemerfolde. 152
breonia. 206
brescia s. bressa, 180
brescia arx. 297
Bressaw 145. Ducatus. *ib.*
bressaw Transilvaniæ. 286
la bresse. 79, 86
bressensis ager, 72
brest op. & portus. 81
breste. 295
bresteda. 167
brestensis Palatinatus. 295
bretaigne. 79
bretta Phil. Melanchthonis patria. 137
briantæ. 274
briega. 89
Brieg, 145. Ducatus. 146
briela seu briel. 97
brieza. 148
brigantes op. 104, 111
brigantia. 50
brigantinus Dux, Rex Portugalliæ. 54
la brigla. 92
brium. 145
briegium op. 131
brion seu breonia insula 206
briquerasson. 209
briscum. 133
britannum. *ib.*
brisch. 71
brisgravia regio. 133
brisgravia academia. 165
brisello. 181
bristolium seu bristow. 107
bristolia. 109
britannia unde dicta 102
britannia vetus. *ib*
ejus divisio. 103. seq. fluvii, oppida, incolæ. 104. à Romanis subacta. 103, 104, ad 109. ejus muri. *ib.* forma, Situs. 102
britannia inferior, & superior. 68
britannia major. 103
britannia Minor. 104
britanni à Saxonibus pulsi. 105
britannia in Gallia. 77. britanni ab Anglis ejecti *ib.*
britannicæ insulæ. 102
britannicus Oceanus. 22
britannorum antiquorum mores 102. ædes. 104
brixellum. 181
brixia, n. Brescia. 140, 180, 211
brixianum territorium. 204
brocum. 299
brodi. *ib.*
brodinicia. 303
bromberga seu bramberga. 304
brozen. 115
Bruchhausen. 154
bructeri. 90. eorum sedes. 117
brugæ seu Brugge op. 73, 92
la bruglia castellum. *ib.*
brumalem solstitialem solis ortum monstrare. 41
brumalis ortus. 16
brundusium seu brindisi. 195, 221. munitum. 22
brundusini portus. 195
brunsberga. 304
Braunschweig. 150
brunswicensis Ducatus, ejus limites, divisio, oppida & flumina. 164
brunsvicum *ib.*
brussel. 69. in quinque regiones dividitur. 94
brutii, eorumque ortus, op. & sedes. 179, 197
brutius sinus. 25
bruxellæ seu brussel. 94
brygium Macedonum op. 394
brysse. 274
brytich, s. britsch. 71
brytum potionis genus. 278
bubastis s. bubaste. 368
buchananum prom. 109
buchian fl. 339
Johannes buchold. 96
buchowia, ejusque limites. 166
buken. 154
bukingham. 103
bula. 237
budaeus. 339
budiejowice. 144
buding, oppid. Comitatus. 176

INDEX.

budini. 283
budua ſeu budoa. 241
Budweiſ. 143, 144
buenen 69
bugia, olim Salda. 397
bugus fl. 292, 297
buillionenſis Ducatus. 71
bulgaria. 281
bulgariæ caput Sophia, ejus natura ſoli, incolarum mores. 282
bulgari unde dicti. 281. eorum ſedes, princeps. 315
bulgariæ regnum. 282
bulgari in Mœſia. 281
bulla regia n. antra. 396
bullion. 129
bullis. 259
bullonienſis Ducatus. 71
bunomos. 259
Jungu Alt Buntzel. 144
Buntzlauer Kreutz ib.
buquh mmes prom. 109
bura. 247
burdegalenſe parlamentum. 97
burdegala. 66, 83
burdigalia. 83
buren Comit. 99
burgi ſeu burgos. 58
burgheim, op. 71
burgiam. 340
burgum opid. Saxoniæ. 163
burgundiæ Comitatus. 54, 77, 78. Ducatus. 79
burgundiæ Ducatus à Franciæ Regibus occupatus. ib.
burgundia inferior. 70. & ſuperior. 86
burgundiæ Ducatus. 78
burgundiæ Rex. 77
burgundiæ Comitatus. 77, 86
burgundia regnum Germanorum imperio adſcriptum. 77. Galliæ Regibus tributum. 78. ad Hiſpaniam pervenit. ib.
burgundicum fœdus. 90
burgundicus Circulus. 126
burgundiones. 76, 115
burgundorum migratio. 123
burgus S. Domini. 211
burgus Caſleyz. 58, 59
bugi ſ. Burgos. 58
burgus Vallis Tarenſis. 211
buridienſii. 284
burick. 154
burrhi. 284
burii, eorumque ſedes. 116
burſhald, caſtr. 154
burdigala. 83, 85
burſa die Borſe. 96
burſia, ol. Purſias. 353
buſſereth. 379
butow. 305
butrinto. 269
Thomas Buttius. 30
buttonii ſinus ſeu buttons bay. ib.
butrotum ſeu butrinto. 245, 269
buttons bay i. ſinus buttonii. 30
buttonius Thomas. ib.
butuæ reg. 411
butue urbs. 242
butunti ſeu bitonto. 195
butzbacum. 156
buxentum op. & flumen. 196
byblus. 371
bycem. 352
bydgoſtia. 295
byzantium. 276
byzia arx regnum thraciæ, Orpheo nobilitata. ib.

C

CAbadina. 338
Cabalaca. 348
Cæbane. 342
Cabatza. 411
Cabilonum, vulgo Chalon. 82
Cabo finis terræ. 52
Cabo de palos. 48
Cabo de vincente. 45
Cabo de Iſtria. 179
Cabo de tenes. 403
Cabubara. 380
Cabul. 327
Cacaos. 420
Cacoenſii. 284
Cadiz. 61
Cadiſcus mons. 272
Cadmea arx. 253
Cadmi oratoris patria. 358
Cadmus bœotiarum conditor. 253
Cadmus mons. 354
Cadomum. 81, 85
Cadorinum territorium. 204
Cadſant 92
Cadurci. 67
Caduſii. 343
Cæcias. 18
Cæcubus ager 190
Celanorum tumulus. 355
Caën. 81
Cælius antipater. 30
Cænici. 274
Cæræſi. 70, 113
Caërcede fl. 324
Cære. 182
Cæretanæ aquæ ib.
Cæretanus amnis. ib.
Cæſar augusta. 51, 55
Julius Cæſar, Romanis bellum concitavit cum Germanorum gente. 124. trajecit in britanniam. 104, ab Helvetiis in fugam conjectus. 87, 124
Cæſarea. 351. Pauſaniæ ſcriptoris patria. ib.
Cæſarea Lutra. 137. Paneæ ſeu Philippi. 364. ſ. Neronian. ib.
Cæſarea Stratonis ſ. Turris Stratonis. 369.
Julia. 403
Cæſarienſis provincia Africæ, ejus oppida & limites. 397
Cæſariana. 66
Cæſarodunum. 68
Cæſaromagus. 71
Cæſena. 184
Cæſia ſilva. 122
Cæſias Nord Oſten Wind. 17
Cafares pop. 412
Caffaria. 410
Caffan. 343
Cafirotæ. 340
Cagliari ſ. Caglier. 231
Cahors. 67
Cajazzo. 194
Caicus fl. 556
Cajeta. 190. munita, clavis regni. 223
Cajetanus ſinus. 190
des Cailles prom. 270
Caindu urbs Sericæ. 319
Caimaca. 282
Caiphæ domicilium. 366
Cairum, n. Alcayr. 401
Cairum Indiæ. 328
Cairus ſ. Cairo. 388
Calabria, ejus urbes. 194, 195
Calabria ſuperior. 202
Calabria nova, ejuſque oppida. 221
Calabriæ duæ. 204
Calabriæ & apuliæ Dux primus Robertus. 221
Calabri. 175
Calacene. 342
Calais. 108
Calamatius mons, ubi fugitivi profligati à Craſſo. 196
Calatis 281
Calamianes. 336
Calamus. 19
Calanis. 231
Calatajut. 55
Calatia ſ. calazzo. 194
Calauria inſ. ubi Neptuni aſylum. 251
Calba ad Bodam. 163
Calcar. 154
Calcarius mons. 151
Calcei Sicyonis. 247
Caldanæ paludes 183
Caldar, nunc Babylonia, ejus fines, regiones, oppida. 377
Calecut ſ. calicut. 329
Caledonia ſylva unde dicta. 104, 109, 251
Caledonia. 251. ſylva. 104, 109
Caledonius. Oceanus. 22, 103
Calenbergenſis Principatus. 164
Calendarium Gregorianum, Julianum, Scaligerianum. 32
Caletes ſeu Caleti. 70
Caletum ſ. calais. 108
Calicut. 329
California inſ. 419. ejus ſinus. 24
Caligulæ certamina. 84
Calis. 61
Caliſia. 294, 295
Caliſienſis palatinatus, oppida & territoria. ib.
Georg. Calixtus. 164
Calixti III patria. 56
Calatis op. 281
Callidromus mons. 263
Callipides. 383
Callipoli. 221
Callipolis. 195
Calliopolis Thraciæ. 275
Calliſthenis patria. 260
Calliteræ. 261
Calloſcopium. 268
Calmar. 173
Calmaria, è cujus regione Oelandia inſ. ib.
Calmarienſe fretum. ib.
Der Calmer Sund. ib.
Calogeri monachi Græci. 270
Calor fl. 192
Calpe Herculis columna. 398
Calpe mons. 31
Calvariæ mons. 366
Calva fl. 221
Calvi. 194
Calvi ſ. calvium. 232
Vet. Calvinus. 192
Calvinus mons in quo monaſterium S. crucis. 293, 296
Calutre. 336, & ſeq.
Calycadnus fl. Iſauriæ. 361
Calydon. 251
Calydonium fretum. ib.
Calydonia ſilva. ib.
Camalodunum colonia romanorum. 108
Camarina, nunc torre di Camarana. 226
Cambaba ſ. cambava. 335
Cambaja, ejus regna, ſitus, urbes, incolæ. 328
Cambaja urbs. ib.
Cambajenſium milliare. 20
ad Cambajam ſinus. 24
Cambalu urbs ingens. 319
Cambodia. 331, 332
Camboferia. 95
camboja ſ. Cambodia urbs regni caput. 331, 332. & ſeq.
Cambray ſ. wallia. 94, 106
Cambreſis. 94
Cambria, ejus fines & oppida. 106
Cambridge. 107
Cambatæ. 544
Cambyſes fl. 343
Camarina palus. 226
Camellaria. 185
Camelobolci. 338
Camenecia. 297, 299
Camenolitari. 269, 301 ib.
Cameracum, Cameric. ſeu cambray. 86. 94, 106
Camercanæ inſulæ. 413
Camerina palus. 225
Camerinum. 185
Camers op. 162
Cameſene. 174
Camin. 115, 149
Caminiecka. 297
Capo camino. 231
Camitus. 384
Camolodunum. 108
Val. Camonica. 177
Camora ſ. Samora. 59
Campagna di roma. 217
Capo di Campana. 153
Campanaël. 323
Campani. 175
Campania. 81. duplex. 193. ejus urbes & fines. 192. unde dicta 81. ſoli fertilitas. 213
Campecho urbs. 421
Campen. 109
Campi Catalaunici. 82
Campi piorum. 225
Campion op. 319
Campodunum. 134
Campus ſcamandrius. 355
Campus Libani. 370
Campoveria. 95
Camucina vallis. 109
Camul op. 313, 318
Camuni. 177
Can fl. 322
Cana ſeu Cancacan, op. Arabiæ. 380
Cana galilææ ſ. minor. 370. major ſ. galilæa gentium. 372
Canada. 417, unde dicta, ejus diviſio & ſoli natura. 416. ejuſque ſitus. ib.
Cananor. 329
Gran Canaria inſ. 413
Canariæ inſulæ. 16, 54
Canatha. 374
Cancacan. 358
Cancellarius franciæ. 79
canche fl. 93
Canchium ſeu cinchim. 319
Caneri tropicus. 8
Candahor. 327, 345
Candi regia ſedes in Ceylon. 334
Candia i. e. cretæ metropolis. 275
Candiæ archiepiſcopatus & epiſcopatus. ib.
Candiæ ſaccharum. ib.
Candidianus fl. 148

INDEX.

candiotæ. 273
Thomascandiſch. 29, 421
canea. 273
canibales. 426
canina ſeu Epirus. 259, 269
caninefates. 74
canilia. 141
cannæ ſeu canna, clade Romanorum inſignis. 195
cano regnum. 399, 407
canopicum oſtium nili. 389, 391
canopium. 387
canopus. 389
canola ſ. canuſium. 195, 222
caniſii. 320
canſtad. 135
cantabri. 50
cantabria. 59
cantabrigia ſeu cambridge. 107, 108
cantam urbs. 320
cantana ſ. catina. 225
cantara fl. 227
cantazarum op. munitum. 223
canthues. 109
canterburii. 107, 108
cantii. 103
cantinum prom. 404
cantium. 108
cantium prom. 104.
regio. 103
cantons. 68
cantuarienſis archiepiſc. 107
canuja. 406
canuſium ſeu canoſa. 195, 222
S. canzan vicus. 179
caoli. 322
capella olenia. 252
capella vicus. 70
capernaum. 369
caphareus prom. 265
caphthorim. 352
capitulum, alvei cicliicum ligneum. 32
capo delle caſtelle. 197
capo rizzuto. *ib.*
capo delle Nave. *ib.*
di Milazzo. 227
di Monte Fa'cone. 231
di argentera. *ib.*
capo camino. *ib.*
corſo. 232
di Manza. *ib.*
di Foro. *ib.*
de Celi 480
S Andrea. 382
S. Epiphanio. *ib.*
Cavines. 403
Montafuſio. *ib.*
Boëo. 225
Cavallo. 231
de Iſtria. 178, 206
de Rocca. 22
Paſſaro. 225
capo Malio. 260
capo de l'Arme. 175
capo di campana. 183
cappadocia, ejus regiones, fines, fluvii, urbes. 351
Amazones. 352
cappadocia Magna ſeu ad Taurum. *ib.* Pontica. *ib.*
cappadocum mores. *ib.*
cappanach fl. 317
Petrus caprali. 425
capricorni tropicus. 8
caprus fl. 342
Rio di caps. 393
capſa. 394
capua. 175, 193, 220
capua nova. 193
Monte di capua. 201
capuana luxuria. 195
capuanus Achiepiſc. 224
caput Hiſtriæ ſeu capo de Iſtria. 178, 206
caput viride. 101
carabay. 424
caracuna urbs. 402
caragoca. 51, 55
caraja. 317
carakitay. 318
caralis urbs ubi S. Auguſtini fuére oſſa. 231
caralitanus ſinus. *ib.*
caralitanum promontorium. *ib.*
caramonia. 338
carambycæ Hyperboreorum gens. 313
carambucis. *ib.*
carantonus fl. 82
caranus Rex primus macedoniæ. 259
carapella fl. 222
caravacium. 210
caravancas mons. 233
carazani crudeles. 317
carbalia. 361
carbas ventus. 17
carbileſi. 274
carbiletæ. *ib.*
cardamyla. 294
cardia. 275
cardianus ſinus, unde Eumenes & Hycronymus Hiſtoricus. *ib.*
cardigan. 103
cartigania. 106
cardinales venti 16
cardines mundi. 43
cardona ducatus cataloniæ 55
cardona tria præbet notanda. *ib.*
carduchi. 343
carelia. 172. à Succis occupata. 307
carentia. 149
cares viles habiti. 357
caria, ejus flumina, montes. 357. urbes, limites. 354
caribana regio. 426.
ejus incolæ ἀνθρωποφάγοι. *ib.*
caribes 427
caribum inſ. 427
carinianum. 209
carin. 375
carini. 115
carinthia. 234. ejuſque limites. 346
cariſpa. 546
carium Mare. 27
carlile. 108
Carlsbad. 144
Carlſtein Arx. *ib.*
carmana urbs. 338
carmania. *ib.* 361. ejus regiones, populi, urbes. *ib.*
carmania altera. *ib.*
carmaniæ deſertæ fines. 340
camanene. 351
carmathin. 104
carmel mons in Juda. 369, 732
carmelus mons & op. in Phœnicia. *ib*
carna ſ. carre urbs. 380
carnow. 154
carnavan. 106
colfo di carnero 205
carni. 176, 178
carnicæ Alpes. 200, 233
carniola. 234. ejuſque fines. 140
carnivorus ſinus. 205, 241
carnovia. 154
carnovienſis ducatus. 146
carnutes. 68
carolina arx. 419
carolinæ Thermæ ſeu Carlsbad. 139
caroloſtadium. 141
carolus Andegavenſis Rex Neapolitanus. 228
carolus audax. 91
carolus calvus Ludovico fratri Italiam cum cæſarea dignitate per injuriam eripuit. 77
carolus M. domuit Bojohæmos & Slavos. 125. ejus locus natalis. 131
caronium. 58
carpates mons. 235, 292
carpathus inſ. 267
carpathium mare. 26
carpetani. 50
carpi op. 212
carpiani. 283
carpilli. 274
carra fl. 276
carræ. *ib.*
carrhabia. 260
carſeoli ſeu carſula n. Arſuli. 188
cartemunda. 168
cartenna. 397
cartennus fl. *ib.*
carthæa op. 266
carthagena. 51, 56
carthagena Americæ. 423
carthago, patria Tertulliani & Cypriani. 394, 422
carthago Andaluſiæ novæ. *ib.*
Hiſpaniæ novæ. *ib.*
nova. 51, 56
vetus. 51
carthaginienſes in Corſica, 231. in Hiſpania. 53
carthaginienſium coloniæ in Sicilia. 231
cartigania. 106
carura. 339
carwans. 338
cariſtiæ aves. 265
caryſtus inſ. *ib.*
caſakenſes Tartari. 316
caſale S. Evaſii ſ. caſal. S. vas. 211
caſalmach. 351
caſan reg. 307, 316
caſana urbs 315
caſancius fl. *ib.*
caſanenſes tartari à Muſcovitis ſubacti. *ib.*
caſanum epiſcop. ſedes. 309
caſates. 408
casbin ſeu caſwin 343
caſcar 317
caſellinum. 193
caſhyl ſeu caſylia archiepiſc. 112
caſilinum. 193
caſinum. 189
caſiotis regio. 373
caſioticus nodus. 380
caſiotarum mores. 379
caſirotæ. 340
caſius ſeu caſſius mons. 373, 379
caſmin ſ. caſwin. 343, 346
caſminum. 343
caſpiæ portæ. *ib.*
caſpii. *ib.*
caſpium mare. *ib.*
caſſan. 340, 345
caſſandria. 260
Joh. caſelius, ejuſque patria. 164
caſſella ſeu caſſel. 155
caſſena. 407
Sanct. caſſianus Martyr. 181
caſſii. 103
caſſiopia. 266
Sanct. Maria de caſſiope. *ib.*
caſſiopæi. 246
caſſiope. *ib.*
caſſiterides. 102
caſſovia. 236
caſſovicus campus. 284
caſſonupole. 282
caſſubiæ ducatus, ſitus & oppida. 305
caſſubiorum pars. 76
caſſuma. 408
caſtalius fons. 252
caſtanea. 557
caſtel del baga. 192
caſtel durante. 184
caſtel Nuovo. 179
caſtel Nan ſeu Non. 177
caſtel Veteri. 197
caſtellanæ civitatis com 204. caſtella aurea. 422. ejus oppida & ſitus. 423
caſtellum firmanorum. 190
caſtellum jubileum. 188
caſtellum menapiorum. 69
caſtellum Truentinum. 190
caſtiglione terræ motu periit. 221
caſtilia nova. 49, 228
caſtilia aurea. 423
nova. 50, 53, 54.
vetus. 50
caſtiliani reges Neapolitani. 219
caſtiliani Reges Siciliæ. 228
caſtiliæ regnum. 53, 58
caſtilio Stiverorum ſeu caſtilione de la Stivere, unde Gonzagæ. 210
caſtrenſis ducatus 204
caſtro. 221
caſtro defen. 231
caſtro janna. 227
caſtro ſeu caſtrum Minervæ. 193
caſtrum novum. 190
caſtrum Puellarum. 109
caſtrum truentinum. 190
caſuentus fl. 196
caſwin. 343
carada fl. 393
cataja urbs. 318
cataja regn. frequens, magnarumque opum, ejus ſedes. *ib.*
catainni M. Tartari imperium, ejuſque regna. 314
catelauni. 72, 81
catelaunum. 72
catelaunici campi, in quibus attila repreſſus. *ib.*
catalonia. 50, 54
catalonia unde dicta, ejus forma. 54
catana Sicil. Academia 230
catana ſeu catina, hod. catania. 225, 229
cataonia ejus incolæ & ſitus. 350
S. catharinæ promontorium. 410
catharina Senenſis. 214
Porcius Cato cyprias opes Romam invexit. 383
cathneſia ſeu Canthnes. 109
catigam. 330
catti. 74
cattimeli melibocenſis comitatus. 155
catnes caſtellum. 109
catulli patria. 177
catorci. 67
caturiges. 65
caturigo magus. *ib.*
Catwiſck vicus. 74, 121
Catzenellnbogen, comitatus. 155
cava Syria. 273
caminia. 295
cavalla. 269
cavana hiſpaniolæ oppid. 427
cavares. 65
caucaſiæ portæ. 248

INDEX.

Caucaſus mons. 312, 313, 348
Caucaſium mare. 27
La cauchie. 69
Cauſis. 379
Cauci. 111, 115. eorum ſedes & diviſio in Majores & Minores. *ib.*
Caucones. 353
Cauconia. 248
Caudinæ Furculæ, ubi Romani circumventi. 192, 194
Caudini ſaltus. 192
Caudium. *ib.*
Cavillonum. 72
Caviones. 115
Caul. 328
Caulonia. 197
Caunus. 27
Cavortium. 209
Caurus ſeu corus **Der Nordweſten wind.** 18
Cayſtrus fluv. ejuſque ortus. 356
Cazimiria. 295
Cebenſis provincia. 402
Cebetis patria. 253
Cecina fluv. 182
Cecropia ſeu Attica. 254
Cecropius mons. 364
Cedron torrens. 366
Cedron vallis. *ib.*
Cefalogna. 265
Ceiram inſ. 335
Celænæ. 355
Cela fl. 380
Celænarum mons. 357
Celebes inſ. 334
Celeja. 141
Celeſtria. 361
Celetæ. 274
Cepo de celi. 380
Celidnus fl. 245, 263
Cella. 151
Celtæ in Pannonia. 234
Celtarum gens, quas incoluerit regiones. 67, ſeq.
Celtæ. 46
Celtæ primi hiſpaniæ incolæ. 52
Celtiberi eorum ſedes & mores. 49
Celtiberia. 47, 49
Celtica. 66
Celtica unde dicta. 67
Celtica gallia. 66. ejus termini. 67
Celticæ prom. 312
Celtici. 48
Celticum prom. 58
Celto Scythia. 380, 63
Celto Scythæ. *ib.*
Cenchrea portus. 247
Cenceda in agro forojulienſi. 204
Ceniſii montis lacus. 199
Cenomani, eorum oppida & limites. 180
Cenomani aulerci. 68
Centrones. 65
Centron. *ib.*
Centumcellæ. 182, 215
Centuripe v. centorve. 227
ceos inſ. quæ & cia, Simonidum duorum, Bachylidis, Eraſiſtrati & Ariſtonis patria. 266
cepetano op. 189
cephalædis. 227, 229
cephalenia inſ. 247, 265
cephalenia ſeu ſamos. *ib.*
cephareus mons. 265
cephiſſus fluv. 254, 262
ceramicus lacus 255
ceramicus ſinus. 359
ceramus. *ib.*
ceraunia ſeu cerinus 383
cerballus fl. 194
ceres Eleuſina 254
cereſius lacus. 208
ceremiſſi. 307
cerethica. 106
cerigo, creta, v. candia. 25, 294
cerne inſ. 413
cerveteri. 182
ceſena. 216
caſtria. 108
chetim ſeu Macedonia. 261
cethius mons. 233
ceuta. 404
ceylon. 336
chabala. 348
chaboras fluv. nunc chabu. 376
chabora urbs. *ib.*
chabris fl. 263
chæronæa, plutarchi patria. 253
chalcedon, ubi Synodus oecumenica. 353
chalcedonii. *ib.*
chalcidene Syriæ regio. 375
chalcidica regio, ejuſque oppida. 260
chalcis. 251
chalcis Jamblichi philoſophi patria. 375
chalcis Iſæi oratoris & Lycophronis patria 265, morte Ariſtotelis clara
chalcitis, regio. 375
chaldæa, ejus fines. 377
chaliera. 281
chalons 79, 81
chaltapitis. 342
chalufus fl. 122
chalybs fl. 59
chalybes populi in Galatia 352
chalybon. 375
chalybonitis regio. *ib.*
cham tartarorum princeps. 288
chamanock. 418
chamavi eorum ſedes. 117
champagne. 79
chamus primo invenit aſſam. 31
chambery. 86
cham rex tartarus. 288
chanaan terra. 363
chananæi. *ib.*
change. 92
chantonice. 338
chaones. 245
chaonia. *ib.*
chaonia Sylva. *ib.*
chapſilar. 275
characene. 342
charan. 376
charanæ. 338
charchas ſeu chiargas regio. 422
charente fl. 419
charitum ſeu gratiarum templum. 253
charta pergamena ubi inventa. 355
charleforteaſtellum. 419
charlemont 71
charracharta. 339
charta geographica. 43
chartres. 68
charybdis. 226
chaſſuarii ſeu cattuarii, eorum ſedes. 117
chaſtau d' If. 84
chaſteau en cambreſis. 71
chatigam. 330
chatti. 118
chauci ſeu cauchi & cauci. 115. eorum ſedes & diviſio. *ib.*
la cauchia. 69
chelma. 298, 300
chelonates prom. 248
chelonides paludes. 407
chemnitz oppid. & fluv. 161, 236
chencinta. 296
cherca fl. 241
cherſeus fl. 370
cherſoneſus op. 272
cherſoneſus aurea. 101, 324, 331
cherſoneſus taurica. 288
cherſoneſus cimbrica 166
cheruſci, eorum ſedes. 118
cheſel. 313, 317
cheſimur. 345
cheſinus. *ib.*
cheſinus fl. 292
cheſter. 108
cheuxa. 322
chiancare. 352
chiarentza. 248
chiartachar. 329
chiavari 213
chiavenna. 177, 208
chica. 27
chica regio ejuſque ſitus & incolæ. 425
le ſtato della chieſa 215
chicti. 191
chili regio, ejus ſitus & oppida. 424
chil minar. 341
chilon lacedæmonius. 250
chiana fl. 209
chilonienſis academia. 165
chimara ſ. chrimira. 263
chimæra mons & monſtrum 360
chimera op. ejuſque montes. 269
chimeriotæ liberi. *ib.*
china ſinarum regio, ejus limites, magnitudo. 318. provinciæ, urbes. 320. fluvii, inſulæ. 322
chinay. 70
chinenſium ſcriptura, artes, ſermo. 321
chinſerin. 375
chiorme. 350
chios inſ. 320
chipſala. 247
chiquea. 320
chiroma arx. 242
chiuci. 213
chius inſ. 266
chiuſi. 182
chiutalem. 354
chmielnicum ſeu chmielnick. 299
choanza fl. 410
choaſpes fl. 342
choatras fl 343
chœrili patria. 267
chomati. 339
chomutow ſ. commetaw. 144
chonad. 235
chone ſeu chonia. 174
chonitza ſeu conicia. 305
choraſan 329, 345
chorazim. 369
chorges. 65
chorographia quid. 2
choromiterne. 343
chrindi 340
chriſtburgum op. 304
chriſti ſepulchrum. 366
chriſtiania. 170
chriſtianopolis 168
Chriſtians Hafen. 168
Chriſtian Stadt. 168
chriſticolarum dies. 7
chriſtipolis. 261
chriſtophorus columbus 416, ad Hiſpaniolam appellit 146, Americam, Hiſpaniolam, Cubam & Jamaicam primus invenit. 28
chronicus m. 263
chronium mare. 25
chronius fl. 292
Chrudim, Chrudimer Kreiß. 144
chryſam fl. 227
chryſippi patria 362
chryſorrhoas. 371, 374
chryſopolis. 261
chryſoſtomus. 276
chutlandiæ Dux primus. 301
chuſiſtan ſeu cuſiſtan. 342, 345
chutæi pop. 368
chutus fl. *ib.*
chutz. 366
chylon. 250
ciabrus fl. 279
ciarcia. 318
cibinium. 385
cibotus. 355
ciceroniana villa tuſculan. 187, 190, 192
ciceronis academia. 192
epitaphium 265, patria 190, poſſeſſiones epiroticæ 245, villa pompejana, villa puteolana. 192
Q. ciceronis prædium formianum 190
cicones. 274
cicovo inſ. 241
cideriſſo. *ib.*
cientang fl. 328
cifalu. 227
cigateo inſ. 427
cignum op. 348
cilices mendaces. 362
cilicia, ejus fluvii, urbes, limites. 361, 362
cilicia duplex. 361
cilicium mare. 27
cillair. 112
cimbri, 116, 166. Italiam petentes. 124
cimbrica peninſula. 166
cimbrica expeditio 124
cimmeriæ paludes. 27
cimmerium. 257
cimmerium fretum, 27
mare. *ib.*
cimmerius boſporus. *ib.*
cimon mons. 355
cincella. 183
cinga fl. 51
cingeſi. 274
cinnamomifera regio. 400
cinyphus ſ. cinyps. 393
cipangi inſ. 426
cipo fl. 419
circæum prom. vulgo circelli. 157
circæi. 158
circius ventus 18
circellum prom. 157
circuli majores. 4, 43
Minores. *ib.*
Recti. 4
Obliqui. *ib.*
Fixi *ib.*
Paralleli. *ib.*
Mobiles. *ib.*
Imm. biles 5
circuli longitudinis. 33, ſeq. latitudinis *ib.*
circuli polares 8
circulorum *polarium* officia *ib.*
circumpadana. 151
circuli Germaniæ. 1.
circuli partes. 1.
diviſio
circulus arcticus. *i*
antarcticus
horarius.
Obliquus.
Verticalis
Semicirculus poſi
tis
circumferentia tot
Orbis
circumhabitatores
circumnavigatio tot
Orbis 24. & ſe
circumumbres.
cirenza. 2
cirtha. 3

ciſamu

INDEX.

cisamum prom. vulgo capo spada. 272
ciſon torrens. 368
ciſpadana Lombardia. 210
ciſſa. 342
ciſterna 21
ciſtoboci. 284
citala vina. 187
citheros. 269
cithæron mons. 253,264
citheron ſaltus. 253
citor ſ. chitor. 333
citrachan. 316
citron. 259
citros olim pudna 269
citta lavina. 187
citta di caſtello. 185
citta nuova ſ. civitas nova hiſtriæ. 206
la citta vechia. 183
cividad rodrigo. 59
civida. 177
civida di friuli 206
civilis batavorum dux. 73
civitate. 194
civita caſtellana 182,184
civita ducale. 186
civita vechia. 183
civita di penna. 191
civitas S. angeli 222
civitas auſtria. 206
civitas david. 365
civitas nova ſ. citta nuova. 206, 366
civitas S. ſalvatoris, 411
civitas vetus. 183, 215
civita di ſant angelo. 222
claven ſ. clavenna. 177, 208
claletz provincia. 307
clampetia. 197
clanis ſ. clanius fl. 184, 200
clanis ſ. Clain fl. 82
clarentia Ducatus. 268
clarii. 359
clarimonte. 197
clarius Apollo. 267
clarum navale. *ibid.*
clarus inſ. *ibid.*
claſſis Ravennæ. 184
claudii forum. 65
claud-offa. 106
claudiopolis. 286, 352
claudium op. 192
claudius Imperator Lugduni natus. 85
claudius Ptolemæus. 388
clavenna ſeu claven. 208
clavennenſ. comita. *ib.*
clavernum. 43
Clauſenburg. 284 286
Clauſthal ubi fodinæ. 164
clazomene. 274
clazomenæ anaxagoræ phyſici patria. 358
clemens alexandrinus. 387
clementis VII. patria. 213
cleival. 131
cleve. 154
clideſdalia 109
clibani Ægyptici. 387
climata. 12, 13, 36, 43
eorum inveniendorum ratio 12, 36. numerus 12. tabula 13. Septentrionalia. 12
cline op. 109
cliſſa arx. 243
clideſtalia. 109
clitumnus fl. 185
clivia ducatus, ejus limites & oppida 86
partes 154, 155
clivenſis ducatus pars. 73, 86
clodovæus V. Rex Franciæ. 77
clotarius II. Francorum Rex. *ib.*
clupea ſeu clypea, n. Quipia. 394
cluſina palus. 200
cluſium. 182, 185
cluverii patria. 303
clyne op. 109
cnemides ſeu cnemis oppid. & mons. 255
cnidus patria cteſiæ medici. 359
coagium vulgo, **Coge.** 168
coblentz oppid. 72, 75, 121, 130
cobrinia. 297
coburgium, ducatus. 157
cocam herba. 424
cocas & cochias mons 348
coceas. 48
coche. 373
cochera fl. 133
cochile fl. 196
cochin. ſ cotzia. 329
cochinchina. 321
cocintum prom. 198
coda della volpe. 28
codani populi 116
codanonia *ib.* 166
codanus ſinus. 23, 116, 166
codrus Athenienſis. 255
cœlanum. 222
cœleſtem globum ad ſitum cœli componere. 41
cœleſyria 373. ejus oppida & fines. 374,375
cœli diſtinctio & ſphæræ. 2
cœlum Empyræum. *ib*
cœneum prom. 265
coësfelda. 153
cœtha ſeu cöthen. 163
cœvorden. 100
coginium caſtrum. 269
cogni. *ibid.* 351
cointes. 358
coita 208
cojogna. 260
colapis ſ. culpe. 200,234
Colberg. 115
colcheſter port. 108
colchicum mare. 27
colchinium. 241
colchis, ejus populi, fluvii, urbes, fines. 312, 348
coldinga. 166
colditz. 161
coleſwar. 286
coligni caſtellum. 425
collao regio. 408
collatia. 198
colle. 213
colles. 154
collops ſ. cullu. 349
colluga. 306
colmaria. 132
colmar. *ib.*
Coln. 73
coloa. 408
Goifo de colochina. 246
coloza. 238
columbo op. 336
colon apulenſis 284
colonia ad ſprevam. 148
colonia agrippina. 73 129
agrippinæ auſpiciis condita ubi academ. 129, 165. trium regnorum reliquiæ. 129
colonia jovavia. 120
colonienſis archiepiſcopatus oppida, 71, 128
epiſcopatus. 73
colonienſis electror. 126
colophon oppid. 358
Homerus natus & calchas obiit. *ib.*
color fl. 192
coloſſæi. 357
coloſſus herculis, lyſippi opus, 195. jovis tarenti *ib.* Solis. 384
coloſſenſis archiepiſcopatus. 238
colthene. 349
colubraria inſ. 61
columbarium prom. 230
columbaz. 280
columbi navigatio 29
columbo in ceylon. 101
columna. 309
columna hereulis. 398
columnarum prom. 269
coluri inſ. 266
colurus 7. ſolſtitiorum 33. Æquinoctiorum, 7. eorum officia. 7, 8
comagene regio, ejus urbs, limites & nomen. 363, 373
comana cappadocia, Pontica. 350, 351
comani à gomer orti. 312
comara 237
comarinum arx. *ib.*
comata Gallia 66
comenſis lacus. 199
comenſis ager. 204
comes ſtabuli in Gallia 79
comi in bactris. 339
comidia. 353
cominum. 206
comiſene. 174, 340
comitatus burgundiæ 86
comites franciæ. 79
comeſtoris patria. 210
cometan. 144
lago di como. 210
comori prom. 329
lago comori *ib.*
iſola del compare. 265
compaſſus ſ. pyxis nautica. 16, 32, 33, ſeq.
complutum 159. complutenſia biblia. *ib.*
compoſtella galliciæ novæ. 420
compoſtella S. jago. 58
compſa, ſ conza. 192
comum plinii junioris patria 180. pauli jovii patria *ib.* exciſum. 210
conadienſis comitatus 235
conceptio op. 420
conanenſis caſtellanus. 295
concordia. 212
concordia op. & comit. 207, 212
concorron lacus Ægypti. 392
condate. 68
condahor. 345
condivincum. 68
condora. 307
condruſi. 70, 113
confluens op. 130
conduente, ſeu coblentz *ib.*
congel. 170
congi reg. & urbs, ejus diviſio, & limites. 101, 410
congo fl. 407, 410
conicia ſ. konitz. 305
conimbria Acad. 59
conimbricenſe collegium. *ib.*
coninum. 294
connacia ſ. connacht. 112
le conneſtable. 79
conon. 255
conradi celtæ patria. 136
conradinus regni Neapolitani heros. 219
Herm. conringius. 164
consbach. 167
consbacenſis portus. *ib.*
le grand conſeil de Gallia. 79
conſenſia ſ. conſenza. 198, 203. terræ motu periit. 221
conſenzia munitum. 223
conſtantia ſeu Coſtnitz, concilio nobilis. 134
conſtantia, id eſt, Tomi 281
conſtantienſis Epiſc. 90
conſtantina. 402
conſtantini M. patria. 107
conſtantinopolis turcarum caput. 276, 278, 381
conſtantinopolitanus patriarcha. 279
conſtantinovia. 299
conſtantinus Harmenopolus 260
contade di Zara. 242
le conte. 79
continens terra. 31
conza. 192
conza op. 386
copais lacus. 264
copenhafen & copenhagen. 168
cophes. 339
copiæ urbs. 196
copria littus. 225
copriumicza. 303
coptitarum patriarcha. 388
cora. 189
corantio. 247, 268
coraſam. 339
coraſceve. 280
Johannis coraſi interitus. 82
corax mons. 312
coraxi pop. 348
Corbach. 154
corbeja Monaſterium. 152
corbie. 69
corcagia. 112
corcyra 204. corcyræi claſſem continentes ad Tenarum. 250
corcicus mons. 272
corcyra nigra. 243
cordan turris. 75
corduba ſ. Cordova. 51, 57
corea. 321
corelia. 173
corella. 307
Corelenburg. 173
Corelenberg. 306
corfinium. 191
corfu. 265
corichomium. 74
coricius ſpecus. 362
coricos. *ib.*
coridani. 104
corindas fl. 343
corinea. 349
corinthus, ubi dionyſius exulavit, & lais meretrix: à mummio exciſa. 247, 268
corinthiacum æs. 247
corinthiacus ſinus. *ib.*
coritani. 104
Corlin. 115, 149
cormantin. 101
Janus cornarius. 160
cornavii ſ. cornawan. 104
cornelii forum. 181
corneto. 183
cornetum op. *ib.*
cornia. *ib.*
cornu arietis prom. 27
cornubia. 108
cornuwallia. *ib.*
coromandel. 327
coron. 288
coroſon. 346
colfo de coron. 246

INDEX.

corona tranſilvaniæ. 286
corone. 249, 268
coronea, n. corone. 253
coronia. 167
coronus mons 343
corregium. 212
corrodunum. 295
corſica inſ. 183
corſica 204. ejus nomina, magnitudo & urbes, cultores. 231, 232
corſicum mare. 25
capo corſo in Guinea. 232, 406
Sardiniæ. 232, 406
corſoër. 168
corſoera. ib
corſorum colonia in Sardinia, mores. 230
cortæa. 349
corterealis terra. 427
Ferdinand. corteſius. 428
cortiza. 309
cortona. 182, 213, 214
cortracum Gallis courtray, germ. cortrict. 93
Coztrieck ib.
corvo inſ. 413
corunna. 58, 59
corus ſ. caurus, der Nordweſten wind 18
corycius ſpecus. 362
corycos op. ib.
coryeus mons. 272
corymbia. ſ. rhodus 383
coryphaſium [illegible] 249
cos ſ. coos. *Hippocratis patria.* 267, 347
coſa menſura loci. 20
coſa urbs. 183
coſa fl. 183, 200
coſachi milites. 292
coſakenſeſtartari eorum horda, ſedes. 316
coſamba. 330
coſanum prom. 183
coſicia. 295
coſlin. 149
coſmicum ortum & occaſum invenire. ibid.
coſmicum & achronychum occaſum invenire. ibid.
coſmin fl. 330
coſmographia quid 2
coſmopolis. 213
coſqueouder. 67
coſſæi. 342
coſſiacum. 206
coſte d'Amalfi. 220
coſta de Anderotte 406
coſterium. 294
coſtrinum. 148
cotacene. 349
cotam urbs. 317
coſtus vetus. 328
cothus. 148
cotenſii. 284
cottiæ Alpes. 200
cotti eorumque fines. 176
coturnicum portus. 268
couchinchina. 329
covalia. 295, 303
coulan. 329
coulete. ib.
couna fl. 298, 302
cozenza. 223
la cour des Aydes Gall. 79
crabræ aquæ. 188
cracovia Academia. 294
Suburbium. 300
cracovienſis Palatinatus, ejuſque territoria. 294
crainburg. 141
cranganor. 329
crangavor. ib.
cranon opp. ubi Scopas & Simonides. 257
craſnicia. 295
craſnoſtavia 300
craſſus Brutiorum Iſthmum muro & foſſa ſepit. 197
fugitivos profligavit. ib.
à Parthis auro dotatus. 281
crathis ſeu crathi fl. 196, 197, 200
crema. 180
cremea Tartaria. 288
cremenecia, 299
cremenſe territorium. 204, 299
cremnos op. 288
cremona. 180. ubi turris. 210
cremonenſis ager. 204
crempa. 150
cremſa ſ. Krems 142
crenides op. 261
crepuſculorum initium & finem invenire. 37
creta inſ. 344. ejus nomina. 271. fines, magnitudo urbes, montes, cultores, eorum ſtudia, felicitas, à Metello domita, à Saracenis capta, à Balduino recuperata, à Venetis emta. 272, 273
cretæ epiſcopus Titus. ib.
cretenſes primi muſici. 214. vitioſiſſimi, piratica infames. 272
creticum mare 25
crevecœur. 70
crevelt. 99
Creutzburg. 304
crimei tartari. 309
eorum mores. 288
cracovienſis academia. 305
crimiſa prom. 198
crimiſtus fl. 227
capo crio. 359
criſſa op. 253
criſſæum. 247
criſſæus campus & ſinus, 331. ib. 253
critea. 275
crivinenſis palatinatus. 294
croatia. 140, 141, 234
croceus fl. 321
crociatannum. 68
croja ſcanderbergi patria. 269
cromwel protector. 106
Cronenburg arx 168
cronium mare. 21
Cron Stadt. 286
cronon fl. 302
Croſſen ſeu croſna. 145
ducatus 146, 148
croto op. 182
croto ſeu crotone. 196, ubi Pythagoras docuit. 198, 223
crotonienſis portus. 198
crotoy. 69
Crottoſſk. 164
de croy duces celebres. 258
crucenacum 137
cruciferorum ordo in pruſſia 303
S. crucis fl. 419
S. crucis inſ. 427
S. crucis Monaſterium, ligno crucis celebre. 293
crudentum. 303
Crummau. 144
cruzenacum. 137
cruſvicia. 295
crunos mons. 263
cryptæ. 387
cteſias. 359
cteſiphon. 342, 376
cuama fl. 411
cuba inſ. 29, 426
cubi. 67
cubitus. 19
cujavia. 294
cu'conde. 330
culenburgum. 99
culinean. 420
cullu ſ. callops magnus, hodie collo & alcol. 396
culmbach. 136, 161
culmia ſeu culma. 303
cuma ſ. cyme in Æolide. 358
cumæ. 193, 200
cumana regio. 423
cumana ſibylla. 193
cumanum cicer. villa. ib.
cumanus ſinus. ib.
cumberland. 108
cumbria. ib.
cumerium prom. 190
cuneum 209
cunha inſ. 411
cuni urbs. 338
cuninchamia. 109
cunovia. 296
cuprum. 109
cur fl. 348
curdi. 349
curdo mons. 375
cures. 186
curetis. 271
curia op. 136
curia ſ. Hoff. 161
curia op. ſ. chur. 177, 208
curia adjutorum. 79
curia rechnitziana, 161
curioſolites. 68
das Curiſche Hoff 304
curlandia. 301
curlandicus ſinus. 304
curnicum. 294
curonenſis lacus. 292
curovia. 295
curtius rufus. 118
cuſco. 424
cuſinas fl. 356
cuſiſtan. 345
cuſtrinum. 148
cutiliæ. 186
cutilienſis lacus, umbilicus Italiæ. ib.
cuveri. 268
cyamoſorum fl. 227
cyane fons. ib.
cybele dindymene, Peſſinuntia. 353
cyclades inſ. 266
cyclopes in ſicilia. 228
cyclopis cadaver ſub eryce monte. ib.
cydiſſes. 344
demetr. cydonii patria. 260
cydnus fl podagræ medetur. 362
cydon. 272
cygnea ſ. cygneum. 160
cygneus campus. ib.
cygneus ſ. cyaneus fl. ejuſque ortus. 348
cygnum op. ib.
cyllene arcadiæ mons & ſinus. 249
cyllene urbs, mercurii patria ib.
cylli comitatus. 141
cyme cuma. 358
cyniphui ſ. cinyps, n. magra fl. 393
cynos cephalæ, philippi macedonis clade notæ 257
cynoſema. 275
cynthius fl. 132
cynthus mons. 266
cypariſſa. 248, 268
cypariſſius ſinus. 246, 248
cypera. 256
cypriani patria. 394
cyprium mare. 25
cyprus inſ. ejus regna, magnitudo, diviſio, fluvii & oppida, ab æris copia dicta, veneri conſecrata, ejus epiſcopus epiphanius, reges & domini, pœnorum colonia. 382, 383
cypſella. 275
cyraſi. 293, 316
cyrenaica regio, ejus nomina, urbes, fines, 386, 392
cyrenaicum mare. 27
cyrene urbs à græcis condita, nunc corone & cirene, ariſtippi patria. 393
cyrenenſes carthaginenſium æmuli, à turcis ſubacti. ib.
S. cyriaci arx. 157
Cytiacsburg. ib.
cyri monimentum & ſepultura. 341
cyrillus. 388
cyrnus ſeu corſica. 231
cyrnus rex. ib.
cyropolis. 343
Cyrrha. 252
cyrrhæus apollo. ib.
cyrrheſtica ſyriæ regio. 374
cyrrhus. ib.
cyrus fl. 343, 348
cythera ſ. cerigo inſ. cum opp. & portu. 250
cytinium. 252
cyzicus op. 356
czar moſcovitarum dux magnus appellatus. 308
czarna. 298
czartcovia. ib. 299
czartoriſcum. 299
Czaſzlau Czaſzlauer Kreiſz. 144
czechi. 143
czechorum regnum in Bojohæmia. 125
czenſtochia cœnobium. 295
czeremiſſi lagowi. 307
czeremiſſi nagorni. ib.
czerkaſſi tartari. 299. 306
eorum ſedes. 316
czerhaſſi opp. 299, 316
czernikouw. 299, 307
czerniechovienſis Palatinatus 299
czernienſcum. 300
cypicus op. 356
czukaw. 267

D.

DAæ. 340
Daci 283
Daci danubiani. 284
Dacia, ejus limites, diviſio 283 urbes, fluvii, incolæ 284 ſeq. romanis ſubdita. ib.
Daciæ ripenſis populi. ib.
Daciæ alpeſtris populi. ib.
Daciæ medi errantes populi. ib.
Daciam incoluerunt Getæ, ſarmati, gothi, Hunni, ſaxones, hungari. 285
Dædalus ad Ægyptios profectus. 390
Dædali mons. 272
Dafila regnum. 409
Dagon idolum. 366
Dalecarlia. 173
Dalem comitatus. 94
Dalmatia. 241
Dalmatia ſub auguſto domita i

INDEX.

domita ; à Gothis vaſtata ; à Sclavonis occupata ; ab Hungaris ſubacta ; à Turcis oppreſſa. 241. ejus oram maritimam tenent veneti. 242
Dalmatia regibus Hungaricis ſubeſt. 243
Dalmatia hodierna ejus fertilitas. 243
Dalmatarum mores. *ib.*
Dalmaticæ alpes. 201
Dalmaticum mare. 25
Dalmatii populi & op. 242
Dalminium ſ. delminium. 242
Damant op. 373
Damaon. 328
Damaſcus, 374, 381
Damaſia. 120
Damaſii montes. 323
Damba. 410
Damgarten. 149
Damiata. 401
Golfo di damiata. 363
Damm in pomerania. 148, 149
Damma in groningenſi dominio op. 101
Damna, delminio, denna. 242
Damonii. 103
Dammonium prom. *ib.*
Damut. 409
Dan mons. 368
Dan urbs. 374
Dangati. 408
Dani. 116
Dania unde dicta. 166
Danicum fretum. 28, 168
daniæ regnum. 166
ejus limites, partes & op. 167, ſeq.
Danisburgum. 329
Dannenberga. 151
Dannenbergenſis comit. *ib.*
Dantiſcum. 303
Dantiſcanus ſinus. 23
danubii vortex Seeruſſel. 142
Danubii ortus. 281
Danubii pons à trajano conditus. *ib.*
Danubius fluv. 122, 133, 233
Daphnes lucus ad antiochiam. 372
Dara urbs & fl. 404
Daræ regnum. 397, 404
darame. 329
Darandæ. 338
Darbe. 108
Darbia. *ib.*
Darchpek. 237
Dardanelli. 275
Dardanello arx. 356
Dardania mœſiæ. 280
Dardani. *ib.* eorum mores, muſici. *ib.*
Dardanum. 356
Darenſe regn. 397, 402, 404
Darien. 423
Daritis. 343
Darmſtadium. 155
Daſſaretæ. 259
Daſſow. 297
Datio triplex. 288
Daventria. 110. Davi, id eſt daci. 283
Daulia. 222, 261
Dauma regnum. 406
Davidis civitas. 365
Davidis arx & ſepulchrum. 366
S Davidis op. 106
Davis fretum. 30, 171
Daviſius. 30
Dauma. 406
Dannia. 222, 261
Dauphine. 79
Dea ſ. Dic. 65. Auguſta dicta. *ib.*
Joh. Deacius. 425
Debris fonte inclyta. 395
Decan urbs, regnum. 327, 328
Decapolis, ejus urbes. 374
Decebali theſauri. 284
Decelja caſtellum. 255
Decem circuli. 4, ſeq.
Decem pagi. 71
Decentii interitus. 68
Decii patria. 234
Declinatio quid. 41
Declinationem ſolis vel ſtellæ invenire. *ib.*
Dee ſeu deva fl. 106
Degun. 331
Dehenbartia. 106
Dei indigetis templum. 187
Deiſtanxa. 317
Deiſter. 164
Del regnum. 412
Delfziela. 101
Delinm. 253
Dellain. 70
Delly. 333
Delmen, fl. 153
Delmenhorſt. com. *ib.* op. *ib.*
Delphi n. delfo. 253, 268
Delfinatus. 77. Galliæ regi venditus. *ib.*
Delphinus galliæ regis filius unde dictus. 78
Delphini portus. 213
Delpht. 96
Delta, regio Ægypti. 388
Delus inſula & urbs, apollinis & dianæ natale ſolum. 266
Dema fl. 304
Demades. 255
Demaratus. 260
Dembberg pannoniæ mons. 233
Dembrowiza. 287
Demetrias. 257
Demetæ. 103
Demetrius cydonius. 260
Democeedes medicus crotoniata. 198
Demona vallis, ejus limites. 229
Demoſthenes, 255. ejus mors. 251
Dembigaja. 106
Denia port. & op. 56
Denſeleti. 274
Dera ſ. derius campus. 342
Derbe. 351
Derbend. 343, 346
Derbent. 343
Derbicæ. 340
Dermanum. 299
Dermitius princeps. 112
Derpatum. 301
Dertona. 176. everſa. 210
Dertoſa. 55
Deſcenſionem ſolis obliquam invenire 57
Deſcenſionem ſolis rectam invenire, *ib.*
Deſen caſtrum. 231
Deſertum arenoſum. 364
Deſiderius longobardorum rex ultimus. 203
Deſna fl. 305
Delpota peloponneſi. 268
Deſpotatus. 269
Deſſavia clade nobilitata. 163
Dova fl. 106
Deucalionis fl. 258
le Deuche. 79
Deventer. 100
Devona opp. 97
Devonia. 108
Devonſchire. 103, 108
Deuringi. 115
Deutſchen Bloda. 144
diablintæ aulerci. 68
diaboli montes. 269
diagoræ mors. 384
diameter terræ. 15
dianæ aricinæ lucus & lacus. 187
dianæ oculus. 264
dianæ patria. 266
templum. 359
diana pergea. 361
dianoro. 261
diarbech. 375
diarbek. 345
diargament. 340, 345
dibolia. 261
dichas. 19
dickiloppi. 173
dictæus mons. 272
dictamnum ſ. dictamo. *ib.*
dictynna. *ib.*
didenhoven. 94
dido ſ. eliſa. 394
didyma. 61
didyme inſ. 227
didymus cœcus. 388
didymus grammaticus. *ib.*
didymus mons.
die ſ. dea. 65
dieben ad muldam. 163
diem longiſſimum invenire, breviſſimum. 36
diem vel tempus invenire ex cognita ortus vel occaſus ſtellæ alicujus ſpecie, 36. ad 42
diepa. 81
diepe. 70, 81
diepenau. 154
Diepholt. 117
diepholtz, com. ejus limites & op. 154
dierum & noctium quantitatem cognoſcere. 36
dies æquales invenire. 37, ſeq.
dies chriſtianorum, græcorum, judæorum. 7
dieſta ſ. dieſt. 95. baronatus. *ib.*
Dietrichs Bern. 177
diet melle. 117, 154
dieza ad lanum. 155
dietz comitatus. *ib.*
dietzin bohemiæ. 144
dievenaw fl. 122. 148
dieutze. 71
differentia longitudinis & latitudinis. 41
digeri. 274
digitus. 19
diglito ſ. tigris. 376
dijon. 79, 82
dila fl. 94
dileberga arx comit. 156
dimenſio terræ duplex. 15
dillinga. 133
dimitæ. 103
dimitriada. 157
dinant. 70
dinantium. 129
dinaretum prom. 383
dindymene. 353
dindymus. *ib.*
dinogetia. 281
diobeſi. 274
diodori ſiculi inſ. 415
dio caſtellum. 328
dio cæſarea. 351
diogenis cynici patria. 353
dion. 260
dionis chryſoſtomi patria. 353
dionyſii halicarnaſſenſis patria. 359
dionyſii junioris patria, ejuſque geſta. 197, 359
dionyſius areopagita 255
dionyſiopolis. 280
diodori ſiculi patria. 227
dios in cœleſyria. 375
dioſcurias urbs. 349
dioſpolis. 388
dirce fons. 353
diſtantiam locorum invenire 35, ad 43
diſtantiam ſolis vel ſtellæ à Zenith inveſtigare. 41
dithmarſi. 150
dithmarſia, *ib.* ejuſque opp. *ib.*
diuguntorum forum. 210
divionenſe parlamentum, 79
divionum vulgo dyon. 82
dium cretæ. 272
diuna fl. 292
divodurum. 71
divodurum mediomatricorum. 130
dobas regnum. 408
doberanum monaſt. 150
dobrinenſe territorium. 300
dobuni. 103
doccumum, Gemmæ friſii patria. 100
docna. 245
dodecatemoria. 33
dodone. 245
dodonæum æs. *ib.*
dodonæi jovis templum. *ib.*
dodina. 301
dœmitz. 150
dœringer-wald. 122
dœsborg op. 117
dofrefiell. 169
dola S. dole urbs. 86, ſeq
dolangæ. 274
dolap. 393
dulcigno. 241
doſſert ſinus. 152
doloncæ. 274
domaſin. 144
dombrowiza. 287
dominica inſ. 427
S. dominici op. hiſpaniolæ. *ib.*
dominium trajectenſe. 91
S. domingo inſ. 426
domitiana via. 200
don Cinobarbi tropea. 76
dommallacus. 117, 154
dommella T. 94
domo d' oſcela. 177
domonigniſa mons. 269
domus libani. 365
donajecius fl. 292
donaw fl. 122, 281
donay. 93
donawerta. 134
don baſtia. 59
donetz fl. 287, 305
S. donini burgus. 211
donowerda. 134
dorno. 109
dornyck. 93
dora fl. 177, 199, 281
el dorado. 423
dorogne fl 75
dordracum ſ. Dordrecht, ubi ſynodus. 96
doreſtria. 108
dorcheſter. *ib.*
dorſten. *ib.*
dorica muſa. 352
la dorietta fl. 199
Dozinger Wald. 122
doris regio, ejuſque fines & op. 251, 359
doriſcus lacus. 275
dorium. 280
dorno op. 109

INDEX.

dorpatum. 173, 301
dorſetſchire. 103
dorſten op. 153
dorechum op. 117
dortmund. 153
dorum. 206
dotis. 238
dovay. 93
douay. ib.
doublain. 112
dovern. 102, 108
dourocorturum. 71
doux fl. 72,75
doynkerka. 93
franciſcus dracus. 29, 425
fr. draci patria. 108
draci navigatio. 29
draco athenienſis. 255
draconis mons. 201
montis draconis caſtellum. ib.
dracus. 75
drangiana, ejus limites & urbes. 338
drangiani populi. ib.
drauſius lacus. 304
dravus fl. 141, 233
dreiſa. 156
Dzelbozg. 167
drente. 100
drepanum. 226. cum portu. 230
dreſda Dresden. 160
drevantia fl. 292
dribyzes. 343
drieberg. 153
drieſena. 148
drilo fl. 240, 269
drimago. 281
drina fl. 233
drinus amnis. ib. 239
drobonika op. 242
drochæa. 112
drogeo inſul. 427
drogiczynenſe. 300
drohobus. 306
droſhagen. 153
droſſen. 148
druentia fl. 75
drugeri. 274
druntheim. 170
druſi caſtella. 73
druſiana foſſa 117, ſeq.
Le druſius in belgio. 90
drybices. 343
dryopes. 245, 256
duacum 93 direptum & crematum. ib. academia. ib.
dubrow. 146
dubis fl. 72, 75
dubiſſa fl. 302
dubliuum 112 academia. ib.
dubna. 299
dubris trajectus. 102, 108
ducala. 404
ducato di Sethines. 254
ducatus ſtiriæ. 140, 141
ducatus franciæ. 79
duces franciæ. ib.
duche. ib.
duderſtadium ad wipperum. 131
duero fluv. 51
duffener. 79
duil ſ. indus fl. 324
duina fl. 308
duisburg. 154
dullartus ſinus. 101
dulgibini 117 eorum ſedes. ib.
dulmen op. ib.
Duna fl. 301
dunaimunda. ib.
dunaigrodum. 299
dunay. 281
dunbar. 109
dunblain. ib.
dunchel. ib.
dunckelſpila. 134
dunde. 109
dune ſ. diuna fl. 292
duneburgum. ib.
dunelmenſis epiſcopatus. 108
dunelmum ib.
duneſte promontorium. 109
duinum ſ. dorceſtria. 103
dunsbyheat. 102, 109
dura. 129
durance fl. 75
durazzo 259, 269
durbuy. 70
duria ſ. doria fl. major & minor. 199
duria amnis. 177, 199
durius. 49, 51
duringorum regnum. 125
durlacum op. 137
durlacenſis marchia. ib.
duroſtadium 98
duroſtorum. 281
durotriges. 103
duſella fl. 155
Duſſeldorff. ib.
dwyna. 307
duynkerke. 93
duysburg. 154
duytſche. 123
dyme clarentiæ ducat. 268
dyrrachium. 270

E.

EAlæ pop. 348
Eaveeaurt. 69
Ebeltud. 167
Eber-Stein caſtr. 137
Ebora acad. 59
Eboracenſis archiepiſc. 107
Eboracum, conſtantini M. patria. ib.
Eborodunum. 73, 176
Ebro fl. 50
Eburones. 70
Eburovices aulerci. 68
Ebuſini. 339
Ebuſus inſ. & urbs. 53, 60
Ecbatana. 343, 372
Ecbatana in carmelo monte. ib.
Echinus. 257
Echinadæ inſ. 262
Echodorus. 260
Eckeln fordia. 150
Der treue Eckhard. 164
Eclabanda Apollonii Rhetoris patria. 357
Ecliptica. 6, 33
Ecya op. 51
Edaman ſ. edam. 97
Edel fl. 313
Edenburgum vulgo edinbrow. 110
Edera fl. 155
Edeſſa urbs quondam antiocinia. 376
Edoardus hottonus. 108
Edoardus III. angliæ rex. 82
Edones. 274
Edonii, eorumque op. 261
Edom. ſ. eſavus. 364
Edom. ſ. idumæa ab edom appellata. ib.
Edowardus I. walliæ princeps. 106
S. Efemia. 221
Efeſo. 359
Egebertus anglorum rex 105
Egeriæ lucus. 187
Egholm. 167
Egmunda comitat. 98
Egnatia. 195
Egra ſ. eger. 122, 139
Ehingh op. 135
Eidora fl. Germaniæ limes. 150
Eilenburgium. 161
Elmbecca. 164
Eiſenach. 157
Eiſenbacenſes thermæ. 235
Eisfeldia. 131
Ekelnforde ſ. Eckerenforde. 150
Eladaſagni. 261
Elæa, Zenonis dialectici patria. 358
Elæus. 245
Elaran. 342, 345
Elatea. 255
Elaveris fl. 75
Elaverus fl. 83
Elba inſ. 204
Elbe fl. 121
Elbingeroda. 164,
Elbingium ſ. elbinga. 304
Elburgum. 99
Elcholm. 168
Elda fl. 150
Elebata regio. 404
Elector octavus palatinus. 128
Electoralis circulus. 126
Electoralis palatinus inferior, ejuſque limites. 137
Electores, quando conſtituti. 127
Electrum in pruſſia colligitur. 364
Elei. 275
Elembogner Kreiſz. 144
Elementa quatuor. 2
Elephantina inſ. nili. 388
Elephantis. ib.
Elevationem poli æquare latitudini locorum. 35
Elevationem & latitudinem loci invenire. ib.
Elevationem poli iuvenire. 39.
Eleus. 275
Eleuſis, eleuſina ſacra. 254
Eleuſinus ſinus. ib.
Eleutheræ. 281
Eleutherus fl. ejus ortus. 370, 371
Elfeldia. 156
Elfocat deſertum. 392
Elgin op. 109
Elis regia & op. ſ. elea phædonis patria. 247
Eliſæi ſepulchrum. 367
Elixona. 313
Elleboge. 167
Ellenbogen op. & comitatus. 139, 144, 155
Ellenboger Kreiſz. 144
Ellus fl. 72, 132
Elmeland. 168
Elmenau fl. 151
S. Elmi caſtel. 92
Elmichias. 389
Elorus. 227
Elpatron. 371
Elſa fl. 66, 146
Elſas ſ. elſatia. 113, 132
Elſabas. 340, 345
Elſatia ſuperior. 71
Inferior. ib.
Elsburg arx. 173
Elſenburg. 167
Elſenore. 168
Elverfeld. 155
Eleuſa ſ. eleuſatium. 66
Eluſaberris. ib.
Elwangia. 134
Elyma. 259
Elymæa ſ. elymais & Elymæi. 342
Elymandri. 340
Elymiotæ. 259
Elyſtrus fl. 158
Elzenborg. 167
Ema opp. 341
Emathia. 259
Emea vulgo Eera fl. 98
Embda ſ. embden. 152
Embdanus comit. ib.
Emboli. 261
Embrum. 65
Emecloſter. 167
S. Emedri portus. 59
Emeria regio. 423
Emmaus. 366
Emme ſ. amma fl. 72, 98
Emmeriek ſ. emmerich. 101, 154
Emodi montes. 323
Empedoclis interitus. 227
Emporia nunc empullia. 52
Empſa thermis clara. 155
Empyræum cœlum. 2
Ems fl. 90, 121
Enakim ſeu gigantes. 364
Enckhuſa ſeu enckhuyſen. 97
Encre. 69
Endelavia inſ. 167
Endrem ſeu hadrianopolis. 278
Enecus comes. 53
Enſtetland. 106
Engeniana foſſa. 99
Engern. 153
Engia. 246
Golfo de engia. ib.
Enipeus fl. 256
Enna. 227, 230
Ennii patria. 195
Enona ſ. Ænona. 241
Enonymos. 227
Enos. 275
Ens 98 fl. 142
Enſigeri populi. 301
Eordei, eorumque oppida. 261
Eortæ. 339
Eous oceanus. 21
Epaminondæ patria. 253
Eperies. 236
Epheſus urbs ab amazonibus condita, nunc Efeſo, ubi templum dianæ incenſum. 359
Ephyra. 247
Epicharmus. 226
Epicuri horti. 255
Epictetus phryx. 355
Epidamnus macedoniæ. 258
Epidaphnes antiochiæ. 372
Epidaurus, ubi Æſculapius. 241, 250
Epidaurus limera. 268
Capo S. Epifanio. 382
Epiphanius cypri epiſcopus. 383
Epipolæ Syracuſarum pars. 226
Epiroticæ poſſeſſiones ciceronis. 245
Epiroticum mare. 26
Alexander epirotarum rex. 198
Epirus, ejus termini populi & oppida, 244
montes. 263
Epirus nova vetuſque 244
Epiſcopatus angliæ. 10
Candiæ. 27
Galliæ. 7
Germaniæ. 16
Hiberniæ. 11
Italiæ. 22

INDEX.

Moſcoviæ. 309
Scotiæ. 110
Siciliæ. 230
Pruſſiæ, 305
Epitheta urbium Italiæ. 224
Epizephyrii Locri. 197
Eporedia. 177
Epſtein. 155
Epulum publicum & magnum in Helvetiis. 90
equus Tuticus. 192
Erak ſ. parthia. 340
Eraſinus lacus 249 fluv. 262
Eraſiſtrati patria. 266
Eraſmi patria 97 ſtatua. ib.
Erbach Comitatus. 136
Erdeli montes. 285
Erenberdi caſtrum ſeu
Ehzenbzecht Stein & Ehzenbzett Stein. 130
Eretia. 255
Eretria, unde Eretrienſes Philoſophi. 265
Eretum. 186
Erex. 345
Erfda fl. 129
Erfordia 157 academia. 165
l'Erici. 183
Ericuſa inſ. 227
Eridanus fl. 199
Erigon fl. 263. ib
Eriniſtadt. 214
Erinna. 358
Eriſto. 260
Erla. 118, 236
Erovaige. 69
Erpach. comit. 156
Erripha regio. 404
Eryn ſ. hibernia. 111
Eryx op. & mons. 226
Erythræum mare. 22
Erythræa inſ. 61
Eſa, euſa ſ. elſa. 66
Eſabela prov. 408
Eſchebozg. 168
Eſcaut fl. 74
Eſchethal vallis. 177
Eſchewege. 156
Eſcuriale. 57
Eſens op. 152
Eſia fl. 70, 75
Eſſingia. 135
Eſſa fl. 152
Eſſedones. 283
Eſſex. 108
Eſte. 178
Eſten. 301
Eſterdal. 170
Eſthonia livoniæ 172, 173, 301
Eſtiæ territoria. ib.
Eſtiotæ. 256
Eſtiotis regio ejuſque urbes. ib.
Eſtotilandia. 171
Eſtremadura. 49, 54
Eteſiæ, ventus. 18
Etruria, ejus fines, oppida, XII. principatus. 181, 182
Etruſci. 175, 181, 184
Etſch fl. 181, 199
Eubœa ejuſque promontoria. 265
Euclidis patria. 254
Eudoſes. 115
Eudoxi navigatio 30
Evergetæ. 339
Evereux. 68
Eufemia ſanta. 197, 221
Euganei, eorum ſedes & oppida. 175, 177
Evia. 259
Eulæus fl. 242
Euonymos. 227
Euphrates, ejuſque fontes 349, 350 increſcit. 363, 376
Euporia. 261
Eurotas fl. ejuſque ortus. 249
Euripidis poëtæ tumulus. 255, 259
Euripus. 26, 170, 265
Euro-Notus. 18
Europa Virgo. 27, 46
Europa 25, 45. ejus limites 27, 31 deſcriptio, termini, denominatio, longitudo, latitudo, diviſio, figura, unde dicta 45, 46
Europa a quo prius inventa 31
Europus. 259, 261, 343
Europus op. almoriæ. 259
Eurotas. 262
Eurota fl. 294
Eurus. 17
Eurymedon fl. 361
Euſa, euſe. 66
Euſta inſ. 110
Euſtathius homeri com. 260
Eutina. 150
Examen globi. 34
Exarchatus. 203
Exarchorum ſedes ravennæ. 194
Exceſter. 108
Extremadura. 54
Euxinus pontus, ejus appellatio & mare. 27
Exſechia ſ. eſchia urbs. 349
Eyzgenoſſen. 87
Eyſalia. 130

F.

FAbii maximi tropæa 76
Fabrateria. 189
Fabrianum. 216
Gullh. Fabricius hildanus. 73
Faenza. 181
Færa inſ. 166
Fafferland. 167
Fagonia ſ. buchovia. 156
Falcoburgium. 94
Falerii. 183
Faliſci. ib.
Falernus ager. 201
Capo di monte falcone. 231
Falfatera. 189
Falkenberg. 148
Faliſcæ junonis lucus & fanum. 183
Faliſci. ib.
Falſtria. 168
Falx. 225
Famaguſta. 383
Porto Famin. 425
Faneſtres. 184
Fano ſeu fanum fortunæ. 216
Fanæ inſ. 166
Fantain, 406
Fantquu. ib.
Fanum. 216
Fanum cereris. 254
Fanum S. laurentii. 206
S. andreæ. 109
Apollinis clarii. 359
D. audomari vulgo S. omer. 93
D. Johannis. 86
de Morienne. ib.
Fortunæ. 184
S. galli. 89
S. gotthardi. 142
Herculis. 61, 215
Luciferi. 57
Voltumnæ. 183
Fare ſ. faire inſ. 110
Farentinum ſeu farentivolum. 222
Farræ inſ. 148. & fare opp. 110, 171
Farina in monte. 55
Porto farina. 395
Farneſiorum familia. 211
Faro prom. 225
Fars prov. perſiæ. 345
Farſa, pharſalus. 256
Farſi. 341
Faro ſ. pharus. 59
Faſciæ ſeu zonæ. 9
Faſelus turris. 366
Faſſo fl. & urbs. 349
Fatigat. 408
Faventia nunc faenza 181, 216
Faventia colonia. 55
Fauces freti gaditani. 27,
Faulmouth portus. 108
Favonius. 17
Fayal. 413
Febrenus fl. 189
Felix Julia. 371
Felix arabiæ peninſ. 380
Felſina. 181
Felſtinum. 299
Feltrenſis comitatus. 204
Feltria ſ. feltre. 177
Fennen & finnen. 116
Fenni germani. 114
Ferabat. 345
Ferachio. 384
Ferrandina. 222
Ferraria 216. academia ib.
Ferrarienſium mores. 218
Ferrarienſis agri felicitas. ib.
Ferrarienſis ducatus. 204
Ferreta ſ. pfirt. 132
Ferentino. 188
Ferentinum. ib.
Feretratus mons. 216
Ferdinanda inſ. 426
Ferdinandus catholicus regnum neapolitanum occupavit 56. & ſiciliam copulavit. 220
Ferdinandus Magellanus. 27
Ferdinandus I. 53
Ferdinandus II. regno neapolitano pulſus & recep. 220
Ferdinandus III. maurosin regnum Granatenſe compulit. 53
Ferdinandus V. ib.
Ferro inſ. 413
Ferol. 58
Feſſa, op. ſ. feza ſ. fetz. 397. ejus territorium. 403
Feſſanum reg. ejus ſitus, urbes & provinciæ. 404
Fetu. 406
Fetzenſe regnum. 397
Fianona. 241
Fibrenus. 200
Der Fichtelberg 122
Fidenæ. 188
Fieſole. 213
Fifa. 109
Figalo. 246
Figena ſ. epheſus. 359
Filadelphia. 356
Filleſiel. 169
Filia ſion. 365
S. filippo d'agrione. 227
Final, vulgo finarium. 213
Finnii ſ. femien. 116
Finnia ſ. finland. 173
Finnarium. 213
Finlandia ſeu finningia. 116, 173
Finnicus ſinus. 23, 172
Finnomarchia 169
Porto Fino. 213
Fionia ſ. funen. 168
Fiorenza ſ. florentia. 213, 224
Firmanorum caſtellum. 190
Firmum. 216
Firmum picenum. 190
Firmum ſ. fermio Lactantii patria. 216
Fivelingo. 101
Il fiume della poſta. 189
Fiume di terra nuova. 227
Fiumecino fl. 175, 216
Fiume di S. Leonardo. 227
Fiumi del ferro. 361
Fixæ ſtellæ. 2
Flaminii forum, ubi Gallus & Volluſianus interfecti. 185
Flanates. 241
Flanaticus ſinus. 205, 241
Flandria. 91, 92, ſui juris facta. 77, 91. ſeq. comitatus. ib. 92
Flandricæ inſulæ. 413
Flano ſ. fianone. 205
Flanona. 241
Flaredinga. 74
Matthiæ Flacii patria. 241
Flavia cæſarea. 368
Flavia gallia. 55
Flaviano. 190
Flaviobriga. 50, 59
Flavium brigantinum ſ. betanzos. 58
Flensburgum. 150, 167
Flieland ſ. ſevolandia. 98
Flintia. 106
Flora. 184
Florentia. ib.
Florentia ſ. florenzo. 213
Florentina ditio. 204
Florentinorum mores. 215
Florentiæ duces, eorumque dominium antiquum & novum. 213
Florentiola. 211
Flores inſ. 413
Florida 417. unde dicta, quando & à quo detecta, ejus regiones & op. 419
Flotow op. 117
Fluſor fl. S. Flumen, 190
Fluvius. 21
S. Flour. 67
Fœderatæ belgicæ ditiones. 101
Fœra inſ. 166
Foggia op. 194
Foglia amnis. 184
de Fugo inſul. 413
Foya vecchia. 358
Folia ſ. piſaurus fl. 216
Fondi. 190
Fons. 21
Fons neptunius. 188
Fons hortorum fl. 370
Fons vini rubri colorem oſtendens. 55
Fons agar. 364
Fontes calidi. 192
Foquiere. 320
Fora inſ. 150
Forbiſcher ejus fretum. 29
Forbiſchers ſtraet. ib.
Forentinum. 222
Foreſt. 68
Foreſtus mediens. 97
Fori julii ducatus. 204
Formianus portus. 190
Forum ſeguſianorum. 68
Forli. 181, 216
Formentere inſ. 61
Formiæ. 190
Formio fl. 205
Formigas inſ. 413
Formoſa inſ. 324
Forojulienſis ager. 204
Capo di Foro. 238
Forſtenow. 353
Forte S. Andres. 99
Forte ventura. 413

INDEX.

fortore fl. 194, 222
fortunæ fanum. 184
fortunæ inſ. 334
fortunitæ inſ. 413
forum appii. 189
Claudii. 65
Cornelii. 181, 216
Diuguntorum, 180, 210
Flaminii. 185
Julii ſeu friuli. 178, 204, 206. patria di friuli, ejuſque op. & fines ducatus. 205
Licinii. 180
Lepidi. 181
Livii. ib. 216
Seguſianorum. 68
Sempronii. 216
forum vocontiorum 65
fos op. 84
foſi. 116
foſſa. 21
foſſa druſiana. 117, 121
foſſa mariana. 84
foſſa ſ Mariæ. 99
foſſembruno. 216
foteringhay caſtrum. 108
fours. 68
fracmont. 89
fraga. 55
la france. 79
franche comte. 77, 86
franckenthalium, 131
franci germanica gens. 77, 119. eorum regnum. ib. hodierni galli ita appellantur. 87
francia antarctica. 425
francia orientalis. 132, 135
franciæ regnum. ejuſque diviſio, duces, comites, archiepiſcopat. ep. 77, 78
franciæ rex chriſtianiſſimus. ib.
francia nova, ejus ſitus. 418
francicus circulus 126
franciomontanus Marchionatus. 128
S. franciſci patria. 185
franciſci draci patria. 108. ejus navigatio 29
franciſcus I. galliæ rex captus. 210
franciſcus Rabelleſus 83
franciſcus ximenius. 60
Franckenhauſen. ſalinis & clade ruſticorum nota 157
Franckenſtein. 146
franckenthalium. 131, 137
franconia 134. ejus limites, oppida & fluvii. 135
francoberga. 156
francofurtum ad mœnum. 135
francofurtum ad oderam 148. academia. 165
francorum nomen, origo, & ſedes. 124
francorum gens. 119
francorum regnum, ejuſque diviſiones. 77
francorum orientalium regnum. 125
franiker, academia. 100, 101
friſcati. 187, 217
fraſcatium. 187
fraſelona. 189
fraſcia. 273
fraſcolari ſ. fraſcolani fl. 226
frat fl. 376
frateria. 284
frauenberga. 303
frederichsborg arx. 168
fregellæ. 189
freiberga miſniæ. 160
frentani 175. eorum op. & fines. 202, 191
frento fl. 194
freta 21, 28, 27
freti gaditani fauces. ib.
fretum unde dictum. 23, 24
fretum anian. 28
fretum calydonium. 251
Cimmerium. 28
Danicum. ib.
Davis. ib.
Forbiſchers. ib.
Gaditanum. 24, 27
Glaciale. 28
Gibraltar. 27
Herculeum. 24, 27
Helleſpontus. 28
Hutſonii. 30
Magellanicum. 27
Manilhas. 28
le Maire. ib.
Siculum. ib.
Sinus perſici 23, 28
Weigatz. 28
fretum quid. 21
friburgum, 156, 88, 133
friburgum, academia. 133, 105
fricento. 194
fridberga wateraviæ. 156
friderichſodda. 166
friderichs ſtadt. 170
fridericus II. ſiciliarum & hieroſolymorum rex. 219
fridericus regno neapolitano exutus. ib.
Frieburg in Nichtlande. 88, 89
frieſlandia inſula. 171
frigidæ zonæ earum incolæ 9, 10
Frilchehaft. 304
friſia orientalis, ejus limites & urbes. 152
friſia occidentalis. 91, 100. ejus fines & Diviſio. 91
friſii 90, 117. eorumque fines 91. reges. 91 ſeq.
Strandt Friſii. 167
friſinga. 139
fritzlaria. 131
fruſino. 189
frons Italiæ. 198
fucinus lacus. 191
fuente de ivero. 50
fuentes caſtrum. 208
fueſſen. 120, 134
fuſa fl. 165
fulda, abatia, ubi S. bonifacii oſſa. 155
fulda fl. 121, 155
fulginium. 185, 217
fuligno. 185
funapi patria. 356
fundanus lacus. 190
fundi ſ. fondi. ib.
Funfkirchen. 237
fungi regn. 408
terra de fuogo. 428
furca mons. 75, 89
furculæ caudinæ. 192
furguam. 321
furſlar. 156
furſtlaria ſ. fritzlaria. 131
Fuſder Furſt. 71
Furſten Wald. 148
fuhſa. 165

G.

GAbali. 65
Gabel Tobiæ debitor. 376
Gabii. 187
Gabreta ſilva. 122
Gadanopydres. 338
Gadara patria philodemi epicurei, meleagri & menippi. 364, 374
Gadebuſch. 150
Gades inſ. 30, 60
Gaditana julia auguſta. 61
Gaditanum fretum. 24, 27
Gaditani freti fauces. ib.
Gad tribus. 369
Gadiz. 61
Gaeta. 190
Gætulia. 386, 398
Gætuli eorum fines. ib.
Gafers. 206
Galata. 278
Galatia ſ. gallo græcia, ejus fines, regiones, populi, urbes, montes. 351, 352
S. Galba. 90
Galeottus Bardaxes robuſtus. 225
Gallicus ventus. 17
Galilæa, ejus urbes & limites 369 inferior. ſuperior ſeu galilæa gentium ib. ejus lacus ſ. mare 367
Galindia provinc. 204
Nova Galicia, ejus urbes & ſitus. 420
Gallæcia 50, 53 gallæcium portus. 59
Gallæci 50
Punto do Galle 137 propugnaculum. 101
Gallia unde dicta comita, 63. ejus ditiones 79. ſeq.
Gallia ejus termini 62, 63. diviſio, cæli ſoliſque natura. ib. nomen, magnitudo. 78. urbes, academiæ. 80. ſeq.
Gallia ciſalpina ſ. italica 63, 175. tranſalpina. ib. togata. 175 braccata 164, ſeq. & comata. ib. limites ejus civiles. 66
Gallia belgica, ejus limites. 69, celtica, 67 ejuſque termini 68. ſeq. lugdunenſis 67 braccata, ejus limites, & felicitas 64. ſeq. comata, ejuſque limites 66 ſeq.
Flavia. 55
Galliæ hodiernæ fines. 78
Gallia hodierna eſt amplior veteri. ib.
Gallorum antiquorum mores. 86
Gallorum hodiernorum mores. 87
Gallorum monarchiæ novæ cupido. 78
Galliæ rex ad terminos tuendos tribus claſſibus indigere dicitur. 79
Ducatus. ib.
Galliæ nobiliores fluvii. 74
Gallia narbonenſis 64, 76. ſeq. ejus, diviſio. 83. ſeq.
Gallia Narbonenſis à romanis ſubjugata. 76
Galliæ rex canonicus. 81
Galliæ rex helvetiis fœderatus. 90
Galliæ rex chriſtianiſſimus. 79
Galli in ſicilla 228. ejecerunt tuſcos 202
Galli ciſalpini, eorumque populi. 179. ſeq. victi. 183, 202
Galli andegavenſes, reges neapolitani. 219
S. Galli abbas, fanum. 89
Galeatius Sfortia. ib.
Gallicarum fœminarum habitus antiquus. 82
Gallicum mare. 22, 25
Gallicus ſinus. ib.
Gallinaria inſ. 212
Gallipolis n. callipoli. 195, 221
Gallipoli op. 221, 223
Gallipolis thraciæ. 275
Galle græcia 352
Gallorum origo 105 antiquorum & hodiernorum mores. 86, 87
Gallovidia. 109
Galloway prom. ib.
Gallula rom. 84
Gallus fl. 353
Gallus & Volluſianus interfecti. 185
Vaſcus de Gama. 411
Gamala. 368
Gamaltica regio. ib.
Gammalamma. 335
Gamelgarda. 167
Gamron. 346
Ganda fl. 164
Gandavum vulgo Gent, ubi carolus v. & ferdinandus nati. 92
Gandersheimium. 164
Ganſila. 408
Gangaridæ. 324
Gange ſ. ganges urbs & fl. ib.
Ganges fl. ejus ortus. & magnitudo ib. exundat. 391
Gangeticus oceanus. 22
Gangeticus ſinus. 325, 330
Ganima inſ. 427
Ganibara fl. 425
Gankekuller Wein. 137
Gaoga, regnum, deſertum. 392, 405
Garama urbs & fl. 395, 407
Garamæi. 342
Garamantes. 386, 395
Garara. 364
Lago de Garda. 211
Lago di Garde. 199
Gardeleben. 148
Gardius pons. 83
Gareldare ſ. tripolitana provincia. 402
Gardus fl. 83
Garetum. 404
Garganus mons. 201
Gargaraufene. 351
Gargarus mons. 356
Gargaurites. 351
Garigliano fl. 187, 200
Gariſcus. 261
Garizim mons. 365
Garlane. 301
Garmus fl. 395
Garneſai 108
Garomantes. 395
Garomne floridæ fl. 419
Garray. 49
Garumna la garonne fl. 75
Garz. 148
Garvolinia. 309
Garzia fl. 211
Gaſabella. 408
Gatao inſ. 427
Gatopedos. 264
Gath Gol, patria. 366
Gavana opp. 427
Gaugamelæ. 342
Gavium. 213
Gaurieus aſtrologus 207
Gaurus mons. 201
Gauzanitis regio. 375
Gaza ſ. gazera, unde appellata, ab Alexandro M vaſtata ib. conſtantia dicta 364
Theodori Gazæ patria. 260

INDEX.

Gebenna mons. 75
Gebhardus truchſeſius epiſcopatu colonienſi ejectus. 129
Gebole. 275
Gedanum. 303
Gedroſiæ populi, regiones, urbes, fines. 338
Geelmuden. 100
Geerſlietum ſ. gierſliet. 74, 97
Gertrudis mons ſ. Geertruyden-berg. 97
Geichon fl. 317
Geiler ſ. algier. 403
Gela fl. 227
Geldria op. hollandorum in India 329
Geldra ſ. gelder. 99
Geldrenſis ducatus pars. 73
Geldriæ ducatus ejuſque fines. 91, 92
Geli. 343
Gellia agrigentinorum ditiſſimus. 226
Gelmyden. 100
Gelnhuſa. 156
Geloni. 283
Gelre opp. 74
Gemblacum. 95
Gemblours. 69, 95
Gemen. 408
Gemmæ friſii patria. 100
Gemunda auſtriæ, ubi Salmæ. 142
Gemunde, 70
Genadium. 235
Gend. ſ. gent. 92
Genech. 351
Genehoa. 406
Genezareth ſ. geneſar. regio 369
Genezareth lacus. 367
Geneva. 86, 89
Gennabum. 68
Gennep. 154
Gennes. 101
Genſefuſſer Wein. 137
Genſericus vandalorum rex in africa, romam cepit. 203
Geneva, ubi docuére calvinus, beza, helvetiis fœderata. 86, 89
Genezareth ſtagnum 367
Genſerſee. 89
Genua ſ. genova janua. 176, 212 ſuperba 209 231. deſcriptio. 212
Genuenſes in corſica. 232. in ſicilia 231 eorum mores. 213
Genuenſis ager. 204 209, 212. ejus op. fertilitas 212
Genuenſis reip ditiones 204
Geographia quid 1
Geographica hydrographica quid in ea ob-
ſervandum. 33
Geographia duplex. 2
Geographia mathematica, *ib.* hujus objectum, materiale & formale, fines, partes *ib.*
Geographia hiſtorica quid? eſt practica. *ib.* materia ejus circa quam, partes variæ. *ib.*
Geographiæ hiſtoricæ ſcripta extant vel antiqua vel recentia. *ib.*
Geographia vetus, nova. *ib.*
Geographicæ menſuræ. 19
tabulæ ſ. chartæ. 43
Geometricus paſſus. 19
S George. 101
Georgenburg. 304
Georgi 283
Georgiæ pars orientalis. 348
occidentalis *ib.*
Georgiani, eorum religio. *ib.*
S Georgii fl. 412
S. Georgii mons. 146
Georgii inſ. 413
Georgius ſpilberg. 29, 425
gepidia. 284
gera fl. 157
gera miſniæ. 161
geraſa. 374
gerbrandi patria. 96
geremen. 247, 268
gerenroda. 163
gerenia. 249
gereſtus prom. 265
gerenti op. & fl. ſiciliæ. 226
gergeſæi 363. eorum porci. 374
gerion. 194
Geron. *ib.*
germania vetus 113, ſoli natura, limites ſecundum plinium & cæſarem, magnitudo diviſio. *ib.* & populi. *ib.* fluvii 121 ſylvæ, montes. *ib.* academiæ 122 vetuſtiſſimi termini. 114 quota pars imperio romano fuerit ſubjecta. regna. 124, 125
germania ſuperior, inferior, ejus termini, felicitas & provinciæ. 125
germaniæ ſuperioris provincia, nomen novum. 125, 113
germaniæ in decem circulos diviſio. 126
germanorum genera. 119
germani qui primum appellati 70 triumphati magis, quam victi, imperium romanum ad ſe trahunt. 124, 125
germani reges neapolitani. 219
S. germani op. 189
germanici imperii provinciæ citra rhenum in gallico ſolo. 126
germanicia neſtorii patria. 373
germanicum milliare. 19
germanicus oceanus. 22
germanorum veteres duces, reges 125 ſeq.
germanorum nomen & nationes 113 origo, deus 123 ſedes, migrationes *ib.* priſcorum habitationes & mores. 119
germain. 354
gerningeroda. 163
gernoa inſ.. 167
gerra op. arabiæ. 113
Gerriſzheim. 155
gersdorf. 164
Gertruden Berg 74, 97
gerunda. 55
Das Geſanke. 145
geſſoriacus portus. 69
geſſur urbs, quo abſalom fugit. 374
geſtritia. 173
getæ, daciæ incolæ. 280, 283
geth goliathi patria. 365
ghutz, olim hieroſolyma. 366
giadalup. 75
gianich. 350
gibeletto. 371
Monte gibello. 227
gibellum. 211
gibraltar fretum. 27, 59
giby. 167
giulafierwar. 286
gierazo op. 197
giſera fl. 144
gieſſen acad. 156
giſhornium, op. cum arce. 151
gigantes ſ. enakim 364
gigantes americani. 428
gigantes in ſicilia. 227
gigantum inſulæ. 425
montes 144 terra 374
gilgenburg. 304
gilolo. 334
S giovanni di cherſo vicus. 179
gipetini. 354
girmaſti. 356
girnego. 109
girona ſ gerunda. 55
girheum ſ gytteum navale 249
glacenſis comitatus ſ. glatz. 145
glaciale fretum. 28
glamorgania. 106
glan fl. 141
glanis ſ. clanis fl. 200
glaritz, glariis ſ. glarona. 88
glarynenſes. *ib.*
glaſquo ſ. glaſco. 110
glatow. 144
glatz. 145
gleichen arx & comit. 157
globi prima diviſio. 8
ſecunda. 11
tertia in longit. & latitud. 15
globi examen 34 ejus partes. 3, 15
globum ad ſitum mundi collocare. 34
globum terreſtrem rite ſuſpendere. 39
globum cœleſtem ad ſitum cœli componere. 41
globus terræ quid? 2, 3, 4
gloceſtria. 103, 108
glogau 145 ducatus. *ib.* groſs glogauw. *ib.*
glucksburgum. 167
gluckſtadium. 150
glycerium theſpienſium ſcortum. 253
gnæſna ſ gnieſen. 294
epiſcopatus. 305
gnalata reg. 406
gnezno. 294
gnidius 27 gnienna. 83
gnoſſus ſ gnoſſos. 272
goa ſ. goga urbs & inſ 328
goa inſ. in regno decan. *ib.*
goadel. 338
S. goari op. 155
gobæum prom. 63
gobinan. 338
goch op. 74
goch ad neerſam. 154
gochgelren. 74
godani 116
godesberg. 156
goelkonde. 327
gœrea vulgo gœrce. 98
gœttingenſis provincia. 164
gœttinga joh. caſſelii patria. *ib.*
gog. 315, 319
la gogna. 180, 210
gogni 351
goiame 409
golberſunda. 169
goldingen. 301
goleſme. 418
goletta fortalitium 394
golfo de lepanto, de engia, de napoli, de colochina, de coron, de larcadia. 246
golfo de carnaro. 200
golfo de coron. 246
golfo di S eufemia 197
golfo de ſquillace. 223
golfo di trieſte. 205
golfo di quernero. *ib.*
golgatha mons. 366
goliathi patria, 365
golnaw. 148
golubia. 303
gombs. 89
gomer, à quo comari. 312
gomera. 413
gomers vicus. 89
gomphi. 256
gonat. 235
gondieni. 343
gonno. 256
gonzagarum familia. 210
ludovici gonzagæ ortus. *ib.*
goplus lacus. ubi arx in qua popielius rex à muribus corroſus. 295
goracnienſis palatinatus. 207
goramæi. 342
gorame. 409
gordyæi pop.. 349
gordius mons in quo arca noæ. *ib.*
gordiene. *ib.*
gordieni. *ib.*
gorditanum prom. 231
gotditum op. midæ. regia. 355
gordium. *ib.*
gorez. 148
gorfinium. 192
gorgades inſulæ. 413
gorgus fl. 342
gorgiæ ſophiſtæ patria. 227
gorichomium op. 12, 74
gorigon. 74
goricia. 141
goricienſis palatinatus. 207
gorisſaw vicus in helvet. nulli cantoni ſubditus. 88
goricia comit. 141
gorliz. 146, 148
gortyna. 351
goſa fl. 165
goſewaer. 167
goſſaria. 165
goſtinia. 300
goſtinum. 295
gotha arx. 157.
gothalonia. 55
S gothardi fanum. 142
S. gothardi mons 199
gothenburg. 173
gothia ſ. gottland inſ. 116
gothia auſtralis. 173
gothia ſ. gottland. ſuediæ. 116
gothi daciæ incolæ. 284
gothi in græcia. 268
in gallia 76
in hiſpania. 53
in bolhia. 240
in italia. 203
in pannonia. 224
in ſclavonia 240
gothini eorumque ſedes. 118
gothones ſ. gurhones & Gothi, eorumque ſedes.

INDEX.

des. 115, 116
gothorum migratio. 125
gothorum regnum in gallia. 77
gothorum rex ultimus rodericus. 57
gotlandia ſ. gutland inſ. 169, 173
gottorp. 150
goude. 97
goura. 330
graan. 237
grabow. 115
gracchus tiberius. 49
S. gracchus ſardiniam domuit. 231
gradiſcia. 206
gradiskia. 239
gradus longitudinis, latitudinis. 15, 16
græa urbs 254
græca eccleſia, ejus nationes & patriarchæ. 270, 271
græcia magna. 174, 198
græcia ejus fortuna, nomina, fines, magnitudo, partes, diviſio. 243, 244. aſiatica. *ib.* magna 202, 204 parva 269 maritima. 262
græcia proprie dicta. 244 ejus limites, partes. 251, op. *ib.* ſeq. ſubacta à philippo & romanis: vaſtata à gothis, hunnis: oppreſſa à turcis. 268
græciæ flumina. 262, 263 montes. *ib.* inſulæ 265 incolæ *ib.* 268
græciæ nova deſcriptio. *ib.* ejus magnitudo, & natura ſoli. 269
græcorum antiquorum & recentiorum mores. *ib.*
græcorum coloniæ in italia. 202 in hiſpania. 52 in ſicilia. 228 in aſia. 310
græcorum origines. 244
græcorum religio. *ib.*
græcorum patriarchæ ſedes. 388
græco gallia. 352
geæcus rex. 244
græcia ſ. gratz. 141
grafinianum. 212
grajæ alpes. 200
grampius mons. 109
granata regnum & urbs. 49, 56 unde nomen habeat. *ib.* nova granata ejuſque ſitus & incolæ 420
le gr. conſeil du france. 79
granata urbs hiſpaniæ novæ. 49, 53, 56
Regnum. 420, 421
granaicum promontorium. 232
gran canaria. 413
rio grande. 418, 423
granicus fl. ejuſque ortus. 356
gransbain mons. 109
granua fl. 236
granvicus hordei. 290
granum menſuræ pars. 19
grantzon. 148
gratianus imperator occiſus. 85
gratianopolitanum parlamentum. 79
gratioſa inſ. 413
gratz. 141
graven hagen. 97
graven-Werth. inſ. 99
gravinianum. 212
granvicus ſinus. 114, 290
graviſcæ. 183
Die graupunctur. ſ. griſones. 208
gray op. 72
gregorianum calendarium. 32
gregorii neocæſarienſis patria. 351
gregorii nyſſeni patria. *ib.*
Gregorii nazianzenii patria. 352
Gregorii nyſſenii patria. 352
Gregorii neocæſarienſis patria. 351
gregorii VII. patria. 212
greiffenberg. 149
greitz. 161
grenoble. 79
grevelinga. 93
griechsweiſſenburg. 234
capo griego. 273
greiffenhagen. 149
grimbergen. 95
grimma. 149, 161
grimmenſtein arx 157
grimſtad. 167
grinwich, 108
gripeſwolde. 115, 149 academia. 165
griſones, 90, 204. eorum urbes. 208
grixopolis. 261
grodecia. 299
grodna ad chronum. 297
grodnow. 292
grœnland. 32, 171
grœnſunda. 169
grolla. 99
grolle op. 117
gronia ſ. grœnland. 171
groninga rudolphi agricolæ patria, academia. 101
groningenſe dominium. *ib.*
groninger Land, ejuſque fines. *ib.*
groſſea. 281
groſſe haff. 122, 149
groſſigoegen. 145
groſſen. 293, 148
groſſen haina. 161
groſſeto. 213
groſſeto cerveteri. 182
groſſe Werther. 122
grotholm. 167
grotkou. 146
grubenhagen arx. 164
grubenhagenſis principatus, ejuſque limites & op. *ib.*
grudentia. 304
grumberga. 95
grumentum. 197
gruningen in halberſtadienſi territorio. 165
gruſtina. 316
gryſholm inſ. 167
guadalajara. 420
guadalquivir. 50
guadiana. *ib.*
guadilbarbar. 393, 396
gualata regnum. 406
gualdalviar fl. 56
guadalup. 75
guanaham inſ. 427
guangara. 407
guarda lacus. 399
guardaſui. 385
guardamar. 56
guardiſtallum ſ. guaſtalla conciliis nobile. 211
guaſco de gama indiam detexit. 326
guaſcogne. 66, 79
guaſtum amonium. 223
guaſtecan regio. 419
guaſto de anione. 191
guatumala opp. regio, ejuſque ſitus. 421
guben. 146
gubernium caſtellum 211
guda. 97
gudensberg. 156
guelphum caſtrum. 211
guequerren. 408
guenga. 330
gugana regio. 422
gugerni quaſi gugelri. 73, 117
guiana regio. 422
guido gallus cypri rex. 383
guidonis muſici patria. *ib.*
guienne. 79, 83
guilhelmus auſtriacus occiſus. 96
guilhelmus Bonus. 219
guilhelmus fabricius hildanus. 73
guilhelmus malus. 219
guilhelmus occam. 108
guilhelmus beukelens ſ beukeldus. 93
guinea aurea. 406
guinea nova. 336
guinguanda. 67
guipiſcoa. 50, 59
guiſius dux lotharingiæ occiſus. 81
gundericus vandalorum dux. 55
gundebaldus burgundiæ rex. 77
gundebaldus *ib.*
guntzia l. guntzberg. 120
gurziſtan. 348
guſa ſ. ter goes. 95
guſaratta ſ. guzaratta. 327
nunus gusmannus. 420
guſtrovia. 150
guſtrovienſis ducatus. *ib.*
guttaratenſium millia. re. 20
gutæ ſ. guti. 116
gutland. *ib.*
guthia ſ. gutland 173
gutſchkow comitatus. 149
guttalus fl. 122
gutthones ſ. gutones, gothones & gytthones. 115
guzarate regio. 327
guzola prov. 404
D. gwer. 155
gyarus inſ. 266
gyen op. 68
gymnoſophiſtæ. 324
gyngiſch. 235
gyrtone. 259
gyttheum ſ. githeum navale. 294

H.

HAacaſtrum. 83
Habasſiniæ gradus. 409
Haczag op. & regio tranſilvaniæ, quam incolunt valachii. 286
Hadelæ terra ſ. Hadelerland. 152
Haderſchiebe op. 150
Haderſlebia. 167
Hadria. 178
Hadriani junii patria. 97
Hadriani baſilica. 83
Hadriani munus in anglia. 105
Hadriani villa. 187
Hadrianopolis. 278
Hadrianus VI. ultrajectinus. 98
Hadriaticum mare. 181
Hadriaticus ſinus. 25, 175
Hædui. 68
Hæmus mons. 277
Hæmoniæ portio. 70
Haerlem. 97
Friſche Haff. 122
groſſe Haff. ib.
Hafnia academ. 168
Haga comitis. 97
Hagenou. 132
Hagenſchou. 168
Hagiſtan. 346
Hairich mons. 121
Hainan inſ. 322
Hair deſertum. 398, 405
haitus quiſqueia. 426
Hala ſuevorum. 134
Hala in teriolis. 140
Halar op. 171
Halberſtadium epiſcopatus & op. 165
Haldenleben. 163
Halecum captura, conditura. 110, 107
Halemberg. 153
Hales ſ. Haly impoſtor. 344
Haliacmon ſ. aliacmon fl. 263
Halicia ſ. halyex. 298
Halicarnaſſus herodoti & dionyſiorum patria. 359
Halla ſaxonum ad ſalam ſalinis dives. 163
halland, ejus limites & op. 167
Halmſte. *ib.*
Halmydeſſus ſ. ſalmydeſſus. 276
Haloneſus inſ. 265
Halſterbroa. 167
Haltern. 153
Halys fl. ejus ortus. 353, 357
Halyxe. 298
Halyzea fl. *ib.*
Ham tartarorum princeps. 288. ſeq.
Hamaxobii. 283
Hamburgium. 147, 150
Hamela. 164
Hamerhuſium arx. 169
Hamilton. 109
Hammaria major & minor. 170
Hammona op. 153
Hammon urbs. 392
Hammonis jovis templum. *ib.*
Hamptoncourt. 108
Hanfleur. 75
Hanherret tractus. 167
Hannibal ad brutios compulſus 197 ejus victoria ad ticinum. 199
Han. 288
Hannonia op. comitatus, ejus fines. 93, 94
Hannover. 164
Hanovia comitatus. 156
Hansburg. 167
Hanſem provinc. 348
Hanſholm. 167
Hapſalia. 173
Hapſeel. 301
Haran & charan op. 276
Harburg opid. & caſtrum. 151
Hardec Arrabonem munitiſſimum. regn. hung. propugnaculum nulla neceſſitate cogente turcis tradidit. 237
Harderwicum. 99
Hardforſchiere. 103
Harlemum ſ. harlem. 97
Harlinga. 100
Harmaſtim. 348
Harria 173 ejus op. 301
Conſtantini Harmenopoli patria. 260
Hartem. 99

INDEX.

Hartiana ſylva. 122
Hartingau. 164
Der Hartz. 122
Hartz Hoptug. 150
Harudes 117. eorum ſedes 117 in bohæmiam tranſgreſſi. 118
Harwich portus. 108
Haſa fl. 152
Hasbaniæ comitatus. 128
Haſdrubal. 200
Haſcora. 404
Haſelbachius theologus prolixus. 142
Haſelina inſ. 167
Hasfelt. 100
Hasfelt. ib.
Haſſi. 74
Haſſia, ejus limites, diviſio & op. 155
Hattem. 99
Havana portus Americæ. 427
Havela inſ. 148. fluvius. 121, 147
Havelberga. 148
Das Haupt. 122
Havre de grace. 75
Haute animal. 423
Hayrich mons. 122
Hea prov. 404
Hebrus fl. 275, 277
Hebrides inſ. 110
Hebuſæ ſ. ebuſæ inſ. ib.
Hecatæ ſtatua. 359
Hecatompedum. 245
Hecatompylæ ſ. thebæ. 388
Hecatompylus. 349
Hecla mons. 171
Hedicenſis maſa ſ. de Hedickſe Maſe. 74
Hedickhuyſen vicus. ib.
Hedmarck. 170
Hedui. 68, 76
Hegeſias eloquentiâ celebris. 393
Hegira Mahumedanorum. 382
Heide op. 150
Heidelberga 137 academia 165 & bibliotheca nobilis. 137
Hailbrunna op. 135
Heigenbeil. 304
Heilsberga. 303
Heimburg arx. 164
Heirich ſ. heinricha terra. 155
Helenæ inſ. 413
S. Helenæ inſ. ib.
Heli, velia, ſ. elia. 196
Heliacus ortus & occaſus. 42
Heliacum ortum & occaſum invenire. ib.
Helice op. 247
Helicon lucus. 253
Helicon mons. 253
Heliopolis. 389
Hellas, ejus limites, partes & urbes. 251. 256
Hellas duplex. 251
Hellas proprie dicta. 244
Hellen Rex, unde Hellas & Hellenes ib. 256
Helle. 26
Hellenes. 256
Helleſpontus 26. & ſeq. 356
Helleſpontiacus priapus. 26
Helleſpontiaca ſibylla. ib.
Helmet. 301
Helmſtade academia. 164, 165
Helos. 249
Helſingia. 173
Helſingoburgum. 167
Helvetia germaniæ olim ſubdita, nunc libera reſp. 87, 88
Helvetii 87. eorum ſedes, fines ib. in quatuor pagos diviſio 72, 87. helvet. rheguſia ſ vallis rheni Rtinthal. ib. religio 89 lacus, flumina, virtus, 87, 88. fœdus 87 civitas & pagi, ib. fœderati, ib. juriſdictiones. 267, 277
Helvetiorum pagi, curita dicti. 117, 118. comitatus ib. provinciæ liberæ, Die Freyen Aemter. ib.
Helvetiorum ſtipendiarii 205, 208. eorum op. & ſedes. 205
Helvii. 65
Helviorum alba. ib.
Heneti in paphlagonia, unde veneti. 102, 332
Henſtberg in pannonia mons. 233
Henichiorum gens, ejuſque ſedes. 351
Heniochi. 314
Henneberga comitatus. 161
Henrichia terra. 155
Henricus III. imperator. 77
Henricus II. ſanctus. 219
Henricus II. angliæ rex, primus hiberniæ dominus. 112
Henricus VI regni neapolitani hæres. 219
Henricus IV caſtaliæ rex. 53
Henricus Lotharingiæ comes. ib.
Henricus magnus rex portugalliæ. 54
Heordæ 261
Hephæſtiades inſ. 227
Heraclea 196, 353
Heraclea thraciæ. 276
Heraclea ſ. perinthus. 277
Heraclea ad pontum. ibid.
Heraclea ſintica. 261
Heraclea op. ib.
Heracliti philoſophi patria. 359
Herat urbs. ib.
Herbanum. 184
Herbipolis. 135
Herbipolitanus epiſcopatus. ib.
Herborna. 156
Hercinia ſilva. 122
Hercinium jugum. ib.
Herculaneum. 193
Hercules liburnus. 183
Herculeum fretum. 24, 27
Herculis fanum. 61, 215
Herculis portus. 214
Herculis columna. 398
Herculis coloſſus lyſippi opus. 195
Herculis monæci portus. 176
Herefort in Britannia. 106
Herenthalſz. 95
Herefordia ſ. herfortum in weſtfalia. 154
Heri urbs. 345
Herith. 380
Herizholm. 167
Herlefot. 168
Herlefsholm. ib.
Hermæa inſ. 231. promontorium. 394
Franciſcus Hermandez. 421
Hermannus conringius. 164
Hermanopolis Hermenſtadt. 285
Hermanſtein. 130
Hermenium. 257
Hermione op. 250
Hermiones. 115, 118
Herwohner. 119 eorum ſedes & populi. 118.
Hermogenis patria. 362
Hermon mons. 369
Hermunduri, eorum ſedes. 118, & ſeq.
Hemus fluvius lydiæ. 356
Hernici 174, 187. eorum op. & fines. 188
Herodes antipas. 85
Herodes archelaus. ib. ejus exilium. 64
Herodis agrippæ interitus. 369
Herodis lacus. 208
Herodis palatium. 366
Herodoti patria. 359
Heroſtratus. ib.
Die Herrligkeit Utrecht. 91
Hertfort. 109
Hertfordia. ib.
Hertzogenboſch. 94
Hertsberg in Grubenhagen. 164
Hertzberh mons pannoniæ. 232
Hertzberg ſaxoniæ. 163
Hertzholm inſ. 167
Heruli in italia. 203
Heidinum op. 93
Til. Heſhuſius. 164
Heſiodi patria. 253
Heſperia. 47, 174
Heſperides inſ. 134
Heſperidum horti. 398, 402
Heſperius oceanus. 22
Heſſem arx. 164
Heteroſcii. 10, 36
Hetlandia inſ. 171
Hetruria, ejus fines & opp. 181. felicitas 215 ejus ducatus antiquus & novus. ib.
Hetthæi. 363
Hetterſhemumcaſtrum. 133
Hewath fl. 236
Hevæi. 363
Hexagon pſyllus. 394
Hexamilium. 275
Hexapolitanus ager. 146
Hey fl. 128
Heyde. 150
Hiarnoa inſ. 167
Hibernia ejus natura ſoli, incolæ, magnitudo, diviſio, nomen. 111, 112
Hibernia duplex. 103
Hiberniæ comitatus & op. dominus primus. 111, 112
Hiberniæ pro-rex cuſtos. ib.
Hibernorum mores, militia. ib.
Hiberni ſolis occaſus 16
Hibernus oriens. ib.
Hibernus occidens ſ. brumalis. ib.
Hibernicus oceanus. 22
Hiera inſ. 227
hierapolis. 357, 375
hierichus ſ. palmarum urbs. 367
hierichuntina roſa, balſamus. ib.
hiero ſyracuſanus. 226
S. hieronymi patria. 234. cellula. 365
hieroſolyma, olim ſolyma & ſalem. 365, 366
hieroſolymitanus patriarcha. 279
hilarius epiſcopus. 82
hildanus fabricius. 73
hildeſheim unde nomen. 162
hildeſheim epiſcopatus. 165
hillermond mons. 134
hillevionес. 116
himera urbs & fl. 227
himera fluvius. ib
himerenſes thermæ. 226
himilconis navigatio. 30
Himmelport op. 152
Himmelreich in mindenſi dit. 153
hindelopa. 100
hinterpommern. 148
Hingſgagel arx. 168
hintzig fl. 132
hipparchus philoſophus. 261
hiorring. 167
hippadis pelagus. 22
hippeni. 374
hippias ſ. hippius fl. ejuſque ortus. 353
hippicus, turris. 367
hippo regius, ejus epiſcopus S. auguſtinus. 396
hippodion ſ. hippene. 374
hippo di arrhytos. 396
hippocratis patria. 267
hippocrene mons. 353
hippodamia virgo. 246
hippon urbs. 396
hipponax poëta. 359
hipponium. 198
hippophagi. 341
hippos ſ. hippene. 374
hiquey. 426
hiramus rex tyri 366
hirpini. 175, 192
hirpinium. ib.
hirri. 119
Hirsberg. 146
hirſchbergenſes thermæ. ib.
hirſchfeldia op. abbatia. 156
hiſpalis ſeu ſevilia. 51, 57
hiſpania 46. unde dicta. 47
hiſpania, ejus termini, longitudo & latitudo, veteris diviſio, citerior & ulterior, fluvii, urbes. 47, 48, 49. 50, 51
hiſpaniæ tria memorabilia 52. plura regna 49, 50. arces regiæ 55. inſulæ. 60 ſeq.
hiſpaniæ urbes 54 ſeq. portus, academiæ 59 incolæ 52 recentior diviſio. ib. primi incolæ. ib. varii domini 53. commoda & dotes 46. incommoda 47. unde dicta. ib.
hiſpanorum linguæ & mores. 60
hiſpanorum proverbium. 57
religio. 60
lingua. ib.
forma. ib.
hiſpaniæ rex catholicus. 79
hiſpania, ejus dominia in hetruria 214. in italia 204. regni diviſio. 52
nova hiſpania 420 ejus natura ſoli, regiones, &.

INDEX.

hiſpanicarum urbium epitheta. 55
hiſpaniola inſ. 427
hiſpellum, S. Iſpelle. 185
hiſtonium. 191
hiſtri. 175
hiſtria marchionatus. 204. ejus op. 206
hiſtria, ejus limites & op. 179. caput. 205
hiurea, ſeu jurea. 208
hoai fl. 322
hobordene. 349
hochberga. 133
Hochſtraten comitatus. 95
hoden reg. 406
hœchſtum. 131
Hoenſtein pruſſiæ. 304
hœxter. 153
hoff ſ. curiæ in voigtlandia. 136, 161
hohemaut. 144
Hohnſtein comitatus. 127, 157
hoierus epiſcopus. 153
hojum ſ. huy op. 129
holacenſis comit. 136
holla. 167
hollandia comit. 92. ejus diviſio & limites. 96
hollandia nova. 428
hollandia op. pruſſiæ. 304
holſatia propriè dicta. 147, 150. ejus limites, partes & urbes. *ib.*
Homburg in Blackenburg. 164
Homburg in Heſſen. 156
Homburg an der Hohe. ib.
homeri patria. 358
homerus ſepultus 267 iter ad Ægyptios. 390. ſepulchrum. 267
honeſus fl. 101
honfleur op. 75
honſingo. 101
honta fl. 152
honteburg. 153
hoorn. 99
jooch. hopperi patria. 100
horæ æquales 38. inæquales *ib.*
horam alterius loci invenire. 37
horam ab ortu ſolis cognoſcere. *ib.*
horam ab occaſu ſolis cognoſcere. *ib*
horam diei invenire. 29
horam noſtram ex italica cognoſcere 37. ex norembergenſi. *ib.*
horaria leuca. 20
horarius circulus. 33
horarum inæqualium quantitatem invenire.
horatii patria. 195
hordæ tartarorum. 315
horizon quid. 5. quotuplex *ib.*
mutabilis. 6
obliquus. 5
parallelus. *ib.*
rationalis. *ib.*
rectus. *ib.*
ſenſibilis. *ib.*
horizontis limbi. 32
poli. 6
officia. *ib.*
horizon aſtronomicus & ſenſibilis. 5
hormiæ. 190
horminius mons. 353
hormitz fl. 376
horn op. 117
horna ſ. horn. 97
hornach fl. 236
Hornbach. 130
Hornburg. 164
conrad. hornejus. *ib.*
horſene. 350
horſins op. 167
hortanum. 184
horti op. 215. horti epicuri. 255
hortus galliæ. 81
Hoſenbandes Ritter. 108
hoſpodar valachiæ princeps. 286
houſtaqua. 419
hoya. 154
hoyenſis comit. ejuſque limites, diviſio. *ib.*
huanum. 320
S. hubes. 58
hudſonii mare 24. navigatio. 30
huena inſ. ſ. weeri. 168
hueſca. ſ. oſca. 55
hueſden op. 74
hugo berthæ filius. 77
hull portus. 109
hulſta, com. janſenii patria. 93
hulſtum. 101
hultonia. 112
humago op. 206
humatia fl. 210
humber fl. 104
humbertus delphinatus princeps ultimus. 78
hunda fl. 152
hundeburg. 153
Hundesfeld. 146
hundingdonia. 108
huneſus fl. 101
hungar in dacia. 285
hungaria ſuperior, inferior. 235
hungariæ regnum, ejus limites, figura, magnitudo, diviſio & oppida. 234, 235. ſeq.
hungariæ archiepiſcopatus 238. comitatus 245. cœli & ſoli natura. 238
hungarorum nomen unde ortum. 235
hungarorum mores. 2281
hungenſis comitatus. 156
Hunnes Ruck. 137
hunni in dacia, 285
in græcia. 268
in Pannonia. 234
in italia. 203
joh. hunniades mahumedanos profligavit. 234
hunſingo. 101
huſem. 150
huſiatinum. 299
Huxter op. 117
huy op. & arx. 71, 129
huyſem. 167
hydaſpis. 325
hydra in lerna palude. 250
hydrographia quid. 21
hydrographia eſt duplex, *ib.* 43
ejus materia & objectum. *ib.*
hydrunti op. 221
hydruntum n. Otranto. *ib.*
hydruntum ſ. hydrus. *ib.*
hydruntinus ager. 204
ejus oppida. 221
hylas fl. 353
hylius fl. 354
hymettus mons, ejuſque mella. 264. *ib.*
hynd. 324
hypaſis fl. 325
hypata. 256
hyperborei. 292
hyperboreus oceanus. 21
hyperides. 255
hypſa fl. 227
hypſalti. 274
hyrcana urbs. 340
hyrcania regio, ejus populi urbes & limites. *ib.*
hyrcani. *ib.*
hyrcanum mare. 24
hyria inſ. 265
hyſiæ op. 250
hyud fl. ſ. indus. 323

I.

Jabecuncha. 145
Jaboc torrens 368
Jaca op. 55
Jacatra. 334
Jaco. 257
S. Jacob op. cubæ. 427
D. Jacobi à vallibus civitas.
S. Jacobi op. 424
S. Jacobi inſ. ad africam. 413
S. Jacobi inſ. ſ. Jamaica ejuſque magnitudo. 427
Jacobitæ. 409
Jacobus Rex arragoniæ. 53
Jacobus apoſtolus præceps datus. 366
Jacobus le maire. 29
Jacobus ſerranus. *ib.*
Jacobus ſyrus. 409
Jadera archiepiſcopatus 241 comitatus, 242
Jadog. 396
Jadous Juba. *ib.*
Jaëlovecia. 299
Jagello lituanorum magnus dux in regem poloniæ electus. 296
Jagerndorff. 146
ducatus. *ib.*
S. Jago ſ. compoſtella. 58
Jaitza ſ. jaytz. 240
Jalyſus. 384
Jamaica inſ. 416, 427
Jamblichi philoſophi patria. 375
Jamboli. 269. *ib.*
Jameſius. 30
Jamby Sumatræ regnum. 333
James ſinus. 30
Jamnia. 366
Caſtro d'Janni. 230
Jangoma. 331
Jani duſæ filii patria. 96
Jani rutgerſii patria. *ib.*
Janierus fl. 425
Janitzari. 355
Joannia. 245
Janovia. 299
Janſenii patria. 93
Janua op. 176
Janna. 269
Japan inſ. ejuſque magnitudo & reges. 322
Japanenſes chriſtianorum hoſtes infenſiſſimi. *ib.*
Japethi conjux. 310
Japhetus noachi f. europam prius invenit. 31
Japydes. 241
Japygia, ejuſque partes. 194
Jampygium prom. 221
Japygum promontoria tria. 197
Japyx op. 241
la Jaretta fl. 227
Jarkem. 317
Jarmout. 108, 144
Jaromieſs. *ib.*
Jaroſlavia. 298
Jaroſlaw op. & ducatus. 307
Jaroſovia. 299
Jarſai inſ.. 108
Jaſonis navigatio, 348 ejus comes armenius ſ. armius. 349
Jaſonius mons. 343
Jatrus ſ. jetrus fl. 280
Java major. 333, 334
Java minor. 335
Javarinum ſ. jaurinum. 237
Jaur, ducatus. 146
Jaxartes. 313
Jaxtus fl. 135
Jazyges. 234
Jazyges eneocadiæ. 283
mœotæ. *ib.*
Iberi 52. in ſicilia. 228
Iberi non venerunt ex aſia. 52
Iberia aſiæ, ejus oppida & fines. 312, 348
Ibericum mare. 35
Ibernia inſ. 102, 111
Iberius fl. 50
Ibidæ. 380
Ibyci poëtæ patria. 225
Iburg. 153
Icaria inſ. 267
Icarium mare. 26
Ichnuſa. 231
Icius portus. 69
Iconium. 351
Ida mons myſiæ. 356
Idæus ſ. ida mons, ubi jupiter nutritus. 272
Idæus ſinus. 356
Ideonni regnum. 65, 176
Ideonni. 176
Idomena. 259
Idſtein caſtr. 72
Idumæa ſ. edom, ejus fines, urbes, diviſio, oppida. 364
Idumæa inferior. *ib.*
Idumæa ſuperior, ejuſque ſitus. *ib.*
Idumæi à Judæis ſubacti. *ib.*
S. Jean de morienne. 86
Jebuſæi 263
Jebuſæorum urbs in monte ſion. 365
Jedlinskio. 296
Jekel fl. 128
Jena, academia. 157, 165
Jeniza. 259
Jerace. 197
Jericho. 367
Jerna. 111
Jerom. 316
Jervia livoniæ. 173, 301
oppida. *ib.*
Jeſi fl. ſ. Æſis. 181, 185, 216
Jeſupolis. 299
Jetaborg. 169
Jetrus fl. 280
Jetze fl. 151
Jever Jeverland. 152
Ifela. 129
Ifia arx. 84
Igibium ſ. igubium. 217
Igla fl. 145
Iglau. *ib.*
Igliaco. 262
Ignatius lojola. 55
Ignis, qui augetur aqua, extinguitur oleo. 94
Ignis ſphæra. 2
Ignivomus mons. 421
Iguvium. 185
Ihor. 332
Ila inſ. 110
Ilandz. 208
Ilargus fl. 133
Ilborgo S. ſepolchio. 213
Ileuſſia, ubi fodinæ 295
Ilera fl. 133
Ilerda op. 51, 55
Ilfelda cœnobium. 157
Ilia ſ. Iglia. 223

INDEX.

Ilium ſ. troja. 355
Ilienſes. 231
Illerda ſ. lerida. 51
Illiberis. 65
Illicitanus ſinus. 56
Illyricum captum. 243
Illyricum ſ. illyris, ejus fines, magnitudo, duplex diviſio & urbes 240, 241. cultores, à romanis domita, domini *ib.* regio ipſa. 242, 243
Illyricum mare. 25
Ilma fl. 157
Ilmene fl. 338
Ilſenburgenſis comit. 156
Ilſta. 108
Ilza. 296
Imaus mons. 313
Imbrus inſ. 265
Imola. 181
Imperiaiis fl. 213
Imperium romanum. 124
Ina fl. 122
Inn fl. *ib.*
Inachus fl. 250,262
Incolæ zonæ frigidæ. 10 torridæ. 9
Incolæ zonarum temperatarum. 10
Inder. 324
Indi à rege Suevorum dono dati. 30
India urbs. 332
India vetus unde dicta, ejus limites, magnitudo, diviſio, populi. *ib.* urbes, fluvii, gens, ſerpentes ingentes, eam primus ingreſſus Liber, deinde perſæ, alexander, portugallenſes, in ea monſtroſum hominum genus. 323, 324, 325
India nova, quando & à quo detecta, à quibus navigata, ejus fines, coloniæ, felicitas, navigatio, in ea, variæ nationes & chriſtiani, diviſio in ſeptentrionalem, occidentalem ſ. minorem, & orientalem ſ. majorem. 54, 326, 327
India intra gangem ejuſque limites. 324
India extra gangem, ejuſque limites. *ib.*
India ſeptentrionalis, à tartaris occupata, eam tenent mogores ſ. mogules, ejus urbes. 332
India duplex. 326
Indicatio regionum, inſularum, ſylvarum, montium, &c. in Globo. 35
India occidentalis. 416
Indiarum rerum ſcriptores. 325
Indorum origo. *ib.* milliaria 20 converſio. 333
Indicum mare, 323. ejus inſulæ. 333
Indicus oceanus. 22
Indigetis dei ſ. patris templum. 187
Indion urbs. 340
Indus fl. unde dictus, ejuſque ortus, magnitudo & oſtia 324 exundat. 391
Indoſtan. 327
Inebechti ſ. lepante. 268
Inferum mare. 25, 181
Inſortunatæ inſulæ. 428
Ingævones pop. 115 qs.
Ingwohner. 119
Ingelhaim. 131
Ingine regio. 376
Ingolſtadium 139 academ. 165
Ingria à ſuevis occupata. 172
Inn, ſ. oneus fl. 122
Innerſta. 164
Inopus fl. 266
Inſpruck. 140
Inſubres, eorumque oppida, fines. 180
Inſula. 31
Inſula i. e. apollonia. 276
Inſula fluctuans. 109
Inſula ſyracuſarum pars. 226
Inſulæ pictæ. 43
Inſulæ tres magnæ. 30
Intendentes quatuor Super-intendenti galliæ adjuncti fl. 79
Interamna lirinas ſ. l'iſola. 189
Interamnia. 217
Interamnia in Aprutiis. 222
Interamnia pannoniæ. 234
Interamnium. 185, 190
Internum mare. 23
Inveniendorum antipodum & antœcorum ratio. 11, ſeq.
Inveniendorum periœcorum ratio. *ib.*
Inveniendorum parallelorum & climatum ratio. 12
Invenire loca, quæ eandem habent latitudinem 31
Inumbres. 9
joachimica vallis in marchia. 144
joannina op. 246
Jochims Thal ubi fodinæ. 144, 161
johan gerbrandi patria. 91
johan. à leida fanaticus. *ib.*
johanna I. II. 219
johannes albertanus navarræ rex excommunicatus. 56
S. johannes. 359
johannis boccatii patria. 213
joh. Baptiſtæ interitus 85,367. ejus reliquiæ. 389
johann brigantinus dux, rex portugalliæ. 54
johannes gallıæ rex captus. 82
johannis ſleidani patria. 130
Johansburg. 340
joh. waldo. 85
joktan indorum parens. 325
jol. ſ. julia cæſarea. 397
jolaus, à quo jolaënſes & ilienſes. 231
jolcus, jaſonis patria. 257
jona inſ. 110
jonia, ejus urbes & limites. 358
jonium mare. 25
joppe ſ. jaffa antiquiſſima urbs 366. ſeq. 381
joquazia regio. 419
jor & dan fontes jordanis. 367
jordanis fl. ejuſque fontes. *ib.* ortus. 371
jordholmia. 167
jori pop. 261
jornandi fab. de gothorum origine. 116
jororum regio, op. 261
joroſovia. 299
jorum. 261
joſaphat vallis. 366
joſeph. 379
jos inſ. in qua funeratus homerus. 267
jovis anxuris templum. 188
jovis caſii delubrum. 379
jovis coloſſus tarenti 195
jovis dodonæi templum. 245
jovis hammonis templum. 393
jovis olympii templum. 262
jovis ſepulchrum. 272
p. jovii patria. 210
Ipſala. 275
Ipſia. 142
Iran. 345
Irenæus epiſcopus lugdunenſis. 85
Iria. 176
Iris fl. ejuſque ortus 351
Irriſche fl. 316
Iſa fl. 152
Iſabella. inſ. 428
Iſæi oratoris patria 265
I'ſala fl. 117, 121, 184
Iſala de albengo. 212
Iſala del compare. 265
Iſara fl. 64, 75
Iſaris fl. 75
Iſatichæ. 338
Iſaura urbs. 352
Iſauria regio. *ib.*
Iſauropolis. *ib.*
Isbello. 185
Iſcia inſ. 196
Iſclerus fl. 192
Iſcodar. 269
Iſelort. 121
Iſenacum. 157
Iſenburgenſis comitatus. 156
Iſeo op. 199
Lago d' Iſeo. *ib.*
Iſernia. 192
Iſidori patria. 57
Iſland inſ. 170. ſeq.
Iſlas de las velas ſ. velorum inſulæ. 336
L'iſle, germ. ryſſel ſ. ter iſſel. 93
Iſlebia B. Lutheri patria. 164
Iſmaël Sophorum rex. 344
Iſmaëlitæ. 380
Iſmarus mons. 277
Iſmenius apollo. 254
Iſmenus fl. *ib.* 253, 263
Iſmir ſ. ſmyrna, ubi ſepulchrum homeri. 358
Iſnich. 353
Iſocrates. 255
L'iſola. 189
Iſola del compare. 265
Iſpahan. 346
Iſpello. 185
Iſraëliticæ gentis magnitudo. 363, 364
Iſſicus ſinus 27, 362
Iſſus. *ib.*
Iſtævones eorumque nationes 115, 117, qs
Weſtwohner. 119
Iſter fl. ejus & ortus & oſtia. 281
Iſterreich. 205
Iſthmi à peloponneſo magnitudo 246
Iſthmici ludi. 246
Iſthmia certamina. 250
Iſthmum perfoderemulti conati. 246
Iſthmus. 31
Iſtigias. 346
Capo d' iſtria. 178, 206
Iſtria, ejus mons herbis medicatis & marmore dives. 205, 216
Iſtrici. 203
Iſtropolis. 281
Italia unde nomen. 174, 186
Italia, ejuſque dignitas, varia nomina fines, magnitudo, figura, 174, 175. diviſio. 202. montes 200 archiepiſcopatus 224 epiſcopatus. *ib.* academiæ illuſtres, *ib.* varii incolæ 201 urbium clariſſimarum epitheta. 224
Italiæ Epiſcopi. *ib.*
Italiæ cornua duo, fluvii, frons. 198, 199
Italiæ ſtatus triplices. 203
Italiæ pars græcia magna, 198
Italiæ noviſſima diviſio in provincias & dominia. 203
Dominia Italiæ. 204
Italiæ patriarchatus. 224
Italicarum urbium epitheta. *ib.*
Italicam horam inveſtigare. 38
Italicam horam invenire. *ib.*
Italus rex. 186
Ithaca. 265
Ithaceſiæ inſulæ. 198
Ithomes mons & op. 248
Itius. 69
Itzehoa. 150
S. Ivan. 321
Rio S. Ivan. 399
Ivana. 321
Ivanogrodum. 173
jube. 396
jubileum caſtrum. 188
jucatan ejus ſitus. 421
judas maccabæus. 366
judæa, ejus urbes, fines, & ſeq. 365
judæa ulterior. 367
judæorum dies. 7
judæus arenâ baptizatus. 364
judaicum mare. 27
Judenburg. 145
judland. 167. ſeq.
iven fl. 322
iverna. 111
jughora. 307
jugum hercinium. 122
juhones eorum ſedes. 117
juhri op. 307
julia auguſta col. 55
julia auguſta Gaditana. 61
julia cæſarea, antea jol. 397
julia alba. 284
campeſtris. 398
conſtantia. *ib.*
nova. 222
paterna. 83
juliæ agrippinæ colonia. 73
juliæ alpes 200
juliacenſis ducatus. 73 86, 129 maxima pars. 72 limites. 129
juliacenſes 113
julias Galilææ. 369
juliacenſium Dux poſtremus. 129
Juliacum. *ib.*
juliani Apoſtatæ perſecutio cruenta. 85
julianum Calendarium. 32
julias. 369
julinum. 149
juliobona. 70, 120
juliobriga. ſ. Val de Vicar. 50
juliobriga in Cantabris, nunc Val de Vicar. *ib.*

INDEX.

Juliobriga nunc Logronne. 58
juliomagus. 68, 81
julia urbs in Cea, Bacchylidis, Erasistrati, Simonidum duorum patria. 266
julium Carnicum. 179
julius Agricola. 105
julius Cæsar. 61. paludes exsiccavit Pomptinas. 189. Pannoniam ingressus. 234
Jung Buntzel. 144
junii Hadriani patria. 97
juniperus Eliæ. 364
junivaldis Iaviensis Palatinatus territoria. 295
junna, 321
juno Agriva. 250
juno insula. 16
junonis Laciniæ templum. 197
junonis Falisceæ lucus & fanum. 183
junonis Sospitæ templum & lucus. 187
ivolatta regnum.
jura mons. 72, 75
juravia opp. 146
jurea s. Hiurea. 177, 208
jurgano. 284
Cap. de S. Justini. 103
justini Martyris patria. 368
justiniana Nova. 275
justiniana secunda. 280
justinopolis Pauli Vergeri patria. 206, 384
Juter Bock. 163
jutæ. 167
jutia s. jutland 166. ejus limites, & divisio in septentrionalem & Australem. ib.
juvavium. 120

K.

Kaffa. 288
Kalenberg. 151
Kaldehart. 153
Kalenberg Pannoniæ mons. 233
Kalisz. 295
Kalla Chami Tartarorum regia. 288
Kallenburgium 168
Kamienyecz 299
Kamitz. 146
Kamron. 346
Kan Tartarorum Princeps. 288
Kandale. 108
Karabach prov. 345
Karakithay. 315
Karelsbad. 144
Karga-pole. 307
Karnero. 241
Kaschan. 346
Kassaw. 236
Katz Arx. 155
Katzbach fl. 146
Katzen Elnbogen. 144
Comitatus. ib.
Cuntz von Kaufungen 161
Kaurschiner Kreitz. 144
Kaurim. ib.
Kawno s. Kauwen & Couna. 298
Kazimiria. 295
Keina. ib.
Kebeval. 105
Keisersberg. 132
Keiserslautern. 137
Keisersswerda. 155
Kelso. 109
Kemburg. 163
Keplerus Astrologus. 142
kempten. 120
Kent regio. 108
kermend. 141
kernten. ib.
Kerpent opp. 73
Kesel fl. 69, 317
kessel s. Castellum Menapiorum. 99
ketler primus Curlandiæ Dux. 381
Kexholm. 173
keydingerland. 152
Kheslmur regio persiæ 338
Kiang fl. 322
Kitholmia insf. 167
kiel 150. ejus nundinæ, der Umschlag & Academia. ib.
Kielcii. 296
Kilan, 345
Kilia. 281
Kiloa s. Quiloa urbs & fl. 412
Kimpar Corantin. 68
Kinderus fl. 100
kingston. 108
Kiovia, Kijow. 281, 297
kiovia Palatinatus. 297
kirchhain. 156
Kiritz. 148
Kirkwal. 118
Kirman. 338, 345
Kitaja. 22
Kitaigrodum. 299
Kitay regnum. 318
Kingston regia. 108
klagenfurt. 141
klausenburg. 284
kleine Seite. 144
klettenburg. 157
Knipper dœlling Anabaptista 153
Kocharus fl. 133
Kochel fl. 286
kockenhausen. 301
koesfeld. 153
Kokenhausen- 292
kolin in Bohemia. 144
koll prom. 167
Koloza. 238
Komarna in Russia. 598
Komarno in Hungaria. 237
konig Gratzer Krey. 144
konigin Gratz 144
konigsberg Borussiæ. 303, 304
konigsfeld. 71
konigshofen. 135
konigs Lutter. 164
konigstein castrum 161
Konitz. 305
kopinga arx. 169
kopranitz. 239
Korasan s. Corasan. 339
Corn-Neuburg. 148
kostrin. 148
Kowinow. 292
krabaten. 141
krain. 141
krainburg. 141
Krakow. 295
Kralowihradetz. 144
krampenwerth insf 129
Krapack. 292
krembs 142
Kremnitz. 236
kremsier. 145
Krym op. 288
Krymska. ib.
Krzemienec. 299
Kulpe fl. 200
Kur fl. 348, 349
Kutnahora. 144
kust von Benin. 407
kuttemberg. 144
Kyntail. 109

L.

Labachus fl. 141
Labbana. 376
Labeatis lacus. 242
Labetus. 112
Labia op. 304
Laboratoris terra. 417
Laborinus ager. 204, 220
Labyrinthus in Ægypto. 387, 389. Græcia 271. Porsennæ. 182
Lacedæmon s. Sparta. 249
Laciniæ Junonis Templum. 197
Lacinum promont. ib.
Laconica. 249
Laconicus sinus. 246
Lactantius. 396
Lactarius mons. 194
Lacus. 21
Lacus Lemanus. 72
Mæoticus. 27, 32
Ladislaus. 219
Ladog. 396
Lævi, eorum fines & oppida. 179
Lævinus Consul cum Pyrrho pugnat. 196
L'Esaul s. Scaldis 74
Lago de Como. 199
Lago de Isalo. ib.
Lago di Garda. ib.
Lago Maggiore. 177
Laholm op. 167
Lahor. 333
Lahra. 157
Lasino fl. 196
Lais op. Livoniæ. 301
Lais s. Laisa, vel Lesem in Cœlesyria. 374
Lalandia insf. 168
Laletæ. 274
Lambrus fl. 179
Lamentario. 186
Lametia s. Lametus op. 197
Lametinus sinus. ib.
Lampæ op. 194
Lampetia. 197
Lampsacus Themistocli donata. 276, 356
Lamus fl. 361
Lancastria. 108
Lancaster. ib.
Landa. 334
Landau. 132, 154
Lando s. Landolphus Episcopus. 193
Landsberg. 148
Landshut. 140
Lands Kron. 167
Land Warsten. 152
Lanfrancus Episcopus 108
Langehorn vicus. 167
Langelandia insf. 168
Langenstein. 164
Langinia Hiberniæ provincia. 111
Lango insf. 267
Langor. 332
Langres. 72, 79
Languedoc. 76, 79
Laniena Parisiensis 80
Lanii. 144
Laniza fl. 277
Lanryck. 109
Lantchidol mare. 24, 428
Lanus fl. 155
Lanuvium n. Patricia. 187
Lanxona. 222
Lanzano. 191
Lanzarotta insf. 413
Laodicea. 357
Laodicea ad Libanum. 373, 375
Laon. 79
Laorzalos. 284
Lapides s. milliaria. 19
Lapis Neptuni. 86
Lapithia regio. 383
Lapithus urbs. ib.
Lappia s. Lappenland. 173
Lappiones s. Lappii & Lappen. 116, 172
Lappones. ib
Lapus s. Lapessus fl. 236
Lar fl. 380
Laraca. 371
F di Larach. 398
Laracha s. Larissæ. 404
Laranda. 352
Golfo de Larcadia. 245
Larissa penitis Thessaliæ. 257
Larius lacus. ib.
Larix arbor. 199
Larizzo. 89
Larta. 257
Golfo de Larta. 269
Lascum. 246
Lasse op. 295
Latini 175. antea Aborigines. 186, 202. eorum sedes & urbes, 186, 187. seq.
Latiszovia. 299
Latitudinem inter ortum & occasum invenire. 39, 41
Latitudines & Longitudines invenire locorum. 35, 41. Stellarum 39, 41. seq.
Latitudinis & Longitudinis Circuli. 33
Latitudinis & Longitudinis gradus. 41
Latitudinis scala. 43, seq.
Latitudo quid. 15
Latitudo & longitudo terræ. ib.
Latium. 174, 186 Veteris & Novi fines. 187
Latmus mons. 357
Latronum seu Furum insf. 336
Lavanda fl. 141
Laubach. 141
Laubacensis Comit. 156
Lauda s. Lodi. 210
Laudensis ager. 204
Laudichia. 357
Laudonia 109
Laudonirus. 419
Lavellum. 222
Lauenburgicus ducatus. 150
Lauenburgum 147, 150
Lauenburgum in Blanckenburg. 164
Lauenburgum cassubiæ. 305
Lauen Stein ubi salinæ. 164
Laviana. 350
Lavinium ubi fanum S. petronellæ. 187
Lann. 144
Terra di Lavoro. 192
Lauretum s. Loreto. 216
S. Laurentii castrum. 243
Laurentium n. Paterno. 187. Laurentii insf 412 fanum 206. Arx 242. monasterium. 57
Lauriacum. 120
Laus fl. 196, 263
Laus Pompeja s. Lodi. 180
Lausdunum pagus. 97
Lausanna. 89
Lauterberg. 164
Lautereck 130
Lazari Archipelagus 22

INDEX.

Lazarus bethaniensis. 84
Le, four promont. 63
Leal. 301
Lebadia. 253
Lebedus. 258
Lebidan. 402
Lebrixa s. nebrissa. 57
Lecca s. leche fl. 99, 121, 133
Lechæum navale. 247
Lechus poloniæ gentis conditor. 294
Lectrum laconiæ. 268
Leer. 152
Legia fl. 128
Legio s. leon urbs, regnum. 53, 58
Leicestria. 10.
Joh leidensis Anabaptista. 96
Leyden s. lugdunum. ib.
Leimbach. 164
Leina fl. ib
Leisnitz. 161
Leithe fl. 237
Leitmeritz. 144
Lelg via provincia. 109
Lelovia. 295
Le Maire fretum. 28
Lemanus lacus. 72
Lemba. 410
Lemburg. 298
Lemczna. 295
Lemgovia. 154
Lemnus in. 265. philostrati patria. ib.
Lemovices vel lemovici. 67
Lemovicum vulgo limoges. ib. 82
Lemovii. 115
Lempta desertum. 398, 405
Lemviga. 167
Lencicia. 295
Lenkis. 276
Lenguester 111
Lentzen. 148
S. Leo s. S. Leonis fanum. 216
Leodicensis episcopatus. 86
Leodicensis provincia 128 ejus episcopatus 86, 128. & limites. 165
Leodicum à carolo burgundo captum. 92, 128
Leon urbs. 421
Monte Leone. 198
Leonis X. patria. 213
Leonis rupes prom 406
Fiume di S. Leonardo. 227
Leontici patria. ib.
Leontini. ib.
Leontinum Gorgiæ sophistæ patria. ib.
Leontopolis. 387
Leopoldus austriacus. 87
Leopolis 299
Leopolitanus episcopatus. 305
Leotensis comitatus. 128 seu liewarden. 100
Leowardum. ib.
Lepante s. naupactus. 252, 268
Golfo de Lepanto. 246
Forum lepidi. 181
Lepin. 306
Lepontii, eorum limites. 176, 177
Leprion op. 248
Lepti. 371
Leptis magna, quæ & neapolis, nunc Lebida s. lepede. parva. 393, 394, 402
Leiria. 266
Lerida. 55
Lerna palus. 250
Lesbii cantores. 295
Lesbus. ib.
Lessoa inf. 167
Lestrigones. 228
Leta i letta. 260
Letrunuum. 112
Letta ejus op. 301
Letza fl. 148
Levaci. 70
Levante der Ostwind. 17
Levartonia. 295
Leubus cœnob. 143
Leuca arabum hispanorum. 19, 20
Leucadia inf. 246
Leuca horaria. 20
Leucas. 246
Leucester s. leicester. 108
Leuch. 89
Leuchtenbergicus landgraviatus. 139
Leuci 71
Leuconotus ventus. 18
Leuco syri. 350
Leucopetra prom. 175, 198
Leuctra epaminondæ victoria nobilis. 254
Leuctrum 250
Leuenburg Russiæ. 298
Leuenforde. 154
Leviffa inf. 110
Leuta fl. 237
Leuterberg. 157
Leutmeritz ejus Kreisz. 144
Leutsch. 236
Leutzi. 71
Lewenburg. 298
Levoni op. 301
Leyningen comitatus. 130
Lexobii. 68
Lezzo. 195, 221
Li mensura loci. 20
Liam s. iliam. 332
Lianæ s. lianes. 59
Libani campus. 370
Libanus, mons ejus magnitudo, multorum fluminum parens. 371
Libecii. 179
Libenauw. 154
Liber pater indiam primus. ingressus, ejus certamen. 192
Libici, eorum fines & oppida. 179
Libnense territorium. 300
Libonotus ventus. 18
Liburnicus sinus. 241
Liburni. 183
Liburnia hodierna à Romanis domita. 241
Liburniæ oppida. ib.
Liburnicæ naves. 183
Liburnicum mare. 25
Liburnus portus, s. livorno. 183, 214
Libya s. africa. 385
Libya exterior. n. elfocat desertum interior, ejusque fines. 392 399
Libyæ deserta. 395
Libyægyptii. 387
Libyarchæ. ib.
Libyca Ægyptus. ib.
Libycum mare. 27
Libyi phœnices. 394
Libyssa. 354
Licca. 304
Lichas. 19
Lichensis comitatus. 156
Lichus fl 122
Forum Licinii. 180
Licinii promontoria. 197
Licinius, augusti procurator. 85
Lizisis. 284
Lida op. 297
Lidda s. lydda. 367
Liebmul. 304
Liefland. 300
Liege op. 128
Lier. 95
Lieuwarden. 100
Ligeris s. la loire fl. 75
Lignitz. 145
Ligures. 125
Ligures apuani. 192
Ligures italiæ incolæ. 202, 175
Liguria, ejus fines & oppida. 176
Liguria s. insula corsica. ib.
Ligusticus sinus. 25
Lilæa. 255
Lilium signum in compasso. 33
Lilybæum op. 225
Lilybæum prom. ib.
Lim fl. 233, 240
Lima peruviæ op. 424
Limago fl. 72
Limbi horizontis. 32
Limburg bohemiæ. 144
Limburgiensis ducatus, 126 ejus limites ib. & limburgium urbs. 91
Limisso. 382
Limnæ. 250
Limoges. 67
Limonum. ib.
Limosin. ib. 79
Lin ovices. 67
Limyra. 360
Limyrus fl. ib.
Linium s. lintz austriæ, ubi keplerus astrologus. 142
Lincolnia. 108
Lincolnschire. 104
Lincopia. 173
Lindavia. 134
Lindus s. lindo, cleobuli patria. 384
Linea. 6
Linea media. ib.
Lineam meridianam invenire. 34
Linga fl. 96
Lingen op. 154
Lingen comit. & op. ib.
Lingones. 72
Linguadocia. 83
Linguadocum. 65
Lingua cantabrica. 59
Lini patria. 253
Linzium in coloniensi diœcesi. 129
Port Lion s. portus leonis. 269
Lionnois. 79
Mont de Lions. 418
Lipara inf. 227
Liparæorum inf. ib.
Lipovecia. 295
Lippe fl 121, 136
Lippe comitatus. 154
Lippa s. Lipstadt. ib.
Lipsia 145. academia. 165
Liquentia s. liquenze fl. 206
Lira 95
Liris 187, 200. novi latii terminus. 187
Lisa fl. 93
Lisbona s. lisboa & olysipo, & ulyssippo. 59
Lisieux. 68
Lissus op. 242
Liternum 261. ubi scipionis sepulchrum & villa 192
Liternus fl. ib.
Litomierzitze. 144
Litomissel. ib.
Lidda, ubi Æneas paralyticus sanatus. 367
Lituania, ejus magnitudo, palatinatus & urbes. 293, 297
Litus aureum. 413
Livadia. 268
Livense territorium. 300
Livia fl. lævinus. 179
Livii forum. 216
Titi livii patria, cineres. 207
Livonia, ejus fines, magnitudo 292, 296, 300 divisio, territoria, oppida 296, 300, 301. à polonis ad suevos translata. ib.
Livones germani. 291
Livonicus sinus. 23
Livorno s. ligorno. 183
lixus fl. n. lassus, alias F. di larach. 398
lizisis. 284
loanda inf. 101, 415
loanghi regio. 411
lobrogatus s. rubricatus fl. 55
locanum. 208
lochem. 99
locorum situm invenire. 35
locorum mensura 19. & seqq. pictura. 43
locorum distantiam invenire. 35, 40
locrenses coloniæ in sic. 231
locrensis sinus. 198
locri epicnemidii 251, eorum oppida. 255.
locri epizephyrii. 197, pestilentia & teræ motu nunquam infestati. ib.
locri ozoli eorum oppida. 252.
lode in sardinia. 231
lodi s. lauda, à mediolanensibus eversa. 210
lœbnicum. 304
lœgria. 106, 108 inferior, ejusque provinciæ. 108
lœgria superior, ejusque fines. 108
lœven. 69
lofano 194, 200
lojola ignatius. 55
logronno s. juliobriga. 58
loire fl. floridæ. 419
la loire s. ligeris fl. 75
P. Lombardi patria. 210
lombardia qs. longobardia. 209
lombardiæ cisspadanæ & transpadanæ divisio. 209, 210
lombardiæ cispadanæ ducatus. 211
lombardiæ transpadanæ ducatus. 209
lombardiæ ditiones in italia. 203
lomont lacus. 109
lomza. 300
lomzense territorium. ib.
londen dithmarsiæ. 167
londinium s. londen in anglia, academia & seq. 107. seq.
londobris inf. 61
longi muri. 277
longinia 111
porto longone. 214
longitudinem & latitudinem invenire locorum 35, 41. seq. stellarum. ib.
longitudinis & latitudinis gradus 41. scala 43. differentia. 41
longitudinis gradus in milliaria conversi. 40
longitudo quid. 15
longitudo & latitudo.

INDEX.

terræ. 25
Longobardia. 203
Longobardi 115. in italia 203. pannonia 234
Longobardorum migratio 123. eorum rex ultimus desiderius. 203
Longonis portus. 214
Longronno. 58
Longuedocum. 65
Lop desertum. 317
Loppi f. lappen. 173
Lopsica. 241
Lopur. ib.
Loquuhabria. 109
Lozck. 120
Loreto. 216
Lorienſis comitatus. 136
Lotharii II. Monumentum. 164
Lotharingia. 71, 86, 113
ejus pars. 72
Lotharingia ducatus, ejus limites. 130
Lovanium f. Loven
academia belg. 94
Lovanto. 194, 200
Lovenſtenium Lovenſtein arx. 121
Lovicium. 295
Lowat fl. 292
Loyza. 149
Lubavia. 303
Lubbeke. 158
Lubboda fl. 164
Lubeca. 147, 149
Luben. 146
Lubiacum. 141
Lubiana. ib.
Lublinenſis Palatinatus 295
Lublinum. ib.
Lubuſium. 148
Luca. 184
Lucæ, xantis pagnini patria, ubi marmora. 214
Lucaeh. 427
Lucani 175, 202. eorum ortus, fines & oppida. 196
Lucani patria. 57
Lucania duplex. 196
Lucanum. 208
Lucanus. 57
S. lucas. 57, 59
Lucayo inſ. 427
Lucca. 161
Luceburgium. 94
Luceburgicus ducatus ib.
Luceburgienſis ducatus major pars. 71
Luceburgenſes. 113
Lucenſis civitatis ditio. 206
Lucenſis agri felicitas. 215
Lucenſium mores. ib.
Luceria f. lucera. 194, 222
Lucerna f. lucern. 87, 88
Lucernenſis lacus. 87
de S lucia inſ. 413
Luciani athei patria. 373
Luciferi fanum. 57
Lucius dux. 196
Luco 387
Lucovienſis terra. 295
Lucrinus lacus oppletus cineribus. 192
Ludovici vivis patria. 56
ludovicus bavarus. 87
ludovicus XI. galliæ rex cum helvetiis fœdus junxit. 90
ludovicus XII. hoc fœdus rupit. ib.
ludovicus Sfortia. 210
ludovicus boſonis filius excœcatus. 77
lugdunenſis gallia. 74
lugdunenſis ager. 77
lugdunum f. lyon. 66. 68
lugdunum batavorum f. Leyden 96 ejus diuturna obſeſſio ib.
academia. ib.
lugii eorumque ſedes. 118
luhuſium. 146
luha fl. 151
luitbrandus. 184
luna ſylva. 122
luna urbs, portus, & prom. 183
luna quibus oriatur & occidat, oſtendere. 39
lunæ montes. 391
lundari. 268
lundia f. londen ſcaniæ. 167
lunden in holſatia 150
luneburgenſis ducatus, ejus oppida, fines. 151, 164
luneburgium. 151
lupia fl, 86, 152
lupolianum in hiſtria. 206
luppia fl 121
luſatia ejus oppida & fines. 143, 146
luſitania provincia hiſp. 49
luſitanorum mores. ib.
luſus. ib.
lutetia pariſiorum. 68
lutetia francici regni caput 77
unde nomen. 80
mart. lutherus. 163
Lutter am Barenberge. 164
luttich f luyek. op. 128
Lutzel Stein. 130
luzena in miſnia prælio nobilis. 161
lutzko. 299
luzeburginm, ejus ducatus, 71. limites 94. & pars major. 71
luzzonia inſ. 835
lybavia. 303
lycaonia in cappadocia 351
lycaſtus. 272
lychnidia lacus. 259
lychnidos. ib
lycium mare. 2
lycia, ejus fines, fl. & opp 350, 350
lycophronis patria. 265
lyctus. ib
lycus der Lech fl. 133
ortus. 371
lycus fl. aſſyriæ cariæ 342, 357. in Cypro. 383
lycurgus legiſlator. 249
lydda. 367
lydia, ejus flumina, montes, urbes. 356
lydius fl. 259
lydorum mores. 357
lyera f. Leyer. 95
lygeris. 75
lygus. 276
lymericum op. 112
Lymford. 167
lymicus ſinus. ib.
lyn portus. 108
lynau fl. 151
lynceſtæ, eorumque op. 261
lynceſtis regio & fl. ib.
lynceus fl. 183
lyncus. 68, 85
nicolaus de lyra. 108
lyſimachia. 275
lyſippi opus, herculis coloſſus. 195
lyſſus fl. 277
lyſtra, ubi D. Paulus docuit. 351
Lytarmis prom. 313

M.

MAbortha. 368
Macaria inſ. i. e. cyprus. 382
Macarius. 388
Macaſſar inſ. 335
Macedonia, ejus nomina, limites, oppida, reges & ſeq. unde dicta. 244, 258
Macedo. ib.
Macedonia maritima. 277
Macedoniæ flumina. 263
Macedoniæ mons. 264
hodiernæ partes. 249
Macedonum imperium in aſia. 344
Macerata. 224
Macetia i. e. macedonia. 261
Machek mons pannoniæ. 233
Macherus ubi Johannes Baptiſta in vinculis detentus, & abdiæ ſepulchrum. 367
Machian inſ. 235. ſeq.
Macon cambojæ fl. exundat. 391
Macra fl. 176, 183
Macras campus. 371
Madagaſcar inſ. 22, 413
Madera inſ. 413
Madritium f. madrit & madrid. madril. 57
Mæander fl. ſeu Madre, ejuſque ortus, ejus gyri. 354
Mælica regio. 277
Mæonia 356
Mæotis palus. 27, 82
Mæuapii. 111
Mænus Main f.
Moin fl. 73, 135
Mæoticus lacus. 27
Maeſtrich. 101
magaduzzo f. magadoxo. 412
Magdeburgicus archiepiſcopatus 164. in tres circulos dividitur. 163
Magdeburgium. 162
Magellani interitus, navigatio. 29
Magellanica. 30, 428
Magellanicum fretum 27. qui navigarint. 425
Magellanus. ib.
Magellanus ferdinan. 27
Lago di Maggiore. 199
Magiſtri libellorum ſupplicum in Gallia. 79
Magiſtri rationum. ib.
Magneſii. 256
Magneſia, ejus limites & oppida 257. themiſtocli donata. 275
Magneſia prom. 257
Magneſia, nunc mangreſia, themiſtoclis exſulis domicilium, ad quam victus antiochus rex. 356, 357
Magni chami imperium, ejuſque regna 318
Magnitudo terræ. 30
Magnus mogor f. mogol. 332
de Mago inſ. 413
Magog. 315. à quo maſſagetæ. 312. eorum fines. 319
Magrida f. magreda fl. 393
Magua, regnum hiſpaniolæ. 426
Mahlſtrom vortex. 170
Mahomedis impoſtoris ortus & initium, fuga, ſepulchrum. 381, 382
Mahren. 145
das Mahziſche Geburge. 145
Mahonieta, ol. adrumetum. 394
le Maine. 68, 79
Mainland. 110
Mainotæ. 268
Maintzig & Montzig. 73
Maintz & Meintz. ib.
Major mons. 206
Majorca inſ. 54, 60
Majorca urbs ib.
Majoris inſ. ambitus. 60
Maira fl. 208
le Maire fretum. 28
Jacobus de la Maire 425
les Maiſtres des requeſtes gallicæ. 79
les Maiſtres de comptes. ib.
Maitz fructus. 419
Majum a navale gazo. 364
Μακαρόνησος f. creta. 271
Malabar regio 327 ejus ſitus, magnitudo & urbes. 329
Malacca f. malays urbs & regio. 101
Malacca, peninſula. 324, 331, 332
Malaccenſium lingua miræ ſuavitatis. 332
Malaga. 57, 59
Malaja caſtrum. 335
Malatia op. 350
Malconſiglio. 241
Malden op. 108
Maldivæ inſ. 336
Malemba. 408
Maletur regnum. 428
Maleventum 192. orbitii patria. 222
Maleum prom. f. capo malio. 249
Maliacus ſinus. 255, 256, 263
Malianum, ad quod conradinus victus. 222
Malines. 95
Malido locus. 275
Mallus. 362
Malogoſtia. 296
Malmogia f. malmo. 167
Malva n. muloya fl. 397
Malvaſia. 268
Malvaticum vinum. 273
Maluco. 335
Mamelluchorum regnum deletum. 590
Mamertini. 225
Mammel fl. 292
Man inſ. 109
Manachium. 210
Manambis regia. 380
Manara inſula margaritarum dives. 326
Manaſſe tribus. 369
Mandao. 333
Mandeen gevaudan. 65
Mandoe inſ. 166
Mandrocles ſamius. 26
Manethuſa. 272
Manfredonia munita. 222
Manfredus neapolitanus rex. 222
Mangalor. 329
Mangi. 326
Manheimium. 157
Manicongo regnum. 410
Manilhas fretum. 29
Manillæ inſulæ, 335 ſeq.
Manillia urbs. ib. ſeq.
Manlii vopiſci villa. 157
Mannæ vaſculum 265
Mannus, i. e. adamus. 118
Manoa f. E. L. dorado. 423
Mans. 68
Mansfeld op. & comitatus. 163
Mantali pop. 248
Mantea f. amantea in Brutiis

INDEX.

Brutiis. 223
manni. 268
mantinoa, eadem Antigonia, ubi Epaminondæ victoria. 249
mantua 180. ejus descriptio, palatium & cast. 210. Virgilii & Baptistæ Mantuani patria. 180. a Cæsarianis capta. 210, 211
mantua carpetanor. 57
mantuanus Ducatus, ejusque partes & oppida, fertilitas. 204, 205, 210
manucodiata avis. 334
Capo di manza. 232
mappa universalis, particularis, earum usus, eas ad plagas mundi disponere. 43
maquana regn. Hispaniolæ. 426
maraba. 380
maracanda. 317, 339
maracapana. 423
maragnon fl. 422
la Marana aqua. 188
marancu 346
marathon clade persarum nobilis. 254
marathus. 371
marazu. 341
marca Comitatus, ejus limites & oppida. 153
marcena. 57
marcia f. Marchia. 109
march fl. 122
marche. 70
marchia Anconitana 216
Brandenburgensis 147
Meda, ejusque fines. 148
Nova ejusque fines. *ib*
Priegniziana. *ib.*
Salutiensis. 209
Scothiæ. 109
Tarvisiana, ejusque oppida. 207
Uckerana. 148
marchia venetica. 141
vetus. 147
nova. 148
marchia Vinidorum. 141
marchiofinni f. Marchfennen. 116
marchionatus Francimontanus. 128
marchionatus Badensis. 137
marchiona S Imperii. 91
marck Comitatus. 152
marcodurum. 129
marcolphi domicilium. 227
marcomanni. 117, 118 142, eorum sedes. 118 migratio. 123
mardi. 342
mardicum navium statio. 92
mardiene. 341
mardocæa. 377
mardonii victus. 252
mardus fl. 342
mare ejusque partes. 21
mare Achaicum, Ægeum. 26. Adriaticum. 25 Africum, Ægyptium. 27. Æthiopicum. 22, 23. Album. 24. Amalchium. 21, 22. Amazonium. 27. Aquitanicum. 22. Arabicum. *ib.* Artabrum. *ib.* Asperum. *ib.* Adriaticum. 25 Ausonium. 25. Atlanticum. 22. Austrinum. 22. Balthicum. 21, 23. Balearicum. 25. Bengalense. 22. Britannicum. *ib.* Caledonium. *ib.* Cantabricum. *ib.* 27
mare Carium, *ib.* Carpathium, 26. Caspium, 21, 24. Caucasium, 27. Celticum. 22. Cronium, 21 Cimmerium. 27. Cilicium, 27. Colchicum 27. Concretum, 21, 22. Corsicum 25 Creticum. *ib.* Cyprium, *ib.* Cyrenaicum, 27. Germanicum, 22 Dalmaticum, 25. Epiroticum 26. Erythræum, 22. Eoum 21 Gangeticum 22. Gallicum, 22. Hispanicum, 25. Hutsonii, 24. Hybernicum, 102 Hyrcanum, 21, 23. Hyperboreum, 21. Ibericum. 25. Icarium, 26. Illyricum. 25. Imperii, 26. Indicum, 22, 23. Inferum, 25. Jonium, 25. Internum, 23, 24. Issecum, 27. Judaicum. 27.
mare Lantchidolinum, 24. Libycum. 27 Liburnicum. 25 Ligusticum, *ib.* Lycium. 27 Magnum. 22 Mauritanicum. 27 Mediterrane. 21, 23 Mexicanum. 24 Mortuum. 22. Myrtoum 26. Nigrum. 27 Numidicum. *ib.* Pacificum. 22 Orientale. 23 Pacificum. *ib.* Palæstinum 27. Pamphylium. *ib.* Parthenicum. *ib.* Persicum. 22 Pharicum. 27 Phasianum. Phœnicum. *ib.* Per cum. 22 Pigrum. *ib.* Pont cum. 27 Rhodium. *ib.* Rubrum. 22, 23 Sardoum. 25 Sarmaticum, 21, 27 Saturninum. 21 Scythicum. 21, 27 Septentrionale, 23 Siculum. 25 Sericum, Sinense. 22 Superum. 25 Syriacum. 27 Syrium. 27 Tauricum. 27 Tuscum. 25 Mare suevicum. 23 Tyrrhenum. 25 Vespertinum. 22
mar de Zabaken. 27
mareschalli Franciæ. 79
mareotis f. marmarica, Ægypti pars. 387
margasi. 341
margarita inf. 427
Margenthal. 126, 136
margis fl. 280
margiana. ejus populi & fines. 340
margosast. 287
margyetæ populi. 339
S. Maria inf. 16
S. maria di Tyndari. 227
maria Judææ septem. 368
Caput S. Maria. 221
S. Maria di Grotta Ferretta. 187
maria Scotiæ Regina supplicio affecta. 108
Mariacker. 167
mariana. op. 232
mariana fossa 84
S. mariæ prom. 425
S. Mariæ fossa. 99
mariæburgum. 303, 304
S. Marie de Cassiope 265
marien regnum hispaniolæ. 428
Martenberg op. 160
Martenberg Arx 135
Martenwerder op. 304
mariamne turris. 366
mariandyni. 353
maribeus Cœnobium. 168
maricai. 339
maridunum. 109
marisa fl 277
Maris mediterranei memorabilia. 24
marisus f. Marisch fl. qui & Rabon, ejusque ortus. 284
maritimæ Alpes. 200
marius vicit Cimbros. 124. mors 147.
le marle fl. 75
marmarica. 397
marocayo lacus. 424
marocco reg. 397
Punti de Maromo. 222
marocco 275
maros. 284
marpesg. in Scitia. 141
marpurgum Hassiæ, Academia. 165, 166
marrechia, f. Ariminus fl. 164
marrhasium. 341
marri comitatus. 204
marrubium n. Morrea. 191
marrucini. 175. 202 eorum oppida, fines. 191
marrum f. marro. 213
marsaci. 90, 117
marsalla op. 226, 230
marsatti. 117
marseille op. 65, 84
marsi. 117, 175. eorum sedes, oppida, fines, & lingua. 191
marsicum vetus op. 222
marsigni eorumque sedes. 118
marsilii Ficini patria. 213
marsyas fl. Phrygiæ. 355
marsyas Syriæ. *ib.*
martaban. 331
S. Martha. 422
martialis patria. 50
martiana sylva. 122
martinach f. mariniacum. 89
Corn. Martini. 164
martinus Chemnitius. 164
Martinus Fozbuscher. 29
martino inf. 427
martiniquo. *ib.*
martius Narbo. 65
marudo. 334
malum fl. 122
marundæ. 343
marus fl. f. morus. 145
marysius fl. 235
masandaran prov. 345
mascon op. 72, 82
mase. 74
d'oude Mase. ib.
masieres. 71
masius mons. 349, 376
masirientis ager. 71
masoviæ Ducatus, ejus divisio, & palatinatus. 300
massa op 182, 215, 221
massæsyliorum gens. 397
massagetæ a Magog orti sunt, ab his Cyrus victus. 313
massicus mons. 201
massilia. 65, 84
masterland, f. Marstrand. 170
massylia prom. 273
mastusia 330
mataran regio. 334
matarea 339
mater CCCLXIV. infantium. 97
materea hortus 401
mathildis donatio. 215
matifena, f. matisco 62
matra, f. mataram. 334
matrona vulgo le marne fl. 71, 75
Joh. matthesius. 31
matrimonii eorum sedes 117, 118
matrum op. 118
mauriciburgum. 163
mauri f. mauritii. 298 in Hispania, iidem ex ea ejecti. 53
mauritania. 386, 396 ejus fines, fluvii, divisio. Cæsariensis, Tingitana. 396, 397
mauritanicum mare. 27
mauritii castellum in machian inf. 335
S. mauritii fanum f. S. mauritz. 90
mauritii sinus. 413, 428
S. maura inf. 246
maurocan regn. 402, 404
maurocum f. maroc. *ib.*
maurocitanum regnum. 397. ejus situs & urbes. 404
Der Maurethurn. 131
mansolus f. indus fl. 324
maxeræ. 340
maximi philosophi patria. 371
maximiliani I. locus natalis 142. idem captus. 300
maxonense territorium. 404
maza f. mazaeha. 351
mazaquibir. 403
mazaræ vallis, urbes, & limites. 229, 230
meandrus mons. 323
meatæ. 104
mecha mahometis natalibus notum. 381, 382
mechlinia f mecheln. 95
mechoacan op & regio. 420. ejus colonia & situs. *ib.*
mechoacanæ radices. *ib.*
mecklenburgiensis Ducatus, ejus limites & urbes. 147, 149
mæone 247
meeriti Tartari, communque sedes. 316
medano op. 419
medar regn. 407
medava f. medaba. 379
Medebach. 117
medi in Thracia. 274
media, ejus populi urbes, fluvii, montes, & fines. 342, 343
media Atropatia. 345 Maior. *ib.*
medorum imperium in Asia. 344
medicæorum familia. 213
mediesus 286
medina del campo. 59
medina Telnabi, ubi mahomedis sepulchrum. 381
mediolanum f. Meyland 67, 180, 209 magnum *ib.*
mediolanum in Gallia. 64
mediolanensis Ducatus. 204, 209. sub Hispano.

INDEX.

pano. ib.
fertilitas. 210
mediolanenſium Dux Galeatius Sforti. 90
mediolanenſium mores. 210
mediomatrices. 71
mediterraneum mare. 21, 23
medoacus fl. 207
medra Nigritarum regio. 407
medwiſch. 286
Meerfelt von Polit 95
megalopolis Polybii patria. 249
megara ſ Megaris, Theognidis, Euclidis & Stilponis patria, ejus limites & oppida. 254
megarenſis arx. ib.
megarenſes lachrymæ. ib.
megarenſes Philoſop. ib.
megaricus ritus. ib.
megen op. 74, 95
megies. 286
megores ſ. mægores. 341
megra. 259
megrada ſ. Magrada ſ. magiordech fl. 393
megrina. 307
Metenfeld. 208
Les Meiſtres des Comptes Gall. 79
melampus ad Ægyptios profectus. 390
Phil. Melanchthon. 163
melas fl. 254, 262, 277, ejus ortus. 350
melka 142
meldorp. 150
melerus ſinus. 173
melfes, fl. 196, 200
melfi. 220, 222
melfis. 220
meliapor. 329
Melibocus vulgo der Blocksberg. 122
melibœa, ubi Philoctetes. 257
melilla. 405
melinde. 412
melita ſ. melitena in Adriatico mari. 250
melitæi catelli. 170
melitene ſ. melita. 342, 350
melle. 153
melli. 405
melnick. 144
melos inſ. 267
melphitanus Archiep. 224
melſa. inf. 167
memel fl. 297
memel arx. 304
memela fl. & caſtellum. ib.
memmel op. 301
memminga. 134
memnonis ſepulchrum. 270
memphis hodie meſer. 388
menan fl. 381
menander. 255
menapii. 69, 111
menapiorum caſt. 69, 98
menavia inſ. 108
mendeſium oſtium Nili. 391
Petrus Mendozza. 425
menevia. 106
mengeringhauſen. 154
mengrelia. 348
menſura locorum. 190 & ſeq.
menſuræ Geographicæ. ib.
menteſeli. 360
mentz. 73, 131
mentzo fl. 199
menuthias inſ. 412
meppel. 100
meppen op. 152, 154
mercator. 34
mercurii prom. 394
merenku. 346
Mergentheim. 136
merida. 51
meridianam lineam invenire. 34
meridiani ſecundarii. 43
meridiani. 33
meridiani globorum varii. 7
meridiani diſtantia. 15
menſuræ variæ. 19
meridianus colurus. 4
meridianus, ejus officia. 78
meridies. 16
meridionalis Polus. 4
merionithia. 106
Merith Gebirg. 145
meroë inſ. Ægypti. 391
meroë ſ. Guequerren inſ. ib.
merſeburgium. 161
mervæ fl. 74
Pauli merulæ patria. 96
meſabatæ. 341
meſammones. 394
meſech, unde Moſchi. 312
meſched. 345
meſembria. 276
meſene. 377
meſer. 388
meſes. 18
meſſana op. 403
meſogys mons. 356
meſopotamia 363 ejus fines, magnitudo, regiones, urbes, montes, fluvii. 375
meſſa. 404
meſſana ſ. zancle n. meſſina, ibyci poëtæ patria, cujus cives inamertini 225. ubi conſtantini Laſcaris bibliotheca & epiſtola B. Virginis. 229
meſſæ. 277
meſſapia, meſſapii. 194
meſſene urbs ubi ariſtomenis patria. 248
meſſenia regio peloponnen. 247
meſſeniacus ſinus. 246, 249
meſſina. 225, 229
meſſis aurea delphis dicata. 196
methone. 257
metanaſtæ. 291
Metapan prom. 270
metapontum, ubi pythagoras mortuus. 196
metaurus n. metro fl. 184. hasdrubalis interitu inſignitus. 200
metellino inſ. 266
metellus domuit cretam. 271
metellus balearicus. 61
metenſe parlam. 77, 79
metenſe regnum. 77
methene op. 249, 257
metis ſ. Metz 71, 79
mevania ubi androgynus natus. 185
mevaniæ inſulæ. 110
mëuonum. 112
meur fl. 235
la meuſe. 74
mexicana regio. ejus op- & ſitus. 420
mexicanus ſinus. 24
mexico urbs. 417, 420
Meydeburge. 162
meyland. 180
Der Meyn. 121
meynum. 112
mezentius ceretanorum rex. 182
mezuna op. novum. 397
miaci. 323
micale Ægypti. 389
S michaël op. 71
S. michaël inſ. 16, 413
S. michaël op. galatiæ nova. 420
S. michaëlis archangeli op. 309
S. michaëlis cœnobium luneburgi. 151
michalovienſe territorium. 303
cap. de S. michaël. 71
middelfordum ſ. middelfar. 168
midde'march. 115
middelſex. 108
middelpadia. 173
middleburgium. 95
midleſexia. 103
miechovia. 295
mielnicenſe territorium 300
miedirecznm. 299
mies. 144
migliar fl. 56
migrationes gentium diſtinctæ. 76, 77
S. Miguel. 424
milazzo op. & prom. 227. miletus n. melaſſo, cadmi oratoris, thaletis aſtrologi, timothei mulici, anaximandri phyſici, patria. 358, & ſeq.
milevum ſ. milevis. 396
miliabza fl. 240
miliare 19 indorum. 20 romanum 19. turcicum 20. magnum. 19
milliarium ſcalæ. 43
milly opp campaniæ. 68
milo crotoniata 198
miltiades. 254
mimas mons & prom. 356
mina caſtr. guineæ. 400
S Georg. de mina. 101
minæ. 380
mincius fl. 199
mindanao. 336
minden. 117, 153
mindenſis epiſcopatus 153. ejus limites & op. ib. 165
minervæ caſtr. 195, 255 prom. 218
minius fl. vel minio. 51
mino s inf. 272
minorca inſ. vid majorca. 61
minoris Inſ ambitus. ib.
minorica urbs. ib
minos cretenſis. 271
minutum quid. 15
minutum primum & ſecundum ib
mirandula op. 210, 212
agri mirandulani fertilitas. ib.
mirandulanorum mores. ib.
mirandulanus comes, ejuſque dominium. ib.
miſa fl. boheniæ. 143
miſazibozia. 299
miſcum op. pol. 300
miſdia regio. 341
miſena ſ. miſna. op. 158
miſenatium. 184
miſenum prom. ſ. capo miſeo. 193
monte miſeno. ib.
miſenus portus. ib.
miſithra ſ. ſparta. 250
miſnia marchionatus 158. ejus limites, fl. & op. ib.
miſtovia. 295
miſus fl. 181
mithres rex Ægypti. 389
mithridates rex Ponti 249. ejus locus natalis, regia & ſepulchrum. 353.
mitovia. 301
petrus à mittelburg. 95
Mittelfahrſund. 28, 166
Mittelfahrt fretum 166
Mittelfahrt opp. 28
Mittelmarch. 115
mitylene. 266
mics. 275
milavenſe territorium 300
mobile primum.
mocbenium. 208
moecadelii. 354
modena. 181, 212
modica. 227
modicca, 189
medici n. Monza. ib.
modin maccobæorum patria. 364
modon op. olim methone. 249, 268
mœna inſ. 168
mœnus fl. 121, 135
mœonia lydiæ pars. 356
mœris lacus Ægypti. 391
mœrs. 99
mœrſia. 154
mœſia, ejus fines, diviſio. com. 279. incolæ 281. flumina ib. urbes 280. ſeq. romanis, ſervius ſubdita 281 duplex facta. ib.
mœſia ceroris horreum. 279
mœſia à craſſo domita, occupata à ſerviis & bulgaris, oppreſſa à turcis 281
mœſiæ ſuperioris op. 260
mœſiæ inferioris op. ib.
mœſorum mores. 281
mogores ſ mogules indiæ ſeptentrionalis, reges, eorum opes & ſeq. 318, 320, 332
mogulis imperium indicum ib. unde ortum. 19
moguntia ſ Mentz. 131
moguntiacum vel maguntiacum adrhenum, **n Mentz.** 74, 131
moguntiacumitaliæ 130
moguntinadiœceſis. 126, 131
moguntinus archiepiſcopus. 165. ejuſque partes. 127, 131
mohaz. 238
mokan regio. 348
mola op. 190
mola turris. 223
moleonſiglio. 241
moldau. 121
Moldauer Kreiſz. 144
moldavia quando appellata. 266
moldavia major & minor. ib.
moldavia wallachiæ pars. ib. ejus natura ſoli. 267
moldavorum mores. ib.
molgomſai tartari. 316
molheim. 132, 153
molinium, vulgo molins. 82
moloſſi. 345
molſhemium. 153
moltau. 213

INDEX.

moluccæ inſ. 308, 334, 335
mombaza 412
mona n. man inſ. 108
monaco. 210
monœci herculis portus. 176
monachium vulgo monaco italiæ. 210
monachii principatus. 204
monacum ſ. Munchen. 139
monapia ſ. menavia & mon. inſ. 108
monaſter ſ. Munſter. 153
monaſterienſis epiſcopatus, ejus limites & urbes. *ib.* 165
monaſterium laurentii. 57
monaſter ſ Munſter Eyfel. 129
monaſterium S. crucis. 293
moncaſtro. 286
mond. 99
moncon ſ. monſonium. 55
monembaſia. 268
monemugus. 411
monelland. 158
mongul regio. 315
monjou. 70
monomotapa regnum, & urbs, ejus limites, & magnitudo 407, 411
mononia. 112
monopana fl. 418
monopolis. 221
mons, vulgo montes op. 93
mons aureus. 233
mons grampius. 109
mons altus 221. ſanct. adriani 48. D. andreæ. 164 S. angeli. 222 arato pilati. 89
monſerrato. 55
mons falconis. 218, 293
mons farinam habens. 55
mons leonis. 221
mons peloſius. 222
mons peſſulanus vulgo montpellier. 83
mons pilati. 89
mons ſacer. 264
mons ſemiramidis. 328
mons regalis 209
monſonium ſ. moncon. 55
mons pelgardus. 133
Monſterberg ducatus. 145
monſterſonda. 167
monſtier. 65
montaldo in pedemontio. 204
montana. 205
montbeliard comitatus 133, 203
montealcino. 213
monte di S. angelo. 203
monte barbaro. *ib.*
monte caſino. 189
monte di capua. 201
monte falcone. 207
monte fiaſcone. 215
monte gibello. 227
montegny op. 71
monte leone. 198
monte ritondo. 186
monte di ſomma. 201
monte di trapani. 227
monte pulciano. 213
monte ſarrato. 55
montenſis ducatus, ejus limites & op. 155
monterano terræ motu periit. 221
montes. 33
montes vulgo mons op. 93
montes Diaboli. 269
montes Epiri. 263
montes Lunæ. 391
montes in Gallia præcipui. 75
montes Pyrenæi. 48
montfelbre Comit. 216
montfortium. 98
montgomeria. 106
monti di Auro Iſtriæ. 205
montiregalenſis Archiepiſcopatus. 210
montis Draconis caſtell 201
montis Ferrati Ducatus. 204
montpellier. 83
monumethia. 107
monza. 180
mopſopia ſ. attila. 254
mopſopila ſ. pamphylia 34
mora fl. 145
morachua op. 299
moracz. 235
moravia 125. ejus limites. 129, 143, 144
moravia ſcotiæ, ſ. murray. 109
moraze. 235
morbenium. 208
mordwa. 307
morea. 246, 268
moria mons in quo templum hieroſolymitanum exſtructum fuit. 363
morimene. 350
morini. 69
morlacha. 242
morung. 204
morrea ſ. morrubium. 191
morſpurg. 72
morſungia op. 167
morſus fl 89
mortaria lacus. 210
mortavalus. 199
mortuum mare. 82
morvedre fl. 56
morviedro 43
morus ſ marus fl. 145
Thomas morus. 167
moſa fl. 71. ejus oſtium. 74
moſa vulgo die Maſe *ib.*
moſæus fl. 342
moſaysko. 306
mochii à meſcheo. 312
moſchorum ſedes. *ib.*
moſchius fl. 280
moſchici montes. 349
moſcona. 183
moſcovia. 298, 305. ejus urbes, fines, magnitudo, ducatus, principatus & provinciæ *ib.* 306. & ſeq.
moſcoviæ origo ultima. 305
proxima. *ib.*
moſcovitarum dux czar. 308
johannes. 303
moſcovitarum patriarcha, epiſcopi, mores, religio. 308, &c
moskowa urbs. 306
moſella fl. 71, 121
moſqua fl. 305, 308
moſſelen. 98
moſtagan op. 397
moſul, olim ninive. 345
motis inſ. 335
motyca. 227
mounſter. 112
mours comitatus. 154
mour a, murna. *ib*
moxiani. 354
moxos regio. 422
mozambique. 412
inſonek 306
muchavecius fl. 297
muhamedes moritur. 55
mula inſ. 110
mulberga, johannis friderici electoris clade nobilis. 161
mulda fl. 162
muldavia ſ. multavia,
die Moldau fl 121
Moldaw Kreiſz 144
the mule prom. 109
muleaſter tunetorum rex reſtitutus. 403
Muylenbach. 284
Mulhauſen. 157
mulheim ad rhenum. 155
mulhuſia ſuntgoviæ. 132
mulhuſium in alſatia, 90
mulinium ſ. molins. 82
multavia fl. 121
mulucha fl. 395
muluya ol. malva. 397
mumiæ Ægyptiacæ. 287
L. mummius deleyit corinthum. 247
Mumpelgard ſ. Montbeliard. 133
munchen ſ iſinifca. 120
munda op. hiſpaniæ. 57
munda ad Werram 164
mundi cardines 43. partes & regiones 17. polus. 41
mundi polum oſtendere. *ib.*
munimentum ſchenckii, i. e. Schencken-Schans. 63, 74, 99
Munſterberg ſ. Monſterberg ſilefiæ ducatus. 146
Munſtereyſel. 70, 129
Munſter in valle S. Gregorii. 132
munychia collis. 255
mura fl. 235
muray ſ. muravia. 109
murcia. 50, 53, 54, 56
murgum op. 279
murgum op. hiſp. 48
muri longi. 277
muri pons. 142
murus in anglia. 105
murta fl. 71
murtha fl. 130
muſarnæi. 338
muſcovia chriſtiana. 306
ejus fertilitas. *ib.* 309
muſcolorai i. 340
muſici primi cretenſes. 271
muſitra. 268
muske ſ. mahlſtrand vortex. 170
mutina ſ modina. 181, 212
mutinenſis ducatus oppida, ditiones 205. & felicitas. 212
mutinenſium mores. *ib.*
muza port. & empor. 380
mycale mons & prom. 357
mycaleſſus. 254
mycenæ. 250
myconus ſ mycone inſ. 266
mygdones. 260
mygdonia, ejus oppida. 258, 260
mygdonia op. thraciæ. 276
myle. 227
myndus n. menteſe. 358
myndyrides ſybarita. 197
myrina in Æolide. 358
myrlea. 353
myrmidones. 256
myrtilio æpomai auriga. 26
myrthon inſ. *ib.*
myrtoum mare. *ib.*
myſia & mœſia. 279
myſia major, ejus populi, montes, fluvii, urbes 354, 355. minor, 356. ejus flumina & urbes. *ib*
myſo macedones. 355
mytilene. 266
myus. 356
myuſus. 275

N.

NAbathæ urbs. 379
Nabathæi. *ib.*
Nabe fl. 122, 161
Nacum. 294
Nadir vulgo nathir. 5
Nadrabia provincia pruſſiæ. 304
Nagajienſes tartari. 316
Nagoim. 307
Nagot. fl. 122
Nagund fl. 328
Naha fluv. 131
Nahuay piſcis. 171
Namurcenſis comitatus. 70, 194
Namurcenſis provinciæ limites. *ib.*
Namurcum op. 70, 94
Nanking provinc. 320, 321
Nannetes. 68
Nanguin urbs. 321
Nansberg mons. 140
Nanſium ſ. nanſi. 72, 130
Nantes. 81
Nantuates. 89
Golfo di Napoli. 246
Napoli di Romania, ſ. nauplia, 250, 268
Nar ſ. nera fl. ejuſque ortus. 184, 200
Narbo ſ. narbonne. 65, 83
Narbonenſis gallia ſ. narbonenſis provincia 64, 175. à romanis ſubjugata 76. ejus divilio 64, 76. limites & felicitas. 64
Narbonne. 79, 83
Nardo. 195, 221
Narenta ſ. narona. 241
Nariſci, eorumque ſedes. 118
Narni. 185
Narnia. 185, 217. ubi pons auguſti præaltus. 185
Naro fl. nara. 241
Narona. 241
Narſinga regio, ejus ſitus, magnitudo, urbes & incolæ. 328, 239
Narſinga urbs. *ib.*
Narva. 236. ruſſorum. *ib.*
Narva fl. 173, 292
Naſamones. 394
Naſcoa op. 368
Naſium ſ nanſi. 72
Naſſaw fortalitium in timor ſ. mortir. 335
Naſſovia caſtellum in banda. 336
Naſſovicus comitatus 136
Naſſovicum prom. 429
Natangia, provincia pruſſiæ, 204
Natolia, ejuſque provinciæ. 251, 252
Nava fl 71, 122, 205
Navarin, ol. pylus meſſenlorum 278

INDEX.

Navarra. 50
Navarræ regnum. 53
Capo dello Nave. 197
Navernæ vallis. 109
Navigandi ars 44
Navigatio ad Sinas & Philippinas. 29
Caii Cæsaris. ib.
Columbi. ib.
Navigatio duplex. 28
Lucioxi. 30
Harmonis 29 himilconis. 30
Navigatio in indiam 29
Occidentalis. ib.
Orientalis. ib.
Ophirina. ib.
Oceani. 26
Magellani. 27
Meridionalis. 29
Septentrionalis Oceani. ib.
Vesputii. ib.
Navis Victoria. ib.
Naulibis. 339
Naulochos. 358
Naulum op. 213
Naumburgium, Naumburg. 160
Naupactus, victoria Christianorum clara 252, 268
Nauplia 250
Naupertum. 234
Nausa fl. 59
Nautica pictura. 43
Nautica pyxis. 16, 44
Naxius 251
Naxus inf. & op. 263
Nazareth 363
Nazianzum. 252
Mich Neander Abbas & Rector 157
Neapolis f Neapoli 193 220. ubi Virgilii monumentum 193. nobilis. 226
Neapolis & siciliæ rex primus. 219
Neapolis syracusarum pars. 226
Neapolis in Africa minore. 394
Neapolis samariæ. 368
Neapolis thraciæ. 277
Neapolitanorum mores. 223
Neapolitanorum regnum, eius fines & magnitudo, domini 218. divisio 219. urbes 220. & seq. op. munita 222. cum sicilia copulavit ferdinandus catholicus 220
Neapolitanum regnum 204. ejus soli fertilitas & natura. 223
Neapolitanus sinus. 193
nebbio 232
nebrissa f Lebrixa. 57
Necker fl. 121
Neeri vallis, eju limites & urbes. 229
Nectum. 227, 239
Neglia fl. 308
Negopata. 329
Negroponte. 265
Negumbo. 336
Nehemiah. 364
Heidelburg. 304
Neindorff. 164
Neisse ducatus, Neissische Gebirge. 145
Nela fl 95
Neleus f. neleia nestoris patria, 248
Nelsen portus. 30
Nemausus f. nisines. 65, 83
Nemea fl. & oppidum. ib. ubi Indi. 246, 250
Nemetacum. 70
Nemetum augusta. 67
Nemetes. 73
Nemours. 79
Nemtidava. 284
Neoburgensis lacus. 67
Neoburgum daniæ. 168
Neocastro. 269
Neocæsarea. 351
Gregorii Neocæsariensis patria. 351
Neportus f Nieuport victoria mauritii nobilis. 93
Nepe. 184
Nepete. 183
Neptuni lapis. 86
Neptuni Templum 249
Neptunius fons mortiferus. 188
Nera fl. 200
Nerium promontorium. 58
Nericia. 173
Nerigon. 116, 169
Nerigra inf. 203
Neretius ulysses. 265
Nerion mons. ib.
Neritum. 195, 221
Nersa fl. 154
Nerva. 301
Nervii. 70
Nesactium. 179
Nessa fl. & lacus. 109
Nessum op Scotiæ. ib.
Nessus op mœsiæ. 280
Nessus f. nestus fl. 277
Nestoris patria. 248
Nestweda. 168
Neuburg 139
Neu Brandenburg. 150
Neucastel. 108
Neuen Kloster. 150
Neuhausel. 236
Neuri. 283
Neuschloss. 301
Neusol. 236
Neustad op. 150, 156
Neustad an der Hart. 137
Neys op. 173
Nex op. 169
Nialeuki. 308
Nibe. 167
Nicariæ inf. 267
Nicæa, op. & portus n. Nizza. 176, 209
Nicæa concilio oecumenico clara 353
Nicaragua op. & lacus. 421
Nicastro. 221
Nicephorium. 376
Nicephorius fl. 349
Nicetes Sophista. 358
Nichlestad. 146
Nichor f. nichea. 353
Nicoboli. 250
Nickiobing. 167
Nicolai clenardi patria. 95
S. Nicolai inf. 203
S. Nicolai opp. 306
de S. Nicolai inf. 413
S. Nicolai prom. 246
Nicolai leontii patria. 95
Nicolaus de lyra. 108
Nicolaus villegagnon. 425
C. S. Nicolo. 246
Nicomedia. 353
Nicopen suediæ. 173
Nicopia. 168
Nicopolis, ubi bibliorum græca versio inventa. 247
Nicopolis armeniæ 350
Nicopolis ol. emmaus 366
Nicopolis bulgariæ, clade nota. 282
Nicopolis ciliciæ. 362
Nicopolis mœsiæ. 280
Nicor. 353
Nicosia in cypro. 383
Nicius fl. 121, 133
Nidda comit. 155
Nidda fl. ib.
Nider fl. 170
Niding scopulus. 167
Nidiosia præfectura. 170
Niedeburg. 34 90
Niederland.
Niedheimbach, Niederheimback. 73
Niehuss paderbornense. 153
Niecoping. 150
Niemen fl. 292, 302
Niemunster 150
Nienburg op. 154
Nieper fl. 292
Niesara op. 351
Niester fl. 292
Nieucastell portus in anglia. 108
Niger lacus & fl. exundat. 291, 299
Nigrais promontorium. 221
Nigritæ eorum regio 399, 400, 406. regna. & urbes. ib.
Nigrum mare. 87
Nikiobing op. 150, 167
Nikoping salstriæ. 169
Nilæa op. 173
Niloscopii. 389
Nilus fl. ejus ortus, exundatio, natura, palus, ostia. 390, 391
Nimidia. 396
Nimmegen. f. Noviomagus. 99
Ninive n. mosul. 342
Niphates mons. 375
Nipla fl. 166
Didacus Niquesa. 423
Nisabur. 345
Nisæi portus. 254
Nisæi. 340
Nimbus 376. antiochia etiam dicta, it. Mygdonia. ib.
Nismes. 65, 83
Nissus silesius. 121
Nissus lusatus fl. 122
Nissa, nysa f. nyssa n. niti, 264, 352 Gregorii Nysseni patria ib
Nissenfis ducatus f. episcop. 146
Nissy nowogorod. 305
Nitra fl. 236
Nitria. ib.
Niuche. 317
Nivelle. 69
Niulhan. 317
Nivoo inf. 323
Nivers op. 75
Niuwe masa. 74
Nof Alexandria Ægypti 387
Nocera. 185, 194
Nocera pagana 222
Nocera brutiorum. 197
Noctium & dierum quantitatem cognoscere. 36
Noctem longissimam invenire ib.
Nohaigenses tartari, eorum sedes 316
Nola op. 194, 221
Nomades 283. in arabia deserta 379. in numidia. 395
Nombre de dios f nomen dei op. 423
Nomentum. 196
Nomi Ægypti regiones 387
Nona. 241, 242
Nonibazzaria. 282
Nonius 34
Nonsuch regia. 109
Oliver à Noord. 29, 42
Nonnus panopolitanus. 388
Noortkyn prom. 116, 425
Norax Mercurii filius 231
Norba. 199
Norcia. 120, 186, 219
Nordburg. 150, 167
Nord bevelandia. 95
Norden op. 152
Nordhausen. 157
Nordheim. 164
Nordhorleen. 170
Nord Jutland. 166
Nordlingen clade memorabilis. 134
Nord-Osten Wind 1. Cæcias 41
Nordstrandt, inf. 150
Nordvior de. 170
Nord-Wind. 17
Nord West Wind caurus f. corus. 17, 41
Noreia urbs. 179
Noreia turiscorum. ib.
Noribergensem horam invenire 37
Noricæ alpes. 200
Noricæ provinciæ suediæ. 173
Norici trans alpes 120, 179. eorum sedes, nomen. ib.
Noricum, ejusque limites. 113, 120
Norige f. norge. 116, 169
Norimberga f Nurnberg. 138
Norma 189
Normardia. 79
Nornburg. 165
Novesium f. Neus. 139
Novogrod serviæ. 222
Nortfolcia. 105
Nortfolck. 103
Nortgavia f. Nortgau. 148
Nortl amptonia. 108
Northeim. 164
Northumberland 104
Northumbria. 106
Nortkun. 114, 115
Nord Osten Wind eccias. 41
Nord-West. ib.
Nortwyk vicus. 121
Norvegia f norwegen f. norrige, ejus limites & op. 169, 179 ejus regnum 125. Germaniæ pars 114
Norumberga urbs novæ Franciæ. 418
Norum montes. 318
Norvegii. 116
Norwegia nova. 169
Notius fl. 177
Nossen Stadt. 284
Nosveriand. 280
Notessus fl. 39
Noter fl. 141
Nottinghamia. 105
Notius polus. 1
Notius oceanus. 1
Notium mare. 2
noto op. 22
Notus. 1
Nova francia. 417, 418
Belgia Nova. 41
angli

INDEX.

angila nova. ib.
nova andaluſia. 422
Hiſpania. 420
Hollandia. 428
Granata. 420
Gallicia. ib.
Guinea reg. 428
Quara. 409
Zelandia inf. 428
Zembla. 313
novantum promont. 109
novaria op & fl. patri lombardi & comeſtoris patria. 210
novarienſis ager. 204
navagora. 295
novaria ſ. novara. 180
novem populana. 66
noveſium. 129
noviomagus ſ nieumegen 73, 99. noviburgium ſ. Naumburg. 100
novigrad liburniæ. 241
novigrad macedoniæ. 261
noviodunum. 68
noviodunum mœſiæ. 281
noviomagus in normandia. 68, 73
novocomum, pauli jovii patria. 100
novogardia ſ. nowigrod 29.
novogardia mag. 307 & ſeq.
novograd. 282
novogrod, ſeverienſis ducatus. 307
novomont. 281
novopolia. 295
novotargum. ib.
nowogrodia inferior. 306
noyon. 71, 79
nubia. 400, 407
nubierum gens. 400
nuceria camelaria. 185, 194
nuceria ſ nucera cogn. Alfaterna. ib.
villa nueva op. Hiſpaniolæ. 427
nuithones. 115
numantia. 49. 51
numburg in Bohæmia 144
numerus aureus. 33
climacum 12 & ſeq.
numicus fl. ejuſque fons. 187
numidæ. 396
numidia 386, 395
ejus urbes. 396
numidia duplex. ib.
numidicum mare. 27
numidicus ſinus. ib.
nurſia ſ. noreia Veſpaſiani. Sertorii, & Benedicti patria. 186
nuvs. 68
Nyborg Daniæ, prælio nobilis. 168
nymphæum promont 260
Nyenhuſz. 152
nyeſter. 29
nyphates mons. 349
nyſa cœleſyriæ. 374
nyſa Indiæ veteris urbs & mons. 324
nyſſi op. 280
nyſſa reg. 352

O.

OBares. 340
Obdora. 307
Ober Burgund. 86
Oberheim. 132
Ober Pfaltz. 138
Oberlaubach. 234
Obii montes ſ. obia juga. 313
Obii ſ. Riphæi. 292
Obium prom. ſ. Capo de Obii. 313
Obius fl. 22, 307, 313
Obliquam ſolis aſcensionem & deſcenſionem invenire 36, 37
Obliqui circuli. 4
Obliquam facere ſphæram. 25
Obliquam ſtellæ aſcenſionem invenire. 36
Obrovazo. 241
Obſa op. 402
Gulielmus Occam. 104
Occaſum Coſmicum & Acronychum invenire. 42
Occaſum & Ortum oſtendere Æquinoctialem. 41
Occaſum & ortum ſtellarum invenire ſecundum Poetas. 41, 42
Occaſus. 15
Acronychus, Coſmicus, Heliacus. 42
Occidens Hibernus ſ. Brumalis. 16
Occa fl. 292, 306
Occidentus Oceanus. 21
Oceanus Atlanticus 22, 28
Oceanus Æthiopicus 22
Oceanus Indicus, Gallicus Cantabricus, Aquitanicus 22 & ſeq. Britannicus, Hibernicus, Caledonius, Germanicus 28
Oceanus, ejuſque partes, variæ nomina. vid. mare. 20, 21
Oceani in partes ſinus & freta divi ſio ib.
Oceani Belgici clavis. 95
Oceani navigatio. 29
Oceani ſinus. 23
Oeſis. 380
Oeta. 297, 306
Ochſenfurtum ad Mœnum. 135
Oerage. 314
Oerculi. 185
Oerida. 269
Oeſyburus. 89
Oetenpoa ejuspplida 301
Oldenwald 122, 155
Oder fl. 122, 147
Oder opidul. 122
Oderberg. 146, 148
Oderzo. 178
Odia urbs. 332
Odocaſtrum. 306
Odoacer Italiam occupat. 203. victus 184
Odojum ſ. Odo caſtrum. 306
Odomantæ. 274
Odowal op. 170
Odryſæ. 274
Odyſſus ſ. Odeſſus. 281
Oecumenica ſynodus. 353
Oedenpoa. 172
Oetmarſen. 100
Oelandia inf. 173
Oenone. 266
Oenones mons. 356
Oenotria. 174
Oenotrides Inſulæ. 196
Oenotrii 177. in Italiam veniunt Duce Oenotro. 202
Oenus fl. 139
Oefund. 28
Die Oerter in Helvetiä. 88
Oeſus op. & fl. 281
Oeſalia. 173, 301
Oeta fl. 152
Oeſyme & Oſima. 274
Oeta mons. 264
Oeringa Comitatus & op. 134
Ofando fl. 221
Oetmarſen. 100
Offæ foſſa, nunc Clandoffa 106
Offæ Merciorum rex ib.
Ofen. 238
Offenbachium op. 156
Officia Æquatoris. 6
Circulorum Polarium 9. Colurorum 7. Horizontis 6. Meridiani 7. Tropicorum 8 Zodiaci. 6
Oglio fl ejus ortus. 199
Ogus Rex in Baſan. 374
Ogygia. 252
Oinſpach. 136
Oiſe fl. 70
Okera. 164
Olabi. 409
Olevia ſ Olaw. 147
Olbia 221
Olbianus portus. ib
Olchinum. 241
Oldemrt. 101
Oldenburg Comitatus. 153
Oldenburg op ib.
Oldendorpium prælio notum 154
Oldendorp Weſtph. 152
Oldeſloa. 150
Oldezeel. 100
Olearius. 167
Olenia capella. 252
Olenus 247, 252
Oleſcum Pruſſiæ. 304
Volinie. 299,
Olgaſis ſ. olyſſa mons. 353
Olibria ſ. Olybria. 276
Olika. 299
Olina fl. 81
Oliva cœnobium, pace compoſita nobile. 303
Oliveti mons. 366
Olivier Cromwel protector. 106
Olivier de Noort. 29, 425
Ollius fl. 177, 199
Ollo de Boy. 411
Olmitz. 145
Olne fl. 81
Olorus. 261
Olſna ſ. Olſe Ducatus. 146
Olſnitz. 161
Olympeni. 354
Olympia ſ Piſa ad Alpheum fl. 248
Olympias. 18
Olympica certamina ſ. ludi. 248, 250
Olympii Jovis ſtatua aurea, templum 248
Olympus, mons Græciæ 264
Olympus mons in Myſia 355
Olympus mons Cypriæ. 383
Olut. 317
Olynthus Calliſthenis Philoſophi patria à Mardonio expugnata, à Philippo everſa. 260 277.
Olyſſa mons ſ. Olgaſis 353
Olyſſippo ſ. Lisbona 49, 58
Om fl. 380
Omago op. 206
Ormanum 380
Omar Mahumedis ſectator. 344
S. Omar op. 93
Omelburg ſ. Amelburg 156
Omira fl. 376
Omiandia ejuſque partes 101
Omnium Sanctorum portus 426
On ſ Heliopolis. 389
Onæum. 241
Oneovum. 303
Oniglia, n Onegl'ia. 213
Onobala fl. 227
Ono ſphacium. 136
Marchionatus caput ib. 161
Oenomaus Rex victus 246
Onor. 329
Ontiar ſ unda fl. 55
Oſtburg. 92
Oſt-Frieſzland. 152
Oſt-See. 119
Opetovia. 296
Opetoveriæ. 295
Ophir ſ. India. 29, 325
Ophiriana navigatio. 25
Ophiuſa inſ. 6
Ophiuſa ſ. rhodus. 385
Opici ſ. oſci Italiæ incolæ. 190, 201
Opitergium. 178
Opolia. 295
Opoton. 374
Oppavia op. 140
Oppavienſis Ducatus ubi Oppavia op. ib.
Oppelen ib. Ducatus. ib.
Oppenheim. 131
Oppidum novum. 397
Opryzna curia ad Moskuam urbem. 308
Opſlo. 170
Opus. 255
Opuntius ſinus. ib.
Orachumad drinum. 282
Oran. 403
Orange. 65
Orbaliſſine. 350
Orbe op. 72
Orbeli op. 261
Orbelia. ib.
Orbelus mons. 277
Orbilii patria. 222
Orbiſine. 350
Orbis Terrarum circumferentia 15. ejus diviſio 30. circumnavigatio. 28. & ſeq.
Orbitello. 204
Orbitellum. 214
Orbs op. 72
Orcades ſ. Orknay inſ. 110
Orcas promontorium. 102
Orchomenum. 253, 268
Orchies. 71
Orczakow. 299
Ordeſſus. 298
Odingen op. 73
Ordinis Garterii Equites, Ritter des Hoſenbandes. 108
Ordo Cruciferorum Teutonicus. 303
Ordo S. Michaëlis. 79
Ordo Spiritus S. ib.
Ordovices. 103
Orebora. 173
Orelliana fl. 422
Orenoque fl. 423
Orenoqueponi regn. ib.
Orenſe. 58
Oreſta. 275
Oreſtis regio. 259
Oreſtis oſſa inventa. 249
Oreſund. 28, 167
Oretani. 50
Orgies.
Orgus fl. 181
Orgya, menſuræ genus. 19
Oricum. 245
Oriens brumalis ſ. Hybernus. 16
Oriens Æſtivus, Æquinoctialis. ib.
Or genes 387. ejus hexapla. 246

INDEX.

Orilovia. 299
Oriſtan. 427
Oriſtana ſ. oriſtagni. 231
Orivetanus ager. 204
orixa regio, orixa vel oriſſa urbs. 330
Orixa ſ. oriſſa op. ib.
Orixæ regnum, ejus ſitus & limites. ib.
Orla fl. 157
Orlamunda. ib.
Orleans. 68, 79, 81
Orliza fl. 144
Orminius mons. 355
Ormuz regn. & op. 338, 344. ſeq.
Orne fl. 81
Orneæ. 250
Orneta. 303
Ornithias. 18
Oroates fl. 342
Orobii, eorum oppida & fines. 179
Orondici. 352
Orontes mons. 343, 372
Oropus & oropum 254
Oroſii patria. 51
Oroſpeda mons. 49, 51
Orpheus, ubi ad inferos deſcendit. 259
Orſiti 339. orſy. 101
Oſtelsburg. 304
Orti. 184
Ortona op. 191. portus. 222
Oortopula ſ. ortopola. 241
Ortoſiæ. 371
Ortoſpona. 339
Ortruſium. 157
Orthomenius lacus. 254
Ortum & occaſum Æquinoctialem oſtendere. 41
Ortum & occaſum ſiderum oſtendere 39
Ortum & occaſum ſtellarum invenire ſecundum poëtas. 41, 42
Ortum & occaſum acronychum invenire. 42
Ortum & occaſum heliacum invenire. ib.
Ortum ſolis Æſtivum ſolſtitialem oſtendere. 41
Ortum & occaſum ſolis invenire. 36
Ortum ſolſtitialem brumalem oſtendere. 41
Ortus Æſtivus 16 acronychus, coſmicus & heliacus. 42
Ortus & occaſus horam explorare. 36
Ortygia inſ. 229
Oruba inſ. 427
Orvietum. 184, 215
Orvietani agri felicitas. 218
Orvietanorum mores. ib.
Orum arx. 167
Orumbuy. ib.
Oſca ſ. hueſca. 55
Oſcela. 97
Oſcharus fl. 62
Oſcherſchleben. 164
Oſel. 190, 202
Oſenbrugge ſ. olnabrugga. 153
oſi eorumque ſedes. 118
oſiſſmii, eorumque ſedes. 67
oſma. 38
oſmanes ſ. ottomannus, turcici imperii conditor. 381
oſmiana. 297
oſino. 190
oſnaburgienſis epiſcopatus. 153, 165
oſſa op. 261
oſſa mons. 264
oſſenbruga. 153
oſſuna acad. 57
oſtama. 380
oſtenda ejus obſidio diuturna. 92
Oſterburg. 148
oſtergoa. 100
oſterholmum. 167
Oſterrode pruſſiæ. 304
oſterroda. 164
Oſterwick. ib.
Oſtholm. 167
oſtia 187. 217. ab anco martio condita. 197
oſtidamnii. 103
oſtra op. 118
oſtracina urbs. 379
oſtium ſ. oſmundi. 99
oſtrogium. 299
oſtrogothia ſ. Oſter Goht Land ejuſque opp. 173
Oſt See. 119
Oſtwind ſubſolanus. 18, 41
oſwieczyn. 118
otheſundæ fretum. 167
othrys mons. 263
otranto. 195, 221
otricoli. 185
Otterndorff. 152
ottersberga. ib.
otto flandriæ comes. 77
otto, flandriæ comes, partem franciæ occupavit. ib.
ottonia ſ. Otten See. 168
ottonis ſilva ſ. Oldenwald 122, 155
d'Oude Maſe. 74
Over Yſſel. 301
over flachee. 98
oves in anglia. 102
oves onera portantes 424
ovidii patria 191, 194
lacus. 201
oviedum ſ. ovietum op. 59
Over Yſſel. 91
ovilia op. 210
owar. 237
oxartes fl. 317
xford 107, 108
oxiana alexandrina. 314
oxiſtagæ. ib.
oxitana, ib.
oxonienſis academiæ conditor. 107
oxonium ſ. oxford. ib. 108
oxus palus 317. lacus fluvius. 314
ozolis. 252
ozolæa. ib.

P.

PAbianice op. 295
Pachinum prom. 225
Pacificum mare. 23
Pactia inſ. i. e. Paros. 266
Pactolus fl. auriferis arenis clarus, ejuſque ortus. 356
Pactya, ubi novus murus Xenophontis. 276
Paderborna. 153
Paderbornenſis Epiſcopatus. ib ejus limites & urbes. 165
Padinum op. 303
Padras ſ. Patras. 268
Padoua ſ. Patavium Italiæ. 178
Paduanum territorium 204
Padus fl ejus origo, & flumina quæ recipit, & oſtia. 198, 216
Pæmani. 71, 113
Pæones. 234
Pæſtum ſ. Pæſto. 196
Pagaſca ſ. Pagaſæ. 257
Pagaſæus ſinus. ib.
Paguan. 422
Xantis Pagnini patria. 214
Pais de Cauls. 70
Palæpolis op. 193
Palæobyblus. 371
Palæſtina, ejus fines, diviſio & incolæ. 352, 364
Palæſtinæ proprie dictæ fines 365
Palæſtina in 12. tribus diviſa. 363, 369
Palæſtinum mare. 27
Palætyrus ſ. Tyrus antiqua. 371
Palatinatus Rheni. 71
Inferior ſ. Electoralis, ejuſque limites. 137
Superior 138
Palatinatus Ruſſiæ. 299
Majoris Poloniæ. 294
Minoris. 295
Maſoviæ, 300
Rheni. 128, 133
Palatio op. 357
Palatium Herodis. 366
Cæſaris. ib.
Agrippæ. ib.
Salomonis. 565
Palencate. 329
Palentia. 59
Palermo. 226
Paleſoli. 362
Palma op. 304
Palmorum prom. 196
Pallantia. 50, 51
Pallene. 260
Palenſis Iſthmus. ib.
Palma in Majorca inſ. 60
Palma fori Julii. 207
Palmæ di ſole. 231
de la Palma ſ. Palmarum inſ. 413
Palmarum urbs ſ. Hierichus. 367
Palmoſſa inſ. 267
Palmus, menſuræ pars. 19
Palmyra ſ. Adrianopolis. 373, 375
Palmyrene regio. 373
Palo. 183
Paloda. 284
Cabo de Palos. 56
Palotta. 238
Palus. 21
Palus Mœotica. 27
Palus Sarmaiæ. ib.
Paludes Cimmeriæ. ib.
Paludes Chelonides. 407
Paludes Reatinæ. 186
Pames. 69
Pamiſus fl. qui & Paniſus. 249, 262
Pamphylia, ejus fines, regiones, montes, urbes. 351, 360
Pamphylium mare. 27
Pamplona in America. 423
Panama iſthm. ib.
Panama op. ib.
Panarus fl. 216
Pandalla. 281
Pandoſia fl. & op. 198 202, 245, 262
Paneas regio. 374
Pangæus mons. 277
Pango. 410
Panionce Podeciorum arx. 299
Pannonia, ejus limites, partes, diviſio, urbes, incolæ, nominis origo. 223, &c.
Pannoniæ ſuperior pars 112
Inferior ſ. ſecunda Conſularis, ejuſque partes. 232
Superior ſ. Conſularis prima ejuſque partes. ib.
Valeria, interamnia, riparenſis à Tiberio perdomita. ib.
Pannonicæ alpes. 200, 233
Nonnus Panopolitanus. 388
Panormus epiri. 245
Panormus ſiciliæ. 226, 229
Panticapæum op. 288
Panuco op 421
Panyaſus fl. 268
Panyſus fl 249, 262, 279
Paola. 221
Paperrheim op. cum comitatu. 144
Paphia regio. 382
Paphlagonia. 352
Paphlagones in galatia. ib.
Paphos urbs cypri. 383
Paphnutius epiſ. 388
Papia ſ pavia. 210
Pappa. 238
Paquin. 320
Paracelſi tumulus. 140
Paradene regio. 338
Paradiſus ubi ſitus fuerit. 378
Paradiſus ad libanum 373
Paradiſus ſacerdotum. 129
Paræcopolis. 261
Paragba. 423
Paragoya. 336
Paraguate. 426
Patallelam ſphæram conſtituere. 35
Paralleli 12, 33. eorum tria genera 33. eoſdem invenire. ib.
Parallelus horizon. 5
Paraſinga. 19
Paratauticene 340
Paraxis, ejuſque oppida. 260
Parda fl. 159
Pardo, hortus regius ad madritum. 58
Parentium, ſ. parenzo. 179, 206
Parepaphitis. 338
Pares Franciæ. 79
Paria regio. 423
Pariedrus mons. 349
Parime lacus. 423
Parietæ. 339
Pariſene. 338
Pariſii 68, 92. eorum regnum, i. e. urbs. 80. academia, ejuſque doctores, parlamentum. 79
Pariſienſis laniena 80
Pariſii in anglia. 104
Pariſiorum rex. 77
Parium. 356
Parlamenta in Gallia 79
Parma. 191, 209, 211
Parmenſis ducatus. 204
ejus oppida & felicitas. 211, 212
Ducis ditiones. 204
Parmenſium mores. 212
Parnaſſus mons & op. 253, 264
Parni. 340
Parnovia. 301
Paropamiſus regio. 313, 339
Parapamiſus mons, ex quo indus oritur. 313, 525
Paros inſ. 266
Parphar. 374
Parſagada. 341
Parſii. 339
Parſis op. 328
Parſirm. ib.
Parthenium mare. 27
Parthenius fl in arcadia & in ſamo, ejuſque ortus 263
Parthenopolis ſ. neapo li

INDEX.

lis. 293
Parchia 328. ejusque urbes 340. limites. ib.
Parthorum mores 340. eorum in asia regnum. 344
Parthiene. 340
Partus CCCLXIV. infantium. 97
Pas op. 69
Pasagardia. 341
Pasargadæ. 338
Pascuar. 420
Pasewalk. 149
Pasitigris. 342, 376
Passaria fl. 304
Capo Passaro. 225
Passau. 139, 140
Pasqua de flores. 419
Passus simplex & geometricus. 19
Pasto. 423
Pastos op. 277
Patagonum gens. 425
Patagones aliter cognit. 428
Patane urbs. 332
Patanay op. f. patane. ib.
Patara olim arsinoë. 360
Patavium f. pausau. 140
Patavium f. petovium, pettaw ad dravum 234
Patavium f. padua academia 207. Titi Livii patria 178. doctum. 224
Paterno. 187
Pathmiticum ostium nili. 391
Patissus qui & tibiscus 235, 284
Patmus insula. 267
Patræ. 247
Patriarcha aquilejensis 224. moscovitarum. 308
Patriarchæ ecclesiæ græcanicæ. 271
Patricias. 186
Patrimonium D. Petri 204, 215. ejus felicitas. 218
Patris indigetis templum. 187
Patruissa. 284
Pau. 79
Pavia. 180
D. Pauli comitatus. 95
Pavoasan. 191
Pavosa urbs. 413
Pavosa castellum. ib.
Pauperes de lugduno 85
Pausanias scriptor. 351
Pecquencourt. 70
Pecutia. 298
Pedemontium 205. ejus oppida & dominus 208
Pedena urbs. 206
Pedians f. pediæus fl. 383
Pedunculus. 33
Pegasæ. 247
Pegan 340
Pegu op. & regnum ejusque fines. 381
Pehita val. 205
Peim op. 327
Peina op. 165
Peine fl. 148
Peipus fl. 307
Pelagenes, eorumque op. 261
Pelagonia. ib.
Pelagus hippadis. 22
Pelagi. 246
Pelagia, ejus limites & oppida. ib.
Pelagicum. ib.
Peligni 175. eorum oppida & fines. 191
Pelius mons. 83, 264
Pella in cœlesyria. 374
Pella in macedonia. 259
Pelopidæ patria. 253
Peloponnesus 244, 245. ejus fines, partes & oppida 246. & seq. flumina. 262
montes 263. unde dicta. 246
Pelops rex. ib.
Pelorum prom. 225, 229
Pelusium op. Ægypti 370, 401
Pelusiacum ostium nili. 391
Pemba. 411
Penbrochia. 106
Penderach. 353
Penestia regio. 241
Peneus fl. 248, 257, 262
Peninsula. 31
Penisçola benedicti XIII. refugium. 56
Penninæ alpes. 200
Pennina vallis. 89
Pentapolitana provincia. 392
Pentheselea. ib.
Penus thessaliæ fl. 257
Peones. 261
Pera op. 278
Peræa, judææ pars. 367
Perdiccas rex macedoniæ. 259
Perga f. perge, pirgi. 361
Perga olim torone. 269
Pergæa diana. 361
Pergamus, ubi bibliotheca. 355
Pericles. 255
Perigort. 67, 79
Perigueux. 67
Perimula. 332
Perimulicus sinus. ib.
Perinthus f. heraclea. 276
Periœci 10, 36. eorum inveniendorum ratio ib.
Periscii. 10, 36
Perleberg. 148
Perma velick op. 307
Permens f. permia. ib.
Permissus. 263
Pernambuco op.
Peronticum. 276
Persanta fl. 149
Persæ indiam ingressi 225
Persarum f. Persiæ regnum, ejus fines, magnitudo, regiones & oppida. 336, 345
Perseus rex 259. ejus fuga. ib.
Persica mensa. 341
Persicum mare. 22
Persicus sinus 23. ejus fretum. 28
Persepolis. 341
Persis, ib. ejus populi, regiones, urbes, & limites 512
Perthia. 109
Pertica. 19
Peru f. peruvia provincia ejus fines, magnitudo, divisio, oppida, & figura 422, 423, 424 maritima & montana. 424
Perusia f. perugia. 182, 215. ejus calamitas. 182
Perusini agri felicitas. 218
Perusinorum mores. ib.
Perusinus lacus, clade romanorum nobilis 182
Peruvia transmontana. 424
Peruviana america. 422
Peruvianorum potus ac panis. 424
Peruvianorum religio. 424
Peruvianum aurum & argentum. 422
Pes 19. rhinlandicus. ib.
Pesaro f. pisaurum. 184
Pescara fl. 190, 200
Pescaro op. & fl. 223
Pescha. 241
Peschera. 269
Peschiera. 211
Pescia. 213
Pesolavium. 208
Pessinus. 353
Pestremo op. 269
Pesto. 196
Pestum. 237
Petelia. 198
Peters Dorff. 284
Petershagen. 153
Petolo vicus ad mantuam. 180
Petovium vel patavium f pettaw in stiria. 234
Petra petrææ arabiæ op. 379
Petra urbs. 379
Petra f. petra deserti. ib.
Petra pilosa, 206
Petrarchæ ædes & sepulchrum. 178
Petri apostoli sedes. 373
S. Petri ins. 428
Petri foresti patria. 97
Petri patrimonium. 204
Petri mansfeldii palatium. 94
Petricorii. 67
Petricovia. 295
Petrodava. 284
Petrogori, & petragorici. 67
Petrogoricum. ib.
Petronellæ fanum. 187
Petrus à middelburgo. 95
Petrus caprali. 425
Petrus arragoniæ rex siciliam invadit. 219
Petrus ario vicarius darien. 423
Petrus ferdinandus Quiver. 29, 428
Pettou. 141
Petum f. tabacum. 426
Petzora. 32, 307
Peuce ins. 119
Peucetia. 194, 221
Peucestæ. 280
Peucini 114, 118. à peuce quadam ins. 118
Peucini germani ib. eorum sedes. ib.
Peybas lacus. 301
Pfaffen Watze, propugnaculum. 129
Pfeffer Wad. 208
Pfirt 72, 132
Pfoltzheim, capnionis patria. 137
Pfreimbt. 139
Pfurt. 72
Phædonis patria. 248
Phæstus cretæ. 272
Phæstus thessaliæ. 256
Phaëtontis fl. 199
Phalangium, animal in creta. 273
Phalerus navale. 255
Pharia ins. 243
Pharium mare. 27
Pharaonum regia. 389
Pharphar fl. 374
Pharsalici camp. 256
Pharsalum op. f. pharsalus. 256
Pharus f. pharo ins. 59
turris. 389
Phaselis op. 361
Phaselus turris. 210
Phaselus, navigii genus. 361
Phaselitarum sacrificium. ib.
Phasianum mare. 27
Phasianus unde dictus. 348
Phasis fl. ejusque ortus. ib.
Phasis op. 349
Phazzeth. ib.
Pheræ in thessalia alexandri sedes. 237
Pheræ op. in peloponneso. 249
Pherecydis philosophi patria. 266
Pherezæi. 363
Phila ins. 393
Philadelphia. 356
Philippi urbs. 260
Philippus austriacus. 58
Philadelphia animana & astarte in cœlesyria. 374
Pt. philadelphi bibliotheca. 387
Philemon. 216
Philiba. 376
Philippeville. 425
Philippi imperatoris patria. 379
Philippi thessaliei. 256
Philippi thraciæ. 277
Philippi in macedonia. 262
Philippici campi. 256
Philippicus nummus. 262
Philippus macedoniæ rex 259. an fuerit græc. domitor. 268
Philippus II. 54. & IV. ib.
Philippinæ insulæ 54, 335
Philippopolis thraciæ. 276, 278, 379
Philipsburg. 131
Philistæorum oppida 364
Philistion immoderato risu exspiravit. 353
Philo judæus. 388
Philoctetæ patria. 257
Philonides cursor. 248
Philostrati patria. 265
Phinopolis. 276
Phistone. 284
Phlegra. 260
Phocæa. 358
Phocis 252 ejus limites & oppida. ib. montes. 264
Phœnice, ejus fines, & oppida, & seq. 363, 376
Phœnices in hispania. 52 in Sicilia. 228
Phœnicias. 18
Phœnicium mare. 27
Phœniusa ins. 227
Phœnicum coloniæ. 400
Phœnix mons 357. avis. 380
Pholoe. 263
Phrateria. 284
Phrygia major, ejus populi, montes, fluvii, urbes. minor f. troas, ejusque urbes & fluvii. 354, 355
Phryges clari, Æsopus, Epictetus & simplicius. ib.
Phryges in galatia. 352
Phrygum mores. 355
Phrygium macedonum op. ib.
Phrygius fl. ib.
Phthia achillis patria 257
Phthiotæ. 256
Phthiotis regio, ejusque op. 257
Phuona. 389
Phylace. 259
Phylarchæ arabum. 379
Physcæ. 260
Piacenza 180. academia. 212
Piastla fl. 420
Pibeseth. 388
Picardie. 70, 79
Picentes 175. eorum op. & fines, 190, 202

INDEX.

mores. 218
Picentini 175. eorumque nnes. 194
Picenum duplex. 190
Picighiro. 210
Pici miranidulæ patria 212
Pico mons & inſ. 16, 336, 413
Picora regio americæ. 422
Pictavium vulgo poictiers. 82, 92
Picti. 105
Pictones. 67
Pictura geographica hydrographica neceſſaria, non neceſſaria. 43
Pielſnitz fl. 144
Pienza. 213
Piephigi. 284
Pieria mons & regio. 259
Pierides. ib.
Pierre neiton. 86
Piert port. 72,75
Pietas julia op. 206
Pietzora op. 307
Pilaſtrina. 187, 217
Pilati mons. 89
Pilcia. 295
S. Philippo d' agirone. 227
Pillavia portus pruſſiæ. 304
Pilſen. 144
Pilſna. 296
Pilsner Kreiſs 144
Pilus meſſeniorum, neſtoris patria. 248
Pinarolium ſ. pignerol. 209
Pindari patria. 253
Pindus mons op. 245, 252, 262
Pingus fl. 280
Pinifer mons, quatuor emit ens flumina
Der Fichtelberg 161
Pinna ſ. penna op. 191. 222
Pinnenburg. 150
Pincen's regio. 297
Pinſcum. ib.
Pinum daniæ op. 284
plombino. 204
plorum campi. 225
pipertinæ thermæ. 208
pipermo. 159
pipinus franciæ rex. 203
pirna. 161
pirnaza. 249
piræus portus. 255
piſa ſ. olympia. 249
piſæ Peloponneſi. 263
piſæ ſ. piſa ital. 183, 213, 214
piſana ditio. 204
piſinæ aquæ 182
piſanorum mores. 213
piſani in corſica 231. in ſicilia 222
piſanus ſinus & portus. 183
piſaurum ſ. peſaro. 184
piſarus fl. ib.
piſcina. 21
piſcina ſiloah. 366
piſcina probatica. ib.
piſciotta. 196
piſek. 144
puidæ antea ſolymi. 361
pilidia ib. ejus pars. ib.
piſidiæ ſeleucia ib.
piſinum vetus & novum. 206
piſma. 227
la piſma fons. ib.
piſon ſ. piſchon fl. 325
piſren. 269
piſtoria. 184, 213, 215
piſurga fl. 58
pitſchen. 146
pityuſæ inſulæ. 61
placentia in hiſp. 59
placentia ſ. placenza in italia. 180, 211
placentinorum mores ib.
plagæ. 9
planctæ. 2
planities, peruviæ regio. 424
plaſſenburg arx. 136
rio de la plata. 432
platenſis archiep. 420
platææ. 253
platæenſis ager. 254
plato. 255
plauen. 161
platenſe tribunal. 422
plata regio. 422
planenſes barones, qui & reuſſi. 161
plavis fl. 200
plaviza. 268
plauri patria. 184
pleiſſa fl. 138
plemoſii. 70
plena fl 240
Bleſſenburg. 159
pleskow op. & ducatus 307, 30
pleymouth. 108
pleyſz. 213
plinitana villa. 180
plinius junior ib.
plinii interitus. 201
ploenſis palatinatus 300
plœna 149
plombinum 183. ſ plombinum. 214
plombinum prom. 183
plo inopolis. 277
plotsko maſſoviæ op. 295
plutarchi patria. 253
plutonis ſpolunca. 227
po fl. 199
Podberder Kreiſs. 144
podelaſſia ſ. podlachiæ palatinatus. 300
podium. 65
podocum. 298
podolia, ejus fines & territoria, ſoliquo natura, oppida, palatinatus. 299
podoloneſia. 295
podogorze. 298
pœcile porticus. 285
pœdiculi. 194
pœl. 150
pœmani 70 pœna fl. 149
pœni ſ. phœnices. 394
poëticos ortus & occaſus invenire. 42
pogotanum tribunal. 422
poggium op. 215
poictiers. 67, 82
poictou. 67, 79
pola op. 241
polanicus ſinus. ib.
polares circuli 43. eorum officia. 9, 10
polaris terra. 32
polaris ſtella. 41
poleſinus ager. 204
policaſtro. 196
policore. ib.
polignae ſ. polinianum. 222
polimba. 334
polimbothea. 333
polinianum. 222
pollentia 60. ſ. potentia. 176
pollina. 259
poloniæ regnum 125, 133. ejus ſoli natura. 296. archiepiſcopatus, epiſcopatus, & academiæ. 305 poloniæ propriè dictæ nomen, diviſio. 293
poloniæ minoris fines & ſatrapiæ 294 ejus fodinæ metallorum, aliorumque foſſilium 295. oppida majoris fines & ſatrapiæ. 294
poloniæ veteris & hodiernæ fines, magnitudo & diviſio. 293
poloniæ regni provinciæ. ib.
polonicæ gentis conditor lechus. 294
polonici regni ortus. 294
polonorum mores. 296
polonorum rex I. boleſlaus. ib.
polota fl. 297
poletzkum. 292, 295
peltumbria ſ poltiobria. 275
polus mundi 41. arcticus & antarcticus 4. aquilonaris, auſtralis, borealis, meridionalis, notius, ſeptentrionalis ib
poli, horizontis ib. 6. zodiaci. 4
poli elevationem invenire. 3
poli elevationem æquare latitudini locorum ib.
polska. 204
polum mundi oſtendere. 41
polum rite elevare. 85
polyæni ſtratagematum auctoris patria. 356
polybii patria. 249
polycarpus. 358
polydamæ patria. 257
pomeraniæ ducatus, ejus limites & partes. 147, 148
pomerania anterior & citerior. 148
pomerellia. 115, 148, 302, 303
pomeſania provincia. 304
pometia. 189
pomona inſ. 110
pompeji magni tumulus, tropæa 56. victoriæ.
pompeji op. 193
pompejanum ciceronis villa ib.
pompejopolis in cilicia. 362
pompejopolis in hiſpania. 505 56
pompelona ſ. pompelon. ib.
pomptinæ plaudes exſiccatæ. 189
pomptina. ib.
pomtinus ager, in quo XXIII. urbes. ib.
poneropolis. 276
pons caſalinus. 193
pons curvus. 189
pons gardius. 83
pons ſanguinarius. 185
pons ſturæ, ad quem ludovicus Sfortia victus in hoſtium venit poteſtatem. 210
pons trajani. 281
pont à ſelane. 69
pont de remy. ib.
pontamuſſum acad. 130
ponte confino. 185
pontia inſ. 196
pontico. 288
ponticum mare. 27
pontificis rom. ditiones in italia. 204
johan. pontius. 419
ponto grovo. 189
pontremulum. 213
pontus & bithynia, earum fines, fluvii, regiones, populi, urbes, 353
pontus euxinus ejus mater. 27
ponti ambitus. ib.
curtia dictus ibi vocatur etiam axenus. ib.
ad pontum oppida thraciæ. 276
popayanæ regio 423
poniehus rex poloniæ à muribus corroſus 295
popocampeche mons. 421
popolo ſ. populium. 223
popul. 349
populonia ejuſque navale. 183
populonium promont. ib.
porco op. 424
porphyrii philoſophi patria. 271
porſenna labyrinthus 182
portæ, cœnobium & ſchola. 16
porta ſpecioſa. 365
port lion & portus leonis. 269
portæ caucaſiæ. 348
porto bello. 422
porto baratto. 183
porto farina. 395
porto fino. 213
porto hercule. 204
porto el grajo peninſula. 56
porto maggiore. 229
porto de la plata. 437
porto picciolo. 229
porto port, 58
porto famin. 425
porto del refugio. 418
porto longone. 214
protovejo. 424
porto ſecuri. 425
porto reale paradiſo. 418
portugallia unde dicta. 58
portugalliæ regni initium 58. ejus portus. ib. rex primus & poſtremus. ib.
portugallenſes americam ingrediuntur. 425
portus ericis 183. herculis. ib.
hiſpaniæ 59. itius 69
liburnus. 183
portus longonis ſ. porto longone. 214
portus geſſoriacus. 69
portus mulierum. 338
portus magnus. 59
portus novus. 184
portus omnium ſanctorum. 426
portus trajani. 183
portus ad damiatam reclusus. 401
portus menelai. 392
portus tarracinenſis. 189
poſata. 231
poſega. 239
poſnania ſ. poſen. 294
poſnanienſis palatinatus oppida. ib.
poſidonia. 196
poſidonium promont. ib.
poſitionis ſitus. 43
poſitionis ſemicirculus. 33
poſinum ſ. Poſenburg. 236
poſoania. 294
il fiume della poſta. 189
potano. 419
potentia ſ. potenza. 197, 222
potidæa. 260
potiwolo 307
potoſi 424
potſtain. 148
pozzuolo ſ. puteoli. 221
prachatiz. 144
Prachenscher Kreiſs. ib.
prato hortus. 38
præcopenſis tartaria 287
præmiſſa.

INDEX

præmiſſa. 298
præneſte f. pꝛæneſtina. 187. academia. 224
prag 144. academia. 165
pragæ defeneſtratio. 144
pragenſis archiepiſcopatus 165. triplex. 144
pragmatica ſanctio. 87
pratum op. 213, 215, 227
præmontenſis. 294
pregelus fl. 304
prendaveſii. 284
prenzlow. 148
Pꝛesburg 236
presbyter f. presbyter joannes & presbyter ianni. 319
preſpa. 261
preſter chan. 410
preſtoa. 168
priante. 274
priapus helleſpontiacus. 261
pribuſium f. Pꝛibus. 146
priegnitz. 148
priegnizana marchia. ib.
priene, biantis patria. 357
prilis locus. 183
primum mobile. 2
principes numidiæſcheichii. 386
principis inſ. 415
pribetius fl. 292
pripecius fl. 298
priverrum. 189
Pꝛitzwald. 148
probus imperator almum & aureum montes vineis conſevit. 234
proclus philoſophus. 360
prometheus ubi vinctus. 348
promontorium quid. 31
promontorium bonæ ſpei. 411
promontorium ſacrum. 56
promontorium naſſovicum. 428
promontorium ericuin. 425
promontorium terræ auſtralis. 428
promontorium viride. 406
prophthaſia. 338
prophyrion. 18
propontis. 26
propylæa arx. 255
proſerliminiræ. 352
proſerpinæ pratum. 227
proſovia. 295
protagoræ patria. 274
provence. 79
provincia 77. ejus diviſio 88. à franciæ regibus recuperata. 78
provinciæ belgicæ. 91. ſub hiſpano 91. liberæ & fœderatæ. ib.
provins op. campaniæ 68
proviſia. 106
Pꝛuck an der Muhr. 142
pruſa. 385
pruſias in bithynia, dionis, chryſoſtomi patria. 353
pruſias rex. ib.
pruſſia f. boruſſia, ejus fines, magnitudo 302. diviſio, urbes, ib. & ſeq. ducalis, ejus oppida & territoria 304. regalis, ejus oppida & ſatrapiæ. 303
pruſſi germani. 114
prutus fl. 292
przekop. 288, 290
przemyſl. 298
pſephinia turris. 366
pſiloritus mons. 272
pſittacorum regio. 428
pſala fl. 305
pſylli. 394
ptolemæus cypri rex poſtremus. 383
claudius ptolemæus. 388
ptolemæus philadelphus 374
ptolemais ante ace. 370
ptolemais. antea barce, hodie tolometta. 392, 402
pu menſura loci. 20
pudnopolis. 380
terra de li pulci. 226
puleſanga fl. 319
pulſnitz fl. 143
pultovia. 300
puna inſ. 424
punco radix. 328
ad punta de galle pugnaculum 336
punto di braſil. 413
punta di marono. 232
puſch auf. puſtlap. 208
puthus. 149
puteoli f. pꝛzzuolo. 193, 221
puteolanum ciceronis villa. 193
puteolanus ſinus. ib.
puteus. 21
le puy en vellay. 65
puzuolo. 193
pydaras fl. 277
pydna. 259
pygmæi, eorum regio & cum gruibus certamina. 380
pygmæorum fabuloſa natio. ib.
pylus meſſenior. 248, 269
pylus elinca. 262
pyrræus portus. 255
pyramides Ægypti. 387, 388, 401
pyramus fl. ejuſque ortus. 362
pyrenæi montes. 48
pyrrhus. 250
pyritz. 149
pyrmond op. ubi aciduloe, comitatus. 154
pyrogereri. 274
pyſtira. 294
pytane arceſilæ patria. 356
pythæum. 257
pythia. 252
pythagoras 196. ejus Philoſophia. 195, 390
pyxis nautica ſ. compaſſus 16, 32, 33. 35. ejus uſus inventus. 220
pyxirates. 376
pyxus op. & fl. 196
pzermyl. 298

Q.

Qvackelborn. 153
Quadi, eorum ſedes migratio. 118, 123
Quadrans altitudinis 33
Quæmoy inſ. 321
Quantitatem dierum & noctium cognoſcere. 36
Quancii. 321
Quangſi. ib.
Quantitatem horarum inæqualium invenire 38. ſeq.
Quanging. 321
Quanſi. ib.
Quancrung. ib.
Quanchen. ib.
Quanping. ib.
Quarentain. 68
Quarnero. 241
Quarra nova. 409
Quars op. 375
Quarta germaniæ ditio. 86
Queda. 332
Quedlinburgum. 163
Quedlinburgenſis epiſcop. 163
Quedlinburgum novum 164
Queicheu. 321
Queis fl. 145
Quellin. 321
Quercy. 67, 79
Querfort op. 164
Golfo di quernero. 205
Quiancii. 321
Petrus ferdipandus de Quier. 29
Quicheu 321
Quiloa urbs & op. 412
Quinque eccleſiæ. 237
Quinta germ. ditio. 86
Quintilii vari clades. 117
S Quintinum. 57
Quinzai ſ. quinſai urbs ingens. 321
Quiola fl 412
Quipea olim clupea 394
Quirites unde dicti. 186
Quiſcon. 358
Haitus Quiſqueia. 426
Quito. 422
Quitenſe tribunal. ib.
Quivira regnum. 421
Quunſter. 112

R.

Rabath ſ rabba, Ogi Regia. 4
Raab fl. 142
Rabe op. 237
Francic, Rabelæus. 83
Rabus. 237
Rackelsburg. 141
Racovia. 296
Rackonicker Kreutz 144
Radagaiſus gothorum princeps cæſus. 203
Raderus. 400
Radnoria. 106
Radomiſcenſe territorium. 295
Radomia. 296
Radomienſis caſtellanus. ib.
Rages. 376
Ragiana. 343
Ragneta. 304
Raguſa hodierna. 242
Raguſi Vecchia. 241
Raguſinorummores. 243
Rackelſpurg. 141
Raigrod. 302
Rakonick, ejuſque circulus. 144
Gualter Ralegh eques. 423
Ramana. 330
Ramirus primus arragoniæ Rex. 53
Ramſoa inſ. 167
Henricus Ranzovius ſcribit de regibus ſcotiæ. 106
Petrus Ramus. 80
Rana ſeriphia. 266
Randatium op. 229
Randerſen. 167
Raphaëlis volaterrani patria. 182. 214
Raphana. 374
Raphia op. 365
Rappun. 115
Rapſii. 341
Rapola. 222
Rapoltz Kirchenſ. comit. 126
Rasbuti. 328
Raſci populi ſ. Ratzen. 239
Raſcia, ejuſque felicita 282
Raſchitt. ſ. roſetta. 401
Raſen ſrages, ubi tobiæ debitor. 376
Raſis patria. 57
Ratacenſii. 284
Ratenaw. 148
Ratiboda fl. 164
Ratiborn 145. ducatus. ib.
Rationalæus ducatus 204
Rationalis horizon. 5
Ratio inveniendorum antœcorum, periœcorum & antipodum 11. parallelorum & climatum. 12
Ratisbonenſis epiſcopatus 139
Ratisbona. ib.
Rattenby. 169
Ratzenburg 147, 150 epiſcopatus ib. ducatus. 147, 150
Rava arx. 295
Rave fl. 333
Raven. 69
Ravennatiummores. 218
Ravenna ſedes exarchatus. 203
Ravenna fl. 181, 184, 216
Ravenna antiqua. 224
Thomas Ravennas à patria ſic dictus. 184
Ravenna cum portu & claſſe, expugnata. 203
Ravennates robuſti. 218
Ravensburg comitatus. 154
Ravenſis palatinatus ejuſque op. 295
Raveſio. 65
Rauraci. 72
Rauwolfius de arabiæ ſitu. 377
Rayalbutum. 229
Razivillorum ducum arces, palatium & gymnaſium. 297
Razlacenſis caſtellanus. 302
Porto reale Paradiſo. 418
Reate. 186, 218
Reatine paludes. 186
Reblatha ſ. rebla. 373
Recem & receme. 379
Rechniciana curia. 161
Rectam ſphæram conſtituere 34
Rectam & obliquam ſolis aſcenſionem invenire. 36, 37
Recti circuli. 4
Rectus horizon. 5
Redon & redones. 68
Rees 154
Reformatæ religionis auctor quis. 88
porto del Refugio. 418
Rega fl. 115. pomeraniæ. 148
Regen fl. 115, 120
Regenſpurg. 120, 139
Regenwolda. 115, 149
Reggio. 181, 197, 212
Regia antæi. 398
Regia luttera. 164
Reginum ſ. regina caſtra nunc Regenſpurg 120
Regina ſabæ. 379
Regimus fl. 120
Regiones ſ. cardines. 2 mundi. 17
Regio cuniculoſa. 48
Regionis amplitudinem invenire. 44
Regium. 221
Regium bojorum. 181
Regium lepid 181, 212
Regius mons pruſſiæ, academia. 204
Regum ſcoticorum familia 110
Attilius Regulus occidit ſerpentem. 393. captus. 394

INDEX.

Regnum Burgundiæ f. Arelatense. 77, 78
Francorum. 77
Regnum Legionis & Castiliæ. 54
Navarræ. ib.
Arragoniæ. ib.
Toletum. 57
Regnum Neapolitanum 54, 220
Regnum portugalliæ. 53
regnum subfuscorum 386
Regna insulana. ib.
Reichenstein. 146
Reichsbaden. 89
Reims f. rhemi. 71, 79, 81
Remi. 110
Reinberga. 101, 129
Reineccensis Comitatus. 136
Reinfelden op. 89
Reinstein Arx. 164
Comit. 127
Reinfall. 206
Reitdiep. 101
Rekenitz fl. 149
Relanzon fl. 58
S. Rembertus Episcopus. 153
Renatus Gallus regno pulsus. 219
Renes. 79, 81
Rennenberg. 153
Rensburgum. 150, 167
Reno amn. 199
Reppen. 148
Resania. 309
Resistam. 276
Resovia. 298
Respubl. Veneta inter regias habetur. 206
Respubl. Rhæticæ tres. 206
Respubl. Genuensis. 209, & seq.
Respubl. liberæ in Italia. 203
Ressana. 280
Resset. 69
Rethymum, f. Retimo. 273
Retschin, f. Ratschin. 144
Rettiaria Mœsorum. 280
Revalia. 173, 301
Reuchlini patria. 137
Reusii Barones plauenses, 361
Reutlinga. 135
Rex Bojohæmiæ pocillator Imp. Rom. 127, 128
Rex Portugalliæ primus Alphonsus. 54
Rezan f. Resan Ducatus. 306
los Reyes. 422
Rha fl. 290, 313
Rhabon f. Marisus fl. 284
Rhages. 343
Rhamnæ. 338
Rhamnus pagus. 255
Rhamnusia Nemesis. ib.
Rhæti. 90, 120, 175
eorumque fines & op. 177, 208
Rhætia. 46
Rhæticum mons. 122
Rhætica Europa. 46
Rhætorum partes, urbes, jurisdictiones. 205
Rhætus Dux. 177
Rhæticæ Alpes. 200
Rhæguſia, Rheinthal. 88
Rhegium. 175, 197
Rheiberg. 129
Rheinfelden. 89
Rheinfelsen Arx. 155
Rhemi. 71, 113
Rhena op. 98
Rhenanus Circulus superior 126. Inferior f. Electoralis. ib.
Rheni insula. 181
Rhenus fl. 71, 87, 121 ejus alveus ib. fontes, cornua 74. ostium obstructum. ib.
Rhenus prior & posterior. 121
Rhenus medius. ib.
Rhenus fl. Bononiensis f. Rheno. 199
Rhetonense Parlamentum.
Rhevesio. 65
Rhinlandicus pes. 19
Rhinocerus animal. 330
Rhinocoroura. 365
Risine. 241
Rhiso fl. ib.
Rhium Promontorium. 247
Rhizinium. 241
Rhizonicus sinus. ib.
Rhodanus f. Roden Ger. Gal. le Rosne fl. 72, 75, 87
Rhodam nunc Rosas. 52
Rhodes. 65
Rhodiginus ager. 204
Rhodium mare. 27
Rhodius Apollonius. 384
Rhodope mons. 277
Rhodum op. 209
Rhodus ab rosarum frequentia. 383
Rhodus insf. ejus magnitudo & urbes. 267, 347, 358, 383
Rhodiæ leges. 384
Rhodi Equites 228, 384
Rhogomanes fl. 341
Rhombus quid. Linea Nautica. 33
Rhombus fl. 277
Rudiæ Ennii patria. 195
Rhuspina. 394
Rhudianæ. 338
Rhyndacus fl. 355
Rhytimna nunc Rerimo. 273
Riang. yven. 321
Ribenzal. 144
Ribi ra grando. 413
Ribnitz fl. 150
Ributo. 404
Richmont regia. 108
Ridberg op. & Cognitatus. 154
Rien fl. 148
der Riesen-Berg 121, 144
Rieti. 186, 218
Riga. 301
Rigelius Cardinalis ad augendum regn. Gallic. tribus clavibus indigere dixit.
Rigelius comparavit has tres claves Regi Gall. 133
Rigensis Archiepiscopatus. 305
der Rigisch-Bodem fl. 292
Rimini. 216
Rimino. 184
Rincopia. 167
Ringen. 301
Ringoja tractus. 155
Ringstadium f. Ringsteve. 168
Rintela Academia. 154, 165
Rio di Caps. 393
Riogrande fl. 418, 423
Rio des Ama. 424
Rio de las Amazones. 312
Rio de S. Ivan. 399
Rio de jennero. 423
Rio de la Plata. 422, 425
Rio de senega. 399
Ripa fl. & op. 166
Riparensis pannonia. 233
Ripemont op. 71
Ripen. 150
Ripensis Dacia. 284
Ripensis Episcopatus 166
Riphæi f. Riphaces montes. 291, 292 313
Ripinense territorium 300
Risano fl. 178, 205
Riesenburg. 304
Riesen Gebirg. 121, 144
Ritter des Rosenbandes. 108
Risistum 276
Monte Ritondo. 186
Ritzenbuttel Arx 152
Rivarius lacus. 87
Rivus. 21
Rizinum f. Risene. 241
Rizonicus sinus. ib.
Cappo Rizzuto. 107
Roan. 70
Roan n. Rotomagus. ib.
Robera fl. 122
Robertus de Hues. 34
Robertus Apuliæ & Calabriæ Dux primus. 219
Robertus Neapolitanus Rex. ib.
Capo de Rocca, 22
Rochefort. 70
Rochellæ f. Rupillæ. 82
Rochliz. 262
Rocida vallis (Roncevalles.) 48
Rodericus Gothorum Rex ultimus. 57
Rodes f. Ruteni f. Rutona. 65
Rhodiginus ager. 204
Rodua op. ubi aurifodinæ. 286
Roem insf. 150
Rœmsdahl. 170
Rœrort op. 152
Rogerius Neapolis & Siciliæ Rex primus. 219
Rogerius Roberti antea Tancredus dictus, nepos. 228
Rogosnensis Archiepiscopatus palatinatus posnaniensis senator. 294
Rogozna. 303
Roha. 377
Rohandrii insf. Madagascar reguli. 413
Roma. 175, 187, 217
Roma Gallica. 82
roma nova. 276, 279
capta. 223
romania prov. Peloponnesi f. Moreæ. 268
romania minor. ib.
romania f. romaniola. 278, 204
romania vocatur rumelia. 278
romani in Corsica. 222
in Hispania 53 subegerunt Græciam 268
incolarum mores. 218
rom. pontificis ditio, 204
romania. ib.
romaniolæ incolæ robusti 218
romaniola n. romagna, ejus fines & op 204, 216. incolarum mores. 218
romanis paruit Britannia. 105
romanorum mores. 218
potentia 202. provincia Sicilia. 228
romandiolæ felicitas. 219
romanus ager. 204, 216
ejusque op. 217. natura incolarum mores, fertilitas. 218
romanus pes den Roomschen Voet 19
romanum Imperium 124
romanum milliare. 19
Jonas romus. 169
romullium op. 284
romulus romæ conditor 200
roneo. 184
ronciolionæus Ducatus 204
roni. 352
roobuy. 168
roovort. 101
roplutæ. 339
rosa fl. 78
rosa piscatoria rotundior in pyxide nautica. 32
Rosenbach fl. 139
Rosenberg. 304
rosa fl. 170
rosetta f. raschin. 401
roscii Ametini patria. 185
roscii pater Ameriæ civis. ib.
rosetti. 389
rosetum. 221
rosiene. 302
rosiene op. ib.
rosina. 297
rosipirensis Castellanus. 295
rossanensis sinus. 221
rossanum. ib.
rossena. 211
rossenensis Comitat. 204
Rosheim. 132
rossia. 109
rostochium. 149
Academia. 165
rostow. 307
rotenburg ad Fuldam. 156
rotenburgum Verdense. 152
rotenburg ad Tubarim. 135, 136
roterodamum. 97
rotenweila. 90
rothericus Connathiæ rex. 112
rotomagus. 70, 80
rotomagensis Conventus. ib.
rotschildia. 168
rottenbuy. ib.
rottwyla. 134
rotunda Turris. 210
rotunditas Terræ. 31
rouan. 79, 80
rovergne. 79
rovinum seu rovigno Istriæ. 206
l'appanage royal. 81
roxolani. 283
roxolania. 298
rozana. 300
rubeas prom. vulgo Nort 22
rubesovia. 299
rubenitz f. ribnitz 150
riben tribus. 369
Rubenzahl spectrum. 344
rubi. 195
rubico fl. 184
rubo fl. 292
rubricatus f. lobogratus fl. 55
rubrum mare vulgo mare rosso. 22, 23
Rudelstad. 157
rudiæ. 195
rudkoping. 168
rudolphi Agricolæ patria. 101
rudolphus Burgundiæ Comes regem se appellari jussit. 77

INDEX.

rudolphus Cæsar creatus ex familia Schwartzburg. 156
rue. 69
rufacum. 132
rufo. 222
Curtius rufus argenti venas aperuit in mattiacis. 118
rufini patria. 178
rugan inſ. 115. Principatus. 149
rugia inſ. 115
rugii. 115, 123
rugiorum migrationes. 123
ruhma fl. 164
ruhra fl. 153, 129, 152
rumelia 268. ejus magnitudo 278
runda la veja. 57
rupellæ ſ. Rochelle mœnibus nudata. 82
rupinenſis comitatus 148
rupinum Novum & Vetus. *ib.*
rura fl. 129, 152
ruremunda. 99
Ruſz mons. 72
ruſa fl. 89
ruſazus. 397
ruſcianum ſ. roſſiano. 198
ruſcicada. 396
ruſcino. 65
ruſconia. 397
ruſcurium olim ruſoccoræ. *ib.*
ruſellæ. 183
ruſtaci. 291
ruſſorum Epiſcop. ſedes. 299
ruſio. 277
Ruſſelhain. 155
ruſſia Alba ſ. Major 298, 305. ejus fines, magnitudo, Ducatus, principatus & provinciæ urbes 305. & ſeq.
ruſſia rubra roxolania dicta. 298
ruſſia Nigra ſ. rubra & Minor 297, 297, 305 ejus limites, magnitudo, palatinatus, Duces, op. territoria, caſtella. 298, 299
ruſſia unde dicta. 305
ruſſia poloniæ ſubacta, ejus limites, palatinatus & territoria à polonis ſubacta. 297. 298
ruſſi ſ. rutheni à roxolanis orti. *ib.*
ruſſici monarchi S. Baſilii. 306
ruſſi Græcam Eccleſiam ſequuntur. *ib.*
ruſſiæ fertilitas. *ib*
ruſſorum Duces 298 Johannes. 305
ruſſorum malificia. 308
ruſſorum Narva. 173
ruſzowa Ducatus. 306
rutana ſ. rhodes ruteni. 65
rutenenſis ager. 79
ruthi fœminæ patria. 380
rutlandia. 108
rutubæ promontorium. 116
rutuli, eorum fines. 188
ruutfiel. 169
ruvo. 195, 222
ryaa. 167
ryſſel. 70, 93
ryſſen. 100
jani rutgerſii patria. 96

S.

SAba urbs. 380
Saba regnum. *ib.*
Sabæi. *ib.*
Sabara. 404
Sabaria fl. 234
Sabatia vada. 176
Sabatha. 380
Sabaudi ditiones in Italia. 205
Sabaudia. 77, 78, 79
Sabaudia ex Boroaldica familia adhuc ſuos Duces habet. *ib.*
Sabaudiæ Dux Helvetiis fœderatus. 85
Sabaudici Ducis ſedes. 208
Sabaudiæ Dux Pedemontii dominus ejus op. *ib.*
Sabaudiam Bereldus. Saxoniæ Dux invaſit. 77
Sabaudiæ comitatum Sigiſmundus Imp. in ducatum mutavit. 85
Sabaudorum mores. 209
Sabbathius fl. 370
Sabe. 380
Sabelli. 191
Sabini 191, 186 eorumque limites & op. *ib.* Opicorum progenies, multarum in Italia gentium parentes 202 eorum mores. 218
il Vecovio di Sabina. 186
Sabini agri felicitas. 218
Sabinus ager. 204
Sabiocello. 241
Sabionetta. 211
Sabis fl. 70
Sableſtan. 339, 345
Sabou. 406
Sabrina fl. 106
Sabtecha. 340
Sachſenlauenburg. 150
Sacania, 249
Sacarum regio. 313
Sacarum gens. *ib.*
Sacaſene. 311, 349
Sacæ i. e. Scythæ, eorum fines. 311
Sacarum nomen non unum. *ib*
Saccania. 268
Sacer mons. 264
Sacra Eleuſinia. 254
Sacrum promontorium Hiſpaniæ 59. Corſicæ 232
Sadonck ſ. Sadonick. 334
Sæpinum, 192
Sæſa fl. 164
Sagan 145. Ducatus. 146
Sagatai Tartari. 317
Sagartii. 343
Sageſtan. 345
Sagone ſ. Saone. 85
Sagrianica. 343
Saguntus ſ. Saguntum 51
Saguntina fames. *ib.*
Sahid. 387
Sahin. *ib.*
Sainctes ſ. Saintes. 67, 82
ſainctonge. 67, 79
Sais n. Sahid. 388
Sal diverſorum colorum. 55
de Sal inſ. 413
Sala fl. 121
Sala op. 135, 157. & fl. regni Feſſani. 404
Salamantica. 59
Salmenſis Comitatus 126
Salamina regio Cypria. 382
Salamis in Cypro etiam Conſtantia dicta. 383, 358
Salamis inſ. ubi Telamonis ſedes. 266
Salaminius ſinus. 246
Salemis op. 229
Salomonis palatia. 365
Salandt. 100
Salanus Circulus. 159
Salapia. 195
Salapii palus. *ib.*
Salaſſi 175. eorumque fines. 177
Salaſſi caſei. 208
Salataræ. 339
Saldæ n. Bugia. 397
Saldenſii. 284
Salduba. 55
Salefeldiæ. 157
Salfendenſis Epiſcopatus. 127
Salem ſ. Solyman. 365
Salentini. 175, 194
Salentinum promontorium. 198. 221
Salernum ſ. Salerno. 194, 220
Salernitanus Archiepiſcopat. 224
Saleſo. 361
Salfeld. 304
Salyes Gallia. 65, 84
Salinæ Vollaterranæ. 182
Salina portus. 269
Salinus fl. 191
Salis inſ 413
Salisburglenſis Archiepiſcopatus. 138, 165
Salisburgum ſeu Saltzberg. 139, 140
Sallingia inſ. 167
Conradus Saliquus Cæſar. 219
Salmaſius. 179
Salmona. 222
Salmydeſſus. 276
Salo. 241
C. Salomoni. 271
Salomonis inſ. 415
Salona, Martia Julia. 241
Salona vicus. 268
Salonichi 270. ſ. Theſſalonica 260. ubi exulavit Cicero, Paulus docuit, Theodoſius promiſcue ſæviit, Euſtathi & Gazæ, aliorumque clarorum virorum patria. *ib.*
Saloninus qui natus ſtatim riſit. 241
Salopia. 108
Salpe. 195
Salſa fl. 227
Salſes. 48
Salſulæ fontes vulgo ſalſas. *ib.*
ſalſus fl. 196
Saltuba. 55
ſaltus Caudini. 192
Saltza. 139
Saltzburg 120, 139, 140
Civitas s. Salvatoris. 411
Salvianus presbyter Maſſilienſis. 84
Salutaris phrygia 354, ſeq. ſalutium ſ. Saluzzo 209 ſaluſtii patria. 186
Salyes 76. *ib.* victi 84
Salza fl. 139
Samahania. 317
Samandrachi. 265
S. Amand. 70
Samera fl. la Somme. *ib.*
Samarcanda. 317
Samaria op. 368
Samariæ origo. *ib.*
Samaria provincia ejus op. & ſitus. *ib.*
Samarobrigæ. 70
Sambas. 334
Sambatæ. 342
Sambia provincia Pruſſiæ. 304
Samhoria. 298
Sambra fl. 94
Samius Semo Sabinorum rex. 186
Samius Mandrocles. 26.
Samii literati. 267
Sammachi ſ. Schammachia. 343
Samen. 409
Samnites 165. eorum op. & fines. 191, 225
Samnium op. 191
Samæſa inſ. 167
Samochonitis lacus. 367
Samojitia. 316
Samogitiæ Ducatus, ejuſque ſitus. 302
Samojedi. 316
Samonium promont. 272
Samora ſ. Camora op. 49, 59
Samory rex in Calicut 279
Samos ſ. Same ſ. Cephalenia. 265
Samoſata Luciani Athei & Pauli Samoſateni patria. 372
Paulus Samoſatenus. *ib.*
Samothrace inſ. 265
Samſon. 364
Samiæ inſ. 167
Samus inſ. Chœrili patria 267
Samydace urbs. 338
Samydaces fl. *ib.*
Sana fl. 72
Sancii. 320
S. Filippo. 227
S. Eufemia. 197
S. Jacobi. 424
Sancta Sanctorum. 365
S. Stephani equitum ſedes. 214
Sanctio pragmatica. 87
S. Leo. 216
Portus omnium Sanctorum. 426
Henricus Sanctus. 219
S. Viti oppidum. 141
Sancto Severinenſis Archiepiſcopatus. 224
Sanctum Naſum, Saxus. 170
Sandaliotis. 231
Sandan vir. 362
Sandaracargiusmons 353
Sandecenſe territorium. 295
Sandecia. *ib.*
Sandus ſ. Indus fl. 325
Sandwich portus. 108
Sandvicum arx. 168
Sanega. 404
Sanga. 333
Sangarius fl. ſ. Sangari ſ. ſaccari, ejuſque ortus. 353, 355
Sangiæ vicus. 353
Saniaci ſ. ſangiac ſ. Sazas, provinciarum præſides in Turcia. 270
Sanighaiton inſ. 323
Sanſibar. 410, 411
Santa Maria di grotta. 187
Santa maria di tindari. 227
Santanderum. 59
Santen. 154
Santocenſis Archiepiſcopatus. 294
Santones. 67
Santzburg. 170
Saocaros fl. 376
Saone ſ. ſagone fl. 75, 85
Saone unde nomen. *ib.*
Sapis fl. 184
Sapœi. 274
Saphar, unde ſappharini equi. 380
Sarabacus ſinus. 332
Sarabat fl. 356
Saraca op. 199
Saraca regio. 380
Saraceni unde dicti *ib.* invadunt cretam 272. hiſpaniam 52. corſicam 232. regnum neapolitanum 219 ſiciliam. 228
Saragroſſum. 299
Saraguſa ſ. ſyracuſa 246, ſeqq.

INDEX.

Saraugkinnenſis comitatus. 88
Saragoca. 51, 55
Saravus fl. 75
Sarpedonia. 280
Sarpedonium littus. ib.
Sarbrucken comitatus. 130
Sarca. 177, 199
Sarch. 342
Sarcum ſ. troas. 354
Sarda inſ. 241
Sardes cræſi regia, polyeni ſtratagematum autoris & eunapii patria. 356
Sardi crudeles ac vino dediti. 231
Sardi venales. ib.
Sardinia Inſ. 230
Sardinia ſub hiſpano, 204, 230. ejus natura, nomina, magnitudo, felicitas, urbes, cultores. 231, 252
Sarpis caglier. 231
Sardonia herba. 230
Sardonicus riſus. ib.
Sardoum mare. 25
De Sardo herculis filio fabula. 231
Saræ pontanus comitatus. 126
Sarepta ſ. tarvat. 371
Sargaſſo. 405
Sargetia fl. ubi decebali theſaurus. 284
ſarwitz fl. 237
ſarmatarum ortus, denominatio. 290, 291
ſarmatæ daciæ incolæ. 290
ſarmatæ ſ. ſauromatæ ib. 291
ſarmatæ vagi. ib.
ſarmatia aſiatica, ejus fines, populi. 311
ſarmatia Europæa, ejus limites, magnitudo, partes, populi 290, incolæ, flumina, 291 montes. ib
ſarmaticæ gentis origo. 290
ſarmatiæ palus. 27
ſarmaticum mare. 21, 27
ſarmonetta. 189
ſarnus amn. 194
ſarogrodum. 299
ſaron mons. 370
ſaronicum mare. 247
ſaronicus ſinus. ib.
ſarpedon. prom. 361
ſarpedonia. 280
ſarphat, ſ. ſarepta. 371
ſarracca op. 177
ſarra, deſertum, ejuſque magnitudo. 399, 405
ſarrha fl. 130
ſarrope. 419
ſarſa parilla herbæ genus 424
ſartina 185. plauti patria. 216
ſarumetes pop. 177
ſarus fl. 362
ſaſcoping op. 168
ſaſſaris. 231
ſaſſones. 313
ſatagan. 330
ſatala. 350
ſatalia. 361, ſeq.
ſatanovia. 299
ſaterz, vulgo ſatz. 144
ſatura palus. 189
ſaturnus planeta. 2
ſaturnia 174, 184, 186
Satza, & ſatzer Krieſz 144
ſatyrum cepit ſylla. 259
ſavadii. 339
ſavanarolæ patria. 213
ſavatopoli. 349
ſavar fl. 104
ſaviliarum. 209
Golfo di ſavolas. 332
ſavonia. 212, 213
ſauromaticæ amazones. earum ſedes. 312
ſauromatæ ſ. ſarmatæ. 291
ſavona. 176, 212
ſavuolhenſium Horda, tartarorum diſtinctio. 289
ſauſtia. 351
ſavus ſ. ſaus fl. 141, 234, 239
ſavoye. 79
ſaxones. 116
ſaxones Daciæ incolæ. 285
ſaxones in Anglia. 105
ſaxoniæ ducatus, ejus diviſio, limites, oppida, flumina. 158
Inferioris fines. 162
Superioris fines. ib.
ſaxulii. 205
ſazulum ſeu ſaſſuvolo. 212
ſaxonicus circulus inferior. 126
ſaxonicus circulus ſuperior. 127
ſaxoniæ thebæ. 183
ſaxonum regnum. 125
ſaz 144
Satzer Kreiſz. ib.
Mutius ſcævola. 182
ſcafati. 193
ſcaga promontorium. 167
ſcala longitudinis. 43
Latitudinis. ib.
ſcala milliarium. ib.
ſcala tyriorum mons. 370
Scaldia vulgo het land van Schouwen. 95
ſcaldis. 70, 74, 113
ſcaligerianum calendarium 33
ſcaligerorum monumenta 20
ſcamandrius fl. ejuſque ortus. 358
ſcamandrius campus. ib
ſcampis. 261
ſcandava. 284
ſcanderbegus ejuſque arces, patria. 269
ſcanderburg arx. 167
ſcanderia ſ. alexandria Ægypti. 387
ſcanderia hungariæ urbs. 242
ſcandia ſ. ſcandinavia. 116, 167
ſcandii ſ. ſcanii. 116
ſcanen ejus limites & oppida. 167
ſcapteſila. 277
ſcara. 173
ſcarabantia ſ. ſcarbing. 234
ſcarda inſ. 241
ſcardona. 241, 242
ſcarpa fl. 70
ſcarpanto. 267
ſcatebra fl. 189
ſcenitæ. 379
ſceri. 119
ſcetlandia. 171
ſchadkovienſe territorium. 295
Schaffhauſen. 89
ſchagen prom. 167
ſchah titulus regius in regno ſoph. 344
ſchah thamas ejuſdem regni princ. 345
ſchah muhammed Codabendæ. ib.
ſchah abas. ib.
ſchah Sephi. ib.
ſcham ſ. ſiam, i. e. Damaſcus. 331, 363
ſchamach i. e. ſyria. 363
ſchamachia. 343, 346
ſchampoa. 331
ſchamre ſ. ſyria. 363
ſchœni menſuræ genus. 19
ſchœninga. 164
ſcandava. 284
Schauenburg. 154
ſchauenburgenſis comitatus 154, 162, 164 Wilh. Cornel. Schouten. 425
ſchedia. 389
ſcepuſienſis comitatus. 295
Die Schelde. 70
ſchaichii, ſic vocantur principes numidiæ. 386
ſchellingen. 98
ſchelſæra. 168
ſchemus noachi fil. primo invenit aſiam. 31
ſchemus noachi filius. ſedem quærit in Aſia. ib.
ſchemnitz. 236
ſchenckii monumentum
Schenckenſchantz. 63, 99
ſcheppenſtede. 164
Schetland. 110
ſcheve. 167
ſciambaeenſes tartari 316 eorum ſedes. ib
Schtekelbein. 148
Schlesburg. 284
Schleswiſck. 150
ſchin I. ſchon. 170
ſchich-ſefi perſicæ ſectæ auctor. 346
ſchiras ſ. ſyras. 341, 346
ſchires. 170
ſchire comitatus. ib.
ſchirwan. 342, 345
Schieſzburg. 286
Schlaner Kreyſz. 144
Schlangendorp 68
ſchlanſter. 164
ſchletſtad. 132
ſchluſſa. 101
Schmiedenberg 163
Schnee Gebirg. 161
Schneeberg pannoniæ mons. 233
ſchnebergenſis comitatus nullus extitit. 159
ſchœnus Ægyptiorum. 19
ſchönburg dynaſtiæ. 159
ſchonus navale 247
ſchonen, ejus limites & oppida. 167
ſconinga arx. 164
Schonkloſter. 168
ſchorndorff. 135
Schreckenberg. 160
ſchrewsbury. 108
ſchrickfinni. 173, 116
ſchrofano. 182
ſchulteberg. 153
ſcut inſ. danubii, 237
Schutendip. 101
ſchwaben 119, 133
ſchwalbachia acidulis clara. 155
ſchwanenfeld. 160
ſchwartzburgenſis comit. 157
ſchwarzenburgicus comes jaurinum recuperat. 237
ſchwartzwald. 122
ſchwienæ oſtium. 148
ſchweinitz ducatus. 145
die ſchwine fl. 122, 148
ſchwinenburg. 168
ſchwinfurtum conradi celtæ patria. 136
ſciathericum horizontale deſcribere. 42
Schiburgium ſeu ſchiſzburg. 286
ſchiermonicoga inſ. 100
ſciglio. 197
ſcio ſ. ghius inſ. 266
ſcipionis caſtitas 56. tumulus & villa. 192
ſcipio aſiaticus. 357
ſciro ſ. ſcyrius inſ. 265
ſckabholt op. 171
ſclaga. 149
ſclagels. 168
ſclavi ſ. ſclavonii. 123, 240
ſclavoniæ unde nomen. 239
ſclavonia pruſſiæ. 304
ſclavonia 233. ejus limites & magnitudo, oppida, fertilitas. 239, 240
ſclavonia duplex. 239
ſclavoniorum mores. 240
ſclesburg. 284
ſcleſvicenſis ducatus. 167
ſcleſvicum ad ſcliam. ib.
ſclia fl. ib.
ſclochow 305
ſcora. 173
ſcodra. 242
ſcodrus mons. 240, 279
ſcombraria inſ. 56
ſcomius mons. 263, 277
ſcopia. 280
ſcordi. 38,
ſcordiſci & non ſcondiſci. 274
ſcordiſcus mons. 330
ſcotia ſeptentr. & merid. 109
ſcoti, eorum mores. ib. 110
ſcotia 102. ejus magnitudo 109. provinciæ ib. cœli ſolique natura 102, 109. ejus forma & romanis invicta 105. ſitus, inſulæ. 110
ſcotiæ Reges 105. archiepiſcopi, academiæ, inſulæ. 119
ſcotiæ reges vetuſti ib. eorum familia. ib.
ſcotica memorabilia. ib.
ſcotiæ regum fatum. ib.
ſcotorum mores & lingua 109
ſcotuſſa ſ. ſcotuſa. 266, 261
ſchrickfinni ſ ſcritfenni. 173
ſcritofinni ſ. ſcritfinen. 116
ſcrofano. 182
ſcrupulus. 15
ſcupi ſ. ſcuppi. 260
ſcutari. 242, 243
ſcutari in ponto. 353
ſcutenes. 170
ſcydra. 289
ſcylacium. 197
ſcylax. 228
ſcyllicus ſinus. 25, 197, 198
ſcylla ſcopulus. 197, 225
ſcyllæum op. 197. promont. 260
ſcyri ſ ſceri. 119 19
ſcyron. 225
ſcyrus inſ. 234
ſcythæ in pannonia. 234
ſcythæ in marſia 280
ſcythæ cur ita dicti 293
illorum origo. ib.
ſcythia aſiæ, eius fines, magnitudo, & diviſio 282, 311 intra & extra Imaum montem 312, 313. ejuſque populi,

INDEX.

puli, fluvii, mons. *ib.*
ſcythia vetuſtiſſima, media, hodierna. 282, 283
ſcythia minor, thracenſis, pontica. 280
ſcythia Europæa, ejus limites, populi. 283, & ſeq.
ſcythotauri. 283
ſcythica ſtagna. 27
ſcythicus oceanus, ſeu mare. 21, 27
ſcythopolis. 374
ſcziachmet tartarorum princeps. 316
ſdille. 266
Sebaldus a Werd. 29
ſebaſtia ſ. ſebaſte. 351
ſebaſtiani portugalli regis interitus. 404
S. ſebaſtiani fanum. 59
ſebaſtiani fl. 420
ſebaſtianus de cano. 29
ſebaſtianus rex portugalliæ poſtremus. 54
ſebaſtopolis. 349
ſebenicum, olim ſicum. 241, 242
ſebenniticum oſtium nili. 391
ſebeskeres fl. 236
ſebethus amn. 193
ſebinus ſ ſevinus lacus. 199
ſebo ſ. ſevo op. *ib.*
ſeby. 167
ſebyus mons. 315
ſechsſtadte. 146
ſecius fl. 212
ſecota regio. 418
ſedes cardinalium ſex. 224
ſedunenſis ditio 71. epiſcopus. 89
ſeduni. *ib.*
ſedunum op. *ib.*
ſeduſi 117, 118. eorum ſedes 117. in bohæmum tranſgreſſi. 118
ſeehauſen. 148
ſeelandia daniæ. 168
Georgius ſeefeld. ib.
ſege ſ. ſemar fl. 176
ſegenberga. 150
ſegedinum ſeu ſegedunum 225
ſegelmete. 386
ſegehuſen. 176
ſegerippe. 423
ſegeſta. 234
ſegeswar tranſſilvaniæ. 286
ſegna. 242
ſegni. 70, 113, 189
ſegobriga, ſegerbe. 49
ſegolauni ſ. ſegovellauni. 65
ſegontiaci. 103
ſegorbe. 49
ſegore fl. ſ ſegre. 51
ſegovia, laborioſa dicta. 58
ſegovia hiſpaniæ novæ. 421
ſegura fl. 56
ſeguſiani. 68
ſeguſianorum forum. *ib.*
ſeguſium ſ. ſeguſio 176, à barbaroſſa exciſum. 200, 209
La ſeine fluv. 75, 164
ſeine Floridæ fl. 419
ſela arx. 379
ſelandia caſtr. in Sina. 322
ſelecia. 295
ſelenus op. 362
ſelesnikol vocant tartari polum arcticum. 289
ſelesburg. 284
ſeleſtadium ſ. ſchlettſtad. 132
ſeleucia ſ. antiochenæ. 373
ſeleucia margiana. 340
ſeleucia parthorum. 376
ſeleucia pieria. 373
ſeleucia piſidiæ. 361
ſeleucis, quæ & tetrapolis regio. 373
ſelinuntum ſ. ſelinus. 226
ſelletæ. 274
ſelovia. 148
ſelsburg. 168
ſelva d' algieri. 188
ſelymbria ſ. ſelybria. 276
ſelymus cyprum occupavit. 383
ſeltz lacus. 135
ſem fl. 307
ſemana ſilva. 122
ſemar. fl. 176
ſemender. 282
ſemerou mons. 368
ſemicirculus poſitionis. 33
ſemigallia. 301
ſemiramidis aræ. 313
ſemiramidis mons. 338
ſemiramidis patria. 366
ſemith. 5
ſemkan in chorosan. 346
ſemnones, eorumque ſedes. 115, 119
ſempronii forum. 216
ſena gallica ſ. ſinigaglia 181, 184, 213, 214
ſenæ 184. n. ſinea. 213, 214
ſennaar ſ. ſinear. 377
ſendenhorſt. 153
ſenderovia. 282
ſendomiria. 296
ſendomirienſis palatinatus territoria, ſenatores, & op. *ib*
ſenecarum patria. 57
Rio de ſenega. 399
ſenega regnum. 406
ſeneka ſ ſchneeck joachim. hopperi patria. 100
ſenenſis ditio. 204
ſenenſium mores. 215
ſenenſis archiepiſcopatus. 224
ſenia 241, 242
ſenir ſ. hermon. 369
ſenkan in erak ſeu parthia. 346
ſenlis. 71
ſenogallia. 181, 216
ſenones 68. eorum oppida & ſedes. 180
ſenones galli. 184
ſens. 68
ſenſibilis horizon. 5
ſentica. 59
ſentinum. 185
ſerviæ regnum. 282
ſepias prom. 257
ſepinum, ſæpinum & ſepino. 192
ſ. ſepolchro. 213
ſepta. 404
ſeptem caſtrenſis regio. 285
ſeptempeda. 190
ſeptem ſaltus. 100
ſeptem ſedes. 285
ſeptemviri quando conſtituti. 127
ſeptentrio plaga. 16
ſeptentrio ventus. 18
ſeptentrionale mare. 21
ſeptentrionalis circulus. 5
ſeptentrionalia climata. 12
ſeptentrionalis oceani navigatio. 29, 30
ſeptentrionalis polus. 4
ſeptimii ſeveri murus in anglia. 105
ſepulchrum anchiſæ 226
ſepulveda. 49
ſequana la ſeine fl. 75, 113
ſequani. 72
ſcquanorum fines. 72, 113
ſera urbs. 314, 189
ſeraglio & ſeraile. 278
ſerapica bibliotheca. 401
ſerapidis templum. 387
ſerchio fl. 214
ſeres 314. lanificio nobiles 319
ſerezzana. 212
ſergius galba. 89
ſeri fl. 318
ſerica ſ. catajæ regnum, ejus limites. 312, 314, 318
ſericus oceanus. 22
ſeſiſus Ægyptiorum rex. 400
ſeriphus, ſeriphia rana. 266
ſermona ſ ſurmona. 191
ſeroicza. 300
ſerpentes ingentes in India. 325
Jacobus ſerranus. 29
ſertorii patria. 210
ſervan ſ. ſchirwan 345
ſerveſta. 163, 261
ſervii in mœſia 281, 282.
ſervilius cum exercitu. 197
ſervia ejus caput, natura ſoli, incolarum mores 279, 282
ſeſamum. 353
ſeſſa. 193
ſeſſites ſ. ſeſſia. 199
ſeſtus. 275, 278
ſet fl. 376
ſetia. 189
ſetimires ſclavoniæ rex. 239
ſetines ſ. athenæ. 254, 268
ſetinum vinum. 189
ſetubal olyſſipo port. 58, 59
ſevenbergen. 95
ſevenwalden. 100
ſeverienſis ducatus. 295, 307
ſeveria. 295
ſ ſeverino. 190, 221
ſeverinum. 284
ſeverus imperator periit. 185
ſevilla. 51, 57
ſevilla jamaicum op. 427
ſevo mons. 169
ſeuruſſel. 142
ſeverski. 307
ſext. pompejus. 227
ſeyfadin. 346
ſezza. 189
ſf. chiotæ. 272
lud. sfortia captus. 210
sfortia galeatius. 90
shat. 409
ſialandia inſ. ejus oppida. 168
ſiam, damaſcus & ſyria. 331
ſiam urbs, regnum. *ib.*
ejus magnitudo. *ib.*
ſiangyang. 321
ſiara. 423
ſibiria prov. 307
ſibylla cumana. 193
Helleſpontiaca. 26
ſibyllini libri. 250
ſicaidares. 344
ſicambri, eorum ſedes. 117
ſicambri. 74, 117
ſicania inſ. 202, 225
ſicanus Iberorum dux. 228
ſicanus Rex. 225
ſicca. 396
ſicca Veneria Arnobii patria. 396
ſicilia cis Pharum, & trans Pharum. 219
ſicilia duplex. *ib.*
ſicilia unde appellata 225. ejus nomina, dicta magna Græcia 202. promontorium, magnitudo, 225 urbes *ib.* & ſeq. fluvii 227. montes, *ib.* incolæ. 228. domini, 219, 228 nova deſcriptio 228, & ſeq. diviſio, 219. Archiepiſcopatus 230 & Academiæ *ib* ſub Hiſpano, 204 ejus felicitas & Natura ſoli. 220
ſicilia unde. 225
ſiciliarum geminarum rex primus. 219
ſiciliæ umbilicus. 227
ſiciliæ & neapolis regna copulavit Ferdinandus Catholicus. 220
ſicilienſis Melita. 228
ſichar ſ. ſichem. 368
ſichem ſ. Neapolis. *ib.*
ſichemitæ nominis ſui auctorem repudiant. *ib.*
ſick. 154
ſicoris fl. 51
ſiculæ gentes & linguæ. 228
ſiculæ Veſperæ. *ib.*
ſiculi, 186. a quibus ſicilia dicta. 202
ſiculi ex Italia, eorum mores. 228, 230
ſiculum mare. 26, 28
ſiculum fretum. *ib.*
Diodori Siculi patria. 227
ſicum. 241
ſicyon Arati patria. 247
ſicyonia. *ib.*
ſicyonii calcei. *ib.*
ſide ſ ſyda. 361
ſidera quibus oriantur & occidant, oſtendere. 39
ſiderocapſa. 259
ſiderum ortum & occaſum oſtendere. 34
Teanum Sidicinum. 194
ſidices. 343
ſidicini populi. 194
ſidon. 371
ſidonius principatus 311
Siebenburgen unde dicta, ejuſque op. 285
das Siebengebirge. 122
Sieben Stule. 285
ſieburgum. 155
Siebenburg. 154
ſiedmogrodska Ziemia. 285
ſiega fl. 155
ſigan. 321
ſigambri. 74
ſierra Leona promontorium. 406
ſierras. 422, 424
ſigeberdus Eaſtanglorum rex 108
ſigebertus Corbejenſis. 153
ſigeſtan. 338, 345
ſigetum, ad quod ſoleimannus obiit. 237
ſigeum op. & promont. 355
ſiginni. 284
ſigiſmundus Auſtriacus. Helvetiis fœderatus. 90
ſigna Zodiaci. 6
ſignia. 189
ſignium vinum. *ib.*
ſignifer. 6, 43
ſignum arietis. 33
ſihor fl. 365
Sick. 154

INDEX.

flavus amnis. 194, 200
flavus sive Flavo amnis. ib.

Stilberberg. 146
silesia. 143
ejus fines & divisio. 145
siloa piscina & turris. 366
silt insc. 166
silvabella op. 210
silva s. silvæ. 59
silvanectes. 71
Æneæ silvii & Alexandri VII. & Catharinæ Senensis patria. 214
silures s. silires. 103
silys fl. 313
simach op. 234
simeon tribus Israel. 364, 369
simmera. 137
simois fl. ejusque ortus. 335, & seq.
simonides artis mnemonicæ inventor 257, 267
simonidum duorum patria. 266

Simonshafen. 74
simplicius Philosophus Phryx. 355
simylla promont. 323
sin fl. 94
sina & China, ejus limites & magnitudo, in complures regiones divisio, urbes, fl. provinciæ, inf. 320, 321, 322
sinarum milliaria. 20
Ad Sinas & Philippinas navigatio. 29
sincapura. 332
sindacui Castrum. 319
sindæ insc. 335
sinear s. sennaar terra. 377
sinensis oceanus. 22
sinensium scriptura, artes, sermo. 321, 322
singan fl. ib.
singaras mons, n. sima. 376
singiaccus Turcis præfectus. 269, 270
singicus militare signum, singiaccis proprium. ib.
singidunum seu senderovia. 282
singiticus sinus. 260
singulis fl. 51
singus s. singa. 260
sinigaglia. 181, 184
siniscola. 231
sinope Mithridatis locus natalis, reg. & sepulchrum; Diogenis cynici patria. 353
sinsil. 264
sintei, eorumque op. 261
heraclea sintica. ib.
sinthus s. Indus fl. 324
sintien. 321
sinuessa. 201
sinuessanæ aquæ salutiferæ. ib.
sinus Urias. 195
sinus Velinus. 196
sinus Cajetanus. 190
sinus insigniores 23, & seq.
sinus Numidicus. 27
sinus quid? 23. Adriaticus, 25. Arabicus, 23. Archipelagus, 26. Codanus, 23. Corinthiacus, 26. Hyrcanus, 23. Mexicanus, 24. Gallicus, 25. Persicus, 23. Caspius, ib. sinus Californiæ, de Nanquan ad Cambajam Mexicanus, Gangeticus, inter Malaccam & Cambojam, 24. sinus rusticus, ib. sinus ad terram Antonii, ib. Virginis, 27 Livonicus. 23
sinus sucronensis, illicitanus. 56
sion gall. s. sitten. 89
filia, 365. sion mons, ubi Jebusæorum urbs. ib.
siphnus insc. 266
sipuntum s. siponto. 194, 222
sipontinus Archiepiscopatus. 224
sipylus mons, op Lydiæ. 356
siradia. 294
siradiensis Comitatus op & territoria. ib.
siras s. schiras. 346
sirbii. 281
Siricze. 95
siris, fluvius & oppidum. 196
sirmium, Decii patria. 234
sirponis palus. 363
sisicia s. sisek. 234
siseeum s. sigesta. 234, 141
sissopolis. 276
siston. 345
sitacene. 342
sitarum regn. in Norwegia. 125
sitifis. 397
stones. 116, 170, 125
stonum regnum. 125
sitrocapsa. 269
sittaw. 146
sitten. 89
sittia. 271
situm loci invenire. 35
sitzestan 245
situm positionis invenire. 44, 35
sirius s. Hermon. 369
situs s. Angulus positionis quid. 35
sivilla Jamaicæ insc. 427
sivilla s. Hispalis. 51, 57
skalholt op. 171
skarsfiel, 169
skompe. 300
skorodom. 308
skye insc 110
shires Anglis Comitatus. 107
flagels. 168
flan, 144
flaner kreutz. ib.
flangendorpium. 168
flaucovia, ubi fodinæ. 295
flavi, eorum migratio. 165
flavi s. flavonii in Bosnia. 123, 239
flavonia. 304
fleida Johannis Sleidani patria. 130
flei a. 162
fleswicum ad fliam. 150, 167
flesvicensis Ducatus 147, 150, 167
ejus limites & urbes. ib.
floboda. 308
flochow. 305
flonnensis Castellanus 300
flota fl. 100
fluchoviense territorium. 302
flupeia. 294
fluta op. 93, 101
fluyta s. scluys. 93
fmalandia. 173
fmalkaldia. 154
fmaragdorum copia in peruvia. 424
fmolensko op. Ducatus. 299, 306, 308
fmyrna s Ifinir. 358
fmyrnæus sinus. ib.
fmyrnæi mores. ib.
fnoca op. 100
fneck. ib.
fnelandia. 171
fneatinum. 298
fobidæ. 340
fochaciovensis Castellanus. 295
focalia. 299
focrates. 255
foducene. 349
fœsa fl. 152, 164
fœst s. fusatum. 152
fogdiana, ejus fines. 314
foggi regulus. 410
foissons. 71
fociale oppidum. 191
fohne. 170
fol planeta. 2
folimannus obiit ad Sigetum. 237
folanus & subfolanus ventus. 18
foldavia Pauf. 304
foldin. 148
foldquell. ib.
folecia. 296
folem invenire verticalem 37, 39
foli s. folæ à folone condita, Chrysippi patria. 362
folifugæ, siciliæ animal perniciosum. 230
folis altitudinem invenire. 41
folis locum indagare. 36
folis locum in Ecliptica invenire. ib.
folis ascensionem invenire. 37
folis ascensionem rectam & obliquam invenire. ib.
folis Colossus. 384
folis fons in Ægypto. 392
in Libya. ib.
folis vel stellæ altitudo. 41
folis occasus hybernus. 16
folis ortum & occasum invenire. 36
folis templum in Ægypto. 389
folis vel stellæ declinationem invenire. 41
folis vel stellæ distantiam à zenith investigare. ib.
follingen. 155
follingensis silva. 164
folnock. 236
folodorum. 88, 89
folæ. 362
folon. 255
foloturn. 89
folsbacensis regio. 139
folmensis comitatus 126, 156
folstitia quatuor. 8
folstitiales. 7
folstitiorum colurus. ib.
foluntum s. solus, nunc solante. 226
folyma s. salem, i. e. Hyerosolyma. 365
folymi s. Pisidæ. 361
fomerdick. 98
fomerfetus. 108
monte di fomma. 201
fommerfeld. 148
fommerfed. 108
fomona s. fomme fl. 75
foncium à Friderico I. everfum. 210
fonderburg 150
fondersbausen. 157
fongo. 410
fouthampton. 108
fontius fl. 141
foone fl. 86
fophene. 349
fophia op. Bulgariæ. 282
fophiæ templum. 276
fophocles. 255
fophorum imperium in Asia. 336
fophus s. fophy ad halim genus referens. 344
fora, Daniæ Academia equestris. 168, 189
fora filesiæ. 146
fora Italiæ opp. 189
foree torrens. 364
foria i. e. fyria. 363
fornanum s. fiam. 320
forrento. 193
lucus junonis fospitæ 187
fossavia. 304
fosthenes. 256
fostratus gnidius. 389
Ferdinandus fottus. 419
di fottovento. 42
fouthampton. 107, 108
fouthamptonia. 108
foutfex. ib.
fozotæ. 338
fpaa. 70
fpaa vicus. ib.
capa fpada. 272
fpachioti s. sfachie montes. 272
fpalatum s. fpalatro. 241, 243
fpandaw. 148
fpangenberg. 155
fpanheimensis palatinus. 126
fpanheimius. 137
fparta. 250
fpartacus fugatus. 197
capo fpartivento. 218
fpartaria. 56
fpates. 256
fpecus corycius, fpecus typhoneus. 362, ib.
fpeir. 73, 131
fperchius fl. 263
fpetia. 213
fphacteria seu sfagia insc. 248
fphæra aëris, 2. cœli ib. ignis. ib.
fphæram facere obliquam. 35
fphæram constituere parallelam ib. rectam. 34
fpimirienfis Castellanus. 295
Georgius fpielberg. 29, 425
fpiegelberg comit. 154
fpina ducis Mutinensis. 212
fpira. 126, 131
fpirensis episc. 126, 165
S. fpiritus fl. 411
fpirito s. insula. 413
S. fpiritus op. & colon. 423
fpiritus s. ordo. 79
fpithama. 19
fpitsbergen. 171
fpoletanus Ducatus, op. & fines. 204, 117
fpoleti. 185
fpoletium, ubi ex muliere vir factus. ib.
fpoletum. 217
fpoletani ducatus fertilitas. 218
fpoletanorum mores. ib.
fponheim s. fpanheimium. 137
fponheimenf Palatin ib.
fporades inf. 267
fponfa venetiarum. 211
fponfa solis i. e. Rhodus. 383
fpreva fl. 121, 147
fpurius posthumius circumventus 109
fpyne. 221
fquillaceæ. 198
fquillaci. 441
ftabræi. ftabulum

INDEX.

ſtabulam equorum in Dreſda. 160
ſtade. 152
johan à ſtaden. 425
ſtadtbergo. 153
ſtadium 19. græcorum. ib.
ſtafanger. 170
ſtaffordia. 108
ſtagira Ariſtotelis & hipparchi patria. 262
ſtagnum quid ſit. 21
ſtagna ſcytica. 27
ſtagnone. 363
ſtagnum. 21
ſtain ad Rhenum. 88
ſtalimene inſ. 265
ſtambol. 276
ſtaniſlavovia. 300
ſtandartum quid. 103
ſtandia urbs. 359
ſtantz. 88
ſtapela. 304
ſtarachino. 261
ſtargard. 419
ſtargardia Pruſſiæ. 303
ſtarigrad. 241
ſtaſicrates Architectus 264
ſtaticlorum aquæ. 211
ſtatiellæ aquæ. 176
achilles ſtatius. 388
ſtato de la chieſa. 204
ſtatus Eccleſiaſticus in Italia. 215
ſtaverna. 100
ſteenvyck. ib.
ſteigenberg. 154
ſteira. 142
ſteirmarck. 141
ſtega op. 168
ſtella fl. 215
ſtellæ polaris. 41
ſtellæ cur dicantur erraticæ 2. cur fixæ. ib.
ſtellæ latitudinem & longitudinem invenire. 41
ſtellæ locum invenire ib.
ſtellæ obliquam aſcenſionem & deſcenſionem invenire. 36, 37
ſtellarum altitudinem invenire. 41
ſtellas nunquam occidentes oſtendere. ib.
ſtellas nunquam orientes oſtendere. ib.
ſtemenſis Archiepiſcopus. 294
ſtendalia, 148
ſtenenſe territorium. 300
ſtephanopolis. 286
ſ. ſtephani equitum ſedes. 214
ſtepenow. 144
ſterlingium. 104, 109
ſtœra fl. 150
ſternbergica ditio. 148
ſtenwyck. 100
ſtenzicenſe territorium. 296
ſterlinium op. 104
ſteenbergenſis ager. 148
ſterquilinium Virtus. 225
ſtetin 115. ducatus. 149
ſtevianus Mathematicus. 16
ſtikhuſen arx. 152
ſtilianæ aquæ. 182
ſtilico. 203
capo ſtiliari. 356
ſtilpo. 254
ſtinchenburg. 150
ſtiria 140. ejus limites & diviſio. 141, 233
ſtirus fl. 298
ſtiria Marchia fuit poſtea ducatus. 141
caſtilio ſtiverorum vulgo caſtiglione della ſtivere. 211
ſtoa porticus. 255
ſtobi. 261
ſtoicorum Philoſ. nomen. 255
ſtockholm. 173
ſtonera fl 150
ſtolpen Marchiæ. 148
ſtolpe Pomeran. 115, 149
ſtolpena Miſni. 161
ſtolberg arx & comitatus. 127, 157
ſtora. 396
ſtorkow. 148
ſtormaria. 150
ſtormariæ opid. ib. 166
ſtovenſes. 261
ſtradanno. 304
ſtrahdee. 109
ſtradamova. 212
ſtralen arx. 99
ſtrale inſ. 149
ſtraleſunda. ib.
ſtramulipa. 268
ſtrantfriſii. 167
ſtrand inſ. ib.
ſtraßburg. 73, 132
ſtraſſe freturn. 24
ſtraets-baerder. ib.
ſtrathnavernia. 109
ſtrato. 246, 343
ſtratonicæ. 357
ſtratonis turris, eadem cæſarea ſtratonis & paleſtinæ. 369
ſtratonis turris Hieroſolymis. 365
ſtratos. 246
caſtaldo ſtravico. 281
ſtraubing. 140
ſtreffius. 295
ſtregneſia op. 173
een ſtreeck. 33
ſtreletzka. 308
ſtretto de ſunda. 334
ſtridon D. Hieronymi patria. 234
ſtriege. 146
ſtrigonium. 237
ſtrigonienſis Archiepiſcopatus. 238
ſtrigovia, ſ. ſtriege. 146
ſtrivilinga 109
ſtrongyle inſula. 227
ſtruga. 261
ſtrymon. 263, 273
ſtrymonicus ſinus. 261, 263
ſtubbeköping ad Groenſundam. 169
ſtuellweiſſenburg. 237
ſturæ pons. 211
jacob ſturmius. 132
ſtudgardia. 139
ſtuellweiſſenburg. 237
ſtymphalus op. lacus & mons. 249, 263
ſtuma. 304
ſtumſdorff. 304
ſuana. 184
ſuandicum arx. 169
ſuaningius. 166
ſuaquen. 408
ſuardones. 115
ſuas ſ. ſuvas. 351
ſuancke. 169
ſubfuſcorum Regna. 386
ſubſolanus, der Oſt-wind. 17
ſublaqueum n. ſultaca 188
ſubus fl. 404
ſubveſperus ventus. 18
ſucadano op. & fl. 334
ſucci. 284
ſuccinum in Pruſſiâ colligitur. 304
ſuccorum clauſtra. 284
ſucceronenſis ſinus. 56
ſuccuir op. Rhabarbari copia. 318, 319
ſucevir. ib.
ſuchaida. 396
ſuda. 273
ſuder Indland. 166
ſudermannia. 173
ſuditi montes. 122
ſud-weſten-wind, Africus **ſud-oſt.** 17. ſeqq.
ſudovia provincia. 304
ſueaod & ſueod ſueonum patria. 171
ſuecius oceanus. 23
ſueconi. 70
ſuecia nova. 418
ſueones. 116
ſuedi ſ. ſueden. ib.
ſuedia germaniæ regio 114. ejus limites. 167
partes & op. 172.
regnum. 125
ſuen. 171
ſuenoburgum. 168
ſueonum regnum. 125, 172
ſueſſa aurunca. 189, 193
ſueſſa pometia. 189
ſueſſonum regnum. 77
ſuevus fl. 119, 122
ſuevia. 133
ſueſſiones. 71
ſues. 387
ſueſſionum Rex. 77
ſuet. 148
ſuevi in gallia. 77
ſuevi 118. germani 219. Reges neapolitani ib. in Sicilia. 228
ſuevia. 133
ſuevi hiſpanias occupant 203
ſuevia antiqua 119. ejus limites. 133
ſuevicus circulus. 126
ſuevicum mare. 116, 292
ſuevus fl. 119
ſuf. Gemar. 395
ſuffolck. 103
ſugdiana. 317, 311
ſuffolcia. 108
ſuinum. 191
ſuiones ſ. ſueones. 125, 116
ſulci. 231
ſuldal. 307
ſuliaca. 188
ſulla cepit ſatyrum. 259
ſulmo 189, 191. Ovidii patria nunc ſulmona, ſulmo gelidus. ib.
ſulthania ejus conditor. 349
ſultzbach. 139
ſulveius. 106
ſultzthal. 177
ſummachi, 343
ſumatra, ejuſque magnitudo & regn. 311, 334
ſund. 28, 167
ſundani. 166
ſunda. 410
ſunderburgum. 150, 167
ſundhorleen. 170
ſundmerleen. ib.
ſundrium. 208
ſunfiorde. 170
ſunium prom. 254, 269
ſunnenberg. 148
ſunigovia. 132
ſuperintendens Gall. fiſco præeſt. 79
ſuperior Germania, ejus provinciæ. 128
ſupernas. 18
ſuperum mare. 25, 175
ſur fl. 317
ſur ſ. Zor Tyrus. 371
ſur ſaone op. 82
ſuratta. 327, 332
ſurrey. 103, 108
ſuriſtan olim ſyria. 363
ſurrentini colles. 193
ſurrentinus archiepiſcopus. 224
ſurrentum n. ſorrento. 193, 220
ſurrentini colles. 193
ſurria. 103, 108
ſurmona ſ. ſermona. 191
ſus bœotica. 254
ſus numidiæ fl. exundat. 391
ſuſa in Maurocano regno. 404
ſuſa Italiæ. 176
ſuſa urbs in Perſia. 342
ſuſa cottiæ. 200
ſuſaon barbariæ Principatus. 402
ſuſatum ſ. ſæſt. 153
ſusdal. 307
ſuſiana ejus populi, regiones, fluvii, urbes, limites, unde dicta 342
ſutfania comit. 91
ſuſo fl 82
ſutherlandia. 109
ſuthſexia. 103
ſutri. 184
ſutrium. 183
ſuvas ſ. ſuas. 351
ſuzæi. 341
ſuzi. 405
ſwarta fl. 145
ſwentina fl. 150
ſchwartzwald. 122
ſchwarzenbergenſ. archiepiſc. 127
ſchweinitz. 145
ſwerinenſis ducatus. 150
ſwerinum. ib.
ſwira op. & ducatus. 307
ſchwinfurtum. 136
ſwitz vicus. 88
ſwitzeri. ib.
ſwolle. 100
ſyaletæ. 274
ſybaris op. 196, 200
ſybaris fl. 200
ſybaritarum luxus. 197
ſybaritica menſa. ib.
ſyder. 89
ſudoſten-wind vulturnum. 17
ſydri. 339
ſudweſten-wind. Africus. 17
ſydlovecia. 296
ſydlovia. ib.
ſyene hodie aſna. 388
ſylla capit ſatyrum. 259
ſylt. inſ. 150
ſylva ducis. 94, 101
ſylva chaonia. 245
ſylva caledonia. 104
ſylva hercinia. 122
ſylva cæſia. ib.
ſylva ſemana. ib.
ſylva ottoque. ib.
ſylva gabreta. ib.
ſylva luna. ib.
ſylva martiana ſ. hartiana. ib.
ſylva calydonia. 104
ſylvarum ratio. 33
ſyltzthal. 177
ſylveſtris circulus. 159
ſymæthus fl. 227
ſynnada urbs, marmore clara. 355
ſynnadicum marmor. ib.
ſyneſius Epiſcopus. 393
ſynœci. 43
ſynodus œcum. IV. 333
ſynthus n. eno. 275
ſyphax Rex. 195
ſyphacis domus. 396
ſyracene. 349
ſyracuſa 226. ejus portus 229. partes. 226
ſyren ſ. muller marina 97
ſyria antiqua, ejus fines, magnitudo, diviſio 263
ſyriacus chriſtian. principat. 337
ſyria cava. 363, 373
ſyria quadruplex. 365
ſyriæ variæ appellationes. ib.
ſyrium mare. 27
ſyromedia 343
ſyrophœnicia, ejus limites & urbes. 270

INDEX.

Syrtes quid. 393
Syrtis majorem & minorem. 27
Syrus inf. pherecydis philosophi patria. 266
Systemata mundana. 3
Sziaclimeth. 316

T.

TA fl. 322
Tabachsan. 351
Tabacum. 426
Tabernæ alsatiæ. 132
Tabernæ montanæ. 130
Tabia f. taggia. 213
Tabiene. 340
Tabin promont. 282, 310
Tabor. 144
Tabrachæ f. Trabrac. 396
Tabris. 343, 345
Taprobana. 30
Tabuda fl. 74
Tabula climatum. 13
Tabula continens gradus longitudinis in milliaria conversos 40
Tabula exhibens horas æquales in scrupulos resolutas. 29
Tabulæ alphonsinæ. 56
Tabulæ geographicæ earumque usus 43. & seq.
Tabulæ legis. 365
Tacape urbs. 393
Tacatua. 395
Tacchaw. 144
C. Taciti annales reperti. 153
Tacola n. tavay. 331
Tænarum prom. & op. 248
Taffileta imperium. 405
Tagalistan. 313
Tagassa. 404
Taggia. 213
Tagia. 404
Tagus fl. 49, 51
Tahona. 345
Taja fl. 51
Tajamento, ol. tilaventus fl. 200
Taisius. 295
Tainfu regnum. 318
Taiphali. 284
Thaletis astrologi patria 358
Taliacotium castrum. 222
Talometta. 392
Tamai. 346
Tamaracum Brasilianorum deus. 426
Tamariha. 422
Tamari fl. fontes. 192
Tambopola. 425
Tambyzi 330
Tamerlani sepulchrum. 117
Tamesis f. tams fl. 108, 104
Tanacetin. 332
Tanagra. 264, 268
Tanais fl. 203, 305
Tanais Europæ terminus. 27
Tanaita. 283
Tanarus fl. 199
Tancredus, normannus siciliæ Rex. 219, 228
Tanger f. tingis. 404
Tanger fl. 148
Tangermunda. ib.
Tangut regnum. 315, 318
Tanicum ostium Nili 391
Tanqueroda arx. 164
Tantalum op 358
Tanyn. 315, 317
Taoce. 340
Taormia. 225
Tapæ. 284
Taphræ, taphra f. taphrura, n. afacus. 394
Taphris f. vacces. 402
Taphros f. taphræ. 288
Taprobana. inf. 334
Tapuri. 340, 343
Taradante. 404
Tarantasia. 65
Tarbart. 109
Tarbe. 66
Tarbe li. ib.
Tarbellæ aquæ. ib.
Tarduli. 48
Tarenti in calabria. 223
Tarentum. 194. 198, 221
Tarentinorum luxuria. 195
Tarentinus sinus ib.
Tarentinus archiepiscopatus. 224
Targa regnum. 398, 405
Targowisko. 287
Tariana. 342
Tarichea. 369
Tarisko. 287
Tarnacum oppidulum. 82
Tarnopolia. 299
Taropietz. 306
Taroza fl. 226
Tarquinii. 183
Tarquinius prisens. ib.
Tarracina 188, 217
Tarraco f. tarrago 49, 50, 55
Tarragona. 51, 55
Tarraconensis provincia 49. ejus regiones. 49
Tarsatica. 241
Tarsus D. Pauli, Hermogenis & Athenodori patria. 362
Tartach regnum Arabiæ. 380
Tarvidium promont. 102
Tarvisiana marchia, ejus oppida. 204, 207
Tarvisianum territorium. 204
Tarvisium f. Trevisо 178, 207
Tarus fl. 211
Taskent urbs. 31
Tassinga inf. 168
Tatacene. 338
Tatianus assyrius. 342
Tatianus. ib.
Tatonteac prov. 24
Tatar fl. unde tartari. 314
Tatari, eorum hordæ 316. astracanenses ib. casanenses 315. czerkassi ib. nohaigenses 316. corum sedes ib. zagatai, eorumque fines 317. savolhenses 316. eorum principes, 288. regnum ib. regum sepultura 216. eorum mores. 286
Tataria unde dicta, ejus magnitudo & divisio 287, 288. limites 314, 315. vetus 315. ejus fines, ib. major, minor, 287. ejus fines, incolæ, oppida, divisio, præcopensis, cremea. 283, 288
Tataria deserta, ejus limites, partes & populi 315, 316. soli natura. 288
Tataricæ origines. ib.
Tau f. niqua vermiculus. 424
Taulantii. 258
Taunus mons vulgo der hayzich 122
Taurasium. 192
Taurasinus ager. ib.
Taurasini campi. ib.
Tauri à thubal. 312
Tauri f. taurici. 175, 283
Taurica chersonesus ejus fines, oppida, incolæ, divisio. 287
Tauricum mare. 27
Taurini. 175, 176, 202
Taurinensis archiepiscopatus. 224
Tauris regia. 343, 346
Tauriści. 284
Tauromenium seu taormena. 225, 229
Taurominius fl. 227
Tauroscythæ. 283
Taurunum. 234, 279
Taurus mons. 361
Tavasci. 421
Tavira f. tavilla op. 59
Tavay ol. tacola. 331
Taus. 144
Tawartzin op. 237
Taxandri. 69, ib.
Taxandria.
Taxiana, trilinguis. 84
Taygetus. 263
Tayen op. & fl. 109
Teanum apulum. 194
Teanum sidicinum f. tiano. 194
Teate n. tiati. 191
Tebal regia. 108
Teber. 318
Tecklenburg comitatus. 154
Tectosagæ in galatia. 352
Tectosages volcæ. 65
Tedanius fl. 241
Tedele. 404
Tegas gottorum rex. 203
Tegazza. 405
Tega f. tegea 249
Teglio. 177
Teja fl. 145
Teiffa fl. 108
Teisse f. patissus. 235
Tecklenburg 154
Telamon f. telamone. op. portus & promont. 183, 214
Ajacis & teucri pater. 266
Telamone. 183, 204
Telmessus. 360
Telchinis f. Rhodus. 283
Telephus latinus. 202
Telesia f. telese. 192
pont. Telesinus. 187
Telium f. tell. 177
Tellig. 153
Tellina vallis. 177, 208
Wilh. Tell. Uriensis. 87
Telluris in insulas, peninsulas & isthmos divino. 33
Telmessus f. telmisos. 360
Telogrammum. 330
Telus inf. 266
Temenites mons. 280
Temesana. 404
Temesanum vinum. 197
Temesia f. temeswar. comitatus. 235, 284
Temesius fl. 235, 360
Temeswar. 284
Temian. 406
Temirzar. 316
Tempe Thessalica. 257
Temperatæ zonæ 10. incolæ. ib.
Templi hierosolymitani descriptio. 365
Templum veneris. 226
Temsa f tempsa. 197
temporalis hora. 38
Tempus vel diem ex cognitâ ortus vel occasus alicujus stellæ specie invenire. 42
Tenchium. 295
Teneriffa. 16
Tencteri, eorum sedes. 117
Tenda op. 209
Tendue regnum. 318
Tendue provincia ib. ejus Rex uneanus christianus. ib.
Tenes op. & prom. 403
Tentyris. 388
Tenus inf. 266
Teos, anacreontis & erinnæ patria. 358
Tepheletum. 404
Ter fl. 55.
Teramo 190
Terani f. terni, 185, 217
Teranum. 222
Therapne, i. e. corsica. 231
Tera fl. 59
Tercera inf. 413
Teredon vicus. 377
Terenti villa. 169
Tergeste f. tergestum, n. trieste 179, 205
Tergestinus sinus f. golfo di trieste. 205
Terias fl. 227
Terina. 197
Terinæus sinus. ib.
Terioli. 140
Termessus. 361
Termini fl. 227. op. 230
terminus inter europam asiamque. 32
ternate. 335
terpilus. 260
terra unde dicta. 31
terra 1. ejus divisio 15, 20. ambitus 15. diameter ib. globus 2, longitudo, latitudo 15. magnitudo ib. rotunditas 31. circumnavigatio. 29, 30
terra australis f. incognita. 37
terra continens, ib. polaris 28. septentrionalis. 22
terra antonii a dieme. 24
terra de anazza. 198
terræ australis prom. 425
terra chanaan. 368
terra de baccalaos. 416
terra hadelæ. 152
terra di lavoro. 192
terra del fuego. 27, 425
terra laboratoris. 417
terra lucovienſis. 205
terra de Otranto. 222
Fiume di terra nova 227
terra nova 229, 232. ff.
terra neuf. 416
terra de Natal. 411
terra de li Pulci. 226
terra fi Spiritus. 425
terracinenses, aquæ calidæ. 183
terra Vechia. 232
terfatz. 241
tertona. 204
tertullfani patria.
tervanni f. Tervanne. 69, 83
tervingli. 204
terzota. 404
Teschen. 145
teschinensis Ducatus 146
teseuro op. 41
tesino f. ticinus fl. 199
tetrapolis regio.
tetrarchiæ XVII. Cœlesyria 373, 374
tetuan. 404, 405
teverone fl 186, 200, 217
teuchiera f. trochia. 204
tentas f. Mercurius. 115
Teuffelgrund. 121

INDEX.

teuthrania. 353
teutisci, vulgo die Teutsche, unde dicti 113, 116, 123
teutonici. 113, 116
teutoburgium. 154
teuto num fuerit verus Deus? 123
teutoni. 116, 124
texel. 98
thabor. 144
thabristan. 345
thamar fl. 192
thanis Pharaonum regia. 389
thapsacum s. tapsecus. 343, 375
thapsus. 394
thata. 238
theate s. thieti. 222
thaler. 144
theatinus Archiepiscopatus. 224
theatrum Dionysiacum 255. thebæ Ægyptiæ 253. Bæotiæ *ib.* 257 ab Alexandro deletæ, à Cassandro restauratæ 253. Hecatompylæ n. Theves 388. Lucaniæ 253. Phthioticæ. 257 thessalicæ. *ib.*
thebanus ager. 254
thebais. 387
thebani Ismenii. 254
thebanorum lex de infantibus. 253
thebet s. tibet tartarorum prov. 317
thebæ Saxonicæ. 163
thematia mons. 249
themidis oraculum. 254
themiscyrene. 351
themistitan. 420
themnas. 364
themistocles, legatus ad Andrios. 255
the iles of Orknay inf 110
theocritus Syracusanus. 226
theodoretus historiæ Ecclesiasticæ autor. 342
theodoricus gothorum rex. 203
theodorus Gaza. 260
theodosia. 288
theodosii patria. 260
theognidis patria. 254
theon. 388
theonis villa. 94
theophrasti Paracelsi tumulus. 140
thera inf. 393
theramum. 222
therapnæ. 272
therasia. 227
therma s. thessalonica 260
therma Gallatiæ. 353
thermaicus sinus 260
thermæ Carolinæ. 139
thermæ Himerenses 227
thermæ Hirschbergenses 146
thermæ piperinæ. 203
thermus fl. 358
thermodon s. thermodoon fl. & mons. 312, 351
thermopylæ. 263
teratrophium. 210
theseus 254. ejus sepulchrum. 265
thespiæ. 253, 264
thesprotis s. thesprotia. 245
thessalia 244, 256 ejus varia nomina, *ib.* oppida *ib.* fines *ib.* flumina 163 montes 264 equites & venena. 257
thessalonica 260, 269 Eustathii Harmenopoli, Cydonii, Gazæ, & Hipparchi patria. 260
thestius fl. 262
thetidis nuptiæ. 264
theut. 113, 123
teutisci unde dicti, eorum lingua & sedes. *ib.*
die Teutsche. ib.
thicti. 222
thires. 274
thirus. *ib.*
thinnias promont. 276
thocerorum gens. 339
thogarma, à quo turcæ. 312
thomæbamba. 424
D. thomæ inf 101, 413
thomas aquinas. 189
D. thomas Apost. in India 326. ejus sepulchrum, oppidum, templum. 329
thomas Candish. 29
thomas Morus. 107, 108
thomas Ravennas. 184
thomas Volsejus Cardinalis. 108
thospia. 349
thospites. *ib.*
thospites lacus. 349, 376
thracia, ejus natura soli, nomen, limites, magnitudo, divisio, populi, urbes, incolæ, eorum mores, à Romanis domita, à turcis subacta, Macedonibus, Romanis, turcis subjecta. 273, 274. 275, 276
thraciæ oppida ad pontum 276
thracicus Bosporus. 26
thraseias. 18
thrasybulus. 255
thrasimenus lacus. 182
thrax Martis filius. 273
thronium op. 255
thessalorum studia & mores. 257
thurania s. teutrania. 353
thuba, unde tauri. 212
thucydides 255
thule n. I land inf 110 170
thal. 177
thur fl. 87
thuria. 249
Thuringhelm. 132
thuringia landgraviatus ejus limites & oppida. 157
thuringi. 118
thurii s. thurium. 196
thuroe inf. 166
thussagetæ. 283
thya tractus. 167
thyatyra n. tire. 356
thydsholm. 167
thymiaterium. 404
thyni. 274
thynici. *ib.*
thyrholmia. 167
thysdrus. 394
thysted op. 167
tiagna. 352
tiago inf. 413
tiberias op. 367, 369
tiberiadis lacus s. mare *ib.*
tiberis fl. 181, 182, 184, 200
tiberina ostia. 175
tiberinum. 185
tiberius domitor pannoniæ. 234
tiberius gracchus. 49
tibiscus s. patissus fl. 236, 284
tibiscum op. *ib.*
tibur, n. tivoli. 187
tiburtina villa. 187
ticinensis ager. 204
ticinum. 180, 199
ticinus s. tesino fl. 87, 199. & anticinus fl. 210
tidor. 335
tiel. 99
tienen. 95
tieti. 191
tifata mons. 201
tifernum metaurense 185
tifernum tiberinum *ib.*
tiferni s. fons. 192
tifris. 248
tigil s. tigris fl. ejus fontes. 349, 376
tigranocerta 349. s. tigranopolis & tigranopetra. *ib.*
tigris, n. tigil fl. ejusque fontes. 376, 349
tigurini. 72, 84
tigurinus lacus. 87
tigurinus pagus 72, 88
tigurinorum fines. 72
tigurum opp *ib.*
tilavamptus fl. 79, 200
tilemannus hessusius 164
tillemarchia. 180
tilsa. 304
timacus fl. 233, 240
timachus. 240
timana. 423
timavus amnis & lacus 179
timogetia. 281
timonitis. 353
timor s. motir inf. 333, seq.
timothei musici patria. 358
timurleni. 317
tinassa. 403
tinda. 225, 227
S. Maria di tindari. *ib.*
Golfo di tinese. 363
tingi n. tanger. 397
tingitana provincia, ejus oppida & limites. 397
tingitana mauritania. *ib.*
tinia fl. 185
tinna fl. 217
tipasa. 397
tiranum s. tiran. 208
Andr. tiraquellus. 80
tirassiensis ducatus. 70
tiresia alphonsi VI. filia notha. 54
tiricara lacus. 424
tirolis comitatus 138, 204
tirut 408
tyrins. 250
tisariæ. 351
titius fl. 241
tituan. 403, 404
titus cretæ episcopus. 273
titut op. 284
tivoli, ubi hortus atestini. 217
tmolus, n. tomalice mons. 356
toace urbs. 341
toacene prov. *ib.*
tobol. 307
tocato. 351
tocayma. 423
tockey. 236
tocquerati. 101
todi. 185, 218
todos los sanctos sive portus. 426
toledo. 50
toletanum regnum. 53
toletum. 50, 57
tolistobogii. 352
tolkomith. 303
tollensa lacus. 150
tollentinum. 190
tolmetium op. 179
tolmium regnum. 421
tolosa op. vulgo toulouse. 59, 65, 76, 83
tolosanus comitatus. 79
tolosanum parlamentum *ib.*
tolosanum aurum. 82
toloufe. 79
Tolsberg. 301
tomerus mons. 249
tonibutu regnum. 399, 406
tombutum. *ib.*
tomesuar. 281
tomi, ovidii exilio nobile. *ib.*
tomigra s. tanger fl. 404
tonderium majus & minus. 167
tondern. 150, 167
tonimga. *ib.*
tongern. 71
tons inf. 167
tonsberga. 170
topinus fl. 217
topiris s. toprus. 277
topographia quid. 2
torelia s. toreglia. 213
torga. 161
tornacum gallis tournay 92
torneus s. toronaicus sinus. 260
tornia botniæ op. 173
toronæ. 260, 269
torræ regnum. 411
torre d'anazzo. 195
torre di camarina. 226
torre di græco. 193
torre loppa. 197
torre di mare, specula ad metapontum. 196
torre di pulici. 226
torre di patria. 192
torrens. 21
torrida zona quid? ejusque incolæ. 9
tortona 176. à friderico Ænobarbo eversa. 210
tortonensis ager. 204
tortosa in catalonia. 55, 59
tortosa in phœnicia. 371
torunium. 304
tosa fl. 177
tosanene. 349
totene. *ib.*
toul. 72, 79, 130
la tour de Rousillon. 65
touraine. 68, 81
tournay. 92
tours. 68, 81
toxandri. 69
toxa. 276
trabuco. 387
trachonitis. 374
traënta fl. 198
traga fl. 148
tragonara. 194
tragurium. 241
tragelaphus. 348
trajani pons in danubio ad senderoviam. 281
trajani portus. 183
trajanopolis. 277, 278, 355
trajanopolis myfiæ maj. 355
trajectensis provincia. 91 unde nomen. 98
trajectum op. *ibi*
tramontana i. e. boreas. 17
trankera arx. 168
traniensis archiepiscopus. 224
tranium s. trani op. 221
transalpina gallia. 63
transilvania, quando appellata, ejus situs, fines & oppida, incolæ, principatus. 283, 284
transilvania, ejus fines; partes, urbes. 91, 100
transmontana peruvia. 424
trapani. 226, 230
monte di trapani. 227
trapezus n. trabisonda. 352, 381
trasmiga.

INDEX

traffinga. 269
trava fl. 128, 149
travancor. 339
travemunde. 150
trautenaw. 244
traw. 241
trebela fl. 148
trebellia fl. 149
trebia fl. clade Romanorum nobilis. 280, 199
trebiſonda. 352, 382
trebocci. 73
trecaſſium urbs. 68
trecæ. 68, 81
treconium. 67
trembouia. 299
trembulienſe territorium. 299
tremiſenum regnum. 395, 402, 403
tremiſena ſ. tremiſen op. dominii turcici terminus. 403
tremonia. 126, 153
trento. 140, 222
treptow. 149
trœcen. 250
tres tabernæ. 185
trerus fl. 200
treverenſis Diœceſis, ejus limites. 130
treveris ſ. trier. 71, 130
treverenſis Elector. 127
treverenſis Archiepiſcopatus. 127, 130
treverenſis ſ. treviricus Epiſcopatus. 86, 165
treves. 71, 130
treviri 71, 113. clariſſimi. 74
treviſo. 207
triballi. 280
tribeſe. 149
tribicelli. 353
tribunal Salomonis. 365
tricala. 269
tricaricum. 222
tricaſſi ſ. tricaſes. 68
tricaſſium. 81
tricea ſ. trica. 256
tricornium. 280, 282
tridentinæ Alpes. 200
tridentinus Epiſcopatus. 126, 140
tridentum ſ. trento & trien. 140, 177
Trier. 71, 130
trieſte. 179
trieterica. 264
trigemahon. 408
triglypton. 331
triguier. 67
trimenothuritæ. 355
trimontium. 277
trinacria. 225
S. trinidad inſ. 427
trinobantes. 103
trioneis ſtellæ. 4
triphyliaca. 248
tripoli fl. in Galatia. 152
tripolis Cariæ. 357
Syriæ. 381, 402
tripolis Nova ſ. Barbariæ. 403
tripolis in Phœnicia, ejuſque conditores. 371
tripolitana Prov. 402
triquetra Sicilia. 225
triſtolus. 261
tritheimius Abbas. 137
triton fl. 393
tritonis palus. ib.
triumviratus peninſ. 181
trivoli. 187
troas ſ. Phrygia Minor, ejus urbes & flumina. 354
troas Alexandri ſ. Alexandria. 355
troce op. 297
trochara. 392
trocenſis Palatinatus op. & Senatores. 297
trœmi. 352
trogloditæ 280, 283 Arabum pars, unde dicti, eorumque mores 386, 395
troglodytica, ejus gentes, regna & limites. 395, 399
troja Apuliæ. 194, 222
troja ſ. Ilium. 355
Herlef trolle. 168
trombas. 411
trompeite ſ. trompette caſtrum. 83
tropæa Æmiliani. 64
tropæa op. 221
tropæa Pompeji. 56
trophonii antrum. 253, 268
tropici. 8
eorum officia. ib.
torpicus Cancri. 8
Capricorni. ib.
troppa & troppavienſis Ducatus. 145
troppe. ib.
Val troppia. 177
troyes. 68, 81
truentinum Caſtrum 190
truentus vulgo tronto fl. 190, 222
trugillo. 424
trumplini ſ. triumplini. 177
trumſolen. 169
tryphon. 370
tubal non venit in Hiſp. 52
tubaris fl. 121, 135
tubantes. 117
tuberonis inſ. 428
tubinga Academia. 165
collegio nobilis. 135
tubuſubtus. 397
tucca. ib.
tuder. 185, 218
tueda fl. 106
tudi S. Martini patria. 218
tueria. 308
tugeni. 72
tugenus pagus. 72, 87
tugium op. 72. tugii 88
tuia op. 32
tuito ſ. tuiſco Germanorum Deus. 123
tulla. 1306
tullium ſ. toul. 72, 130
tumbes. 426
tumen op. 310
tumenſes tartari eorum ſedes. ib.
tunnes. 394
tunetanum regnum, ejus oppida & diviſio. ib. 402
tunetum ſ. tuniſa. n. tuniſi, olim tunes. 403
tungreſſis Epiſcopatus. 128
tungri. 70, 73, 113
tungria. 77
tunis ſ. tunet. 394
tuppin Ambaucii, Icini, Imbæ. 426
turcæ Boſniæ 240 Bulgariæ & Serviæ. 281
turcia op. 222
turcicum imperium ejuſque ortus & ſedes in Aſia & in Europa. 312
præcipuæ urbes 381
turcæ ſ. turci, eorum origo, ſedes, 312. tenent Græciam. 268, 347. ſeq.
turcici imperii regiones in Aſia. 344, 347
turcicum milliare. 20
turckeſtan, ejus fines & oppida 315. 316, ſeq.
turckzueſt. 284
turcheimium. 126
turcoman. 346
turcomannia. 349
turdetania unde dicta. 49
turduli. ib.
turdulorum mores. ib.
turigo op. 72
turingheim. 132
turino. 176. Academia. 208
turium Mœſiæ. 280
turckzueſt. 284
turones. 68, 81
turonum ſ. tours. 81
turquovienſis Comitatus. 88
turris marina. 222
turris rotunda. 210
turris S. Vincentij. 183
turris Stratonis ſ. Cæſarea Palæſtina. 369
Diomedis. 274
turuntus fl. 292
tuſca fl. n. Guadilbarbar. 393
tuſcanella. 215
tuſcia duplex 213
tuſcia. 204, 213
tuſci. 175, 181
Italiæ incolæ. 202
à Gallis ejecti. ib.
eorum cultores & op. 232
tuſciæ Ducatus op. 213
tuſciæ oppida ſub Hiſpano. 204
tuſciæ magni Ducis ditiones. 204, 213
tuſculana ſedes Epiſcopalis. 224
tuſculanum Ciceronis. 187
tuſculum fl. Frascati. 187, 217
tuſcum mare. 182
twente. 100
equus tuticus. 192
Twer op. & Ducatus. 306
tuy. 53
tyana ſ. tanæ & titagna. 352
Apollonii tyanæi patria. ib.
tychonicum ſyſtema. 2
tycha Syracuſarum pars 226
tyde caſt. 53
tydſholm inſ. 167
tykoctin. 300
tyndaris ſ. tyndarium. 227
typhonis cubile. 362
typhonous ſpecus. ib.
typographica ars, antiquitus inventa. 318
tyragetæ. 283
tyranni maris. 103
tyrholmia. 167
tyriſſa. 259, 269
tyrna. 236
tyrolis comit. ejus limites. 140
tyrrheni. 181
tyrrhenia. 174
tyrrhenum mare. 182
tyria purpura. 371
tyrus, Porphyrii, Maximi Philoſ. & Ulpiani patria. ib.
tyrii re navali præſtantes. ib.
tyriorum ſcala. 370
tybas antiqua. 371
tyſſa fl. 236
tzacones. 270
tzaconia. 268
tzargorod. 308
tzilminar. 341
tziſirie. 345
tzudnow. 299

V.

VAcia. 118
Vaccæi. 50
Vaccæorum mores. ib.
Vacces ſ taphria. 402
Vacina fiume. 182
Vada volaterrana. ib.
Vada ſabatia. 176, 200
Vadaſſi. 343
Vadicaſſes. 68
Vadoſa æſtuaria, de **Watten.** 101
Vadro fl. 371
Vagus. 237
Vahalis fl. 74, 121
Vaiſon. 65
Vajellia. 245
Val. Camonica. 177
Val. di Non. ib.
Val. de Sol. ib.
Val. troppia. ib.
Vallachia quando appellata, 285. ejus partes & op. à tunca ſubacta 286. ſeq. ſoli natura, diviſio. ib.
Valachorum mores. ib.
Valachus tributum dat imperatori turcico. 287
Valentia 50, 53 Latitudo 56 Duos habet ſinus, quatuor portus ib. quinque fluvios principes, regnum. 59 & urbs 56, 59
Valentia Formoſa. ib.
Valentia Galliæ. 65
Valentia, i. e. Roma. 187
Valentianæ ſ. Valenchieres. 93
Valentinianus III. interemptus. 203
Valerian. Varia ſ. Vico Varo. 88
Valeria pannoniæ. 234
Valkenborg. 167
Valleſia Superior. 89
Inferior. ib. 177
Valerii. 89
Vallia meridionalis, ſeptentrionalis. 30
Valladolid ſ. Valdoletum. 58
itemque in Hiſpania Nova. 410
Vallis Joachimica. 148, 161
Vallis Joſaphat. 366
Vallis Demona, Mazaræ, Neeti, earumque limites & urbes. 229
Vallis Diaboli. 121
Vallis Pennina. 89
Vallis Rocida. 48
Vallis tellina. 177, 208
Valois. 79
Vallona 259, 269
Valſterboem. 167
Vandalia 115. quaſi **Wandeler.** 115
eorum nationes. ib.
Vandali in Gallia. 76
& in germania. 115
in Pannonia. 235
Vandali in Italia. 203
in Hiſpania 53 in Sicilia. 228
Vandalia. 57
Vandalorum dom. ib.
migratio. 123
Vanduli. 115
Vangiones. 73, 131
Vangue. 408
Vannes. 67
Vannia. 177
Varadinum. 236
Varboſania. 240
Varca. 300
Varduli. 50
Varella. 331
Varia inſ. 168
Varini. 115, 339
Mar varmejo. 420
Varna, clade Chriſtianorum nobilis. 282
Varni in Bactris. 339
Varſavia. 300

Varſo-

INDEX.

Varſovienſis Palatinatus 300
Varta fl. 292, 294
Vartha fl. 122
Varus fl. 176
Vaſates. 66
Vaſcus de Gama 29 primus circumnavigavit terram. 29
Vaſcus de Gama Indiam detexit 29, 326
Vaſcones in Gallia. 66
Vaſcones. 49
Vaſconia, ejus limites. 66
Vaſio n. vaiſo. 65
Vaſcus Nunnius de valboa. 27
Vaſtena ſ. vadſtena 173
Uberlinga. 134
Ubii 73, 117 in Galliam traducti, à Cattis pulſi 73. eorum ſedes 117 oppidum 73 Ara. *ib.*
Uccarana Marchiæ. 148
Uchan menſura loci. 20
Uckermunda. 149
Ucker-See. 148
Udene. 179, 206
Udenheim. 131
Vechta fl. 148
il vecovio di Sabina. 186
Vectis inſ. 108
Vedinum. 179, 206
Veera ſ. ter veer. 95
Veſuvius mons. 201
Veji. 182
S. veit. 141
Iſlas de las velas. 336
Velavia, vulgo de veluwe. 99
Veldlin. 177
Velenas. 374
Velia ſ. Helia & Eliæ. 196
Velinus lacus. 186
Velinus ſinus. 196
Veliſca. 295
Velitræ. 189
Vellay. 65
Vellin. 301
Vellinum. 173
Vellocaſſi. 70
Velunia. 295
Venafrum n. venafri 193
Venaſca. 55
Venecuola regnum. 423
Veneda. 301
Venedi. 123
Venedi Sarmatæ. 291
Venedorum Ducatus 149
Venedicus ſinus 291, 301
Venedocia. 106
Veneris portus. 213
Veneris templum. 226
Veneria. 396
Venetæ Reſpubl. turcis ſubeſt. 243
Venetarum mores. 207
Veneti in Gallia. 67
Veneti 175 eorum origo, fines & oppida 177 352, 202
Veneti & vinidi. 202
Venetiæ urbs 207. opulenta vulgo venetia la ricca 224 ejus deſcriptio. 207
Venetorum ditiones in Italia 204. in Lombardia 211
Venetorum immigratio 123 Marchia. 140
Venetus Ducatus. 204
Venetus Archiepiſcopatus. 224
Vengrovia. 300
Venlona. ſ. venloa, 99, 129
Vennones pop. 177
Venſilia. 167
Venſonna.
Venſyſſel, oppidum. 167
Venti quod. 17, 18
Venti cardinales. 17
le Venty. 70
Venucuola ſ. venecuela. 423
Venus zeuxis Crotone 268
Venuſia ſ. venoſa Horatii patria. 195, 222
Venuſta vallis. 208
Vepro fl. 298
Vera vel Bera urbs. 56, 95
Veragri. 89
Verbanus lacus. 199
Vercellæ. 179, 208, 244
Vercellenſes campi, in quibus Cimbri victi. 179
Capo Verde. 385
Iſlas de C. Verde. *ib.*
Verden. 152
Verdenſis ducatus, ejuſque limites *ib.*
Verdenſis Epiſcop. 153, 165
Verdun. 130
Pauli Vergerii patria. 206
Veria. 259, 269
Verina fl. 240
Verma regio. 331
Vermeum. 59
Vernevil. 71
Verodunum. 130
Veroli 188
Veromandui. 71
Veromandois. *ib.*
Verona Catulli patria. 177
Verona ubi Scaligerorum monumenta. 207
Veronenſe territorium. 204
Verſacili. 361
Verſacum op. *ib.*
Verticalis circulus. 33
Verticalem invenire ſolem. 37
Verticalem ſolem oſtendere. 39
Vervin. 70
Verulæ ſ. veruli. 188
Veſa fl. 128
Veſalia. 101, 154
Veſegus mons. 72
Veſonna. 67
Veſontia vulgo Beſancon. 86
Veſontio. 72, 86
Veſpaſiani patria. 186
Veſpaſianorum patria prædium & monumentum. *ib.*
Veſperæ Siculæ. 228
Veſperinum ſ. veſperina. 237
Veſpertinum mare. 22
Veſputii Americi navigatio. 29
Veſtigrad Scanderbegi. 269
Veſtini 175. eorum oppida & fines. 191
Veſuli lacus. 199
Veſulus mons, ex quo Padus oritur. *ib.*
Veſuvius mons. 201
Veſa fl. 128
Vetii. 182
Vetulonii. *ib.*
T. veturius Calvinus 192
Vetus Civitas. 215
Ufelen. 155
Ugentum. 221
Ugri ſ. ungari. 235
Viadrus fl. 119, 122
Vianen Baronatus. 98
Viberi. 89
Vibiſci. 67
Vibon ſ. vibona valentia 198
Viburgum Epiſcopatus. 166
Viburgium Finniæ. 173
Vicentia ſ. vicenza. 207
Vicentinum territorium 204
Vico varo. 188
viciola fl. 190
victoria navis. 29
victoria caſtellum in Amboina inſ. 336
victoria urbs, ejuſque ſitus. *ib.*
vicumviæ ſ. vicumniæ caſtel. 180
vicus Equenſis op. 221
vidana fl. 81
vidavia. 295
vidino. 280
vidna. 282
vidoſo ſ. vidorſo. 59
vidrus vecht fl. 100
vidua zebuſienſis. 237
vidunum. 68
val de viece. 50
Das Viehland. 152
vielunenſis terra. 295
vienna 65, 142, 234
Academia. 165
vierraden. 148
Vierwald Stadt See. 87
vigenna fl. vulgo la vienne. 82
vigewones. 108
vigewanes ager. 204
vigia. 241
vikeelandia. 301
villa Franca portus. 209
villa Ciceronis. 187
villa de la plata. 424
villa Manta. 57
villa nova de porta nova. 59
villach. 141
villæ plinianæ. 185
villaine op. 81
vilna fl. 297
vilnenſis palatinatus. *ib.*
ejuſque oppida. *ib.*
vilſa fl. 139
viminatium op. & inſ. 280, 282
vinaria, weimar. 157
vincentiana. 423
vincentia n. vincenza. 178
vindana portus. 67, 81
vindelici unde dicti. 120
vindaſcinus comitatus 204
vindelicia. 113, 120
vindelicorum ſedes *ib.*
vindili 115. Origo. *ib.*
vindobona. 120, 234
vindoniana. 120, 142, 234
vinerus port. 56
vinetta urbs abſorpta 149
vinidorum Marchia. 140, 141, 233
vinidorum migratio. 123
vinnicza. 299
vintimiglia. 212
vintimilia. 176
vipæum. 206
vipſanius Agrippa. 73
virdococia. 424
virgi ſ. vera. 56
virgilii patria 180 monumentum. 193
virgilius tarenti mortuus. *ib.*
virginia unde dicta, quando detecta, ejuſque fluvii & regiones 418
virginis epiſtola. 229
virginis ſinus. 27
virgitanus ſinus. 56
viria 301 ejus oppida. *ib.*
viride caput 101 ſeu promontorium n. capo verde. 406
virides inſulæ. 428
virlandia. 301
virodunum. 130
viroveſca. 56
viſapor. 328
visbuy. 169
viſcovia. 300
viſegradenſis Palatinatus. *ib.*
viſlicia. 295
viſloca fl. 298
viſma. 306
viſmaria wiſzmar. 149
viſnenſis Palatinatus. 300
viſniovecia. 299
De bona viſta inſ. 413
viſtre fl. 83
viſtula fl. 122, 303
oſtium. 122
viſurgis fl. 121, 152, 164
vitellicum. 130
viterbium ſ. viterbo. 184, 215
Amnii patria. *ib.*
viterbienſium mores. 218
S. viti. 141
vitodurum. 88
vittoria. 59
vivis Ludovici patria. 56
ukera fl. 148
ukerana Marchia. *ib.*
ukermunda. 149
ukerſee. 148
ucrania. 299
uladiccæ Moſcovitarum Epiſcopi. 308
uladiſlaum. 118
uladiſlavia. 295
ulagrada. 261
ulai fl. 343
ulcinium. 241
vlieland. 98
vliſſinga. 95
ulma. 134
ulodamirus Ruſſorum dux. 298
ulodava. 297
ulodavia. 300
vlodomir Ruſſorum princeps religionem amplexus Chriſtianam. 298.
vlodomiria op. & ducatus. 306
ulodava. 297
vlothovia. 154
ulpia Trajana. 284
ulpiani JCti patria. 371
ulpianum, 280
ultimæ Alpes. 200
ultonia. 112
ultrajectenſis provincia, ejus limites & urbes. 98
ultrajectum, ſ. Utrecht Hadriani ſexti patria. *ib.*
uluchan Tartarorum Imperator. 316
ulymenes. 167
ulyſſes 49 neritius dictus 265 ejus ſpecula. 198
ulyſippo. 49, 58
ulzena. 151
umber fl. 104
umbilicus Siciliæ. 227
umbri. 175, 184, 202
umbria antiquior ejus fines & op. 181, 182
umbria. 214
umbro fl. 184
Umſchlag. 150
una fl. 233, 239
uncanus rex in Tenduc. 319
unciæ menſuræ pars. 19
unda ſ. Ontior fl. 55
Unterwald. 88
unelli. 68
ungento. 221
Ungariſch Altenburg. 237
Ungariſch Gebirg. 145
unna op. 153
unſtruta fl. 157
Unterlaubach. 234

INDEX.

Voborg. 168
vocontii. 65
vocontiorum forum. *ibid.*
voigtberg. 161
voigtlandia. 136, 161
voigtlandia per dominos divisa. *ib.*
voinia 297
volaterra Raphaelis patria. 182, 214
volaterranæ aquæ, salina. 182
volboria. 295
volcæ tectosages. 65
volcæ arecomici. *ib.*
Wolck Lark. 141
voigo fl. 292, 313
volhyniæpalatinatus 298
volinia, ejus situs, oppida, partes, & palatinatus. 299, 300
vollenhosen. 100
Golfo de volo. 257
vologda. 309
volsci 175. eorum oppida, lingua & fines. 182, 187
volsinii. 182
volsinium. 215
voltumnæ fanum. 183
volubilis. 398
vomano fl. 190
vonchochia. 295
vorcomum op. 74
vordonia. 250
voreſt. 19
voorn inſ. 98, 99
vormitomagum. 73
vorganium. 67
vorotin ſ. worotin op. & ducatus. 306
vor pommern. 148
Vosagus 75
vosegi silva. *ib*
vosegus mons. 72, 75
vo'ut. 352
uplandiæ. 173
Upsala in qs. **Upsem tal.** 175
uram regio. 422
uratislaus. 144
uratislavia. 145
uratislaviensis episc. 165
urba op. 72
urba fl. *ib.*
urbes in Globo pictæ 43
urbetana ſ. urbibentum.
urbibentum.
urbigenus pagus. 72, 87
urbigeni. 72
urbinas ducatus 205. ejusque urbes 216 soli natura. 218
urbinatis ducis ditio. 205
urbinatium mores 216
urbinum 184 raphaëlis pictoris patria. 21
urbi vetanorum more 219
urchoa. ſ. ur chaldæorum. 37
urok. 98
uri. 89
uria op. 195
urinator pescecola. 226
urias sinus. 195
ursa fluvius nunc rus. 72 seqq.
ursa mons. *ib.*
ursin pag. 73
ursinorum familia. 219
urtha fl. 128
urzendovia. 295
usa fl. 107
uschovia. 294
uschub. 280
uschus ſ. oscharus fl. 82
uscudama. 277
usedom 115 ducatus. 149
usipii eorum sedes. 117
ussaria. 164
ustede. 167
ustinga. 308
Uta fl. 128
utens fl. 184
uthina. 394, 419
utica. 371, 395
utidavæ. 284
utina floridæ. 418
utuarhel. 284
vulcaniæ inſ. 227
vulsini. 182
vultejorum patria. 156
vulturnus ventus. 17, 18
vulturnus fl. vulgo volturno. 193, 200
uxentum. 221

W.

WAchtendonck. 99
Wagening. *ib.*
Wagria. 150
Wiagræ oppida. *ib.*
Waiwoda valachiæ. 286
Wallachia minor ſ. transalpina. *ib.*
Walachria ſ. walcheren. 95
Waldek op. comitatus ejus limites & oppida. 154
Walders. 170
Waldo à quo Waldenses. 85
Waldenses pauperes de lugduno dicti. *ib*
Waie. 121
Wallenstater See 87
Walfisch munimentum. 150
Walkenburgensis principatus. 159
Walkenried cœnobium. 165
die Wal'en, walser, wanderer. 64
Wallersteinius interemtus. 144
Wallia ſ. Wales ejus loci natura, princeps, subacta, lingua. 106, 107
Wallia Meridionalis & Septentrionalis, ſ. boreasis australis. *ib.*
die Wallifer. 89
Wallifer land. 177
Walsrade. 151
Walpo castellum. 237
Wandalier. 115
Wanfriede. 156
Wangrow. 293
Wangen. 73
Warbosania. 240
Warburgum ſ. waerbergen op. 153, 167
Warda. 167, 169
Wardeyen. 236
Wardeyn. 284
Wardhusia præfect. 169
Wardinum seu wardeni. 286
Warendorp. 153
Warmelandia. 173
Warmia. 304
Warmsee. 58
Warmiensis diœcesis 303
Warne op. 115
Warnow. 149
Warszawia. 300
Warta inſ. 169
Wartburg arx. 157
Wartha fl. 148
wartzlau. 145
Warwicum. 108
the Washes. *ib.*
Watenford. 112
Waterland. 96
de waten. 101
Waymouth prom. 106
Ween inſ. 168
Grosse wehter. 122
Weda. 161
Weiden. 179, 206
Weidhofen. 142
weigatz fretum. 28
Weiburgensis comitatus 156
Weimar. 157
weisselmunda. 303
weissenburg. 132
weissenburg 286, 301
Weissenfels. 160
weissenstein. 301
Weissteritz. 146
Weixel fl. 122
Wela. 167
Welikarzeka. 292
Weliki nowogorod op. & ducatus. 307
Weliki Hameny povas 292
Welles op. 108
Wels op. 120
Welsenach. 145
Welseris. 422
Wemapemcock. 418
Wenima fl. 152
Wenden. 115, 301
Wenden ducatus. 149
Wenden livoniæ op. 291
Wenden ep. *ib.*
Wenseyssel op. 167
Werbena. 148
werber schantz. 148
Werdena abbatia. 153
Werma fl. 129
wernebeck. 301
Werningeroda. 164
Wernitius fl. 134
Werra fl. 121, 155
Wertha fl. 157
der Grosse werther. 122
Wesa fl. 94
Wesel. 101, 154
Weser. 121
wessingsbuhzen. 150
Westchestria. 108
Westende pagus. 93
Westergoja. 100
Westerich. 71
Westerwick cœnobium. 167
Westerwald. 156
Westerwold. 101
Westfriesland ejus fines, divisio. 100
Westmannia. 173
Westmorlandia. 108
Westfalia, ejus limites & urbes 152
Westfaliæ Ducatus. *ib.*
Westfalia Episcopatus *ib.* Comitatus. 154
WestfalicusCirculus 126
West quartier. 101
Weetkal op. 307
Westrasiæ pars inferior. 130
westrasberg. 73 132, seq.
Westrogothia. 173
west wind Zephyrus. 17
Wetter fl. 156
Wettera op. *ib.*
Wetteravia ejus limites ditiones & op. *ib.*
Wexo op. 173
Wetzflaria. 156
Wiatka. 307
Wichia vulgo wyck. 170
Wickle Duerstede. 74
wichwoner. 115
wien. 120, 142
Wierringia. 98
Wisisburg. 73
Wineta. 149
Wight inſ. 108
Wigornia. *ib.*
Wihatshium. 141
Wikkia ejus oppida. 301
Wikiri. 423
Wilde. 297
Wildonia.
Wildungen. 154
wilhelms Kerck pagus. 93
Wilhelmus Tell Uriensis. 87
Wilitz fl. 141
Willin ſ Bellin. 148
Wilster. 150
Wilthon. 106
Winez. 284
Windau. 291
Windischmarck. 141
Windsor 108
Winduchindus ſ Windochindus Corbejensis.
wineta urbs abl
winsheimium. 136
winsena ad Luh m op. & arx. 151
Das winsgaw. 208
Winterberg. 153
winterthur. 88
wippera fl. 148, 155
wipra op. 164
wirchaturia op. 307
wirland. 301
wisbaden thermis celebris. 155
wisbuy. 169
wismaria. 149
wisp. 69
witgensteina arx & comit. 156
whitehall regia. 107
withlich ſ. vitellicum. 130
witmunde. 152
witstockium. 148
witteberga op. 163
academia. 165
wlodimirz. 299
woburgum. 168
wolavia. 146
wolavienſis diœcesis. *ib.*
wolchow fl. 292
wolffenbuttelum ab egberto marchione structum. 159
wolfenbuttel. 164
wolferbytanus principatus, ejus limites & op. *ib.*
wolfstein arx. 148
wolga fl. 305
wolgast 115. ducatus. 149
wolin. 299
wollin inſ. 149
wollinische werder. ib.
wollinum op. *ib.*
wolmer. 301
wolmerstade. 163
wolochy. 296
wolodimir. 305
wologda. 307
woloska zemla. 296
wolska. 307
wolstad pagus. 247
worcesterschire. 108
worcester. *ib.*
worda op. 74
workum. 100
wormatia ſ worms. 73, 131
wormsea. 201
wozmitmagen seu wozmitzinagen. 73
wozmith ſ. wormatia.
worotin ducatus 306
worsia inſ.
wortha fl
wrat slavia duca
wschovienſe

INDEX.

...294
Watzlaw 146
wuczaderna. 280
wurſtenland. 152
wurtenbergenſis ducatus, ejuſque limites. 134
wurtemberga arx. 135
Wurtzen. 161
Wuſterhauſen. 148
wuziterno. 280
wyck. 170
wymar ſ. neuhäuſel. 236
wynoxbergen. 93
wyzagna. 285

X.

XAbia portus. 56
Xantes.
Xantis pagnini patria. 214
Xaliſco. 420
Xamo deſertum. 317
Xantippus lacedæmonius. 394
Xanthus. 360
Xanthum. 320
Xantung. 321
Xaintonge. 79
Xanſi. 320
Xaoking. 321
Xarama fl. 57
Xaraqua. 426
Xenophon. 255
Xiamſii. 320
Xenſi. 321
Xenocratis lyceum. 255
Xeres de la frontera. 57
Xerxes. 26
Xoa. 409
Xuntien. 321
Xucar fl. 56
Xuthus theſſaliæ regis filius. 244
Xyſtus. 366

Y.

YAncheu. 321
Yarmouth. 108
Ygnos. 275
Yorck. 107, 108
Yorckſchir. 104
Ypere ſ. Ypern. 93
Yrlant. 111
Yrwen. 109
Yverdon. 73
Ycatan. 421
Yvica inſ. 53, 61
Yupi. 317
Yure fl. 107

Z.

ZAbern in elſas. 132
Zabulon. 363
Zacharias Pater Joh. 365
Zack. 145
Zaconia. 249
Zacrocimenſis palatinatus. 300
Zacynthus, ubi ciceronis epitaphium. 265
Zagataja. 315
Zagatai tatari, eorumque fines. 315, 317
Zagabria. 239
Zagrus mons. 348
Zagywa fl. 236
Zahapſa. 317
Zinchan tartarorum princeps. 316
Zaire lacus. 391
Zaire fl. & lacus. 410
Zairus congi fl. exundat. 391
Zakelus fl. 146
Zaleucus locrenſis. 197
Zambaas. 411
Zama. 396
Zames ſeu ziamas mons 380
Zamolxis. 285
Zamora. 396
Zamoſcium academia. 300
Zancle. 225
Zanchius. 261
Zanfara. 407
Zanhaga deſertum. 398, 405
Zangebara. 411
Zangibar, zanzibar ſ. ſunſibar, ejuſque partes. 411, 412, 413
Zante. 265
Zanzibar inſ. 413
Zapavortene. 343
Zapprinum op. 234
Zara. 242, 406
Zaravechia. 241, 242
Zariaſpæ. 339
Zarmiſogethuſa. 284
Zarabora. ib.
Zarnovienſis palatinatus. 296
Zallavia. 299
Zatmar. 236, 284, 286
Zatorienſis ducatus. 295
Zavichoſtenſis palatinatus. 296
Zavolhenſes tatari, eorumque principes, à quibus turcæ. 316
Zavorenſe territorium. 300
Zazuara. 284
Zazſebes. ib.
Zazyntho inſ. 265
Zboravia. 298, 299
Zebuſienſis vidua. 237
Zechlin. 148
Zefala regn. 412
Zegna ſ. zeng. 241
Zeila, urbs in ajan. 412
Zeilon inſ. 336
Zeitz. 161
Zeken. 346
Zelandia comit. 95 ejus limites io. nova. 428
Zelis ſeu zilia n. arcilas 398
Zelitica. 351
Zell luniburgica. 151
Zellerfeldia. 164
Zembla nova. 313, 428
Zembre lacus. 391
Zeng. 242
Zendrew. 282
Zenith. 5
Zenith inveſtigare 41
Zenobia palmyrenorum regina 375 ejuſdem poſſeſſio. 187
Zenonis dialectici patria. 358
Zentica ſ. ſentica. 59
Zeeland inſ. 116
Zephyrium promontorium. 198
Zephyrus der weſtwind. 17
Zerbſt. 163, 281
Zerbick. 281
Zet. 409
Zeugma ad euphratem. 375
Zeugma. 284
Zeuxis venus crotone. 198
Zibit. 380
Zibith provincia. 381
Ziden. ib.
Ziegenhelm Comitatus. 156
Zeigenheim Caſtrum. 156
Zielenzig. 148
Zierenberg. 156
Zilia ſ. zelis. 398
Zillingen. 164
Zimbaos. 411
Zincovia. 299
Zitomiria. ib
Ziton. 257
Zirickcea. 95
Zirlerland. 235
Ziskæ ſepulchrum. 144
Ziza, ubi mirum prodigium 389
Zloczovia. 294
Znaim. 143
Zocotora. 415
Zodiacus quid. 6
Zodiaci poli 4 ejus axis 6.
Zodiacus. 6, 33 ejus ſigna & officia. 6
Zodiaci derivatio 6 diſtinctio 33 ejus convenientia cum eclptica. 133
Zœni. 103
Zolkvir. 298
zollern caſtrum. 134
zolnock. 236
zoma. 101
zonæ 9 earum numerus 9 latitudo 36 zona torrida 9 frigida. 9, 10
zonæ torridæ incolæ. 9
zonaræ monumentum. 264
zonarum frigidarum incolæ. 9
zonarum temperatarum incolæ. 10
zor ſ. tyrus. 371
zoram ſ. ceiram. 335
zoroaſter. 241
zuanecia. 299
zucria. 269
zuenziga deſertum. 398, 409
Zug. 72, 88
zugli. 179
Zurich ſ. Zurck. 72, 88
zutobara. 284
zuthi. 338
zutphani ſ. zutphen op. & comitatus. 91, 99
zuyder zee 98, 100
zuyt beverland. 95
Zeybzucken Ducat 130
zwika. 160
zwinga fl. 152
zwitta. 145
zygiani. 333
zygma op. 330

FINIS.